



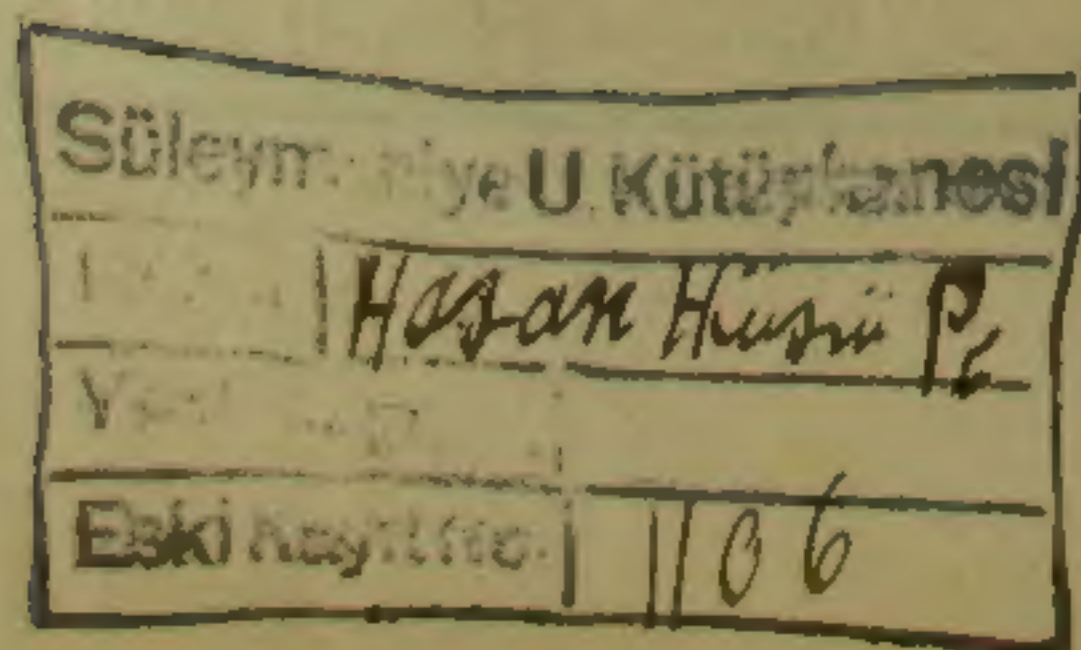
صحيفة	صحيفة
٣ (باب فعل يفعل)	٢٦٦ المعتل اللام من هذا الباب
٤١ المضاعف من هذا الباب	٢٦٧ (باب فعل يفعل)
٤٨ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب	٢٦٨ (باب فعل يفعل)
٥٤ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب	٢٧٢ في المثل : اذارمت بالباطل اتعجبك
٦٠ الفاظ عربية يدلك معنيين متضادين ده استعمال	٢٧٦ في المثل : ما ارخص الجمل اولا
٦٤ وما يتخمن به الاذكياء قول الشاعر	المعونة في عنقه
٦٥ المعتل اللام من هذا الباب	٢٨٧ في المثل : حسن في كل عين ماتود
٧٢ المعتل الفاء واللام من هذا الباب	وحسنة بين الشئين
٧٣ المعتل الين واللام من هذا الباب	٢٨٩ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب
٧٥ (باب فعل يفعل)	٢٩٠ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب
١١٣ المضاعف من هذا الباب	٢٩١ (باب فعل يفعل)
١٣٢ المعتل الفاء من المضاعف	٢٩٥ المضاعف من هذا الباب
١٤٨ المعتل اللام من هذا الباب	٢٩٦ المعتل العين من هذا الباب
١٧٣ في المثل : عود يقطع عود :	٢٩٧ (باب افعل يفعل افعالا)
١٨٥ في المثل : حال الجريضي دون القريرض	٣٠٤ في المثل : التحت حكم وقليل فاعله
١٩٣ في المثل : احق من حجي :	٣٠٥ في المثل : افلت والخصي الذئب
٢٠٠ في المثل : اجور من قاضي سدوم	٣١٣ في المثل : اصلح غيث ما فسد البرد
٢٠٨ المضاعف من هذا الباب	٣٢٤ : من اكثر الحجر
٢١٣ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب	٣٣٨ في المثل : اخلف من صقر
٢١٥ المعتل الفاء المضاعف من هذا الباب	٣٤٣ في المثل : ان البغاث بارضنا تستنسر
٢١٦ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب	٣٥٦ في المثل : اكرمت فاربط
٢١٧ المعتل العين بالواو من هذا الباب	٣٦٠ المضاعف من هذا الباب
٢١٩ المعتل الين بالياء من هذا الباب	٣٧٠ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب
٢٢١ المعتل اللام من هذا الباب	٣٧٦ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب
٢٢٧ المعتل الفاء واللام من هذا الباب	٣٧٧ المعتل الين بالواو من هذا الباب
٢٢٩ (باب فعل يفعل)	٣٨٤ في المثل يدل من البقاع كما يدل
٢٤٩ في المثل : سرق السارق فاتحمر :	من الرجال
٢٥٢ قائده في الهامش	٣٨٥ في المثل قد نام مع الصوفية
٢٦٥ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب	٣٧٦ المعتل العين بالياء من هذا الباب
	٣٨٩ المعتل اللام من هذا الباب

صحيفة	صحيفة
٣٩٢ في المثل هو قذاة الكوز	٥٣٥ المضاعف من هذا الباب
٤٠٢ المعتل الفاء واللام من هذا الباب	٥٤٠ المعتل الفاء من هذا الباب
٤٠٣ المعتل العين واللام من هذا الباب	٥٤١ المعتل العين من هذا الباب
٤٠٥ (باب فعل يفعل تفعيلا وتفعلة)	٥٤٥ المعتل العين من هذا الباب
٤٠٩ في المثل : الفرار بقراب اكيس	٥٥٢ المعتل الفاء واللام من هذا الباب
٤١٦ قائده نقلا من صاحب المرقاة	٥٥٣ (باب افعل يفعل افعالا)
٤٣٣ في المثل ان تحت طريقك لعنداة	٥٦٥ المضاعف من هذا الباب
٤٣٧ في المثل عجل لابلك ضحاها	٥٦٧ المعتل العين من هذا الباب
٤٤٤ المضاعف من هذا الباب	٥٦٩ المعتل اللام من هذا الباب
٤٥٠ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب	٥٧٠ (باب افعل يفعل افعالا)
٤٥٤ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب	٥٧٢ المعتل العين بالواو من هذا الباب
٤٦١ في المثل : هون عليك ولا تولع باشفاق	٥٧٣ (باب افعال يفعل افعالا)
٤٦٢ المعتل العين بالياء من هذا الباب	٥٨١ في المثل : اخذت اسلحتي :
٤٦٧ المعتل اللام من هذا الباب	٥٨٤ في المثل : نام نومة عبود :
٤٧٣ المعتل العين واللام بالواو من هذا	٦١٩ المضاعف من هذا الباب
الواو	٦٢٥ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب
٤٧٥ (باب فاعل يفاعل مفاعلة وفعالا)	٦٢٨ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب
٤٨١ في المثل : خامري ام عامري	٦٢٩ المعتل العين بالواو من هذا الباب
٤٨٨ في المثل : عاد السهم الى النزعة	٦٤٥ المعتل الفاء واللام من هذا الباب
٤٨٩ في المثل : ادركته حرفة الادب	٦٤٦ (باب تفاعل يتفاعل تفاعلا)
٤٩٦ المضاعف من هذا الباب	٦٦٣ المضاعف من هذا الباب
٤٩٨ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب	٦٦٦ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب
٤٩٩ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب	٦٦٨ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب
٥٠٣ المعتل الين بالياء من هذا الباب	٦٧٠ المعتل العين بالياء من هذا الباب
٥٠٤ المعتل اللام من هذا الباب	٦٧٢ المعتل اللام من هذا الباب
٥٠٨ المعتل الفاء والين من هذا الباب	٦٧٦ المعتل الفاء واللام من هذا الباب
المعتل الفاء واللام من هذا الباب	٦٧٦ المعتل العين واللام من هذا الباب
المعتل الين واللام من هذا الباب	٦٧٧ (باب استفعل يستفعل استفعالا)
٥٠٩ (باب افعل يشفعل افعالا)	٦٨٤ في المثل يحسب كل مطوران مطر غيره
٥١٧ في المثل عذرتني كل ذات اب	٦٩٣ المضاعف من هذا الباب
٥٢٥ في المثل : رماه باقحاف رأسه	٦٩٨ المعتل الفاء بالواو من هذا الباب

صفحة	صفحة
٧٢٨ (باب تفعّل يتفعّل تفعّلان)	٧٠٠ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب
٧٢٩ المضاعف من هذا الباب	٧٠١ المعتل العين بالواو من هذا الباب
٧٣٢ المعتل العين بالواو من هذا الباب	٧٠٦ المعتل العين بالياء من هذا الباب
٧٣٢ (باب تمفعّل)	٧٠٩ المعتل العين واللام من هذا الباب
٧٣٣ (باب افعلل يقعنل افعلنلا)	٧١٠ (باب افعوعل يفعوعل افعيعللا)
٧٣٤ (باب افعلل يفعلل افعللا)	٧١١ (باب فعملل يفعلل فعللة)
٧٣٧ (باب الافعال غير المنصرفه)	٧٢٥ المعتل الفاء واللام الاولى من هذا الباب
	٧٢٧ المعتل اللام الاولى من هذا الباب

الجلد الثاني من اقصى الارب في ترجمة مقدمة الادب
للعلامة الزمخشري صاحب الكشف

طبع في المطبعة العامرة





بسم الله الرحمن الرحيم

وهو العزيز البر الكريم وعليه الكلان

القسم الثاني من كتاب مقدمة الادب في الافعال

معلوم اوله که دیباجه قسم اوله بیان اولمشیدی که علماء لغت میانده ایکی مسلک وارد بری معادن لفظ جانبته توجده وبری لفظدن معنی طرفنه اقبال مصنف قسم اوله مسلک اوله سلوک و اسمایی اول وجه اوزره ترتیب ایتدیکی متبیین اولمشیدی لکن قسم ثانیه مسلک ثانیه سلوک ایدوب هر کلمه نك آخر حرفی اعتبار ایتدی و افعالی علماء تصریف میانده متعارف اولان ابوابه قیاس ایله تصرفات و استعمالن بیان و لسان فارسی ایله معالین ترجمه ایتدی * و بو عبد فقیر مترجم ابواب ثلاثینک مصادری سماعی اولوب ولغه مراجعت ایدن مبتدیلره مطلوب اولان کلمه بی وجه اسهل اوزره بولمق و معناسنه واقف اولمق ممکن اولسون ایچون اولافعال ثلاثیه نك مصدرلرین سرخ و جلی خط ایله تحریر و لسان فارسی ایله اول مصادرك معالین بیان بعده ترکی لسان ایله ایضاح ایتدکدن صکره مصنفک ذکر ایتدیکی افعالك معانیسنی شرح و ترجمه ایتدم و ثلاثینک عین الفعلك حرکاتی اشتباهدن خالی اولمغله ماضی و مضارعلرن ضبط قلم ایله اعجام ایله اکتفاء ایتوب ضرب * نصر علم قمع حسن و ورث بایندندر دیو تصریح ایتدیم و هر باب که حروف هجا ترتیبی اوزره مصنفک اهمال ایتدیکی بعض افعالك مصادرن و کاهی افعالین بیهقی نك تاج المصادر نام تألیفنده و ابو عبدالله حسین الزوزنی نك مصادره ثبت ایدوب معالرینی

(لسان)

لسان فارسی ایله ترجمه ایتدکری وجه اوزره سیاه و جلی خط تحریر و معناسنی ترجمه ایتدکدن صکره اکثرینک استعمالاتی علماء لغت بیان ایتدکری اوزره ذکر ایتدیم و بعض الفاظه که مصنف آنلرک بعض معناسنه تعرض ایتده اول معنایی سائر کتب لغتدن اخذ و ثبت ایتدیم تا که ترجمه معهوده نك فائده سی تامد و عائد سی عامه اولوب استفاده ایدن اخوان بو عبد حقیر ناتوانی دعاء خیر ایله یاد ایدلر و الطاف عیمة اصحاب انصافدن نیاز مندیم که واقع اولان خطا و خالین دامن کرملر یله ستر و صلاحنه حل و اصلاحنه همت بیورلر و الله لایضیع اجر المحسنین و ما توفیق الا بالله علیه توکلت و الیه انیب

باب فعل یفعل

که مراد ضرب بایندر (فعلا) متعدی (و فعولا) لازم و زننده اشارتندر (هنا و هنوء کواریدن طعام) طعام سکمک و زجه سز هضم اولمق (یقال هنا الطعام بکوارید بروی طعام) طعام اکاسیگدی و هضم اولدی یهنوء ضرب بایندن یهنوء نصر بایندن یهنوء قمع بایندن و هنا یهنوء علم بایندن (هنا و هناء کوارنده شدن طعام) طعام هضم اولیچی اولمق (یقال هنوء الطعام) حسن بایندن (کوارینده شد طعام) طعام هضم اولیچی اولدی و هو هنوء طعام کوارینده هضم اولیچی طعام (هنا اندودن) یا غلامق و سورمک یقال (هنا البعیر بالقطران پیندود شتر را بکتران) دوه بی قطران ایله یا غلامدی یهنوء ضرب بایندن و یهنوء قمع بایندن و یهنوء حسن بایندن یعنی هنا ماده سی معینن مذ کورینه نظر ایله اویچ بایندن کلور و مهموز اللام اولان کلمه ده بو وجه اوزره استعمال اولمق ماده مذ کوره یه مخصوصدر (وهو الهناء و آن کتران) دوه یا غلامقلری قطران هه دیرلر ب (ترب: خاک بر چیزی کردن) برنسنه نك اوزرینه طوپراق دوکک (ثلب: عیب کردن) عیلمق و نقصانه نسبت ایتک (یقال ثلبه: عیب کرد اورا) آنی تعیب ایتدی یثلبه ضرب بایندن یثلبه نصر بایندن (وهی المثلبه این عیب) اول تعیب اولان عیبه مثلبه دیرلر مثالب ج قال الشاعر میث ثلبنی عمرو و ثلبتہ * فاثم المثلوب و المثالب * قلت له الخیر و قال الخنا * کل علی صاحبه کاذب * روایت اولندی که عیسی علیه السلام یهوددن بر قومه مرور ایتدکه اکاشتم اتدیله و عیسی آنلره خیر ایله تکلم ایتدی سببندن سؤال اتدیله عیسی جواب ویردی که کل ینفق بماعنده امام شافعی یه دیدیلر که فلان صدیقکز سزی تعیب و غیبت اتدی دیوشافعی برور قاره یه تحریر و صدیق مزبور ارسال ایتدی که (نظم) لئن سائنی ان نلتی بمساءة * لقد سرنی انی خطرت ببالکا * و یقال مالک ثلب الناس و تلثم عرضهم و قالوا ما اشتی الثلب الا من اشبه الکلب و عادتی خلقی تعیب ایتک اولان کسنه یه مثلب دیرلر و بعیر ثلب دیرلر زیاده

پیرا ولسه ورمج ثلب دیر لر ایجه اولمقله مضطرب اولسه و زیاده پیرا اولان کسنه دخی
بیر مذ کوره تشبیه ثلب دیر لر تقول رأیت ثلبا علی ثلب و فی یده ثلب (جذب: عیب)
وفی الحدیث جذب عمر السمر بعد العتمة یعنی حضرت عمر رضی الله تعالی عنه یاتسو
غازند نصره بریره جمع اولوب دق و لقی ایتمکی ذم و تعیب ایندی و جذب قحط
معنانه دخی کلور جذب المكان جدویة دیر لر بر مکانده قحط واقع اولسه و یقال فلان
ربیع فی المجادب یعنی فلان کسنه سخاوتنه بر مرتبه در که قحط واقع اولان مواضعه ربیع
حکمنده در قال بیت الامات اهل الحلم والباع والندی * ربیع الیتامی صوبه و المجادب *
ودخی نزلنا بنبی فلان فاجدیناهم دیر لر که مراد لیم اولوب اطعام ایتمک لر نبی اشعار در
ورحل فلان جذب دیر لر فقیر در معنانه و فی النوابع من کان آدب کان رحله اجذب
(جذب: کشیدن) حکمک (یقال جذب به کشیدش) آنی چکدی و اوز اندی (وهی الجذبة
او کناغست) بوبرتل ایملک و ابریشمدر فارسیده پناغ دخی دیر لر جوهری المجدوب
من الفضل مرة دیو تفسیر ایندی که ترکیده بر صاپ ایملک تعبیر اولنور و فلان کسنه دن
آرمغه سبب اولدی دیه جک یردم جذب فلان بیننا الحبل دیر لر و فلان کسنه اصلا
بر نسه و یرمز دیه جک یرده ما اعطی فلان جذبة غزل دیر لر (جلب) لامک سکونی
ایله (جلب) لامک قحی ایله لغتدر (شتر و یرده و کوسفندرا از جانی بجایی بردن برای
فروختن) دوه و جاریه و قویونی بر موضعدن موضعه صامق ایچون کتور مک (یقال جلبه
بیاوردش) آنی کتور دی بجلبه ضرب بایندن بجلبه نصر بایندن (وهو الجلب او چیز آورده
است) او کتور لمش نسه در و یقال لكل قضاء جالب ولكل در حالب و فی المثل جلب
الکت الی وثیة کت اول کسنه در که زیاده کسب وجهه قادر اوله و وثیه اول خاتوندر
که لوازم خانه بی حفظ و اهتمام خصوصنده صرف قدرت ایلیه و جلب لفظی نزع
خافضیه اوزره منصوبدر کجلب تقدیرنده حاصل معنی جلب الشیء کجلب الکت یعنی
فلان شیء جدوسی ایله تحصیل ایدوب خاتون مزبوریه ایصال ایدن کسنه نک سعی کبی
سعی و جلب ایندی بر امرده متوافق اولان ایکی کسنه حقنده ضرب اولنور و دخی جلب
علی فرسه دیر لر نصر بایندن بر کسنه فرسه زیاده مشی و عدوده سرعت ایتسون ایچون
صحه ایلسه و فی المثل جلبت جلبت تم اقلعت یعنی فلانده بر صیحه عظیمه ایندی و عقبنده فارغ
اولدی یا خود مؤنث ضمیری سمحیه راجعدر یعنی سمحیه رعد و برق اظهار ایدوب
صکره اطار ایتمدی اول جبان حقنده ضرب اولنور که اولاو عید ایدوب صکره
عهده سندن کلیمه و من امثال المولدين الجالب مرزوق و المحتکر ملعون (جلوب: پوست
فرا آوردن جراحت) یاره نک اوستی دری لنک و نصر و ضرب بایندن استعمال اولنور
(حصب: سنک انداختن) طاش آتمق (یقال حصبه بالحصباء بزد اورا بسنک ریزه) آنی

وفی المثل الجذب امرأ
للهمز اول فقیر
حقنده ضرب اولنور که
براز ماله مالک اولمقله
طیان ایلیه (منه)

وفی الاساس طارت
جلبه الجرج و جلب
الخراج ای قشورها
(منه)
وسعی فی باب التفعیل
فی جلب ان شاء الله
تعالی (منه)

(افاق)

افاق طاش ایله اوردی (وهو الحصب) صادق قحیله (واین سنک ریزه) و آتدقلری اوفاق
طاشه حصب دیر لر و بعض نسخ معجده و اوفرو زینه است واقع اولدی یعنی او آتش
علولندر جک نسه در شویله ملاحظه اولنور که حصب آتشد اقا ایدوب علولندر مک
ایچون اودون آتمغه دیر لر تفسیر مذکور بو معنی ملاحظه سیله در و حصب صادق
کسریله اوفاق طاش کتورن روزکاره دیر لر (حطب: هیزم جمع کردن) اودون
دوشر مک (یقال حطب هیزم چید) اودون دوشردی (خشب آمیختن و تراشیدن تیر
اول بار و شعر کفتن چنانکه آیدنه شوق) قار شقی و اوقی اول تراش ایتمک و کلدیکنه
کوره شعر سونلک شعره عمارسه سی یو عیکن (خضب: رنگ کردن) بویامق (یقال
خضب الشعر رنگ کرد موی را) قیلی بویادی (وهو الخضاب و آن رنگ موی) و اول
قیل بویاسنه خضاب دیر لر (شذب: بریدن پاره از شاخ درخت) اغاجک بوداغندن
بر پاره کسمک و اغاجی بوده مق (شطب: پوست باز کردن) دری بی حیقار مق و یار مق
(صرب: شیر برهم دوشیدن) سودی بری بری اوزرینه صامق (وبول بازداشتن) و بولنی
امساک ایتمک (صلب: بردار کردن) آصمق (یقال صلبه بیاوینخش) آنی اصدی یصابه ضرب
بایندن یصلبه نصر بایندن (ضرب: زدن) اوره مق (ورفتن) و کتمک (وپدید کردن) اظهار
ایتمک (یقال ضرب مثلاً مثل زد) مثل وردی یعنی سوبلدی و بیان ایلدی (ضرب فی الارض
رفت دز مین) یرده یوریدی یعنی بر بردن بریره سفر ایندی (ضرب فی الماء: شنا
کرد در آب) صوده یوزدی (ضرب علی آذانهم بخوا یانید ایشانرا برکوش) آنلری
قولاقلری اوزرینه یا توردی یعنی او یوتدی قال الله تعالی فضرینا علی آذانهم ای
انماهم (وضربه بکذا بزدش بفلان چیز) انی اوردی فلان شیء ایله (وهی مضربة
السيف و آن زحکاه شمشیر است) او قلیجک زحم اوره جق بری در که مراد قلیجک
یوزی طرفنده قبضه سی طرفندن بر قاریش مقداری یوقارو اولان مواضعدر
و المضارب ج (ضرب: کشتن کردن شتر) ارکک دوه نک دیشی دوهیه اشمه سی
(ضرب الفحل النافه: بر شدکش شتر ماده را) بندی ارکک دوه دیشی دوهیه
(ضربان خستن جراحت و ریش از درد) یاره نک و چیانک آجید یفندن زجت
و یرمه سی و سرنمه سی (یقال ضرب الجرح بخست جراحت) یاره سزلیوب زجت و یردی
(عتب و معتبه و معتبه خشم گرفتن) غضب ایتمک (یقال عتب علیه خشم کرد بروی)
آنک اوزرینه غضب ایندی یعقب ضرب بایندن و یعقب نصر بایندن (عصب: بمزد دادن
کشن) قوجی قوچلق ایچون کرایه و یرمک تقول عصب فحله یعصبه ای اکراه و شرعانی
اولنمشدر (غرب و غروب: غائب شدن) برشی غائب اولوب کور تمک (یقال غرب

حاسب دخی بو معنابه
در تقول هذا حاسب
ولیس بصاحب و دخی
حصوا عنه دیر لر
سرعت ایله قرار
ایته که ریح حاسبه
تشبیه ایله در (منه)
فلان کسنه هر خدمته
صالحدر و رفیق لیک
خدمتندن بمنون
اولور دیه جک یرده
فلان بحطب رفقاؤه
و یستقیم دیر لر قال
بیت خب خروج اذا
جاء بکی لا حطب القوم
ولا القوم قی و فلان
بحطب بین القوم
دیر لر میانلرینه نمیه
القسا ایسه و حطب
فی حبله دیر لر کانصره
و مساوت ایندی
معنانه (منه)
اول بو طایوب اتدقلری
نسه شذب دیر لر
ابن الانباری دیدی که
رجل شاذب دیر لر
مطروود و مردود
و گاهی صاحب الخیر
اولان کسنه به شاذب
دیر لر زیرا اغاجی
بو طامق اغاجی
اصلاحدر و فساد بی
دقددر (منه)
وفی المثل ضرب
فی جهازه اصلنده
دوه دوه منبر در که ٦

عنی غائب شدن از من) بندن غائب اولدی یغرب ضرب باینندن یغرب نصر باینندن
(عصب: وابستن و خلود در دهن خشک شدن و شاخهای درخت و اهرم بستن و بستن خایه
کش و ران شتر) باغلامق و آغزده توکوک قورومق و آغاج بو داقترین بری برینه
باغلامق و قوچک خایه سن و دوه نک دیزن باغلامق (یقال عصب رأسه
بالعصابة بست سرش را بستریند) باغلادی باشی باش باغی ایله (عصب: بریدن) کسمک
وسیف قاطع معنایند دخی کلور (عصب: بستم شدن) ظم ایله املق (یقال عصبه الشی بستم
بستاند از وی چیزی را) ظم ایله آلدی آندن شیء (و غصب منه الشیء م و غصب علی الشیء
م (غلب) لامک سکونیه (غلب) لامک قحیله (غلبه غالب شدن) غالب اولمق (یقال
غلبه علی الشیء چیزی شد بروی بر چیز) غالب اولدی آنک اوزرینه شیء اوزرینه یعنی
زور ایله آندن شیء چکدی آلدی (قسیب: شاربیدن آب) صو آفدقده صدا چیقماق
(قشب: زهر دادن و زهر در طعام کردن) زهر ویرمک و طعامه زهر قاتاق (قصب: بریدن)
کسمک (و پاره پاره کردن گوشت و عیب کردن) واتی پاره پاره اتمک و عیب لمق (قصب
بریدن) کسمک لکن باش شیء کسمکده شایع در (یقال قصبه بریدش) آتی کسدی (قطب
آمیختن مایع و شراب با آب) صیوق شیء و شرابی صو ایله قارشدر مق (یقال قطب الشراب
بیامیخت شراب را) شرابی قارشدردی یقطبه ضرب باینندن و یقطبه نصر باینندن (قطب
و قطوب: پیشانی فراهم کشیدن) آلتی بری برینه چکمک که یوزین کوزین اتمک دیو تعبیر
اولنور (یقال قطب مابین عینیه فراهم آورد میان دو چشم) اوایی کوزینک اراسنی بریره
کتوردی چین افکند غنو کرد دخی دیرلر (قلب و اشکونه کردن و باز گردانیدن)
باش اشاعی چورمک و برشییء دوندرمک (یقال قلبه بگردانیدش) آتی دوندردی
(کتب فراهم آوردن) بریره جمع اتمک (کذب) کافک کسری و ذالک سکونی ایله
(و کذب) کافک قحی و ذالک کسریله (دروغ گفتن) یلان سوبلک (یقال کذب دروغ
گفت اورا) یلان سوبلدی اکا یکنده ضرب باینندن و کذب یکنده علم باینندن (کسب
کسب کردن و حاصل کردن چیزی کسی را) قازانمق و برکسته ایچون برشیء حاصل
ایتمک (یقال کسب المال کسب کرد خواسته را) کسب ایلدی مالی و کسبه کذاب کسب دادش
چیز را) کسب ایله ویردی اکا فلان شیء یعنی فلان شیء اکا قازانی ویردی (لسب
کزیندن کژدم) عترب صوقق (نجب: پوست از درخت باز کردن) اغاجک
قابوغنی صومق (نجیب: گردیدن کرستان در سینه) اغلاماگ سینه دهه دونوب مضطرب
اولمه سی که زار یلقه اغلامق ایله تعبیر اولنور (یقال نجب بگریست بزاری) زار یلق ایله
اغلامدی نجوب ضرب باینندن نجوب نصر باینندن (نزیب: بانک کردن آهو) آهونک چاغرمسی

(نسیب)

۶۶ معری قاری الله کلوب
اول مرتبه اور کرکه
اصلا برده قرار ایمن
و ضرب سار معنایند در
تقدیر کلام سار عازافی
جهازه در اول کسبه
حقننده ضرب اولنور که
برنسته دن بر مرتبه
نفرت ایدر که ایدا
اکا عودت ایمن
(منه)

(نسیب: حسن و جمال زن را اندر شعر پدید کردن) شعرده خاتونک حسن و جمالنی
اظهار اتمک (یقال نسیب بالمرأة بستود زن را در شعر) خاتونی مدح ایتدی شعرده نسیب
ضرب باینندن نسیب نصر باینندن (نصب: پیای کردن و نصب کردن حرف) برشیء
نیکوب ایاغ اوزرینه قائم اتمک و حرفی منصوب اتمک (ودشمنی کردن) و برکسته ایله
دوشمنک اتمک (یقال نصب الشیء پیای کرد چیزی را) ایاق اوزره تکیدی شیء (و نصب
الحرف نصب کرد حرف را) حرفی مفتوح ایتدی (و نصب له دشمنی کرد اورا) دشمنک
ایتدی اکا (نضوب: فروشدن آب بر زمین) صوبره سکیسوب کتمک (یقال نضوب الماء
فروشد آب) صوبایتدی نضوب ضرب باینندن نضوب نصر باینندن (نعیب: بانک کردن
کلاغ) قارغدنک چاغرمه سی (یقال نعیب الغراب بانک کرد زاغ) قارغده اوتدی نعیب
ضرب باینندن و نعیب نصر باینندن: ت (الت: کم کردن حق کسی را) برکسته نک حقنی
اکسب اتمک (یقال الله حقه کم کرد حق اورا) اکسدی آنک حقنی (امت: پر کردن
و انداز کردن) بر ظرفی طولدرمق و تخمین اتمک یقال امت السقاء پر کرد مشک را
طولوی طولدردی (وامت الشیء: تقدیر کرد چیزی را) تخمین ایتدی شیء (بلیت: بریدن)
کسمک (خفوت: مردن و بیار امیدن آواز و جزان) اولمک و آواز و غیره نسنه نک ساکن
اولمقلقی (یقال خفت صوته نرم و آهسته شد آواز او) آهسته و یواش اولدی آنک آوازی
یخفت ضرب باینندن یخفت نصر باینندن (رفت: خورد مرد کردن) اوفاق اوفاق اتمک
(یقال رفت العظم ریزه کرد استخوان را) اوفاقلدی کوکی (وهو الرفات و اوریزه استخوانست)
اوکوک اوفاعیدر یعنی اوفاقلنش کوکه رفت دیرلر (سبت: شبیه کردن و موی
تراشیدن و بشتاب رفتن و خفتن) شبیه ایدوب اول کونه تعظیم اتمک و قیل تراش اتمک
و سرعت ایله یورومک و او یومق (یقال سبت الیهود شبیه کردند یهودان) جهود شبیه
ایدوب اکا تعظیم ایتدی لر سبت ضرب باینندن و سبت نصر باینندن (سبات: آسودن)
راحت اولمق (یقال سبت بیاسود) راحت اولدی (کت: بروی افکندن و خوار کردن
و غمگین کردن و هلاک کردن) یوزی اوزرینه دوشورمک و ذلیل اتمک و مغوم اتمک
(یقال کتبته الله هلاک کردش خدای) الله تعالی هلاک ایتدی آتی (گفت: فراهم آوردن
بخود چیزی) برشییء کندویه ضم ایلک و فی الحدیث اکفتوا صیبا نکم باللیل فان للشیطان
خطفه (لفت: گردانیدن) دوندرمک و چویرمک (یقال لفت عنه وجهه بگردانید
از وی رویش را) یوزینی آندن چویردی (نحت تراشیدن) یونمق یقال (نحت الشجرة
بتراشید چوب را) اغاجی یوندی نحت ضرب باینندن و نحت نصر باینندن و نحت قمع
باینندن (نفت بر جوشیدن دیک و جوشیدن خشم) چوملک زیاده قانماق و زیاده غضب

ایتمک (نهیست: بانک کردن شیر) ارسال چاغرمق (بقال اسد نهات) ای نهاق (هرت دریدن جامد و نیك پختن گوشت و طعن کردن اندر کسی) ثوبی بر تق و ات زیاده مهر اولنجده بشمک و برکسندك عرضنه طعن ایتمک (هفاه ریزه و پراکنده کشتن) برنسنده اوفاق اوفاق اولمغله پریشان اولوب اوچاق و پاره پاره دوشمکه تهافت دیر لر: ث: ثلث: سوم شدن) او جونیجی اولمق (بقال ثلث القوم سوم شدمردمان را) آدمک او چنجیسی اولدی (ثلثم سوم شدمردمان را) ضرب بایندن و اگر نصر بایندن اولور سه یلثم قومك مالنك اوچده برینی آلوردیمکدر ضرب بایندن اولدقده قومك او چنجیسی اولور و قومی کند و ایله اوچه تکمیل ایدر دیمک اولور (رفت: فخش گفتن) بقال رفت فخش گفت (فخش سوبلدی رفت ضرب بایندن رفت نصر بایندن) ضبث: سخت گرفتن) پك یا شمشق و یا ایله تعدیده ایدر بقال ضبثت بالشی اذا قبضت علیه بكفك (طمث: دوشیزه کی بردن) بکارت ازاله ایتمک (بقال طمث المرأة بکارت بردن را) خاتونك بکارتی ازاله ایتدی یطمث ضرب بایندن یطمث نصر بایندن لکن نصر بایندن اولدقده طمث حیض کورمک معناسنه اولور (عبث و غلب و غلبت و غلبت آمیختن) قارشدرمق (بقال عبثه و غلبه خلطه و غلبت البر بالشعیر خلطه) و بغدادی ایله آریه قارشمش اوندن پشن ایتمک علیث و غلبت دخی دیر لر (فرث: پاره پاره کردن جگر کسی) برکسندك جگرینی پاره ملق ابن سکیت دیدی که فرثت کبدها فرثها افر ثهادیر لر دیری ایکن برکسندی اوروب جگرینی طاغته (بخت و نبث: پاک کردن چاه) قوبوی پاک ایتمک و قوبودن چیقان طپراغه بخت و نبثه دخی دیر لر (نفث: دمیدن) اوفورمک بقال (نفث فی العقده دردمید در کره) دو کومدا و فور دی نه کم سحر و افسون اربابی ایدر لر ج (جمع محبوب زدن و تیز دادن) اغاج ایله اورمق و ضربه ایتمک (بقال جمع الرجل یحجج اذا حقی) جدج پالان شتر و ساز آن بر شتر نهادن و تیر یکی نکرستن و چیزی یکی انداختن و کنه کسی بر دیگری نهادن) دوه نك سمرینی و سائر مهماتی دوه نك اوزرینه قومق و برکسندیه قید قید باقی و برنسنده برکسندك اوزرینه آتمق و برکسندك کنهانی آخره نسبت ایتمک (خفج: آتش افروختن و بر زمین زدن) آتش یا قق و برشیی یره اورمق (حلیج: فلحمید پنبه) پنبه نك چکر دکنی چیقارمق (بقال حلیج القطن فلحمید پنبه را) پنبه نك چکر دکنی چیقاردی (وهو الحلیج و او پنبه فلحمیده است) و او چکر دیکی چیقمش پنبه در یعنی اکا حلیج دیر لر مخلوج معناسنه (خجج و خجاج تیز زدن) ضربه اورمق (خدا ج و خدج: بیجه افکندن ماده بی وقت) وقتی کلیدن و خلقتی تمام اولمیدن دیشی دوه یا وروسی دوشورمک (بقال خدجت الناقه ولدها نارسیده بیفکند شتر ماده

بیجه خود را) یا وروسی دیشی دوه یلشمش و وقتی کلمش ایکن بیر اقدی (خجج کشیدن و بآبر و اشارت کردن) چکمک و قاشی ایله اشارت ایتمک (خاوج و خلیجان جستن اندامها) اعضا سکریتمک (بقال خلجت عنده بحسب چشمش) آنک کوزی سکریدی تخلیج ضرب بایندن و تخلیج نصر بایندن (خجج م) مثله (بقال خلجت تخلیج) علم بایندن (وهی خلیجه چشم جهنده) اوسکرین کوزه خلیجه دیر لر (زلیج خیزیدن پای از نسوبی) بر طانجیق اولدیفندن ایاق قایق (شهیج و شهیج: بانک کردن استروکلاغ) قاتور و قارغه چاغرمق (بقال شهیج البغل والغراب بانک کرد استر و زاغ) قاتور و قارغه چاغرمق یشهیج ضرب بایندن و یشهیج قمع بایندن (ضرج: شکافتن) پارمق (عسج: نوعی از رفتن شتر) دوه یورو مکدن بر نوعدر که یورر ایکن بوینونی اوزادر (عفج: محبوب زدن و جاع کردن) اغاج ایله اورمق و جاع ایتمک (عجج زود رفتن) تیز سرعت ایله یورو مک (عجج: شراب آشامیدن اندک اندک) آرز شراب ایچمک بقال غمچ الماء یغمجه جرعه (فرج: و ابردن اندوه و شکافتن) غمی کیدرمک و یارمق (شجج پای از هم وانهادن برای بول) تبول ایتمک ایچون یا قلین بری برندن آیرمق (مشجج: آمیختن) قارشدرمق (بقال مشججه یا میخت اورا) آنی قارشدردی یمشجج ضرب بایندن یمشجج نصر بایندن (تمج بیجه فرا گرفتن از شتر و از کوسفند و مانند آن) قوبون و دوه مثل و حیواناتی طوغوردوب مامیلق ایتمک بقال (تمج الناقة بیجه فرا گرفتن از شتر ماده) دیشی دوه دن یاوری طوئدی یعنی طوغورددی (نتاج: خود بر آوردن بیجه) یا وروی کندی طوغورمق کسند معانوت ایتمدن بقال (تمجت الناقة) مجهول صیغه سیله (خود بیجه آورد شتر ماده) کندی یاوری طوغوردی دیشی دوه (نسج: بافتن) طوقومق بقال (نسج الثوب ببافت جامه را) ثوبی طوقودی و هو النسج اول طوقمش اثوابه نسج دیر لر منسوج معناسنه (وهو نسج وحده و اوبی همتاست) اول ثوبك نظیری یوقدر زیاده اعلی و فاخر اولدیفندن کنایه در زیر اثوب زیاده فاخر اولسد کسند اول منوال اوزره بر آخرین دخی طوقویه من و برکسند علمه یاغیری نسنده اقرانده تفوق اتسه اکافلان نسج وحده دیر لر نظیری یوقدر معناسنه (نشجج کرستن باواز) آواز ایله اغلامق (نفج: برجستن خرکوش) طوشان برندن صحرامق نفجان دخی بو معنایه در (هدجان نرم رفتن پیر) پیر آدمک آهسته آهسته یورو مدسی (هرج: بسیار کشتن و بسیار کفتن و در مجامعت افراط کردن) چوق کزیمک و چوق سوبلک و جاعده افراط و حدی تجاوز ایتمک ح (جنوح میل کردن) میل ایتمک (بقال جنح الید میل کرد بدو) میل ایتدی اکا (جنح له م) یجنح ضرب بایندن یجنح نصر بایندن یجنح قمع بایندن زوزنی دیدی که قمع افصح در (رجحان جرییدن

و ملع عرضہ در لور بر کس می غیبت ایله طوزی دیزی اوزر نده در دیرلر کیمیر الحسومات اولسه کویا هر کس ایله سور شوب بواشته دن
 دیزی یاره اولوب علاج ایچون اوزر نده طوز و ملع (۱۰) فی الاساس (منه) معاوله که مید فی ملع علی رکتہ مثلک
 تفسیر نده دیدی که مثل
 می الخلق اولوب
 ادنی فستدن غصبه
 کلان کینه حقنه
 ضرب اولنور یعنی
 ادنی بهانه اول کینه فی
 پریشان ایدر دیز
 اوزر نده وضع اولن
 طوز ادنی بهانه ایله
 متفرق اولدینی کبی
 بعضی ملع من مراد
 این در دیدیلر و ابن فارس
 دیدی که عرب رضاعه
 ملع اطلاق ایدر لری یعنی
 فلان کینه بحر ملینه
 رعایت واحوال لری
 محافظه ایچر دیزی
 اوزر نده سود وضع
 ایدن کینه کبی که
 سودی محافظه ده
 اهتمام ایدر مزو حرکت
 ایدر که منصب اولور
 وبعض عرب شحه
 ملع اطلاق ایدوب
 املت القدر دیرلر
 ادخلت فیها الشعم
 معنایه یعنی فلان کینه
 ادنی شیه تنزل ایدوب
 ایچ باغی دیزی اوزر نده
 حفظ ایدر که زیاده
 دناشدن در این الاعرابی
 دیدی که مثل مذکور
 فلان کینه غایه بی
 وفادر دیه جک برده
 ضرب اولنور (منه)
 وفی المثل انه یمنع الناس
 قبلانی وجه خفه شتم
 ایدن کینه حقنه
 ضرب اولنور وفی مثل
 آخر کل کلب یا بهیاح اول کینه حقنه ضرب اولنور که سائر ناسده اولان فضایی عالم اولما فله کندی ایچون فضیلت (قویار مق)
 ادعا ایدوب کند و بی مدح و تصنیف ایدر کل مجر فی الخلاء ایدر مثله قریب در که ترکیده یا لکرات بوکرک تعبیر اولنور (منه)

قویار مق و اغاجک تبوغنی صوغنی بد اغندال ایله یا شمع پیراغی دو کلسون ایچون (یقال حصد
 الشجر خار باز کرد درخت را) اغاجک تیکنی قوپردی (رفدیاری دادن و عطا دادن) یاردم
 ایتک و عطا و یرمک (یقال رفته عطا داد اورا) اکا عطا و یردی و هو الرقد اول و یرد کیری
 نسنده رفد یرلر زوزنی دیدی که رفد ضرب بایندن و نصر بایند کلور رفادج (رمد
 هلاک شدن و هلاک کردن) هلاک اولمق و هلاک ایتک (زید: مشک جنبانیدن نامسکه
 بیرون آید) سود طلومینی تره یاغی چقسون ایچون چالقاق (سرد: مشک دوختن
 وزره پیوستن و کاری پیوسته کردن و سخن نیکو راندن) طلومی دیکمک وزره اورمک
 وایشی بربری آردنجه ایدوب اولاشد یرمق و سوزی ایوسونک (یقال سردالدرع
 بسافت زره را) زرهی اوردی (وسردالتراة: پیوسته کرد خواندن) و قراغی بری
 برینه اولاشد یردی (وسردالحدیث: پیوسته کرد سخن را) سوزی بری برینه اولاشد یردی
 یسرد ضرب بایندن یسرد نصر بایندن (سقاد: نر بر ماده شدن) ارکک دیشینه
 نمک جوهری دیدی که بو عبارت قوچده و دوده و صغیره و سباعده و قوشده
 استعمال اولنور یقال (سفالطائر انشاء: مرغ نر بر ماده خویش شد) ارکک قوش
 دیشی اوزرینه بندی یسقد ضرب بایندن و سفد یسقد علم بایندن (شراد و شرود
 رمیدن و کریمختن) اورمک و قاقچی یقال (شرد البعیر: بر مید شتر) دوه اورکدی
 (صفد: بند نهادن و عطا دادن) بوقاغ و اورمق و احسان ایتک (یقال صفده بند نهادن
 یاعطا دادش) بوقاغ و اوردی یا احسان ایتدی و هو الصفد اول بنده یاعطایه صفد یرلر
 صفاد و صفادج (صلود: بیرون نیامدن آتش از آتش زنه) چخما خدن آتش چقمه مق
 یقال صلد الزند ایلم بخرج ناره (ضمد: مرهم بر جراحت بستن و دود و دودستان بهم
 داشتن) یاره اوزرینه مرهم باغلامق وایکی معشوق اتخا ایتک یقال (ضمد الجرح
 مرهم نهادن بر جراحت) یاره اوزرینه مرهم قودی قال الشاعر بیت تریدین کیمیا
 تضمدینی و خالدا * وهل یجمع السیفان و یحک فی غمد * و هو الضمد و اول مرهم
 ضمد یرلر (عتاد: حاضر آمدن) حاضر اولمق یقال عتاد الشی عتادا فهو عتید ای حاضر
 (عصد: پیچیدن) بوکک یقال (عصده عصدا لواه و قد عصد عصودا ای مات و اول
 دوه که اولد کده بوینی بوکر اکا عاصد یرلر (عصد: یاری دادن و بر بازو زدن
 و درخت ازین بریدن و درخت پیراستن) یاردم ایتک و بازو سینه اورمق و اغاجی
 کوکندن کیمک و اغاجی بو طایوب فضله بوداقلین کیمک (عقد: کره بستن و پیمان
 کردن و سوکند بقصد خوردن) دوکوم باغلامق و عهد ایتک و قصدا عین ایتک یقال
 (عقد العقد بسبت کره) دوکوم دوکدی (و عقد الحساب: عقد کرد حساب را

وفی المثل انی ملیط اثر مد
 من عویر ملیط اول
 سقط در که ناهه انی
 اسقاط ایدر که اوزر نده
 توی اولنور رفد عطا
 عویر اسم رجل در
 یعنی بن فلان کینه نک
 احساندن بی نصیب
 اول کینه حقنه
 ضرب اولنور که بر
 کینه به انتساب ایدوب
 اندن عطا کورمیه
 (منه)

وفی المثل لیس بصلاد
 القدر فلان کینه
 غایت محصل و مصلحت
 کدار در و ادر بی بردن
 بوش کلز دیه جک برده
 ضرب اولنور (منه)

بانگستان) حسابی بر مقلبله عقدایتدی وهی عقود الحساب واول بر مقلل ايله عقد
ایتد کلرینه عقود الحساب دیرلر بردن اون بیکه وارنجده هر بر عدد ایچون بر مقللین
بر شکل وضع ایتدیلر دوال اربعه نیک بری عقود در دیدکلی بو معنایه در (عقد: قصد
کردن وستون نهادن وبالش پستی نهادن بمارا) قصد ایتدک که خطامقابلدر و دیرک
قومق وخسته نیک آردنه یصدق وضع ایتدک یقال (عده آهنگ کرداورا) اکا قصدایتدی
وعمدله و عمدالیه م (وعمد الحائط ستون نهاد دیوارا) دیواره دیرک وضع ایتدی
(وعمد المریض بالین نهاد پشت بمارا) خسته نیک آردنه یصدق قودی وهو العمد واول
خسته یه عید دیرلر والمعمودم زیرا رجل عید ومعمود دیرلر اگر برکسندی عشق
زیاده خسته اتسه والعماد واول دیواره وضع ایتدکلی ستونه عماد دیرلر (عقد: شمشیردر
غلاف کرد) قلیچی قینه صوقدی (فصد: رک کسی رازدن) برکسندک طمارندن قان املق
یقال (فصد العرق رک زد) طماری نیشتر ایله دور تدی وهو الفصد اول طماردن چیقان قانه
فصد دیرلر وفی المثل لم یحرم من فصدله البعیر مصنف مستقصی ده دیدی که زمان جاهلیته
برکسند برکسندیه مهمان اولوب صاحب خانه ضیافتدن عاجز اولسه بر دوه نیک طمارندن قان
آلوب بر طریق ایله بشروب ضیافت ایدر لر ایدی واصل مثل بود که ایکی اعرابی برکسندیه
نزول ایتدیلر وجه مشروح اوزره ضیافت ایتدی علی الصباح اعرابنک آخر دن بری
سؤال ایتدی که اول ضیافت نه مقوله ایدی دیو آخر جواب ویردی که مقاربت وانما
فصدلی دیو یعنی بن ضیافتلدم بلکه همان بنم ایچون فصد ایتدیلر ادنی شی ایله
قناعته ضرب اولتور واصلنده فصد اول قانک اسمی در صکره هر فصد ایله چیقان
قانه استعمال اولندی (فقد و فقدان: کم کردن) غائب ایتدک (یقال فقهه کم کرد اورا) آتی
غائب ایتدی (قصد آهنگ کردن) قصد ایتدک یقال (قصد آهنگ کرداورا) اکا
قصد ایتدی وقصدله وقصدالیه م واغاجی قیرمق معنایه دخی کلور واغاج باره سنه
قصد دیرلر (نضد: برهم نهادن رخت) اثوابی بری بری اوزرینه یفق یقال (نضد
اللیاب بریک دیگر نهاد جامه هارا) جامه لری بری بری اوزرینه یغدی یغدی ضرب
بایندن یغدی نصر بایندن وهو النضد واول بری بری اوزرینه یغدی قلی اثوابه نضد
دیرلر ضادک قحیله (والنضیدم) واوزرینه اثواب یغدی قلی نضد دیرلر (هرد
کوست پختن ومهراشدن) ات پیشوب مهر اولق هرت دخی بو معنایه دره ذ (جبد
کشیدن) چکمک جذب کی (حند: بریان کردن کوسپند وجزان در زمین مفاک
تفسیده ودوانیدن اسب تاخوی کند) قیون وغیری اتی قیزمش چقورده بریان
ایتمک و آتی اولقدر سکرده لر تا که ترلیه یقال (حند اللحم بریان کرد کوشتر را)

صادک سکوتی وکسری
ایله وکاهی صادی زایه
تبدیل تبدیل ادوب
فزد دیرلر (منه)

فانک ضم وکسری ایله
کذا یفهم من الدیوان
(منه)

بعض فلاسفه دیدی که
مالک اولدیک نسته نیک
مفقود اولمی ینبوع
الا حزاندر قال
عبدالله (نظم) الم
تران الدهر یهدم
ما فی ویاخذ ما عطی
ویفد ما سدی فن
مهره ان لاری مایوه
فلا یخذ شیئا یخافله
قدا (منه)

(اتی)

اتی بریان ایتدی یحند ضرب بایندن یحند نصر بایندن (وهو الحنید) واول بریان اولمش
اته حنید دیرلر (نبد: انداختن و نیبند کردن) آتمق و نیبند ایتدک یقال نبد الشی
پینداخت چیزا) ایتدی شی (ونبدالنبد نیبند کرد) حیوبات وخرما مثلاو نسته لری
صوبی املق ایچون ایصلا تدی (ونبدالعهد یفکند پیمان را) عهدی بر اقدی یعنی وفا
ایتمدی (ابر: نیش زدن کژدم) عقرب صوقاق یقال (ابرته العقرب بز دش کژدم)
آتی عقرب صوقدی (وهو المثیر) عقربک نیشنه میثر دیرلر (ابر: کشن افکندن درخت
خرمارا) خرما اغاجنه ارکک قومق (یقال ابر النخلة کشن افکند خرمارا) خرما
اغاجنه ارکک قودی (اجر: مزد دادن و مزد ورکی بودن) کیرا ویرمک
ویرمکسند یه ارغاد اولمق (یقال اجره الله مزداد اورا خدای) حضرت الله اکا اجر
ویردی یا جرعه ضرب بایندن یا جرعه نصر بایندن (وهو الاجیر) واول کسندیه اجیر
دیرلر که فارسیده مزد در ترکیده ارغاد تعبیر اولتور (اسرو اسارا سیر کردن) اسیر ایتدک
اسراصلنده قایش ایله باغلامغه دیرلر اخذ ایتدکلی اسیری قایش ایله باغلامق عادتلی
ایدی صکره مطلقا اخینده اسپریدیلر باغلو اولسون اولسون (یقال اسره اسیر کرد
اورا) آتی اسیر ایتدی (وهو الاسیر) واول کسندیه اسیر دیرلر مأسور یعنی محبوس
معنایه وهم الاسری والاساری ج ایشان اسیر اند) آنلر اسیرلر در (اسر آفریدن)
یارتمق (یقال اسره الله محکم بیافرید خدای) حضرت الله محکم خلق ایتدی آتی قال الله
تعالی وشد دنا اسرهم (اسر: بسته شدن بول بول) طو تومق یقال اسر الرجل یوسرفهو
مأسور (اصر: بازداشتن وشکستن) منع ایتدک و قیرمق (اطر: بندودر آوردن) برنسنه یی
ایکی بو کلک (افر: دویدن ونشاط کردن و فربه شدن پس از لاغری) سکیرتمک
وسونمک واریقلد قد نصکره سمورمک (جزر: شتر کشتن و کم شدن آب جوی و دریا
ویریدن میوه اذ درخت) دوه بوغازملق نهر و دریا نیک صوبی اکسملک که مدمقابلدر
واغاجدن میوه کمک یقال (جزر الجزور بکشت شتر کشتی را) بوغازلنه جق دوه یی
بوغازلادی (جزور) بوغازلنه جق دوه یه دیرلر مذکر ومؤنثه اطلاق اولتور جمع جزر
کلور یجزره یضرب بایندن یجزره نصر بایندن (جزر: اندازه کردن) تخمین ایتدک یقال
(جزره اندازه کرداورا) آتی تخمین ایلدی یجزره ضرب بایندن یجزره نصر بایندن
(حسر برهنه کردن و مانده کردن) عریان ایتدک و یورمق یقال (حسر عمامته عن رأسه
باز کرد از سرش عمامه را) باشندن صار یعنی چیقاردی (وحسمه کیه عن ذراعیه
باز کرد از دو بازویش آستین هارا) ایکی قولندن یکلرینی آچدی و صیفادی یحسر ضرب
بایندن و یحسر نصر بایندن (وحسر البعیر مانده کرد اشتر را) دوه یی یوردی وزحیت

اسر اصلنده اول
قایش در که اسیر لری
انکله باغلار لر ایدی
قد معنایه پس اسیر
ومأسور قایش ایله
باغلامش کسندیه معنایه
اولور هذ لك باسره
دیرلر بقده معنایه
برمت دیدکلی کی
یعنی بالکلیه وکاهی
اسیرکچی اسر کلور
عظیم وعظما کی لکن
فعل یعنی مفعول فعلا
وزنی اوزره جمع ایتدک
شاذدر وفی المفصل
وقد شد مثالا واسرا
(منه)

شریشی دیدی که اسیر
اسیر اطلاق اولندی
عادنا اسار ایله اسیری
باغلامق لری ایچوندر که
اسار قایش معنایه در
بعده هر اسیر اطلاق
ایتدیلر اسار ایله
باغلامسون باغلامسون
بعده توسیع ادوب
معجونه اسیر اطلاق
ایتدیلر (منه)

مثلك تفرد دیدی که
تفسیر نه دیدی که
یعنی التفرد عند السبق
زیرا فرس سبقت
ایند که رنی اخذ
ایدر پس حافره دن
مراد از در فرس
سرعت است که افی
حفر ایدر شده و طی
سبی ایله قال الله سبحانه
انا لمرودون
فی الحافرة که مراد
ارضدر واصلی
مغفور در ماه دافق
و سر کاتم کبی فرا
دیدی که عربین استماع
ایند که مثل مذکورده
حافره دن مراد فرسک
طر ناعیدر مثل مذکور
اصلده آند ایدی
صکره هر شینه
استعمال ایند بر بعضی
التفرد عند الحافرة عند
اول کله معنانه در
دیدی قال النقی القوم
فاقتلوا عند الحافرة
ای عند اول کله و تقول
رجع فلان فی حافره ای
فی امره الا دل قال الله
تعالی انا لمرودون
فی الحافرة معناه الی
امرنا الا اول که مراد
حیوة در قال بیت
احافره علی صلح و شیب
معاذ الله ذلک ان یکو نا
یعنی بولکن صکره
صبا و لبه رجوع
ایدریم (منه)

ویدی (حسر خود مانده شدن) کند و یورلق (بقال حسر بنفسه خود مانده شد) کند و
یورادی (و هو حیر) و اول کند و یورلمش دوهیه حیر دیر لر (حسور مانده شدن دیده
از بینایی) کوز کور ممکن یورلق بر شینه چوق باققدن یقال (حسر البصر مانده
شده دیده) کوز یورادی (حسر: کرد کردن) جمع اتمک (بقال حشر الله الناس کرد کرد
خدای مردمان را) جمع ایتدی حضرت الله آدم لری بحشر هم ضرب بایندن بحشر هم
نصر بایندن و هو یوم المحشر اول کونه یوم المحشر دیر لر (حفر: زمین کنند و بن
دنند شوخ گرفتن) یوقازمق و چورک دیشک کوکین چیقارمق یقال (حفر البئر
چاه بکند) قیو قازدی (حفر: خوار داشتن) تحقیر اتمک یقال (حفره خوار کرد
اورا) آنی حفر ایتدی (خطر: دنبال جنبانیدن شتر و خرامیدن مرد) دوه قویروغنی
اوینامق و برکسینه یورکن صالتمق یقال (خطر البعیر بذنبه: دم بجنبانیدن شتر)
قویروغنی تحریک ایتدی دوه (و خطر الرجل خرامان رفت مرد) رجل صالینه رق
یوریدی (خطر ان: جنبیدن) حرکت اتمک یقال (خطر الرمح: بلزید نیزه) مزراق
دتره دی و حرکت ایتدی (حفر: عهد بجای آوردن) عهده وفا اتمک یقال (حفر
بالعهد وفا کرد بعهده) عهده وفا ایتدی و هو الحفارة و اول عهده حفره دیر لر خانک
کسر و ضمیمه (والحفر وفادارنده) وفا ایدیمی کسینه خفراء ج (خر: آرد سرشتن)
خیر اتمک ایچون اونی یوغورمق و خیره خیره مایه سنه اطلاق اولنغله اکثر کتب
عربییه خیر العین لفظی جعل فیه الخیرة ایلله تفسیر ایتدی یقال (خیر العین خیر مایه
کرداندر خیر) خیر مایه سی قادی و بو تفسیر کتب عربییه تفسیرینه مناسبدر و بعض نسخه ده
سرشت خیر را خیری یو غوردی دیو واقع اولدی شوبله ملاحظه اولنور که خیر
الدقیق لفظی ایلله خیر العین لفظنک اشتباهندن واقع اولمش اوله زیرا خیر الدقیق
اونی خیر ایتدی یعنی یو غوردی معنانه در یخمر ضرب بایندن یخمر نصر بایندن (زار
وزیر غریبیدن شیر) ارسلان ایکره مق (یقال زار الاسد بغریب شیر) ارسلان ایکرادی
یزار ضرب بایندن یزار قمع بایندن وزیر ارسلان آوازینه دیر لر (زیر: نوشتن)
یازمق یقال (زیر: نوشتن) یازدی یزیر ضرب بایندن یزیر نصر بایندن و هو الزیر
اول یازیلان کتابه زیر دیر لر و الزیر یورفعول بمعنی مفعولدر زیر ج (زحر: نالیدن و پیچیدن
شکم) ایکله مک و یورک بورمق یقال (زحر بنالید و پیچید شکم او) ایکله دی
یا یورکی یوردی یزحر و یزحر و یزحر ضرب و نصر وقع بایرندن و زحرت المرأة
عند الولادة زحیر ایدیر لر شدت ایلله نفس ایتسه اضطر بایندن (زفر دم زدن) نفس اورمک
یقال (زفر زفیرا دم زد) نفس اوردی و محزون و مغموم اولان کسینه کوکسین
چکورسه زفر الحزین دیر لر زوزنی اول بانک کردن خر دیو تفسیر ایتدی (زمرنای

(منه)

یعنی اشک اغیره به باشلاد قد اول چیقان صوته صفیر دیر لر

(زندن)

شریعی شرح مقسمانده دیدی که سفره زحمیه اولندی فی اخلاق رجالی کشف و ابتیاح ایتدی ایچوندر که سفره المرأة عن وجهها
دن ماخوذ دره مکتبه به سفره مدید کامی معطعن (۱۰) کتونی کشف ایتدی ایچوندر (منه) و فی المثل صبر اوان

زندن) دودک اوفورمک یقال (زمرنای زد) دودک اوفوردی یزمر ضرب بایندن
یزمر نصر بایندن رجل زمار امرأة زامرة دیر لر رجل زامر دیمزلر (سفر و وقتن)
سپورمک یقال (سفر الیت بروفت خانده را) اوی سپوردی (سفر: برهنه کردن)
یقال (سفر المرأة وجهها زن برهنه کرد و ریش را) خاتون یوزنی آچدی و هو سافر یوزن
آچن خاتونه سافر دیر لر (سفارة میانجی کردن) میانجیلق ایدوب ایکی قومک مابین
صلح اتمک یقال (سفر بین القوم میانجی کرد میان قوم) قومک مابین صلح ایتدی و هو
السفیر صلح ایچون ارسلان اولنار رسوله سفیر دیر لر ایچو تعبیر اولنور سفراء ج (سفر نوشتن)
یازمق سفر الکتاب دیر لر کتابی یازدی معنانه و اول یازیلان کتابه سفر دیر لر و جی اسفار
کلور (شیر: بدست کردن) قاریش ایلله اولچمک یقال (شیر الثوب بدست کرد جامه را)
جامه دی قارشادی یشر ضرب بایندن یشر نصر بایندن (صبر شکمیا کردن صبر اتمک یقال
(صبر علی المصیبة شکمیا کردن بر مصیبت) مصیبت اوزرینه صبر ایتدی (و باز داشتن) یعنی
حبس معنانه که نفسی مشتهاسنه قوما مقدر عبارتدر قال الله تعالی واصبر نفسك مع الذين
و مطلقا حبس معنانه کلور قتله صبر ایدیر لر برکسینه ای و اقدر حبس ایتسدر که حبس ده
هلاک اولنجه (صفر و صفیر شیلیدن) صلیق چالمق یقال (صفر بشلید) صلیق چالیدی (صبر
دسته کردن کتاب و جستن اسب) کتابی اضباره ایدوب بریره اورا قی جمع اتمک و آت
صچرامق و صچراغان آت صبر دیر لر طمر دید کلری کبی (صفر رسن تافتن) ایپ بوکمک
و صایچ اورمک یقال (صفر الشعر بتافت موی را) قلی بوکدی و اوردی (و هو الضفیر) و اول
اورلمش کیسویه صفیره دیر لر (طفر و طفور بر جستن) صچرامق یقال (طفر بر جستن
صچرادی) عتر و عتران جنبیدن نیزه و عتیره کشتن) مزراق حرکت اتمک و عتیره
بوغازلق عتیره اول قویون در که زمان جاهلیته ماه رجیده اصنام ایچون ذبح ایدر لر
ایدی (عثر و عثور بسر آمدن) ایاغی سورچوب یوزی اوزرینه یقلمق یقال (عثر
بسر آمد) سورچدی یعثر ضرب بایندن یعثر نصر بایندن عثرة و عثارا (عذر اسب را
افسار نهادن) آت یولار اورمق یقال (عذر الفرس افسار نهاد بر اسب) آت یولار
اوردی یعذر ضرب بایندن یعذر نصر بایندن (وخته کردن کودک را) و معصومی
سنت اتمک یقال (عذر الصبی ختنه کرد بچه را) معصومی سنت ایتدی (عذر
و معذرت و عذرة معذور داشتن) معذور طومتق یقال عذره عند الشی معذور
داشت اورا از چیز) آتی معذور طوتدی فلان نسنه دن (عسر و ام خواستن
دروقت تنک دستی از عزم) اله جفی اولان کسینه تک فقری واریکن آندن اله جفن
استه مک یقال (عسرت الفرم اعسر اذا طلبت منه الدین علی عسرتیه) عسرتیه (عسر: دهم شدن)
اونجی اولمق یقال (عسر القوم: دهم شد مردمان را) مردمانه اونجی اولدی (عسر

چیقارر مزبور ایدن قضاء و طر ایدر دی مزبوره ناک و علاری بو معنادن آگاه اولوب بر دموری آتشده قیزد دیر مزبور عادی اوزده
قلده موضع معهوده سنی داغلا دیر بده مزبور قضاء و طر صد دنده اولدقد مزبوره قلدقینا صفیر کم دیدی (منه) ۷

و فی المثل احین من
صافرز بر صفر اوفاق
قوشارده اولور و سماع
بایرده اولن بعضی
دیدیلر که صفار بر
قوشدر که باشی اشغی
اغاج بد اغندن یا اغیله
آصیاوب شون کیه
صفیر ایدر که او یومیه
و او یور سه اخذ ایدر لر
دبو خوف ایدر بعضی
دیدی که صافرا اول
کسینه در که بر فاجره
ایله علاقه سی اولغله
مزبور قریب موضعه
کلور صفیر ایدر که
مزبوری طشره چیقون
ایچون همیشه اغیار
حسن ایدر لر دبو
خوفدن خالی اولن
حکایت اولندی عربین
بر فاجره خاتونک بر
دوستی وار ایدی
کجه لرد کلوب
مزبوره صفیر ایدر دی
مزبوره دخی دیر
بر دلو کدن طشره

افشاردن) صیقمی زوزنی شیر کردن ایله تفسیر ایتدی یقال (عصر العنب بیفشارد
 انکور را) اوزومی صیقمی وشیره ایتدی (عفر: در خالک مالیدن) طوپراغه سورتمک
 تعزیر و ترغیم کبی (عقر: پی بریدن) سکرین کتمک که سکرملک تعبیر اولنور یقال (عقر
 الاقة پی برید شتر ماده را) دیشی دوه پی سکیلدی و هو العقیق و سگیری کلش دوه به
 عقیق دیر لر معفور معناسنه (وریش کردن) و یاره ایلک یقال (عقر السرج الدابة ریش کرد
 زین پشت چار بار) ایردابه نک صیرتی یاره ایلدی و هو سرج معقرو اولن ایره سرج معقر
 دیر لر (وکشتن و کزیدن سک) و اولدرمک و کلب اصیرمق معناسنه دخی کلور (عکر
 باز کردن و باز کشتن) کیرو و وندر مک و کیرو و ونگ متدی و لازم استعمال
 اولنور متعدی ضرب باندن و لازم نصر باندن و لازم مصدری عکوردن (غدری
 وفایی کردن) بی و فالت ایتک و مکرو خیانت ایتک (یقال غدر به خیانت کرد) اورا اکا
 خیانت ایلدی (عفو و مغفرة و عفران آمرزیدن) یار لاغنی یقال (عفو الله له ذنبه بامر زید
 خدای تعالی مرا ورا اکنه اورا) حضرت الله تعالی یار لاغادی آنک ایچون کنهانی (عفو
 فرایوشیدن و باز پس شدن بیماری و جراحت) اورتمک تفضیه کبی و خسته لک و جراحت
 ایوا و لغله قریب اولمش ایکن یند ارتقی (فطر و فطرة: بیافریدن) یار اتقی یقال (فطر الله
 الخلق بیافرید خدای تعالی خلق را) حضرت الله تعالی خلقی بر ایتدی بفطر ضرب باندن
 بفطر نصر باندن (قبر: در کور کردن) قبره دفن ایتک یقال (قبر المیت بکور کرد مرده را) میتی
 قبره دفن ایتدی بقبر ضرب باندن بقبر نصر باندن (قترشکی کردن در زنده گانی) معشیده
 طارلق ایتک یعنی لوازم بیتی آزار ایتک یقال (قتر فی المعیشه تنکی کرد در زنده گانی) معیشت
 خصموصنده قت ایلدی یقتر ضرب باندن یقتر نصر باندن (قدرة و قدرا و مقدرة
 و مقدرة و مقدرة و قدرا و قدرا توانا شدن) قادر و غالب اولمی یقال (قدر
 علیه توانا شد بروی) اکا غاب اولدی یقدر ضرب باندن و یقدر نصر باندن و قدر
 یقدر علم باندن م (وهو القدر) و اول غالب اولان کسنده قدير دیر لر (قدر
 و قدر تقدیر کردن) تخمین ایتک یقال (قدر الشیء اندازه کرد چیزی را) برنسته پی
 تخمین ایتدی یقدر ضرب باندن و یقدر نصر باندن و هو المقدار و اول تخمین
 اولنان مبلغه مقدار دیر لر مقایر ج قدرم اقدار (وقدر الشیء مقداره اندازه چیزی
 مقدار اوست) شینک اندازه سی و مبلغی مقداری دیمکدر یعنی قدر و مقدار بر معنای در
 (قدر نفقه تنک کردن) نفقه پی طار ایتک یقال (قدر علی عیاله ضیق علیهم النفقة و کوش
 یختن در دیک) و آت چوملکده بشمک و اول آت قدر دیر لر مطبوخ فی القدر معناسنه
 و قدر چوملکده تصغیری قدر کلور و مؤثی سماعی ایکن تصغیری بو وجه اوزره
 کلدیکی علی غیر القیاسدر (قصر: بستم بر کاری داشتن) کوچ ایله برشی برکسنده

۷ مرزوقی دیدی که غفور
 اشاعیدن یوقاری
 صحرایق و صحرور
 یوقارودن اشاعی
 صحرایق معناسنه در
 (منه)
 معلوم اوله که عذره
 اشد من حره و عذرش
 بدتر از کنه عیار تلری
 افواه ناصده مشهور در
 عمر بن عبد العزیزدن
 روایت اولنان ان
 خصائص خبرهما
 الکذب حصلا و هو
 عبارتی دخی مثل مذکور
 قریب اول کمنه
 حقه ضرب اولنور که
 بشلایکی عمل سیندن
 کذب ایله اعتذار
 ایله (منه)

وفي النواحي الكفر
 والكفران البعد
 من الفقر من الفقران
 یعنی اهل کفر
 و کفران فقر نه قدر
 بعید ایله او مرتبه
 مفقرت الهمه دن بعید
 در غنی طایغ کجایی
 یاورایی و منازل
 قردن اوج کو کب
 معناسنه کلور یقال البعد
 من معقل الفقر و البعد
 من مطامع الفقر بوقامده
 مراد معنی قانیدر
 (منه)

ایشلمک یقال (قصره علی الامر قهر کرد اورا بکار) کازور یعنی کره ایلدی بر فعلی ایتکه
 (قشر پوست واکردن) قابوق صویق یقال (قشر العود پوست باز کرد از چوب) اغاجدن
 قابوغی ایددی (کسر شکستن) قیرمق یقال (کسر الشیء بشکست چیزی را) برشی قیردی
 (عود صلب المکر چوب دشوار شکن) قیرله سی کوچ اغاج (کشر کاریدن و دندان برهنه
 کردن) تبسم ایتک و صیرمق یعنی آهسته کولمک که دیشی کورینه یقال (کشر بکمارید) تبسم
 ایتدی (وکشر عن انیابه بخندیدا از دندانهای نیشترش) کولدی اول مرتبه که سیوری
 دیشلری کورندی این سیکت دیدی که کشر الرجل و انکل و اقتر و تبسم جله سی دیشلری
 کور و نتیجه کولدی دیمکدر (نبر همز کردن حرف و بلند برداشتن) حرفی همز ملک زیرا
 نبره همزه در مثلاً فاره کله سنی فاره دیمک کبی و یوقارو قالد رمق و منه المنبر (نجره
 تراشیدن) یونمق یقال (نجر العود بتراشید چوب را) یوندی اغاجی بنجر ضرب
 باندن بنجر نصر باندن (نجر و نجر بیتی بانک کردن) بورنی ایله صد ایتک یقال (نجر الحمار
 بدنی بانک کرد خن) اشک بورنی ایله آواز ایتدی بنجر ضرب باندن و بنجر نصر باندن
 و هو المنجر و اول بورن دلکنه منجر دیر لر میم قحی و نونک سکونی و خانک کسری و دخی
 خانک کسر منه تبعت ایله میم کسر به مناخرج (نذر) معروف دیر یقال نذر کردینذر
 ضرب باندن ینذر نصر باندن (نشر کسردن چیزی) برنسنده پی یایمق یقال (نشر
 الشیء بکسرد چیزی را) برنسنده پی یایدی و آچدی مثلاً نامه پی آچق کبی ینشر ضرب
 باندن ینشر نصر باندن (نهر: زدن) نهره اورمق یعنی شدت ایله چاغرمق یقال
 (نهر: نهر زد) نهره اوردی ینهر ضرب باندن ینهر قح باندن (نفر و نفار و نفور:
 بیرون شدن و کریختن) طشره کتمک و قاقچق یقال (نشرت الدابة کریخت چارپا) دابه
 اور کدی و قاقچدی ینفر ضرب باندن و ینفر نصر باندن (وهم النفر) و اول کسنه لر طشره
 چیقوب بریره جمع اولمشدر آلره نفر دیر لر (وهی ليلة النفر و او آن شب است که
 حاجیان از منی بیرون میروند و بمکه روانه میگردند) و اول کجه که حاجیار منی دن
 چیقوب مکه جانبه روانه اولور لر کالیلة النفر دیر لر (هذر: باطل شدن خون) فان باطل
 اولوب قاتل مؤاخذه اولونمق (هذر و هذیر: شراب جوشیدن) شراب غلیان
 ایتک (وبانک کردن کشن شتر و کبوتر) ارکک دوه نک کو کره مسی و ارکک کبوترک
 اوتمه سی یقال (هذر البعیر بانک کرد شتر کشن) ارکک دوه صدا ایتدی (هذر و هذر
 بسیار گفتن) جوق سونلک یعنی لزومی اولیان عبث سوزی سونلک یقال (هذر
 فی المنطق: بیهوده گفت در سخن) اثناء کلامه باطل و عبث سوبلیدی ینذر ضرب باندن
 ینذر نصر باندن و هو الهذر و اول بیهوده اولان کلامه هذر دیر لر ذالک فقیله و ذالک

شریشتی دیدی که منبره
 منبره بد کلری ارتفاع
 و علوی ایچوندر که
 نبردن مأخوذ در
 ارتفاع صوت معناسنه
 و نبر الرجل دیور
 عالی که تکلم ایجه
 استهی و فیروز آبادی
 دیدی که نبر الشیء
 دیور لر فعه معناسنه که
 منبر بو معنادن
 مأخوذ در و انبر
 الخطیب دیور ارتقی
 معناسنه در (منه)

سکونیه اول بهوده بی تکلمه دیرلر (ورجل مهذار مرد بهوده کوی) بهوده کلام
سویلیان کسینه به مهذار دیرلر هذر وهذار دخی بومعایه در (هصر: شکستن و کشیدن
چیزی بخویشتن) قیرمق و برنسنه بی کند و جاننه جذب اتمک هصرت الفصن و بالفصن
دیرلر اغاج بداغنگ باشند یا شوب کند و ستمته اکسه ز (جرز نیک: خوردن) ایومک
که یرنده برشی قالمه یقال (ارض مجرور و اذا اکل نباتها) و لحظ اولان سنه به جرز
دیرلر (جلز بی برتیریمچیدن) اوقه سکیر صاریمق (جزد ویدن شتر) دوه سکر تمک و یملک
یقال (جز البعیر بدوید شتر) دوه سکر تندی یجمر ضرب باندن یجمر نصر باندن
وهی الجازه و اول سکیردن دوه به جازه دیرلر وهوالمجمر جازه بان اول جازه سکر دن
یا خود ترید ایدن کسینه دیرلر (حفر: سبوختن از پس پشت و واجنبانیدن) آردندن
دور تمک غزکی و تحریک ایدوب سورمک سوق کبی (خیز: نان پختن و نان دادن
و سخت راندن) اتمک بشورمک و برکسینه اتمک و یرمک و شدت ایله سورمک یعنی
سوق شدید یقال (خیز الخبز پخت نان را) پشردی اتمکی (و خیز القوم نان
خورانید مرد ماترا) قومه اتمکی پشردی (خرز: دوختن موزه و مانند آن) ادیک
مثالونسنه دیکمک یقال (خرز الخلف بدوخت موزه را) ادیکی دیکدی بحرز ضرب
باندن بحرز نصر باندن (رکز: برپای کردن نیزه) مزراقی دیکمک یقال (رکز
الرح: بیای کرد نیزه را) مزراقی دیکدی برکز ضرب باندن برکز نصیر باندن
(وهو فی مرکز غزه: و آورد جای غز خویش است) و اوکند و غزنی برنده در یعنی
ممر و محترمدر (رمز اشارت کردن بلب یا بآبرو یا بچشم) اشارت اتمک دوداغیله
یا قاشیله یا کوزیله یقال (رمز ایله: اشارت کرد بدو) اکا اشارت ابتدی بر رمز ضرب
باندن بر رمز نصر باندن (عجز: ناتوان شدن از کاری) برایشدن عاجز اولمق
(عجز عن الشئ: عاجز شد از چیز) نسنه دن عاجز اولدی (غرز: در سبوختن بسوزن
و سنان و مانند او) ایکنه و مزراق مثالوشی ایله دور تمک یقال (غرز به بالابر: بسبوخت
اورا بسوزن) دور تندی آتی ایکنه ایله (غز: بچشم نمودن و سخت فشردن) کوز ایله
اشارت اتمک و شدت ایله صتمق یقال (غزه بالعین: چشمک زد او را بچشم) اکا کوزیله
اشارت ابتدی که کوز قیدی دیو تعمیر اولور (فرز جدا واکردن نصیب) حصه بی
باشقه آیرمق یقال (فرزله نصیب: جدا نهادوی را بره او) آنک حصه سنی بشقه قودی
(قفر و قفران: برجستن) صحرامق یقال (قفر: برجست) صحرادی (کتر: کرد کردن
خواسترا) مالی جم اتمک یقال (کتر المال کرد کرد خواسترا) مالی جم ابتدی ۹
وصاقلادی وهوالمکتر و اول جم اولتمش ماله کتر دیرلر کنوز ج (لمز: عیب نهادن
بکی) برکسینه عیلق و طعن اتمک یقال (لمزه: عیب نهاد بروی) اکا عیب قودی

(یعنی)

جوهری کثر لفظی
مال مدفون ایله تفسیر
ابتدی بیضای سوره
توبه ده حضرت علیدن
روایت ابتدی که
اربعه الاف مادونها
نفقة و مافوقها کثر
وقاشای دیدی که
درت بیکدن زیاده
کثدر زکاتی ویرله
ویرله و درت بیکدن
دون اولان نفقه در
دیدی پس لفظ کثر
مناسنه مدفون اولمق
معتبر اولم (منه)

یعنی عیلمی بلز ضرب باندن بلز نصر باندن (وهو اللمزه: و اوعیب کننده است)
عیلمی کسینه لمزه دیرلر (نزلقب و نام بدنهادن بکی) برکسینه به بدلقب و بداسم وضع
ایتمک یقال (نزه لقب و نام بدنهاد بروی) اکا بدلقب و بداسم وضع ابتدی وهوانیز
و اول لقب بده و نام بده نزه دیرلر (نشر: از جای برخاستن و برتر نشستن و برتری
جستن) یرندن قالمق و یوقارو اوتورمق و رفعت استمک یقال (نشر من مکانه:
از جای برخاست) یرندن قالمق (نشوز: ناساز کاری کردن زن باشو هر یاشو
هر یازن) خاتون زوجنه یا خود زوج خاتونه موافقت اتمیوب جور اتمک یقال
(نشرت علی زوجها: ناساز کاری کرد زن بر شویش) جور ابتدی خاتون زوجنه
ناشر) و اول خاتونه ناشره دیرلر جوهری دیدی که نشرت المرأة دیرلر خاتون
زوجنک سوزینی طوتمیوب اغضاب ایلسه (ونشر بعلها علیها) دیرلر زوج خاتونی
دو کوب جفا ایلسه (نقرو نقران) قفز و قفران معانسه در (همز: بهمز کردن حرف و عیب
کردن و فشردن) حرفی همزه به قلب اتمک و عیلق و صتمق یقال (همزه: عیب کرد
اورا) وهو الهمزه عیلمی کسینه به همزه دیرلر (و همز الحرف: همزه زد حرف را)
حرفه همزه قودی مثلا رأس کبی (وهمزه السنور القارة: فسر دکر به موش را) صیقدی
کدی فارهی: س (انس و انسه: انس گرفتن) انسیت اتمک یقال (انس به: انس گرفت بدو)
انسیت ابتدی آنکله یانس ضرب باندن و انس یانس علم باندن (وهی الانسه) زوجیله
انسیت ایدن خاتونه انسه دیرلر (وهن الاوانس ج وهوالانس) انسیت ایدن رجله
انس دیرلر و الانیس م وهم الانس ج (جرس بخوردن منع چیزی را) آری برنسنه بی
یمک یقال (اکلت النخل العرط اذا اكلته) و آری جاعته جوارس دیرلر (جلوس
نشستن) اوتورمق یقال جلوس نشست اوتوردی جلوس بنجد شدن (نجد دیدن کاری و لایته
کتمک جوهری دیدی که جلوس بنجد معانسه در (حبس: بازداشتن) منع اتمک یقال
(حبسه باز داشت او را) آتی منع ابتدی (حدس: گمان بردن) ظن و تخمین اتمک یقال
(حدس گمان برد) ظن ابتدی (خلیس ربودن) قالمق (خس بنجم شدن مردمان) قومک
بشنجیسی اولمق یقال (خس القوم بنجم شدن مردمان را) قومک بشنجیسی اولدی (خفس
پنهان شد) مستور اولمق یقال (خفس پنهان شد) مستور اولدی یخنس ضرب باندن
یخنس نصر باندن و خنوس و خناس م (وهی الخنس و آن ستارگان پنهان شونده است)
و اول کواکب خسه له تحت الشعاع مستور اولور لور آنره خنس دیرلر (خناس
شیطان) حضرت الهک اسم شریفی استماع ایتد کده پنهان اولد یفیعون خناس
تسمیه اولندی (رفس: بیای زدن) ایاغیله اورمق و تمک زوزنی جنبانیدن خفته

معلوم اوله که حریری
درده دیدی که قائم
اولان کسینه اجلس
دیرلر و اولی اولان
خلیل دیدی که وزره
قائم اولان کسینه به
افقد و نام و ساجد
اولان کسینه به اجلس
دیدمک بعضی
بووجهی تعلیل ایدوب
دیدی که زرا قعود
علودن سفله استقالدن
عبارتدر لهذا ایاغنه
آفت اصابت ایدن
کسینه به مقعد دیور
جلوس سفلدن علوه
استقالدن عبارتدر
(منه)

یعنی او بویان کسندی بیدار اتمکچون تحریک اتمک دیوتفسیر ایندی یقال (رفسه برجله لکدزد اورایی) آئی ایغله تپدی (رسم درخاک نهان کردن) طورافده نهان یعنی دفن اتمک (سدس: ششم قوم شدن) قومک التجیسی اولمق یقال (سدس القوم ششم قوم شد) قومک التجیسی اولدی (شموس: آفتابنک شدن روز) کوندوز کونشلی اولمق یقال (شمس بومنا بآفتاب شد روزما) بزم کوندوزمن کونشلی اولدی شمس ضرب بایندن شمس نصر بایندن شمس م یقال شمس شمس علم بایندن (ویوم شمس روز بآفتاب) کونشلو کوندوز ویوم شمس م (ضرس دندان بر پرتیر نهادن و جزآن) دیشی او قولک یلکنه و غیره نسبه قومق جوهری دیدی که الضرس العض الشدید بالاضراس یقال (ضرس است السهم اذا عجت) (طلس و طمس نابدید کردن) محو اتمک یقال (طمس الشئ نابدید کرد چیز را) نسنه بی محو ایندی (و طمس علی الشئ هلاک کردش) شئ هلاک ایندی (طمس نابدید شدن) محو اولمق یقال (طمس الطريق نابدید شد راه) یول محو اولوب بلور سز اولدی یطمس ضرب بایندن یطمس نصر بایندن (عبوس: ترش روی شدن) اکشی یوزلو اولمق یقال (عبس ترش روی شد) اکشی یوزلو اولدی (عطاس: عطسه دادن) آغمرق یقال (عطس عطسه داد) آغمردی یطمس ضرب بایندن یطمس نصر بایندن وهوالمطس او بی بی بورونه معطس دیرلر (عفس: خوار داشتن و رام کردن و اندر زندان کردن) ذلیل اتمک و مطیع اتمک و زندانده حبس اتمک و یقال للمسجون معفوس (عکس: واشکونه کردن چیز را و سخن را) بر نسنه بی چویرمک که ترس دوندرمک تعبیر اولنور و سوزی معکوس سولک یقال (عکس الشئ و الکلام: باشکونه کرد چیز را و سخن را) نسنه بی و کلامی معکوس ایندی (ودست شتر با کردن او بستن) و دوه نک ایغنی ایپ ایله بوینه باغلامق و اول ایپه عکاس دیرلر (غرس: نهال نشانیدن) یره اغاج فدائی دیکمک یقال (غرس الفسیله: نشانند نهال خرمارا) خرما فدائی دیکدی یغرس ضرب بایندن یغرس نصر بایندن (وهو الفرس و اول دیکد کلری فداند غرس دیرلر مغروس معنانه) غطس: فرو بردن بآب (صویه یاترمق) غطوس خود فرو شدن بآب (کند و صویه باتمق و طالمق یقال غطس بنفسه خود فرو شد بآب) صویه کندی طالدی (غرس غوطه دادن بآب) صویه طالدرمق (وهی الیمن الغمون و اوسو کند فرو برنده بکناه) اول عین که صاحبی کناهه با تر اکایمن غموس دیرلر که مراد خلاف یره بیلور ایکن عین اتمکدر (فرس کردن شکستن و کشتن) بریتی قیرمق و هلاک اتمک یقال (فرسه الاسد بشکست

(اورا)

اورا شیر) آئی ارسلان قیردی (وهی الفریسه و او شکار شیر) و ارسلانک اولادینی شکاره فریسه دیرلر (قبس کسی راپاره آتش دادن و کسی را علم آموختن) برکسنه به آتش پاره سی و یرمک و برکسنه به علم تعلیم اتمک یقال (قبسه نارا پاره آتش دادش) اکا آتش پاره سی و یردی (وقبسه علما کسی را علم آموخت) اکا علم تعلیم ایندی (قرس: سخت شدن سرما و افسردن آب) صوق شدید اولمق و صوطو کق (قلس قی کردن و کف انداختن شراب و کف بر آوردن) قوصمق و شراب کوپو کفی طشره آتمق و کوپو کلنمک یقال (قلس: قی کردن) قوصدی (وهو القلس) و اول بوغازدن چیقان قوصوتی به قلس دیرلر لامک قحیله خلیل دیدی که بوغازدن آغیز طلوسی و آندن آز چیقان نسنه به قلس دیرلر مادام که بردخی قوصمیه اکا قی دیمز را کر عودت ایدر سه قی اطلاق اولنور (کبس: بیا کندن مفاک و جوی را) چوقوری و آرغی طاش و طوپراق ایله طولد رملق یقال (کبس النهر: بیا کند جوی را) آرغی طولدردی طوپراق ایله و اول طوپراغه و طاشه کبس دیرلر کافک کمریله (کنوس: در آرام گاه شدن آهو و کوزن و بز کوهی) کیلک و صیفن و طاغ کجیسی بتاغنه کلک یقال (کنس الظبی بآرام گاه شد آهو) آهو یا تاغنه کلدی یکنس ضرب بایندن یکنس نصر بایندن (وهی الکناسة و این رفته کی خانه) او یک سو پر ندیسنه کناسه دیرلر (لبس: شوریده کردن کار) ایشی مختلط و ملتبس اتمک یقال (لبس الحق بالباطل: بیامیخت حق را با باطل) (لبس: سودن و مجامعت کردن) سورتکم و جاع اتمک یقال (لمسه بسود اورا) اکا سوردی و یاپشیدی طلس ضرب بایندن طلس نصر بایندن (نفس: سخن گفتن) سوز سولک و همیشه منفی استعمال اولنور یقال (مانیس بکلمه: هیچ نکفت یک سخن) هرکز بر کله سولدی (نخس: خلیدن بآنکشت یا چوب) پارمق یا چوب ایله در تمک یقال نخسه بخیلدش بآنکشت یا چوب) پارمق ایله یا چوب ایله دورندی و باتیردی نخس و ینخس و ینخس ضرب و نضر و قح بابلرندن (نخس: راز پنهان داشتن) سری صاقلامق و برکسنه نک صاحب برنه که اصلا آندن سرینی پنهان اتمیه اکا ناموس دیرلر لهذا اهل کتاب حضرت جبرئیل ناموس اطلاق ایدرلر (همس: فرادل آمدن اندیشه) قلبه بر فکر عارض اولمق یقال (همس فی صدره شئ: سری بردل او بکندشت) آنک قلبه بر شئ خطور ایندی (هلس: لاغر کردن) آری قلا تمق یقال (هلسه المرض اضغقه) وسل مرصنه هلاس دیرلر (همس: آواز نرم) آهسته آواز یقال همس آهسته سخن گفت) آهسته سوز سولدی ش (بطش: سخت گرفتن) شدت ایله یاشمق یقال (بطش به سخت گرفت اورا) اکا شدت ایله یاپشیدی یبطش ضرب

پوشیده اولیه که لمس
ایله مسک فرق بود که
لمس قوه لامه اولان
موضعه مستملدر
ومن عامدر مس الحس

دیرلر لمس دیمزلر
(منه)

نخس دفع معنانه در
کویا یا مقبله دورندی
نسنه بی ایچر و دفع ایدر
واسطه بیع ایدن کسنه به
نخاس دبدطری اسیری
مشتی به دفع ایدر
ایچوندر (منه)

بایندن ببطش نصر بایندن (حرش: صید کردن سو سمارا) کلری اولامق وکلر
اولابن کسنبه حارش دیرلر ضباب کبی وطریق صیدی بودر که ضباب الینی کلرک دلوکنک
آغزینه وضع و تحریک ایدر وکلر آتی سیلان اولمق ملاحظه سیله دلوکنک آغزینه
کلدکده اخذ و صید ایدر یقال (حرش الضب: صید کرد سو سمارا) کلری اولادی
(حفش: آب از مشک رفتن) تولومدن صو آقق و اطرافدن سیل بر چوقوره آققه
دخی دیرلر (حنش: شکار کردن) آو اولامق یقال خنشت الصید ای صده (خدش
خراشیدن) طیرمالامق یقال (خدش الوجه خراشید روی را) یوزی طیرمالادی کندو
یوزین یا آخرک یوزین (خرش م خشم) یقال (غشه یغمشه) ضرب بایندن و یغمشه
نصر بایندن (عرش: جفته کردن و بنا کردن از چوب) کیره و دیاقاق و اغاجدن
سایه بان بنا اتمک که اول یابد کلری شیئه عریش دیرلر یقال (عرش الکرم جفته
کردر زرا) آصیای کیره وده آلدی عریش ضرب باینده و عریش نصر بایندن (قرش
کسب کردن و کرد آوردن) کسب اتمک و جمع اتمک فرادیدی که قریش قبیله سنه قریش
تسمیه اولندی تجارت اند کلری ایچوندر (قش: فراهم آوردن از جایها) اورادن
بورادن جمع اتمک اول جمع اتمک کلری شیئه قاش دیرلر (کدش: خراشیدن و سخت
راندن) طیرمالامق و یک سورمک (ندش: بمنقار چیزی بر آوردن) قوش بورنی ایله
برشی بریردن چیقارمق (نکش: آب همه از جای بر کشیدن) صوبی بوتون برندن
چیقارمق و منه قولهم فلان بحر لاینکش (همش: بهم بر آمدن) بر موضعه خلق چوق
اولوب کیمی اوتد و کیمی بروکلوب مختلط اولمق ص (حرص: حانک قتمی و رانک سکونیه
(بنجیدن کازر جامه رادر وقت کوفتن) کازر اثوابی دو کرکن پاره لمق (حرص
آرزومندی کردن بر چیزی) بر نسنه حریص اولمق یقال (حرص علی الشئ آرزومند
شد بر چیزی) برشی زیاد آرزو آندی بحرص ضرب بایندن و حرص بحرص علم
بایندن (و هو حرص او آرزومند) آرزومند اولان کسنبه حریص درلر (عقص
بافتن موی) قیلی اورمک و اورلمش صاحبه عقیص درلر (غص عیب کردن و منکر
شدن نعمت را) عیلامق و نعمته شکر اتمک (یقال غصه استغفره و غص النعمه
لم یشرکها) فرص: بریدن آهن و آنچه بدان ماند (دموری و دمور مثلی شیئ کسمک
(قبص: بسرانکشان بر گرفت) بر شیئه بر مقلر اوجیله یا بشمق یقال (قبص بنوک
انکشان بر گرفت) بار مقلر اوجیله یا بشدی (قرص شکنجیدن) چیمده ملک (یقال قرص
باصبیه) بشکنجید اور بدو انکشت) آتی چیمده لدی ایکی پارمغیله یقرص ضرب
بایندن یقرص نصر بایندن (قلوص: برجستن و هوا سیدن لب) یوقارو چیقاق

(یعنی)

یعنی قصه اولمق و طوطاق تبسرمک یقال (قلص الفل: کوتاه شد سایه)
کولکد قیصالیدی (و قلص الثوب کوتاه شد جامه بعد الفل) یا بقدر قد نصکره
یقلص ضرب بایندن و یقلص نصر بایندن (قص و قاص سکیزیدن) دابه ایکی اوك
ایاقلربی بریردن قالدروب صیچرامق یقال (قص البعیر سکیزد شتر) دوه
صیچرادی یعنی ایکی اللربن معا قالدروب و معازمینه وضع ایدوب و ایکی
ایاقلربی تبرندی یقمص ضرب بایندن یقمص نصر بایندن (قنص: شکار کردن)
آو آو لامق یقال (قنص شکار کرد) آو اولادی و هو القنص و اول آوه قنص
دیرلر نونک قحیله مقنوص معنسنه (والقنص م) (نشص: ناساز کاری زن شوهر را)
خاتون زوجه موافقه اتمک نفرت اتمک ینشص ضرب بایندن ینشص نصر بایندن
وهی الناشص و اول خاتونه ناشص دیرلر یقال (نشص المرأة علی زوجها: زن شوی را
دشمن داشت) خاتون زوجنی سومیوب نفرت ایددی (نکوص و نکصان: باز پس رفتن)
آردینه دونمک رجوع کبی یقال (نکص علی عقیبه: باز پس رفت بر دو پاشنه اش)
کیرو کتدی ایکی او کچه سی اوزرینه دوندی تعبیر اولنور ینکص ضرب بایندن ینکص
نصر بایندن (نمص موی برشته از روی بر کنندن) ایپک ایله یوزدن قبل یولمق و آتی
یولوب خاتونلره زینت و یرن خاتونلره نامصه دیرلر مشاطه کبی: ض (برض اندک
دادن) آز و یرمک و آز اولان نسنه برض و برارض دیرلر (حبض تیردر پیش
تیرانداز افتیدن) آتدینی اوق اوق اتان کسنبه نیک او کینه دوشمک صدر مقابلی در که
آتدینی اوزاق کتمک معنسنه در در (وحق کسی باطل شدن) و بر کسنبه نیک حق باطل
اولمق (خفض فرود آشتن و خوش عیش شدن) بر نسنه بی الحاق اتمک و بر کسنبه
رفاهیت اوزره اولمق یقال (خفض الشئ فرو داشت چیزی) شیء الحاق آندی
و خفض فی صوته دیرلر آهسته آواز ایددی معنسنه و یقال (هو فی خفض من العیش)
ای سعه و رفاهیه خفاض ختنه کردن) سنت اتمک یقال (خفض الغلام و خفضت الجاریه
ختنه و ختنها) ربوض بزانو خفتن) دده و سک و کوسفند و مانند آن) یرتجی جانور و کلب
و قیون مثلو حیوانک دیزن چوکوب یا تمه سی یقال (ربض السبع بزانو خفت دده)
درنده دیزی اوزرینه یا تدی (رفض فرو گذاشتن چیزی را) بر نسنه بی ترک اتمک یقال
(رفض الشئ فرو گذاشت چیزی) شیء براقدی و ترک ایلدی بر فض ضرب بایندن
برفض نصر بایندن (عروض پیش آمدن کار) برایش ظهور اتمکله تعبیر اولنور
یقال (عرض له امر پیش آمد او را کاری) او کینه برایش کلدی یعنی برشی
ظهور ایددی آنک ایچون یعرض ضرب بایندن یعرض نصر بایندن (عرض م)

يقال عرض مرض م علم بابتدن وهي المارضة اول ظهور ابدن ايشه عارضه ديرلر
عواض ج (عرض: پنهان شدن چوب را و عارضه کردن) چوبی آرقیری قومق و عرض
اتمك يقال (عرض المود على الاناء پنهان نمود چوب را بر خنوز) چوبی آرقیری قودی قاب
قاچاق اوزرینه عرض ضرب بابتدن عرض نصر بابتدن (و عرض عليه الشئ)
عرض کرد بروی چیزی را) نسنه یی اکا عرض ایلدی یعنی کو ستردی و اعلام ایلدی
(فرض: فرضه کردن) برشیی تقدیر ایدوب عملی لازم قلمق (و دادن عطاء
مفروض را) و تقدیر اولمش احسانی و یرمك يقال (فرض الله الصلوة فرضه کرد خدا
نماز را) حضرت الله نمازی فرض ایلدی (فروض: پیرشدن کاو) صغیر قوجاق يقال
(فرضت البقرة پیر شد ماده کاو) اینك قوجادی تفرض ضرب بابتدن تفرض نصر
بابتدن و فرضت تفرض حسن بابتدن وهي فرض و اول قوجامش اینكه فرض
ديرلر (قبض: بشتاب راندن و بشتاب رفتن و وا کرفتن) بنجه عجله ايله سورمك
و عجله ايله یورو مك و برشیی بنجه ايله آلتی يقال (قبض الشئ) بستاند
چیز را) بر نسنه یی آلدی و قبض ایلدی (و قبض ید بگرفت دست او را) انك الینی
طوتدی (و قبض ید صاحب بگرفت دست یار خویش) کندو یولدا شنگ الینی
طوتدی (و هو فی قبضه و او در دست اوست) و او آنك الند و تسمرفنده در
(و اعطانی قبضة من کذا: بناد مرا مشق از چنین چیز) بکا و یردی بر آوج شویله
برشیدن (فرض: بریدن و شعر کفتن) کسمك و شعر سوطك يقال (قرضت الفأرة
الثوب: بریدموش جامه را) صیچان ثوبی کسدی (و قرض الشعر کفت
شعر را) شعر سویلدی و هو القرض و شعر قرض ديرلر (و بکر دیدن از چیزی)
و بر نسنه دن رجوع اتمك (مخض و ازدن کویش و جنبانیدن) یایی تھریك اتمك
و بر نسنه یی تھریك اتمك دخی ديرلر يقال (مخض اللبن بزد شیر را) سودی اوردی
یعنی یاغنی آیرانیدن آیرمق ایچون چالقاد یی مخض ضرب بابتدن و مخض نصر بابتدن
و هو المخض و اول یاغی آلمش آیرانه مخض ديرلر و سود چالقاد قلمق طرفه مخضه
ديرلر و کاهی سودی براغاج ايله بولایوب قارشدرلر و اول آنجه دخی مخضه ديرلر
(نبض و نبضان جستن رك) طمار صچرامق يقال (نبض العرق بجست رك) طمر
صچرادی یعنی حرکت ابتدی که آندی تمیر اولور نبض دخی بو معنایه در لکن عامه
غلط ایدوب شیریان طمرلرینه نبض ديرلر (نبض و نبضان: جنبیدن) حرکت اتمك
دقیلمه مق يقال (نبضت السن جنبید دندان) دیشی قیللادی تنفض و تنفض و تنفض
ضرب و نصر و علم بابلرندن طه (ثلط ریخ زدن شتر) دوه نجاستنی صیوق القا اتمك

(که بهار)

که بهار و قنده اوت یمکدن اولور يقال (ثلط البعیر ریخ زدن شتر) دوه صیوقلادی
(خبط: فرو کوفتن برک از درخت و دست بر زمین زدن شتر) اغاجدن یا راغنی دو کوب
زمینه دوشورمك و دوه اولك ایاغن یره اورمق يقال (خبط الشجر برک افکندن از
درخت) اغاجدن یا پراق سلکدی (و خبط البعیر دست زد اشتر بر زمین) دوه
اولك ایاغنی زمیند اوردی (خبط: آمیختن) قارشدرمق يقال (خلط الشئ بالشئ)
بیامیخت چیز با چیز) نسنه یی نسنه یی قارشدردی (و هو الخلیط) و اول قارشمش نسنه لره
خلیط ديرلر (و الخلیط م) اخلاط ج (ربط: بستن) باغلق يقال (ربط الفرس
ببست اسب را) آتی باغلادی (و هو الرباط و این جای بستن اسب) آت باغلا یه جق
یره رباط ديرلر عند مزده موجود اولان نسنه لوده بو وجه اوزره واقع اولدی که
کتب لغته مخالف قدر قال الجوهری الرباط ما تشبهه القرية والدابة و فی الصراخ الرباط
آنچه بوی ستور بندند و قال مجدالدین الرباط ما یربط به و آت باغلا یه جق یره
مربط ديرلر پس مناسب اولان آنچه بوی اسب را بندند ايله تفسیر اولمقدرد (و ربط
الله على قلبه قوی کرد خدای دل او را) حضرت الله آنك قلبی قوی ایلدی (و هو
ربط الجاش و او قوی دلست) و او قلبی قوی در جان دکلدر بلکه شجیع در (و رابط
الجاش م) (سوط و سرطان: فرو خوردن لقمه را) لقمه یی یوتمق و فی المثل لا تکن
حلوا قسوط و لا مرا قعنی یعنی انداخته شوی از دهان از غایت تلخی يقال (سوطه بکلو
فرو برد او را) آتی یوتدی سوط ضرب بابتدن سوط نصر بابتدن و سوطه
یسوطه علم بابتدن (سمط: با پوست بریان کردن) درسی ايله بریان اتمك قاله الزوزنی
(شرط: شرط کردن و نیشتر در زدن) شرط اتمك و نیشتر اورمق يقال (شرط علیه
شرط کرد بروی) آنك اوزرینه شرط ایلدی (وهی الشریطة) و اول شرط اندک لری
نسنه یه شریطة ديرلر شرایط ج و الشرط م شروط ج و يقال (شرطه الحجام
بالمشرط نیش زد حجام او را) حجام اکا نیشتر اوردی بشرطه ضرب بابتدن و بشرطه
نصر بابتدن (ضبط: نگاه داشتن) حفظ اتمك يقال (ضبطه زبردستش کرد او را) انی الی
الله آلدی یعنی ضبط ایلدی (ضراط و ضبط: تیز دادن) شرطه اتمك يقال (ضبطه تیز
داد) شرطه آلدی (عبط کشتن بهیمه یی علت) علتی یوق ایکن بهایمی بوغاز لقم یعنی خسته
لکی و غیره سببی یوغیکن ذبح اتمك قربان اتمك کبی مثلاً يقال (عبط البعیر بکشت بی
علت اشتر را) دوه یی علتی یوغیکن بوغاز لادی (عبطه فرار بخیدن کو سفند تا فر به هست
یانه) قیون سموز میدرد کلیدر دیو قاورامق و یا شمشق (عبطه پڑهان بردن) بر کسنه نك نعمتی
کوروب کونوله مك يقال (عبطه پڑهان زد او را) آتی کونولدی بعض نسنه ده آرزو

(اقصى) (٤) (نی)

برداورا) واقع اولدی یعنی آنک نعمتی کبی نمده اولسه دیو آرزو اتدی (قسط: ستم کردن)
ظلم اتمک يقال (قسط علیه: ستم کرد بروی) اکاظم ایدی (قط دست و پای کودک
بستن در کهواره) بشکده معصومک البنی وایاغنی باغلامق و بوغاز لامق ایچون
قویونک ایاقلرین باغلامغه دخی دیرلر یقال (قط الصبی بالقماط بر بست کودک را
بدست بند در کهواره) معصومک البنی وایاغنی بشکده باغرداق ایله باغلادی
یقیمط ضرب بایندن یقیمط نصر بایندن (قنوط نومید شدن از چیزی) بر نسنه دن
مأیوس اولق یقال (قنط من کذا نومید شد از فلان چیز) نومید اولدی فلان
نسنه دن یقنط ضرب بایندن یقنط نصر بایندن وقنط یقنط علم بایندن م (وهو
قنوط) ناامید اولان کسنه یه قنوط دیرلر (کشط وقشط: چیزی از روی چیزی
باز بردن و پوست باز کردن) بر نسنه یی بر نسنه نک یوزندن قالد مرک و دردی بی یوزمک یقال
(کشط جلد البعیر باز کرد پوست شتر) دوه نک در یسفی یوزمک (وکشط الجمل عن
الفرس دور کرد جل را از اسب) جلی آندن آردی (نشط کره گوشه بستن رسن) ایی
اطک ایدوب باغلامق بروجهله که اوچقور باغی کبی آچق آسان اوله یقال (نشط
الجل کره گوشه بست رسن را) ایی اطلک باغلادی (وهی الانشوطه کره گوشه) اطلک
ایله اولان دوکومه انشوطه دیرلر انشاط اول دوکومی آچغه دیرلر یقال ماعقالک
بأنشوطه ای مودتک بواهیة وبرکسنه زیاده سکیردوب قاجسه کاً نما انشط من عقال
دیرلر (هبوط: فرود آمدن) آشاغی اتمک یقال (هبط: فرود آمد) آشاغه ایندی که
لازم در که هبط متعدی در (فرود آوردن) آشاغی ایندرمک . ظ (لفظ: از دهن
بنداختن و گفتن) آغز دن بر نسنه یی آغق و سوز سونک یقال لفظ اللقمة من فیه بیرون
انداخت لقمة از دهن) لقمة یی آغز نندن طشره آندی و لفظ بکذ فلان چیز را بگفت فلان
نسنه یی سویلدی (وهو اللفظ) سویلن سوزه لفظ دیرلر ع (رجع: باز گردانیدن) کیرو
دوندرمک یقال رجعه باز کرد انیدش (آی کرودوندردی رجع و رجوع و رجعی
باز گردین) کرودونمک یقال (رجع بنفسه: خود باز گشت) کندو کرودوندی
و مکتوب جوابنه رجعان الکتاب دیرلر (رضاع و رضع و رضاعة و رضاعة
و رضع: شیر خوردن از بستان) ممدن سود اتمک یقال (رضع الثدي بمکید بستان را)
عمدی امدی برضع ضرب بایندن و رضع برضع علم بایندن م (نبح: بیرون آمدن آب
از زمین) یردن طشره صوچیمق یقال (نبح الماء من الارض بیرون آمد آب از زمین)
صوبردن طشره چیقدی نبح و نبح و نبح نصر علم بایلرندن (نزع: کشیدن)
چکمک یقال (نزع الدلوم من البئر بکشید دل را از چاه) چکدی قوغای قویودن (نزع باز

ایستادن از کار) بر ایشدن کرو چکلوب طورماق (نقال نزع عن الامر باز ایستادن از کار)
ایشدن کیرو چکلوب فارغ اولدی (نزع و نزوع آرزو مند شدن) بر نسنه آرزو اتمک
یقال (نزع الی اهله آرزو مند شد با اهل خویش) آرزو اتدی کندو اهلی غ (دبغ
و دباغ و دباغة پوست پیراستن) دری سپی لمک یقال (دبغ الجلد پیراست پوست را)
دری سیلدی یدبغ و یدبغ و یدبغ ضرب نصر قمع بایلرندن (وهو الدباغ و این علف
دباغت) دری دباغت اندک لری اوتنه دباغ دیرلر (نزع تباهی افکندن) فساد القا اتمک
(وازره بردن) و یولدن چیقارمق یقال (نزع الشیطان بینهما فساد افکند دیو در میان
هر دو) فساد القا اتدی شیطان ایکی کسنه میانه (ونزع الشیطان از راه بردش دیو)
آتی یولدن چیقاردی شیطان که آذ دیردی تعبیر اولنورینرغ ضرب بایندن ینرغ قمع
بایندن هف (جذف: راندن) سورمک یقال (جذف السفينة بالمجداف بر اندکشتی را بفهمه)
کچی یی سوردی کورک ایله (جرف: بیل کل از زمین دندیدن) کورک ایله یردن چامور
کورومک (حذف: انداختن چیزی از چیزی) بر نسنه یی بر نسنه دن آتمق یقال حذف
الحرف من الحرف: انداخت حرف را از حرف) حرفی کله دن آندی (و چیزی بسوی
چیزی انداختن) یقال (حذف الارب بالمصا) یعنی طوشانه ده که نک اتدی (حلف
سو کند خوردن) آندا یچمک (یقال حلف بالله سو کند خورد بخدای) حضرت لله
یمین ایتدی و هو الحلف و اول آنده که مراد عهد لشمک در حلف دیرلر احلاف ج
(والحلیف: هم سو کند چمانه تاش) مثلاً ایکی قوم بری بری ایله بر خصوص ایچون معاهده
ایتدلر اول قوم بری برینه نسبت حلیف دیرلر ج حلفاء (خسف: بزمین فروشدن)
یره کچمک یقال (خسف الله بهم الارض فرو برد خدای ایشان را) حضرت الله
آنلری یره کچوردی (خسوف گرفته شدن ماه) آی طوتولق یقال (خسف القمر
گرفته شد ماه) آی طوتولدی (خسف: برهم نهادن و نعلین و آنچه بدان ماند و ختن)
بری بری اوزرینه قومق و نعلین مثلوشی دیکمک یقال (خسف النمل: بدوخت نمل را)
نعلی دیکدی (وهو الخسف در فش) نعلین دیکد کلری یزه مخصف دیرلر (خطف
و خطفه: ز بودن و خیره کردن چشم) قایمق و کوزی قاشدرمق یقال (خطفه بر بود
اورا) آی قایدی بخطفه ضرب بایندن و خطفه بخطفه علم بایندن (وبرق خاطف
درخش چشم رباینده) کوز قاپو جی یعنی قاما شد بر جی برق (دلیف: کام خرد نهادن)
آطمینی اوافق آتمق یقال (دلف الشیخ: نرم رفت پیر) پیر آهسته آهسته یورودی
(ذریف و ذرفان و ذرف و تذراف و ذروف رفتن اشک) کوز یاشی آقق یقال (ذرفت
عینه اشک بارید چشم او) آنک کوزی یاش دوکدی (رسف و رسفان: چمان جهان

رفتن در بند) صیغی اریق یاغی باغیله یورومک یقال (رسف فی قیده رفت در بندش)
 یاغی باغیله یورودی رسف ضرب باندن رسف نصر باندن (رشف: مکیدن آب
 را) صوی اتمک و صور مق یقال (رشف الماء بمکید آب را) صوی امدی رسف
 ضرب باندن رسف نصر باندن (رضف داغ کردن بسنک تفته) قیزمش طاش
 ایله طاغلامق (صدف و صدوف کشتن) دونمک یقال صدف عنه روی کردانید
 ازوی) یوز چوردی آندن یعنی اعراض آندی (صرف: کردانیدن) دوندرمک یقال
 (صرف عنه باز کردانید ازوی) دوندری آندن (صریف: جرست کردن قلم و دندان
 شتر و کرده نای چرخ چاه) قلم صداسی و دوه دیشنک و قوی دولابنک قیجریسی
 (صراف: بکشن آمدن ماده سگ) دیشی کلک ارکک کلبه طالب اوله سی (طرف: بگردانیدن
 و جنییدن چشم) کوزینی دوندرمک و تحریک اتمک (ظلف: خویشتن را از هوای نفس
 بازداشتن) هوای نفستن کندوی منع اتمک یقال (ظلف نفسه: بازداشت خویشتن را
 از هوا و هوس) هوا و هوسدن کندوی منع آیدی (معرفه و عرفان شناختن) طانیق
 یقال (عرفه بشناختن) طانیدی آتی و بیلدی (عزیف: بانک کردن پریان) جنیلر
 صد اتمک یقال (عزف الجن بانک کردند پریان) جینلر صدا آیدی (عزوف رغبت
 از چیزی کردانیدن) برنسنه دن رغبتی دوندری یعنی بر دخی رغبت اتمک یقال (عزف
 عن الشئ باز ایستاد از چیز) نسنه دن کرو طورودی و رغبت اتمدی یعزف ضرب باندن
 یعزف نصر باندن (عسف: ستم کردن و بی راه رفتن) جور اتمک و یولسز یورمک
 یقال (عسف: ستم کرد) جور ایلدی (وعسف الفلاة بی راه بریدن بیابان را) صحرای
 یولسز کسدی یعنی یولدن چیقوب قطع ایلدی (عصف و عصوف: سخت جستن
 باد) یل شدت ایله اسدی یقال (عصفت الريح سخت جست باد) یل شدت ایله اسدی
 (وریح عاصف باد سخت جهنده) شدت ایله اسیمی یل و شدت ایله یل اسن کونه دخی
 یوم عاصف دیرلر معصوف معناسنه (عطف خانیدن و مهربانی کردن و بگردانیدن
 و بگردیدن) برشی اتمک و برشیته محبت اتمک و دوندرمک و دونمک یقال (عطف
 العود خم داد چوب را) اغاجی اکدی (وهی العطفة جوب خاینده) اکلیش اغاجه
 عطفه دیرلر و اکثر کتب لغته اول بونجو قدر که خاتونلر انکله رجاله افسون
 ایدلر دیو تفسیر اولندی و بعض نسخه ده سغ و سغه عبارتلری ایله تفسیر اولنوب
 خاتونلر افسونلر اندک لری نسنه ایله بیان اولندی معنای مذکوره موافق در (وعطف
 علیه: مهربانی کرد بروی) اکامرحت آیدی (وهی العاطفة این مهربانی) مرچته
 عاطفت دیرلر عواطف ج (عکف و عکوف همیشه کردن و روی با چیزی

(کردانیدن)

معارف جمع معرفة
 وهو الوجه كله وقيل
 لا يعرف له واحد يقال
 امرأة حسنة المعارف
 اي الوجه وما يظهر
 منها ومعارف الرجل
 اي مودته وبين يمينه
 وبينه معرفة كذا
 في الايضاح (منه)

کردانیدن) برنسنه مدوامت اتمک و برشیته توجه و اقبال اتمک یقال (عکف
 علی الشئ مداومت کرد بر چیز) برنسنه اوزرینه مداومت آندی یعکف ضرب
 باندن یعکف نصر باندن (علف: علف دادن) علف و یرمک یقال (علف الدابة
 علف داد چار و پارا) جار پایه علف یعنی اوت و صمان و پردی (عرف آب بدست
 برداشتن) ال ایله صوالقی یقال (عرف الماء بیده برداشت آب را بدستش) ال ایله
 صوالدی که آوج ایله صوالدی تعبیر اولنور (وهی العرفة و او یکمشت آب) و بر آوج
 صویه عرفه دیرلر (و خوردنی از دیک بکفجیلز بر گرفتن) و کفگیر ایله چولمکدن آش آلق
 (وموی پیشانی اسب بریدن) و آنک الننده اولان صاحبی کسمک (علف در غلاف کردن
 و غایه بکارداشتن) برنسنه یی غلافه قومق و طیب سورنک (قذف: سنک انداختن)
 طاش آتمق (وزن پارسارا دشنام دادن) و زاهد خاتونه شتم اتمک که حد قذف
 لازم اوله یقال (قذفه بالحجارة پنداخت اورا بسنک) اکا طاش آندی (وقذف المحصنة
 تهمت کردن زن پارسارا) صالحه خاتونه افترا ایدوب سوکدی (قرف: عیب کردن
 و کسب کردن) عیلق و کسب اتمک (و پوست باز کردن ریش و بار از درخت باز کردن)
 و یاره نک قبوغنی صومق و اغاجدن میوه قورمق (قصف شکستن و آواز دادن) بر بطو و عود
 دیدک لری ساز آواز اتمک و قورمق (قصف الشئ بشکست چیزی را) نسنه یی قیردی (وقصفت
 العیدان آواز داد بر بطها) بر بطلر آواز آندی (قصیف آواز رعد) یقال (قصف الرعد بانک
 کردند رعد آواز آندی) قطف میوه چیدن از درخت (اغاجدن میوه دوشرمک
 (قطف العنب چیدان کور را) اوزوم دوشردی (وهو القطف خوشه باز شده) و اول
 دوشردک لری میوه و صالقمه قطف دیرلر قطوف ج و القطاف م (کتف و کتاف: دست
 باز پس بستن) البینی آردینه باغلامق یقال (کتف الرجل دست مرد را واپس بست) رجلك
 البینی آردینه باغلامدی (کرف بوبیدن خرکیز را) اشک نجس قوقق یقال (کرف الحمار الروث
 بوبیدن خر سرکین را) اشک ترسی قوقدی (کسف گرفته کردن آفتاب) آفتابی طوقق
 و نورینی ستر اتمک یقال (کسف الله الشمس گرفته کرد خدای آفتاب را) حضرت الله
 شمسک نورینی ستر ایلدی (کسوف گرفته شدن آفتاب) آفتاب طوتلوب نوری مستور اولمق
 یقال (کسفت الشمس گرفته آفتاب شد) آفتاب طونلدی (و بدکشتن حال کسی)
 و برکسه نک حالی بد اولمق (کشف: وا کردن) چیقارمق و آچق یقال (کشف عنه
 الثوب واکرد ازوی جامه را) جامه یی آندن آیردی یعنی صویدی و کشف عنه
 الکربة دور کرد ازوی اندوه را غمی آندن آیردی یعنی ازاله آندی (نصف: برکنندن)
 موی قبل یولمق (و بهین چیزی برگزیدن) و برشیثک ایوسنی انتخاب اتمک یقال (نصف

الشعر بر کندی را (قیلی قوباردی وهی النفه (واونکته از علم) و او علمدن نکته در یعنی علمدن بر دقیقه نه نفه دیر لرور جل نفه مردنکته کوی) نکته سولیمچی کسنه به نفه دیر لر (نفد زدن) پنبه دی دیدمک و آتمق یقال (نفد القطن: بز دپنه را) پنبه دی دندی و آندی (نزف ضعیف گردانیدن رفتن خون مرد را و همه آب چاه را بر کشیدن و همه آب چاه خشک شدن) بر کسنه دن قان کیدوب ضعیف اتمک و قویونک صوبینی جله چیقار مق و صوبی جله کیدوب قورومق یقال (نزفه الدم ضعیف کرد اورا خون) قان آئی ضعیف آندی بزفه ضرب بایندن بزفه نصر بایندن (وزف البثره کدی کرد چاه را) قویونک صوبینی بوتون بوشالتدی (نسف: دامیدن خرمن و بر کندن بنا) خرمن صاور مق و بنایی یقیمق یقال (نسف الطعام: بباد داد طعام را) بغدادی صاور دی و پاک ایدی مخفی اولیه که طعام اصلنده مطلقا مأکولاته دیر لر ایدی صکره بغدادیه تخصیص اولندی (ونسف البناء بر کند بنارا) بنایی یقدی (نطفان چکیدن آب) صوطامله مق ینطف ضرب بایندن ینطف نصر بایندن (وهی النطفه و این آب چکیده) واول طاملامش صوبیه نطفه دیر لر (هتف و هتاف: آواز دادن) چاغرمق یقال (هتف به آواز داد اورا) آئی چاغرمق (هرف غلو کردن در مدح) بر کسه نک مدحنده افراط اتمک یقال لاهرف بما لا تعرف مق (اباق: کر یختن بنده) بنده قاقچق یقال (ابق العبد بکریخت بنده) عید فرار آندی بابق ضرب بایندن بابق نصر بایندن (حبق و حباق تیز دادن) شرطه اتمک یقال (حجت العتر تیز داد بز ماده) دیشی کچی شرطه آندی (حذق بریدن) کسمک یقال (حذقت الحبل قطعت حذق و حذق و حذاقه نیک آموختن) ابو او کرنگک یقال (حذق القرآن نیک بیاموختن) ابو او کرندی قرآنی یحذق ضرب بایندن و حذق یحذق علم بایندن (حذق و حذاقه استاد شدن در کاری) برایشده استاد اولمق یقال (حذق فی صنعته استاد شد در پیشه خود) کند و صنعتنده استاد اولدی (حرق دندان از خشم بر هم ساییدن) غضبدن دیشلرین بری برینه سورتوب قیجرد تمق یقال (حرق نابه دندان بر هم زد) دیشینی بری برینه آوردی (وبسوهان سودن) و برنسنه بی دور پوله مک یقال حرق الحدیدای برده (حلق موی ستردن) قیلی تراش اتمک یقال (حلق الرأس بستر دسر را) باشی تراش آندی واول قبله حلاق دیر لر (و شعر حلیق و حلیه حلیق) تراش اولتمش قبل و صقاله حلیقه دیغزلر (وبکلوزدن) و بوغازینه اورمق (حذق سر کین افکندن مرغ) قوش نجسی یقال (حذق الطائر ذرقه (حرق دریدن) بر تمق یقال (حرق الثوب بدرید جامه را) جامه بی برندی و دروغ گفتن) ویلان سونک (وهو الحرق دریده) برنوغه حرق دیر لر خروق ج (حزق: نیردر نشانه نشستن) اوق نشانه صایلا تمق

(یقال)

یقال (حرق السهم الغرض بز دیر نشانه را) اوق تشانی آوردی و کذا الحسق (خفقان طمیدن دل) یورک اوینامق یقال (خفق الفؤاد بطمیدن دل) یورک طلا بیدی یخفق ضرب بایندن یخفق نصر بایندن (خفق یخیزه یمن کسی رازدن) یا صصی نسنه ایله بر کسنه بی اورمق (خقوق جنیدن علم) بایراق حرکت اتمک یقال (خفقت الراية بمجنیدن علم) بایراق حرکت آندی تخفق ضرب بایندن تخفق نصر بایندن (خلق: آفریدن) یارا تمق یقال (خلق الله الخلق بیافرید خدای خلق را) حضرت الله خلقی یارا آندی یخلق ضرب و نصر بایندن (وهی الخلقه و او آفرینش) یراد یلشدر (دفع: ریختن آب) صوبی دوکک یقال (دفع الماء ریخت آب را) یدفق ضرب و نصر بایندن (ذرق: زنج زدن مرغ) قوش نجسنی القا اتمک یقال (ذرق الطائر زنج افکندن مرغ) قوش نجسنی براقدی یدرق ضرب و نصر بایندن (رتق بهم بستن چیز را) نسنه بی بری برینه باغلامق مثالی برتق دیکمک کبی راتق و قاتق دیر لر فاع و مغلوق و موسع و مضیق معنسانه که ترکیده یرتوب دیکمکه قادر تعبیر اولور یقال (رتق الشئ: بهم بست چیز را) برنسنه بی جمع آندی برتق ضرب و نصر بایندن (سبق پیشی گرفتن) جله نک او کته کچمک یقال (سبقه الی الغایه پیشی گرفت بروی تابغایت) تاغایته دن انک اوزرینه سبقت آندی (وله سابقه مرار و پیشی است) انک تقدیمی وارد ریعی ناسه بر خصوصه تقدم آندی سوابق ج (سرق و سرقة دزدی کردن) خر سرق اتمک یقال (سرق منه مالا بزد دید از وی خواسته را) او غر لادی اندن مالی و سرقه مالا م ۹ (سلق زبان آوری کردن و بریان کردن خایه) دلی ایله آزرده اتمک و غورطه بی بریان اتمک یقال (سلقه بلسانه بیازرد اورا بزبانش) دلی ایله آئی انجعتدی (وسلق البيض بریان کرد خایه را) غورطه بی بریان آندی و زوزنی و خایه کوازه کردن ایله تفسیر آندی یعنی غورطه بی رفدان اتمک (و پوست باز کردن و گوشه چوال درهم افکندن و کسی را بر قفا افکندن) و در بی یوزمک و چوال قولنی بری برینه باغلامق و بر کسنه بی تیه سی اوزرینه براقق یسلق ضرب و نصر بایندن (شهیق آخر بانک کردن خر) اشک اکیرمه سنک صوکی اکیرمه سنی آنکله تمام ایدر و اول صدا آهسته و نرم اولور یقال (شهیق الحمار بانک نرم کرد خر) اشک آخر نه یقنده آهسته اکیردی یشیق و یشیق ضرب و قمع بایندن و شهیق یشیق علم بایندن (صفق باز کرد انیدن) کیرود و ندرمک (و در فراز کردن و دست زدن) و قاپویی آچق و البنی الهه اوروب آواز اتمر مک (عتق و عتاق و عتاقه آزاد شدن) آزاد اولمق یقال (عتق العبد آزاد شد بنده) قول آزاد اولدی یعنق ضرب بایندن و عتق یعنق حسن بایندن (وهو العتق آزاد شده) آزاد اولمش عبده عتیق دیر لر عتقاء و عتاق ج (عذق نشان کردن کوسفند

صاحب ابن عباده
دیدیلر که سنک شه بیکی
فلان کسنه سرقه
ایتدی صاحب برور
قیاره به شوا بیایی
تحریر و سر تد ایدن
کسته به ارسال ایتدی
سرقه شعری و غیری
یضام فیله و یخند عقوق
اجزیک صفعا بکل
یشا و اخذع فسارق
المال یقطع و سارق
الشعر یصفع (منه)

و کسی را بیعی معروف کردن) قویونه نشان و علامت وضع ایتمک کند ورنکنه مخالف
رنکله و برکنه عیب اسناد ایدوب اول عیب ایله مشهور ایتمک (عرق بدن دان
گوشت باز کردن از استخوان) اقی کوکدن دیش ایله قویارمق یقال (عرق العظم
بجایید استخوان را) کوکی چکنه دی یمرق ضرب و نصر بابلرندن (وهو العراق) اقی
آیرلمش کوک (غسوق تاریک شدن شب) کیجه قرا کو اولمق یقال (غسق الليل تاریک
شدن شب) کیجه قرا کو اولدی (فتق باز شکافتن چیزی) برنسنه یی یاروب آیرمق یقال
(فتق الشئ جدا کرد چیزی) برنسنه یی یفتق ضرب و نصر بابلرندن (فسق
و فسوق بیرون آمدن از فرمان خدای تعالی) حضرت اللہ امرندن طشره حیقماق
یقال (فسق عن امر الله بیرون شد از فرمان خدا) حضرت اللہ امرندن طشره اولدی
یعنی حضرت اللہ فرمانه اطاعت ایتمدی یفسق ضرب و نصر بابلرندن (فلق
شکافتن) یارمق یقال (فلق الشئ بشکافت چیزی) برنسنه یی یاردی و سمعت کذا من فلق
فیه شنیدم چنین از شکاف دهن وی) شویله اشتدم آنک آغزی یاریغندن مشافهه
استماع اتمم دیه جک محله استماع اولنور (لفق : بهم باز دوختن) ایکی پاره یی بری
برینه دیکمک (مزق دریدن) یرتماق و پاره پاره ایتمک (نطق : و منطق سخن گفتن)
سوز سولک یقال (نطق سخن گفت) سوز سولدی ینطق ضرب و نصر بابلرندن
(نعیق بانک برکوسفندزدن و بانک دادن) مؤذن قویونه چاغرمق و مؤذن اذان او قومق
یقال (نعق الراعی بالغنم بانک زد شبان برکوسفندان) چوبان قویونلره آواز آندی
(و نعق المؤذن بانک داد مؤذن) مؤذن آواز آندی یعنی اذان او قیدی (نعیق و نفاق
بانک کردن کلاغ) قارغه او تمک یقال (نعق الغراب بانک کردن زاغ) قارغه او تندی
ینعق ضرب و قمع بابلرندن (نهیق : و نهاق بانک کردن خر) اشک اکرماق یقال
(نهیق الحمار بانک کرد خر) اشک اکردی ینهیق ضرب و نصر و قمع بابلرندن : (افک
دروغ گفتن) یالان سولک یقال افک دروغ گفت یالان سولدی (افک کردانیدن
دوندرمک یقال (افکه عن رأیه باز کرد انیدش از اندیشه او) آتی دوندری
کند و راندن) بتک کوش از بن بریدن) قولاغی دیندن کسمک و مطلقا کسمک معنانه
دخی کلور یقال (سیف بانک) ای صارم (جک : بافتن و استوار کردن) برنسنه یی
اورمک و بر شیئی محکم ایتمک (حنک لویشه برستور کردن) دابهیه یواشه اورمق
(سبک پالودن) اریتمک و سوزمک یقال (سبک الذهب و الفضة پالود زروسیم را)
آلتونی و کوشی ارتندی و سوزدی (وهی السیكة و این زروسیم پالوده) اریتمش و سوزلمش
آلتونه و کوشد سیکه دیرلر (سفک خون ریختن) قان دوکک یقال (سفک دمه

(برخت)

عرب نعق الغراب البین دیرلر و آنکله تشام ایدرلر (منه)

برخت خونش را) دوکدی آنک قاتی (فتک ناکاه کشتن) اکسزین اولدرمک (فتوک
و فتاکه م) یقال (فتک به ناکاه کشتن) اکسزین یعنی مقتول غافل ایکن اولدردی
یفتک ضرب و نصر بابلرندن (شیک آمیختن و درهم افکندن انکشتان) قارشدرمق
و یارمق لرین بری برینه کچورمک (ملک و ملک و ملکه زبردست کردن چیزی) نسنه یی
مالک اولمق یقال (ملک الشئ مالک شد چیزی) برنسنه یی مالک اولدی و هو المملوک
اول نسنه یی مملوک دیرلر ممالیک ج (ملک پادشاه شدن) پادشاه اولمق یقال (ملک ستنین
پادشاهی کرد سالها) نیجه ییل پادشاهلق ایلدی (وهی المملکة و این پادشاهی) پادشاهک
مالک اولدیغی حدوده مملکته دیرلر و الملک و المملکوت م (وهو ملک الامر و این قوام
کار) و بواشک قائم و ثابت اولمسنه سبب در (ملک نیک سرشتن خیرا) خیری
غایت ابو یوغرمق یقال (ملک العجین سخت سرشت خیرا) خیری پک زیاده
یوغردی (نسک پرستکاری کردن خدای را) حضرت اللہ عبادت ایتمک یقال
(نسک الله عبادت کرد خدای را) اللہ عبادت آندی ینسک ضرب و نصر بابلرندن
(هتک پرده دریدن) یرده یرتماق یقال (هتک ستوره درید پرده اورا) آنک پرده سن
یرتدی (هک و هلکه و تهلکه و هلاک و مهلاکه هلاک شدن) یقال (هک هلاک شد هلاک)
اولدی مل (افول فرو شدن آفتاب و ماه و ستاره) کون و آی و ییلدز غروب ایتمک
(افلت الشمس فرو رفت آفتاب) کون باتدی (اهول آبادان شدن) معمور اولمق یقال
(اهلت الدار آبادان شد سرای) سرای معمور اولدی (وهی آهله) و اول آبادان اولان
سرایه آهله دیرلر (اهل آبادان کردن) یقال (اهلها الرجل آبادان کرد اورا مرد) رجل
اول سرایی معمور آندی یا اهل ضرب و نصر بابلرندن (وهو اهل آبادان کننده) وهی
ماهولة آبادان کرده) و اول سرایی معمور ایدوب آند ساکن اولان رجله اهل
و معمور ایدوب ساکن اولدیغی سرای مذکور ماهوله دیرلر (اهل و اهول زن کردن)
تزوج ایتمک یقال (اهل الرجل زن کرد مرد) رجل اولندی یا اهل ضرب و نصر
و قمع بابلرندن (بتل بریدن) کسمک یقال (بیع بتل فروختن بریده) قطعی صاتمق که
آنده خیار اولیده و صدقه بتله صدقه بریده) قطعی صدقه که آنده رجوع وریا و سمعه اولیده
(تقل خیار از دهن افکندن) آغزدن تو کروک براقق یقال (تقل فی وجهه تقوا افکنده در
رویش) بوزینه تو کروک القاتدی یعنی بوزینه تو کوردی بتقل ضرب و نصر بابلرندن
(ججان جهان جهان رفتن مرغ و بریکای جهیدن کودن) قوش صیجرا یرق کیمک
و چوجوق بریایغک اوزرینه سکیمک یقال (ججل الطیر جهان جهان رفت مرغ) قوش
صیجرا یرق و سکهرک قارغه کی مثالا (و ججل الصبی بیک پا جهید کودک) چوجوق بریایغن

(نی)

(اقصی)

(ه)

مرزوقی دبدی که ملک
و ملک لامک کسریله
سلطنت و ملک صاحبی
اولان کسنه و ملک
میک ضعیله برکنه نک
حکم و سلطنت صاحبی
اولی و ملک میک
کسریله برکنه ملک
و برنسنه صاحبی
اولمق و ملک خیری
عظیم مبالغه ایله
یوغورمق معنانه در
وجه سنک فعلی
ملک ملک در (منه)
و یقال نجوم افل
واقول و فلان کسنه
فرومایه و بدبختدر
دیه جک یرده فلان
کجه سافل و نیجه اقل
و تقول القرم من
الافیل ای الکبیر
من الصغیر (منه)

وفي المثل حله على قرب عسر شربيد الفاتدي ديه حك برده ضرب اول نور قال الكعبيت وكذا اذا جاز قوم ارادنا كيد حبه
على قرن اعقر يعني آني قتل ايدوب دشتي ستان ونيز به وضع ايدوب زيرا (٣٤) اوالده ستاني بيونوزدن ايدوب لرايدي
وحله على الانسان
الصعاب دختي بومقامده
ضرب اول نور افتا
فتي نك جعيدر كه مراد
عجمي كنج دوه در
وبومناك صدنده
حله على شرف الذلل
ديو ضرب مثل ايدوب
شرف شارفك جعيدر
ناقة منه مناسنه كه
مراد تعليم اولش
ناقة پيردر (منه)
اصمى ديدى كه اصل
عناكه نك معناسي
بودر كه صياد صيده
توجه ايتده كه آهسته
آهسته مكي و كندوبى
اخفا ايدوب كتمكدر
ناكه صيد آق حسن
ايتيه صكره توسيع
اولنوب مستورا
بر كنهى الدامقه
شايع اولدى شاعر
سر منجمين اولدينى
بيان ايدوب ختنى
خايات الدهر حتى
كافى خاتل بدولت صيد
قريب الخطوب بحسب
من راني ولت مفيدا
ايفيد (منه)
معلوم اوله كه على يدى
عدل مثنده واقع
اولان عدلدر مراد
ابن السكيت ديدى
اوزره قوم تبع دن
بورجلك اسعيدر تبعك
جلادى ايدوب بر كنه
نك قتل مراد ايدوب
اكا تسليم ايتده كه
اولدختي قتل ايدوب ايدى

اول زمانده اولان قوم بر نسنه دن مابوس اولوب بعدالوم اندن اميده تفتع در ديه حك برده ضرب اول نور دى (منه) وفي المثل (عن)
ليس من العدل سرعة العذل يعني بر كنه بر عمل ايتده كه كنهه واصل اولد دى آني لوم مفول دكلدر بلكه بر عذر مقبول اوله (منه)

ومن احسن من ايات التنبيه في التشبيه قوله بيت يخل لي ان البلاد مسامع وانى فها ما يقول العواذل يعني بلاد با كه نبت قول اولددر
وبن آتله نبت عشاق لوم ايند كنه لرك قولى كى موقول عاذل اذن عاشقه مستقر و نابت اولد دى كى يندى بلاد دن بر بلده ده
مستقر ايلام زير اول كلامكه طبعه موافق اوليه (٣٥) آذانه نابت واذه انده داهم اولر (منه) وفي المثل ذهب طولاً

عن الجملة جدا كراورا از همه) آني كروهدن آردى وهو (معزل من هذا الامر واو
دورست از ين كار) واوبوايشدن اوزا قدر (وعزل الامير العامل عن العمل معزول كرد
اميركار كن را از كار) امير عاملنى علدن معزول ائدى (عسلان جنيدن نيزه) مزراق
حركت ايتك (ودويدن كرك) وقورت سكيتك يقال (عسل الرمح بلز يدينه) مزراق
حركت ائدى كه دتردى ديوتعير اولنور (وعسل الذئب بدويدن كرك) قورت سكيتدى
(عسل انكبين در طعام كردن وكى را انكبين دادن) طعامه بال قاتقى وبر كنهى به بال
ويرمك يعسل ضرب ونصر بابلرندن (عضل زن را از شوى كردن بازداشتن) خاتونى
قوجديه وارمغه مانع اولمق (وبدزيستن يازن خويش تا خود را بيايين باز خرد) وبر
كسند خاتونى ايله زنده كاني اتعوب هميشه اذيت ايدوب مهرى ايله كندوبى تخلص
ايتك ايچون كه نكاح حلال جانم آزاد اولسون ديوتعير اولنور يقال (عضلت اليم
عن الزوج بازداشت بيوره را از شوى كرد) طول خاتونى قوجديه وارمقندن منع
ائدى يعضل ضرب ونصر بابلرندن (عقل خردمند كشتن ودر يافتن وزانوى شتر
بستن وديت دادن وقبض آوردن داروشكم را) عقلوا اولمق وفهم ايتك ودوه نك
ديزبنى يا غلامق وعلاج ايله قارين قبض اولمق يقال (عقل الغلام خردمند شد غلام)
اوغلان عاقل وبالع اولدى (وعقل القتل ديت داد كشته را) مقتولى ايچون ديت
ويردى (وعقل عن القاتل ديت داد از كشنده) قاتل طرفندن مقتول ايچون ديت ويردى
وهو العقل واول ديت عقل ديرلر (والمعلقة م وعقل البعير بالعقل زانو بست شتر را برانو
بند) ديزباغى ايله دوه نك ديزبن باغلادى (وهى العقلة وابن بسته كى زبان) وبودل
بغله سيد حاصل دل آغز باغى ديدكلى افسونه عقله ديرلر (وعقل الدواء البطن بست
داروشكم را) علاج يوره كى قبض ائدى (وهو العاقل و ابن داروشكم بند) واول يوره كى
قبض ايدن دارويه عاقل ديرلر (غزل رشتن) اكرمك يقال (غزلت المرأة القطن
برشت زن پنبه را) خاتون پنبه اى اكردى (غسل شستن) ياقامق يقال (غسل الشئ
بالماء بشت چيز را آب) يودى نسنه يى صوايله (وهى الفسالة آنى كه درو چيزى شسته باشند)
واول صوكه ايچنده نسنه ياقارلر اول صويه غسله ديرلر (قتل تافتن) بوكك يقال (قتل
الحبل بتافت رسن را) ايبي بوكدى (فصل جدا كرن و تفتع كردن خصومت) آيرمق
وخصومتى قطع ايتك يقال (فصل القاضى الخصومة قطع كرد قاضى خصومت را)
كسدى قاضى خصومتى وهو فيصل واول قاضى به فيصل در (فصال بازداشتن بچه
از شير) كوجكى ممدن كسمك يقال (فصل الرضيع عن امه فصلا باز كرد كوجك شير
خوار را از مادر) وآيردى سودامن كوجكى آنه سندن (فصل عن المكان فصولا جدا

ايدرباغى باغونو اورسه دختي صاحب وسيط ديدى كه حراولان كسند هر مشقه تحمل ايدوب لكن عرضه متعلق اولان خصوصده
تحمل ايتد اولور مده دختي ديه حك برده ضرب اول نور روايت اولدنى كه فند الرمانى دوه لربنك يانده ايكن غارت ودوه لربنى
سوروب كوتورد بلره صاغ ايني فيلج ايله جالوب دوشور ديلر ايمده عيالى جانينه هجوم ايتد كرنده فند مزبور وصول اليه قايح آلوب

۹ آله جمله ابد که صاع الذی مقطوع اولد قد نصحه کوه جمله ابد رسن دیو طمن ایتدیله بو وقتده مثل مذکور ای براد ایتدی (منه)
مرزوقی دیدی که فصل الخطاب دیر و فضاحه مراد ایدر لر زرا (۳۶) فصیح اولان کسسه کلامک حید و ردیسی
تعیظه قدر در و اما بعد
لفظنه فصل الخطاب
دبکری کلام فصیح
اولدنی ایچون دیرلر
(منه)
وفی المثل یوم النازلین
بنیت شوق ثمانین
نازلین دن مراد حضرت
نوح و سفینه ده اولان
مسئله ده کسینه دن
خروج ایتد کسینه
کسان حد کسینه
ایدیلر جزیره ده موصله
قریب برقریه بنا ایتدیله
اول قریبه قریه
ثمانین نسیم ایتدیله
اول کسینه حقیقه
ضرب اولنور که یور
اولوب نیجه کسینه
ایله کورو شوب
روز کارک صکرم
و سردینی چکمش اوله
(منه)
وفی المثل ان الهمزیل
اذ اشبع مات دولته
نازل اولد قد خلقه
تجربیدن کسینه حقیقه
ضرب اولنور (منه)
ابو عبیده و عطاء ستمک
خریق فی ادیمک مثله
ادیمدن مراد زق یعنی
طلوم معناسنه در
دیدیلر و بعضیلر ادیم
مأدوم معناسنه در
یعنی سزک ستمکز کندی
ایمکیکز قاتقینه در کور
و غیر یو کسینه به تجاوز
ایتم معناسنه در دید کوری
بخیل حقیقه ضرب
اولنور (منه)

(دیزی)

۹ دالک ضعیفه و تخفیف ایچون تسکینی دخی جا زدر این الانباری دیدی که ادام اول طعام در که خیزی آنکه تطیب ایدر که اکل آنکه
متلذذ اولور ادم الله بنهمادیرلر جمع بنهماعجیه (۳۷) و رضاعن کل واحد لصاحبه معناسنه ابو الهیاس دیدی که

دیزی اوزرینه چو کدی یختم ضرب و نصر بابلرندن (حزم بریدن) کسمک (جرم
و جرم بریدن خوشه خرما) خرما صالقمی کسمک یقال (جرم التخل بریدن
بار درخت خرمارا) خرما اغلجک میوه سنی کسیدی (جرم کنشاه) حزم ساکن
کردن حرف) یقال (حزم المضارع حزم کرد فعل مضارع را) فعل مضارعی مجزوم ۷
اندی (حزم بریدن) کسمک (حتم واجب کردن کار را) ایشی واجب ایتک یقال (حتم
الامر واجب کرد کار را) واجب اندی ایشی (حزم بریدن و بشتاب خواندن)
کسمک و عجله ایله چاغرمق (حرمان و حرم بی روزی کردن) نصیب سز ایتک
یقال (حرمة الطعام محروم کردش از عطا) احساندن محروم ایتدی (حزم زیرکی کردن
وتنک برستور بستن) زیرکک ایتک استوار کارشدن ایله دخی تفسیر اولندی
یعنی ایشی محکم اولمق و دابهیه قولان باغلامق یقال (حزم الرجل زیرکی کرد مرد)
رجل زیرکک ایلدی و ایشی محکم اولوب ترددن خلاص اولدی ضرب بابلندن و حزم
حزامة حسن بابلندن م (و حزم الدابة بالحزام بر بست ستور را تنک) دابهیه قولان
ایله باغلادی (حسم بریدن) کسمک (وداغ کردن) و داغلق یقال (حسم بریدش)
آتی کسیدی (وسیف حسام شمشیر بران) کسکین قلیچ (وایام حسوم روزهای هلاک
کسند) هلاک ایدیحی کونلر (و حسم العرق داغ کرد در کرا) طماری طاغلادی (حسم
بغضب آوردن کسی را) برکسینه ی اغصاب ایتک (حطم شکستن و هضم کردن طعام را)
قیرمق و طعمای هضم ایتدر مک یقال (حطم الشئ شکست چیزی را) نسینه ی قیردی
(و حطم الحاطوم الطعام کوارنده کرد کوارش طعام را) جوارش طعمای هضم ایتدردی
(حاطوم و هاضوم) طعامک هضم اولمغ معین اولان نسند در (حتم تمام کردن قرآن و مهر
کردن) قرآنی تمام ایتک و بر شیئه مهر وضع ایتک یقال (حتم القرآن ختم کرد قرآن را
و ختم علی الشئ مهر نهاد بر چیزی) نسند اوزرینه مهر وضع ایتدی (حرم کم کردن
و بریدن و از راه کشتن) اکسمک و کسمک و یولدن عدول ایتک حزم مهار بر شتر
کردن (دوهیه یولار صابی طافق ایچون بورننه حلقه ایتک (خطم مهار در شتر کردن)
حزم معناسنه در (و هو الخطم مهار) دوه نک بورننه طاقد قلی قیلدن حلقه ده خطام
و تور کیده بور و ندورق دیرلر (و الخطم و الخطم بینی) دوه نک بورنی (رتم شکستن) قیرماق
رتم م (ردم دیوار بر آوردن و رخنه سد کردن) دیوار یاقق و کدوکی قیامق یقال
(ردم الحائط دیوار را نیکو کرد) دیواری اصلاح ایتدی و یاپندی (شتم دشنام دادن)
سوکک یقال (شتم دشنام دادش) اکاسو کدی (وهی الشتمه) و اول سوکوشه شتمه
دیرلر (صدم کوفتن و کاری صعب رسیدن) اورمق و مشکل ایش یتمک یقال

هدا اولندی ایچون لهذا حوده رأی صاحبی و اب رأی حاج و امری حکم ایدر کسینه حازم طلاق اولدی (منه) و فی الصرح
حزمت البیض باخرامه باخرامه حلقه موین کدور یی شتر کسند و مهار ندوی بندند (منه)

اگر خیزی خامنه
ضم ایتدیلر حاض
و حله ضم ایتدیلر
حاو اولور اعرایدن
سؤال ایتدیله که
خیزک طعمی ندر دیو
جواب ووردی که
طم الخبز ادامه ایتی
و یقال طعام ادیم
و مأدوم و فی المثل
ستمکم مهراتی فی ادیمکم
غایه الحیل حقیقه
ضرب اولنور که ادیم
نادم معناسنه اولور
و ادیم دری و طلوم
معناسنه اولمق دخی
محققدر معنای نافی
خلال توجه ده بیان
اولمشدر عن قریب
ان شاء الله تعالی (منه)
۷ این الانباری دیدی که
فعل مجزومه مجزوم
دید کوری اعراب
آدن قطع اولندی
ایچون در و جزومه مجزوم
دید کوری اعرابی قطع
ایتدی ایچون در زرا
حزم و حذ و حذ
و حذ قطع معناسنه در
(منه)
شرافی دیدی که حرم
صانده جمع و شتم
معناسنه واجب یه
باغلاب ایتدیله
تعبیر بیکاری شوبه
حرمه دید کوری
یومندان ما حود در
و قو لانه حرام
دید کوری دانه معناسنه

(صدمنی کذا بهم برکوفت مراچنین) بنی شویله نسنه اوردی که چاریدی تعمیر اولنور
وبکا برمشکل ایش یقشدی (صرام بریدن بارخرما بن و بریدن از کسی) خرما
اغاجنك خرما سنی کسك وبرکسنه دن دوستنی قطع ایتك یقال (صرم النخل
بریدن باردرخت خرمارا) خرما اغاجنك میوه سنی کسدی (و صرم صدیقه
صرمایرید دوستی از دوستش) کسدی دوستنی دوستندن (وهی الصریمة
واوبریده کی) وکلیشه صریحه دیرلر (صل از بن بریدن کوش و آنچبدان ماند)
قولا ق و قولا ق مثللو نسنه دیندن قطع ایتك (ظلم بیداد کردن) ستم ایتك یقال
(ظلمه بیداد کرد اورا) اکاسم اتدی وهی الظلماة و این ستم وظالم نه کونه ظلم ایتش
ایسه آتک ایتدیکی ظلمه ظالماه دیرلر حاصلی مظلوم حق دیکدر (والمظلمة م) (و بوم
المظالم روز داد) عدالت کونی که هرکس ظلم برکسک نسنه سین آلمش اوله آتی
ظالمدن اخذو مظلومه ردایدیرلر (عثم کویاز بستن شکسته) قیرلمش کوی مثالا کری
باغلامق (و کزوارسته شدن) و اول کوك اکری تمک (عذم و عذام بدن دان گرفتن)
دیش ایله طومق (عرام شوخی کردن کودک) چو جوق ادب سزک ایتك و بدخوی اولمق یقال
(عرم الصبی شوخ شد کودک) چو جوق بدخویق ایتدی یعرم ضرب و نصر بابلرندن
(عزم دل برکاری نهادن) برایشه ربط قلب ایتك یقال (عزم علی الامر عزم کرد بر کار)
ایشه عزیمت و قصد ایلدی (وهی العزيمة) و اول قصده عزیمت دیرلر (عصمة نكاه
داشتن) حفظ ایتك یقال (عصمة الله نكاه داشت اورا خدای) حضرت الله آتی حفظ
ایلدی (عثم ظلم کردن) ظلم ایتك یقال (عثم ستم کرد) جور ایتدی (فدام بر بستن) باغلامق
و اول بز که ابریق آغزینه سوزک ایچون باغلارلر ا کافدام دیرلر (فصم شکستن بی جدایی
کردن) قیرمق که بری برندن آیرلیه یقال (فصم الشئ شکست ولی از یکدیگر
جدا نکرد) قیردی لکن بری برندن آیرمدی (فطم و فطام از شیر باز کردن کودک)
چو جوغنی سوددن کسك (فطم الصبی عن امه باز کرد کودک را از مادر) کسدی چو جوغنی
انه سندن (وهو الفطم کودک باز کرده از شیر مادر) آنه سنك سودندن کسین چو جوغه
فطم دیرلر (قسم و قسمة و انجاشیدن) تقسیم ایدوب حصه حصه ایتك یقال (قسم
المال بخش کرد خواسترا) مالی بولوك بولوك اتدی (وهو القسم بخش) و هر حصه
قسم دیرلر (و المقسم جای کاه بخش کردن) بولوك بولوك اولاجق موضع (قسم شکستن
باجدا کردن) قیروب و بری برندن آیرمق یقال (قسم الشئ بشکست و جدا کرد
چیزی را) قیردی و بری برندن آیردی نسنه (قطم جشیدن و دندان بر چیزی نهادن

اول کسنه در که قادر اولدی نسنه حلقه ظلم اخذایدیرلر و کثیر جیدوردی هر نه کورسه اولور عثم الحماط بدن (تاسخت)
ماخوذدر یعنی کجه وقتی حطب جمع ایدی یاش و قوری دیموب جمع ایدی (منه)

تاسخت است یانه) طامق و دیش ایله بر نسنه ایصیرماق که اول نسنه قاتی میدر یومشق
میدر نك ایچون (قلم چیدن ناخن) طرناق کسك یقال (قلم الظفر چیدن ناخن را)
طیرناغی کسدی (وهی القلامة ناخن بریده) طیرناق کسینتی (کدم کزیدن) ایصیرماق
یقال (کدم الحمار بکزید خر) اشك ایصیردی یکدم ضرب و نصر بابلرندن (کظم
خشم فرو خوردن) غضبی تسکین ایتك یقال (کظم غیضه فرو خورد خشم را)
غضبنی یوتدی و اظهار اتدی (و کظم علی غیضه م) (وهو کظم خشم فرو خوردن) خشمی
تسکین ایدن کسینه کظم دیرلر (کلم خسته کردن) یاره ایتك یقال (کله خسته
کردش) آتی یاره لادی کلام و کلام ج (ثم دهن بند بر بستن) یاشماق باغلامق یقال
(لثت المرأة دهن بند بست زن) خاتون آغزباغی باغلادی (وهو اللثام) یاشمه لثام دیرلر
(لدم بروی زدن) یوزینه اورمق یقال (لدمت و جهها بزدن روی خود را) خاتون
کسدی یوزینه اوردی (لطم تبانج زدن) سیلی اورمق یقال (لطمه طبانجه زدن اورا)
اکاسیلی اوردی (لکم مشت زدن) یومروق اورمق یقال (لکمه مشت زد اورا) اکا
یومروق اوردی (نسیم و نسیمان خوش وزیدن باد) یل ایواسمک یقال (نسیمت الريح
خوش وزید باد) یل خوش اسدی (نظم پیوستن) اولاشدرمق و دیزمک یقال (نظم
اللولؤ برشته کشید مروارید را) ایلیکه چکدی ایچوی و دیزدی (وهو النظام مروارید
در رشته کشیده) دیزلمش انجوبه نظام دیرلر (نفم و نفمة سرود گفتن) ایریلامق یقال (نفم
سرود گفت) ایریلامق یقال (نفم و نفمة سرود گفتن) ایریلامق یقال (نفم
و کینه کشیدن) برایشک مکروه اولدیفندن صاحبی تعیب اولنق و انتقام آلمق یقال (لقم نه
کذا عیب نهاد از و چنین چیز را) آندن شویله نسنه بی عییلدی یتم ضرب بابلندن و نفم یتم
علم بابلندن م (هتم شکستن دندانها از بن) دیشلری دینندن قیرمق یقال (ضربه فهم فاه)
یعنی اوردی و اولد دیشلری دوشردی (هدم ویران کردن بنا) بنایی یتمق یقال (هدم
الدار بیفکنده سرای را) سرایی براقدی یعنی بیقدی (وهو الهدم او فرو افتاده) یتمق
سرایه هدم دیرلر (هزم شکستن لشکر) عسکری منهزم ایتك (هزم الجیش هزیمت
کرد سپاه را) عسکری منهزم اتدی (وهی الهزيمة و اولشکر شکسته کی) و عسکر منهزم اولغه
هزیمه دیرلر (هشم و هضم شکستن) قیرمق یقال (هشم الثريد تريت کردن را) اتمکی
قیروب تريت ایلدی (هضم کواریدن طعام) طعامی هضم ایتك (و کم کردن از حق کسی
چیزی) و بومعنايه من ايله متعدی اولور یقال (هضم الطعام بکوارید آش را) آشی هضم
اتدی (وهو الهاضم کوارش) و هضم طعام ایچون استعمال اتدکری جوارشه هاضوم
دیرلر ن (اجون از حال بکشتن آب) صومغیر اولوب طعم ورنکی بوزلمق (اسون م)

و فی المثل کدمت غین
مکدم یعنی ایصیرماق
موضع ایصیرمادک
حاجتی محله عرض
ایجاب مطلوب
مطلبندن طلب اتمین
کسنه حقهده ضرب
اولنور (منه)
و فی المثل لایکظم علی
جرت کظوم سکوت
معناسته در کظم البعیر
علی جرت دیرلر کوبشی
چیقاروب اعزنده
چکمه سته سرتی کتم
اتمین کسنه حقهده
ضرب اولنور لایخق
علی جرت دخی
بومعهده ضرب اولنور
(منه)
مطرزی دبدی که کظم
طناک سکونی ایله
مخرج نفس معناسته در
یقال غنی واخذ
بکظمی فا اقدران
نفس و کاهی ضروره
شرا ایچون ظافی
مفتوح ایدر کافال
عبد مطلب حین
انزام ابره بیت
فانشی عنه و فی او
جارح امسک منه
فی الکظم و فی المعجم
للمر زبانی کم فضیت
امورا کان اهلها
غیری و فده اسد
الافلاس بالکظم
لا تعالی فیها ایس
یعنی الیک غنی جری ۷

يقال (اجن الماء منه ورنك آب بكشت) صونك طعم ورنكي دوندی یا جن ضرب
 ونصر بابلرندن واجن یا جن اجنا علم باندن وماء آجن مدایله واجن قصرایله آب
 منه ورنك كرده طعم ولونی متغیر اولمش صونك (نك كاه دادن) صمان ویرمك (نخن هشتم
 شدن) سكرنجی اولمق (حفن كس را چیزی اندك دادن) بر كسنه یه آزنسه ویرمك
 حفت لقلان دیرلر آزویرسه حفته آووج طولوسی طعامه دیرلر (خن بكنار چیزی
 برداشتن) بر نسنه یی قوجاق ایله قالدیرمق وبر قوجاق نسنه یه خبنه دیرلر (ویرنه
 كردن) ویرشی وقت حاجته لازم اولور دیو صاقلامق (خن وختان ختنه كردن
 كودك را) معصومی ست ایتك یقال (خن الصبی ختنه كرد كودك را) چوجو غی
 سنت اندی یخن ضرب ونصر بابلرندن (خن و خزانة نگاه داشتن چیزی) نسنه یی
 حفظ ایتك یقال (خن المال در خزینة نهاد خواسته را) خزینه یه قودی مالی وحفظ
 اندی (وحن اللسان نگاه داشت زبان را از ناشایسته) حفظ اندی دیلی مالا یعنی
 دن یخن ضرب ونصر بابلرندن (وهو الخزانة كنجینه) واول مال غزون وضع اولنان
 موضع خزانة دیرلر خزان ج (دغن در زیر خاك كردن) طوپراق التند كوكمك یقال
 (دغه بیا كند اورا) آتی برالته طیقدی (زبن لك دزدن اشتر) دوه صاغر كن تيك
 واول دوه یه زبون دیرلر یزن ضرب ونصر بابلرندن (زفن پای كوفتن) ایاغی یره
 اورمق یعنی رقص اتمك (سفن تراشیدن) یوناق یقال (سفت الشئ بشربة شقون
 بدنبال چشم نكریستن) كوز قویر و غیله باقق و بوجه اوزره نظرایدن كسنه یه شافن
 وشفون دیرلر (صن قدح شراب از كس بكر دانیدن كه نوبت او باشد) مجلس شرابده
 بر كسنه یه قدح نوبتی كمش ایكن قدحی اندن چویرمك و ویرمك (صفن و صفون برسد پای
 افتادن اسب و بر كناره سم چهارم) اوچ ایاغی اوزرینه آت طوروب و در دنجی ایاغنك
 طیر ناغی ديكمك یقال (صفن الفرس برسد پای استاد اسب اوچ) ایاق اوزرینه طور دی آت
 (عجن سرشتن) یوغورمق یقال (عجن العجين سرشت خیرا) خبری یوغوردی
 (عدن پیوسته ایستادن بجای) بریده چوق طوروب مقام اتخاذ ایتك یقال (عدن
 بالمقام در نك كرد بجای) بریده اكلندی (عرن برس در بینی شتر كردن) دوه
 بورنه یولار طاقق (عطن پوست درجانی كردن تا نرم شود) دربی بریره یومشاسون
 دیو قوماق دباغرا تیدی كی (عطون خفتن شتر در كنار آب) دوه صوكنارنده یاتمق
 (غن زیان آورد بر كس در بیع و شرا) بیع و شراده بر كسنه یه ضرر اتمك یقال (غبنه
 فی البیع بفرفیت اورا در بیع) آتی بیعه الدادی (غن سست شدن اندیشه) بر كسنه نك
 رأی و عقلی ضعیف اولمق یقال (غن رأیه ضعیف شد رأی او) آنك رأی و فكري
 ضعیف اولدی (وهو غبن الرأي سست رأی) رأی ضعیف اولان كسنه یه غبن الرأي

۷. بقا دو بالقم سائل
 ۱. ال في عسرى وفي عسر
 ۲. الجواد الذي
 يعطى على انعدم
 فيروز آبادی دیدی كه
 الكظم محرقة الخلق
 او الفهم كظم وكظم
 بری برینه منسایر
 اولور جوهری كلامی
 مطرزی كلامه
 موافق (منه)
 وائم فلان فلانا درلر
 قتل مناسبه لثم
 زوجنه دن لثام
 موضعنی اوبسه كه
 لثام عرب عتندنه
 اغزیننه باغلا دقاری
 و قناب كوزی اوزرینه
 باغلا دقاری و بقیام
 بودنی اوزرینه باغلا
 قاری بزبار سیدر (منه)

مطرزینك شرح مقامانده كلامی مختلف نوشته موافق در زیر ابدی كه غن بانك سكوتی ایله بیع و شراده و غن بانك فخیله ایله استعمال
 اولور (منه) شریفی مقامات حریری دیباچه (۲۱) سنك شریفی دیدی كه فتنه اصلا كوكمك ش آتندنه امتحان مناسبه در و مطلقا

سست رأی) رأی ضعیف اولان كسنه یه غبن الرأي دیرلر (فتن وقتون
 وفته در فتنه اغزندن) فتنه یه براقق یقال (فتند در فتنه افكند اورا) آتی فتنه یه
 بر اقدی (وهی الفتنه) واول بر اقدی یی محنت وشدته فتنه دیرلر (و فتنه شدن
 و آزمودن و سوختن) وفته اولمق و تجربه ایتك و یاقق (قرن و قران بهم آوردن میان
 ایشان) برایکی نسنه یی بریره كتورمك یقال (قرن بینهما یاری افكند میان هر دو)
 ایکی كسنه یی بریرینه یولداش اندی یقرن ضرب ونصر بابلرندن (وهو القرین و این یار)
 واول ایکی یولداشك برینه قرین دیرلر قرن م (لبن شیر دادن و انداختن) سود
 ویرمك و آتمك یقال (لبنه والبنه والبند سقیته اللبن و لبنه بالصخرة ضربه بها) متن
 بر مثانه زدن) مثانه سنده اورمق (هتون نيك باریدن باران) یغورایو یاغی ابوزید دیدی كه
 تهنان دیمه دن بر نوعدر ونضر دیدی كه بر ساعت یاغوب بر ساعت كسیلن یاغوردر

المضاغف من هذا الباب

بء (تباب وتب هلاك شدن) هلاك اولمق (وزیان كردن) وزیان وخسرانه دوشمك
 یقال (تب هلاك شد) هلاك اولدی یقب (حب و محبة دوست داشتن) سومك (دب و دیب
 نرم رفتن) آهسته یورمك یقال (دب نرم رفت) یاب یاب یوریدی (شباب و شبیبة
 بالیدن كودك اندك اندك) معصوم آراز بویوبوب یكیت اولمق یقال (شب الغلام
 جوان شد غلام) اوغلان یكیت اولدی (وهو شاب) جوان یكیت اولمش اوغلانه شاب
 دیرلر شبان و شباب ج شاب (وشیب بر سكریدن ستور) دابه ایکی ایاقلرین قالدروب
 صیچرامق یقال (شب الفرس سكرید اسب) ایکی ایاقلرین قالدروب آت صیچرادی كه
 آت آتیلدی تعبیر اولور قوص كی (ضیب رفتن آب اندك اندك) صویاب یاب آقق
 (غوب و غب آنكه يك روز تب آید و یكروز نه) استمه بر كون كلوب و بر كون كلممك كه كون
 آشیری تعبیر اولور (و كندیدن گوشت) ات بوز و لوب قوقق یقال (غبت الحمی تب یكروز
 آمد و یكروز نه) ستمه كون آشیری كلدی (و غب اللحم بوی ید گرفت گوشت) ات بدرایحه
 طوندی یعنی قوقدی و متغیر اولدی (قیب خشك شدن گوشت و پوست) ات و دری
 قورومق (نیب و هیب بانك كردن كش بز و بكش آیدن او) تكد چاغرمق و تكد لكه
 كلمك یقال (نب التیس بانك كرد كش بز) كچی تكد سنی باغردی ت (بت و بتات
 بریدن) كسمك و قطعی ایتك كه خلاف احتمالی اولیه یقال (بتد پرید اورا) آتی
 كسدی بت ضرب باندن شاذدر زیر امضاغف اولان كه ضرب باندن كلمه متعدی
 اولمز (شت و شتات و شتوت پرا كنده شدن) طاغلق و پریشان اولمق یقال (شت
 پرا كنده شد) طاغلدی (وهو شت پرا كنده) طاغلان نسنه یه شت دیرلر شتیت م
 اشتات و شتی ج (كثیت: بانك كردن شتر جوان) كنج دوه چاغرمق (و جوشیدن

استعمال
 اولندی قال الله تعالى
 وفتناك فتونا و آتیه
 فویوب یانددقاری كوكمك
 فتن دیرلر و دخی اول
 طاش كه برق اولدی
 سونكر كی دلوكد دلوكد
 و خفیف در كه جامارده
 آنك ایله یاقق سورولی
 ا كادخی فتن دیرلر كه
 بزم دیار یزده اكه
 سنطیرون طاشی دیرلر
 (منه)
 ابن الاثاری دیدی كه
 فتنه اصلنده اماله
 وطریق مستقیمدن
 تحریر قالدیر الله تعالى
 وان كادوا لیفتنونك
 عن الذی اوجینا لك
 معناه لیملونك وفتان
 شیطان معنانه در كه
 جوی فتن كور فنانك
 ضعیله و فتنه حرب
 معنانه كاور یقال
 الانسان عبد الفتنانین كه
 مراد در هم و دیناردر
 وفی الحدیث ایتدیم
 بفتنة الضراء فصریم
 و سئلون بفتنة الضراء
 مراد فتنه صیف و فتنه
 ناسر از كس من اهل
 القطن قلاتدر حول
 الفتن (منه)
 وفی المثل ما بالداردی
 یعنی دارده دیب و حركه
 كسنه یوقدر خانه ده
 اصلا بر احد یومدر
 دیه بك یرده ضرب
 اولور و ما بالدار
 شفر و ما دعوی دخی
 نومقامده ضرب اولور

معلوم اوله كه امثال (افصی) مذكور حرف فنی ایله (۶۱) استعمال اولور مثلاً فی الدار شفر ديك جائز دكلدر اگر چه ذوالرمه آیدانه
 استعمال ایتدینكی عباب و مجمع ده نقل ایتدی (منه) لفظ حب حاك ضعیله محبت و كمریله حبیب معنانه در ابن الاثاری دیدی كه حب ۲

دیک (وچوملک قایمق . ث (اث واثاث انبوه شدن موی و آنچه بدان ماند) قبل و قبل
مثالو نسته نك صیق و کوز اولمه سی یقال (اث الشعر انبوه شده موی) قبل صیق اولدی
یشت و یوث ضرب و نصر بابلرندن (رثائه و رثوته کهنه شدن) اسکیک یقال (رث
الثوب کهنه شد جامه) جامد اسکیدی رث ضرب و نصر بابلرندن (غثائه و غثوته
لاغر شدن و بد شدن سخن) آری قلامق و سوزید اولمق یقال (غث الشاة لاغر شد
کوسفند) قویون آریق اولدی تفت ضرب و نصر بابلرندن (وشاة غثة کوسفند لاغر)
آریق قیون (وغث الحديث ناخوش شد سخن) سوزایو اولدی (وحدیث غث
سخن ناخوش) برامز سوز (وریم شدن جراحت) و یاره ایرین اولمق و اول ایرینه
غثیته دیر لر (تث تراویدن آب از مشک) صوطو لومدن صیرمق . ج (اجیح زبانه زدن آتش)
آتش عولنک یقال (اجت النار بفروخت آتش) آتش عاولندی تیج و توج ضرب
و نصر بابلرندن تیجیج شریدن آب و خون) صووقان شور و لده مق (شیج المطر والدم
شریداران و خون) یاغور و قان شور و لده دی و دوکلدی (تیج یختن آب را) صوبی
دوکلک یقال (تیج الماء بریخت آب را) صوبی دوکلدی تیج ضرب و نصر بابلرندن (دجیح
بانبوهی نرم رفتن) چو قلق ایله آهسته بورومک یقال (مر القوم یدجون وهو الیب
فی السیر) ابن سکیت دیدی که دجیح جاعته استعمال اولنور (شیج شکافتن سر را) باش
یارمق یقال (شیج رأسه بشکافت سرش را) باشی یاردی تیج ضرب و نصر بابلرندن
شیج و شیج شکافته شدن پیشانی) آیین یارمق یقال (شیج جبین شکافته شد پیشانی)
او) آنک آتی یارلدی تیج علم باندن (وجبین اشیم پیشانی شکافته) یاربیش آیین (خجیح
بانک کردن شتر) دوه باغیرمق یقال (ضیم البعیر بانک کرد شتر) دوه باغیردی
صاغد قلمی و قده (خجیج بانک کردن مردمان) قوم فریاد ایتک یقال (ضیم القوم فریاد
کردند مردمان) قوم فریاد و صیحه ایتدیلر (عجج و عجب بانک کردن) آواز ایتک یقال عجب الرعد
بانک کرد شتر) رعد آواز ایدی (لجج و لجاجة ستییدن) جدال و نزاع ایتک یقال
(لج فی الامر ستیید در کار) فلان ایشه لج ایدی تیج ضرب و نصر بابلرندن (وهو لجوج
و اوستییده) لج ایدن کسنه به لجوج دیر لر که یکار تعبیر اولنور ح (سمحو حد فربه شدن)
سمورمک و زیاده سموزانه لحم سمح دیر لر (شیج بخیلی کردن با حرص هم) هم بخیلی هم حریص
اولمق (شیج بخیلی کرد با حرص) هم بخیلی هم حریص ایدی تیج ضرب و نصر بابلرندن
(وهو شیخ و او بخیل و حریص) هم بخیل و هم حریص اولان کسنه به شیخ دیر لر
اشحه ج (صحته تن درست شدن) تندرست اولمق که صاعلق تعبیر اولنور یقال (صح تن
درست شد) تندرست اولدی یصح ضرب و قیق بابلرندن و هو صحیح تندرست کسنه به
صحیح دیر لر اصحه ج (فحیح بانک کردن مار) سیلان آواز ایتک یقال (فحجت الافعی

ایدرسه بالضروره مالنه شریکک تصرف ایدر حوادث روزگار ده مالی تلف یا خود مال صاحبی هلاک اولوب (بانک
وارثی متصرف اولدقده ضرب اولنور) منه) و هو لجوجة دخی دیر لر که تامبالفة ایچوندر و لجمه کدک (منه)

بانک کرد مار ماده) دیشی سیلان آواز ایدی تیج ضرب و نصر بابلرندن مخ (فحیح
بخست کردن خفته) اوپور کسنه خورمق یقال (فح النائم خر خر کرد خفته) اوپور
کسنه خورلدی . د (جدو شکردن) سی ایدوب چالشمق یقال (جد فی الامر بکوشید
در کار) ایشه چالشدی یجد ضرب و نصر بابلرندن (جدة نوشدن چیزی) برنسه
یکی اولمق یقال (جد الشی نوشد چیزی) یکی اولدی نسته (وشی جدید چیزی) یکی
نسته جدد . ح (حدة تیز شدن) کسکین اولمق یقال (حد السیف تیز شد شمشیر)
کسکین اولدی قلیج (وسیف جدید شمشیر تیز) کسکین قلیج سیوف حداد ج (حداد سوک
داشتن) ماتم طومق (سداد راست شدن قول) سوز طوغری اولمق یقال (سد قوله
راست شد گفتار او) آنک سوزی طوغری اولدی (وقول سدید گفتار راست) طوغری
سوز (سدد راست و استوار شدن) طوغری و محکم اولمق یقال (سد الامر راست
و استوار شد کار) ایش طوغری و محکم اولدی (وهو سدید راست و استوار)
طوغری و محکم ایشه سدید دیر لر (واسد استوار تر) زیاده محکم نسته یسد ضرب و علم
بابلرندن (شد بستن) باغلامق (شده بر بست او را) باغلادی آتی یشده ضرب و نصر
بابلرندن (وقوة دادن کسی را) و دخی بر کسنه به قوت و برمک یقال (شد الضعیف
قوة داد ضعیف را) قوت و یردی ضعیفه (وشد عضده قوی کرد بازوی او را) آنک
بازو سنی قوی ایلدی و علی عضده م یشد ضرب و نصر بابلرندن (وشی شدید چیزی
قوی و استوار) قوی و مستحکم نسته (ورجل شدید و مردی سخت) قوی کسنه اشداء ج
(شده جله کردن) جله ایتک یقال (شد علی قرنه جله کرد بر همتای او) کند و اقرانه جله
ایتدی یشد ضرب و نصر بابلرندن (وله شده و او را جله است) آنک جله سی واردر شدات
ج (صدید و فدید بانک کردن) آواز ایتک یقال (صد بانک کرد) یصد ضرب و نصر
بابلرندن و یقال (رجل فداد شدید الصوة) ندودر میدن شتر) دوه اورمک یقال (ند البعیر
بر مید شتر) دوه اورکدی هذ (شد و ذنناشدن چیزی) برنسه یا لکوز قالمق یقال (شد غنه
جدا شد از وی) آندن آیرلدی یشد ضرب و نصر بابلرندن . ر (حر کرم شدن)
ایسی اولمق یقال (حر یومنا کرم شد روز ما) کوندوز من ایسی اولدی (خرو
و ترور بروی افتادن) یوزی اوزرینه دوشمک یقال (خرلله بروی افتاد خدای را)
یوزی اوزرینه دوشدی حضرت الله یعنی سجده ایلدی (خیر بانک کردن آب)
صوصدا ایتک یقال (خر الماء بانک کرد آب) صوصدا ایتدی یعنی چاغلادی تعبیر اولنور
(درودر و پیوسته آمدن شیر) سودمه دن متصل نزول ایتک یقال (در اللبن دما دم فرود
آمد شیر) سود همیشه ممدن آقیدی یدر ضرب و نصر بابلرندن (صریر جرس کردن

تولد ایدوب صغیر ایکن
آنده دیب ایتدی
ومن ابن مهب صبالک دیر
کلیشک نه رده دندر
د به ک برده (منه)
ودخی تب الرجل دیر لر
برکنه پیر اوله تقول
کنت شابا نصرت نابا
کویا قد شبابی هلاک
تشیه ایتدی و تقول
ایضا نابا انت ام شابة
(منه)
وفی المثل ردید الشعر
یفب غاب لحم بانث
معنانه در که نحر یف
ایدوب بایات دیر لر
یعنی صبر ایله ایکی اوج
طورسون مکره لظرف
اولسون شکر ممدوح
ومذموم اولدنی معین
اولسون یا خود شمیری
تاخیر ایله وی دربی
قصیده لر و برمه جائزه
امیدی ایله بلکه خلقه
مالات و پیره من بر ایشه
تأقی مناسب در به جک
برده ضرب اولنور
(منه)
وحس قتل معانیه
کلور و سفة حوس
دیر لر بیل شدید
و قلیل الخیر اولسه
(منه)
وفی المثل فی المال اشراك
وان شحر به اشراك
شریکک جمیدر شریف
واشراف کبی مال
صاحبی هر نه قدر بخیل

قرقردن مأخوذ در
صوق معناسه پس
عبارت مذکور برد
الله دعتک معناسه
اولور که مراد سرور
و فرح ایله عبادت زرا
دمعة الفرح بارده
و دمعة الحزن حاره
اولور ابو العباس
دیدی که اصمعی دیدی
کچی د قلدر زرا دمعة
فرح و حزن ده بلکه
هر وقتده حاره در
بلکه عبارت مذکورده نك
معناسی لا اباك الله
یعنی حضرت الله صنی
اغلامون دیمکدر
یعنی سنی اغلامق اوزره
مقررو ثابت ایستون
ودخی ابو العباس
دیدی که اهل لمة
اقر الله عینک عبارتک
معناسی صافت مایر شیک
دیمکدر دیدیلر یعنی
حضرت حق سبحانه
و تعالی سنی ارزو
ایتد بکک ننه به ایصال
ایدوب مقصودیکه نائل
اولفه غیر ی نسته به
نظر دن مستفی اوله نك
پس بو معنایه نظر ایله
فلان قره عینی عبارتک
معناسی فلان کمنه
بنم قسم اتدن راضی
و خوشنود اولفه نك
سبی ایله غیر یله
نظر دن کوزلرم
مستفی دودیک اولور
ابو عمرو دیدی که

قلم و در و بالان اشتر و محل و آنچه بدان ماند (قلم و قیو و دوه سمری و محفه مثل و شیلری
قیچر دامق یقال (صر القلم و الباب بانک کرد قلم و در) قلم و قیو و صدایتدی و هی الصرة
و اول صدایه صره دیر لر (طرور کالتور افتادن یقال (طرت ینده مثل ترت) ای سقطت
(عرار بانک کردن شتر مرغ) دوه قوشی چاغرمق (غرارة کار نا آزموده شدن)
تجربه صاحبی اولمق یقال (غرکار نا آزموده شد مرد) تجربه صاحبی اولمدی رجل
صاحب مصادر غافل شدن ایله تفسیر اتدی و بعض نسخه ده فریفته شد مراد ایله تفسیر
اولمدی یقر ضرب و نصر بابلرندن (و رجل غر و غیر مرد کار نا آزموده) تجربه
صاحبی اولمیان کسنه (فرار کریختن) قاجق یقال (فریکریخت) قاجدی (قرار آرام
کرفتن در جای) بریده قرار طومق یقال (قر فی المكان قرار گرفت در جای)
بریده قرار طومدی یقر ضرب و علم بابلرندن (و هو القرار آرام) بریده سکونه قرار
دیر لر (قره و قرور چشم روشن شدن از شادی) کوز سویمکدن آیدین اولمق یقال
(قرت به عینه روشن شد چشم او بچیزی) کوزی آیدین اولدی بر نسنه سبی ایله که
سرور قلبدن کنایه در محله تفصیل اولمشدر یقر ضرب و علم بابلرندن و الفتح افصح
و هو قریر العین کوزی روشن اولان کسنه به قریر العین دیر لر (هر یز نویدن سک)
کوبک اولومق و صیزله مق (و دشوار داشتن چیزی) و بر نسنه یی کرید عدا یتک یقال
(هر الکلب بانک کرد سک) کوبک فریاد ایتدی هز (از یز بانک کردن دیک در جوشیدن)
جوملک قایناد قده صدا ایتک یقال (ازت القدر بانک کرد دیک) جوملک
صدایتدی (جزوزه خشک شدن) قوریمق (حرازة تأثیر کردن اندوه اندر دل) غم قلبه
تأثیر ایتک قال الشاعر یمیت و قد ینبت المرعى علی دمن الثری * و تبقی حرازات
النفوس کاهیا * ابو عییند دیدی که بیت مذکور اظهار محبت و اضمحار عداوت
ایدن کسنه حقتده ضرب اولنور مثلدر (عز و عز و عزازة ارجند کشتن و نایاب شدن)
بر کسنه ذلیل اولدقد نصکره عزیز اولمق و بر نسنه آز بولمق که بولنمغه
قریب اوله یقال (عزیز کوارشد) عزیز و شریف (و هو العزیز) و اول کسنه به
عزیز دیر لر (و عز الشئ عزه کم یاب شد چیزی) بر نسنه آز بولمق (و سخت
آمدن چیزی بر کسی) و بر نسنه بر کسنه به کوچ و شدید اولمق و فی المثل اذا عزاخوک
فهن یعنی قورنداشک سکا شدت ایدر سه سن سهولت ایله . س (حس بخشودن)
مرحت ایتک یقال (حسله) ای رقی (حس و خساسة و خسوسة و خسة فرومایه
شدن) آلقق اصللی اولمق یقال (حس فرومایه شد) حقیر اولدی یخس ضرب
و علم بابلرندن (و رجل خسیس مرد فرومایه) حقیر کسنه (حس کم دادن نصیب

معنی افراته عینک معناسی حضرت الله صنی اول مرتبه غلامق که کوزلری دمع ایله ملو و آوده اولدن اینه) (کوی)

کسی) بر کسنه نك نصیبی اکسمک یقال (خس نصیبه : کم کرد نصیب اورا) آنک
نصیبی تنقیص اتدی یخسه ضرب و نصر بابلرندن (نسوسه : بریان شدن نان) ایتک قاوریلوب
قورومق یقال جاء نایحزة ناسه . ش (نشوش زمین آب فرو خوردن) بر صوبی
ایچمک یقال (نش الغدیر فرو خورد شمر آب را) کول کندو ایچنده اولان صوبی
صوردی و یوتدی (نشیش بانک کردن آب) صو صدا ایتک که طوپراق کوزه به
صوقوید قده اولان و قیزمش نیموری صویه صوقد قده اولان و صوقا ناد قده اولان
صدالر کبی یقال (نش الماء بانک کرد آب) صوصدا ایتدی . ص (بصیص درخشیدن)
ییلدیر امق یقال (بص بدرخشید) لمعان ایتدی و کوزه بصاصه دیر لر . ض (بضاضه نازک
پوست شدن) دریمی نازک اولمق یقال (بض نازک پوست شد) دریمی نازک اولدی
بض نصر و علم بابلرندن (و هو رجل بض و هی جاریة بضه) دریمی نازک اولان رجله
بض و خاتونه بضه دیر لر (بضیض رفتن آب اندک اندک) صو آز آز آقق یقال (بض
الماء ای سال قلیلا قلیلا) غضا ضه نازه کشتن) نازه اولمق (و الغضیض الطری) بغض ضرب
و علم بابلرندن . ط (اطمیط بانک کردن پالان) دوه نك سمری صدا ویرمک و یوکی آغر اولمغه
دوه نك صداسنه دخی دیر لر و فی المثل لا آتیک ما طت الابل ای ابدآ یقال (اط الرجل
بانک کرد پالان) سمر قیچر دادی (شط و شطاط و شطوط دور شدن) بعید اولمق (شط
دور شد) اوزاق اولدی یشط ضرب و نصر بابلرندن (غطیط بخست کردن خفته) او یویان
کسنه خورلمق یقال (غط خرخر کرد در خواب) او یقوده خورلادی (قط کران شدن
نرخ) نرخ آغیر اولمق یقال قط الشعرا ی غلا . ف (جفوف و جفاف خشک شدن) قورومق
یقال (جف خشک شد) قورودی یجف ضرب و علم بابلرندن (جف و جفوف بانک کردن
اسب در دودیدن) آن سکیر دیر ایکن صداسی چیتمق یقال (جف الفرس بانک کرد
اسب در رفتن) آن وقت جری ده صدا ایتک که بوف کردن ایله دخی فارسیده تعبیر
اولنور (و کردا کرد کسی کشتن) و بر کسنه نك اطرافنی احاطه ایتک که قوشا تمق
دیو تعبیر اولنور یقال (حفوا به فراهم آمدند بدو) آنک اطرافنی احاطه ایتدیلر
یخفون ضرب و نصر بابلرندن (و حفه بالقوم کرد آورد او را مردمان را) آئی قومه احاطه
ایتدیردی (حفوف تباه شدن) خراب اولمق (و از کار شدن موی از بی روغنی) و صایج
یا غلامد یقندن دو کلک جوهری دیدی که باشنی چوق مدت یا غلامه حفر آسه دیر لر و بر
کسنه نك باشنی کل اولوب صاحبی دو کلسه آنجق باشنک اطرافنده بر ازیل قاله یقی من شعره
حفاف دیر لر (خفة سبک شدن) خفیف اولمق یقال (خف سبک شد) یینی اولدی و هو خفیف
یینی نسنه به خفیف دیر لر (خفوف بزودی رفتن) عجله ایله کیتک یقال (خفوا عن الدار

بشتاب شدند از سرای (عجله ایله سرایدن کوچ ایتدیلر) (دیف نر مرفتن) آهسته
 یورومک دپیب کبی (ریف درخشیدن نبات از سیرابی و درخشیدن رنگ هر چیزی)
 اوت سیراب اولغله لمعان ایتک و هر نسنه رنگی یالانق یقال (رف لونه بدرخشید
 کونه او) انک رنگی لمعان ایتدی (ورف البت سبز شد کیه) اوت یشلندی (زیف
 پوسیدن و شتاب کردن) یلمک و سرعت ایتک یقال (زف بشتافت) سرعت ایتدی
 (شفوف تنک شدن جامه و کداخته شدن تن) جامه یوققه اولمق که بری سمتدن اوت
 طرفی کور نمک و بدن اریقلامق یقال (شف ثوبه تنک شد جامه او) آنک جامه سی یوققه
 اولدی ثوب شف یوققه اولان جامه (وشف جسمه نزار شدن او) آنک بدنی اریقلا دی
 زیاده نمندن (شف لاغر کردن) اریق ایتک یقال (شفه الحب لاغر کرد او را دوستی) آنی
 دوستلق یعنی عاشقلق بدنی اریق ایتدی یشفه ضرب و نصر بابلرندن (عفاف و عفة پرهیز
 کردن) پرهیز ایتک یقال (عف عن القبیح پرهیز کرد از بدی) یار امر لقندن پرهیز ایتدی (وهو
 عقیف و عف پرهیز کار) پرهیز ایدن کسنه (حق واجب شدن و سزاشدن) واجب
 اولمق و لایق اولمق یقال (حق الشیء واجب شد چیز) واجب اولدی نسنه یحق ضرب و نصر
 بابلرندن (وهو حقیق به آن مرد سزایست بآن چیز) اول رجل مستحق در فلان نسنه و هی
 حقیقه آن زن سزایست بان چیز اول خانون یقه در (دقه باریک شدن) اینجه اولمق یقال (دق
 باریک شد) اینجه اولدی و هو دقیق او باریکست اینجه نسنه یه دقیق دیرلر (رقة تنک شدن)
 یوققه اولمق یقال (رق تنک شد) یوققه اولدی رقت قلب دخی بومعاندن مأخوذ اولغله
 رقله دیرلر مرحت ایتدی اکامعنا سنه (وهو رقیق چیز تنک) یوققه نسنه یه رقیق دیرلر
 (نقیق بانک کردن چغز و مرغ خانکی) قوربغا و طاووق چاغرمق یقال (نق
 الضفدع بانک کردوزغ) قوربغا چاغردی (بل به شدن از بیماری) خسته لقندن
 ایو اولمق یقال (بل من مرصد) ای صم (جلال و جلالة بزرگ شدن) بویوک اولمق اولو
 اولمق ایله تعبیر اولنور یقال (جل بزرگ شد) اولو اولدی (وهو جلیل بزرگ) اولو کسنه یه
 جلیل دیرلر (جل الشیء بزرگترین چیزی) نسنه نیک بیوکی که اکاجل دیرلر (وهو الجلی
 کار بزرگ) بویوک ایشه جلی دیرلر جلی کلور کبری کبری (حل و حلال شدن
 چیزی) بر نسنه حلال اولمق یقال (حل له الشیء حلال شد او را چیز) اکا حلال اولدی
 نسنه (وهو حلاله و حل) و اول نسنه یه دخی حل و حلال دیرلر که حرام مقابیلدر
 (حلول: فرود آمدن) نازل اولمق (ورسیدن وقت و عده) و وعده تمام اولمق یقال (حل
 الدین وقت گذاردن و ام آمد) بوریجی ادا ایده جک وقت کلدی (و حل علیه العذاب
 فرود آمدن بروی عذاب) اکا عذاب نازل اولدی (و حل الهدی محله بجای قربانگاه

بومقامده تسخیر
 مختلف اولغله مصنف
 اساسده تحریر ایتدی
 وجه اوزره کتب
 اولندی (منه)

وفي المثل نقت ضفادع
 بطنه فلان کسنه ناک
 قارتی آچقیدی دبه جک
 پرده ضرب اولنور
 ومثله صاحب عصفیر
 بطنه (منه)
 آچلیک و یولاک کینه سی
 ابومالکدر (منه)

(رسید)

رسید قربانی) قربانلق بوغازلنه جفی محله یشدی (حلال بیرون شدن از احرام)
 یقال (حل المحرم حلال شد محرم) احرام کین کسنه احرامدن چقیدی (رجل حل
 مرد از حرم بیرون شد) حرمدن چیقان کسنه یه حل دیرلر حرمده اولان کسنه یه حرم
 دیدکلری کبی (ذل و ذل و مذلة خوار شدن) حقیر اولمق یقال (ذل خوار شد) حقیر
 و ذلیل اولدی (ذلیل مرد خوار شده) حقیر اولان کسنه یه ذلیل دیرلر (ذل دلك کسریله
 رام شدن) مطیع و متقاد اولمق یقال (ذل الحمار نرم شد خر) اشک مطیع اولوب
 سرکشک ایتدی (وهو ذلول) و اول رام اولان نسنه یه ذلول دیرلر (ذلیل لغزیدن پای)
 ایاق سورچک یقال (زلت قدمه بلغزید پای او) آنک ایاقی سورچدی نزل ضرب و علم بابلرندن
 (زلل و زلزلة افتادن در سخن) سوزده خطا واقع اولمق یقال (زل فی منطقه خطا کرد در
 سخنش) سوزنده خطا ایتدی (صلیل آواز کردن آهن و زیور) دمور و حلی آواز ایتک که
 چنقیر دمق و چیغشتر مق تعبیر اولنور یقال (صل المسمار آواز کرد میخ آهنین در کوفتن)
 دمور دن منخی بر نسنه یه قاقار ایکن آواز ایتدی (ضلالة و ضلال گمراه شدن) یول
 یترمک که یول آرمق تعبیر اولنور یقال (ضل گمراه شد) یول آزدی یضل ضرب و علم
 بابلرندن (ضلال گم کردن) یترمک و بوله مق یقال (ضل المنزل گم کرد خانه را) اوی
 بوله مدی (عل دوم بار شراب دادن) ایکنجی دفعه شراب و یرمک سقی ثانیاً
 معناسنه یقال (عله دوم بار شراب داد او را) ایکنجی دفعه شراب و یردی اکاسقاه
 ثانیاً معناسنه (علل دوم بار خود شراب خوردن) ایکنجی دفعه کندیو شراب
 ایچمک یعل ضرب و علم بابلرندن (غل کینه وور شدن) کینلو اولمق یقال (غل قلبه
 کینه وور شد دل او) آنک قلبی کینلو اولدی (قل و قلة اندک شدن) آز اولمق یقال
 (قل الشیء اندک شد چیز) آز اولدی نسنه و هو قلیل آزنسنه یه قلیل دیرلر (کلة
 و کلول کند شدن) کسمز اولمق یقال (کل السیف: کند شد شمشیر) کسمز اولدی
 قلیج (وهو کلیل: شمشیر کند) کسمز قلیج (کلال و کلاله مانده شدن) یورلمق یقال
 (کل البعیر مانده شد شتر) دوه یورلدی (کلة و کلول: خیره شدن چشم) کوزک
 نوری بولمق که چونکه تعبیر اولنور یقال (کل البصر خیره شد چشم)
 کوز خیره لندی (کلاله: بی پدر و مادر و فرزند شدن) آتسز و اناسز و ولدسز اولمق
 یقال (کل الرجل: بی پدر و مادر و فرزند شد مرد) رجل بومز بورلر سز
 اولدی و هو کل اول کسنه یه کل دیرلر (تم: تمام شدن) تمام اولمق یقال
 (تم: تمام شد) تمام اولدی (بجام: آسوده شدن سستور) دابه دیکلنک یقال (جم
 الفرس آسود اسب) آت دیکلندی یعنی یور غولنقی کیتدی یجم ضرب و نصر بابلرندن

وفي المثل اذل من البعیر
 بعیر اول اوغلاندر
 جانور شکار ایتک
 ایچون قاز دقلری
 قونک اغزیننه باغلا یوب
 باشی اورتور جانور
 انک صداسنی استماع
 ایتدکه اکل ایتک
 ایچون کلور قیویه
 دوشر (منه)
 وفي مثل اخر امالك
 الوبل قد مثل الجمل
 ایهی الفرس آتی
 سکر نمکده سی ایتسه
 یعنی فرسخی کرکی کبی
 احرا ایله زیرا دوه
 یولدن چقیدی اول
 کسنه - ققنده ضرب
 اولنور که بر بالای
 عظیمه مبدل اولوب
 اکا دیرلر هر نه که
 سندن مطلوبدر
 خلاص مرادک ایتسه
 اتی بذل و اعطا ایله
 ایلکه ایش ایشدن
 کچدی دیلر (منه)
 وفي المثل هو الضلال
 بن بهل و تهلل
 و تهلل و فهلل جمله سی
 باطل معناسنه در یعنی
 باطل بن باطل (منه)

(جوم کرد آمدن آب) صو جمع اولمق يقال (جت البئر بسیار آب شد چاه) قیو
چوق صولی اولدی (وهی الجمه چاه بسیار آب) صویی چوق اولان قویی والجام
ج (خوم دم گرفتن گوشت بریان و پخته) کباب اولمش یا بشمش ات فاسد اولوب قوق
وفی المثل هو السمن لا یجتم: یعنی اول یا غدر قوق فاسد اولمز برکسته ذکر خیر یله مذکور
اولوب شأ اولسه آنک حقنه ضرب اولنور (دمامه زشت روی شدن) چرکین یوزلو
اولمق يقال (دم: زشت روی شد) چرکین یوزلو اولدی یدم ضرب ونصر و علم بابلرندن
وهو دمیم زشت روی (اوکسته یدم دیرلر (رمة پوسیده شدن استخوان) کؤک
چورومک يقال (رمة العظم پوسید استخوان) کؤک چورودی (وهو رمیم استخوان
پوسیده) چوریمش کؤک (نم ونیم ونیم: سخن چینی کردن) غاملق ایتمک يقال (نم
علیه الحدیث: سخن چینی کرد بروی) آنک اوزرینه سوزی غازلق ایتدی (همیم نرم
رفتن) آهسته یورومک (حنین آرزومند شدن) آرزولی اولمق یعنی آرزو ایتمک
يقال (حن الیه: آرزو مند شد بدو) اکا آرزو ایتدی (و حنت الناقة نالید شتر ماده)
ناله ایلدی دیشی دوه یا وروسندن جدا اولوب آرزو ایتدیکی ایچون (حنان بخشودن)
مرحت ایتمک يقال (حن علیه مرحت کرد بروی) اکا مرحت ایتدی و يقال (حنانک
رحت باد ترا) سکا رحت اولسون دیو دعا موقعنده حنانک دیرلر حنانک م (ذنین
آب فروچکیدن از بینی) بوروندن صوطا ملامق يقال (ذن: انقه آب راند بینی او)
آنک بورنی صو سوردی یعنی طاملا ایتدی (وهو ذان مرد آب بینی رانده) بورنسک
صویی آقان کسنه ید ذان دیرلر (ذن خلم کین شدن) بورنی سومو کلی اولمق یقول
(ذن الرجل: خلم کین شد مرد) رجل بورنی سومو کلو اولدی بعض نسخه ده زکام
گرفته شد مرد ایله تفسیر اولندی (وهو اذن مردم خلم کین) سومو کلی کسنه وزکام
اصابت ایدن کسنه (رنین نالیدن بزاری) زار یلک ایله ایلکه مک يقال (رنت المرأة
بنالید زن) خاتون ناله ایلدی (ضن وضنانه بخیلی کردن) بخیللق ایلک يقال (ضن
بالشیء بخیلی کرد بچیز) نسنه ید بخیللق ایتدی یضن ضرب و علم بابلرندن ورجل
ضنین مرد بخیل بخیل اولان کسنه ید دیرلر (طنین آواز رویند و مکس) زیل و سنک
آوازی يقال (طن الذباب آواز کرد مکس) سینک آواز ایتدی (وطن الطست
آواز کرد طشت) لکن آواز ایتدی (عن وعن وعن پیش آمدن کاری) برایش
ظهور ایتمک يقال (عن له امر پیش آمد اورا کاری) آنک اوکته برایش کلدی
یعنی اکا برایش ظهور ایتدی یعنی ضرب ونصر بابلرندن

المثل الفاء بالواو

ب (وئب ووثوب ووثب وئبان برجستن) صجر اتمق يقال وئب برجست

(صجرادی)

ذو انراستین دیری که
نخیمه بی اسقاع و قبول
نخیمه تمکدن شردر بر
نخیمه دنازه و قبولی
اجازتدر و حضرت
الله حل شانه سامعی
قائل کی ایتدی حیث
قال معاصون لنکذب
و دیری که بیت امیرک
ماسب الامیر عدوه
ولکن ساسب الامیر
المبلغا وقال الشاعر
لا تقبلن نخیمه من قائل
و تحفظن من الذي
اباکه ان الذي اباک
عنه نخیمه یذب عنک
نخیمه قدحاکها کما قال
سعد الشیرازی بیت
هر که عیب دکران
پیش تو آورد و شمرد
بی کان عیب تویش
دکران خواهد برد
(منه)

این الایاری ابوالعباسدن
روایت ایتدی که تمام
کلام عریده اول
کسنه در که استماع
ایتدیکی کلاهی حفظ
وامساک ایتدی جلدم
دیرلر ایچنه وضع
اولنان صویی امساک
اعنه و تمام اولان
کسنه به ثبات و قیاس
وقام و دراج و همراز
ولما زو غماز و همیم که
هنیمه اصلنده صوت
خفی معنانه در و معتقل
ومانس و عمنش و مؤس
ومسار و معتقل و نامل
ومغل و مغل و نامل
ومنیش دخی دیرلر
(منه)

صجرادی (وجوب واجب شدن) واجب اولمق يقال (وجب علیه الشیء واجب
شد بروی چیزی) اکا نسنه واجب اولدی (حبة) حیمک قتم و کسر یله (فروشدن
آفتاب) کون غروب ایتمک يقال (وجبت الشمس فرو رفت آفتاب) آفتاب غروب
ایتدی (وحبة افتادن برپهلو) یانی اوزرینه دوشمک يقال (وجب الخنیه بیفتاد
برپهلو) یانی اوزرینه دوشدی (وجب طیدن دل) یورک اوینامق يقال (وجب
قلبه بطییدن دل او) یورکی اوینادی (وصوب پیوسته شدن) دائم اولمق يقال (وجب
الشیء همیشه شد چیزی) نسنه دائم اولدی (وطوب پیوسته بودن برکاری) برشینه
مداومت ایتمک (وقوب در آمدن تاریکی شب) کیمجه ظلمتی کلک يقال (وقب اللیل
تاریک شد شب) کیمجه قاراردی (وقت بیدار کردن وقت) وقت تعیین ایتمک يقال (وقت
الله الصلوة وقت نهاد خدا نماز را) حضرت الله تعالی نماز ایچون وقت تعیین
ایتدی (وهو المیقات و این وقت تعیین کرده شده) تعیین اولنان وقته میقات دیرلر
مواقیت ج ج (ودج کشادن رکهای ستور) دابه نک طمارلرن آچق یعنی
نیشتر ایله دلمک يقال (ودج اوداج الدابة کشاد رکهای ستور را) دابه نک طمارلرن
دلدی و دج دابه نک بویندنک یا نلرنده بر طمر در که ایکی سنده و دجان دیرلر و انلردن قان
آلمق انساندن فصد ایتمک منزله سنده در (وسیمج نوعی از رفتن شتر) دوه یورومکدن
بر نوعدر (وشیمج بهم در شدن) بری برینه قار شمع يقال (وشیمج الاغصان ای اشتبکت
(ولوچ در آمدن) کیرمک دخول کبی يقال (ولوچر آمد) داخل اولدی (وهیمج
ووهیمجان درخشیدن آتش) آتش علوانکمک يقال (وهیمجت النار بیفر وخت آتش)
آتش علواندی تهیمج ضرب باندن ووهیمجت توهیمج علم باندن: ح (وضوح پیدا شدن)
آشکاره اولمق يقال (وضع الامر هویدا شد کار) ایش ظاهر اولدی: د (وآد
زنده بکور کردن) دیری ایکن قبره قومق يقال (وآد اشته زنده بکور کرد دختر شرا)
قیزینی دیری قبره قومدی (وتدمیخ در زدن) میخلامق (وجود وجدان یافتن) بولمق
يقال (وجد الشیء یافت چیزی را) نسنه ید بولدی یجده غریب و نصر بابلرندن ۷ وجد
الضالة یافت کم کرد مرا) غائب ایتدیکی نسنه ید بولدی (موجده خشم گرفتن) غضب
ایتمک يقال (وجد علیه خشم گرفت بروی) اکا غضب ایتدی (وجد اندوه کین شدن)
غنائک اولمق يقال (وجدید اندوه کین شد بدو) فلان فلان نسنه سبی ایله غنائک
اولدی (وجد و وجد و جد و جد و تانکر شدن) يقال (وجدی نیاز شد) حاجتسر اولدی
(وجد و و جد و و جد و یکانه شدن) تنها و یالکز اولمق يقال (وجدتها شد) یالکز
اولدی (وهو و جدتها) یالکز اولمق (وجد م) وجد و و خدان و و خید و خدة

(۷) (فی) (اقصى)

۷ پوسیده اولمیه که مثل
واویدن اولان که
البته ضرب باندن
کلور لکن وجد لفظی
نصردن کلور که اسان
عریده ذیلیری بوقدر
کذا فی کتاب ایس لابن
خالویه جوهری
نصر باندن کلک افه
عاسریه در دیدی
(منه)

دوبلن شتر) دوه سكرتمك (يقال وخدا البعير بدويد شتر) دوه سكرتدى ورود
ورود ومورد بآب آمدن شتر) دوه صويه كاوب ييتشمك يقال (وردالماء رسيد باب)
صويه ييتشدى (وهو الورد آبشخور) صوايحه جك موضعه وزد ديرلر كه سيوات
تعين اولنور (وطداستوار كردن) بحكم ايتك (وعدوعدة وموعدوعدة كردن) وعده ايتك
يقال (وعده الثنى وعده كردش چيز را) اكانسني وعده اتدى (وهو الميعاد واو چيزيست
وعده كرده) وعدا ولتان نسنهيه ميعاد ديرلر ووعدو زمانند ووعدو مكانه ووعدو لشمكه
دخى ميعاد ديرلر (والموعدم (وفدو وفود ووفاد بتزدك سلطان شدن) سلطان حضورينه
كيتك بر مصلحت ايچون يقال وفدا لقوم على الامير آمدند مردمان بر امير قوم سلطانه
كلديلر بر خصوص ايچون (وهم وفد آن آمده كان) واول كلن قومو وفد ديرلر (وفودم)
(وقود ووقد ووقدان ووقدة وقده افروخته شدن آتش) آتش علولنك يقال (وقدت
النار افروخته شد آتش) آتش علولندي (وهو الوقود آتش افروزه) آتش علولنه جك
چور چوب مقوله نسنه كه توتروق تعبير اولنور (ولادة وولاد زادن) طوغرمق يقال
(ولدت المرأة بچه آوردن زن) چو چوق طوغوردى خاتون (وهو الميلاد وقت زادن)
طوغرديني وقت ميلاد ديرلر (والمولد جاي زادن) طوغورديني مكانه مولد ديرلر ووقته
دخى ديرلر ووقد (قد ضعيف كردن بيمارى وعبادت مردم را) خسته لك وعبادت بر كسنهيه
ضعيف ايتك يقال (وقد مانده كردش) آنى ضعيف ايتدى (وهو وقيد و اومانده كرده)
ضعيف اولان كسنهيه وقيد ديرلر (ويجوب كشتن) دكه نك ايله اوروب اولد بركم
يقال (شاة موقودة وقيد) اى مقتول بالخشبة ر (وتركم كردن) اكسك ايتك يقال
(وتره حقه كم كرد حق وى) آنك حقنى اكسك ايتدى (وتر وتره كينه ور كردن)
كينلو ايتك (وتره كينه دور كرد اورا) آنى كينلو ايتدى و بركسنه نك قوربني قتل ايتسدلر واول
كسنه قاتلن انتقامنى اله مسه اول كسنهيه موتور ديرلر (وتر كشتن كردن شتر) اركاك
دووه ديشى دووهيه چوق ضراب ايتك جوهرى ديدى كه وثر اركاك دووه نك منيسى در كه
ديشى دووه نك زجنده جمع اولور لكن كبد اولمز وثرها الفحل ديرلر فحل ناتديه
چوق ضرب ايتسه ناقه كبد اولمس (وجرد در دهن ريختن دارورا) دارويي آغزه
دوكمك يقال (وجره الدواء بريخت داروراد ردهنش) دارويي آنك آغزينه دوكمدى
وهو الوجور) آغزه دوكمدو كلرى دارويه وجور ديرلر كه آغز اوقى تعبير اولنور
(وزر كناء كسى برداشتن) بركسنه نك كناهنى كتورمك يقال (وزر الوزر
برداشت كناه را) كناهى كتوردى ديدكلرى (وزرة وزيرى كردن) وزير لك ايتك
يقال (وزر لا امير وزيرى كرد اميرا) فرمان فرمايه يعنى سلطانه وزير لك ايتدى

کتاب خواص زهد ذکر
ابتدی که زهد البصر
ترکیده ذکر کویک
دبر بر محض اخذ پس
خاتونک صالح اولوغه
باهره مر سهرات بله
وضع حمل ایدر قانونده
زهد بصر حبض قانی
ادر رور حیی با ایدر
دبدیکی خصوص
من جوری تأیید ایدر
ودخی ابن زکریا
دیدي زعفرانی - حقی
و معجون ایدوب جوز
مقداری یا پوب عقیب
ولادنده خاتونک اولوغه
تعلیق ایسه لر مشیمه بی
اسقاط ایدر ودخی ابن
قتیبه ابن عباسه مقند
سند ایله روایت
ابتدی که محض اخذ
ایدن خاتونده شوعای
برجدید کاهه یه یازوب
وصو ایله ازوب
ایچور سدر سهولت
ایله وضع حمل ایدر که
حضرت عیسی السلامدن
مر ویدر که یا خاق
النفس من النفس و یا
مخرج النفس من النفس
و یا مخلص النفس
خاتونک زعفرانی ابو
هریریه ممد سند
ایله روایت ابتدی که
مخاض اخذ ایدن
خاتونک عندنده شو
کفتی نکم و تکرر
ایسه لر سهولت ایله

وضع حمل پدر که نامت بود که حمزه و ولدت مریم و مریم ولدت غیبی الارض ندعو لایولد خورج یا ولد اخرج حمزه و ولدت که (او هو) هر حیوان که آنی بخاض اخذ ایلیه کلمات مذکور ه آنک عندئذ قرات القدر باذن الله تعالی مرفعا و وضع حمل ادر نوسن بن عبد ۹

و هو الوزیر و اول مکسندیه وزیر دیر لر (و شر روشن کردن و تنک کردن دندان و بریدن چوب بااره) دیشی آغردوب یوفقه و کسکین اتمک و آغاجی بچقوایله کتمک بقال (و شرت المرأة اسنانها روشن و تنک کردن دندانها یش را) خانون دیشلرین آغار تندی و اوجلرین اینجه و کسکین ایلدی (و شر الحشبة بأره برید چوب را) آغاجی بچقوایله کسیدی (و دعوره درشت شدن زمین) یر درشت اولمق یقال (و عر الطريق دشوار شد راه) یول صرب اولدی یر ضرب بایندن و و عریو عریو علم بایندن و و عریو عریو حسن بایندن (و طریق و عریو راه دشوار) صرب یول (و طرق اعوار راه های دشوار) صرب یولار (و فرعام کردن) یقال (و فره ای اتمد و فور تمام شدن و بسیار شدن) یقال (و فرالشیء ای تم اوکتر) وقار و وقاره آهسته شدن حلیم و رزین (یعنی یواش و لنگرلو اولمق تعبیر اولنور یقال (و قر الرجل آهسته شد مرد) حلیم اولدی رجل یقر ضرب بایندن و و قر یو قر حسن بایندن (و هو و قور مرد باوقار) وقار لوکسندیه و قور دیر لر (و قور اندر خانه نشستن) اوده اوتور و ب طشره چقماق (و قر کران کردن گوش) قولاغی صاعر اتمک یقال (و قر الله اذنه و اللهم قراذنه) و کور اندر خانه نشستن مرغ) قوش آشیانده اوتور مق . ز (و جز کوتاه کردن سخن) سوزی ایجاز اتمک (و خزہ در سپوختن و سنان و سوزن و آنچه بدان ماند) مزراق وایکنه مثلونسنه ایله دور تمک یقال (و خزہ بآره بخت اورا بسوزن) ایکنه ایله دور تندی و یاره لدی آنی (و کز بمشت زدن و سپوختن) یومرو ق ایله اور مق و دور تمک یقال (و کزه بمشت زدش) یومرو ق ایله اوردی . س (و طس شکستن) قیر مق (و کس نقصان کردن و نقصان شدن) نافص اتمک و ناقص اولمق لازم و متعدی استعمال اولنور یقال (و کس فی تجارتہ اذا خسر فیها و و کس الشئ نقص . ش (و روش خوردن و طفیلی کردن) طعام یمک و دعوت اولنمش ایکن ضیافته وار مق یقال (و رش علی القوم فی الطعام ناخوانده رسید بر مردمان در طعام) دعوت اولنمش ایکن طعامده قومک اوزرینه واردی . ص (و بیص درخشیدن) ییلدار مق (و قص کردن شکستن) بویون قیر مق (یقال و قصه کردنش شکست) بویون قیردی . ض (و مض و میض و و مضان درخشیدن برق) برق ییلدار مق یقال (و مض البرق بدرخشید بخنو) برق لمعان اتندی . ط (و بوط و بوط ضعیف شدن) ضعیف اولمق یقال (و بوط ضعیف شد) ضعیف اودای یبط ضرب بایندن و و بوط یو بوط علم بایندن (و خط تأثیر کردن سپیدی در موی) بیاضلق صاحبه تأثیر ایدوب آغار مغه باشلادی (و خطه الشیب تأثیر کرد در موی سپیدی) آقلاق صاحبه تأثیر اتندی (وسط وسطه و وسوط در میان شدن) اور تابه کیر مک یقال

۹ دیدی که هر کس مو
 دینانی بخاضد خدا بدین
 ذی روح کندند
 قرابت آید هر باذن
 الله تعالی سر یعوض
 حل ایدردعا بود
 اللهم انت عتی عند
 کرتی و انت صاحبی
 عند شدتی و انت ولی
 نعمتی و ابن عباسدن
 روایت اولندی که
 بر کاسبه شود دعا
 یازوب خاتوند صوبی
 ایچر سه لری یعوض
 حل ایدرسم الله لاله
 الا الله الحلیم الکرم
 وسبحان الله رب العرش
 العظیم والحمد لله رب
 العالمین کانهوم
 یرونهالم یلبثوا الا عشیه
 او ضحاها کانهوم
 یرون ما یوعدون فهل
 یهاتک الا القوم الفاسقون
 ذکره الشریفی فی شرح
 المقامه الثمانیه (منه)
 وقر بر کسکه خیر دعا
 مقامنده لاور سمعک
 ولا هزم یجعلک دبر لری
 یعنی قول اغاک صاعز
 اولسون و قوم و قبیلک
 یاخود جمعیت خاطر
 پریشان اولسون
 (منه)

وسط الفوم در میان شد مردمان را (نومك اور تاسنه كيردى : ظ (وعظ وعظلة
وموعظه پند دادن) او كوت ويرمك يقال (وعظه پند داد اورا) اكانصيحت اتدى : ع
(وزع بازداشتن) منع اتمك يقال (وزعه بازداشت اورا) منع اتدى آتى يزع
ضرب وقم با بولندن : غ (ولوغ يثوز و رخنوز كردن سك) كوپك آغزى
قاب قاجاغه صوقق يقال (ولغ الكلب فى الاناء دهن درخنور كردن سك) كوپك
آغزى قاب قاجغه صوقق : ف (وجفان ووجيف دويدن شتر) دوه سكرتمك
(وطيبدن دل) ويورك طلايق يقال (وجفت الابل بدويدند اشتران) دوه لسكرتدى
(وريف درخشیدن تبات از تازكى وسيرابى) اوت زياده طراوتندن لمعان اتمك
يقال (ورف التبت بدرخشيد يا زيبا شد كياه) اوت لمعان اتدى يا كوزلندى
(وخوس شدن سايه) وكولكه خوس وقيواولمق يقال (ورف الظل خوش شد سايه)
كولكه قويولندى (وظل وارف ووريف سايه فراخ) واسع وقوبوكولكه (وزيف
پوييدن) سكرتمك سرعت سيرمنا سنه (وصف وصفه وصف كردن اورا) آتى
وصف اتدى (وقف ايستادن) برنسندي طور طور مق (ووقف كردن) و برنسندي
وقف اتمك يقال (وقفه ايستاديش) آتى طور طوردى بازداشت اورا ايله دخى
تفسير اولندى يعنى منع اتدى آتى (ووقف عليه الدار وقف كرد بروى سراى را)
اوى اكا وقف اتدى (ووقوف خود ايستادن) كندو طور مق يقال (وقف بنفسه
خود را ايستاد) كندى توقف اتدى يعنى طوردى (وكيف وتوكاف ووكف
ووكفان چكيدن آب از سفتك ودلو وآنچه بدان ماند) اويك سقفندن طامله
طاملامق كذلك قوغه مثالو نسنه لردن صوطاملامق يقال (وكف البيت فرو چكيد
آب از آسمانه خانه) اويك سقفندن صوطاملامدى : ق (ويوق هلاك شدن) هلاك اولمق
يقال (ويق هلاك شد) هلاك اولدى يبق ضرب بانبندن وويق يوبق علم بانبندن
وويق يبق ورث بانبندن (ودق باريدن) يغمور وصو دوكلك يقال (ودق المطر
بريخت باران) يغمور دوكلدى (وداق كشن خواستن) طيرنقى حيواناتك
اركهك طالب اولمى يقال (ودقت الاتان كشن خواست خرماده) ديشى اشك
اركهك طالب اولدى كه كوسنيدى تعبير اولنور (وهى وادق) اركهك طالب اولان ذات
حافره وادق ديرلر وديق م (وسق بار كرفتن) يوك طوتمق يعنى يوكى جمع ويپدا
ايدوب يوكلك مصنف اساسه ديدى كيم وكل شى جفته وحلته فقد وسفته يقال
(وسق الحبل برداشت بار را) يوكى قالد يروب يوكلكدى (وهو الوسق) واول يوكه
وسق ديرلر (ورانندن) سورمك طرز كى (وشق قديد كردن) اتى قورتمق لكن شووجه

(اوزره)

صاحب مجمع و دق المير
الى اناء مثلند ديدى كه
يقال و دق يدق و دقا
اى قرب وز نايى غير
صوبه قريب اولدى
اولا بابايدوب مكره
اطاعت ايدن كنه
حقنده ضرب اولنور
مصنف دخى مستفى
ده بوجه اوزره تعبير
ابتدى (منه)

اوزره كه اتى براز قايندوب صكره قديد ايدوب سفره كوتورلر زيرا چوق زمان
فاسد اولمز (واقى روان كشتن زبان در دروغ گفتن) ديل يالان سويلمكدن سريع اولمق
هك (وعك: ضعيف كردن تب مردم را) استمد بر كسنه يى ضعيف اتمك : ل (وأل
ووؤل پناه كرفتن) صغتمق التجا كى يقال (وأل بالمكان: پناه گرفت بجاي) بره كانه
صغتمدى (وهو الموئل پناه كاه) صغتمه جق بره موئل ديرلر ملجا كى (ورستن) خلاص اولمق
يقال (وأل مند برست ازوى) آندن خلاص اولدى (وبل ووبول قطره باران
بزرگ باريدن) يغمور قطره سى ايرى يا غماق يقال (وبلت السماء: باران بزرگ قطره
باريد آسمان) بولوت ايرى قطره لو يغمور يا غدردى (وشل چكيدن آب) صوطاملامق
يقال (وشل الماء وشلا نأ قطر (وصل پيوند كردن چيزى) برنسندي اولاشديروب
اكلدمك يقال (وصل الشئ پيوست چيز را) نسنه يى اكلدمدى (وصول رسيدن)
واصل اولمق يقال (وصل اليه الكتاب رسيد بدونامه) مكتوب كا واصل اولدى (وصله
پيوستن) اولاشتمق يقال (وصل الى القوم خويشى كرد بمردمان) قومده خصملى ايدوب
ايچارينه قارشدى ووصل بو وجد اوزره اتصل معنا سنه در (صلة عطا دادن) انعام اتمك
يقال (وصله بكذا بداد اورا چيزى) اكا برنسنه ويردى (وهى الصلة) واول عطيه ده
صله ديرلر (وغل: ناخوانده بزدك شراب خواركان شدن) دعوت اولنمش ايكن
شراب مجلسنه واروب مجلس اربابى ايله شغل اتمك يقال (وغل على الشراب
ناخوانده در آمد بشراب خواركان) شراب خواره لر مجلسنه دعوت سز كيردى
واول كسنه يه وغل ديرلر و بووجه اوزره طمامه داخل اولان كسنه يه وارش
ديدكلى كى (وقل: دور بر شدن بركوهى در كوه) طاغ كچيسى طاغده اوزاق كتمك
(وكل ووكول كار باز كذاشتن بكس ويا خويشتن كذاشتن) ايشى بر كسنه يه ايصمار لامق
وايشى كندويه ايصمارمق كه ايشى كندو كورمك ايله تعبير اولنور يقال (وكل
اليه الامر بكذا شد بدو كار را) ايشى اكا قودى يعنى اصمار لادى (ووكل الامر الى نفسه
بكذا شد كار را بخود) ايشى كندويه قودى م (وشم شكستن) قيمق دق وكسر كى
(وجوم خاموش كشتن از اندوه يا از خشم) غمدن يا غصبندن ناشى سكوت اتمك يقال
(وجم خاموش كشت از اندوه يا غضب) غمدن يا غصبندن ساكت اولدى (وسم وسمة
داغ كردن) نشان اولمق ايچون داغلامق يقال (وسم نشان كرد اورا) اكانشان اتدى يعنى
داغلى ايله (وهو الميسم وآن آهن داغ) وداغله يچق دموره ميسم ديرلر بكواة كى اصلى
موسم اولمق جهنده ميسم ومواسم ديرلر (وشم نقش كبود كردن بردست) اله
كوك نقش اتمك كه ايكنه ايله دلوب ايچند چيوت قومق ايله يقال (وشم يده نقش كبود

مرزوقى ديدى كه ماله
اصلنده وصلة درواو
حذف اولنوب اخريته
ناعوض ويردى
وعطيه وهبه يه صله
نعميه اولندي يى احسان
سبحى ايله انسان ثوابه
ويا ثواب انسانه واصل
اولندي ايچوندر
(منه)

اصلى وسم ايدى واوى
حذف ايدوب اندن
عوض تاويرديلر وسين
ساكن اولمكه مكسور
ايتبار وميسم چال
معنا سنه كلور امرأة
ذات ميسم ديرلر آندم
اثر چال اولسه وفلان
وسم اى حسن الوجه
والسما قال الجوهرى
ابن الانبارى ديدى كه
سيماعلمت معنا سنه در
وميسم علامت سدر كه
آنك ايله شى معلوم
اولور اصلنده موسم
ايدى وسيم اصلنده
وسم ايدى قلب مكان
ايدوب ومادن سنى
مكسور ايتدك نصكره
واوى يابه قلب ايتديلر
سيماولدى (منه)

کرد بر دستش) اینک اوزرینه کولک نقش اندی (وصم عیب کردن) عیلق یقال (وصم عیب کرد اورا) آنی میوب اندی (وهی الوصمة) واول عیبه وصم دیرلر (وصم کوش بر تخته نهادن) ات طور اغه طوقونسون ایچون تحت اوزرینه وضع ایتمک یقال (وضمت اللحم اضمه اذا وضعت على الوضم) واول تحتیه وصم دیرلر (وقم بازداشتن) رد ایتمک (ونیم ردیدن مکس) سنیک نجسی القا ایتمک یقال (ونم الذباب کیز کرد مکس) نجس القا اندی سنیک (وهم دل بچیزی شدن) قلب بر سنه ذاهب اولمق جوهری دیدی که وهمت فی الشیء اهم دیرلر وهم بر شیئه ذاهب اولسه که مراد دکل ایکن وبعض نسخ کتابده کان بردن ایله تفسیر اولندی یقال وهم ایله کان برد بروی اکاظن اندی . ن (وتن چیزی بر وتن زدن) وتین دیدکتری طره که قلبده بر طمردر اکابر سنه ایله اورمق (وجن کوفتن) دوکمک یقال (وجن القصار النوب یجنده ای دقه) مجنه مدقه معناسنه در یعنی کازر طوقاغی (ودن ترک کردن) ایصلا تعلق یقال ودنت الشیء ای بللته (وزن وزنه سنجیدن) طار تعلق یقال (وزنه بسنجید اورا) آنی طار تندی (وس وسنه غنودن) ایغز غاغق یقال وسن بنفود ایغز غاغدی یسن ضرب باندن ووسن بوسن علم باندن وهو ووسنان مرد بخواب رفته) ایغز غاغان کسنه یه ووسنان دیرلر (وسن م) وهی وسنی زن غنوده ایغز غاغش خاتونه وسنی دیرلر (وضن نوار بافتن) اورغان وقولان اورمک وطوقق یقال (وضن النسع بیافت نوار را) اورغانی وقولانی طوقودی (وهو الوضین) اورغانه وقولانه وضین دیرلر که هودج باغلا دقتری قولانده مستعملدر سمر قولانده بطان وایر قولانده حزام دیدکتری کبی (وچیزی را بجواهر مرصع کردن) ویر سنه دی جواهر ایله تزین ایتمک قال الله تعالی و سرر موضونه (وکن : برخایه نشستن مرغ) قوش مورطه سی اوزرینه اوتورمق یعنی مورطه سنی باصماق یقال (وکن الطائر بیضه یکنه) ای حفته (وهن) هانک سکونی و قحی ایله (سستی کردن) ضعیفک ایتمک (وسست کردانیدن) وضعیف ایتمک یقال (وهن فی الامر سستی کرد در کار) ایشده سستک اندی یهن ضرب باندن ووهن یوهن علم باندن و یقال وهنه غیره یعنی غیری کسنه آنی سست ایتمدی لازم و متعدی استعمال اولندر . ه (وبه پاک داشتن) مبالات ایتمک که قاییرمق تعبیر اولنور یقال (ماو بهت له بالنداشتم ازو) آندن خوف ایتمدم وقاییرمدم ضرب باندن وماو بهت له علم باندن یقال فلان لایوبه بهوله ای لایالی به

المعتل الفاء بالياء

س (یسر قار باختن) قار اوینامق یقال (یسر قار باخت) قار اوینادی یسر (وهو المیسر قار) (وهو الیسر قار باز) والیسرم (یعران و یعار: بانک کردن بز ماده) دیشی کچی

(چاغرمق)

ودت المرأة دیرلر
خاتون بقابت ضعیف
ونحیف ولد وضع
اولسه اول ولده مؤدودن
ومودن دیرلر ضاوی
دیدکتری کبی (منه)
وتقول بعض الوسی
شبهه بالاسن اسنی اول
غشی در که چوق
زمان اچلامش قویوی
اچد قده رایحه سندن
افسانه عارض اولور
(منه)

وهن وفي المثل انه
لوهون الفقار لیث
دیدی رجل واهن
دیرلر وعلده ضعیف
اوله وانه موهون
دیرلر کولک ویدنی
ضعیف اولسه (منه)

چاغرمق یقال (یعرت الماعزۃ بانک کرد بز ماده) دیشی کچی چاغرمدی

المعتل العين

و آ (مچی و جی آمدن) کلک والی ایله و بنفسه متعدی اولور یقال (جله و جاء الیه آمد بدو) کلدی اکا (صی: بانک کردن چوزه مرغ) قوش یاوروسی چاغرمق یقال (صاء الفرخ: بانک کرد چوزه مرغ) قوش یاوروسی چاغرمدی (فی: کشتن سایه) کولکه دونمک یقال (فاء الظل بکشت سایه) کولکه دوندی (قی: قی کردن) قوسمق یقال (فاء راشید) قوسدی . ب (ایسه بر کشتن) رجوع ایتمک یقال (آب الید باز کشت بدو) اکا رجوع اندی یثیب ضرب باندن اوبه و اوب وایب م یقال آب یوب نصر باندن (جیب وجوب جیب ساختن) کوملکه یاقه آچق یقال (جانب التمیمص کریمان کرد پیراهن را) کوملکه یاقه آچدی یجیب ضرب باندن یجوب نصر باندن (وسور اخ کردن) دلمک قال الله تعالی و ثمود الذین جابوا الصخر (وقطع کردن مسافت) و مساند قطع ایتمک یقال (جبت البلاد اجوبها واجبتها ای قطعها) خیده بی بهره ماندن) محروم اولمق یقال (خاب امله نومید شد از امید او) امیدندن محروم اولدی (ریب بکمان افکند) شکله دوشرمک یقال (راهه بکمان افکند اورا) آنی کانه بیرا قندی (شیب وشیه و مشیب سپید شدن موی) صاچ وصال آغارمق یقال (شاب پیرشد) پیر اولدی (وهو اشیب سپید موی) صاچی آغارمش کسنه یه اشیب دیرلر لکن قیاسی دکلدر زیرا بو وزن علم بانه مخصوصدر (شایب م) قیاسه موافقدر هم شیب (صیب و صوب و وصاب و صوبه: رسیدن تیر نشانه) اوق نشانه یتمک یقال (صاب السهم الغرض رسیدوزد تیر نشانه را) اوق نشانه یتشدی ووردی (طیب خوش شدن و خوشبوی شدن و پاک شدن) خوش اولمق و خوش قوقولوا اولمق و پاک اولمق یقال (طاب خوش یا خوشبویا پاک شد و فعله بطیبه من نفسه و کرد آن کار را بخوش دلی) اوایشی طیب خاطر ایله اندی (عیب و عیاب و معاب و معیب عیب کردن) تعیب ایتمک یقال (عابه عیب کرد اورا) آبی عینلادی (ورجل عیاب مرد عیب کننده) عیب ایتمدی کسنه و عیابه م تامبالغه ایچون (غیبه و مغیب و غیبه غائب شدن) غائب اولمق یقال غاب عنه غائب شد ازو) آندن غائب اولدی (وهو الغیب کار پوشیده از دیده) کوزدن مستور اولان نسنه یه غیب دیرلر غیوب ج (وهم غیب وایشان غائبند) آنلر غائبلدر که غائبک جمیدر غیب و غیاب م (غیب و غیوب در رفق چیزی بچیزی) بر سنه بر سنه یه کیروب غائب اولمق یقال (غاب فیدالرحم در رفت در وی نیزه) نیزه آنده کیروب غائب اولدی (غیاب و غیابه و غیوبت فرو شدن آفتاب و ماه و ستاره کان)

وفي مثل نقی بین
بین شدقیك لدخن
دخن الطعام دیرلر
طعام معده فامد
اولسه که کافو تقدن
غیری علاج اولور
بر مکروه عمله شروع
ایدن کمنه یه بو اشدن
فراغت بله والاعن
قرب باندن اولور
فارغ اولسد یتمک
صورتده ضررینی
کورر سین دیه جک
برده ضرب اولنور
(منه)

وفي المثل الشیب وفار
صاحب دره دیدی که
اول صفالی آعرن
حضرت ابراهیم
علیه السلام در حق
سجانه و تعالی اکاشیب
احسان ایلمدی که

اصحق در مقی اولسون
ایچون زیرا ابراهیم
احضافه اول مرتبه
مشاید ایلمدی که آنلری
کورن بری بندن
تعبیر نمیرایدی چونکه
اکاشیب حایل ایتمدی
دیدی که یارب بونه
حالتدر جواب
کلدی که هو الوفاق
پس ابراهیم منون
اولوب زدن وفار
دیدنی قال ابو موس
بغداون فی الشیب
الوقار لاهله وشیبی
بحمد الله عزیر وفار

کون و آبی و کوبلر غروب ایتک یقال (غابت الشمس فرورفت آفتاب) آفتاب غروب اندی (غیابة الجب تک چاه) قیونک دبی . ت (بتوت و ممیت بشب کاری کردن و شب گذاشتن) کیجه و قی برایش ایتک و کیجه بی برایش ایله کچورمک یقال (بات یقول کذا: شب بآن کار بکنز انید) کیجه بی فلان ایشی ایستلکه کچوردی بیت ضرب بایندن بیت علم بایندن (و ماله بیت لیلۃ نیست اوراقوة یکشب) انک ایچون بر کیجه یه کفایت اید جک قدر آزو غی یوقدر و ماله بیت لیلۃ م (لیت کم کردن و باز داشتن) اکسک اتمک و حبس ایتک یقال لات الشیء کم کرد چیزی را (نسندی اکسندی و یقال) لانه عن وجهه یلونه و یلیته ای حبسه عن وجهه و صرفه (که او غورینه کتمکه قومدی چو بردی تعبیر اولنور . ث (ریث: درنک کردن و دیر آمدن) خبر اکسک که بطو کبی و خبر کج کلک یقال (راث: درنک کرد) اکسندی و فی المثل رب عجلة و هت ریثا و یقال (راث علی خبرک) ای ابطأ (عیث: فساد کردن) فساد و زیان ایتک یقال (عاث الذب فی الغم زیان کرد) کورک در کوسفندان قور دقونلره زیان ایلدی (غیث بارانیدن و باریدن باران) یا غور یا غدر مق و یا غنی لازم و متعدی استعمال اولنور یقال (غاث الله الناس ای ازل لهم المطر و غاث الغیث الارض ای نزل بها . ج) عیج و عیاج منفعت کردن و بک کردن (منفعت ایتک و مبالات ایدوب قایر مق یقال (تناولت دواء فاعجت به ای لم انتفع به قال الفراء یقال ما اعج من کلامه بشیء ای ما اعجابه و قبل ما التفت الیه و قبل لم ارض به) هج: برانکیختن) قویار مق یقال (هاج غبارا: برانکیخت کرد) توز قوریدی که متعدی در (و هاج حرباً و فتنه برانکیخت جنک و فتنه را) جنک و فتنه قوریدی که متعدی در (هیاچ و هیجان خود انکیخته شدن) کندو قویق یقال (هاج بنفسه خود برانکیخته شد) کندو قویدی لازمدر (هیاچ خشک شدن نبات و مت شدن شتر) اوت قوریمق و دوه اسیرمک یقال (هاج النبت ای یبس) و الهاج الفحل الذی یشتی الضراب . ح (نج: تصدیر کردن) تخمین ایتک که تا عمل ملق دیرلر یقال (تا-ایله کذا مقدر کرد از برای او چنین چیزی را) آنک ایچون شویله برشیء تخمین اندی یعنی تا عمل اندی (نج: بوی گرفتن) قوقوط و قوق (نج و زیوج و زیحان دور شدن) بعید اولمق که بر طرف اولمق تمیر اولنور یقال (زاحت العلة دور شد بهانه) بهانه بر طرف اولندی (سیاحه و سیوح در زمین رفتن) بر یوزنده یوزمک یقال (ساح فی الارض بر رفت در زمین) بر یوزنده یوزودی کندی (رجل سیاح صردونده) سیاحت ایدنجی کسند (سیح روان شدن آب) صو آتمق یقال (ساح الماء روان شد آب) صو آقندی (ماء سیاح آب روان) آقر صو (سیح م)

(صحه)

معلوم اوله که مطرزی ایضا حده حریرینک مطایب ماه یثیری قولنک شتر حنده دیسی که کتاب الهین ده واقع اولدی مطایب اللحم و مطایب کل شیء دیرلر زیاده بالک و اعطی معنایه و اصلا مفرد ذکر اولمق از و مفردی مطایب یا مطایبه در کسافی مطایب مطایب جمیدر دیدی انتی فیروز آبادی المطایب جمع مطایب او مطایب او مطایبه دیدیکی کلام مذ کوره اشارتدر (منه)

و نسته بی ستر ایدن شیشه غیابه تعبیه اولنور لهذا قیبه دخی غیابه دیرلر (منه) برکسند بویکجه غایت اضطرابدن هرگز مستخرج و لمدم دیرلر زده بت بویکجه غایت دیرلر که مایه مایه بخته تلخیص در بیت فیت کانی مایه مایه غایت من لوفش فی لیب مایه مایه

(صحه و سیاح فریاد کردن) فریاد ایتک یقال (صاح فریاد کرد) فریاد اندی (طیح و طوح افادن و هلاک شدن) دوشمک و هلاک اولمق یقال (طاح هلاک شد) هلاک اولدی یطیح ضرب بایندن و یطوح نصر بایندن (فیح و فوح بوی دادن) رایحه و یرمک یقال فاح المسک بوی دادمشک) قوقو و یردی مسک یقیح ضرب بایندن یفوح نصر بایندن (میح و موج بدست آب از چاه در دلو کردن و عطا دادن و میل کردن در رفتن) آوجی ایله صوی قویودن آلوب قوغایه قوقق و عطیه و یرمک و یوررکن صالتمق یقال (ماح الماء بگرفت آب را از چاه بگشت) آوجی ایله قویود کروب صو آلدی و یقال (محت الرجل ای اعطیته و ماح فی مشیت) ای تختر مخ (توخ و شیخ و سیخ و سوخ فرو شدن در خاک) طوبراغد یاتمق یقال ناخت قدمه فی الوحل تنوخ و تنیخ یقال (ساخ فی التراب فرو شد در خاک) طوبراغد باندی یسیخ ضرب بایندن یسوخ نصر بایندن (شیخ و شیخو خة و شیخو خیه پیر شدن) پیر اولمق یقال (شاخ پیر شد) پیر اولدی (طیح آلوده کردن و آلوده شدن) قارشیدر مق و قار شتی یقال طاخ تلطح بالقیح و طاخدغیره متعدی و لازم استعمال اولنور (بیود و بیدوده هلاک) شدن هلاک اولمق یقال (باد هلاک شد) هلاک اولدی (حید و محید و حیدوده کشتن) دونمک یعنی میل و عدول ایتک یقال (حاد هلاک شد) زید افزون کردن (زیاده اتمک یقال) زاده افزون کرد اورا (آتی زیاده آندی) زیاده و مزید خود افزون شدن (کندو آتمق یقال زاده بنفسه خود بیفزود) کندو آرتدی (شید اندودن بنا بکج و افراشتن بنا بواو) بنای کرج ایله صوامق و کرج ایله بنای یاتمق و یوقر و قالدر مق یقال شاد القصر بالشید بیدود کوشک را بکج) کوشکی کرج ایله صیوادی (صید شکار کردن) آو اولمق یقال (صاده شکار کردش) آتی اولدی یصیده ضرب بایندن و یصاد علم بایندن (وهی المصیده دام) صید اید جک دز اغه مصیده دیرلر اکثر نسجده میمک کسری و صادک سکونی و یانک قحیله ضبط اولنوب دام ایله تفسیر و بعضنده میمک قحی و صادک کسری و یانک سکونیله ضبط اولنوب شکار ایله تفسیر اولندی ایکی تفسیر و ضبط کتب لفته موافق در مصاید ج (فید خرامیدن و مردن) صالتمق و هلاک اولمق یقال (فاد هلاک شد) هلاک اولدی (فودم) یفید ضرب بایندن یا فی در یفود نصر بایندن و او ی در یقال فاد یفید تختر (کید و مکیده و کیدوده بد سکالیدن) حبله اتمک یقال (کاده مکر کرد اورا) اکامکر ایتدی (مید و میدان کردیدن و خرامیدن) دونمک و صالتمق یقال (ماد میل کرد یا خرامید) میل آندی یعنی دوندی و اکسندی و یا تمایل آندی یعنی ایکی یا ننه صالندی (هید بجنبانیدن آسمان خانه) او یک سقفنی تحریک اتمک و اصلاح ایچون تحریکه مخصوصدر افساد ایچون تحریکه استعمال اولنور یقال

(۸) (فی) (اقصى)

وقی المثل کالمصطاده باسها بر خاتونک ایکی بویلی میاشته بر ضرب داخل اولوب بوطرینی قیصوب ضی شکار اشدی مهولت ایله مقصود بی تحصیل ایدن کسند حنده ضرب اولنور (منه)

شد در زیر افعول مصدر می آوردند فعل بفعل با آمدن تثنیه (هـ) قحیله کاور (منه) این درید دیدی که

(هاد السقم: فرو جنباید آمان خانه را) آویک ستفی تحریک اتدی در (خیره: بهترین چیزی
کزیدن) بر نسته نك ایو سی اختیار ایدتمك یقال (خار الله له بر کزیده کرد اورا خدای) الله
تعالی انی مختار اتدی (سیر و مسیر: رفتن و راندن) یورو مک و یورتک یقال سار
برفت کتدی یقال (سرت الدابة قسارت) لازم و متعدی استعمال اولنور و بینهم مسیره
یوم رلیة در میان ایشان مسافت یکشان روزیست) انارک ماینلرنده بر کون و بر کجه
یورویه جک مقداری مسافه واردر (صیوره و مصیر کشتن) اولمق یقال
(صار الفقیر غنیاً کشت درویش توانکر) فقیر اولان کسنده غنی اولدی (صیر و ضور
کزند کردن) ضرر و زیان ایتک یقال (ضاره زیان کرد اورا) اکضرر ایلدی (طیر و طیران
و طیروره و مطیر پریدن و شتافتن) اوچق و بجله ایتک یقال (طار پرید) اوچدی (عیار
رمیدن اسب) آت اورکک و اوته بری صیچرامق یقال (عار الفرس چنین و چنان
رفت اسب) شویله و بویله کتدی آت جوهری دیدی که عار الفرس ای انقلاب (و ووب
ههنا و ههنا من مرحد) و بعض نسخه ده جولان کرد اسب ایلده تفسیر اولدی (غیر: منفعت
کردن و دیت دادن) منفعت ایتک و دیت و یرمک یقال غار اهله بغیره ای غیر هم و منفعم
(میر خوار بار آورودن) آزیق یوکی کتور مک یقال (مار الطعام یاوردغله را) طعام یعنی
بغدای کتوردی (وهو المیره خوار بار) اول غله یوکی که بر شهر دن بر شهره کتور لر
اکامیره دیر لر غیر دخی میر معناسنه کاور غار اهله دیر لر مار هم معناسنه ز (ضیر و خوز نقصان
کردن و ستم کردن) نقصان ایتک و جور ایتک یقال (ضاره کم کرد اورا یا ستم کرد)
حقنی نقصان اتدی اکایا جور اتدی یضوزه نصر باندن یضیز ضرب باندن قال الله
تعالی قسمة ضیری ای جائزه یعنی ناراست یا کم اکثری قسمت یا نقصان قسمت اصلی
فعلی ایدنی طوبی و حلی کی لکن یا صحیح اولسون ایچون ضادمکسور قلندی والالسان
عربده ابنیه صفاتده فعلی یوقدر بلکه ابنیه اسمایه مخصوص در شعری کی (میز جدا
کردن) تمیز ایدوب آیرمق یقال (مازالشی من الشیء جدا کرد چیز را) بر نسنده
نسنه دن آیردی میچدی هس (خیس غدر کردن و دم گرفتن مرد را) غدر ایتک و جیفه
قوقق یقال (خاس به غدر کرد بوی) اکا خیانت اتدی (وخاست الجیفه کنده شد مردار)
مردار قوقدی (قیس و قیاس و قوس قیاس کردن) بر نسنده یی بر نسنده یی قیاس ایتک یقال
(قاس الشیء علی الشیء و به والید قیاس کرد چیز را بر چیز و میچیز و چیز را) قیاس اتدی
نسنده یی نسنه اوزرینه و نسنده یی قیاس ضرب باندن یائی در یقوس نصر باندن و او ی
درو هو المقیاس (کیس و کیاسه تیرک شدن) یقال (کاس الولد یکیس) ای ظرف (میس
و میسان خرامیدن) صالئوب بتخت ایتک یقال (ماس بخرامید) بتخت ایدوب صالندی

خمسو صنده اشتراك استم مزید دیدی یا ضراطه تلك اذن قسمة ضیری (منه) (هیس)

این الانباری زاهره دیدی تریش الرجل دیر لر معاشنه سی و ماله میل ایدنی معناسنه قال الله سبحانه و تعالی قد انزلنا علیکم اباسا یواری
سوانکم و ریشا اکثر مفسرین ریش و ریش مال در (هـ) دیدیلر رشت فلان ناریشه ریشا دیر لر اکمال و یردم و خیره

(هیس رفتن) یورو مک هر نه نوع اولور سه اولسون هـ ش (جیش و جیشان بجوش
آمدن درون و بجوش آمدن دیک) ایچرو سی قاینامق و چومک غلیان ایتک یقال (جاشت
نفسه بجوشید درون او) آتک ایچی قاینادی که وقت غشیانده یوره کی بولاندی تعبیر اولنور
و قوسدی معناسنه دخی استعمال اولنور (و جاشت القدر بجوشید دیک) چومک قایندی
(و موج زدن دریا و بربر آمدن دل از خشم و یا از بیم) دریا عوج ایتک و غضیدن و یا خوفدن
یورک اویتامق جوهری دیدی که اگر یورک اویتامق حزن و یافزیدن اولور سه
جسأت دیک کرک (ریش: پر خادن بر تیر) اوقدیک قومق یقال (راش السهم بر نهاد
بر تیر) اوقدیک وضع اتدی (ونیکو کردن حال کسی) و بر کسنده نك حالی اصلاح ایتک که
بومعنی تشبیه و استعاره ایلده در وفی المثل ماله اقدو لاسریش یعنی نه یلکسر اوق
وار ونه یلکلی اوق و ابر بر شیء یوق دیکه جک مقامده ضرب اولنور (طیش یکسور رفتن
تیراز نشانه) اوق نشانه دن بر طرفه کتمک یعنی نشانه راست کلمک (و سبکسار شدن)
و بر کسنه خفیف اولمق (طاش السهم عن الغرض بر کشت تیراز نشانه) اوق نشاندن
دوندی (طاش الرجل سبکسار شد مردم) رجل خفیف اولدی و قور مقابلی در و اول
کسنده طیش دیر لر (عیشه و عیش و معاش زیستن) دیر نك یعنی حیاتده اولمق یقال
(عاش الرجل بزیست مرد) دیری یعنی حیاتده اولدی رجل (وهی المعیشه زنده گانی)
دیر نك (حیص و محیص کشتن بروجه کر یختن) دو نك قاقچق و جهی اوزره یقال (حاص
عنه بکر دید از وی از بهر کر یختن) آندن دوندی قاقچق ایچون و بر قوم شده دوشده لر
که آندن خلاص ممکن اولمیه و قعواقی حیص و بیص حیص و بیص دیر لر ایکی کله
ترکیب و کله واحده حکمنده قیلنوب بیت بیت کی مینی قیلندی هـ ض (ایض شدن کار) ایش
اولمق صیوره کی یقال (اض الامر شد کار) ایش اولدی صار معناسنه (بیوض خایه کردن
مرغ) قوش عور طلامق یقال (باضت الد جاجه خایه کرد ما کیان) طاقوق عور طلادی (وهی
بیوض ما کیان بسیار خایه کسنده) چوق عور طلفان طاقوق (جیضة و جیوض و جیض هزیمت
شدن) منهزم اولمق یقال (جاض هزیمت شد) منهزم اولدی یقال جاضوا عن العدو و للعدو ای
انهزمو (حیض و محیض بی نماز شدن زن) خاتون نماز سز یعنی حایض اولمق (حاضت المرأة
حایض شدن زن) خاتون حایض اولدی و هی حایض حیض کور مش خاتونه حایض دیر لر
(غیض کم کردن آب) صوی از التیق یقال (غاض الله الماء) حضرت الله صوی از التدی
(غیوض کم شدن آب) صو کندو از اولمق یقال (غاض الماء کم شد آب) صوازالدی (فیض
و فیوض بسیار شدن آب) صوچوق اولمق یقال (فاض الماء بسیار شد آب) صوچوق
اولدی و چوق اولدیغندن طاشدی و دو کلدی (وازر سر یختن آب و رفتن آب) و صو

دیر لر جهره دیدی که حفض صبره و طری و مرصافی مثلاً و نسنه له اطلاق اولنور حفض دخی بومعنی در و بطلیوسی دیدی که
حفظ و حفض و طاو و صادق ضمیر لری و حله لری ایلده حولان دیدکری کل معناسنه در (منه)

فعل فطرت مطاوعی
فعل کر یعنی فطرت
الشیء فعل دیر لر
الایدی کله ده سرت
الدابة قسارت و غشت
الماء ففاض و وقفه
فوق و کسبه مالا
فکب و جبر العظم
فجبر و غرت عینه
وغورت عینه قفارت
وخانت الکلب فحاً
و دیوان الایدی
کففت عن الشیء فکف
لفظی زیاده ایدنی
(منه)

مر زوق دیدی که
لفظ مصیر صار دن
مصدر میمی در قیاس
مصادر زیر عینک
کریله بفعل باندن
مصدر میمی مفعول
کاور عینک قحیله
واسم زمان واسم مکان
مفعول کاور عینک
کریله لکن ماده
مذکور زمان و مکان
قیاس اولندی (منه)
روایت اولندی که
مزید مدنی که کنیه می
ابو احق در بر کون
عقیب صلاتده دعا
ایتد که خاتونی
دعاستی استماع ایدوب
دیدی که اللهم اشركی
فی دعائه مزید دخی
بو کلاهی استماع ایتد که
اللهم اصلبنی دیدی
خاتون دیدی که اما علی
هذا فلا یعنی اصلاقی

معلوم اوله که بعضی الفاظ عربیه معین متضادین ده استعمال و ثنور لفظ سبع کی خرید و فروخت ده استعمال اولنوب معنای
مقصود صله شدن معین اولنور ته که مصنف عبارت شده واقع اولدی و بعضی اضداددن اولان الفاظ بوجه قیامه ثبت اولنق
ملاحظه نواندی لفظ (حال) حادث عظیم و حادث همین معنای زنده (۶۰) استعمال اولنور و (غیر) ذاهب و آتی و (جون)

اسود و ابیض و (بن) بن
بعید و قریب و (خریم)
لیل و نهار و (ناصح)
امود و ابیض (ام)
عظیم و یسیر و (ناعل)
ریان و عطشان و (وراء)
خلف و امام و (سفت)
الشیء الصلح و شفته
و (صارخ) مقیت
و منفیت و (هاجد)
مصلی باللیل و نائم النهار
و (رهوه) ارتفاع
و انحدار و (رب)
غنی و فقیر و (اهماد)
سرعة و بطء و (امه)
واقره حیض و ظاهر
معنای زنده استعمال
اولنور (منه)
این خلکان روایت
ایتدی که بصره ده
بر کسنه خطبه ده
دید که ایها الناس
اتقوا الله فان من یتق الله
فلا هو راة علیه حاضر
اولان جاعت هوراة
لفظنک معنای بلدیله
یحیی بن عمر المدنی
دن سوال ایتدیله
جواب و ردی که
هور و ضیاع معنای
فلا ضیاع علیه تغییرنده
و هوراة معنای
مفردی هوراة در
(منه)
روایت اولندی
رشیدک جائزه سی
ابو نواسدن بوقاج
گون تأخر ایدوب

منبعندن چیتوب دو ملک و صو آتی و بر کسنه آرزیننه مالک ایکن چوق عطیه اتسه
اعطاء فیضاً من غیض و عکسده غیضا من فیض دیرلر و نیل مصرده دخی فیض دیرلر
(هیض شکستن استخوان پس از بستن) کویک قیریلوب آتی باغلا دقدنصکره ینه قیرمق
یقال (عاض العظم بعد الجبر بشکست استخوان را پس از بستن) کویک باغلا دقدنصکره ینه
قیردی و وجع اوزرینه و جعه دخی هیض دیرلر ط (خیاطة دوختن) تیکمک یقال (خاط
الثوب بدوخت جامه را) جامه نی تیکدی (شیط هلاک شدن) هلاک اولمق یقال (شاط الرجل
یشیط ای هلاک و سوخته شدن) یا تمق یقال (شاطات القدر اذا احترقت و لصق بها الشیء)
و یا تمش پنبه نیک رایحه سینه شیط دیرلر (میط دور کردن و دور شدن) بعد اتمک و بعد
اولمق یقال (ماط ای دفع و زجر و یقال ماط بعد و ذهب هظ (غیظ بخشم آوردن) غضبه
کتور مک یقال (غاضه القوم بخشم آوردن) سوز آتی غضبه کتوردی (فیظ و فوظ
مردن) اولمک یقال (فاظ بگرد) اولدی فیظ ضرب بایندن یا تی در و یفوظ نصر بایندن
واوی در (قیظ کر ماشدن) اسی اولمق یقال (فاظ یومنا کرم شد روز ما) کوندوزیمز اسی
اولدی (و در کرمای تابستان در جای مقام کردن) و یای کونی اسیسنده بریده مقیم اولمق
یقال (فاظ فی البلد کرمای تموز گذرانید در شهر) تموز اسیسنی شهرده چکوردی
(وهو القیظ کرمای تابستان) یای کوننک اسیسنه قیظ دیرلر ع (بیع فروختن
و خریدن) صاتمق و صاتون آلمق اضداددن در یقال باعد الشیء بفروختن چیزی را
ا کانسنه صاندی (و یاع منه الشیء بخردن چیزی را) آندن نسنه صاتون آلدی (ذیوع
و ذیع و ذیعوعه و شیوع و شیاع و شیوعه آشکارا شدن نهان) کیزاونسنه آشکاره
اولمق یقال ذاع السر و شاع السر آشکار شد نهان کیزاونسنه آشکار اولدی (ضیعة
و ضیاع کم شدن) ضایع اولمق که یتک تعبیر اولنور یقال (ضاع الشیء کم شد چیزی) نسنه ضایع
اولدی (کیع بددل شدن) قورقق یقال (کمت عن الشیء اذاهبته) مبع و میعة کداخته شدن
اریمک یقال (ماع الشیء کداخته شد چیزی) بر نسنده ایددی جوهری میعدی سیلان الشیء
المصوب دیو تفسیر ایددی (هیع و هیوع بددی کردن) قورقاقلق اتمک هغ (زیغ و زیوغ
و زیوغه از حق برکشتن) حقدن عدول اتمک یقال (زاع برکشت) دوندی و حقدن
عدول ایددی (سیغ بکلو فرو گذاشتن شراب و طعام و بکلو فروشدن) بوغازدن طعام
و شرابی سهولت ایله چکورمک و چکمک لازم و متعدی استعمال اولنور یقال (ساع الشراب
و سفت الشراب هف) حیف بی داد کردن) غلم اتمک یقال (حاف علیه ستم کرد بروی) ا کا
جور ایددی (زیغ و زیوغ نهره کشتن سیم) کوموش بد اولوب رایج اولمق یقال
زافت الدراهم نهره شد سیمها) کومشدر کچمز اولدی (و خرامیدن) و صاتمق یقال (زاف

بویقی برور قیاریه بحر برور شیده عرض ایددی بیت لقد ضاع شعری علی بابکم کا ضاع عقد علی خالصه رشیدک مقبوله
جاریه رفتن بر جاریه نیک امید در رشید معنای مطامع اولدقدن ابو نواسه دیدی که یا فاسق بکلامد نجه جرات ایتد کابو نواس ۵

البغیر زینف ای تیختر فی مشیه (سیف شمشیر زدن) قلیج اورمق یقال (سافد شمشیر زدن اورا)
آتی قلیج ایله اوردی (صیف در تابستان بجای مقیم شدن) ایام صیفده بریده اقامت اتمک
یقال (صاف الرجل فی البلد تابستان گذاشت مرد در شهر) رجل ایام صیفی شهرده
چکوردی ضیف چسپیدن یا شوب آیرلماق یقال (ضاف الداهم فرو آمد بروی اندوه)
غم ا کانا زل اولوب آیرلیدی (ضیافت و ضیاف میزبانی کردن) مهمان دارلق و ضیافت اتمک
خفی اولیده که اولی اولان مهمان شدن یعنی مهمان اولمغه تفسیر اولنمقدن زیرا اکثر
نسخه ده واقع اولان معنای اول اضافه معناسیدر افعال بایندن پس ضافه قولی مهمان
شد اورا تفسیر اولنق مناسب در یعنی ا کا کندو نزول ایدوب مهمان اولدی (طیف
تموده شدن خیال) خیال کورونمک مثلاً حال نومده اولان خیال کی یقال (طاف الخیال
بمخود خیال) خیال کوروندی (عیافه فال گرفتن مرغ) قوش ایله فال طوتمق زمان جاهلیته
ایدرلر ایددی مثلاً قوشک اسمی و قوندینی یرک اسمی و صوتنی اعتبار ایدرلر ایددی یقال
(عاف الطیر فال گرفت مرغ) قوش ایله فال طوندی یعنی ضرب بایندن یعاف علم بایندن
(عیف بگرداب گردیدن مرغ) قوش صونک اطرافنی طولانق نق (حقیق و حیوق فرود
آمدن بلا و مکر) بر مکر یا بلا نازل اولمق یقال (حاق به المکر فرود آمد بوی) مکر نازل
اولدی و آتی حیلله احاطه ایددی (ضیق) ضادک کسر و قحی لغت در (تک شدن) طار اولمق
یقال (ضاق تک شد) طار اولدی (وهو الضیق و الضیق تک) طار اولان نسنه (لیق
در خور آمدن چیزی یا چیزی و سیاه کردن دوات بر نسنه بر نسنه لایق اولمق
و دواتی اصلاح اتمک مرکب و لبقه وضع اتمک کی یقال (لاق الدواة بساخت دوات را)
دواتی اصلاح ایددی و لاق به الامر زبید بوی کار) ایشا کالایق اولدی معلوم اوله که
ابو العباس شریقی مقامات حریری شرحنده شو و جهله افاده ایددی که عرب لغت
الدواة و القتهادیرلر دوات لبقه وضع اتمک و لبقه نک جمی لبق کلور و دواته وضع
اولنن لبقه صوفدن اولورسه مرکب ایله آلوده اولمزدن اول کابو به و موارد دیرلر
آلوده اولدقدنصکره لبقه دیرلر و آلوده اولمزدن مقدم دخی لبقه اطلاق ایدرلر مایؤل
ایله اعتبار ایله واکر پنبه دن اولورسه اکاعطبه و کرسفه دیرلر و مطلقاً پنبه ده عطب
و کرسف دخی دیرلر و مرکبه نقس و نقس دیرلر نونک کسر و قحیله لکن کسر
افصح در و جبر دخی دیرلر حانک کسر ایله و عالم معناسنه اولان جبرده حانک ققم
و کسری لغتدر و بعضلر مرکبه جبر تسمیه اولندیفنک و جهنده دیدی که عالمک اسمی
مرکبه اطلاق ایتدیله یا خود اصلنده جبر العالم ایددی مداد جبر معناسنه و لایق ضغه
و وجه تسمیه اولی اولان بودر که جبر ترین معناسنه اولمغه کتابی ترین ایتدیکی

اعتدال ایدوب دیدی که
یا هو المؤمنین خطا
راویدن در که لفظ
ضاعه نیک همزه سینی
عین ایله روایت ایتس
(منه)

معراج الدرایه صاحبی
دیدی که زینف اول
کشد که بیت المال رد
ایله و ستوقه سطاقدن
مربدر یعنی اوج قات
زیر استوقه اطلاق اولنن
در همک ایکی طرفی
کوموش و میانی بافر
یا قلابدر (منه)
شرح فصیح ده دیدی که
زاف رجع معناسنه
کلور درهم مزبوره
زینف دید کلری آتی
کسسه قبول ایتوبوب
آخرنده صاحبیه
رجوع ایتدیکی ایتوبوب
(منه)

ایچون تسمیه اولندی یعنی مزین الکتاب پس مداد حبر مداد زینة معنایسته اولور
یا خود حبر حباردن مأخوذدر اثر معنایسته مرکبک دخی کتابده تأثیری اولمغه حبر
دیدیلر یقال (مددت الدواة امدها مداداً اذا جعلت فيها مداداً) یعنی اول دوات که کا ابتداء
مرکب وضع اولنه اول وقتده مددت الدواة دیرلر واکر اولدن مرکبی اولوب اکا
براز مرکب دخی وضع اولنه اول وقتده امددتها الدواة دیرلر واکر شوقم ایلله شود دواتدن
مرکب آل دیمک مراد اولنسه استمددیا استمد دیرلر واکر شوقم ایلله بکا مرکب ویردیمک
مراد اولنسه امددی من الدواة دیمک کرک خلیل دیدی که دواتکدن بکا مرکب ویردیمک
مراد اولنسه مدنی یا امدنی دیمک کرک واکر دواته صوقودم دیمک مراد اولنسه امدت
الدواة یا موهت الدواة دیمک کرک و دواته صوقودیا مراد اولنسه امدت یا موه دیرلر
و دواة دواتن مشتق در امر کتابت دواة ایلله صلاح پذیر اولمغه بواسم ایلله تسمیه
اولندی و بعضی شعرا دوی الرجل يدوي دواتن مأخوذدر دیدیلر دوی الرجل دیرلر
بطننده دوا اولنسه قال: است اما الدواة فادوي حبلها جسدی و حرف الخط تحریف
من القلم و دواة اصلنده دوة در فعله و زننده جی دویات کلور قنات و قنات دوی
دخی کلور قنات و قنات کبی و بن دوات صاحبی اولدم دیمک مراد اولنسه ادویت فأنامدو
دیمک کرک و دوات بمع ایدن کسنده دواء دیرلر خیاط کبی و کندیکن ایچون دوات
پیدا ایلله دیمک مراد اولنسه اداو دواة دیدلر و شود دواتی کوتور و تحفظ ایلله دیمک
مراد اولنسه داو دیمک کرک در دواته رقیم و نون دخی دیرلر و قلم مزیدر زان ایلله و مذبر
دخی دیرلر ذال ایلله یقال زبرت و ذبرت ای کتبت بعضیلر زبرت کتبت و ذبرت قراءت
معنایسته در دیدیلر قلم تسمیه اولندی فی قطع و تسویه اولندی یعنی ایچوندر و هراغاج که باشی
کسوب و اصلاح واکر علامت وضع ایلله لرا کاقم دیرلر قال الله تعالی اذ یلقون اقلامهم که
مراد اول سهملر در که آنلرک اسامیسی یا زلمش ایدی و قلم کسجک آلتی مبری دیرلر و قلمک
تراشه سنده قلامه و برایه دیرلر و قلمک بو غومنه کعب دیرلر جی کعب کلور وایکی
بو غومک میانده انبوب دیرلر و قارغو مزراقده و هر عقده سی اولان اغاچده دخی
استعمال اولنور و عیب ایراث ایدن بو غومه انبه دیرلر و قلمک ایچنه شحمه و طشره سنه
لیطه دیرلر و قلمک قبوغنی صوبدلر تلیطت من القلم لیطه دیرلر و قلم تراش ایلله قلمک
ایچنی آلسدلر شحمته واکر ایچنی چوق آلسدلر بطنته تبطیناً دیرلر واکر ایچنی آلسدلر
اشحمته اشحماً دیرلر و قلمک اوزرنده اولان قابوغه غلاف و لحاق و قشر دیرلر واکر
اول قبوغنی صیرسدلر قشرته قسوته لحومة شحمومة دیرلر و قلمک شقنک بر طرفه سن
و شعیره وایکی طرفه سنان و شعیرتان دیرلر و قلمی کسوب کتابت ایچون مهیا تسدلر
قسطته قسطاً و قسمة قصماً و اوزرنده قلم قطع اندکری آلتی مقطه دیرلر میمک کسریله

(و قلمک)

و قلمک قطع اولنه جق موضعده مقط دیرلر میمک قحیله واکر قلمک سناری برابر
قطع اولنسه اول قلمده قلم محرف دیرلر واکر برابر قطع اولنسه قلم مبسوط دیرلر
و حین کتابتده قلمدن استماع اولنان صوته صریح و صریف و رشق دیرلر و قصبه
یعنی قاعشه یراعد و اباء دیرلر که جی یراع و اباء کلور و قلمک ایچنده پند کبی اولان
نسنه یه بیله و قنصمه و قشعه دیرلر واکر قلمده بوجک یشکی اولنسه فید قاصح و نقیر
دیرلر و اغاچده و بویوزده و دیشده دخی مستملدر واکر قلمده اکریاک اولنسه
اول اعوجاجده زراد دیرلر هذا ترجمة ما افاده الشریعی هک (حیا کة و حیک و حوک
بافتن) طوقومق یقال (حاک الثوب ببافت جامدرا) جامد فی طوقودی بحیکه ضرب بایندن
یائی در یحوک نصر بایندن و او ی در (حوک شعر کفتن) شعر سوبلک (لا غیر جز این نیست)
بو معنایه اولان حالک نک مصدری حوک دن غیری کلز و اجوف و او ی اولمغه نصر
بایندن غیری بایندن کلز یقال (حاک الشعر شعر کفت) شعر سوبلدی استعاره طریق ایلله اولمق
ملاحظه اولنور یحوک نصر بایندن (حیک تأثیر کردن) تأثیر ایتک (حاک فیه الکلام اثر
کرد در وی سخن) سوز آنده اثر اندی (و خرامیدن) و صالئق جوهری دیدی که حیک
یورر کن او موزلرین اوینادوب و آدمین توسیع ایتکدر (نیک صحبت کردن) جاع ایتک
یقال (ناک جاع کرد) جاع اندی هک (ذیل خرامیدن) بختیر ایدوب صالئق یقال (ذالت
المرأة تذیل ای جرت ذیلها علی الارض و بخترت زیل جدا کردن) آیرمق ازاله
معنایسته در (سیل و سیادن روان شدن آب) صو آقق یقال (سال الماء روان شد آب)
صو آقندی (عیله در ویش شدن) فقیر اولمق یقال (عال در ویش شد) فقیر اولدی (فیلوله
ضعیف رأی شدن) فکری ضعیف اولمق یقال (رجل قیل الرأی) ای ضعیف الرأی
(فیلوله و مقیل و مقال و قائله نیم روز خفتن) نصف النهارده او بومق یقال (قال نیم روز
بخفت) نصف النهارده او بودی (قبل نیم روز شراب خوردن) نصف النهارده شراب
ایچمک یقال قیلته فتقیل یعنی نصف النهارده اکا شراب ویردیم اول دخی ایچدی
و وقت ظهرده شربه معتاد اولان کسنده شروب للقیل دیرلر (واقالت کردن بمع)
و بیعی فسخ ایتک یقال قلتد البیع اکا بیعی فسخ ایدم اقلته البیع معنایسته (کیل پمودن)
اوچمک یقال (کال الطعام پمود کندم را) بغدادی اولچدی و فی المثل احشفا و سوء کیلة
هم خرماسی بد هم کیله سی اکسک ایکی یاراضاق ایدن کسنده ده ضرب اولنور (میل
و میل و میلان کشتن) دونک که میل ایتک تعبیر اولنور یقال (مال میل کرد) میل اندی
(هیل فرور یختن) دوکک که بوشالئق تعبیر اولنور یقال (هلت الطعام فرور یختم کندم را)
بغدادی اولچمدن بر غیری نسنه دوکدم م (تیم بنده کردن بعشق) عاشق ایتکله

صاحب فردوس
معجم نابری علاقی ایلله
ذکر ایدی که قال علیه
السلام قیلوا فان
الشیطان لا یقیل
روایت اولندی عباس
ابن عبد المطلب وقت
ضحی ده اوعلی نام
کوروب ایانی ایلله
دیدی و دیدی که قلم لا
انام الله عینک حضرت
الله عبادینه رزق تقیم
ایده جکی وقتده نوم
معقولیدر عربدن
استماع اتم کبی که نومه
الضحی مکملته مهزله
ممناء للحاجة یعنی
وقت ضحی ده نوم ایتک
صاحبنه کسل ایراث
ایدر و باعث هزال
و حاجتی تأخیره سبب
در نوم اوج نوعدر
نومه الحرق و نومه
الخلق و نومه الحق
که نومه الحرق
نومه ضحی و نومه
خلق رسول اکرمک
اعتنه تعلیم ایتدی
قیلوله و نومه الحق
بعد العصر نومدر که
انی سکران اولان ایدر

و من یخفی به الا که اول الشیء من اول العبد لله ساقی و اولی بنی آدم شمس و هاشم معلوم اوله که لفظ عبد عده دن مرخ و لفظ حازه اول بنی آدم منصف بدر لفظه و باهل مقدار اید مرخو عذر که (۶۴) مصراع نایده اولان و هانک مفسر بدر و ها

مقدونا قدر برنده ای
ضعف و شمع شامدن
امر حذر بر رستم برق
قد برنده نفس کزده
بود که قول العبد
ما به سینه و حال
گوشانی وای غبد نفس
یا عیده شم البرق هل
له مطرام لا واحد
من غنیمت له فاحفظ
فانه من الالف امته
فضل بن ربیع روایت
ایتدی که منصور ایل
بر سفردن عودت و بر
میزله نزل ایتدی
بنی دعوت ایتدی
حضور به واردم
کوردم بر قدمه جلوس
ایوب قار شوسته
بر یاض حیوالت دیواره
نظر ایدر بکا دیدی که
بن سزه همیشه تنیه
ایدرم که بوحوالی به
عوامه اذن و بر مک که
کلب و دود دیواره رطب
ویا بس یاز و یازوب
در لای بن دیدم که
عمر که صابر حرف
یوقدر و فطه که کشته
بر لفظه وضع بامش
دیدی که نه غریب در
شواکی بنی کور من
میس که دیواره زمش
(نظم) یا جعفر حات
و و ت و ن فشت سبک
و امر الله لایم نازل
ایا جعفر هل کاهن
او منجم یزد فناء الله
ام انت جاهل بن دبد مک
والله العظیم دیواره
بر حرف یوقدر دیدی
بنم و فاقم قریب اولدیفنه

بر کسندی قول ایتک یقال (نامه بعشق بنده کرد اورا) عشق و محبت سببیه قول ایتدی
که آنی (خیم بدلی کردن) قور قافللی ایتک یقال خام عنه یخیم ای جنب (ذیم عیب نهادن)
عیله مق ذم کبی زام دخی عیب معانسه در و فی المثل لا تعدم الحسناء ذاما یمنز و لایمنز
عییدر کوزل اولمز دیه جک محله ضرب اولنور یقال (نامه عیب کرد دست) آنی تعیب
ایتدی عابه و ذمه کبی (ریم و اثر شدن) قالقوب الجفد کتمک جوهری کلامدن متعدی
اولمق منفهم اولور زیرا دیدی که رام بریمه ریمای برحد (شیم شمشیر بر کشیدن
و شمشیر در نیام کردن و نکرستن بیرق که می باران دیانه) قلیچی قینندن چیقار مق
یا قینه قومق و بر قده نظر ایتک که یا غدر رمی یا غدر رمی دیو یقال (شام السیف شمشیر
بر کشید یاد رنیام کرد) قلیچی چیقاردی یا قینه قودی و شام البرق ۹ بنکریست بدر خش
بامید باران (تصور امید ایله بر قده نظر ایتدی) ضمیمه داد کردن (ظلم ایتک یقال) ضامه ستم
کرد بدو (کاظم ایتدی) عید آرزو مند شدن بشیر (سوده آرزو ایتک شهوة اللبن معانسه
یقال (عام الی اللبن آرزو مند بشیر) سوده آرزو ایتدی عیم ضرب باندن یعام علم باندن
(و هو عیمان مرد آرزو مند بشیر) سوده آرزو ایتدن کسنده عیمان و مؤننه عی ایدر
و اول کسنده سوددن محروم اولد اعلم الله دیر لر ابن سکیت دیدی که بر کسنده سوده
آرزو ایتد اشتهی اللبن و زیاده آرزو ایتد عام الی اللبن دیر لر و بر کسنده آتد آرزو ایتد
اشتهی اللحم و افراط اوزره آرزو ایتد قرم الی اللحم دیر لر (غیم ابر کرفتن آسمان) کوک
یوزی بولوت ایتک یقال (غامت السماء ابر ناک شد آسمان) کوک یوزی بولوت لاندی
هیوم و هم و هیمة و هیمان سر کشته شدن در بیابان و شفته شدن بعشق صحرا ده سر کردان
اولمق و عشق سبی ایله آشفته اولمق یعنی دلور مک یقال (هام فی البریه سر کردان
کشت در بیابان صحرا ده سر کردان اولدی) و هام فؤاده شفته شد دل وی از عشق) آنک
قلبی عشق من آشفته و پریشان اولدی ن این آمدن وقت کار کردن) ایش ایشلمک وقتی
حلول ایتک یقال آنک ان تفعل کذا وقت آمد ترا که کنی فلان کار را) سکا فلان ایشی
ایشلمه نک وقتی کلدی (بنو نه جدا شدن) آیزلمق یقال (بان منه جدا شد از وی) اندن
آیزلمدی (بیان هویدا شدن) ظاهر اولمق یقال بأن له الامر پیدا شد اورا کایش ظاهر
اولدی (و هو بین کار پیدا) و اول ظاهر اولان ایشد بین دیر لر (خینونه هنگام بودن)
بر شیک وقتی اولمق یقال (حان لك ان تفعل کذا وقت آمد ترا که کنی فلان کار را) سکا
فلان ایشی ایشلمه نک وقتی کلدی آنک (حین هلاک شدن) هلاک اولمق یقال (حان هلاک شد)
هلاک اولدی (دین) دالک کسریله (فروتی کردن و مکافات کردن) مطیع اولوب اتقیاد
ایتک یقال (دان له فرمان برداری کرد اورا) آنک امرینه مطیع اولدی و دانه بالصنیعة

بو حاشیه اشارت وارد بنی علی العجله احرم شریفه ایصال ایله حاصل حر مه داخل اولدیفن ساعت وفات ایتدی (منه) (پاداش)

پاداش کرد اورا بکر دار نیک) اکامکات ایتدی ابو عمل ایله (دین) دالک قحیله و ام
ستدن و وام دادن) اودنج الق و اودنج ویر مک یقال (دان منه الدین و ام ستاد زوی) اندن
اودنج بورج ایتدی (و دانه غیره و ام داد اورا کس دیگر) بر کسندا کا اودنج و بردی (ورجل
داین مرد و ام ستانده) اودنج بورج الان کسنه (ورجل مدین و مدیون مرد و ام داده شده)
اودنج بورج ویر بلان کسنه حاصلی استقراض طریقله اولان بورجلو کسنه یه داین
واقراض طریقله بورجلی اولان کسنه مدین و مدیون دیر لر فلا یفرنک اطلاق
المصنف و تراجم المترجمین بلکه سبک مصنفه لف و نشر مرتب طریقته رعایت اولمشدر
(رین : غلبه کردن کنه بر دل و خواب بر چشم و مستی بر نفس) کنه قلبه و او یقو کوزه
و مستلک تفسه غالب اولمق یقال (ران علیه السكر و غیره غالب شد بروی مستی و دیگر چیز)
اکامستلک و کذلک غیری نسنه غالب اولدی (زین آراستن) تزین ایتک یقال (زانه بیار است
اورا) آنی تزین ایتدی و هی الزینه آرایش) بزرک که مایزین به معانسه (شین معیوب
کردن) عییلی ایتک یقال (شانه معیوب کرد اورا) آنی عییلی ایتدی یعنی عیب ایراث ایتدی
(طین : بکل کردن) بالحق ایله ایتک یقال (طان کتابه) ای ختمه بالطن (عین چشم بدرسانیدن)
یار امر کوز یقشد مک که کوز دکر مک تعبیر اولنور یقال (عانه چشم بدرسانید) یار امر
کوز اصابت اندردی که کوز دکدی و کوز دیکردی دیو تعبیر اولنور (رجل عیون
و عیان مرد بد چشم) کوزی یار امر و کوزی دیکن کسنه (غین فرا پوشیدن چیزی ذهن را
و میغ آسمان را و تشنه شدن) بر نسنه ذهنی ستر ایدوب اوزرینه پرده اولمق و سحاب
روی آسمانی ستر ایتک و صوسر اولمق یقال منه قوله علیه السلام لیغان علی قلبی ای یقطی و یقال
غان السحاب و یقال غانت الابل ای عطشت مثل غامت غین و غیم بر معنایه در (قیانه
آهنکری کردن) دمور چیلک ایتک (لین و لیان نرم شدن) یو مشاق اولمق یقال (لان نرم
شد) یو مشاق اولدی (و هو لین چیز نرم) یو مشاق نسنه (مین دروغ گفتن) یا لان سولیک یقال
(مان دروغ گفت) یا لان سولیدی ه (تیه حیران شدن) حیران اولمق یقال (تاه فی المفازة
سر کشته شد در بیابان) حیران اولدی صحرا ده (تیه تکبر کردن) بویو کلتمک یقال (تاه تکبر
کرد) تکبر ایتدی (لیه در پرده شدن) پرده یه گیر مک یقال لاه ای تستر (مید و موه بسیار آب شد)
چوق صوا اولمق یقال (ماهت الرکیه بسیار آب شد چاه خرد) کوجک قویو که اشمه تعبیر اولنور
چوق صولوا اولدی تیه ضرب باندن یا ئی در تموه نصر باندن و او ی در تمه علم باندن

المعتل اللام

ب (جی و جایه کرد کردن آب و خراج) صوبی و خراجی جمع ایتک یقال
(جی الخراج کرد کرد خراج را) خراجی جمع ایتدی جباوة یقال جبا یجوبو نصر
ببندن و جی یجبا علم باندن (سی برده و بردن) اسیر سور مک یقال (سی الجاریه برده

وفی النوابع شینان
شینان للاسلام الرشوة
للحکام و الشفاعه
فی الاحکام (منه)

کردنیز را) جاریه بی سوردی (طبی خواندن) دعوت ایتمک یعنی (چاغی مق یقال طبه ای دعاه . ت) (ایان و آتی آمدن) کلمک یقال (اناء بیامدبدو) اکا کلدی (واتی الیه احسانا نیکوی کردبدو) اکا یلک ایلدی (واتی علیه هلاک کرداورا) انی هلاک ائدی . ت (حئی و حثوپا شیدن خاک) طوپراق صاچق یقال (حئی علیه التراب بیاشید بروی خالک را) انک اوزرینه طوپراق سپیدی یحئی ضرب بایندن یائی در یحئو نصر بایندن واوی در (حئی سرکین افکندن کاو) صغیر نجس القا ایتمک (مرشیه) مرشیه کفتن میته مرشیه سولیک (رئی و مرثاة مرحت نمودن) مرحت ایتمک یقال (رثاء مرشیه کفتش) اکا مرشیه سولیدی (ورئی له رحم کرد بروی) اکا مرحت ایتدی (غئی و غشیان چوشیدن دل) کوکل بولاغق یقال (غثت نفسه بجو شید دلش) کوکلی بولاندی قوصمق وجهی اوزره . د (خدیان بشتاب رفتن ستور) دابه سرعت ایله یورومک یقال (خدی البعیر بدویدشتر) دوه سکر تندی (ردی وردیان پویدن ستور) دابه سکر تمک که زیاده یورمکله ییلک میانده اوله (ردی الفرس بدویداسب) آت وجه مذکور اوزره سکر تندی (ردی شکستن و انداختن) قیرمق و آتمق یقال (ردیت الحجر اذا ضربته لتکسر ها والمردی حجر یرمی به وردیه بالحجارة اردیه ریمته بها) فدیة وفدی (فانک کسر و قحی لغت در) وفداء باز خریدن) کروساتون آلمق یقال (فداء من الاسر باز خریداورا زاسیری) اسیر لکدن آتی کروساتون آلدی (هدایه قره نمودن در هر چیزی) یول کوستر مک هر شیئده مستعملدر یقال (هداه الطريق و هداه للطریق و هداه الی الطريق راه نموداورا) اکا یول کوستر دی (هدی ره نمودن در دین و راه یافتن در وی) امر دینده یول کوستر مک و امر دینده یول بولمق لازم و متعدی استعمال اولنور یقال (هداه للاسلام ره نموداورا بمسلمانی) اکا مسلمان لغه یول کوستر دی (وهدی بنفسه خودش ره یافت) کندو یولی بولدی (هداه فرستادن عروس بشوی او) کلنی زوجنه کوندر مک یقال (هدی الیه العروس فرستاد باو عروس را) اکا عروسی کوندر دی (وهی الهدی عروس فرستاده) زوجنه ار سال اولنان عروسه هدی دیر لر (هدی سیرت نیکو داشتن) ابو خصلت صاحبی اولمق یقال ما احسن هدیه و هدیه ای سیره و از پی کسی شدن) و برکسنه نک آردنجه کتمک یعنی اقتدا ایتمک یقال (هدی هدی فلان) ای سار سیره . ذ (حذی بریدن) کسمک یقال (حذیت یده بالسکین) ای قطعها (وکزین شراب زبان را) و شراب دلی اصیرمق که دلی بورمق تعبیر اولنور (نقال شراب یحذی اللسان) ای یقرصه (هدی و هذیان و هذی بیهوده کفتن) عبث سوز سولیک یقال (هدی بیهوده کفت) عبث سولیدی (دوا کفتن بیمار) و خسته صایقلا مق یهدی ضرب بایندن یائی در یهذو نصر بایندن واوی در . ر (بری تراشیدن)

وفي المثل قد يؤتى على
 يدى الخريص اى عليه
 دبر لراهنكه معناته
 ولفظ يد تصرفدن
 كناية دوزخ انسانك
 كثر تصرفاتى الى ايله
 در يعنى تقدير الهى
 حريصك تصرفته
 كاهى مانع اولوب
 مقصودينه واصل
 اولمز و محتملدر كه لفظ بد
 صله وزائد اوله يعنى
 كاه حريص اولان
 كنهيه قضاهاصابت
 ايدوب هلاك اولور
 اول كنه حقتده
 ضرب اولنور كه زياده
 حرصندن كندوبى
 شره القايد (منه)
 جوهرى ديدى كه
 لفظ فداك اوى مكسور
 اولدقده مدوقصرى
 جائز در مفتوح
 اولدقده قنط مقصور
 اولور (منه)
 فرا دن ر وايت
 اولندى كه مصادرده
 فصل وزنى قليلدر
 الاهدى وتقى و سر
 زوقى سري لفظى
 زياده ايتدى (منه)
 فارسيد هذوه و هوده
 فائده معناستدر
 (منه)

یونق یقال (بری القلم بالمبرأة تراشید قلم را بقلم تراش) قلم تراش ایله قلمی یوندی (وزار کردن ستوردر راندن بسیار) ودا بهی چوق سور مکدن لاغرا تمک یقال بریت البعیر ای اذبت لحمه (جری و جریان رفتن) کتمک یقال (جری بر رفت) کتدی (وهی الجاریة کشتی دریا) دریا کیسنه جاریه دیر لر جواری ج (حرى نقصان شدن) ناقص اولمق یقال حرى الشئ ای نقص (ویحری کایحری القمر) واول ییلان که ییر اولدیغندن اتی ناقص اولسا کاحاریه دیر لر که ییلانلرک زیاده خیشی درو بدند اما مقامندهر مالک الله بافی حاریه دیر لر (دریة و دریاه و دریان دانستن) بیلک یقال (دری و دری به دانستن) بیلدی دری فریب دادن الدماق یقال دراه اختله و خدعه (ذری و زرو دامیدن) صاور مق یقال (ذری البر دامید کندم را) بغدادی صاور دی یذری ضرب بایندن یائی در یذرو نصر بایندن وای در (زرایة عیب نهادن) تعیب ایتمک یقال ذری علیه فعله (عیب نهادن بروی کار اورا) اتی غلندن او توری تعیب ایتمدی (سری بشب رفتن) کیجه یورومک یقال (سری بشب رفت) کیجه و قی یوریدی (سری سرایت کردن) تأثیر ایتمک یقال سری السم فیه زهر دروی اثر کرد (زهر آنده اثر اندی) سری و سرو باز کردن) صویق یقال (سری عنده الثوب باز کرد از و جامه را) آندن ثوبی صویدی سری ضرب بایندن یائی در یسرو نصر بایندن وای (سری و شراء و شروی خریدن یا فروختن) الملق یا صاتمق اضداد دندر یقال شری خرید یا فروخت آلدی یا صاتدی (صری کرد کردن) جمع ایتمک یقال (صری الماء کرد کرد آب را) صوی جمع اندی (و ماء صری آب کرد کرده شده) بریده جمع اولمش صوکه مجتمع اولدیغی موضعده طول مکش ایله متغیر اولمش اوله (وبریدن) کسمک یقال صری بوله قطعه (فری بریدن بروجدا اصلاح) اصلاح ایچون کسمک یقال (فری بریدان برای دوختن) دیکمک ایچون کسدی و افساد ایچون قطع اتسه افری دیر لر (قری و قراء) فافک کسری ایله مقصور و قحیله مدود در (میزبانی کردن) ضیافت ایتمک یقال (قراء الطعام مهمان داری کرد اورا آب آش) طعام ایله اکاقو نلق ایلدی و هوالمقری (کاسه چوپین) اغاجدن چناق (قری کرد کردن آب) صوی جمع ایتمک یقال (قری الماء فی المقرأة کرد کرد آب را در حوض) صوی حوضدن جمع اندی واول صویه مقری دیر لر میمک کسری ایله و قصر ایله (کری جوی کندن) آرق قازمق (مریه کان داشتن) ظن ایتمک یقال (مری کان داشت) ظن اندی (مری دوشیدن) صاغق جوهری دیدیکه سود ویرسون ایچون دوه نک ممه سنی صیغه ماغه دیر لر یقال (مری الناقة بدوشید شتر ماده را) دیشی دوه بی صاغدی (ویرون آوردن بادباران را از میغ) بل بلوتدن یغموری چیقارمق یقال الريح تمحی الحباب ای تستره لکن تشیه طریقیله اولمق

لاادری ولاادردرلر
ندانم معناسنه تحفیف
ایدوب یایی حذف
ایتدیلر (منه)
مداراة دخی بومعدان
ماخوذدر مطرزی
ایضاحده دیدی که
میدارات ملائنه
معناسنه در اصلنده
مخاتله یه نی بربرقی
الدامی دریت الصید
دیرلر صیدنده حیلله
اتسه ودخی دیدی که
علم معناسنه اولان
درایقه بوندن مأخوذ
درکه نکلف وحیلله
عملدن عبارتدرلهذا
حضرت الایمه داری
اطلاق جائز دکلدر
دیو محققین اتفاق
ایتدیلر وبعضیلر
تجویز ایدوب عوائله
لاادری وانستلادری
قولی ایله احتیاج
ایتدیلر (منه)
صاحب مفاتیح دیدی که
اول نافقه بیعه عرض
اولنق ایچون سود
ممه لونده جمع اولوب
کورک ملاحظه سیله
ممه لرینی باغلایه اکا
مصراره دیرلرکه اصلنده
مصروره درظنفت کچی
عضیلر صری اللین دن
ماخوذ در دیدیلر
ممه ده سود بمجمع اوله
صری اللین دیرلر اجتماع
فی الصرع معناسنه
(منه)

(یکی بگریست) اغلادی (حکایه سخن باز گفتن) سوزی ینه سونک یعنی حکایه ایتمک
 يقال (حکی الحدیث حکایه کرد سخن را) سوزی حکایه آیتدی (و با چیزی مانیدن)
 و برنسته به بکرتک که برشینه تقلید ایتمک تعبیر اولور يقال (حکاه فی فعله مانست اورا
 در کردار او) فعلنده کامشابه اولدی (نکایه اثری تمام کردن در معادین بکشتن یا جراحی
 کردن یا هزیمت کردن) اعدایه کرکی کبی اثر ایتمکله اولدر مک یا پار الاقله یا منهرم ایتمکله
 يقال (نکی فی العدوی زیان رسانید در دشمن) دشمنه ضرر یتشدردی (حلی زیور کردن)
 زینت ایتمک يقال (حالا هیا پار است زن را) خانونی ترین آیتدی (حلی کیه درودن) اوتی بچمک
 يقال (خلیت الخلا) ای جز رته و قطعته (خلا) قصر یله یاش اوتدیر لر و مفردی خلوة در
 و فی المثل عبد و خلا فی یدیه یعنی عبودیت صاحبی ایکن غنی در (صلی بریان کردن) بریان
 اتمک يقال (صلی اللحم بریان کرد کوشتر را) اتی بریان آیتدی یصلیه ضرب بایندن (صلی در
 آتش در آوردن) آتش ایچنه آتقی و آتشد اصفیق يقال (صلی النار بسوخت در آتش)
 آتشد یاقدی (وصلی بالنار کرم شد با آتش) آتش ایله ایصندی یصلیها علم بایندن (طی
 اندودن) سور مک يقال (طی الاجرب دار و مالید کرکین را) دار و سوردی او یوز اولمشه که
 او یوزی یا غلدی تعبیر اولور (غلی و غلیان جوشیدن) قاینامق يقال (غلت القدر بجوشید
 دیک را) قاینادی چومک (غلی و فلو شمشیر زدن) قلیج ایله اورمق يقال (غلی رأسه
 بالسيف بزد سرش شمشیر) باشنه قلیج ایله اوردی یقلیه ضرب بایندن یائی در یقلوه
 نصر بایندن و اوی در (غلی و فلیایه سیش جستن بر سر جامه) باشندن و جامه سنده بیت
 ارامق يقال (غلی رأسه و شباهه سیش جستن را سر و جامه هاش) باشندن و جامه لرندن
 بیت ارادی که باشنی و اثوابی بتلدی تعبیر اولور (غلی و قلاء و مقلیه دشمن داشتن) دشمن
 انخاذ اتمک يقال (قلاء دشمن داشت اورا) آتی دشمن انخاذ آیتدی یعنی سومدی یقلیه
 ضرب بایندن و یقلاء علم بایندن (غلی و قلو بریان کردن کوشت و کندم و آنچه بدان
 ماند) ات و بغدادی مثلوشیری آتشد قاوورمق يقال (قلا البر بالقلاة بریان کرد کندم را
 بتابه) قاووردی بغدادی تابه ایله یقلی ضرب بایندن یائی در و یقلو نصر بایندن و اوی در
 (وهی القلیه بریان شده) قاوورمش طعامه قلیه دیر لر چی قلا یا کلور و مقلا و مقلی اوزرنده
 نسنده قاوور دقلری آت جچی مقالی کلور و قاوور جی کسنه یه قلاء دیر لر (کلی بر کرده زدن)
 بو کرکه اورمق م (حایه: نگاه داشتن) حفظ اتمک يقال (جاه نگاه داشت اورا) حفظ
 آیتدی آتی (وهی الحیة جای نگاه داشت) حفظ اولنان موضع که قوری تعبیر اولور
 (حیة باز داشتن طعام و شراب از بیمار که اورا ضرر دارد) خسته بی مضراولان طعام
 و شرابین منع ایدوب پر هیز ایتدر مک (ذماء جنیدنی و توشی که دلیل زنده کی بود)

(اول)

وفي المثل احی من بحیر
 الجراد که مراد مدح
 بن سوبه الطائی در که
 قبیل طمی دن بر جاعتی
 کوردن که توبه و مکنه
 ایله کیدر لر مدح سوال
 آیتدی که بو طر فلی
 نه ایچون کوتور و سز
 دیو جواب و بیدلر که
 سز که اطر افکنه چکر که
 نزول بخش ای صید
 اتمک کرک دیدلر
 مدح دیدی که چکر که
 لریا که قوشی اولمش
 اکا بروجه نعرض
 ایتدی بکزه رضام
 بو قدر دیوب فرسته
 سوار اولوب نیزه
 سن الینه الدی و دیدی
 هر کیم بو چکر که لره
 نعرض ایله والله قتل
 ایدرم دیوب حرارت
 آفتاب مستولی اولوب
 چکر که لر اول موضع دن
 قلوب کیدنجبه
 و چکر که لر اوچدقد
 نصکره دیدی که
 قند نصکره بنم جوار مدن
 کیتدی لر هرنه حالکر
 و ارایه سز یلور سز
 دیدی (منه)
 و اول خرقة که یاعه
 باتوب او یوزی باغلار لر
 اکا طیه دیر لر و فلان
 کسنه اصلا برشی ایتدر
 دیه جت بوده فلان
 مایسوی طیه دیر لر
 (منه)

اول حرکت و قوت که حیوة علامتی در مثلاً مذبح حرکت اتمد آنده بقیه و حیات
 اولدینی معلوم اولور جوهری بقیه الروح فی المذبح دیو تفسیر آیتدی (رمی و رمایه
 انداختن) آتقی يقال (رماء بالکشی انداخت اورا ایچیز) اکابر نسته آیتدی مثلاً اوق آیتدی
 حرف باری اولنان نسنه یه داخل اولور رمیت بالسهم کبی رمی ایدنه جک آتد داخل اولمز
 لهذا بن سکیت دیدی که رمیت بالقوس دیمک جائز دکدر بلکه رمیت عن القوس
 یا خود رمیت علی القوس دیمک کرک ورمی اولنان صیده رمیه دیر لر يقال بشس
 صیده رمیه دیر لر يقال بشس الرمیة الارنب (ودشنام دادن) و شتم ایتمک يقال رمی بالفاحشة
 ای قذفه (طمی و طمو بسیار شدن آب) صوچو غالیدی یعنی صوچوق اولوب یوقاری
 قالقمق يقال (طمی الماء بسیار شد آب) صوچو غالیدی یطمی ضرب بایندن یائی در و یطمو
 نصر بایندن و اوی در (نماونمی و نغو بالیدن و افزون شدن) بو یومک و آرتقی يقال
 (نمی بالید یا افزون شد) بو بودی یا آرتدی نمی ضرب بایندن یائی در و نغو نصر بایندن
 و اوی در (نمی برداشتن خبر و جز آن) خبری و غیره نسنه یی قالدرمق رفع معناسنه
 يقال (نماه حسبه برداشت اورا کوه رش) اصل و شرفی آنک رتبه سنی عالی آیتدی (ونمی
 الحدیث ایله رسانید سخن را بوی) اکا سوزی یتشدردی اگر کوتور ب آخره نقل
 ایتمکدن مراد اصلاح قصدی ایله اولور سه واکر افساد قصدیله اولور سه نمی دیر لر
 بلکه نمی دیمک کرک تشدید ایله (همی دویدن مایع) آتقه قابل اولان نسنده آتقی يقال (همی
 السیل روان شد سیل) سیل آیتدی ن (آتی و انیا کاه رسیدن) وقت کیمک يقال (انی لک ان
 تفعل کذا وقت آن آمد که کنی کار را) وقت کلدی سکا که فلان ایش ایشلیه سن یائی ضرب
 بایندن یائی در یانو نصر بایندن و اوی در (بنی و بنیه و بنا و بنیان بر آوردن) یا عقی
 يقال (بنی الدار بر آورد سر را) سرایی یا پیدی (وهو الصبح البینه درست خلقت) فطرت
 و ترکیبی درست کسنده (بناء زن بخانه آوردن) و زوجه سنی خانه سنه کتور مک علی ایله
 متعدی اولور يقال بنی علی امرأته زنش بخانه آورد (خانونی خانه سنه کتوردی عادت
 عرب بودر که زوجه سنه دخول ایتدی کیجه بر قبه لو خانه یا پوب آنده دخول
 ایدر لر آیتدی لهذا لفظ مذکور دن معنای مزبور اراده قلتور کنایه طریق ایله و کاهی
 لفظ مذکور دن جماع آیتدی معنای مراد اولور (ثنی باز کردانیدن کیو چور مک
 يقال) ثناء عن الامر بکردانیدش از کار) آتی فلان ایشدن چوردی (ودوتا کردن
 و بوکک يقال) ثنی جیده دوتا کرد کردن خود را) کند و بوینی بوکدی لی عنقه معناسنه
 و دوم قوم شدن و قومک ایکنجیسی اولمق يقال (ثنی القوم ای صار لهم ثانیاً جنایه شور
 انکیختن) فتنه قوپارمق يقال (جنی علیه شراب انکیخت بروی بدی را) آنک اوزرینه شر
 قوپاردی یعنی بر فتنه یه القا آیتدی نفسنه و اعضاسنه و ماله ضرر اصابت ایتدر مک کبی

برکسنه برکسنه تک
 اوشاعندن و سوسه یه
 دوشوب اندن اعراض
 ایدوب سوظن آتسه
 رمی فلان من فلان فی
 الرأس دیر لر یعنی وقع
 فی رأسه و دماغه
 و سوسه فساء رأیه فیه
 (منه)

و فی المثل قامة منی
 و عقل یخمری نماز یاده
 و حری نقصان
 معناسنه در فلان کسنه
 قد و قات چکوب
 بو بود کجه عقلی آز
 اوله باغلدی دیه جک
 برده ضرب اولور
 (منه)

و من امثال المولدين
 بنی قصر و به سدم
 مصر ایضرب لمن شره
 اکثر من خیره (منه)
 معلوم اوله کدا کرنا
 تعمیر ایچون اولان
 بنا اولور سه بنی بنی
 بناء واکر شرفدن
 عبارت اولور سه بنی
 بنی و بنی دیر لر قال
 الخطیبة اوالت قوم
 ان بنوا حسوا الیاء
 وان عاهدوا الیاء
 وان عقوا واشدوا
 (منه)

(وهی الجنیة) واول احداث اندکی شره جنیة دیرلر (جنی بار از درخت باز کردن)
 اغاجدن میوه قویار مق یقال (جنی التمرچید میوه را) میوهی دوشردی (وهی الجناة
 میوه باز کرده شده) قویار ملش میوه (جنی معلوم) حتی وحنو خاندن) اکک که بوکک
 تعبیر اولنور یقال (حنه خم داده) اکدی آتی بحنیه ضرب باندن یائی درو یخنوه نصر
 باندن واوی در (وهی الجنیة کردش رود) چایک دو نجی یعنی دره نك اکری بری
 وفی الصحاح الحما فی معاطف الاودية الواحدة محیة بالتخفیف محانی ج (زنا قصر ایله
 اهل حجاز لغتی در زنا مدایله اهل نجد لغتی در (زنا کردن) زنا اتمک یقال (زنی بهازنا
 کرد بزنی) خاتون ایله زنا اندی مقصوده نسبت زنوی مدوده نسبت زنائی کلور وولد
 زنا اولان کسنهیه هولزینة هولزینة دیرلر حلال زاده اولان کسنهیه هولر شده
 دیدکلدی کبی (عنایت و معینة تیمار کین کردن) علاج ایدوب اصلاح اتمک یقال (عنا
 الامر تیمار کین کرد اورا) کار آتی فلان نسنه اصلاح اندی وعنی بکذا تیمار کین شد بفلان چیز
 فلان نسنه ایله اصلاح اولندی وهومعنی به تیمار داشته بدو) اول کسنه تیمار اولنمشر
 (وخواستن) دیله مک یعنی مراد اتمک یقال عنی بقوله کذا معنی بخواست بسخنش چنین
 معنارا) شویله سوزی ایله معنی مراد اندی وهوالمعنی اول مراد اولان نسنهیه معنی دیرلر
 معنای ج (کنیة کنیه کردن) کنیه اتمک ابو الحسن وام خدیجه دیو بر کسنهیه
 کنیه وضع اتمک کبی کافک ضم وکسری لغت در یقال (کنه بکنیت خواند اورا) اکا
 کنیه سیله چاغردی یعنی اکا کنیه قودی یکنیه ضرب باندن یائی در ویکنوه نصر
 باندن واوی در (کنایة کنایه کردن) کنایه اتمک یعنی برلفظی سولیوب معنای
 حقیقیسندن غیر معنای مراد اتمک کثیر الرماد دیوب مضایف مراد اتمک کبی (منی
 تقدیر کردن) تخمین اتمک یقال (منی الامر اندازه کرد کار را) ایشی تقدیر و تخمین
 اندی وهی المنیة مرک مونه منیه دیرلر مقدر اولدینی ایچون

المقتل الفاء واللام

که لفیف مفروق دخی دیرلر (آواوی وعده کردن) وعده اتمک یقال وای وعده کرد) وعده
 اندی ح (وحی بنشتن و اشارت کردن) یازمق اشارت اتمک یقال (وحی نبشت یا
 اشارت کرد) یازدی یا اشارت اندی کتب و اوحی کبی (وسخن گفتن نهان) و کیزلو
 سوز سولک یقال (وحی الیه الکلام) ای تکلم بکلام بخفیه ووحی فرستادن وحی
 کوندر مک که کلام خفی قبیلندندر (دیده وودی خون بهادادن) قان بهاسین ویرمک
 یقال (ودی القاتل المقتول کشته دیت داداز کشته) قاتل مقتول ایچون دیت ویردی
 وودی آب چکیدن پس از شاشه (تبولدن صکره صودامله مق یقال (ودی الرجل
 آب چکید از مرد) رجلدن صوداملا دی (وهو الودی آب چکید) اول طامله بن صویه

(ودی)

وقد قال نيلاء الادب
 رب كناية بغنى عن
 ابضاح ورب لخط
 يدل على ضمير (منه)
 ميداني اهناء المروف
 اوحاء مثلثه بدی که
 الواحا الواح ليجل
 العجل معنائه در
 یعنی خوشگوار اولان
 احسان عجله ایله اولوب
 وعد طویل ایله اولیندر
 منه)
 وغاية البيان صاحی
 دیدی که وودی نك
 مصدری دیت در وعد
 عدة کبی نه و اودن
 عوضدر معنای قان
 بهاسینی ویر دیمکدر
 صکره مقول معنای
 استعمال ایدوب مقتولک
 ولیننه ویرد کتری ماله
 دیت اطلاق ایتدی
 ویر کسنهیه مقتولک
 دیتی ویر دیو امر
 اولفقه د فلانا دیرلر
 (منه)

ودی دیرلر وودی م (وری بیرون آمدن آتش از آتش زنه و خوردن در درون
 مرد مرا) چخماقدن آتش چیقماق ویر کسنه نك جوفنی ورم نك یقال (وری الزند
 آتشانك شد آتش زنه) چخماق آتشلو اولدی یعنی چاقدقه آتشی چیقدی بری ضرب
 باندن ووری بری ورث باندن (وری الداء الجوف تباه کرد علت اندرون را) قارنی
 علت ییدی و خراب اندی (وری با علت شدن اندرون) قارن عاتلو اولمق یقال (وری الجوف
 با علت شد درون) قارین مرعلو اولدی (وشی وشیة نکار کردن بر جامه) جامه اوزریند
 نقش اتمک یقال (وشی الثوب نکار کرد جامه را) جامهیه نقش اندی (وشاید غمازی کردن)
 غمازلق اتمک یقال (وشی به غمز کرد بدو) اکاغماز اندی (وعی یاد گرفتن) خاطره طوتمق که
 از بر مک تعبیر اولنور یقال (وعی العلم یاد گرفت علم را) علمی از بر اندی (وفاء پیمان نگاه داشتن)
 عهدی حفظ ایدوب نقض اتمک یقال (وفی بالعهد وفا کرد بعهد) عهد و فائندی (وهو
 وفی) وفادار کسنهیه وفی دیرلر (وفاء وفی تمام شدن) تمام اولمق یقال (وفی تمام شد) تمام اولدی
 یفی (وفایه نگاه داشتن) حفظ اتمک که صافتمق تعبیر اولنور ووفی وواقیدم یقال (وفاء الشر
 نگاه داشت اورا از بدی) آتی رامن نسنه دن حفظ اندی وهو اوفاء الشی نگاه دارنده
 چنین) نسنه ی حفظ ایدن نسنهیه وفاء دیرلر صاحب دیوان دیدی که کل شی ووفی شینافه ووفاء
 مل (ولی باریدن باران دوم بار) یغور ایکنجی دفعه یا غمق یقال (ولی المطر الارض بارید دوم بار
 باران بر زمین) یغور ایکنجی دفعه یا غدی بره (وارض مولیة زمین دوم بار باران باریده)
 ایکنجی دفعه دخی یا غمور اصابت ایدن برهن (ونی وونی وونی سست شدن) ضعیف اولمق
 یقال (ونی ضعیف شد) ضعیف اولدی ینی ضرب باندن وونی یونی علم باندن وونی ینی
 ورث باندن افعال و مصادر ده لف و نشر مرتب طریق ملحوظ ملاحظه اولنور (ونی تقصیر
 کردن) تقصیر اتمک که کرکی کبی اتمک تعبیر اولنور یقال (ونی فی الامر تقصیر کرد در چیز)
 ایشده تقصیر اندی (ولاینی یفعل کذا پیوسته چنین کند) همیشه شوایشی ایشلرا کرچه
 اصل معنای عبارت (هرگز سست نمی شود از چنین کار کردن) ایدی لکن لازمی ایله
 تفسیر اولندی (وهی دریده شدن و پوسیده شدن) یرتلق ویرامق یقال (وهی الثوب
 درید جامه یاپوسید) یرتلدی جامه واسکیدنی وفی المثل خل سیل من وهی سقاؤه
 ومن هریق فی الغلاة ماؤه ایشنه نظام ویرمکه قادر اولمین کسنهیه ضرب اولنور

المقتل العين واللام که لفیف مقرون

دخی دیرلر (اوی پناه گرفتن) صیغفق یقال (اوی الیه پناه گرفت بدو) اکا صیغندی
 (وهو الماوی پناه صیغنه جق یر م ث (تواء و ثوی مقیم شدن) مقیم اولمق یقال ثوی بالمکان
 دیرمانده بجای) بریرده چوق زمان مکث اندی ج حوایة (وحیا کرد کردن) جمع
 اتمک یقال (حوی المال کرد کرد خواست را) مالی جمع اندی (خوی خواء وخی

(۱۰) (ن) (اقصى)

ونعام اولان کسنهیه
 وایشی تمییه اولندی
 تمییه وقتنده کلامی
 تحسین ابتدایی ایچوندر
 پس وشی دن مأخوذ
 اولمش اولور یا خود
 کندی بر فعل قیج ایله
 علامت وضع ایتدی
 ایچون پس شیده دن
 مأخوذ اولمش اولور
 قاله الشریثی (منه)

خالی شدن سرای و بیفتادن (سرای خالی اولمق و ساقط اولمق يقال) خوی المنزل من اهليه خالی شد خانه از اصحاب او (خانه اصحابندن خالی اولدی) و خوی النجم فروشد ستاره (یلدرن باتدی) خی و خواه تپی شدن زن از کودك (خاتونك قارنی چو چقسز اولمق اولمق يقال) خوت المرأة تپی شدن از بچه (خاتون چو چقسز اولدی تخوی ضرب بابتندن و خوت بخوی خوی علم بابتندن وهو الفصح علم بابتندن اولمق فصیح در هذ (ذوی و ذواء مرده شدن) صولمق ذبول كبی يقال (ذوی المودیر مرده شد چوپرا) اغاج صولدی یزوی ضرب بابتندن و ذوی یزوی علم بابتندن ذوی والاول فصیح ضرب بابتندن اولمق فصیح در ابن السکیت دیدی که ذوی البقل دیزلر یونس دیدی که بودخی لغت در (روایه : روایت کردن) روایت ایتمك يقال (روی الحديث عنه روایت کرد حدیث را از وی) اندن حدیث روایت آندی . ز (زی فراهم آوردن) بورشدرمق يقال (زوی وجهه فراهم آورد رویش) یوزینی دوردی یعنی تعبس آندی که یوزین اگدی تعبیر اولنور (و بگردانیدن) و دوندرك و بومعنايه عن ايله متعدی اولور يقال (زوی المال عن وارثه) ش (شی بریان کردن) بریان ایتمك اصلی شوی در يقال (شوی اللحم بریان کرد گوشت را) آتی بریان آندی . ض (ضوی مأوی صکرقتن) مرجع طومق يقال (ضوی الیه اضوی اذا اوبت الیه) والی ايله متعدی اولور . ط (طی بچیدن و بر آوردن و بریدن راه) دورمك و اوروب یا علق و یولی یورویوب قطع ایتمك يقال (طوی الكتاب نور دید نامه را) مکتوبی دوردی (و طوی البئر بر آورد چاه را) قویونك آغزینی طاش و کریچ ايله بنا آندی (و هی المطوی چاه بر آورده) یا بلش قویویه مطوی دیرلر (و طوی الطريق نور دیده راه را) یولی یورمکله دوردی و مضی لطیته بگذشت بان سوکه خواسته بود) نیت ایتدیکی ستمه کجدی کتدی جوهری دیدی که مضی لطیته ای لنینته الی انتواها و بعدت عنساطیته وهو المنزل الذی انتواه و دیدی که لفظ طیه لفظ طی دن جلسه و رکیه کبی دره . ع (عی بچیدن) بوکك يقال عوبت الشعر و الحبل ای لوبته (و گردانیدن) دوندرك و بومعنايه عن ايله متعدی اولور عوبت عن الرجل دیرلر مثلا زید عمروی غبت ایدوب شرب خرایدر دید که سن کذبی اختیار ایدوب اول کسسه شرب خرا ایتزدیو زیدك کلامنی رد و عمروك ذمتنی شرب خردن بری اتسك عوبت عن عمرو دیرسن (عواء بانك کردن سك و كرك) کوپك قورد و چاغرمق که اولومق تعبیر اولنور يقال عوی الذئب بانك کرد كرك قورد اولودی . غ (غوايه و غی کراه شدن) طریق مستقیمدن چیقماق يقال (غوی کراه شد) طریق مستقیمدن آزدی (و هو غوی کراه) یول یترن کسسه که آزغون تعبیر اولنور . ه (کی داغ کردن) داغلامق يقال (کوی القرحة داغ کرد دریش را) یاره بی داغلا دی و هو المکوی

(والمکواة)

مطرزی ایضاحه دیدی که روایه الاحادیث جلها البعیر روی الماء مستعار در یعنی دوه صوفی کتورر (منه)

والمکواة داغ) که مراد داغلیه جق آتدر و فی المثل العیر یضطرط و المکواة فی النار مکاوی ج (و کزیدن عقرب) عقرب صوقق يقال (کونه العقرب) ای لدغته ل (لی نافتن رسن) ای بوکك يقال (لوی الحبل نافتن رسن را) ای بوکدی (و میل کردن) يقال (لایلوی علی احد میل نمیکند بر هیچ کس) اصلا بر کسسه به میل ایتمز (لی و لیان مدافعت کردن و ام) دینی تأخیر ایتمك يقال (لوی الغریم الغریم دینه تأخیر کرد غریم را و امدار و امش) مدیون اولان کسسه غریمنه اولان بورجنی تأخیر ایدوب پیشین و یرمدی و لواه بدینه م . ن (نیه عزیمت کردن) قصد ایتمك يقال (نوی الخروج نیت کرد بیرون شدن او) چقماغه نیت آندی (و هو النوی جهت نیت) نیت اولان ستمه نوی دیرلر جوهری دیدیکه النوی الوجه الذی ینویه المسافر من قرب او بعد نوايه (و نی فریه شدن شتر) دوه سمورمك يقال (نوت الناقة تنوی سمت و هی نوايه . ه (هوی) هانك ضمیمه (بر آمدن از زیر) اشاغیدن یوقارو چیقماق يقال (هوی الی الجبل بر آمدن بر کوه) طاغ اوزرینه چیقدی (هوی) هانك قحیمه (فرو افتادن از زیر) یوقارودن اشاغی دوشمك يقال (هوی فی البئر افتاد در چاه) قویویه دوشدی و هی المهواة و المهوری (سوراخ) دلوك جوهری دیدی که المهواة مابین الجبلین و نحو ذلك

باب فعل یفعل بفتح العین فی الماضي و ضمها فی الفاعل

• آ (برؤ و برو و بروو بهتر شدن از بیماری) خسته لکدن ایواولمق يقال (برأمن المرض بهتر شدن از بیماری) خسته لکدن ایواولدی یبرؤ نصر بابتندن و بری یرأ علم بابتندن • ب (ثقب سوراخ کردن) دلوك دلمك يقال (ثقبه سوراخ کرد او را) اکادلوك دلدی (و هو الثقب سوراخ) دلوك ثقب ج ثقبه م ثقب ج ثقب (و ثقبه افروخته شدن آتش و درخشیدن ستاره) آتش علونك و کوکب لمعان ایتمك يقال (ثقت النار زبانه زد آتش) آتش علولندی (و ثقب النجم بدر خشید ستاره) کوکب لمعان آندی (و نجم ثاقب ستاره تابان) لمعان ایدیمچی کوکب (و بسیار شدن شیر شتر و مانند آن) دوه و دوه مثلا و حیوانك سودی چوق اولمق يقال (ثقت الناقة ای غرزت) جنب و جنوب دور کردن (اوزاق ایتمك يقال) جنبه الشر دور کرد از وی بدی را) شری آندن بعید آندی (جنب جنیت کردن) یدك ایتمك يقال (جنب الفرس جنیت کرد اسب را) آتی یدك آندی (و هی الجنیة کتل) یدك آتی جنایب ج (حجب و حجاب باز داشتن) منع ایتمك يقال (حجه باز داشت او را) انی منع آندی (حرب) طلب کبی (ستمدن مال بستم) ظلم ايله مال آلمق يقال (حرب به ستم مال او را) انك مالنی ظلمله آلدی یحربه نصر بابتندن (و حرب بنفسه خود مقلس شد) کند و محروم و بی مال اولدی یحرب علم بابتندن و هو حریب و محروب (آنکه خواسته اش رفته) مالی کتمش کسسه (و هی الحریبه مال که با و تعیش کنند) اول مال که انکله تعیش ایدلر حرایب ج (حزب

حزبی مقامه بندا دیده ده اعوذ من اسماع دعاء بلانیة دیدی شرح دیدلر که عرب برسانی نهر ورد مراد ابتدا کلرنده یورلک و دخی الله یعطیک ووسع الله علیک دیرلر مراد لری سائله دعا دکلدر بلکه رددر حتی عبارات مذ کوره بر مرتبه شایع اولدی که مثلا یورلک عبارتتی رد و منع ده استعمال ایتدیلر و شاعر لفظ یورک ماضی مجهول ایکن اسم موقعنده ایقاع ایدوب دیدی که نظم : رب عجوز خیه زیون : سریعة الرد علی المسکین : نظن ان یورکا یکفینی : اذا خرجت باسطا ینی (منه)

کسی را کار بزرگ رسیدن) بر کس نه امر عظیم اصابت آتک یقال (حزبه امر) ای اصابه
(حسب و حساب و حسابه و حسبه و حسابان شمردن) صایق یقال (حسب الشئ) شمار
کرد چیز را) سنه بی حساب ابتدی (حسب) سینک سکونی و قحی ایله لغتدر مقدار
معنا سنه یقال (احسنه الیه حسب الطاقة و علی حسب الطاقة نیکوی کردم بدو باندازه
طاقت) اکا یولک آدم قدرتم مقداری (حظوبه فربه شدن) سموز اولق یقال (حظوب
حظوباً اذا سمن) حلب و حلب دوشیدن) صاعق یقال (حلب الناقة بدوشید شتر ماده را)
دیشی دوه بی صاغدی (وهو الحلب والحلب شیر دوشیده تازه) تازه صاعلش سود (خرابه
دزدیدن شتر) دوه او غور لمق خاصه و مطلقا لص معنا سنه دخی کلور و الخارب اللص
و قال الاصمعی سارق البعران خاصة (خطبه و خطب و خطیبی زن خواستن) خاتون
استمک که قیز دیک تعمیر اولنور یقال (خطب الیه بته خواست از بهر او دخترش)
کندی ایچون دیلدی آنک قیزی (خطب خطبه گفتن) یقال (خطب الخطیب القوم و علی
القوم خطبه گفت خطیب مردمان را) خطیب قومه خطبه او قودی (خطابة) بالفتح خاتک
قحیله (خطیب شدن) خطیب اولق یقال خطب حسن باندن خطیب اولدی و هی
الخطبة خطیبک او قودوغنه خطبه و الخطابة خطیله خطابه دیرلر (حلب و خلاصه
فریفتن) الدامق یقال (خطبه فریفت اورا) آنی آلدادی (وبرق حلب درخش فریبنده)
آلدادیجی برق که یغوری اولیان برق و خلف وعده ده ضرب اولنور مثلد
(حلب گیاه درودن) اوت یچمک یقال (حلب النبات) ای قطعه (رتوب ایستان) طور مق
یقال (رتب الشئ یرتب) ای بت (رسوب فروشدن در آب) صویه باتق یقال (رسب الماء
فروشدن آب) صویه باتدی (رضب مکیدن آب دهن) آغز صوخی آتک ومنه الرصاب وهو
الریق (ریق و رقیه و رقوب و رقیان نگاه داشتن) حفظ آتک یقال (رقبه نگاه داشت اورا)
انی حفظ اتدی (و چشم داشتن) مستطراولق یقال رقیب الشئ ای رصدته (رکب بز انوزدن
و برز انوزدن) دیزله اور مق و دیزه اور مق یقال (رکبه رکبه مثال کتب یکتب اذا ضرب
بر کتبه و کذلک اذا ضرب بر کتبه (زقب در سوراخ کردن) بر سنه بی دلو که صوقق یقال
زقب الجز فی حجره ای ادخلته (سروب رفتن در زمین) یر اوزرنده یوزی طوغر و سه
یورویوب کتمک یقال (سرب فی الارض رفت در زمین) یرده یوریدی (ویرون شدن)
ظاهر اولق و منه قوله تعالی مستخف باللیل و سارب بالنهار ای ظاهر (سغوب کرسنه
شدن) آج اولق یقال (سغب کرسنه شد) آجیقدی سغب نصر باندن و سغب قمع باندن
سغب و مسغبه یقال سغب سغب علم باندن و هو سغب و سغبان کرسنه آج اولان کسنه
(سکب ریختن آب) صو بی دو کک یقال (سکب الماء ریختن آب را) صو بی دو کدی (سکوب

چارا خطب دیرلر
رتکی یشله مانل یوز
اوله و بر کسنه سن
زیاده خطیب سین
دوبوب انت اخطب
دیرلر ظاهر لکن
مراد چار مذکور
تشیه اولنور (منه)

(ریخته)

ومن طلب الحاکم بغير مال کصیا دالغزال بلا کلاب و فی المثل یطلب الدراج فی خیس الامد خیس ماوی الامد معنا سنه در وجودی
متمذر اولان سنه بی طلب ایدن کسنه حقه ده (٧٧) ضرب اولنور (منه) قال المتن بی بی الشموس الجاثحات

ریخته شدن آب) سود و کتمک یقال سکب بنفسه خود ریخته شد آب) صو کندو دو کدی
(سلب ربودن) قایق که اثوابی صویق کبی یقال (سلب ربود) قایدی (وهو السلب ربوده
شده از جامه و غیره) جامه دن و غیریدن قایلان سنه و منه قوله علیه السلام من قتل قتیلا
فله سلبه (شعب هلاک کردن و اندوه کین کردن) هلاک ایتک و محزون ایتک (وهلاک شدن
و اندوه کین شدن) و هلاک اولق و محزون اولق لازم و متعدی استعمال اولنور (شعب
گونه بر کشتن) رنک متغیر اولق یقال (شعب لونه بکشت کونق او) لونی متغیر اولدی
یشعب نصر باندن و یشعب قمع باندن و شعب یشعب حسن باندن و قمع باندن
اوله سی افصح در (شعب رفتن خون از جراحت و شیراز پستان) یاره دن قان و منه دن
سود آقی شینک قحیله مصدر و شعب شینک ضمیله عمده دن سود صاغدقه ایلک کبی
اوزون کورین سوده دیرلر و فی المثل شعب فی الاناء و شعب فی الارض کاه اصابت کاه
خطا یدر دیک محله ضرب اولنور (شروب و شسوب باریک میان شدن اسب) آنک
بلی اینجه اولق شروب مضمار ایچون اولان اینجه لکدر و شسوب لاغر اولدی ایچون
اولان اینجه لکدر فرس اوله شاذب و فرس ثانی به شاسب و شاسف دخی دیرلر
(طلاب و طلاب و طلبه و مطلب و طلب جستن) استمک یقال (طلبه منه و طلبه الیه
یجست اورا از وی) آنی آندن استدی (عتبان : بر سه پای رفتن شتر و بیک پای جستن مردم)
دوه اوج ایاغی اوزرینه یوریمک و انسان برایاغ اوزرینه سکم (عذوب) عینک ضمیله
(بازماندن ستور از علف) دابه ایاق اوزرنده طوروب اوتدن و سودن فارغ اولق و اول
دابه عذوب دیرلر عینک قحیله (عقب از پس در آمدن) آرنجه کلمک یقال (عقب اللیل
النهار شب پس روز آمد) کیمه کوندوزک آرنجه کلدی (وهی العاقبة و العقبی انجام کار)
ایشک صوکی (علب نشان کردن) اثر ایدوب نشان ایتک یقال (علب الحبل فی الدابة
(غروب فروشدن آفتاب و ماه و ستاره کان) کون و آی و کواکب باتق یقال غربت
الشمس فرو رفت آفتاب) کون باتدی (قرب و قرابة یک شبه راه ماندن میان کس و میان
آب) بر کسنه صو جانیه توجه ایدوب کند و ایله صو یک مابیننده بر کیمه ک یول قالمق
و عرب اول کیمه یه لیل القرب دیرلر آنک قحیله (کتب و کتاب و کتبه و کتابه نوشتن)
یازویاز مق یقال (کتب نوشت مشک دوختن و خلقه کردن در فرج استر) طلوم دیکمک
و قاطرک فرجه حلقه ایتک یست زربده و زفخش اولاد از نارالب ببتد * دیده باشی قفل
زرا ز بهر فرج استراست (کرا ب شیار کردن زمین) یری سورمک که نطاس ایتک تعبیر
اولنور یقال (کرب الارض شیار کردن زمین را) یری سوروب نطاس ایتدی (کرب غمگین
کردن) مغموم ایتک یقال (کربه الامر اندوه کین کرد اورا کار) فلان ایش آنی غمناک ایتدی

غواریا الالبسات
من الحریر جالیسا •
بای قسم و شمس
شمسک جمیدر که مراد
نساء در جاثحات مائلات
معنا سنه و غوارب
غاربه نک جمیدر که
بمید اولدق نندن
کنایه در • حکایت
اولندی که ملوک
ماضیه دن بر ملک
شهرادن بر شاعره
مال فراوان احسان
ایدوب فرح و فخور
عیالی جانیه کوندرد که
اکا بی غلام دخی
همراه اندی که آنی
مکایدن بقدر محافظه
ایدوب سلامت ایله
عیاله و اصل اولدقد
آنک خبر بی ملک
مزبور کتوره لر دیو
ملک مزبور غلامره
تنبيه اکید ایتدی
چون ملکه و داع
ایدوب متوجه اولدیلر
و برایکی کون کیدوب
بر منزله نزول ایتدیلر
غلامر شاعر مزبورک
عندنده اولان ماله
طمع ایدوب قننی
اوزرینه اتفاق ایتدیلر
بعد الانیاو لئی مال
اوزرینه صلح اولوب
مالی الدیلر و بوجا جانی
اصلا بر فردی علی
الخصوص ملک مزبور
اعلام انجامت اوزره

وهی الکربة اندوه و اول غده کربة دیر لر کرب ج و کرب م کروب (کروب نزدیک شدن آفتاب فرو شدن) شمس غروب و به قریب اولمق یقال (کربت الشمس نزدیک شد بفرو رفتن آفتاب) کون بامغه قریب اولدی (و نزدیک شدن کسی بکاری کردن) برکسنه برایش ایتمه قریب اولمق یقال (قرب ان یفعل کذا ای کاد ان یفعل) (کوب و کوبه و کعبه تارپستان شدن دختر) قیزک ممه سی آغر شقلمق یقال (کعبت المرأة انارپستان شدن) خاتونک ممه سی آغر شقلمدی تکعب نصر باندن تکعب قمع باندن (وهی کاعب زن نارپستان) ممه سی آغر شقلمش قیز کعب م و فی الصبح الکعب بالفتح الکعب وهی الجارية حین یبدو نذیهالنهود کواعب ج (لزوب و لتوب و لسوب دوسنده شدن) برنسنه پاشاق اولمق (لازب و لاتب و لاسب) پاشاق نسنه دیر لر (لغوب مانده شدن) یورولمق و عاجر اولمق یقال (لغوب مانده شد) یورولدی یلغب نصر باندن و یلغب قمع باندن (نحب نذر کردن) نذر اتمک یقال نحب نحب بالضم (نحب جاع کردن) جاع اتمک یقال استنجت المرأة اذا ردت البضاع (ندبة و ندب بر مرده کریستن و نیکوهای وی شمردن) میت اوزرینه اغلابوب محاسنی تعداد اتمک یقال (ندب المیت نوحه کرد بر مرده) اولمش کسنه اوزرینه نوحه ایلدی (ندب بکاری باز خواندن) برایشه چاغرمق یقال (ندبه للامر والی الامر بخواندش بکار) برایشه چاغردی آتی (نسب و نسبة بکس نسبت کردن) برکسنه به نسبت اتمک یقال (نسبه الی امیه نسبت کرد اورا پیدرش) آتی پدیرینه نسبت اتمدی یعنی فلان کسنه فلان کسنه نک او غلیدر دیدی (ورجل نسابة مرد نسب دان نسبه عالم اولان کسنه و تا مبالغه ایچوندر (نقب آب بکلو فرو بردن) صوبی یوتمق جوهری جرعه ایله تفسیر اتمدی (نقابة مهتری) شرافت که قومک اولوسی اولمق ایله تعبیر اولور یقال (نقب علی القوم مهتر شد بر مردمان) قوم اوزرینه اولو اولدی نصر باندن و نقب حسن باندن (وهو النقیب مهتر) اول اولو اولان کسنه نقباء ج (نقب سوراخ کردن) دلوک دلمک یقال (نقب الحائط سوراخ کرد دیوار را) دیواری دلدی (نکوب از راه بکشتن) یولدن عدول ایدوب دونمک یقال (نکب علی الطريق میل کرد از راه) یولدن میل اتمدی که صایدی تعبیر اولور ینکب نصر باندن و نکب ینکب علم باندن (نکب کزند رسانیدن کس را) برکسنه ضرر یتشدر مک یقال (نکبه الزمان زیان رسانید اورا روز کار) زمانه کاضرر و نکبت اصابت اتمردی (وهی النکبة کزند) و اول ضرره نکبت دیر لر نکبات و نکب ج (هرب کریختن) قلیچق یقال (هرب بکریخت) قاجدی مت (ثبات و ثبوت ایستادن) ثابت اولوب طور مق یقال (ثبت آرام گرفت و استوار شد) قرار طوندی و ثابت اولدی (حرت سخت مالدن) شدت ایله سورتمک (خرت سوراخ کردن) دلمک دلمک (سکوت و سکت و سکات

و شمر نم اتمدن شمر سوبلین شاعر لوه ادبیه بکار دیدکلری ای کذا فی الدرہ (منه) (خاموش)

خاموش شدن) سکوت اتمک یقال (سکت خاموش شد) سکوت اتمدی (ورجل سکیت مرد همیشه خاموش) همیشه سکوت ایدن کسنه (سکوت فروفتادن خشم) غضب ساقط اولوب دفع اولمق یقال (سکت عنه الغضب بیفتاد از وی غضب) آندن غضب ساقط اولدی (سکت کاسه لیسیدن) کاسدی یاله مق و پاک اتمک و کاسدنک اطرافندن بارمغه جمع اتمکلری طعام سلاته دیر لر (سمت قصد کردن) قصد اتمک (صمت و صموت و صمات خاموش شدن) سکوت اتمک و صمیت سکیت معنسنه در (قنوت فرمان برداری کردن خدای را) حضرت الله اطاعت اتمک یقال (قنت لله طاعت کرد بخدای) الله طاعت اتمدی (و در نماز در ایستادن) و نمازده قیام طویل اتمک جوهری دیدی قنوتک معناسی طاعت در ثم سمی القیام فی الصلوة قنونا (مقت دشمن داشتن) بغض اتمک یقال (مقت دشمن داشت اورا) اکاعد اوت اتمدی (نبت و نبات رستن) بتمک یقال (نبت العشب برست گیاه تر) یاش اوت بتمدی (نکت سرانکشت یاسر چوب در زمین زدن در حال اندیشه) برنسنه تفکر ایدر ایکن پارمق اوجیله یابرا غاج اوجیله یری دور توب اثر اتمک یقال نکث الارض بالخشبة بزدمین رابسر چوپ) اغاج اوجی ایله یری وردی ه (ثلث سه یک ستدن) اوجده برینی آلمق یقال (ثلث القوم سه یک مال مردمان را گرفت) قومک مالنک ثلثی آلدی (حدوث نوشدن) یکی اولمق یقال (حدث الامر نوشد کار) ایش یکی اولدی جوهری دیدی که (الحدوث کون شیء لم یکن وهی الحادثة کارنو) یکی ظهور ایدن ایش حوادث ج و الحدثان م (حرث و حراثة کشت کردن) اکین اکک یقال (حرث کشت کرد) اکین اکدی (حرث شورانیدن آتش) آتش قاریشدر مق یقال (حرث النار بالحراپ بشورانیدن آتش را با آتش آشوب) آتش قاریشدر دی آتش قاریشدره جق آلت ایله کوسا کو تعبیر اولور (ولاغر کردن ستوراز بسیار راندن) دابه بی چوق سورمکله آریقلا تمق یقال حرث الناقة ای سرت علیا حتی هزلت (طمث بی نماز شدن زن) خاتون حیض کورمک یقال (طمث المرأة بی نماز شدن) خاتون حیض کوردی طمث نصر باندن و طمثت طمثت علم باندن (وامرأة طامت زن بی نماز) حایض خاتون (و جماعت کردن) و جاع اتمک جوهری دیدی که طمها اذا اقتضها (فرث پاره پاره کردن جگر) برکسنه بی دیری ایکن ووروب جگرینی پاره پاره اتمک (ووا کردن جله خرما) و خرما قودقلمری سیتی یاروب ایچنده اولان خرما بی جاعته طاعتمق (کرث اندوه کین کردن) مغوم اتمک یقال کرثه الغم یکرثه بالضم اذا اشتد علیه (مرث نان اندر آب آشستن و خاییدن کودک انکشت را) اککی صوبه ایصلا تمق و چو جوق یارمغنی چکنه مک (مکث و مکث درنک کردن) توقف اتمک اکلمک تعبیر اولور یقال (مکث درنک کرد) توقف اتمدی مکث نصر باندن و مکث یتمک حسن باندن (ملث کسی را بحرب سختی

ابو بکر الانباری زاهرده دیدی که قنوت درت قسمه متقسم در طاعة صلوة طول قیام سکوت و هر معنایه قرآن و حدیث ناطق قدر حق زید بن ارقم دیدی که هر کس نمازده بجای ایله مکالمه ایدر ایدی چونکه وقو موالله قاتین آتی نازل اولدی مکالمه مزبوره بی ترک ایتدیلر ابو عبیده دیدی قنوت و ترمه اطلاق اولدیی مصلی و ترده دعا به مشغول اولمده قرآن سکوت اتمدی که ایچوندر (منه)

شاعر دیدی که بنم صحت و سلامت ایله واصل اولدی یغنی اخبار ایدک غلاملر دیدلر که سن یوم معنای کسندو قیلکه برور قیاره اشارات اتمدی که اولماز شاعر دخی منفی نک بالاده مذکور اولان بیتتی برور قیاره به تحریر و پیچیده ایدوب القریبه وردی ملک قرأت ایدوب غلاملر حبسی ایله فرمان ندماه ملک سیدن سؤال ایتدیلر ملک دیدی که بیت مهور دک اصلا بوجه مناسبی بود لرکن بیت مهوردی مشتمل اولان قصیده بی تفکر ایتدم که آنده شوبیت وارد که اضمحلت الدنيا فانحلتها مستقیما مطرت علی مصائبها طبعه لاج اولدی که شاعره غلاملر سهوه قصد وجور ایتدیلر چون غلاملر جور و تشدید ایتدیلر اخر الامر شاعر ایله اولان ماجرای حرف حرف نقل ایتدیلر ملک غلاملر جزا تریب ایدوب اخذ ایتکلری ماله براز مال دخی ضم ایدوب شاعر مزبوره ارسال اتمدی (منه) استاد ددن قلم کتابت اتمدن یازان کاتبلره کتاب التتار دیولر و شمر نم اتمدن شمر سوبلین شاعر لوه ادبیه بکار دیدکلری ای کذا فی الدرہ

از کاری باز داشتن (برگشتن به کلیه طایفه ایله برایشان منع اتمک و فی الاساس سائنه حاجه فلتی ملشای طیب نفسی بو عد لایرید وفاءه که کلمه طایفه ایله باشند صاودی دیو تعبیر اولنور (نبث بدست کنندن) ال ایله طوپراق قازمق وخرقندن و قیودن چیقاروب کناره آندقلری طوپراغه نبثه دیرلر یقال مارایت فی ارضهم نبثای اثر حفر نبث ونبثه کبی ودخی نبث فریادخواستن استغائه اتمک معنائه دخی کلور (نقث شتافتن) سرعت اتمک یقال خرجت انقث بالضم ای اسرع (نکث شکستن عهد) نقض عهد اتمک یقال (نکث العهد بشکست عهدرا) نقض عهد اتمدی وهوالنکث عهد بشکست نقض اولنان عهد (وناب باز دادن ریسمان) وایک بوکومنی آچق وواول ایله دخی نکث دیرلر که جی انکاث کلوره ج (بلوچ دمیدن سپیده دم) صباح بری آچیلماق یقال بلج الصبح یصلح بالضم اضاء (بلج برف بارانیدن) قاریاغدرمق یقال (ثلجت السماء برف بارانیدر ما آسمان) قاریاغدردی بزم اوزریمزه کولک یعنی بلوت (ثلوج آرام گرفتن) قرار طومق یعنی مطمئن اولمق یقال (ثلجت نفسه آرام گرفت خودش) کندو مطمئن اولدی و فی الصحاح ثلجت نفسی اطمأنت ثلج م یقال ثلجت ثلج علم بایندن (خروج و مخرج بیرون شدن) حیماق یقال (مخرج من الدار بیرون شد از سرای) سراین طشره چیقدی (درج بگذشتن) کچوب کتمک یقال درج ای مضی بسبیله (عروج بالا بردن) یوقارو حیقمق یقال (عرج فی السلم برآمدن دربان) نردبانه چیقدی (فرج کشادن) آچق یقال (فرج الباب بکشاد در را) قپوی آچدی (و فرج الفم و ابرو در غم را) غمی دفع اتمدی وهوالفرج راحت غندن قور تلغه فرج دیرلر و الفرجه م و فی الصحاح الفرجه التفصی من الفم (فلج و فلج دست یافتن بر خصم) خصمه ظفر بولوب غالب اولمق یقال (فلج علی خصمه ظفر یافت بر خصم) خصمه ظفر بولدی (مرج اندر هم گذاشتن) بری برینه قاتمق و قارشیدر مق و یجرا گذاشتن ستور (ودابه بی مرعی به صالمق یقال (مرج الله البحرین درهم گذاشت خدای دودریارا) حضرت الله تعالی ایکی دریایی بری برینه قارشیدر دی (و مرج الدابة فی المرح را کرد ستور را در مرغزار) دابه بی مرعی به صالی ویردی (مرج آمیختن) قارشیدر مق یقال (مرج الشراب بیا میخت شراب را) شرابی قارشیدر دی مثلاً شرابه صوقانیدی (وهو المزاج آمیزش) ایکی نسنه بری برینه قارشیدر دی اول اختلاطه مزاج دیرلر (جنوح کشتن) دونمک یعنی میل اتمک یقال (جنح مال) و مضارعی عینک ضمیمه و فحیمه لغت در زوزنی فتح اقصم در دیدی (صلاح و صلوح و مصلحه نیک شدن) ایو اولمق یقال صلح نیک شد ایو اولدی یصلح نصر بایندن یصلح فتح بایندن (وهو صالح نیک) ایو ولایق در (صلاح و صلاحه شایسته شدن) ایو اولمق ولایق

(اولمق)

مطوری ایضاح ده دیدی که نبث اصلده چقور دن طوپراق چیقارمق معنائه در صکره بحث معنائه استعمال اولندی فثوا عن هذا دیرلر بخوانعه وشره نبثه اطلاق اولندی نبثه بودن مأخوذ در که قویونک اطرافنه آندقلری طوپراق در (منه)

اولمق یقال یصلح حسن بایندن (وهو صالح نیک) ایو (طلاح بد شدن) یار امر اولمق که صلاح مقابلی در صالح طالح مقابلی اولدینی کبی (فروح تمام دندان شدن اسب) اتمک دیدی تمام اولمق که بش باشند اولور یقال (فرح الفرس تمام دندان شد اسب) اتمک دیدی تمام اولدی یعنی بش باشند کیردی اکثر نسنه ده پر شد اسب ایله تفسیر اولندی یقرح نصر بایندن و یقرح فتح بایندن مخ (بذخ کردن کشی کردن) تکبر اتمک یقال (بذخ الرجل کبر آورد مراد) تکبر اتمدی رجل بعض نسنه ده لافزد واقع اولدی که او کوندی تعبیر اولنور یبذخ نصر بایندن و یبذخ علم بایندن (صراخ بانک کردن) فریاد اتمک یقال (صرخ فریاد کرد) فریاد اتمدی یصرخ نصر بایندن یصرخ فتح بایندن (طبخ یختن) پیشورمک یقال (طبخ الشیء یخت چیز را) نسنه بی پیشوردی (نقح در میدان) او فورمک یقال (نقح فی الزرق در میدان در مشک) طلومده او فوردی (ونقح فی النار در میدان در آتش) آتسه او فوردی (برد: بسوهان ساییدن و سرد شدن چیزی) دور پومک و بر نسنه صوقق یقال (برد الحدید بالمبرد بسود آهن را بسوهان) دموری دور پوایله سورتدی (و برد الشیء سرد شد چیز) نسنه صوغودی (برود مردن) اولمک یقال بردای مات و سیوف قاتله یه (مرهفات بوارد) دیرلر (بلود و تلود مقیم شدن بجایی) بریده اقامت اتمک یقال (بلد بالمکان اقامه) و یقال (تلد فلان فی بنی فلان اقام فهم) (ثرد: نان در کاسه شکستن) چنانغه اتمک طوغرامق یقال (ثرد الخبز: تریت کردن نان را) اککی تریت اتمدی (وهو التریث تریث) که معروفدر (جود بیفسردن) طوکق یقال (جد الماء بیفسرد آب) صوطو کدی (حسد و حسود بدخواستن) براضر ایسته مک که حسد اتمک تعبیر اولنور (حصد و حصاد) حانک فتح و کسری لغندر (درودن) بچمک یقال (حصد الزرع بدرو کشت را) اکینی بچدی و یقال ایضا من زرع الشر حصدا اندامه (وزرع حصید کشت دروده) بچلمش اکین (خلود جاوید شدن) ابدی اولمق یقال (خلد جاوید شد) ابدی اولدی که آخری اولمقدن عبارتدر و فی المثل مافی الدار الا صم خوالد که مراد ساج ایاغی در خانه ده کسندیو قدر دیدجک برده ضرب اولنور (وهو الخلد بهشت) جنت (خود فرو نشستن آتش) آتش سونمک یقال خدمت النار فرومرد آتش) آتش سونیدی (ربود در جایی مقیم شدن) بریده اقامت اتمک یقال ربید بالمکان ای اقام (رشد کالاً برهم نهادن) متاعی بری بری اوزرینه بیغمق یقال (رشد المتاع ارثه بالضم نضدته و وضعت بعضه علی بعض) (رشد و رشد و رشاد و رشاده راه راست یافتن) طوغری یولی بولمق یقال (رشد راه راست یافت) طوغری یولی بولدی رشد نصر بایندن رشد یرشد علم بایندن (وهو رشید راه راست یافته) طوغری یولی بولان کسنه (رصد چشم داشتن و سر راه گرفتن) منتظر اولمق و یول باشین طوتوب

(۱۱) (فی) (اقصی)

مصنف مستقصی ده دیدی که بلازحه نائل اولدقلری نعمته غنیمه بارده دیدکاری اکثراً اخذ غنیمت اصطلاح حرب ایله اولدقلری ایچوندر (منه)

برده غنیمه دیوب متعدی استعمال ایدرلر یعنی صوغودی معنائه (منه) و فی المثل مناجیل تحصد تنا بالیائن قوری اوت و منجل اوراق در اول کسنه حقه در ضرب اولنور برگشته بی مدح ایده لکه اول مدوح آنلرک مدحنه مبالات اعینه (منه)

وقال الواسطي (نظم) كل رزق تزوج من مخلوق تهتر به ضرب من التوبيخ وانما قال واستغفر الله فقال الجار لا التحققت
ارض من قول بلوس شيد غير ترك المخلوق واذنابل (٨٢) اولان كسته به ساحد المخرد رلر (منه)

مضامني بكلمه مك قال (رصد) چشم داشت اورا يامر راه گرفت اورا) اكاملتظر اولدى
يا بول باشين بكلمه (وهو المرصد والمرصاد جاي چشم داشت يامر راه) منتظر اوله جق بر
يا بول باشي (رعد بانك كردن و تهديد كردن) يقال (رعدت السماء تنذر كرد آسمان) كوك
كور لى (ورعد الرجل تهديد كرد مرد) قور قور لى رجل (رقور ورقده ورقاد خفتن)
او بومق يقال (رقد بخفت) او بودى (ركود ايستادن آب و باد و كشتى) صوبيل و كى
طور مق يعنى ساكن اولمق يقال (ركد الماء يستاد آب) صوطوردى كه ايلكلى تعبيرا و لنور
(والريح ايستاد باد) بيل ساكن اولدى (وركدت السفينة بايستاد كشتى) كى طوردى
(زبد: مسكه دادن) تره ياغى و يرمك يقال (زبدته از بده بالضم اى اطعمته الزبد) سجود
و مسجد سربزمين نهادن و غروقتى كردن) باشين يره قومق و تواضع ايتك يقال
(سجود: سجده كرد) سجده اتدى (وهي السجادة جاي نماز) معروف در (سجود سرود كفتن)
تغنى ايتك (يقال سجود سرود كفت) ايرلادى مصنف اساسده ديدى كه سمود باشي
قالدروب سينه سنى نصب اتمكه ديرلر ارلك دوه كوكره دكه اينديكى كى بوسيدن
غافل و ساهل اولان كسته به سامد ديرلر و مغنى دخی وضع مذكور اوزره طوروب
تغنى ايتككه مغنى به سامد ديرلر پس تغنى به سمود اطلاق اولندينى سامد اولان كسته نك
فعلى اولدينى ايجون اولمق ملاحظه اولنور فيروز آبادى ديدى كه سمود تكبرندن ناشي
باشي قالدير مقدر كه تركيد، صورت مق و بوجه اوزره طورون كسته به صور و داق
تعبير اولنور (سهد و سهد و سهاد و سهود بيدارى كردن) او يانق اولمق يقال (سهد
بيدارى كرد) بيدارلق اتدى يسهد نصر باندن و سهد يسهد علم باندن (شكده عطا
دادن) عطا و يرمك يقال شكده يشكده اى اعطاء (صمد آهنگ كردن) قصد ايتك يقال
(صمد ايد آهنگ كرد بوى) اكاقصد ايلدى (وهو الصمد پناه گاه نياز مندان) احباب
حاجتك ملجأى (طر دو طرد راندن) سورمك يعنى ابعاد ايتك يقال (طرده براند اورا)
آنى سوزدى (وهي الطريدة ستوران رانده) سورولمش دابه لر وفي الصحاح الطريدة
ما طردت من صيد وغيره و بولكه دن انفعال و افعال بابرى كلز عباد و عبودة و عبوديت
پرستيدن) طابق كه قوللوق ايتك تغيير اولنور يقال (عبدالله بنده كى كرد خدايرا)
حضرت الله قوللوق اتدى (عصديارى دادن) معين اولمق يقال (عصده يارى داد اورا)
اكايارديم اتدى (و بر بازو زدن) و بر كسته نك بازو سنده اورمق (ودرخت از بن بریدن)
واغاجى كو كندن قطع ايتك لكن معنای اخير ضرب و نصر بابلرندن كلور جوهرى
ضرب بانه تخصيص اتدى (عند و عنود ستيزه كردن) عناد ايتك يقال (عند كردن
كشى كرد) عناد اتدى (وازاره بكشتن) بولدن صامق يقال عند عن الطريق اى عدل
(ورقتن خون از رك) و طردن فان اتقى يقال (عند العرق و سال ولم يرقا) و اول طمره

صمد اسماء اليه دندر
معنا سنده اوج قول
وارد قول اول صمد
اولدو كه مخلوقانى
المقام ايدر و كندى
اكل ايتز قال الله
سجانه و هو يطعم
ولا يطعم لا يطعم لفظى
معلوم صيفه سيله ولا يطعم
بجهول صيفه سيله قرايت
اولدى لهذا عيسى
وامتى ربوبية مستحق
دكدر معنا سنى افاده
ايجون ديدى كه
ما سيج بن مريم الا
رسول قد خلت من قبله
الرسول و امه صديقه
كاتايا كلان الطعام
يعنى طعام اكل ايدن
كسته لر رب اولفه
صالح دكدر زيرار
حقيقى اكلدن منزله
قول ثانى سدى ديدى كه
صمد لاجوف له
معنا سنده در مترجم فقير
ديدى كه معنای مذكور
مصد و مصمت بر معنای
اولد و فتنه مبنى اولمق
ملاحظه اولنور قول
ثالث عامه اهل لغت
ديدلر كه صمد سيد
معنا سنده در كه مرجع
حاجات و ملجأ نياز
مندان اولمق فوفنده
گسته اوليه لهذا
هر كس لك جانبى
قصد و حاجتى عرض
ايجون لك طرفه
توجه بدر يقال صمد

اذا قصدت مصدك تفسيرى قول اخيره ناظر در (منه) (عرق)

عرق غاندى رلر (وهو عنيد كردن كش) معاند كسته جى عند كلور (فساد و فساد و مفسده
تباه شدن) خراب اولمق يقال (فسد تباه شد) خراب اولدى يفسد نصر باندن (وهو
فاسد تباه شده) خراب اولان نسنه و فسد يفسد حسن باندن فسادا و هو فساد بوباندن
صفت مشبهه نصر باندن اولان اسم فاعل معنا سنده در (قعود و مقعد: نشستن) او تور مق
يقال (قعد نشست) او توردى (كرد: راندن) سورمك طرد كى (كساد كاسد شدن)
كاسد اولور يقال (كسد كاسد شد) كاسد اولدى (وسوق كاسد بازار كاسد) كاسد اولان
بازار و لفظ سوق مذكور مؤنث استعمال اولنور (كنود ناسپاسى كردن) شكر ايتك يقال
(كند النعمة ناسپاسى كرد نعمت را) نعمته شكر اتدى (ابود: بر سينه خفتن مرغ) قوش
كو كسى اوزرينه ياتمق مرد مرث معنا سنده در (مجد و مجادة بزرگوار شدن) شريف
اولمق كه اولو اولمق ايله تغيير اولنور يقال (مجد الرجل بزرگوار شد مرد) اولو اولدى
رجل عجد نصر باندن و مجد عجد حسن باندن (وهو ماجد و مجيد بزرگوار) اولو
اولان كسته لف و نشر مرتب طريق مرعى دروهم ايجاد ج (مروود: عادت كرفتن)
عادت ايدنك كه خوى ايتك مروون دخی بو معنایه در يقال (مرد على الامر خو كرد
بركار) ايشه خوى اتدى (مسد تافتن رسن) ايجي بوكك (مصد آب دهن ميكدن) اغر صوبى
صور مق وفي الصحاح مصدر الريق مصه (مكود بجايى مقيم شدن) بربرده مقيم اولمق
يقال مكدمالكان اى اقام (نشدان جستن كم شده) ضايع اولان نسنه يى طلب ايتك يقال
(نشد الضالة بجست كم شده را) ضايع اولان نسنه يى طلب اتدى و ضالة ضايع اولان
بهيمه در مذكور و مؤنثه اطلاق اولنور (نشده سو كند دادن) آندو يرمك يقال (نشده الله
و بالله شفيع آورد بدو خدايرا) اكاحضرت الله شفيع كتوردى الله ايجون والله عشقنه
والله سورك شوبله ايله ديمك كى (نقد: سره كردن) رايچ اولان الحجه يى
زيوف الحجه دن سچمك يقال (نقد الدراهم سره كرد در همهارا) در هم لرك ايو سنى
سچدى (ونقد دادن) و بر نسنه نك قيمتى پيشين و يرمك كه نسنه مقابلى در يقال
(نقد الثمن نقد داد بهارا) قيمتى پيشين و يردى و هو النقد و اول ثمنه نقد ديرلر نقود ج
(نهد پستان بيرون آمدن دختر را) قيزك ممدسى ظاهر او اوب چقمق يقال نهدت
نارستان شدن) خاتونك ممدسى آغر شقلندى تنهد نصر باندن تنهد قمع باندن
(وهي ناهد زن نارستان) اول خاتونه ناهد ديرلر (هجوم خفتن بشب و نماز كردن
بشب) كيجد او يومق و كيجه نماز قيلق و مندا الحجد (همود مردن آتش) آتش سوينك
يقال همدت النار فرو مرد آتش) آتش سوندى هذ (اخذ كرفتن) طو تمق يقال (اخذ منه
شيئا بستاند ازوى چيزى) آندن بر نسنه يى آلدى (واخذ الله بالذنب فرا گرفت

متوسط الحال اولان
كسته به نقد البلد
ديكلى رايچ اولوب
آنكه تعامل نام
اولان در همه تشبيه
طريقه در (منه)
وا كرسن بزدن اوله
ايدك بزم طريقه
سلوك ايدر ايدك
ديه جك برده لو كنت
منال اخذت باخذنا
واول كسته كه بر نسنه يى
زياده حرصيله اخذ
ايدوب سرما و صانوب
براقصه هوا خاذا نباد
ديرلر (منه)

اورا خدا بکنه حضرت الله تعالى آتی طوندی یعنی مؤاخذه آندی کنه سبی ايله
(واخذ فی الممل آغاز نهاد در کار) ایشه شروع آندی (واخذ حذره بیم گرفت از و) آندن
خوف آندی (لجذ بستوده آوردن سائل پس از گرفتن عطا) سائل احسانی آلد قد نصره
بند ابرامه استمکله عاجز اتمک یقال (لجذنی فلان اذا اعطیت ثم سألت) نفاذ و نفوذ
روان شدن (جاری اولوب اطاعت اولونق یقال) نفذا لا سر روان کشت فرمان (فرمان
نافذ اولوب جاری اولدی که هر کس اطاعت آندی (و بیرون گذاشتن تیرز آنچه بران
آید) و اوق اصابت آیدوب طوقوندوغی نسنه نک بر یوزندن او بر یوزینه چمک یقال (نفذ
السهم گذاشتن تیر) اوق چکدی (ورسیدن) و بشمک یقال (نفذ الکتاب رسید نامه) نامه پتشدی
هر (اثارة روایت کردن) روایت اتمک یقال (اثر الحدیث روایت کرد سخن را) سوزی
روایت آندی (و حدیث مأثور حدیث روایت کرده شده) روایت اولنش حدیث (اثر
چوب را بآره بریدن) اغاجی بچقوایله کسمک یقال (اشرت الخشبۃ بالمنشار بشکافت
چوب را بآره) یاردی اغاجی بچقوایله (و تیز کردن دندان) و دیشی کسکین اتمک که
اوجونی سیوری اتمکله تعبیر اولنور یقال (اشر الاسنان تیز کرده دندانها را) دیشلری
بیله دی و کسکین ایلدی (و باسنانه اشر و اشر بدنانهای اوتیز است) آنک دیشلرنده
کسکینک وارد (امر فرمودن) بو یوزمق یقال (امر بکذا فرمود او را) بفلان
چین) اکا بیوردی فلان نسنه (امارة وامرة امیر شدن) بک اولمق یقال (امر علی
القوم امیر شد بر مردمان) قوم اوزرینه بک اولدی یا امر نصر بایندن و امر یا امر
حسن بایندن و هو الامیر اول بیکه امیر دیر لر امراء ج (بتر بریدن) کسمک یقال
(بتره پیرید او را) آتی کسدی جوهری دیدی که بتره قطعته قبل التمام پس بتر بر نسنه بی ناقص
ترك اتمکدن عبارتدر مخفی اولید که سیف باتر کلامی تفسیر مذکوره مناسب دکلدر
و سیوف بو اثر شمشیرهای برنده کسجی قلیچلر (بتر و بشور چیزی از تن بر جستن) بدنندن
بر نسنه چیمق اوفاق سیویلی کبی (بدور و بدار شناختن) سرعت اتمک یقال (بدر
بشتافت) سرعت آندی (بدر تخم در زمین افکندن) بتره تخم براقق یقال (بذر البذر بکاشت
تخم را) تخمی اکدی یعنی بتره صاچدی (بسر: حاجت خواستن نه بوقت خویش) وقتی
دکل ایکن حاجت طلب اتمک یقال (بسر الرجل الحاجة ای طلبها فی غیر موضع) بسور
روی ترش کردن) یوزن اکشتمک یعنی تبس اتمک یقال (بسر روی ترش کرد) تبس
آندی (بشری و بشارة مژده دادن) مژده و بر مک که تبشیر ایله تعبیر اولنور یقال (بشره
مژده داد او را) مژده آندی اکا (و هو البشیر مژده دهنده) مژده ایدنجی کسنه (و هی البشارة
والبشارة مژده کافی) مژده ایدن کسنه و بر دکتری مشتلق که مژده لکدن محرفدر (بطر

(شکافتن)

و اول کسکه که هر که
هر نه اتمک و ارایه
بکا مرایه بن مینون
اولورم دیرا کاسره
دیرلریقال فلانة مطعیه
لامیرهای لزوجها
(منه)

مطرزی دیدی که بآره
وقت غضیده صدور
ایدن حده معنانه در
قل لایة و لاخیر
فی حلی ذالم یکن له یوارد
نعمی صفوه ان یکدرا
(منه)

شکافتن ریش) یاره بی دشمک و منه البیطار (بقر شکم شکافتن) قارین یارمق یقال (بقره بشکافت
شکم) قارتی دشدی و یاردی (بکور بامداد کردن) صباحلق یقال (بکر بامداد بکاه آمد
یافت) صباح وقتنده کلدی یا کندی که ایرکن تعبیر اولنور واکر کوتی تعیین ایتیموب
همان صباح وقتی کلدیم دیمک مراد اولونسه آیته بکرة دیرلری باکرأ واکر متعین
کونک صباحی کلدیم دیمک مراد اولونسه آیته بکرة دیرلر که ظروف غیر متمکنه دن اولمغه
تنوین ادخال اولنوز (تجرو تجارة و متجربازرکانی کردن) بازرکانلق اتمک یقال (تجربازرکانی
کرد) بازرکانلق آندی (و هو تاجر بازرکان تجار و تجار تجار) (بشور هلاک کردن) هلاک
ایتمک یقال (بتره هلاک کرد او را) آتی هلاک آندی و فی الاساس یقال (بتره الله ای اهلکه
هلاکادائما لا یتعش بعده) (بتر بازداشتن) منع اتمک یقال (ما یتبرک عن حاجتک) ای ببطک
(جبر شکسته را بر بستن) قیریغی باغلامق و اصلاح اتمک یقال (جبر العظم بر بست استخوان را)
قیرلش کوکی باغلا دی (جیور و جیران خود بسته شدن) قیریق کندو باغلامق یعنی کسنه
علاج ایتدین ایو اولوب بتمک یقال (جبر بنفسه خود بسته شد) کندو باغلامق بتمدی
(ونیکو کردن حال کسی) و بر فقیری غنی اتمک قال الجوهری الجیران تغنی الرجل من فقر
او تصلح عظمه من کسر (جزر کم شدن آب) صوا کسک یقال (جزر الماء کم شد آب) صوا
اولدی که در یاده مدمقابلی در (و شتر کشتن) و دوه بو غازلحق (جسر پل بستن) کویری یا بقمق
(جساره چیره کی کردن) جراءت اتمک و الجسور المقتد ام (جسور دلیر شدن) شجیع
اولمق (جسر پچرا گذاشتن ستور شبان روز) کبجه و کوندوز حیواناتی مرعی به صالمق که
آنده یا توب و آنده قالدلر (جسور صبح دمیدن صباح) بری آچیلحق (جبر شاد کردن)
مسرور اتمک یقال (جبر شاد کرد او را) آتی منع آندی و هو الحبر و الحبرة و الحبور شادی
سرور (جبر بازداشتن) منع اتمک یقال (جبره بازداشت او را) آتی منع آندی (و جبر علیه
القاضی بازداشت او را داور از تصرف مال) حاکم آتی ماله تصرفدن منع آندی صباوة
یاسفاهت ایچون منعی کبی (و هو الحجر) حانک کسری و ضمی ایله (حرام) جوهری دیدیکه
حرام معنانه اولان جبر لفظنده حاده حرکات ثلاثه جائز در و حرث حجر قول شریفنده
حرکات ثلاثه ایله قراءت اولندی و عقل معنانه اولان حجرده حامکسور در فقط (حدر
بشتاب قرآن خواندن و بشتاب بانک نماز کردن و از بالا بزر افکندن و بر آماهانیدن)
عجله ایله قرآن اوقومق و عجله ایله اذان اوقومق و یو کسکدن آچغبر افاق و شیشرمک
(حدر دور آماهید شدن) کندو شیشرمک یقال (حدر جلد الرجل) ای ورم من الضرب
(حصر: بازداشتن) حبس و منع اتمک یقال (حصره بازداشت او را) انی حبس و منع آندی
(و حصار کردن و شمردن) و محاصره یعنی احاطه و تضییق اتمک و مضیق و بخیل اولان

آماهیدن اماهیدن
معنانه شمشک معنانه
و اماهیدن آماهیدن
شیشورمک معنانه
متمدی در (منه)

کسته به حصیر دیر لر و تعداد اتمک (حضور حاضر آمدن) حاضر اولمق يقال
(حاضر المكان حاضر شد بجای) فلان یرده حاضر اولدی یعنی بولوندی (وگفته
بحضرة فلان وبحضرة وبحضرة وبحضرة و بحضرة سخن گفتیم بدو پیش بهمان)
سوز سولیم اگفلان کسته نك یاننده (وهو المحضر نوشته قاضی) قاضی حقی که معروف در
والمحضر ج (حضر حرام کردن) حرام اتمک يقال (حظره حرام کردش) آی حرام اندی
(مخبر و خبره و خبر آزمودن) تجربه اتمک که سینامق تعبیر اولنور يقال (خبره بیازمود
اورا) آی سینادی (خثور و خثورة ستر شدن مایع) صوبوق نسته قویونمق يقال خثر اللین
ستر شد شیر) سود قویولندی بخثر نصر باندن و خثر بخثر حسن باندن (خطور و خطر
کار بدل آمدن) ایش خاطره خطور اتمک یعنی درونه برشی کلک يقال (خطر الامر بهاله
و خطر علی بالله بگذشت کار در دل او) ایش قلبند کچدی یعنی کلدی (دبور پشت دادن
شب و روز) کچه و کوندوز ارقه و یرمک یعنی برینک آردنجه کلک يقال (دبر اللیل النهار
پشت داد شب و روز) کچه کوندوزه آرقه و یردی یعنی کوندوز کچه نك آردنجه
کلدی (و روی فرا کردن) و یوزین دوندومک (ووزیدن باد دبور) و دبور یلی که صبا مقابلی
در اسمک (دور نابدید شدن نشان) بر نسنه نك اثر و نشانی قالمق يقال (در المنزل کهنه
و نابدید شد جای) یورت یری اسکیدی و اثر و نشانی قالمدی (دمور بی دستوری در سرای
کسی شدن) اذنسر بر کسنه نك خانه سنده کیرمک (دمار هلاک شدن) هلاک اولمق (ذکر
و ذکر یری زبان یاد کردن) لسان ایلده ذکر اتمک يقال (ذکره باللسان یاد آورد اورا بزبان) آی
لسان ایلده ذکر اندی (ذکر یاد کردن در دل) قلب ایلده یاد اتمک یعنی آی قلبه کتورمک يقال
(ذکره فی القلب یاد کرد دست در دل) قلب ده تذکر اندی جوهری دیدی که ذکر و ذکر یری
نسیانک نقیضی در (ذکر بر قتال انکیختن) قتاله رغبت اندرمک يقال ذمرت ای حثنته
(زجر از کاری وازدن) برایشدن منع اتمک يقال (زجره عن کذا وازد اورا از کاری)
آی شویله ایشدن منع اندی (و بمرغ فال گرفتن) و قوش ایلده فال طوتمق که عیافه دیر لر
کهنات انوا عندنر يقال (زجر الطائر فال گرفت بمرغ) قوش ایلده فال طوتندی اصل معنای
ترکیب براند مرغرا یعنی قوشی سوردی کرک ایدی لکن قوش ایلده فال طوتمک طریق
قوش قوندوغی موضعدن اوچور مغله اولدی یعنی ایچون زجر بالطائر دیو تعبیر اولندی
طریق تفأل بودر که قوشی قوندیغی موضعدن طاش آتمغله یا خود چاغر مغله
اوچور و ب نظر ایدر لر اگر صاغ جانبه توجه ایدوب اوچر سه تفأل واکرصول
طرفنه اوچار سه تشأم ایدر لر (وبانک برستور زدن نابود) و حیوانات طور مسون
یوروسون دیو چاغر مق (سبر: میل بجراحت فرو بردن ناغور آن معلوم کردد) میلی یاره یه

صاحب دیوان دیدی
حضر علم باندن دخی
لغندر مصنف نوابده
اذا سمعت المنادب
فاحضر و اذا دعيت
الى المأدب فاحذر
دیدى (منه)

میدانی دیدی که
العائف آنکه بمرغ
فال گیرد (الغائف)
آنکه بفرزند نکره
ناید رماند یانه وجهه
قافه و الطارق آنکه
سنگ زند و وجهه
طوارق الحاذی آنکه
باعضا نکردد در
خالهاری و فال گوید
(الراف) اخترکوی
(منه)

(غایق)

غایق معلوم اولسون ایچون صوقق يقال (سبر الجرح بالمسار یازمود جراح را بمیل)
یاره یی میل ایلده تجربه اندی که دکدی تعبیر اولنور (ستر پوشیدن) اورتمک يقال (ستره
پوشید اورا) آی اورتمدی و هو الستر و السترة و الستارة پرده که معروف در والاستار
والستارج (سجراتش بتافتن) آتش ایلده قیزدرمق (يقال سجر التنور بتافت نور را با آتش)
تنوری آتش ایلده قیزدردی (و پر کردن) و طولدرمق يقال (سجر الله البحر پر کرد خدای
در یارا) حضرت الله دریای طولدردی و زوزنی و تپی کردن دخی دیدی یعنی بوشالتمق
صاحب دیوان مسجور تفسیرنده قیل المملو و قیل الفارغ دیدیکی بومعنایه مناسب در
و فیروز آبادی کلامنده دخی سجر اضداددن اولدیغی منفهم اولور (سطر نوشتن) یازمق
يقال (سطر نوشت) یازدی (وهو السطر رست) بربری ایلده منتظم یازی ورسته فارسیده
صیره صیره دوزلمش نسنه لره دیر لر سطور ج و السطر م اسطارج و المسطر
خط کش) معروف در (سکر بند بستن آب را) صویه بند یاقق يقال (سکرا التبر بند بست
جوی را) صوحر قنده بند باغلادی (وهو السكر بند آب) صوبندی (سمر و سمر بشب حکایت
گفتن) کچه و قی افسانه سوبلک يقال (سمر القوم افسانه گفتند مردمان بشب) کچه
قوم حکایه سوبلدر که آندن مثل ایلده تعبیر اولنور (وهو السمر بشب حکایه) کچه سوبلن
حکایه سمر دیر لر اسمار ج (وهو السامر بشب حکایه کو) کچه حکایه سوبلین کسنه
سامر و سمار ج لفظ سامر مفرد و جمع مقامنده استعمال اولنور حجاجه حاج دیدکری
کبی (و منج آهنین بجای کوفتن) و دمور مینخی بریره قاقق (شبر عطادادن) احسان و یرمک
ابن السکیت دیدی که شبرت فلاناً مالای اعطیته و مصدری شبردر عجاج شبردر
دیدی (شجر و شجور خلاف افتادن) اختلاف دوشمق يقال (شجر الامر بینهم مختلف
شد کار در میان ایشان) ایش مختلف اولدی آنلرک میاننده (شطر دوختن جامه) جامه
دیکمک جوهری سیرک سیرک دیکمکدر دیدی (شطور و شطارة رندی پاک شدن) رندلا
أبالی اولمق يقال شطر رندی پاک شد و هو شاطری پاک شطار ج (شطر دونیمه کردن) ایکی
بلوک اتمک يقال (شطراشیء دونیمه کرد چیز را) نسنه یی ایکی بلوک اندی (وشعر و مشعره
و مشعوره) دانستن یلک يقال (شعر به و شعره دانست اورا) آی بیلدی (ولیت شعری
کاشکی بدانستی) کاشکی بیله ایدیم که نه اولیدی بیله ایدیم تعبیر اولنور سیویه دیدی که
اصلنده لیت شعرتی ایدی لکن تایی حذف ایتدیلر ذهب بمذرها و ابو عذر هاده
حذف اندکری کبی (شعر شاعر شدن) يقال (شعر الرجل شاعر شد مرد) رجل شاعر
اولدی و شاعر کجی شعراء کلور علی غیر القیاس اخفش دیدی که لفظ شاعر لابن
و نامر قبیلنددر صاحب شعر معنسانه و سنی شاعر آلفظته (شکر و شکور و شکران

حریری دیدی که
سامر اسم جعدر لفظ
حاضر کی صواو زینه
زول ایدن فیعله
معنسانه در و باقر
جاعت بقر معنسانه
اولدیغی کی بعض اهل
لفت لفظ باقر بقر
و شیانری مجموعتک
اسمیدر دیدیلر
(منه ۱)

حیث قال الشعر الحیاطة
المتباعدة (منه)

سپاس داری کردن) شکر ایتک لام ایله و بنفسه متعدی اولور و لام ایله متعدی اولمق
افصح در یقال (شکر النعمة سپاس داری کرد نعمت را) نعمته شکر ایتدی (صدر و صدور
باز کشتن) کیرو دوتک یقال (صدر عن الماء و باز کشت از آب) صودن دوندی (وهو
المصدر جای باز کشتن) کیرو دونه جک بر مصادر ج (صقر کرمای آفتاب در کسی
اثر کردن) شمس حرارتی بر کسندیه تأثیر ایتک (و میتین بر سنک زدن) و کولونکی طاشه
اورمق و اوجی سیوری طاش پاره لدکری آله صاقور دیرلر معول دید ککری کبی
(ضمرو ضمور باریک میان شدن اسب) آتک بلی اینجه اولمق یقال ضمیر باریک میان
شد اسب آت بلی اینجه اولدی (طمر و طمرور بر جستن) صیچرامق یقال (طمر بر جستن)
صیچرادی و پرهیه که بر غوث در طامر و بر کسندیه مجهول اولسه اکا طامر بن طامر
دیرلر (طهارة و طهر پاک شدن) پاک اولمق یقال (طهرت المرأة پاکیزه شد زن از بیماری)
خاتون حیضدن پاک اولدی اظهار نصر بایندن و اظهار فتح بایندن و طهرت تطهر
حسن بایندن (وهی طاهر زن پاک شده از حیض) حیضدن قور تلمش خاتون (عبور بر آب
گذشتن) صواوزرندن کچمک یقال (عبور الوادی بگذشت رود را) چایی کچدی (عبارة و عبور
تعبیر کردن خواب) دوش تعبیر ایتک یقال (عبور الرؤیا تعبیر کرد خواب را) دوشی تعبیر
یعنی تفسیر ایتدی (عثر و عثور دیده و روشن شدن) بصیرت لو اولمق یعنی مطلع اولمق یقال عثر
علیه ای اطعم (عثر و عثوره يك ستاندن) اون حصده بر حصده یی آلتی یقال (عشر
القوم بستانده يك مال مردمان) قومك مالکك عشرینی آلدی مخفی اولمده که لفظ عشر
ضرب بایندن اولور سه عشر القوم قومه و انجی اولدی و اگر نصر بایندن اولور سه
عشر مالترین آلدی دیک اولور امدی یوم مقامده عشر القوم عبارتتی اکثر نسخده
دهم شد مردمان را کلامیله تفسیر کتب لغت مخالفدر باب اولده ثلث القوم ترجمه سنده
بو معنایه اشارت اولمشدر (عمارة آبادان کردن) معمور ایتک یقال (عمر الدار آبادان کرد
سرای را) سرایی معمور ایتدی (عمارة و عمران آبادان شدن) کنبو معمور اولمق یقال
(عمرت الدار خود آبادان شد سرای) سرای کنبو معمور اولدی پس عمر لازم
و متعدی استعمال اولور عمر نصر بایندن و عمرت عمر علم بایندن و دار معمورة و عامرة
معمورة معنایه دافق و عیشة راضیه کبی (سرای آبادان) معمور سرای (و رجل
معمار مرد بسیار عمارت کن) چوق عمارت ایدن کسند (عبور باقی ماندن و ماضی شدن)
باقی قالمش و کجوب ماضی اولمق یقال (عبور ماند یا گذشت) قالدی یا کچدی وهو
من الاضداد (غیر فرا پوشیدن آب چیزی را) صو بر نسنده یی اورتمک یقال (غمره
الماء پوشید اور آب) اورندی صو آتی (وهی الغمرة سحقی) مشقت و الجمع غمر

معبود اول خاتوندر که
رجالدن نغمه نغم
عرب یا ابن المعبره
دیوب شمع ایدرلر
(منه)
قطرب مثلث سنده
دیدی که عمر نصر
بایندن خراب اولان
دار و منزل معمور
انگده و عمر علم بایندن
طول عمر و عمر
حسن بایندن عمارت
بایتنده مستعملدر
(منه)

کنوبه و نوب (غمر: آب بسیار) چوق صو و بر کسندیه بغایت سخی اولسه اکا غمر الخلق و غمر
الرداء دیرلر اغمار ج (فترة و فتور و فتور سست شدن) ضعیف اولمق که فرسز تعبیر اولور یقال
(فرسست شد) ضعیف اولدی (فجور بی سامانی) یاره مزلق فاسق اولمق کبی یقال (فجر بدی
کرد) یاره مزلق ایتدی (ودروغ گفتن) و بلان سولمک جوهری دیدی که فجرائی کذب
و دیدی که فجرا صانده میل معنایه در (والفاجر المائل) فجر آب روان کردن) صوبی آفتق
یقال (فجر الماء فی الکرم رها کرد آب را دررز) اوزوم آسمه سنده صوصالی و پردی
(فطر بی مایه سرشتن خیر) خیری مایه سز یوغرمق یقال (فطر الجبین بی مایه سرشت
خیرا) خیری مایه قاعدن یوغوردی وهو الفطیر مایه سز اولان خیره فطیر دیرلر
جوهری دیدی که فطیر خیرک خلاقی در و فطیر اول خیر در که مایه سی کلوب
یتشیمده و هرشی که یتشمکه قوم یوب عجله اولده اکا فطیر دیرلر و فطرت الجبین افطره
دیرلر عجله ایدوب مایه سی کلنجه صبر ایتسه (فطور شکافتن) یارمق یقال (فطر
الشیء شکافت چیز را) نسنده یی یاردی (فقر: شکستن مهره پشت) بیل کو کنبک
مهره سنی که او کورقه تعبیر اولور قیرمق یقال (فقرته الفساقه پشت شکست
اورا بلا پشت شکن) بیل قیرمچی اولان بلا آتک بلینی قیردی فقره داهیه دن
عبارتدر مراد زیاده عجزنی بیاندی یعنی تحملی مشکل داهیه متبلا اولمغه بغایت
بی تاب اولدی (قصر بازداشتن) حبس و منع ایتک یقال (قصره بازداشت اورا) آتی منع
ایتدی و جاریه مقصورة مخدرة (و کم کردن) بر نسنده یی قصه ایتک (قصور خود باز ایستادن)
کنبو منع اولمق مانع یوق ایکن یقال (قصر بنفسه خود باز ایستاد) کنبو کیرو و طور دی (واز
کاری باز ماندن) و برایشدن کیرو قالمق یعنی عاجز اولمق (قصر و قصارة جامه شستن کازر)
کازر جامه یی غسل و دق ایتک یقال (قصر القصار الثوب بشست کازر جامه یی
غسل ایتدی) قطر چکیدن) طامله مق یقال (قطر الماء چکید آب) صوطا مله دی (و چکانیدن)
طامله مق یقال (قطر الماء بچکانید آب را) صوطا ملاندی پس لازم و متعدی استعمال
اولور و قطران دخی لازم معنایه در طانک قتحیله اما طانک کسریله اولان قطران
دوهیه سور دکری نسنده در که فارسیده کتران دیرلر (قطر و مطور اندر زمین رفتن)
برده یورومک یقال قطر فی الارض ای ذهب (فقرازی کسی رفتن) بر کسندیه آردنجه
کتک که او عقی تعبیر اولور یقال (قفرته اثره فقره ای قفوتیه) قرو قار بقمار غلبه کردن)
قار ایله غالب اولوب مقاصره ایتدی کسندیه مالی او تمک یقال (قره المال مال پردازی
بقمار) قار ایله آندن مال آلدی (کبر غلبه کردن بزرگی) بویو کلک ایله غلبه ایتک (کثر غلبه
کردن بسیاری) چوق لوق ایله غلبه ایتک یقال (کثرناهم فکثرناهم ای غلبناهم بالکثرة

ابن الانباری دیدی که
کلام عربده فاجر
لفظنک معنایه خوردن
میل و عدول ایدن
کسندیه در و کذاب
فاجر دید ککری
صدقندن میل ایتدی
ایچوندر و حضرت
عمر رضی الله عنه
کاوب دوه سنک
تقبیلدن شکایت ایدن
اعرابینک شعرنده که
مشهور در مصراع
اغفر له اللهم ان کان
فجر عبارتده فجردن
مراد مائل عن الصدق
دیکدر (منه)

(کفر و کفران و کفور ناسپاسی کردن) شکر آتمک يقال (کفر النعمة ناسپاسی کردن نعمت را)
 نعمته شکر آتمدی (کفر نکردن خدای را) حضرت الله ایمان کتورمک يقال (کفر بالله
 نکردن خدای را) حضرت الله ایمان کتورمدی (کفر فرپوشیدن) بر نسنه بی ستر آتمک
 یعنی اورتمک يقال (کفرت الشئ) کفره ای عطیته (مخروخور شکافتن کشتی آب را در وقت
 روان شدن و آب زمین را) کئی یورود کده صوتی یار مق جوهری مع صوت دیدی و صویری
 یار مق (مدر بکل اندودن) چامرا به صوامق يقال مدرت الخوض ای اصلحته بالمدر (مصر
 بسر انکشت دوشیدن) یار مق او حیلده سود صاغق ابن سکت عمده اولان سودی چاه صاغق
 دیدی و عمده باقی قلان سودی صاغق مصر دیر لر (مطر باران بارانیدن) یغور یا غرق يقال
 (مطرت السماء باران بارانید آسمان) آسمان یا غور یا غردی (و باران باریدن) و یغور یا غرق
 پس لازم و متعدی استعمال اولنور (مقرر کردن شکستن) یو یونی قیر مق (مکر بدسکالیدن)
 یاره مز صائق و حیلده آتمک يقال (مکر بدسکالید) حیلده آتمدی (نثر مالیدن سر اندام) ذکرک
 باشی نبولده نصکره اومق و فی الحدیث فلینثر ذکره ثلاث نثرات یعنی بعدالبول (و کشیدن
 بعنف) شدت ایله چکمک و فی الصحاح جذب بحفوة (نثر و نثار پاشیدن) صایق و طاعنق
 يقال (نثر الشئ) پراکندید چیز را) نسنه بی پراکنده آتمدی (نذر و نذران ناکاه بیرون
 جستن) ناکاه طشره صیغرا مق یعنی اکسزین ظاهر اومق يقال (نذر من فیہ الکلام سخن
 از دهن وی ناکاه بیرون جستن) سوز آنک آنزندن ناکاه ظهور آتمدی (وهی النادرة
 سخن ناکاه بیرون آمده) ناکاه ظهور آیدن کلامه نادره دیر لر نوادر ج (ولقیته
 نذرة بر سیدم اورا ناکاه) ناکاه آ که ملاق اولدم (نسر گوشت کندن مرغ بمقار) قوش
 یورنی ایله ات قویار مق جوهری دیدی که النسر نض البازی اللحم بالنسر منسر برنجی
 قوشک یورنی در که سائر قوشک منقاری منزله سنده در (نسر زنده گردانیدن) میتی احیا
 آتمک يقال (نثر الله المیت زنده کرد خدای مرده را) حضرت الله میتی احیا آتمدی (نشور
 خود زنده شدن) کندوزنده اومق يقال (نثر بنفسه خود زنده شد) میت کندودیری
 اولدی (نثر بریدن چوپ بآره) و اغاجی بچقوا یله کسمک يقال (نثر الخشب بالمنشار بآره
 برید چوپ را) بچقوا یله اغاجی کسیدی (نصر و نصرة یاری دادن) یار دیم آتمک يقال (نصره
 الله علی العدو و نصره من العدو نصرت داد اورا خدای بردشمن) حضرت الله آ که
 نصرت و یردی دشمن اوزرینه (وهو النصیر فیروز دهنده) نصرت و یرجی انصار ج
 و ناصر دخی بو معنایه در جی نصر کلور صاحب و صحب کئی (نصرة و نصور و نصارة
 تازه روی شدن) حسن و رونق صاحبی اومق يقال نصر الوجه و العود تازه شد روی
 و سترکشت درخت) یوز کوزل اولدی و اغاج یشلندی بنصر نصر باندن و نصر بنصر
 حسن باندن و نصر بنصر علم باندن و هو ناصر و نصیر و نصور و نصر تازه حسن و رونق

(صاحبی)

قال النبي عليه السلام
 اهل الكفور اهل
 القبور اهل حديث
 ديدلر که کفر قریه
 معنایه در ایچنده
 ساکن اولان کسه لری
 ستر آتمدی که ایچون
 بو امم ایله نسیم اولندی
 امام راغب دیدی که
 کفر ستر معنایه
 اولنله کجه به کافر
 اطلاق آتمدی
 اشخاصی ستر آتمدی
 ایچون و زارعه کافر
 دیدلر حبوباتی ستر
 آتمدی که ایچون يقال
 کفر النعمة ای سترها
 (منه)

قوس الاطباء
 دیدی که ناضربایت
 شدید الحفرة اولان
 نسنه در اخضر ناضر
 دیر لر اصغر فاقع
 دیدلر کئی و کاهی
 هر لونده مبالغه
 ایچون ذکر آیدلر
 مثلا احضر ناضر
 و احمر ناضر و ابن
 الاعرابی ناضر هر
 لونده استعمال اولنور
 دیدی ابن جی دیدی که
 نصر و نصیر و نصار
 ذهب و فضه به اطلاق
 اولنور لکن ذهبه
 استعمالی غالب اولدی که
 جی نصار کلور
 و نصار نونک ضمیمه
 هر نسنه مک خالصه
 اطلاق اولنور (منه)

صاحبی اولان کسنه (نصر تازه روی کردن) و حسن و یر و تفلو آتمک يقال (نصره الله
 خوب و تازه روی کرد اورا خدای) حضرت الله آنی کوزل و یر و تفلو آتمدی پس لازم
 و متعدی استعمال اولنور (نظر و نظران نکریستن) باقی يقال (نظر الیه و نظره نکریستن
 اورا) اکابا قادی (وهو المنظر چهره نظر) کوزل یوز (و المنظرانی مرد خوب چهره) کوزل
 یوز لو کسنه (نظره پاییدن) منتظر اومق مهلت دادن ایله تفسیر اولنق بو معنایه قریب
 در يقال (نظره انتظار کردش) اکامتنظر اولدی و دخی مهلت و یردی (نقر دانه بر چیدن
 مرغ از زمین) قوش یردن دانه دوشرمک يقال (نقر الطائر الحب بر چید مرغ دانه را)
 قوش دانه دوشردی (و در چوپ کنده کری کردن) و اغاجه او یعه جلیق آیدوب نقش
 آتمک يقال (نقر الخشب کنده کری کرد چوپ را) اغاجه او یعه جلیق آتمدی (و یردن آسیار)
 و در کرم دیشه مک يقال (نقر الریح یزد آسیار) دکر منی دیشه دی (وهو المنقار خایسک
 آسیازن) دکر من دیشه به جک چکچ که فارسیده اژینه و شکنه دخی دیر لر (و دمیدن)
 او فورمک يقال (نقر فی الناقور درد میدرد بوق) و یوری به او فوردی (و عیب کردن)
 و عیلق بر خاتون زوجه دیدی که بی ابنای نظرایه او غرات بنات نقری به او غرا تمه
 یعنی مجرد نظرایله اکتفا آیدن رجاله او غرات و مرور آیدن نسای تعیب آیدن نسوانه
 او غرا تمه (و شبیلیدن) و صیتلق و یرمک جوهری دیدی که نقر بر صو مجفوز در که آنی آنکله
 تحریک آیدلر اول وجه ایله که دانی طماغنه یا پشدر و ب صکره آجرو اول وقت بر صدا
 حاصل اولور (هجر و هجران و هجرة از کسی بریدن) بر کسنه دن کسملک و آیرلمق يقال
 (هجره بریده کی کرد ازو) آدن منقطع اولدی (هجر و هجران در خواب یادر بیماری)
 او یقوده یا خسته لکده بهوده سو بک که صایق مق تعبیر اولنور يقال (هجر المرض بهوده
 کفت خسته) خسته صایق دیدی (هجر ریزان شدن اشک) کوز یاشی آقق هز (بروز بیرون
 شدن) طاشره چیقمق و آشکاره اومق يقال (بروز بیرون شد) طاشره چیقیدی (هجر باز داشتن)
 منع آتمک يقال (هجره باز داشت اورا) آنی منع آتمدی (و حائل نهادن) مانع قومق يقال (هجر
 بین الشیئین در میان دو چیز باز دارنده نهاد) ایکی نسنه نک مایتنده حائل بر اقدی (و بینهما
 حاجز در میان ایشان باز دارنده هست) اول ایکی نسنه نک مایتنده حائل و مانع
 وارد (رجز : شعر کوتاه وزن کفتن) وزنی قصیر شعر سو بک يقال (رجز الشاعر
 شعر کوتاه وزن کفت شاعر) شاعر وزنی قیصه شعر سو بیدی قال العلامة الزخشری
 مؤلف هذا الكتاب بیت یا ایها السائل عن علم الرجز * هذا هدی عروضة لقد برز *
 مستفعلن مستفعلن مستفعلن * مستفعلن مستفعلن لها نوز * وهو الرجز و این شعر کوتاه وزن
 وزنی قیصه شعر (وهی الارجوزة و این قصیده کوتاه وزن) وزنی قیصه قصیده به
 ارجوزه دیر لر و الارجوز ج * فیروز آبادی دیدی رجز شعر دن بر نوع در که وزنی

مر به ده انظر الینا و بیننا و لنا دیدی که بو معنایه مبنی در (منه)

وفی المثل انه لشدید
 الناظر فلان کسنه
 نهمتن بری در ملاه
 یعنی ایله نظر آید به جک
 برده ضرب اولنور
 و فلان کسنه خاین
 دکلدر دیه جک برده
 فلان نقی الطرف
 و کوزی غیرک مالنه
 نظر آتمد دیه جک برده
 انه لفضیض الطرف
 دیو ضرب مثل آیدلر
 (منه)

فرشی شاملده دیدی که
 لفظ نظر معانی کثیره ده
 مستعملدر لکن مشهور
 اولان الی معنادر
 اول نظر العین ثانیاً
 فکر يقال فیہ نظرای
 فکر ثالثاً غایبه يقال
 نظر الله الی فلان ای
 اعتنی به رابعاً مقابله
 يقال دور متناظرة
 ای متقابله خامساً علم
 يقال له نظر ای علم
 سادساً ترتیب امور
 معالمة لاستقصال
 الجهول (منه)
 مطرزی ابضاحده
 دیدی که نظر الیه
 دیر کوزی ایله بر نسنه
 باقسه و نظریه دیر لر
 بر نسنه دأمل ایتمه
 و نظره دیر لر بر کسنه
 به مرحمت ایتمه قال
 المؤمن ثلاث احب
 صدیق انظر الیه
 و کتاب انظر فیہ
 و محتاج انظر له
 و حریر بک مقامه

التي كره مستعملن در اجزای بری برینه متقارب وحروفی آزاو ملقه بواسم ایلله تسمیه
اولندی خلیل دیدی که رجز شعر دکدر بلکه نصف بیت وثلث بیت در وار جوزه
آندن قصیده کبی در (طیر افسوس داشتن) مسخریغه آلق یقال (طیر به افسوس داشت اورا)
آنی مسخریه آلدی (لکز بر سینه زدن بمشت) یومروق ایلله کو کسه اورمق ابوزید
کو کسه مخصوص دکدر دیدی (مرز بچنکل گرفتن نه سخت) چنکال ایلله طوئق که
رفق ایلله اوله جوهری دیدی که مرز پارمقارک اوچیلله چمیدله مک که طرناق ایلله
اولمیه و آجتمیده و اگر آجتمق مرتبه سی اولور سدا کافر ص دیر لر (نکر کزیدن ماریه بینی)
ییلان بر کسنه بی بوری ایلله صوئق که اگر دیشی ایلله ایصر رسه اکانشط دیر لر وهر
اوجی سیوری نسنه ایلله دور تسه لر اکادخی نکز دیر لر (بؤس درویش شدن) فقیر
اولمق یقال (بؤس درویش شد) فقیر اولدی بیؤس نصر باندن وبؤس بیؤس علم باندن
وبؤس بیؤس حسن باندن وهوبؤس درویش فقیر (بجس آب راندن) صوی آتتمق
یقال (بجست الماء فانجس) ای فجرته فانجبر (جس افسردن روغن) یاغ طوئق
مرادات یاغیدر زیراجوهری جوس جودالودک دیدی (حراسه نگاه داشتن) حفظ ایتمک
یقال (حرسه نگاه داشت اورا) آنی حفظ ایتدی ویا سبانه حارس دیدکلری حفظ
ایتدیکی ایچوندر (وهو حارس: نگاه دارنده) حفظ ایتدیجی کسنه حراس وحرس
واحراس . ج (خس پنجك شدن) بش حصه دن بر حصه آلق یقال (خس القوم
پنج يك گرفت از مال مردمان) قومك مالك خسنی آلدی (درس ودراسة
خواندن) اوقومق یقال (درس الکتاب بخواند کتاب را) کتابی اوقودی (درس
کوفتن) دوکک یقال (درس الطعام بکوفت غله را) بغدادی دوکدی مرادخرمنده
دوکلکدر دوس کبی (ونا بدید کردن) و یوق ایتمک یقال (درست الریح الدار نابدید
کرد باد سرای را) ییل سرایی محوایدوب آندن اثر قومدی (دروس خود نابدید
شدن) کندو محو و خراب اولمق یقال (درست الدار بنفسها نابدید شد خود سرای)
سرای کندو خراب اولدی پس لازم ومتعدی استعمال اولنور (وکنه شدن جامه)
وجامه اسکیمک یقال (قد درس الثوب) ای اخلق واسکی ثوبه درس ودریس دیر لر (وبی
نماز شدن زن) وخاتون حیض کورمک یقال درست المرأة ای حاض و خاتونلرک
فرجنه ابو ادرا س دیر لر (دس و دمس تاریک شدن شب) کیجه نك ظلمتی مشد
اولمق یقال (دس اللیل تاریک شد شب) کیجه مظلم اولدی ولیل دامس وادموس شب
تاریک (مظلم کیجه) سدس شش يك شدن) آنی حصه دن بر حصه آلق یقال (سدس القوم
شش يك ستمال مردمان) قومك مالك سدس آلدی (رجس آواز رعد و آنچه

(بدان)

این الانباری دیدی
درس کلام عربده
ریاضت و تذلل
معناست در طریق
مدرس دیر خلقک
ذهاب وایابی سببی ایلله
متذلل و متاثر اوله
وقارده واقع اولان
طریق در دیر
پس درس الکتاب
عبارتک معنایی
لسانی آنک ایچون
تذلل وقرائننده
ریاضت ایتدی دیکدر
(منه)
کذا فی نسخ الاساس
وفی القاموس ابو
دراس فرج المرأة
وفی الاساس العوف
ابو دریس (منه)

بدان ماند) رعد مثل لونك صوتی یعنی صوت شدید یقال رجست السماء ای رعدت
(رکس واپس کردانیدن) برنسنه بی ترس چویرمک (رمس پنهان کردن درخاک)
برنسنه بی طور اقلده صاقلامق وهر نسنه بی کتمده دخی مستملدر (رمست علیه
الخبزای کتمه ورمست المیت ای دفته) شمس وشماس هست نادادن اسب) آت
صیرتنی ویرمک یعنی اوزرینه آدم بندرمک یقال (شمس الفرس پشت نداد اسب)
کسنه بندرمدی آت (وهو شمس اسب سرکش) چامشلق ایلدن آت که چاموش
شموسدن تحریف اولمق ملاحظه اولنور (عنوس دیر ماندن دختر درخانه پدر
بی شوهر) اول قیز که باباسی اونده چوق طوروب شوهره تزوج ایتیه یقال (عنست
الجارية فهی عانس اذا طال مکثها فی منزل اهلها بعد ادراکها) (قس بآب فرو بردن)
صویه طال دیرمق (قوس بآب فروشدن) صویه طالمق لازم ومتعدی استعمال اولنور
وغواصه قاس دخی دیر لر (لقس افسوس داشتن) مسخر لقه آلق (ولقب کردن) وخلقه
لقب وضع اتمک (وعیب کردن) وعیلق تعیب کبی ابوزید دیدی که لقس اول کسنه در که
خلقه لقب قویوب استهزاء وما بینلرین افساد ایلله (نعاس غنودن) ایغز فائق وسن کبی
یقال (نعس بغنود) ایغز غاندی (نکس نکون سار کردن) باشی آشاغی چویرمک یقال (نکس
رأسه نکون سار کرد اورا) آنی باشی اشاغی چویردی . ش (فرش کستردن)
دوشده مک یقال (فرش الفراش بکسترد پسترا) دوشکی دوشدی (وهو الفرش
پستر) دوشک (مفرش م) مفارش ج (نیش نباشی کردن) میتک کفتن صویق (ونبات
بر کندن) واوت یولمق (بجش صید برانکیتن) آوی مکانشدن اور کوتمک (نقش
واخیدن پشم وپنبه) یوکی وپنبه بی دیدمک یقال (نقش الصوف واخیدن پشم را)
یوکی دیتدی یعنی بری برندن آردی (نقش ونقاش چرا کردن کوسفند بشب بی شبان)
قویون کیجه وقتی مرعی ده شبانسر او تلامق یقال (نقش الغنم بچرا رفتند کوسفندان
بشب) قیونلر او تلاغه کتدیلر کیجه وقتی بلاراع (نقش نقش کردن) یقال (نقش
الشیء نقش کرد چیز را) بر شینه نقش ایتدی (وخارزار تن بیرون کردن) و بدندن تیکن
چیقمارمق یقال (نقش الشوكة من رجله بالنقاش: خار را از پایش بیرون کرد بآن
خارچینه) دیکنی ایاغندن چیقاردی تیکن چیقاراجق آلت ایلله . ص (خرص دروغ
کفتن) یلان سونلک یقال (خرص دروغ گفت) یلان سویلدی (وهم الخراصون
ج وآنان دروغ کویان) وآنلر بلانجیلر در (خرص وخرص حرز کردن) تخمین
ایتمک یقال (خرص الفحل اندازه کرد درختان خرمارا) خرما اغاچلرین تخمین
آندی یعنی خرما اغاچک اوزرنده اولان خرما بی رطب ایکن تخمین آندی که تمام

نوسنی کردن سرکشی
کردن نافرمان داری
کردن اسب عبارت لر ایلله
دخی تغییر اولندی که
مال بر در و درون
کتابده اختیار اولنان
عبارت جوهری
تفسیرینه مناسبدر قال
شمس الفرس ای منع
ظهرة (منه)
صاحب عباب دیدی که
فرشته فرشاو فرشته
تقریشا دیر لر آنک
ایچون بساط بسط
ایتدم معنایه و فی المثل
ام فرشت وانامت
اول کسنه حقننده
ضرب اولنور که
صاحبک حاجتی رد
ایتمکله آنی مسترح
ایده قال و کنتله
عن لطیفنا وفرمالدا
روفا وانا مهدت
فانامت (منه)

رسیده اولوب تمرا ولد قده نه مقدار اولور (خلوض ویژه شدن) مخصوص اولق
 يقال (خلص له الشيء ویژه شد بدو چیز) نسنه اکا مخصوص اولدی یعنی خاصه آنک
 اولوب غیرک علاقہ سی قالمدی (وهی الخلاصة خالص ترین چیز) نسنه نک زیاده
 ابوسی وخالصی (وهم خالصی وایشان دوستان ویژه من آند) آنلریم مخصوص
 دوستر مدر مفرد وجهه اطلاق اولور (ورسیدن بکسی) وبر نسنه برکسندیه واصل
 اولق يقال (خلص اليه الشيء رسید بوی چیز) اکابر نسنه یتشدی (دلص درخشان
 شدن زره) زرخ براق اولق (درع دلاص وادرع دلاص) دیرلر مفرد وجمعک وصفی
 بر صورتده کلور (خص وخصوة وخصوة باریک شکم شدن از کرسنه کی)
 آچلقدن قارنی اینجه اولق يقال (خص بطنه باریک شد شکم او) آنک قارنی اینجه
 اولدی یخص نصر باندن (وهو خصان مرد باریک شکم) قارنی اینجه رجل (وهی
 خصانة زن باریک شکم) قارنی اینجه خاتون وخص یخص علم باندن وهو خصان
 حسن باندن وهو خصان (وخص البطن مرد باریک شکم از کرسنه کی) آچلقدن قارنی
 اینجه رجل (وهی خصانة وخصية البطن زن باریک شکم از کرسنه کی) آچلقدن
 قارنی اینجه خاتون (وهم آن مردمان) اول رجال (وهن آن زنان) اول نسوان
 (خاص هر دو باریک شکمند) رجال و نسا دن هربری اینجه قارنی در پس لفظ خاص
 مذکر ومؤنثک جعی اولور (رقص ورقصان پای کوفتن) ایاغنه اورمق که رقص
 ایتک تعبیر اولور يقال (رقص پای کوفت) رقص اتندی (وجوشیدن شراب)
 وشراب قینامغه باشلامق (وجنبیدن کوراب) وشراب حرکت ایتک (نقص کم
 کردن) ناقص ایتک يقال (نقص کم کرد اورا) آنی ناقص اتندی (نقصان و منقصه خود کم
 شدن) کندو ناقص اولق يقال (نقص بنفسه خود کم شد) کندو ناقص اولدی . ض
 (حض و حوض ترش شدن) اکشی اولق يقال (حض ترش شد) اکشی
 اولدی یخص نصر باندن وخص یخص حسن باندن (رقص ستور را بدو یا
 زدن) دابه بی ایکی ایاق ایله اورمق سکر تسون ایچون (ورکل) بر ایاق ایله اورمغه
 دیدک لری کبی و رکض مطلقا بر ایاق ایله اولسون ایکی ایاق ایله اولسون اورمغه
 استعمال اولور يقال (رقص الدابة بر جلید بزد ستور را بدو یا پش) دابه بی اوردی
 ایکی ایاغیله (ورکضه البعیر بر جله شتر بزد اورا بیایش) دوه اوردی آنی ایاغیله یعنی
 دبدی (ودویدن و دو اندیدن ستور) و دابه سکر تمک و دابه بی سکر تدر مک لکن جوهری
 دیدی که رکض الفرس دیرلر آت سکر تده لکن بومعنی اصل و صحیح دکلدر صواب
 اولان رکض الفرس دیکدر مجهول صیغه سیله (غوض پوشیده شدن سخن) کلام

(واضح)

جوهری دیدی که
 عرب قایغی یاغ تمک
 مراد ایتله ایچنه
 سوبق و عمر مثلاً و
 شی قاتوب یثوب
 خالص اولد قده اول
 قایغی یاغ اولور که
 اول یاغه خلاصه
 وجو ککنه یعنی
 پوشه نسنه خلوص
 قلده و کدازه دیرلر
 (منه)
 ابن الانباری دیدی که
 رقص اصلنده ارتفاع
 و انخفاض معنایند در
 (منه)
 بر کسندی خفیه
 اسهرا ایتله لر رقص
 فی زورقه دیرلر
 (منه)
 وفی مثل اخر رکض
 ما وجد میدان یعنی
 میدان بولد قجه
 سکرندی حداثه الی
 تجاوز ایدن کسسه
 حقدده ضرب اولور
 (منه)
 وفی انثل رکوض
 فی کل عروض عروض
 ناصیه معنایند در
 اول میانده فساد
 صی ایتله (منه)

مطریزی مقامه رمله شرحنده دبدی که مذکور ان لفظک فردی بو قدر اکر فردی اولسه بدی تاشیه سند مذکور ان دیک کرا بدی
 مقفی ده مقابلان دیدک لری کی کذلک اصدا ان ایکی (۹۵) اوموزلر معنایند مفردی بو قدر و فی امثل جاء یطلب اصدریه

واضح اولوب مخفی اولق که آندن مراد فهم اولق متعبر اوله يقال (غض الکلام
 پوشیده شد سخن) کلام مخفی اولدی وکلام غامض کلام واضح مقابلی در (نقض
 افشاندن) سلکمک يقال (نقض الثوب بیفشاند جامد را) جامدی سیلکدی (ونقض
 الشجرة بیفشاند درخت را) اغاجی سیلکدی (وهو النقص آنچه بافشاندن افتد) سیلکمک
 ایله دو کولن نسنه منقوض معنایند (ولر زانیدن) و دیرتمک يقال (نقضه الحی بلر زانیدش
 تب) ایسته آنی دیرتدی (نقض شکستن پیمان و ویران کردن بنا) عهدی صیق و بنای
 خراب ایتک (نقض العهد بشکستن پیمان را) عهدی نقض اتندی (ونقض البناء ویران کرد
 بنارا) بنای خراب اتدی (وتاب باز دادن رسن) وایک بو کومنی آچق ط (بسط کستردن)
 دوشه مک يقال بسطه بکستر داورا آنی دوشه دی (وهی البسطه فراخی در علم و جسم)
 علمده و جسمده وسعت یعنی چوقلوق (سعط دارو در بینی چکانیدن) داروی
 بورنه طاملا تقی يقال (سعطه دارو چکانید در بینی او) بورونه دارو طاملا تندی
 (وهو المسطه دارو دان) اول دارو وضع اولنان ظرفه مسعط دیرلر و اول دارویه
 سعوط دیرلر (سقوط افتادن) دوشمک يقال (سقط افتاد) دوشدی (وهو مسقط
 الرأس جای زاد و بوم مردم) بر کسسه طوغدینی بر زیر ا مؤدای عبارت مذکوره
 جای افتادن سردر که مراد حین ولادته باشی دوشدیکي موضع در خلیل دیدی که
 سقط الولد من بطن امه دیرلر وقع من بطن امه دیزلر (ورجل ساقط مرد فرومایه)
 آچق اصلی کسسه که حسب ونسب جهتدن لیم اوله (فرط پیش شدن بشتاب
 از مردمان سوی آب) عجله ایله صوجا بنه قومدن اول کتمک يقال (فرط الی الخوض
 پیش رفت سوی حوض) حوض جانبه ایلر و کتدی (وهو الفرط پیش رونده)
 اول ایلر و کیدن کسسه (وشتابیدن بتندی بر کسی) عجله ایدوب حدت ایله بر کسسه نک
 اوزرینه یوریمک يقال (فرط علینا تندی کرد بر ما) بزم اوزریمزه حدت اتندی
 جوهری دیدی که فرط علیه ای عجل وعداومنه قوله سبحانه تعالی اننا نخاف ان یفرط
 علینا (لقط ولقاط برچیدن چیزی) بر نسنه بی دوشر مک يقال (لقط الشيء
 برچید چیزی را) نسنه بی دوشردی جوهری اخذه من الارض دیدی (وهی اللقطة
 واللقطة واللقطه برچیده) یردن آلدق لری نسنه مطریزی دیدی که لقیط یردن قالدردق لری
 نسنه در لکن بر اقدق لری صیده استعمالی غالب اولدی ولقطه اول نسنه در که
 یراوزرینه بر اقلش در و نادر اولان کلامی استماع ایدوب شایع ایدر کسسه اولور
 دیه جک محله لکل ساقطة لاقطة دیرلر (مرط موی از تن برکندن) بدندن قیل قوپرمق
 يقال (مرط الشعر برکند موی را از تن) بدندن قیل یولدی (وهو امرط برکنده موی)

زیاده ذلیل و مقهور اولمغه آنلر ایله ضرب مثل اولور (منه) و صیغی تفصیله فی باب الافعال فی ترجمه قوله اسقط (منه)

بر حاجت طلبی ایچون
 کیدوس خابا عودت
 ایدن کسسه حقدده
 ضرب اولور اصل
 کلام سدریه در سین
 اله (منه)
 وفی الاساس زاد الله
 بسطة فی العلم ای فضلا
 منه (منه)
 وسنی مسرور ایدن
 نسنه بی مسرور وسنی
 مغموم ایدن نسنه بی
 مغموم ایدر دیه جک
 یرده یقبضنی مایطک
 ویقبضنی مایطک
 دیرلر وکل مایط دیرلر
 و اصم دکن کنبایه در
 و يقال فالان بیط
 الباع والاسان که سنی
 و فضا حندن کنایه در
 صاحب تاج دیدی که
 بصطوبه سطر دوشه مک
 وعذر قبول اتمک
 معنایند در مصنف
 دبدی که بر کسسه
 باشی آلوب چیقدی
 کندی دیه جک یرده
 خرج فی بسطه دیرلر که
 غیره منصرف در صاحب
 جامع دیدی که بساط
 بانک فقیله ارض
 واسمه معنایند در
 يقال مرنا باسطای
 بعیده (منه)
 اول عکری طاقه می
 که دیوان پادشاهیده
 اسمایلی جالوب
 علوفه لری قطع اولنه
 اندر سقطه الجند
 دیرلر وقوم مزبور

قبلی بولنش کسسه و یوزنده قلی آژ اولان کسسه به دخی امرط دیرلر (مشط
بشانه کردن موی را) صاچی طارامق یقال (مشط الشعر شانه کردن موی را) صاچی
طارادی و صاچی طارادقه دوشن صاچه مشاطه و طراغه مشط دیرلر (نبوط
بیرون آمدن آب از قیرچاه) قیونک دیندن صوچیماق یقال (نبط الماء نبع) ضرب
و نصر بابلرندن کلور (نقط نقط زدن) نقطه قومق یقال (نقط المصحف نقط زدن
مصحف را) مصحفه نقطه قودی (وهی النقطة) اول نسنه به نقطه دیرلر نقط و نقاط
ج . مظ (لفظ : زبان کردها بر آوردن ناز طعام پاک شود) دلی آغیز طرافند کزدروب
طولا شد رmq نا که آغیز طعامدن پاک اوله و آغیز ایچنده باقی قلان طعامی دیل
اراشدرmq . ع (طلوع و مطلع و مطلع بر آمدن آفتاب) کون طوغق یقال
(طلعت الشمس بر آمد آفتاب) کون طوغدی (وهو المطلع و المطلع جای بر آمدن
آفتاب) کون طوغاجق مکان مطالع ج (طلوع نا که نزدیک کسی شدن) واکترین
بر کسندک یانه وارمق بومعنا به علی ایله متعدی اولور یقال (طلع علی القوم نا که
بر آمد بر مردمان) قومک اوزرینه اکترین کلدی که اکترین کله دوشدی تعبیر
اولنور (واعراض کردن از کسی) بر کسندن اعراض اتمک و بومعنا به عن ایله متعدی
اولور یقال طلعت عنهم ای عنیت عنهم (و بیالاشدن) و یوقارو چیقمق یقال طلعت علی الجبل
ای علوته (فقع و ففوع و بزه شدن رنگ) لون صافی اولمق یقال (فقع اللون
بزه شد رنگ) لون صافی اولدی واکثر یا صارور نکه مستعملدر یقال (اصفر فاقع
ای شدید الصفرة قانی قیرمزیده اولدینی کی یقق نصر بابلندن یقق قمع بابلندن (هموع
دوبدن اشک از چشم) کوزدن یاش آقق (و باران از منق) و یغور بولوتدن دوکک
مضارعی ضرب و نصر و قمع بابلرندن کلور . غ (بزوغ بر آمدن آفتاب و ماه)
آی و کون طوغق یقال (بزغت الشمس بر آمد آفتاب) کون طوغدی (بزغ رک
زدن اسب) آندن قان آلق یقال (بزغ الحاجم و البطار) ای حجم و شرط (بلاغ و بلوغ
رسیدن) و اصل اولمق یقال (بلغه و بلغ الی رسید بوی) اکایتشدی (و شیء بالغ چیزی
رسیده) بتمش و تمام کالین بولش نسنه و بر کسندن احق اولور حاقی ایله هر مراد
آندیکی نسنه به نائل اولسه اول کسندن حقنده احق بلغ دیرلر (سبوغ تمام شدن) تمام
اولمق یعنی کامل اولوب وافی اولمق یقال (صبغ الثوب تمام شد جامه) جامه تمام اولوب
طار و قیصه اولدی (و فراخ شدن) و واسع اولمق یقال (سبغت النعمة) ای اتسعت
(سلوغ و صلوغ در شدن کاو و کوسفند در سال ششم) صغیر و قیون الی یاشنه
کیردک که سدیس دیدکلری دیشک آردنده اولان دیشی الی یاشنده دوشورر

(صبغ)

و صباغ و صباغ رنگ کردن) بویامق یقال (صبغ الثوب رنگ کردن جامه را) جامه
بویادی یصبغ نصر بابلندن و یصبغ قمع بابلندن (و صبغة الله کیش خدا) حضرت
اللهک مسلمه احسان آندیکی دین حق (وهو الصبغ رنگ) بویا (فراغ و فروغ
پرداختن) برایشی تمام ایدوب آندن فارغ اولمق یقال (فرغ من الشغل پرداخت
از کار) ایشدن قورلوب فارغ اولدی یفرغ نصر بابلندن و یفرغ قمع بابلندن و یفرغ
علم بابلندن (و تهی شدن) و یوشالمق یقال (فرغ الاناء صفر) و مقام تهدیده عرب
لافرغن لك دیرلر (مضغ خاییدن) چکنده مك یقال (مضغ العلك بخاید کندرو را)
چکنده دی ساقزی یضغ نصر بابلندن و یضغ قمع بابلندن . ف (جرف و جلف بیل
کل از زمین وارندیدن) کورک ایله یر یوزندن چاموری قازیمق و اول کوره که مجرفه
دیرلر (خرف و خراف میوه از درخت باز کردن) میوه یی اغاجدن آیردی و اول میوه به
(خرف الثمار باز کرد میوه هارا از درخت) میوه لری اغاجدن آیردی و اول میوه به
خرفه و بستانده خرفه دیرلر و میوه دیو شره جک سپیده خرف دیرلر و کوز فصلنه که فارسیده
پاییز دیرلر خریف تسمیه اولدینی اکثر یا میوه اول فصلده دیو شره لیدیکی ایچوندر (خلافة
ایستادن بجای کسی که پیش از و بوده) کندودن مقدم اولان کسندک مقامه قائم اولمق
یقال (خلفه پس ماند او را) انک آردینه قالب ا کاتب اولدی (خلف سوء پس ماند بد)
یاره مزقائم مقام (و خلف صدق پس ماند نیکو) ایوقائم مقام خلف سوء و خلف صدق
ما بیلرین تفرقه ایچون اولک لامنی تسکین و ثانیته لامنی تحریک آندیلر اخفش دیدی که
بعضیلر ایکسندن دخی تحریک و بعضیلر ایکسندن دخی تسکین ایدرلر (وهو الخلف
اول ناسبه خلیف و خلیفه دیرلر اخلاف و خلفاء ج (و الخلیفة م) خلایف ج
(خلف و خلفه از پس یکدیگر آمدن) بری بری آردنجه کلمک یقال (خلف الليل
النهار شب پس روز آمد) کیجه کوندوزک آردنجه کلدی و کلام قبیحه دخی خلف دیرلر
و فی المثل (سکت الفا و نطق خلفاً) یعنی بیک کلمه دن سکوت ایدوب سویلدی صکره
اگرچه سویلدی لکن خطا سویلدی حکایت اولندی که بر اعرابی بر قومک میاننده
اوتورر ایکن شرطه اندی و بو خطادن عظیم حیا ایدوب پارمغله دیرینه اشارت
ایدوب دیدی که انها خلف نطق خلفاً (خلوف بوی دهن بکشتن) آغیز قوقوسی
متغیر اولمق یقال (خلف فم الصائم بوی گرفت دهن روزه دار) صایک آغزی قوقو
پیدا اندی یعنی قدیمی قوقوسی زائل اولوب بر نوع قوقو ظاهر اولدی (رافة و رافة
مهربانی کردن) مرحمت اتمک که اسیرکک تعبیر اولنور یقال (رؤف مهربانی کرد) زیاده
مرحمت آندی رؤف نصر بابلندن و رؤف قمع بابلندن و رؤف علم بابلندن و رؤف

ضرر مخصوصه به بالغه ایچون اولوب (۱۳) (ن) (انصی) بعدد رحیم ذکر اولدینی تمیم و تسمیل ایچوندر (منه)

صباغ و صباغ رنگ کردن) بویامق یقال (صبغ الثوب رنگ کردن جامه را) جامه
بویادی یصبغ نصر بابلندن و یصبغ قمع بابلندن (و صبغة الله کیش خدا) حضرت
اللهک مسلمه احسان آندیکی دین حق (وهو الصبغ رنگ) بویا (فراغ و فروغ
پرداختن) برایشی تمام ایدوب آندن فارغ اولمق یقال (فرغ من الشغل پرداخت
از کار) ایشدن قورلوب فارغ اولدی یفرغ نصر بابلندن و یفرغ قمع بابلندن و یفرغ
علم بابلندن (و تهی شدن) و یوشالمق یقال (فرغ الاناء صفر) و مقام تهدیده عرب
لافرغن لك دیرلر (مضغ خاییدن) چکنده مك یقال (مضغ العلك بخاید کندرو را)
چکنده دی ساقزی یضغ نصر بابلندن و یضغ قمع بابلندن . ف (جرف و جلف بیل
کل از زمین وارندیدن) کورک ایله یر یوزندن چاموری قازیمق و اول کوره که مجرفه
دیرلر (خرف و خراف میوه از درخت باز کردن) میوه یی اغاجدن آیردی و اول میوه به
(خرف الثمار باز کرد میوه هارا از درخت) میوه لری اغاجدن آیردی و اول میوه به
خرفه و بستانده خرفه دیرلر و میوه دیو شره جک سپیده خرف دیرلر و کوز فصلنه که فارسیده
پاییز دیرلر خریف تسمیه اولدینی اکثر یا میوه اول فصلده دیو شره لیدیکی ایچوندر (خلافة
ایستادن بجای کسی که پیش از و بوده) کندودن مقدم اولان کسندک مقامه قائم اولمق
یقال (خلفه پس ماند او را) انک آردینه قالب ا کاتب اولدی (خلف سوء پس ماند بد)
یاره مزقائم مقام (و خلف صدق پس ماند نیکو) ایوقائم مقام خلف سوء و خلف صدق
ما بیلرین تفرقه ایچون اولک لامنی تسکین و ثانیته لامنی تحریک آندیلر اخفش دیدی که
بعضیلر ایکسندن دخی تحریک و بعضیلر ایکسندن دخی تسکین ایدرلر (وهو الخلف
اول ناسبه خلیف و خلیفه دیرلر اخلاف و خلفاء ج (و الخلیفة م) خلایف ج
(خلف و خلفه از پس یکدیگر آمدن) بری بری آردنجه کلمک یقال (خلف الليل
النهار شب پس روز آمد) کیجه کوندوزک آردنجه کلدی و کلام قبیحه دخی خلف دیرلر
و فی المثل (سکت الفا و نطق خلفاً) یعنی بیک کلمه دن سکوت ایدوب سویلدی صکره
اگرچه سویلدی لکن خطا سویلدی حکایت اولندی که بر اعرابی بر قومک میاننده
اوتورر ایکن شرطه اندی و بو خطادن عظیم حیا ایدوب پارمغله دیرینه اشارت
ایدوب دیدی که انها خلف نطق خلفاً (خلوف بوی دهن بکشتن) آغیز قوقوسی
متغیر اولمق یقال (خلف فم الصائم بوی گرفت دهن روزه دار) صایک آغزی قوقو
پیدا اندی یعنی قدیمی قوقوسی زائل اولوب بر نوع قوقو ظاهر اولدی (رافة و رافة
مهربانی کردن) مرحمت اتمک که اسیرکک تعبیر اولنور یقال (رؤف مهربانی کرد) زیاده
مرحمت آندی رؤف نصر بابلندن و رؤف قمع بابلندن و رؤف علم بابلندن و رؤف
ضرر مخصوصه به بالغه ایچون اولوب (۱۳) (ن) (انصی) بعدد رحیم ذکر اولدینی تمیم و تسمیل ایچوندر (منه)

وخلقك اختطرت به باعش كاذبه اراجف دیرل یقال اذا نعت اداون (۹۸) كثرت الاراجف واین الزيت ویرایدی که الاراجف

برؤف حسن باندن وهورؤف فعل کبی ورؤف فعل کبی مهربان مرحمتلوکسته لکن
رأفت مرحمتدن ابلغ در (رجف ورجفان لرزیدن) دیرمک زلزله کبی یقال (رجف
بلرزید) دیرمدهی (وهی الرجفة) زلزله (رجف پی بر تیر پیچیدن) اوک پیکانی جانبند سکیر
صاریمق (رجف خون از بینی آمدن) بوروندن قان کلمک (رجف انفه خون پچکید از بینی
او) آنک بوروندن قان طاملا دی رجف نصر باندن رجف قم باندن ورجف رعا فة حسن
باندن (وهو الرعاف خون بینی) بوروندن آق قان (سلف و سلف از پیش بگذشتن)
زمان ماضی ده کلوب کچمک یقال (سلف گذشت) زمان ماضی ده کچدی (وهو السلف
والاسلاف ایشان گذشته کان) وآنلر کچمشلر (سلف زمین را بحاله راست کردن) بری
ماله ایله هموار اتمک وزمینی هموار اینده جک آله مسلفه دیرلر که ترکیده سورکی
تعبیر اولور (شسوف باریک شدن اسب) آنک بلی اینجه اولمق جوهری دیدی که
شاسف و شاسب ضمردن یا خود هزالدن یابس اولان نسنه در (عرافة مهتری کردن
بر مردمان) قومه اولولمق و ریاست آندی نصر باندن متعدی در (وعرف مهترشد)
رئیس اولدی حسن باندن لازمدر (وهو العریف) مهتر رئیس اولان کسته مطرزی
دیدی که عرافة ریاست در و عربف سید معناسنه در جوهری دیدی که عرافة نقابت
و عربف نقیب در که رئیسدن الحاق در (قطاف خرد کام شدن اسب) آت اوافق
آدیملو اولمق یعنی یورششی اولماق ضیق مثنی معناسنه یقال (قطف البرزون خرد کام
شد اسب ترکی) ترکی آت قلیل المشی اولدی واول آله قطوف دیرلر (کف نگاه
داشتن) صیانت اتمک (و یاری کردن) و معانت اتمک (و شبانگاه ساختن شتر از شاخ درخت)
ودویه کچه یا تمیچون اغاج بود اقلرندن آغیل یا غمی والکنیف حظيرة تجعل للابل
کذا فی الصحاح (نصف بنیة چیزی رسیدن) برنسته نک یاروسنه یتشمک یقال (نصف
العمر رسید بنیة عمر) عمر نک یاروسنه بالغ اولدی (و نصف الازار ساقه بنیة ساقش
رسید از ار) از ار آنک ساقنک یاروسنه یتشدی (نصاب خدمت کردن) خدمت اتمک
و خدمتکاره ناصف دیرلر که جعی نصف کلور (نقف شکستن چیزی مجوف) مجوف
نسنه بی قیرمق ق (بقی ویران کردن سیل بند آب را) سیل صوبندینی خراب
اتمک یقال (یتق البق بکشد بند آب را) صوبک بندینی آچدی (برق درخش زدن)
ییلدر اتمق یقال (برقت السماء درخش زد آسمان) آسمان برق اظهار ایتدی یعنی بولوت
برق آوردی (وهی البارقة بر برقنک) برقلو بولوت بوارق ج (و تهدید کردن) و برکسته بی
تهدید ایدوب قورقو تمق یقال (برق له الرجل تهدید کرد اورا مرد) رجل آتی تهدید
آندی (بریق درخشیدن) ییلدر اتمق یعنی لمعان اتمک یقال (برق الشیء بدرخشید چیز)

(نسنه)

مقدمة الکتون که
ترکیده خلقک عزیزی
فالدر دیرلر (منه)
صاحب زاهر دیدی که
رعاف کلام عربده دم
سابق سائل معناسنه در
رجف فلان اصحابه
دیرلر سیرده سبقت
ایله وجار افاقای
سابقاودخی ماضینده
عینک ضعیفی انکار
ایدوب جائز کدر
دیدی جوهری افة
ضعیفه در دیدی
(منه)
فیروز آبادی دیدی که
نفف باشک اعلا سنی
یارق یا آتی ضرب
شدید ایله ضرب
معناسنه در ورجل
نقاف دیرلر شدادو
کتاب وزنده تدیر
ونظر صاحب معناسنه
وشری اذاج نقاف
بحر قنانه طویل
العصا مکة عن شایها
عبارتده اولان نقاف
لفظنی مزنی و مزنیه
میانده اولان رمول
ایله تعبیر اولندی که
بزم لافزده بزونک
نمیر اولور که سائل
صورتده خانوک
فیوسنه کلوب عصایی
ایله زمینی ضرب ایدر
خاتون آتی استماع ایتد که
طشوه چقار و نقاف
مزبور تبلیغ رسالت
ایدرو شایه دن مراد
تسادر اتبی کلام
الشریعی (منه)

و فی التبدل صرافة حوض من بدتها یبصق صراف اول صبودر که حوضک یتبدل قالمقه بدراجمه پیدا ایدر اول کسته
حقتده ضرب اولور که بدخوی اولدیفندن آتی (۹۹) اقربا و همسایه واحبابی ترک ایدرلر (منه)

نسنه براق اولوب لمعان آندی (براق درخشیدن تندر) شمشک یالایمق یقال
(برق البرق بدرخشید درخش) شمشک یالاییدی (برق خیره شدن چشم)
کوزوک نوری بولانمق یقال (برق البصر خیره شد چشم) کوز خیره لندی برق نصر باندن
وبرق یبرق علم باندن (بزق و بسق و بصق خیر از دهن بیفکندن) توکروکی آغزندن
براق که توکورمک تعبیر اولور یقال (بزق البزاق و بسق البساق و بصق البصاق
پینداخت خیر) توکروکی آندی یعنی توکوردی (بسوق دراز شدن درخت) اغاج اوزون
اولمق یقال (بسق النخل دراز شد درخت خرما) خرما اغاجی اوزادی (بلق بکشدن
در) قاپونک ایکی قنادینی آچق (حرق سوختن جامه از بسیار کوفتن) چوق دوکمدکن
ثوبی یاقق یقال (حرق القصار الثوب بسوخت کازر جامه را بکوفتن) کازر ثوبی چوق
دوکمک ایله یاقدی واول یاتغه حرق دیرلر (خفوق فروشدن ستاره) کوکب غروب
اتمک یقال (خفق النجم فرو شد ستاره) یلدز باندی (خلق اندازه کردن) تخمین اتمک یقال
(خلق الادیم اندازه کرد ادیمر) ساختنای کسمزدن اول تخمین آندی قال الحجاج
ما خلقت الاوقد فیرت و ما وعدت الاوقد و فیت (و ساختن دروغ را) و یالانی یاپوب سوطک
یقال (خلق الافک ساخته گفت دروغ را) یالانی یاپوب سوطک یعنی هیچ یوقدن یالان
یابدی و برقصیده که قائلندن غیر کسنه به نسبت اولونسه اول قصیده به مخلوقه دیرلر
(خنق خفه کردن) بوغازی بوغق یقال (خنقه خفه کردش) آتی بوغدی (دلق شمشیر
از نیام بر آوردن و بر آمدن) قیلجی قینندن چیقارمق و شمشیر قینندن کندو چیقماق
قینی واسع یاقینی پاره نمش اولدینی ایچوندر واول قلیچ که قینندن چیقماقی آسمان اوله
ا کا سیف دالق دیرلر (رزق ورزق روزی دادن) رزق ویرمک یقال (رزقه روزی
داد اورا) اکارزق ویردی وهو الرزق معروفدر ارزاق ج و نظم کریمده و ما نزل الله
من السماء من رزق قول شریفنده واقع اولان رزقندن مطر مراد اولدینی لقتده
اتساع والتمر فی قمر القلب قیلندندر که مراد سقی نخل در (رشق تیر باران کردن)
چوق اوقی براوغوردن آتمق و قوم باجمهم اوقلرینی برجهته آتسلر رمینار شقاء
دیرلر (رفق چرب دستی کردن) الی اوزلوق اتمک یقال (رفق بالامر چرب دستی
کرد بکار) ایشه الی اوزلوق آندی یعنی ایشک قولایین یلمکله کوچ ایتیوب آسانلقه
ایشلیدی رفق نصر باندن ورفق رفیق حسن باندن وهو رفیق چرب دست) الی
اوز کسنه (رمق ورموق تیز نگرستن بکسی) حدث ایله برکسنه به نظر اتمک
یقال (رمقه نگرستن بدو) اکا نظر آندی (زرق زدن) اورمق یقال (زرق بالمزراق
بزد اورا بزوپین) مزراق ایله آوردی آتی و مزراق رمق قصیردر که کوندر تعبیر
اولور (سحق دورشدن) بعید اولمق یقال (سحق دورشد) بعید اولدی سحق

بالکلیه منقطع او اور لهذا مکحول رحمة الله دعا سنده یارازق القرب دیومناجات ایدر ایدی (منه)

ایله خانقه یعنی کلب
اهلندن بوغازینی
صیقاق سورلینی
ذلیل ایله که سکا
اطاعت ایله زیر
اکرام ایدر ایسک
نمود ایدر دیه جک
برده ضرب اولور
(منه)

دست تو رازقت
و ضمیر تو غیب دان
بی دعوی خدایی
ولاف پیری مطرزی
ایضاح ده حرینک
یارازق الثعالب عبارتک
شرحنده دیدی ثعالب
غراب یا فرخ الغراب
معناسنه در تخصیص
بالذکر ایتدیکنک
وجهی بودر که
غرابک یا وریسی
بمورطه دن چپقدقه
رنکی قورسری اولغله
غراب آندن نفرت
و آتی ترک ایدر و حضرت
رزاق جل شانه آشیانه
سند ذباب خلق ایدوب
یاوری آغزینی آچقدقه
غدا اوله جق مرتبه
ذباب آغزینه قونار
ویاوری آتی طونار
چون بووجه اوزره
نعیش ایدوب سیاه
توکلری ظاهر اولدقه
غراب کلوب یاوری
به غذا ورور ذباب

نصر بایستن و سحقی سحقی حسن بایستن (و هو سحقی دور) بعید اولان کسنه
(سحوق بلندشدن) اوزون و یوکسک اولمق یقال (سحوق درازشد) اوزون اولدی
(سروق برآمدن آفتاب) آفتاب طلوع اتمک یقال (شرقت الشمس برآمد آفتاب) شمس
طلوع ائدی (شرق کوش کوسفند شکافتن) قیونک قولاغنی یارمق یقال (شرق اذن
الشیاء بشکافت کوش کوسفندرا) قیونک قولاغنی یاردی و اول قیونه شرقاء دیرلر
و شرق مشرق و آفتاب معناسنه دخی کلور طلع الشرق دیرلر طلعت الشمس معناسنه
بیت چشم چراغ اهل حقیقت توی از آنکه انوار معرفت ز ضمیر تو شارقت (شلق
جاع کردن) جاع اتمک یقال (شلق المرأة جاع کرد زن را) خاتونه جاع ائدی و طولاً
قولاق یارمق معناسنه کلور شرق کبی (صدق راست گفتن) طوغری سوبلک که
کذب مقابلی دیر یقال (صدق الخبر راست گفت بأو خبر را) خبری اکا طوغری سوبلدی
(و هو الصديق راست کوی همیشه) زیاده طوغری سوبلین کسنه (طروق آمدن
بشب) کجه و قتی کلک یقال (طرقه لیلا آمد بشب بوی) کجه و قتی کلدی اکا و کجه
وقتی اهلنه و اصل اولمق ایچون سرعت ایدن کسنه یه طروق و صباح یلدوزی تعبیر
اولان کوبه طارق دیرلر (طرق کوفتن) دموور و بنده مثلونسندی طوقق ایله دوکک
یقال (طرق الحديد بالمطرقه بکوفت آهن را بخایسک) دموری چکیچ ایله دوکدی
(وکشی کردن شتر و اسب) دوه و آت آیفورلق اتمک یقال (طرق الفرس کشتی کرد اسب)
آت آیفورلق ائدی وارکک حیوانک منیسنه طرق دیرلر (و قال زدن بسنک ریزه ها)
و کاهنلر اوراق طاشلر ایله فال اتمک یقال (طرق الحصى بزد سنک ریزه ها از برای فال) فال
ایچون اوراق طاشلری ترتیب ائدی و بوجده اوزره فال ایدن رجاله طراقون و نسیایه
طراقات دیرلر قوش ایله فال ایدنلره زواج و زواجرات دیدکلری کبی و لقد احسن
لیدی قولیه: بیت لمرک ماتدری الطوارق بالحصى ولا زاجرات الطیر ما الله صانع
(طلاق رهاشدن زن از عقد نکاح) خاتون عقد نکاحدن قورق اولمق که زوجندن بوش
اولمق تعبیر اولنور یقال (طلقت المرأة رهاشد از عقد نکاح زن) خاتون عقد نکاحدن
خلاص اولدی یطلق نصر بایستن و طلق یطلق حسن بایستن و هو طالق زن
هشته بوش اولان خاتون (علق برك از درخت خوردن شتر) دوه اغاج
باشندن ورق اکل اتمک یقال (علقت الابل العضاة) ای رعها من اعلاها (عمق
و عمقا ژرف شدن یادورشدن) چوقور اولمق یا اوزاق اولمق یقال (عمق المكان
ژرف شد یادور شد جای) مکان چوقور اولدی یا بعید اولدی و منه قول رؤیة مصراع
وقام الاعاقی خاوی المخترق * یعنی نصر بایستن و عمق یعنی حسن بایستن و هو

وقی المثل اطلاق بدیک
تفعالك یاربیل بدل
ایدوب ذکر جیل
پیدا یله دیه جک
برده ضرب اولنور
(منه)

عمیق ژرف یادور (دریک چوقور اولان یا بعید اولان مکان) غبق شراب شیانکاهی
دادن (اخشام وقتی ایچلین شرابی ویرمک یقال (غبقه الغبوق شراب شب
داد اورا) اخشام شرابی ویردی اکا جوهری الغبوق الشرب بالعی دیدی و عرب
برکسنه یه یالان سوبلر سک شویله اوله سین دیه جک یرده ان کنت کاذبا فشربت غبوقا
باردا دیرلر یعنی اکر شوخصوصه یالان سوبلر سک علی السحر سود بولموب سوق
صوایچه سین (فرق و فرقان جداوا کردن) باشقه آیرمق (فرق بین الشیئین جدایی افکندن
میان دو چیز) ایکی نسنه نك مایینه آیریلق براقیدی یعنی احد همامی آخردن تمیز
ائدی حق و باطل میاننی فرق کبی (مذق آمیختن شیر یا شراب با آب) سودی یا شرابی
صوایله قاریشدرمق و برکسنه نك محبتی خالص اولسه اکامذاق و ممذاق دیرلر و فلان
یمزق الود ای لایخلصه (مرق و مروق بیرون کدشتن تیر از آنچه بران آید و از دین
و سنت بیرون شدن) اوق نشانه اصابت ایدوب او بر طرفندن طشره چیققی و حق
دیندن و رسول اکرمک سنتی تجاوز ایدوب ترك اتمک یقال (مرق السهم من
الرمية بیرون آمدن تیر از نشانه) اوق نشانه دن طشره چیقدی (ومرق الرجل من الطاعة
بیرون آمدن مرد از طاعت داری) رجل مطیع اولمق دن طشره چیقدی یعنی طاعتی ترك ائدی
(و هم المآرقة و ایشان بیرون شده کاند از طاعت) اول قوم خار جیلدر و خوار جه مارقه
تسمیه اولندی زیر رسول اکرم صلی الله علیه و سلم یوردیلر که بمرقون من الدین کایمرق
السهم من الرمية و فی المثل روید الغزو یمزق بنی کنانه دن برخاتون رقاش نام اکثر
اوقانده عسکر جمع ایدوب غزایه کیدردی خدامندن بری ایله علاقه ایدوب آندن
حامل اولدی حضورنده غزا وقتی کلدی حرکت زمانی در دیومذاکره اولندقه
کلام مذکوری سوبلدی یعنی غزایه مهلت و یروب تأخیر ایله تا اولد طشره چیققی
توقف و عاقبت انتظار و قنده ضرب اولنور (مشق زود نبشتن و زود نیزه زدن و زود
خوردن) تیز یاز و یازمق و تیز نیزه اورمق و تیز اکل اتمک (نشق برکندن و بسیار شدن
کودک زن را) قوپرمق و خاتونک ولدی چوق اولمق و اول خاتونه ناتیق و متناق دیرلر
(نزق سبق کرفتن ستور بر دیگر ستوران) بردابه سائر دوابه سبقت اتمک
و نزق خفت و طیش معناسنه در (نسق ترتیب دادن) ترتیب و نظام و یرمک یقال (نسق
اللالی در رشته کشید مروارید هارا) اینجولری ایپلکه چکدی (و هو النسق مروارید
برشته کشیده) ایپلکه چکلمش اینجولر (نفاق روان شدن آخریان) متاعک راج
اوله سی یقال (نفق المتاع رواج یافت متاع) متاع رواج بولدی (نفوق مردن ستور) دابه
اولمک . ک (بتک بریدن) کسمک سیف باتک ای صارم (بروک فرو خفتن شتر)
دوه چولک ایدوب دیزی اوزرینه یاتمق یقال (برک البعیر فرو خفت شتر) دوه یاتدی

وماده بروكده اقامت معناسنی ملحوظ اولمغه بر كه به تسمیه اولندی صو آنده مقیم
اولدینی ایچون در وبروك بانك قحیله اول خاتون در كه بالغ اولمش اوغلی وار ایكن
تزوج ایلیه (ترك و مترك دست بداشتن) ال چككم كه براقق تعبیر اولنور یقال
(تركه دست بداشت ازو) آندن ال چكدی یعنی براقدی (حلوكة سخت سیاه شدن)
بك قاره اولمق یقال (حلك الشئ یحلك ای اشد سواده) احلولك دخی بومعنا به در
وحلك و حنك سواد شدید معناسنه در (ذلك نيك مالیدن) ابووزیاده سورتك و اوومق
یقال (ذلك الخفف علی الارض بمالید موزه را بر زمین) ادیكی زمینه سورتنی مخفی اولیده كه
فارسیده مالیدن سورمك و اوومق معناسنه اولمغه آنده عذف و شدت معتبر دكلدر
پس نيك مالیدن ایله تفسیر اولندی شدت معناسنی افاده ایچوندر كه آندن سورتك ایله
تعبیر اولنور (وذلك فی الحمام بالذلوك نيك بمالید در كرمابه بیچیز مالیدن) ابو سورتنی
حمامه سورونه چك نسنه ایله یعنی حمامه اعضاسته طیب سوردی یا خود حمام
کیسه سی ایله یا یاق طاشی ایله او كجه سین سورتنی (دلوك بكشتن آفتاب در وقت
زوال یا فرو شدن او) وقت زواله شمس خط نصف النهار دن دونك یعنی چككم
و شمس غروب اتمك یقال دلكت الشمس بكشت آفتاب شمس زائل اولدی یا غروب
آندی (دموك دویدن خر كوش) طوشان زیاده سكرتمك و هر سریع اولان نسنه نك
سرعت اتمه سنه دخی دیرلر ریحی دموك و ریحی دمكمك دیرلر سریع الطعن یعنی تیز
او كود بیچی دكر من معناسنه (و نوسودن چیزی) و بر نسنه طایبق اولمق یقال (دمك
الشئ یدمك ای صار امس (ربك آمیختن) قارشدرمق (رموك بجای مقیم شدن)
بر برده اقامت اتمك (سلوك سپردن راه) یوله کیرمك كه یوله دوزمك تعبیر اولنور
یقال (سلك الطريق در آمد در راه) یوله کیردی (سلك در آوردن چیزی بیچیزی)
بر نسنه بی بر نسنه یچورمك یقال (سلك الخیط فی الابرة در آورد رشته را در سوزن)
ایلكی ایكنه یچوردی (وهو السلك رشته در سوزن کشیده) ایكنه یچككمك ایلك
(سمك و سموك بلند شدن) مرتفع اولمق یقال (سمك بلند شد) یوكسك اولدی
عتمه مزده موجود اولان نسخ متعدد معصده بوجه اوزره واقع اولدی كه عامه
كتب لغته مخالف قدر بلکه صواب اولان سمك لفظنی بلند کردن و سموك لفظنی باند شدن
ایلله تفسیر اتمك در خصوصاً مصنف اساسده سمك الله السماء دیدی رفعا معناسنه و سمك
السمام دیرلر ارتفع معناسنه (عرك مالیدن كوش) قولاق اوومق كه قولاق بورمق تعبیر
اولنور یقال (عرك اذنه بمالید كوش اورا) آنك قولاغنی اوودی (عروك حیض
افتادن اول) خاتون ابتدا حیض كورمك و اول خاتونه عارك دیرلر (علك خاییدن)

(چكندمك)

وفي المثل اكل من صوفی زیر صوفیلر كثرت اكل وعظم اتمه و حرص طعام ایلله مشهور لدر
اكه دائم عسارتی و به صوفیلر لاتقی ولاندر (۱۰۳) و به صوفیلر اتساعدها عبارتی نقش ایتدیرلر
حتی معتبر خاتمه بعض صوفیه الشجره المعنونه فی القرآن عبارتند واقع شجره معلومه در مراد طعامك تمام اوله سنه دلالة ایدر خلالدر دیدیلر وان مرجهم لال الحییم عبارتند جمیع دن مراد اول منزلدر كه آنده دعوت و ضیافت اولیه دیدیلر بعض صوفیه دن سوال ایتدیلر كه نظم كرمده هل نیا كم بالا خسرین اعمالا مرادند در دیو جواب ویردی كه شور بابه اتمك طوغرار ایكن غیریلر اكل ایدلر و به صوفیلر قار پوز زمانند بیچانی او این كسنه در دیدی و صوفیلر دیدیلر كه عیش و راحت ایكنی اغاج میانه منحصر در یهنی خوان و خلال و لكن اریق كه طعامدن اول كله شر بشیردر لركه كلان لكی اریق منكر كیر دیرلر (منه)

چكندمك یقال (عرك الفرس اللجام بخایید اسب لكام را) آت او یاقی آغزنده چكنددی
و علك عینك كسریله آغزده چكند دكتری ساقیزه دیرلر (فرك مالیدن) اوومق یقال
(فرك السنبل بمالید خوشه را) سنبله بی اووب دانه سنی چیقاردی و سنبله بی اووب
دانه سی اكده صالح اولد قده افرك السنبل دیرلر كه همزه حینونه ایچوندر كه احصد كی
معلوم اوله كه اوت یردن تازه بتوب ظاهر اولد قده انجم صكره فرخ و قصب صكره
اعصف صكره سنبل صكره احب صكره الب صكره اسفی صكره افرك دیرلر (وفرك المني
من الثوب بمالید منی را بدست از جامه) ثوبدن منی بی ایلله اووب ازاله ایتدی (نسك
فرمان برداری كردن خدای را و قربان كردن برای خدا) حضرت الله عبادت
اتمك و دخی الله ایچون قربان اتمك یقال (نسك الله عبادت كرد خدای را یا قربان بسم
كرد بهر خدا) الله عبادت آندی و دخی الله ایچون قربان بوغازلدی (وهی النسكه
قربانی كه برای خدا بسمل شده) الله ایچون ذبح اولنان ذبیحه نسیكه دیرلر كه
جعی نسك و نسایك كلور ل (اجل شورا نكیختن) فتنه قویارمق یقال
اجل علیهم شرا ای خباه و هیمجد (اكل خوردن) يك یقال (اكل بخورد) یدی
(وهی الاكله لقمه واكله) همزه نك قحیله بر كره يك در طویونجده و مأ كول اولان
طعامه اكل دیرلر و دولتمند اولان كسنه یه ذواكل دیرلر و جاعة قلیله دیه چك موضعده
هم اكله رأس دیرلر آزا اولد قلدن بر باش آنلری طویورر (امل امید داشتن) امید
وار اولمق جوهری رجایله تفسیر آندی یقال (امل مند كذا امید كرد از و چنین چیز را) آندن
شویله بر نسنه امید آندی (وهو الامل امید) آمال ج (بذل خواسته دادن بوجه
احسان) عطیه اولمق اوزره مال و یرمك یقال (بذله المال بداد او را خواسته) اكامل
و یردی (بزول بر آمدن دندان بیشتر) ناب دیدكتری سوری دیش ظاهر اولمق كه دوه
اكثریا طقوز یاشنه كیرد كده اولنور لهذا مصنف بزل الجمل عبارتتی نه ساله شد شتر
قولی ایلله تفسیر آندی یعنی دوه طقوز یاشنه كیردی (وجل و ناقة بازل شتر نرو شتر ماده كه
نه ساله باشد) طقوز یاشنه كیرن دوه ار كك و دیشی بازل در یعنی مذكر و مؤنثه اطلاق
اولنور و زوزنی بزل لفظنی شكافتن ایلله تفسیر آندی یعنی یارمق یعقوب دیدی كه ماعنده
بازله دیرلر بر كسنه نك اصلا مالی اولمسد (بطل و بطول و بطلان باطل شدن) باطل
اولمق یقال (بطل الشئ باطل شد چیزی) بر نسنه باطل اولدی و باطل حق مقابلی
در كه جعی اباطل كلور علی غیر القیاس (بطالته بی كار ماندن) ایشسر قالمق یقال (بطل الاجیر)
ای تعطل و هو باطل (بقول ریش بیرون آمدن) صقال بتمك یقال (بقول وجهه الغلام
ریش بر آورد روی كودك) اوغلانك یوزی صقال بتوردی مخفی اولیه كه تفسیر

آرزو ایتدیلر كسنه به وصول مشكدر زبرا نیجه بر زخلر وارد دیر چك برده ضرب اولنور

(منه)

مذکور بقل نك متعدی اوله سن اشعار ایدر مع هذا بقل لازمدر لهذا جوهری
خرجت لحيته ديوتفسير اتدی پس صواب اولان ریش در آمد در روی کودك ايله تفسير
اولمقدور وعبارة مذكوره دن معنای مذکور اراده قلنق مجاز طریقیله در كه غلامك
یوزینی ارض طیبه و آنده بتن لحيه بی سبزه نورستیده تشبیه وجهی اوزره زیر بقل
اول نباتدر كه روی زمین آنكله یشل اوله قال الشاعر **میت** قوم اذابت الربیع لهم
نبت عداوتهم مع البقل حکایت اولندی كه حضرت حسن بن علی رضی الله عنهما قبا
صقالی ایدی و معاویه کوسج ایدی معاویه حضرت حسنك عظیم اللحيه اوله سی
عیوبدن اولمق اوزره بر ورقپاره به **میت** هلوقة یحملها مائق * مقلوب هرون بها
لایق * کلامنی تحریر ایدوب حضرت حسن حضورینه کوندردی کویا عیوبدن عد
اتمك ایتر ایدی همان حضرت حسن نظرایتدكه جواب اولمق اوزره ورقپاره نك
آردینه یازوب معاویه به کوندردی كه والبله الطیب یخرج نباته باذن ربه والذی خبث
لا یخرج الا نکدا فغم الناصر الجواب الحاضر (بكل آمیختن) فارشدرمق یقال (بكلت
بالسویق الدقیق) ای خلطه (تل نباته کردن دوستی دل را) محبت وعشق قلبی خراب
اتمك یقال (تبله الحب ای اسقمه و افسده) جبل آفریدن (یار اتمق یقال) جبله الله ای خلقه
(جدل محکم بتافتن رسن) ای محکم بوكمك (جل جریش بکداختن) ای یاغنی ارتمك
واریش ای یاغنه جبل دیرلر (حصول باقی ماندن) باقی قالمق یقال (حصل علیه باقی ماند
بروی) آنك اوزرنده باقی قالدی یعنی اوزرنده اولان حقمندن باقی قالدی و فی الاساس
حصل علیه من حق ای بقی ومضی الكرام فحصلت بعدهم علی اناس لثام وهو الحاصل
والمحصل فیروز آبادی دیدی كه هر شینك حاصلی برازی كته كد نصكره یرنده باقی وثابت
اولان در محصول دخی بو معنایه در مصنف اساسده دیدی كه محصول مصدر در
معقول و مجلود کی اسم فاعل موضعنه وضع اولندی صوم و فطر صائم و مفطر معنانه
(خذلان فرو گذاشتن) معاونت ونصرت ایتمیوب ترك اتمك یقال (خذله فرو گذاشت
اورا) آنی خوار و ذلیل ترك ایلدی (خول كم نام شدن) آدی صانی باتمق (دخول و مدخل
در آمدن) کیرمك یقال (دخل الدار و فی الدار در آمد سرای) سرایه داخل اولدی
(ودخل علی فلان والید در آمد بر همان) فلان اوزرینه کیردی (وهی الداخلة اندرون
كار) ایشك باطنی و بقال انه خلیث الداخلة و عصفی الداخلة وهی باطن امره (والدخیل
دوست اندرونی) اندرونی دوست كه هرايشنه قارشور و هرامورینه محرم اولور
(یا یكانه كه میان مردمان در آید) یا خود اول بیكانه كسند كه بر قومه انتسابی یوق ایكن
مابینلرینه کیروب آنلره انتساب ادعا ایدر دخلاء ج و داخل الدار اندرون سرای
سرایك ایچی (ذبل باریك میان شدن) بلی انچه اولمق یقال (ذبل الفرس ای ضمیر)
(ذبل و ذبول پژمرده شدن) صولمق یقال (ذبل البقل پژمرده شد تره) یاش اوت

(صولدی)

صولدی (رقل خرامیدن) تخترا ایدوب جرذیل ایدر ك صالمنق یقال (رقل فی ثوبه یخرامید
اندر جامه اش) جامه سنده صالندی كه مراد جرذیل جامه اتدی دیمكدر و جرذیل
طول ذیلی مستلزم اولمغه جوهری رقل فی ثیابه کلامنی اطالها و جرها دیدی (رقل
پای با کسی زدن) ایاغنی بر كسندیه اورمق یقال (رقل الدابة باحدی رجلیه بز دستور رایك
پای ازد و پایش) دابه بی اوردی ایکی ایاغنك بری ايله پوشیده اولمیده كه رقل لفظنك
معناسنده ضرب باحدالر جلین مأخوذه در پس باحدالر جلین لفظنی ذكر مستدرک
اولور مكرای ضرب باحدی رجلیه تقدیر نده اوله یا خودر كل مطلق ایاق ايله ضرب معنانه
اولوب باحدی رجلیه کلامی تخصیص ایچون ذكر اولنده و فارس آتی سکیرتك ایچون
ایاغنه آنك ایکی یاندن ضرب ایده جکی موضع مرکان دیرلر (رمل حصیر بافتن) حصیر
اورمك یقال (رملت الحصیر سفته رمل و رملان پویدن) بیك كه هروله دخی دیرلر (سدل
جامه دور فرو گذاشتن) جامه بی اوزاق اشاغی صار قتمق یقال (سدل الثوب) ای ارخاه
(سعال سرفه زدن) او کسورمك و بوغازدن او کسوروك چیقدجق موضع مسعله
دیرلر (سفال و سفول زیر فرو شدن) اشاغی كتمك كه چوكمك تغییر اولنور یقال (سفل)
نصر بایندن (زیر فرو شد) اشاغی چو كدی (سفالة و سفالية فرو مایه شدن) حسب ونسب
جهتندن الحاق اولمق یقال سفل حسن بایندن فرو مایه شد (وهو سفیل و سفل مرد فرو مایه)
فرو مایه كسند و هم سفلة و سفلة فرو مایه كان ج (سمل بر كندن چشم) کوز چیقارمق
جوهری قیزمش دمورایله کوز چیقارمق دیدی (و میان دو كس صلح افكندن) و ایکی
كسندك مابینلرینه صلح براقق (شكل شكل بر پای اسب زدن) آنك ایاغنه كوستك
اورمق یقال (شكل الفرس شكل زد اسب را) آنه طوشاق اوردی (ونقط و عجم زدن
خطرا) یازوبه نقطه و اعراب وضع اتمك یقال (شكل الكتاب نقطه و اعراب زد کتاب را)
کتابه نقطه و اعراب وضع اتدی جوهری دیدی كه اشكلت الكتاب دخی دیرلر نقطه
و اعراب وضع اتمم (ازلت عنه الاشكال) یعنی اشتباهی از اله اتمم معنانه و هو الشكل
اعراب و نقطه شكول ج (شمول همه را فرار سیدن) جمله یتشوب شامل اولمق یقال
(شملهم الخیر فرار سیدم ایشان را نیکویی) جمله به ایولك یتشدی یعنی هر كس خیردن
حصدمند اولدی یشمل نصر بایندن و شمل یشمل علم بایندن زوزنی افصح بودر دیدی
(صقل و صقال زدودن) پاس آچوب جلا و یرمك یقال (صقل المرأة بزود آینه را)
آینه نك یاسنی سیلوب جلا و یردی و جلا و یرن كسندیه مصیقل و اول آینه به صاقل
دیرلر (غفل و غفلة غافل شدن) غافل اولمق یقال (غفل عن الشئ غافل شد از چیز)
نسنه دن غافل اولدی و اول یركه آنده نشان و عمارت اثری اولیه اكارض غفل

(اقصى)

(نی)

(۱۴)

وتجربه صاحبی اولیان کسنه غفل دیرلر واول مصحف که آندہ عشر وحزب
مثلا نسنه یازیلیم مصحف غفل واول کتاب که مؤلفنک اسمی آندہ بیان اولنماش اوله
اکا کتاب غفل دیرلر (غل میوه در زیر چیزی کردن تا پزد) میوه خام ایکن قوپوب
پخته اولسون ایچون برنسنه نک آتته وضع اتمک وهرنسنه یی اصلاح ایچون اورتمکه دخی
دیرلر ودرلسون ایچون برکسنه نک اوزرینه اثواب اورتسلر اول کسنه یه دخی
مغول دیرلر (فضل وفضول افزون شدن) زیاده اولمق یقال (فضله وفضل علیه
افزون شد برو) آنک اوزرینه زیاده اولدی (وهی الفضيلة افزونی) آرتیق فضل
وفضيلة نقص ونقصه مقابل در و برنسنه نک آرتوغنه فضله وفضاله دیرلر ج فضائل
(قبل وقبالة یزاجکی کردن) مایلق اتمک که خاتون ابله نک اتمک تعبیر اولنورکه
حین ولادته معصوم والدہ سنک بطنندن طشره چقدقده معصومی قارشيله یوب
یره دوشر ممکن عبارتدر یقال (قبلت القابلة الولد مای کرد مای بچہ را) ابله نک اندی
ابه معصومه یعنی حین ولادته معصومی قارشيله یوب طوتدی تقبل نصر بایندن
وقبلت تقبل علم بایندن جوهری قبلت القابلة الولد عبارتیی تلقتہ عند الولادة
دیو تفسیر اندی (وهی القابلة یزاجکی) ابله نک صنعتہ قبالة دیرلر قافک کسریله (قتل
کشتن) اولدورمک یقال (قتله بکشت اورا) اولدوردی آنی (وهو قتل کشته)
مقتول کسنه (وهم قتل کشته کان) مقتوللر ج (و آب درمی آمیختن تاتنک کردد) و شراب
رقیق اولسون ایچون ایچنه صوفاتق (قفول و قفل از سفر باز کشتن) سفردن کرو
عودت اتمک یقال (قفل عن الغزو باز کشت از غزا) غزادن عودت ایدن رفیقلره
قافله دیرلر و قفل کلید معناسنه اولغله بخیل اولان کسنه یه قفل الیدین دیرلر (کحل
سرمه در چشم کردن) کوزه سرمه چکمک یقال (کحل عینه سرمه کشید در چشمش)
کوزینه سرمه چکدی وفی المثل بات عرار یکحل عرار وکحل ایکی اوکوزک
اسمی در که بری بریله سوسوشور ایکن ایکسی دخی هلاک اولدیلر قاتل قصاص
اولنسه ضرب اولنور (کفالة پانیدانی کردن) ضامن اولمق یقال (کفل به پانیدانی
کرد اورا) اکا ضامن اولدی (کفل و کفول پذیرفتار شدن از کسی بفریم) برکسنه نک
آخر کسنه یه اولان بورجنی التزام اتمک یقال (کفل عنه له پذیرفتار شد اورا بغیریمش)
آنک بورجنی اوزرینه آلوب بورجلوسنه ویره جک اولدی (وهو کفیل پانیدان
ضامن وهم الکفلاء ج) (کفل پذیرفتن کسی را) برکسنه یی قبول ایدوب معوتنی
کورمک یقال (کفل الیتیم پذیرفت یتیم را) یتیمی قبول ایدوب معوتنی التزام
اندی (مثول برپای ایستادن) ایاق اوزرینه طورمق یقال (مثل بین بدیهه یا ایستاد پیش او)

(انک)

آنک او کنده ایاق اوزرینه طوردی و مناره یه ماثله دیرلر قائم اولدینی ایچون (مثله
کوش وینی و بعضی اعضا بریدن) قولاغی و بورنی و بعضی اعضایی قطع اتمک یقال (مثل
به مثله کرد اورا) آنی مثله اندی (مجل شغه بستن دست و پای) ایش ایشلکدن ال
وایاق قبارمق یقال (مجل یدہ شغه بست دست او) الی قباردی (مجل م) یقال مجل مجل علم
بایندن (ویدما جلة و مجلة دستی که آبله داشته باشد) قبارمش ال یقال (بد مجلة خیر من و جنة
خجلة) یعنی کند و کسبيله تعیش اتمک خیردر کسنه نک تحت منتندہ اولمقدن (مدل تنک
دل شدن از پوشش راز نهانی) سرینی حفظ ایدوب اظهار اتمکله مضطرب اولمق
یقال مذات بسری ای قلقت به وضجرت حتی افشیتہ (مطل دفع کردن وام) دینک
وقتی حلول ایش ایکن ویر میوب تأخیر اتمک یقال (مطله دفع کرد اورا) آنی یعنی غریبی
دفع اندی و وقتی اوزاندی مطل اصلندہ دموری دوکوب اوزاتغه دیرلر وهرنسنه که
مداولنه اکا مطول دیرلر (نخل یختن) اله مک یقال (نخل الدقیق بیخت آردرا)
اونی اله دی و برنسنه نک ایوسنی اختیار ایدوب سچیمکه انتحال دیرلر (مقل بآب فرو
بردن) صویه طالدرمق یقال (مقله فی الماء) غسه (نبل نیک راندن ستور) دابه یی زیاده
شدت ایلہ سورمک سوق شدید معناسنه (نجل انداختن وزادن و شکافتن) آتمق
وطوغورمق و بارمق (نسول پروشم و موی افکندن حیوان) تویی و یوکی و قیلنی
حیوان دوکک (نسل کوشت از دیک برکشیدن) آتی چوملکدن چیقروب چکمک
وات چکه جک دموم منشال دیرلر (نصول زائل شدن رنگ خضاب) بویه نک رنگی
زائل اولمق یقال (نصل الخضاب بیرون شدن رنگ) بویه چیقدی (نقل و ابردن) برنسنه یی
بر بردن بریره اتمک یقال (نقله از جای بجای برد اورا) آنی بر بردن بریره کوتوردی
• م (بغام بانک کردن آهو و کوزن) کیک وصفین آواز اتمک (جهم هجامت کردن)
هجامت اتمک یقال (جهمه الحجام هجامت کردش) هجام هجامت اندی آنی (و بستن
دهان شتر) دوه نک آغزینی باغلامق و دوه اسیرد کده ایصرمه سون ایچون آغزینی باغلامق
نسنه یه هجام دیرلر (حرم و حرمة حرام شدن) حرام اولمق یقال (حرم الشئ حرام
شد چیز) نسنه حرام اولدی محرم نصر بایندن و حرم محرم حسن بایندن (وهو حرام و حرم)
حرام اولان نسنه (حکم لکام در دهن کردن) آنک آغزینه لجام اورمق (حکم و حکومت
حکم کردن) حکم اتمک یقال (حکم بین القوم حکم کرد میان مردمان) قوم آراسنده حکم
اندی و حکم قضا معناسنه در حکم له و حکم علیه دیرلر (وهو حاکم و حکم حکم کننده)
حکم ایدیچی کسنه وفی المثل فی بته یؤتی الحکم میدانی دیدی که بومثل عربک بهایم
لسانندن زعم اندیکی امثالنددر شو وجهله بیان اندیلر که برطوشان بر خرما بولش

ایدی بر تیلکو اول خرمای طوشاندن چکوب آلدی ماینلرنده جاری اولان خصوماته
فیصل ویرسون ایچون سوروشه رک کلر حضورینه واردیلر ارنب دیدی که یا ابا
الحسل ضب دیدی که (سمیعاً دعوت) یعنی استماع اندم زیر اسن استماع صاحبنه چاغردیک
ارنب دیدی بز سنک حضوریکه کلدی که فصل خصومت ایدسن ضب دیدی که
(عادلاً حکمتاً) یعنی عادل کسنه بی حکم ایش سزایو ایش سز که بن عدالت صاحبیم
ارنب دیدی که لطف ایدوب هر نه قدر زحمت ایدیه طشره چیقوب ماینیزی فصل ایله
ضب دیدی که (فی بینه یوقی الحکم) یعنی حاکم اوینه کلور لر حکومت ایچون حاکم
دعوا جیلرک ایاغنه وارمن پس ارنب دیدی که بن خرما بولمش ایدم ضب دیدی که
(حلوۃ فکلیها) یعنی اگر اول خرما لذیذ ایدسه همان طور مدا کل ایله ارنب دیدی که
ثعلب اول خرمای المدن آلدی کل آتکه قومدی ضب دیدی که (بغی لنفسه الخیر) یعنی
ثعلب خیر لونسنه کنده و ایچون ایستدی ارنب دیدی که بن ثعلب برسیلی اوردم ضب
دیدی که (قد اخذت حقک) یعنی حقکی آلمش سن ارنب دیدی ثعلب دخی بکا برسیلی
اوردی ضب دیدی که (حرانصر) یعنی ثعلب غیور اولمغله سندن انتقام آلمش ارنب
دیدی که ماینیزده حکم ایله ضب دیدی که (حدث حدیثین امرأۃ فان ابنت فأربعة) یعنی
بر خاتونه بر کلامی ایکی کره سویله اگر فهم ایتزسد دورت کره تکرار ایله ابوسعید
دیدی که (فان لم تفهم بعد الاربعة فالاربعة) یعنی دروت کره تکرار دن صکره دخی
فهم ایتزسد عصا ایله ضرب ایله صاحب وسیط دیدی که معنای مثله
(فان ابنت فأربع) روایتنه کوره بکا ظاهر اولان بودر که حدیثی ایکی کره
تکرار دن صکره ینده فهم ایتزسد زیاده سویله بلکه سکوت ایله که یوز کره دخی
دخی سویلسک فهم ایتز وضیک هر کلمات مذکور هسی مثل اولدی (حلم خواب دیدن)
دوش کورمک و دوشه حلم دیر لر (خدمت خدمت کردن) خدمت ایتک یقال (خدمه
خدمت کرد اورا) اکا خدمت آندی و خدمتکاره خادم دیر لر مذکور مؤثنه اطلاق
اولنور هذا خادم هذی خادم دیر لر (رجم سنکسار کردن) طاش ایله قتل اتمک اصلنده
الرمی بالرجم معنای ایدی کثرة استعمال ایله رمی رجم ایله قتل معنایسته اطلاق
اولندی رجم رضامدن کوچک طاشدر و رضام یاپو طاشی تعبیر اولنان طاشه دیر لر
یقال (رجم سنکسار کرد اورا) آتی طاش ایله تپه لدی (وهو الرجم سنکسار کشته)
طاش ایله تپه لدن کسنه (والرجم سنکهای انداخته) دیه ملک ایچون آندقلری طاشلر
مثلاً ابلیس رجیم و کوا کبر جوم در (و پنداشت سخن گفتن) و حقیقه حاله مطلع اولمده دن
ظن ایله سوز سولتک مصنف اساده دیدی که کثرة استعمال ایله رجم ظن معنایسته

(شایع)

شایع اولدی یقال (قال ذلک رجاً) ای ظنا یقال (رجم بالظن بکمان سخن گفت) ظن ایله
سوز سویلدی (رسم نهادی نهادن) مرسوم وضع اتمک یقال (رسم له فی کذا مرسوم
نهاد مرا و ادر چیزی) مرسوم قودی آنک ایچون بر سنسدهه مثلاً کسمیه کسمک (رسم ورشم
مهر نهادن بر چیزی) بر سنس نهک اوزرینه مهر وضع اتمک یقال (رسم البر ورشم البر مهر
کرد کندم را) بغدادیه مهر اوروی (وهو الروسم والروشم مهر کندم) بغدادی مهری که
بر کوچک تحت در که اوزرینه برایکی خط قازوب آنکله خرمنی مهر لر (رغم ورغم
و مرغم خاک آلود شدن) طویراق ایله آلوده اولمق یقال (رغم انفه خاک آلود
شد بینی او) آنک بورنی خاک ایله آلوده اولدی که مراد خوار و ذلیل اولدی دیمکدر
یرغم نصر باندن و رغم یرغم علم باندن ارغم الله انفه دیر لر ذلیل آندی معنایسته و مرغم
مغاضبه معنایسته در (راغم اباه) بر کسنه باباسنه سوکوب ترک دیار اتسه (وهو الرغام خاک)
طویراق (رقم نوشتن و نشان نهادن) یقال (رقم الکتاب نبشت کتاب را) کتاب
یازدی و فی المثل (یرقم علی الماء) استاد حاذق در دیه جک یرده ضرب اولنور یعنی
حذاقت و رفیق بررتبیه بالغ اولدی که غیری کسنه لک عادتاً ایدمه مدکلری نسنه بی ایتکه
قادر در (ورقم التاجر الثوب نشان کرد بازرگان جامه را) بازرگان جامه ده نشان آندی
و اول نشانه رقم دیر لر (رکم برهم نهادن) بری بری اوزرینه یغمق یقال (رکم الاشياء
برهم نهاد چیز را) نسنه لری بری بری اوزرینه ییغدی (وهو الرکام چیزهای برهم نهاده)
بری بری اوزرینه ییغش اشياء مرکوم مرتکم متراکم دخی بو معنایه در و جادهیه مرتکم
الطریق دیر لر (زعامه پانیدانی کردن) کفیل اولمق یقال (زعم به پذیرفتاری کرد
اورا) اکا کفیل و ضامن اولوب آنک غریمنه اولان دیننی قبول آندی یا خود بر کسنه
بی عهده سنه آلوب معاونتن کورمکه تعهد آندی (وهو زعم بریرفتار) کفیل (زعم و زعم
و مزعم صفت کردن) برشیی و صف اتمک یقال (زعم الامر صفت کرد کار را) برشیی
وصف آندی یعنی بر کسنه بر نسنه بی مدح یا ذم طریقله وصف اتسه لکن حق میدریا
باطل میدر مستمع عننده مشکوک اولسه اول کسنه حقنده (زعم فلان ان الامر کیت
و کیت) دیر لر یعنی فلان کسنه فلان نسنه حقنده شوبله دیو وصف آندی اما سوزنده
صادق میدر کاذب میدر کرکی کبی معلوم دکدر و اکثر استعمالی کذبده در زعم به
دیر لر کذب معنایسته و چندان اعتقاد اولنیه حق ایشه مزعم دیر لر و زعم طمع معنایسته
در و طمعکار اولان کسنه زعمدن خالی اولمغله زاعم دیر لر (سجم راندن اشک) کوز
یاشی دوکک یقال (سجم الدمع بریخت اشک را) کوز یاشی دوکدی (سجوم ریخت شدن
اشک) کوز یاشی دوکک پس سجم لازم و متعدی استعمال اولنور یقال (سجم الدمع

بنفسه خود ریخته شد اشك) كوز یا شی کندو دو کلدی (سهم کونه روی بکشتن)
 یوزك لونی متغیر اولمق یقال (سهم وجهه کونه بگردانیدرویش) یوزی لونی متغیر
 اندی یسهم نصر بایندن و یسهم قنچ بایندن و سهم یسهم مجهول صیغه سیله و شمسك
 حرارتندن برکسنه نك یوزی قارارسه اكاسهم الرجل و مسهم دیرلر (شکم
 پاداش دادن) عوض ویرمك مثلاً احسان مقابله سنده احسان اتمك کبی و اول امرده
 احسان اتمك شک دیرلر ال ایله (عجم دندان بر چیزی نهادن تا سخت هست یانه) دیشی
 برنسنه قانی میدر دکلیدر بیلک ایچون قومق یقال (عجم العود بیاز مود بدنندان
 چوب را که سخت هست یاست) دیشی ایله اغاجی تجربه اندی که قتی میدر یومشق
 میدر دیو (قدم و قدمه پیش کسی شدن) برکسنه نك اوکنده اولمق یعنی تقدم اتمك یقال
 (قدمه پیش ازو شد) اکا تقدم اندی (کتم و کتمان پوشیدن) اورتمك یعنی اظهار اتمك
 یقال (کتمه پوشیداورا) آتی صاقلادی کیزلوسره سرکاتم دیرلر مکتوم معناسنه و زیاده
 مستور اولان سره مکتم دیرلر تشدید ایله و بنم سری صاقله دیور جا اتمد دیه جك
 یرده استکتمه سری دیرلر و سری بندن صقله دی دیه جك موضعه کاتمی سره دیرلر
 و سر صقلامغه معناد اولان کسنه یه کتمه دیرلر (هجوم ناگاه چیزی رسیدن) آکسزین
 برنسنه یتشمك یقال (هجم علینا ناگاه آمد بر ما) آکسزین اوزریمزه کلدی متعدی
 دخی استعمال اولنور یقال هجمت غیری و چشم بکوفروشدن) و کوز چشم خانه یه باتمق
 یقال هجمت عینه ای غارت . ن (ابن تهمت کردن) تهمت اتمك یقال (ابنه بشی
 اتهم به) اسون رنك و مزه آب کشتن) صونك لونی و طعمی متغیر اولمق یقال (اسن الماء
 دگر کون شد آب) صومغیر اولدی یأسن نصر بایندن و اسن یأسن علم بایندن (بدن
 و بدانه تن آورشدن) اتلو و سموز اولمق یقال بدن تناور شد اتلو و سموز اولدی ییدن
 نصر بایندن و بدن ییدن حسن بایندن (و هو بادن مرد تناور) تناور رجل (وهی بادن
 زن تناور) تناور خاتون پس مذکر و مؤنثه اطلاق اولنور بدن و بدن سموزلك
 معناسنه در و مکده نحر اولنان نافه و بقره یه بدنه دیدکلری عادتاً آنلری بسلوب سموز
 اندکلری ایچوندر (بطون نهفته شدن) کیزلواولمق یقال (بطن نهفته شد) کیزلواولدی
 بطنت هذا الامر دیرلر برنسنه نك باطنه مطلع اولسه اسماء الهیه دن اسم باطن بو معنادن
 مأخوذ در و بن فلان کسنه نك خواصندن اولدم دیه جك یرده بطنت فلان دیرلر
 و مجهول صیغه سیله بطن الرجل دیرلر قارنی آغریدی معناسنه و بطنه زیاده امتلا
 اولمق یقال لیس للبطنة خیر من خصه تبعها یعنی امتلا یه آچلقدن ابو علاج اولمز و قارندن
 غیری مهمی اولیان کسنه یه بطن دیرلر و بطن عظیم البطن معناسنه در و عریض

البطان غنی دیمکدر (ثمان هشت يك ستدن) سکرده برخی آلمق یقال (ثمان القوم هشت
 يك ستداز مردمان) قومك مالندن سکر حصه ده بر حصه سین آلدی (حجن باخوشتن
 کشیدن) برنسنه یی کندو جانبده چمك و اول نسنه یی چکه جك آله محجن
 دیرلر که جوکان کبی اوجی اگری نسنه در (حران توسنی کردن) سرکشك اتمك
 یقال (حرنت الدابة تا فرمان برداری کرد ستور) دابه را کینه مطیع اولدی که
 سکرتمك مراد ایتد کده سکرتمز و سکر دوب کیدر کن طورر یحرن نصر بایندن
 و حرنت یحرن حسن بایندن و هی حرون و اول دابه یه حرون دیرلر (حزن
 اندوهکین کردن) مغموم و محزون اتمك یقال (هذا امر یحزنی این کاریست که
 اندوهکین کند مرا) بو برایش در که بنی محزون ایدر نصر بایندن متعدی در و رجل
 محزون و حزین مردانده کین (غمناك کسنه) و حزنت احزن اندوهکین شدم و اوند
 و هکین شوم) غمناك اولدم و غمناك اولورم علم بایندن لازم در (حضن در زیر پر گرفتن
 مرغ خایه را) قوش یحورطه سنی قنادی آله آلمق یقال (حضن الطائر بیضه
 ضمه الی نفسه) حقن واداشتن شیردر و عاء) سودی برظرفده جمع اتمك (و واداشتن
 بول) و بولنی چوق زمان امسال اتمك یقال (لارأی لحاقن) و واداشتن خون کسی از ریختن
 و برکسنه نك قانی دو کلمکه مانع اولمق (دجون دست آموز شدن بزغالله و آنچه بدان ماند)
 اوغلاق مثللو حیوان اله اوکره نوب و خانه یه مألوف اولمق یقال (دجنت العناق
 آموخته شد بزغالله ماده) دیشی اوغلاق او و اله اوکره نوب مرغی یه کتمدی (وهی
 داجن دست آموز) اله اوکرتمش حیوان ابن السکیت دیدی داجن و راجن بر معنایه در
 یقال (شاة داجن و راجن اذا ألفت البیوت او استأنست) و پوشیدن میغ آسمان را
 سحاب آسمانك یوزینی سترا تمك ابوزید دیدی اول سیاه بولوت که روی آسمانی
 سترایدوب یاغوری اولیه اکادجنه دیرلر و اگر یاغوری اولورسه داجنه دیرلر
 و دجن مطر کثیر معناسنه در (دخون دود کردن آتش) آتشك توتونی توتك یقال
 (دخت النار دود کرد آتش) آتش توتندی و فی الاساس دخت النار ای سطح
 دخانه و اول طعام که توتون رایحه سی اوله دخن البطیخ دیرلر (دهن بروغن چرب
 کردن) برنسنه یی یاغلامق یقال (دهن رأسه بروغن چرب کرد سرش را) باشنی یاغ ایله
 یاغلا دی (رزن برگزیندن) برنسنه یی الی ایله قالدرمق که ثقیل میدر خفیف میدر
 بیلک ایچون یقال (رزن الشی بیده برگزیند چیزی را بدستش) الی ایله برنسنه نك
 آغریقی بیلدی (رسن افسار بر سر ستور نهادن) دابه نك باشنه یولار کچورمك و دابه نك
 یولار دوره جق یرینه مرسن دیرلر و دابه یی ایپ ایله باغلمغه دخی رسن دیرلر (رطانة

بجز از تازی سخن گفتن) عربی لساندن غیرى لسان ايله سوز سويلك يقال رطن بزبان
عجمی سخن گفت) لغت عربی به دن غیرى لغت ايله سوز سويلدى (رکون میل کردن)
میل اتمك يقال (رکن ايله میل کرد باو) اکامیل آندی رکن نصر بایندن ورکن رکن
قمع بایندن ابو عمرو دیدی که لغات متداخله در ورکن رکن علم بایندن (سخن در
زندان کردن) زندانه قومق و سخن سینک کسریله زنداندر يقال (سخنه در زندان
کرد اورا) آنی زندانه قودی و حبس آندی (سخن و سخنونه: کرم شدن) اسی اولمق يقال
(سخن الثی کرم شد چیز) نسنه اسی اولدی (وماء سخن و سخن آب کرم) اسی صو
(وهو سخن شور واء کرم) اسی شور واء سخن نصر بایندن و سخن یسخن حسن بایندن
(و سخن عینه سخن کرم شد دیده او) آنک کوزی اسی اولدی (وهی سخن العین مردم
کرم دیده) کوزی اسی کسسه پوشیده اولمیه که بر کسسه سرور و اوسه اکافریر العین محزون
اولسه سخن العین دیر لر اقر الله عینه سرور ايله خیر دعاء و سخن الله عینه حزن ايله بد دعا
مقامنده استعمال اولتور و فی الحقیقه کوزی صووق و کوزی اسی اولمق مراد دکلدیر
بلکه حضرت الله آنی سرور و آنی محزون ایتسون دیمک مراد در ودخی قریر العین
کوزی صووق و سخن العین کوزی اسی کسسه دیمک دکلدیر بلکه کوزینک یاشی
صووق و کوزینک یاشی اسی دیمک مراد در و حین سرورده کوزدن آقن یاش
صوق و وقت حزنده آقن یاش اسی اولمغه برودت دمع سرورده لازم و سخنونت دمع
حزنه لازم اولمق علاقه لر ايله لازم لری ذکر و ملزوم لری مراد اولمشدر (سدانه
خدمت کردن کعبه و مانند آن) کعبه مثلاً تعظیمی لازم اولان خانه یه خدمت اتمك
يقال (سدنه خدمت کرد اورا) اول خانه یه خدمت آندی (وهم سدنه الکعبه ایشان
خدمتکاران کعبه اند) حج (سکون آرامیدن) قرار اتمك يقال (سکن آرام گرفت)
قرار طوتدی وهی السکنیه و قار معروفدر (سکون و سکنی ساکن شدن در جای)
بر برده اقامت اتمك يقال (سکن الدار ساکن شد در سرای) سرای ده ساکن اولدی
(شطن دور شدن) بعید اولمق يقال (شطن عند) ای بعد (و بریسمان بستن - تو را) و دایه یی
برایب ايله باعلامق يقال (شطته) ای شدته بالشطن قال الخلیل والشطن الخبل الطویل
(طعن خستن بنیزه و عیب کردن) نیزه ايله دور تمك و تعیب اتمك يقال (طعنه بالرمح
بخت اورا بنیزه) نیزه ايله آنی در تدی یطعنه نصر بایندن و یطعنه قمع بایندن (وهو مطعان
مرد بسیار نیزه خنده) چوق نیزه ايله دور تیجی کسسه مراد شجاعته مبالغه در و طعن
علیه فی حسب طعنه کرد برودر کوه رش) آنک اصل و حسنه طعن آندی یعنی بد اصلدر
دیو تعرض آندی مصنف اساسه دیدی که طعن فی نیطه دیر لر بر کسسه هلاک اولسه

(وطاعوندن)

وطاعوندن هلاک اولان کسسه مطعون دیر لر زیر اعرب طواعینه رماح الجن آسمیه
ایدوب زعم ایدر لر که آنی جن دور تر اتری (علون و علن آشکارا شدن) آشکارا
اولمق يقال (علن الامر آشکارا شدکار) ایش آشکارا اولدی نصر بایندن و علن الامر
یعنی علم بایندن وهی العلانیه آشکارا که سرمقابلی در و علوان الکتاب عنوان الکتاب
معنایند در (فطنة و فطن و فطانه در یافتن) فهم اتمك يقال (فطن الامر دریافت کار را)
ایشی فهم آندی یفطن نصر بایندن و فطن یفطن علم بایندن (فطون مقیم شدن) بر برده
اقامت و وطن اتمك يقال (قطن الدار مقیم شد در سرای) سرایده اقامت آندی (کون پنهان
شدن) صاقلتمق يقال (کمن له فی موضع که پنهان شد از برای او در فلان جای) فلان برده
آنک ایچون پنهان اولدی یعنی پوسویه کیردی وهی الکمین جای پنهانی صاقلنه جق بر
و تقول حبك فی الفؤاد کمن وانت بذلك قمن (کهن و کهنانه اختر کوی کردن)
فالجی لق اتمك يقال (کهن فال کوی کرد) فالجیلق آندی بکهن نصر بایندن و کهن یکهن
حسن بایندن جوهری دیدی که نصر بایندن اولدقه فالجیلق آندی معنایند و حسن
بایندن اولدقه فالجی اولدی معنایند اولور و اولک مصدری کهنانه و ثانیک مصدری
کهنانه کلور (محون و محانه باک ناداشتن از گفتن هر چه فرا زبان آید) لاأبالی اولوب
اسانه هر نه کلور سه سويلك جوهری انسان هرايشنده لاأبالی اولمغه تفسیر آندی يقال
(محون باک شد) لاأبالی اولوب اصلا قول و فعلی قایرمدی (وهو ما جن مردی باک)
لاأبالی تعبیر اولان کسسه این در ید دیدی که محون الشی دیر لر صلب معنایند یعنی بر شی قاقی
اولدی و یوزی يك اولمغه ماچنه ماچن دیر لر و فارسیده بوجه اولان کسسه یه شوخ
دخی دیر لر (مرون خو کردن بچیزی) بر نسنه یی عادت اتمك يقال (مرن علی الامر
خو کرد بچیزی) بر نسنه معتاد اولدی که همیشه آنی ایشلر (مهن و مهنه و مهنه خدمت
کردن) خدمت اتمك يقال (مهنه خدمت کرد اورا) یمهند نصر بایندن و یمهند قمع بایندن

المضاعف من هذا الباب

هـ ب (جب بریدن) کسمك لکن اکثر استعمالی ذکر و خصیتین قطعنده در لهذا بعض
نسخه ده خادم کردن و ساء کردن ايله تفسیر اولندی يقال (جب بر برد اورا) آنی کسدی
(حب و محبة دوست داشتن) محبت اتمك يقال (حبه دوست داشت اورا) اکا محبت
آندی که سودی تعبیر اولتور (خب و خیب دویدن) بيلك عدو کی يقال (خب الفرس
بدوید اسب) آت ییلدی و خب و خب حیل کار و خداع کسسه یه دیر لر و خب النبات
دیر لر اوت اوزادی معنایند (ذب دور کردن) منع اتمك يقال (ذب عند القبیح دور کرد
از و زشت را) یاره منی آندن دفع آندی (رب پروردن و بلك خویش آوردن) بيلك

(اقصى)

(نی)

(۱۵)

اول كافك كسری و فانی
کافك فخیله (منه)

وکنو نحت ملکنه کتوردی یقال (رید پرورد اورا) آتی بسدی و آتی ملکنه
کتوردی ولفظ رب اسماء الهیه دندر غیریه استعمالی اضافت ایلده در رب الدار
و رب الغلام کبی (و رب النخی بالرب پروردمشک را بشیره) تولومی شیره ایلده
پرورده اتدی و ریاحین ایلده یا بیلش طلا و بنفشه و یاسمین و کلدن یا بیلش طلا کبی
وهرنسنه نك صوینی آتاش ایلده قاشایوب قویولنش اوله اکارب دیرلر و صو
طلومنی بعض طالار ایلده ترتیب و اصلاح ایدوب اکاسقاء مرهوب دیرلر بزم دیار منده
مظهره لره اندکری کبی (سب و مسبه دشنام دادن) برکسنه سؤکک یقال (سب
دشنام داد اورا) اکسوکدی اوعی السبه چیزیه که برای او دشنام دهند) برنسنه که آنک
ایلده سب ایدرلر که اول نسنه باعث عار اوله مثلاً برکسنه برکسنه احق و دیوث
دیو شتم ایلده جاقت و دیانت سبه در و شتم اتمکی عادت ایدن کسنه سب دیرلر
میمل کسریله و خلقک سب اندکری کسنه ره رجل سبه دیرلر و دبره سب دیرلر
است معانسه (شب آتاش افروختن) آتاش علولندرمک یقال (شب النار بی فروخت
آتاش را) آتشی علولندیره جک نسنه شبوب دیرلر و قود کبی (و برانگیختن جنک)
ودخی جنک پیدا ایدوب قزیشدر مق (و افروخته کردن لون) و برنسنه نك لونی اظهار
اتک شعرا یشب لونهادیرلر صاپ یوزینه زینت و یروب چهره سنک رنگنی اظهار
اتسد (صب ریختن آب) صویی دوکک یقال (صب ریختن اورا) دوکدی آتی و کاسه نك
دیننده باقی قلان صویه صبابه دیرلر و تصایبته ای شربت صبابته (عب آب خوردن
بنهیب) شده ایلده صوابچمک یعنی آهسته آهسته ایچمیوب کوکر جین ایچر کبی ایچمک
و فی الحدیث الکباد من العب یعنی جکر مرغی صویی تانی ایلده ایچماکدن اولور قیل
لا تشربوا شرب الحما یقال (عب الماء نامنیده خورد آب را) صویی صور ارق تانی ایلده
ایچمیوب عجله ایلده ایچدی و بعض نسنه ده بشتاب خورد و بعضینه بنهیب خورد و بعضینه
دمادم خورد آب را واقع اولدی مال بردر (عباب موج زدن دریا) دریا توج اتمک (کب بروی
افکندن) یوزی اوزرینه براقق که یوزی اوستند یقیمق تعبیر اولور یقال (کب بروی
افکند اورا) آتی یوزی اوزرینه یقیدی و کبکه دخی بو معنایه در مخفی اولیده که کب لفظی
متعدی و اکب لفظی لازم و آنک مطاوعتی در یقال کب الله لوجه فاکب علی وجهه
و بو خصوص نوادر دندر و کبابه کباب تسمیه اولندی فی کوز اوزرینه دات کب اولندی فی ایچوندر
(و گروهه کردن زبمان) و ایلکی یومق اتمک و اول یومغه کب و جرو حق دخی دیرلر
(هوب و زین باد) ییل اسمک یقال (هبت الریح بوزید باد) ییل اسدی (هب از خواب
بیدار شدن) اویقودن اویانق یقال (هب النائم بیدار شد خفته) اویویان کسنه اویانندی
(هباب نشاط کردن شتر در رفتن) دوه یورد کده نشاط اوزره یورومک . ت (حت

(افشاندن)

افشاندن) سلکمک یقال (حت الورق عن الفصن افشاند برك را از شاخ) بوداقدن
پیراغی سلکدی (و فرومالیدن چیزی از جامه) و ثوبدن برنسنه بی اومق فرك کبی یقال
(حت المنی عن الثوب) و دوکوان پیراغدحتات دیرلر (فت خرد مرد کردن) اوافق اوافق
اتمک یقال (فته ریزه کرد اورا) آتی اوافقاقدی و هو القتا ریزه اوافق و مسکک اوافغه
فتات و کساره و سقاطه دیرلر و فی المثل (کفامطاقة تفت الیرمع) یرمع برنوع یومشاق
بیاض طاشدر یعنی مطلقه اولان خاتونک الیری اول طاشی اووار و اوافقا که تلاشدن
اکا مشغول اولور و یوعلدن اکافانده حاصل اولمز اول کسنه حقتده ضرب اولور
که اکابر بلانازل اولدقه فریاد و فغان ایدر لکن هیچ کسنه آتی مهم ایتمیوب فریادی
مفید اولمز و مالک هذه الفتة الی فلان دیرلر سکا نه واقع اولدی که فلان کسنه ایلده
سر سوبلش سرسین و فت سوبلش دیرلر دیدکری فقتدن محرف اولق ملاحظه
اولور و ترکوهم حبابتا و حتا فتا دیرلر اهلکوهم معناسنه (قت سپست درودن) یونجه
یچمک و قده یونجه یه دیرلر فصفصه کبی (و سخن چینی کردن) و ناملق اتمک و فی الحدیث
لا یدخل الجنة قتات و قتیقی عمیده معناسنه در (ات ترکدن پست باب و جز آن) قاووقی صوابله
و غیره نسنه ایلده ایصالدوب قارشددر مق جدح دخی بو معنایه در یقال (لت السوبق بالعل
بیامیخت پست را بانکین) قاووقی بال ایلده قارشددری (مت نزدیک جستن بکسی بسبی)
برکسنه یه بروسیله ایلده تقرب ایسته مک و وسیله یه مانه دیرلر (و کشیدن چکمک . ت
(بث پراکنده کردن) طاعنق یقال (بث پراکندیدش) آتی پریشان اتدی بث اخبیر
و ابث اخبیر دیرلر نشره معناسنه دیرلر و کاهی مبالغه ایچون بث اخبیر دیرلر و بثبث
اخبیر بثبثه ای نشرته و بث حال و حزن معناسنه کلور ابثک ای اظهارت لک بی (جث
از بن بریدن) کوکندن کسمک و کوکندن چیقار مق استیصال کبی (حت برکاری
انگیختن) برایشه ترغیب اتمک که قندر مق تعبیر اولور حرض کبی یقال (حثه علی الامر
برانگیخت اورا بکار) آتی ایشه ترغیب اتدی (و بشتاب رفتن) و سرعت ایلده یورومک
یقال (سیر حثیت رفتن بشتاب) سرعت ایلده اولان یورومک یعنی اول سیر که آنک
صاحبی آمده سرعت ایدر جوهری دیدی که ولی حیثای مسرع احریصاهج (یح شکافتن
ریش) یاره یی یار مق (حج و حجة زیارت کعبه کردن) کعبه مکرمه یی زیارت اتمک ابن
السکیت دیدی که حج اصلنده قصد معناسنه در رجل محجوج دیرلر مقصود معناسنه
و حجوا فلاناً دیرلر برکسنه یه جوق و اروب کلسه لر صکره نسک ایچون مکیده قصده
استمالی متعارف اولدی یقال (حج البيت زیارت کرد کعبه را) زیارت
اتدی کعبه یی و هو الحاج حاجی حجج و حجاج مؤثنده امرأه حاجه و جمعنده

نسوة خواجه معلوم اوله كه اضافت ايله ضارب زید و تنوین ايله ضارب زیداً
 كلاملرینك فرقی بودر كه اضافت صورتنده مراد زمان ماضی ده زیدی برکسته نك
 ضارب اولدیغنی اخباردر و تنوین صورتنده تكلم وقتندن صكره ضرب ایده جكندن
 اخباردر پس اول خاتونلر كه اداء حج ایشلردر آنلره حواج بیت الله دیرلر اضافت ايله
 واکر اداء حج صد دنده اولوب هنوز اداء حج اتمامشدر آنلره حواج بیت الله دیرلر
 اضافتسره كه لفظ حواج غیر منصرف اولغله ظاهر آا کرچه منون دکلدر لکن تنوین
 ملحوظ در معنای مذکور ایفاده ایچون (و بحجت بکسی غلبه کردن) برهان ايله برکسته یه
 غالب اولوب الزام اتمک یقال حاجه فحجه ای غلبه وفی المثل لچ فحج یعنی ختمیله
 منازعه آندی و منازعه سی حجت ايله غلبه سنده باعث اولدی بعضیلر دیدیلر كه برکسته
 سیاحت بلدان ایندرایدی اثنای سیاحتده مکده داخل اولدی و وقت دخولی حج
 موسمه مصادف اولغله حج اتمک رغبتی یوق ایکن مکده بولونغله حج آندی پس
 تقدیر کلام لچ فی الطواف حتی حج دیمک اولور ابو عبیده دیدی كه اول کسند حقتده
 ضرب اولور كه لجوج اولدیغندن کندونك شانندن اولیان نسنه واصل اولور (رج
 جنبانیدن) تحریک اتمک یقال (رج الله الارض یجنبانید خدای زمین را) حضرت الله
 ارضی تحریک آندی (رج آهن بن نیزه برکس زدن) نیزه نك دینك دموری ايله
 برکسته یی اورمق و اول کسنده مزجوج دیرلر و مزج مزراق کبی قیصد آلت حربدر
 (فج ای ازهم وانهادن) ایکی آغنی بری برندن آیرمق كه آپشی آیرمق دیو تغییر
 اولور (حج آب از دهن بیانداختن و جز آن) آغیزدن صوبی و غیره نسنه یی آتمق یقال
 (حج الشئ بینداخت از دهن چیز را) آغیزدن نسنه یی آندی (وهو الحاج آنچند از دهن
 بیرون اندازند) اول نسنه كه آغیزدن طشره آندلر ح (دج پنهان کردن زیر خاك)
 بر نسنه یی برالتده صاقلمق دس معناسنه (سمخ یختن چیزی) بر نسنه یی دوکك یقال (سمخه
 بر یخت اورا) آتی دوکدی (سموخ خود ریخته شدن چیزی) بر نسنه کندود و کلمک
 یقال (سمخ بنفسه خود ریخته شد چیز) نسنه کندود و کلدی ح (زخ سیوختن)
 دورتمک و صانچمق غرض کبی صاحب نهاییه دیدی كه مزخه کسر می ايله زوجه
 معناسنه در زوجی آتی زخ یعنی جاع آندیکی ایچون تسمید اولندی جوهری میك قحیله تصحیح
 آندی یقال (بات زخها) ای نكحها و حضرت علی رضی الله عنهدن روایت اولندی كه
 بیت طوبی لمن كانت له مزخه زخها ثم ینام الفحمة و بدست و اتر انداختن) ال ايله
 بر نسنه یی طوبوب چوقوره آتمق و فی الاساس زخه فی و هده دفعه فیها (صخ کر کردن)
 صاغر اتمک یقال (صخه الصاخة گر کرد اورا آواز سخت) صاغر آندی آتی صحیئ

(شدیده)

شدیده و صاخره اسماء قیامتدندر (نخ نيك راندن ستور) دابه یی عنف ايله سورمك یقال
 و النخ لم یترك لهن مخا د (ادرسیدن بلای سخت) بلای شدید یتشمك یقال (ادته
 المادهیه برسید بوی بلای دشوار) اكاشكل بلا یتشدی (اد) همزه نك كسر ايله
 (چیزی عجیب) عجیب نسنه كه مثلی از کوریلوب آزا شیدیلش و منه قوله سبحانه لقد
 جثم شینا ادا (بد: پراکنده کردن) پریشان اتمک یقال (بده بیده) فرقه (جدو جداد
 بریدن چیزی) بر نسنه یی کسمک یقال (جد النخل بیرید خرما ی خرما بنان را) خرما
 اغاجلرینك خرما سنی کسیدی (حد: کنارهای چیزی پدید کردن) بر نسنه نك نهایت
 و سنورینی ظاهر اتمک یقال (حد الدار حد پیدا کرد سرای را) سرایه سنور و نهاییه
 پیدا آندی یعنی حدودار بعسنی بیان آندی (وهی حدود الدار حدهای سرای) سرایك
 حدودی (وحد بر کسی زدن) و برکسته یه حد شرعی اورمق یقال (حد السكران حدزد
 مست را) سرخوشه حد اوردی (و باز داشتن از کاری) و برایشدن منع اتمک لیهذا ابوابه
 حداد دیرلر واکرچه زندانچی یه دخی حداد دیرلر لکن محتلددر كه محبوسلری
 خروجدن منع ایتدیکی ایچون اوله و محتلددر كه دموردن زنجیر و بوقاغوا یله مشغول
 اولدیغنی ایچون اوله و حد شرعی یه حد تسمیه اولندیغنی حد شرعی اجرا اولان کسنه اول
 جرم مثلاًو جرمه معاودتن منی متضمن اولدیغنی ایچوندر (خد سوراخ در زمین
 کردن) یرده دلوک اتمک یقال (خد فی الارض سوراخ کرد در زمین) یرده دلوک آندی
 (وهو اخذ والاخذود سوراخ) اول یرده اولان دلوک جوهری اخذود یرده شق
 مستطیل در دیدی کشفاده مصنف اخذودی شق ايله تفسیر آند کد نكسره خد
 و اخذود بناء و معنی حق و احقوق کبی در دیدی (رد و مرد باز کردانیدن) کیرو
 دوندرمك یقال (رده باز کردانید) کیرو دوندردی (ورد علیه الشئ) دیرلر بر نسنه یی
 قبول ائسه (ودرهم رددرم نهره) کچمز آچه (وهی المردودة زن هشته) مطلقه خاتون
 زوزنی رد تفسیرنده زن باخانه پدر فرستادن دیدی (سد استوار کردن رخند) بر شینك
 کدو کنی یایوب محکم اتمک یقال (سد البق بست بند کشاده آب را) صویك آچیش بندینی
 باغلا یوب یاپدی (شد استوار بستن) بر نسنه یی محکم باغلامق یقال (شد الشئ
 استوار بست چیز را) نسنه یی محکم باغلا دی او ثقده معناسنه (ودویدن) سكرتمك یقال
 (وقد شد) ای عدا (شدوشده جله کردن) جله آندی جوهری شد جله و شده جله
 واحده در دیدی یقال (شد علیه جله کرد بروی) جله آندی آنك اوزرینه (صد: باز
 کردانیدن) کیرو دوندرمك یعنی منع و صرف اتمک یقال (صد: باز کردانید ش)
 کیرو دوندردی آتی و بر نسنه دن منع آندی صرفه معناسنه (صدود خود باز ایستادن) کندود

کیرو طور مق یقال (صد بنفسه خود باز ایستاد) کند و کیرو طور دی یعنی اعراض
 اتدی (صدید بانک کردن) فریاد اتمک یقال صد یصد و بصدای ضج (صد پر کردن
 مشک) قریه بی طول در مق یقال ضد القریه ملاءها (عد و عدد شمردن) صایق یقال
 (عدالشیء بشمر چیزها) نسنه بی صایدی احصاء معناسنه (وهو العدد شمار) صای اعداد
 ج و به مرض عداد دیر لر بر مرض بر کسنه به کاه کلوب کاه کتسه و سکا یلده بر کره
 کلورم دیه جک یرده لا آتیک الاعداد القمر الیادیر لر زیر اقر ثریا یعنی دبران منزله
 یلده بر کره کلور عیدیم یقال (هم عیدید الرمل ایشان بشمار ریکنند) آنلر قوم صاعشجه
 در لر که کثریدن کنایه در (وعنده عدة اشیاء در نزدی چند چیزست شمردنه هست)
 آنک غندنه بر قاج معدود نسنه واردر (قد: یدراز بریدن) اوزو نلغنه کسمک یقال
 (قده بریدنش یدراز) اوزو نلغنه کسدی آنی و او غلاق در یسنه دخی قد دیر لر و فی المثل
 ما یحمل قدک الی ادیک و ادیدن مراد جلد عظیمدر یعنی سکا سبب ند اولدی که کوجک ایشی
 بیولک ایشی قیاس ایدرسن و کلمه الی معنی اعتبار یله ذکر اولمشدر یعنی مایضم قدک الی
 ادیک میدانی دیدی که قیاسده خطا یدن کسنه حتمده ضرب اولنور و بر کسنه بی عدم
 تمیز یله توصیف وقتنده مایعرف القد من القد دیر لر یعنی او غلاق در یسی ایلده قایشی
 فرق ایتمز و بر کسنه بی بر نسنه مالک دیه جک یرده ماله قد و لا تخف دیر لر که قد دیریدن
 چناق و تخف اغاجدن چناقدر (کد: رنجانیدن) انجتمک یقال (کده بر رنجانید اورا) آنی
 انجندی وز جته بر اقدی (و خود رنجیدن) کندو انجتمک یقال (کده بنفسه خود رنجید)
 کندو انجندی وز جته دوشدی (لد: داروبیک جانب دهن فرو گذاشتن) داروبی آغیزک
 بر طرفه قومق و اول داروبیه لدود دیر لر و فی المثل جری منه مجری اللدود مغموض
 واستکراه اولنان نسنه ده ضرب اولنور (مد کشیدن) چکمک یقال (مدالثوب بکشید
 جامدرا) جامدنی چکوب اوز اتدی (و بسیار شدن آب) و صو جوق اولمق یقال (مدالنهر
 آب جوی بسیار شد) نهرک صوبی جوق اولدی جوهری المد السیل دیدی یقال مدالنهر
 و مدنه نهر آخر (هدشکستن بنا) بنای قیرمق یعنی یرندن اویناتحق یقال (هده شکست
 اورا) آنی قیردی کسره و وضعه معناسنه (و شکسته کردن اندوه و مصیبت
 خداوندانرا) غم و مصیبت صاحبی ضعیف اتمک هده المصیبه دیر لر او هنت رکنه معناسنه
 ابن الاعرابی هده جواد کریم هده جبان ضعیف معناسنه در و دیوار مثلونسنه یقلد قد
 ظهور ایدن صوته هده دیر لر (ذ: بذ: غلبه کردن) غالب اولمق یقال (بذ: چیره شد
 بروی) آنک اوزرینه غالب اولدی و بذ: سینه معناسنه در حال فالان بذ: دیر لر سیئه
 یعنی حالی یرامزدر که فتنه یر اولنور و رثیت الهیة اولان کسنه به باذ الهیة و بذ الهیة

(دیر لر)

دیر لر (جذب بریدن و پاره پاره کردن) کسمک و پاره پاره اتمک یقال (جذبه بپیرد اورا
 و پاره پاره کرد اورا) آنی کسدی وانی پاره پاره اتدی و هر پاره به جذاذ و جذاذ دیر لر (قد
 پر بر تیر نهادن) اوقه یلک کچورمک (و کنارها از آن بریدن) اول یلک لک اطرافی کسمک
 و قدّه اوق یلکی و یلکی اولیان اوقه اقد و یلکی اولان اوقه مریش دیر لر و قدّه بر غوث
 معناسنه دخی کلور (هذشتاب خواندن و زود بریدن) عجله ایلده اوقومق و سرعت ایلده
 کسمک (جر کشیدن) چکمک یقال (جر الشیء کشید چیزها) نسنه بی چکدی
 (وجنابت کردن) یقال جر علیهم جریره ای جنی علیهم (ذ: چیزی سوده
 و نرم بر چیزی پراکندن) سور تلمش یومشاق نسنه بی بر نسنه ک اوزرینه
 اتمک یقال (ذالذواء علی الجراحة پراکند دارورا بر ریش) داروبی یاره اوزرینه
 اکدی (وهو الذرور داروبی پراکنده نی بر جراحت) یاره اوزرینه اکه جک دارو
 ذریره دخی بو معنایه در (ذرور بر آمدن آفتاب) شمس طلوع اتمک یقال (ذرت الشمس
 بر آمد آفتاب) کون طوغدی مصنف اساسده ذرقرن الشمس عبارتتی مجازده ایراد
 اتدی (زر تکه نهادن بر پراهن) کوملکی ایلکله مک یقال (زر القميص بند نهاد بر پیرهن)
 کوملکی باغلادی و از القميص دیر لر کوملکنه ایلک پیدا اتسه (سرو مسره و سرور
 شادمان کردن) مسرور اتمک که سوندرمک تعبیر اولنور یقال (سره شادمانه کرد اورا) آنی
 مسرور اتدی (وهی السراء شادی) سونمک (سر: ناف کودک بریدن) معصومک کوبکنی
 کسمک یقال (سر الصبی ناف برید کودک را) معصومک کوبکنی کسدی (شر چیزی
 در آفتاب نهادن ناخسک شود) بر نسنه بی قورومق ایچون کونشه قومق یقال (شررت
 الثوب ای بسطته فی الشمس صرستن بر کوی) بزپاره سیله باغلامق یقال (صرالدرهم
 بیست در مهارا بر کوی) اچقلری بزپاره سیله باغلادی بعضی نسخده در کیسه کرد
 واقع اولدی جوهری دیدی که الصرة للدرهم و صررت الصرة شدتها و ستیغ داشتن
 ستور کوش را (ودابه قولاغنی طوغری طومق یعنی قولاقلرن دکمک یقال صرالخمار
 اذینه برداشت خرد و کوش را) اشک ایکی قولاقلرینی یوقار و قالدیردی صوت استماع
 ایتمک ایچون (و بستن سرستان شتر) و دوه نک مدسنی یا و روسی احمدسن ایچون باغلامق یقال
 (صرالخالق الناقه بیست پستانهای شتر ماده) دیشی دوه نک مدلرین باغلادی (ضر زیان)
 مرض و هزال و آچلق و صوسزاق کبی (ضر و مضرة کزنند سنانیدن اورا) اکاضر
 یتشدرمک یقال (ضره کزنند رسانید اورا) اکاضر یتشدردی وهی الضراء
 والضرر کزنند که نفع مقابلی در (طور دمیدن سبب) بیق ظهور اتمک که ترمک تعبیر
 اولنور و اصلنده طور اوت تمککه دیر لر ایدی یقال (طرا التبت) ای نبت صکره بیق

بمکه دخی استعمال اولندی يقال (طرشابه پروید سببت او) آنک بیغی بتدی (طر
تیز کردن چیزی) برنسندهی کسکین اتمک يقال (طرالسکین تیز کرد کار در) بچاغی
کسکین اتدی (وشکافتن کیسه) وکیسه یی یازمق يقال (طرالطاراز بشکافت کیسه را
کیسه بر) کیسه یی یازدی کیسه کیجی که یان کیجی تعبیر اولنور و برکسنه غضب
اقتضا ایتمین یرده بی محل غضب اتسه اول غضبه غضب مطر دیرلر (عرس سرکین
در زمین زدن) نجسی زمینه براقق يقال (عرالطیر عرعره) ای سلخ (غرار چینه دادن
مرغ بچرا بختار) قوش یا وروسنه بورنی ایله یم ویرمک (غر و غرور فریفتن) آله مق
يقال (غره بفریفت اورا) آنی الدادی (وهو الغرور فریفته) آله ادیجی ابن السکیت
غرور شیطاندر دیدی ومنه قوله تعالى ولا یفرنکم بالله الغرور و غرور غره اید جک
دارویه دخی دیرلر (فروفرار دندان ستور را نگرستن که پیراست یا جوان) دابه نك
دیشنه باقی که پیرمیدر یا جوانمیدر یلمک ایچون يقال (فراسنان الدابة نگرست دندانهای
ستور را) دابه نك دیشلرینه باقدی وفي المثل ان الجواد عینه فراره یعنی ایوآت کوزندن
جواد اولدینی معلوم در آغزینی آچوب دیشنه باقغه حاجت یوقدر دیه جک محله
ضرب اولنور ان الخیث عینه فراره مذکور مکابلی در (قرآب سرد بر چیزی ریختن)
صوق صوبی برنسنه نك اوزرینه دوکک يقال (قررت القدر اقرها قرا اذا صبت فیها
القارة) قراره اول صودر که طعام طبع اولند قد نصکره چوملکه یا شمسین ایچون
قورلار و چوملکه یا شنه قورور دیرلر (و قرار دادن حدیث در کوش مستمع) و سوز
مستمک قولاغنده قرار داده اولمق قرالحدیث فی اذنه دیرلر کویا که سوز قولاغنه
صب اولندی (کر باز کرداندن) کیرو دوندرمک يقال (کره باز کرد داندش) آنی
کیرو دوندردی (کره و کرور خود باز کردیدن) کندو کیرو دونمک يقال (کر بنفسه
خوباز کردید) کندو کیرو دوندی پس لازم و متعدی استعمال اولنور (کر جله کردن) جله
ایلمک يقال (کر علیه جله کرد بروی) آنک اوزرینه جله اتدی و کره سفینه نك بادبانک
ایپنه دخی اسعدر و کرتان و کرتان صباح و اخشام معنانه یعقوب روایت اتدی (مرو مرور
گذشتن) چمک علی و بابایله استعمال ولنور يقال (مر علیه و مر به بکذاشت اورا) اکا و غرادی
و مر میلمک غمیله آجی معنانه در پیرلکه و خسته لکه امران دیرلر و ما امر و ما احلی دیرلر
فلان کسنه ایودن کوتودن بر حرف سولدی دیه جک محله . ز (از: جنبانیدن) تحریک
اتمک یعنی برکسنه یی برنسنه یمیم و اغراء اتمک که قیندرمق تعبیر اولنور يقال
(از: جنبانید اورا) آنی تحریک اتدی اغراء معنانه قال الله تعالى انارسلنا الشیاطین
علی الکافرین تؤزهم از آ ای تغریهم علی المعاصی و قار شدرمق معنانه دخی دیرلر يقال

(اززت الشی) ای ضممت بعضه الی بعض (بز: برودن) قاپوب آلمق يقال (بز: برودش)
قایدی آنی وفي المثل من عز برای من غلب اخذ السلب (جز و جز از و جز از بریدن پشم کو
سفند) قویونک یو کونی قیر قق يقال (جز الشاة پشم باز کرد از کوسفند) قویوندن یوکی آیردی
یعنی قرقدی و اول آله مجز دیرلر که فارسیده دودکار و دودکار دخی دیرلر (ودرودن کشت)
وا کینی بچمک يقال (جز الزرع بدرود کشت را) ا کینی بچدی (جز بریدن سریا اندام دیگر)
باشی یا غیری عضوی کسمک جوهری مطلقا قطع ایله تفسیر اتدی يقال (حزه سر بریدش)
باشی کسیدی (خر پرچین بر دیوار نهادن) دیوار اوزرینه تیکن مثلاً و نسنه قومق
اوزرینه کسنه لر چیمسون ایچون (رز چیزی در زمین فرو بردن) برنسنه یی پیره صوقق
يقال (رزالسکین فی الجدار و زرا القلم فی القرطاس) ای طعن و ثبت (وخایه نهادن
ملح) و چکر که قویروغنی زمینه صوقوب یورطه قومق (عز غایب کردن) غلبه اتمک
يقال (عز غایب شد بروی) اکا غالب اولدی میدانی مجمع ده من عز بز مملک دور دنده
مفصل دن بو وجهله روایت اتدی که قبیله طلی دن جابر بن رالان دیرلر برکسنه ایکی
کسنه ایله دخی برکون طشره کتدیله حیره قریب وارد قیلزنده مندر بن ماء السماء دخی
اول کونده بنوب طشره چیمشیدی که اول کونده هر کیمه راست کلسه البته قتل ایدر
ایدی مزبور لره مصادف اولوب قتل ایتمک ایچون عسکر مذکور لری اخذ و مندر حضورینه
کوتور دیرلر مندر مزبور لره خطاب ایدوب دیدی که اوچ کسنه بری بریکوز ایله محاربه
ایلمک هر قنغکر غالب اولورسه اطلاق و باقی کزی قتل ایدرم مقارعه اتدیله جابر غالب
اولدی واکا تخلیه سیل ایدوب باقیسن قتله فرمان اتدکه جابر آنلری جلاد لرالنده
کوردکده من عز بز دیوب مثل ارسال اولندی (قزاز جای بر جستن) برندن صیچرامق
اساسده دیدی که قز قزّه اذا جمع جرامیزه فوئب که ترکیده طور طوب اولدی
و آتیلدی تعبیر اولنور (لز لازم کردن) ایکی نسنه یی بری برینه لازم اتمک یا غلامق
ویا بشدرمق کبی (و پشتوان در نهادن) قاپوی تر قازلمق و قاپو تر قازنه لزار الباب دیرلر (مز
مزیدن) صورمق مص معنانه (هز و هزه جنبانیدن) تحریک اتمک يقال (هزه بجنبانیدش)
آنی تحریک اتدی س (بس خرد مرد کردن چیزی را) برنسنه یی اوافق اوافق
قیرمق يقال (بس الحجارة ریزه کرد سنک را) طاشی اوافقلا دی (وزم راندن
ستور) و دابه یی آهسته سورمک (و تر کردن بست) سویق و دقیق مثلاً
نسنه لری یاغ ایله یا خود زیت ایله قرشدروب طبع ایتمدن اکل اتمک (جس
بسودن بدست) ال ایله سورتمک که ال ایله یوقلق تعبیر اولنور يقال (جسه بسود
بدست اورا) ال ایله آنی یوقلا دی (وهی الحیسة جایگاه سودن) ال ایله سوره جک
موضع وفي المثل افوامها مجسها دوه کرکی کبی اکل و شرب اتدی که سموز اولدیغنه

دلات ایدر ال ایله سموز لکنی یوقلامغه حاجت قلز ان الجواد عینه فراره مثلند
 قریب در (حس کشتن) قل اتمک (حسد بکشت اورا) آنی اولدردی وفی الاساس
 وصجوه فحسوه ای قتلوه قلاذریما (وبشانه کردن ستور) ودابهی قشاقوا یله
 قاشوب غبارینی کیدر مک یقال (حس الدابة بالحسة شانه کرد ستور را بشانه) دابهی
 قاشو غی ایله قاشغلا دی وقاشد غویه عربی ده فرجون دخی دیرلر (وسوختن سرما کیه را)
 وصوق اونی یاقی یقال (حس البر والکلاء) ای احرقه (دس پنهان کردن چیزی)
 برنسنه صاقلامق یقال (دسه فی التراب پنهان کرد اورا در خاک) آنی طوپراقده
 صاقلادی (وپنهان فرستادن) وسرا برنسنه کوندر مک یقال (دس الیه رسول پنهان
 رسول فرستاد سوی او) آنک طرفته سرار رسول کوندردی (وهو الدسیس رسول
 پنهانی) سرا ارسال اولنان رسول که مراد جاسوسدر (رس چاه کنندن) قویوقازمق
 و آغزی طاش ایله یاباش قیویه دخی رس دیرلر (ومیان دو کس صلح افکندن) وایکی
 کسنه نک ما بیننه صلح الفاتک یعنی صلح اتمک جوهری ایکی کسنه نک ما بیننی افساد اتمک
 معناسنه دخی کلور اضداد دندر دیدی (وباخوشتن اندیشه کردن) وکندی کندویه
 بر فکر اتمک تحدیث نفس معناسنه (عس کشتن بشب برای احتراز دزدان) کیجه وققی
 خرسزدن محافظه ایچون شهری طواف اتمک یقال (عس بشب کشت از برای دزدان)
 خرسزلر ایچون کیجه کزدی (وهو العاس شب کرد) کیجه کزن عس ج (عس عیب
 کردن) تعیب اتمک ش (جش غریج کردن یا بغور کردن کنندم را) بغدادی یارمه
 یا بغور اتمک جش اصلنده دوکک وقیرمق معناسنه در یقال (جش الحب بالجشة غریج
 یا بغور کرد دانه را بدست آسیا) دانه یی یارمه یا بغور اندی الد کرمی ایله (وهو الجشیش
 والجشيشه غریج یا بغور) یارمه یا بغور وفارسیده بر غول دخی دیرلر (جش افروختن
 آتش) آتشی علولندر مک یقال (جش النار بیفروخت آتش را) آتشی علولندر دی
 ودموردن آتش قارشدره جق آله محش و محشه دیرلر (وکیه دادن ستور را) ودابهیه
 اوت ویرمک یقال (حشت فرسی) ای القیتله حشیشا وفی المثل احشک وتروئی (جش
 برس در بینی شتر کردن) دوه نک بورنک کوکئی دلوب حلقه کچورمک واکر اول
 حلقه اغاجدن اولور سد خشاش باقیردن اولور سه بره قیلدن اولور سد حزامه دیرلر
 (رش آب زدن) صوسمک یقال (رش الماء آب زد) صووردی یعنی سپدی (وهو
 رشاش الماء والدمع قطره های آب وقطره های آب دیده) صچیرایان صوقطره لری
 وکوزیاشی قطره لری (ورشاش الطعن وقطره های خون خستن) ودر تمکدن اقان قان
 قطره لری (واندک باریدن) و آزیاغور یا غقی (واندک بارانیدن) و آزیاغور یا غدرمق

(طش)

احسان مقابله سنده
 اسات ایدن کسنه
 حقه ضربه اولور
 (منه)

(طش: باران اندک باریدن) ضعیف وخرده دانه لو یا غور یا غقی یقال (طشت السماء
 باران خرد دانه بارانید آسمان) بولوت اوفاق دانه لو یا غور یا غدردی (غش)
 غینک کسر وقیمی لغت در (خیانت کردن) خیانت اتمک یقال (غش خیانت کرد)
 خیانت اندی وخیانت ایله لوم مقامنده ماهم الا قوم غشاشه ایدیهم بالخيانة رشاشه دیرلر
 ولیمک ایله لوم محلنده طعمه مغشوش اعلاه یابس واسفله مرشوش دیرلر یعنی
 طعمه نک یا غی یوقدر (فش باد بیرون کردن از مشک) طولومدن یلی چیقرمق یقال
 (فش الزق باد بیرون کرد از خیک) تولومدن یلی طشره چیتردی (مش دست در
 چیزی درشت مالیدن تاجر بش از و برود) یا غلی النی برنسنه یلک سیکلک تایا غی قلمیه
 لهذا مندیله یعنی پیشکیر مثللو بزه مشوش دیرلر بیت نمش بأعراف الجیاد اکفنا
 اذ انحن قناعن شواء مضطرب ۷ (هش برک از درخت فرو ریختن برای کوسفند) قویون
 ایچون اغاج پیراغن سلکمک یقال (هش الورق علی غنمه فرو کرد برک را بر کوسفندانش)
 قیونلرینه پیراق سیکلکدی (ورجل هش بش) دیرلر رخوولین معناسنه ومقام مدحه
 هش المکسر دیرلر هرکک حاجتن روا ایدر معناسنه ص (حص: بهره دادن کسی
 را) برکسنه حصه ویرمک یقال (حصه بهره داد اورا) اکاحصه ویردی (وموی
 از سر بیرون خود) وزره کلاه باشک قیلنی کیدر مک یعنی باشه پیضه کیمکدن ناشی وعرب
 یا غور سز سنده حصاء دیرلر و باش قیلی دوکلمکه باعث اولان مرصنه حصه تسمیه اولور
 مصنف اساسه دیدی که شوم وخیر سز اولان کسنه حصه حص دیرلر لهذا عبد وجاره
 احصان دیرلر جوهری دیدی که زیر ابد وچار پیرا ونجید بهالربنی بیلکه کز درلر
 پیر اولدقد نصکره بهالربنه نقصان کلور و هلاک اولور (خصوص و خصوصیه
 وخاصة خاص کردن) مخصوص اتمک یقال (خاصه بکذا خاصه کرد اورا بفلان
 چیز) آنی فلان نسنه مخصوص اندی (رص: استوار بر آوردن بنا) بنایی محکم یا غقی
 یقال (رص البنیان استوار بر آورد بنارا) بنایی محکم یا پدی و بنیل اولان کسنه یی حجره
 تشبیه ایدوب ان فلانا لر صاصه دیرلر رجل فلز دیدک لری کبی (قص چیدن سبک
 و ناخن ویر) بیغی قیرقق و دیر ناغی کسمک وقوشک قنادینی قیرقق یقال (قص شاربه
 و اظفاره بچید سبکتش را و ناخنهاش را) بیغی قیرقدی و دیر ناقلرن کسدی (وقص جناحه)
 قوشک قنادینی قیرقدی (قصه حکایت کردن) حکایت اتمک یقال (قص الامر
 حکایت کرد کار را) ایشی حکایت ایدوب اولایش نیجه اولدی ونیجه اولدی سوبلدی
 (قصص مجلس کردن) مجلس اتمک یعنی مجلس عقد ایدوب حکایه سونک یقال قص
 العالم مجلس کرد دانشمند) عالم اولان کسنه قصه سوبلدی (وازی فراشدن) برکسنه نک

۷ کویت نیم بخته
 (منه)

وفی المثل الزم لك
 من شعرات قصصك
 وقصصك که مراد
 سینه ده بتن قیلدر
 کذا فی الاساس (منه)
 وفی التوابخ محلب
 المعصية يقص بالندامة
 وجناح الطاعة يوصل
 بالادامة (منه)
 وقصاص اول کسنه در که
 خلقت قلوبه رقت
 ویر جک نسنه سوبلر
 ومن امثال المولدين
 القاص لا يحب القاص
 (منه)
 قافک تخمیه در کسریله
 اولور سه قصه نک
 جی اولور (منه)

آینه دو غوب کتک یقال (فص ائره از پی اورفت) آنک آردنجه کندی که ازینده
دوشدی دیو تعبیر اولنور (مص مزیدن) صور مق که اتمک تعبیر اولنور یقال (مص
الماء تکید آب را) صوبی صور دی یخص نصر باندن و یخص علم باندن و عرب بخیل
اولان رجله یامضان و امرا آید یامضان دیو شتم اندر لر یعنی زیاده بخندن قویوتی صاغز
بلکه قوم شور صوت حلی ایشیدوب ایدوب سوت استمکه کلور لر دیو قویوتک مکه سنی امر
(نص برداشتن) رفع اتمک یقال (نص الحدیث باسناد برداشت حدیث را) حدیثی
اسناد ایله رفع ایدوب کلامی قائلنه دک کوتوردی و هر شینک نهایتنه نص دیر لر (ونیک
براندن سوز را) و دابه بی شدت ایله یورتک اصمعی دیدی که نص سیر شدیددن
عبارتدر نصصت الثاقه دیر لر یورو مسنک غایتی بیلک ایچون شده ایله سورسه
ض (حش پزولیدن) بر شینه قیندر مق یقال (حضه علی الامر بر پزولیدن
اورا بکلر) آتی برایشه ترغیب ایتدی که قنردی تعبیر اولنور (رض ریزه کردن
چیزی را) برنسنده اوفالقی یقال (رضه ریزه کرد اورا) انی اوفالقدی و هر
قرینه رضاض دیر لر و نهر دوسهله و ذو رضاض یعنی برنهر که اینجه قوملو
و چاقل طاشلو (غض فرو خوا باندن چشم) کوزی یومق یقال (غض
بصره فرو خوا باندن چشم را) کوزیقی یومدی و مراد کوزینی بوتون یومق دکلدر
بلکه اولکی کینندن کوز قیاغی اشاغی طومق لهذا جوهری خفض ایله تفسیر
ایتدی (فروداشتن آواز) و صوتی اشاغی طومق که چامق تعبیر اولنور یقال (غض
صوت پست داشت آواز را) آوازی اشاغی و الحاق ایتدی اهل حجاز لغتده امری اغضض
واهل نجد لغتده غض کلور (و کم کردن قدر کسی) و برکسنه دک قدر و رتبه سنی تنقیص
ایتمک که الحاقلق و تحقیر اتمک تعبیر اولنور یقال (غض منه) ای وضع و نقص و غضا ضه
ذلت و منقعه معناسند و برکسنده کثرت علم ایله وصف مقامنده فلان بحر لا یغضض
دیر لر (فض شکستن) قیرمق جوهری تقرقه و جهی اوزره قیرمق دیدی که قیروب
طاعتمق تعبیر اولنور یقال (فض اختام شکست مهر را) مهری قیردی مکتوب مهری
کبی و برنسنده قیردقده هر قرینه فضا ض دیر لر و متفرق اولان نسته فضض دیر لر
(مض سوزانیدن اندوه دل را) غم و غمه قلبی یاقق یقال (مضه الامر بسوزانیدن اورا
کارا) ایش آتی یاقدی یعنی آتی و جعدالقا ایتدی مضه الجرح ای اوجعه ثعلب امضی
الجرح دیدکد نصرکه و کان من مضی یقول مضی بغیرالف دیدی پس مصنف دیدیکی
کبی ثلاثی دن ایکن متعدی اولور (مضض خود بسوزش آمدن دل) قلب کندو
یا تمق یعنی غم کین اولق یقال (مض من الامر خود بسوخت از کار) ایشدن کندو یاندی
جوهری المضض و جمع المصیبه دیدی مضض علم باندن (مضض شکستن) قیرمق یقال (مضض
الشیء کسره و دقده) و اول شینه مضض و مضوض دیر لر ط (بط کفاندن ریش)

(اتمک)

وفي اتمل مصی مصیضا
بر غلام بر جاریه بی
بر قاج خرما و یروب
کند و به اطاعت
ایشه ردی جاریه
دیدی که بو شرط ایله
بن خرمازی اکل
ایده جک قدر مدنده
اول غلام ایشنه
و جاریه اکل خرما به
شروع ایتدی لکن
غلام قضاء و طرعه دن
خرمازی جاریه اکل
ایدوب خوفندن
مثل مزبوری ابراد
ایتدی (منه)
یعنی ای جاریه
خرمازی مص ایدوب
اکل ایله توغر ایله
امر مقامنده ضرب
اولنور (منه)
پزولیدن فرولیدن
رغبت ایتدومک
مقامنده استعمال
اولنور کذا فی الشامل
(منه)

یاره بی یار مق یقال (بط الجرح کفاندن ریش را) یاره بی یاردی (حط فرو افکندن) اسقاط
اتمک و اکسک اتمک یقال (حط له من الثمن چیزی کم کرد از بهر اواز بها) قیتدن آنک
ایچون برنسنه تنقیص ایتدی (وهی الخطیطة کم کرده شد) و بهادن تنقیص اولان مقداره
خطیطه دیر لر محطوط معناسنه (خط نبشتن) یازمق یقال (خطه نبشت اورا) یازدی آتی
و هو الخط نوشته یازی خطوط ج (عط چاک کردن جامه بدر از نا) جامه بی اوزنلغنه
ییرتمق یقال (عط الثوب بشکافت جامه را بدر از نا) جامه بی طول یاردی و کاهی تکشیر
ایچون عطط الثوب دخی دیر لر (عط سر کسی بآب فرو بردن) برکسنه دک باشی صویه
صوقق یقال (غطه فی الماء غوطه داد اورا در آب) آتی صویه طالدردی مقله معناسنه
(قط بریدن پهنای) عرضنده کسمک یقال (قطه ییرید اورا پهنای) آتی کسیدی عرضنده (لط
فرو هشتن) اشاغی براقق یقال (لط السترا) ای ارخاه و دیشلری دوشمش یاچور و پ
کوکلری قالمش کسنده لط دیر لر و عجوزه لطلط دیر لر (مط کشیدن) چکمک مدکی
و یوررکن صانوب تختر ایدرک اللرین اوزاتمه مطیطاء دیر لر ط (شط چوب
در کوشه چوال کردن) چوالک قولنده اغاج صوقق یقال شظظت الجوالق ای شدت
علیه شظاظده (کظ: پر بر آوردن طعام شکم را) طعام قارنی طولدرمق که امتلا اولدی
تعبیر اولنور یقال (کظله الطعام رنجور کرد اورا خوردنی) طعام آتی امتلا سیبله خسته ایتدی
(وهی الکظلة خسته کی از امتلا) امتلادن حادث اولان خستدک ع (دع بعنف
راندن) شده ایله سورمک که غضب ایله قومق تعبیر اولنور یقال (دع الیتم براندن یتیم
بعنف) یتیمی سوردی عنف ایله و برکسنه نک ایاغی سورچوب بیقلسد عرب اکا
دع دیر لر لعل لعل دیدکلری کبی یعنی صاغلق ایله قالح ضرر اصابت ائمه دن ف
(رف مزیدن آب دهن در وقت بوسه دادن) اویمک و قنده آغز صوبی صور مق
قال الجوهری الرف المص والترشف و فلان یرفنا دیر لر اگر برکسنده جماعتک مهماتین
کوروب آنلره ایلک ایلسه و فی المثل من حفتنا و رفنا فلیقتصد یعنی برکسنه بزه خدمت
اتسه یا خود بزه ایلک ایلسه اعتدال اوزره ایدوب حدنی تجاوز اتمسون ابو عیبه
دیدی که یعنی برکسنه بزی مدح اندکده افراط ایتوب حق سویلسون و فی مثل آخر
ماله حاف و لاراف (زف و زفاف عروس را بخانه شوهر فرستادن یا بخانه آوردن)
عروس زواجک خانه سنده کوندرمک و زوج عروسی کند و خانه سنده کتورمک
معناسنه دخی کلور یقال (زفها الی زوجها فرستاد عروس را بخانه شوی) عروسی زوجک
خانه سنده کوندردی یقال (زفها بخانه خود آورد شوهر عروسی را) و عروس قودقلری
محفدیه مزفد دیر لر (سف از برك خرما چیزی یافتن) خرما پیراغندن برنسنه اورمک
(صفرسته کردن) صیره ایله دوزمک یقال (صف القوم رسته کرد مردمان را) قومی

صیره ایله دوزدی یعنی صف اتدی (و خودرسته شدن) کندولری صف اواق یقال
 (صفوا بأنفسهم خودرسته شدند) کندولری صف اولدیلر و جنکده صف طوره حق
 موضع مصف دیرلر که چی مصاف کلور (قف سیم دزدیدن بیان انکشت) بارمی
 اراسی ایله کومش سرقه اتمک و اول کسنده قفاف دیرلر (قفوف موی راست ایستادن)
 قیل دیک و طوغری طور مق نته کم خوف و قنده اولور (وخشک شدن جامعه پس
 از شستن) جامعه بی غسل اتمک نصره قورومق (کف بازداشتن) منع اتمک یقال (کفه
 بازداشت اورا) آتی منع اتدی (کغوف خود باز ایستادن) کندو کیرو طور مق یعنی
 کسنلر آتی منع اتمه دن کندو منع اولمق یقال (کفه بنفسه خود باز ایستاد) کندو کیرو
 طور دی (لف پیچیدن) صاریق یقال (لف الشیء بالشیء پیچید چیزی را بچیزی)
 برنسنه بی برنسنه ایله صاریدی و قبائل متفرقه دن مجتمع اولان بجاعته و بر قاج نوع دن
 مختلط اولان طعامه لفیف دیرلر و بر کسنه تکلمه بطیء اولوب تکلم اتمک دیلی
 آغزینی طولدر رسد کالف دیرلر (حق حقیقت چیزی دانستن) برنسنه نك
 حقیقتی بیلوب غورینه و اصل اولمق یقال (حق الامر بشناخت حقیقت کار را) ایشک
 حقیقتده مطلع اولدی و عرب عین مقامنده لحق لا آتیک دیرلر لحق الله تقدیرنده
 مضاف الیه حذف اولوب مضاف ضم اوزرینه مبنی قیلندی و کاهی لحقاً لا افعل کذا
 دیرلر مضاف الیه دن بدل تنوین عوض ویرلر (دق کوفتن) دوکک و اوقالمق یقال
 (دق الشیء بکوفت چیزی را) نسنه بی دوکدی (وهو الدقاق ریزهای کوفته) دوککش نسنه نك
 اوقالری و دق دالک کسریله بو معنایه در اخذت جله و دقه دیرلر قلیله و کثیره معناسه
 و آیتنه فاداتی و لا اجلی دیرلر یعنی اکا کلدیم بکا دقیق و جلیلدن برشیء ویرمدی (زق
 چینه دادن مرغ بچده را بختار) قوش یا وروسنه بورنی ایله یم ویرمک یقال (زق الطائر
 فرخه چینه داد مرغ بچده را بختار) قوش یا وروسنه بورنی ایله یم ویردی مصنف
 اساسده دیدی که بر اعرابی نك بر ادبی وفات اتدی جنازه سنه حاضر اولدی سؤال اتدیلر
 که نیچون برادر بکک جنازه سنه حاضر اولدک دیو جواب ویردی که انه کان
 والله قطعا زقاقا خرد بیلا یعنی بن آنک جنازه سنه نیچده حاضر اوله یم که والله
 بنم برادریم نتمه بی دیشی ایله قویاروب اتمک قاتیغنه اول لقمه بی طالدر
 و آغزی طعام ایله طلو ایکن صوبی ایچر و صاغ الی ایله اکل وصول الی ایله
 آتی محافظه ایدر غیریلر یمسون ایچون (شق شکافتن) یارمق یقال (شق
 شکافت اورا) آتی یاردی (وهو الشقة پاره و تفریق کردن جماعت) جماعته
 پریشانلق ویرمک شق فلان عصا المسلمین دیرلر جمعترین تفریق اتسه و عصا اصلنده

(اجتماع)

اجتماع و ایلا فده دیرلر (شق و مشقة سختی و دشوار کردن) برکسنده عنف و شدت
 ایدوب مشقة ویرمک یقال شق فلان علی فلان سختی کرد بکمان بر بکمان) برکسنه برکسنه
 شدت اتدی (و دشوار آمدن کار بر کسی) ایش برکسنه دیشوار اولمق یقال (شق علیه
 الامر دشوار آمد بروی کار) ایش اکا مشقتلو اولدی (عق شکافتن) یارمق
 و فی الصحاح کل انشقاق فهو انشقاق (و کشتن کوسنیدر وقت فرزند زادن) عیب تولد
 اتمکده قویون بوغازلمق (و باز کردن موی از سر او) و اول معصومک باشی تراش اتمک
 و برکسنه ممکن الحصول اولمان شیئه طالب اولسه آنک حقنده طلب الابلق العقوق دیو
 ضرب ایدر لر زیر ابلق مذکر و عقوق حامل معناسه در مذکر حامل اولمق محالدر
 و مصنف اساسده حامل اولان حیوانه عقوق تسمیه اولندیغک و جهنده دیدی که
 عقوق اول حاملدر که عقیقه انبات ایدر یعنی ولدینک اوزرنه قیل بتورر (عقوق
 نافرمانی کردن کسی را که حق او بر تو واجب باشد) اول کسنده عصیان اتمک که
 آنک حقونه رعایت سنک اوزر بکده واجب اوله پدر و مادر و استاد کی یقال (عق ایاه یازرد
 و نافرمانی کرد پدر و مادرش را) آزرده و عصیان اتدی والدو والده سنه نك (بك
 کردن کشتن و انبوهی کردن) برکسنه نك بویوتی قیرمق واز دحام اتمک و مکدیه
 بکه تسمیه اولندیغی اعناق جباریه بی نك اتدی کی یا محل ازدحام خلق اولدیغی ایچوندر
 (حك تراشیدن) قازیمق یقال (حك الحرف بالحك تراشید حرف را تراشیدنی) قازیدی
 حرفی قازیه حق آت ایله (و خاریدن) قاشیمق یقال (حك القرحة بخارید ریش را)
 یاره بی قاشیدی (وبهم - بودن) وبری برینه سورتمک یقال (حك الحجر بالحجر
 بسود سنک را بسنک) طاشی طاشه سورندی و دیشه حا که دید کلری بری برینی سورندی
 ایچوندر (و پیچیدن چیزی در دل) و برنسنه قلبه صارلمق یعنی قابله خلیجان ویرمک یقال
 (ما حک فی صدری منه شیء) ای مایخالج (دک خرد مرد کردن) دوکوب اوقالمق یقال
 (دک الارض خرد مرد کرد زمین را) یری پاره پاره اتدی (رک چیزی بکردن کسی
 لازم کردن) برکسنه نك بویینه برشیء لازم اتمک یقال (رککت الذنب فی عنقه اذا
 الزمه اياه) (و غل بر کردن نهادن) و برکسنه نك بویینه غل کچورمک دمور طاقق کبی
 (شک بکمان افتادن) شبهه دوشمک یقال (شک فی الامر بکمان افتاد در چیزی)
 برنسنه ده شکه دوشدی (صک زدن) و ورمق یقال (صک وجهه بزد رویش را)
 آنک یوزینی اوردی (و چک دادن) و قاضی حجت یازمق یقال (صک له بکذا چک نوشت
 از بهر او فلان چیز) حجت یازدی آنک ایچون فلان نسنه (وهو الصک چک) قاضی حجتی
 صکوک ج (فک و فکاک مهر نامه باز کردن) مکتوب مهری آچق فکض کی یقال (فک

الحمام مهر باز کرد) مهری آچدی (وبند دست و اکشادن) وال باغنی آچتی يقال (فك الید
بكشاد دست را) الی آچدی (و آزاد کردن اسیر) واسیری آزاد ایدوب قور تار مق يقال (فك
الاسیر ره ایش داد) اسیری قور تاردی (وباز شدن کرو) ورهنی کیرو آلتی يقال (فك الرهن
باز ستد کرو را) کیرو آلدی رهنی وفك چكه معناسند دخی کلور يقال مقتل الرجل
بین فکیده وفككت الصبی دیر لر آغزینه دار و قوسد لر و مقام ذممه الخلفی کفیده والکذب
بین فکیده دیر لر (لك: زدن) اور مق صك معناسند (مك: مکیدن) صور مق و امك مز کبی
و مکان و مصان و ملجان لیم معناسند ره ل (بل ترک کردن) ایصلا تمق يقال (بله ترک کرد اورا)
آنی ایصلا تندی و بلبال غم معناسند در تقول مقی اخترتك بالبال وقعت فی البلبال (تل: بروی
افکندن) یوزی اوزرینه یتمق يقال (تله بروی افکندش) آنی یوزینك اوزرینه یتمق
(ئل ویران کردن) ویران اتمك يقال (تله ویران کرد اورا) جوهری دیدی که ثلث
البیت دیر لر هدمته معناسند وئل آندن عسارتدر که دیوارك اشاغی تملنی اول قازوب
صكرء دیواری اول وجه اوزره دفع ایدر لر که بوتون منهدم اولور دیوار یقیمقده
بوندن هولناك یقیمق اولمز ثل الله عرشهم دیر لر هدم ملکهم معناسند و بر قوهك عزت
و شوکت لری زائل اولسد ثل عرشهم دیر لر و منهدم اولان دیواری اصلاح ایله امر اتم
دیمك مراد اولنسه اثلث دیر لر (حلول فرود آمدن) نزول اتمك که خانه و داره
قونق کبی يقال (حل الدار و فیها و بها فرو آمدن برای) سرایه نزول تندی (حل
و اکشادن) آچتی يقال (حل العقدة بكشاد کره را) دو کومی آچدی (خل بخلال پاك کردن
دندانها) خلال ایله دیشلری پاك اتمك يقال (خل اسنانها باخلال پاك کردن دندانها را باخلال)
پاك تندی دیشلری خلال ایله (دل و دلالة راه نمودن) يقال (دله علی الشئ ره نمود اورا
بر بھمان چیز) بول کوستردی اکافلان سنه یه و هو الدلیل حجت برهان که اثبات مدعی
ایچون تألیف اولور ادله ج (دلیل راه نمادن بیابان) بیابانده قلاو زادلاء ج (دلالة
راه نمایی) بول کوستریجلك (سل: آمیختن شمشیر) قیلجی غلافندن چیقار مق يقال (سل
السيف برکشد شمشیر را) قیلجی قینندن چیقاردی و انسال خروج معناسند در وفی المثل
رهنی بنائها و انسلت کندوده اولان عیبی کور میوب اول عیب ایله آخری تعیب ایدن
کسنده ضرب اولور (شل: زانیدن) سورمك سوق معناسند يقال (شله برانندش)
سوردی آنی (و جامه دوختن دورادور) و جامه بی سیرك سیرك دیمك ترکید شوالماق
تعبیر اولور (طل باران خرد قطره بارانیدن) اوفاق قطره لو یاغور یاغدر مق يقال
(طلت السماء باران خرد قطره بارانید آسمان) آسمان اوفاق قطره لو یاغور یاغدردی
و باطل شدن خون کسی و مقتولك دی هدر اولق و عرب بدعا مقامنده بااطلاطة

(دیر لر)

دیر لر طلاطه اول مشکل در در که اکعلاج ممکن اولمده (عل دیگر باره شراب دادن
و خوردن) ایکنجی دفعه شراب ویرمك و دخی ایچمك و فی المثل عرض علی الامر سوم
عالة ترکید یازم آغز ایله تکلیف اتندی دیه جك برده ضرب اولور (غل و غلول
چیزی از مال غنیمت دزدیدن) مال غنیمتدن بر نسنده سر قدا تمك يقال (غل من الغنیمه
بذزدید چیزی از مال غنیمت) مال غنیمتدن بر نسنده سر قدا تندی (غل دست با کردن بستن) الی
بویینه باغلق يقال (غله بالغل بدست اورا بغل) آنی غل ایله بغلیدی (فل شکستن) منهدم
اتمك يقال (فل العدو هزیمت کرد دشمن را) دشمنی منهدم اتندی جاء فل القوم دیر لر منهدم
اولان عسکر برر ایکی شمر کلسه لر يقال فلت جیوشهم و ثلث عروشهم و ذهبوا فلا و طاروا
شالا ای مفلو این مثلولین (ورخنه کردن کارد شمشیر) و یجق و قلیج کدمك يقال
(فل السيف رخنه دار کرد شمشیر را) قیلجی کددی (فلل و رخنه دار شدن شمشیر)
قیلجه بر نسنده طوقوغله رخنه دار اولق يقال (فل السيف رخنه دار شد) شمشیر
قیلجی کدیک اولدی (وهو فل السيف رخنه شمشیر) قلیجک کدیک فلول ج و خیری اولمیان
کسنده فل دیر لر يقال فلان اذا ذکر الشرکان ضلا و اذا ذکر الخیر کان فلا (مل
خیر را در زیر خا کستر کرم کردن) خیری اسی کوله کومك بشرمك ایچون يقال
(مل الخبزة فی الملة زیر اندر کرد نان را در خا کستر کرم) بر اتمکی اسی کول آتسه کومدی
وهی خبزة ملة سکارو بو یچیه یعنی کولده بی شمش اتمك و فارسیده انکشت با دخی دیر لر
م (ام و امامة پیش نمازی کردن) اماملق اتمك يقال (ام القوم پیش نمازی کرد
سر دمان را) قومه امامت ایدوب امام اولدی و هو الامام معروف در ائمة ج (ام
آهنك کردن) قصدا تمك يقال (امه آهنك کرد بدو) قصدا تندی اکا (وزدن میان
سر) باشك اورته سنه اوروب یار مق که اول یاریق دماغه واصل اوله يقال (ام رأسه
بشکافت سر اورا) آنك باشنی یاردی (وهی الامة شکستی که بامدماغ رسد) اول یاریق که
ام دماغه واصل اوله و اول کسنده امیم دیر لر (ثم کرد کردن) جمع اتمك فلان نیمه
و یقمه دیر لر جید اوردی بی جمع اتسه اول کسنده مثم و مقم دیر لر (ثم فرا روفتن
خانه) اوی سوپورمك يقال (ثم البیت بروفت خانه را) اوی سوپوردی و هی
الخمة جاروب سوپور که (والخمة آنچه از خاک و خاشاک روفته باشد) سوپورندی
قامه معناسند و هو رجل من غمان الناس دیر لر ارادل ناسدندر معناسند و بر کسنده
خیر ایله ذکر اولنوب ثنا اولنسه هو السمن لایخم دیر لر یعنی بر یاغدر که اصلا قوقوب
رایحه سی بدا اولمز (وپاك کردن چاه) و قویوی تطهیر ایدوب پاك اتمك فلان نجوم
القلب دیر لر دروننده حقد و حسد یوقدر معناسند (دم رنك کردن جامه بهر رنگی که

(اقصی)

(نی)

(۱۷)

باشد) جامه بی بویه مق هر نیکد بویه اولورسه اولسون و قیر منی نسنهیه مذموم
دیر لر و هر نسنه که آنکله طلا اولنه اکادمام دیر لر (ذم و مذمه نکوهیدن) تحقیر اتمک
و مذمت اتمک يقال (ذمه نکوهیدش) آتی ذم اندی و همیشه مذموم اولان کسنهیه مذم
دیر لر و آتینا منزلا جدا و ذما دید کتری مصدر ایله وصف قیلندندر (رم و مرمة
بصلاح آوردن خلل) بر نسنه نك خللی اصلاح اتمک يقال (رم البناء نیکو کرد بنارا)
بنایی اصلاح اندی (زم مهار نهاد در کردن شتر را) دوهیه یولار اوردی قال (زم البعیر مهار
نهاد شتر را) دوهیه یولار قودی (سم زهر دادن) زهر ویرمک يقال (سم عدوه زهر
داد دشمنش را) زهر ویردی دشمنه (وزهر در طعام کردن) و طعامه زهر قاتق يقال
(سم الطعام زهر کرد در خوردنی) بیه جکه زهر قادی (وصلح افکندن میان دو کس)
ایکی کسنهیه صلح اتمک يقال سممت بینهای اصلحت (و مخصوص شدن) مخصوص اولمق
يقال سممت النعمة ای خصمت سامه خاصه معناسنه در يقال کیف السامة و العامة اموی
دیدي که اهل السممة خاصه و اقارب و اهل المنحة اجانب معناسنه در و خفیف و سریع
اولان کسنهیه سمام و سمسائی دیر لر (شم و شمیم بویدن چیزی) بر نسنهیه قوقق
يقال (شمه بویید اورا) آتی قوقدی شمه نصر باندن و شمه علم باندن زوزنی بوافصح
در دیدي و والی اولان کسنهیه الکی بکاویر دیه جک یرده اشمئی بدک دیر لر ناولنی
بدک دیمک ترک ادبدر و عرب بر کسنهیه قذف مقامنده یا بن شامه اورد دیر لر و هی الشمامة
دستبویه الله طو توب قوقه جق نسنه بعض نسخه ده کلدسته واقع اولدی (صم سر شیشه
بصمصام استوار کردن) شیشه نك اغزینی قیق ایله محکم اتمک و اول قیاغه صمام و سداد
دخی دیر لر (ضم با هم آوردن) بریره کتورمک يقال (ضم الشيء بالشيء بهم آورد چیز را
بچیزی) بر نسنه ایله بریره کتوردی و اول ایکی نسنهیه بری برینه ضم ایدیه جک
شیشه ضم دیر لر (طهوم افزون شدن چیزی) بر نسنه چوق اولمق يقال (طم الماء
بسیار شد آب) صو چوق اولدی و بر نسنه که چوق اولوب یوقار و چیقسه و غالب
اولسه قدطم دیر لر يقال (جاء السيل فطم الركبة و هی الطامة بلاء عام که مراد قیامت
در) (عموم همرا فرارسانیدن) جمله ید یتشدرمک يقال (عم القوم بالخیر یکسان کرد
مردمان را بنیکویی) قومی ایلک ایله برابر اندی یعنی بعضند تخصیص اتمدی عبارت
کتاب عم متعدی اولمق اقتضای در جوهری دیدي که عم الشيء عموما ای شمل الجماعة
پس عم القوم سوی بینهم معناسنه در نته کم تفسیری دخی اقتضای ایدر (غم اندوه کین کردن)
مغموم اتمک يقال (غمه الامر غم کین کرد اورا کار) ایش آتی مغموم اندی (و هی الغمة آن
اندوه که عقل را فرو پوشد) اول غم که عقلی ستر ایدر جوهری دیدي که امر غمة

(ای مهم)

ای مهم و ملتبس قال الله تعالى لا یکن امرکم علیکم غمة ابو عبید دیدي که غم نك معنای
مجازیسی ظلة و ضیق و هم در و دخی غم کربده در دیدي و غم الهلال علی الناس دیر لر
اگر هلالی غم ستر ایدوب ناسه ظاهر اولسه و غم شدید عقلی ستر اولمغه غم تفسیر نده
ستر عقل اعتبار اولندی (قمر و قمرن) سوپورمک يقال (قم الیت بروفت خانه را) اوی
سوپوردی (و هی المقمة جاروب) سوپورکه (و القمامة خاشاک و رفته) سوپور وندی
(کم نهین بر سر چیزی نهادن) بر شیک اغزینه قیاق قومق يقال (کمت الحب
اذا شدت رأسه) (لم کرد کردن) جمع اتمک يقال (لمه کرد کردش) آتی جمع اندی
و بر کسنهیه دعاء خیر مقامنده لم الله شمشه دیر لر حضرت الله آنک متفرق اولان امورینی
جمع ایتسون معناسنه (هم و همه آهنگ کردن) قصد اتمک يقال (هم بالامر آهنگ
کرد بکار) (ایشه قصد اندی و کدازانیدن) وارتمک يقال (همه المرض) ای اذابه من (جنان
و جنون پوشیدن شب و تاریک شدن شب) يقال جنة الليل پوشید اورا شب (آتی کیمه
ستر اندی یعنی ظلمتی آتی استیغاب اندی و قلقانه مجن و جنة تسمیه اولندی یعنی صاحبی ستر
اتدیکی ایچوندر (و جن علیه الليل تاریک شد بروی شب) اکا کیمه مظلم اولدی یعنی ظلمتی
ایلله آتی ستر اندی ماعلی جنان الاماری دیر لر وجودی ستر ایدیه جک شوکورد و کوک
توبدن غیری توبم یوقدر معناسنه (جن دفن کردن میت) میتی دفن اتمک يقال (جننت المية
واریته) و جنن قبر معناسنه در (سن ریختن آب) صود و مکمک يقال (سن علیه الماء بریخت
بروی آبر را) صوی آنک اوزرینه دو کدی جوهری دیدي که سنتت الماء علی وجهی
دیر لر صوی غیر متفرق دو کسه واکر متفرقا دو کسه شین ایله شنت دیر لر (وزره
بخوشتن فرو گذاشتن) زرهی کند و اوزرینه کیوب اشاغی صالی ویرمک يقال (سن
علیه الدرع پوشید بروی زره) اوزرینه زره کیدی (و تیز کردن) و کسکین اتمک يقال
(سن الحديد بسود آهن را بسنک فسان) بیله کی طاشنه سوردی دموری کسکین اتمک
ایچون (ونیک چرانیدن ستور) و دابه یی ایوا و تارمق (وازال بکر دانیدن) و بر حالدن
یر حاله دوندرمک (سنة نهادی نهادن) بر عادت قومق يقال (سن سنت نهاد) سنت قودی که
بر یکی عادت وضع اندی تعبیر اولنور (شن پراکنده کردن) طاغتی يقال (شن علیهم الغارة
پراکنده کرد بر ایشان غارت) آنلرک اوزرینه غارتی پراکنده اندی یعنی هر جهتدن غارت
ایدوب بر طرفدن چاپمه دی بلکه جمع جوانیدن بولوک بولوک چایدی و شن لفظنده تقریق
و تفرق معتبر اولمغه صوطا ملحه شین دیر لر و ماء شان ای متفرق (ظن کان بردن) کان
اتمک يقال (ظن به کذا کان برد بروی بچنین کار) اکا کان اندی شویله ایشی و کاهی علم مقامنده
دخی استعمال اولنور (و تهمت کردن) و تهمت اتمک و متهم کسنهیه ظنون دیر لر و ادا اولنوب

اکثر نسخه ده پیو
شاید واقع اولدی
صحاح و اسامده صها
دیدي (منه)

اولونیمه جفی معلوم اولیان دینه دین ظنون دیر لر (فن راندن) سورمک طرد کبی (کن فرا پوشیدن) اورتمک ستر کبی یقال (کنه بیوشید اورا) آنی اورندی ستره کبی و در نهفت داشتن) برشی اظهار اتمک (وهوالکن پوشش) پرده ستر کبی اکنه ج (من ومنه بریدن) کسمک ونقصان اتمک معنانه دخی کاور یقال (منه برید اورا) آنی کسدی یا تنقیض اندی ومنه قوله تعالی لهم اجر غیر ممنون (ومنه نهادن) ومنه قومق یقال (من علیه منت نهاد بروی) اکا منت قودی که اندیکی احسان مقابله سنده تحمیل منت اندی تعبیر اولور (وقوت بریدن) وقوتی کسمک یعنی ضعیف اتمک یقال (منه السیرای اضعفه) وضعیف اولان کسنه منین دیر لر ومنه قوتدر (من نعمت دادن) نعمت ویرمک یقال (من علیه منا ای انعم علیه) ومنان اسماء الله تدنر

المعتل الفاء من المضاعف

(هودة: ووده: ومودة ووداد دوست داشتن) دوست طومتق یعنی سومک یقال (وده دوست داشت اورا) آنی سودی یوده نصر بایندن ویوده علم بایندن) وهووده ووده ووده وودیده واور دوست) وی است آنک دوستی در (وهم اوداؤه وایشان دوستان وی اند) وآنلر آنک دوستلریدر ج

المعتل العين من هذا الباب

آ (بواء اعتراف کردن) یقال (باء بالاثم اعتراف کرد بکناه) کناهه مقرر اولدی و یقال (باء بحقه) ای اقرار (سزاوار شدن بچیزی) و بر نسته لایق اولقی یقال (باء بغضب الله سزاوار شد بخشم خدا) اللهک غضبه لایق اولدی جوهری دیدی که باؤ بغضب من الله ای رجعوا به ای صار علیهم (سوء ومساءة ومسائیة اندوهکین کردن) مغموم اتمک یقال (ساء کذا دژم کرد اورا فلان چیز) فلان نسته آنی مغموم اندی (سوء بد شدن) یقال (ساء فعله بد شد کردارش) آنک علی یار امر اولدی (وله فعل سوء مرا وراست کردارید) آنک ایچون یار امر عمل واردر یعنی یار امر علماو کسنه در (وهی السوء والسؤی کردارید) یار امر عمل (نوء کران کردن) آغیر اتمک یقال (نائبه الجمل کرانی کرد بروی کار) یوک آکا آغیر لقی اندی یوک باصدی تعبیر اولور (وبکرانی برخاستن) برندن آغیر لغله قالمقی یقال (نائبه الجمل بدشواری برداشت باررا) یوک کوچ ایله کتوردی (وبر آمدن ستاره یا فرو شدن ستاره) کوکب طلوع اتمک یا غروب اتمک وهومن الاضداد نوء معنای اخیره کوره اضداددن در یقال (نائبه النجم برآمد ستاره یا فرو شد) کوکب طلوع اندی یا غروب اندی معلوم اوله که عرب یا غموری و بی و حرارت و برودتی نوء نسبت ایدر لر ونوء آندن عبارت در که منازل قمر دن بر کوکب فجر طلوع اندکده مغربده

(ساقط)

ساقط اولوب کوکب رقیبی مشرق دن طلوع ایدوب همان اول ساعت سقوط ایدن کوکب مذکوره مقابل اولور و بنوءک اون اوج کون قدر حکمی واردر و آند نصکره منازل دن بر کوکب نوء اعتبار ایدر لر اون اوج کون آخر سنده وارنجه لکن منزل چیده اون درت کون معتبر در بعضیلر ساقطی و بعضیلر طالعی اعتبار ایدر لر پس لفظ نوءک اضدادندن اولدسی بو اعتبار ایله اولقی ملاحظه اولور (هوء قصد کردن بزرگی) همتی عالی اولوب عظیم الشان اولغه قصد اتمک هوء بنفسه دیر لر معالی به قصد اتمک بعید الهوء همتی عالی معنانه در ب (توبه و متاب و توب از کناه باز کشتن) کناهدن رجوع اتمک یقال (تاب الی الله من الذنب باز کشت از کناه و روی کرد بسوی خدا) کناهدن رجوع ایدوب الله جانبته توجده اندی (و پذیرفتن توبه) و توبه بی قبول اتمک یقال (تاب الله علیه خدای پذیرفت توبه او) حضرت الله توبه سنی قبول اندی آنک صحاحده و فقه الیه ایله تفسیر اندی (ثوب و مثاب باز کشتن) کیروودونک یقال (ثاب الیه عقله باز کشت بوی عقل وی) عقلی اکا رجوع اندی یعنی عقللندی (و ثاب الی المكان باز کشت بسوی جای) رجوع اندی مکان جانبته (وهی المثابة جای باز کشتن) رجوع ایده جک یروهر کسک منزله مشابه دیدکاری طشره ده مصلحتلرین کوروب یندا کا رجوع اندکاری ایچوندر زیر مشابه اول موضع در که بر کره اکا نزول ایدوب آندن کتد کدن صکره ینه رجوع ایدوب اول منزله کلدکاری صورتده اطلاق اولور و فی المثل اطوع من ثواب فیروز آبادی دیدی که ثواب عربدن بر کسنه ایدی که غیبت طویله ایله غائب اولدقه خاتونی تین اندی که اکوینه عودت ایدر سه بورتنی قطع ایدرم ثواب خاتونه عودت اندکده خاتونی عینندن خبر ویردی ثواب خاتونه تعلق نامی اولغه بورتنی تسلیم ایدوب خاتون کسدی و عرب میانشده کلام مذکور مثل اولدی قال الاخنس بیت و کنت الدهر لست اطیع انی * و کنت الیوم اطوع من ثواب (جوب قطع کردن مسافت) مسافه قطع اتمک یقال (جانب القلاة بالمشی بیرید سیابان را برفتن) یورو ملک ایله مسافه قطع اندی (وبریدن) قطع اتمک قال الله سبحانه و تعالی جابوا الصخر (وسوراخ کردن) و دلوک دلمک یقال (جانب القميص کریبان کشاد بیرهن را) کوملکه یاقه آچدی (جوب و حوب کناه کردن) کناه اتمک یقال (جانب کناه کرد) کناه اندی (ذوب و ذوبان کداختدن) اریمک یقال (ذاب الجمد کداخته شدی) قار ایدی (واجب شدن حق) و حق واجب اولقی یقال (ذاب لی علیه من الحق کذا) ای واجب و ثبت و فی المثل مایدری ایخترام یندیب بر کسنه قایماغی یاغ ایتمک ایچون بر طرف ایله آتسه وضع اندکده قویوسی طور وسند مختلط اولوب بیلر که صاف اولنجه آتته آتش یاقه و خوف

ایدر که آتش یا قدقه اول قایق محرق اوله متحر قالور وامرند حیران نه ایشلیه جکئی
 یلین کسند حقند ضرب اولنور (روب ورؤب وروبان سترشدن) شیر سود قویولتی
 یقال (راب اللین سترشدن) قوی اولدی سود (شوب آمیختن) قارشدرمق یقال
 (شاب الماء باللین بیا میخته شد آب بشیر) صوبی سودایله قارشدردی (و آمیخته شدن)
 قارشتمق یقال (شاب الماء اللین آمیخته شد آب بشیر) صوسودایله قارشدی وبرکسند
 قول وفعلنده تخلیط اتسه اکا (هوی شوب وروب) دیرلر ورمز وچ اولان نسته به شیب
 دیرلر (صوب باران باریدن) یا غور یا غرق یقال (صاب المطر ریخته شد باران) یغور
 دوکلدی (وهو الصیب باران فرور زنده) یغور یا غدر یچی بولوت اساسده سحاب
 صیب و غیث صیب دیدی بوکلامدن منقهم اولور که یغوره صیب دیرلر جوهری
 دیدی که الصیب السحاب ذوالصواب (ورسیدن بچیزی) ورنسته به یثوب اصابت
 اتمک یقال (صاب السهم) ای قصد ولم یجر وفي المثل مع الخواطی سهم صائب کاهی
 خطا وکاهی اصابت ایدن کسند حقند ضرب اولنور ابو عبید دیدی که بخیل کاهی
 احسان اتسه آنک حقند ضرب اولنور (لوب ولوب تشنه شدن) صوسز اولمق یقال
 لاب ای عطش (نوبه و مناب کسی را کار صعب رسیدن) برکسند به مشکل ایش یشتمک یقال
 (نابه الامر رسید بوی کار بد) برامز ایش یشدی اکا (وهی النابیه بلاء رسیده از بلا
 های روزگار) دهرک بلالرندن بر یشتمش بلانواب ج (نوبه و نیایه ایستادن بجای کسی که
 پیش از تو بوده باشد) سندن اول اولان کسند نک برینه طورمق یقال (ناب عن الرجل
 نیابت کرد از مرد) رجلدن نیابت آندی یعنی برینه طوردی مت (خوت فرود آمدن مرغ
 از هوا برای صید) قوش هوادن آوایچون سوزیلوب اینک وعقابک قنادینک صداسنه
 خوات دیرلر ابن الاعرابی دیدی که خات الرجل دیرلر خلف وعدا تسه کذلک پیر
 اولسه (فوت وفوات درگذشتن) کچمک یقال (فاتنی الشیء درگذشت از من چیز)
 نسته بندن کجدی که فوت اولدی تعبیر اولنور (وفات الوقت بگذشت هنگام) وقت
 کجدی نفوت نصر باندن و وفات علم باندن وبرکسند برکسند یشتم ایلوب دیدی که
 جعل الله رزقه فوت فدیعی الله تعالی آنک رزقی شو وجهله اتسون که کوزی کورسون
 والی یشتمسون وایکی بر مفک اراسنه فوت دیرلر ونعوذ بالله من موت الفوات ای
 المفاجأة (فوت توشه دادن) آزیق ویرمک یقال (قانه فوت دادش) اکا آزیق
 ویردی (وهو القوت توشه) آزیق اقوات ج (موت ومات و میتة مردن) اولمک یقال
 (مات بمرد) اولدی بموت نصر باندن ومات علم باندن وهی المیتة مردار معروفدر
 والمیت مرده اولواموات وموتی ج . ث (روث سرکین افکندن ستور) دابه

(نجس)

بخسنى القاتمک که ترسک تعبیر اولنور یقال (راث الحمار سرکین افکند خر) اشک
 ترسندی (وهو الروث سرکین) دابه نک ترسی (لوث دستار بستن) صاروق صاروق
 یقال (لاث العمامة على رأسه بست دستار را بر سرش) باغلا دی صاروغی باشند
 والتثاثر برأس القلم شعرة دیرلر قلمک باشند قیل طولاشدی معناسنه . ج (حوج
 حاجتمند شدن) محتاج اولمق یقال (حاج الیه) یعنی اکاحتاج اولدی (رواج روان
 شدن درم) آقچد راج اولوب میان خلقده یورومک که کچمک تعبیر اولنور یقال (راج
 الدرهم راج شد درم) درهم راج اولدی و یقال (لاخیر فی ادب لارواج له) (موج بهم
 در شدن) بری برینه قارشتمق یقال (ماج القوم بیک دیگر شدند مردمان) قوم بری
 برینه قارشدی (و آشوب کردن آب) وصوتعوج اتمک یقال ماج البحر اضطرب مع (بواج
 وبؤوح پیدا شدن سر) سر آشکاره اولمق یقال (باح السریدا شد سر) سر ظاهر
 اولدی وبایله متعدی اولور یقال (باح بالسرا اذا اظهره) (جوح از بیخ برکندن)
 کوکندن قوبارمق استیصال معناسنه (روح و رواج بشبانکه رفتن) کججه
 وقتی کتمک یقال (راج بشبانکه رفت) کججه وقتی کتدی و رواج صباح مقابلی در که
 شمسک زوالندن کججه وقتد وارنجبه اولان مدتک اسمی در و صراح میمک قحیله
 اول موضعدر که قوم کججه اکا نزول ایدرلر یا آندن کیدرلر مقدی مقابلی در وبرکسند
 جیع احوالنده پدرینه مشابه اولسه ماترک فلان من ایبه مقدی ولا صراحا دیرلر
 (لوح پیدا شدن) آشکاره اولمق یقال (لاح الشیء پیدا شد چیز) نسته آشکار اولدی
 (ورنک چیزی بگردانیدن) ورنسته نک رنکینی تغییر اتمک یقال (لاحد الحر رنکش
 بگردانید کرما) اسی آنک لونتی تغییر آندی (ولاحد السفر) ای غبره (وتشنه شدن)
 وصوسز اولمق عطش کبی (نوح و نباحه نوحه کردن بر مرده) میت اوزرینه اغلامق
 یقال (ناحت علی المیت نوحه کرد زن بر مرده) نوحه آندی خاتون میت اوزرینه تناوح
 تقابل معناسنه در میت اوزرینه نوحه ایدن خواتین بری برینه مقابل طورمقله آنلره
 نواج تسمیه اولندی . غ (بوخ آرامیدن) ساکن اولمق یقال (باخت النار بیا امید
 آتش) آتش ساکن اولدی که یاواش اولدی تعبیر اولنور (وسرد شدن خوردنی)
 وطعام صوغومق (وخشم بنستن) وغضب ساکن اولمق (دوخ خوار شدن) ذلیل
 اولمق (ودر شهرها گردیدن) وشهرلرده کزوب قهر ایدوب اهلنه مستولی اولمق
 . د (اود کرانی کردن) آغیرلق اتمک یقال (آده الامر کرانی کرد اورا
 کار) ایش اکا آغیر اق آندی یعنی ایش مشکل اولمقله که زجت ویردی (وبدودر
 آوردن) ورنسندی اکک ادا لعود دیرلر اغاجه طایانوب اغاج ایکی بوکولسه (جود

باران بزرگ قطره بارانیدن) ایری قطره لو یغور یا غدر مق یقال (جادت السماء الارض
وجادت علی الارض باران بزرگ قطره بارانیدن آسمان بر زمین) بویوک قطره لو یغور
یا غدردی آسمان زمین (جود سخاوت کردن) سخاوت اتمک یقال (جاد علیه بآله
جوانمردی کرد بروی با خواسته اش) سخاوت اتدی کامالی ایل (ورجل جواد و جاید
مرد جوانمرد) سخی کسسه و قوم اجواد ج (جوده نیک شدن چیزی) برنسنه
ایو اوملق که رذالت مقابلی در یقال (جادعله نیک شد کردارش) آنک علی ایو
اولدی (وشی جید چیز نیک) ایونسنه (واشیاء جیاد چیزهای نیک) ایونسنه لر ج
(جوده نیک روشن شدن اسب) آت ایو بور و یوشلی اوملق یقال (جاد الفرس نیک روشد
اسب) ایو بور و یوشلی آت (وفرس جواد اسب نیک رو) ایو بور و یوشلی آت
(وخیل جیاد اسبان نیک رو) ایو بور و یوشلی آت لر ج (جوود جان بدادن) جان
ویرمک یقال (جاد بنفسه جان بداد) جان ویردی واکثریا نفسی برکسنه نیک
او غورینه فدا اتدی مقامنده استعمال اولنور (جواد تشنه شدن) صوسر اوملق • ذ
(ازدود زیاد وارانیدن) کیرو سورمک یقال جاد الماشیه عن الماء وارانند ستوران را
از آب) دابه لری صودن کیرو سوردی یعنی صو ایچد کلر نندن صکره کیروید و ندردی • ر
(رود و زیاد جستن آب و کیه) صو و اوت ارامق و اوت و صو ارامق ایچون
کوندر دکلری کسنده رائدیر لر یقال لایکذب الرائداهله (وآمدشد کردن) و بربرده
چوق واروب کلک و اول خاتون که قومشورینه چوق واروب کله اکاراده دیر لر
بلاهمزه و همزه ایله رائده شابه و حسنه اولان خاتوندر (سیاده و سیاده و سودد مهتر شدن)
سید اوملق که اولو اوملق تعبیر اولنور یقال (ساده مهتری کرد بروی) اکا سیدلک اتدی
(عود و معاد باز کشتن) کیرو و نیک یقال (عاد الیه باز کشت بدو) کیرو و ندری اکا (وهی
العائده فائده عواید ج یقال (هذا الشئ اعود عليك من کذا) ای انفع عیاده
پرسیدن بیمار) خسته خاطرین صور مق یقال (عاد المریض پرسید بیمار را) خسته بی صوردی
(قطعه) آمد بیاد بر من جاتانم * چون یافت خبر ز دردنی درمانم * لب بر لب
اونهادم و میگویم * خوردم غم تو تا لب آمد جانم (فودمردن) اومک یقال (فاد بمرد)
اولدی (قود و مقاد و مقاده و قیاد کشیدن) چکمک که یتک تعبیر اولور دابه بی
یولاریله یتک کی یقال (قاده کشید اورا) آتی یتدی (واعطاءه مقاد داد اورا مهارش را)
ویردی اکا یولاری یعنی اختیارینی اکا تسلیم اتدی (قیاده بد میانجی کردن) قلتبانلق اتمک
لسان ترکیده پزه و نکلک تعبیر ایدر لر یقال (قاده القواد علی المرأة قلتبانی کرد قلتبان
برزن) قلتبان قلتبانلق اتدی خاتون اوزرینه (هود و هیاده توبه کردن) توبه اتمک

(یقال)

یقال (هادالی الله باز کشت بخدا) حضرت الله رجوع اتدی یعنی توبه اتدی (وجهود
شدن) و یهودی اوملق یقال (هادیهودی شد) یهودی اولدی • ذ (عود و معاذ پناه
گرفتن بکس یا بجای یا بجیزی) برکسنه یا بریره یا برنسنه یغفر یقال (عاذ بالله من السوء
پناه گرفت بخدای از بدی) حضرت الله صیفندی یا رامن لقدم و یقال (معاذ الله پناه
میگیرم بخدای تعالی) حضرت الله صیفونورم (لودو لیا ذم یقال (لاذبه پناه گرفت بدو)
حضرت الله صیفندی و با ایله متعدی اولوره ر (بور آزمودن) تجربه و امتحان اتمک
(بور هلاک شدن) هلاک اوملق یقال (بار هلاک شد) هلاک اولدی (وهو بار و بور
مرد هلاک شده) هلاک اولمش کسنه جوهری دیدی که بور اول فاسد کسنه در
که اصلا آند خیر اولیه واکثر نسخده واقع اولدی که و همما بور و هم بور
(ثوور و ثور و ثوران انگیخته شدن خاک و فتنه و خاستن بسوی کسی که تا اورا برنی)
توز و فتنه قوپارملق و بر کسنه بی و ورمق قصدی ایله یرندن قالقمق یقال (ثار
برخاست) یرندن قالقدی (جور ستم کردن) جور اتمک که علی ایله متعدی اولور
یقال (جار علیه ستم کرد بروی) اکا جور اتدی (وازاره بکشتن) و یولدن دونمک که
عن ایله متعدی اولور یقال (جار عن الطريق باز کشت از راه) یولدن دوندی (حور
کم شدن) ناقص اوملق (و نعوذ بالله من الحور بعد الکور) ای من النقصان بعد الزیاده (حور)
دخی حانک ضمیمه بو معنایه در و فی المثل حور فی المحارة ای نقصان فی نقصان یوما فیو ما دباری
زیاده اولان کسنده ضربه اولنور یقال (حار کم شد) ناقص اولدی (وباز کشتن) رجوع اتمک
(خثوره سست شدن) ضعیف اوملق یقال (خار الحر والرجل یخور) اذا ضعف (خوار
بانک کردن کاو) اوکوز باغیر مق یقال (خار الثور بانک کرد کاو) باغیردی اوکوز (دور
و دوران بر کشتن) دونمک که طولانق تعبیر اولنور یقال (دار بر کشت) دوندی (وعلیم دائرة
السوء بریشانست کردش بد) آنرا اوزرینه در یارامزدور که مراد صوارف روز کار در
هزیمه کبی (وهی الدائرة) معروفدر (دوار سر کشته کی) باش دونمک مرضی
اصابت اتمک یقال (دیر به ویدار بسر کشته کی مبتلا شد) باش دونمکه مبتلا اولدی
(زیاره و زیارت کردن) زیارت اتمک یقال (زاره زیادت کرد اورا) آتی زیارت اتدی
و یقال استضأت بهم فنورونی و زرتم فزورونی و زور اعوجاج معنایه اولمغه قوسه
زورادیر لر جمی زوردر (تقول قوم عن مواقف الحق زور فعلهم ریه و قولهم زور) (سوره
برجستن) صچرامق که اوزرینه آتلق تعبیر اولنور یقال (سار علیه و سار الیه
برجست بروی) آنک اوزرینه آتدی و شب کبی (و برجوشیدن از خشم) و زیاده
غضب اتمک (شور و شیار و فتنه انکین از کندو) قوغاندن بال چیر مق (و جدا کردن

(اقصى)

(نی)

(۱۸)

عسل از موم (و بالی مومدن آرمق يقال (شار العسل بیرون کرد انکیین رایا بفشردش)
 بالی قوغاندن طهره چیقاردی یابالی صیقدی (شور عرضه کردن ستور بازار ستور) دابه
 بیع اولنان بازاده دابه بی مشتریله عرض اتمک مثلاً آتیه بنوب ایلرو کیرو یورتک
 تا که مشتریله کوروبه اشترایه رغبت ایدله لر یقال (شار الدابة فی المشوار عرض کرد
 ستور را در بازار ستور) دابه بازارنده دابه بی عرض اندی و مشوار محل عرض در که
 آندن آت بازار یایله تعبیر اولنور یقال (ایلاک والخطب فانها مشوار کثیر العثار (عور
 کور کردن چشم کسی) برکسنه نک کوزینی کور اتمک یقال (عارینه کور کرد چشم اورا)
 آنک کوزینی کور اندی (غور خود کور شدن چشم) کوز کندو کور اولمق یقال (غارت
 عینه تعار خود کور شد چشم او) کندو کور اولدی آنک کوزی علم باندن در که اصلنده
 عورت تمور ایدی و اولقه قلب اولندی (وهی عائرة چشم نابینا) کور اولان کوز عور
 م یقال عورت تمور علم باندن جوهری دیدی که عورت اصلنده عورت ایدی عورت ده
 اولان و او ای الفه قلب اتمک مقتضی اولمغله زواند یعنی الف و تشدید حذف اولند قد
 عورت قالدی اگر چه دانی قلبه مقتضی وارد لکن اصلنده مقتضی اولمغله فرغنده دخی قلب
 اولندی (وهی عوراء چشم کور) کور کوز و کاهی عوراء دیوب کله قبیحه دن کنایه
 ایدر لر عیناء کله حسنه دن کنایه اولدینی کی و بر مستحسن نسنه کیدوب موضع بر مکروه
 نسنه کلسه اول مکروهه بدل عور و خلف عور دخی دیرلر (غور بکوفرو شدن
 چشم) کوز چقورینه باتمق یقال (غارت عیند بکوفرو رفت چشم او) آنک کوزی
 چقورینه باتدی (غور آب بزمین فرو خوردن) صوز مینه باتوب صورت و شمع یقال
 (غار الماء فرو رفت آب) صوباتدی (و بغور سیدن) برنسنه نک نهایتند یتشمک یقال
 (غار الرجل بغور رسید مرد) رجل نهایت یتشدی و چوقوره دخی غور دیرلر پس
 رجل چوقور وایش یره کندی دیمک اولور (وهو الغور) معروفدر که تهامه یا چوقور
 و بعض نسخهده لفظ غور نشیب ایله تفسیر اولندی و زوزنی غور بسوی زمینی که بکو
 باشد رفتن دیو تفسیر اندی و بو مقامده ظاهر اولان غوردن مراد تهامه و بمن اطر افیدر
 (غبار فرو شدن آفتاب و ماه و ستاره) کون و آی و یلدوز باتمق تقول (غارت عینک
 غور و غار ماؤک غور او غار نجمک غار) و بطن و فرجه غار ان دیرلر یقال (فلان یسی
 لغار به لبطنه و فرجه و غار مغاره مناسبه تصغیری غور کلور و فی المثل عسی الغور ایو سا
 برنسنه که آنک طرفندن شرکلمکدن خوف اولند آنک حقنده ضرب اولنور اصمعی
 دیدی که اصل مثل بودر که بر قوم بر مغاره به کیوب تحصن اتمشردی اول مغاره
 یقلوب یا خود دشمن کلوب جله سی هلاک اولدیلر (غور و غور ان بر جوشیدن دیک
 و خشم و آب چشم و آنچه بدان ماند) چومک قاینامق و زیاده غضب اتمک و چشمه نک

زیرا اول زمین الحق
 اولمغله غور نسیه
 اولدی (منه)

(صوبی)

صوبی مثللو نسنه لر جوش اتمک یقال (فارت القدر یجوشید دیک) چومک قاینادی
 و برکسنه نک غضبی حرکت اتمه فار فائره دیرلر نار نائره دیدک لری کی ای جاش غضبه
 (کور: عمامه بر سر بستن) باشه صارق باغلامق یقال (کار العمامة علی رأسه بست
 دستار را بر سرش) باشند صارق باغلامق (مور جتینیدن) حرکت ایدوب واروب کلک
 موج کی یقال (مار بجنید) حرکت اندی که واردی کلدی تعبیر اولنور (نور و نوار میدن)
 اور کوب قاقچق و بر خاتون تممتدن قاجسه (نارت المرأة من الریبة) دیرلر و اول خاتونه
 نوار اطلاق اولنور و جی نور کلور یقال (الشیب نور عنه النساء نور) ای نضر (هور
 و هوور ریبه شده) یقلق و دو کلک و منه قوله تعالی علی شفا جرف هار ای ساقط
 ز (جواز و مجاز گذشتن) یکمک و یور یوب کتمک یقال (جاز المكان بگذشت
 جای را) مکانی یکدی (وهو المجاز گذرگاه) کچه جک موضع (ور و ابودن) و نافذ اولمق
 یقال جاز البیع و التکاح ای نفذ (حوز و حیازه گرد کردن) جمع اتمک یقال (حازه
 کرد کرد اورا) آتی جمع اندی (وزم راندن ستور) و دابه بی آهسته سورمک سوق
 این معناسنه و بیلان بیج ایلوب قیور لسه تحوزت الحیه و تحیزت الحیه دخی دیرلر
 قال القطامی بیت تحیر عنی خشية ان اضیفها * کما انحازت الافی مخافة ضارب (روز
 آزمودن) تجربه اتمک یقال (رزت الشی) ای جربته (فوز و مفاز و مفازة پیروزی
 یافتن) ظفر بولمق یقال (فاز بکذا ظفرا یافت بفلان چیز) فلان نسنه به ظفر بولوب نائل
 اولدی (فوز دست بردن) غالب اولمق یقال (فاز المقامر دست برد قار باز) قار باز خصمنه غالب
 اولدی که اوندی تعبیر اولنور س (اوس و ایاس عوض دادن) برنسنه مقابله سنده
 عوض و یرمک یقال (آسه عوض داد اورا) اکا عوض و یردی کما یقال عاضه عوضا
 و عیاضا و مطلقا و یرمک معناسنه دخی کلور (بوس بوسه دادن) او پمک تقبیل کی
 جوهری فارسیدن معربدر دیدی یقال (باس له الارض زمین بوسید بهراو) آنک
 ایچون بر اویدی یقال ایها البائس مانت الالبائس (جوس) جیم ایله (و حوس)
 حاء مهمله ایله (اندر میان سرای کسی کشتن برای غارت) برکسنه نک سراینک ایچنده
 غارت ایتمکیچون طولاشمق یقال (جاسوا و حاسوا خلال الدار بکشتند میان سرایها
 برای فساد) فساد اتمکیچون سرایلرک اورته سنده کزدیلر و دور آتدیلر (دوس
 و دیاسه و دیاس خرمین کوفتن) خرمین دوکک یقال (داس الکدس بکوفت
 خرمین را) خرمین دوکدی (دوس روشن کردن شمشیر و مانند آن) قلیع
 مثللو نسنه لر جلا و یرمک یقال (داس السیف بالموس روشن کرد شمشیر را
 بماله) قلیع جلا و یردی سورته جک آت ایله که مراد مصقله در (سیاسة

امام مرز و فی مقامات
 حر بریده اون برنجی
 مقامه ده عطیه به جائزه
 نسیه اولند یفنک
 وجهنده دیدی که
 مطعیدن ماله و برالدن
 براله تجاوز ایتدی
 ایچوندر یا خود جائز
 اولوب واجب اولدینی
 ایچوندر (منه)
 یعنی اول عجوز بیلان
 کی قیور بلور بن کا
 ضیف اولمق خوفندن
 ضارب خوفندن
 بیلان التوا ایتدی
 کی (منه)
 ابن الانباری دیدی که
 زرت ماعنده دیرلر
 طلبه واردنه معناسنه
 زبیدی دیدی که روز
 اندن عبارتدر که
 برنسنه بی ایله
 قالدیرلر نقل و خفتی
 بیلاک ایچون (منه)
 لیث و ابن سیده
 دیدی که جوس
 و جوسان خلال
 دور و یونده دود
 اتمک معناسنه در
 اصمعی و ازهری و ابو
 عیسیه دیدیلر که
 جاسوا الموضع دیرلر
 و طئوه معناسنه (منه)

نکاه داشتن) حفظ اتمك يقال (سلس الخيل نكاه داشت اسبازرا) آتلی محافظه
 آندی (وساس الرعية نكاه داشت زیر دستانرا) رعایای محافظه وامرلرینه اهتمام
 آندی يقال كيف تكون الرعية مسوسة اذا كان راعيا مسوسة (کوس برسه
 پای رفتن ستور) دابه اوج آياق اوزرینه یورومك يقال (کاس العقیبر برسه پای رفت
 ستورپی بریده) اوج آياق اوزرینه یورودی سکیری کسلش دابه کوس اصلنده باشی
 اشاغی دوشمکه دیرلر ودابه مزبور باشی اوزرینه اکثریا دوشر (لوس چشیدن)
 دادمق ذوق کبی ولقمه دن کوچک طعامه لواسه دیرلر (نوس جنیدن) حرکت اتمك
 يقال ناس الشئ ينوس ای تذبذب (هوس کوفتن) دوکک دق کبی وشده اکل معناسنه
 کلورلهذا ارسالنه هواس دیرلر ش (نوش فرا کوفتن) اخذ اتمك ابن سکیت
 دیدی که برکسند برکسندك باشندن وصقالتدن طوتمق مراد اتسه ناشه دیرلر ص
 (بوص پیش بشدن) تقدم اتمك سبقت کبی وفي المثل البوص بالبوص بالنوص ای
 النجاة بالفرار (حیاضه دوختن جامه) جامه دیکمك يقال (حاص الثوب بدوخت
 جامه را) جامه بی دیکدی (حوص دوختن چشم باز) طوغانك کوزینی دیکمك يقال
 (حاص عين البازي بدوخت چشم باز را) طوغانك کوزینی دیکدی (شوص شستن)
 غسل وياك اتمك يقال (شاص فاه بالمسواك) اذا نظف به (غوص بآب فروشدن) صویه
 طالمق يقال (غاص في الماء فروشد در آب) صویه طالیدی و صویه طالان کسنه یه
 غواص وعلمنه غیاضت دیرلر (وحقیقت چیزی دانستن) و برنسنه نك حقیقتنه مطلع
 اولمق يقال (فلان يغوص على حقایق العلم وما غاص غوصه الا خرج درة ويقال هومن
 صاغدة الفقر وغاصدة الدرر) موص شستن) غسل اتمك ومواصه غسله معناسنه در (نوص
 و مناص کریمختن ورستن) قاجوب قورتمق يقال (ناص بکریخت و برست) قاجدی
 وقورتمدی وفي الاساس ناص عن قرنه ای فرونجا و مناص قاجد حق موضعه دخی
 دیرلر منجی کبی ض (خوض در آب شدن) صویه باتمق يقال (خاض الماء در آب
 شد) صویه باتدی وهی الخاضعة جای فروشدن در آب) صویه باته جق موضع
 (ودرکاری شروع کردن) و برایشه شروع اتمك يقال (حاض في الحديث در آمد
 در سخن) سوزه شروع آندی (روض و ریاضه نرم کردن ستور نرم نشده) او کر نمش
 دابه بی او کرتمك يقال (راض الصعب نرم کرد ستور درشت را) سرکش و عجمی
 دابه بی ملایم و رام آندی (عوض و عیاض عوض دادن) عوض ویرمك يقال (عاضه
 من هبته شيئا عوض داد از برای بخشش او چیزی) آلك بخششی ایچون برنسنه بی
 عوض ویردی وهوالموض واول ویردگری نسنه عوض در ط (حوط و حیاطه

لم يفلها مهرها (منه) که مراد کدر که در که تزکیده صو یکیدی دیرلر که اتلوی یا آتدن عبور ایدرلر (منه) (نکاه)

نکاه داشتن) محافظه آندی ويقال لازلت في حياطة الله ووقايته (سوط آمیختن)
 قارشدرمق يقال (ساط القدر بچه بچه بشور آید دیک را) کفکیرایله چومله کی
 قارشدردی (وهوالمسوط والمسواط جميعه) کفچه (وتازیانه زدن) وقامچی اورمق يقال
 (ساط الدابة بالمسوط بزدستور را بتازیانه) دابه بی ووردی قامچی ایله (عیاط
 وعوط ستاغ شدن شترو کوسپند) دوه وقیون قیصر اولمق که قیصر اولان حیوانه
 فارسیده ستردن دیرلر کسائی دیدی که اگر دوه حامل اولمغه تحملی اولان سنه ده حامل
 اولمسه اکا عائط وحائل دیرلر و آتدن صکره کلان سنه ده دخی حامل اولمسه اکا عائط
 عیط دیرلر حائل حول کبی وفي الاساس هذا زمان عقت في القرايح واعطاطت الازهان
 اللواقح (لوط وادوسیدن چیزی) برنسنه یا شمعق لزق کبی يقال (انی لاجدله في قلبي لوطا
 و ليطا) یعنی الحب اللازق بالقلب (نوط و مناط چیزی از جای در آویختن) برنسنه بی
 یرندن قالدیروب برشینه آصماق يقال (ناط به کذا بیاویخت بوی فلان چیز را) اکا
 آصدی فلان نسنه بی وهرنسنه که برشینه آصیله اکا نوط دیرلر وفي المثل عاط بغیرا نواط
 یعنی معلق نسنه یوق ایکن ال اوزادر اول کسنه ده ضرب اولنور که مالک اولمدی بی
 نسنه بی ادعا ایدر کما يقال کالحادی و لیس له بعیر و يقال ایضا تجشأ لقمان من غیر شبع وفي
 مثل آخر ان اعیاف زده نوطا یعنی اگر دوه یوکی آغیر اولمغه یورولور ایسه یوکنک اوزرینه
 برنسنه دخی آص بخیلدن برنسنه ایستد اگر چه آتدن حظ اتمز دیه جاک یرده ضرب
 اولنور و ایضا ان ضیع فزده نوطا ع (بوع بازو پموند) قولاج ایله برنسنه بی
 اولچمك يقال (بعت الحبل اذا مددت باعك به) وقارشله سه شبرته دیرلر (وکام دورا
 دور نهادن) و آدیمی سیرك سیرك آتمق (نوع شکستن روغن برای برداشتن بیاره نان)
 یاغی پاره لمق برپاره اتمك ایله قالدیروب اکل ایتمکچون يقال (تعت السمن اذا کسرت
 بقطعة خبز ترفعه بها) جوع کرسنه شدن) آچقمق يقال (جاع کرسنه شد) آج اولدی
 واجاعه برکسنه بی آج قومق وفي المثل اجع کلبك يتبعك (وهی الجحاعة کرسنه کی) آجلیق
 (روع وروعه ترسانیدن) قورقوتمق يقال (راعه بترسانید اورا) آتی قورقوتمدی (ونیکو
 آمدن چیزی) برنسنه ابو و خوش و مطبوع اولمق اول وجهله که اکا نظر ایدن کسنه
 تعجب ایله يقال (راع الفرس زیبا شد اسب) آت کوزل اولدی واول فرسه رایع دیرلر
 واول رجل که حسن کامله مالک اوله اکا روع و خاتونه روعاء دیرلر (صوع چیزی را
 پراکنده کردن) برنسنه بی طاعتمق يقال صعت الشئ فرقة (صوع جنبانیدن چیزی)
 برنسنه بی تحريك اتمك (ودمیدن بوی خوش) وایو قوقو منتشر اولمق وایقوشك ارککنه
 ضوع و آوازینه ضواع دیرلر وفي الاساس لن يحاظر البازل الربع ولن يطاير البازي

و کلب وذئب کواک اکل ایسه لر معده لر آتی ایدر لکن خرما چکرد کنی اریغز (منه)

مثله دیدی که کنه
 بر سر تبه آجلیفه صبر
 ایدر که بر سنه صبرتی
 و بر سنه قارنی زمین
 وضع ایدوب برشی
 اکل تمن تا دوه
 مصادف اولمغه بوجه
 اوزره اوقات کچورر
 (منه)
 وهنوع اول جوع
 شدیددر که صاحبی
 بی تاب ایله (منه)
 ویرلر که رابسه
 دید کوری اوائل
 شیب انسانی نخوف
 بتدیکی انچوندر این
 جتی دیدی که رابسه
 الشب اول ظهور ایدن
 شمرد در (منه)
 وفي المثل آخر اجوع
 من الذئب ذئب همیشه
 قارنی طویوب نواله
 طلمیدن فارغ اولز
 لهذا بدعا مقامده
 رماه الله بداء الذئب
 دیرلر که مراد اچلقدرد
 بعضیلر داده ذئب
 موت مراد در دیدی
 زبوا ذئبه مرض
 موندن غیری مرض
 اصابت انرا هذا اصع
 من الذئب دبو مثل
 اواد ایدرلر ارسلان
 اگر چه اکل غایت
 حریردر لکن بر قاج
 کون اچله صبر ایدر
 ذئب قطعا اچامه
 تحمل ایچوب الریه
 حوتمه برنسنه اذخال
 ایدر برنسنه بولنه
 نسیم استنشاق ایدر

الضوع وفي هذا المعنى قال الجاهلي قدس سره بيت كامل وناقص نه يكسانند در قطع امور
 آنچه از شمیری آیدنه حد خجراست (طوع و طواعیه فرمان برداری کردن) اطاعت
 اتمك يقال (طاعه و طاعله اطاعت کرد اورا) اكاه طيع اولوب امرينه مخالفت اتمدی
 بطوع نصر بایندن و بطاع قم بایندن و رجل طيع اللسان دیرلر فصیح معنانه
 و برکنه مرادینه سهوات ايله نائل اولسه طاعله المراد دیرلر (لوع و لوعة سوختن
 اندوه دل را) غم و غصه قلبی یاقق يقال لاع الحزن قلبه بسوخت اندوه دلش را) غم آنك
 قلبی یاقدی غ (روغ و روغان چپ دادن روباه) تیلکو ایلروکیرو اوینایوب قاجق
 ایچون حبله اتمك يقال (راغ الثعلب بازی کرد روباه) اوینادی تیلکو و فی المثل اروغانا
 یا تعال و قد علقت بالحبال اوزرینه حق ثابت اولدقدنصرکه خلاص ایچون حبله
 قیدنده اولان کسنه حقنده ضرب اولنور و تقول مالی اریك زایفان المنهج راغیا
 عن الحق الا بل (وینان بسوی چیزی شدن) و خفیه برنسه جانبیه کتمك يقال (راغ
 علیه ضربانسان روی آرد بروی ازهرزدن) خفیه توجه اتمدی آنك اوزرینه
 اورمق ایچون (سوغ و مساغ بکلوفرو شدن طعام و شراب) بوغازدن سهوات ايله
 طعام و شراب کتمك يقال (ساغله الشراب بکوارید مراور شراب) شراب اکا
 سکدی و متعدی دخی استعمال اولنور اساغله الشراب کبی وروا بودن) برنسته جائز
 اولمق يقال (ساغله ان یفعل کذا) ای جاز (صوغ و صیاغه زرگری کردن) قیو جیلق اتمك
 يقال (صاغ الحلی زرگری کرد پیرایه را) حلیه قیو جیلق اتمدی یعنی قابله افراغ ایدوب
 یابدی (وهو الصایغ والصواغ زرگری) قیو جی و اهل حجاز صیاغ دیرلر برنسته نك
 مقدار نجه اولسه هذا صوغ هذا دیرلر و هما صوغان ای سیان ف (دوف) دال
 مهمله ايله (ذوف) ذال مجمه ايله (سودن) ازمك (و کذا زانیدن چیزی سخت در آب)
 و برنسته صوده زیاده ایصال دوب اتمك يقال (داف و ذاف الدواء بسود یا آب تر کرد
 دارورا) دارویی سورتوب ازدی یا صوايله ایصال اتمدی و فی الاساس داف المسك بالعنبر
 خلط به و داف الزعفران و الدواء خلط بالماء لیتل (سوف بوییدن) قوقق يقال (سفت
 الشیء ای شسته (شوف بزدایدن) جلا و یرمك يقال (سفت الشیء) ای جلوته (طوف
 و طواف و طوفان کرد چیزی کردیدن) برنسته نك چوره سنی طولانمق يقال (طاف
 بالیت کرد کعبه بگردید) کعبه بی طواف اتمدی (و بقضاء حاجت رفتن) و قضاء حاجت
 ایچون خلایه کتمك يقال (طاف اذامشی الی البراز لیتغوط) و الطوف الفائط (قوف
 و قیافه از پی کسی رفتن) برکنه نك آردینه او یوب کتمك يقال (قافه از پی اورفت) آنك
 آردنجه کتمدی ف (توق و توقان و تیاقه آرزو بردن بچیزی) برنسته آرزو اتمك

(بقال)

و فلان کت نك زری
 نای و مرعای واسع
 اولدی دیه جك بوده
 فلان راع له الحب
 و طاع له الاب دیرلر
 (منه)
 و راغ من کذا دیرلر
 فلان نسنه دن خفیه
 عدول و رجوع اتمدی
 معنانه مبرددیدی که
 هر رجوع ایدن
 کتته به راغ دیرلر
 مکر رجوعی اخفا
 ایلده قال الله تعالی
 فراغ علیهم ضرب بالین
 ای رجوع الیهم یضرم
 بخفیه رجوعه (منه)
 این تشبیه دیدی که
 اول ثلاثی که ذات
 و اوله اسم مفعولند
 و اوی حذف و اجدر
 مفعول و خوف کبی الا
 ایکی کله که مسك
 مدوف و صوب
 مصون اما ذات یا
 اولور سه حذف
 و عدم حذف
 جائز در بر مکمل
 و مکمل و ثوب غیظ
 و غیظ و رجل معین
 و معین کبی (منه)

يقال (ناق ایلد آرزو بردی) اکا آرزو اتمدی یعنی مشتاق اولدی و فی المثل المرؤ تواق
 الی مالم یئل یعنی هر کس منع اولد یعنی نسنه حریص و مشتاقدر کاقیل احب شیء الی
 الانسان مامنا (حوق خانه رفتن) اوسو پورمک و سو پرنیدی به حواقه و سو پور که به
 محوقه دیرلر مکنسه کبی (ذوق و ذواق و مذاق چشیدن) دادمق يقال (ذاق الشیء
 بچشید چیزی) نسنه بی داددی و ما ذقت ذواقا ما کلت شیئا (و آزمودن) و تجربه اتمك
 يقال (ذقت فلانا) ای تجربه تقول (ذقت الناس واکلتم فما استبطلت طعومهم ولا
 استرجعت حلومهم) (روق خوف آمدن چیزی) برنسته طبیعت خوش کتمك يقال
 (راقی الشیء خوش آمد مرا چیزی) نسنه بکا خوش کلوب حسن بنی عجبده و شوریدی
 (وصافی شدن شراب) و شراب طور یلوب صاف اولمق (سوق و سیاقه و مساق راندن)
 سورمك يقال (ساق الابل براندشتران را) دوه لری سوریدی (و کابین دادن بزین) و خاتونه
 مهرینی و یرمك يقال (ساق الیها المهر بدادن را کابین) خاتونه مهر و یردی (شوق آرزو
 مندیدی کردن) برنسته مشتاق اولمق يقال (شاقه آرزو مند شد بفلان چیز) فلان نسنه
 مشتاق اولدی (عوق بازداشتن) کیرو طوتمق يقال (عاقه عن الامر بازداشت اورا
 از کار) آتی ایشدن منع و صرف اتمدی يقال (فلان صعبه التعویق فمجره التوفیق و تقول
 یا من عن الخیر یعوق ان احق اسمائک یعوق) (فوق در گذشتن از کسی در فضل و جزآن)
 برکنه بی فضلده یاغیری نسنه سبقت و تقدم اتمك يقال (فاقه فی العلم در گذشت اورا
 در دانش) علمده اکاتفوق اتمدی (فواق زغنگ گرفتن) اینچقور و ق طوتمق يقال
 (فاق زغنگ گرفت) اینچقور و ق طوتمدی بعض نسخهده شیر مجتمع شد در میان دوشیدن
 عبارتیه تفسیر اولندی یعنی ایکی صاغق میاننده سود مجتمع اولدی مصنف اساسده
 دیدی که دوه بی برکونده بش یا لقی کره صاغلر لهر ایکی صاغ میاننده دوه نك مهمه سنده
 مجتمع اولان سوده فیه دیرلر و اول ایکی صاغ میاننده اولان وقت فواق و فواق دروما
 اقام عنده الافواق ناقة اوفیقه ناقة ای الا قلیلا و حدیث شریفده واقع اولدی که العیاده
 قدر فواق ناقة جوهری دیدی که دوه بی صاغ قد نصرکه کوچکی امر لیرلر آرزو
 و قد نصرکه ینه صاغلر لار بوا یکی وقت میاننده اولان وقت فواق در (موق احق شدن)
 احق اولمق و فی الصحاح الموق الحق فی غباوة ک (بوك برجستن کشتن بر ماده خویش)
 ارکک دیشنک اوزرینه جاع ایچون صیغرا مق يقال (باک الحمار الانان برجست خرنبر
 خر ماده) ارکک اشک دیشی اشک اوزرینه صیغرا دی جوهری غزوة تبوک تسمیه سنک
 و جهنده دیدی که غزوة منبوره ده رسول اکرم صلی الله علیه و سلم حضر تاری بعض
 صحابه کرامی کوردی که اول موضعده واقع صوبیکارینه اوقلرین صوقوب صو حقمق

قال الحریری فی المقامه
 الصوابه ذقت
 لما قالوا لایت زقا
 دیدی که لاق مشروب
 معنانه در قال بیت
 کبرق لاح یحب من راه
 و لایش فی الحوام
 من لاق و حوام
 عطشان معنانه در
 یعقوب دیدی لاق طعام
 همراه اطلاق اولنور این
 کیسان دیدی که لاق
 طعام و شرابین شی
 قلیل معنانه در مناسب
 اولان بومعنی فواق
 ملاحظه اولنور
 (منه)
 و برکنه نك زیاده
 پیرلکندن دیشلری
 دو کله اکل فلان
 روقه دیرلر روق
 الشبای و ریق الشبای
 اول شبای معنانه در
 (منه)

ملاحظه سیه قارشیدر لر بیوردیلر که مازلم تبوکونها بوکا (دوک سودن) سورتک
 وازمک یقال (دالک الطیب) ای سحقه مدوک ازه جک اوست طاشدومداک آلت طاشه دیر لر
 (سوک مسواک کردن دندانها) دیشلری مسواک ایله سورتک یقال (ساک اسنانه مسواک
 سود دندانهاش را) مسواک سورتدی دیشلرینه وهوا مسواک والسواک معروفدر
 (سوک فاه تسویکا) دیر لر واکراستاک یاخود تسوک دیسلر فذکر اولنماق لازمدر
 وسواکک جمی سوکدر کتاب وکتب کبی (شوک خار دریای شدن) ایاغنه تیکن باتمک یقال
 (شاکت الشوکه رجله در آمد خار در پایش) ایاغنه تیکن باتدی (ورجل مشوکه پای که
 در خار شده) تیکن باتمش ایاق (وشاک الرجل الشوکه بخاراندر افتاد مرد) رجل تیکن
 ایچنه دوشدی واکثر نسخه ده بیرون کرد مرد خار را ایله تفسیر اولندی یعنی رجل
 تیکنی چیقاردی عندمزمده موجود اولان کتب لغته مخالفدر یشاکها علم بایندن یعنی
 (بخاراندر افتاد مرد) رجل تیکنه دوشر (لوك خايدن) چکنه مک یقال (لاک الفرس
 اللجام بخاید اسب لکام را) آت اوایانی چکندی وبرکسنه خلکک عرضنه طعن اتسه لاک
 اعراض الناس دیر لر ل (اول و مال باز کشتن) راجع اولمق یقال (آل امره الی
 الصلاح باز کشت کار اونیکیوی) آنک ایشی ابولکه دوندی یعنی صوکی ابو اولدی
 (بول یکر کردن) تبول اتمک یقال (بال تبول کرد) تبول آندی آب ریزه مبوله دیر لر
 (جولة وجولان کشتن) دور اتمک یقال (جال فی الميدان کردید در میدان) میدانده
 دور آندی (حول برجستن) صچرامق یقال (حال فی متن الفرس برجست در پشت
 اسب) آت ارقه سنه صچرادی بندی (ویکساله شدن) وبریاشنه کیرمک یقال (حال
 علیه الحول برگشت بروی سال) اکایل دوندی یعنی بریل چکدی (وجدایی افکندن
 در میان دو چیز) ایکی سنه نک مابینه جدالک برامق یعنی مابینلرینه حائل اولمق یقال
 (حال بین ماجدایی افکندن میان آن دو چیز) اول ایکی سنه نک اراسنه حائل اولوب آردی
 (حوول از عهد برگشتن) عهدندن رجوع اتمک یقال (حال عن العهد از پیمان برگشت)
 عهددن دوندی (حیال وحوال ستاغ شدن شتر) دوه قصیر اولمق یقال (حالت الناقة
 فارغ ماند شتر ماده) بوش اولدی یعنی حامل اولدی دیشی دوه (وناقة حائل شتر
 ستاغ) قصیر دوه (خول نگاه داشتن مردمال خویش را) برکسنه کنندی مالتی محافظه
 اتمک یقال (خائل مال) ای راعیه و مصلحه (دول دولتمند شدن یابی دولت شدن)
 دولتی اولمق یادولتن آیرلمق یقال (دالت له الدولة دولت بدو نظر کرد) دولت اکا
 توجه آندی (ودالت علیه الدولة دولت روگردانید از وی) دولت آندن بوز چوردی وهی
 الدولة والدولة معرف در دول ودول ج (زوال دور شدن) اوزاق اولمق یقال

صوبنی ایچدیگک قوی به تبول اتمه احسانی کوردیکک کسنه به اسامه اتمه دبه جک برده ضرب اولنور (منه) (زال)

وعقربك ابره سنه
 شوکه دیر لر ورکسنه
 عقرب صوفه اکثر
 اکا رجوه عارض
 اولور له زورکسنه ده
 حرة حسن اولفنه
 حربة الشوکه دیر لر
 (منه)
 حکایت اولندی که
 خلفاء عباسیه دن
 مأمون آبدست لوب
 مسواک استعمال اتمک
 صددندن ایکن علادن
 برکسنه حاضر اولدی
 آندن سوال بیدی که
 مولانا مسواکک جمی
 نه در جواب ووردی که
 مندر محاسنک فافهم
 هذا الادب (منه)
 وفی المثل ابول من قلب
 مراد نفسی بولد و
 وحتی که بولدن
 مراد ولد اوله زبرا
 عرب ولد دن بول ایله
 کنایه دیر لر وکتب
 کثرت ولد ایله
 مشهور در عید المذک
 بن مروان واقع سنه
 کوردی که مسجدک
 عرابنه بش کره
 تبول آبدی ابن
 سیرینه تعبیر ایتدودکده
 ابن سیرین دیدی که
 مرده سکا که سندن
 بش ولد ظهور ایدر که
 هر بری عمر ایده
 جالس و خلافتنه
 قائم اولور لر (منه)
 وفی المثل لابل فی قلب
 قد شربت منه یعنی

مضموم اوله که شول ناقه به مخصوص اولفنه شائل دهک ترک ایدی طاقی و حایض کبی و بصربون دیدیلر که شائله فعلی اوزرینه
 مبنی در که شالت الناقة مؤنث صیغه می ایله و دیدیلر که اگر ناقه قویروغنی قالدردی معنایه اولور سه شائله دهک کدر زیر اوقیروق
 دیر مق مؤنثه مخصوص د کدر (منه) اصول من جل مثله خوره دیدی که اصول اعراض یعنی زیاده اصیر یعنی معنایه در یقال
 صال الجمل وعقر الکلب وسائر باب (۱۴۵) لغت دیدیلر که صولت و شب یعنی صچرامق معنایه در یقال الخیلان تصاولان

(زال منته دور شد از وی) آندن اوزاق اولدی (زؤل و زوال : گذشتن آفتاب
 از میان آسمان) کون نصف النهار دن دوتمک یقال (زالت الشمس بگذشت آفتاب) کون
 نصف النهار دن چکدی (شول برداشته شدن چیزی) برسنه یوقارو قالمق یقال (شال
 المیزان سبک شد ترازو) ترازوینی اولوب برکفه سی یوقارو قالدی (واز جای
 برخاستن) ویرندن یوقارو قالمق یقال (شالت الناقة شیر برداشت شتر ماده) دیشی
 دوه سودینی یوقارو چکدی یعنی سودی آز اولوب عملری یوقارو قالدی که طوغور دقه
 یدی یاسکز آی مرورندن سکرمه اولور (وهی شائلة شتر ماده شیر بردارنده) سودینی
 یوقارو چکن دوه وهن شول ج علی غیر القیاس (و برداشتن شتر ماده دنبال را) دیشی
 دوه قویروغنی لقاح ایچون قالدردی و بعدی بالباء یقال (شالت الناقة بذنبها برداشت
 شتر ماده دنبال را) دیشی دوه قویروغنی یوقارو قالدردی (وهی شائل شتر ماده دنبال
 بردارنده) قویروغنی یوقارو قالدردن دیشی دوه مخفی اولمیه که اگر لفظ شائل تا ایله
 اولور سه سودینی یوقارو چکن دیشی دوه واکر تاسز اولور سه جاع ایشمکیچون
 قویروغنی یوقارو قالدردن دوه معنایه اولور که اصلا آنک سودی اولمز وهن شول ج
 راکم ورکع کبی وعقربک ایکنه سنه شوله وعقربه شواله دیر لر (صول وصوله وصال
 جمله کردن) جمله ایدوب اوزرینه صچرامق یقال (صال علیه جمله کرد بروی) آنک
 اوزرینه جمله آندی یقال رب قول اشد من صول یصول نصر بایندن و یصال علم بایندن
 (طول با کسی فضل کردن) برکسنه به احسان اتمکله بمنون اتمک یقال (طال علیه منت نهاد
 بروی) آنک اوزرینه منت قودی یعنی احسان آندی (ولیس عنده طائل نیست نزد او فائده)
 آنک عندنده فائده و فضل یوقدر (عول توشه دادن عیال) عیال واولاده نفقه ویرمک
 یقال (عال اولاده توشه داد پیچه کان خود را) کندوا اولادرینه نفقه ویروب معاشرین
 کوردی (وچریدن) غالب اولمق یقال (عال المیزان یچرید ترازو) ترازونک برکفه سی
 آغر اولدی (وبسیار عیال شدن مرد) برکسنه نک عیالی چوق اولمق یقال (عال الرجل بسیار
 عیال شد مرد) رجلك عیالی چوق اولدی (ومیل وجور کردن) قال الله تعالی ذلك ادنی
 ان تعولوا قال المجاهد ای لایمیلو اولاتجوروا (غول دور شدن بیابان) اوزاق اولمق
 (غالت المفازة دور شد بیابان) صچرا بعید اولدی (وهالاک کردن) وهالاک اتمک یقال (غالته
 الغول هلاک کرد او را دیو بیابانی) غول بیابانی آتی هلاک آندی وهرسنه که انسانی هلاک
 ایلله کاغول دیر لر و برکسنه برمه لکبه دوشسه غالته غول دیر لر (والغضب غول الحلم
 وتقول ماشبهتم الابل الغیلان خرجت من بعض الغیران) وهی الغائلة بلای هلاک کننده)
 هلاک ایدمچی بلا و یقال اخاف غائلته ای عاقبه شره (قول ومقالة ومقال سخن گفتن)

واعال الرجل یعیل دیر لر عیال ۱۹۱ (فی) (افعی) چوق اولدی معنایه وکثیرا مال اولان کسنه به معیل دیر لر و عیال فرمه به یعیله
 تعییل دیر لر فرمنی اهمال ایتسه یعنی مأکول و مشروبنی ایتسه و اعال الذنب دیر لر بطمه طلب ایتسه و عال امر القوم دیر لر اشد
 و تفاهم معنایه و عال الرجل فی الارض دیر لر ذاهب اولسه و اعول الرجل دیر لر جینی عویل صیغه ایتسه و عال الرجل یعیل دیر لر
 بخت ایتسه و عال فی حکمه دیر لر میل ایتسه و عال المیزان دیر لر کفه می میل ایتسه و عولت علی الرجل دیر لر اکا اعتقاد استناد اولفنه (منه)

لفظ قبل و قال قول معنایست اینی اسعد و فی الحدیث نهی رسول الله علیه السلام عن قبل و قال فرادیدی که قبل و قال فعل در که اسم کی استعمال اولوب اوزرینه حرف جر داخل اولدی (۱۴۶) و حال اوزرینه مبنیاً ترکیب اولدی

و معنای حدیث بود که رسول اکرم قبل گذا و قال فلان گذا بکندن نهی ابتدی بمعنیلر قال دن سوال و قبل مراد جوابد و دیدیلر و صدر الافاضل ضرام السقطه بوجهی اختیار ابتدی (منه) و منطبق یعنی فصیح اولان کسینه به این اقوال درلر (منه) رجل مال نال درلر مالدار و واحسان صاحبی در معنایست مطرزی دیدی مال یال و یعول یعول معنایست در مرزوق دیدی که مال یعول مولا و مؤلا درلر مال صاحبی اوله و رجل مال درلر کثیر المال معنایست (منه) و فی المثل صام حولا قشر بولا برکنه به مدت مدیده لطف ایدوب آخر نده اسات کلیه ایله ایتدیکی لطفی خراب ایدن خبیث حفته ضرب اولنور (منه) و فی المثل لك بعد فی الغراز قم غراز برزمینك طرفنده اولان صلب موضع در یعنی سن حالاً زمینك کنارنده اولان صلب موضعند سن و مطنه

کلمه بک فون تحصیل ادعا ایدن کسینه ده ضرب اولنور یعنی سن علدن برکناره آجق و اصل اولدک (شازد) و مطنه کلمه مطن بودعوی بی معنی در (منه)

۱۴۷ الهیه ده قیوم لفظنک معنایست اختلاف اولندی بجاهد الهام علی کل شی معنایست در فناده القائم علی خلفه با عمارهم و آجالهم و اوزر افهم معنایست در کابی الذی لا بدیل له معنایست در ابو عبیده القائم علی الاشیاء معنایست در دیدیلر و قیوم اصلنده قیوم و مابدی مغز و مری کی اعلال و ادغام ایتدیلر (۱۴۷) و قیوم لفظنک اصلنده سیبویه و فرادید اختلاف ایتدیلر سیبویه دیدی که قیوم

شازد در آب) صوده یوزدی و العوم لایسی یعنی هر صنعت فراموش اولنور لکن سیاحت بروجهله فراموش اولمز (قیام برخاستن) ایاق اوزرینه قاتمق یقال (قام برخاست) قالقدی (وایستاده کی کردن) دائم وثابت اولمق یقال (قام بکذا ایستاده کی کرد بفلان چیز) فلان نسنه به مداومت اندی (و هی المقامة جای ایستاده کی) طوره جق بر جوهری دیدی که مقامه ضم می ایله اقامه معنایست در مقامه قمع می ایله مجلس و ناسدن برجاعت معنایست در و اما مقام و مقام کاهی اقامت معنایست کلور لر و کاهی موضع قیام معنایست اولور لر زیرا قام یقوم دن اولور سه مصدر میمی مقام کلور میم قحیله و اگر اقام یقیم دن کلور سه مقام اولور میم ضمیله (و قوام الامر پای داری کار) ایشک ثبات و نظامی (و دین قویم و قیم کیش راست) طوغری و حق دین و ذلک دین القیمه مؤنث ابراد اولندی فی ملة حنیفه مراد اولندی فی ایچوندر (و هو قیم بهذا الامر او قیم است بدین کار) بواشد قیم در یعنی کوزوب کوزه در متولی و قف کی (و قامت علیه السلعة بکذا بر آمد بروی آخریان بچندین) اکامتع فلان قدر اجدیه طور دی (و قامت السوق روان شد بازار) بازار رایج اولدی که بازار قیزیشدی تعبیر اولنور (و ایستاده کی ستور) و دابه یورغونلغندن طور مق یقال (قامت الدابة یا استاد ستور ازمانده کی) دابه یورغونلغندن طور دی یعنی یورلدی (کوم برجستن کشتن بر ماده) ارکک دیشی اوزرینه صیچر امق یقال (کام الفرس علی الحجر برجست اسب بر مادیان) آت قیصر اق اوزرینه جاع ایچون صیچرادی (لوم و ملام و ملامه ملامت کردن) اوم اتمک یقال (لاهه علی فعله ملامت کرد اورا بر کارش) آنی لوم اتندی ایشلدیکی عمل اوزرینه (و هی اللأمة کار نکوهیده علامت انجامد) اول بدعل که ملامت مؤدی اولور لو اثم ج . ن (بون افزون آمدن از کسی در فضل) فضیلت جهندن بر کسینه زیاده اولمق (خون و خیانت خیانت کردن) خیانت اتمک یقال (خانه خیانت کرد اورا) خیانت اتندی (کا (صون و صیانه نکاء داشتن) حفظ اتمک یقال صانه نکاء داشت اورا) آنی حفظ اتندی اسم مفعولی مصون و مصوون کلور مدوف و مدووف کی و اسان عربده بووجه اوزره اجوف و اوئی ثلاثی دن اسم مفعول بوا یکی کلدن غیر یوقدر (کون و کینونه بودن) اولمق یقال (کان الامر بود کار) ایش اولدی معلوم اوله که اگر کان لفظی زمان ماضی دن عبارت اولور سه خبره محتاج اولور و اگر بر نسنه نك حدوث و وقوعندن عبارت اولور سه خبره محتاج اولمز (مؤن : مؤنث کسی کشیدن) بر کسینه نك مؤنثی چکوب مهمات و لوازمین کورمک یقال (مان عیاله مؤنث عیال خود کشید) عیالک مؤنثی چکدی و نفقه لرین و بردی و یقال یغوته و یصوتی (هون و هوان آسان شدن) آسان و خفیف اولمق یقال (هان علیه الامر آسان شد کار بروی) ایش

فره و دخی فره تساقصر ایله بر خاتونک اسمی در لکن عرب اسمه قرنا درلر و دخی فرادیدی که بعضی یلر یان المدینة دیوب مدینه دن اسم مراد ایدلر (منه) معلوم اوله که بر کسینه بر کسینه کی کورد کده بوکسینه بی کنندیه آشنا معامله می اندر ۹

اصلنده قیوم در فیعل و زنده عینک کسریه وجه مشروح اوزره اعلام و ادغام اولندی سید سیود و جید جیو دیمیت میوت کی فرا بوجهی انکار ایدوب اسان عربده فیعل یوقدر بلکه فیعل وزنی وارد و صرف و ضمیم کی و قیم اصلنده قیوم در فیعل و زنده سید سیوید جید جیوید میت میوت کی پس و اولک ماقبلی مفتوح اولمغله الفه قلب واجتماع سا کینی دفع ایچون الف مزبوری حذف ایشدیلر قوم سید جید میت قالدند نصکره یا اوزرینه بریادخی زیاده ایدوب یایی یاده ادغام ایتدیلر قیم و سید اولدی (منه) فرا کتاب ایام و لیالی ده دیدی که عرب بر کسینه بی لوم ایتدیکه ابن ترنا و ابن قرنسا درلر و شتم ایتدیکرنده ابن استهسا درلر جوهری دیدی که رنا قصر ایله اول نسنه در که هر کس ا که نظر ایدلر و ابن ترنا لشدن کنایه در اتی پس معنای عبارت یا ابن المنظوره قوه سنده اولور و دخی

آنك اوزرينه آسان اولدى وهوهين آسان وهين دخى تخفيف ايله بومعنايه در (هون وهينه آهستكى كردن) آهسته حركت آتاك يقال (هان فى مشيته آهستكى كرددر رقتار) آهسته يورودى (وهو الهوينا آهستكى رفتن) ياب ياب يورومك (هون وهوان خوار شدن) ذليل اولمق يقال (هان خوار شد) ذليل اولدى **بیت** لاتھين الفقير علك ان تركع يوماً والذھر قد رفعه * اصلنده لاتھين ايدى وفى المثل اھون من قعيس على عتھ اھل كوفه دن بر كسند عتھ سنك خانه سنه نزول ايندوب عظيم يا غور يا غدى وزياده صووق اولدى وخانه بغايت ضيق اولغله اول كسند كلبى خانه يه آلوب عتھ سنى طشره قوودى عتھ سى صووقدن طشره ده هلاك اولدى بعضيلر ديديلر كه قعيسك پدرى وفات اندكده عتھ سى كوتوروب آنى بر كسند يه بر صاع حنطه يه رھن آندى چونكه فك رھنه قادر اولدى قعيس اول كسندك عبدى اولدى ه (شوه زشت شدن) چركين اولمق شامت الوجوه اى قبح و بر كسندك سريعا كوزى اصابت ايدراولسد اكا اشوه ديرلر ابن السكيت ديدى كه اول كسند يه بنم بر شينمى تحسين ايتمه بلكه كوزك اصابت ايدردىك مراد اولنسه لاتشوه ديمك كرك (فوه سخن گفتن) سوز سويلك وباء ايله متعدى اولور يقال (فاه بكلمة سخنى بكفت) برسوز سويلدى (ومافھت بكلمة وماتوھت بكلمة) آغزيمى آچوب برسوز سويلدم معنا سنه در (نوه بزرگوار شدن) بويوك وشرف صلبى اولمق يقال (ناه الشىء اى ارتفع) (وبلد نام شدن) ونام دار اولمق

﴿ المعتل اللام من هذا الباب ﴾

ب (حبو خیزین کودك) معصوم مقعدی اوز زینه سورنك (جاء عطا دادن) عطاویر مك
یقال (جاء الی و جاء بالی عطا داد اورا) الكا عطید اندی (خوب فرو مردن آتش)
آتش سوئك یقال (خبت النار فرو مرد آتش) آتش سویندی و خبأ لهبه اذا سکن
فور غضبه (ربو افزون شدن) زیاده اولمق یقال (ربا زیادت شد) زیاده اولدی
(ربو آمایدن) شیشوب قبارمق یقال (ربا الزید بیاماسید كفك) کوپك شیشدی
وقباردی (صبوة و صبوا و صامیل کردن بکسی) برکنسیه میل اتمك یقال (صبا الیه میل
کرد بدوا کامل اندی) (طبو خواندن) چاغرمق یعنی دعوت اتمك یقال (طباء اذا
دعاه) (كبوۃ بسر در آمدن) باشی اوز زینه دو شمك یقال (كبا الفرس بسر در آمداسب)
آت سورچدی یقال (لكل جواد كبوۃ) (كبو آتش از آتش زنه بیرون نیامدن)
چخماخدن آتش چیقماق یقال (كبا از ندبی آتش شد آتش زنه) چخماخ آتشسز
اولدی ابن الكیت دندی خبت النار در لر علوی ساكن اولسه و كبت النار در لر

(کوز)

[illegible]

معنی اولیہ کہ: الزودہ
لف و نشر مرتب
ملفوظ پدر (منہ)

۹ کوردم نظم بودر که
بوکته فلان کسینه
اولی ظن ایدرم
دیده جک بوده اول
کسینه به کنی فلاناوا
فلان دیو لرزم دیار شده
سنی فلان کسینه
اولیه سنی دید کلری
بوده مستمندر (منه)
فارسیده بوش و بودش
کون مضامنه در
(خسرو) بیرون
برنداز در مرک
چون ازدر بودش
اندراقی

وفي مثل آخر
 اذا عرك اخوك فهن
 شرح فتمح ثلبده
 دیدنی که مثل سربور
 اوج وجه اوزره
 نفسیه اولور یعنی
 اکر رفیق سا که
 شدت ایدر سه سن
 اکالین ایله مقابله ایله
 یاخود رفیق سا
 غالب اولور سه سن
 کاتئل ایله که ظلمدن
 امین اولدسن یاخود
 رفیق جور ایدر سه
 سن سکون اوزره
 اول که عند الله افضل
 اولدسن (منه)

کتاب امثالده بومثلک موردنده اختلافات کثیره واقع اولمشد تفصیلی اطنابه مضی
اولمغه ترک اولندی دردی اولیان دردی اولان کسینهک حالندن غافل در ديه جک
برده ضرب اولنور (نجاه: رستن) قور تولق يقال (نجاه منه برست ازوی) آندن
خلاص اولدی (نجاه شتاییدن) سرعت اتمک يقال (نجاه بشتافت) سرعت وسبقت
اتدی (نحو زنج نهادن) نجس القسا اتمک يقال (نجاه زنج نهاد) تقوط اتدی وهو النجو
نجس (و پوست از گوشت واکردن) ودری آندن بوزمک کشط کبی (هجو و هجاء هجو
کردن) برکسندی مذمت اتمک يقال (هجاء هجو کرد اورا) آتی هجو اتدی (هجاء
هجو کننده کی) هجو ایدیکچیلک يقال (هجو الشاعر) حسن بایندن (هجو کننده شد
شاعر) شاعر هجو ایدیکچي اولدی (وهو هجی هجو کوی) هجو ایدیکچي کسنده ح
(دحو کسترانیدن) دوشه مک يقال (دحو الله الارض کسترانید خدا زمین را)
حضرت الله ییری دوشدی دحی بدحو نصر بایندن يقال (دحی یدحی فتح بایندن
(طحو مثل دحو) يقال طحا يطحون نصر بایندن طحی م يقال طحی یطحی فتح بایندن
(سحو: سحا: بر نامه بستن) نامه یی باغ ایله باغلامق (وبیل کل از زمین وازدودن)
و کورک ایله یردن چامور قازیمق (سحو: دهن واکردن ودهن واشدن) آغز
آچق لازم ومتعدی استعمال اولنور (صحو از مستی بهوش آمدن) سرخوشلقدن
عقله کلک که آیللق تعبیر اولنور يقال (صحمان السكر بهوش آمد از مستی) سرخوشلقدن
عقله کلدی یعنی آیلدی (وصحما من العشق از عشق بیرون شد) عشقندن افاقت بولدی
واصحت السماء دیر لر جو سمدان سحاب آچلسد (لحو ولحی پوست باز کردن از
چوب) اغاجک قابوغنی صومق يقال (لحا العود پوست باز کرد از چوب) اغاجک
قبوغنی صوبدی (وهو الخاء پوست درخت) اغاج قبوغنی وفي المثل بین العصا ولحایها
ایکی کسند مایبندده محبت عظیمه اولسه ضرب اولنور لامدخل بین العصا ولحایها
عبارتله دخی روایت اولندی (هلاک کردن) وهلاک اتمک يقال (لحا الله هلاک کرد
یا هلاک کردا نادخدای اورا) حضرت الله آتی هلاک اتدی یا هلاک اتسون (وملامت
کردن) ولوم اتمک يقال (لحا الله اللاهی نکوهید اورا نکوهش کننده) ملامت
اتدی آتی ملامت ایدیکچي ولاحیته ملاحة ای نازعتی وفي المثل من لاحاک فقد
عاداک ملحو نصر بایندن و یلحی فتح بایندن (محو ومحی نابدید کردن) محو
ایدوب کیدرمک يقال (محاه نابدید کرد اورا) آتی محواتدی بمحو نصر بایندن ویمحاه
فتح بایندن (نحو آهنگ کردن) قصد اتمک يقال (نجاه آهنگ کرد بدو) قصد اتدی
اکاه خ (سحا وسحاوة وسخوة وسخاوة جوانمردی کردن) سخاوت اتمک يقال (سحا

(بکذا)

بکذا جوانمردی کرد بفلان چیز) سخاوت اتدی فلان کسینه یسحو نصر بایندن
وسخی یسخی علم بایندن وسحو یسحو حسن بایندن (وسحا بنفسه عن کذا دل
برداشت از فلان چیز) فلان کسینه دن فراغت اتدی یعنی آتی ترک اتدی (وهو سخی
جوانمرد) سخی کسینه اسخیا ج (سحو آتش و خاکستر از دیک دان بیرون کردن
تاجای آتش فراخ باشد) آتشک موضعی واسع اولسون ایچون آتشی وکولی او جاقندن
طشره چکمک يقال اسخ نازک ای اجعل لها مکانا توقد علیه د (ادو: فریفتن) الدماق
يقال (اداله بفریفت اورا) آتی آلدادی (بداء وبدو پیداشدن چیزی) برنسنه ظاهر
اولمق يقال (بدا الشیء پیدا شد چیز) نسنه ظهور اتدی (وبداله امر فی الرأی پیش آمد
اورا چیزی در رأی) اکا رأینده برنسنه ظهور اتدی (بداء و بدو در بادیه شدن) بادیه ده
ساکن اولمق يقال (بدا القوم در بیابان شدند مردمان) قوم بادیه نشین اولدیلر (جدو
عطادادن) عطیه ویرمک (يقال جداء عطا داد اورا) اکا عطیه ویردی وهو الجدی
والجدوی عطا و يقال فلان قلیل الجدا عنک ای قلیل النفع (جداء بنفمه راندن شتر)
دوهی نفمه و ترانه ایله سورمک که عربیه مخصوص آوازدهر يقال (حداء الابل بنفمه
راندن شتر) دوهی نفمه ایله سوق اتدی و شمال طرفندن هبوب ایدن ریحه حدوا
دید کلری سحابی سوق اتدی کیچوندر (وبر انکیچتن کسی بر کاری) وبر کسینه بر
ایش اتمک سبب اولمق يقال (جداء علی الامر داشت اورا بکاری) آتی برایشه
طوتدی که مقام مبارات و مبالغه ده اولور مثلاً حضرت رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم قرآن عظیم ایله بلغاء عربیه تحدی اتدی یعنی اگر قرآن حضرت الله کلامی
اولدیفنده شبه کز واریسه اقصر سوردهن بر سورده کتورک دیدی (زدو: جوز بازیدن
کود کان) چو چوقلر جوز ایله اویمق (زدا الصبی الجوز بالجوز) دیر لر مصوملر حقور
قازوب اکا جوز آتمغله لعب اتسدر (شدو بهره گرفتن از دانش واز سرود)
حصه مند اولدی علمدن و تغنیدن جوهری دیدی که شدو دوهی سوق اتمکدر
وادندن بر حصه نائل اولان کسینه شادی دیر لر که کویا دبی جمع وسوق اتدی
ومغنییه شادی تسمیه اولندی وبرکسینهک شهرت تامه سی واردر ديه جک برده
(وذکره بشدوبه الشدة و محدودیه الحدات) دیر لر (عدو دویندن) سکرتمک يقال
(عدا الفرس بدویداسب) سکرندی آت وفي المثل اعدی من الظلم یعنی دوه قوشونیدن
بورکروک که سکرندیکی وقته قنادلرن آچار پس آنک عدوی سکرتمک و اوچاق
میانشده اولور (وبکدشتن) تجاوز اتمک يقال (عدا الرجل طوره بکدشت مرد از اندازه
خود) رجل کندو حدینی تجاوز اتدی (وگردانیدن) دوندرمک یعنی صرف اتمک که

ابوالعباس دیدی که
بادیه تسمیه اولندی
ظهور و بروز اولدی
ایچون و مفاز تسمیه
ایتد کلری تفو لادر
ولامهلکه اطلاق
اولمق کرک ایدی
لدیفه سلیم واسوده
ابوالعباس دیدی که
کبی ابن الاعرابی دیدی
لفظ مفاز مهالکه
معناست در يقال فوز
الرجل اذا هلك كذا
في الزاهر (منه)
غنی اولیه که عطا
معناست اولان جدا
مقصود در وعود
اولدقده غنامعناست
کلور يقال هذا الكلام
غير مجدك ای ليس
فيه فجعك وخیر
وقلان جدی ای
سخی و يقال اكل
الجداء قلیل الجدا
(منه)
میدانی علم ایدیه
بر رساله لطیفه تألیف
ابدوب هادی شادی
اسمیه نامزد قیلدی
بومندان مأخوذ در
(منه)

چویرمک تعمیر اولنور یقال (عداء عن الامر بکردار ایداورا ازکار) چویردی آئی ایشدن
ویقال عدت العوادی ای صرفت الصوارف (عدوان بیداد کردن) ظم اتمک یقال
(عدا علیه ستم کرد بروی) ظم اندی اکاوی المثل اعدی من الذئب عدودن عداوتدن
عدواندن اولمق محتملدر (عدو: بامداد آمدن بر کسی) برکسنه یه صباح وقتنده کلمک یقال
(عدا علیه بامداد آمد بروی) صباح وقتی کلمدی آتمک اوزرینه (ندو: کرد کردن) جمع اتمک
(وبأنجمن رفتن) وجهتکاهه کتمک (بذاء و بذاءه فحش گفتن) فحش سولمک یقال (بذاء علیه
فحش گفت بروی) فحش سولمدی اکا بیدو نصر باندن و بیدو قمع باندن و بیدو الرجل
حسن باندن (فحش کوی شد مرد) فحش سولمکه مقادا اولدی (رجل و هو بذي اللسان
واو پلید زبان) دلی فحش سولمکه مردار اولمش کسنه که ترکیده دلی ز فیر تعمیر اولنور
(حذو: برابر کردن چیزی با چیزی) برنسنه یی برنسنه یه برابر اتمک یقال (حذا النمل
بالتعل اندازه کرد نمل را بنعل) نعل نعله اولچوب برابر اندی و برنسنه برنسنه یه
زیاده مناسب اولسه حذو القذة بالقذة دیرلر (ودر برابر کسی افتادن) و برکسنه نك
قارشوسنه اوتورمق ابن السکیت دیدی که حذوته دیرلر برکسنه نك حذا سنه اوتورسه
وحذا واذا بر معنایه در احذیت حذیا ای اعطیته عطیة و جائزه کی الدیکمی دیه جک
یرده هل اخذت حذیاك دیرلر و فی المثل بین الحذیا والخلسة ابن سیرین حضورینه
برکسنه تعمیر ایچون واقعه نقل اتسه الحذیا الحذیا دیر ایدی یعنی رؤیای حسنه در عطیه
کتور تعمیر ایدیم رفق و سهولة ایله عطیه سی اخذ اولنان کسنه حقنده ضرب اولنور
کویا دیرلر که کندیوا لیک ایله و بریوخسه قاپوب آلورم (غذا: پروردن) غذا و یروب
بسله مک یقال (غذا: عداد ادا اورا) اکاغدا و یردی طعام و شرابدن هر (ثرو بسیار کردانیدن
و بسیار شدن) چوق اتمک و چوق اولمق اصمعی دیدی ترا القوم دیرلر قوم چوق اولوب
آرتسه لروثر المال نفسه دیرلر مال آرتسه (ذرو دامیدن) صاورمق یقال (ذرت الريح التراب
بدامید باد خاک را) صاوردی ییل طوبراغی و اول طوبراغه ذری دیرلر و کوزدن آقان یاشه
دخی ذری دیرلر (وبشتاب رفتن) و سرعت ایله کتمک یقال فلان یذرو ای عر مرا سریعاً
(و افتادن) دوشمک یقال ذرا الشئ سقط (و افتادنیدن) دوشورمک یقال (ذروته ای طیره
واذ بهته) سرو و سراوة مهتر شدن) بویوک و شریف اولمق یقال (سری مهتر شد)
شریف و سید اولدی سر و نصر باندن و سری سری علم باندن و سرو سرو
حسن باندن (و هو سری مهتر) بویوک و شریف کسنه سراة ج جوهری دیدی که
فعیل فلة اوزره جعلتمک غایة نادر در بو کله دن غیریده استماع اولمندی و سراتک جمعی
سروات کلور (و جامه واکردن) صویونمق ابن السکیت دیدی که سروت الثوب غنی

(دیرلر)

دیرلر ثوبی چیقارسه (واندوه از کسی و ابردن) و برکسنه نك غمی ازاله اتمک و سرو
سروت خمننده اولان سخایه دخی اطلاق اولنور و تکلف ایله مخالوت اظهار اتمکه
تسری دیرلر قال بیت تسری فلما حاسب المرؤ نفسه رأی انه لا یتقیتم له السرو
(ضروشاریدن خون از جراحت) یاره دن قان آقق قانی طور میوب آقان طمره عرق
ضیری دیرلر (عرو بکی فرو آمدن چیزی) برکسنه یه برنسنه عارض اولمق یقال
(عراه امر رسید بدو کاری) اکا برایش عارض اولدی و مکشوف بیابانه عراه دیرلر
و بو کلام هر کس غسننده مقبول دکلدر دیه جک یرده هو کلام منبذ بالعراه عند
الخطباء والشعراء دیرلر (غرو سر پشم بر چیزی زدن) برنسنه یه طوتقال سورمک یقال
(غروت الجلد الصقته بالعراه) قرو در شهرها کردیدن) برشهردن برشهره سیاحت
اتمک یقال (قروت الارض) ای تبعتها (کرو کوی بازیدن) طوب اوینامق یقال (کرا
بالکرة بازی کرد بکوی) طوب ایله اوینادی (هرو بلیت زدن) بویوک دکنک ایله اوردق
یقال (هروت بالهراوة ضربت بالعصا الضخمة ز) بزومقهوور کردن) مقهور و مغلوب
اتمک یقال (بزاعلیه بزو) ای تطاول خزو دخی بر معنایه در (غزو بجنک دشمن رفتن)
دشمن جنکنه کتمک یقال (غزا الکفار بجنک کافران شده) کافرلر اوزرینه جنکه
کیتدی (وهی الغزوة والغزاة جنک با کافران) کافرلر ایله جنک (وقصد کردن) و قصد اتمک
یقال غزوت بقولی کذا ای قصدته و کلامدن مقصود اولان معنایه مفزی دیرلر (نزوة
و نزو و نزوان از زمین برجستن) یردن صچرامق (وهو النزاء علت برجستن که کوسفندرا
میکرد) نزاء بر مرض در که قیونه عارض اولور و قویون اولقدر صچرار که آخرنده
هلاک اولور (نزو برجستن کشتن بر ماده خویش) ارکک دیشسنه جاع ایچون صچرامق
یقال (نزا الفعل علی الطروقة برجست کشتن بر ماده نتاج) ارکک صچرادی دیشی اوزرینه
که دول ایچون حفظ اولته و فی المثل نزو والفرار استجمل الفرار فریر و فرار ولد
بقرو حشی در که بو بود کده صچرامغه باشلر و آئی کورن دخی صچرامغه هوس ایدر
مصاحبندن حذرا اولنان کسنه حقنده ضرب اولنور یعنی فرارک صچرامه سی غیرک
دخی صچرامه سنه سبب اولور ه س (اسو و اسی دارو کردن جراحات) یاره یه علاج
اتمک یقال (اسا الجرح تیمار کرد جراحات را) یاره یه تیمار اندی (جسوخشک شدن چیزی
از یاد سرد صووق یلدن برنسنه قورمق و طوکق حسو و حسوة آشامیدن ایچمک
یقال (حسا المرقة بیاشامید شور وارا) شور بایی ایچدی و نوم کسوال طائر دیرلر قلیل
معناسنه و محسی آغیز و مفسی دبر معناسنه اولفله قصیر القامه اولان کسنه یه قریب
المحسی من المفسی دیرلر (وهو الحساء آشامیدن) ایچه جک طعام که بر نوع شور بادر

(۲۰) (ن) (اقصی)

غراه طو و تقال
دیدکری فسنه که
ایومی بالقدن اولور
غینک فخیله مقصور
و کسریله محدود اولور
(منه)

و فی المثل ای یغزو
وای نحدث برکته
غزا دن خانه سنه
عسودت ایدوب
همسایه لری زیارتسه
کدیلر خاتونی دیدی که
بوسفرده فلان مجروح
و فلان مقتول و فلان
اسیر اولدی اوغلی
والده سنک فضو
لغنی کوروب بومثی
ایراد ایشدی اول
کسنه حقنده ضرب
اولنور که بر مجلسده
کندودن اعلم کسنه
حاضرا بکن فضولاق
ایدوب علم و معرفتدن
دم اورد (منه)
جوهری دیدی که
اسی فتح و قصر ایله
مداوة و علاج اتمک
واسا کرم و مداوه
دوانک کندیدر بیخته
(منه)

وفي مثل مثلها كنت احسبك الحساء يعني بن سكاو ووقته كلنجھ ايلك اتديكم بويله برحال
ايچوندر ديه جك برده ضرب اولنور (رسواستوار شدن) محكم اولمق يقال (رسااستوار
شد) محكم اولدى (وهي الرواسي كوههاي پاينده) ثابت اولان طاعلر اخفش ديدى كه
مفردى راسيه در (عسو) عين مهمله ايله (وغسو) غين مجمله ايله (تاريك شدن شب) كجه مظلم
اولمق يقال (عساالليل وغساالليل تاريك شدن شب) كجه مظلم اولدى (فسوة وفسوى وفسا
تيز زدن بي آواز) خرطه اتمك صدا سز يقال (فسا تيز زد) خرطه اندى وتقول الفخس من
فاسية كل عارية كاسية (قسوة و قساوة سخت شدن دل) قلى قلى اولمق يقال (قساقلبه
سخت شد دل او) نصر باندن وقسو حسن باندن (وقلب قاس وقس وقسى دل سخت)
قلى قلب كه بروجهله نصم وپندتأثير اتمز (كسو جامه پوشانيدن) جامه كيدر مك يقال
(كساء جامه پوشانيد اورا) جامه كيدر دى اكا كسو نصر باندن (كسو جامه پوشيدن)
جامه ي كندو كيك يقال (كسى بنفسه خود جامه پوشيد) كندو جامه كيدى بكسى علم باندن
(وهو كاس جامه پوش) جامه كيمش كسنه وهى الكسو جامه كسى ج ش (حشوا كندن)
طولدرمق يصدىق ونيذر طولدرمق كى يقال (حشاه بيا كند اورا) آنى طولدرمق يعنى
پند ايله يصدىق طولدرمق (رشور رشوت دادن) رشوت ويرمك يقال (رشاه رشوت
داد اورا) رشوت ويردى اكا (وهى الرشوة) معروف دوزالرشى ج يقال الرشى رشاه النجاح
يعنى رشوة نجاح وفلاح اى در ثعلب ديدى كه رشوة رشاه الفرج دن مأخوذ در كه ياورى
آه سنبه يوننى اوزا تدى يم ورسون ايچون معناسنه (فشوا آشكار شدن راز) سر آشكاره
چيقوب فاش اولمق يقال (فشوا آشكارا شد راز) سرفاش اولدى تقول مافلان الاواش
خبره فى الناس فاش (نشومت شدن) سرخوش اولمق يقال (نشامست شد) سرخوش
اولدى ينون نصر باندن ونشى بنشى علم باندن (وهو نشوان مرد مست) سرخوش رجل
(وهى نشوى زن مست) سرخوش خاؤون وهم مردان وهن زنان نشاوى مست شده
كان ج مستدر يعنى مذكر ومؤنث بوجه اوزره جعلنور لر ص (عصو بعصايا
بشمشير زدن) عصا ايله يا قليم اورمق يقال (عصاه بالعصا زداور ابعصا) ووردى آنى عصا ايله
يعصو نصر باندن (وعصيه بالسيف بزد اورا بشمشير) ووردى آنى قليم ايله يعصى علم باندن
وشق فلان عصا الملين دير لر ماينلرينه تفرقه القاتسه ولا ترفع عصاك عن اهلك دير لر
آنلرى تاديدن خالى اولمه معناسندو بر كسنه بر مقامه اقامت اتسه انى عصاه دير لر قال ميت
فالقت عصاها واستقرت بها النوى كافر عينا بالاياى المسافر (قصود ورشدن) بعيد
اولمق يقال قصا دور شد) بعيد اولدى ويقال (عرف ذلك الادانى والا قاصى والا ذناب
والنواصى) (قصو كراهه كوش شتر بريدن) دوه نك قولاغتك بر طرفنى قطع اتمك

بافلان بهذا الامر
دير لر بر كسنه برايشه
مألوف اولوب اعتياد
ايله تقول لقه ديبى
بكرمك وحن خلقك
قدم عليه وفي القاموس
بسا كد عا حن خلقه
صاحب تاج البسا
والبسوانس كرفتن
باچيزى ديدى مصنف
كلامنه مناسبت
(منه)

(واول)

واول ديشى دوه يه قصواء دير لر (نصو موى پيشانى كسى كرفتن) بر كسنه نك
آلنك قيلندن يايشمق يقال نصوته اى قبضت على ناصيته جوهرى ديدى كه اوت
مادام كه ياش اوله اكانصى آغارمنه باشلدقده اكا طريقه وقوردقده اكا حلى دير لر
ض (نصو بر كشيدن جامه وشمشير) جامه ي صيرتندن و قليمى غلافندن چكوب
چيقارمق يقال (نصوت الثوب عن نفسه باز كرد جامه را از خویش) جامه ي كندو
اوزرندن چيقاردى (ومسافت قطع كردن) ومسافه قطع اتمك يقال نصوت البلاد
اى قطعها (وسبق كرفتن ستور بر ديكر ستوران) وبردابه سائر دابه اوزرینه سبقت اتمك
يقال نضا الفرس الخيل سبقتها (نصوزائل شدن رنگ خضاب) وقنه نك رنگى
چيقمق يقال (نضا خضابه) اى ذهب لونه ط (خطو وخطوة كام زدن) آدمى آتمق يقال
(خطا كام زد) آدمى آندى وهى الخطوة كام آدمى وجمع قلى خطوات وخطوات
و جمع كثرى خطا كلور وايكى كلام برى برينه متقارب اولسدر و بين القولين خطا
بسيرة دير لر (سطو وسطوة برجستن بر كسى) بر كسنه نك اوزرینه صيچرامق ووجه
اتمك يقال (سطا عليه وسطابه حله كرد بروى) آنك اوزرینه حله اندى (وستور
كام را دورا دور نهادن) ودابه آدمى سيرك آتمق (عطودست بچيزى در از كردن)
البنى برنسنه اوزا تدى يقال (عطا لشيء دست دراز كرد بچيزى) البنى برنسنه
اوزا تدى وفي المثل عا ط بغير انواط يعنى تساوى ممكن اولميان نسنه البنى اوزادر
(مطو نيك راندن ستور در سفر) سفرده دابه ي زياده سورمك ع (بعوجايت
كردن) جرم وجنايت اتمك (دعوة ودعاء دعا كردن) لام ايله صله لئور ايسه خير دعا
وعلى ايله استحمال اولنور ايسه بددعا اتمك يقال (دعاه دعاء نيك كرد اورا)
اكا خير دعا اتدى (ودعا عليه دعاء بد كرد اورا) اكا بددعا اتدى (وخواندن كسى را)
وبر كسنه ي چاغرمق يقال (دعا الرجل ودعا بالرجل بخواند مرد را) رجلى
چاغردى كه بر كسنه ي آرندن اسمى ايله ندا اتمك كى (ونام زدن كسى را) وبر
كسنه يه براسم ايله تسميه اتمك يقال (دعاه زيدا ودعاه زيدا نام زداور ايزيد) اكا زيد
اسمى ايله تسميه اتدى (وضيافت خواندن كسى را) وبر كسنه يه طعامه دعوت
اتمك يقال (دعاه الى المدعاة والدعوة بخواند اورا بدعوت) آنى طعامه دعوت اتدى
جوهرى ديدى كه كنانى دعوة فلان ومدعاة فلان دير لر مصدر در كه آندن دعا مراد
اولسدر واكثر عرب دعوتى فتح ايله طعامده و دعوتى كسريله نسيده استحمال
ايدر لر ودعاء اصلنده دعاء در زيرا دعوت دن مأخوذ در واو الفدن صكره واقع اولمغله
همزه به تبديل اولندى ودواعى الدهر صروفة وبر كسنه بر كسنه يه بفضندن اسمى ايله

ذکر ایتیوب لقبی ایله ذکر اتسه مایدعو فلان اسم فلان دیر لر یعنی اکا بغض ایدر
مغ (ثابانک کردن میش) قویون آواز اتمک که مله مک تعبیر اولنور یقال (ثقت الشاة
بانک کرد کوسپند) قویون آواز اندی (رغاء بانک کردن شتر) دوه آواز اتمک
یقال (رغاء البعیر بانک کرد شتر) دوه آواز اندی یقال ایتنه فائنی ولارغی اکا کلدیم
نه قویون ویردی ونه دوه ویردی وماله ناعیه ولاراعیه فقیردر دیه جک یرده ذکر
اولنور (صفو وصفی میل کردن) میل اتمک یقال (صفی الیه میل کرد بدو) اکا
میل اندی یصفو نصر بایندن وبصفی فتح بایندن صفی م یقال صفی یصفی علم بایندن
ونقصان معناسند دخی کاور الصفا فی الادیان اقیع من الثغافی الاسنان (ضغاء بانک
کردن کر به ورواه) کدی وتلکی آواز اتمک یقال (عغا الهرة بانک کرد کر به)
کدی ما ولادی ضیاعة وضغاء کلب نباح اتمک معناسند در (لغوو لغوی نافر جام
کفتن) فائده سز سوز سولیک یقاب (لنی بیهوده کفت) عبث سوز سوز یلدی یلغو
نصر بایندن وبلغی فتح بایندن ولغی یلغی علم بایندن (وهی اللاغیه سخن نا فرجام)
فائده سز سوز یقال اسمع لغواهم ولا تخف طغواهم ف (جفاء وجفوة جفا کردن)
جفا اتمک یقال (جفاء جفا کرد اورا) اکا جفا اندی (جفو قرار نایافتن چیزی بجای
خویش) وبرنسه کندو مقامنده قرار اتمک یقال (جفاجبنه عن الفراش قرار نکرد
پهلوی اودر پستر) آنک یانی دوشکده قرار اتمدی ودوشکدن دور اولدی وجفاء
بر مقابلی در وجور کورمش کسنه ید مجفودیر لر یقال (الادب صنعة مجفواهلها) حفوة
مهربانی کردن (لطف واکرام اتمک یقال) حقی به مهربانی کرد بدو) اکا لطف ایدوب
اکرام ایله معامله اندی حفاوة حفاية وحفی م یقال حقی به یحفی علم بایندن وهو) حقی به او مهر
بانست باو) اکا اکرام ایدیمچی کسنه در یقال فلان وفی حفی خیره جلی حفی وسؤالده
مبالغه ولاح اتمک دخی حفاوة دیر لر وفی المثل مأربة لاخفاوة مأربة وماربه حاجت
معناسند در وحفی به دیر لر سؤالده مبالغه اتسلر ومأربة رفع ایله هذه مأربة تقدیر نده
ونصب ایله فعلت هذا تقدیر نده یعنی سنک اکا اکرام اتمک اکا محبت کدن دکلدیر بلکه یاننده
بر حاجتک اولدیمچی ایچوندر (رفو رفو کردن جامه) جامدیه یامه یامق یقال (رفا الثوب
رفو کرد جامه را) جامدیی یامه دی رفاه م یقال رفاه رفاه فتح بایندن ویقال خرق فلان ثوب
المودة بالاساءة ثم رافاه بالاحسان (وهو الرفاء رفو کر) یامد یامیان کسنه (و آرام دادن)
وتسکین اتمک ویقال (فزع فلان فرفوته ای ازلت عنه الفزع) صفاء وصفوة ویژه
شدن) صافی اولمق یقال (صفافافی شد) صافی اولدی وطاوغک یورطه سی دو کتوب
یورطه القا اتسه اصف الدجاجة در لر یقال اناشا کرک الذی یصفی وشاعریک الذی لا یصفی

(ضفوتام شدن) تمام اولمق یعنی چوق و کامل اولمق يقال (ضفوتام شد) تمام اولدی وهو في ضفوة من عيشه ای فی سعة (طفو بر سر آب آمدن چیزی) برنسنه صونك اوزرنده طوروب باتمق يقال (طفا السمك بر سر آب آمده ماهی) بالیق صونك یوزیننه کلدی (عفو جرم از کسی واکذشتن) برکسنه نك جرمنی عفو اتمك يقال (عفا عنه در گذشت ازو) آندن یکدی یعنی عفو اندی (وناپیدا کردن اثر چیزی) برنسنه نك ائرنی زائل اتمك يقال (عفت الريح الدار نابید کرد بادسرای را) ییل سرای نابید اندی (عفاء نابید شدن چیزی) و برنسنه نابید اولمق يقال (عفت الدار خود نابید شد سرای) و سرای کندو نابید و بلور سر اولدی پس لازم و متعدی استعمال اولنور (عفو بسیار شدن چیزی) برنسنه چوق اولمق يقال عفا القوم بسیار شد مردمان) قوم چوق اولدی (قفو و قفوازی کسی فراشدن) برکسنه نك اردنجه کتمك يقال (قفوا اثره از پی اورفت) آنك آردنجه کتدی (هفوة بسر افتادن) ایاغی سور چوب دوشمك يقال هفا زلت کرد) ایاغی سور چدی و يقال لكل عالم هفوة والناس ذو هفوات * ق (مقوجلا دادن) صیقل و یرمك يقال (مقا السيف جلاه) و باقردن اولان اوانی بی قلا یلغه دخی مقودیر لر و مقاسانه دیر لر دیشلرین آغرتسه (نقومق از استخوان بیرون کردن) کموکدن ایلک چیقارمق * ك (ذکا و ذکو آفروخته شدن آتش) آتش علولنك يقال (ذکت النار افروخته شد آتش) آتش علولندی (ذکاء بوی دادن مسك) مسك رایحه و یرمك يقال (ذکا المسك بوی داد مسك) مسك رایحه و یردی (وهو ذکی مسك بوی دهنده) رایحه و یریحی مسك (زکاء بالیدن کشت) اکین بوی چکوب اوزاق يقال (زکا الزرع بر بالید کشت) اکین اوزادی و پاک شدن و پاک اولمق (و پارسا شدن) و دخی زاهد و صالح اولمق (و منعم شدن) و دولتمند اولمق يقال (زکا الرجل پاک شد باپارسا شد یا منعم شد مرد) رجل پاک یا زاهد یا منعم اولدی یزکو نصر باندن وزکو یزکو حسن باندن و هوزاک و زکی پاک و پارسا و منعم (شکایة و شکوی کله کردن) شکایت اتمك که معروفدر يقال (شکی فلانا الی فلان کله کرد از فلان چیز بفلان کس) فلان سنه دن فلان کمسنه ده شکایت اندی (شکو و شکاة و شکوی نالیدن بیمار) و حسته ایکیله مک يقال (شکا المرض مرضه بنالید و شکایت کرد بیمار از بیماری) خسته خسته لکندن ایکلادی و شکایت اندی (عکوکره بر دنبال اسب زدن) آتک قویروغنی دوکک يقال (عکا ذنب الفرس کوه بست در دنبال اسب) آتک قویروغنی دوکوملدی (وهی العکوة کوه دنبال اسب) آتک قویروغنك دوکومی جوهری دیدی که عکوه قویروغنك دبی که آتک قلی یوقدر دیدی (مکاء شبیلدن مرغ) قوش او توب صققل

ویرمک یقال (مکا الطائر بشیلید مرغ) قوش اوتوب صلق ویردی حجازده مکا دیدکلری قوش انسان کی صغیر اتمکله بواسم ایله تسمیه اولندی . ل (الو والو والی تقصیر کردن) دریغ اتمک یقال (الاتقصیر کرد) تقصیر اتدی وهولاً یا لؤک جهدا اوتقصیر نکند مرد ترا طاقت را) فلان کسنه سکا طاقتی دریغ ایتمز یعنی مقدورینی صرف ایدر (بلاء آزمودن) امتحان اتمک که صنایع تعمیر اولتور یقال (بلاء بیازمود اورا) آتی امتحان اتدی وهی البلیه بلاء بلا یا ج وزمان جاهلیتده هلاک اولسه آنک قبری قبرنه بردوه باغلا یوب اکاعلف وصو ویرمز لرایدی تا که هلاک اولور ایدی شویله زعم ایدر لر ایدی قبری اوزرینه دوه باغلامه لر حشر اولدقده پیاده حشر اولور باغلامه لر اول دوه یه راکب اولدینی حالده حشر اولور واول دوه یه بلیه تسمیه ایدر لر ایدی (تلو ازپی فراشدن) برنسنه نك آردنجه کتمک یقال (تلاهی اورفت) آنک آردنجه کتدی (وهوتلوه اوپس رواو) آنک آردنجه کیدن کسنه و یقال (لازات اتلوه حتی اتلیت) یعنی همیشه بن آنک آردنجه کیدر ایدیم آخر الامر سبقت اتم اوبیم آردنجه کتدی وفلان یصلی ویتلی دیر لر صلوة مکتوبه نك عقبنده نافله قیلسه (تلاوة قرآن خواندن) قرآن او قومق یقال (تلا القرآن بخواند قرآنرا) قرآن او قودی و یقال (هذه تلاوة ما علیها طلاوة و آخر شبابه تلیه دیر لر یقال ذهب تلیه الشیاب یعنی پیرلک وقتی حلول اتدی (جلوة آراسته نمودن) مزین کوسترمک یقال (جلال العروس علی زوجها آراید عروس را بر شوهرش) عروسی تزین ایدوب زوجنه کوستردی وعروسه ویردکلری یوز کور ملوکی تعمیر اولنان نسنه یه جلوه دیر لر یقال ماجلوتک فتقول وصیف یعنی عروسه دیر لر که سکا زوجک یوز روماسکی نه ویردی عروس جواب ویرور که بر خد متکار ویردی (جلال آواره شدن از خان ومان) خان وماندن آواره اولمق یقال (جلوا عن الاوطان آواره شدند از خان ومانها) خان ومانلرندن آواره اولدیلر و آواره اتمک معناسنه متعدی استعمال اولنور (وهم الجالیة آواره شده کان) اول آواره اولان کسنه لر (جلال زدودن) صیقل ویرمک یقال (جلال المرأة بزود آینه را) آینه بی سیلوب جلا ویردی (وپیداشدن چیزی) و برنسنه ظاهر اولمق یقال (جلال الشی پیدا شد چیزی) برنسنه آشکاره و متیقن اولدی (وهو جلی و اوپیداست) ظاهر نسنه (وعنده جلیه ذاک در پیش اوپیدای آن کار) و آنک عندنمه در فلان نسنه نك یقینی یعنی واقع حالی آنک عندنمه معلوم در (جلال شیرین شدن) لذیذ اولمق یقال (حلا فی الفم شیرین شد در دهن) آغزده شیرک اولدی یحلو نصر بایندن و حلو یحلو حسن بایندن (و شیء حلو چیزی شیرین) لذیذ نسنه و حلو یمری

(مقابل)

مقابلی در یقال خذا حلو ی و اعط المری وفي المثل صغیرا همراهها و برکسنه احلا بر حرف سو یلندی دیه جک محله ماسروما احلی دیر لر (حلا و حلوان خوش آمدن چیزی بچشم ودل) و برنسنه کوزه و کوکله خوش کلمک یقال (حلی بالعين والصدر خوش آمد بچشم ودل) کوزه و کوکله خوش کلدی (وهو حال چیز خوش آینده) خوش کلان نسنه (حلوان کسی را چیزی دادن بکاری که کرده باشد برسم هدیه) برکسنه یه علی مقابله سنده هدیه صورتده برنسنه یه عطیه اتمک وفي الحديث نهوا عن حلوان الکاهن (خلا و خلوا خالی شدن) خالی اولمق یقال (خلا المنزل من اهله خالی شد سرای از خداوندانش منزل خالی اولدی صاحب لرندن (خلوة خالی شدن بکسی) و برکسنه یه خلوت ایدوب تنها قالمق یقال (خلوت بفلان خالی شد بفلان) فلان کسنه ایله خلوت ایدوب آنکله بندن غیری کسنه یوق ایدی (خلاء گذشتن) زمان ماضی ده کچمک یقال (خلا الشهر بگذشت ماه) آی کچدی یعنی آی تمام اولوب دو کندی (و خلا الناس بگذشت مردمان) کسنه لر زمان ماضی ده کلوب کتدی لر (وانامنه خلومن از وی بیزارم) بن آندن بری یم (دلو دلو از چاه برکشیدن) قوغه یی قویودن یوقارو چیقروب کچمک یقال (دلاله لومن البئر بکشید دلورا از چاه) کچدی قوغه یی قویودن (سلوة وسلو وسلوان بیرون شدن از دوستی واندوه) محبتدن و حزنندن خلاص اولمق یقال (سلا عن المحبة بیرون شد از دوستی) محبتدن خلاص اولدی (وسلا عن المحبة والخزن بیرون شد از دوستی وازاندوه) محبتدن و غمندن خلاص اولدی و محبت و حزنندن خلاص اولمغه باعث اولان نسنه یه سلوان دیر لر امام راغب دیدی که برکسنه عشق مرصنه مبتلا اولسه کابر ما یبئلر نده معروف بونجو غی ازوب ایچور لر ایدی اول کسنه اول مرصندن خلاص اولور ایدی واول بونجه سلوان دیر لر وقصر ایله سلا اول یوقه دردی در که مواشینک بطننده اولان ولد اول درینک ایچنده اولور و دوه نك کوچکی طوغدینی ساعتده یوزندن اول دری بی چیقار مسه لر کوچک هلاک اولور واکرا اول دری ناقه نك بطننده منقطع اولسه طشره یه چیقرسه ناقه وولدی سلامت بولور و الاناقه و کوچکی هلاک اولور و قومه برمشکل ایش اصابت ایتسه وقع القوم فی سلاجل دیو ضرب مثل ایدر لر پوشیده اولیه که سلاجلده اولمز بلکه ناقه ده اولور پس مثل مذکور اغر من الابلق العقوق و اغر من بیض الانوق مثاری قیلندن اولور و دخی بروجهله چاره ممکن اولمیان خصوصده انقطع السلا فی البطن دیو ضرب مثل اولنور بلغ السکین العظم دیدکلری کبی (علو برزبر چیزی شدن) برنسنه نك فوقنده اولمق یقال (علاه برزبر اوشد) آنک اوستنده اولدی (وغالب شدن برکس) و برکسنه یه غالب اولمق یقال (علاه یه چیره شد بروی) آنک اوزرینه

فیروز آبادی دیدی که
ساوانه وسلوان
بونجو در که قوم
ایچنه دفن ایدوب
سیاه اولدقد نصکره
چیقا روب از لر
وانسانه ایچور لر
متلی اولور یا خود
برمیتک قبرندن برار
طوپراق آلوب صوابه
از لر عشقه مبتلا
اولان کسنه یه
ایچور لر خلاص
بولور (منه)

غالب اولدی و جبارلق اتدی (و هو عال بلند) و غالب یوکسک و دخی غالب (علاء بزرگوار شدن کسی) و شرف جهتندن غیر یلره تفوق اتمک یقال (علاقی الشرف) علم بایندن (بلند شد در شرف) شرفده عالی اولدی (و هو علی بلند در شرف) شرفده عالی اولان کسنه (و قوم علیه مردمان بزرگوار) شریف کسنه لر علیه علی لفظنک جمیدر صبی و صبیة کبی و علی و علا رفعت و شرف معنانه در شریف و وضع برابر دکلدر دیه جک محله ماعالیة الریح کسافله و لافریضة الدین کنافله (علاء کران شدن نرخ) نرخ آغر اولمق یقال (علاء السر کران شدن نرخ) نرخ آغیر اولدی که نرخ بهالی اولدی تعبیر اولنور (و علی و غلیان) قاینامق معنانه در متعدیسی اغلی القدر کلور غلت القدر دیمک کرک چومک قاینادی معنانه غلیت دیمک غلطدر لهذا ابوالاسود الدؤلی بن اصحاب فصاحتدن اولدیغمدن شعر مده لفظ غلط ذکر اتم دیو تمدح ایدوب دیدی که میت ولا اقول لقدر القوم قد غلیت ولا اقول لباب الدار مغلوق (غلوا از اندازه گذشتن در کاری) بر ایشده حدی تجاوز اتمک یقال (علاقی الامر از اندازه بگذشت در کار) ایشده حدی تجاوز اتدی (و هم الشيعة القالية ایشان هواداران از حد گذشته اند) آنلر حدی تجاوز اتمش اتباعدر (فلو یجه از شیر بازداشتن) کوچک ولدی سوددن کسمک یقال (فلا المهر از شیر باز کرد کره را طایب سوددن کسدی یعنی ممدن آبردی مصنف اساسده دیدی که خنفساء نوعندن بر الاجه بوجک وارد که بیلانک دلوکنه قریب موضعه اولور بیلانک صیرتنی قاشیروبتلر و اکافالیه الافاعی و سیده الخنافس دیرلر و ظلمیه مرحت ایندن کسنه بی اکاتشیه ایدوب مالشبهک الابفالیه الافاعی دیرلر (قلو و قلوه بدودله بازی کردن چلیک ایله اوینامق یقال (قلا بالقلة بازی کرد بدودله) چلوک ایله اوینادی و سروری کاشی جمع نام تألیفنده چلوک اوینتی شو و وجهله تصویر اتدی که یاریم قاریش مقداری براغاجک ایکی باشنی انجه ایدوب زمین اوزرینه قورلر و بر آرشون مقداری براغاج ایله آئی و ورلر که زمین دن یوقار و قالقدقه اول اوزون اغاج ایله چلرلر که براز مسافه کیدر و ایکی شخص دخی اول مسافده طوروب اول کوچک اغاجی الورلر و بو طرفده اول اوزون اغاجی عرضنه زمین اوزرینه وضع اتمشدر کوجک اغاجی اول آغاجه آتارلر اکرا کاراست کلوب طوقنورسه اول ایکی کسنه غالب و طوقنور ایدوب طرفده اولان کسنه غالب اولور و اکثر مواضعده اول کوچک اغاجه بل دیرلر که عربی ده قله و اوزون اغاجه جفته دیرلر که عربی ده مقلاء دیرلر و ترکیده بو او یونه چلوک او یونی دیرلر م (سمو بلند شدن) عالی اولمق یقال (سما بلند شد) یوکسک اولدی م ن (حنومهربانی کردن) شفقت اتمک یقال (حنی علیه

(مهربانی)

مهربانی کرد بروی) اکا مرحت اتدی و اول خاتون که زوجی وفات اتمکد نصکره زوج آخره وارمیوب زوجندن اولان اولادنک تربیه سیله مشغول اولسه اکا حسانه دیرلر (دئو: نزدیک شدن) قریب اولمق یقال (دنامنه ودناله ودنا الیه نزدیک شد بوی) اکا قریب اولدی و یقال بعید یکنی خیر من قریب یبتعد و آهسته آهسته تقرب اتمکد تدنی دیرلر یقال هویتدن ای یدنو قلیلا قلیلا (رتو: پیوسته نکرستن) چوق باقق که ادامة نظر تعبیر اولنور یقال (رنه ورنی الیه ورناله همواره نکرست) چوق چوق نظر ایلیه و منظور اولان تسنیه رنادرلر فتح و قصر ایله و ابن ترنا لئیدن کنایه در یعنی ابن المنظورة دائماً (رنه: بانک کردن بزاری) زار لیکله آواز اتمک (سنو و سناوة آب کشیدن باشت از چاه) قویودن دوه ایله صو چکمک یقال (سنا علی البعیر آب کشید بر شتر) دوه اوزرینه صو چکدی یعنی دولاب ایله قویودن صوی دوه ایله چکدی (و هی السانیة شتر آب کشنده) اول صو چکن دوه و فی المثل (سیرالسوانی سفر لاینقطع) و فی مثل آخر اول من السانیة سوانی ج (عنوة فروتنی نمودن) تواضع و تذلل اتمک یقال (عناله فروتنی کرد اورا) اکا تواضع اتدی (قنونا که داشتن مال برای انتفاع) مالی انتفاع ایچون حفظ اتمک که تجارت ایچون اولیه و مطلق محافظه معنانه دخی کلور (قنیت الحاریة) دیرلر جاریه خانه ده محافظه اولنوب صبیان ایله لعب اتمسون دیو طشره چیقارمه و فی المثل لاقتنن من کلب سوء جروا یعنی یاز امر کلبک یاورینی اوده عاقله و فی هذا المعنی قال الشاعر یمیت ترجو الولید و قد اعیان والده و ما رجاءک بعد والد الولیده (زهو تکر کردن) تکبر و فخر اتمک (سهو غافل شدن) غافل اولمق یقال (سها عن الامر غافل کرد از کار) ایشدن غفلت اتدی و فی المثل ان الموصین بنو سهوان یعنی اول کسنه لر که آنلر بر مصلحت سپارش اولنه البته سهو ایدرلر هذا ما قاله المیدانی و بو معنای تأیید ایدر اول بیت فارسی که سعدی شیرازی یه منسوبدر یمیت بغم خواره کی چون سرانگشت من نخراد کسی در جهان پشت من و سهوان سهو معنانه در میدانی دیدی که صفت اولمق دخی محتملدر یعنی بنو رجل سهوان که مراد آدم علیه السلامدر یعنی وصیت اولان کسنه سهو ایدر ایدر عجب دکلدر زیرا سهوانسانه پدرندن قالمش میراندر و بر خاتون حیض وقتنده حامل اولسه اکا حلت سهو ایدرلر (شهوة: بامزه شدن خوردنی) طعام خوش و لذیذ اولمق یقال (شها الطعام بامزه شد خوردنی) طعام لذیذ اولدی یشهو نصر بایندن و یشهی قمع بایندن و یشهی علم بایندن (و طعام شهی خوردنی خوش) لذیذ طعام جوهری مشهی ایله تفسیر اتدی (طهو پختن و بریان کردن گوشت) اتی صوده

(۲۱) (نی) (اقصی)

صلاح الدین صفدی
غیت الادبده دیدی که
زهو الرجل دیولر
تکبر معنانه و متکبر
اولان کسنه یه هو
دیرلر و بعض الفاظ
وارد که عرب آئی
مفعول وزنی اوزره
ذکر ایدرلر مع هذا
مراد قاهرلر زهی
الرجل و عنی بالامر
ونقبت الشاة و دهش
الرجل و شده الرجل
و سقط فی بده دیرلر
(منه)
جوهری دیدی که
وصیته محتاج اولن
الاسهوایدن کسنه
محتاج اولور امان
وصیته محتاج دکن
زیر اسه و غفلت اغز من
میدانی دیدی که بو معنی
خط درود درون کنایه
نحریر اولسان وجه
اوزره نحریر اتدی
بو قلمر هوایه ملاحظه
ایدر که جوهری ک
تفسیری اسم فاعل
اولمق اقتضادر مثل
مذکور امم مفعول
صیغه سهو ایدر
(منه)

بشورمك ودخی بریان اتمك يقال (طهي اللحم بخت كوشتر) اتي بشوردي يطهو
نصر باندن ويطهي قمع باندن (لهو بازی کردن) اوبون اوینامق (يقال لها بازی کرد)
اوینادی و آویج ایله دکر منك بوغازینه دوکد کلری دانه به لهوه دیرلر ولهید عطیه
معنانه جی لهی کلور

باب فعل يفعل بكسر العين في الماضي وقمها في الغابر

آ (براءة بزار شدن از وام) بور جدن قور تلق يقال (بری الیه من الدین بزار شد بوی
از وام) اکا بور جدن بری اولدی (وهو بری وبری وبراء مرد بزار از وام) بور جدن
خلاص اولمش کمند وهم براء کرام کی وبراء عجاب کی وبراء فقهاء کی (ج بی)
خو کردن) برنسنه بی عادت ایدوب اکاماً اوف اولمق يقال (بسی بالامر خو کرد بکار)
ایشه عادت اندی يقال (لقد بستت بکرمک وآنست بحسن خلقك قدم علیه) بساً علم باندن
وبساً بساً قمع باندن بهی م يقال بهی بساً علم باندن وبهاً بساً قمع باندن (جزء
قناعت کردن) کفایت ایدوب قناعت اتمك يقال (جزء الماشية بالرطب عن الماء بسنده
کردند ستوران باکیاء تراز آب) مواشی یاش اولته قناعت اندیلر صودن بجزء علم باندن
و جزء بجزء قمع باندن (جای بیرون کردن لوش از جای) قویودن چاموری
چیقارمق يقال (جأت البئر لوش بیرون کردم از جای) قویودن چاموری چیقردم
وقویوبه سیاه چامور القا ایتدیم دیمک مراد اولونسه اجأت البئر دیمک کرک قذیت العین
واقذیت العین دید کلری کی (خرأه تریدن) تغوط اتمك يقال (خری برید) تغوط اندی
یخره علم باندن وخره قمع باندن وهواخره کوه نجس که عرییده غلط دیرلر
وبرکسته زیاده جاهلدر دیه جک محله هوا عرف بالخرأه مند بالقراءة دیرلر وخره
وخرؤة تخرج یعنی خلا معنانه در وهواخره ج (خطأ وخطأ وخطأ وخطیئة کناه
کردن) کناه ایشه مک يقال (خطی کناه کرد) کناه اندی وهی الخطیئة کناه وهی الخطایاج
(دفاء ودفاء کرم شدن) اسی اولمق يقال (دفی المكان کرم شد جای) مکان اسی اولدی بدفاء
علم باندن ودفؤ بدفوحسن باندن (وهو دفی ودفی جای کرم) اسی مکان (وهو الدفؤ پوشش
کرم کتنده) اسی ایدیجی ثوب که کیدکده صوغنی دفع ایدر (شاء وشاء وشاء
وشتان وشتان دشمن داشتن) دشمن طوتمق يقال (شسته دشمن داشت اورا) دشمن طوتمدی
یعنی سوهدی (صداء ژنک کرقتن) برنسنه یا صلا تمق يقال (صدی الحديد ژنک کرقت
آهن) دمور یا صلا اندی (وهو صدی ژنک کرقت) پاصلی نسنه وبرکسته دن عارولوم منفک
اولسه فلان صاغر صدی دیرلر (طفوء فرو مردن چراغ) و آتش چراغ و آتش
سویونمک يقال (طفی السراج فرو مرد چراغ) چراغ سویوندی وسموز قویوند

(مطفئة)

يقال اسعد الناس البراء
كان اسعد الناس البراء
وهو آخر ليلة من الشهر
قال ان سعيد الايكون
غدا كما ان البراء
لا يكون غدا كذا
في الاساس (منه)
وخطا صواب مقابلي
استعمال اول نور
وفي المثل خواطنا
كان نهارا قرا خواطني
نشانه اصابت اتمين
سهام ونواقر اصابت
ونفوذ ایدن سهام
معنانه در فلان
کینه خطا ایتدی که
انک خطای غیر بک
صوابدن اولی بلکه
صوابه قریبدر دیه جک
بره ضرب اول نور
(منه)

مطفئة الرضف دیرلر وداهیته عظیبه مدفئة الرضف دیرلر کویا زیاده شدتندن
طاشی قیزدر و مطفی الجر ایام عجوزدن برکونک اسمی در (ظماً تشنه شدن) صوسر
اولمق يقال (ظمی تشنه شد) صوسر اولدی (وهو ظمئ تشنه کی) صوسر لقی که عربی ده مابین الوردین
صوسر زجل و صوسر خاتون (وهو الظمؤ تشنه کی) صوسر لقی که عربی ده مابین الوردین
ایله تفسیر اولنور یعنی دوهی برکون اسقا ایدوب برکون صودن حبس و او چنجی
کون ینه اسقا اتمك که وردالفب وترکیده کون آشری صیوارمق تعبیر اولنور
وحیوانات میاننده آت هرکون اسقاء اولنور غبه تحمل اتمز و آتک ووردینه ظاهره دیرلر
واشک غبنن زیاده به تحمل اتمز لهذا برنسنه زیاده قصیردر دیه جک یرده اقصر
من غب الحمار واقصر من ظمی الحمار واقصر من ظاهرة الفرس دیو ضرب مثل ایدرلر
ودخی ولادت وموت مابیننده اولان زمانه ظمی الحیاة دیرلر ووجه ظمئان دیرلر
معروق یعنی خوبکرده معنانه الفاظ مدحدندر ووجدن دیرلر الفاظ ذم دندر اظماء ج
(فجأة وفجأة ناکاه آمدن) ناکاه کلمک که اکسزین کلمک تعبیر اولنور يقال (فجأة
ضرب باندن وفجأة قمع باندن) ناکاه آمد بوی) ناکاه کلدی اکا وبقال اعوذ بالله من موت
الفجأة ومن حرق الفجأة (لجی پناه کرقتن) صیغتی يقال لجی الیه علم باندن ولجأ
الیه قمع باندن پناه کرقت باو) اکا صیغندی که التجا اندی تعبیر اولنور وموضع التجا به لجأ
وملجأ دیرلر که فارسیده جای پناه تعبیر اولنور (لطأ ولطؤ وادوسیدن) یا باشمق
وملاصق اولمق يقال لطی علم باندن ولطأ قمع باندن بالارض (وادوسید زمین را)
بره یا پشادی (ملاء پرشدن وپر کردن) طولمق وطولدرمق يقال ملاء الاناء علم باندن
(پرشد خنوز) قاپ قحاق طولدی وملا تدا قمع باندن (من پر کردم اورا) بن طولدرم آتی
(املاء من پر کنم اورا) بن طولدرم آتی وهو ملائ مذکرند ملائ دیرلر وعاء ملائ
کی وهی ملی مؤنثه ملی دیرلر غرارة ملی کی وهم ملاء مذکرک جمعنده ملاء دیرلر
او عیة ملاء کی وهن ملاء مؤنثک جمعنده دخی ملاء دیرلر غرارة ملی کی وبرچناق طولوسی
نسنه ملاء لالاء و آوویج طولوسی نسنه ملاء الکف دیرلر (نهوء نیم پخته شدن
کوش) ات کرکی کی پشمک يقال نهی اللحم علم باندن ونهائنها قمع باندن ونهؤ نهؤ
حسن باندن (نیم پخته شد کوش) ات یاریم بشدی یعنی کرکی کی نضج اولدی و فی المثل
ما بالی مانهی من ضبك سکا اصابت ایدن خیر وشر بکا تأثیر اتمز دیه جک محله
ضرب اولنور (هزؤ وهزؤه ومهزاة وهزاة افسوس کردن کسی را) برکسته بی استهزا
اتمک که مسخره لغه آلمق تعبیر اولنور يقال (هزی به وهزی منه علم باندن وهزأ بهزؤ قمع
باندن) افسوس کرد اورا) آتی استهزا اندی وغداة هازة دیرلر صباح ووقی زیاده صووق

رضف اوزدینه آتش
یا قوب قزدر دقلری
طاش در که آتک
اوزنده ات بشوردر
وقیون زیاده سمز
اولفله اول طاشک
او زربنه وضع
اولند قده یاغی آقوب
اول طاشک حرارتی
سویندر (منه)

دومیدن جسدین
حفسیدن جسدین
یا شتی معنانه در
(منه)
لازم ومتعدی استعمال
اولنور پس علم باندن
لازم وقع باندن
متعدی اولور (منه)

اوله کویا خلق اول وقتده منقبض اولوب انداملرینه لرزه دوشمکله آنلری استهزاء ایدر
ب (ادب بافرهنگ شدن) ادبلو اولمق جوهری دیدی که ادب ایکی نوعدر ادب
نفس و ادب درس یعنی ادب نفس که آندن ترکیده اوصولق ایله تعبیر اولنوب
صاحبه اوصولو دیرلر و ادب درس که علوم ادبیه عالم اولمقدن عبارتدر یقال ادب
یادب علم بایندل و ادب یادب حسن بایندن (بافرهنگ شدن) ادبلو اولدی (وهو ادیب
مرد بافرهنگ) ادبلو کسسه (ارب و اربه و اربه حاجت) معروفدر یقال (ارب الیه
نیازمند شد بوی) اکا حاجت عرض ایلدی و هی المآرب که مأربه تک جمیدر (ارب
و اربه زیرک شدن) زیاده عقل و دها صاحبی اولمق یقال ارب علم بایندن و ارب حسن
بایندن (زیرک شدن) زیرک اولدی (وهو ارب مرد زیرک) زیرک کسسه (متربد و ترب درویش
شدن) فقیر اولمق یقال (ترب درویش شد) درویش یعنی فقیر اولدی و ترب الشی
دیرلر اکاتراب اصابت اتسد و فقیر اولان کسسه غایه فقرندن ترابه ملاصق اولدی
و برکسسه مال کثیره مالک اولسه ارب الرجل دیرلر یعنی تراب قدرشینه مالک اولدی
و خیر بوزیق کورمیه سین دیو بدعا مقامنده تربت یداک دیرلر و برنسسه نک اوزرینه
ملو پراق سمکه اتراب دیرلر و فی الحدیث اربوا الکتاب فانه انجیح للحاجة (تعب
رنجور شدن) زحمتلو اولمق که زحمت چکمک تعبیر اولنور یقال (تعب رنج کشید)
زحمت چکدی و یورولدی و یورغون اولان کسسه تعب دیرلر متعوب دیرلر و فی
الاساس استخراج المعنی متعبه للخواطر (جرب کرکین شدن) اویوزلو اولمق که
اویوز اولمق تعبیر ایدرلر یقال (جرب کرکین شدن) اویوز اولدی و یقال اعدی من الحرب
عند العرب برشی زیاده ساریدر دیه جک یرده ضرب اولنور و فی المثل آخر لا اله
لحرب (وهو جرب مرد کرکین) اویوزلی کسسه (جنب سل پهل و ادوسیدن شتر
از غایه تشنه کی) دوه غایت عوسر اولدیفندن اوبکنی بوکرونه یا شمع (حذب مهربانی
کردن) مرحت آتک یقال (حذب علیده بخشود بروی) اکا تعطف و مرحت آندی
(وهو حذب مرد بخشاینده) مرحت صاحبی اولان کسسه و برکسسه یی ارباب معارف
پرورد دیو توصیف و شاه مقامنده و فیه ماشئت من العطف و الحدیث علی حفدة العلم
و الادب دیرلر (حذب و حدبة کوز پشت شدن) برکسسه نک میرتی کوز اولمق
یقال (حذب کوز پشت غد) میرتی کوز اولدی (وهو حذب واحدب مرد کنج)
کوز اولان کسسه و هو الحدبة کنجی کوزلک و بعضی ننخنده موضع الحدب الیه تفسیر
اولندی (حرب سخت خشم گرفتن) زیاده غضبه کلک یقال (حرب ای اشته
غضبه) و اول کسسه یه حرب دیرلر (حساب و محسبه پنداشتن) ظن آتک که صانع

(تعبیر)

قال علی کرم لله وجهه
لا شرف مع سوء
الادب (قطعه) فی ادب
مردکی شود مهر
کرچه اورا جلالت
و نسب است با ادب
باشی تا عریف شوی
که بزرگی نتیجه ادب
است (منه)
مجبور دوه لری اویوز
اولان کسسه در (منه)
و فی المثل اتعب
من راضی مهر که
مراد عجمی طای تعلیم
ایدن کسسه در حکایت
اولندی که برخاتون
عجمی طای تعلیم آتک
صنعت اولان کسسه یی
کوروب دیدی که
نه عجب زحمتلو صنعته
هوس آتش من که
همیشه مقصدی آتک
ایدر سن مر بور
جوابنده دیدی که
غم دکل سنک آتک
ایله بنم آتک میبانه
طریق مقدار ی
تفاوت ولردر (منه)

تعبیر اولنور یقال (حسب الخیر شرابنداشت خیر را شر) خیری شرطن آندی بحسب
علم بایندن و بحسب حسب بایندن (حسب سرخیزه بر آمدن) برکسسه ده یز امیق دیدک لری
سویلیلر ظهور ایتمک یقال حسب جلدیه حسب ظهر فیه الحصبه (حسب فراخ شدن
نعمت) نعمت چوق اولمق که او جوزلق تعبیر اولنور یقال (حسب المكان فراخ نعمت شد
جای) مکانک نعمتی چوق اولدی (وهو خصیب و محصب جایگاه پر نعمت) نعمتی چوق
اولوب بولاق اولان موضع که مجذب مقابلیدر و فی الحدیث ان الله یحب الیبت الحصب
(دربه خو کردن بچیزی) برنسسه یی عادت آتک یقال (درب بالشی) خو کرد بچیز
نسسه یی عادت آندی و فی المثل درب الهم بالرم یعنی او غلاق و قوزی مثلو نورسیده
حیوانی اوت اوتلامغه معتاد ایله برکسسه یه اولادیک تربیت ایله دیه جک محله ضرب
اولنور و در درب دخی درب معانسه در و فی المثل در دب لما عضد الثقاف اول کسسه
حقنده ضرب اولنور که اول امردن کندویه برنسسه تکلیف اولندقد ابا ایدوب
صکره بیک جان ایله راضی اولور (ضرب تیز زبان شدن) حدید اللسان اولمق (و تباہ
شدن معده) و معده فاسد اولمق (ضربت معده دیرلر غربت کبی فسدت معانسه و فی
الحدیث ان فی البان الابل و ابوالها من الذرب) ذهب خیر شدن چشم از دیدن زر
آلونی کوروب کوزینه چوق کور نمکله دهشتدن ناشی کوز خیره لکک و اول کوزی
خیره اولان کسسه یه ذهب دیرلر (رجب بزرک داشتن و بزرک آمدن) برنسسه یی تعظیم آتک
و دخی برنسسه نفسنده عظیم اولمق یقال (رجبته ای هبت و عظمت) و شهر رجب رجب
تسمیه اولندی عرب اکا تعظیم ایدوب آنده قتالی ترک آتدک لری ایچوندر خصوصاً مضر
قبیله سی زیاده تعظیم آتدکاری ایچون رجب مضر دخی دیرلر و اوچ بوغوی اولان
بارمک انامله قریب اولان مفصلنه راجده و آندن صکره اولان مفصلنه برجه و آندن
صکره اولان مفصلنه که کفه قریب در اشجع دیرلر (رجب و رجاه و مرجب
فراخ شدن) واسع اولمق یقال (رجب المكان یرحب علم بایندن و رجب یرحب
حسن بایندن) فراخ شد جای مکان واسع اولدی (وهو رجب و رجب جای فراخ)
واسع اولان مکان (و مرحبابک فراخی باد ترا) ساکوست اولسون جوهری دیدی که
مرحبا و اهلا دیرلر واسع موضع و ممر و اهلی چوق محله کلدیک پس وحشی دفع
ایدوب انسیت ایله معانسه و سخی اولان کسسه یه رجب الباع و رجب الذراع دیرلر
و یقال هذا امران تراحت موارد تضاقت مصادره فلان خصوصک ابتداسی
سهل و آسان کوریتور لکن صوکی شدت و ضیقندن خالی دکلدر دیه جک یرده نکلم
اولنو (رغب و رغب و مرغب رغب کردن در چیزی) برنسسه یی رغب آتک اگر

مصنف رحمه الله فانی
ده ای فساد المعده دیو
تفسیر آیدی (منه)
خلیل دیدی که حسن
بانی متعدی استعمال
اولغز الارحب که
متعدی استعمال
اولنور یقال رجبک
لدار کذا فی دیوان
الادب جوهری
دیدی که فعل بانی
متعدی استعمال اولغز
صحیح او اوره و رجب
الدارشاذ در معتل
اولورسه اختلافی در
(منه)

کلور (کلب دیوانه شدن سک و کرک) کوپک و قورت دیوانه اولمق که قودورمق تعبیر
اولنور صاحب قاموس دیدی که کلب جنون کبی برحالتدر که کلابه عارض اولور
انسان اتی نمکدن حاصل اولور یقال (کلب الکلب دیوانه شد سک) کلب قودوردی
(وهو کلب کلب سک دیوانه) قودوز کوپک و یقال رجل کلب وزجال کلبی و یقال
دباء الملوك شفاء للکلبی وسائل کلب دیرلر سائل سؤاله الحاح ایسه (وسخت
شدن سرمای زمستان) وقیش وقتنده صوق شدید اولمق یقال (کلب الشتاء اشتد بردها
و حریص شدن بر چیزی) و برنسنده حریص اولمق یقال وهو کلب علی کذا ای
حریص علیه (لجب بانک کردن بانبوهی) کثرت ایله چاغر شمع که جلبه دخی دیرلر
جیفادی معنانه یقال حبش لجب ای عمر مرهم ای ذوجلبه و کثرة و دریانک موجنک
اضطرابی استماع اولونسه بحر ذوجلب دیرلر (لزوب وادوسیدن) برنسنه یا بشمع
و ملاصق اولمق یقال (لزبه الطین نجس فید بروی کل) اکچامور یا پیشدردی (وطین
لازب کل بر جسفنده) یا پیشچی چامور که یا بشاق تعبیر اولنور و لزبه شده و قحط
معنانه دخی کلور که چی لزبات کلور لامک قحی وزانک سکونی ایله و زیاده بخیل
اولان کسنده ملزب تسمیه اولنور (لعب و لعب بازییدن) او یمنق یقال (لعب بازی کرد)
اوینادی (وامرأة لعب زن بازی کننده) اوینانچی خاتون (والعوبة) اوینانچاق و ملعب
موضع لعب معنانه در و شطرنج و زرده لعبه دیرلر لامک غمیه (لهبة تشنه شدن) صوسر
اولمق یقال لهب بالکسر ای عطش (نشب و نشوب گرفتار شدن بچیزی) برنسنده
ایلشوب طوطلی یقال (نشب الظی فی الحباله گرفتار شد آهودردام) آهودامد دوشوب
گرفتار اولدی (وهو ناشب گرفتار) طوتلان نسنه و بوغازینه کموک طور سه نشب العظم
فی حلقه دیرلر (نصب رنجور شدن) زجه مبتلا اولمق یقال (نصب رنجور شد) زجه
اوغرادی و هو انصب زجت تعب کبی و هم ناصب دیرلر ذونصب معنانه لابن و تامر
کبی و مفعول معنانه منصوب فیه تقدیرنده اولمق دخی مخملا در لیل نائم فیه معنانه
اولدینی کبی و نصب شر و بلا معنانه در (نصب سخت سوده شدن سول شتر) دوه نک
طابانی زیاده آشیمق و سورتک . ت (بهت حیران شدن) متحیر اولمق قبل (بهت
بهت قمع باندن و بهت بهت علم باندن و بهت مجهول صیفه سیله) (حیران شد)
متحیر اولدی جوهری دیدی که قال الله سبحانه فیه الذی کفر (وهو باهت و مبهوت مرد
حیران) حیران اولان کسنه کائی دیدی که باهت و بهت دیمک جائز دکلدیر (شمانه
شاد کام شدن دشمن بکروچی که کسی را رسد) برکسنده بر مکروه اصابت ایتمکله
دشمنی اولان کسنه نک مسرور اولمه سی یقال (شمت شاد کام شد دشمن) دشمن مسرور

زوزنی نصر باشد
ذکر آید می صاحب
نصر پیشدن اولمق
اوزره ضبط ولندی
(منه)

اولدی (وهو شامت دشمن شاد کام) مسرور اولان دشمن (عنت بسختی اندر افتادن که
از و بیرون نتوان آمدن) بر مشقته دوشمک که آندن بروجهله خلاص ممکن اولمق یقال (عنت
بسختی اندر افتاد) بر مشقته دوشدی که آندن خلاص مشکل (وزره کار شدن) و آثم اولمق
(وشکسته شدن استخوان پس از جبر) قیریش کموکی صارید قدن صکره نه قیرلمق (غلت غلط
کردن در حساب) حسابده غلط اتمک یقال (غلت فی الحساب غلط کرد در شمار) حسابده
غلط اتدی اصمعی دیدی که غلط ایله غلتک فرقی یوقدر ابو عمر دیدی که غلت حسابده و غلط
کلامده استعمال اولنور مثلاً زید دیه جک ایکن غلط ایدوب عمر و دیر و دخی ابو زید
دیدی که اغلتنی القوم علی فلان اغلتناه دیرلر برکسنه نک اوزرینه شتم و خرب و قهر ایله
اوشتوا تسمه لر اغرنده کبی (قلت هلاک شدن) هلاک اولمق و مقالة مهلکه معنانه در و یقال
اقتله الله فقلت . ث (حنث گرفتار شدن در سوگند) عین ده گرفتار اولوب خلف
ایتمک یقال (حنث فی عینه و اماند در سوگندش) عینده عهده سندن کمدی (وزره مند
شدن) و کسناه کار اولمق زیر اثم و ذنبه دخی حنث دیرلر بلغ الغلام الحنث ای المعصية
(وهو حانث و امانده در سوگند) عینده خلف ایدن کسنه حنث سست و نرم شدن گوشک
و یومشق اولمق که آزهانده ایله ایکی بوکلور یقال (حنث سست و نرم شد) گوشک و یومشق
اولدی (وهو حنث سست و نرم) گوشک و یومشق اولان نسنه و بوسیدن مخنث
مخنث دیدیلر (دمث نرم شدن) یومشق اولمق و بومشق قوملوز مینسه دمث دیرلر
و دعائه حسن خلق معنانه در و برنسنه یی یومشق و قبا اتمک تدمیث دیرلر و فی المثل
دمث لنفسک قبل النوم مضطجما برواقه واقع اولمزدن اول حانث اولوب تدار کنی
کور دیه جک یرده ضرب اولنور (شمت کالیده شدن موی) صاچ قاریش موریش اولمق
یقال (شمت الشعر کالیده شد موی) صاچ پریشان اولدی (وشعت رأس المسواک ژولیده شد
سر مسواک) مسواک باشی پژمرده اولدی (وهو شعت و اشعت کالیده موی) صاچی
پریشان اولان کسنه (عبث بازی کردن) اوینانچاق یقال (عبث بازی کرد) اوینادی
(غرث کرسنه شدن) آج اولمق یقال (غرث کرسنه شد) آج اولدی
(وهو غرثان کرسنه) آج اولان کسنه (وهی زن و هن زنان غرثی کرسنه و کرسنه کان)
یعنی مؤنثک مفرد و جعی برابر در و هم مردان و هن زنان غرث کرسنه کان یعنی
مذکر کجی و مؤنثک جعی برابر در امرأة غرثی الوشاح دیرلر اول خاتونکه بلی اینجه
اولمغه و شاحنی طولدر میه کویا و شاحی آچدر و تغریث آج قومقدر (لبث و لبث و لبث
در نک کردن) توقف اتمک که اکلمک تعبیر اولنور یقال (لبث بالمكان در نک کرد
در جای) مکانه اکلمدی جوهری دیدی که لبث نک مصدری لبث کلک بانک

و فی الاساس غلط
فی الکتاب و غلت
فی الحساب و یو کلام
ابو عمر و قولنه مناسبدر
(منه)

یعنی او یقودن اول
دوشمکی قابات
(منه)

سکونيله قیاسه بحال قدر زیر الفعل بانك مصدری لازم اولدیغی صورته حرکت ایله
کلك قیاسدر تعب دن تعب کلدیکی کبی و یقال الماء اذا طال لبثه ظهر خبثه (لهث ولهث
ولهث ولهثان زبان بیرون کردن سک از تشنگی یا مانده کی) کلب صوسز لغندن
یا یورغون لغندن دیلی طشره چقار مق یقال (لهث الکلب) علم بایندن ولهث قمع بایندن
(زبان بیرون کرد سک) کوپک دیلی طشره چقاردی تنفس آندکده (وهو لاهث ولهثان
سک زبان بیرون کرده) دیلی طشره چقاران کلب جوهری دیدی که لهثان تحرک ایله
عطش ولهثان سکون ایله عطشان ولهثان ضم ایله حر عطش معناسند در قال الله سبحانه
ان تحمل عليه يلهث او تتركه يلهث یعنی اگر کلبك اوزرینه حمله ایدرسن اوره رك قاچار
وا کر کند و حاله ترك ایدرسن اوره رك اوزرینه هجوم ایدر ایکی حالنده دخی کند و یه
اولقدر زحمت و برر که صوسز اولان کلبه عارض اولان حالت ا کا عارض اولوب
بالضرورة دیلی طشره چقار بر م ج (ارج وارج بوی دادن) رایحد و بر م که قوقق
تعبیر اولنور یقال (ارج الریحان بوی داد شاه سپرغم) ریحان قوقدی و رایحد سی استشمام
اولندی (وهو ارج بوی دهنده) قوق و بریجی نسنه که رایحد سی خوش اوله
(برج بزرک سپید، شدن چشم) کوزینک آقی بیوک اولدی وهو ارج مرد بزرک
سپیده چشم) کوزینک آقی بیوک اولان کسنه مؤثی برجاء در پوشیده اولیده که
تفسیر مذکور صحاح و قاموس تفسیر لرینه مناسب در لکن صراح ده دیدی که (برج
سپیدی سخت سپید و سیاهی سخت سیاه شدن چشم) یعنی کوزک بیاضی زیاده بیاض
و سیاهی زیاده سیاه اولدی و صاحب مصرحه تفسیری دخی بو تفسیره موافق در که (پاکی
سپیده چشم و صفاهی او) دیدی زوزنی دیدی که (ارج آنکه سپیده چشمش بزرک
باشد و سیاه نیکو) والله اعلم (بلج کشاده کی ابرو) آچوق قاشلو اولدی که بورون طرفنده
ایکینسک مابینی آچوق اوله واکر بری برینه ملاصق اولور سه اکاقرن دیر لر یقال
(بلج کشاده ابرو شد) آچوق قاشلی اولدی (وهو ابلج مرد کشاده ابرو) آچوق قاشلو اولان
کسنه مخفی اولیده که اضاعت و اشراق معناسنه اولان بلج نصر بایندن وام معبد حدیثنده
رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم حضر تلرینک وصفنده واقع اولان ابلج دن مراد
مشرق الوجه معناسنده در ابلج الحاجب معناسنده کلددر (بهج و بهجة شاد شدن)
مسرور اولدی یقال (بهج علم بایندن) مسرور شد) مسرور اولدی (وهو بهج و بهج شادمان)
مسرور اولان کسنه (بهج و بهجة و بهجة م) یقال بهج حسن بایندن وهو بهج و یقال
بهج به ای فرح به قال بیت کان الشباب رداء قد بهجت به * فقد تطاير منه للبللی
خرق (جرج جنبان شدن انکشتی در انکشت) خاتم پار مقده حرکت
اتک واسع اولدیغندن قال بیت انی لاهوی طفلة ذات غنیم * خلخالها فی ساقها

که طوب فلکن تعبیر
اولنور (منه)
مؤثی برجاء در که
جوی برج در تقول
رأيت رجائي برج ای
نوة فی عیونهم برج
فی قصر (منه)

اساس ده کرم و معروف
صاحبی اولان کسنه که
کولر بوزنی اوله اکا
ابلج دیرل اقرن دخی
اولور سه دبیک
بو معنایی تأیید ایدر
(منه)

(غیر)

غیر جرج (و مضطرب شدن) و دخی قلق و اضطرابه دشک (خرج کناه کار شدن)
آثم اولدی یقال (خرج الرجل بزه کار شد مرد) رجل کناه ایشلدی (وهو خرج
مرد کناه کار) کناهکار اولان کسنه در (تنک شدن دل) و قلب طار اولدی یقال (خرج
القلب تنک شد دل) قلب طار اولدی (وهو خرج و خرج مرد تنک دل) قلبی طار اولان
کسنه و رانک فتح و کسری جائز در وحد وحد دقف دقف کبی و اغاجی صیق
اولفله شبانلر وار مق ممکن اولمیان موضعه مکان خرج و خرج دیر لر (خرج کناهکار
شدن) آثم اولدی (دعج: سیاه چشم شدن) قرا کوزلو اولدی یقال (دعج سیاه چشم
شد) قرا کوزلو اولدی (وهو ادعج مرد سیاه چشم) قره کوزلو کسنه عین دغجاء
دیر لر قرا کوز معناسنه و دخی هر آیک یکرمی سکرنجی کجه سندن آخرینه
وارنجه اولان کجه لره دغجاء دیر لر دهماء دیدک لری کبی (رنج بسته شدن سخن بر مرد)
بر کسنه یه سوز باغلائق که حصر تعبیر اولنور (رنج فی منطقه) دیرلر سوز سوبلر ایکن
حصر اولسه و بو معنی معنای مجازیدر حقیقی معنای قابو قاپائق در و دخی رنج و رنج
قابو معناسنده در (سلج و سلجان فرو بردن) بر نسنه یی یوتق یقال (سلج اللقمة ای
بلمها و عرب الاکل سلجان و القضاء لیان دیر لر اول کسنه حقنده که دین ایله آلور
واکل و بلع ایدر و صاحب دین طلب آندکده عوق و تأخیر ایدر (شیخ انجوع
کرفت) انجیفرق طوتق یقال (شیخ انجوع گرفت) انجیفرق طوتدی (وهو شیخ
مرد انجوع گرفته) انجیفرق طوتق کسنه (شیخ چین بر روی و ابرو فتادن
از پیری) زیاده پیر اولمقدن قاش و یوزک در یسی بور شقی یقال (شیخ آژنک شد)
پیر لکن یوزی و سائر بدنک در یسی بور شدی (وهو شیخ مرد آژنک گرفته) یوزی
و کوزی بور شمش کسنه زیاده پیر لکن (عرج لنک شدن) آغساق اولدی یقال
(عرج لنک شد) آغساق اولدی معلوم اوله که اگر عرج خلق و مادر زاد اولدقده
عرج الرجل دیر لر علم بایندن واکر ایاغنه برشی اصابت آندیکندن آغساق اولسه
عرج الرجل دیر لر نصر بایندن (وهو اخرج مرد لنک) آغساق کسنه و بر کسنه نک
عرجندن تعجب اولنسه ما شد عرجه دیر لر ماعرجه دیمک جائز د کلددر زیرا
قاعده بودر که بر نسنه که لون اوله یا خود جسده خلق اوله البته اشد ایله ذکر
اولنور (غنیم آشامیدن) ایچمک یقال (غنیم الماء اذا جرعه) جوهری ضرب بایندن
اولدی اوزره تصحیح ایدوب علم بایندن دخی کلك لغندر دیدی (غنیم و غنیم و غناجة
کشی کردن زن) خاتون نازیله رفتار اتمک که ناز و شیوه و کر شمد دخی دیر لر یقال (غنیمت
کشی کردن زن) خاتون نازیله رفتار آندی (وهی غنیمه زن کشی کننده) ناز ایدنجی
خاتون و غنیمت م (وهی مفتوحة زن نازنین) نازلو خاتون (فحج فراخ کام شدن) آدیجی

کوز بیوک واسع اولدی
دعج معناسنده معتبر در
(منه)

عند مزده موجود اولان
کتب معتبره ده شیخ
انجیفرق دیو یوقدر
بلکه انقباض جلد
معناسنه مذ کورددر
و جمع شیخ کتابده
انجوع کرفت ایله
تفسیر اولندی که
فارسیده انجیفرق
معناسنده در و یوز کوز
بور شقی معناسنده در
و رنجه معنده
آندک ایله تفسیر اولندی
کاشانی جمع ده دیدی که
چیز که بر روی و ابرو
افتد از پیری فرخی
کوید خاطر خطور
ایدن بودر که بعض
شیخ کتابده شیخ لفظی
انجوع کرفت عبارتی
ایله و بعض نهغه ده
چین ابروی الخ عبارتی
ایله تفسیر اولوب
بعض جهله کتاب
بری برینه مغایرطن
ایدوب باشقه باشقه
تحریر اشد بلر والا
بو مقامده مراد فقط
معنای تأیید در عند مزده
اولان شیخ کتابک
البرک و وجه مذکور
اوزره واقع اولمسه
معناده تکرار اولسون
انجوع لفظی
انجیفرق ایله ترجمه
ایندک و الله اعلم (منه)
کشی کافک فقی رشیک
کبرله شدد و محقق
نازیله رفتار اتمک
(شرفنامه) (منه)

کیش اولمق که ایکی او کجهری بری برینه قریب وساقلری بری برینه بعید اولمقدن
عبارتدر که ترکیده آپشاق تعبیر اولنور یقال (خج فراخ کام شد) واسع آدمی اولدی
(وهو انجح مرد فراخ کام) آدمی واسع اولان کسنه (فلج کشاده دندان شدن) سیرک
دیشلواولمق یقال (فلج ثغره کشاده شد دندانش) آنک دیشی سیرک اولدی (وهو افلج
کشاده دندان) دیشلری سیرک کسنه جوهری دیدی که فلج ثنایا ورباعیات مابینی اولمقدن
رجل افلج الانسان وامرأة فلجاء الانسان دیرلر ان درید دیدی که انسان لفظی ذکر
اولمق لازم در و مفلج الثنایا متراص الانسان مقابلی در ودخی فلج ظفرو فوز معانسه
کلور وفی المثل من یأتی الحکم وحده یفلج یعنی حاکم حضوریند خصمیز وارن کسنه
فوز بولور میدان دیدی که زیرا آتی تکذیب ایدر کسنه یوقدر هر نه که سویلر
تصدیق اولنور (خج بسته شدن در چیزی) برنسنه برشینه باغلانوب قالمق یقال
(الحج السیف) بالکسر ای نشب فی الغمد فلا یخرج مثل لصب (لحج حریص شدن) حریص
اولمق یقال (لحج به عاشق شد بوی) اکا عاشق اولدی تقول له منظر بهیج وانا به
لهیج (مرح و مروج آمیخته شدن کار) ایش قاریش و مورش اولمق یقال (مرح الامر
آمیخته شد کار) ایش قاریش مورش اولدی اصلنده اضطراب معانسه در حرج کبی
یقال خاتم مرج و سوار جرج (وهو مرج و مرج کار آمیخته) قارشمش ایش (نضج
یخته شدن چیزی) برنسنه کر کی کبی یخته اولمق یقال (نضج الشی یخته شد چیزی) نسنه
پشیدی (وهو نضج یخته) شمش ح (براح واکشتن از جای) مکاندن حرکت اتمک
یقال (برح المكان یخیزید از جای) برندن حرکت ایدوب مکان آخره کتدی که زال
معانسنه در وفی المثل برح الخفاء یعنی ایش واضح اولوب خفاسی زائل اولدی بیت برح الخفاء
فیجت بالکتمان و شکوت ماالتی الی الاخوان لو کان مابی هینا لکتبت لکن مابی جل
عن کتمان (جلج موی از پیش سر شدن) باشک او کنک قلی کتمک یقال (جلج بی موی
شد پشانی او) آنک آلتک قلی کتدی (وهو اجلج موی پشانی دور شده) آلتک قلی
کتمش کسند (ریج وریج وریج سود کردن) تجارتنده فائده اتمک یقال (ریج سود
کرد) فائده اندی جوهری دیدی که الفاظ مذکوره فائده اولان نسنه کسمیدر مثلاً
تجارتندن سرمایه سی اوزرینه بش درهم انتفاع اتسه اکا اطلاق اولنور و یقال
البر تجارة رباحا والبار اضواء الناس مصباحا (طلح مانده شدن) یورولمق عی کبی
یقال طلح یطلح علم باندن و طلح یطلح فتح باندن (مانده شد) یورولدی که لازم و متعدی
دخی استعمال اولنور یقال (طلحه غیره مانده کرد اورا) آتی یوردی (وهو طلح مانده
شده) یورلمش و طلح علیه غریبه دیرلر بر کسنه بی غریبی تعجیز ایدوب دین طای

بارج اول حیواندر که
انسانک صاع طرفندن
کلوب صول طرفنه
مرور ایدر ساع بونک
عکیدر عرب بارح
ایله تفؤل و ساع ایله
تطیر ایدر وفی المثل
انما هو کبارح الاروی
قلیلا مایری اروی طاغ
یکیمتک دیشی سیرک
طاغله ده ساکن اولمغه
بارج و ساع اولمز مکر
بیک ییلده بر کره واقع
اوله اول کسند حقه
ضرب اولنور که
احسانی اقل حیانه
کوردیله (منه)

ایله اتعاب اتسه و کندیه دخی طلح دیرلر قراذ کبی و بر کسنه مالتی یاندن آیرمیوب
همیشه رعایتله مقید اولسه اکا طلح مال دیرلر کنه آریق دوه دن منفک اولمدیغه
تشیه اولمشدر (فرح شاد شدن) مسرور اولمق یقال (فرح به شاد شد بدو) آنکله
مسرور اولدی (وهو فرح وفرحان مرد شادمان) مسرور اولان رجل (وهی فرحی
زن شادمان) مسرور اولان خاتون و بر کسنه بر کسندک فرحنی ازاله ایدوب مغموم
اتسه افرحه دیرلر که همزه ازاله ایچوندر یقال افرحنی الدینا ثم افرحنی ای سرتی
ثم غمتی بیت خنده صبح بخواب شفق پیوستست * هیچ کس شاد نکرید که غمناک
نشد (فلج شکافته شدن لب زیرین) آلت طوطاق بیریق اولمق یقال (فلجت شقة
السفلی شکافته شد لب زیرینش) آنک آلت طوطاغی مشقوق اولدی و اول شقه فلحه دیرلر
قطعه کبی و فلاحت لفظنک معانسنه شق مأخوذ اولمغه زراعت ایچون زمینی شق
ایتمکه فلاحه و شق ایدن کسندیه فلاح دیرلر اکار و حراث معانسنه وفی المثل ان
الحدید بالحدید یفلح (وهو افلح لب زیرین شکافته) آلت طوطاغی مشقوق کسند (قرح
ریش شدن) یاره اولمق یقال (قرح جلده ریشناک شد پوست او) یاره لی اولدی
آنک دریمی (وهو قرح و قریح ریش شده) یاره لو کسند و یاره یه قرحد و قرحد دیرلر
و بر کسند جدری و حصه دن سلامت بولسه اکا قرحان دیرلر (فلج زرد شد دندانها)
دیشلر صارو اولمق یقال (فلج اسنانه زرد شد دندانهای او) آنک دیشی صارو اولدی و دیش
صارو اولمق عیوبنددر قال الاعشى بیت قد بنی اللؤم علیهم بیت * وفشی فیهم اللؤم
والقلح * وهو اقلح مرد زرد دندان) دیشی صارو اولان کسند وفی المثل عود یقلح
عود پیرو مسن اولان کسنددر تقلح دیشلرک صفرتین ازاله اتمک معانسنه در مسن
اولان کسند تأدیه صالح دکلدر دیه جک برده ضرب اولنور و جعل دیدکلری
بوجکه که فارسیده سرکین کردان دیرلر آغزی مردار اولمغه اقلح دیرلر تقول
فلان کانه اقلح قال زوجتونی فلجاء فلجاء ولن یحل الفرح حیث الفلح والقلح (قمع واپسکیدن
پست و مانند او) سویق مثلاً ونسنه بی آوجی ایله آلوب آغزینه قومق یقال (قمع السویق
بیکپد پست را) قاوودی قوری ایکن آوجنه آلوب آغزینه قودی (وهو القمیجة داروی
بیکیدن) سفوف اولان دارو (لقح و لقاح آبستن شدن) حامل یعنی کبه اولمق یقال
لقحت الناقة آبستن شد شتر ماده) دیشی دوه کبه اولدی (وهو لاقح و لقح شتر
ماده آبستن) کبه دیشی دوه فرادیدی که تلقحت الناقة دیرلر اگر ناقد کبه کبی
کورونوب فی الواقع کبه اولسه وارکک دوهیه ملقم دیرلر که جبی ملاقم کلور و کبه
دوهیه ملقمه دخی دیرلر که آنک جبی دخی ملاقم کلور و ناقدنک قارنده اولان جنینه

وفی المثل ام الجبان
لانفرح ولا یخجل یعنی
قور قاق کسندک
والده می اصلانه
مسرور اولور و نه
محزون اولور زیرا
واردی بی بردن نه خیر
ایله کلور و نه شر ایله
کلور (منه)

امر شدید بنه امر
شدید ایله علاج اولنور
دیه جک برده ضرب
اولنور (منه)

عود حقیقه من بهیج
معانسنه در پیرو اولان
کسندیه اطلاق مجازدر
(منه)

ملقوحه دیرلر که جمعی ملاقی کلور و لفظ ملقوحه لقمحت دن مأخوذ در جم دن محوم جن دن مجنون اخذ اولندی کبی (مرح ومرح ومرح بانشاط شدن) نشاطی اولق یعنی زیاده شاد اولق یقال (مرح بانشاط شد) زیاده سرور اولدی وشاد اولان کسنه به مرح ومرح دیرلر و کوز بولانوب آغریغنه دخی مرح دیرلر قال **بیت** کائن قذی فی العین قد مرحت به * وما حاجة الاخری الى المرحان * و اوق آتاک کسنه نك اوقی نشانه اصابت آنکده مرحی اصابت آنکده برحی دیرلر * خ (بنخ کردن کشی کردن) تکبر اتمک یقال (بنخ کردن کش کردن) تکبر اتندی و یوکسک طاغله بواذخ دیرلر شواخ کبی (مسوخه بی مزه شدن طعام) طعام لذتسر اولق یقال (مسخ الطعام علم بابتدن و مسخ حسن بابتدن و هو مسخ طعام بی مزه لذتسر طعام ملیخ دخی بومعنا به در و فی المثل امسح من لحم الخوار و امسح من لحم الخوار قال **بیت** مسخ ملیخ کلیم الخوار * فلانت حلولا انت مر * اذا ما انتدی القوم لم تأتهم * کائنک قد ولدتک الحمره * د (بعد هلاک شدن) هلاک اولق یقال (بعد هلاک شدن) هلاک اولدی (بلاد کوردل شدن) فهمسر و اذعانسر اولق (کاهل و کودن) و ترکیده کند تعبیر اولنور یقال بلد علم بابتدن و بلد حسن بابتدن و بلد مجهول صیغه سیله کاهل شد کاهل اولدی و تحریف ایدوب کاهل دیرلر و برکسنه نك دابه سی کاهل اولسه ابلد الرجل دیرلر و هو بلید و مبلود کوردل کاهل اولان کسنه و برکسنه اظهار بلاد انسه ببلد الرجل دیرلر ای اظهار البلاده و لیس به بلاد (مجد اندک نعمت شدن) نعمتی آزا اولق یقال (مجد الرجل اذا کان ضیقاً قلیل الخیر و نابالیدن نبات و اندک شدن آن) و اوت بیومک و اوت آزا اولق یقال (مجد النبات اذا اقل او لم یطل) مصنف اساسده دیدی که یقال ما انت الا جاحد قلیل الخیر معنانه که قلت خیر ایکی معنادن عبارتدر شع یعنی بخل و فقر (جرد کوتاه موی شدن) قلی قیصه اولق که اوافق تو کلی اولق تعبیر اولنور یقال (جرد کوتاه موی شد) قلی قیصه اولدی (و هو جرد کوتاه موی) قلی قیصه اولان کسنه و عامه کتب معتبره ده شو و جهله واقع اولدی و یقال رجل اجر دای لا شعر علی جسده و فی الحدیث اهل الجنة جرد مرد مکملون و رجل جارود دیرلر اول کسنه به شوملفندن خیری ازاله اتسه و چکر که به جراحه تسمیه اولندی بی یروزندن نباتی ازاله آندیکی ایچوندر و لحسه دخی تسمیه اولندی بی بوجهندن در که کویا نباتی اکل ایدوب ارضی یالار (و خیل جرد اسبان کونه موی) قلی قیصه اولان آنلر و فرس اجر دیرلر قلی رقیق و قیصه او اسدوبو معنی فرسده بمدوح در (جسد خشک شدن خون) یقال (دم جاسد و جسد) ای یابس (جلاده و جلوده جلد شدن) چاپک و شجیع اولق یقال جلد علم بابتدن و جلد حسن بابتدن جلد شد

(چاپک)

فاسی علام الدین ابن قائم روایت اتندی که راکون عهاب الدین محمود نکاشو و جهله عنساب اتندی که بی دیوان انشاده مذمت و غیبت ایدرلر دیواستقاع ایدم سن انلر که هم حقیده (۱۷۵) اولان غیبتلر نه ایچون دفع اتن سن دیوبندی برور قیاره تحویر

چاپک اولدی و هو جلد جلد مرد جلد چاپک کسنه (جهد کوشیدن) چالشوب مقدور بی صرف اتمک یقال (جهد بکوشید) سعی اتندی و هو الجهد و المجهود طاقت و برکسنه نك عیشی شدید و منقص اولسه جهد عیشه دیرلر و اول کسنه که زیاده طعامه اشتیاسی اولسه غرثان جاهد دیرلر یعنی قوه اشتیاسندن طعامی جله اکل ایدوب سیلر سوپورر (جرد و جرد خشمکین شدن) غضبلو اولق یعنی غضب اتمک یقال (جرد علیه خشم کرد بروی) اکا غضب اتندی (و هو جرد و جرد خشمک) غضبلو کسنه قال الفرزدق **بیت** لعلک یوماً ان ترین کائنما * بنی حوالی الاسود الحوارد (جرد و محمده ستودن و سپاس کردن) اوکک و شکر اتمک یقال (جده علی الامر ستود و سپاس داری کرد اورا برکار) فلان ایش ایچون آنی مدح و اکا شکر کذارلق اتندی (و هو حامد و جید مرد ستاینده و شکر کذارنده) جرد و شکر ایدنجی کسنه (درد ریزیدن دندانها) دیشلر دوکک که اصلاً آغزده دیش قالمه یقال (درد ریزیده دندان شد) دیشلری دوکلدی (و هو درد افتاده دندان) دیشلری دوکلان کسنه جمعی درد کلور (رغد و رغاده فراخ شدن نعمت) نعمت چوق اولق که بول اولق تعبیر اولنور یقال (رغد عیشه) علم بابتدن و رغد حسن بابتدن (فراخ شد زندقانی او) آنک در لیکی واسع اولدی و هو رغد و رغد و راغد و رغید فراخ واسع (رمد دردناک شدن چشم) کوز دردلو اولق یعنی کوز آغریماق یقال (رمدت عینه درد مند شد چشم) کوزی آغریدی (و هو رمد و ارمد درد مند چشم) کوزی آغریان کسنه و آغریان کوزه عین رمداء و دخی خاکستر نك اولان نسنه به ارمد دیرلر لهذا دوه قوشند رمداء دیرلر و بعوضه یعنی سیوری سنکه رمد دیدیلر یقال ان طنین الرمد من الدواهی الربد (زرد بکلو فرو بردن) بر نسنه بی یو تمق بلع کبی یقال (زرده فرو برد اورا) آنی یوتدی و از دراء ابتلاع و مزرد بوغاز معنانه در (زهد و زهاده بی رغبتی کردن) رغبت اتمک و فی الصحاح الزهد خلاف الرغبة یقال زهد عنه علم بابتدن و زهد بزهد قبح بابتدن (بی رغبت شد در روی) اکا رغبتسر اولدی و میل اتندی و تزهد رغبتدن منع و مزهد قلیل المال معنانه در و فلان تزهد عطاء فلان دیرلر عطاسی آزا و عایله و خیری آزا اولان کسنه به زهد دیرلر (سعادة ابو یختلو و میمتلو اولق یقال (سعید نیکیخت شد) ابو یختلو و سعادتلو اولدی (و هو سعید مرد نیکیخت) سعادتلو کسنه سعیدم یقال سعید مجهول صیغه سیله فهو مسعود نیک بخت و هی السعود و الاسعدج (شهود حاضر آمدن حاضر اولق یقال (شهد المجلس حاضر شد مجلس) مجلسه حاضر اولدی (شهادة کواهی دادن) شاهدک اتمک یقال (شهد علی فلان کواهی داد بر بهمان) فلان کسنه نك اوزرینه شاهدک اتندی اخفش دیدی که کاهی های تسکین ایدوب شهد

کلدی و سعید غائب اولوب کلدی لهذا سعید به تفوی و سعید به نشام ایدیلر (منه) شهادت اصلنده خبر فاطمه دن عبارتدر و اول خاتون که زوجی حاضر اوله اکا شهد دیرلر بلاتا و غائب اولسه مقبیه دیرلر تا ابله (منه) و فی المثل شهادت

واللریشه و بر دم (قطعه)
ومن قال ان القوم
ذهوا کاذب و مامنه
الا الفضل یوجد
وما احد الا بفضلك
حامه و هل عیب بین
الناس اودم محمود
ورقیاره التنه یازوب
با که ویدی که (قطعه)
علت انی کم اذم مجلس
وفیه کرم القوم مثلك
موجود و لست ازکی
النفیس اذلیس بنافی
اذا ذم منی القوم
والامم محمود و ما یکره
الانسان ان یأکل لومه
وقد آن یلی و یا کاه
الدود بیت احمر
مضوی اوزره و فات
ایندی (منه)
و فی الحدیث افضل
الناس مؤمن مزهد
ای قلیل المال یقال
زهد الرجل اذا قل
ماله کذا فی الزاهر
(منه)
قاله الجوهری و اساسده
تزهد بخجله لیسبت
معنانه در (منه)
و فی المثل اسعدام
سعید بر نسنه دن
خیر میدر شرمیدر
دیو سوال علنده
ضرب اولنور
اصل مثل بودر که
ضرب بن ادک ایکی
اوغی و اریدی بری
سعید بری سعید ایکی
معاشکاره چیقیدیلر
سعید عودت ایدوب

الرجل دیر لر (و هو شاهد و شهید کواهی کننده) شهادت ایدن کسسه و هم اشهاد و شهود و شهداء ج (صرد گذشته تیر از آنچه بران آید) اوق اصابت اتدیکي نسنه دن نفوذ ایدوب یکمک و اول اوقه مصراد دیر لر (و سرد شدن) و او شو مک و بر کسسه صوغی سرعاحس ایدوب تیز او شوسه صرد الرجل دیر لر و بر بله که صووق اوله که صرد دیر لر حروم مقابل (صعود بالا بردن) یو کسکه چیق می یقال (صعده و صعود الیه بر آمدن) ا کا چیق دی و بر کسسه نردبان چقه صعد فی السیل دیر لر تشدید ایله و ابو زید دیدی که بو خصوصه صعد استماع اولندی و وادی به نزول اتسد اصعد و صعد فی الوادی و هو صاعد مرد بر شونده یو کسکه صعود ایدن کسسه (صعد کینه گرفتن) کین طو متقی و حقد اتک یقال صمد علیه ای احن علیه (عبدنک گرفتن) عار اتک یقال عبدای اتف (عبد گرفته شدن کوهان شتر از اندرون) دوه نک سنای ایچندن آزرده اولوب طشره سی صحیح اولقی (و تمکین شدن خاك) و طو پراق یغوردن ایصال غرق عبدالنری دیر لر طو پراق یغوردن اول وجهله ایصال نسکه آووج ایله آلوب صیقه سار یاش اولغله طور طوب اوله عهد معروفدر که امان و عین و موثق و ذة و حفاظ و وصیت ایله تعبیر اولنور یقال عهد الیه عهد کردی و ا کا عهد اتدی و هو المهدیمان معروفدر عهد ج (و دیدن) و کورمک یقال (عهد فی مکان گذا دوچار آمدن و اوردن فلان جای) ملاقی اولدی ا کا فلان یرده (و عهدی بک امیرا: دیدن من ترا در وقت امیری بوده) بن سنی کورم امیر اولدیفک و قنده ایدی و هنگام وزمان یقال و کان ذلک فی عهد فلان و علی عهد فلان و بود آن در زمان فلان اول ایش فلان کسسه نک زمانده ایدی (غرد نغمه کردن) تغنی اتک تغریدخی بو معنایه در یقال شاقه الحام المفردای تغنی فهو غردای معنی (قر در هم نشستن بشم) یو ک بری بری اوزرینه یغلق (و خاموش شدن از مانده کی) و یوریلوب سکوت اتک یقال (قر در الرجل من عی) ای سکت من عی (کند اندوه کین شدن) مغموم اولقی یقال (کند اندوه کین شد) مغموم اولدی (و هو کد مرد اندوه کین) غمناک اولان کسسه کید دخی بو معنایه در و نکید آندن عبارتدر که بر یاغلی اسکی بزی آتشد قیز دروب وجی اولان عضو اوزرینه وضع ایدر لر و بو غله کاده دیر لر (نجده دلیر شدن) شجاعت و جرات صاحبی اولقی یقال نجد علم بایندن و نجد حسن بایندن دلیر شد شجیع اولدی بر کسسه اول: بان ایکن صکره شجیع اولسه کان جباناً فاستجد دیر لر و رجل ذو نجد ای شده اسمی دیدی که بر کسسه ایش ایشلکدن یاز جتن در لسه نجد الرجل دیر لر و هو نجد و نجد مرد دیر لر شجیع اولان کسسه وزجت چکن کسسه نجد منجد دیر لر مکروب کی تقول عنده نصره المجهود و عصرة المنجود و فی امثل عنده لنجد شجاعتی تجربه اولان کسسه حقنده ضرب اولنور و دخی فلان ابن نجد تهادیر لر جاهل معنائه ابن نجد تهادیر لر عالم معنائه

هأن الحیز بالعم طیب
بر کسسه به آرزو ایدوب
نائل اولسه ضرب
اولنور و شهدت
ان الحیاری خات
الکروان دخی بو غله
ضرب اولنور (منه)

قال المرزوق فی شرح
قول الحریری
فی المقامات عهدی
بک سفیه العهد الرؤیة
وهذا اللفظ يستعمل
مالیه تقول عهدی بک
قرب ای بین مارایتک
قبل هذا الزمان
مارایتک الان زمان
قرب و دیدی که
سفاهت اصانده خفت
عقل معنائه و جاهله
دخی استعمال اولنوب
هذا سفیه دیر لر ایس له
علم معنائه (منه)

(اولدینی)

اولدینی کی و هم انجاد ج (نفاد و نفوذ و تقد و منفذ سپری شدن) بر نسته تمام اولوب دو کفک یقال (تقد سپری شد) دو کندی (تقد خورده شدن دندان و سرو) ادیش و بوینوز مثلونسنه یمک و چورومک و آشقی (نکاده و نکد بی خیر شدن) و خیرسز اولقی یقال (نکد بی خیر شد) خیرسز و منفعتسز اولدی (و هو نکد) خیرسز اولان کسسه و مشوم اولان کسسه به انکد دیر لر (و نک عیش شدن) و معیشت آزا اولقی (نخذ گرفتن) طو متقی اخذ کی یقال (نخذ بگرفت اورا) آنی طو تندی محفی اولیه که لفظ اتخاذا فعال بایندن اصلنده اتخاذا یدیی همزه بی تلین و یایه تبدیلدن صکره اتخاذا دیدیلر و بو وجه اوزره اتعال بایندن استعمالی شایع اولغله تاء مبدل فی اصل کلمدن اولقی ملاحظه سیله آندن ثلاثی بنا ایدوب نخذ دیدیلر (ربذ سبک دست شدن) خفیف الیدینی ایشی تیز تیز ایشله مک یقال (ربذت یداه بالقداح) ای خفتاور بنده اول بزپاره سیدر که دوهیه قطران سور دکده اول بزی قطرانه باتروب دوهیه سور لر و بر کسسه بی لوم مقامنده عرضنه کر بنده الهانی دیر لر قال یمت یاعقید اللؤم لولا نعمتی کنت کالربذة ملقی بالقناء و بر کسسه چوق سقط سوز سویلسه فلان لذو ربذات دیر لر (شقذ بی خواب شدن) اویقوسز اولقی و اول کسسه به شقذان دیر لر جوهری دیدی که شقذان و شقذ اول کسسه در که اصلا اویویه من و بو کسسه البتد عیون اولور یعنی خلقه زحم چشمی اصابت ایدر (ر ادره غر شدن) دبه اولقی که خصیه لرده اولور شش در یقال (ادر غر شد) دبه اولدی (و هو ادر مرد باغر) دبه اولان کسسه (اشردنه گرفته شدن) شاد و دخی متکبر اولقی یقال (اشردنه گرفته شد) شاد اولدی یا خود متکبر اولدی و هو اشر شاد یا متکبر اولان کسسه اشران م و هم اشاری ج (بتردم بریده شدن) قویروغی کسلش اولقی یقال (بتردم بریده شد) قویروغی کسلدی (و هو ابتردم بریده) قویروغی کسلش دابه و خطبه بتراء خطبه ناقام تمام اولمش خطبه اساسده اول خطبه که آند، جد و صلوات اولیه دیدی جوهری دیدی که بترا تمام اتزدن اول بر نسته بی قطع دیر لر و ابتارا انقطاع معنائه در و کسکین قلیجه سیف باتر دیر لر ابن السکیت دیدی که غیر و عبده ابتزان دیر لر خیر لری آزا اولدوغی ایچون و اول کسسه که قطع رحم ایلله باتر تسید اولنور (بهر سخت تشنه شدن) زیاده سوسز اولقی (و حیران شدن از بیم) و خوفدن ناشی متحیر اولقی یقال بحر بالکسر اذا تحیر من الفزع واشتد عطشه (بخر کنندیده دهن شدن) آغزی قوقار اولقی یقال (بخر کنندیده دهن شد) آغزی قوقار اولدی (و هو ابخر کنندیده دهن) آغزی قوقان کسسه (بصر دیدن) کورمک یقال بصر به علم بایندن و بصر به حسن بایندن (بیدید اورا) آنی کوردی (بصاره بینا شدن دروی) یقال (بصر بالا مردانا و بینا شد

بر کسسه کجه اویومه
بات بلیل اتقد دیر لر
زیر اتقد نفذ معنائه
در که صیاحه دک
اویومز طواف ایدر
(منه)

قال ابو الطیب (یدت)
ومن نکد الدینا علی
الحران بری عدواله
ما من صداقته به
حکایت اولندی که
ابو الطیب تنی ایشد که
معجزه سندن سؤال
ایندیلر بیت مذکوری
قرات ایدوب بنم
معجزه م بودردیدی
(منه)

(اقصی)

(فی)

(۲۳)

بكار) وایشی بیلدی و کوردی (و هو بصیر دانا عالم) و تبصیر تأمل و تبصیر تعریف و ایضاح معنایست در (بطردنه گرفتن شاد اولمق اشر کبی یقال (بطردنه گرفت) شاد اولدی مصنف اساسده دیدی که طرب بطرا اثر سرورده حدی تجازه دیر لر یقال فقر خطر خیر من غنی مبطل و تقول ان الحضب ببطر الناس قال بیت قوم اذا اخضرت فعالهم * يتناهقون تناهق البحر * و سر کشته شدن) حیران و مدهوش اولمق (بفر سخت تشنه شدن) زیاده صوسر اولمق اصمعی دیدی که بفر بر مرض در که دوهیه عارض اولور زیاده عطشه مبتلا اولوب هر نه قدر صوانچسه صوسر لقی دفع اولمز (حذر و حذر رسیدن) قور قق یقال (حذر منه بترسید از و) آندن قور قدی (و هو حذر و حذر و حاذر ترسیده قور قیقی و زیاده ترسناک اولان کسنهیه حذیان دیر لر (و خذ حذرک خود را نگاه دار) کند و کی محافظه ایله (حسرة ازمان خوردن) تلهف و تأسف اتمک (حصر تنک دل شدن) قلبی طار اولمق یقال (حصر صدره تنک شد دل او) آنک قلبی طار اولدی (و هو حصر مرد تنک دل) قلبی طار اولان کسنهیه (و در ماندن در سخن) و سوزده عاجز اولمق یعنی حصر اولمق یقال حصر کلامه ای عی تقول اعوذ بالله من العجب والبطر ومن الی والحصر و ملکه حمیر دیدن کبری خلقدن محصور و محجوب اولدینی ایچوندر فیقال خلده الحصر ای المالك فی المجلس و بر کسته بر شیدن حیا ایدوب ترك اتسه یا خود بر خاتون ایله خلوت ایدوب خاتونه وصولدن عاجز اولسه حصر دونه دیر لر (و بنجیل شدن) و بنجیل اولمق و بنجیل اولان کسنهیه محصور و حصیر دیر لر (خبر و خبر دانستن) بیلک یقال (خبر الامر بدانست کار را) ایشی بیلدی (و هو خیر دانا) عالم (خدر و خدر در خواب شدن اندامها) اعضا او کوشمک یقال (خدرت رجله بخفت پای او) آنک ایاغی او کوشدی (و هی خدره پای خوابیده) او کوشمش ایاق (خسارة و خسار هلاک شدن) هلاک اولمق یقال (خسر هلاک شد) هلاک اولدی (خسران و خسارة و خسر) زیان ضرر یقال (خسر التاجر زیان کرد بازرگان) بازرگان تجارتده زیان آندی (و هو خاسر بازرگان زیان کننده) زیان آیدن بازرگان تقول لایکون الراعی ساحرا ولا الساحر الا خاسرا (خضر سرد) صوق بر دکی و بر کسنه نكالی و ایاغی او شوسه خضر الرجل دیر لر و یقال خضرت یدی یعنی الیم او شودی و ماء خضر ای بارد (خضره سبز شدن گیاه) اوت یشالتمک یقال (خضر النبات سبز شد گیاه) اوت یشالندی (و هو خضر گیاه سبز) یشل اوت و اخضر الجناحین کیجه دن کنایه در (خضر سخت شرم داشتن) زیاده حیا اتمک یقال جاریه حفرة و متحفرة (در پشته ریش شدن) صیرت یازده اولمق یقال (در ریش شد پشته او) صیرتی یازده اولدی (و هو در پشته ریش) صیرتی یازده اولان دابه (ذفر تیز بوی و نیز کند شدن) رایحه طویه و رایحه

(خیشه)

ذهب دمه بطر ادر لر
بر کسنه نك دمسه
استغاف ایدوب قاتلی
قصاص اتسه (منه)
و بطر فلاں نعمة الله
دیر لر استغاف ایدوب
نعمته کافر اولسه
(منه)
ازمان علی وزن فرمان
پشیانی و حمرت قاله
قاشانی (منه)
یقال شر الی الدیری
یعنی فکر لر که برامری
اول رای در که ایشی
بتوب حاجت قالدقدن
صکره خاطره کله
(منه)
مخفی اولیه که کتب
لقدن مستغاف اولان
بودر که ذفر ذال
معجه ایله مطلق رایحه
و مهمله ایله رایحه
خیشه معنایست اوله
حریری مقامه
تبریزیه ده دیدی که
دهر و فجار دفره
و فاجرة دن معدول
احمل در و بو عبید فقیر
عندنده موجود اولان
متون و شروح مقاماتی
تبع ایدوب لفظ
دفری بعضنده مهمله
و بعضنده معجمه ایله
بولدم (منه)

خیشه شدیدا اولمق یعنی مطلقا کسکین قوقوایو اولسون اولسون یقال (ذفر ابطه کندیده بغل شد) قوتوغی بدر ایجه لول اولدی بیت کندیده بغل نمود بالله * سردار بآفتاب سردار * و قولتوق قوقوسنه عرسیده صنان دیر لر و قولتوغی قوقان کسنهیه ذفر تسمیه اولنور و بر خاتوندن زوجنک کیفیقن سؤال آندی لر جواب و یردی که ادر بر زفره و اقبل بخمره یعنی یردر (و مسک اذفر مشک خوشبوی) ایو قوقولی مسک و لفظ ذفرک رایحه خیشه ده استعمال کثیر اولمغه ذفر الرجل دیر لر قولتوغی قوقار مراد ایدر لر لهندانیایی لاشهیه تشبیه ایدوب ام الذفر دیو کنبه آندی لر (زعر تنک موی شدن) قیلی آز اولمق و اول کسنهیه از عر دیر لر زمر دخی بو معنایه در (سخر و سخر و سخریه و سخری افسوس کردن) استهزاء اتمک و بعدی عن و بالباء یقال (سخر منه افسوس کرد او را) آنی استهزاء آندی اخفش دیدی که سخرت منه و سخرت به و ضحکت منه و ضحکت به و هزئت منه و هزئت بر معنایه در و استهزاء اولنان کسنهیه سخره و خلقی استهزاء ایدن کسنهیه سخره دیر لر (سدر سر کشته شدن) حیران اولمق سادر متحیر اولان کسنهیه سدر البعید دیر لر دوه شده و حرارتدن متحیر اولسه و مبالات اتیوب لا ابالی تعبیر اندکبری کسنهیه دخی سادر دیر لر (سکر و سکرمت شدن) مست اولمق یقال سکرمت شد (مست اولدی) (و هو سکران مرد مست) مست اولان رجل (و هی سکری زن) مست مست اولان خاتون و هم سکری و سکاری ج (و هی سکره الموت دشواری مرک) موت شدنی سكرات ج و سکر مستک معنایست در و همیشه مست اولان کسنهیه سکیر دیر لر (سهر بی خواب شدن) اویقوسر اولمق یقال (سهر بیدار شد) اویقوسر اولدی و هو ساهر و سهران و جوق اویقوسر اولان کسنهیه سهره دیر لر (شتر کر دیدن پلک چشم) کوز قباغی ترس دونمک یقال (شتر کر دیدن پلک شد) کوزینک قباغی دوندی (و هو اشتر مرد کر دیدن پلک) کوزینک قباغی دونمش کسنهیه اساسده آت قباغی دونمک دیو تخصیص آندی شتر الرجل و شتر الرجل معلوم و مجهول صیغه سیله جائز در (شکر بسیار شیر شدن شتر و کوسفند) دوه و قویون چوق سودلو اولمق و اول دوه و قویونه شکره دیر لر (صغر کوشدن روی) تکبردن ناشی یوزا کری اولمق یقال (صغر خده بیکوشدر وی او) یوزی بر طرفه میل آندی و هو صعر و اصغر کز رخ یوزی تکبردن اکری اولان کسنهیه و متکبر ایله دخی تفسیر اولندی تقول فی عینه صور و فی خده صعر (صغر و صغار خوار شدن) ذلیل اولمق یقال (صغر خوار شد) ذلیل اولدی (و هو صاغر خوار) ذلیل اولان کسنهیه (صفر تهی شدن) خالی اولمق یقال (صفر تهی شد) خالی اولدی و هو صفر خالی بوش اولان نسنهیه صفر و انا صفر دیر لر که مذکر و مؤنث برابر درونی دست اولان فقیره صفریت دیر لر که جعی صفاریت کلور تازانده در (صخر تنک دل شدن) قلبی

و فی المثل لاتعنی
بشی فخور بک بر نسته بی
استهزاء اتسه که باشکه
کلور دیه جک یرده
ضرب اولنور حور
رجوع معنایست در
عمر و بن شرح بیل
دیدی که لوعیرت رجلا
بار ضاع الغم الخشیت
ان ار ضعها مراد بخل
ایله سرز نش اتمکدر
زیر ارضاع الغم دیوب
لیم مراد ایدر لر (منه)
زید بن ثابت رضی الله
عنه دیدی بروفته سهره
مبتلا اولوب رسول
اکرم صلی الله علیه
وسلم حضرت تدرینه
شکایت ایتدم رسول
اکرم یا که شود عافی
تعلیم آتدی قرات
ایتدم که خلاص
اولدم دعا بود در اللهم
غارت النجوم و هدوت
العیون وانت حی قیوم
لا تأخذک سنة ولا نوم
یا حی یا قیوم اهدنی
لیلی و اتم عینی نقله
الشری فی شرح
المقامات (منه)

طار اولمق که غمدن حاصل اولان اضطرابدن عبارتدر یقال (ضجرتنک دل شد)
 قلبی طار اولدی (وهو ضجرتنک دل) قلبی طار اولان کسسه وفي الاساس الضجر الغیام
 وضیق نفس مع کلام (ظفره پیروزی یافتن) ظفر بولمق یقال (ظفره پیروزی یافت بدو)
 ا کاظفر بولدی (وناخنه در چشم بر آمدن) کوزده ظفر دیدکری پرده ظاهر اولمق کاشانی
 دیدی که ناخنه بردی در که کوز قویرو غندن ظاهر اولوب تدریج ایله بتون کوزی
 سترایندرو بو مرضنک دفعنه سهیله نظردن ابو علاج اولمق یقال (ظفرت عینده) واول کوزه
 ظفره ومظفورة واول کسسه یه ظفر ومظفور دیر لر (ظفر در دمنده شدن پشت) صیرت
 آغریقی یقال (ظهر الرجل اذا اشتكى ظهره) واول کسسه یه ظهر دیر لر (عسر وعسرة
 ومعسور دشوار شدن کار) ایش مشکل اولمق یقال عسر الامر علم بایندن وعسر حسن
 بایندن وعسر مجهول صیغه سیله (دشوار شد کار) ایش مشکل اولدی که کوچ اولدی تعبیر
 اولنور (وهو عسر وعسر کار دشوار) کوچ ایش معلوم اوله که لفظ معسور اسم مفعول
 وزنده مصدر در میسور کی و سیویه غندنه مفعول وزنده مصدر اولمق جائز اولمغله
 لفظین مذکورین صفت در دیدی و یقال خذ میسوره ودع معسوره (عقر وعقار ناز اینده
 شدن زن) خاتون طوغور عمق یقال عقرت علم بایندن وعقرت حسن بایندن وعقرت
 مجهول صیغه سیله (ناز اینده شدن) خاتون طوغور میچی اولدی (وهی عاقر زن ناز اینده)
 طوغور میان خاتون وولدی اولیان زجله دخی عاقر دیر لر مخفی اولیه که عقره اول بو نجق در که
 خاتون لر کبد اولمق ایچون بیلرینه باغلار لر ومنه قیل عقيرة العلم النسیان یقال الحركة ولود
 والسكون عاقر واول عطیه که عمرده بر کره واقع اوله اکابض العقر دیر لر مصنف دیدی
 بیض العقر اول عور طه در که طاق آنی عور طلبوب آند نصکره عمری اولد قجه عور طه
 عور طلر بعض علماء دیدیلر که بیض العقر اول عور طه در که خروس آنی عمرنده بر کره
 عور طلر وبر جاریدنک بکر وثیب اولد یغنی اول بیضه ایله امتحان اندکری ایچون
 بیض العقر تسمیه اولندی و بعضیلر مثل مذکور اصلا وقوعی ممکن اولیان نسنده ضرب
 اولنور دیدیلر بیض الانوق وایلق العقوق کی وبر کسسه رفع صوت ایلسه رفع عقیره
 دیر لر عقیره اصلنده قطع اولمش ساق معناسنده در اصل کلام بودر که بر کسسنه نک
 ایاغنک برینی قطع آندیلر اول کسسه قطع اولنان ایاغنی قطع اولنمان ایاغنک اوزرینه
 وضع ایدوب فریاد آندی بو مناسبت ایله رفع عقیره یی رفع صوت معناسنده استعمال
 آندیلر (عقر مدهوش شدن) مدهوش اولمق یقال (عقر الرجل) ای دهش (عکر گرد آمدن
 دردی در چراغ) چراغده یاغک پوسه سی جمع اولمق یقال (عکرت المراجعة) ای اجتماع
 فیها الدردی (عمر و عمر دیر زیستن) چوق یشامق یقال (عمر دراز زندگانی شد) اوزون

(نظای) منکران
 فضل راجز ناخنه ناخن
 مباد کر چنین سک
 مردمان باشد دریغ این
 استخوان

(عمری)

عمری کسسه (عمر چرب آلود شدن چیزی) بر نسنه یاغلی اولمق که بیلاشق تعبیر اولنور
 زوزنی شمعند شدن ایله تفسیر ایتدی صاحب جمع دیدی که شمعند فرزند وزنده بدر ایجه
 لوخاتوندر که عربید لخنادیر لر فردا وزنده یقال (غریده چرك آلود شد دستش) یاغلی
 اولدی آنک الی ویاغ مفرمه سی ویشکر تعبیر اولنان بزه مندیله الفمردیر لر قال بیت
 خوان لم یلم به ضیوف وعرض مثل مندیله الخوان و یقال اکتف من العیش بالفمرد
 ولا تجعل وجهك منديل الفمرد (عمر کینه گرفتن) حقدوغل ایتک یقال (عمر صدره) غلی
 (قدر پلید شدن) مردار اولمق که نظافه مقابلی در یقال (قدر الشیء پلید شد چیز) مردار
 اولدی نسنه (وهو قدر پلید) مردار اولان نسنه (قدارة م) یقال قدر حسن بایندن ورجل
 قازورة دیر لر اول کسسه یه که زیاده بدخوی اولمغله اصلا کسسه ایله الفت ایتوب
 تنها اوتوروب تنها کرسه ولوم اولنه جق عملدن احتراز اوزره اولان کسسه یه قدرة
 واول خاتون که قاذور آندن پرهیز اوزره اوله اکا قذور دیر لر (قفراندک گوشت
 شدن) اتی آزا اولمق یقال (قفرت المرأة قل لحما) واول خاتونه قفرة دیر لر (قر خیره
 شدن چشم از دیدن برف) قاره بامق ایله کوز خیره لئک کوز قار یقیمق تعبیر اولنور
 یقال (قرا الرجل) اذالم بصرفی الثلج (کبر وکبرة ومکبر) بالکسر (پیر شدن) پیر اولمق یقال
 (کبر پیر شد) پیر اولدی (کدر تیره شدن) بولانق اولمق یقال (کدر الماء) علم بایندن
 وکدر حسن بایندن (تیره شد آب) صوبولانق اولدی (کدوره ناخوش شدن زندگانی)
 دیر لیک کرکی کی اولمق یقال (کدر عیشه ناخوش شد زندگانی او) آنک دیر لی
 خوش اولدی (کدوره تیره شدن رنگ) رنگ مکدر اولمق یقال (کدر اللون تیره شدن رنگ)
 رنگ مکدر اولدی (مذکر کنده شدن خایه مرغ) قوش عور طه سی قوقار اولمق که
 عور طه بیکدین اولمق تعبیر اولنور یقال (مذرت البیضة) ای فسدت (معرتک موی
 شدن) صاحبی آزا اولمق جوهری سقوط شعرا یله تفسیر آندی وصاحبی آزا اولان
 کسسه یه امردیر لر (مقر سخت تلخ شدن) زیاده آجی اولمق یقال مقر الشیء ای صار مرأ
 و آجی اولان نسنه یه مقردیر لر و صبر سقوطی به دخی مقردیر لر (نجره هوشازده شدن شتر
 و مردم) انسان ودوه صوصالیق دیدکری مرضه مبتلا اولمق که هرنه قدر صوا یچسه
 قانمز وحرارت شدید ایا منده اولان آیه شهر تاجر دیر لر دوه آنده زیاده صوصز اولد یغنی
 ایچون (نخر پوسیده شدن استخوان) کوك چور و مک یقال (نخر العظم پوسیده شد
 استخوان) کوك چور یدی (وهو نخر وناخر پوسیده) چور و مش کوك (نذر و نذار بدانستن
 حال دشمن و ساختن دفع اورا) دشمنک حالندن آگاه اولوب دفعی ایله تقید ایتک
 یقال نذروا بالعدو آگاه شدنند از کار دشمن و آمادگی کردند برای دفع او دشمنک عملندن

زوزنی پژوین شدن و
 پژوین کردن عبارتیله
 تفسیر ایتدی کاشی
 دیدی که پژوین
 چرك شدن و چرك
 کردن حکیم سنایی
 بیت بشم آرد ووات
 بن سوراخ قلم ست
 و کاغذ پز وین حاصلی
 چرك آلود شدن
 لازم و چرك آلود
 کردن متعدی اولور
 (منه)
 حوری دیدی که
 شهری تاجر دوب
 حزیران و تموز مراد
 ایدر لر و این درید
 بومعنائی انکار ایدوب
 دیدی که هماطلو ع
 نجمین (منه)
 موشا زیدن حیوانات
 زیاده صوصز اولمق
 کذا فی المؤید (منه)
 ابن الانباری دیدی که
 نخر الرجل و نخر
 دیر لر درونی غشیدن
 یاغندن مخفی اولسه
 نخرت القدر دن
 مأخوذ در قدر غلیان
 وفوران ایتدی معناسنه
 (منه)
 ارز تقیض یعنی بوزولدی
 و منقبض اولدی
 وفلان کسسه دن
 بر نسنه سوال اولسه
 منقبض اولور دیه جک
 برده فلان اذا سئل
 ارزدیر لر و ینتافی لیه
 آرزو دیر لر باره معناسنه
 کذا فی الاساس (منه)

خبردار اولوب دفعی ایچون مهیا اولدیله (نفر سخت خشم گرفتن) زیاده غضب
اتمک يقال نفر الرجل اذا اعتاظ (نکرو نکور ناشناختن) برنسنه بی بلمک يقال (نکره
نشناخت اورا) آنی یلمدی وانکره واستنکره دخی بو معنایه در (نمر پلنک رنگ شدن)
قاپلان رنگلو اولمق که قاپلان الاجه سی تعبیر اولنور يقال نفر السحاب ای صار علی لون
النفر واول نسنه به انحر در لرزه ز (خنز کنداشدن گوشت) ات قوقق يقال (خنز اللحم)
ای اتن قلب ایله حزن دخی بو معنایه در خنزانه تکبر معنایه در (عجز بزرگ کونسته
شدن زن) خاتونک او توراق یری بویوک و قالین اولمق يقال (عجزت المرأة بزرگ کونسته
شدن خاتون بویوک او توراق یری اولدی وهی عجزاء زن بزرگ کونسته او تراق یری
بویوک اولان خاتون و او تراق یرینه عجزه در لر (عجز سپری شدن تمام اولدی و يقال
نجز الکتاب اذا تم . س (تمس وتمس هلاک شدن) هلاک اولمق اصلنده کب یعنی
یوزی اوزرینه ییقلق معنایه انتعاس یعنی دوشوب سلامت ایله قالقمق مقابلی در
یقال تمس علم بایندن وتمس قمع بایندن هلاک شده هلاک اولدی و تمس الفلان در لر حضرت الله
اکاهلاکی لازم قیلسون معنایه و يقال اخرع الله خده وانعس جده (حجاسة دلیری کردن)
شجاعت اتمک يقال جس علم بایندن وجس حسن بایندن دلیری کرد شجاعت اندی (وهو جس
واجس دلیر) شجیع کسنده و يقال هم اهل السماحة والحماسة (خرس کنک شدن) دیلسز
اولمق يقال (خرس کنک شد) دیلسز اولدی (وهو اخرس مرد کنک) دیلسز اولان کسنه
وتخارس دیلسزک اظهار اتمک يقال (اذا لقيت من لا يفهم كلامك فتخارس وخرساء داهیه
معنایه در که اصلنده افبی معنایه ایدی (خنس کونه بینی شدن) قیصه بورنلو اولمق
اوجی آزیجق مرتفع اولوب باقیسی باتیق اولمقن عبارتدر (واپس جسته شدن
بینی) ایله تفسیر اولندی يقال خنس کونه بینی شد بورنی قیصه اولدی وهو اخنس
کونه بینی بورنی قیصه کسنه (دنس شوخکین شدن) کیرلو اولمق يقال (دنس ریمناک
شد) کیرلو اولدی وهی الادناس ج (رجاسة پلید شدن) مردار اولمق يقال رجس
علم بایندن ورجس حسن بایندن ورجس مجهول صیغه سیله پلید شد مردار اولان
نسنه فرا دیدی که و یجعل الرجس علی الدین لایمقلون قول شریفنده واقع اولان
رجس دن مراد عقاب و غضب در رجز معنایه زیر اسین و زابری برینه تبدیل اولنور
اسدوازد کبی واللہ اعلم (سلس روان شدن میزک چنانکه نتوان فروداشت) بول
آقق اول و جدایله که امساک ممکن اولیه يقال (سلس بوله روان شد میزک او) آنک بولی
آقدی وجه مذکور اوزره (و فرمان بردار شدن) و مطیع اولمق که هر نه سمت
چکسدر متقاد اوله يقال (سلس قیاده آسان شد کشیدن او) آنک چکمه سی آسان
اولدی و کتب عربیده لان و سهل ایله تفسیر اولندی زوزنی سلس تفسیرنده خوش

(شدن)

شدن دیدی ورجل سلیس در لر متقاد ولین معنایه (شراسة و شکاسة بدخوی شدن) خوی
بدا اولمق سوء خلق معنایه يقال شرس و شکس علم بایندن و شکس حسن بایندن بدخو شد
بدخوی اولدی ساء خلقه معنایه (وهو شکس و شکس بدخوی) بدخوی اولان کسنه سی
الخلق و شدید الخلاف معنایه و قوم بری برینه عداوت اتسدر تشاکس القوم در لر
(خرس کند شدن دندان از ترش خاییدن) اکشی نسنه چکنه مک ایله دیش
او کوشمک يقال (خرست اسنانه کند شد دندانهای او) آنک دیشلری او کوشدی (وهی
خرسة دندانهای کند شده) او کوشمش دیشلر (و درشت شدن چیزی چنانکه دندان
دارد کوی) و برنسنه اول وجهله درشت اوله که کویا دیشی وارددر (عبس خشک
شدن پلید بر چیزی) برنسنه نک اوزرنده مردار قورومق يقال (عبس الوسخ فی بده)
ای یبس (فطس پهن شدن بینی) بورون یصی اولمق يقال (فطس پهن بینی شد)
بورنی یاصی اولدی (وهو فطس پهن بینی) بورنی یاصی اولان کسنه مفترش الانف
معنایه اساسه دیدی که فطس بویوک چکوک معنایه در يقال اصبر علی ادب النطیس
وان ضربک بالفطیس (فطس بر آمدن سینه) کوکوس طشره چیقمق يقال (فطس
بیرون شد سینه او) آنک کوکسی طشره چیقدی وهو اقعس مرد سینه بر آمده) کوکسی
طشره چیقان کسنه جوهری فطس لفظنی دخول الظهر و خروج الصدر ایله
تفسیر اندی و تقول اذا رأيت ابكار العساء و عجائز قعساء فقل اما و تعسا (لبس و لباس جامه
پوشیدن) جامه کیمک يقال (لبس الثوب جامه پوشید) جامه کیدی (وهو اللبس
و الملبس و اللباس و اللبوس پوشیدن) کیه جاک ثوب (لحس لیسیدن) یالامق يقال (لحس
القصة بلیسید کاسه را) کاسدی یالادی و لاحوس مشؤم معنایه در که کویا قومنی
لحس ایدر قاشور دخی بو معنایه در وفي المثل اسرع من لحس الكلب انقه (لحس شوریده
شدن منش) طبیعت بولانوب غشیانه کلک (ملس و ملاسة و ملوسة نرم شدن) یومشق
اولمق که خشونة مقابلی در يقال (ملس نرم شد) یومشق اولدی (وهو املس نرم)
یومشق نسنه (نحس و نجاسة پلید شدن) مردار اولمق يقال نحس الماء علم بایندن و نحس
حسن بایندن (پلید شد آب) صومردار اولدی وهو نحس پلید مردار (نحس و نجوسة
و منخسة بداختر شدن) طالی بدا اولمق سعد مقابلی در يقال نحس معلوم صیغه سیله و نحس
مجهول صیغه سیله (بداختر شدن) منخوس اولدی وهو نحس و نحس و منخوس نحس وهی
المنخوس و المناحس ج (ندس سخت زیرک شدن) زیاده زیرک اولمق رجل ندس
در لر فهم معنایه (نطس سخت استاد شدن) زیاده حاذق اولمق و برنسنه نک عاقبتنی
تفکر ایدوب استقصا ایدن کسنه به متطس در لر و طیب اولان کسنه به نطیس
در لر فسق و زننده (نفاس زاج شدن زن) خاتون لوحصه اولمق يقال نفست

فارسیده نچ بینی دخی
در لر یاصی بورنی
دیمکر (منه)
الطیس العالم بالطب
وهو بالرومية نطاس
کذا فی اساس
(منه)

تعبیر اول نور یقال اذا فاته الغرض فقد الغرض و برنسنه به آرزو مند اولمق ضمه به باعث اولمغه غرضت الیه دیرلر مشتاق اولدم معنائه (مخاض دردزه کرفتن زن را) خاتونی طوغورمق زحقی طومتق که بور و طومتق تعبیر اول نور یقال مخضت علم بایندن و مخضت قمع بایندن (دردزه کرفت زن را) خاتونی بور و طومتق و آندسی قارنده ولد حرکت آتسه (مخض الولد) دیرلر (مرض بیمار شدن) خسته اولمق یقال (مرض بیمار شد) خسته اولدی (وهو مریض بیمار) خسته اولان کسند وهم مرضی ج (ورجل مریض مرد بسیار بیمار شونده) چوق چوق خسته اولان کسند وقومک دوابند مرض اصابت آتسه امراض القوم و شمس مریضة ای قلیل الضوء وارض مریضة ای فیها حروب وفتن (مغض سخت خشم کرفتن) زیاده غضب آتک هط (حبوط و حبیط تپاه شدن) خراب و باطل اولمق یقال (حبیط عمله تپاه شد کار او) آتک علی باطل اولوب فائده ایتمدی تقول ان عمل عملا صالحا اتبعه ما یحبیط وان اصد کما طیبا ارسل خلفه ما یهبط (حبیط بر آماسیدن شکم) قارن شیشمک حبیطت الشاة دیرلر قیون اوت یمکدن قارنی شیشسه (سباطه و سبوطه فرخال موی شدن) صاچ قویر جق اولیوب اشاغی صارمق یقال سبط الشعر علم بایندن و سبط حسن بایندن (کشاده موی) شد صاچی آچیق اولدی (وهو سبط و سبط و سبط مرد فرخال موی) صاچی اشاغی صارقان کسند (ورجل سبط الیدین مرد کشاده دود دست) ایکی الی آچیق کسند سخی دن کنایه در سبط الاصابع و سبط البنان دخی بو معنایه در جعد الاصابع بخلیدن کنایه اولدیغی کبی (سخط و سخط خشم کرفتن) غضب آتک یقال (سخط علیه خشمکین شد بروی) اکا غضب اندی (وناخشنود شدن) و برنسندن راضی اولدمق که یکنامک تعبیر اول نور یقال (سخط الامر نپسنید کار را) ایشی بکنمدی واعطاء قلیلا قسخط ای لم یرضد وعطاء مسخط دیرلر عطایی آز اولمغه پسند آتسه (وهو ساخط مرد خشمکین یا مرد ناخشنود) غضب ایلان یاراضی اولیان کسند (شمط دوموی شدن) قیرغیل اولمق یعنی قیلک برازی آق و بر آزی قاره اولمق یقال (شمط دوموی شد) قیرغیل اولدی (وهو اشمط مرد دوموی) قیرغیل صقاللو کسند مؤثقی شمطاء در و شمط الرجل فی لحیه و شمط المرأة فی رأسها دیرلر و شمط مطلقا قارشدرمق معنائه در و طلع الشمیط دیوب صبح مراد آند کلری بیاض صبح سوادلیل الیه مخلوط اولدیغی ایچوندر و شمطایط متفرق قطعلدرد که مغردی شمطیط کلور یقال جاءت الخلیل شمطایط ای متفرقة (غلط) معروفدر یقال (غلط فی الحساب غلت کرد در شمار) حسابده غلت اندی (غلط ناسپاسی کردن) نعمتی تحقیر ایدوب شکر آتمک یقال (هو غموط هموط ای غیر شا کرو غلوم و بخیل و حسود اولان کسند

(حقننده)

عریده طلق دخی
دیرلر و هر حامل
اولان حیوان که ای
بور و طونه کاماحض
دیرلر که جی محض
کلور (منه)
نبن الانباری دیدی که
مرض قلب فلان دیرلر
دک و نفاقه مبتلا
اولسه قال الله سبحانه
فی قلوبهم مرض که
مراد شک و نفاقدر
قالت لیلی الاخلیة
بیت اذا بهط الحجاج
ارضنا مریضة تتبع
افضی دانه فشاها
مریضه دن مراد شک
و نفاقدر و دخی مرض
قلبه دیرلر قسوة قلبی
اولسه ابوالباس
دیدی که عرب عنندند
مرض ظلمه معنائه در
و نشد بیت ولیة
مرضت من کل ناحية
فایضی هانجم ولاثر
انتی (منه)

حقننده دیرلر که ان وصل الیه خیر غلط وان وصل الیه شر غلط و تقول شرما استقبلت به الا یادی الغلط و خیر ماشیت به الا یادی البسط (مرط ریخته شدن موی) قیل دوکلمک یقال (مرط شعره ریخته شد موی او) آتک قیلی دوکولدی (وهو امرط ریخته موی) قیلی دوکلمش کسند اساسده دیدی که اگر قیلنک اکثری دوکلمدی ایسه امرط و جله قیلی دوکولسه امرط دیرلر جوهری دیدی که رجل امرط دیرلر یوزینک قیلی آز اولسه (نشاط و منشط و منشط شاد شدن) مسرور اولمق یقال (نشط للامر شاد شد از برای کار) ایشدن اوتوری مسرور اولدی (وهو نشیط مرشداد) شاد اولان کسند (نقط آبله بر آمدن دردست) الیه قبار جق حقیق یعنی ال قبار مق یقال (نقط یده آبله کرد دست او) الی قباردی (وهی نقطة دست آبله دار) قبار مشال (نقط حفظ نگاه داشتن) محافظه آتک (و یاد کرفتن) و از بر آتک یقال (حفظه نگاه داشتن او را ییاد کرفت او را) آتی محافظه آندی یا از بر آندی و حفیظ غضب معنائه در و فی المثل المقدرة تذهب الحفیظة محل قدرته عفو واجبر دیدجک یرده ضرب اول نور (وهو حافظ و حفیظ نگاه دارنده و یاد گیرنده) حفظ ایدیجی و از بر ایدیجی وهم الحفیظة ج (بشع ناخوش شدن چیزی) بر کسند کریه اولوب طبیعت خوش کلمک یقال (بشع الشئ ناخوش شد چیز) نسنه کریه اولدی (وهو بشع ناخوش) کریه اولان نسنه و طعمی اولیوب کلو کیر اولان طعامد بشع اطلاق اولندیغی کریه اولوب طبیعت خوش کلمدیکی ایچوندر جوهری کریه الطعم اولان طعام الیه تفسیر آندیکی ناخوش اولدیغنه بناء اولمق ملاحظه اولوب اساسده دیدی که طعام بشع دیرلر هلیج طعمی کبی طعمی اولسه و اول خاتون که خلال و مسواک استعمال ایتمدیکندن آغزینک رایحه سی متغیر اولسه اکا بشعة الفم و کریه المنظر اولان کسند ید بشع الخلق دیرلر (بلغ فرو بردن چیزی) برنسنه یی بو طمق یقال بلعد علم بایندن و بلعد قمع بایندن (فرو بردش) یو طمدی آتی و منازل قمر دن ایکی کو کب که بری بریند متقاربدر سعد بلغ دید کلری عرب زعمنده حضرت الله تعالی ارضه یارض ابلعی ماءک دیو فرمان آندیکی و قنده طلوع آندیکی ایچوندر و مبلغ و بلعوم بوغاز معنائه در یقال اعوذ بالله من قلة المطاعم و سعة البلاءم و اکول اولنان کسند ید مبلغ و هبلغ دیرلر و یکامهلت و بر آزیجق هله بنده سوبلیهم دیه جک یرده ابلعی ریقی دیرلر یعنی هله بکاتو کروکی یو طه جک قدر امان و بر (تبعی روی کردن) آرنجه کتمک که تابع اولمق تعبیر اول نور یقال (تبعه پی روی کرد او را) اکا تابع اولدی (وهو التبع والتبع مرد پیرو) تابع اولان کسند اتباع ج و خادم و خادمیه تابع و تابعه دیرلر و اول کسند که بر جاعتک آرنده دوشوب کتسه یا خود

استظهار معنائه
(منه)
و فی المثل احفظ مافی
الوعاء بشد الوکاه
احتیاط و حزم الیه
مقامنده ضرب اول نور
(منه)
جوهری دیدی که
لفظ تبع مفرد و جمعه
اطلاق اول نور قال
الله تعالی انا کنالکم
تبعاً (منه)

جاءت آنك اوزرینه اوغرايوب انلره قوشولوب كتسه تبع القوم ديرلر (ترع پر شدن)
 طولوا و ملق حوض ترع طولو حوض معناسنه (جدع بدغداشتن) غداسی بد اولمق
 صبی ججع ديرلر غداسی يارامز اولدی-سي الغدا معناسنه (جرع مك مكان خوردن
 آب) صوبی براوغوردن ايجموب صوره صوره ايجمك يقال (جرع الماء مك مكان خورد
 آب را) صوبی جرع جرع ايجدی و بریو طوم صوبه جرع ديرلر كه تصغیری جریعة
 در وفي المثل افلت بحریعة الذقن مصنف رجه الله مستقصی ده دیدی كه افلت به ديرلر بر
 نسندی قور تارسه یعنی نفسندن آرقالدی ونفسی آغزینه كلوب ذقنه یعنی چككسته بالغ
 اولدی همان طشره چیقمه آرقالدی پس بقیة نفس جریعده تشیه اولندی هلاكه
 قریب اولمش ایكن نجات بولان كسكه حقه ضرب اولنور (جزع ناشکیایی كردن)
 صبر سزلق اتمك يقال (جزع ناشکیایی كرد) صبر سزلق اتدی (وهو جازع و جزوع
 مردنا شكیا) صبر سز كسكه (جشع سخت حریص شدن) زیاده حریص اولمق رجل
 جشع ديرلر بر كسكه زیاده حریص اولسد جی جشعون در (جزع نرم شدن) یومشق
 اولمق جزع الرجل ای ضعف (دقع بخاك وادوسیدن) طوبراغده یا شمشق كه ملاصق اولمق
 تعبیر اولنور قل دن كنایه در دقعا و دقعم خاك معناسنه در دقع الرجل ديرلر بر كسكه
 جامه سی اولمق یغندن ترابه ملاصق اولسد (وناسیاسی كردن در درویشی) و فقیر لغه
 صبر ایتوب شكایت اتمك (سمع و سماع شنودن) ایشتمك يقال (سمعه شنودن اورا) آتی اشتدی
 (وهو سمیع و سماع شنونده) استماع ایدمچی كسكه (وفعل ذلك رياء و سمعة بکرد آن كار را
 از برای دیدن و شنیدن) فلان ایشی ایشدی خلق آنی كورسون و اشتسون دیو و فی المثل
 اصمع بمن لا یجد منك بدا یعنی سنك نفعی مراد ایدن كسكه نك نصیحتن قبول ایله كه
 مراد ابون در وفي مثل آخر اصمع من سمع كه گفتار ایله كر كدن حاصل اولان قوردر
 یاورییی در كه بیلان كبی علت و خستك كورمن و حفت انقه هلاك اولمز مكر بر
 عارض سبی ایله هلاك اولور (شبع سیر شدن) طعامدن طوق اولمق يقال (شبع سیر شد)
 طویدی (وهو شعبان مرد سیر) طوق رجل (وشعی زن سیر) طوق خاتون (وهم مردان
 و هن زنان شباع سیر شده كان) یعنی مذكر و مؤنك جعی برابر در و يقال تراهم
 سباع اذا كانوا شباعا و قارین طویه جق مقداری نسندیه شبع و فلان نسندی كورمدن
 اوصاندم دیه جك برده شبع من هذا و رویت من هذا ديرلر (صلع دغ سر شدن)
 كل باشلو اولمق فی الحقیقه باشك مقدمك محل قبلی اولما مقندن عبارتدر يقال
 (صلع دغسر شد) كل باشی اولدی (وهو اصلع مرد دغسر) كل باشی كسكه و خالی
 صحرايه صلعا ديرلر (ضبع وضعه كشن خواستن شتر ماده) دیشی دوه اركل دویه طالب

(اولمق)

و آصمه چار طافك
 اوزرینه عرضنه وضع
 اولنوب اوزرینه
 آصمه صالدقلى
 اغاجه دخی جازع
 ديرلر (منه)
 وفي المثل رب سامع
 عذرتى لم يجمع قفوتى
 عذره معذرت و قفوه
 ذنب معناسنه در
 قفوت الرجل ديرلر
 بر كسكه صبر سز
 قذف ایله مثل
 مذ كوری اول كسكه
 ضرب ایدر كه بر مكره
 كندودن صدور
 ایتكله خلقه اعتذار
 ایدوب اول مكره
 حقت خبری بر ق
 ایكن آتیه غزه بدر
 سكوت غل اوله
 اصلا كسكه اول
 مكره همدن خبردار
 اولمز ایدی (منه)
 و طوقل و غك كنیه سی
 ابو الین در آجلیك
 كنبه سی ابو عمر
 اولدی كی (منه)
 دغ اصلنده اولزمینه
 دیرلر كه انك اونی اولیه
 و بومناست ایله كل
 باشه دغ دیدیلر
 اصمعی دیدی صلع اونی
 اولین زمینه دیرلر
 دیدی بومناست
 مناسیدر (منه)

اولمق يقال ضیعت الناقة علم بایندن وضیعت قبح بایندن (كشن خواست شتر ماده) اركل
 ایستدی دیشی دوه وهی ضیعة اوله ناظر در و ضایعة ثانی به ناظر در (شتر ماده كشن خواه)
 اركل ایستین دیشی دوه (ضراعه و ضرع فروتنی كردن) تواضع و تذلل ایتك يقال (ضرع
 علم بایندن (فروتنی نمود) تذلل و مسكنت ایتدی (و خوار شد) حقیر اولدی و هو ضرع اوله
 ناظر در (فروتنی نماینده) تذلل ایدن كسكه و ضارع ثانی به ناظر در خوار ذلیل و حقیر
 اولان كسكه وفي المثل الحمی اضر عتی لك یافراش عزیز ایكن بحسب الاقتضاء ذلیل
 اولان كسكه ده ضرب اولنور الحمی اضر عتی للنوم ۹ عبارتیه دخی روایت اولندی (ضلع
 كژ شدن) اكری اولمق جوهری خلق اعوجاج ایله تفسیر ایتدی يقال ضلع یضلع فهو
 ضلع كه علم بایندن در و نصر بایندن ضلع لامك سكونی ایله میل معناسنه در وفي المثل
 لا تنقش الشوكة بالشوكة فان ضلعها معها مثالا زید عمر و ایله مخاصمه ایتد كده زید دیر كه
 بن بكره راضی یم سن دخی اكا راضی اول مع هذا بكر زیدك دوستی و هو اسنه تابع
 اولوب زیده معین در یعنی خصمكه معین اوله جق كسكه دن استعانه ایتد (طمع و طماعیه
 طمع كردن) طمع اتمك يقال (طمع فیه و طمع به طمع كرد بروی) اكا طمع ایتدی
 (وهو طمع و طامع طمع دارنده) طمع صاحب اولان كسكه و بر كسكه نك طمعندن تعجب مقامنده
 طمع الرجل ديرلر میك ضمیمه یعنی زیاده طمعكار اولدی بر خاتون كه خانه سندن چوق
 چوق طشره چیقسه خرجت المرأة دیدك لری كبی رانك ضمیمه (فرع در از موی شدن)
 اوزون صاحبو كسكه مؤنثی فرعاء در يقال لابد للفرعاء من حسد الفرعاء یعنی البته كل
 باشلو خاتون اوزون صاحبو خاتونه حسدايدر جوهری افرع لفظنی تام الشعر ایله
 تفسیر ایتدی ابن دریدیدی كه صقالی چوق اولان كسكه یه افرع دیمز لربلكه باشی كل اولین
 كسكه یه افرع ديرلر اصلع مقابلی (فرع ترسیدن) قورقق ذعر كبی و من ایله متعدی
 اولور يقال فرع منه ترسید از وی) انندن خوف اتدی (وهو فرع ترسیده) خوف ایدن كسكه
 و خلق آنندن چوق خوف ایدن كسكه یه فزاعه ديرلر (و واپناهییدن) و بر كسكه التجا ایدوب
 صغفق و الی ایله متعدی اولور يقال فزعت الیه فافز عنی یعنی اكا التجا ایتدم بنم خوفی
 از اله ایتدی و مفزع ملجأ معناسنه در هو مفزع للناس خلقك باشنه برایش كلسدا كالتجا ایدرلر
 معناسنه مفرد و جمع و مؤنثی مساویدر يقال همام فزع و هم مفزع وهی مفزع (فزع و فظاعة
 سهمناك شدن) بر نسنه قورقونج اولمق يقال (فزع الامر سهمناك شد كار) ایش قورقونج
 اولدی (وهو فظیع سهمناك) قورقونج نسنه جوهری فزع الامر بالفم فظاعة و هو فظیع
 ای شدید شنیع جاوز الحد دیدی (قرع كل شدن) باش كل اولمق كه بر آفت سبی ایله
 باشك قبلی كیمكدن عبارتدر يقال (قرع كل شدن) كل اولدی (وهو اقرع كل) باشی كل

۹ علی ما فی الجمع وله
 قصة طويلة من ارادها
 فليراجع اليه (منه)
 افترع ازالة بكار
 افترعاض كبی (منه)

حسن بایندن بعض
 نسخ کتابده دخی
 اشارت اولندی (منه)

اولان كسنة (قناعة خرسند شدن) قانع اولمق كه قسمته راضى اولمقدن عبارتدر يقال (قنع خرسند شد) قانع اولدى (وهو قانع خرسند) قناعت ايندن كسنة وفي المثل خير الغنى القنوع وشر الفقر الخضوع وسأله قانع ديدكلى هر نه ويرر لر سه راضى اولوب زدايمديكى ايجون ميت فهم سعيد آخذ بنصيبه ومنهم شق بالمعينة قانع الرضاء بالكفاف يؤدى الى العفاف وفي المثل اعز من قنوع قال ميت وكنت اعز عزامن قنوع ترفع عن مطالبة الملوك

فصرت اذل من معنى دقيق به فقرالى ذهن جليل وفي النوايح من رضى بما آناه الله من غيره لم يغمه ما يراه فى يد غيره (كلع شكاف وشوخ پاى) اياقده اولان يارىق وچرك (لطم ليسدن) يالامق ابن دريديدى كه فرجك اتى آزا اولان خاتونه اطعاء ديرلر (نزع رفتن موى از دوسوى پشاني) آنك ايكى طرفندن قيل كتمك يقال (نزع رفتن موى از دوسوى پشاني) النينك ايكى طرفندن قيل كيدوب يرى آچيق قالدى (وهو انزع مرد موى رفته از دوسوى پشاني) النينك ايكى جانبندن قيل كيدن كسنة (وهى النزعة جاي موى رفته) كيتش قيلك يرى وعاد الامر الى النزعة ديرلر حق صاحبها رجوع ايتسه اعط القوس بارىها كى (هلع سخت ناشكيا شدن) زياده صبر سزلق يقال (هلع سخت ناشكياى كرد) زياده صبر سزلق اتدى (وهو) هلع وهلو سخت ناشكيا شدن (زياده صبر سز كسنة غ) (ردغ كلناك شدن) چامورلى اولمق ردغه وردغه وحل شديد معناسنه در يقال ردغ المكان حاوسناك شد جاي مكان چامورلى اولدى (وهو ردغ كلناك) چامورلى نسنه (لثغ ولثغة شكسته زبان شدن) ديل قيريق كه پلتك تعبير اولنور يقال (لثغ شكسته زبان شد) پلتك اولدى (وهو لثغ مرد شكسته زبان) پلتك كسنة كه حرف راى حرف غينه ويا خود لامة وحرف سنى حرف نايه تبديل ايدرلر

• ف (ازف وازوف نزديك شدن هنگام چیزی) بر نسنه نك وقتى قريب اولدى (اسف اندوه خوردن) غم نك يعنى فوت اولمش نسنه ايجون زياده محزون اولمق (وخشم گرفتن) وغضب ايتك يقال (اسف عليه اندوه كين شد بروى) آنك ايجون مغموم اولدى يا خشم كين شد بروى) يا كه غضب ايتدى (وهو اسف مرد اندوه كين ويا خشم كين) مغموم اولان يا غضب ايندن كسنة ورقة قلب صاحبى اولوب سريع الحزن اولان كسنة به اسف واسوف ديرلر (الفدوالف خو كردن بچيزى) بر نسنه به خوى ايدوب اكا الف ايتك يقال (الف الف گرفت باوى) آنك الف ايتدى (وهو الف واليف والف والى مرد خو كيرنده) الف ايتن كسنة وهو الف والاف والفاء ج انقذ وانقذ نك داشتن) اكا ايتك يقال (انقذ من الامر نك داشت از كار) ايشدن عار ايتدى يعنى برايشى مكروه عدا ايدوب آندن استكاف ايتدى (وهو انقذ نك دارنده) عار ايندن كسنة (تلف هلاك شدن) هلاك اولمق يقال (تلف هلاك شد) هلاك اولدى (وهو تلف هلاك شده) هلاك اولمش نسنه وفاقه يده كه چول تعبير

مغموم اوله كه ول طائفة كه اغرف عانى طواف ايدوب كونا كون حبيبه ز ايله حافظ من مؤن وجب مل ايدر و آل سا سايدندن اولمق اوزره انه ايدوب قلبات روز كار ايله فقير وندق ديو اظهار مكنت ايدر ز ايدى اول سائل طائفة به ساسى ديرلر ايدى صكره هر مكنت اغهار اين سائل مطلقا ساسى ديرلر (منه)

وفي مثل الف من الكتاب عماد البلاغة صاحبى ديدى كه كلب هره دن زياده مالوف در زير هره مكه وكاب انسانه الفت ايدر قال به جو بيت هو اسكيب الا ان به ملائكة وسوء من عاقبه ذلك فى كلب (منه)

اولنور متلف ديرلر وبوكسنة نك قانى هدر اولسه ذهبت نفسه تلفا وطفلا ديرلر بر معناه در ومالى چوق تلف ايندن كسنة به متلاف ديرلر قال ميت قاتلف واخلف انما المال عارة

وكله مع الدهر الذى هو آكله (ثقف يافتن) بولمق كه مصادفه ايتك ايله تفسير وراست كلك تعبير اولنور يقال (ثقفته يافت اورا) بولدى آنى (وزيرك شدن) وحاذق وفطن اولمق وهو ثقف وثقيف تأديب معناسنه در يقال (لولا ثقيفك وتوفيقك لما كنت شيئاً) (خرف فرتوت شدن) بونامق كه ياشى چوق اولمقدن عقله خفت كلمه كدن عبارتدر يقال (خرف فرتوت شد) بونادى (وهو خرف مرد فرتوت) بونامش كسنة وقوزويه خروف ديرلر واصمى كتاب صاحب الفرس ده حكاية ايتديكى اوزره التى آيلق ويا خود يدى آيلق طايه دخى خروف ديرلر وفي المثل كالخروف انما انكا انكا على صوف رفاهيت ودولت صاحبى اولان كسنة حقنه ضرب اولنور (دنف سخت بيمار شدن) زياده خسته اولمق يعنى مرض لازمه مبتلا اولمق يقال (دنف سخت بيمار شد) زياده خسته اولدى (وهو دنف ودنف بيمار نزار) خسته لقن آريق وضعيف اولان كسنة جوهرى ديدى كه دنف لفظى مذكر ومؤنث وتثنية وجمعه اطلاق اولنور ودنف مذكر ودنف مؤنث ايجون اولور وتثنية وجمع قيلنور (ذلف كوچك شدن بينى باهموارى سراو) بورون كوچك واوجى دوز اولمق يقال (ذلف كوچك شد بينى او باهموارى سرش) بورنى كوچك اوجى دوز اولدى (وهو اذلف كوچك بينى باهموارى سرش) بورنى كوچك واوجى دوز اولان كسنة (ردف از پس نشستن) بر كسنة نك ركوب ايتديكى دابه نك آردينه ركوب ايتك يقال (ردف از پس اودر نشست) آنك آردينه ركوب ايتدى (وهو الرديف از پس نشيننده) دابه نك آردينه ركوب ايندن كسنة وآنك ركوب ايده چكى موضعه ارداف تسميه اولنور وهر نسنه كه بر نسنه نك آردنجه كله اكا ردف ديرلر لهذا كيجه وكوندوزه ردفان ديرلر ارداف آردينه بندرمك واسترداف آردينه بندرمك طلب ايتك معناسنه در (سرف خطا كردن) خطا ايتك كه قصد مقابلى در رجل سرف الفؤاد ديرلر فاسد القلب وغافل معناسنه (شلف دشمن داشتن) بغض ايتك ورجل شلف اى بغض (صلف لاف زدن) لاف اورمق كه استعدادى مرتبه سندن زياده ادعا دن عبارتدر يقال (صلف الرجل لاف زد مرد) رجل لاف اوردى (ونابايدن ابر) وبولوت رعد وبرق واراى كن يغمور يا غدر محق وفي المثل رب صلف تحت الراعدة وعده ايدوب عهده سندن كين كسنة حقنه ضرب اولنور (وجاى ناك رفتن زن در دل شوهر) خاتون زوجنك قلبنده يرا ايتامك كه هميشه زوجى اكا بغض ايتك در يقال (اصلف الله رفقاك فخذك) حضرت الله سنى زوجكه مبعوض ايتسون معناسنه وفي المثل من يبع فى الدين يصلف يعنى بر كسنة دين حقه متمسك اولسه

اساسه بر عبارت ايله روايت ايتدى ومصنف مستقصى ده وميدانى مجمع ده كالخروف انما مال اتقى الارض بصوف عيار تيسله روايت ايتدبار (منه) صاحب مجمع اصف من ملح فى ماء مثانده ديدى كه صلف الله حيردن عبارتدر زيرا طوز صوبه دوشد كده اريوب خيبرى قالمز واول خاتون كه زوجى عندنده قدرى اوليه صلفت المواة ديرلر (منه)

زوجيه سه بغض ايند رحله صلف وزوجته وزوجته ايتد ايند خاتونه فرق ايتد (منه)

خَلْقِكَ قَلْبُ بِنْدِهِ بِرِ اَيْمِيُوبِ اَكَا كَسَنَدَ مَحَبَّتِ اَيْمَز (عَجَف لاغر شدن) اَرِيْقِ اَوْلَمَقِ يَقَالُ
(عَجَف لاغر شد) اَرِيْقِ اَوْلَدِي (وهو عَجَف نَزَار) اَرِيْقِ اَوْلَانِ نَسَنَه (وهي عَجَفَاءُ زَن
لاغر) اَرِيْقِ اَوْلَانِ خَانُونِ (وهو مَرْدَانِ وَهْنِ زَنَانِ) عَجَافِ ج (عَنْفِ وَعَنَافَةٌ دَرَشْتِي
کردن) خَشُونَتِ اَيْتَمَكِ كِه رَفَقِ مَقَابِلِي دَرِ يَقَالُ عَنْفِ بَه عِلْمِ بَانْدِنِ وَعَنْفِ حَسَنِ بَانْدِنِ
(دَرَشْتِي كَرْدِ) خَشُونَتِ اَيْتَدِي (وهو عَنِيفٌ دَرَشْتِ) خَشُونَتِ صَاحِبِي كَسَنَدِ وَتَعْنِيفِ تَعْبِيرِ
مَعْنَا سَنَدِ دَرِ (كَشَفِ مَوِي اَز دَوَسُوِي پِشَانِي دَوَرِ شَدِنِ) اَلْتَمَكِ اَيْكِي طَرَفَنَدِه قِيلِ اَوَا مَقِ
يَقَالُ (كَشَفِ مَوِي اَز دَوَسُوِي پِشَانِي اَوَدُورِ شَدِنِ) اَلْتَمَكِ اَيْكِي طَرَفَنَدِه قِيلِ اَوْلَدِي (وهو
اَكَشَفِ مَرْدَمُوِي اَز دَوَسُوِي پِشَانِي دَوَرِ شَدِه) اَلْتَمَكِ اَيْكِي طَرَفَنَدِه قِيلِ اَوْلَمِنِ كَسَنَدِ (وهي
اَلْكَشْفَةُ جَايِ رَفْتَنِ مَوِي) قِيلِي اَوْلَمِنِ مَوْضِعِ (كَلَفِ عَاشِقِ شَدِنِ) عَاشِقِ اَوْلَمَقِ كِه مَبَالَغَه
اَيْلَه مَحَبَّتِنِ عِبَارَتِنِ يَقَالُ (كَلَفِ بَه عَاشِقِ شَدِ بُوِي) اَكَا عَاشِقِ اَوْلَدِي جَوَهْرِي اَوْلَمِ بَه
اَيْلَه تَقْسِيرِ اَيْتَدِي وَهَوِ كَلَفِ عَاشِقِ شُونَدِه عَاشِقِ اَوْلَانِ كَسَنَدِ وَكَلَفَه مَشَقَتِ مَعْنَا سَنَدِ دَرِ
تَقُولُ مَن لَمْ يَصْبِرْ عَلَى الْكَلَفِ لَمْ يَصِلْ إِلَى الزَّالِفِ (وَكَلَفِ شَدِنِ دَر رَوِي) وَيُوزَدُه كَلَفِ
اَوْلَمَقِ كِه سَمْسَمِ كَبِي يُوَزَدُه ظَهْوَرِ اَيْدِرِ نَسَنَدِ دَرِ كِه فَارَسِيدَه كَنْجِدَه وَتَرَكِيدَه حَيْفِيَّتِ
دِيرَلِرِ يَقَالُ (كَلَفِ وَجْهَدِ بَا كَنْجِدَه شَدِ رَوِي) يُوَزِي كَلَفِي اَوْلَدِي (وهو اَكَلَفِ كَنْجِدَه
رَوِي) يُوَزِي كَلَفِي كَسَنَدِ (لَقَفِ زَوْدِ فَرَا كَرَفْتَنِ) بَرِنَسَنَدِ بِي سَرَعَتِ اَيْلَه طَوْتَمَقِ (لَقَفِ
اَخْتَا دَنِ دِيوَارِ) دِيوَارِ يِقَلَمَقِ لَقَفَتِ الشَّيْءُ اَي تَنَاوَلْتَه بِسَرَعَةٍ وَلَقَفَتِ الْخَوْضَ
دِيرَلِرِ حَوْضَكِ دِييِ چَوَكْسَه (لَهْفِ وَلَهْفِ اَز مَانِ خَوْرَدِنِ) تَحْسَرِ چَكُوبِ مَحْزُونِ اَوْلَمَقِ
يَقَالُ لَهْفِ مَعْلُومِ صَبْغَدَسِيْلَه وَلَهْفِ مَجْهُولِ صَبْغَه سِيْلَه (دَرِ يَغِ خَوْرَدِ) تَحْسَرِ چَكْدِي
(وهو لَهْفِ وَلَهْفَانِ) اَوَلَه نَظَرِ دَرِ (وَمَلْهَوَفِ) ثَانِي بَه نَظَرِ دَرِ (دَرِ يَغِ خَوْرَدِنِ) تَحْسَرِ چَكْنِ
كَسَنَدِ وَمَلْهَوَفِ مَظْلُومِ مَعْنَا سَنَدِ وَلَهْفِ مَضْطَرِ مَعْنَا سَنَدِ كَلُورِ (نَشَفِ مَكِيدِنِ زَمِينِ
آبِ رَا) صَوِي بِرِ صَوْرَمَقِ يَقَالُ (نَشَفَتِ الْاَرْضُ الْمَاءَ بِنَحْوِ كَشِيدِ زَمِينِ آبِ رَا) بِرِ صَوِي
كَنْدُوِيَه چَكْدِي (وَارَضِ نَشَفَةٍ زَمِينِ فَرُو خَوْرَدِنِ آبِ رَا) صَوِي يُوَطُوجِي اَوْلَانِ بِرِ
اَبُو عَمْرُو دِيدِي كِه نَشَفِ اِيَاقِ سَوْرَتِه جَك طَاشِ دَرِ وَانْشَدِ طَوِي لَمْنِ كَانْتَه هَر شَفَقَه
وَنَشَفَه يَمَلا مَها كَفَه اَسَاسَه دِيدِي كِه نَشَفَه اَوَلِ دِلُوكِ دِلُوكِ طَاشِ دَرِ جَا مَارَدَه اَنَكَلَه
چَرَكِ يَاكِ اَيْدِرَلِرِ جَرَكِي مَوْضِعِنِ اَز اَلَه اَيْتَدِيكِي اِيچُونِ بُوَاسَمِ اَيْلَه تَسْمَه اَوْلَدِي
(نَكَفِ تَمَكِ دَاشْتَنِ) نَارِ اَيْتَمَكِ يَعْنِي تَكْبَرِ وَجَيْتَنَدِنِ نَاشِي بَرِنَسَنَدِنِ اَمْتَا عِ اَيْتَمَكِ قِ
(اَرَقِ بِيْدَارِ شَدِنِ) اَوِي مَوْتِ سَهْرَكِي يَقَالُ (اَرَقِ بِيْدَارِ شَدِ) اَوِي مَوْتِ (وهو اَرَقِ وَآرَقِ
مَرْدِ بِيْدَارِ) اَوِي مَوْتِ كَسَنَدِ وَعَرَبِ جَا عَنَا بِأَمِ الزِّيْقِ عَلِي اَرِيْقِ دِيُوبِ دَاهِيَه مَرَادِ
اَيْدِرَلِرِ اَصْمَعِي دِيدِي كِه شَوِيلَه زَعَمِ اَيْتَدِيلِرِ كِه بِرَكْسَنَدِ جَلِ اَوَرَقِ اَوَزَرَنَدِه غُولِ
كُورُوبِ بُو كَلَامِي سَوِيلَدِي (حَرْقِ فَرُو زَنَدِنِ مَوِي) قِيلِ دَوِ كَوْلَمَكِ يَقَالُ (حَرْقِ شَعْرَه)

(اى تقطع)

جوهری علی غیر
القیاس در دیدی زیرا
فعل و فاعل فعل
نور جمعی (منه)
کشف صر احد مویای
پیشانی بالارسته دیدی
وزوزنی عبارتی مصنف
عبارته مناسب در
جوهری انقلاب
من قصاص الناصیه
کانهاداره و هی ثبت
صدا و دیدی صاحب
مصرحه کشف نفس پرند
موی پیشانی باز کرده
دیدی که جوهری
کلامه مناسب در
مطرزی دیدی که
الا کشف الذی انجور
مقدم رانه (منه)
پوشیده اولیه که زیاده
مخصوص دکاند زیرا
نصف الثوب العرق
دخی دیر بر پس اولی
ولان روزنی نفس پرند
در خوش چیدن ب
دیدی

اَي تَقَطَعِ وَنَسَلِ فَهُوَ حَرَقَ الشَّعْرَ (حَقِ وَحَاقَةً كَمْ خَرَدَشَدِنِ) عَقْلِي اَز اَوْلَمَقِ يَقَالُ حَقِ عِلْمِ
بَانْدِنِ وَحَقِ حَسَنِ بَانْدِنِ (كَالِيُوَه شَدِ) اَحَقِ اَوْلَدِي (وهو حَقِ وَاحَقِ مَرْدِ كَالِيُوَه) اَحَقِ
كَسَنَدِ وَهَمِ حَقِ ج وَبَرَكْسَنَدِي بِرَكْسَنَدِه زِيَادَه مَغْرُورِ اَيْتَدِه غَرَبِي الْغُرُورِ الْحَمَقَاتِ
دِيرَلِرِ كِه مَحَقَاتِ اَي اَيْدِي غِيْمِ لَوِ كِيچَه لَرْدِرِ كِه كِيچَه يَارِيْسِي اَيْكِنِ صَبَاحِ فَنِ اَوْلُورِ
وَفِي الْمَثَلِ اَحَقِ مَن جِي جِي فَزَارَه دَنِ حَقِ اَيْلَه مَعْرُوفِ بِرَكْسَنَدِ اَيْدِي بِرَكُونِ عَيْسِي بِنِ
مَوْسِي اَلْهَاشِمِي كُوفَدِيَه قَرِيبِ مَوْضِعَه جِي بِي كُورْدِي كِه بِرَقَا زَار دِيدِي كِه نَه قَا زَار سَنِ
جَوَابِ وِیْرَدِي كِه شَوِ مَوْضِعَه بِرَا زِ اَلْجَدِ دَفِنِ اَيْتَدِمِ اَيْدِي بِرِي غَائِبِ اَيْتَدِمِ
آئِي اَرَارِيْمِ عَيْسِي دِيدِي كِه دَفِنِ اَيْتَدِيكِي مَوْضِعَه نِيچُونِ بِرِ عِلَامَتِ وَضَعِ اَيْتَمَدَكِ
جِي دِيدِي كِه بُو مَوْضِعَكِ اَوَزَرَنَدِه بِرِبَارَه سَحَابِ وَاَرَا اَيْدِي آئِي عِلَامَتِ اَتَخَاذِ اَيْتَمَشِ
اَيْدِمِ شَمْدِي نَه عِلَامَتِ وَارَنَه اَلْجَدِ وَارِ وَدَخِي رَوَايَتِ اَوْلَدِي كِه جِي ظَلَمَتِ
لِيلَه طَشْرَه چِيْقَدِي كُورْدِي كِه بِرَكْسَنَدِي قَتْلِ اَيْدُوبِ خَانْدَنَكِ دَهْلِيْزِنَدِه بِرَا قَشَلِرِ
جِي يَه دَهْشَتِ طَارِي اَوْلُوبِ مَقْتُولَكِ اَيَاغْنَدِنِ سُوْرُوبِوبِ خَانَه سَنَكِ جَانَبِنَدِه بِرَقُوِي يَه
آئِي اَلْقَا اَيْتَدِي جَانَكِ بَابَا سِي بُو مَعْنَادِنِ آكَا اَوْلُوبِ بِرَقُوجِكِ بُو غَا زِيْنِي صَبْغَتُوبِ هَلَاكِ
اَيْتَدِ كَنْدِ نَصْرَه مَقْتُولِي قِيُودِنِ اَخْرَاجِ وَ مَوْضِعِ آخِرَه نَقْلِ وَ مَذْكَورِ قُوجِي مَقْتُولَكِ
يَرِنَدِه اَلْقَا اَيْتَدِي جِي چَارِ سَوِيَه چِيْقَدِي كُورْدِي كِه مَقْتُولَكِ اَحْصَايِي مَقْتُولِي تَحْسَرِ اَيْدِرَلِرِ
دِيدِي كِه بَزْمِ خَانَه دَه بِر مَقْتُولِ كَسَنَدِ قُوِي اِيچِنَدِه دَرِ نَظَرِ اَيْدَكِ كِه سَرَكِ تَحْسَرِ اَيْدِيكِي كَزِ
كَسَنَدِ مِيدِرِ چُونَكِه قُوِي كَنَارِنَدِه كَلْدِيلِرِ جِي بَه دِيدِيلِرِ كِه قُوِي بُوِيَه نَزُولِ اَيْدُوبِ مَقْتُولِي
اَخْرَاجِ اَيْلَه جِي نَزُولِ اَيْدُوبِ قُوجِكِ بُوِيَنُوزَلِرِي كُورِي چَكِ اَشَاغِيدِنِ فَرِيَادَه بِاشَا دَدِي اِيهَا
النَّاسِ سَرَكِ مَقْتُولَكِ كَزِ بُوِيَنُوزَلِرِي وَارِ مِيدِرِ دِيدِي اَحْصَايِي مَقْتُولِ جِي نَكِ كَيْفِيَّتِي بِيْلُورَلِرِ
اَيْدِي دُونُوبِ كَيْتَدِيلِرِ وَدَخِي اَبُو مَسَلِمِ كُوفَدِيَه نَزُولِ اَيْتَدِ كِه جِي بِرِ هَر كِيْمِ بِيْلُورِ سَهْ بُو مَجْلِسَه
اَحْضَارِ اَيْتَسُونِ يَقْطِينِ دِيدِي بِنَمِ مَعْلُومِ دَرِ حَاصِلِي اَبُو اَلْمَسَلِمِ مَجْلِسَه دَعْوَتِ اَيْدُوبِ اَبُو اَلْمَسَلِمِ اَيْلَه
يَقْطِينِ اَيْكِي سِي حَبِيتِ اَيْدُوبِ اَيْكِي سَنَدِنِ غَيْرِي كَسَنَدِ يُوَقِ اَيْكِنِ جِي اِيچَرُويَه كِيرْدِي
وَدِيدِي كِه يَا يَقْطِينِ اَبُو اَلْمَسَلِمِ قَانَقِيكُوزِ دَرِ وَاللهِ الْمُسْتَعَانِ : وَ عَلَيْهِ التَّكْلَانِ وَ فِي النِّوَابِغِ
جَوَابِ اَلْاَحَقِ حَقِ وَ عَنَابِ الْاَخْرَقِ خَرَقِ (حَقِ سَخْتِ كِيْنَه وَرَشَدِنِ) زِيَادَه بَغْضِ
وَ غِيْظِ اَيْتَمَكِ (خَرَقِ فَرُو مَانْدِنِ اَزْخَوْفِ يَا اَزْ شَرِ مَسَارِي) خَوْفِنَدِنِ وَ يَاحْيَا دَنِ مَدَهْوشِ
وَ حَيْرَانِ اَوْلَمَقِ (رَهَقِ رَسِيدِنِ) يَقِينِ وَارُوبِ بَرِنَسَنَدِيَه تَشْمَكِ يَقَالُ (رَهَقَه بَرَسِيدِ) بَدُو
اَكَا يَتَشَدِي وَ بَلُوغَه قَرِيبِ اَوْلَانِ اَوْغَلَانَه مَرَاهَقِ دِيدِ كَلَرِي بُو مَعْنَادِنِ مَأْخُودِ دَرِ
وَ مَضِيَا فِ اَوْلَانِ كَسَنَدِيَه مَرَهَقِ تَسْمِيَه اَوْلَدِيْنِي اَصْيَافِ اطْرَافِنِ كَلُوبِ اَكَا يَتَشَدِ كَلَرِي
اِيچُونَدِرِ (رَنَقِ تِيرَه شَدِنِ) بُولَا نَمَقِ يَقَالُ (رَنَقِ الْمَاءِ تِيرَه شَدِ آبِ) صَو بُولَا نَدِي

(اقصى)

(ن)

(۲۵)

(وهو الرق آب تیره) بولانق صو وبقال (رنق ولا تجل) یعنی توقف ایدوب
منتظر اول (زرق وزرقه کر به چشم شدن) کدی کوزلواولمق که کولک کوزلواولمق تعیر
اولنور (زرق کبود چشم شد) کولک کوزلی اولدی (وهو ازرق کبود چشم) کولک کوزلی
اولان کسنه وزیاده کوزی کولک اولان رجل وصرأیه زرق دیرلر وصال وخالص
اولان نسنه مغشوش اولان نسنه کبی دکدر دیه جک یرده لایقاس الزرق بالازرق
دیرلر (زلق خیزیدن پای) آفاق قایق وایاق سورچک دخی تعیر اولنور بقال (زلق بخیزید
پایش) ایاغی قایدی (وهو الزلق جای لغزیدن) ایاق قایه جک موضع و جاعدن اول انزال
اولان کسنه به زلق وزملق وزمالق وزملق دیرلر (زهق وزهوق مریدن) هلاک
اولمق بقال زهقت نفسد علم باندن وزهقت قبح باندن (بیرون شدن وی) آنک جانی
چیقدی (وهی زاهقه جان بیرون شده از بدن) بدنن چیقان جان و مزهق قاتل و مزهق
مقتول معناسند در (سحق نا کوار شدن) امتلا اولمق بشم و تخمه معناسند در (شبق تیز
شهوت شدن) جاعه زیاده حریص اولمق که شهوتی غالب اولمق تعیر اولنور بقال
(شبق تیز شهوت شد) شهوة جاعی غالب اولدی (شرق شراب در کلو گرفتن) صوملاو
نسنه بوغازه طورمق بقال (شرق بالماء گرفته شد کلویش بآب) بوغازی صوایله طوتولدی
یعنی صوبوغازینه طور دی وبقال اخذنه شرقه کادیموت منها (صعق بیهوش افتادن)
عقلی کیدوب یقلقی بقال (صعق بیهوش افتاد) بیهوش دوشدی (وهو صعق بیهوش افتاده)
بیهوش دوشمش کسنه (ومردن) هلاک اولمق قال الله تعالی فصعق من فی السموات ومن
فی الارض ای مات (طرق برهم نشستن پر مرغ) قوشک قنادینک توکی بری بری اوزرینه
طورمق (عبق بوی خوش در کسی گرفتن) ابو قوقو بر کسنه به ملاصق اولمق بقال (عبق
بد الطیب) ای لزق (عرق خوی کردن) درملک بقال (عرق خوی کرد) درلدی وچوق
درملکه معناد اولان کسنه به عرقه دیرلر و عرق فی الاناء دیرلر چنانخی صوایله
طولدرسد واستعرق الرجل دیرلر بر کسنه ثوبی بورونوب کشته درملک ایچون
یاقسد (عسق دوسیدن و ملازمت کردن) یاشمق و ملازمت ایدوب آیرلماق بقال
(عسق به دوسید و ملازمت بالکسر اولع به وبقال لزمه و لصق به کذا فی الصحاح) عشق
و عشق عاشق شدن) عاشق اولمق که فرط محبتدن عبارتدر بقال (عشقه عاشق شد بوی)
اکا عاشق اولدی و هو عاشق عشق صاحب اولان کسنه بیت ای آنکه لاف مینزی ازدل
که عاشق طوبی لک آریان تو بادل موافقت مصنف اساسه دیدی که لفظ عشق
عشقه دن مأخوذ در لبلاب معناسند که صار ماشیق تعیر اولنور که آغاجه صار یلوب آیرلر
(علاقة وعلق در آویختن و دوست داشتن) ایشمک و محبت ایشمک بقال (علق و علق به
در آویخت بدو) اکا ایشدی یا اکا محبت ایددی (عرق غرقه شدن) بوغولمق بقال

جوهری زلیق
شفتالودن برنوعدر که
اوزرنده توبی اولیه
فارسیده شفته رنگ
دیرلر دیدی که منه
خیزیدن و اخزیدن
بر معنایه در (منه)

(غرق)

(غرق فی الماء غرق شد در آب) صوده بوغولدی (وهو غرق وغرق غرقه شده)
غرق اولمش کسنه وهم غرقه ج و تغریق قتل معناسند اولدیفنک وجهی بودر که
زمان جاهلیته ایام قحطده تولد ایدن اطفالی مذکر اولسون مؤنث اولسون قابله لر
آنی ماء سلاله ده بوغوب هلاک ایدرلر ایددی صکره مطلقا قتلده شایع اولدی و بر
کسنه بی کاشکی هلاک اولوب صاغ قالیه ایددی دیه جک محله الا فلاناً غرقه القوابل
دیرلر (فرق ترسیدن) قورق بقال (فرقه و فرق منه بترسید از وی) آندن قورقدی
(وهو فرق وفروق و فروقه ترسند) قورقیچی کسنه و فی المثل رب عجله تهتب ریتا
و رب غیث لم یکن غیثا و رب فروقه تدعی لیثا اول کسنه حقتده ضرب اولنور که
بر نسنه محتاج اولماغه زیاده حریص اولور و الذند اولان دخی کیدر (فهق پر شدن
بر ظرف اول مرتبه طولمق که دو کولمکه قریب اوله) قلاق بی آرام شدن) بی قرار
و مضطرب اولمق بقال (قلق بی آرام شد) بی قرار و مضطرب اولدی (وهو قلق بی آرام)
بی قرار و مضطرب اولان کسنه (لبق در خور آمدن) لایق اولمق که یاقشیمق تعیر اولنور
بقال (لبق به الامرزید بر روی کار) اکایش یاقشیدی (ورجل لبق ولیق مرد زیبا) لطیف
و نیکخوی کسنه جوهری حاذق و هر ایشده رفق ایله معامله ایدن کسنه در دیدی (لثق
تر شدن) یاش اولمق (لحاق و لحوق در رسیدن) آردندن بيشمک بقال (لحقه و لحق به رسید
بوی) اکا بيشدی ادر که معناسند و الحقه دخی لحقه معناسند در قنوت دعا سنده واقع اولان
ان عذابک بالکفار ملحق اسم فاعل صیغه سیله لاحق معناسند در لکن جوهری ملحق اسم
مفعول صیغه سیله صواب در دیدی و مصنف دیدی که ملحق اسم فاعل صیغه سیله محتلدر که
ملحق بهم مایستحقونه تقدیرنده اولوب مفعولی حذف اولنش اوله (لزوق و لسوق
و لصوق دوسنده شدن) یاشمش اولمق یعنی بر نسنه بر نسنه به متصل اولمق بقال (لزقه
و لصقه و لاصقه بدوسید با وی) اکا یاشیدی که ملاصق اولدی تعیر اولنور (وهو لزقه
و لزیه هم سایه او) آنک جار ملاصق (وهذه الدار يلزق هذه آن سرای نزدیک این
سرایست) اوسرای بوسرایک یاننده در (للق لیسیدن) یالامق بقال (للق العسل بالعلقة
بلیسید انکبین را بکفچه) یالادی بالی قاشق ایله (وهو اللعوق دارو که بکفجه خورند)
قاشق ایله یالادقلری دارو و یالادقلری قاشق طولوسی نسنه به لعقه دیرلر و لعق فلان
اصبعه دیوب هلاک اولدی دیمکن کنایه در و فی المثل احق من لاق الماء (لهق سخت
سپید شدن) زیاده بیاض اولمق و اول نسنه به لهق و لهق دیرلر یقق یقق دیدکلری
کبی (ملق جابلوسی کردن) بر کسنه به یالتاقلمق بقال (رجل ملق ای يعطی بلسانه

فیروز آبادی کذلک
جوهری بوجه
اوزره بیان ایددی
مصنف اساسه
دیدی که غرقه القوابل
المولود دیرلر طفل
تولد ایتد که بورونوک
سومکونی سلیوب
سوموک بورونوک
دلو نرنده فالله
بوغوب هلاک اولسه
(منه)

ماليس في قلبه (نشق بوی یافتن) قوقو طویق نشقت مندرجاً طيبة ديرلر اكر ابو قوقوشم
اينسه لر ابن السكيت ديدى كه نشوق بورون اوتى دركه بورون دلو كلرينه قورلر
ك (حك كينه كرفتن) بفض اتمك حك على ديرلر بفض معناسنه (سدك ملازمت
كردن) ملازمت ايدوب يانندن آيرلماق (شرك وشركه انباشدن) اورتاق اولمق
يقال (شركه في كذا انباشى كرد اورا در فلان چيز) اورتاق اولدى اكا فلان نسنده
(وهو شريك انباش) اورتاق اولان كسنه وبركسنة وسوسه او كبي كندو كندو ايله
سويلشسه اكا مشترك ديرلر (ضحك وضحك وضحك وضحك خندیدن) كولمك يقال
(ضحك بخندید) كولدى (وهو الضحكة) حانك سكوفى ايله (مردى كه ازو ميخندند) اول
كسنه كه اكا كولرلر (والضحكة آنكه بر مردمان بسيار خندد) خلقه چوق كولن
كسنه ضحك وضحك وضحك تنك شدن) طار اولمق يقال (ضحك عيشه تنك شد
زندگانی او) آنك ديرليكي يعنى معيشى طار اولدى (ومعيشة ضحك زندگانی تنك)
طار اولان معيشت ويقال ان المال الحرام ضحك وان كثر (فرك وفرك وفرك
وفرك دشمن داشتن زن شوهر را) زوجه زوجنى سومامك وبوحرف زوجه نك
زوجه و زوجهك زوجه سنه عداوتندن غيرى عداوتنه استماع اولمى يقال
(فركت زوجها دشمن داشتن زن شوهر را) خاتون زوجنى سومدى (وهى فارك
وفرك زن شوى دشمن) زوجنى سومين خاتون (نهك نزار كردن) آريق اتمك كه
زبون اتمك تعبير اولنور يقال (نهكه المرض) علم باندن ونهكه قمع باندن (لاغر كرد
اورا بيمارى) خسته لك اتى آريق ابتداى دل (اسل واسالة كشیده رخ شدن) يوزى
اشاغى چكلمش اولمق كه اوزون يوزلو وسوبو يوزلو اولمق تعبير اولنور يقال
اسل خده علم باندن واسل حسن باندن (كشیده رخ شد) يوزى اوزون وسوبو
اولدى (وهو اسيل كشیده رخ) يوزى سوبو اولان كسنه (بخل و بخل و بخل و بخل
كردن) بخيلك ايدوب مالتى امساك اتمك يقال (بخل عليه بالمال بخيل كرد بروى
بخواسته) مال ايله اكا بخيللى ابتداى (وهو باخل و بخل و بخل و بخل كنده) بخل
ايدى بخى كسنه وزيايه ليم اولان كسنه بخال ديرلر يقال (فلان اصيل في الاوم
بخال ماله عم كريم ولاخال وفي المثل لا يكاد يفلح البخيل اذا ابرها البخيل وتقول
الخير اهنون من البخل والمبخل فداء للخيل (بعل سر كشته شدن) مدهوش اولمق
يقال رجل بعل اى دهش وامرأة بعل (شكل و شكل كم شدن فرزند و كم كردن او)
ولدى غائب اولمق وغائب اتمك هلاك اولمسه اولسون ياغيرى وجهه اولسون
يقال (شكل ولدها كم كرد فرزندش را زن) خاتون ولدنى غائب ابتداى وهى ناكل

مصنف اسامه
ديدى كه ضحك
الارنب درلر طوشان
حيض كوردى معناسنه
عرب شويله زعم
ايتديلر كه اجنه جوع
وحشى حيوانه ركوب
ايدر لكن طوشاندى
اجتناب ايدر حوض
اولدنى ايجون لهذا
زخم چشم دفعى
ايجون معيون اولان
كسنة ك اوزرينه
طوشاك طوبوغنى
اصارلر (منه)

يعنى بخيلك تابير
ايتديكى خرما اغاى
فلاح بولز و ميوه
وبرمن (منه)

(و ناكله)

و ناكله و شكلى زن كم شده فرزند) ولدى غائب اولان خاتون (وهو شكلان مرد كم
شده فرزند) ولدى غائب اولان رجل (وهم مردان و هن زنان شكل كم شده فرزندان)
ولدى غائب اولان رجال ونساء عبارت كتابدن مراد شو وجهه منقهم اولور كه
شكل ماتم زده معناسنه اولوب رجل ونسايه نسبت اولنسه بعض نسخ كتابده مرده
فرزند ايله تفسير وجوه ريك الشكل فقدان المرأة ولدها ديدى چندان مناسب
دكل ملاحظه اولنور صراحده بي فرزند شدن ايله وقاموسده الشكل الموت والهلاك
وفقدان الحبيب او الولد ايله تفسير اولندينى مختار يمز اولان عبارت مناسب در ودخى
بددعا مقامنده اكل الله امه ديرلر (مثل مست شدن) مست اولدى (جذل شاد شدن)
مسروراولمق يقال (جذل شاد شد) مسروراولدى (وهو جذل وجذلان مرد شادمان)
مسروراولان رجل (وهى جذلى زن شادمان) مسروراولان خاتون (جهل وجهالة
نادان شدن) بيلز اولمق يقال (جهل الامر ندانست كار را) ايشى بيلدى وهى جاهل
وجهول وفي المثل كفى بالشك جهلا يعنى اكر ححك حق اولديفته شك اولنور
ايسه زهى جهالت (جبل آستن شدن) خاتون كبه اولمق (يقال جبلت آستن
شد زن) خاتون كبه اولدى (وهى جبلت زن آستن) كبه خاتون (وهن جبالى
زنان آستن) كبه خاتونلر ج (جذل ريزيدن مژه چشم) كوزك قباغنده سيويلجي
چيقيق ايله كريكور دوكلك (خجل شرم زده شدن) اوتانمق يقال (خجل
شرم زده شد) اوتاندى (وخجل فلان بأمره) ديرلر بر كسنه كندو ايشنده
خيران اولوب ايدو جكنى بلسه وخجل دولتى هضم ايتيوب اظهار بظر اتمك
معناسنه دخى كلور وفي الحديث اذا جعتن وقعتن واذا شبعتن خجلتن يعنى آجيدى فخرده
مسكنت ايدوب خاك ايله يكسان او اورسز وطويدي فخرده حيا ايدو جك وخجالات
چكه جك اوضاع ايدرسز (خضل تر شدن) ايصالنمق وياش اولمق يقال (خضل تر شد)
ياش اولدى (خطل خطا كردن در سخن) سوزده خطا اتمك يقال (خطل في الكلام
ياوه كرد در سخن) سوزده فحش ابتداى وفاسد سوز سويلدى واحق كسنه يه
ومضطرب كلامه خطل ديرلر (ذهل وذهول غافل شدن) غافل اولمق وفراموش
اتمك يقال (ذهل عنه علم باندن وذهل قمع باندن) غافل شد ازوى) آندن غافل اولدى
(رجل ورجلة پياده شدن) يايان اولمق يقال (رجل پياده شد) يايان اولدى (وهو رجل
وراجل ورجلان مرد پياده) يايان اولان كسنه وهم رجل ورجلة ورجلى ورجال
ورجالة وراجيل ورجال ج ويايغى بيوك كسنه يه ارجل ويوروكن كسنه يه
رجيل ديرلر (زهل سست شدن گوشت) ات مضطرب ومسترخى اولمق كه تركيده
سولوك تعبير اولنور (زحل بانك كردن بانبوهى) چوقلق ايله آواز اتمك كه چيفلتو

و ناكل قومك غياث
ومعقدي اولان كسنه دن
يقال فلان ناكل قوم
اى قوامهم ومعقدهم
قال ابو طالب في مدحه
عليه السلام هو ابيض
يستقى الغمام بوجهه
نحال اليتامى عصية
للارامل مطرزي
ايضا حده ديدى كه
نحال لفظى نموده دن
ماخوذ در دوه
اشكبه سنده باقى
اولان علف معناسنه دركه
دومك قوامى آنكه در
فلان ادم قومه
وادام بنى ايسه ديدى كرى
كبي صراحده مثل
پناه جاى ديدى (منه)
وفي المثل الشباب
مطية الجهل نظم كريمه
واقع اولان اذ اتم
جاهلون كنى ابن عباس
احبيبان عبارتيله
تفسير ابتداى و ناكل
الحسن اى شبان لان
الشباب مطية الجهل
قال ابو نواس بيت كان
الشباب مطية الجهل
وعمن الضحكات
والهزل (منه)

ایتمک تعبیر اولونور یقال مهاب زجل ای ذو رعد (زعل نشاط کردن) مسرور اولوق
یقال زعل بالکسر ای نشط فهو زعل نشط (شهل وشهله میش چشم شدن) قویون کوزلو
اولوق کوزوک قره سی کولک ایله مختلط اولمقدن عبارتدیر یقال شهل میش چشم شد قویون
کوزلی اولدی (وهو اشله میش چشم) قویون کوزلی اولان کسنه واول کوزه شهاده
دیرلر وانشد الفراء بیت ولا عیب فیها غیر شهلة عینها * کذلک عناق الطیر شهلا عیونها *
واورته یاشلو عاقله خاتونه شهلة دیرلر تقول شهلة فی عینها شهلة (صحیل کران آواز
شدن) بوغوق و قالین سسلو اولوق بخوحه کبی (عجل وعجلة شتاب کردن) عجله ایتمک یقال
(عجل شتاب کرد) عجله ایتمدی (وهو عجل عجلان مرد شتابنده) عجله ایدن رجل (وهی
عجلی زن شتابنده) عجله ایدن خاتون و یقال حبک من الدنيا مثل عجلالة اراکب وعجلالة
الحالب ای شیء یسر (عطل وعطل فی پیرایه شدن زن) خاتون حلی دن خالی اولوق یقال
(عطلت فی پیرایه شدن زن) خاتون حلیسر اولدی (وهی عاطل وعطلة وعطل ومعطال
زن فی پیرایه) حلیسر اولان خاتون اگر چه عطل اصلنده خاتونک پیرایه دن خالی
اولسنه دیرلر ایدی صکره هر خالی اولان شیئده استعمال اولنور که عطل الرجل من
المال والادب دیرلر و کرشی اولیان قوسه دخی عطل اطلاق ایتدیلر و یقال لاغر
وان یحسد الخالی العاقل وینافس الناقص الفاضل و یقال رب عاریة عطل لایشینها
المری والعطل وکاسیة حالیه لایزبها الحلی والحلل (عمل کار کردن ایش ایشلمک یقال
(عمل کار کرد) ایش ایشلیدی (وهو عامل وعمل کارکن) ایش ایشلین کسنه (وهی العمالة
مزدکار) عملی مقابلنده ویریلان نسنه در که ایشیمک تعبیر اولنور وایش ایشلمک اوزره
مطبوع اولان کسنه یه عمل دیرلر وایشیمک اجر تنی کسنه دیدجک یرده اعط العامل
عماله ووقفه جماله دیرلر وایش ایشلمک که قوی اولان کسنه یه ابن عمل دیرلر والایرله
چامورده و صوده ایش ایشلین کسنه لره عماله دیرلر (غزل غزل گفتن) غزل سولمک
که معروفدر یقال (غزل غزل گفت) غزل سولیدی وغزل صاحب غزل دیرلر
وتقول ان صاحب الغزل اصل من ساق المغزل وفي المثل اغزل من امری القیس (فشل
بددل شدن) قور قاق اولوق جین کبی یقال (فشل بددل شد) قور قادی و یقال دعی الی القتال
ففشل ای جین وذهب قوته (قبول پذیرفتن) قبول ایتمک یقال (قبل الشیء پذیرفت چیزی را)
نسنه فی قبول ایتمدی (وهو قابل پذیرنده) قبول ایدیچی کسنه (قبل کوشد چشم) کوزی
اگری اولوق شوریجه اوزره که کوزک سیاهی بورون طرفه مائل اولوب کویا بورنده
باقری یقال (قبلت عینه کوشد چشم او) کوزی اگری اولدی وهوا (قبل مرد کوشد چشم) کوزی
اگری کسنه (قبل سیشناک شدن) بیتلو اولوق یقال (قبل سیشناک شد) بیتلو اولدی وخوار

علی البحر ایشنه
کیده جک کسنه قارنی
طوبور مقی ایچون صبر
ایتیوب همان الینه
نه کبر رسد آتش دیروب
ایشنه کیدر اول اکل
ایتمدی نسنه عجلاله
الراکب (منه)
یعنی نیجه بی جامه و بی
پیرایه خاتون وارد که
آنک حسن و جمال
مادر زادی اولمغه اگا
بی جامه و بی پیرایه لاک
عیب و بر سر و نیجه
جامه پوش و پیرایه دار
خاتون وارد که آنک
حسن و جالی اولمغه
اگا جامه و پیرایه زینت
و بر سر (منه)
جوهری ابو عمرو بن
الملاذن نقل ایدی که
فصول وزنده فانک
فخیله مصدر لفظ قبول
دن غیری استماع
اتعدیم بعضیروضه
ووقود مصدر در
دید و بعضیله دیدی که
قبول وولوج شاذ در
والا اولمری مضعوم
اولوردی (منه)

(و حقیر)

و حقیر اولان کسنه یه قلی دیرلر (وهو قلی مرد سیشناک) بیتلو اولان کسنه وفي المثل
اضر من قلة السهر و بر قوم زیاده چوق اولسدلر هم فی کثرة القمل دیرلر (وبرزک شکم
شدن) وقارنی بیوک اولوق (کسل کاهل شدن) کاهل اولوق که تحریف ایدوب کاهل
دیرلر وجوهری التثاقل فی الامر عبارتیه تفسیر ایتدی یقال (کسل کاهل شد) کاهل
اولدی (وهو کسل وکسلان مرد کاهل) کاهل رجل وهم کسالی وکسالیج (وهی کسلی
و مکسال زن کاهل) کاهل خاتون امرأة مکسال دیرلر خاتون او تور دینی موضعدن حرکت
ایتمسه و بوکلام خاتونی مدح در و تووم الضحی دیدکبری کبی یعنی قوشلو قلده دک او بور
(نجل فراخ چشم شدن) کوزی واسع اولوق یقال (نجل فراخ چشم شد) کوزی بیوک
اولدی (وهو انجل مرد فراخ چشم) کوزی واسع اولان کسنه (وعین نجلاء چشم فراخ)
واسع اولان کوز (نحول نزار شدن) آریق اولوق که هزال کبی یقال (نحل جسمه) علم
بایندن ونحل فتح بایندن معلوم صیغه سیله ونحل مجهول صیغه سیله (نزار شدن او) آنک
بدنی آریق اولدی (وهو ناحل ونحیل ونحل ومنحول مرد نزارتن) بدنی آریق کسنه
(نفل تباه شدن ایدیم در پیراستن) دباغت ایدرکن دری خراب اولوب چوریمک یقال
(نفل الادیم تباه شد ایدیم) سختیان خراب اولدی ولفظ نفل ده فساد معناسی مأخوذ
اولمغه فلان نفل دیرلر فاسد التنبس ونقل قلبه علی ضغن ونقلت نیاتم فسدت و میان
قومده نیمه معنارنده استعمال اولنور و غلام نفل و جاریة نغلة دیرلر زنبه یعنی ولد
الزنا معناسنه و یقال جاریة نغلة کاهلها باچی چوروک اولان چوزة نغلة دیرلر
(نهل نخستین بار خوردن آب) ابتداء امر دن صوابچمک زیاده یه ابتداء صویه
کتوروب اسقاء ایدرلر بعده دوه یانه حق موضعه کو تورورلر و بودفعه صوابچمکه علل
دیرلر یقال (نهل الشراب نخستین بار خورد شراب را) شرابی اول دفعه ده ایچیدی
ابوزید دیدی که ناهل عطشان وریان معناسنه اضداد دندر (هبل بی فرزند شدن مادر
و پدر) والده و والد سز قالمق ثکل کبی م (اثم و مأثم کناه کردن) کناه ایتمک یقال (اثم
کناه کرد) کناه ایتدی (وهو اثم واثم و مأثم کناه کار) کناه ایدن کسنه واثم احتراز
معناسنه در تقول فلان من الحیاء یتلم ومن اللحم یتأثم واثمک جزاسنه اثم دیرلر تقول
فلان یفزع من الاثم اشد مما یفزع من الاثم (اجم دشمن داشتن خوردنی) بر نوع طعامه
مداومت ایتمکله آنی کریه ایتمک که ترکیده او عاتق تعبیر اولنور یقال (اجم الطعام دشمن
داشت طعام را) طعامی سوسر اولدی (ادم وادمة کندم کون شدن) بوغدای رنگلو
اولوق که اسمرا لون اولوق تعبیر اولنور یقال ادم علم بایندن وادم حسن بایندن (کندم
کون شد) اسمرا لون اولدی (وهو آدم کندم کون) اسمرا لون اولان کسنه (الم دردمند)

وفي مثل احوار من دسی سده ص حب وسط بدی که دوم نوم او فیه زدن بر فیه در آند بر قاضی جاور ابدی که امک
ظلم جوری بله مثل ضرب و لور و دی جوری زدن بری بود که (۲۰۰) حضور به ایکی کسسه کاوب بری

شدن) درد او املق یقال (لم درد مند شد) درد لو اولدی (وهوالم والم مرد درد ناک)
درد لو اولان کسسه (بشم نا کوارد شدن) امتلا املق که تخمه تعبیر اولنور یقال (بشم
من الطعام نا کوارد گرفته شد از خوردن) طعامدن امتلا اولدی (بکم لک شدن) دیلسز
املق یقال (بکم کنگ شد) دیلسز اولدی (وهوایکم مرد لال) دیلسز اولال کسسه (جشم
وجشامة رنج بردن کار را) برایشه زیاده امک چکمک یقال (جشم الامر رنج کشید
کار را) ایشه زیاده زجت چکدی (جمع آرزو مند شدن بکوشش) ات یکه حریص
املق و طعامد اشها اولماغه دخی دیرلر (رجة و مرجة و رحم بخشودن) مرجت
ایتمک که اسرکک تعبیر اولنور یقال رجہ علم باندن و رحم حسن باندن بخشود
بروی) اکا مرجت ایندی (وهو راحم و رحیم بخشاینده) مرجت ایدیحی کسسه (وهو
الرحن بسیار مرجت کننده) مبالغه ایله مرجت ایدیحی که حضرت اللهدن غیری به
اطلاقی جائز دکلدر زیر نظم کریمه اصلا غیری به اطلاقی جائز اولمین لفظ جلاله به
مقرون ایندی حیث قال سبحانه و تعالی قل ادعوا الله و ادعوا الرحمن و لفظ رحیم راحم
و مرحوم معنای دخی کلور (زهم و زهومة بوی گرفتن گوشت) انک راحمسی متغیر
اولوب قوقق یقال (زهم اللحم و زهومة بوی گرفتن گوشت) ات قوقدی و برنسنه
یا غلوا املق معنای دخی کلور یقال (زهمت بدی) ای سمت و زهم شهم معنای دخی قوقش
ان زهم دیرلر (سقام و سامة بستوه آمدن) امالات ایتمک که اوصافق و یقیمق ایله تعبیر
اولنور یقال (سقم و سقم منه بستوه آمد ازوی) آندن اوصاندی و طویدی و اول
کسنه به سؤوم دیرلر یقال یغضب یغضب سؤوم ثم یقضى قضاء سده دوم (سدم
بشیمانی خوردن و اندوهگین شدن) بشیمان املق و محزون املق سادم نادم
وسدمان و ندمان دیرلر بشیمان و محزون اولان کسنه به (سقم و سقم و سقام بیمار شدن)
خسته املق یقال سقم علم باندن و سقم حسن باندن (بیمار شد) خسته اولدی راغب
رجه الله سقم و مرضی شو وجهله فرق ایندی که سقم بدنه مخصوص مرضدر
و مرض بدن و نفسه شاملدر (وهو سقم و سقم بیمار) خسته اولان کسسه (و سقام بسیار
بیمار شونده) چوق خسته اولان کسسه و مذکر و مؤنثه اطلاق اولنور و خسته لکی
چوق اولان موضعه مستقمه و کند و واهلی خسته اولان کسنه به مستقم دیرلر (سلامة
رستن از آفت) بلادن قور تلق یقال (سلم برست) قور تلدی (وهو سلم و سالم رسته)
قور تلان کسسه این السکت بدی که لاندی تسلما کان کذا دیرلر لا والله الذی سلمک ما کان
کذا تا و بلند یعنی سکا سلامت و برن الله حق ایچون شویله اولدی و دخی اذهب بدی
تسیر دیرلر اذهب بسلامتک معنای دخی و بر کسسه کج و قتی زیاده مضطرب اولسه بات بلیله
سایم دیرلر اذین معنای دخی بیان صوقش کسسه بات بلیله نابغیه دید کلری کبی که

آخر دن دعوی
ایشدی که بنم بونک
اوزونده بیک درهم
حقم وارد دیومدی
علیه دیدی که بلی بنم
اوزومده حق وارد
لکن بش منه دفع کره
مستحق اوله جقدر
سزدن نیاز ایدرمکه
بش منه تمامنده بن
بیک درهمی ادا انک
ایچون کتورد که
بلکه بومدی بی بوله هم
وبا که زجت اولور
وزمان عد التکرده
با که ظلم اولور بوی
بش منه حبس ایدلکه
بن بیک درهمی کتور
دکه حاضر بولایم
مدعی علیه بوسوز به
مدعی درد مندیش
بیل حبس ایندی
وفیه قال الشاعر بیت
اصطبر لفلک الجاری
علی کل غشوم فهو
الدائر بالامس علی
آل سده دوم (منه)
وقولهم السلام علیکم
این الانباری بدی که
لفظ سلام ده ایکی
قول وارد بعضیلر
دبیلر که اسماء الهیه
دندر پس الله علیکم
فوه منده اولور که
الله علی حفظکم
معنای دخی بعضیلر
دیدی که سلامه علیکم
معنای دخی که پس
لفظ سلامه سلامه

نابغه ناک شوکلامنه تلیمج در که بیت فیت کانی ساور تنی ضعیفه من الرقش فی اشیاء السم
نافع (شیم سرد شدن) صوغوق املق و قد شیم الماء فهو شیم (ضیم کز شدن) اکری
املق یقال (ضیم فوه کز شده ن او) آنک اغزی اکری اولدی (وهو اغیم کز دهن
اغزی اکری کسسه جوهری دیدی که ضیم عوج معنای دخی و بورون یوزک بر جابنه
اکری املق کذلک اوموزک بری اکری املق و متضاج اغزی اکری کسسه در دیدی
(ضرم افروخته شدن آتش) آتش علوانک (وسخت کرسنه شدن) و زیاده آج املق
(طعم خوردن خوردن) طعام یقال (طعم بخورد خوردن) طعامی بدی (وهو اطعم مزه)
داد که قوه ذاتقه حس ایدر حلاوت و صرارت کبی و الطعم طانک ضعیله و الطعام و المطعم
و الطعمة خوردن) اکل اولنه جق طعام لکن لفظ طعام بغدایه دخی دیرلر خاصه
و طعمه جهت معاشه و کسبه دخی دیرلر یقال فلان عقیف و خیث الطعمه و شدید
الاکل کسنه به مطعم و مرزوق اولان کسنه به مطعم و مضیاف اولان کسنه به مطعم
دیرلر و فی المثل تطعم تطعم یعنی هله بر کره جک داد که حظ ایدر سین و سکا اکل ایتمه
شوق حاصل اولور اول کسسه حقنده ضرب اولنور که بر شینه شروع ایتمکین خوف
ایدوب رغبت ایتمه یعنی هله آزیجق شروع ایله صکره حظ ایدوب رغبت ایدر سین
و یرتیمی قوشک صیدی طوتوب صیق دینی ایکی چنکاله مطعمتان دیرلر (عدم و عدم
نایافتن چیزی را) برنسنه بی بولماق که یتورمک ایله دخی تعبیر اولنور یقال (عدم الشیء
نیافت چیزی را) نسنه بی بولمادی و درویش شدن و فقیر املق یقال (عدم الرجل درویش
شد مرد) رجل درویش اولدی یعنی فقیر اولدی (وهو عدم درویش) فقیر اولان کسسه
(عدم و عدم نازاینده شدن زن) خاتون طوغور مامق یقال عقیمت معلوم صیفه سیله
و عقیمت مجهول صیفه سیله (نازاینده شدن زن) خاتون طوغور میچی اولدی (وهی عقیم
و معقومة زن نازاینده طوغورمین خاتون و ولدی اولمین رجله دخی عقیم دیرلر
(وریع عقیم و عقام بادی سود) منفعتی اولمین ریج که نه سوق صحاب ونده اثمار اشجار
ایدر و یوم قیامت عقیم اطلاق اولندی بی اول کوندن صکره کون اولندی بی ایچوندر
و تقول فلان شره مقیم وهو من الخیر عقیم و صاحبه نفی اولمین عقله دخی عقیم
دیرلر حدیث مرفوعه واقع اولدی که عقل ایکی نوعدر اولاهل دنیا ناک عقلی که
عقیم در ثانیاهل آخرتک عقلی که متمر در و بر درد که آندن هیچ بروجهله خلاص
ممکن اولیه اکا عقام دیرلر و بر کسنه به بد دعا مقامنده رماه الله بالسقام و بالداء العقام
دیرلر و بدخوی اولان کسنه به دخی عقام الخلق و غریب و مشکل اولان عقیم

هروری شرح مشارق
الانورده بدی که
مخور اولان کسنه به
مطبوب و بیلان
صوفان کسنه به سلم
دید کلری نقال
طریقله در (منه)
جوهری دیدی که
عقام لفظنده قیاس
عینک ضمیر لکن
مسموع اولان قهله در
و بو فقیرک غنده
موجود اولان نخ
اساعده ضم ایله
تصحیح اولغشدر (منه)

دیرلر (علم دانستن) بیلک یقال (علم بدانست) بیلدی (وهو عالم و علم دانا) بیلجی و علم عالمدن ابلق در و علامه سخت دانا زیاده بیلجی زیاده عالم اولان کسسه که تامباله ایچوندر بلکه مباله یی توکید ایتکله مباله اخیای مفید اولور و تقول هو من اعلام العلم الخافقة و من اعلام الدین الشاهقة (علم شکافته شدن لب زبرین) اوست طوداغی مشقوق یعنی بیریق اولمق یقال (علمت شفته العلیا شکافته شد لب زبرین او) آنک اوست دوداغی بیرنق اولدی (وهو علم لب بالایش شکافته) اوست طوداغی بیریق کسسه و مؤنثی علماء دیرلر (غنم زشت خوردن طعام) طعامی آداب ایله اکل ایتیموب شده ایله دوکه صاحبه یلک و اکول اولان کسسه یه متقدم دیرلر (غرم و غرامة و مغرم و مغرم تاوان کردن) اوده مک که اداسی واجب اولان نسنه یی ادا ایتمکن عبارتدر یقال (غرم الشی تاوان کرد چیز را) اوده دی نسنه یی (وهو غارم و غریم تاوان دهنده) اوده ین کسسه جوهری دیدی که غریم بورجی اوزرینه آلان کسسه درکه بورجلو تعبیر اولنور یقال (خذ من غریم السوم ما سغ) یعنی یاره من بورجلو هرته ویررسه آل و بورج صاحبه یعنی آله جتی اولوب ایچده صاحبه اولان کسسه یه دخی غریم اطلاق ایدرلر دیدی و غرم ماده سنده ثقلت ملحوظ اولغله فلان مغرم دیرلر دین ایله آخر لشمش در معناسنه و تقول علیک بالصدق وان جر علیک المغارم وایاک و الکذب وان ساق علیک المغارم و نعم ماقاله المصنف فی النوائغ الدین رق والاداء عتی غلته: تیز شهوت شدن مرد وزن) رجل و مرأه ک شهوت جاعی غالب اولمق (غم غنیمت کرفتن) مال غنیمت آلمق یقال (غم المال غنیمت کرد مال را) مالی غنیمت ایتدی (وهی الغنمة) مال غنیمت غنیمت اولسان مال غنایم ج (والمغرم م) مغارم ج و غنائک ان تفعل کذا دیرلر غایتک و قصارک معناسنه (فهم و فهمه در یافتن چیزی را) بر نسنه یی فهم ایتک که متعدی در یقال (فهم الشی در یافت چیز را) فهم ایتدی نسنه یی (فهم دریابنده شدن) فهم ایدجی اولمق که لازمدر یقال (فهم الرجل دریابنده شد مرد) فهم واکلامق صاحبه اولدی رجل فهو فهم مرد دریابنده فهم ایدجی رجل و فی الاساس من لم یؤت من سوء الفهم اتی من سوء الافهام و قل من اوتی ان یفهم و یفهم حاصلی بودرکه اول کسسه که درست فهم ایتکله قادر اوله مرادین غیره تفهیمه قادر اوله من زیرا بغایت نادر درکه هم فهمه قدرت و هم تفهیمه قدرت نعمته مظهر اوله لر و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء (قدم آمدن) کلک سفردن وطنه یا بر کسسه نک یانه کلک کبی یقال (قدم البلد آمد شهر) شهره کلدی (و قدم علی الرجل آمد بر مرد) رجل اوزرینه

(کلدی)

کلدی (وهو قادم مرد آتیده) کلجی کسسه و جرمنی عقوایله دیه جک یرده اجهله تحت قدمیک دیرلر و بر کسسه فلان کسسه نک اوزرینه مکارم و معالی ده تقدم ایتدی دیه جک مقامده مشی الیقدمیه و التقدیمیه و التقدیمیه دیرلر که یقدمیه و تقدیمیه تقدم یه نسبت در یعنی اول مشی ایله مشی ایتدی که خلق اکا یقدم یا خود تقدم دیرلر و قدم و قدم تقدم معناسنه اولغله اکا نسبت ایتدیلر (قرم آرزومند شدن بگوشت) ات یمکه حریرص اولمق یقال (قرم الی اللحم آرزومند شد بگوشت اته آرزو ایتدی و اول کسسه یه قریم دیرلر و تقول لیس من الشرف و الکرم عادة الشره و القرم) قضم خوردن بدن دان پیشین) بر نسنه یی اوک دیش ایله یلک یقال (قضمت الدابة الشعیر بخورد دستور جورا بدن دان پیشین) دابه آرپه یی اوک دیشی ایله یدی و بهشی یمدم دیه جک یرده ماذقت قضا ما دیرلر و بوتون آغز ایله اکل ایتکله خضم دیرلر آغزک اوکیله اکل ایتکله قضم دیدکلری کبی و فی المثل یبلغ الخضم بالقضم یعنی اطراف اسنان ایله آغزک ایله شبع حاصل اولور مراد اولنان نسنه هر تقدیر صعب و بعید اولور سه اکا رفیق و تانی ایله وصول ممکن اولور دیه جک یرده ضرب اولنور و لقد احسن من قال بیست تبلغ بأخلاق الثیاب جدیدها و بالقضم حتی تدرك الخضم بالقضم (و چیز خشک خوردن) یقال (قضم الشی الیابس بخورد چیز خشک را) قوری نسنه یدی (و ریخته شدن دندانها) و دیشلر دو کلک یقال (قضمت اسنانه ریخته شد دندانها ییش) آنک دیشلری دو کلدی (و قضم دهان ریخته دندان) دیشی دو کلش آغز (ثم و لثم بوسه دادن) او یلک یقال (ثم خده ببوسید رخ اورا) او یدی آنک یکاغنی و لاثمک جعی ثم کلور و فرا دیدی که لثم یوزه باغلا دقلری تقابه دخی دیرلر بورون اوزرینه باغلا دقلرینه لغام دیدکلری کبی (و لثم فاهها) آغزینی خاتونک آغزینه یا شقی وضع ایدر کبی وضع ایتسه (لزوم لازم شدن) لازم اولمق که یانندن مفارقت ایتماک و واجب شدن ایله دخی تفسیر اولندی یقال (لزومه لازم شد اورا) اکا لازم اولدی یا واجب اولدی و هو لازم معروفدر (لقم فرو بردن) یو تمق یقال (لقم اللقمة فرو برد لقمه را لقمه یی یوتدی و اکول کسسه یه تلقامه دیرلر کثیر اللقم معناسنه لهم دخی لقم معناسنه در (ندم و ندامة پشیمان شدن) پشیمان اولمق یقال (ندم پشیمان شد) پشیمان اولدی (وهو نادم پشیمان) شونده پشیمان اولان کسسه ندمان دخی یو معنایه معلوم اوله که نادمی علی الشراب دیرلر وقت شربده ندیم و مصاحب اولسه و منادمه و مدامنه دن مقلوب در زیرا ندیم اولان کسسه مصاحب اولدینی کسسه ایله ادمان شرب ایدر نعمة و نعم خوش عیش شدن عیشی ابو و نعمتی طیب و واسع اولمق یقال نعم نعم علم یانندن و نعم بنعم حسن یانندن و نعم

لکن مصنف اساسه
دیشلرک اوچلری
قیلای ایله و فیروز
آبادی دیش یایلق
واوچلری قیلای
ودیش کدیک اولای
ودیش قرارمق ایله
تفسیر ایتدی (منه)
و فی المثل هو الزمک
من شعراست قصک
قص و قصص صدرده
اولان کموک و قیل
معناسنه درکه بوجهله
انلردن مفارقت ممکن
دکلدر بعض اقارب
واجبایندن مفارقت
مراد ایدن کسسه نک
حققی انکار ایدن کسسه
حققده ضرب اولنور
(منه)
عرب فلان قادم سادم
دیرلر بعضیلر دیدی که
سادم اول کسسه درکه غم
سبی ایله عقلی متغیر
اولمش اوله ماه سادم
دیرلر متغیر معناسنه
بعضیلر دیدی که سادم
اول کسسه درکه غم
سبی ایله ذهاب و بحیثه
قادر اولیه کویا غم
آنی حبس ایدر بعو
سدم دیرلر ضرایدن
منع اولفسه کذا
فی الزاهر من عینیه
(منه)

بنعم علم بآبندن ماضی وحسن بآبندن مضارعندن مرکب در ونعم بنعم ورث بآبندن
(خوش عیش شد) ایو عیش صاحبی اولدی (وهو ناعم مرد خوش عیش) خوش عیش
صاحبی اولان کسسه وهو النعم عیش نعمت که دیرلیک دخی تعبیر ایدر لرودعا مقامنده
انعم الله عليك وانعم صباحا ومساء وعم صباحا دخی دیرلر و دیده لر روشن دیه جک
یرده انعم الله بك عینا ونعمک عینا دخی دیرلر وسأله حاجة فانعم لی بها یعنی آندن
بر حاجت استدیم بکا نعم دیدی و کوزک صدقه سی شونی شویله ایله دیه جک یرده
افضل ذلك نعم عین ونعمی عین دیرلر (نعم سخت حریص شدن بخوردن) اکل و شربه
زیاده حریص اولق (هرم سخت یر شدن) زیاده پیر اولق یقال (هرم سخت پیر شد)
زیاده پیر اولدی (وهو هرم سخت پیر) زیاده پیر اولان کسسه (وهو هرمی سخت پیران)
ج و پیر اولان شیخدن طوغان ولده ابن هرمه و عجوزدن طوغنه ابن عجزه دیرلر: ن
(اذن دستور دادن) اذن و یرمک یقال (اذن له فی کذا دستور داد مرا ورا بفلان چیز)
اذن و یردی اکا فلان نسنیه (اذن کوش داشتن) قولاق طوتمق یعنی استماع ایتمک یقال
(اذن له کوش داشت اورا) اکا قولاق طوندی که اذندن مأخوذ در قولاق معناسنه
(جاء فلان ناشرا اذنیه) دیرلر طامع معناسنه و جاء لابساً اذنیه دیرلر متغافل معناسنه و فی المثل
انا اعرف الارنب و اذنیها یعنی بن فلان خصوصک غورینه و اصلم و عندمده طوشان
ظاهر اولدینی کبی ظاهر در (اذن دانستن) بیک یقال (اذن به بدانست اورا) آتی بیلدی
و ابذان اعلام معناسنه در تقول سیاه بالخیر مودنة والنفس بصلاحه موقنة (امن وامنة
امین داشتن) امین اتخاذا ایتمک یقال (امنه علی کذا و بکذا امین داشت اورا برفلان چیز)
آتی فلان نسنیه ابن اتخاذا ایتدی (امانة استوار شدن) امین اولق که خوف زائله اولق
کبی یقال امن الرجل علم بآبندن و امن الرجل حسن بآبندن (استوار شد مرد) رجل
ایمن اولدی (وهو امین و امان و امان مرد استوار) امین اولان کسسه (بطن و بطنه
شکم بنده شدن) عبدالبطن اولق و قارندن غیری مهمی اولمین کسسه بطن دیرلر
ثبن و ثبانه زیرک شدن) زیرک و فطانت صاحبی اولق که دقایق اموره اطلاعه
قدرتدن عبارتدر و طبن و طبانه دخی بومعنایه در (ثفن درست شدن دست از کار)
ایش ایشلکدن النده خشونت پیدا اولق (خشونة درشت شدن) درشت اولق که
ایری اولق تعبیر اولنور یقال (خشن علم بآبندن و خشن حسن بآبندن) (درشت شد)
درشت اولدی (وهو اخشن و خشن و خشن چیز درشت) درشت اولان نسنه
(درن شوخکین شدن) چرکلو اولق که کیرلو اولق تعبیر اولنور یقال (درن شوخکین
شد) چرکلو اولدی و دنیا به امالدرن دیرلر دکن و دکنه دوکون شدن توتون رنکلو

(اولق)

اولق سواد و حیرت مآبندن برلوندی یقال (دکن الثوب دودرنک شد جامه) توتون
رنکلو اولدی ثوب (وهو اذکن جامه دودکن) توتون رنکلو جامه (دمنه کینه ور
شدن) بغض ایتمک یقال (دمن علی فلان) ای ضغن (ذهن و ذهن زیرک شدن) عاقل
و فطن اولق یقال (ذهن زیرک شد) عاقل اولدی و ذهن قوه معناسنه دخی کلور
لهذا اساسه وهو القوة فی العقل و المسکنة دیدی و زیرک اولان کسسه به ذهن
و ذکن و فطن دیرلر زمن و زمانه افکار شدن کوتوروم اولوب یرندن حرکت قادر
اولماقدن عبارتدر یقال زمن افکار شد کوتوروم اولدی (وهو زمن مرد افکار) کوتوروم
اولان کسسه وهم زمینی ج (سمن و سمانه قریه شدن) سموز اولق یقال (سمن
قریه شد) سمیز اولدی و هو سمن قریه سموز اولان کسسه و خاتونلر سمورمک ایچون استعمال
ایتدکری نسنیه سمنه دیرلر و فی الحديث و یل للمسمات يوم القيامة و اهلی چوق اولان
سرایه دار سمنه دیرلر و تسمن بسلوب سمیز ایتدکری و فی المثل سمن کلبک یا کلبک
احسانه اساءت ایدن لثیم حقنده ضرب اولنور و لثیمه احساندن نهی موضنده دخی
ضرب اولنور و فی مثل آخر سمن کلب بئوس اهله یعنی کلبک اهلنک دوابنه آفت
اصابت ایتمکه کلب اول هلاک اولان دوابک لحومندن اکل ایدوب سموردی بیت
نچه خود فرمود لاهوری بطوسی * که مرک خر بود سک راعروسی * غیر یلرک سوء
حالتدن حسن حال پیدا ایدن کسسه حقنده ضرب اولنور و سمن یاغ معناسنه در
و فی المثل سمنکم هریق فی ایدمکم یعنی سزک یاغیکز کندی یاغ طولومکزه دوکیلور
طشره چیقمز اول بخیل حقنده ضرب اولنور که مالنی کندویه صرف ایدوب
آخره برجه اعطا ایتمز (شجن اندوهکین شدن) محزون اولق یقال (شجن اندوهکین
شد) محزون اولدی (وهو الشجن اندوه) حزن اشجان ج و مهم اولان حاجته دخی
شجن دیرلر قال ابن الاعرابی بیت من کان یرجو بقاء لا نقادله * فلا یکن غرض الدنیاله
شجننا (ضمان پذیرفتکاری کردن) ضامن اولق یقال (ضمن له کذا ضامن شد اورا
بفلان چیز) اکا فلان نسنیه بی ضامن اولدی (عطن: پوسیده شدن پوست در پیراستن)
دباغت و قتنده دری چوریمک یعنی قوقوب توکی یولتمق یقال (عطن الاهداب
پوسیده شد پوست) دری قوقوب چوریدی و اول دری به عطین دیرلر و اساسه
دیدی که عطین اول دری در که اوزرینه صو سپوب توکی یومشه سین
ایچون دورلر و بد چهره اولان کسسه به ماهو الاعطین دیرلر (عفن و عفونة
پوسیده شدن از نم) یا شدن چورویوب قوقق که متعفن اولق تعبیر اولنور یقال
(عفن الشی پوسیده شد چیز) چوریدی و قوقدی نسنه (وهو عفن و عفین پوسیده)

و فی الصحاح نعمة المین
بالضم یعنی قرۃ المین
(منه)

چو ریش نسنه (غضن انجوغ گرفتن) دری بوروشوب سولیک و پچه شدن ایله ده
تفسیر اولندی یقال (غضن الوجه انجوغ گرفت روی) یوز بوروشوب چین چین
اولدی (قرن پیوسته ابرو شدن) چاتیق قاشلو اولمق که ایکی قاشلرک اوچلری بورون
طرفه بری برینه متصل اولمقن عبارتدر یقال (قرن پیوسته ابرو شد) چاتیق قاشلی
اولدی (وهو اقرن و مقرون پیوسته ابرو) چاتیق قاشلو اولان کسنه (لتن درد خاستن
کردن آزابالش) یصدیق هموار اول مامقن بیون آغریق لحن زیرکک معناسنه در
(لحن بوی بد گرفتن) بد قوقق لخن السقاء دیرلر طولوم قوقسه و ملوث اولان جاریه یه
امة الخناء دیرلر و مذکری الخن در (اسن چیره زبان شدن) فصیح اولمق یقال (اسن
زبان آور شد) فصیح اولدی (وهو لسن والسن زبان آور) فصیح اولان کسنه لسان دل
معناسنه مذکر در کاهی کله دن کنایه ایدوب مؤنث اعتبار اولنور و میان قومده
سوز صاحبی اولان کسنه یه لسان القوم دیرلر و ملسون کذاب معناسنه در و لسن لامک
کسریله لغتدر یقال لکل قوم لسن ای لفة هـ (ر بله نادان شدن) احق اولمق یقال (بله
نادان شد) احق اولدی (وهو ابله مرد نادان) احق کسنه که درونی سالم اولان کسنه دن
عبارتدر که دروننده برشی یوق تعبیر اولنور لهذا ایام شبایده و هنگام دولنده
حوادث روز کار و طوارق سپهر ستکار شب و دولتند اولان کسنه لک مهمی اولماغله
هوفی شباب ابله و فی عیش ابله دیرلر. ولازلت ملق بهنیة و مبق فی بهنیة دیرلر فی سعة
من العیش معناسنه در (تفه و تفاهة و تفوه بی مزه شدن) قلیل و خسیس اولمق یقال (تفه
الشیء بی مزه شد چیز) آز و ادنی اولدی نسنه (وشیء تافه و تفه چیز بی مزه) آز و ادنی
اولان نسنه و تفه عطاؤه دیرلر قل معناسنه و برکسنه براعرا بی به عطیه و پردی اعرابی
دیددی که قد اتفقت یعنی آزو بردک (عمه: کنده شدن خوردنی) طعام فاسد اولوب قوقق
(جله دغ سر شدن) باشک مقدمک قلی دوکولمک جلج کبی یقال (جله دغ سر شد)
باشک اوکنک قلی دوکلدی (وهو اجله دغ سر) باشک مقدمک قلی اولمین کسنه
اجلج کبی (سفه و سفا و سفاة سبک خرد شدن) عقلی خفیف اولمق یقال (سفه تنک
خرد شد) خفیف العقل اولدی (وهو سفیه و سفه تنک خرد) خفیف العقل اولان کسنه
مخفی اولیده که سفه لازم اولماغله حسن بایندن دخی کلور و سفه نفسه دیرلر متعدی
صورتنده مع هذا سفهت نفسه کرک ایدی لکن سفه قوه سنده اولماغله بو وجهله استعمال
ایتدیلر و مابعدی منصوب اولدی یعنی صورتده البته علم بایندن کلور زیرا حسن باینک
منصوبی اولمز و ایو طوقو غامش ثوبه دخی سفیه دیدکری سفه معناسنه خفت ملحوظ
ادلدی ایچوندر و سافه الکشراب دیرلر برکسنه شرابی زیاده قراردن خارج ایچسه

(لهذا)

و فارمیده اول خاتونه
شغند دیرلر قال ابو
الخطیر بیت آن زشت
و دراز و پیر و شغند
کند بکدم چو کاهی
الوند (منه)
پس لسن سینک فحیله
مصدر در فصاحت
معناسنه و سینک
کسریله صفة مشبهه در
فصیح معناسنه ابن
الانباری مقامات
حریری شرحنده
دیددی که لسن شرده
فصاحة معناسنه
مخصوصه در برکسنه بی
هجو کبی خیره
استعمال اولمز اتی
وا کثر کتب لغته
تخصیص تصریح
اولدی (منه)
خرو شدن و اندک
شدن ابله تفسیر اولندی
و بی مزه اصلنده لذتی
اولمین میوه در ادنی
اولدی بیچون کاتفه
دیدلر (منه)

لهذا صوبی چوق ایچمکه باعث اولان طعامه مسفهد دیرلر (شره آرزو مند شدن)
حریص اولمق یقال (شره علی الطعام آرزو مند شد بخوردنی) طعامه حریص اولدی
و شره حرصک زیاده اقبیح و مذمومیدر (عله و عمه و عماهة و عموه و عموهة و عمهان
سرکشته شدن) حیران اولمق یقال عله ای تحیر و دهش و یقال (عمه سرکشته شد) متحیر
و متردد اولدی (وهو عمه و عامه مرد حیرت زده متحیر) اولان کسنه و جچی عمه کلور و علامتی
اولمین مفازیه ارض عمه دیرلر (فره و فراهة و فراهیة جلد شدن) چاپک اولمق یقال فره علم
بایندن اوله ناظر در و فره حسن بایندن باقیلرینه ناظر در (جلد شد) چاپک اولدی
(ودابة فاره ستور جلد) چاپک اولان دابه که نیک رو و ترکیده یورغه تعبیر اولنور سمر
بارکیرینه که اسب پالانی دیرلر و قاطره و جاره فاره دیرلر و فرسه فاره دیرلر بلکه
رایع و جواد دیرلر و دواب فره و فره و فره ستور جلد چاپک دابه لر ج (ودنه گرفتن)
و تکبر ایدوب بطراعتک یقال فره ای بطر و اشر (فقه دانستن چیزی را) برنسنه بی بیلک
یقال (فقه الامه بدانست کار را) ایشی بیلدی که متعدی در (فقه و فقاهاة داناشدن) عالم اولمق
(فقه الرجل داناشد مرد) رجل علم صاحبی اولدی که لازمدر (ورجل فقیه مرد دانای)
علم صاحبی اولان کسنه لکن فقه صکره علم شریعتده و فقیه علم شریعتده عالم اولان کسنه یه
تخصیص اولندی (فکه خوش منش شدن) خوش طبیعتلو اولوب لطیفه و مزاح ایتک
یقال فکه علم بایندن و فکه قمع بایندن و فکه حسن بایندن (خوش منش شد)
خوش طبیعتلو اولدی (وهو فکه دخی خوش منش) خوش طبیعتلو کسنه لاغ کوی
ایله تفسیری اولندی یعنی مزاح و لطیفه ایدن کسنه و فی الاساس رجل فکه ای طیب
النفس ضحوک و لاغ و لطیفه یه افکوهه و املو حه دیرلر و مفاکله عماز حه معناسنه در
و فی المثل لاتفا کهن امة و لا تبیل علی اکة یعنی امه ایله عماز حه ایتکه که سنی رسوای ایدر
و موضع عالی یه تبول ایدوب هر کس کوروب لوم اولنان کسنه منزله سنده اولور سین
مبسطه لئیدن نهی مقامنده ضرب او انور و فی مثل آخر لاتماز حن شریفا فی محقد
علیک ولادنیافچتری علیک (کره و کره و کراهیة و کراهة دشمن داشتن چیزی را)
برنسنه بی دشمن ایدوب سومک و اوصافق یقال (کره الشیء دشمن داشت چیز را) نسنه بی
سومدی (وهی الکراهیة جنک) وقت محاربه ده اولان شدت (و دشمن داشت شده) و دشمن
اولنان یعنی سولین نسنه (و کره و جهه دشمن روی شد) یوزی سولیدی که مکروه
اولدی و چرکین اولدی (وهو کره الوجه مرد زشت روی) چرکین و سولیز یوزلو کسنه
(که: ناپینای مادر زاد شدن) انادن طوغه کوز سزا اولمق یقال (که ناپینای مادر زاد شد)
انادن طوغه کوز سزا اولدی (وهو اکه و که مرد ناپینای مادر زاد) انادن طوغه کوز سزا اولان
کسنه مؤثی کهای در یقال (فی عمه و که فی ضلال و عی و خرج تبعه و تنکمه) دیرلر متحیر

وضال اولدی بی حالده ذاهب اولدی که نه طرفه توجه ایده جکین بلز واستعاره طریق ایله
صکره دن اعی اولان کسنه دخی اکده دیر لر قال (مصراع) کهمت عیناه حتی ایضناه (نراهه
خرم شدن جای) مکان مفرح و پاک اولمق یقال (نزه المکان) علم بایندن ونزه حسن بایندن
(خرم شد جای) مکان مفرح و پاک اولدی (وهو نزه ونزه جای خرم) خرم اولان مکان (نقه
مانده شدن یورولمق یقال نفهت نفسد اعیت) (نقه در یافتن) فهم ایتک یقال فلان لایفقه ولاینقه

المضاعف من هذا الباب

مب (خب کزبری کردن) خدعه وحيله ایتک یقال خب کزبری کرد) خدعه ایدوب
الدامی وهو خب مرد کزبری خداع وحيله کار کسنه خب البحر واصابهم الخب دیر لر
ریاح ملتوی و دریا زیاده مضطرب اولوب سکان کشتی کناره التجا ایدوب لنگر انداز
اولس لر (زب موی بسیار شدن ابرو) قاشک قلی چوق اولمق که قاش کور اولمق تعبیر
اولنور یقال (زب بسیار موی ابرو شد) قاش کور اولدی (وهو ازب مرد بسیار موی
ابرو) قاشی کور کسنه جوهری مطلقا قبل اوزون و چوق اولمغه تفسیر ایلدی و مصنف
اساسده دیدی که رجل ازب وامرأة زباء دیر لر قاشلرینک و قوللرینک و جسدلرینک
قبل چوق اولسد و فی المثل کل ازب نفوز و فی مثل آخر اسرق من زبانه که صاغر یا بان
فاره سی در و تقول صموا عن الحن کانهم زباب و صموا علی الخرص کانهم ذباب (صباة
سخت آرزو مند شدن) زیاده حریص اولمق که عاشق اولمق ایله تعبیر اولنور یقال (صب بها
و صب الیها عاشق شد بر آن زن) زیاده عاشق اولدی اول خاتونه (وهو صب مرد آرزو
مند) عاشق اولان کسنه (طب یزسک شدن) طیب شدن طیب اولمق یقال (طب یزسک شد)
طیب اولدی (وهو طب و هو طیب یزسک) معروف در جوهری دیدی که طیب علم طبه
عالم اولان کسنه در جمع قلی اطبه و جمع کثری اطباء کلور طب و طب لغت در و فی المثل
ان کنت ذا طب فطب لعینک و عرب هر استاد حاذقه طیب دیر لر (قب باریک میان
شدن) بی اینجه اولمق یقال (قب باریک میان شد) بی اینجه اولدی (وهو اقب مرد باریک
میان) بی اینجه اولان رجل (وهی قباء زن باریک میان) بی اینجه اولان خاتون لبابه و اب
خرم مند شدن) عاقل اولمق یقال (لب یلب) علم بایندن و یلب نصر بایندن (خرم مند شد)
عاقل اولدی (وهو یلب خرم مند) عاقل اولان کسنه و لب عقل معنانه جمعی الباب
والب و هو رخی اللب دیر لر واسع الصدر و فی لب رخی دیر لر سعة حال معنانه ه
(کثاثة و کثوثة انبوه شدن) صیق و کور اولمق یقال کثت لحتیه انبوه شد ریش او) آنک
صقالی صیق و کور اولدی (وهی کثر ریش انبوه) صیق اولان صقال و کثاء دخی دیر لر و صقالی
صیق کسنه کث اللحیه دیر لر و تقول من کانت فی لحتیه کثاثة کانت فی عقله غثاثة و ج

(زجج باریک و خید، شدن ابرو) قاش اینجه واکری یعنی مقوس اولمق یقال (زج
حاجبه باریک و دو تاشد ابرو بش) قاشی اینجه واکری اولدی (وهو ازج مرد کان ابرو)
کان ابرو اولان کسنه (وزججت المرأة حاجبا) دیر لر خاتون قاشی اینجه و اوزون
اتسه و ازجک مؤنثی زجاء در و مقوس اولان قاشه دخی ازج دیر لر و زجاج شیشه
معنانه در تقول لا تقاس الصنخور بالزجاج ولا الخرصان الزجاج مع (بحج و بحجة
کران آواز شدن) آغیر آواز او که بوغوق سسی اولمق تعبیر اولنور یقال (بح کران آواز
شد) بوغوق سسی اولدی و اول قدر چاغردم که سیم بوغولدی دیه جک یرده
(مازات اصبح حتی ابحی ذلک) دیر لر و هو (اصبح مرد کران آواز) سسی بوغوق کسنه
مؤنثی بحاء کلور (الحج چشم برهم چسبیدن) کوزک قباقلوی بری برینه یا شمشق چاپاقدن
یقال (لحجت عینه) ای اصمتت بالرمص فک ادغام ایله استعمال اولان الفاظ دندر
و مکان لاح دیر لر ضیق معنانه د (لد سیه بدن) زیاده خصومت ایتک یقال (لد سیه بدن)
زیاده خصومت ایتدی (وهو والد و الذند و بلند مرد پنده) زیاده خصومت ایدن کسنه
سفر جل لفظنه الحاق اینچون الد لفظنه نون زیاده ایدوب لندد و کاه همزه بی یایه
تبدیل ایدوب لندد دیر لر الد معنانه و الذندک تصغیری الید کلور زیرا تصغیر سبی
ایله نون حذف اولنوب اصلنه عودت ایتدی و قوم لد ج مذ (لذاذة و بذوذة زشت
شدن) چر کین اولمق یقال (بذالشی زشت شد چیز) چر کین اولدی نسنه (وهو بذشت)
چر کین نسنه (ورجل باذالهیة مرد زشت صورت) چر کین صورتی کسنه ریش
الهیة کبی و سئ الحال اولان کسنه دیه حاله بنده دیر لر (لذاذة باضره شدن) لذتلی یعنی
دادلو اولمق که لازم در یقال (لذالشی باضره شد چیز) نسنه لذت و دادلو اولدی (وهو
لذ و لذت باضره) دادلو اولان نسنه (لذة باضره یافتن) دادلو بولمق یقال (لذ الرجل الشی
باضره یافت مرد چیز را) رجل نسنه د دادلو بولدی که متعددره (بر و مبره نیکی
کردن) ابولک ایتک که عقوق مقابلی در (بره نیکی کرد اورا) اکا ابولک ایلدی (وهو
بر و بار نیکی کنند) ابولک ایدن کسنه و هم الا برار ج جوهری دیدی که ابرار برک
جعی و برره بارک جعی در و فی المثل لا یعرف هرا من بر ایتک ایدن ایله کلیک ایدنی بلز
دیجک یرده ضرب اولنور ابن الاعرابی دیدی که هر قویونی چاغر مغه و بر قویونی سور مکه
دیر لر (بر راست کردن سو کنند) یعنی طوغری ایتک که یمنده حاث اولمق تعبیر اولنور
یقال (بر فی یمنه راست گفت سو کنندش) یمنده طوغری سوبلدی (وراست شدن سو کنند)
و یمن طوغری اولمق یقال (برت یمنه راست شد سو کنندش) یعنی طوغری اولدی
یعنی یمن صاحبی یمنک موجب اجرا ایدوب یعنی بری بولدی (و یمن بره سو کنند
راست) طوغری یمن که صاحبی آند حاث اولماز (تر پر کوشت شدن) اتلور و سموز اولمق

و خصوصتده زیاده
میالغه قصد اولسه
شدیلد بد دخی دیر لر
(منه)

يقال تررت ای صیرت تارا وهو المثل (حره سخت تشنه شدن) زیاده صوسز اولمق
 يقال (حر الرجل سخت تشنه شد مرد) رجل زیاده صوسز اولدی و يقال اشد العطش
 جرة على قرة (وهو حران مرد سخت تشنه) زیاده صوسز رجل (وهی حری زن سخت
 تشنه) زیاده صوسز خاتون (حرار وحرية وحرارية آزاد شدن بنده) عبد وامه
 آزاد اولمق يقال (حر المملوك آزاد شد بنده) قول آزاد اولدی (وهو حر آزاد)
 آزاد اولان کسسه جعی احرار کلور (شراره بد شدن) یاره من اولمق يقال
 (وهو شریر مرد بد) یاره من کسسه وهم اشرار وشرار ج (وهو الشر بدی) یاره من لاق
 شرور ج (وهو شرمنه و او بد تراست از وی) بو آندن یاره من در تقول کان ابوک نار شرارة
 وانت منها شرارة شرافعل تفضیل در خیر کبی اشر دیمزلر بلکه اشر لفة دریه در
 (ضرارة نابینا شدن) اعی اولمق يقال (ضر نابینا شد) اعی اولدی (وهو ضریر مرد نابینا)
 اعی اولان کسسه (مرارة تلخ شدن) آجی اولمق که خلاوة مقابلی در يقال (مر تلخ شد) آجی
 اولدی (وهو مر و مریر تلخ) آجی اولان نسنه والامران الفقر والهزم مصنف رحمه الله
 الهزم والمرض دیدی هرگز ابو و کوئی سوز سولیدی دیه جک محله ما امر و ما احلی دیرلر
 وفی المثل صغراها مراها برفاجره خاتونک اوچ قزی و ارایدی که آنلری فحشیدن
 طشره چیغوب رجاله کورو نمکن منع و هربری کندی شغلی ایله مشغول اولغله امر
 ایدر ایدی ایکی کیره قیزه والده لرینک نصیحتی ایله عمل ایدوب بزه رضاء مادر لازمدر
 دیرلر ایدی کوجک قیز بغایت عجیب و غریب در که بزم والده من کندو فحش ایله
 آلوده و فجور ایله مشغوله ایکن کندو مرتکب اولدینی نسنه دن بزی نهی ایدر دیدی
 من بوره خاتون بو کلامی استماع ایدوب مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی کوچک قیز
 قیزلرک یاره منی در حقیر اولوب شری غالب اولان کسسه حقنه ضرب اولنور
 صغراها شراها دخی روایت اولندی هس (حس مهربان شدن) مرحمت ایتک يقال
 (حس له ای رقه) کس خرد دندان شدن (اوافق دیشلی اولمق يقال) کس خرد دندان
 شد (اوافق دیشلی اولدی) (وهو اکس مرد خرد دندان) دیشی اوافق اولان کسسه
 (مس بسودن) سورمک وصیغه مق يقال (مس بسود اورا) آنی صیغادی و د کدی (وبه
 مس من جنون و باوی حصه ایست از جنون) آنک حصه سی وارد در جنون دن و اول کسسه یه
 محسوس دیرلر ش (بشاشة وهشاشة کشاده روی شدن) کولر یوزلی اولمق طلاقه
 الوجه معنانه يقال ربش به وهش له والیه کشاده روی شد بوی) اکا طلاقه وجه
 اتدی که کولر یوز کوستردی تعبیر اولنور و فرح ایله تفسیر اولندی فی حروف مذکوره
 ایله صله لیموب فرح ایله طلاقه وجه میانه تلازم اولدیغنه بناء اولمق ملاحظه اولنور

(وکاه)

حره حانک کسریله
 قره به مشاکله والا
 اصلی قح ایله در یعنی
 زیاده شدید صوق
 کونده اولان عطش در
 (منه)

وکاه اولور که شین ثانیه بی یاه قلب ایدوب تبشش دیه جک یرده تبشش دیرلر (وهو
 بش وهش کشاده روی) طلیق الوجه اولان کسسه هس (غصه وغصص گرفته کلوشدن
 بخوردنی) طعام ایله بوغازی طوطولمق یعنی بوغازینه طعام طوروب آشاغی کتاما
 يقال (غص بالطعام گرفته کلوشد بخوردنی) طعام ایله بوغازی طوطولدی (وهو غاص
 وغصان مرد گرفته کلو بخوردنی) طعام ایله بوغازی طوطولن کسسه (وسخت تنک شدن
 جای مردم) قومک کثرتی سیبیه منزل طار اولمق (وغص المنزل بالناس تنک شد جای
 مردمان) قومه منزل طاری اولدی یعنی منزله صغمدیلر ویر یوزی باشه طار اولدی
 دیه جک یرده اغصت الارض علی وغصت بی دیرلر هض (غص کزیدن) ایصر مق يقال
 (غص یرده بکزید دستش را) الی ایصردی و ملک عضو ای غشوم وغوامض اموره
 مطلع اولان کسسه یه انه لغض دیرلر و بر کسسه غضبندن طوطاقلین ایصر سه فلان
 یعضض شفتیه دیرلر (غضاضة تازه شدن) تازه و طری اولمق يقال (اغض الشی تازه شد
 چیز) نسنه تازه اولدی وهو غص تازه و طری اولان نسنه غضیض دخی بو معنایه در
 و هر نصارت و بهجت صاحبی اولان نسنه یه غص دیرلر غص الشباب کبی ونصر
 بایندن غضاضة ذله معنانه در (قضض ریک آلود شدن) بر نسنه قوملو اولمق قضضت
 من الطعام دیرلر طعامی اکل ایدر کن دیشک آراسنه اوافق طاش کیره هط (ثطط
 کوسه شدن) کوسه اولمق يقال (ثط کوسه شد) کوسه اولدی (وهو ثط و ائط مرد کوسه)
 کوسه اولان کسسه وهم ثط و ثطاط ج و قاشلری آز اولان خاتونه ثطه الحاجین
 دیرلر (قطط: پشک شدن موی) صاج قویر جق اولمق يقال (قطط الشعر پشک شد موی)
 صاج قویر جق اولدی وهو قطط فک ادغام ایله (موی پشک) قویر جق صاج هظ (حظ
 بهره مند شدن) حصه دار اولمق يقال حظ معلوم صیغه سیله و حظ مجهول صیغه سیله
 (بهره مند شد) حصه مند اولدی وهو حظیظ و محظوظ و حظ و حظی مرد بهره مند حصه
 مند اولان کسسه و حظ نصیب معنانه جمع قلی احظ و جمع کثرتی حظوظ در و احظ دخی
 کلور علی غیر القیاس (فظ و فظاظه زفت سخن و زشت خوی شدن) یوغون سوزلو و یاره من
 خویلو اولمق يقال (فظ زفت سخن و زشت خوی شد) یوغون سوزلو و یاره من خویلو اولدی
 (وهو فظ زفت سخن و زشت خوی) یوغون سوزلو و یاره من خویلو اولان کسسه و تقول
 قوم غلاظ فظاظ کان اخلاقهم فظاظه ف (سف پیکیدن) دو کوب یو مشلق يقال (سف
 الدواء پیکیدار و را) دارویی دو کوب یو مشالیدی وهو السفوف داروی پیکیده شده
 یو مشالمش دارو وردی و حقیر اولان نسنه یه سفاف دیرلر عطیه سی آزا اولان نسنه سفیف
 اطلاق اولنور تقول تحفظ عن العمل السفاف ولا تسفله بعض الاسفاف (صکک هر دوزانو
 بهم کوفتن) یورود کده دیزلرین بری برینه اورمق که فرسده عیب عظیم در يقال صکک الحمار

الاسفاف دقة النظر
 (منه)

برهم زد دو زانورا خر) اشك ايبي ديزلرين برى برينده ووردى (وهو اصك خر
دوزانو بهم زننده) ايبي ديزلرين برى برينه ووران حار صك اصلنده مطلقا ضرب
معناسته در صكته ديرلر ضربته معناسته وصككت الباب ديرلر قيوبي وورسه يعنى
قايله سه (فكة احق شدن) احق اولمق واول كسسه كه كلماتي مضطرب اوله فكاك
ديرلر احق اولديغى ايجوندر و تقول فلان لاتقارقه الفكة ماصحت السماء الفكة (لفف
دير زبان) دليل اغير اولمق يعنى بطى في الكلام (وستبران شدن) و بوطى قالين اولمق
ضخامة فخذ معناسته يقال لف الرجل كران زبان شد مرد ياستبران شد رجل بطى
الكلام يابوطى قالين اولدى (وهو الف مرد كران زبان ياستبران) دليل اغير يابوطى
قالين كسسه (وهى لفاء زن كران زبان ياستبران) دليل اغير يابوطى قالين خاتون دل (زال
لاغر سرون شدن) اولوق آريق اولمق يقال (زل لاغر سرون شد) اريق اولمق اولدى
وهو ازل مرد لاغر سرون آريق اولمق اولدى (وهى زلاء زن لاغر سرون) اريق
اولمق خاتون واول درهم كه وزنى ناقص اولسد زال ديرلر و ماء صافى يذلال تسميد
اولنديغى بوغازده ايشليموب مزاييله ايتديكى ايجون (شل چنك شدن) ال چولاق اولمق
يقال (شلت يده چنك شد دست او) آنك الى چولاق اولدى (وهو اشل مرد چنك)
چولاق رجل (وهى شلاء زن چنك) چولاق خاتون و دعامة قائمه لاتشلىدك ولا
تكلل ديرلر و اياواق آنان كسسته دعائيدوب لاشلا ولاعى ولاشل عشر ك ديرلر
(ظلول همه روز كار كردن) بتون كون صباحدن اخشامه قدر ايش ايشليموب كجه
وقتي ايشلامك يقال (ظل يفعل كذا در همدروز در بهمان كار بود) بتون كون فلان
ايشده اولدى (مل ومللا وملالة سير شدن) طوبوب او صائق يقال (مله ومل منه سير
شدازوى) آندن يوريلوب او صاندى (وهو ملول مرد سير) او صان كسسه (جم بي سرو
شدميش نر) بونوز سر اولدى قوج كه قباق تعبیر اولنور (وهو اجم كبش بي شاخ)
بونوز سر اولان قوج واج الامر ديرلر برايش زياده قريب اولسد يقال اجم
الفرق اى حان (ومردى نيزه) ونيزه سى اولمق كسسه (وبناء بي كنكره) وشرفه سى اولمق
بناء مؤثى جاء در (جم سياه شدن) قره اولمق يقال (جم سياه شد) قره اولدى (وهو اجم
چيز سياه) قره نسته و كوزلرى سياه اولان كسسه اجم المقتين وجم وجهه وشمخ ديرلر
تشهيرا اولان كسسه نك بوزينى قره لسدر واستم الرجل ديرلر غسل ايتسه جامده
اولسون اولسون وجم عرق معناسته و جامدن چيقوب ديرلن كسسته صحتلر
اولسون ديه جك يرده طابت جتك و حميك ديرلر يعنى جامك و عرقك طيب اولسون
يعنى حضرت الله جسمك صحت و برون زيرا عرق معافى اولان كسسه دن طيب

چنك شل معناسته در
يعنى ال چولاق اولمق
(منه ۱)

(مبتلا)

مبتلا اولان كسسه دن خيشت در (شم بلند بپنى شدن) بورنى يوكسك اولمق كه بورونك
قصبه سى مرتفع و يوقاروسى مستوى اولمق دن عبارتدر و اگر قصبه سنده انحداب
اولور سدا كاتناد ديرلر يقال (شم بلند بپنى شد) بورنى يوكسك اولدى (وهو اشم مرد بلند
بپنى) بورنى يوكسك اولان كسسه مؤثى شماء ومذكر ومؤنثك جى شم كلور وفلان
كسسه نك عندنده واره يوق يوقله ديه جك يرده شام فلان ديرلر (صم كرسدن) صاغر اولمق
يقال (صم الرجل كرسد مرد) صاغر اولدى رجل (وسخت شدن سنك) وطاش قاتى
اولمق يقال (صم الحجر سخت شد سنك) طاش قاتى اولدى (وهم اصم مرد كرس) صاغر
كسسه (وسنك سخت) قاتى طاش و بر كسسه يى چاغر سدر و جواب و بمرسد اصم دعائى
ديرلر و شدة صوت ايله چاغر سده دعاء دعوة الاصم ديرلر و هو صم ج . ن (غنة وغن
سخن بپنى كفتن سوزى بوروندن سويلك يقال (غن سخن به بپنى كفت) سوزى بورنيله
سويلدى (وهو اغن سخن به بپنى كوينده) سوزى بورنيله سويلن كسسه هه (فهو وفهاهة
درماندن در سخن) سوز سويلر كن عاجز اولمق يعنى حصر اولمق يقال (فه در ماند
در سخن) سوزده بورلدى (وهو فقه مرد در مانده در سخن) سوز سويلر ايكن عاجز اولان
كسسه و يقال سفيد فيهى بيهق ديدى كه بوبابده اصل اوزره فك ادغام ايله استعمال
اولان كلمات بونلر در ضيب البلد لحجت عينه مششت الدابة قططت الشعر صكك
الرجل باقى قياس اوزره ادغام ايله در

المقتل الفاء بالواو من هذا الباب

آ (وباء و وباءه و بانك شدن) و بالواو اولمق يقال (وبى البلد) علم بانندن اوله ناظر در و و بؤ حسن
بانندن و و بى علم بانندن مجهول صيغه سيله ثانى به ناظر لر در (وبانك شد شهر) شهر و بالواو اولدى
وهو و بى و و بى و موبوء شهر و بانك (وباء صابت ايدن شهر) و طى و و طاء و و طة سپردن
با صمق يقال (وطى الارض بسپرد زمين را) برى با صدى (وطاء جاع كردن) جاع ايتك
يقال (وطى المرأة جاع كردن را) خاتونه جاع ايتدى (ورب تباه شدن رك) طمر فاسد
اولمق و اول طمره ورب ديرلر (وصب دردمند شدن) مريض اولمق يقال (وصب دردمند
شد) مريض اولدى (وهو و صب مرد دردمند) مريض اولان كسسه و يقال نصب و و صب
و بر كسسه كند و و اهلى مريض اولسد و صب موصب ديرلر و و اصب و واجب و دائم معناسته در
مح (ودح خشك شدن بول و پشك بر كوسقند) قوينك قوير يفته بول ونجس قوير عمق
مح (وسخ شوخكين شدن) چركلو اولمق يقال (وسخ شوخكين شد) چركلو اولدى (وبد
ودمد خشمكين شدن) غضب ايتك و بعديان بلى (ومد سخت كرم شدن) زياده اسى اولمق
يقال (ومد اليوم سخت كرم شد روز) كوندوز زياده اسى اولدى (وهو و مد و و مدان سخت

وفى المثل ياكل بضرر
ويطو بظلف كفران
نعمته مبتلا اولان
كسسته ضرب اولنور
(منه)

کرم) زیاده اسی اولان نسنه وومدشده عیش وسوء حال معناسنه دخی کلور (وبر پریشم شدن شتر) دوه زیاده توکلی اولق واول دوه به وبر واکر زیاده چوق توکلی اولسه اوبر دیرلر (وجر ترسیدن) خوف ایتک وجر دیرلر ووجل کبی خاف معناسنه خوف ایدن کسنه به وجر و مؤنثه وجره دیرلر وجره دیمزلر (وحر کینه گرفتن) بغض ایتک وجر کبی وجر صدره علی دیرلر وجر معناسنه (وضر جرب آلود شدن) برنسنه یاغ بیلاشی اولق یقال (وضر الاناء چربو گرفت خور) قاب چاق یاغلو اولدی (وهو وضر چرب کیرنده) یاغلی اولان نسنه و تشنیع مقامنده کان نقی العرض فوضره بالدناءه دیرلر (وقر کران شدن کوش) قولاق آغیر یعنی صاغر اولق یقال (وقرت اذنه کران شد کوشش) قولاقی صاغر اولدی وبر کسنه بی بوج باصه اوقره الدین دیرلر ائقله معناسنه ضرام السقطه دیدی که فلان فقیر و قیرای ائقله الدین (وقره لنکیدن ستور) دابه نک طیرنغه طاش مثلونسنه اصابت ایتکدن اغساق وبر کسنه العیاذ بالله تعالی مصیبت عظیمه دوجار اولوب صبر و تحمل ایلسه کانت وقره فی صخره دیرلر یعنی مصیبت اکا تأثیر ایتدی الا صخره به برشی طوقوندقه نه قدرجه رخنه حاصل اولورسه اول قدر تأثیر ایتدی ص (وقص کونه کردن شدن) بویونی قیصه اولق قصر العنق معناسنه یقال (وقص کونه کردن شد) بویونی قصه اولدی (وهو اوقص کونه کردن) بویونی قصه اولان کسنه قصیر العنق معناسنه مؤتی و قصاء در ووقست عنقه دیرلر بویونی اینجه اولسه و آتش افروزه دخی و قص دیرلر یقال و قص علی نارك یعنی اینجه اودون القايله ع (وجع درد مند شدن) مر ضلو اولق یقال و جمع یجمع یا جمع درد مند شد مر یض اولدی واول کسنه به و جمع فلان یجمع رأسه و یجمع رأسه دیرلر باشی آغریسه (سعه فراخ شدن) واسع اولق یقال و سع یسع فراخ شد واسع اولدی وهو واسع که بول وککش تعبیر اولنور (وکنجیدن) و صیغتمق یقال (وسع المكان بکنجید بجای) مکانه صیغدی (ووارسیدن) ویتشمک یقال (وسعه المكان وارسید اوراجای) مکان اکا یتشدی یعنی مکان اکا نام کلوب اینجه صیغدی (ولا یسعک ان تفعل کذا نمیرسد ترا که چنین کار کنی) سکا یتشمز که سن شویله ایش ایده سن یعنی لایق د کلد و هو الوسع توان قدرت (و کم انکشت سترک پای بر دیگر افتادن) آیاغک باش بر منی یاننده اولان بر منق اوزرینه دوشمک که باش بر منک دبی طشره چیقمش کورینه یقال (و کم انکشت سترک پایش بر دیگر افتاد) آیاغک باش پار منی یاننده کنک اوزرینه دوشدی وهو و کم انکشت سترک بر دیگر افتاده اول کسنه (ولع وولوع سخت حریص شدن) زیاده حریص اولق (وهو ولع سخت حریص) زیاده حریص اولان کسنه غ (و ثغ بزه مند و هلاک شدن) آثم اولمغه هلاک اولق یقال

واسع اسماء الهیه دندر
عرب کثیره الطاولان
کسنه به واسع دیور
و به ضمیر اسم واسع
هر شیشه عالم و محیط
معناسنه در دیدی
(منه)

(و ثغ)

و ثغ اثم و هلاک و او ثغ دینه بالاثم ه (وکف بزه مند شدن) کناهکار اولق یقال و کف یوکف ای اثم و عیب و منقصه معناسنه دخی کلور یقال (لیس عليك فید و کف ای عیب و منقصه) وطف انبوه شدن موی ابرو (قاشک قیلی چوق اولق یقال) وطف الحاجب انبوه شدموی ابرو (قاشک قیلی چوق و صیق اولدی) و هو اوظف مرد انبوه موی ابرو (قاشی کور کسنه و عامه کتب لغته قاشنک و کپرکنک قیلی چوق کسنه دیو تفسیر اولندی) ووجل و مووجل ترسیدن (خوف ایتک یقال) ووجل برسید (قور قدی) و هو اووجل ووجل ترسان (خوف ایدن کسنه) ووجل ووجل در کل تنک افتادن (صولی چاموره دوشمک یقال) وحل فی الوحل در افتاد در کل تنک (صولی چاموره دوشدی) و هو و حل و مو حو ل مرد در کل افتاده (صیوق چاموره دوشن کسنه) و هل ترسیدن (قور قق و فزع ایتک و اول کسنه به و هل دیرلر) و فراموش و خطا کردن) و اونو تمق و خطا ایتک م (و حم بر آستنی آرزو خواستن) خاتون حامل ایکن هر نسنه بی آرزو ایتک که ترکیده آش یرن خاتون هر کور دیکی طعامدن استر دیرلر و فی المثل و حی و لاجل یعنی خاتون هر کور دو کین و هراشته دیکن اشتها ایدر مع هذا حلی یوق طعامه حریص اولان کسنه و حاجتی اولیان نسنه بی طلب ایدن کسنه حقه ضرب اولنور (وخامة نا کوارد گرفتن) طعامدن امتلا اولق یقال و خم یوخم معلوم صیغه سیله و وخم یوخم مجهول صیغه سیله نا کوارد گرفت اورا آنی هضم اولمین طعام اخذ ایتدی یعنی امتلا اولدی (وهو وخم نا کوارد گرفته) امتلا اولان کسنه (و غم کینه گرفتن) بغض ایتک ابن جنی ورث بابندن در دیدی (و هم غلط کردن) غلط ایتک یقال (و هم فی الحساب غلط کرد در شمار) حسابده غلط ایتدی یو هم علم بابندن و هم ورث بابندن ه (وسن بی هوش شدن از دم چاه) قویونک نفسندن بی هوش اولق مدته مدیده آغزی آجلین قویونک آغزینی آچدقه واقع اولور و اول کسنه به وسن دیرلر ه (وله شیفته شدن) عقلی کیتک یقال (ولهت شیفته شد زن) خاتونک ولدینه زیاده وجدندن محزون اولوب عقلی کیتدی توله وتله و اوک حذف و اثباتی لغت در وهی واله و واله تانک اثبات و حذفی جائز در زن شیفته عقلی کیتش خاتون و فعل مذکور عادی اولان خاتونه میلاه دیرلر که اصلی مولاه در

المقتل القاء المضاعف من هذا الباب

دهود ووداده ووداده دوست داشتن) محبت ایتک که سومک تعبیر اولنور یقال (ودالامر یوده دوست داشت کار را) ایشی سودی (و آرزو بردن) و برنسنه بی آرزو ایتک یقال و بودی لوکان کنادر آرزوی منست که او چنان بودی) فلان نسنه نک شویله اولمه سی بنم آرزومده در یعنی شویله اولمه سی تمنی ایدرم

س. (یأس و یأسة نومید شدن) نا امید اوملق یقال (یأس من الشئ یئس علم باینده و یئس ورت باینده) (و یأس من الشئ نومید شد از چیز) نسته دن مایوس اولدی یعنی امید منقطع اولدی ابن السکیت دیدی که یأس و یأس بر منایه در و مصددر لری برابر در (و هو یأس مرد نومید شده) نا امید اولان کسه و یقال الله یخلف و یأس و انما یکنود یأس یعنی حضرت الله فوت اولان شینه خلف و عوض و یرر عبدایسه نا امید در (یأس دانستن) بیلک علم معنایه یقال (یأس الامر بدانست کار را) ایشی بیلدی مخفی اولمده که یأسدن علم مراد اولدیفنک وجهی بود که البته حرص و طمع باعث اضطراب و انقطاعی موجب سکون و طمانینه در کذلک جهل سبب طبطاب و زوالی علة ظمانیدر که علم آندن عبارتند لهذا یأس احدی الراحتین کلامی زبان زد صغیر و کبیر اولدی (یأس و یوسه خشک شدن) قوریمق یقال یأس الشئ یئس علم باینده و یأس ورت باینده (خشک شد چیز) قوریدی نسته (و هو یأس خشک) قوری نسته (و مکان یأس) بانک قحیله (جای خشک شده) رطوبتی کیدوب قوریمش مکان (و حطب یأس) بانک سکونیه (هیزم خشک) قوری او طون ثعلب دیدی که یأس خلقی قوریده استعمال اولنور طاش و دمور کبی و ابن السکیت یأس یأسک جمیدر را کب و رکب کبی دیدی و ما یفزده اولان علاقده قطع اتمده جک یرده لا تو بس الثری بینی و بینک دیر لر و قاتی طاشد حجر یأس دیر لر قال میت اذا انت لم تعشق ولم تدر ما الهوى فکن حجرا من یأس الصخر جلداء و قلیل اخیر اولان رجله یأس و یأس و خاتونه یأسه و یأس دیر لر غل (بقظه بیدار شدن) او یانیق اوملق که نوم مقابلی در یقال (یقف بیدار شد) او یانیق اولدی (و هو یقفان و یقف و یقف مرد بیدار) او یانیق کسته و هم ایفاظ ج ایشان همد بیدار آنلر رجله او یانیق (و هی یقضى زن بیدار) او یانیق خاتون م (تم و تم بی پدر شدن مردم و بی مادر شدن چاورا) انسانده باباسی و حیوانات ده انده سی اوملاق یقال یم علم باینده و یم حسن باینده یم شد یم اولدی (و هو یم مرد بی پدر و چاروای بی مادر) باباسز انسان و اناسز حیوان و هم یمای ج و ابتم دخی کلور و اناسی و باباسی اولیان صیه یم مقطع دیر لر و خاتونک اولاد لری یم اولدی دیه جک یرده اتمت المرأة دیر لر و دخی هر نسته که عذیم المثل اولدا کادخی یم اطلاق اولنور و لهذا یقال (درة یتمه مروارید شاهوار) بادشاهلره لایق انجو که بر صدفده فقط برداند بولتمغه در یکده اند دیر لر (یعنی جسته شدن) مبارک اوملق که شوم مقابلی در لهذا نیکجست شدن ایله دخی تفسیر اولندی یقال عن علم باینده و عن حسن باینده و عن مجهول صیغه سیله (خجسته شد) مبارک اولدی و هو یمن و میمن خجسته

مبارک اولان نسته میت علی الصباح نظر بر حال روز افزون نشان بخت بلند است و طالع میمن علی الخصوص کسی را که طبع موزونست چه گونه دوست ندار دشایل موزون

المعتل العين بالواو من هذا الباب

ج (عوج و عوج کژ شدن) اکری اوملق یقال عوج العود اوله ناظر در (کژ شد چوب) اغاج اکری اولدی و عوج الامر ثانی به ناظر در (کژ شد کار) ایش اکری اولوب مستقیم اولدی و مصنف اساسده دیدی که عودده عوج رأی ده عوج مستمندر و ابن السکیت دیدی که هر نسته منتصب و اکری اوله دیوار کبی و اغاج کبی آنده عوج عینک قحیله و هر نسته که یراوزرنده اولوب و اکری اوله آنده و دین و معاشده عوج عینک کسریله مستمندر (و هو عوج کژ) مطلقا اکری اولان نسته و بدخوی اولان کسنده دخی اعوج دیر لر و تقول استعید بالله من کل اهوج اعوج و دخی بر کسنده چوق سوبله مه دیلکی بدن کس دیه جک یرده عجم غنی لسانک دیر لر (هوج سبکسار شدن) احق اوملق یقال (هوج الرجل ابله شد مرد) رجل احق اولدی (و هو اهوج مرد ابله) ابله اولان کسنده و اساسده طویل احق ایله تفسیر ایتدی (و سخت جستن باد) و ییل شدید اسمک یقال (هوجت الریح سخت جستن باد) ییل شدید اسوب بیوتی خراب ایتدی (و هو الهوجاء باد سخت جهنده) شدید اسن ییل ده (اود کژ شدن) اکری اوملق یقال (اود کژ شد) اکری اولدی (و هو اود کژ) اکری اولان نسته (قود دراز کردن شدن) بویونی اوزون اوملق یقال (قود الفرس و البعیر دراز کردن شد اسب و شتر) آت و دوه اوزون بیونلو اولدی (و هو اقود دراز کردن) اوزون بیونلی و اول کسنده که یوزی طوغر بسنه نظر ایدوب ایکی جانبته التفات ایتمکچون بیوننی بوکیه کادخی اقود دیر لر لهذا اقود دیوب بخیلدن کنایه ایدر لر زیر الیم اولان کسنده طعام اکل ایدر کن ایکی طرفنه باقز بلکه بر آشنا کور و ب طعامه دعوت لازم کلور دیو قال میت ان الکریم حوله مثلقت و ان اللیم دایم الطرف اقود و مؤنثی قوداء کلور در (حور چشم سیاه شدن) قره کوزلوا اوملق یقال (حور سیاه چشم شد) قره کوزلی اولدی (و هو احور مرد سیاه چشم) قره کوزلی اولان کسنده (زور کژ شدن سینه) کوکس اکری اوملق که آنک کوکسک ایکی طرفنده اولان ایکی یومری آنک بری ایچری و بری طیشاری چیقمقدن عبارتدر که اول آنلره فهدتین دیر لر یقال (زور کژ سینه شد) کوکسی اکری اولدی (و هو اوزور کژ سینه) کوکسی اکری فرس (صور کژ شدن کردن) میون اکری اوملق یقال (صور کژ کردن شد) بویونی اکری اولدی و صور اصلنده مطلقا اکری اوملقدر صار وجهه الی دیر لر اقبال ایتسه و هو

اصور کز کردن) بویونی اکری اولان کسسه و صوار صیغر سورسی و صوار مسک
نافه سی معنانه در یقال لانساک مالاح صوار و مافاح صوار (هور و هوور ریبه شده)
بر یومشق اولمقله یقلقی یقال (هار الجرف بر یهید کنار جو) آرغیک کنار ییقلدی
(وهو هار و هار و هار ریبهده) یقلش بر و انهار الهمد معنانه در هس (سوس شیشه در
افتادن) صوفه کووه و نخله بت و میوه قورت دوشمک یقال ساس یساس ای وقع
السوس و شوکیفیت بنی غم ایله هلاک ابتدای دیه جک یرده سوس عظمی و دود جسمی دیر لر
(شوس بکوشه چشم نکریستن از تکبر) و تکبردن ناشی کوز قویر و غی ایله نظر ایتمک
یقال (شوس بکوشه چشم نکریستن) کوز قویر و غیله باقدی (وهو اشوس مرد بکوشه
چشم نکرنده) کوز قویر و غیله بقان کسسه ص (حوص تنک چشم شدن) طار کوزلی
اولمق جوهری کوز قویر و غی طار اولمق و کوزک بری طار اولمق ایله دخی تفسیر ایتدی
مصنف اساسه دیدی که حوصت عینه دیر لر اگر کوزونک قویر و غی طار اولسه کویا
کوزونک بر طرفی خیاط اولمشدر زیرا حوص اصلنده خیاط معنانه در یقال
(حاص عین الصقر) ای خاطها یقال (حوص تنک چشم شد) طار کوزلی اولدی (وهو احوص
مرد تنک چشم) کوزی طار اولان کسسه مؤثی حوصاء در امرأة حوصاء و عین حوصاء
خوص در مفاک افتادن چشم) کوز چوقورنده دوشمک یقال (خوص در مفاک
افتادن چشم شد) کوز چوقوره دوشمش اولدی (وهو احوص مرد در مفاک
افتاده چشم) کوزی چوقوره دوشمش کسسه مؤثی حوصاء کلور و فی الاساس عین
خوصاء دیر لر کوز کوچک و چوقورینه باغش اولسه و تخاوص آندن عبارتدر که کوزین
اوق طوغر و لدر یا شمسه نظر ایدر کی ایتدی یقال اذا طلعت الجوزاء خرجت الريح
الخوصاء خوصاء اول ریح شدیده در که کوز آچاق ممکن اولمادیفندن متخاوص کسسه کبی
باقیلور و یوکسک تپیده و دیرین قویویه هضبه خوصاء و بئر خوصاء دید کلری
بوجهت ندره ف (خوف و مخافة و خيفة ترسیدن) قورقق یقال (خافه و خاف منه ترسید
از وی) آندن قورقدی ق (روق دراز دندان شدن) دیشلری اوزون اولمق که اوست ده
اولان اولک دیشلرندن اوزون اولمقدیر یقال (روق دراز دندان شدن) اوزون دیشلی اولدی
(وهو اروق دراز دندان) اوزون دیشلی اولان کسسه (فوق شکسته سوفار شدن تیر) اوقک
کزی قریل یقال (فوق السهم تیر شکسته سوفار شد) اوقک کزی قیرلدی (وهو افوق
تیر شکسته سوفار) کزی قیرلش اوق (فقت السهم اوقک کزینی قیردم و فوق السهم اوقه
کزی ایدم معنانه در اصمعی دیدی که بر کسسه امیدوار اولدیغی مرتبه دن ناقص نصیب
ایله عودت اتمه رجع بافوق ناصل دیر لر یعنی قریق و پیکانسر اوق ایله عودت ایتدی
و فواق السهم دیر لر حین رمی ده اوقک کزینه کیریش کچورسه تقول لازت فی الخیر موفقا

قال فی الکشکول لیا
الدين العاصي قال
القاضي في تفسير قوله
تعالى لا خوف عليهم
ولا هم يحزنون ان
الخوف على التوقع
والحزن على الواقع
وفيه نظر لقوله تعالى
ان لي جزئي ان
تذهبوا به ويكن دونه
بان المراد انه عزني
تصور ذهابكم به
وبهذا يدفع اعتراض
ابن مالك على النسخة
بالاية الكريمة في قولهم
ان لام الابتداء تخلص
المضارع للحال كما لا يخفى
انتهى (منه)

(وسمك)

وسمك في الكرم مفوقاهك (نوك ونوك احق شدن) احق اولمق یقال (نوك احق شد)
احق اولدی (وهو انوك مراد احق) احق کسسه وهم نوکی ج ل (حوول و حول کز چشم
شدن) اکری کوزلی اولمق یقال حالت عینه نحال و اوی الفه قلب ایله که اوله ناظر در
و حوات عینه تحول اصل اوزره که ثانی به ناظر در (کز چشم شد) اکری کوزلی اولدی
(وهو احوول کز چشم) اکری کوزلی اولان کسسه و بر کسسه قاجیسنی قالدیروب
بر کسسه بی ضرب ایچون توجه ایتسه احال علیه بالسوط یضربه دیر لر اقبل معنانه قال
بیت و کنت کذب السوء لما رأی دما بصاحبه یوما احال علی الدم و فی المثل تجنب
روضة واحال یعدو یعنی مکان حصیدن احتراز ایدوب تجاوزه اقبال ایتدی شقای راحه
اوزرینه ترجیع ایدن کسسه حقنده ضرب اولنور م (نوم و منام خفتن) او یومق یقال
(نام خفتن) او بودی (وتنه یا نومان بیدار شو ای بسیار خواب ککنده) او یان
ای چوق او یوان کسسه و رجل نومان دیک جائز دکلدر زیر نومان لفظی ندایه
مخصوصدر (وکهنه شدن جامه) و جامه اسکی اولمق (وکاسد شدن بازار) بازار کاسد
اولمق ه (شوة زشت روی شدن) چرکین یوزلی اولمق یقال (شوه زشت روی شد)
چرکین یوزلی اولدی (وهو اشوه مرد زشت روی) چرکین یوزلی رجل (وهی
شوهاء زن زشت روی) چرکین یوزلی خاتون (فوه فراخ دهن شدن) آغزی واسع
اولمق یقال (فوه فراخ دهن شد) آغزی واسع اولدی (وهو افوه مرد فراخ دهن)
آغزی واسع اولان رجل

المقتل العین بالیاء من هذا الباب

آ (شیئا و شیئة و مشاء و مشیئة و مشائیة خواستن) مراد ایتک که دیله مک تعبیر اولنور یقال
(شاء الامر بخواست چیزا) نسنه بی مراد ایتدی ب (هیة و مهابة ترسیدن) قورقق یقال (هابه
ترسید از وی) قورقدی آندن و مهیب و مهوب مخوف عنه و مهوب ناسدن خوف ایدن کسسه در
م (فیع فراخ کام شدن) آدیم واسع اولمق یقال (فیع فراخ کام شد) ککیش اولدی آدیعی
(وهو افیع مرد فراخ کام) واسع الخطوه اولان کسسه ه (جید دراز کردن شدن) اوزون
بیونلی اولمق یقال (جید دراز کردن شد) اوزون بیونلی اولدی (وهو اجید مرد دراز
کردن) اوزون بیونلی کسسه و مؤثی جیداء در (صید سر بالا گرفتن از تکبر) تکبردن ناشی
باشین یوقاری قالدیرمق که صورت مق تعبیر اولنور اول کسسه یه اصید دیر لر اصلنده
دوه ده مستملدر که باشند بر دردی اولمقله باشی اشاغی اکه من و ملوکه اصید
اطلاق اولندیغی عین و شماله التفات ایتدیکی ایچوندر (غید بانعومت شدن) نازک
و یومشق اولمق یقال (غید بانعومت شد) یومشق و نازک اولدی (وهو اغید مرد

نوبسغه دیدی که
الحیل مع الحول
لا یبغی عند الحول
ای التحول یعنی الحول
اولان کسسه یه حیل
کارلق بر مرتبه در که
بو خصلتدن منفک
اولمق امید یوقدر
صاحب الطاق عرافه
والی اولدقدده دیدلر که
لولا انه احول لما ضبط
ملك العراق (منه)
بیت • مهابت تور
افروزد آتش از دریا
کفایت تور انکیزد
آب از آتش و فی المثل
الهیة خبیة یعنی
بر نسنه دن خوف
آندن حرمانه سبیدر
قال بیت من راقب
الناس مات هموا فاز
بالذلة الجور (منه)

بانموت) نازك و يوم مشق بدنلى اولان كسسه مؤثى غيداء و جى غيد كلور يقال نساء
غيد جيد يوم لقاء غيد (ومائل کردن شدن درغودن) و او بوقلدينى وقتده بويونى
بر طرفه مائل اولمق و فى الصحاح الاغيدالوسنان المائل الفنى (كود و مكادة و كيدودة
نزدك شدن بفعل) ايشلمكه قريب اولمق يقال (كاد يفعل كذا اى قرب ان يفعله
در (حيرة سر كشته شدن) متخير اولمق يقال حار يحار سر كشته شد) متخير اولدى (وهو
حار و حيران مرد سر كشته) متخير اولان كسسه و هم حيارى ج مؤثى حيرى كلور
جى كذاك حيارى در (غيرة و غار و غيار رشك بردن) كونولمك يقال (غار على المرأة
من فلان رشك بردن از بهمان) كونولدى خاتونى فلان كسسه دن كه قيصقاندى تعبير
اولنور (وهو غيران و غيور مرد رشك برنده) كوفى ايدن كسسه و هم غيارى و غيارى
ج كه غيران لفظنك جعيدر و غيور لفظنك جى غير كلور (وهى غيرى زن رشك
برنده) كونولين خاتون ط (طوط مست شدن شتر) دوه هيچان و هدير ايتك كه
كو كرمك تعبير اولنور بطاط و بطيط لفتدر هف (خيف زاغ چشم شدن) قارغه
كوزلى يعنى بر كوزى سياه و بر كوزى كوك اولمق يقال (خيف زاغ چشم شد) قارغه
كوزلى اولدى (وهو اخيف مرد زاغ چشم) قارغه كوزلى اولان كسسه و خيف ماده سنده
اختلاف معناسى مأخوذ اولمغه الناس اخيف ديرلر مختلفون معناسه (عياف منش
بردن) كو كول دونك كه ايكرونك تعبير اولنور و فى المثل يضرب الثور اذا عاف البقر
بر كسسه دنك جرمى سيله جرمى اوليان كسسه بى مؤاخذة حقنده ضرب اولنور قال
بيت كما ضرب العسوب ان عاف باقر * وما ذنبه انه عاق الماء باقر * ولقد احسن النابغة
فى هذا المعنى بيت و جلتنى ذنب امرء و تركته * كذا العز يكون غيره وهو رافع *
وفى مثل آخر لو كويت على داء لم اغضب كه هله صوچوم اوليدى كو جومه كلزدى
و طعام و شرابدن ايكرون كسسه بيه عيوف ديرلر قال بيت و انى بشراب المياه اذا صفت *
وانى اذا كدتها لعيوف (هيف باريك ميان شدن) اينجه بللى اولمق يقال (هيف باريك
ميان شد) اينجه بللو اولدى (وهو اهيف مرد باريك ميان) بيلى اينجه اولان كسسه مل
(مخيلة و خال و محالة پنداشتن) ظن ايتك يقال (خال الرجل كريما پنداشت مرد را كريم)
فلان رجلى كريم ظن ايتدى مستقبلى اخال كلور همزه نك كسرى ايله كه فصيح اولان
بودر و بنواسد اخال ديرلر همزه نك فتحيله كه قياس اولان بودر و فى المثل من يسمع
يحل بر كسسه دن بر كسسه بيه بر خبر بالغ اولد قده بو كسسه اول كسسه بى متهم ايدوب بو كلامى تكلم
ايدر هذا ماقاله فى المستقصى ميدانى ديدى كه يعنى بر كسسه ناسك اخبار و معاينى استماع
ايتسه آنره قلبنده سوء ظن حاصل اولور ناسدن عزته ترغيب مقامنده ضرب اولنور

(ولفظ)

ولفظ يحل ظننت بائندن اولمغه ايكى مفعوله متعدى اولور لكن بو مقامده مفعولنى معا
حذف اولندى (نيل يافتن) بولمق يقال (نال الشى يافت چيز را) نسنه بى بولدى (ورسیدن)
يتشمك يقال (ناله امر رسید بوى كار) اكايش يتشدى كه باشنه برايش كلدى تعبير اولنور
(وزيان رسانيدن) و ضرر يتشدرمك يقال (نال من عدوزيان كرد دشمن را) دشمنه ضرر
يتشديردى (ونال الوتدر سيد ميخ) ميخ يتشدى يعنى قرارين بولوب و اصل اوله جنى
يره و اصل اولدى كه طشرده قالمدى نال ينال اصلنده نيل ينيل در نونك فتحيله
متكلمنده نلت ديرلر نونك كسريله

﴿ المعتل اللام من هذا الباب ﴾

(صباء صادق) فتحى و مديله (با كود كان بازى كردن) صبيان ايله لعب ايتك (غبا و غباوت
در نايافتن) فهم ايتامك و غافل اولمق بنفسه و عن ايله متعدى اولور يقال (غبي عن كذا
و غيبه غافل شد از بهمان چيز) غافل اولدى فلان نسنه دن (وهو غي مرد در نايابنده)
فهم ايتمين كسه و غبي على الشى دخی بو معنايه در و تقول الاغياء اكثرهم اغنياء هت
(قضاء جوان شدن) يكيك اولمق يقال قى و هو قى السن كه كنچ ياشلى تعبير اولنور و عرب
كريم اولان كسسه بيه قى ديرلر شيخ اولسون شاب اولسون و يقال ابرد من شيخ ينفقى
اى يتشبه بالصبيان و تقول هؤلاء فتوليس فيهم فتوة ث (لئى نمكين شدن) قورى نسنه
ياش اولمق يقال (لئى الشى اى ندى و هذا ثوب لث ديرلر اكر ثوب عرقدن نناك اولسد
ج (جى حريص شدن) حريص اولمق فرا ديدى كه حجت الشى ديرلر و لمعت معناسه
همزه ايله و همزه سز جازدر هج (ضخاه و ضحى با قتاب كاه نشستن) آفتابك شعاعى واقع
اولان موضعده اوتور مق و مطلقا شمسك ضوئى دوشن موضعه ضروحه دخی
ديرلر يقال (ضحى الشمس در آفتاب كاه نشست) كوشنده اوتوردى (وخوى كردن)
و در له مك يقال (ضحيت) اى عرقت هدى هلاك شدن) هلاك اولمق يقال (ردى هلاك
شد) هلاك اولدى (وهو رد مرد هلاك شده) هلاك اولان كسسه (سدى بسيار نم شدن)
زياده ياش اولمق يقال (سديت الارض) اى كثر نداها من السماء (صدى تشنه شدن) صوسز
اولمق يقال (صدى تشنه شد) صوسز اولدى (وهو صد و صاد و صديان مرد تشنه) صوسز
اولان كسسه (وصدي زن تشنه) صوسز اولان خاتون و صدا منعكس اولان آواز در اصم
الله صده ديرلر اهلكه معناسه در زيرا بر كسسه هلاك اولسد صدا اكا جواب و بر من
اولور، تقول هم اليوم اعداء و هم عدا اصداء اى موتى (قدى خوشبوى شدن خوردنى)
طعام ابورايحه لى اولمق يقال (قدى الطعام و طعام قد) و فلان كسسه نك طعامك نه كوزل
طعم و رايحه سى و اريد به جك يردمه ما قدى طعام فلان ديرلر (ندى و ندا و ندوة تر شدن)

باش اولمق يقال (ندی ترشد) یا ش اولدی (وجوانمردی کردن) و سخاوت اتمک (ورجل ند) ای جواد و ماتندی احدی بدیه الاخری دیر لر بخیل حقنده ذه (اذی و اذاو و اذیه آزر دن) آزرده اولمق که انجمنک تعبیر اولنور يقال (اذی منه بکذا بیازرد از وی بفلان چیز) انجندی آندن فلان نسنه سبيله (قدی خاشه در چشم افتادن) کوزه چوب دوشمک قدیت عینه دیر لر کوزینه چوب دوشسه (ثری شاد شدن) مسرور اولمق (و بسیار شدن) و بر نسنه چوق اولمق ابن السکیت دیدی که ثری بذلك اذا فرح به و سر و ثری القوم کثرونا (حرری سزاوار شدن) لایق اولمق يقال حرری بکذا سزاوار شد بفلان چیز) فلان نسنه لایق اولدی و هو حرری و حرری به و حرری به این سزاوار است بوی (و بو فلان شیئه لایقدر جوهری دیدی که حرری رانک قحیله اولدقه تنیه و جچی کمز و حرری رانک کسریله اولدقه كذلك حرری فعل و زننده تنیه و جچی کلور و تحرری غالب ظن ده استعماله لایق اولان شیء طلبندن عبارت در حرری دن مأخوذ در تقمن کبی قن دن مأخوذ در حرری معناسنه (شری پشترم گرفتن) قورداشنی اولمق که بر مشهور قیر مری قیر مری بدنده ظهور ایدر پول کبی قبار جقلر در (شری جلده پشتمناک شد پوست او) قورد اشنی اولدی آنک در یسی (و هو شر مری پشترم بر آمده) قورداشنی چیقرا ن کسنه (و سخت خشم گرفتن) و زیاده غضب اتمک (و بسیار جستن بخود) برق چوق لمعان اتمک (ضراوه خو کردن) معتاد اولمق که او کر نمک تعبیر اولنور يقال (ضری الکلب بالصيد خو کرد سک شکار را) معتاد اولدی کلب شکاره (و هو صار و ضر سک خوی کرده) معتاد اولان کلب و اضراء معتاد اتمک و قانی طور مایوب سیلان ایدن طمره دخی صار و ضر دید کبری سیلان معتاد اولمق ملاحظه سبيله در (طراء و طراوة تازه شدن) تازه اولمق يقال (طری اللحم تازه شد گوشت) ات تازه اولدی (و هو طری تازه) تازه اولان نسنه غض کبی (عری و عروه برهنه شدن) چیلاق اولمق که صوبونق تعبیر اولنور يقال (عری من ثیابه برهنه شد از جامه اش) جامه سندن عریان اولدی (و هو عریان و عار مری برهنه) چیلاق اولان کسنه و هم عراء و عراقج (و هو عریانه زن برهنه) چیلاق اولان خاتون و بر خاتونک مکشوف اولان اعضاسنی مدح ایتدکه ما احسن معاری هذه المرأة دیر لر که مراد یوزی و اللری و ایاقلر بدر و کتم سر اتمین کسنه به عریان النجی دیر لر و نساء طائفه سی کتم سر اتمام کله مشهوره اولمقله عریان النجی دیوب خاتوندن کنایه ایدر لر (غراء مولع شدن) زیاده حرریص اولمق و عری فلان ای تمادی فی غضبه (کری غنودن) ایمن غنق نعلاس کبی يقال (کری بغنود) ایمن غندی (و هو کرو کران و کری غنوده) ایمن غنق کسنه غافل اولان کسنه به طویل الکری دیر لر تقول یا کری انک لطویل الکری (ز خزی و خزیه و مخزاة

(خوار)

خوار شدن) ذلیل و حقیر اولمق يقال (خزی خوار شد) ذلیل اولدی (و هو خز مرد خوار) ذلیل اولان کسنه (خزایه شرمکین شدن) خجل اولمق يقال (خزی شرمنده شد) خجل اولدی (و هو خزیان مرد شرمنده) خجالت زده اولان کسنه و فی الاساس خزی مند و خزیه مثل استخی منه و استخیا و الخزایه شده الحیا و س (اسی اندوهکین شدن) مغموم اولمق (اسی علی کذا غمکین شد بر فلان چیز) فلان نسنه به محزون اولدی (و هو اسوان و آس مرد غمکین) محزون اولان کسنه و اسی تعزیه معناسنه در يقال ان الاسی تدفع الاسی (نسیان فراموش کردن) او نو تمق يقال (نسیه فراموش کرد اورا) آنی او نو تدی (و هو نسی و نس فراموش کننده) او نو دیجی کسنه و نسیانی چوق اولان کسنه به نسان دیر لر نو نك قحیله و تناسی اظهار نسیان معناسنه در (ودست بد داشتن) و بر نسنه بی ترک اتمک قال الله تعالى نسوا الله فسيهم و انساء او نو تدر مق يقال کر مک یسی کر م البرامکة (نسی درد کردن رک ران) بو طده اولان طمره آغریغی که اول طمره نساء دیر لر و اول کسنه به نس دیر لر فعل وزنی اوزره ش (خشیه ترسیدن) قور قق يقال (خشیه ترسید از وی) آندن قور قدی و خوف ایدن کسنه به خایش و خیش و خشیان دیر لر يقال فلان خشیان کانه من خشیه خشیان خشی خسته لکدن یازیده تعبدن پک پک تنفس اتمک در که ترکیده حار حار صولومق تعبیر اولنور و عرب زیاده بو کروک طوشانی صید ایتدکه دیه جک یرده صدنا مخشیه الکلاب دیر لر یعنی طوشان غایت سریع العدو اولمقله صیاد لرک کلب لرین یوروب کلب لر حار حار صولور و تحصیلی مشکل اولان نسنه بی تحصیل ایتدکه کلام مذ کوری ضرب ایدر لر و يقال بالخشیه نبال الامن و نظم کریمه واقع اولان فخشینان بر هقهما کرهنا معناسنه در (عشی شب کور شدن) کوندوز کوروب کیجه کور مامک که ترکیده طاووق قارا کوسی اولمق تعبیر اولنور يقال (عشی شب کور شد) کیجه وقتی کور مری (و هو عشی مری شب کور) کیجه کور مین رجل (و هو عشاء زن شب کور) کیجه کور میان خاتون و بر کسنه ایشنده بصیرت اوزره اولمسه که رکب فلان المشواء دیر لر که عشاء او کنی کور میوب آیاقلرینا که و بو که و ورن ناقه در و تعشی وقت عشاءه طعام یمکدر و فی المثل العاشیه تهیج الابیة یعنی وقت عشاءه اکلدن ابا ایدن ناقه وقت عشاءه اکل ایدن ناقه بی کورد که اکاتبعت ایدوب اکل ایدر اول کسنه حقنده ضرب اولنور که برایشه شروع مرادی دکل ایکن غیرک ایشله دیکنی کوروب اولدخی ایشه شروع ایده و فی مثل آخر عرش رویدا وضع رویدا یعنی اخشامده و صباحده دوه کی رفق و تانی ایله رعی ایله هر خصوصده رفق و تانی به ترغیب محلسده ضرب اولنور (عشی و غشیان آمدن) کلک يقال (غشیه آمدیدو) اکا کلدی (وجاع کردن) جاع اتمک

معلوم اوله که اصحاب
تجارب مورث نسیان
اولان اشیایی ذکر
ابتدیلر حتی شیخ علم
الدين سخاوی شو
وجهله نظم ایتدی که
ه توف خصالا خوف
نسیان ماء ضی قراة
الواح القبور تدیها
کذا المشی مابین
القطار و جمک القفا
و منها لهم و هو عظیمها
و اکلک للتفاح
ما کان خامضا
و کفرة حضراء فیها
سمومها و من ذلک
بول المرفی المامرا کدا
کذلک ری القمل
حیا فضها و لا تنظر
المصلوب و المامرا کدا
و اکلک سؤر الفأر
و هو غمها (منه)

يقال (غشى المرأة جاعا كدبازن) خاتون ايله جاعا ايتدى (نشوه بوى يافتن) قوقو طومق
(وجستن پیام که از جا خاست) وخبرنه طرفدن نشئت ايتدى ديو جست وجوى
ايمك . ض (رضى و رضوان) پسندیدن بكنمك يقال (رضيه پسنديداورا) بكندى آنى
(وخشود شدن) وراضى اولمق يقال (رضى عنه خشود شد ازوى) آندن راضى اولدى
(وهو رضى مرد پسندنده و خشود شونده) بكنيجى و راضى اولوجى كسنه (وهى المرضاة
خوشنودى) راضيلق بيهق ديدى كه رضى عن وعلى ايله متعدى اولدينى اقبال معناسى
متضمن اولدينى ايجوندر يا خود تقيضى اولان سخط اوزرينه جالدره ظ (حظوه و حظوه
بهره مند شدن) حصه مند اولمق يقال (حظى بكذا بهره مند شد بفلان چيز) فلان نسنه ايله
بهره مند اولدى (وهو حظى بهره مند) حصه مند اولان كسنه (ودولى شدن زن از شوهر)
وخاتون زوجى عندنده عز تلو و مرحتلو اولمق . ف (حفوة و حفوة و حفاء پاره نه شدن)
يالين اياق اولمق يقال (حفى پاره نه شد) يالين اياق اولدى (وهو حاف مرد پاره نه) يالين
اياق اولان كسنه (حفى سوده شدن پاى) يالين اياق يوريمكدن اياغك التى آشينق يقال (حفيت
القدم سوده شد كف پاى) چوق يوريمكدن اياق آشندى (ورجل حف مرده سوده پاى)
اياغى آشنش رجل (حفاوة باستقصا از حال كسى پرسیدن و تيمار داشتن در كاروى)
بركسنة نك حالى كركى كى سؤال ايتد كد نصكره اول كسنة نك ايشنه زياده اهتمام
ايمك يقال (حفى عن الشئ نيك پرسيد از چيز) زياده برنسنه بى سؤال ايتدى (وهو حفى عنه
نيك پرسنده) سؤالده استقصا ايدن كسنة وفى المثل مأربة لاحفاوة يعنى سكا اكرام
ايتديكى بر حاجت ايجوندر يوخسه سكا محبتندن دكلدر و تحفت به ديرلر زياده اكرام
ايتسه و فلان وفى حفى خيره جلى خفى واحفى فى السؤال ديرلر سؤالده مبالغه ايتسه يقال
سائل محف محف ملحف (خفاء پوشيده شدن) كيزلو اولمق يقال (خفى عليه الامر پوشيده
شد بروى كار) مخفى اولدى اكايش (وهو الخفية پوشيده كى) مخفى لك ويقال عرف ذلك
البشر الخافى مراد جن در وفى المثل الليل اخفى للويل يعنى هر نه ايشلر ايسك كچه
ايشله زيرا كچه ساتر الاسرار در و بومعاده الليل بوارى حضنا مثلى وارد اولدى يعنى
كچه جميع اشياى سترايدرو حضن نجمده بر مشهور طاعندره ق (بقاء باقى ماندن) باقى قالمق
يقال (بقى باقى ماند) باقى قالدى (وهو باقى باقى مانده) باقى قاليجى (وهو البقية) باقى معروف در
والبقاء ج وبقى استبقاء معناسنه در كه كيرويه آليقومقندن عبارت در وفى المثل لا ينفعك
من زاد سبق ولا نأماهو واقع توق واستبقى الامير الجانى واستجابه ديرلر مجرمك جرمى
عفو ايدوب قتل ايمسه واستبقى اخاه ديرلر دوستندن ظهور ايدن خطايى عفو ايتسه
ماينلر نده محبت باقى اولسون ايجون (رقى بالا بر شدن) يوقارو چيتمق يقال (رقى السطح

پاره نه اولان كسنة به
بشر ديد كلرى بشر
حافى حضر تلو نيك
ايشنه تشبيه طريقه
در كه هميشه پاره نه
كزر ابدى روايت
اولدى كه محمد بن سكره
جامه كيرو ب پايوشنى
مرقة ايتديلر بومعناى
شوو جهله تعبير ايتدى
بيت ولم اقد به نوبا
ولكن دخلت محمدا
وخرجت بشرا منه

وفى السطح بر شد بپام) طام اوزرينه چيقدى وارتقاء و ترقاء دخى بومعنايه در و صعودى
مشكل اولان طاغنه جبل صعب الرقى والمرقى ديرلر قال ميت انت الذى كلفتنى رقى
الدرج على الكلال والمشييب والعرج * وتحمل ايدمه جاك ايشه شروع ايدوب نفسكه
زجت ويرمه ديه جاك يرده ارق على ظلامك ديرلر يعنى يورى مقدورك مرتبه سى
صعود ايله (شقاء وشقاوة وشقوه وشقوه بدبخت شدن) بدبخت اولمق كه سعادة مقابلى در
يقال (شقى بدبخت شد) ياره من بختلو اولدى تقول (فلان يدعى السعد وهو اشق من اشق
ثمود) وفى المثل ان الشقى ينحى له الشقى ياره منى ياره من بولور ديه جاك يرده ضرب
اولنور وفى مثل آخر ان الشقى وافد البراجم برنسنه زياده طمعندن نفسى تهلكه يده اللقاء
ايدن كسنة حقتده ضرب اولنور وشقا تعب معناسنه دخى كلور يقال لم يزل فى شقاء
من امرأته اى تعب وفى المثل اشقى من رابض مهر يعنى عجمى طساى او كره دن كسنددن
زياده زجت چكر (لقاء وتلقاء و لقاءى اوقايدن) كورمك كه بولوشمق تعبير اولور يقال
(لقية بديداورا) آنى كوردى يعنى اكابولوشدى (وهو اللقاء ديدار و نزديكى و جنك) ديدار
وقرب و جنك و اول كسنة كه هر كز بلا و محنتدن خالى اوليه اكه ملقى ديرلر و عىرب
شتم ايتد كده يالين ملقى ارحل الركبان ديرلر ابن الفاجر معناسنه وفى المثل لقية قبل كل
صبح ونفر طلوع صبحدن اول ملاقى اولدم ديه جاك يرده ضرب اولنور وفى مثل آخر
لقية ذات العويم بر سنده برقاج كره ملاقى اولدم ديه جاك يرده ضرب اولنور و لقية
ببلدة اصمت ايس و رفيق اولين موضعده ملاقى اولدم ديه جاك يرده ضرب اولنور لقيت
منه الاقورين والفكرين والبرحين آندن امور عظامه ملاقى اولدم ديه جاك يرده
ضرب اولنور و بر كسنة شدة و اذايه ملاقى اولسه لقي مايلقى المتوف باركا ديو ضرب
مثل ايدرلر زيرادوه نك قبللرين بروك ايتديكى حالده يولارلر و بريلدن صكره ملاقى
اولدم ديه جاك يرده لقيته عن هجر ديرلر ميدانى ديدى كه عن بعد معناسنه در اى بعد
هجر طويل وثقتنى فلان كسنة نك اوزرينه براقدى ديه جاك يرده لقي عليه لاطانه ديرلر
و بر كسنة مراد ايتديكى شينه نائل اولسه لقي فلان ويساديو ضرب اولنور لقيته اول
صوك و بوك هرم متحرك وسا كندن مقدم ملاقى اولدم ديه جاك يرده ضرب اولنور (نقاوة
ونقاء پاك شدن) پاك اولمق نظافت معناسنه يقال (نقى پاك شد) پاك اولدى (وهو النقى پاك) نظيف
اولان نسنه و نقاوة و نقاية مختار اولان نسنه در كه فارسيد كزیده و تركيده
اورند يلمش تعبير اولنور و نقاة طعامى تطهير ايتد كده يرنده فلان ردى و فناسيدر لكن
خرماده نقاة يوكزیده اولانه ديرلر . ك (لكى مولع شدن) حريص اولمق (مكى شفه
بستن دست) چوق ايش ايشلر كدن ال درشت اولمق و قبارمق . ل (لى و بلاء كهنه شدن)
اسكى اولمق يقال (لى كهنه شد) اسكى اولدى قال ميت والمرأى بليه بلاء السربال * ك

اللیالی و اختلاف الاحوال (جلی و جلاء دغ سر شدن) آلتینک قیلی اولماق یقال (جلی داغ سر شد پیشانی) آلتی قیلیر اولدی (وهو ا جلی سر د داغ سر پیشانی) آلتی قیلیر اولان کمنه (وهی جلواء زن داغ سر) آلتی قیلیر اولان خاتون (جلی باز پور شدن) زیتلو اولمق یقال (حلیت با پیرایه شدن) خاتون زیتلی اولدی که دوز وندی دیو تعبیر اولتور (وهی حال زن با پیرایه) زیتلو اولان خاتون (حلاوة شیرین شدن در دل و چشم) برنسنه کوزه و کوکله کوزل کورنک (طلی زرد دندان شدن) دیشلری صارو اولمق یقال (طلی فوه) ای قلیت اسنانده م (حیا و حی کرم شدن) قیزمق یقال (حیت انار کرم شد آتش) آتش قیزدی (ونار حامية آتش نفسان) زیاده قیزمش آتش و حیت علیه دیر لر غضبت معناسنه (دمی و دمیا خون آلود شدن) قان ایله آلوده اولمق یقال (دمی خون آلود شد) قانله آلوده اولدی (وشی دام و دم چیز بخون آلوده) قان ایله آلوده اولان سنه و ترکیده بنم جانم سنی سومر دیه جک یرده لایلام دی دمک دیر لر و بر نسنه ک طلبنده حریص اولان کمنه به دمی الشفة و دمی فوه من الحرس دیر لر (عمی نایبنا شدن) کور اولمق یقال (عمی نایبنا شد) کور اولدی (وهو ا عمی سر د نایبنا) کور اولان رجلی و هم عمی و عیمان ج عمایه پوشیده شدن مخفی اولمق یقال (عمی علیه الامر پوشیده شد بروی کار) ایش آندن مخفی اولدی (و عمی قلبه کور شد دل او) آلتی قلبی کور اولدی (و قلب عم دل کور) کور اولان قلب که ا که نصیح تأثیر اتمز (لمی سیاه فام لب شدن) دوداق سیاه رنگلو اولمق یقال (لمیت شفته سیاه فام شد لب او) آلتی دوداخی سیاه رنگلو اولدی (وهو المی مرد سیاه فام لب) دوداغینک ایچی سیاه اولان رجل (وهی لمیاء زن سیاه فام لب) دوداغینک ایچی سیاه اولان خاتون (خنی فحش کفتن) یاوه سوبلک یقال (کلام خنی) ای فاحش (ستاء بلند شدن) رفعتلو اولمق یقال (سنی بلند شد) رفعتلو اولدی (وهو سنی بارفت) رفعتلو اسناه رفعه و سنه دیر لر فتح ایدوب تسهیل ایتسه قال بیت واعلم علماليس بالظن انه اذا الله سنی عقدشی تیسرا (ضنی نزار شدن) آری قلمق یقال (ضنی نزار شد) آریق اولدی (وهو ضن مرد نزار) آریق اولان کمنه که هر چند صحت بولدم ظن ایلیه ینه نکس اولور تقول (هو بین سفر ینه قضیه و مرض بضیه) طنی سپر ز پهلوا باز دوسیدن از تشنه کی) طلاق پهلویه یا بتمق صوسزلقیدن و اساسده دیدی که طنی طلاق یا او یکن دید کلری آق چکره بر مرضه اصابت ایدوب بو کوره یا بتمقدر یقال (قوم زناه طناة) یعنی زانیلر و اهل فجور دیر لر زیر الفجور اعظم ادواء در (عناء فجور شدن) ز جتلو اولمق یقال (عنی رنجور شد) ز جتلو اولدی (عنی و غناء توانکر شدن) دولتو اولمق یقال (عنی توانکر شد) دولتو اولدی (وهو عنی توانکر) دولتو اولان کمنه (عنی و غنی نایبنا شدن) حاجتسر اولمق که مستغنی اولمق تعبیر اولتور یقال (عنی عن الشیء بی نیاز شد از چیزی) مستغنی اولدی نسنه دندن

(یعنی)

و بر کمنه فقیر ایکن
عنی اولوب دولتی ایله
تجتر و غناسی سببی ایله
فصل ایته عنی حتی
خرف البحر بدلوین
دیو ضرب مثل ایدر لر
(منه)

یعنی ا کا محتاج اولدی (وهی الغنیة بی نیازی) محتاج اولماق یقال (لی عن هذا غنیة) یعنی بنم ا کا احتیاج یوقدر و بن سکا نسبت فلان کمنه ک غناسی و یررم دید جک یرده لاغنین عنک مفناه ولا کفینک ما کفاه دیر لر و هوغان بی نیاز محتاج اولمین کمنه (عنی مقیم شدن) بر موضعه طور مق یقال (عنی بالدار مقیم شد در سرای) سرایده اقامت ایتدی و یقال (غنا فی دیار هم ثم فنوا و خربت مبانیهم و خلت مقانیهم) فناء نیست شدن) یوق اولمق که فانی اولمق تعبیر اولتور یقال (فنی نیست شد) یوق اولدی (فنی توانکر شدن) دولتو اولمق غنی کبی و رضامناسنه دخی کلور و یقال فلان یحتنی الغنا و القنا من اطراف السیوف و القنا هه (بهی دریده شدن) یر تلمق یقال (بهی البیت) ای تخرق و عطل و بیت باه ای خال (بهاء زیبا شدن) کوزل اولمق یقال بهی علم بایندن یائی در و بهو حسن بایندن و اوی در (زیباشد کوزل) اولدی (وهو بهی زیبا) کوزل نسنه حسن کبی ابن سینا دیدی که اول کمنه که وجد بهی به و صوت شعی به تعشق اتمیه فاسد المزاج و علاجه محتاج در و فی المثل ابهی من قرطین بیتها وجه حسن (لهی مشغول شدن از چیزی و دست برداشتن از آن) بر نسنه دن غافل اولوب ترك اتمک یقال (لهی عنه و منه غافل شد از وی) آندن غافل اولدی و ترك ایتدی

المعتل الفاء واللام که لغیف مقرون تسمیه اولتور

(و جی سوده پاشدن) ایاغی اشفق که طاشرقق تعبیر اولتور یقال (و جی الرجل و الفرس سوده پای شد مرد و اسب) رجل و آت ایاغی آشنیدی حتی معناسنه (وهو وج سوده پای) ایاغی اشفش رجل و فرس حنف معناسنه

المعتل العين واللام

مت (توی هلاک شدن) هلاک اولمق یقال (توی هلاک شد) هلاک اولدی (وهو توهلاک شده) هلاک اولان نسنه اساسده دیدی که توی المال دیر لر مال بر وجهله هلاک اولسه که آندن امید منقطع اوله و فی المثل اتوی من دین اکثر دیون هلاک اولوب ضایع اولغله بو مثل ضرب اولندی م ج (جوی تباه شکم شدن) قازین بر وجهله آغریق که طعام هضم اولمیه و اکثر کتب لغته غندن و یاو جعدن یا عشقندن کوکل یا نغق دیو تفسیر اولندی یقال (جوی باعلت شکم شد) قازنی آغرییدی و بر شهرده اقامت طبعنه خوش کلمسه اجویت البلد دیر لر دولت و رفاهیت ایله دخی اولور سده ح (حوة سیاه لب شدن) قاره طودا قلی اولمق یقال (حوی سیاه لب شد) قره طودا قلی اولدی (وهو ا حوی سیاه لب) قره طودا قلی اولان کمنه مؤثی حواء کلور جوهری و بیرق دیدیلر که حوة زنگار رنگ اولمقدر و اصمعی سیاهه مائل قرمزیدر دیدی لکن جوهری سمره الشفة دیو دخی تفسیر ایتدی و مصنف اساسده مطلقا سواد ایدو تفسیر ایدوب شعراء احوی ای اسود

حتی اصلنده حوی در
و او و باجم اولوب
و او ساکن اولغله
بیه قلب و ادغام
اولندی مری کی
کذا فی الزاهر لابی بکر
ابن الانباری من عینه
(منه)

ورجل احوى شاب اسود الشعر ديدى وهم وهن حوكة مذكرو مؤنثك جعلرى مساويدر (حيوة وحيازنده شدن) دبرى اولمق يقال (حي بحى زنده شد) حياتده اولدى (وهو حى مرد زنده) حياتده اولان كسند وهم احياء ج (حياء شرم داشتن) اوتانق يقال (حي منه شرم داشت ازوى) آندن اوتاندى وهى حى مرد شرم كين اوتان كسند وفى المثل احيى من محذرة د (دوى سخت بيمار شدن) زياده خسته اولمق يقال دوى سخت بيمار شد زياده خسته اولدى (وهو دوى سخت بيمار) زياده خسته اولان كسند ودوى لفظى مذكرو مؤنث وجمعه اطلاق اولنور زيرا اصلنده مصدر در ودولفظنك مؤنثى دويدر ورجل دوى ديرلراحق معناسنه وادواه عاجله معناسنه در ودوايه سودك وشور وآنك اوزرنده اولان قايمق درقال ع كا كمت داء ابنا ام مدوى اعرابن برخاتون اوغلنه برخاتونك قيزنى خطبه ايتدى قيزك والدهسى دامادى اوله جق اوغلانه باقق ايچون اوغلانك والدهسك خيمدنه وارمش ايدى ناكاه اوغلان ايجرويه كيروب والدهسند اء دوى يام ديدى يعنى يا والده بن قايمق اكل ايدرميم والدهسى اوغلنك كستاخلقى وسوء عادتنى قيزك والدهسندن كتم ايچون اللجام معلق بعمود البيت ديدى ورى ر (رى وروى سيراب شدن) صويه قانق كه عطش مقابلى در يقال (روى من الماء سير شد از آب) صودن طويدى (وهو ريان مرد سيراب شده) صودن طومش رجل (وهى ريان سيراب شده) صودن طومش خاتون پوشيده اوليه كه فعلى وزنى يالام الفعلده واقع اولمقله واوه قلب اولنور اكر كله اسم اولور سه شروا كى كه شريت دن مأخوذ در واكر كله صفت اولور سه قلب اولنماز ريا كى واكر ريا اسم اولور سه روادىك لازمدر كه آخرده واقع اولان يابى واوه قلب وعين الفعلده واقع اولان واوى واومذ كورده ادغام ايله وهم مردان وهن زنان رواء ج ويقال المتعلم عطشان لا يرويه الاما يرويه وفى المثل اروى من الثقافة واروى من مجل اسعد مجل براحق كسندك واسعد آنك عى زادهسك اسيدركه مجل برحوض عظيمه دوشوب عى زادهسنه بكا برطاس وير صوايچديم ديدرك حوضه غرق اولدى وض (ضوى نزار شدن) آريق اولمق ضنى كى يقال (ضوى لاغر شد) اريقلا دى (وهو ضو وضو وضو) كه اصلنده ضاووى در (مرد لاغر) نحيف وضعيف اولان كسند وفى الحديث اغتربوا ولا تضويعنى اجابندن تزوج ايدوب نحيف وضعيف اوليه سز وبوكلام عربك زعنه مبنى در كه بر كسند اقرارندن تزوج ايتنه حاصل اولان ولد اكر چه كريم اولور اكن ضعيف ونحيف اولور وديرلر كه الغرائب انجب والقراب اضوى واضويت الامر برايشى محكم ايتسه طه (طوى كرسنه شدن) آج اولمق يقال (طوى كرسنه شد) آچيقدى (وهو طوطا ووطا ووطا كرسنه) آج اولان كسند (وباريك

بيعتى ديدى كه بنفسه
ومن ايله متعدى
اولور (منه)

میان شدن) وبلى انبجه اولمق يقال (طوى من الجوع وهو طيان ورجل طاو حبص البطن ع (عى در ماندن) عاجز اولمق يقال (عى الرجل عن الكلام بماند مرد از سخن گفتن) عاجز اولدى رجل سوز سويلكندن كه بيان مقابلى در وعالى صاحب ديرلر معناسنى فهم ايتديكى سوز سويلسد ويقال اياى ومساءل المعاياة فانها صبة المعاياة (وعى الامر وعى به وعى عنه در ماندن از كار) ايشدن عاجز اولدى (وهو عى وعى عاجز از سخن يا از كار) سوزدن يالايشدن عاجز اولان كسند (وعى عن الامر) ديرلرايشى كركى كى بيلسه وفى المثل اعيتنى من شب الى دب سن بنى عاجز ايتدك وقت شب ايدن پير اولوب عصا ايله بوريدى كه وقتدك شره معتاد اولان كسند حقنده ضرب اولنور يعنى شرسنك عادت قديمكدر آنده تقصير ايترسن وفى مثل آخر اعى من باقل باقل ايا ددن بر كسند در كه اون بر در هم بر آهو اشتراء ايدوب وبراى ايله بوغازندن باغليوب ايبك براوجنى النده طومش ايدى يولده بر آشناسنه راست كلى آشناسؤال ايتدى كه بو آهوى قاج در همداشتراء ايتدك باقل اون پارماغين آچوب وديلن چيقاردى يعنى اون بر در همداشتراء ايتدم آهو كشا دبولوب فرار ايتدى غ (غوى هوشازده شدن شتر چيه) دوه نك كوچكى سوددن طومش اول مرتبه سود ايجه كه تخمندن هلاك اولمق هق (قوة نيرومند شدن) قوتلو اولمق يقال (قوى نيرومند شد) قوتلو اولدى وبر كسندك كندو قوى اولد قده قوى ودابهسى قوى اولد قده اقوى ديرلر ويقال فلان قوى ومقوى يعنى كندو ودابهسى قوى در ه (هوى دوست داشتن) دوست طومق كه سومك تعبير اولنور يقال هويه دوست داشت اورا) آنى سودى (وهو هو وهاو دوست دارنده) سويجى كسند وهوى ضرب بابندن اولد قده اعلا دن اسفله ساقط اولمق معناسنه اولور

﴿ باب فعل يفعل بفتح العين فيهما كه فتح باى ديمكله معروف ﴾

وعينده يا خود لاند حروف حلقه دن بر حرف ايله مشروط دره (بدء آغاز كردن) بر نسنده ابتداء ايتدك يقال (بدأ الامر وبالا امر آغاز كردن بكار) ايشه باشلدى وبر كسند كلى ديكى يولدن دونه رجوع عوده الى بدئه ديرلر وشوكلامى يا حكايه بى باشند سويله ديه جك برده هاتها من ذى تبديت ديرلر و (برأ وذرا أقرين) ياراتمق يقال (برأ الله البرية وذراهم بيا فريد خدای خلق را) حضرت الله خلق خلق ايتدى فراء ديدى كه بربه برى دن مأخوذ در تراب معناسنه وشبهه مندفع اولسون ايچون بر نسندهك آخرينه نظرايتمه استبراء ديرلر وبرؤ مرضدن افاقدريقال اللهم لك البدؤ والبرؤ ومنك السقم والبرؤ وهى (الذرية فرزندان) اولاد جوهرى ديدى كه ذرية انس وجنك نسلى در مطر زى ديدى كه مفرد وجهه اطلاق اولنور ومنه هبلى من لدنك ذرية طيبة وهم الذرارى ج (نوء مقيم شدن) بر برده ساكن اولمق يقال (تأفى البلد مقيم شد در شهر) شهرده ساكن اولدى وهم تاء ج

ببت حرف خلق شش
بوداى نور عين حاو خا
وهو او همزه وعين
وعين

که قانی نک جمیدر (جبا بدلی کردن) خوف ایدوب آردینه دونک یقال (جبا عنه ای خس
 عنه وجبا جبان معنانه در (جسوء درشت شدن) قانی و صلب اولمق یقال (جسأت یدیه درشت
 شد دست او) کثرت عملدن الی قانی اولدی و یابس و صلب اولان اله جاسیه دیرلر و تقول لهم
 قلوب قاسیه کانهما صخور جاسیه ای صلیبه (خبأ پنهان کردن) کیزلمک یقال (خبأ الشیء پنهان
 کرد چیزی را) کنه یی کیزلدی (وهی الخیئة پنهان) کیزلوا اولان نسنه و یقال له خبیئة خبأها
 لیوم حاجتو و کوبه خایبه اطلاق اولندی فی ایچنده نسنه پنهان اولدی فی ایچوندر و خبأه
 همزه وزننده اول خاتوندر که بر کره کندوی کوستروب صکره پنهان اولور و فی المثل
 لا خبأ لعطر بعد عروس عروس بر کسنه نک اسمی در که وفات ایند کد نصکره خاتونی عطر
 قوتلیری کتوروب عروسک قبری اوزرنده قیروب عطری دو کدی بعض آشناسی لوم
 ایند کده بو مثل ایجاد ایندی یعنی عروسدن صکره عطر پنهان ایتمه نک وجهی یوقدر
 بر نسنه یی بر کسنه پنهان ایند کده بر غیری کسنه یه ویرمک ایچون پنهان ایده لکن بو کسنه
 اول نسنه یی آلمز یا خود اول کسنه یوق اوله اول محله ضرب اولور خبایا ج (خسأ
 راندن) سورمک که قومق تعبیر اولور که متعدیدن مصدر در یقال (خسأ الکلب براند
 سک را) کلبی قوودی (خسوء رانده شدن) کندو کیمک که لازمندن مصدر در یقال (خسأ
 الکلب سک خود رفت) کلب کندو کندی و کسنه لر قوومدن و خسأ البصر دیرلر کلبل
 اولدی معنانه و تخسأ بالاحجارة ای ترا مو (درء باز داشتن) دفع ایتمک یقال (درأ عنه الحد
 بازداشت از وحد را) حدی آندن دفع ایتدی و فی الحدیث ادرؤا الحدود ما استطعتم
 و السلطان ذوندر ایدر لر قوه و عده سیله دفع اعدایه قادر معنانه (درء و دروة تافتن
 ستاره) کوکب لمعان ایتمک یقال (درأ الکوکب بضوءه بدر خشید ستاره بر روشنایی خود)
 کوکب لمعان ایتدی کندی ضیائی ایله خاطر فائره خطور ایدر که درأ ماده سنده دفع
 ملحوظ اولمقله عبارت مذ کوره نک معنای مطابقیسی کوکبی ضوئی ایله ظلمتی دفع ایتدی
 دیمکدر و مصنف اساسده درأ الکوکب طلع کانه یدرؤا الظلام دیدیکی بو معنای تأیید ایدر
 و بیهقی و وزنی رفتن ستاره از جای خویش ایله تفسیر ایتدی لکه ترکیده یلدریز کوکبک
 ایله تعبیر اولور (وکوکب دری ستاره تابان) لمعان ایدیچی کوکب فراء دیدی که عرب
 اسماسنی یلمد کلری بویوک کوا که درازی دیرلر (دناءة ناکس شدن) خسیس
 و بداعصل اولمق یقال (دناً فرومایه شد) بداصل و بی خیر اولدی (وهوودی
 مرد ناکس) فرومایه اولان کسنه (رباء دیده بانی کردن گروهی را) جماعت ایچون
 بر بلند موضع چیقوب کوز جیلک ایتمک یقال (ربأ الریئة القوم فی المرباء دیده بانی کرد
 دیده بان مردمان را در جای دیده بان) کوزجی کوزجیلک ایتدی قوم ایچون کوزجی

و کاه همزه یی هابه
 قلب ایدوب دره
 دیرلر ذکره البیهقی
 فی دره (منه)
 تداء دفع معنانه
 وضع اولمش لفظدر
 تازانده در (منه)
 دری دالده حرکات
 ثلاثه جائزدر (منه)
 و ساهی ده ستاره بزرگ
 و روغن ایله ترجمه
 ایتدی (منه)

اوتوره جق موضعده مرباء و مرتباء و مرقبه کوزجی اوتوره جق یو کسک موضع
 معنانه (ردء یاری دادن) معاونت ایتمک یقال (ردأ یاری داد اورا) اکامعین اولدی (وهو
 الرد آیاری) معاونت یقال ترادؤا و لاتدارؤا ای تعاونو و لاتدافعوا (رزء و مرزئة زیان
 رسانیدن) بر کسنه نک مالنه زیان یتشد یروب تنقیص ایتمک یقال (زرأته ماله کم کردم
 ازوی مالش را) آنک مالنه زیان ایدوب تنقیص ایتدم و هر کز آنک مالندن بر جبهیده
 نائل و خیرینی کورمدم دیه جک یرده مارزأته زبالا دیرلر و کسنه لر آنک طعامتی
 کورمدیلر دیه جک محله انه لقلیل الرزء دیرلر و مرزء کریم معناسنده در و منه الرزء
 و الرزیه مصیبت یعنی تنقیص معنانه اولان رزء دن مأخوذدر مصیبت معنانه
 اولان رزؤ و رزیه رزأته رزیه دیرلر مصیبت اصابت ایتسه زیر مصیبتده دخی
 نقص موجوددر و الرزایا ج (رقاء و رقوق و ایستادن خون واشک) قان و کوز یاشی
 ساکن اولوب آقامق یقال (رقأ الدم و الدمع و ایستاد خون واشک) قان و کوز یاشی
 طور دی و قان ساکن اولسون ایچون اوزرینه وضع اولنان شیشه رقوق دیرلر و بددعا
 مقامنده لا ارقأ الله دمک ولا ارقأ عینک دیرلر بیت بکی حاسدی لا یرقا الله
 دمعه * الا انما یسکی من الذل حاسد (سبأ و سبأ خر خریدن) شراب اشترای ایتمک
 یقال (سبأ الخمر بخیرید خرا) اشترای ایتدی شرابی کندو ایچمک ایچون واکر
 تجارت ایچون اشترای ایدر سه همزه یی اظهار ایتوب سبی الخمر دیرلر (وهی
 السبئة خر خریده شده) اشتر اولمش شراب و مطلقا خره دخی سبئه دیرلر و شراب
 سبع ایدن کسنه یه سباء دیرلر خار کبی (سلاء پالودن مسکه) تره یاغنی اریدوب سوزمک
 یقال (سلاء السمن بکداخت و پالود روغن کاورا) صغرك تره یاغنی ارتدی و سوزدی
 و بو عملی ایدن خاتونه سالیه دیرلر و فی المثل اکذب من السالیة زیرا چشم بد اصابت
 ایتسون دیو یاغنی ارتد کده یاغنی چیقمدی هب کسلدی دیو کذب ایدر و اول یاغنه
 سلاء و اهل حجاز کلاب کبی طیب الراحه اولان قویون یاغنه دیرلر که مرور ایامله
 متغیر اولمیه (صبأ از کیشی بکیشی شدن) بردیندن چیقوب غیری دینه کیرمک یقال
 (صبأ من دینه بیرون شد از دین خود) کندو دینندن چیقدی شویله ملاحظه اولور که
 صبأ ماده سنده خروج معنای ملحوظ اولمقله صبأ ثنیة الغلام دیرلر صبی نک اوک دیشلری
 ظهور ایدوب چیقسه و صبأ النجم دیرلر کوکب طلوع ایتسه حتی ابو عید دیدی که
 صبأ من دین الی دین کانتصبأ النجوم ای تخرج من مطالعها و صابئون اهل کتابدن
 بر قوم در (طروء ناکاه آمدن) ناکاه کلمک که اکسزین تعبیر اولور یقال (طراً علینا
 فلان ناکاه آمد بر ما بمان) فلان کسنه اکسزین اوزریمزه کلدی (وهو طاری
 ناکاه آئیده) ناکاه کلن کسنه و نه طرفدن کلدیکی معلوم اولمین کسنه یه و آواره تعبیر
 اولنان کبوتره طرانی دیرلر (عبأ بالک نداشتن) مبالات ایدوب قایر می یقال (ماعبأ

فلان باك نداشت (فلان) فلان كسنه بي قابرمدي (عبوء عطر آميختن) عطري قارشدمق
يقال (عبأت الطيب اذا عملته و هيئته) فثافر و نشاندن چوش ديك چوملكك (قاينه مسني
ساكن ايمك يقال) فثا القدر بنشاند جوشش ديك را) چوملكك قاينه مسني تسكين
ايتدي اوزرينه صودو كك ايله ياخود آتئين چكك ايله (قراءة و قرآن خواندن)
او قومق يقال (قراء الكتاب بخواند كتاب را) كتابي او قودي (وهو قاري و قراء خواننده)
او قويان كسنه قراء و قراء ج محمدالدين ديدى كه مقاراة و قراء مدارس معناسنه در
و قراء كسان كي حسن القراءة اولان كسنه در كه جى قراؤن كلور و قراء
رمان كي منسك و عابد معناسنه در قاري و متقري كي جى قراؤن و قواري كلور و قرا
عليه السلام بخواند بروي سلام) اكالسا ناسلام ابلاغ ايتدي و اكر سلامي مكتوبه
تحرير اتسد اقراء السلام ديمك كرك و دخی اقرا سلامي على فلان ديمك كرك اقرا
منى السلام ديمرلر (قرء جمع كردن) جمع ايمك ابو عبيده ديدى كه قرآنه قرآن تسميه
ايند كلري سوره لري جمع و بري برينه ضم ايتديكي ايجوندر و قراءه و قرء و با
معناسنه در اصمى ديدى كه بر شهره واروب اون بش كون ساكن اولان كسنه دن
قراء بلد كيدرو اون بش كوندن صكره خسته اولور سه شهرك و باسن دن دكلدر (قنوء
سخت سرخ شدن) زياده قير منى اولمق يقال (قنا سخت سرخ شد) زياده قير منى اولدى
قال ع قنأت انامله بالقرصاد (واجرقانى سخت سرخ) زياده قير منى اولان نسنه) كشاء
كف بر آوردن ديك) چوملك قاينه باشلا دقده كوپوكلنك و اول كوپو كه كشاء
ديرلر (كفاء نكون سار كردن خنور) قاب قچاغى ترس چويرمك كه باشي اشاغى
ايمك تبير اولنور جفاء دخی بومعنايه در يقال (كفاء الاناء نكون سار كرد خنور را)
چناغى باشي اشاغى ايتدي (كلاءة نكاه داشتن) حفظ ايمك يقال كلاء الله نكاه داشت
اورا خدای) حضرت الله آتى حفظ ايتدي و اذهب فى (كلاءة الله ديرلر و داع ايدن
كسنيه دعا موقعنده كلوء بدبر افتادن و امدين تاخير اولمق و كالى نسنه يعنى ويره سى كه
نقد مقابلى در اصمى كال در بلاهزمة ديدى (نبوء پیام آوردن) خبر كتورمك يقال
(نبأ علينا فلان پیام آورد مارا بهمان) فلان كسنه بزه خبر كتوردي ني لفظي بوندن
مأخوذ در مخبر من الله معناسنه (نئو بيرون شدن) طشره چيقيمق يقال (نئأ لعظم بيرون
شد استخوان) كوك طشره سيوريلوب چيقدى و هر مرتفع اولان نسنه يه نأى ديرلر
وفى المثل تحقره و نئأ يعنى سن آتى حقير ظن ايدرسن مع هذا اول نسنه مرتفع
اولمقده در بر نسنه ذاتنده امر عسيرا يكن آسان ظن ايدن كسنه حقنده ضرب اولنور (نساء
تاخير كردن) تاخير ايمك يقال (نساء الله فى اجله تاخير كرد خدا در اجل او) حضرت الله
آنك اجلتى تاخير ايتدي يعنى عمرنى اوزون ايتدي (ونسأ الدين تاخير كرد و امرا)

(بورجى)

بورجى تاخير ايتدي و هو النساء والنسي والنسيئة كه ويره سى تبير اولنور نقد
مقابلى در و اول خاتون كه اول حامل اولدقده حيسى وقتندن تاخير اولمقده حل
احتمالى اميد اولنه اكانسى ديرلر و استنساء مهلت طلبنه ديرلر (وراندن بعضا) وعصا
ايله طرد ايمك يعنى سورمك يقال (نساء الدابة بالنساء براندستور را بعضا) دابه يي
عصا ايله سوردى (نشأ ونشأة ونشأة باليدن) بويومك يعنى قد و قامت صاحبي اولمق
يقال (نشأ الفلام بباليه كودك) طفل بيودى يعنى حد صغرى تجاوز ايتدي (وهو ناشئ
كودك باليده) بويوين طفل مؤثى دخی ناشئ در قال الجوهرى و الجارية ناشئ ايضا وهم
نشأ و نشأ و انشاء ج (نشأ و نشوء بديد آمدن) ميغ بولوت ظاهر اولمق يقال (نشأت السمحابة
بديد آمدن) بولوت ظاهر اولدى و اول ظهور ايدن سمحابه نشئ ديرلر (نكأ خراشيدن
جراحت) ياره يي قاشيقي يقال (نكأ القرحة بخراشيدن) ياره يي قاشيدى دعا مقامنده
هنئت ولا تنكأ يعنى حضرت الله نائل اولدو غك نسنه ايله سنى مهنا ايدوب و وجع
اصابت ايتدر من فيروز آبادى ديدى كه نكأ القرحة ديرلر ياره يي ابو اولمزدن اول
قبوغنى قوپاروب ياشي چيقسه و اساسده نكأت القرحة ديرلر ياره ابو اولدقده نصكره
قبوغنى قوپاروب ينه ياره ايتسه هب (ثعب آب راندن) صوبى سورمك يعنى آفتق
وصويك مسيلنه دخی ثعب ديرلر كه جى ثعبان كلور يقال (سالت الثعبان كما سالت الثعبان)
(جعب ييفكندن و بر كندن) براقق و قوپارمق يقال (جعبه) اى صرعه (دأب و دأوب
پيوستكى كردن دركار) ايشنى متصل ايشليوب مجد اولمق يقال (دأب فى العمل پيوستكى
كرد دركار) ايشنده مجد اولوب على كندوبه عادت ايتدي و كيجه و كوندوزه دأبان
ديرلر ملوان كى و تقول قلبك شاب وفوداك شائبان وانت لآعب و قد يدبك الدأبان
(دعابه مزاح كردن) لاغ و لطيفه ايمك يقال (المؤمن دعب لعب و المتناق عبس قطب
ذهاب و ذهب شدن) كيمك يقال (ذهب اليه رفت بأو) اكا كندى (و ذهب عليه كذا
مشكل شد بروي فلان كار) فلان ايشا كامشكل و غنى اولدى اساسده نسيه ايله تفسير ايتدي
(رأب جفسانيدن كاسه شكسته و مانداو) قيرلمش كاسه يي و آنك كى نسنه يي ياشد رمق
يقال (رأب الشئ فراهم آورد چيز را) نسنه يي جمع ايدوب بريره كتوردي و شكسته
اولان نسنه يي اصلاح ايمكده استاد اولان كسنيه مرأب ديرلر و قيريق چنائه يامه
ايتد كلري اغاج پاره سنه رۇبه ديرلر و رأب الله بينهم اى اصلح (رعب و رعب ترسانيدن)
قور قوتمق يقال (رعبه بترسانيد او را) آنى قور قوتدى اخافه كى و زياده قور قاق كسنيه
ترعابه ديرلر فروقه معناسنه و شديد الصوت اولان كبوتره راعى ديرلر كه كوياشده
صوتى ايله غيرى كبوترلري قور قودر (و بر كردن) و طولدرمق يقال (رعبت الحوض) اى

(انصى)

(نى)

(۳۰)

ملا تله (زعب دفع کردن) دفع ایتک یقال زعبت عنی ای دفعته (وباره از چیزی بکسی دادن) و بر نسنه دن بر پاره بر کسنه و بر مک یقال زعبتله زعبه من المال ای دفعته له قطعه منه (محب فرا کشیدن) بر نسنه ی سور یوب چکمک یقال (محب الشئ فرا کشید چیزی را) بر نسنه ی - و رودی و نیک خوردن طعام و شراب زیاده اکل و شرب ایتک و اکل و شرب اولان کسنه به محبوب دیر لر (شعب شکستن یا بستن چیزی) بر نسنه ی قیر مق یا قیرق نسنه ی اصلاح ایتک یقال (شعب القصعة شکست یا بست کاسه را) کاسه ی قیردی یا قیرق کاسه ی اصلاح ایتدی (و هو من الاضداد) لفظ شعب اضداد دندر برقی تاج ده دیدی که اکثر قوم بو مقوله ضدین ده استعمال اولان الفاظه اضداد دندر دیر لر و محققین عندند لغات مختلفه در (شعب و شعب شور انکیختن) فتنه پیدا ایتک یقال (شعب شور انکیخت) فتنه قویاردی هیچ الثمر معناسنه (ضغاب و ضغیب بانک کردن خرکوش) طوشان اخذ اولند فتنه فریاد ایتک (لح از شاه راه رفتن) اولو بولدن کیمک و لحب و لاحب طریق واضح معناسنه در (و کوش از استخوان و پوست از درخت باز کردن) آتی کوکدن و قیونگی اغاجدن صومق (لعب رفتن لعاب کودک) طفلك اغزینک عوی اقی (نحب بیرون کشیدن) طشره چکمک و انتخاب که اشیا دن برشی اختیار ایتکدن عبارتدر بونن مأخوذ در که کویا کزیده اولان شیء اشیا دن انتزاع اولندی و قور قاق اولان کسنه به محبوب و نجیب و نخب دیدکری کویا قلبی انتزاع و بدندن اخراج اولنق ملاحظه سیله در (نهب غارت کردن) غارت ایتک یقال (نهب المال غارت کرد خواستد را) غارت ایتدی یعنی قایدی مالی و هو النهب غارت غنیمت (نهاب و نهوب ج (نهب و نهبی مال غارت شده) غارت ایدوب قاید قری مال نهب ج (و بدگفتن کسی را) و بر کسنه به یراض کلام سولوب و نجیده ایتک مصنف حکایه ایتدی که بر بدوی غلام بر موضعه او توروب اطرافه خلق جع اولمشرایدی غلام مزبور کلامی استماع ایدر لر ایدی غلام دیدی که ان تراب تعرها لنتهب کندوی اول قیویه تشبیه ایتدی که بادیده حفر ایدوب براز فاز قد نصرکه طور اغندن بر آوج آلوب آتی لسانلرینه طوقوندر لر که آجی میدر طانلومیدر صوبی بیلک ایچون و طانلو اولدیی صورتده آنده اولان صبیان بشیر ایچون قبیله به سکر دیشر لر (وی پای گرفتن سک) و کلب ایانگ سکیرینی ایصومق و فی المثل لاندع کلبک نهب الناس یعنی کلبک ضبط ایله خلقک باجاغنی ایصر مسن مت (بغت و بقت ناکاه آمدن) فجاء یعنی اکسزین کلمک یقال (بقت ناکاه آمد بدو) اکسزین کلدی اکا و یقال لارای للمبغوت و المبغوت مبهوت (بهت ناکاه فرا گرفتن) اکسزین اخذ ایتک یقال (بهت ناکاه گرفت اورا) ناکاه

جوهری غیث سکونی
ایله واساسه سکون
و قعله بصح ایتدی
فیروز آبادی سکون
و حرکت ایله تعجیل
نصکره جوهری
کلامی قیل ایله نقل
ایتدی (منه)

(اخذ)

اخذ ایتدی آتی (بهتان دروغ نهادن بکسی) بر کسنه به یلان نسنه اسناد ایتک یقال (بهت علیه بهتان کرد باوی) اکا بهتان ایتدی و بهتان ایدن کسنه به بهات و اول کسنه به بهوت دیر لر تقول (ومن عادته ان یباحث و یباهت) (سخت از پیچ برکندن) کوکندن قویار مقی استیصال معناسنه یقال (سخته الله بالعذاب از پیچ کندش خدا بغداب) حضرت الله آتی عذاب ایله هلاک ایتدی اصلا اثری قالدی (وبه از گوشت باز کردن) و یاغی ایدن آیر مقی (نعت نشان دادن) وصف ایتک یقال (نعت نشان داد اورا) وصف ایتدی آتی تقول هو منعوت بالکرم وله نعوت و مناعة جلیله و یقال هو حر المناات حسن المناات مت (بحث پاشیدن) صاحب یقال (بحث الترات پاشید خا کرا) طور یاغی صاحبی (و واپز و هید) و زیاده جدایله بر نسنه ی تفتیش ایتک یقال (بحث عن الامر پیرسید از کار) ایشدن تفتیش ایتدی و فی المثل کالشة بحث عن سکین جزار بر کسنه بر قیون بولوب بر ایپ ایله باغلادی و ذبح ایچون بچاق ارادی بولندی و قیون ایاغی ایله زمینی اشدی زمیندن بر قصاب بچاغی چیقدی آنکله ذبح ایتدی اول کسنه حقتده ضرب اولور که بر نسنه به طالب اوله که اول کسنه نیک هلاک اولمسنه سبب اوله و فی مثل آخر ترکتده فی مباحث البقر یعنی بقرو حشینک زمینی اشدیکی برده که اوتسر صوسر مونسر موضعه بر اقدیم (بعثه فرستادن) ارسال ایتک یقال (بعث الیه الشئ و بالشئ فرستاد چیزی را بوی) نسنه ی کوندردی اکا (و بر انکیختن بر کاری) و بر ایشد ترغیب ایتک یقال (بعثه علی الامر بر انکیخت اورا بر کار) آتی ایشد ترغیب ایتدی (بعث بیدار کردن از خوابگاه) یا تدریعی موضعدن او یاندر مقی یقال (بعثه من مرقد آگاهانید اورا از خوابگاه) او یاندر دیردی آتی دوشکندن (و مرده زنده کردن) و میت حیات و یر مک یقال (بعث الله الموتی بر انکیخت خدای مردگان را از کورها) حضرت الله موتی یی قبورندن حشر ایتدی (رغث شیر خوردن) سودا مک رغوث مرضعه معناسنه و فی المثل اء کل من بر ذؤنه رغوث اكله زیاده حریص اولان کسنه حقتده ضرب اولور (ضغف بهم در آمیختن) بری برینه قارشدر مقی ضغف الحدیث دیر لر خلطه معناسنه (قعث اسراف کردن مال و اندک دادن) مالی اسراف ایتک و آوج ایله و یر مک یعنی آژو یر مک جوهری اضداد دندر دیدی ج (بمع شکم شکافتن) قارننی یار مقی و بر کسنه کند و سیرینی قاش ایتسه بخت بطنی دیر لر (رعج بیایی در خشیدن برق) برق پی در پی لمعان ایتک (تو آج بانک کردن کوسفند) قیون آوازا ایتک یقال (تأجت الشاة بانک کرد کوسپند) قیون ملدی (لعج سوزانیدن) یا تدر مقی یقال (لعج سوزانید اورا) آتی یا قیدی و لعجه الضرب دیر لر اگر ضرب مضروب الم و یروب جلدینی یا قسده که ضرب لاعج دیر لر و به لاعج الشوق و لاعجه ای احتراق القلب منه

و فی المثل هو یبعت
الکلاب عن مراضها
فلان کسنه زیاده
حوی صدر دیه جک
زده ضرب اولور
یعنی زیاده حرصندن
کیجه وقتی سؤاله
چیقده کلاب
آتی کوروب دیر لر
قالقوب کانباح ایدر لر
(منه)

(نخج جاع کردن) جاع اتمك (معم بشتاب رفتن) سرعت ايله كتمك (نخج پیداه کردن راه) یولی ظاهر و واضح اتمك يقال (نخج الطريق پیدا کرد راه را) یولی واضح و بین اندی (نخوج خود پیدا شدن راه) یولی کندی واضح و ملق يقال (نخج بنفسه خود پیدا شد راه) یولی کند و واضح اولدی و نخج و منهج و نهج طریق معناسنه دره ح (بدخ انداختن) آتمق (و بخوب زدن) و اغاج ايله و ورمق (و عاجز شدن) و عاجز اولمق (بدوح خراامیدن زن) خاتون صالنه رق یورمك (بدخ شكافتن) یارمق فی رجله بدوح ای شقوق (برخ فال بدبر بر آمدن) یاره مزفال كلك كه صید ظهور اتمكده صول جانبی سفره عزیمت ایدن كسندك طرفه مصادف اولمقدن عبارتدر و عرب بونكله تشأم ایدر لر يقال (برخ له البارح فال بد آمد اورا) اكابر امزفال كلدی (بطمح بر روی افكندن) یوزی اوزرینه ییقمق يقال (بطمح علی وجه بر روی افكندن) یوزی اوزرینه ییقدی (بلخ مانده شدن) عاجز اولمق يقال (طلبت منه حق فیل) ای عجز عن ادائه (جرح ریش کردن) یاره ملق يقال (جرحه ریش کرد اورا) یاره لدی آتی (وهو الجرح والجراحة ریش) یاره (و كسب کردن) و كسب اتمك كه قازا تمق تعبیر اولنور يقال (جرح الخیر والشر بیندوخت نیکی و بدی را) خیری یاشری كسب ایتدی (و جرح الحوارح الصيد گرفتند مرغان شکاری شكار را) بیرنجی قوشلر آوی طوندیلر و جارحه سباع و طیور دن آو اولاندر مصنف اساسده دیدی كه بش ما جرحت بدك دیر لر یعنی سنك ایكی اللریكك اندیكی عمل و تأثیری یاره مزدر و بومعی یاره لیان كسندك تأثیرندن استعاره اولندی و جوارح انسان كه اللری و ایاقلریدر و جوارح صیددخی بوندن مأخوذدر (وطن کردن در کسی) و بر كسندی طعن و كلامی رد اتمك يقال (جرح القاضي الشاهد رد كرد قاضی كواه را) قاضی شاهی رد ایدوب شهادتی قبول ایتدی و رد شهادته سبب اولان نسنیه جرحه دیر لر و جرحه بلسانه دیر لر سبب ایلسه و جرحه بانیاب و اضراس شتم و تعیب ایتسه لر و استخراج عیب و فساد معناسنه در يقال نصحتكم فلم تزدادوا علی الموعظة استخراجا (جرح عطا دادن) عطیه و بر مك (جراح جوح سرکشی کردن اسب چنانكه باز نتوان داشت) آت اول وجهله سر كشلك اتمك كه راكبی آتی ضبطه قادر اولمید يقال (جمع الفرس سرکشی کرد اسب) آت سر كشلك اندی و دابه بی مدح موضعنده هذه دابه سمحة ما بها جمحة و لارحة دیر لر و جمحت المرأة دیر لر زوجنك اذنی یوق ایکن خاتون خانه دن چیقسه و سفینه طوغری یولنه كتمسه جمحت السفينة و اول كسند كه هوا سنه تابع او اب بر وجهله نصیحت و پسند قبول ایتسه اكادخی جوح و جاع دیر لر و جمع فلان دیر لر بر كسند سرعت ايله یوز و بوب آردینه او كند باقسه و منه قوله تعالی و هم یجمعون (و هو جوح اسب سرکشی)

۹ و خوار و ذلیل
اتمك معناسنه دخی
استعمال اولنور (منه)

(سرکش)

سرکش اولان آت (دلوح زیر بار کران رفتن) آغیر یوك آتنده اول وجهله یوز و مك كه آدیعی صیق صیق آت (ذبح بسمل کردن) بوغاز ملق يقال (ذبح الشاة بسمل کرد کوسفند را) قویونی بوغاز لدی (وهو الذبح قربان بسمل کردن) بوغاز لنه جق قربان قیونی و الذبیحة کوسفند بسمل کرده) بوغاز لشمش قیون مذبوح کبی تا الحاق اولندی فی اسمیت وصفیه غالب اولدیغی ایچوندر ابن السکیت ذبح معناسنه در دیدی و ذباح ایاق پارمغنده اولور یاریق در كه زیاده الم و برر و فی المثل مادونه شوكة ولا ذباح و ذباح بوغازده چیقار بر مرضدر كه يقال الطمع ذباح ذباح ح (رزوح و رزاح مانده شدن شتر از لاغری) دوه آری قلفندن یوز و ملق (رشمع بر آمدن خوی) در كلك يقال (رشمع الجبین خوی کرد پیشانی) آلین در لدی يقال (لر شحمة بالجبین احسن من شم في الونین و يقال كل انا برشمع بما فیه و تقول كم بین الفرات الطافح والوشل الراشع و فلان كسندك عطیه سندن حصه مند اولدم دیه جك محله اصابنی بنفخة من عطائه و رشمعة من سمائه دیر لر) رضح و رضح شكستن) قیرمق يقال (رضح الجوزة و رضحها بشكست کوز را) جوزی قیردی و اول جوزه رضح و قیره جق آتند مرضحه دیر لر (رقح كسب و بازرگانی کردن) كسب و تجارت و بازرگانه رقاچی دیر لر ركوح میل کردن میل اتمك ركون کبی (رع لك دزدن) ایاغیله دیمك يقال (رع الدابة لك دزدستور) دابه ایاغیله دیدی (ونیزه زدن) و مزراق ايله و ورمق و دوه سموز و كوزل اولمغه صاحبی آتی ذبح ایتسه اخذ الابل رماحه دیر لر (سج تصرف کردن در معیشت) تحصیل معاشده سی و كوشش اتمك يقال (فلان یسج النهار كله فی طلب المعاش) (سج و سباحة شناوری کردن) صوده یوزمك عوم کبی يقال (سج فی الماء شنا کرد در آب) صوده یوزدی و فرس سابع و سبوح دیر لر آت وقت جری ده را کبی اتعاب اتمسه (سبح بر روی یا بر پشت افكندن) یوزی یا صیرتی اوزرینه ییقمق و یوزی یوقارویاتوب ایاقلرین آیین كسندیه منسرح دیر لر (سرح یجرا فرستاند ستور بامداد) صباح وقتی دابه بی مرعی به صالمق كه متعدی در يقال (سرح الابل فی المرعى گذاشت شتران را بچراگاه بامداد) صباح وقتی دوه لری مرعی به صالیدی (سروح خود بچرا رفتن ستور) دابه کند و مرعی به كتمك كه لازمدر يقال (سرح الابل بنفسها خود بچرا رفت شتران) دوه لر کند و مرعی به كتدیلر (وهی السرح ستوران بچرا رفته) مرعی به کیدن دابه لر و اخشام وقتی مرعی به صالمقه روح دیر لر و فی المثل ماله سارحة و لاریحة برشی یوق دیه جك یرده ضرب اولنور و فی المثل آخر السراح من النجاح بر كسندك قضاء حاجتنه قادر اولمید فی صراحة سونلك مواعید كاذبه دن ایودر دیه جك یرده ضرب اولنور (سطح كستردن) دوشه مك یعنی دوزلیوب هموار اتمك يقال سطح الدار

بکستد سرای را) سرای دوزلدی و بسط آندی و آنکی اوقلا غوا یله دوز و هموار اتسه
سطح انخیز بالسطح دیرلر ویاصی بورونه اتف مسطح دیرلر (سفع ریختن آب و جز آب)
صوبی و صو مثلونسنه بی دوکک که متعدی در یقال (سفع الماء بر یخت آب را) صوبی
دو کدی اهرق الماء کبی و سفع دمه دیرلر قانی دو کدی معنایه سفعه کبی (سفع
و سفعان خود ریخته شدن آب) صو کند و دو کک که لازم در یقال (سفع الماء بنفسه خود
ریخته شد آب) صو کند و دو کدی و دو کلان صوبه سافح و مسفوح دیرلر و میسرده
نصیبی اولیان سهمه سفع دیرلر و فی المثل هو یضرب السفع تحتد فائده اولیان
ایشی اشلیان کسینه حقنده ضرب اولنور (سلخ زنج زدن) نجس القا اتمک که تقوط
تعبیر اولنور یقال (سلخ زنج زد) تقوط آندی که خدثلدی دخی تعبیر اولنور
و نجسه سلاح دیرلر نجو کبی و فی المثل اسلح من جباری و اسلح من دجاجة میدانی
دیدنی که جباری وقت خوفده و دجاجة وقت آمده نجسی القابندر (سماح و سماحة
و سموحة جوارمردی کردن) سخاوت اتمک یقال سماع بالمال قمع باندن و سماع
حسن باندن جوارمردی کرد بخواسته) مالی ایله سخاوت آندی (و هو سماع جوان
مرد) سخی اولان کسینه مؤثقی سمحة و هم سمحاء ج و یقال ان فی الحق مسما یعنی
حقده و سمعت و باطلدن استغناوار در قال بیت وانی لاستحی و فی الحق
مسماح اذا جاء باغی الخیران اتمذر (سفع و سنوح پیش آمدن کار) ایش ظهور
اتمک یقال (سفع له الامر پیش آمد اورا کار) اکا ایش ظهور آندی (و قال نیک بر آمدن)
و ایو قال کک که صید ظهور آند کده صاغ جانبی سفره عزیمت آیدن کسینه ک
جانبته مصادف اولمندن عبارتندر و عرب آنکله تمین ایدرلر یقال (سفع له الساع قال
نیک آمد اورا) ایو قال کدی و ساع بارح مقابلی در و فی المثل من لی بالساع بعد البارح
بر کسینه ک اوزرینه ظبی بارح مرور ایدوب آنکله تطیر ایدرب متالم اولدی
بعض احبابی آتی تطیب ایچون الم چکمه بلکه بر ساع مرور ایدرید کده مثل مذ کوری
ایراد آندی رفیقندن بر رنجیده اوله جق نسنه استماع آیدن کسینه الم چکمه سن
آندن مطیب اوله جق کلام استماع ایدرسن دیه جک یرده ضرب اولنور (شرح بدید
کردن) مخفی اولان معنای ظاهر اتمک یقال (شرح الکتاب شرح کرد کتاب را) کتابی
شرح یعنی مشکلاتن حل و مخفیاتی ظاهر آندی (و کشاده کردن) و آچق یقال (شرح
الله صدره للاسلام بکشد خدادل اورا بمسلمانی) حضرت الله آتک قلبی اسلام ایچون
آچدی (و شرحه کردن گوشت) آتی شرحه شرحه اتمک یقال (شرح القصاب اللحم
شرح کرد قصاب گوشت را) قصاب آتی دلیم دلیم آندی (و هی الشریحه پاره از گوشت)
اتمک پاره سی و شرح المسئلة دیرلر جوابی بیان اتسه و شرح المرأة دیرلر خاتونقی

(مستقلیه)

صاحب ایضاح
دیدنی که سمعت قروته
دیرلر نفسی اکا انقیاد
آندی معنایه مصعب
این عطاردی که شکی
کیدوب برایشه صدق
عزیمت ایله عازم اولدی
معنایه در (منه)

مستقلیه و طی ایلسد لهذا فرجه مشرح اطلاق اولنور قال ع کحایضه مشرحها
یسیل (شفع شکستن) قیرمق (وبای برداشتن سک برای شاشه کردن) تبول اتمک
ایچون کلب ایغنی قالدرمق (صبح شراب بامدادی دادن) صباح و قی ایچدجک
شراب و یرمک یقال (صبحه شراب بامدادی دادش) اکا صوبح و یردی (صبح
بانک کردن خروس) خروس اتمک یقال (صبحه الیدیک بانک کرد خروس) خروس
اوتندی و شدید الصوت اولان فرسه صیدح دیرلر (صفح فرا گذشتن جرم)
بر کسینه ک جرمی عفو اتمک یقال (صفح عنه در گذشتن از وی) آندن کجدی یعنی
جرمی عفو آندی و سائل ردا اتمک و قلیجک عرضی ایله بر کسینه بی وورمغه دخی
دیرلر یقال صفحه ای رده و ضربه بالسیف مصفحا و عریض اولان سیفه صفیحه دیرلر
و هر عریض اولان شیئک بوزینه دخی صفیحه دیرلر (ضیع آواز نفس اسب در دوییدن)
آت سکرند کده نفسنک سی کلک یقال (ضیحت الخیل دم زدند اسبان در دوییدن) اتمک
سکرند کده صولو دیرلر و نفسلرینک صداسی کلدی و آتش و خورشید برشینک
لونقی تغییر اتمک دخی دیرلر (ضیاح بانک کردن روباه) تیلکو آواز اتمک یقال (ما سمعت
الانباح الا کالب و ضیاح الثعالب) ضرح دور کردن) برنسنه بی اوزاق اتمک و بر طرفه
بر اقدقلری نسنه به مضطرح دیرلر (ولکد زدن ستور بدودست) و دابه اولک ایاقلر یله
دیمک (طرح افکندن) براقق یقال (طرحه و طرح به بیفکنند اورا) آتی براقدی و زمان
قته به طروح دیدکری قوی هر مری به مری و پریشان آندیکی ایچوندر و شی طروح ای
مطروح و بر کسینه بر متاعه رغبت اتمک کامتاع طرح دیرلر و طرح مکان بعید
معنایه در و بر کسینه بناسنی زیاده اوزون و مرتفع پایه طرح بناء و طرح بناء دیرلر
(طلم مانده کردن ستور و مانده شدن او) دابه بی شدة سوق ایله یورمق و دابه کندو
یورولمق لازم و متعدی استعمال اولنور و یورغون دوه به طلم دیرلر مذکر و مؤثقی
برابر در اساسده دیدنی که طلم ام غیلان دیدکری اغاجدر که فارسیده مغیلان دیرلر
و دوه آتی اکل اتمکله خسته اولسه طلم الابل دیرلر صکره مطلقادوه خسته و یوغون
اولسه طلم الابل دیرلر (طماح و طمع بلندن کرستن بیجیزی) کوزین یوقار و قالدوب
برشینه باقق یقال (طمع ببصره الی الشی بلندن کرستن بیچشم خود بسوی چیزی) کندی
کوزیله یوکسک باقدی برنسنه به یوکسک برنسنه به نظر آیدن کسینه ک نظری کبی
(و هو طامح الطرف بلندن کرنده چشم) کوزی یوکسک باقیچی کسینه و هر مرتفع اولان نسنه
به طامح دیرلر (طماح ربودن اسب) آت را کبی آلوب قاقچق یقال (طمع به الفرس
بیرد اورا اسب) آت آتی آلدی قاقچدی جمع الفرس معنایه و فیه طماح و جاح دیرلر
واول فرسه طماح و طموح دیرلر زیرا فرس مزبور کوزینی یوقار و قالدور و رجاله

۹ عندم زده اولان
نسخ ده اضطرأ به
اولفله عامه کتب لمتک
تفسیرلری علی الخصوص
بیهقی و زوزنی نک
ترجمه لری اختیار
اولندی (منه)

وجه مشروح اوزره نظر ایندن خاتونه دخی طامح دیرلر وطماحات الدهر شدایده (قمع کشادن) آچق یقال (قمع الباب بکشاد در را) قویی آچدی (وقمع علی الامام حرف داد پیشوارا) امام حصر اولدقه اکا حرف ویردی که حصر اولدینی محلی او قودی (قمع و فتاحه داوری کردن) حکومت اتمک یقال (قمع بین القوم داوری کرد میان مردمان) قوم میانده حکومت اندی و قمع الله علیه دیرلر منصور اولسه و برکسنه ده دولت اقبال اتسه قمع علیه دیرلر و فتوحه حکومت معناسنه در و دوه نك همه سنك دلوکی واسع كذلك ذکرینك دلوکی فراخ اولسه ناقه فتوح و جل فتوح دیرلر (فدح کران کردن و ام کسی را) برکسنه بی بوج باصوب آغیرلشمق یقال (رکب علیه دین فادح) (فصح فراخ کردن جایگاه) مجلسی توسیع اتمک یقال (فصح له فی المجلس فراخ کرد اورا در جایگاه) اکا مجلده توسیع اندی یعنی او توراجق قدر بر آچدی (فصحته و فساحه فراخ شدن جای) برواسع اولق یقال (فصح المكان فراخ شد جای) برواسع اولدی (وهو فصح جای فراخ) (واسع اولان بر) (فصح و فضیحه رسوا کردن) رسوای اتمک یقال (فضحه رسوا کرد اورا) آتی رسوای اندی که آنک عینی افشا اتمکدن عبارتدر (و فصح الصبح) ای ظهر مساوی منکشف اولان کسنه ده مفتضح و کشف ایدن کسنه ده فاضح دیرلر و تقول اذا كان العذر واضحاً وكان العتاب فاضحاً وفي المثل ظمأ فادح خیر من ری فاضح قناعت و کتمان فقره ضرب اولنور قاله المیدانی مصنف مستقصی ده دیدی که عرضی صیانت واجب در مشقی دخی و ارایسه و فضیحه دن احتراز لازمدر عیش بارده مقارن دخی اولورسه دیه جک برده ضرب اولنور (قمع نفرین کردن) لعنت اتمک که خیردن دور اتمکله دعادن عبارتدر یقال (قمع الله الکافر لعنت کرده خدای برنا کردیده) الله تعالی کافره لعنت و رجندن دور اندی (وهو من المقبوحین اواز لعنت کرده شد کائنات) اولمغولردندر و حسن و قبح دیر سکه ایکی کوکک اسمیدر (قدح آتش از آتش زنه بیرون آوردن) چخماقدن آتش چیقمرق که آتش چاقق تعبیر اولنور یقال (قدح النار آتش زد) آتش چاقدی و چاقق طاشنه قداحه و چقماق دمورینه مقدحه دیرلر (وطعنه کردن بکسی) و برکسنه ده طعن اتمک یقال (قدح فيه طعنه کرد باوی) اکا طعن اندی و اکثر استعمالی نسبده طعن ده در و دیشی و اغاجی قورت یمکه که اول قورده قادح دیرلر و کچه ایله تجربه دن طعام چیقارمه دخی دیرلر که اول کچه به مقدحه دیرلر و فی المثل ستأتیک بما فی قعرها المقدحة سنك معلومك اولیان سنه عن قریب ظاهر اولور دیه جک برده ضرب اولنور (کج لکام باز کشیدن) انک لکامنی را کب کندو طرفند چکمک آت باشنی یوقارو قالد رسون ایچون بعضیلر آت طورسون ایچون دیدی یقال (کج الفرس بالجمام بکشید اسب را بلکام) آتی کندویه چکدی لجام ایله یعنی

ابن الانباری دیدی که
لسان عربده حاتم
معنانه در فرادیدی که
اهل عمان قاضی به
فتاح اطلاق ایدرلر
(منه)

لجامی چکمک ایله آتی قاصدی یا طور دوردی (ویقال کج الصعب الشرش بالجمام الشکس) (کدح کار کردن برنج) سی ایله ایش ایشلمک یقال (کدح کار کردن برنج) سی ایله ایش ایشلدی (و خراشیدن) و طرمه مق فی وجهه کدح دیرلر یوزینه برشی طوقنوب یاره ایدوب اثری قالسه (کشع دشمنی پنهان داشتن) عداوق اغمار اتمک و اول کسنه ده کاشع دیرلر (کلوح ترش روی شدن) اکشی یوزلی اولق یقال (کلح وجهه فراهم شد روی او) آنک یوزی بورتاردی اساسه دیدی که کلح الرجل دیرلر تعبس اتمکدن اولک دیشلری نمایان اولسه (الطح دست نرم بر چیزی زدن) الینی آهسته برشینه اورمق (لفح - سوختن) یاقق یقال (لفحه الحر بسوخت اورا کرما) اسی آنک بشره سنی یاقدی و صووق یاققدن قح دیرلر و آهسته برشی ایله برشی اورمغه دخی لفع دیرلر (لمح نگر بستن نظر خفیف ایله نظر اتمک یقال (لمحه الیه نگر بست بدو) نظر اندی اکا و درخشیدن برق) و برق لمعان اتمک و فلان کسنه بی غایت آز کوردم دیه جک برده رأیتد لمحه البرق دیرلر و لمح باصر امر واضح معناسنه در (لمح آب کشیدن از چاه) قیودن صوچکمک یقال (لمح الماء من البئر آب کشید از چاه) قیودن صوچکدی مانع و متوح قیودن صوچکن کسنه در و صویی اغزینده قریب اولان قیوید بر متوح دیرلر و بعید اولان عقبه ده دخی متوح دیرلر (مدح ستودن) اوکمک که ثناء حسن تعبیر اولنور (یقال مدحه بستود اورا) آتی مدح اندی (وهی المدحة والمدح والمديحة ستایش او گوش و رجل مدح دیرلر زیاده مدح و اولسه (منح و مزاح و مزاحه مزاح کردن) لاغ و لطیفه اتمک (یقال منح مزاح کرد) لطیفه اندی (مسح سودن دست) الینی برنسنه ده سورمک یقال (مسح برأسه بسود دست بر سرش) الینی باشنه سوردی و قلیج ایله کسمک یقال (مسحه بالسيف) ای قطعه و تقول فلان اذا ذکر نزول المسيح رشع جبینة بالمسح) ای بالعرق و برکسنه نك کوزی و قاشی اولسه اکا مسح الوجه دیرلر و مسح غسل معناسنه دخی کلور یقال (مسح للصلاة) ای توضاً و مسح رأس فلان دیرلر خدعه معناسنه و مسح الله تعالی ای ای احسن خلقه و دعاه مقامنده من الله عليك بالمسحة و اذ اذک حلاوة الصحة دیرلر (مساحة زمین پیودن) یری اولچمک یقال (مسح الارض پیودن زمین را) یری اولچدی و اوتسر اوافق طاشلو دوزیره مسحاء دیرلر سبب کبی جی اما مسح کلور سبب کبی (مصوح نیک بدروش شدن) زیاده نابید اولق (یقال مسح الدار ای اندرست) (ندح فراخ کردن) توسیع اتمک یقال (ندحت المكان ای وسعت) (نروح دور شدن) بعید اولق و بلد نازح ای بعید (نشح آب خوردن نه بسیری) صوایچمک لکن طویه جق مرتبه اولیه (نصح و نصوح و نصاحه و نصاحیه پند دادن) اوکوت و یرمک بنفسه و لام ایله متعدی اولور لکن

مسحه کیسو و مسحه
زن مشاطه مسحاء زن
رمحا که چرک آلود
(منه)

لام ايله اولمق اجود در يقال (نسخه و نسخ له پندداد اورا) اكاو كوت و بردي (و نسخ و ناصح او كوت و برن كسند و ناصح الحبيب دير لر قلابي پاك معناسنه و هي نسخه پند نصيحت اصمعي ديدى كه ناصح ناصح كى هر خالص اولان نسنه در (و توبه نصوح توبه درست) صادق توبه ابن الاعرابي ديدى كه نصحت الابل الشرب دير لر دوه كركى كى سیر آب اولسه جوهرى ديدى توبه نصوح بوندن مأخوذ در يعنى توبه صادق و نصحت توبه دير لر توبه سى راست و درست و صادق و خالص اولسه (نسخ و ناصح جامد و ختن) جامد يكمك اول وجهله كه اصلا جامده خلل قالميه راست و درست معناسنه اولان نسخه تشبيه يقال (نسخ الثوب بدوخت جامه را) جامه بى وجهه كور اوزره ديكدى و جامه بى بغايت خياطت ايله ديه جك يره صلب نصابك اى احكم خياطك دير لر (و هو المنصع سوزن) ايكنه كه آلت خياطت در و النصاب رسته ايلك و ناصح در زى و منصع ديكلمش جامد (نسخ دور كردن) بعيد اتمك يقال نصح عنه دور كرد اوزى (آندن بعيد ائدى مثلا كندودن تهمتى دفع كى) (نسخ بوى خوش دادن) ابو قوقو و برمك يقال (نسخ المسك بوى خوش داد مشك) ابو قوقو و بردي مسك و يقال ناجفة و نافحة و نوافج نوافج و عطيه و برمك يقال هونفاح نفاح ع و الله نفاح البدين بالخير و قيل ايله آهسته و ورق و دفع معناسنه استعمال اولندي معنای مذکور در مأخوذ در و فى الحديث و كان حسان ينافح عن رسول الله صلى الله عليه وسلم غ (جفع و جمع و جفف فخر و تكبر كردن) تفاخر و تكبر اتمك ز مخ دخی بومعنايه در (جلف بر كردن سيل رود خانه) سيل چاي طولد بر مق و اول سيله جلاخ و واسع و طلو دريه جلواخ دير لر (رسوخ استوار شدن) ثابت و محكم اولمق يقال (رسوخ فى العلم استوار شد در دانش) علمه محكم اولدى و هر ثابت اولان نسنه راسخ دير لر و الرق الدهين لا يرسخ فيه الخبر يعنى يا غلو كاغده مر كى ثابت اولمز (سلخ پوست باز كردن) درى بى يوزمك يقال (سلخ الشاة پوست باز كرد كوسفند را) قيونك دريى بوزدى (وهى المسلوخة كوسفند پوست باز كرده) دريى صويولش قويون (و بپايان رسانيدن ماه) و آيى آخرينده يتشديرمك يعنى آيك آخرينده واصل اولمق يقال (سلخ الشهر بپايان رسانيد ماه را) آيى آخرينده يتشديردى (وسلخ الله النهار من الليل بيرون آورد خداى روز را از شب) حضرت الله روزى شيدن چيقاردى (شدخ شكافتن) يارمق اساسده شدخ لفظى ايجى بوش نسندي قيرمق و يومشق نسندي دورتمك ايله ترجدا ائدى يقال (شدخ شكافت اورا) آنى ياردى و انك النندن بورنه و ارنجه تمتد اولان واسع بياضه شدخ و شادخه دير لر (شخ و شموخ بلند شدن) يوكسك اولمق يقال (شمخ الجبل بلند كوه) طاغ مرتفع اولدى (وشمخ بانقه تكبر كرد) تكبر ائدى زير تكبر ايدن كسند بورتي يوقار و طوتر (فتح سرانكستان باسوى كف و اشكستن) يارمق لرك اوجنى آيه

(جانبه)

معلوم اوله كه نضع
اصلنده صوليوب
صوي سبك ايله تفريق
و پریشان ايتك معناسنه
اولفله نضعنا هم
بالليل دير لر اوق
ايله انلرى متفرق
و پریشان ايتك
معناسنه و نفع عنه
دخی بو معنادن
مأخوذ در (عنه)
لفظ سلك معناسى
قسم استاده بيان
اولندى اكنون نسخ ده
الشهر رفع ايله ضبط
اولنوب بپايان رسيد
ماه ايله تفسير اولندى
و بزم مختار من كتب
معتبره موافق در
وفى الصحاح سلك
الشهر اى امضيتيه
و صرت فى آخره
(منه)

جانبه بوكك و كتب معتبره ده او تور دقده آياق يارمق لرك باطن قدمه بوكك ديو تفسير اولندى و فتح اصلنده لين معناسنه در كه كوشكك تعبير اولنور (فسخ تباه كردن عقدها) عقد لرى باطل اتمك مثلاً بيع و نكاح و عزمى نقض كى يقال (فسخ البيع تباه كرد بيع را) بيعى بوزدى و فصلى موضعندن ازاله اتمك دخی دير لر و مرادينه نائل اولميان كسنه فسخ اطلاق اولنور (فتح رام و مقهور كردن) مطيع و مغلوب اتمك اعداسنه غالب اولوب باشلرين ياران كسنه فسخ دير لر ميمك كسرى ايله (فتح بر چيز ميان نهى زدن) ايجى بوش نسنه و ورق (كسخ و كاخ تكبر كردن) تكبر اتمك يقال (كسخ بانقه تكبر) و متعظم صورتنده او تور مغه اكاخ دير لر (لطح آلوده كردن) ملوث اتمك يقال (لطحه آلوده كرد اورا) آنى تلويت ائدى كه بياشدردى تعبير اولنور و بر كسنه اقترأ اولندى ديدجك يره لطح فلان دير لر (مرخ روغن و ما نندان بدست بریدن و خیر و مانند آن بدست مالیدن) ياغ مثللو نسنه يى ال ايله اومق (مسخ صورت چيزى بصورت چيزشست كردانیدن) بر نسنه نك صورتى برياره مرصورتبه تبديل اتمك يقال (مسخه الله قدرا بكر دانيد خداى اورا جدونه) حضرت الله آنى مايعون ائدى يعنى صورتى مايعون صورتنه تبديل ائدى و بر نسنه نك طمعنى كيدر مك و ملاحق اولميان كسنه و ائدى اولميان اته مسخ و ملخ دخی دير لر و فى المثل هو امسخ من لحم الحوار قال ميت ملخ مسخ لحم الحوار فلا انت حلو ولا انت مر (ملخ سخت رفتن) سير شديد و باطلی چوق ارتكاب اتمك معناسنه دخی كلور و قاچغه معتاد اولان عبده ملاخ دير لر اياق كى (نسخ نوشتن) يازمق يقال (نسخ الكتاب نوشت كتاب را) كتابى يازدى و هي النسخة معروفدر كه ماينسخ منه تعبير ايدر لر ييق ديدى كه نسخ لفظى منسوخ اتمك و نسخ سنى آلق و حكمى ازاله اتمك معناسنه مستعملدر و معانى مذكوره اصل واحد اوزرينه مبنى در لكن قياسنده مختلفدر بعضيلر ازاله معناسنه در ديدى يقال (نسخ الشمس الظل) اى ازاله و نسخ الله الآياتى ازال حكيمها و بعضيلر نقل معناسنه در ديدى يقال (نسخ الكتاب) اى نقل مايفه الى كتاب آخره نسخ ج (نسخ آب از چشمه) بر جوشيدن صو منبعندن قينا يوب چيقمق يقال (نسخ الماء آب بر جوشيد از چشمه) صو چشمه دن قينا يوب چيقدى (و آب پاشيدن) و صو سبك يقال (نسخ الماء بزد آب را) صولادى كه صوي و وردى و سپيدى تعبير اولنور ابو زيد ديدى كه نسخ و نسخ مملعه و معجمه ايله بر معنايه در و آريغوره نسخه دير لر ده (جحد و جحدو انكار كردن) معلومى اولان نسندي انكار اتمك كه مفعول ثانياً به بنفسد و با ايله متعدى اولور

جدونه و پوزينه
مبمون معناسنه در
(منه)
بيهي افعال يابنده
ابتضاح ماده سنده
ديدى كه خاه معجمه
و مملعه ايله لغتدر
ياش اولمق معناسنه در
لكن معجمه مملعه
دن قوى اولفله
معجمه ده كوت
معناسى مملعه در كه
معجمه ده اولان
قوت مقدارى
معناسنه زياده لك
و برلدى ائدى (منه)

يقال جحد جحد حقه وجحد بحقه انكار كرد اورا حق اورا) اكا حقی انكار آندی
 وجحد وجحد وجحد قلة خير معانسه در مانت الا جحد وجحد دیرلر قليل الخير
 معانسه وقلة خير ايكي معادن عبارت در بخل وفقر (جهد برنجانیدن) انجتمك يقال
 (جهد برنجانید اورا) آني انجتمدي وزجت وپردی جهد دابته دیرلر تحملندن
 زیاده يوك يوكلتسد وجهد وجهد طاقت معانسه كلور والاح اتك وزیاده آج
 اولوب طعمای اول وجهله اكل اتسدكه اصلا طعامدن برشی قالمسه اول كسنديه
 غرثان جاهد دیرلر جهد جهدا وجهودا دیرلر بر كسنه زجتندن آریقلسه وین
 بو خصوصه مقصور یعنی صرف ایدرم دیه جك یرده لابلغن جهیدای فی هذا
 الامر دیرلر (زغد هدیر سخت) دوه زیاده كوكرمك وبر كسنه ك بوغازنی صیقم
 يقال (زغده ای عصر حلقه اول وقتده آغزندن چیقان كوپوكه زغددیرلر) سعد
 وسعود همایون شدن) مبارك اولمق وعلاء لغت سعد ماده سنده اختلاف ایتدیلر
 ازهری وزجاج وبارانی متعدی استعمال اولنور نيك بخت اتك معانسه دیوب
 نظم کریمده واما الذين سعدوا مجهول صیغه سیله وارد اولمسیله استدلال وسیویه
 وسائر محققین انكار ایدوب متعدی اسعددر دیدیلر وقراءة مذکوره قیاسدن
 خارجدر دیو جواب ویردیلر) صخذ وصهد کرمای آفتاب در کسی اثر کردن) آفتابك
 حرارتی بر كسنیه تأثیر اتك وفي الاساس صخذه الحر صهره وهاجرة صیغود دیرلر
 وقت ظهر زیاده اسی اولسد وتقول (رمانی الحرب صباخیده والبرد بصنانیده) ضد
 مقهور کردن) مقهور اتك (مضبود ومضهد) مقهور اولان كسنه وهر كسك
 مقهور ومفلوبی اولان كسنیه ضهده دیرلر (لهدان دویندن خر) اشك بيلك وقوش
 یاورسی آشیانه سندن آنه سی طرفه برینونی یم امیددی ایله اوز اتق (لهد کران
 کردن بار کسی را) بر كسنیه يوك آغز لشدر مق وبرنسنه ذلیل اولمقله دفع وطرد اتك
 (معد شافتن) سرعت اتك يقال (معد فی الارض) ای ذهب (معد در عیش خوش بر آمدن)
 عیش واسعه نشو ونما بولمق (مهد کسترانیدن وزم کردن) دوشدمك واصلاح اتك
 يقال (مهد الفراش بکسترانیدن نرم کرد پسترا) دوشکی دوشه دی یایومشق واصلاح
 آندی (نهود جنیدن) حرکت اتك يقال (نهدالی العدو) ای نهض ورفیقار برابر آنچه
 چیقاروب یابرابر طعام بریره جمع ایدوب کندولره اتفاق اتكه تناهد دیرلر ولسان
 حلقه عارفانه دیرلر وفي المثل اطرح نهدي وكل جهديك هذ (شخذ تیز کردن) كسکین
 اتك يقال (شخذ النصل تیز کرد پیکان را) دمرنی كسکین آندی ومشخذ بیلکی
 دیمکدر من کبی وآج كسنیه شخذان دیرلر وشخذ كسکین سنه وشخاذ ابرام

ایدن سائل ومعا ولنز مثلا ومعانی دقیقه مشخذه دیرلره (بحر شكاقتن کوشت شتر)
 دوه نك قولاغن یارمق واول دوهیه بحیره دیرلر (بهر غالب شدن) غالب اولمق يقال
 (بهره غالب شد بروی) اكا غالب اولدی وبر كسنیه مغلوب اولسون دیو بدعا
 مقامنده بهر آله دیرلر قال ابن میاده بیت فبهر القوی اذ بیعون محبتی بخاریه بهر آلهم
 بعدها بهرا (ودما برافکندن) ويوك آغز اولمقله متابعا نفس آلفه سبب اولمق بهره
 الجمل دیرلر آنی حار حار صولوتسه وتر کیده حار حار صولومفه عرییده بهره
 وفارسیده دما دیرلر واول كسنه مهور وپهر ومنبر دیرلر وقرك ضوئی كواكبك
 ضوئیه غالب اولمقه دخی بهر وقربا هر دیرلر (نار کینه کشیدن) انتقام آلمق يقال
 (نارت القیل کینه بر آوردن کشته را) مقتولك انتقامی آلدیم (و نارت بالقیل قاتله
 کشتم بسبب مقتول کشته اورا) مقتول سببی ایله قاتلی قتل ایتدم (وهو ناری کشته
 خویشاوند منست) بنم جیمی قتل اتمشدر (نفر دندان پیش شکستن) اوک دیشلری
 قیرمق يقال (نفرته) ای کسرت نفره واول دیشلره واضع دخی دیرلر وصی نك اوک
 دیشلری بته نفر واول صبییه مفر دیرلر واکر اوک دیشلری دوشسه نفر واول
 صبییه مفر دیرلر (جعر سر کین افکندن خد اوند مقلب از سباع) سباعدن مقلب
 صاحبی اولنورك نجس القا اتمسی وجعر سباعك نجوی یعنی نجسی در يقال رمی الجمل
 بهره والذئب بجعره وكفتار دید کلری جانوره که عرییده ضبع وتر کیده سر تلان
 دیرلر جعار دید کلری کثرة جعری اولدینی ایچوندر وفي المثل اعیث من جعار
 ای اشد فسادا منه (جؤار بانک کردن) آواز اتك جوهری جوار وخور بر معنایه در
 دیدی يقال (جأر العجل بانک کرد کاوساله) بوزاغی آواز آندی اساسه دفع صوت ایله
 تفسیر ایتدی (وجأرت الى الله زاری کردم بخدای تعالی) حضرت قاضی الحاجاته
 مناجات وتضرع ایتدم ع جأر ساعات النیام لربه (جهر آواز برداشتن) رفع صوت
 اتك يقال (جهر بالقراءة آواز برداشت بخواندن) جهر ایله قراءت آندی (و آشکار
 شدن چیزی) وبرنسنه آشکاره وظاهر اولمق يقال (جهر الشی آشکارا شدن چیز)
 برنسنه آشکاره اولدی (ورأیت جهر آشکارا دیدمش) آشکاره یعنی عیانا کوردم آنی
 وجهیر الصوت بلند آواز اولان كسنه واول صوته جهوری دیرلر وبر كسنه
 برسوزی اول اسرار صکره اعلان اتسه جهور الحدیث بعدما هیتمه دیرلر وظاهرینی
 کوروب باطنه مطلع اولدم دیه جك محله رأیت جهره فعرفت سره (دخرو دحور
 راندن) سورمك وطرد اتك يقال (دخره دور کرد اورا) آنی طرد آندی والشیطان
 مدحور من رجة الله ای مطرود (دخرو دخور خوار شدن) حقیر وذلیل اولمق

صغار وذل کبی یقال (دختر خوار شد) ذلیل اولدی یقال الاول فاخر والاخر
داخر (دعمر فساد کردن) فساد اتمک ورجل داعر ای خبیث فاجر و توتونی
چوق اولان اغاجه عود عر دیر لر (دعمر سپوختن) دور تمک غز کبی (وملازه برداشتن)
و بوغازده کوچک دل تعبیر اوانسان ات یاره سنی قالدر مق و فی الحدیث لاتعذب
اولاد کن بالذعر (دختر یحیی نهادن) مال واسبابدن بر نسنه بی وقت حاجته لازم
اولور دیو صاقلق یقال (دختر الشیء پنهان کرد چیز را) نسنه بی صاقلدی یعنی ذخیره
اتدی (وهو الذخر والذخیره چیز پنهان کرده) حفظ اولنان نسنه (دعمر ترسانیدن)
قور قوتحق تخویف و افزاع معانسه یقال (دعمر برترسانیدش) قور قوتدی آنی خوفه
وافزعه معانسه (وهی دعور زن از نهنم ترسنده) نهنمندن خوف ایدن خاتون و ناقة
دعور دیر لر دوه نک معانسه یاشد قدغه باغیر سه وسنه شیدینه دغیریه دیر لر
(زخر و زخیر و زخور پر شدن آب رود و دریا) چایک و دریانک صوبی زیاده طولو
اولمق یقال (زخر البحر پر شد آب دریا) دریانک صوبی زیاده طولدی و اوت اوزامق
واخذ الثبت زخاریه دیر لر اوت کالینی بولوب شکوفه سی ظاهر اولسه و فی المثل قد اخذ
زخاریه بر نسنه تمام و مستحکم اولدی دیه جک ضرب اولنور و یقال الثبت اذا صاد بریه اخذ
زخاریه و عرقه ز اخردیر لر کریم معانسه و چومک قاینامه دخی زخور و اوزون اولان
کسنه دغیریه زخری دیر لر (زهو و روشن شدن چراغ و آتش و مانند آن) چراغ و آتش مثللو
نسنه روشن اولمق یقال (زهو السراج روشن شد چراغ) چراغ روشن اولدی (وهو
زاهر روشن شده) روشن اولان نسنه و قره دخی زهر دیر لر ابن السکیت دیدی که
ازهران شمس و قمر در یقال لافعل ذلك ماطلع الازهران و بن سنک سبیک ایله
قوت بولدم دیه جک برده زهرت بک ناری و زهرت بک زنادی دیر لر وری بک
زنادی دیدکری کبی (سؤور باقی ماندن) باقی قالمق یقال سؤور فی الاناء بماند
بقیه از آب در خنور) چناده بقیه قالدی صودن و یقال اذا شربت فأسر یعنی
صوایچد که بقیه باقیاله و الارض من كأس الکرام نصیب و سؤور باقیایدن کسنه دغیریه
سؤور دیر لر علی غیر القیاس زیرا قیاس سؤور ایدی اجبار ایدن کسنه دغیریه جبار
دیدکری کبی که قیاس مجیر ایدی (وجاء فلان وسائر الناس لم یجئوا بیامد بهمان
و دیگر مردمان نیامدند) فلان کسنه کلدی و آندن باقی قالدن کسنه دیر کلدیلر که لفظ
سؤور لفظ سؤور دن مأخوذ در مابقی معانسه و فی المثل انا الیوم وقد زال الظهر
اصل مثل بودر که بر کسنه بر مصلحت ایچون بر جانب توجه مراد ایدوب تا وقت
ظهردک اهمال ایدر وقت ظهردن صکره قالقبوب کتمک استرا کا دیر لر که کونک
باقیسنده ایشکه کتمک می استرسن مع هذا ظهر وقتی کچدی مأیوس اولد قد نصکره

یعنی ای طایفه نسا
اولاد لر بکر ک کوچک
نرینی معذور اولدند
قالدر معذبه عذاب
اتمک که حال دیار مرده
بر قاعده باقی دیر
(منه)
یعنی صاحب مؤبد
دیدی که مال و سبایدن
بر نسنه بی وقت
م حاجته لازم اولور
دیو حفظ اتمک غریبه
ذخیره دیر لر و فی المثل
نخورده بخنیت
شیخ نظای دیدی که
بیت نخور غم بصیدی که
فاکرده که بخنی بود
هر چه ناخوده (منه)
کذا فی المستقصی بمعتبر
دیدیلر که بر قوم
فارت اولدند قدغه ابناء
عملندن استغاثه
ایتدیلر انلر کلوب
مظهرت اعدکارندن
جسته قوم غارت
اولد قد نصکره ابناء
عملری کلوب قومک
احوالندن سؤال
ایتدکرنده قوم مثل
مذکور ی ابراد
ایتدیلر فوت اولان
امرء طالب اولان
کسنه حقتده ضرب
اولنور (منه)

ینه بر نسنه دغیریه طمع ایدن کسنه حقتده ضرب اولنور (سحر جادوی کردن) جادولک اتمک که
کوز باغیچلق تعبیر اولنور یقال (سحر عینه جادوی کرد چشم او را) اتمک کوزینه جادولق
اتدی یعنی کوزنی باغلادی و هر لطیف و دقیق اولان نسنه دغیریه سحر و عالمه ساحر اطلاق
اولنور و سحره دیر لر خدعه معانسه و مره بعداخری سحر اولونغله عقلنه خلل طاری اولان
کسنه دغیریه سحر دیر لر (سحر آتش افروختن) آتش علولندر مک یقال (سحر النار بر افروخت
آتش را) آتشی علولندر دی و آتش علولندر بره جک نسنه دغیریه مسمار دیر لر و آتش حرارتده
وشده جوع و عطشه مسمار اطلاق اولنور و ساعور تنور در و مسعور اکلده حریص اولان
کسنه و سموم اصابت ایدن کسنه در (شغریک پای برداشتن سک از بهر شاشه کردن)
کلب تبول اتمک ایچون بر آغنی قالدر مق یقال (شغریک کلب یک پای برداشتن سک تبول
کند) کلب تبول اتمک ایچون بر آغنی قالدر دی و شهر خلقدن خالی اولمق و اول بلده که
آنی غارتدن حفظ و حایت ایدر کسنه اولیه اکاشا غره و بر کسنه بی بر موضعدن اخراج
اتمک دخی شغریک دیر لر (شهره آشکار کردن) آشکاره و واضح اتمک یقال (شهره بکذا
مشهور کرد او را بفلان کار) فلان ایش ایله آنی مشهور و معروف اتدی و اشهره دیر لر
بر کسنه بر کسنه بی استخفاف و رسوای اتسه (شهر شمشیر و کارد بر کشیدن) خلقک
اوزرینه قلیچ و یچاق چکمک یقال (شهر علیه السکین کارد بر کشید بروی) اتمک
اوزرینه یچاق چکدی و بر آیلق صبییه مشهر دیر لر بر یاشته کیرن صبییه محول
دیدکری کبی (صهر جریش کداختن) ایچ یاغی اریدوب صیزدر مق یقال (صهر
الشحم بکذا زانید بیدرا) ایچ یاغی ارتدی و صهره بالیین دیر لر اگر شدید عین ایله
استحلاف اتسه که کویا اول عین آنی اریدر و شدید و غلیظ عین و بر برم سکا دیه جک
محلده لا صهرنک عین مره دیر لر (ظهر بر جای بلند شدن) مرتفع بره چیقق
یقال (ظهر السطح بر بام شد) طام اوزرینه چیقدی (ودست یافتن) ظفر بولمق یعنی
غالب اولمق یقال (ظهر علی العدو دست یافت برداشتن) دشمن اوزرینه غالب اولدی
(ظهرو پیداشدن) آشکاره اولمق یقال (ظهر الامر پیداشد کار) ایش ظاهر و نمایان
اولدی (عهر زنا کردن) زنا اتمک یقال (عهر زنا کرد) زنا اتدی (وهو عاهر مرد زنا
کننده) زنا ایدن رجل مؤثی عاهره در و بر کسنه فاجر اولسه تعبیر الرجل دیر لر
و بر کسنه حسیب و نسیب در دیو مدح مقامنده فلان لم یخرج من صلب عاهر ولم
ینشأ الا فی حجر طاهر دیر لر و هر متهم کسنه دغیریه عاهر دیر لر (فخر و مفخر نازیدن)
فخر لکم که کو کتمک تعبیر اولنور یقال (فخرت بکذا علی فلان نازیدم بفلان چیز بر فلان کس)
فلان نسنه ایله مثلاً معرفت ایله فخر ایدم فلان کسنه نک اوزرینه و بر کسنه بر کسنه ایله
مفاخره اتسه اول کسنه دغیریه فخر دیر لر مفاخره ایدن کسنه دغیریه خصیم دیدکری کبی و چوق

بو شیده اولیه که صهر
ایچ یاغنه مخصوص
دکدر مطلقاً اذابه
معانسه در (منه)

فخر ایدن کسینه فخر دیرلر فسیق کی (و ثوب فاخر جامه که کرانها) ذی قیمت
اولان جامه (وهو المنخرة نازش) فخر اولند جق خصلت والمفاخر ج وانا فخور به
من نازنده ام بدو بن آنکله فخر ایدیحی جم (فغردهن باز کردن) آغزنی آچق که
متعدی در یقال (فغرفاه باز کرد دهندش را) آغزنی آچدی وفلان لایغفر الا بذکر الله
و کو کب بر کسینه نک باشی اوزندن طلوع اتسه افغره النجم دیرلر زیر اول وقت ده
کو کبه نظر ایدن کسینه آغزنی البسه آچار وبقول روح الشجر و انظر وفتح النور
وانفغر (فغوردهن خود باز شدن) آغز کندو آچلماق که لازم در یقال (فغرفوه دهندش
کشاده شد) آغزنی آچلدی (فهر مجامعت بیکی از دوزن کرده و انزال ناشده بدیکری
رود و در و انزال کند) ایکی خاتوندن بری ایله مجامعت ایدوب انزال اولمه دن
برغیری خاتونله مجامعت ایدوب انزال اولمق و فی الحدیث نبی رسول الله صلی الله علیه وسلم
عن الفهر (فغرازیغ کنندن درخت) اغاجی کو کنندن قویارمق و برنسنه نک قهرینه
واصل اولمق (قهر غلبه کردن کسی را) بر کسینه غلب اولمق یقال (قهره غالب شد
اورا) آکا غالب اولدی و هر کس عندنده مقهور و مغلوب اولان کسینه قهره دیرلر
بهره دید کلری کی و اول آتش اصابت ایدوب صوبی طامغه باشلین لحدلم مقهور
دیرلر تقول اطمن اخبره بلحم مقهور و شحم مقهور (کهر روی ترش کردن بروی کسی)
بر کسینه نک یوزینه قارشو تعبس اتمک و دخی ناخوش جواب و یرمک و نهروز جر
ایتمک و ابن مسعودک و اما الیتیم فلانکهر قرائنده بومعنی ایله تفسیر اولندی و نهار
مرتفع اولمق یقال (لقیته فی کهر الضحی) ای فی وقت ارتقاعه (نحر و مخور بریدن کشتی
آب را) کی صوبی یارمق بروجهله که صداسی استماع اولند یقال (نحرت السفینة
الماء یبرید کشتی آب را) کی صوبی یاردی و آغزندن چیقان رایحه خبیثه مخره دیرلر
یقال کل طائر ذفر المخرة و تقول لان یطرحک اهل الخیر فی الماخیر من ان یصدرک اهل المواخر
(مفر شافتن) یقال مفر فی البلاد اذا ذهب و اسرع (مهر کابین دادن) زوجهنه مهر
و یرمک یقال (مهرها کابین داد زن را) خاتونه مهر و یردی و مهر تسمیه ایدوب آنکله
تزوج اتسه مهرها دیرلر و فی المثل احق من المهوره باحدى خدمتها و احق
من المهوره من مال ابیها عبارتله دخی روایت اولندی اصل مثل بودر که بر خاتون
زوجندن مهر طلب ایندی زوجی خاتونک بلا زکلرینک برتکیخی خاتونه مهر و یروب
خاتون دخی راضی بلکه ممنون اولدی کندو انتفاع اندیکی نسنه کندویه احسان
اولندی فندن ممنون اولان کسینه حقه ضربه اولنور (مهارة استاد شدن در کاری)
برایشده حاذق اولمق یقال (مهر فی العمل استاد شد در کار) ایشده حاذق اولدی

(وهو)

جوهری عبارتندن
مستفاد اولان بودر که
تجمیدن مراد تریا
اوله (منه)

این الانباری زاهرده دیدی که جالس فلان فی نحر فلان دیرلر قارشو و منه مقابل جالس ایدوب بری یونی کو و سهلر منازل
القوم متناحرون دیرلر منزلاری بری رینه مقابل (۲۴۹) اولسه نظم کریمده و ابع اولان فصل لربک و انحر عابرینده

(وهو ماهر استاد) حاذق اولان کسینه و صوده یوزمک معناسنه دخی کلور (نحرشتر
کشتن) دوه بوغازلمق یقال (نحر الناقة: حمل کر دشت ماده را) دیشی دوه بی بوغازلدی
واصلنده نحر بوغاز معناسنه و نحر البعیر دیرلر بوغازیند یچاق صوقدی معناسنه
(و دست راست بر چپ نهادن در نماز) نمازده ال باغلامق یعنی صاع الی صول
الینک اوزرینه قومق یقال (نحر فی الصلاة: دست بست در نماز) نمازده و جده مذکور
اوزره ال باغلامدی و رجل منمار دیرلر زیاده جوانمر معناسنه و عرب بر کسینه
زیاده جود ایله توصیف اتسه لانه المنمار بوانکها دیرلر یعنی سموزینی دوه لربک
چوق بوغازلار که مضیافدن کنایه در و انحر الرجل دیرلر کندوی بوغازلسد
و فی المثل سرق السارق فاتح اصل مثل بودر که بر کسینه برنسنه سرقه ایدوب
بر موضعده پنهان اتمش ایدی بر غیری سارق کلوب آتی سرقه اندی سارق
اول غندن کندوی، هلاک اندی کندو مالی اولمان نسنه بی الندن آلدق لرنده عظیم
مغموم اولوب جزع و فزع ایدن کسینه حقه ضربه اولنور (فغردمیدن خون
ازرک) طمردن قان آقق و اول طمره نعار و نغور دیرلر (نهربانک زدن بروی کسی)
بر کسینه نک یوزینه چیغرمق که آزارلمق تعبیر اولنور که زجری متضمن کلام ایله
استقبالدن عبارتدر یقال (نهر السائل بانک زد بروی خواهنده) سائلک یوزینه
چیغردی یعنی زجر اندی و آرق قازمق و آرق ده عو آفاق یقال (نهر الماء ای جری
هز) بغز نشاط کردن شتر) دوه نشاط اتمک که اکا مخصوص صدر (هز دور کردن کسی را)
بعنف) بر کسینه آزار ایدوب قوومق (رهز جنبیدن در مجامعت) وقت مباضت ده
حرکت اتمک (فحز بر جستن) صیغرامق و ثوب معناسنه (لهز در سینه زدن بمشت)
یوسروق ایله سینه یه و ورمق لکز کی و لهزه القییر دیرلر پیرلک ابتداء ظهور ایدوب
صاحبنده بر ایکی بیاض قیل اولسد که اول کسینه یه ملهوز دیرلر اشط معناسنه
و آندن صکره اولان مرتبهده اشیب دیرلر (نحر بها وون کوفتن) برنسنه بی ها وون ایله
دو کک و ها وونه منماز دیرلر (و تولیدن) و دورتمک نخس کی (نهر زدن) و ورمق
و دفع اتمک و تحریک اتمک مس (نخس کاستن) نقصان اتمک که اکسک تعبیر اولنور
یقال (نخس حظه کم کردن نصیب اورا) آنک حصه سنی اکسیدی و نخس ناقص معناسنه
دخی کلور و فی المثل تحسها حقه و هی باخس ظاهر ایله کورینوب و واقعهده
قطانت صاحبی اولان کسینه حقه ضربه اولنور (نفس بروی افتادن) یوزی
اوزرینه دوشمک انتعاش مقابلی در و هلاک اولمق و بد دعا مقامنده تعساله دیرلر یعنی
دوشوب بردخی قاتمسون (جسس ریدن سک و جز آن) کلب مثل حیوان نخس

دیدی که نخس لغت عربده ظلم معناسنه در (۲۲) (ن) (اقصی) قال الله سبحانه یخن نخس ای ظلم قلیل اتی پوشیده اولیه که ۹

بعض مفسرین استقبال
القبة نحرک عبارتله
تفسیر ایدوب بعضی
بدنه و غیری ذبحی
و بعضیله نمازده
صاع الی صول
الینک اوزرینه
وضعی مراد در
دبیلر (منه)
ای ذات نخس و یا
خسه دخی روایت
اولندی اصل مثل
بودر که بر کسینه بر
مالدار خاتون کوروب
حقه اولمق ملاحظه
میله شوبله ملاحظه
ایشدی که بن مالی
بونک مالسه خلط
ایدوب بعد زمان
تقسیم ایشدیکم زده
مالک ایوبی اخذ
ایدوب فی النار بی
خاتونه و یرم پس
خلط ایدوب لکن تقسیم
و قتنده خاتون چله
کندی مالی الدقندن
صکره ضرر ادعا
ایدوب اول کسینه دن
برازشی البور دیرلر
و یروبی بوخت و صده
لوم ایشدیکم زده مثل
مذکور یبراد ایدی
یعنی اول خاتون
حقه نخس ایدوب
مکر ناخس اتمش که
هر که حق ناقص
و یرلر (منه)
این الانباری مثل
مذکورک شرحنده

القا اتمك جوهری مولد در دیدی و عرب نجسه جموس دیرلریقال (ری جمع امیس بطنه) دخنس تباه کردن میان قومی) برجاعتك ما بینة فساد القاء اتمك و قویونی یوزدكده در یسی ایلہ اتی میانہ الینی صوقق (دعس نیزه زدن) مزراق ایلہ دورتمك وجاعدن کنایہ قیلنور (ریاسته مهتر مردمان شدن) قومك بویوکی وریسی اولوق یقال (رأس القوم مهتر شد مردمانرا) قومه باش بوغ اولدی (وهو رأس وریس مهتر) باش بوغ اولان کسنه و حسن باندن رؤس الرجل دیرلر که لازمدر (رعس لرزیدن) دتره مك ودخی یورغونلق مثللو شیدن آهسته یورو مک و آز ایکن چوق اتمك و مالہ برکت و یرمك (نفس کزیدن مار و بدن دان پیش کزیدن چیزی) ییلان اصیرمق و برنسنه یی اولك دیش ایلہ اصیرمق نهش کبی ش (نفس اندک باریدن) یغور آز یاغق و ضعیف یغوره بغشه دیرلر مطرہ ضعیفه معناسنه (بش آرزومند کشتن) برنسنه یی آرزو ایدوب طالب اولوق و برکسنه یی قورت یا ییلان اصیرمق ایچون توجه و قصد ایلسه بهش الیه الذئب اوالحیة دیرلر تقول انت کالحیة تبش ثم نهش و اهل حجازه اهل بهش دیدکلری یاش مقل آندہ اولدینی ایچوندر زیرا بهش مقل رطب معناسنه دخی کلور (جحش خراشیدن) قاشیق سخج کبی مثلا برشیته چامور بولاشد آتی طرناق ایلہ قاشیق کبی و جحش اشک صیدسنه دخی دیرلر و فی المثل جحیش و حده رأینده مستبد اولوب غیرلرک تدیری پی پسند اتیان کسنه یی مذمت مقامنده ضرب اولنور و فی مثل آخر الجحش لما فانتک الاغیار یعنی صید عیردن عاجز اولدقده اشکک صیدسنه قناعت ایلہ اعظم امور قادر اولز ايسك اصغر امور راضی اول دیدجک یرده ضرب اولنور (جهش آغاز کردن بگریستن) اغلامغه باشلامق مثلا صبی والده سنه توجه ایدوب اغلامغه قصد اتمك کبی یقال ما کانت بهشة الا وبعدها جهشة که کوز یاشی مطاسنه در عبرة کبی (محش سوزانیدن) یاندرمق یقال (محشت النار جلده) ای احرقته و طرمالمق یقال (محشہ شیء) ای حجه (نفس برداشتن) دوشمش نسنه یی قالدیروب آایاق اوزرینه طور طور مق یقال (نفسه الله برپای کرد اورا خدای) حضرت الله آتی قالدیروب آایاق اوزره طور طور دی (نفس کزیدن مار) ییلان اصیرمق نهش دخی یومعنا یدر یقال (نهشته الحیة بکزید اورا مار) آتی ییلان اصیردی . ص (بخص چشم برکندن) کوز چیقار مق یقال (بخص عینه عورها) و بخص کوزك اوزرنده و لخص کوزك التنده شیش کبی چیقار ات پاره لر یدر (رخص نیک فشردن) شدة ایلہ صتماق و بر کسنه برکسنه دن حق طلب ایدوب زیاده ثقلت اتسه رهصنی فلان بحقه دیرلر

(یعنی)

۹. تنفیس و ظلم میانده تلازم وارد (منه) و نه اول نسنه نك اسیدر که یعنی سن دخی بزم طعمای مقداری طعمای میدانه و وضع ایدوب استدیکک مقداری تناول ایلہ (منه)

یعنی اخذ شدید ایلہ اخذ اندی (شخص از جای بجای شدن) بر یردن بر یرہ کتیک یقال (شخص الیه برفت سوی او) آنک طرفه کندی و کوزنی برشیته دیکوب یومق میتک حین نزعه کوزی کبی و برکسنه نك سفردن قدومنه تشکر مقامنده سمعت بقدمك فقلبی بین جناحی رواقص و بصری تحت حجاجی شاخص دیرلر (فخص واپژ و هیدن) برنسنه یی زیاده جدا ایلہ تفتیش اتمك و برکسنه باشنك اورته سنی تراش و سائر یرینی ترک اتسه فخص رأسه دیرلر ای جعله مثل افاحیص القطا یعنی باشنی طوی قوشنك آشیانه سی کبی اندی (قص بر جای کشتن) یا ناغنده اولدرمك و قصص موت معناسه در که یا ضرب یاری ایلہ اوله (محض دویدن) سکرتمك دحش کبی و آلتون و کوشی صیزدروب خالص اتمك ض (دحش باطل شدن حجت) حجت باطل اولوق یقال دحضت حجت باطل شد حجت او و آنک حجتی باطل اولدی (ولغزیدن پای) وایاق سورچك یقال (دحضت رجله بلغزید پایش) ایاغی سورچدی (رحض جامه شستن) جامه غسل اتمك و ثوب رحض ای مغسول و مرحاض جامه غسل اندکلری لکن و تکنه و غسل اندکده ثوب دو کدکلری طوققه و آبدست ابریقنه دخی مرحاض دیرلر اعضا آنکله غسل اولندینی ایچون (محض و یژ کردن و و یژه دادن) خالص و صاف اتمك و صاف اولمش شراب و یرمك و صاف ایدہ جك آتیه محضه دیرلر که ترکیده یایق و عربیده ابریح دخی دیرلر (محض کوشت از استخوان باز کردن) اتی کوکدن آیرمق یقال (نحضت ماعلی العظم ای عرقته و صیق اتنه دخی نحض دیرلر لحم مکثر معناسنه یقال اطعمهم النحض و سقاہم المحض و نحضه برپاره ات و سموز خاتونه محوضه و آریق خاتونه نحمیضه دیرلر (نحض و نهوض و نهضة خاستن) فالقوب حرکت اتمك یقال (نحض برخواست) قالقدی (ونحض الشیب فی الشباب) دیرلر برکسنه پیرا و لمغه باشلسه قال الفرزدق بیست والشیب ينحض فی الشباب کانه لیل یصبح بجانیبه نهار ونحض الطائر دیرلر قوش اوچنه حاضر لنوب قنادرین آچسده ط (ذعط و سحق کشتن زود) نیز بوغازلق ذبح و حی سریع معناسنه و تقول عم لا ابالك ساحط ان بت والمولى عليك ساخط (شخط و شحوط دور شدن) بعید اولوق یقال (شخط المنزل دور شد خانه) خانه بعید اولدی و منزل شاحط ای بعد (ضغط فشردن) صقمق یقال (ضغطه فشر داورا) اتی صیقدی و تضییق اندی و برکسنه برکسنه یی دیواره صیقدردی دیدجک یرده ضغطه الی الحائط دیرلر یقال اعوذ بالله من ضغطة القبر و شده معناسنه دخی کلور یقال (اللهم ارفع عنی هذه الضغطة) و برکسنه دن مال تحصیلند ارسال اولنان مباشره ضاغطه دیدکلری تضییق اندیکی ایچوندر (لحط آب زدن بر در سرائی) سرائی قوسنی صوله مق و لخطه بسهم اوبعین اصابه (لغط شغب کردن)

وفی الکلم النواغ حجج الموحدين لا تدحض شبه الشبهة وكيف يضع مارفع ابراهيم ابرهه ابرهه كمبه بی هدم ایچون کلوب ابایل ایلہ هلاک اولان اصحاب فیلک رئیس در که رسول اکرم زمانده اولان نجاشینک جدیدر (منه)

جیغلدی که معنای فهم اولیان الفاظ مختلفه دن عبارتند که عربی ده جلوه و ترکیه
شمانه دخی دیرلر (معط برکندن موی) قیلی قویارمق جوهری مرصدن یا غیری
شیدن قیل دوکولمکدر دیدی و بدینده قیل اولیان کسنهیه معط دیرلر (معط
کشیدن کان و مانند آن) یای مثللو نسه چکمک (نخط و نخط بینی پاک کردن) بورونی
پاک اتمک که سومکورمک تعبیر اولنور. ظ (بظ کران کردن بار مردم را) یوک
آغر اولمقله برکسنهیه باصمق امر باهظ ای شاق (بحوظ چشم بیرون خزیدن)
کوزخانه سندن طشره چیمق یقال جحظت عینه بیرون خزید چشم از جایگاه
(او) کوز خانه سندن طشره چیمدی (وهو جاحظ مرد دیده بیرون شده) کوزی
طشره چیقان کسنهیه بلر جین کوزلو تعبیر اولنور (لحظ بدم چشم نگرستن) کوز
قویروغیله باقی یقال (لحظه نگرست بدو بدم چشم) کوز قویروغیله ا کاباقدی
ولحظ کوز قویروغیدر مؤخر عین معانسه و تقول انا عنده محظوظ و بعین العینایه
ملحوظ (نفظ و نفظ بر خاستن کیر) ذکر قائم اولمق یقال (نفظ الزب انتشاره) نجع
هلاک کردن (هلاک اتمک یقال) نجع نقض خویشتر را بکشت) کندوی هلاک اندی
نجوع اقرار دادن و کردن نادن برکسنهیه نک حقن کرکی کبی اقرار و تواضع اتمک (بضع جاع
کردن) جاع اتمک یقال (بضع المرأة جاع کرد بازن) خاتون ایله جاع اندی و مباضعه
مجامعه معانسه در که مصدری بضاع در فی المثل کعملة امها البضاع کندودن اعلم
اولان کسنهیه علم عرض ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور وات کسمک و جراحی
یارمغه دخی دیرلر و نشتره مبضع دیرلر و بضعات پاره سی یقال من رضع معک
رضعة فهو منك بضعة ای قطعه و سیراب اولمغه دخی بضع دیرلر و فی المثل حتی
تکرع و لا تبضع یعنی تا یکی آغزیک ایله چاییدن صوابچرسن وینه سیراب اولمزسن
جمع ماله حریص اولان کسنه حقنده ضرب اولنور بکع سرزنش کردن و پیانی
زدن) تقریب اتمک و پیانی مواضع متفرقهیه ضرب شدید ایله ضرب اتمک (تسع
نهم مردمان شدن) قومک طقوزنجی اولمق و مالک طقوزده برنی آلق معانسه دخی
کلور یقال (تسع القوم نهم شد مردمان را) قومه طقوزنجی اولدی (ثلث سرکوفتن)
باشنی دوکک (جدع بریدن بینی) بورون کسمک و قولق وال و طوطق کسمکه دخی
دیرلر یقال (جدع انفه بربید بینی اورا) آتک بورنی کسیدی و کسدکن صکره
برنده باقی قلانه جدع دیرلر (وهو اجدع بریده بینی) بورنی کشلش کسنه دجس
معانسه کلور یقال جدعته ای سخته و حبسته ذال مجمه ایله دخی بومعنایه در
(جدع واداشتن ستور بی علف) دابهیه علفسر قومق و فی المثل خذ من جذع

(ما اعطاک)

معاوم'وله که وچدن
اونه ورنجه آخرنده
حرف حلق اولین
عدد ثلث کبی نصر
باشدن اولدنده
ثانی اولدم واکر
ضرب باشدن اولدقد
ثلثی آلدیم دیمک
اولور اما اخرنده
حرف حلق اولان
رابع و سبع و تسع کبی
فتح باشدن اولوب
معین مذکور بنده
استعمال اولنور
مثلا ربع القوم قومک
در دنجیسی اولدی
وقومک مالک ربیع
الدى دیکه صاحبدر
سبع تسع دخی بو کا
قیاس اولنه (منه)

ما اعطاک بخیلدن هر نه آله بیلورسک آتی غنیمت بیل دیه جک یرده ضرب اولنور
(جزع قطع کردن مسافت) مسافه قطع اتمک و برکسنهیه مالیدن برقطعه و یرمک که
جزعه قطعه معانسه در (جمع کرد کردن) جمع اتمک که معروفدر یقال (جمع کرد
کرد اورا) آتی جمع اندی (وهو الجمع کرد کرده) جمع اولتان نسه جوع ج (خج
پنهان کردن) صاقلق خبا کبی (خدع و خدع و خدعه و خدعة فریفتن) الدامق که
برکسنهیه آگاه اولمدیغی ستمدن ضرر قصد اتمکدن عبارتند یقال (خدعه بفریفت اورا)
آتی الدادی و فی المثل اخدع من ضرب و بازار کاسد اولمغه دخی دیرلر سوقهم خادعة
دیرلر کاه کاسدکاه رایج اولسه (وهو اخد یعه قریب) الدایه جق نسنه (خضوع فروتنی
نمودن) تواضع اتمک خشوع کبی یقال (خضع له فروتنی نمود اورا) اکا تواضع
اندی و همیشه تواضع ایدن کسنهیه خضعه دیرلر و رجل اخضع دیرلر ذله راضی
معانسه قال غنیمت و صرت عبدالموض اخضعا * یخص مص الصبی المرضعا (خج
و خوع و خجاع لنگ و ار رفتن) آغساق کبی یورومک ظلع کبی و کفتاره خامعه
دیرلر عرجاء دیدکری کبی (خنوع خضوع و ذل معانسه در اخفقتی الیک الحاجة
دیرلر بنی سکا حاجت ذلیل اندی و خنعه خمت معانسه در ریت کبی لهذا متهمه
و فاجره خاتونه خانع دیرلر (دسع نشخوار بر آوردن شتر) دوه کویشتی آغزینده
کتورمک و عطیه و یرمک فلان یدسع دیرلر عطاء جزیل و یرر و ختم الدسیعة و معطاء
الدسایع عطیه سی جزیله و عطایای جزیله و یرر معانسه و یویوک چناغه والوان
کثیره یی مشتمل اولان مائدهیه دسیعه دیرلر (دفع باز داشتن) کیرو طوتق که دفع
اتمک تعبیر اولنور یقال (دفع عنه الشر واداشت ازو بدی را) یارامزلفی آندن دفع اندی
و استدعت الله الاسواء دیرلر بندن انواع سوئی دفع طلب اندم معانسه و فقیر
و ذلیل اولان کسنهیه مدفع دیدکری هر کس آتی کندودن دفع اندکری ایچوندر
(و وادادن) و برنسنهیه یرمک یقال (دفع الیه المال واداد اورا خواسته را) مالی
و یردی اکا (و سپوختن) و دورتمک یقال دفع فی صدره غمه معانسه (دلغ زبان از دهان
بیرون کردن و خود بیرون آمدن) دیل اغیزدن طشره چیمق و طشره چیقارمق
زچندن یا عطشیدن پس لازم و متعدی استعمال اولنور یقال دلغ لسانه و لسانه خرج
واخرج کبی (دمع و دموع اشک باریدن چشم) کوزیاش دوکک یقال (دمعت العین اشک
بارید چشم) کوزیاش دوکدی و دمع کوزیاشنه دخی دیرلر و دمع کوزیاشندن قطره در
و فی المثل اصفی من الدمعة و کوزی یاشلی خاتونه دمه و مدامع ایکی کوزک مقدم
و مؤخری و برعتدن یا یرلکدن ناشی کوزدن آقن یاشه دماغ دیرلر دالک ضمیمه کذلک

خج و هیری کردن
در تاریکی شب ظلمت
لیلده قلاوزاق اتمک
و لیل خج دخی
بومعنایه در قلاوزلفده
استاد اولنه خوتع
دخی بومعنایه در
(منه)

و فی المثل ادفع الشرعک
بعود او غمور سائل
کله که آتی آروچوق
عطیه و یروب اسانی
نطق ایله که سنی مذمت
اتمور یا خود شری
کندکدن هر نه
وجهله ممکن ایسه
دفع ایله دبه جک
یرده ضرب اولنور
(منه)

آسمه چو غنی کسد کده اقان یاشه دماغ الکرم و شرابه دمعه الکرم دیرلر (ذرع بکر پیودن) آرشین ایله اولچمک یقال (ذرع الثوب بکر پیود جامه را) جامه بی آرشین ایله اولچدی (و غلبه کردن فی) و قوسق غلبه اتمک اول وجهله که بی هوش اولغله قریب اوله یقال (ذرع اتی غلبه کرد بروی فی) قوسق ا که غلبه اندی مصنف اساسه دیدی که ذراع اصلنده دیرسکک اوجندن اورته پارمک اوجنه وارنجه اولان مقداره دیرلر اییدی صکره مقدار مزبوره مساوی اولان اغاجه تسمیه اولندی که فارسیده ارش و اول اغاجه کزدیرلر (ربع چارم شدن) جاعتک دردنجسی اولقی یقال (ربع القوم چارم شد مردمان را) قومک دردنجسی اولدی و مالک دورده برینی آلفه دیرلر وایی درت قاتدن بوکک که هر قاتنه قوه و طاقه دیرلر و بربرده مقیم اولقی و برشی قالد رقی یقال (ربعت الحجر ای اشلته) ربع چرا کردن) دابه مرعی به کیدوب مراد اندیکی اوتدن اکل اتمک یقال (رتعت الدابة فی المرتع چرا کرد ستوردر چراگاه) مرعی ده دابه اولنادی و ربع القوم دیرلر و سعة عیشده مراد اندکری طعمی اکل اتسلر (ردع بازداشتن) منع اتمک یقال (ردعه بازداشت اورا) آنی منع اندی (و آلودن بعطر و جزآن) عطر مثالونسنه ایله کندوبی طلا اتمک که قوقوسوز و نمک کبی یقال ردع انقه بالزعفران بیالودینی اورا بزعفران) زعفران ایله بورنی آلوده اندی (رفع برداشتن) قالد رقی که وضع مقابلی در یقال (رفعه من الارض برداشت اورا از زمین) آنی قالدردی بردن و برکسنه اکنتی بچوب خرمن برینه کتورسه رفع الزرع و خرمن برینه دسته طاشیه جق وقت در دبه جک محله هذازمن رفاع و رفاع دیرلر (رفع و زنک برجامه دوختن) جامه دبه یامه دیکمک یقال (رفع الثوب پاره زد جامه را) جامه به یامه ووردی و اول پاره به رفقه دیرلر و برکسنه بی هجواتمک یقال (لارفعنه رفعا رصنا) و فلان کسنه نک هجو اولندحق برینی بولدم دبه جک برده رأیت فیہ مترقعا دیرلر و رقیع و مرقعان احق مناسنه در و برکسنه زیاده آجدر دبه جک محله ان له یرقوعا و دیقوعا دیرلر (رکوع پشت خم دادن) بلینی اکک یقال (رکع لله رکوع کرد مرد خدای را) حضرت الله رکوع اندی و شیخ راکع دیرلر پیر اولدیندن منحنی اولسه (رمع جنبیدن) حرکت اتمک یقال (رمع انقه من الغضب) ای تحرك و رماعه دبر مناسنه در است کبی و برکسنه شرطه ایسه کذبت رماعتک دیرلر و فی المثل کفا مطلقه تقیر الیرمع یرمع بیاض و یومشق طاشدر مطلقه اولان خاتون شدة غیظندن لسانه کلن خلطیانی سویلر برنسنه نک فوتندن عبث جزع و فزع ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور (زرع و زراعة کشت کردن) اکین اکک یقال (زرع

(فی الارض)

فی الارض کشت کرد در زمین) یره اکین اکدی و اول زمینه مزرعده و مزدرعه دیرلر (زرع پروردن) بسله مک که بویودوب نغا و یرمکدن عبارت در یقال (زرع الله الصبی للخیبر پیورده خدای کودک را برای خیر) حضرت الله صبی بی خیر ایچون انبات ایدوب نشو و نغا و یرسون و برکسنه فقیر ایکن غنی اولسد زرع بعد شقاوة دیرلر (زقع سخت تیززدن خر) چهار شدت ایله شرطه اتمک (سبع هفتم شدن) یدنجی اولقی یقال (سبع القوم هفتم شد مردمان را) قومک یدنجیسی اولدی و سبع اخذ اتمک و برکسنه شتم اتمک تقول سبعة ای شتمه و برکسنه احسان و برسدلر اللهم سبعة وعشرة دیو دعا ایله مقابله ایدر و اسبعت فلانة دیرلر خاتون یدی آیده طوغورسه و چو چوغنه سبع اطلاق اولنور و سبعین دیوب سبع سموات و سبع ارضین مراد ایدرلر قال الفرزدق بیت و کیف اخاف الناس والله قابض * علی الناس والسبعین فی راحة الید * و فی المثل اخذه اخذ سبعة اخذ شدید ایله اخذ ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور (سبع سخن گفتن مرد بسبع و بانک کردن کبوتر) سبع ایله برکسنه سوز سوبلک و کبوتر آواز اتمک یقال سبع الرجل سبع گفت) مرد رجل سبع سویلدی که نهج واحد اوزره ایکی یا زیاده فقره سوبلکدن عبارتدر (و سبع الخامة بانک کرد کبوتر) کبوتر آواز اندی اولوجهله که صوتی وجه واحد اوزره تردید و تکریر ایلید و رجل سماع و سماعه مرد سبع کوی سبع سوبلیان کسنه (سطع و سطوع بلندشدن) یوکسک اولقی یقال (سطع الضوء روشنائی برآمد) آیدنلق ظاهر و مرتفع اولدی (و سطع الغبار کرد برآمد) توز قالدی و رایحه منتشر اولقی (سفع گرفتن) اذا اتمک ایچون طوتمق یقال (سفع بالناصیه گرفت موی پیشانی) آلتک قیلندن طوتدی چارپوپ اذیت اتمک ایچون (و سفع بالناصیه الفرس) دیرلر لجام و ورمق ایچون یا رکوب ایچون آنک پرچندن طوتسه و اصابته سفة دیرلر چشم بد اصابت اتسه و معیون اولان کسنه به مفسوع دیرلر (سقیع و صقیع بانک کردن خروس و جغد) خروس و بیقوش اتمک یقال سقع و صقع الیدک و الهامة بانک کرد خروس و جغد) خروس اوتدی و بیقوش آواز اندی (شروع در آب آمدن) صویه کلک (و بکاری آمدن) و برایشه کلک که ایشه باشلامق تعبیر اولنور یقال (شرع فی الماء در آمدن آب) صویه کلدی (و شرع فی الامر در کار شد) ایشه شروع اندی (وهی الشریعة و المشرعة آبشخور) صواد که صویه واره جق موضعدر (شرع نهادی نهادن) آیین وضع اتمک یقال (شرع الله لعباده الاسلام پیدا کرد خدای بنده کان خود را اسلام را) حضرت الله تعالی بنده لرینه اسلام پیدا اندی

این الاعرابی دیدی که ذرع اصلنده ذراعنی بسط و مدعته مناسنه در صکره طاقندن عبارت ایدوب ضافی بالامر ذرع ایدیلر کا طاعت و قدرتی بوقدر مناسنه کو یا اول امرده ذراعنی مد ایدوب اتنی اوزاندی و مانل اوله مدی و عبارت مذکوره فلان کسنه فلان امرده عاجز در دبه حاک یرده ضرب اولنور مثل اولدی و کاهی فلان خانی الذرع دیوب قلی غم و همدن خالیدر معنائی مراد ایدرلر که فلان کسنه قادر در عاجز دکلدر دبه جک برده ضرب اولنور (منه) این الانباری دیدی که هذا الامر ذریعی دیرلر فلان کسنه بی مقصودیمه قریب اتمک و سیه در مناسنه اصلنده ذریعه اول دوه در که آنی صید مراد ایتد کوری و حشیر میانه ارسال ایدرلر و حشیر اول دوه ایله انیت ندکده صیاد اول دوه بیله کند و به سقره ایدوب و حشی صید ایدر و اول دوه به دریه دخی دیرلر (منه)

(وهو الشرع والشرعة والشریعة آیین پیدا کرده) پیدا اولان آیین (شروع کشادن) آچقی يقال (شرع الباب الى الطريق بکشد در را بسوی راه) قاپویی یول طرفنه آچدی وشارع طریق نافذ معنایند در وفي المثل شرعك ما بلغك المحل یعنی سکا ذخیره منزله یتشبهك مقداری کافی در قلیل ایله قناعت ایله دیه جك یرده ضرب اولنور قال یت من شاء ان یكثر او یقلایکفیه مابلفه المحلا (شروع دور شدن) بعید اولمق يقال (شع المنزل دور شد منزل) منزل بعید اولدی وعلینه قایش چکورمك وشع نعلین ناعمه سنه دیرلر وفي المثل ادنی من الشسع (شفاعة خواهش کردن) شفاعة اءك كه دیله مك يقال (شفعه له الى الامیر) شفاعة کرد اورانزد امیر) امیر عندنده اكا شفاعة اتدی (وهی الشفع خواهش کننده) شفاعة ایدن كسنه شفاعة ج وشافع مطلقا معین معنایند استعمال اولنور تقول فلان یعادنی وله شافع ای معین یعنی کایعین الشافع المشفوع له (شفع جفت کردن) برنسنه بی تك ایکن برنسنه دخی ضم اءك يقال (شفع الشیء بالشیء جفت کرد چیزی را بچیز) برنسنه بی برنسنه جفت اتدی که قوشدی واش اتدی تمبر اولنور وشفعت الناقة دیرلر مهادم ولدی وار ایکن قارنده برولدی دخی اولسد (شمع بازی کردن) لعب ومزاح اءك ومزاح ایدن خاتونه شموع دیرلر مزاحه وطروب معنایند مصنف فایقده دیدی که مشععه فکاهة ومزاح وضحك معنایند در برکسنه دیه شوخصوصده لطیفدی ایدرسن یوقسه کرچکمی دیه جك یرده أشامع انت ام جاد دیرلر (صدع شکافتن) یارمق يقال (صدع الشیء بشکافت چیزی را یردی (و آشکارا کردن) و برنسنه بی اظهار ایدوب تصریح اءك يقال (صدع بأمر الله آشکارا کرد فرمان خدارا) حضرت اللهك امر وفرماتی آشکاره اتدی اولوجهله که غیریلردن ممتاز اولدی وصدعت الفلاة دیرلر قطع بیا بان اتسه (صرع) تمیم لغتیدر (صرع) قیس لغتیدر افکنندن) یتعمق يقال (صرعه بیفکند اورا) آتی یقیدی صریع وصرعه اقراخی جوق صرع ایدن وصرعه همیشه صرع ایدن كسنه (صفع سیلی زدن) سله وورمق يقال (صفع سیلی زد اورا) آنك قفاسنه سله ووردی (وهو الصفعان سیلی خوار) سله ووره کلدکلی كسنه اکثریا مجالس اکابرده مسخره لره سله وورد قیلردن مسخریه دخی صفعان دیرلر (صفع عیان سر زدن) باشنك اورته سنه طبانجه وورمق وخروس اوءك (صنع وصنیع کردار کردن) ایش ایشلك يقال (صنع کردار کرد) ایش اتدی فعل معنایند (وصنع الیه معروف) اكا احسان اتدی وضع قیما اكا كلك اتدی معنایند در (وهی الصنیعة کردار) ایش که عمل تعبیر اولنور (والصناعة پیشه)

(صانعك)

بعضی حواشی طولیده شو وجهله وانع که صنایع عرف خاصه ده کیفیت غلبه متعلق غلغلن عبارتند که اندن مقصود علامدر خواهم مزایله اولسون علم خیاطت کی حواء (۲۵۷) اولسون علم طب کی مزایله ایله اولان

صانعك حرفتی (وهو صنیع فلان او پرورده همان است) واولان كسندنك پرورده سیدر یعنی احسان دیده سیدر وصنیعته دخی بو معنایند در (وهی صنعة الفرس پروردن اسب) آت بلك كه آتہ کرکی کی اهتمام ایدوب اكا حسن قیامدن عبارتند واول آتہ فرس صنیع دیرلر (ورجل صنع مرد چرب دست) استاد كسنه (وهی صناع زن چرب دست) مهارت صاحبه سی خاتون ومصانعه رشوت معنایند در وفي المثل من صانع الحاكم لم یحتشم یعنی حاکم رشوت ویرن كسنه به حاكمك جورندن خوف ایتمز مقصوده نائل اولمق مراد ایدن كسنه بئل مال اءك كرك دیه جك یرده ضرب اولنور (صنع دست بكس بازیدن) یعنی النی برکسنه دیه وورمق ایچون اوزاتقی ودعاء ایچون اللربنی یوقارو قالدرمق (ضجع وضجوع پهلو بر زمین نهادن) یانی زمین اوزره قویوب یاتقی يقال (ضجع بنحفت برپهلو) یانی اوزرینه یاتدی ورجل ضجعة وضجعی دیرلر برکسنه خانه سنه ملازمت ایدوب طشره چقمسه داری دیدکاری کی (طبع مهر نهادن) مهر وضع اءك كه مهرلك تعبیر اولنور يقال (طبع الله علی قلب الكافر مهر نهاد خدای بر دل ناگردیده) حضرت الله مهر وضع اتدی كافرك قلبنه (وطبع الرجل علی الشیء مهر نهاد مرد بر چیز بالطابع بمهر) مهر دیدکاری آت ایله برنسنه ك اوزرینه مهر قودی (وطبع الدراهم میخ نهاد بر درهما) سكه ووردی درهملر اوزرینه وتقول رأیت الطابع فی ید الطابع وطبع سوء خلق معنایند استعمال اولنور يقال (رب طمع بهدی الی طبع) و بر كسنه هم طمعكار وهم سئ الخلق در دیه جك یرده انه لطبع طمع دیرلر وفي التاج وتركيب الطبع یدل علی نهاية یتهی الیها الشیء حتی یحتم عندها ویقاس علی هذا طبع الانسان وطبیعته وطباعه ای سمیته التي جبل علیها (ظلم لنکیدن) اغسامق که حال مشی ده برطرفنه میلدن عبارتند واطلع بمعنی اعرج (فجع وفجیعة درد کین کردن) دردلو اءك وجع یتشدرمك ومغموم ومصیت زده اءك مثللو يقال (فجعه دردمند کردش) انی دردلو اتدی که آجتدی تعبیر اولنور ویقال الدهر فاجیء بالشر فاجع واهب فی هیته راجع (فرع برزبر چیزی شدن) برنسنه ك اوزرینه چقمق وشرف وچال مثللو خصلت ایله اقرانه غالب اولمق فلان فرع قومه دیرلر شریفهم دیرلر (قبوع سردر دز دیدن چتر) وکیرپی باشنی ایچرو چكمك يقال قبع القنقد سراندر کشید خارپشت) کیرپی باشنی ایچرو چكدی (وقع اند کر بهم آمد نره مردم) رجلك ذکرى بریره کلدی یعنی سست اولوب بوزولدی وانسان باشنی جامه سنه چكمك (قدع بازداشتن بدست) ال ایله برنسنه بی دفع وكف اءك (قدع نافرجام کفتن)

کافی دیدی که چله روایاتك معنا لری (۲۲) (نی) (نقصی) بودر که کند وعیبکی فکر ایدوب سکوت ایله دیکدر (منه)

صناعت دیرلر وکاهی اول علمه که زیاده ارسه دن خرقه کی اوله صنایع دیرلر و بعضی اصحاب حواشی دیدلر که صنایع صادق فحیله حرفه وکسرله اول حرفتک علمنه اطلاق اولنور (منه)

وفي المثل ارق علی ظلمك یعنی طوبالغه کوره توقی ایله زیوا مرتفع اولان موضعه عروج اتسه کندی نفسنه رفیق ایدوب قدرنی مرتبه سنجیه حرکت ایدر پس رقی برقی دن مأخوذ اولوب ترقی معنایند اولور ودخی ق علی ظلمك عبارت ایله دخی روایت اولندی یعنی طوبالغه عافظه ایله پس وقی بقی دن مأخوذ اولور بر کسنه وعید ایتدکه حدی نجارز اتسه ضرب اولنور بقی کندی حدیکه کوره وعید ایله وکندو عجریکی فهم ایدوب بومرتبه ایله روکتمه ودخی ارقاع علی ظلمك عبارتیه دخی روایت اولندی که اوقات الشیء دن مأخوذ در اصلحت معنایند یعنی اول طوبالغه علاج ایله صکره وعید ایله (منه)

فخس سوبك قدعه ديرلر شته معناسنه وينها مقاذفة قاذعة وتقول قدعه بلسانه
 قدعه بسانه (قرع كوفتن) دو كك يقال (فرعه بكوفت اورا) آنى دو كدى و دورتى
 و بر كسنة چناقده اولان صوى تمامالچسه قرع جبهته بالاناء ديرلر وفي المثل
 ان العصا قرعت لدى الحليم ملوك عربدن بر ملك زياده پير اولمغله وقت حكومتده
 كندو رايته اعتمادى اولمديغندن بر عاقله قيزى وار ايدى اكا ديدى كه حين حكومتده و راه
 پرده دن بنم كلاتى اسماع ايله اكر حكمتده خلل اولور سه عصا ايله سبرى قرع
 ايدوب بنى آگاه ايله عقل صاحبي ادنى تنيه ايله متنبه اولور ديه جك پرده ضرب اولنور
 (قرع شتافتن) عجله ايله سكرتك وايكى خروس دو كوشد كلرنده برى مغلوب
 اولوب فرار اتسه قوزع الديك ديرلر و رسول مقرع اى مستجل (فتش و ابردن
 باد ابررا و بردن اندوه كسى) ريح سخاى پریشان و بر كسنة نك غنى ازاله اتمك
 و بر كسنة هلاك اولدى ديه جك پرده طارت بهام قشع ديرلر كه موتك كنيه سى
 در (قصع سپس كشتن ميان دوناخن) ايكى طرناق ميانده بت اولدرمك يقال (قصع
 القملة بكشت سپس را) بقى اولدوردى و صوعطشى ازاله اتمك و بر كسندى تحقير
 اتمك يقال (قصعت الرجل) اى صغرة (قصع قهر كردن) قهر اتمك كذا فى التاج (قطع
 بریدن) كسمك يقال (قطع الشىء بريد چيز را) نسنه بى كسندى (وهى القطعة تارة) قطع
 اولنان نسنه دن بر حصه (قطيعه رحم بریدن) قطع رحم اتمك يقال (قطع اخاه جدایی
 كرد از برادرش) قرن دناشندن منقطع اولوب قطع رحم ائدى و قطع رحمه مبتلا اولان
 كسنديه قطع و قطيعه ديرلر (قطاع از سرد سیر بكرم سیر شدن مرغان) قوشلر صووق
 ملكتدن اسى ملكته متوجه اولمق (و تمام آمدن جامه بر بالاي كسى) و جامه بر كسندك
 قامتنه مناسب و تمام كلك يقال (قطعه الثوب تمام شد بروى جامه) جامدا كا تمام
 اولدى و هذا الثوب لا يقطعنى اين جامه بر من تمام نباشد (بوجامه بكا تمام اولدى
 (قلع بر كسندن) قوپارمق يقال (قلعه بر كند اورا) آنى قوپاردى (وهو مجلس قلعة
 پيشكاهى كه خداوندش را برخاستن بايد) اول مجلس كه صاحبي كندودن عزيز
 كسند كلد كده برقاج كره قالمق اقتضايده و يقال (شر المحاليس مجلس قلعة) شوو جهله دخی
 تفسير اولدى كه اول مجلسه جلوس ايدن كسند كندودن عزيز كسند مجلسه
 كلد كده قالمق اقتضا ايدى حاصل اول مجلس كه آنده جلوس ايدن كسند برندن
 قالقوب اوزرينه كسند كچمك يا خود آنك جلوس اينديكى مقامه جلوس اتمك
 لازم اوله شر محالسد و خير مجلس اقران مجلسى در وشوبان مهماتى قودوغى
 توبره قلع ديرلر وفي المثل شحمتى فى قلبى غيرك مالنده كندو مالى كى تصرفه

و بر كسنة به من هرايشدن
 غافل دكسن ديه جك
 پرده مثلك لا تفرع
 له العصا ديرلر و دخی
 سنك احوالك هر كس
 عندنده مطلوب مدر
 تجربه به محتاج دكسن
 ديه جك پرده مثلك
 لا ينه بطرق الحضا
 ديرلر عادت عرب
 بودر كه بر كسنة ايله
 رفاقت مراد ائدكه
 آنى ولا شو وجهله
 تجربه ايدر لر ايدى كه
 اول كسند خوابه
 وارد قده بر كوچك
 طاش آلوب اكا قارب
 بر موضعى ايدر لر
 ايدى كه اول كسند
 اول طاش سبيله
 بيدار اولور سه آك
 رفاقتى اختيار والا
 ترك ايدر لر ايدى
 (منه)
 ۹ عربك كاذبند ندر كه
 قورده ديشلر كه
 قویون سورو سنك
 ياتنده بر غلام اوله
 نه ايدر سن جواب
 و بر مش آنك سهمندن
 خوف ايدرم و ديشلر كه
 يا جاريه اولسه نه
 ايدر سن مثل مذكورى
 ايراد ائدى (منه)

مأذون اولان كسند ضرب ايدر (قم خوار كردن) ذليل اتمك يقال (قمه خوار كرد اورا)
 آنى خوار و ختمير ائدى و طرد اتمك و بر كسند ايشسز و فارغ اونور سه فلان
 يتقمع ديرلر يعنى ايشى اولمديغندن سيكك قووار (قنوع سؤال كردن) سؤال
 اتمك كه ديلنك تعبير اولنور يقال (قنع السائل درخواست كذا) ديلنجى برشىء
 استدى (كروع دهن بر آب نهادن در خوردن) چايدن صوى آغز يله ايجمك يقال
 (كروع فى الماء بر روى افتاد در آب) صويه يوزى اوزرينه دوشوب آغز يله ايجدى اصلنده
 كروع فى الماء ديرلر دابقا كار عنى صويه اداخل ايدوب آغز يله ايجسه صكره مطلقا
 آغز يله ايجمكه اطلاق اولدى انسان اولسون دابه اولسون صويك ايجنه كيرسون
 كيرسون (كسع پشت پاى يادست بر نشستنگاه كسى زدن) بر كسندك دبرينه آياق يال
 ارقه سى ايله و ورمق (و كردنارا تازيانه زدن) و پير لاغج ديد كلرى دونن اويونجفه
 قامجى و ورمق يقال (كسع الدوامه بالمكسع بزد كرد نارا بشازيانه) پير لاغجى قامجى
 ايله اوردى (كنوع نزيك آمدن) قريب اولمق و منقبض اولوب بريره كلك و تواضع
 اتمك (لذع سوزانیدن) ياقق يقال (لذعه بسوزانيدش) ياقدى آنى قال الشاعر * ودمى
 من ذكر هام سبل * و فى الصدر لذع كذع النصا * و بر كسند اسانيله خير وعد ايدوب
 صكره خلف ايله انه لمذاع لذاع ديرلر و حديد النفس و ذكى اولان كسنديه
 لودعى ديرلر كه احراق معناسنه اولان لذع دن مأخوذ در (لسع كزیدن مارو كزدم)
 ييلان و عقرب صوقق يقال (لسته العقرب كزدم بكزید اورا) آنى عقرب ايصردى كه
 صوقدى تعبير اولنور و مصنف اساسده ديدى كه لسع قوير و غيله ضرب ولدع
 آغز يله ضرب در و بر كسندك اوزرينه عقرب بر اقسه السعة ديرلر (وهو يلسع
 الناس) ديرلر كه بر كسند خلقه اذيت ائسه (لطمع ليسیدن) يالامق لحس كى (لفع
 جامه بسر در آوردن) جامه بى باشنه بورومك و لطمع الشيب رأسه و لحته ديرلر
 صاحبي و صفالى آغارسه (لقع انداختن) آتمق لقع بهينه ديرلر زخم چشمى اصابت
 اتسه و دخی حاصر جواب اولان كسنديه لقاعه ديد كلرى تأمل ائمه دن كلامى رى
 اينديكى ايجوندر (لمع ولمعان درخشیدن) ييلد يرامق يقال (لمع البرق بدرخشيد برق)
 برق لمعان ائدى و فى المثل اخذع من يلمع كه برق خلب و سراب معناسنه دروذكى
 متوقد اولان كسند المي ديرلر ميدانى ديدى كه المي اول كسند در كه اصلا بر نسته ده
 خطا ائمه يه لمعاندن مأخوذ در (مزوع نيك شتافتن) زياده سرعت اتمك (منع ناهادن
 چيزى) بر نسنه يى و برمك كه اعطاء مقابلى در يقال (منعه الامر بازداشت ازو كار را)
 ايشى آنندن دريغ ايدوب و برمدى (وباز داشتن از كارى) وايشدن منع اتمك يقال

و فخش اغزى ايله
 ايصر مقدر كلب و صباع
 كى (منه)
 مدع رخی از سخن
 كفتن و برخی نسان
 كردن سوزك برازنى
 سويلوب برازنى
 كتم اتمك جوهرى
 كتم سراقين يا خود
 كذاب اولان كسند
 در ديدى (منه)
 و فى المثل ان القلوص
 تمنع اهلها الجلاء يعنى
 ناقة شاهنك اصحابى
 مكنلرندن حركت
 ائيموب آنكله انتفاع
 ايدر لر زيرا سودى
 ايله و ولدى ايله منتفع
 اولور لر ضعيف الحال
 اولان كسند بر غيوى به
 همسايه اولد قده
 ضرب اولنور (منه)

(منعه عن الامر بازداشت اورا از كاری) آنی ایشدن منع اتدی (نجوع جا یكی
شدن بند) بر كسندی نصیحت تأثیراتك یقال (نجع فیه الوعظ پند روی كار كرد) نصع
آله تأثیر اتدی و دار و مفید اولق و طعام و شراب مزاجه موافق اولوب ایوهضم
اولق و اتبعت فلانا دیرلر آدن احسان طلب اتدلر و فی المثل من اجذب
جنبه انجیع وقت حاجتده سؤال تعیب اولماز دیه جك یرده ضرب اولنور (نصع
ویره رنك شدن) خالص رنكلو اولق یقال ایض واجر ناصع و ظاهر اولق (نفع
سود دادن) نفع ویرمك یقال (نفعه بكذا سود داد اورا بفلان چیز) فلان سنه ایله
آنی نفعلندردی نفعلك الله تعالى بعلك حضرت الله سنی علك ایله نفعلندرسین
(نفع سیراب كردن) سودن اړوا اتمك (ونقوع سیراب اولق و صو چقورده مجتمع
اولق كه اول چقوره مستنقع دیرلر جمی انقع كلور و فی المثل انه لشراب بانقع مجرب
امور اولان كسند حقتده ضرب اولنور و فی مثل آخر الرشف انقع ای ادفع للعطش ۷
ترك بحله ایله امر حقتده ضرب اولنور (هجوم خواب كردن) او یومق ارباب
لفت كیجه و قی او یومغه تخصیص اندیلر یقال (جمع خواب كرد) او یودی و تجماع
نومه خفیفه معناسنددر و هجعة غافل و احق كسند غ (دمغ و ثلغ سرشكستن) باش
یارمق و دمغ مجازا بر نسنیدی باطل اتمك معناسند استعمال اولنور و الا معنای
حقیقیسی باشی او اوجهله یارمقدر كه دماغه واصل اوله یقال (دمغ الله الباطل نابیدید
كرد خدای باطل را) حضرت الله باطلی بالكلیه از الله اتدی و دمغهم بمطقة الرضف
دیوب آنلر ایچون سموزقیون بوغازلدی معناسدن كناه ایدرلر و احق كسند به دمغ
و دموغ دیرلر (فدغ شكستن چیزی كه میان تپی باشد) اورته سی بوش نسنیدی
قیرمق شدخ و فشغ كی (لدغ كزیدن كزدم) عقرب صوقق یقال (لدغنه العقرب بكزید
اورا كزدم) آنی عقرب صوقدی و اول كسند به ملدوغ ولدغ دیرلر (نبح جلدوزیرك
شدن) چاپك اولق یقال (نبح الصبی جلدوزیرك شد كودك) معصوم چاپك وزیرك
اولدی (وهو نابغة جلد وزیرك) چاپك وزیرك اولان كسند كتب مبسوطهده مسطور
اولان بودر كه نبح الرجل دیرلر بر كسندك آباء و اجدادی شعر سو طامش ایكن
كندو شعرده كامل و مدوح اولسه و نابغة ذبیانی پیر اولدقدنصكره شاعر اولدی
مصنف نوابغ نام رساله سنك اولنده دیدی كه اللهم ان مما منحتی من النعم السوانغ
الهام الكلم النوابغ بعض شراح رساله دیدی كه نوابغ نابغة نك جمی در نبوغ دن
مأخوذدر بر نسنه صفت جودة ایله ظهور اتمك معناسند نابغة ذبیانی و نابغة جمعییه
نابغه تسمیه اولندیفی میان قوملرند شاعر جید اولدقلری ایچوندر و تا مبالغه ایچوندر

۷ مصنف اساسده
دیدی كه تمامو ضلردن
صوابین قوشه تشبیه
اولفشدركه صیاد
خوفندن معروف
صولردن ایچمز (منه)

زیرات سموز اولوب
كباب اولدقدن باغی
ایله آتشی سویندیر
فیروز آبادی آریق
قیون ایله تفسیر اندیكی
متعجبدر (منه)

مجدالدین دیدی كه عظیم الشان اولان كسندیه دخی نابغه دیرلر واصل ترکیب ظهور
معناسی ایچوندر (ندغ سر انكشت با كسی زدن) بر كسندی بارمق اوجیلة دورتك
كذلك مزراق ایله دورتك و بر كسندی قیچقلمق و یارامز كلام ایله آزرده اتمك
(نزع اندرهم افكندن قومی را) بر قومی بری برینه قاتوب میانلرینه فساد القاء اتمك
و ندغ و نسغ معناسند دخی كلور یعنی دورتك نخس كی (هيوغ خواب كردن) او یومق
ف (زحف بچنك رفتن بانبوهی) كروه ایله جنكه اتمك یقال (زحف الجیش بانبوهی
رفتند سپاه بسوی سپاه) چوقلوق ایله عسكركه جانینه كتدیلر (وهو الزحف لشكر انبوه)
چوق عسكركه زحوف ج و سور تونك (زحف الصبی) دیرلر صبی سور و نسه كه
ایمكلمك دن اول واقع اولور (زغف برجای كشتن) یرنده هلاك اتمك سم زعاف
وزواف دیرلر زهر قتل سریع ایله قتل ایلسه (زغف افزون كردن در سخن) چوق
سولك اصمعی دیدی كه زغف فی حدیثه دیرلر تطویل كلام اتسه (سحف سرستردن)
باشین تراش اتمك (سحف رأسه) دیرلر حلقه معناسند (سحف و شحف عاشق شدن)
عاشق اولق یقال (سحفها شغفها عاشق شد بان زن) اول خاتونه عاشق اولدی و اكثر كتیده
شفق لفظنی شو و جله تفسیر اندیلر كه محبت بررتبیه بالغ اوله كه قلبك پرده سنك
تحتنه واصل اوله زیر شفاف قلبك اوزرنده اولان پرده در بعضیلر حبة القلب
و بعضیلر سویدای قلب در دیدیلر جوهری دیدی كه شغفه الحب ای احرقه و ابوزید
امر ضایله تفسیر اتدی و مشغوف مجنون معناسنددر (قف از بیخ بر كندن) كو كندن
قویارمق و كاسه ده اولان صوبی تماما ایچمك (لحف جامه بر كسی افكندن) بر كسندك
اوزرنه جامه براقق و بورغان اورتك (لحف سخت زدن) بك و ورمق ضرب
شدید معناسند (نحق بك چشم كردن) بر كوزین چیقارمق فیروز آبادی دیدی كه
نحق اقبح عوردر (زحق ترسانیدن) قورقوتق و كتب معتبرهده شدت صوت ایله
چاغروب قورقوتقدرد دیدی و فی الاساس زعق به ای صاح به صیحة مفرعة و زعق
طعامه دیرلر طوزی چوق قاتوب افساد اتسه و اول طعامه مزعوق دیرلر (زهوق
نیست شدن باطل) باطل یوق اولق یقال زهق الباطل نیست شد باطل (باطل یوق اولدی و سم
زاهق دیرلر اوق نشانی تجاوز ایدوب آردینه دوشه و فی الحدیث ان حابثا خیر
من زاهق یعنی اول ضعیف كه سور و ندر كه حقه اصابت ایلیه قوی اولوب حقه اصابت
اتمین كسند دن خیردر (لهق سخت سپید شدن) زیاده آق اولق و زیاده بیاض اولان
نسنهیه لهوق و لهوق دیرلر یقق و یقق دید كلری كی (حق كاهیدن) اكسمك یعنی
بر كسندك اتمك یقال (حق الله الربوایی بر كت كرد خدای ربورا) حضرت الله

فرا دیدی كه شغفه
رأس جبل معناسنددر
پس شحف بفلان
دیرلر فلان كسندك
عجبی آندم موضع
اعلایه مرتفع اولدی
معناسند فیروز آبادی
دیدی كه شحف مومله
ایله رأس القلب
معناسنددر پس شغفی
حبه دیرلر عجبی قلبك
فوقندن غشی اتدی
یعنی احاطه ایدوب
بوریدی و شغفه
نحر بك ایله رأس
الجبل معناسنددر
(منه)

و ذكره البیهقی
و الزوزنی مرقة فی الباب
الثالث (منه)

ربانی بر کتسر آندی و محقه الخرای احرقه و بغایت اسی اولان یومه یوم ماحق
دیرلر لك (دعك مالنن) اومق دلك مناسنه (زحك دور شدن و مانده شدن) بعد اومق
و یورولمق (سبك سودن) سورتك و دابه سرعت اتمك و یل زمیندن طوبراق
صاورمق هل (بهل نفرین کردن) لعنت اتمك یقال (علیه بهله الله) ای نمته (جمل و مجمل
کردن) قلیق یقال (جعل الشئ بکرد چیزی) نسنه یی قیلدی (و آغاز کردن) و بر نسنه یه
شروع اتمك یقال (جعل یفل كذا شروع کرد كه كند فلان كاررا) فلان ایشی
ایشلكه شروع آندی (وهو جعل والجمالة والجميلة پای مزد) آباق کیراسی كه
معروفدر و اوجاقدن طنجره انزال ایده جك بزپاره سنه دخی جماله دیرلر و فارسیده
سرکین کردن دیدكلی بوجكه جعل اطلاق اولنو و فی المثل سدك به جمعه امر
مكروه اصابت آندی دیه جك برده ضرب اولنور (رحیل و رحله و ترحال کوچ
کردن) بر منزلدن بر منزله كوچك ظمن كبی (رحل کوچ کرد) كوچدی و حطر حله
والقی رحله دیرلر اقامت اتسه (و پالان نهادن بر شتر) و دوهیه پالان و ورمق یقال (رحل
الناقة پالان نهاد بر شتر) دوه اوزرینه سمر قودی كه رحل قتبیدن كوچك در جمی
رحال و ارحل كلور و بر كسنه یه قذف محلنده با بن ملق ارحل الركبسان دیرلر
و رحلت له نفسی دیرلر آنك جورینه تحمل اتمم معناسنه (سؤال ه چیزى خواستن)
بر نسنه ایسته مك یقال (سأله مالا و سئل منه مالا و سئل اليه مالا) بخواست ازوی
خواستنه (آندن مال استدی) (وهو السؤال چیز خواسته) ایسته كلری حاجت و اصبت
منه سؤالی دیرلر آندن استه دیکم نسنه یه نائل اولدم معناسنه طلبته كبی كه فعل مفعول
معناسنه در عرف و نكر كبی (وازی چیزی پرسیدن) و بر نسنه دن استخبار اتمك یقال
(سأله عن شئ و سأله بشئ یپرسید ازو از چیز) آندن بر نسنه دن خبر طلب اتمم (وهی
المسئلة چیز پرسیدن) سؤال اولنان نسنه كه مصدر مفعول ایچون استماره اولندی
مسائل ج و كثیر السؤال اولان كسنه سؤله دیرلر (سئل به تازیانه زدن) قامچی ایله
اوزمق و بر نسنه دن قبوغنی صوغق و ایی برقات بو كك (سئل سرفیدن) او كسورمك
یقال (سئل بسرفید) او كسوردی (وهو السعال سرفه) او كسوروك و بوغازده او كسورك
موضع مسعله دیرلر (شغل و شغل و شغل بازداشتن از کاری) بر نسنه دن كیرو
آلقویق كه آنك ایله مشغول ایلدی دیرلر یقال (شغله بكذا عن كذا مشغول کرد اورا
بفلان چیز از فلان چیز) فلان نسنه ایله فلان نسنه دن آئی مشغول آندی و ایچنده
ساكنی اولان خانه یه دار مشغوله و زوجی اولان جاریه یه جاریه مشغوله دیرلر
و تجارت ایچون اولان ماله مشغول و تفعدن خالی اولان نسنه یه تعلق ایدن كسنه یه

و بر كسنه غلامی
كند و حاله قویوب
استه یسکی برده
كزسه اهل عسده
دیرلر مالك بهللاه
و بهللاه دیرلر سا
نه ایلدی آواره آواره
ایشمز و كوچسز
كزسن دیه جك برده
و اول كسنه یه باهل
دیرلر (منه)
و بو موضعند واقع
اولان جمل لفظه صله
تعبیر اولنور و طفق
و انشا لفظی كبی
منه
جعل الله الطيات
و النور ای خلقها
و جعل الشمس سراجا
ای صیرها منه
علم غریبه چندان
و دوفی اولیای بعض
و عاتك كریسی
اوزرینه برور قیاریه
اشیاء لفظك اصلی
نه دردیو بحر و موضع
اندیلر و اعظ مزبور
لفظ اندك دیدی كه
حضرت الله سبحانه
لفظ كریه یا یا لذن
امنوا لاتسألوا عن
اشیاء یورمش ایكن
نبی الهی به مخالفت
و اشیاء سؤالات
جائز و كذا را كر
بوجواب مطلقه در
لكن سرعت جواب
جهتندن و اعظ مزبوره
یسنه و بو خصوصه
قریندر كه حسین بن
السكك علم انصوفه دن

فلان فارغ مشغول دیرلر (ضهل و ضهل اندك اندك دادن) آز آزورمك یقال (ضهله
و ضحله ای دفع ایله قلیلا قلیلا و عطیه ضهله و ضحله ای قلیله یقال (بلد كم محل و ماء كم
ضحل (فعل کردن) ایشلك یقال (فعل الامر بکرد كاررا) ایشی ایشلیدی (وهو الفعل
والفعال کردار) ایش و تقول ان الرشا تفعل الافاعیل و تنسی و ابرهیم و اسماعیل (فعل
خشك شدن كیاه و مانند آن) اوت مثل و نسنه قوریمق یقال (فلان فی بلد ماحل و عیش
قاحل (فعل بدكفتن کسی را و ناسپاسی کردن) بر كسنه یه یرامسوز سولك و احسانه
شكر ایتامك و رثیت الهیة اولان كسنه یه متقبل دیرلر (نحله عطا دادن) عوض سز
عطا و یرمك یقال (نحله و نحله عطا داش) اكا عطا و یردی و هو النحل عطا و انحل
شعر غیره دیرلر بر كسنه آخرك شعرینی كندونك اومق اوزره ادعاه اتسه م (دحم
دفع سخت) شده ایله دفع اتمك (دغم ستون و نهادن) خانه یه دیرك قومق و اول
دیره كه دعاه و قومك سیدنه دخی مجازا دعاه دیرلر معلوم اوله كه اول خانه كه
منهدم اولمسون ایچون اكا دیرك و وره لر اكا مدعوم دیرلر و اول خانه كه
اورتاسنده یو كنی كو تورمك ایچون دیرك و وره لر اكا معمود دیرلر (زحم و زحمة
انبوهی کردن) ازدحام اتمك یقال (زحه انبوهی کرد اورا) اكا ازدحام آندی
(شخم یه خوارانیدن) ایچ یاغی اطعام اتمك و قولاغك بو مشاغنه شحمة الاذن دیدكلی
یومشق اولفله ایچ یاغنه مشابه اولدینی ایچوندر و بر كسنه خصب و نعمته اولسه
هو فی شخم الكلی دیرلر (شخم تباه شدن خوردنی) طعام فاسد اومق و شخم غیره
افسده (فحام کریستن كودك تا آوازش سپری شود) صبی اول مرتبه ده آغلیه كه تا آوازی
منقطع اوله یقال بکی الصبی حتی فحم ای انقطع نفسه و خصمی اسكان اتمكه افحام
دیدكلی بو معنادن مأخوذدر و تقول هذا كلام مسدی ملحم كل فصیح به مفحم
(لا م بهم بر آوردن) جمع اتمك یقال (لا مده كرد كردش) آنی جمع آندی من (رغن میل
کردن) میل اتمك یقال (رغن الى الصلح) ای ركن ایله رهن كره کردن بر شینی رهن
اتمك یقال (رهنه شینا كرد كرد چیزی را) بر نسنه یی رهن وضع آندی (وهو الرهن كرو) رهن
وضع اندكلی شی رهن و رهن و رهن ج رهنه كرو رهن كبی رها بن ج و نعمه الله
راهنة ای دائمة و ارهن اضیفه الطعام و الشراب ادامها و رهن بالمكان اقام (شحن
شكستن سنك طاش قیرمق و طاش قیره جق آله مسخنه دیرلر و مسخنه هیئت معناسنه
یقال انه لحسن المسخنه (شحن پر کردن) طولدرمق یقال (شحن السفينة پر کرده
كشتی را) كبی یی طولدردی و طرد اتمك معناسنه دخی كلور و زیاده حوضق اولان نسنه یه انه
لیشحن الذباب دیرلر ذبابی طرد ایدر معناسنه و شحناه و شحنة عداوت و مشاحن

غیری بر علمه انسانی
یوق ایدی و عظم
اندیكی موضع بر كسنه
فرانضدن بر مسنه
تحریر و وضع ایدی
و رفیقه یه نظر
اندكده شور و حمله
حواس بزم جمیع
كلام اول كسنه دنك
مذهبی اوزره در كه
وفات ایدكده اصلا
بر شی قالمه بوخه
وفات یدوب غلطای
قالان كسنه یه متعلق
بزم علم زده بر مسنه
یوقدر و نم الناصر
الجواب الحاضر
(منه)
مطرزی ایضا حده
نحله اعطاء معناسنه در
و عطیه اولان نسنه یه
نحلان دیرلر دیدی
ابن درید و قد یسمن
الطعام بالنحلان دیدی
(منه)

لاخيه اى عدوله (صحنه نيكو كردن ميان قومى) بر قومك ما بينى اصلاح اتمك وورمق
يقال (صحنه صحنات وانا جدن چنانچه بر نسنه ويرمك و كوچك لكته دخى صحن
ديرلر (طحن آرد كردن) اون اتمك كه او كوتمك تعبير اولنور يقال (طحن البر آرد كرد
كندم را) اون آندى به دايى (وهو الطحن والطحين آرد) اون دقيق كې و طحنه
الافى اى استدرات و اول افى به مطحان ديرلر (طحن و طعن كوج كردن) بر منزلدن آخر
منزله كوج اتمك يقال (طحن كوج كرد) كوچدى (وهى الطعينة كجاءه) محفه هودج كې
طعان و طعن واطعان (لحن خطا كردن) خطا اتمك يقال (لحن فى القراءة خطا كرد
در خواندن) او قومقده خطا آندى ورجل لحن و لحانة مرد همیشه خطا كننده
در خواندن) دائما قرائنده لحن ايدن كسسه (وشكنه كردن در سرود) و تنفى آند كده
نغمه اتمك يقال (لحن فى الغناء شكنه كرد در سرود) تنفى ده نغمه آندى وهى الالحان
والحنون ج و كلامده بروجهله الفاظ و ابهام اتمك كه مخاطبدن غيرى كسسه
معنا سنه متفطن اوليه و فى الاساس لحن له لحن اى قلت له ما يفهمه عنى و يخفى
على غيره ع و احلى الحديث ما كان لحن (لحن نفرين كردن) لعنت اتمك كه
اصل معناسى طرد و خيردن ابعاد در يقال (لحنه نفرين كرد اورا) اكا لعنت
آندى وهى اللعنة معروفدر (وهو اللعين رانده از رحمت) حضرت اللهك رحمتدن
طرد اولونمش و خلقه چوق لحن ايدن كسسه به لعنه ديرلر و زمان جاهليتده
ملوكه دعاء آند كده ابيت اللعن ديرلر ايدى يعنى آنديك عمل سبى ايله لعنه مستحق اولمه
و منزعده آدم صورتنده نصب آند كلرى اويوق تعبير اولنان نسنه به لعن ديرلر
فراعه ديد كلرى كې (لحن آزمودن) امتحان اتمك كه صينه مق تعبير اولنور
و قوبونك ديدندن چامور و طوبراق چيقرمق و قاصحى ايله ضرب اتمك و بر نسنه
ويرمك يقال آيت فلانا فاحتنى شيئا اى ما اعطاني و ثوب محبون ديرلر چوق
كيككن كهنه اولسه ه (بده و بديه و بديه تا كاه آمدن) و يمدى بالياء يقال (بدهه بامر
نا كاه آورد بروى كاري نا كاه اكا برايش كتوردى و كتب مبسوطه ده استقبله به ديو
تفسير اولندى و بدهه امر اى فحشه (جبه بدرشتى كسى را از كاري بازداشتن) علف ايله
بر كسنه يى برايشدن منع اتمك و بر كسنه يى بر مكره ايله استقبال اتسه جبهه ديرلر
وجهنا الماء يعنى صويه وارد اولدق و صوايحه جك آت اولما مقله صوبك بوزينه
باقديق اوتوردق و قيش كلد كده اصلا مهمات شتائيه من يوق ديه جك برده جهنا
الشتاء ديرلر (جله سنك ريزه از جاي و اتر كردن) اوافق طاشى موضعندن قالدرمق
(سته باست زدن) دبرينه ضرب اتمك و مقعدى بوبوك كسنه به استه و ستاهى ديرلر

كتب مبسوطه دن
مفقاد اولان بودر كه
لحن صوابدن خطايه
میل و عدول معناسه
اوله (منه)
حررى مقاسمه
مراغيه ده وان بده
شده عبارتى مطرزي
وان اجاب على لبداهه
و تكلم بها حبر ديو
تفسير ايتدك لفسكره
ديدى كه رجل مبده
ديرلر خيسته معناسه
وبراهه اول جرى
فوس معناسه در
ودخى شدة الرجل
ديرلر دهش معناسه
وجوهري اوبوزيددن
نقل ابدى كه شد
الرجل ديرلر شغل
معناسه مجهول
صيفه ليله (منه)

مؤتى ستها و ستم كلور و سن فلان نسنه يى ايشلمكدن عاجز سن ديه جك برده انت
اضيق استامن ذالك ديرلر (عضد بد كفتن) بر كسنه يى بهتان اتمك (مده) مدح معناسه در تمده
تمدح معناسه (نقوه به شدن از بيمارى) خسته لكدن ايو اولمق يقال (نقد من المرض به
شد از بيمارى خسته لكدن ايو اولدى) وهونافه به شونده) خسته لكدن خلاص بولان
كسنه (نكده هه كردن) هوه اتمك كه بر كسنه شرب ايله مسم اولد استنكمت الرجل
فكنه ديرلر يعنى هوه دى آغز كدن شراب را بمجده سى كلورى كلزى

﴿ المعتل القاء بالواو من هذا الباب ﴾

آ (و جاء و جاء توليدن) دورتمك يقال (و جاء بتوليد اورا) آنى دور تدى (و وجاء المرأة
كسحها ب (هبة و موهبة و وهب و وهب بخشيدن) هبه اتمك يقال (وهبه مالا بخشيد
اورا خواسته) اكا بر مال هبه آندى و اتباب قبول هبه و استباب طلب هبه معناسه در
و موهبه طاغده اول دلوك در كه آندى يغمور صوبى مجتمع اولور جعى مواهب كلور
هر (لايزره ع) (لايدعدها نميكنند اورا) آنى ترك اتمز (وزع بازداشتن) منع اتمك يقال
(وزعت اى كفتنه) و قيون كويكنه و ازع ديد كلرى قوردى منع آنديكى ايجوندر
و عسكرك صفى تسويه ايدن كسنه به و ازع تسميه اولدينى تقدم ايدنى تأخير و تأخر
ايدنى تقديم ايدوب هر برينى كف آنديكى ايجوندر (وضع نهادن) قومق يقال
(وضعه بنهاد اورا) آنى قودى (وهو الموضع) جا يگاه معروفدر و طوغورمق و بخله ايله
يورومك و وضعه تجارتده زيان اتمك يقال (هو كثير الوضايح فى بيع البضايح و وضع
فرومايه اولان كسنه و وضع واوك ضميله خاتون حيصدن پاك اولدينى ساعت حامل
اولمق (وقيعه طعن كردن) بر كسنه به طعن و غيبتنى اتمك يقال (وقع فيه طعن كرد اورا)
اكا طعن يعنى غيبتنى آندى (وقوع افتادن) دوشمك يقال (وقع الشئ على الارض يفتاد
چيز بر زمين) دوشدى نسنه زمين اوزرينه (ووقع الطائر على الشجرة يفتاد مرغ
بر درخت) قوش آغاج اوزرينه دوشدى كه قوندى تعبير اولنور (وهو موقعه و وقيعه
جاي يفتادن چيز) نسنه نك دوشه جكي موضع (وميقعة البازى) اول آغاجدر كه طوغان
آنك اوزرينه اوتورمفه مألوف اولمش اوله كه عربده اول آغاجه كسندره تحريف
اندوب تركيده كونده ديرلر و اوزون بيله كو طاشنه دخى ميغه و آنكله بيله بوب
كسكين آند كلرى قيليجه سيف و قيع ديرلر يقال (قع حديدك اى حده) وهى الواقعة
روز رسخين) يوم القيامة (و كم كزیدن مار و كژدم) ييلان و عقرب صوقق (ولع و ولعان
دروغ كفتن) ييلان سونلك و يلانجى كسنه به و لع ديرلر كه جى و لعة كلور و ولع
حبس معناسه دخى كلور يقال و لعه اى حبسه

و بزم اصطلاح جرده
بسا فحى ديد كلرى
طاشنه و ازع ديرلر
شرطى ديد كلرى كې
وفى المثل صار الامر
الى الوزعة و زعه
و ازعك جمعيدريعى
امرى اصلاحه اصحاب
عقول اتمام ايتديلر
حكايه اولندى كه
حسن بصرى به تقليد
قضاء اولند قده خلق
از دحام و اذيت
ايمه ليله لابل سلطان
من وزعة ديدى لهذا
سلاطين شرطى
نصب ايتديلر (منه)

المقتل اللام من هذا الباب

• (رأى ورؤيته وصرى ديدن) كوزمك يقال (رأه بديداورا) آنى كوردى مضارعى برى
كلور (ورأى اليه نكرست سوى او) آنك طرفند باقدى (وهو رأى جاي نكرستن)
باقه جق برانساندن اول منظور اولان بوز اولمخه چهره ايله وديدار ايله دجى تعبير اولندى
وبركسته نك چهره سنه نظرا تمككه احق اولديغنه استدلال اتسه لر على وجهه رآوة
الحق ديرلر وفلان حسن فى مرآة العين اى فى المنظر وفى المثل تخبر عن مجهوله مرآته
ظاهرى باطنه دلالت ايدرديه جك برده ضرب اولنور (نأى دور شدن) بعيد اولمق
يقال (نأى عند وناه دور شد ازوى) آندن بعيد اولدى وسفرناه اى بعيدو نأيت عنه
الشعر دفعته قال الشاعر اذا ما التقينا سال من غير اسناه شأيب نأى سلبها بالاصابع ب
(اباء نافرمانى كردن) اطاعت اتكك كه سوز طوتمق تعبير اولنور يقال (ابى عليه الامر
فرمان بردارى نكرد اورا) آنك فرمانه اطاعت ايتدى (وهو آب وآبى وأبسان نافرمان
بردار) فرمانه اطاعت اتمان كسند و طعامه اشتهاى مة طمع اولان كسنديه اصابة ابدى برلر تقول
فلان ان شهد الطعان فالحمية والاباء وان ظهر الطعام فالحمية والاباء (لحى ملامت كردن)
بركسته نى لوم اتكك ولوم اولنان كسنديه ملحى ديرلر وملاحاة متازعه معانسه در
وفى المثل من لاحاك فقد عاداك ميدانى ديدى كه لحو ولحى برنسنه نك قبوغنى صوغنى
يعنى بر كسند كه سنك عرضك تعرض ايله همان سكا عداوته شروع اتش اولور
وفى الحديث اول مانهاى ربى عنه بعد عبادة الاوثان شرب الخمر وملاحاة الرجال مع
(رعاية نگاه داشتن) محافظه اتكك كه رعاية اتكك تعبير اولنور يقال (رعاه الله نگاه داشت
يانگاه داد اورا خدا) حضرت الله آنى حفظ اتدى يا حفظ ايتسون (ورعى الرجل
حق صاحبه نگاه داشت مرد حق يار خود را) محافظه اتدى رجل دوستك حقنى كه
حقنه رعایت اتدى ديمكدن عبارتدر كه كوزندى تعبير اولنور (رعى ورعية ورعية
چرانيدن) اولاتق كه متعدى در يقال (رعى الراعى الغنم يجرانيد شبان كوسفندان را)
اوتاردى شبان قيونلرى (رعى خود چرا كردن) شبان سر كندو اوتلامق كه لازم در
يقال (رعى الغنم بنفسها خود چرا كردند كوسفندان) قيونلر كندولرى اوتلاديلر
(وهو الراعى والمرعى چرا كاه) اوتلامق وراعى شبان واسترعا رعى اتدرمك وفى المثل
من استرعى الذئب فقد ظلم يعنى قوردى شبان ايدن كسنديه تحقيق قيونلره ظلم ايدر
امين اولمين كسنديه ايش سپارش ايدن كسنديه حقه ضرب اولنور وبعضيلر قورده ظلم ايدر
زيرا قورده شبانلق اتدرمك تكليف مالايطاق قيلندندر ديديلر وفى مثل آخر الحمار
يراعى الجمر يعنى حمار جارلر ايله اوتلار الجنس الى الجنس عيل مضموننده ضرب
اولنور (سعى بشتاب رفتن) سرعت ايله يورومك يقال (سعى بشتاب رفت) عجله ايله

(يورودى)

يورودى (وهى المسعاة سعى در خير) خيره سعى اتكك مساعى ج وفى الاساس هو
من اهل المساعى وهى المكارم جوهرى المسعاة واحدة المساعى فى الكلام والجود
ديدى فيروز آبادى غلطدر فى الكلام موضعنه فى الكرم كر كدر ديدى ودخى
يسعى على عياله ديرلر عيالى ايچون كسب ومصالحاتريند قائم اولسه (سعاية غمازى
كردن) غمازلق اتكك يقال (سعى به الى العدو غمز كرد اورا پيش دشمن) آنى دشمن
يائنده غمازندى (نمى ونمى ونمى ان خبرمرك كسى وادادن) بر كسند نك هلاكى خبرينى
ويرمك يقال (نمى الميت الى القوم خبر مرده آورد موى مردمان) ميتك موتى خبرينى
كتوردى قوم جانبينه (وهو ناع ونمى آرندة پیام مرك) موت خبرينى ويرن كسند
فرا ديدى كه نمى بر كسند نك موتى خبرى ايله رفع صوت اتككدر اصمى ديدى كه
عربك عادتى بووجه اوزره جارى اولدى كه اكر عظيم القدر كسند هلاك اولسه
بر كسند بر فرسه سوار اولوب ميان ناسده نعاء فلانا ديو ندا ايدر ايدى يعنى
فلان كسند نك خبر موتى اظهار ايله غ (طفیان و طفوى از حد گذشتن) حدى تجاوز
اتكك يقال (طفى الكافر از حد گذشت ناكرونده) كافر حدى تجاوز اتدى (طفى
وطفیان بسیار شدن آب) صوچوق اولوب طاشمق يقال (طفى الماء بسیار شد آب) صو
حدى تجاوز ايدوب چوق اولدى دهى كسى را بلاى صعب رسيدن) بر كسنديه
بلاى عظيم يتشمك ابن سكيت ديدى كه دهة داهية دهياه ودهواء اى اصابته
امر عظيم وسكانه اصابت اتدى ديه جك محله مادهاك اى اصابتك ديرلر ودهى
جودة رأى معانسه در رجل داهية ديرلر جيد الرأى معانسه (نمى بازداشتن) منع
اتكك كه امر مقابلى در يقال (نهاه عن الامر بازداشت اورا از كار) ايشدن آنى منع
اتدى ويقال انه لا أمور بالمعروف ونهو عن المنكر وعقله نيه ديد كلى قبيحدن نمى
اتديكى ايچوندر جمى نها كلور والله اعلم

باب فعل يفعل بكسر العين فى الماضى والغابر المقتل الفاء بالواو

• هـ (وراثه ميراث شدن) ميراث الملق يقال (ورث اباه مالا وورث منه وورث عنه
مالا ميراث شد از پدرش خواسته را) پدرندن مالى ميراث آلدى (وهو وارث
ميراث ستانده) ميراث آليجى كسند وهم وراث وورثة ج وهو الارث والارث
والميراث ميراث كه فارسيد مرده ريك ديرلر وهو على ارث من كذا اى على امر قديم
وتأريث ميان قومى افساد و آتش ياقق معانسه در ده (ومد سخت كرم شدن شب) زياده كچه
اسى اولمق يقال (ومد الليل سخت كردم شد شب) كچه زياده اسى اولدى وومد عليه وهو
عليه ومد ديرلر غضب اتدى وغضبان معانسه ع (ورع ورعة برهيز كردن) برهيز

وزكوات مثلوشى
جمته مأمور اولان
ودخى ملوك خلقى غز
ايدن كسنديه اطلاق
اولنور يعنى ملوكك
زبنى رعايا وبر اياه
عاد ناظم ايدن عاملوره
بفض اتككدر زيرا
انلره بفض اتكك
وقر اى جايه نى متضندر
ودخى ملوكك زبنى خلقى
كسندويه غمز ايدن
كسنديه بفض ايدوب
بجلى ندى تبديد اتككدر
بلكه تمام اولنور بفض
واجبدر قال النبى
عليه السلام لعن الله
المثلب قالوا ومن المثلب
يارسول الله قال الذى
يسى بصاحبه الى
السلطان فهلك نفسه
وصاحبه وسلطاناه (منه)
جوهرى ديدى كه
هذا رجل ناهيك
من رجل يعنى فلان
رجل سعى وجد صاحبه
اولمق سكا كفايت
ايدوب غيرى كسنديه
مراجعتدن سعى نمى
ايدر وهذه امرأة
ناهيك عن امرأة
ييس ناهى لفظى امم
فاعل اولمق مذكر
ومؤنث وتثنيه وجبى
كلور لكن تيسك
من رجل ده ثنيه وجع
اولمق زيرا مصدر در
حبك من رجل دخى
بووجه اوزره در
ومعرفة ده ناهيك

منصوب اولور حال اولمق اوزره مثلهذا عبد الله ناهيك من رجل ديرلر انتهى ابن الانبارى ديدى ناهيك بفلان كافيك به
معانسه در نمى الرجل من الممد ديرلر معانسه كويانندن طوبوب آنكه كسند اتدى انتهى فى القاموس نمى كسند امثلا (منه)

ایندوب مناهیدن اجتناب اتمک یقال (ورع عن الذنب پرهیز کرد از گناه) کناهدن اجتناب آندی (وهو ورع پرهیز کار) پرهیز آیدن کسسه وورعت الرجل عن الامر دیرلر برایشدن کف و منع اتسه و مواردی مناطقه و مکالمه معناسنه و فلان سئ الرعة ای قلیل الورع (ثقة و وثوق و موثق کرویدن) اعتماد اتمک اینانق تعبیر اولنور یقال (وثق به کرویدند) اکا اعتماد آندی (وهو وثی ثقة آن مرد و آن زن کرویده) اول رجل و امرأة معتمد و هم و هن ثقة و ثقات آن مردمان و زنان کرویده اند پس مذکر و مؤنثی و مفرد و جمعی برابر در (وفق ساز کار شدن) موافق اولمق یقال وفق الامر موافق آمد کار ایش مناسب واقع اولدی (مقعد دوست داشتن) محبت اتمک که عاشق اولمق تعبیر یقال (ومقه دوست داشت اورا) اکا عاشق اولدی (وهو و امق مرد دوست دار) عاشق اولان کسسه و تقول انک لذومقة و انابک ذو ثقة و یقال ان لم یکن و ما فی تعجیل فراق هم (ورم آماهیدن) شیشمک یقال (ورم آماسید) شیشدی و ورم انقه دیرلر غضب اتسه و ورم انقه دیرلر بر کسسه تکبر و تجبر اتسه (وهم کان بردن) ظن اتمک یقال (وهم کان برد) ظن آندی و و همت فی الحساب دیرلر حسابده غلط اتسه و و همت فی الشئ دیرلر مرادی دکل ایکن و همی اکا ذاهب اولسه و و هم طریق واسع معناسنه دخی کلور

﴿ المتعل الفاء واللام ﴾

که لفیف مفروق تسمیه اولنور (ولی نزدیک شدن) قریب اولمق یقال (ولی منه ای دنا) و بهار و قتیله ایکنجی دفعه ده یاغان یغموره ولی دیرلر دفعه اولی ده یاغان یغموره و سمی دید کلری کی (ولایة خداوندی کردن) والی اولمق که ایش صاحبی اولمق تعبیر اولنور یقال (ولی الامر یلیه خداوند کار شد) ایش صاحبی اولدی (وهو وال خداوند کار) ایش صاحبی اولان کسسه

﴿ باب فعل یفعل بضم العین فی الماضي والغابر ﴾

(بطؤ درنگ کردن) اکلتمک و او یالاتق یقال (بطؤ بطؤ درنگ کرد) او یالاتدی (وهو بطی) درنگ کتنده او یالاتان کسسه و بطؤ محبتک دیرلر کج کلدک معناسنه و ما ابطأك عنانه مانع اولدی که بزه کج کلدک معناسنه و هم بطاء ج (بکوء اندک شیر شدن) قویون و دوه مثلو حیوانک سودی آز اولمق (جرأة و جرأة و جرأة دیرلر شدن شجیع اولمق یقال (جرؤ دیرلر شد) شجیع اولدی و جرأة شجاعت معناسنه کاهی همزه سنی ترک ایدوب جرأة کره و زننده دیرلر مرأة لفظنده مرأة دید کلری (وهو جری دیر) شجیع اولان کسسه معناسنه و فی المثل اجرؤ من اسامة (رداء بدشد) بد اولمق که جوده مقابلی در یقال (ردؤ بدشد) فاسد اولدی که فنا اولدی تعبیر اولنور (وهو ردی چیز بد)

(فاسد)

ودخی بکوت العین
دیرلر چشمه نک صوبی
آز قاله یقال رکبکی
وبکوت عینی قل
دمعها والسنة بکاء
قل کلامها و فی الحدیث
نحن معاصر الانبیاء
فیتاکو ای فیه کلام
واید بکاء قل عطاؤها
تقول عیونهم بکاء
ماهم بکاء کذا فی الاساس
فی المجاز (منه)

فاسد اولان نسنه وارده افسده معناسنه در ورده معین و ناصر دیکدر یقال در آتد علی عدوه ای اعته (کفأة همتاشدن) ایکی نسنه بری برینه نظیر اولمق یقال (کفو همتا شد) نظیر اولدی (وهو کفو و کفی همتا) آخره نظیر اولان نسنه یقال (هو کفوه و کفیته و مکافته و لا کفاهله دیرلر نظیری یوقدر معناسنه اگر چه مصدر در لکن مکافی معناسنه استعمال اولندی و قال جریر زوجت نعمی لم تکن کفوها * اراحها الله بتطلیق (مرؤة و مرأة کوارنده شدن خوردنی) طعام هضم اولمق یقال (مرؤ الطعام کوارنده شد خوردنی) طعام هضم اولمق و اول طعامة مرئ دیرلر و یقال ایضا امرأه الطعام و هنأ الطعام و مرأه (مرؤة مردی کردن) انسانیت اتمک که کال رجولیتدن عبارتدر یقال (مرؤ الرجل مردی کرد مرد) رجل مرؤت آندی که آدمق تعبیر اولنور ب (جدوبة قحط افتادن) قحط واقع اولمق و جذب حصص مقابلی در واجدب القوم دیرلر قومده قحط اصابت اتسه جذب چر که دن بر نوعدر و داهیه نک کینه سی ام جذب در و بر قومده ظلم اولنسه وقع القوم فی ام جذب دیرلر (جنابة جنب شدن) جنب اولمق که معروفدر یقال (جنب جنب شد) جنب اولدی (وهو مرد و همی زن و هم مردان و هن زنان جنب) یعنی مفرد و جمعی و مذکر و مؤنثی مساوی در و بعید اولمق معناسنه دخی کلور اجتناب بوندن مأخوذ در و یقال طالب الکرام و جانب اللثام و جنب فنا یعنی اطراف معناسنه در و یقال فلان حصیب الجناب ای کریم و جدیب الجناب ای لثم (حسب و حسابت کوهری شدن) اصل زاده اولمق که فرومایه مقابلی در یقال (حسب کوهری شد) اصل زاده اولدی (وهو حصیب کوهری) اصل زاده و هو الحسب کوهراصل مصنف اساسده دیدی که فلان لاحسب له و لانسب که انسان آباء واجدادینک مفاخرینی عد اتمکدن عبارت در و دین و مال معناسنه دخی کلور ابن السکیت دیدی که حسب و کرم رجلك کندو ذاتنده اولور آباء واجدادنده شرف اولمقله دکلدر لکن شرف و مجد آباء واجدادده نظر ایله اولور احساب ج (رطوبة و رطابه تر شدن) یاش اولمق یقال (رطب تر شد) یاش اولدی (وهو رطب و رطیب چیز تر) یاش اولان نسنه اساسده دیدی که رطب و رطیب صو ایله یاش یاخود مضغ اندکده یومشق اولان نسنه در و تقول مارطب لسانی بد کرک الا ما بلتنی به من برك وامرأة رطبة دیرلر فاجره معناسنه و یا ابن الرطبة الفاظ شتومندندر (رغب فراخ شکم شدن) قارین بویوک اولمق و قارنی بویوک کسسه یه رغب دیرلر و یقال الرغب شوم (صعوبة دشخوار شدن) کوچ اولمق یقال (صعب الامر دشخوار شد کار) کوچ اولدی ایش (وهو صعب دشخوار) کوچ اولان ایش

شریشی مقامه سر و زیه
شر خنده دیدی که
مرؤة اول افعال حسنه
در که صاحبته بالضروره
مرؤة اطلاقنی اینجا
ایدر رجولیت کی
که بعض افعال صاحبته
بالضروره و رجل دیک
اقتضا ایدر نوشیروان
دیدی که مرؤة اندن
عبارتدر که تهاد
بر عمل ایده لر آشکاره
اولدقه باعث حیا
اولمیه بعضیلر
دیدیلر که مرؤة عفاف
و اصلاح میشتدن
عبارتدر (منه)

صاحب ج واول دوه که باشنه ایپ طاقلیوب رکوب اولمیه اکا مصعب دیرلر و جل
صعب ذلول مقابلی در وفی المثل اصعب من وقوف علی وتده قال الشاعر ولی صاحبان
علی هامتی جلوسها مثل حدالوند تقیلان لم یعرفا خفة فهدانز کام و ذاک الرمد (صلابة
سخت شدن) قاتی اولمق یقال (صلب سخت شد) قاتی اولدی (وهو صلب و صلیب چیز
سخت) قاتی اولان نسنه و هم صلاب ج و صلب بیل معنایند دخی کلور یقال هذا ما
الم قلی وقصم صلی (عذوبة خوش شدن آب) صواب و اولمق یقال (عذب الماء خوش
شد آب) صو طیب اولدی (وهو عذب آب خوش) ابوصو (ومياه عذاب آبهای
خوش) ابوصولر ج و فلان مقتون بالا عذین دیرلر که مراد خیر و رضاب در و عذبه
صو اوزرنده اولان خار و خاشاکدر که اعذب حوضک دیرلر حوضکدن خس
و خاشاک ازاله ایله معنایند (عروبة و عروبة تازی زبان شدن) لغات عرب اوزره
تکلم اتمک (عزوبة و عزبة بی زن شدن) خاتونسز اولمق که ارکن تعبیر اولنور و بی
شوهر شدن زوجسز اولمق که طول تعبیر اولنور عزب بی زن شدن ارکن اولدی
(وهو عزب مرد بی زن) ارکن اولان کسنه و هم عزاب ج (وهی عزب زن بی شوی)
طول خاتون جوهری دیدی که عزاب رجال و نسادن ازدواجی اولمیانلر در
کسانی دیدی که عزب مذکر و عزبه مؤنث ایچوندر و مدة مدیده تأهل اتمان
کسنه معزابه دیرلر و عزب عنی فلان دیرلر بعید اولسه و فی المثل اعزب رأیا
من حاقن حاقن اول کسنه در که زیاده تبول ایله جکی کلش اوله ولا رأی لحاقن
دخی بو معنایه قریب در و اعزب رأیا من ضارب ضارب اول کسنه در که غاطی
حبس ایله و ضرب الصبی لیسن مثلی بوندن مأخوذ در (غربة غریب شدن) غریب
اولمق یقال (غرب غریب شد) غریب اولدی و هو غریب معروف در (غراب غریب
شدن سخن) سوز غریب و نادره و غامض اولمق یقال (غرب منطقه غریب شد
سخن او) آنک سوزی غریب اولدی و تقول فلان یعرب کلامه و یغرب فیه و غریب
هذه الکلمة ای غمضت و هو غریب معروف در (قرب و مقربة نزدیک شدن) قریب
اولمق یقال (قرب منه نزدیک شد بوی) اکا یقین اولدی و هو (قریب و قراب نزدیک)
یقین اولان نسنه و فی المثل قرب الوساد و طول الوساد برسیده خاتون زنا اندکده
آنی توینج ایدوب سن سیده قوم ایکن نه ایچون زنا به جرات اندک دیدیلر
خاتون مثل مذکوری ایراد اتدی اول امر ایچون ضرب اولنور که صاحبی مکروهه
القاء ایله و فی مثل آخر قرب طب برکسنه بر خاتون تزوج ایدوب نسادن مقعد
رجاله قعود اندکده خاتونه بکر میسن ثیب میسن دیو سوال اندکده خاتون بو مثلی

(ایراد)

ایراد اتدی یعنی شمعی معلوم اولور علی قریب اولان شیلدن سوال حقنده ضرب
اولنور و تقرب برنسنه بی برنسنه قریب اتمک معنایند در و فی المثل قرب الحمار
بالرده و لا تقل له سائة یعنی جاری صویه قریب ایدوب صوی کویستر که اول صوی
کندو ایچر سنا سنا دیمکه حاجت یوقدر بر علی حقندن کلور کسنه به سپارش
اندکده توصیه ده مبالغه لازم دکلدردید جک برده ضرب اولنور (لجوبة اندک
شیر شدن کوسپند) قویونک سودی آز اولمق ابن السکیت دیدی که اول قویونده
لجبه دیرلر و اصمعی دیدی که لجبه اول قویوندر که طوغوردقن درت آی مرورنده
سودی آز اوله (نجابة کزیده شدن) افراندن کرم ایله ممتاز اولمق یقال (نجب کزیدشد) ممتاز
اولدی و هو نجیب مرد کزیده ممتاز اولان کسنه و هم نجباء ج و انجب الرجل دیرلر اولدی
نجیب اولسه و نجیب ولد طوغورن خاتونه منجبه و منجاب دیرلر و (بحوتة ویژه
شدن) صاف و خالص اولمق و بحت صرف یقال (بحت الشی ای صابحتا و یا حته الودخالصه
و قدم الیه قفارا بحتا یعنی قاتقینه اتمک کیتوردی (زمانة آرامیده شدن) و قار صاحبی
اولمق و زمیت و قور معنایند در (شخوة باریک شدن) اینجه اولمق یقال شخت الرجل
بالضم فهو شخت و شخیت هت (انانة نرم شدن) یومشق اولمق معنایند یقال (انث
الجدید نرم شد آهن) دمور یومشق اولدی (وهو انث آهن نرم) یومشق دمور
وصوی اولمیان قلیجه سیف انث وصوی اولان قلیجه ذکر و مذکر دیدیلر یقال
نزع انثه ثم ضرب تحت انثیه ای اذنیه (حدائة نوشدن) یکی اولمق که قدم یعنی
اسکی مقابلی در یقال (حدث نوشد) یکی اولدی (وهو حدث جوان و حدث السن
نوسال) جوان یعنی بیلی یکی شاب معنایند و سن لفظی ذکر اولندقد حداثه
کر کدر و هؤلاء غلمان حدثان ای احداث (خبیث پلید شدن) ناپاک اولمق یقال (خبث
پلید شد مردار اولدی (وهو خبیث پلید) مردار که طیب مقابلی در و هم خبیث
و خبیث ج (و ناخوش شدن چیزی) و برنسنه طبیعت خوش کلامک یقال (خبثت الراححة
ناخوش شد بوی) قوقو ناخوش و بد اولدی که طابت الراححة مقابلی در و اخبثه دیرلر
بر کسنه بر کسنه به خبیثه تعلیم اتسه و یاره من و خبیث کسنه لر ایله مصاحب اولسه
دخی اخبث دیرلر یعنی خبیث کسنه لر مصاحب اتخاذا اتدی و بول و غایطه اخبثان
دیرلر (وزنان کردن) زنا اتمک یقال (خبث بالمرء زنا کرد با زن) خاتون ایله زنا اتدی
(وهی الخبیثه زن زنا کار) زنا ایدن خاتون خبیث ج و ولدا الخبیثه ولد زنا معنایند در
ج (سماجة نازیبا شدن) ملاحتسز و حلاوتسز اولمق که قبیح اولمق تعبیر اولنور
یقال (سمج زشت شد) قبیح و چرکین اولدی قبیح معنایند و هو سمج و سمج و سمج

ابوزید دیدی که محبوب
بی کلاب لسته
هزال معنایند در
(منه)

حریری در ده دیدی که
حدث دیرلر دالک
ضمیه قدم به قیاس
ایله لکن حدث
لفظی قدم به مقارن
اولدجه دالی مضمر
اولق خطا در لکن
مقارن اولد قد
از دواج ایچون
دالک ضمی جازدو
(منه)

ناربا قبیح اولان نسنه و سیمج و سیمج و سیمج بی مزه و خبیث الطعم اولان
سود معناسنه دره ح (صباحه خوب روی شدن) کوزل یوزلی اولمق یقال (صبح خوب
روی شد) کوزل یوزلی اولدی (وهو صبح خوب روی) کوزل یوزلی اولان کسنه
کائی صباح دخی بومعنا به در دیدی وهم صباح رج صراحه (وصروحه ویزه شدن)
خالص و پاک اولمق و خالص النسب اولان کسنه به صرح و برنسنه بی کشف و اظهاره
تصریح دیرلر و فی المثل صرح الحق عن محضه ای انکشف بعد غیوبته (طلاحه مانده
شدن) یوزولمق یقال (طلح البیر اعیا فهو طلح و طلح (فصاحه شیوا زبان شدن) فصیح
اللسان اولمق یقال (فصح شیوا زبان شد) فصیح اللسان اولدی یعنی طلاقت لسان صاحبی
اولوب تکلم اتدیکی لفة لکنتدن خلاص اولدی (وهو فصیح شیوا زبان) طلیق اللسان
اولان کسنه جوهری دیدی که هر ناطق اولاند فصیح و غیر ناطقه اعجم دیرلر وهم
فصحاء ج و کفی آلتوب صافی اولان سوده دخی فصیح دیرلر یقال سقا هم لبنا فصیحا
(قیح و قباحه و قبح و قبحه زشت شدن) چر کین اولمق یقال (قیح زشت شد) چر کین
اولدی (وهو قبیح زشت) چر کین (وهو قباح زشتان) چر کین لر ج و قبحه الله ای ابعده
و فلان مقبوح ای مبعده عن الخیر و قباحه ای شامه و فی المثل اقیح من جملة
قفرة (ملاحه نمکین شدن) شیرین و کوزل اولمق یقال (ملح نمکین شد)
کوزل اولدی (وهو ملح نمکین) کوزل نسنه (وهی الملح سخته ای نمکین) شیرین
و مطبوع سوزلر یقال (حذشته بالملح و یطرف و یطلع و ما املح وجهه و فعله و ما املحه
(ملوحه شور شدن آب) صوا کشی و طوزلو اولمق یقال (ملح الماء شور شد آب) صو
اکشی اولدی (وهو ملح آب شور) طوزلو صو مالخ لفة ردیدر و ملح طوز معناسنه
دخی اطلاق اولنور و ملح القدر ملحا دیرلر کفایت مقدری طوز چوملکه القاء اتسه
و املح القدر و ملحه دیرلر طوزی چوق القاء ایدوب طعمی افساداتسه (نخج و نجاح
و نجاحه حاجت روا شدن) حاجتی حاصل اولمق که ایشی بتمک تعبیر اولنور یقال
(نجح الرجل حاجت روا شد مرد) رجلاک حاجتی حصوله کلدی (وهو نجیح
مرد حاجت روا) حاجتی روا اولان کسنه (و النجح روا بی حاجت) روا حاجت اولمق
و تقول من لی برسول یطیر بنجاح و یرجع بنجاح و فی المثل اذارمت بالباطل النجح بک النجح به
الشیء دیرلر غالب اولسه نسنه اکا اصل مثل بودر که برنوجوان خاتون بریرک تحت
نکاحنده ایدی که بریردن بریره نقل اند کده قائما حر کته قدرتی اولمغله
سورونه زک نقل ایدر ایدی بر کون خاتون آه ایدوب یا حبه المتقلون قیاما دیدی
پیر مزبور بو کلامی استماع ایدوب قائما حر کته عزیمت ایدوب حرکت اند کده

جوهری دیدی که
الصباحه الجلال
(منه)
مصنف اسامه
وجه صبح دیدی
فتأمل فيه (منه)

برضرطه هائله اتدی که خاتون استماع ایدوب بو کلامی ایراد اتدی برکسنه قادر
اولمدینی شیئته تصدی اتمکله رسوای اولسه آنک حقنده ضرب اولنور * خ
(ملوخته بی مزه شدن گوشت) ات لندتسز اولمق مسوخته کبی یقال (ملح اللحم بی مزه
شد گوشت) ات حلاوتسز اولدی و اصلنده انتزاع یعنی برنسنه بی برنسنه دن آیرمق
معناسندز و اتملخ ضرسه دیرلر دیشنی برندن قوپارسه و عقلی کیدن کسنه به اتملخ
العقل دیرلر (وهو ملخه گوشت بی مزه) دادی اولمیان ات مسیح کبی * د (بروده سرد شدن)
صووق اولمق یقال (برد الماء سرد شد آب) صو صوغیدی و فی المثل بردغدا * عن
عبدا من ظمأ بر غلام علی السحر دوه لری صرعی به کتوروب صباح و قنتک برودتند
مغرور اولمغله عطشندن خوف ایتوب صو کتورمدی وقت ظهرده شمسک
حرارتی تأثیر ایدوب صوسزلقندن هلاک اولدی هر شیده احتیاط لازمدر دیه چک
برده ضرب اولنور و ابردمن عضرس و ابرد من عبقورس و ابردمن امرد لایشتهی
و ابرد من مستعمل النحر فی الحساب (بعده دور شدن) اوزاق اولمق یقال (بعد منه
دور شد از وی) آندن اوزاق اولدی (وهو بعید دور) اوزاق اولان نسنه و برکسنه
برکسنه بی کج کج کورسه رأیته بعیدات بین دیر و خائن اولان کسنه به بد دعا مقامنده
کتب الله الابد لافیه دیرلر و تقول هو یحسن الی الابد دون الاقارب قال الشاعر * من
الناس من بغشی الابد نفقه * و یشتی به حتی الممات اقاربه * فان یک خیر فالبعید یناله *
وان یک شر فان عک عاصبه * و یقال مثل العالم کذل الخمة یأتیها البعداء و یترکها
القرباء و فی المثل بعد الدار کبعد النسب یعنی قریب اولان کسنه دن نفع کورلمیه همان
نسب اولیوب بیکانه اولمق کبی در (جموده پشک شدن موی) صاچ قویر جق اولمق
یقال (جمد الشعر پشک شد موی) صاچ قویر جق اولدی (وهو جمد موی پشک)
قویر جق صاچ رجل جمد اتقا دیرلر لئیم الحسب مراد ایدرلر (عبوده و عبودیه
بنده شدن) قول اولمق یقال (عبد بنده شد) قول اولدی و عبد لفظک جی عبید و اعبد
و عباد و عبادان و عبادان و عبادان و عبادان کلور (مراده کردن کشی کردن) اطاعت اتمک
یقال (مرد کرد نکشی کرد) اطاعت و سرفرو اتدی (وهو مرید مرد کرد نکشی) منقاد
اولمیان کسنه (نجد و نجاده دیرلر) شجیع اولمق یقال (نجد دیرلر) شجیع اولدی
(وهو نجد و نجد دیرلر) شجیع اولان کسنه انجاد ج تقول معه اجناد و رجال انجاد
و یقال عنده نصره المجهود و عصر المجود و رجل نجد فی الحاجات دیرلر هر کسک
حاجتی روا اتمکده سریع اولسه و نجدارض مرتفعه معناسنه غور مقابلی
در یقال سارذکره فی الاغوار و الانجاد و برکسنه برنسنه نک غورینه مطلع و کتنه

عضرم و العضارمه
الماء الجامد (منه)

الجمد آب کرم بالترکی
ایلمجه (منه)

علم اولسه هوا بن بجدتها وجاهل اولسه ابن نجلتها دبلازه (ملوذه كفتن بجزى
واحمل نياوردن) برنسنه سويلوب وعله كتورمك وكذاب اولان كسنهيه ملاذ وبر
كسنهيه ظاهره نصيحت ايدوب ودرونده خلافتي اخمار ايدن كسنهيه ملذدان ديرلر
مر (اماره وامره امير شدن) امير اولمق يقال (امير امير شد) سيك اولدى (وهو اميريك) مؤتى
اميرتدو و امير اصل وضعته امر حاجي معناسنددر ويقال هي مطيعة لاميرها اي
زوجها ولقد علم تامورك ديرلر مراد قلب ونفس در امردن مأخوذ وتقول در قلب
ونفس اماره اولفله بواسم اطلاق اولدى وما في الدار تأموراى احد وامره نما
وكثرت وبركت معناسنددر وفي المثل من قل ذل ومن امر قل يعني بر كسنهيك معني
وياورى آز اوله ذليل وناصر ويارى چوق اوله خصمنه غالب واعدا سنى كاسر
اولور (جدوره سزاوار شدن) لايق اولمق يقال (جدر به سزاوار شد بوى) اكا
لايق اولدى (وهو جدير سزاوار) لايق اولان نسنه قين وحرى كى (جساره
دلبرى كردن) شجاعت وجرات اتمك يقال (جسر دلبرى كرد) جسارت واقدام
اتدى (وهو جسور دلبرى كتنه) جرات ايدن كسنه مقدم كى (جهارة بلند شدن
آواز) صوت يوكسك اولمق يقال (جهر صوته بلند شد آواز او) آنك آوازي بلند
اولدى (وجهر بكلامه) ديرلر سويلد كنهه رفع صوت اتسه (وهو جهير بلند آواز) رفع
الصوت اولان كسنه وبلند اولان آوازه جمهورى ديرلر وجهور الحديث بعدما
هينه ديرلر بر سوزى اول اسرار صكره اظهار اتسه (حقارة خوار شدن) حقير اولمق
يقال (حقير خوار شد) حقير اولدى وهو حقير خوار معروف در يقال فلان موقر غير
محقر وخطير غير حقير وفي المثل من حقير حرم يعني اول كسنه عندنده اولان نسنه بى
حقير عد ايدوب عطا اتمكدن حيا ايتسه خلقك حرماتنه باعث اولور احسان آز
دخى اولورسه دريغ اتمكه ترغيث مخلنده ضرب اولنور وبوايش سنك حقارتكه
باعث اولور ديه جك يرده هذا الامر محقرة بك ديرلر (خطورة وخطارة بلند قدر
شدن) قدر على حاجي اولمق يقال (خطر بلند قدر شد) قدر على اولدى (وهو خطير
مرد بلند قدر) قدرى على اولان كسنه (صغر خرد شدن) كوچك اولمق يقال صغر خرد شد
كوچك اولدى (وهو صغير خرد) كوچك اولان نسنه صغار دخى بو معنايه در وصغار
وصغر ذل وصغره نكدر ضامعناسنددر (ظهارة قوى شدن) قوتلو اولمق يقال (ظهر قوى شد)
قوتلو اولدى وهو ظهير قوى قوتلو اولان كسنه وظهير معين وظهري آخر يان كسنه معناسند
دخى كلور (غزرو غزارة بسيار شير شدن شتر) دوه چوق سودلى اولمق وهو كثرت ده
دخى استعمال اولنور استعاره طريقيه مثلاصونك ومالك وملك كثرته دخى اطلاق اولنور

(يقال)

ايدى شريك زبانه
براسى غفرا آر
اولنور زيرا كاهى
شخصه شير غشيه
مؤدى اولور اصل مثل
بودر كه بر صيادك
بركلى ورمضوم على
وربى على فروخت
اتمك ايدوب بر كسنهيك
دخى معالجرو كثره
خارمدن بر فطره عدل
زمين نوزينه طاملى
قطره لك اوزرنيه
برسك قوتلى و شكال
صاحبك بر ايق
العرسى وار ايدى
حجرا يوب ذباى اخذ
ايدى و صيادك كلوى
ابن العرسى كوروب
حجرا دى ابن العرسى
اخذ ايدوب قتل اندى
دكان صاحبى حجرا يوب
عند ايله بر مرتبه ضرب
اتدى كه كلوى قتل اندى
كلب صاحبى حجرا يوب
دكان صاحبى قتل اندى
دكان صاحبك قوم
وقبله سى تجمع ايدوب
صيادى قتل ايدوب
وهو ايدوب قوم وقبله سى
دخى تجمع ايدوب
دكان صاحبك قوم
وقبله سيله محاربه
ومقاتله ايدوب مده
مدیده میانل ندن
سيف جينمدى
بوو قنده مثل مذكورى
ايراد ايدوب (منه)

يقال (غزرت الناقة بسيار شير شد شتر ماده) ديشى دوه چوق سودلى اولدى (وهى
غزيرة شتر ماده بسيار شير) سودى چوق اولان ناقد (غمارة نا آزموده كار شدن)
تجربه صاحبى اولمق يقال (غمر نا آزموده كار شد) ايش سينامش اولمى يعنى صاحب
تجربه اولمى (وهى غمر مرد نا آزموده كار) مجرب اولمى كسنه مفرد دخى بو معنايه در
وغامره ديرلر بر كسنه هلا كدن خوف ايتيوب بر كسنه ايله مباطشه ومقاتله
اتسه لهذا كندوبى مهالكه القاء ايدن كسنهيه مفاسم اطلاق اولنور ورجل غر
الخلق وغر الرءاء ديرلر سنى اولسه وهم اغمار ج وغره ازدحام وغر عطش
معناسنددر (قصر كونه شدن) قيصه اولمق كه طول مقابلى در يقال (قصر
كوتاه شد) قيصه اولدى (وهو قصير كوتاه) قيصه وهم قصار ج وفي المثل قصيرة عن طويلا
ابن الاعرابى ديدى كه قصيره دن عمره وطويله دن نخله مراد در موجز اولان كلامه ضرب
اولنور (كبر وكبر بزرگ شدن) بيوك اولمق سن ورياست ونسب جهتندن يقال (كبر بزرگ
شد) بيوك اولدى (وهى كبرياء الله بزرگى خدا) حضرت للهك عظمتى (وهو كبير بزرگ)
وكبار كافك خمى وبانك تخفيق ايله بزرگ تر زياده بيوك (وكباريك بزرگ تر) بغايت
زياده بيوك وهو كبير الشى بزرگى چيز نسنهيك بيوكلى ويقال كبر سياسته الناس فى المال
وتوارثوا العز كبرا عن كبر ميراث ستند مردم ان عزت را بزرگان از بزرگان ميراث
الديار قوم عزتى بيوكلردن بيوكلره وتكبر وكبرواستكبار تعظم معناسنددر وفي المثل
اكبر واما عار آ يعنى هم فقرهم تكبر جمعى ايدرسن فقير متكبر حقنده ضرب اولنور (كثرة
بسيار شدن) چوق اولمق يقال (كثر بسيار شد) چوق اولدى (وهو كثير حيز بسيار)
چوق اولان نسنه وكوثر سيد كثير الخير اولان كسنه در وتقول الحمد لله على القل
والكثراى على القلة والكثرة (مزاراة ظريف شدن) ظريف اولمق يقال (رجل مزير) اى
مشبع العقل نافذ فى الامور قوى وله عليله مزاي فضل وهو من امارز الناس اى من
افاضلهم (مزاراة اندك شدن) آز اولمق يقال (نزر اندك شد) آز اولدى (وهو نزر حيز اندك)
آز اولان نسنه وعطاء منور اى قليل ونزر الحاح معناسند دخى كلور يقال فلان لا يعطى
حتى يئزرو لا يطيع حتى يضرب (نكارة ونكر ناشناخته شدن كار) ايشى منكر اولوب معلوم
اولمق يقال (نكر ناشناخته شدن كار) ايشى نامعلوم اولدى كه كويا آرواوع اولمغه عقل آى
انكار اتدى . ز (حازاة سخت شدن) شديد اولمق وهو حيز القوائد وجامر القوائد
وفي حديث ابن عباس افضل الاعمال اجزها * س (انس آبادان شدن) معمور اولمق
يقال (انس المكان آبادان شد جاى) مكان معمور اولدى يعنى آند انسان ساكن
اولدى (وهو انيس آبادان يمد مان) انسان ايله معمور اولان مكان و مكان

وفي المثل اكبر من عيون
اسرائيل كه مراد
شارح بنت اشوى بن
يعقوب بدر ايكى ز
يكى سفته بالغ اولدى
بخش ياشنه كيرد كنهه
بكر اولور ايدى
وبوسف عليه السلام ايله
معا اولور لر ايدى ديو
روايت اولمى
(منه)
صاحب دره ديدى كه
كندوب بابا سى كيم
اولدى معلوم اولين
كسنهيه عيب قل
قل وقل بن قل ديرلر
ومفلس او على مفلس
ديوشتم مفادنده ضلعه
بن قلمه ديرلر (منه)

مأنوس دخی دیرلر آنده انسان وار مناسبه مکان مأهول دیرلر آنده اهل وار
معناسته اولدینی کبی و برکسته نك خاص مصاحبه ابن انس دیرلر و سکا
مصاحبلی خصوصنده بنی نیجه کورورسین دیه جک عجلده کیف تری ابن انسک
دیرلر و آتسه انسه و مونه اطلاق اولنور یقال بابت الانیسه انیسه ابوزید دیدی که
هرشیک صول طرفه انسی دیرلر اصمعی صاغ طرفه انسی دیرلر دیدی و دخی
دیدی که انسانده جفت اولان عضولر که ال وایاق کبی برکسته نك جانبته مسامت
اولان جانبته انسی و خلافتنه و حشی دیرلر (بؤس سختی) شدت یقال (بؤس الامر
سخت شد کار) ایش شدید و یاره من اولدی و عذاب بیس عذاب سخت عذاب شدید
و بؤس فقیر معناسته در یقال (بؤس بدغناء) ای افتقر (حماة دایر شدن) یقال حس
دلیر شد (شجیع اولدی و هو حس دلیر شجیع احس دخی بومعنايه در که دین و قتالده
متصلب اولان کسنده در و قریش و کنانه یه حس اطلاق اولدینی امر دینارنده
تصلبیری اولدینی ایچوندر (فراسته و فروسه و فروسیه سوار شدن) آتلو اولمق یعنی
امر خیلده حاذق اولمق یقال (فرس سوار شد) آتاو اولدی (و هو فارس سوار)
آتاو که رکوب فرسده ماهر اوله و هم فرسان و فوارس ج مخفی اولمیه که فارس
لابن و نامر کبی صفة در صاحب فرس معناسته و جی فوارس کلدیکی شاذدر زیرا
فواعل فاعله نك جمع در ضارب نك جی ضارب کلدیکی کبی (فراسته دریا بنده شدن)
علم و رأی صاحبی اولمق یقال (فرس شناسنده شد) فهم ایدیکچی اولدی (و هو فارس
صاحب فراسته شد) فراست صاحبی اولدی . ش (فحش و فحاشه سخت زشت شدن)
زیاده چرکین و پرامر اولمق یقال (فحش الامر سخت زشت شدکار) ایش زیاده یاره من
اولدی و هو فاحش سخت زشت زیاده پرامر اولان نسنده و فلان فاحش ای بخیل . ص
(رخص و رخصه ارزان شدن) اوجوز اولمق یقال (رخص السعرا ارزان شدن رخ) نرخ
اوجوز اولدی (و هو رخیص ارزان) اوجوز و فلان نسنده ای اوجوز آلدیم
دیه جک برده ارخصته دیرلر و فی المثل ما ارخص الجمل لولا الملعونة فی عنقه برکسنه
دوه سنی غائب ایدوب عین ایتدی که اگر بولور ایسم بر درهم فروخت ایدیم
شترکم شده بی بولدقه عیننده بار اولمق ایچون بیعه عرض مراد ایدوب دوه نك
بوغازینه برکدی باغلادی و چار سوده شو و جهله ندا ایتدی که دوه بر درهمه
و بوغازینه اولان هر تیک درهمه و بشرط آنکه بری برندن آیر و اولمیه مشتری
وارمیدر برکسنه بو کلامی استماع ایدوب کلام مزبوری ایراد ایتدی یعنی عجب
اوجوز دوه ایدی بوغازنده کدی اولمیه بر شریف بر خسیسه مقارن اولمق

(خصوصنده)

علم باندن دخی ایراد
اولنور لهذا بعض
نسخه ده بومقامده
ذکر اولندی (منه)

خصوصنده ضرب اولنور و رخصه شدة و استقصا مقابلی در و رخصه و رخصه
یومشالقی نعومة کبی و اول شیشه رخص دیرلر ناعم معناسته و فجأة موته موت
رخیص اطلاق اولنور موت رخی معناسته . ض (بفاضة دشمن داشته شدن) برنسته یه
حبت اعامک که سومک و بغض ایتک تعبیر اولنور یقال (بغض الامر دشمن داشته شدکار)
ایش مغوض اولوب سوبلیدی (و هو بغض دشمن داشته) مغوض اولان نسنه و فی المثل
ابغض بغضک هونا ما میدانی دیدی که بغض مغوض معناسته در حکیم محکم
معناسته اولدینی کبی یعنی بغض ایتدیک کسنه نك بغضنده مبالغه ایتد بلکه میانکرده
حبت حادث اوله و هو البغض و هی البغضاء و البغضة دشمنی سومک و فی المثل ابغض
من الظلایه (عرض و عراضه پهن شدن) عرض یعنی اینلوا و لمق یقال (عرض پهن شد)
اینلوا اولدی (و هو عرض پهن) اینلوا اولان نسنده و هم عراض ج (و هو العرض پهنایی)
این که طول مقابلی در و عرض بر شینی اظهار و ابراز ایتکه دخی دیرلر
و برنسنده بر کسنه یه اجالا ککوستر و ب کوستر مکده مبالغه اولمیه اکا
عرض سابری دیرلر زیرا سابری بر ثوب در که مشتری ادنی عرض ایله
رغبت ایدر غایت فاخر اولدینی ایچسون * و فی المثل عرض علیه خصلتی الضع
برکسنده ایکی شیء تعلیم ایدوب هیچ برنده خیر اولمیه اول وقتده ضرب اولنور
(عرض تازه شدن) تازه اولمق طراوت کبی یقال (لحم غریض) ای طری و یغفور صوبنه
دخی غریض و مغروض دیرلر (مخوضه و یژه شدن) خالص اولمق یقال محض و یژه
شد خالص اولدی (و شیء محض چیز و یژه) خالص اولان نسنه و لپن محض دیرلر
صودن خالص اولسد . ط (سلاطه دراز زبان شدن) اوزون دیلی اولمق که لسانی ایله
خالق آزرده اتمکدن عبارتدر و رجل سلیط دیرلر فصیح و حدید اللسان معناسته در
ط (غلظ سطر شدن) قالین اولمق یقال (غلظ سطر شد) قالین اولدی (و هو غلیظ سطر)
قالین اولان نسنه (غلظه درشتی کردن برکسی) و برکسنده یه خشونت اتمک یقال غلظ
علیه درشتی کرد بروی اکا خشونت ایتدی و تقول مالک تغالطنی و تغالطنی و تعارضنی
و تغالطنی . ع (براعة تمام شدن در حال و فضل و جز آن) جال و فضیلت مثل و نسنده
کامل اولوب اقرانده تفوق اتمک یقال (برع بی همتا شد) بی مثل اولدی (و هو بارع
بی همتا) بی مثل اولان نسنه و برنسنده یه طلب اولنور و برکدی تبرع دیدکلری کرم
ده تکلف صورتده اولدینی ایچوندر (بزاعة ظریف شدن) ظریف اولمق و آنکله
تازه اولان کسنده لر توصیف اولنور یقال تبرع القلام ای نظرف (خلاعة بی شرم شدن)
ادبسر و حیا سزا اولمق یقال (خلع بی شرم شد) ادبسر اولدی (و هو خلع بی شرم) ادبسر

مثل مذکور بوجه
اوزر تفسیر اولندی
اولا طلیادن مراد
قطران ایله طلاء
اولنور اویوز دوه
درکه عرب عندند
جر پدر مبه و ض
مرخی بوقدر زوا
زعمری اوزره ساریدر
ناتیا طلیادن مراد
خرقه عارک یعنی حایض
اولان خاتون فرجنه
وضع ایتدیک بپاره سی
(منه)

احادیث عربیندر که
برضیع بر ثعلب صید
اندی ثعلب دیدی که
یام عامر لطف ایله بی
منتقدار ایله ضعیف
دیدی که سکا ایکی
طریق تعلیم ایدیم
هر قنقیسی مراد
ایدر سکا اختیار ایله
ثعلب دیدی که نه در
ضعیف دیدی که یاسنی
اکل ایدیم یاسنی اکل
ایدیم ثعلب حیلده
سلوک ایدوب دیدی که
یام عامر من سنی و طأ
ایندیکیم وقتی فراموش
ایتدیکم ضعیف نه زمان
لفظی تکلم ایچون
غضب ایله آغزینی
آجذ بی ساعت آغزندن
ثعلب خلاص بولوب
فرار ایتدی (منه)

حیاض اولان کسکه زمان جاهلیتده برکسندک اولاد یا قاربندن برکسند کندویه
عصیان اتسد موسمه کتوروب شو وجهله ندایدیدی که ایها الناس معلومکز اولسونکه
فلان کسکسند بنم او غلم یا قاربندن در بن آنی خلع اندم بعد الیوم جنایت ایدرسه
صاحب چقمم و جنایت اولنورسه طلب اتم پس اول رد اولنان کسندیه خلیع
دیرلر ایدی صکره هر رند و بی باک اولان کسندیه خلیع اطلاق آندیلر (سرعة
وسرع وسرع شتافتن) عجباه اتمک یقال (سرع بشتافت) سرعت آندی که ایودی
تعبیر اولنور (وهو سریع شتابنده) سرعت ایدن کسند وهم سراع ج و یقال
کیف یلحق البطاء السراع والقطوف الوساع وفي المثل اسرع بذاکم صابة نقابا اول کسند
حقند ضرب اولنور که زیاده بطوایله حرکت اتمش ایکن بغایت سرعت اتمک اوزره
حرکت صورتن کوستره واسرع من عدوی الثوباء که برکسند برکسندک خیاره
آندیکنی کورسه اکادخی خیاره عارض اولور که کویا خیاره سی سرایت ایدر واسرع
غضبا من فاسیة که مراد خنفساد که الجاهل کاخفساء اذا حرکت فسا مفهومی اوزره
خنفساء تحریک اولندیکی کبی رایحه کرید ایدر (سناعة نیکوشدن) کوزل
اولمق (شجاعة دلیرشدن) شجاعت صاحب اولمق یقال (شجع الرجل دلیر شد مرد) شجاع
اولدی رجل (وهو شجاع وشجاع مرد دلیر) شجاع اولان کسند وهم شجعمان وشجعة
ج وتقول ماتنی عنک المساجعة اذا طلبت عنک المشاجعة وفي المثل الشجاع موقی یعنی
شجاع اولان کسند آفادن محفوظ در زیراهم کسند آنک مبارزه سنه رغبت اتمز
کندوید ضرر اصابت ایدر دیو واشجع من لیث عفرین جاحظ دیدی که لیث
عفرین برنوع اوروجک در که الی کوزی وارد سنکی کورد که زمینه یاتوب
اصلا حرکت اتمز و صیحر اقدده هرگز خطا یتوب سنکی اخذ ایدر غ (بلاغه زبان آور
شدن) فصیح اولمق یقال (بلغ زبان آور شد) فصیح اولدی (وهو بلیغ مرد زبان آور) فصیح
اولان کسند کسائی دیدی که برکسند براستکراه آندیکی کلامی استماع اتسد اللهم سمع
لابلغ وسمع لابلغ دیو تقول ایدر یعنی کلام مزبور استماع اولندی فی ایلها کتفاء اولنوب
تمام اولسون که صوکی چقمسون دیو تعبیر اولنور و برکسند حقایق واریکن بختی
مساعد اولسه اکا حق بلغ دیرلر یعنی احق ایکن هر مراد آندیکی سنه نائل اولور
وفي المثل ابلغ من قس بن ساعدة که حکماء عربدن غالب ایدی و مراسلاتده من فلان الی فلان کلامی
واما بعد لفظی اول وضع و اول بعث اقرار و عصایه طایوب خطبه ایدن بود و حضرت
ابوبکر رضی الله عنه بواباتی آندن روایت آندی که * فی الذاهبین الاولین من القرون

بلاغه و فصاحت
تعریف برنه کتب معانی
متکفل اولفله تفصیلنه
قصیدی اولندی
(منه)

لنا بصائر * لما رأیت موارد الموت لیس لها مصادر * و رأیت قومی نحوهایسی الا صاع
والاکبر * لا يرجع الماضی الی ولا من الباقین غابر * ایقنت انی لاحالة حیث صار القوم
صائر (رفاعة قراخ عیش شدن) عیش واسع اولمق یقال انه لنی رفاعة من عیشده و رفاعة
ای فی السعة والخصب * ف (ثقافة زیرک شدن و سبک روح شدن) عاقل و حاذق و خفیف
اولمق تقول رجل ثقیف ای حاذق و یقال ابدیه وثقفه و تقول لولا ثقیفک و توفیقک
لما کنت شیئا وهل تهذبت و ثقفت الاعلی یدک (حصافة تمام خرد و قوی رأی شدن)
عقل کامل و رأی محکم اولمق یقال (حصف قوی رأی و تمام خرد شد) فکری متین
و عقلی کامل اولدی (وهو حصیف مرد قوی رأی و تمام خرد) فکری محکم و عقلی
کامل اولان کسند واحصاف برنسنندی محکم اتمک یقال (ینهما جبل محصف) یعنی
ما بینلرنده اخوت ثابته و محبت محکمه واردر (رصافة محکم شدن) برنسنه متین و محکم
اولمق یقال رصف محکم شد محکم اولدی (وهو رصیف چیز محکم) محکم اولان کسند و یقال
اجاب بجواب مراتض رصیف بین حصیف لیس بسخیف ولا خفیف (رهافة تیز شدن)
کسکین اولمق یقال (رهف تیز شد) کسکین اولدی (وهو رهیف چیز تیز) کسکین کسند
مثلا سیف رهیف الحد دیرلر یوزی اینجه اولسه که کسکین اولمق مستلزم در لهذا
رجل رهیف الجسم دیرلر رقیق الجسم معناسنه و تقول قد شحذت علینا لسانک
وارهفته علینا (سحف و سحافة تنک خرد شدن) عقل خفیف اولمق یقال (سحف تنک
خرد شد) عقلی خفیف اولدی (وهو سحف مرد تنک خرد) خفیف العقل اولان کسند
(و ثوب سحف جامه تنک) اینجه ثوب واجد علی کبدی سحفه من جوع دیرلر آج اولمقدن
ناشی خفقه و دقه حاصل اولسه (شرف بزرگوار شدن) بویوک یعنی شریف اولمق یقال (شرف
بزرگوار شد) شریف اولدی (وهو شریف مرد بزرگوار) شریف اولان کسند وهم
اشراف و شراف ج و لفظ شرف علو و ارتفاع معناسنی متضمن اولمغه منکب اشرف
دیرلر اوموز مرتفع اولسه و فی المثل شریف قوم یطعم القدید سحفاظهار ایدن کسند قلیل
الخیار اولسه ضرب اولنور زیر اشریف اولان لخی قدید اتمز زیر اقدیده بزم لسانخزده
باصدرمه تعبیر اولنور اطعمه ناک اخبتی در یعنی اول شریف بر شریفدر که خلقه باصدرمه
ایله ضیافت ایدر و معلومدر که شریف اولان کسند باصدرمه ادخار اتمز پس لازم
کلور که باصدرمه اطعام آندکندن ناشی شریف اولمده (ضعف وضعف اولمق که سست
شدن) ضعیف اولمق که قوه مقابلی در یقال ضعف معلوم صیغه سیله وضعف مجهول
صیغه سیله سست شد ضعف اولدی (وهو ضعیف وضعف چیز سست) ضعف اولان
نسند و یقال فلان ضعیف مضعف واخوه قوی مضعف یعنی ضعیف در ذاته نظراً

وقال علی رضی الله
عنه اشرف بالفضل
والادب لا بالاصل
والغلب
(قطعه)
فضل جوی وادب
بست بحق شرف مرد
بفضل وادب مردی
فضل وی ادب
خردست کرجه داود
بزرک اصل و نسب
(منه)

واعل ومانته نظر ايله دخى ضعيف در و برادري قوی در ذانند نظر او اهل و ماله نظر ايله
ضعف و کثرت صاحبی در و اول شبان که رعی خصوصه شفت صاحبی اولسه ا کاضیف
العصا دیو ضرب اولور مقابل صلب العصار والمضعوف ایضا الشی المضعف مضعوف
چیز دو تاشده اینز کونند) وایکی قات اولمش شیئه دخی مضعوف دیر لر خلیل دیدی که
تضعیف اندن عبارتدر که اصل شی اوزرینه بر مثل زیاده قلنه مثلاً بر عددك اوزرینه بر عدد
دخی زیاده قیلنوب ایکی اولور (طرافه نوشدن) یکی اولمی یقال (طرف نوشد) یکی اولدی که
حدث معانسه بعض نسخه ده کریم نسب شد عبارتله تر جده اولندی (وهو طریف چیز نو)
حادث اولان نسته که تلید مقابلی در و تلید اول مالدر که صاحبی عندنده تولد اتمش اوله
وطارف و طریف اول مالدر که غیری رده تولد اتمش و صاحبی یانه صکره دن کلمش اوله
(ظرافه و ظرف زیرك شدن) زیرك اولمی کیاسه معانسه (وهو طریف مرد زیرك) زیرك
اولان کسنه و فی حدیث عمر رضی الله عنه اذا كان اللص ظریفاً لم یقطع یعنی لص ذکا
صاحبی اولسه اخذ اولند قد حسن احتیاج و تأویل اتمکه قادر اولوب بالضروره
حدی کندودن رد اینز وجبی ظرفاء و ظراف و ظرف دخی کلور (عرفه بزر
کوار شدن) قومك سیدی اولمی یقال (عرف بزر کوار شد) بویوك اولدی (وهو عریف
مرد بزر کوار) قومی میاننده بویوك اولان کسنه که سوز صاحبی تعبیر او انور جوهری
دیدی که عریف بر یسندن دوندر (کثافة زفت شدن) قالین اولمی که بر نسنهك چوق و صیق
اولسندن عبارتدر یقال (کثف سطر شد) قالین اولدی (وهو کثیف چیز زفت) قالین
اولان نسته (لطافة لطیف شدن) لطیف اولمی یقال (لطف لطیف شد) لطیف اولدی و هو
لطیف چیز لطیف لطف اولان نسته بهی لفظ لطافتی خرد شدن ايله و جوهری لفظ لطف
بی صغرا ايله و مجد الدین صغور ورق ايله تفسیر ایندی (لطف نیکویی کردن) ایلک و رجت اتمک
یقال (لطف الله بعباده نیکویی کرد خدای تعالی بندکان خود را) حضرت الله بنده لرینه
ایولك ایلدی جوهری توفیق و عصمت اندی و هو لطیف خدایکو کار است حضرت
الله لطف و رفق صاحبی در و لطفه هدیه معانسه در یقال ما اکثر تحفه و انطافه
(نحافة نزار شدن) آریق اولمی هزال کبی یقال (نحف نزار شد) آریق اولدی (وهو
نحیف نزار) آریق و رقیق قلیل اللحم مهزول ايله دخی تفسیر اولندی و امین اولمان کسنه یه
نحیف الامانة اطلاق اولنور یقال من كان حنیفاً لم یکن نحیفاً (نظافة پاکیزه شدن) پاک
اولمی نقاوة معانسه یقال (نظف پاکیزه شد) پاک اولدی (وهو نظیف پاکیزه) پاک اولان
نسنه و خلقك مساویسندن تنزه ایند کسنه یه منتظف دیر لر و فی المثل انظف من امرأة
الغریبه که مراد قومك غیری کسنه یی تزویج ایند خاتون در که همیشه کندویی تزین

واضحی و ابن الاعرابی
دیدیلر که ظرف بلوغ
وجید الکلام اولان
کسنه در ظرف
لانه اولور دیوب
حضرت عمر ك قوی
ایله استدلال ایندی
کافی دیدی که ظرف
پوزده دخی اولور
یقال لسان ظرف
و وجه ظرف و بعضیلر
الظریف الحسن الوجه
و الهیة دیدیلر
(منه)

انچون آینه سنی مجلا ایدر ق (حاقة کاسه شدن بازار) چار سو کاسه اولمی یقال حقت
السوق ای کسدت (خرق مدهوش شدن) خوفدن یا زیاده حیا سندن حیران اولمی
(وکالیوه شدن و نابکار شدن ايله دخی تفسیر اولندی که بون و احق دن عبارتدر یقال (خرق
مدهوش شد) مدهوش اولدی (وهو خرق مرد مدهوش) مدهوش اولان رجل
مؤثی خرقاء در و فی المثل لاتعدم خرقاء علة یعنی مدهوش اولان خاتون بسط عذره
قادره در زیبا اعتذار کثیره و علال یسیره در مزبوره خاتون قادره اولنجد کیس و زیرك
اولان بالطریق الاولى قادر اولور پس دامن اعتذاره تشبث و اکا تنزل اتمک عاقل
خرده بین اولان کسنه یه لایق دکلدر معاذردن نهی وقتنده ضرب اولنور (خلوقة
کهنه شدن) اسکی اولمی یقال (خلق کهنه شد) اسکی اولدی (وهو خلق جامه کهنه)
اسکی جامه مذکر و مؤثی مساویدر خلق الثوب و اخق الثوب بر معنایه در و ثباب
اخلاق و خلقان ج و اگر ثوبك جمیع اجزاسی کهنه اولسه ثوب اخلاق دیر لر و اسکی
ثوب الباس اتسه اخلقته ثوبا دیر لر (خلاقه سزاوار شدن) لایق اولمی یقال (خلق
بالشیء سزاوار شد بچیز) لایق اولدی نسته یه (وهو خلیق به او سزاوار است بآن چیز)
فلان کس فلان شیئه لایق در (رشاقة خوب بالا شدن) کوزل بویلو اولمی یعنی
بلند و اینجه قامتلو اولمی یقال (رشق خوب بالا شد) کوزل قامتلو اولدی (وهو رشیق
خوب بالا) کوزل قامتلو اولان کسنه و فی الاساس رجل رشیق و امرأة رشيقة اذا كانا
فی اعتدال و دقة و رشق القلم صریح القلم معانسه در (سحقوة کهنه شدن) اسکی اولمی
یقال (سحق الثوب کهنه شد جامه) جامه اسکیدى (وهو سحق و سحق جامه کهنه) اسکی
جامه (سحق دور شدن) بعید اولمی یقال (مكان سحق جای دور) بعید اولان مكان
(صفافة سخت بافته شدن جامه) جامه صیق و محکم طوقونق بهی سفاقة دخی بو معنایه
در دیدی یقال (صفق الثوب سخت بافته شد جامه) جامه محکم طوقونمش اولدی
(وهو صفیق جامه سخت بافتد) قوی طوقونمش ثوب جید النسيج معانسه (و سخت روی
شدن) قتی یوزلی یعنی بی شرم و حیا اولمی یقال (رجل صفیق الوجه مرد سخت خیره روی)
زیاده یوزلی يك اولان رجل و اعوذ بالله من صفافة الوجه و صفق الباب دیر لر قاپوی
قاپاتسه و خانهك قپوسی بر قناتلو اولسه باب داره صفق و احد دیر لر (طالقة کشاده
روی شدن) آچیق یوزلی که کولر یوزلی اولمی تعبیر اولنور یقال (طلق وجهه کشاده
روی شد) کولر یوزلی و بشوش اولدی (وهو طلق و طلق کشاده روی) کولر یوزلی
اولان کسنه و سخی اولان کسنه یه طلق الیدین دیر لر و طلق طانك کسریله حلال
معانسه در یقال هذا من طلق مالی ای من حلاله الصرف و یقال هذا حلال طلق

وهذا حرام علق (و یوم طلق ولیلة طلق روز کشاده و شب کشاده) آچوق کون و آچوق
کیجه یعنی خوش و معتدل که نه زیاده حار و نه زیاده بارد (عراقة اصلی شدن) حسب و نسب
صاحبی اولمی یقال (عرق اصلی شد) حبیب و نسیب اولدی و هو عریق اصلی حبیب
و نسیب اولان کسنه (اثالة واصله اصلی شدن) عراقة معنائه در یقال (اثل واصل
اصلی شد) حبیب و نسیب اولدی (و هو ائیل واصل) اصلی حبیب و نسیب معنائه
یقل تحت ائله یعنی حسبند طبق ایندی مصنف اساسده دیدی که ائله عضه دن
بر نوعدر که اوزون و اغاجی طوغرو اولور که آندن چناق و قدح یاپار لر مجازا
عرض و نسیه اطلاق اولنوب تحت ائله و فلان لافحت ائله دیدیلر و یقال لفلان
ائله مال ای اصل مال و کسائی دیدی که لا اصل له و لا فصل اصلین مراد نسب و فصل دن
مراد لسان در (بساله و بطالة و بطولة سخت دلیر شدن) زیاده شجیع اولمی یقال (بسل
و بطل سخت دلیر شد) زیاده شجیع اولدی (و هو باسل و بطل مرد سخت دلیر) زیاده
شجیع اولان کسنه و باسل لفظنک جعی بسل و بطل جعی ابطال کلور و اول
کسنه که یا هلاک اولورم یا هلاک ایدرم دیو کندی جی جنکه القا ایده ا کا
متبسل دیر لر و ر جل باسر و باسل دیر لر زیاده عبوس الوجه معنائه (نقل کران
شدن) آغیر اولمی یقال (نقل کران شد) آغیر اولدی (و هو ثقیل کران) آغیر اولان (و هو
الثقل کرانی) آغیر لقی که خفة مقابلی در و ثقل مسافر اولان کسنه تک متاعی در که
آغیر لقی تعبیر اولور و فی المثل ائقل من شمام که باشی ایکی چتال بر بیوک طاغدر و اول
ایکی چتاله انا شمام دیر لر قال لئید فیل نیت عن اخوین دامام علی الاحداث
الابخی شمام و ائقل من الزواقی زواقی لفظنک معنائی فرادن سؤال اندیلر لا اعرفه
دیو جواب ویردی لکن مجلسده بر کسنه حاضر ایدی دیدی که عرب کیجه وقتی
سامره ایدر لر تاخروس آواز ایدنجه و اول و قنده خروس سنی استقال ایدر لر
وقت صبحک قریب اولدیفنی اشعار اندیکی ایچون فرا بو کلامی استماع اندکده
استحسان اندی و ائقل من الکانون لفظ کانونک تفسیرنده اختلاف اولدی ابو عبیده
دیدی که فاعول در کنت الشیء دن مأخوذ در ستره معنائه پس مراد اول کسنه
در که ایکی کسنه بری بری ایله مصاحبت ایدر ایکن اوزر لرینه کلوب کلامی آندن
ستر و اخفا ایدر لر و ائقل من رقیب بین محبین و ائقل من ارباء لاتدور که مراد هر
آبک آخر چهارشنبه در که آی آنکله تمام اولور قال ابن الحجاج یا ارباء لاتدور به
محافات الشهور و بر کسنه بر مغرض کسنه بی استقال ایدوب دیدی که بطول بقریک
الیوم القصیر ویرحل ان زلت بنا السرور صباحک للمیکر فال سوء و وجهک ارباء

قال الجوهري عرق
الرجل ای صارع عرقا
و هو الذی له عرق
فی الکرم (منه)
بسل حرام و حلال
معنائه اعتداد و ندو
ابن التیاری دیدی که
شجیع اولان کسنه به
باصل اطلاق اولدی
غایت شجعا عتندن
اقرانی کندی و تقریب
اتجوب کویا قری
حرام ایدی (منه)

لاتدور (جزالة زفت شدن و تمام خرد شدن) یوغون اولمی و عقل کامل اولمی یقال
(جزل زفت یا تمام خرد شد) قالین یا خرد عقل و رأی تمام اولدی و هو جزل و جزیل
زفت یا تمام عقل قالین یا عقل و رأی تمام اولان کسنه و حطب جزل یوغون او طون
معنائه و انشد ثعلب فو به القدرک و بهالها اذا اختیر فی المحل جزل الحطب زیراات اریق
اولدقه کج پشیر لهما یوغون او طونه محتاج اولور و تقول اجزل عطیته و ان فعلت کذا فاک
الذکر الجلیل والثواب الجزیل و بر کسنه بر کسنه بی مدح ایدوب جزیل الرأی دیسه و سن
آی انکار و رد مراد ایتسک بل جزل الرأی دیر سن یعنی فاسد الرأی در زیر حیواناتک
او موزی باشنده حادث اولور بر یاره در که جو فته سرایت ایدوب هلاک ایدر که بزم
لسانزده جدا و تغییر اولور ا کا جزل دیر لر (جال زیبا شدن) کوزل اولمی یقال (جل
خوب شد) کوزل اولدی (و هو جیل زیبا) کوزل اولان کسنه و تقول اذا لم یجملک
مالک لم یجد علیک جالک و فی المثل جالک یعنی سکا جال ایراث ایده جک کسنه به
ملازمت ایله و کندو که شین ویره جک عملدن احتراز ایله (ردالة و ردولة فرومایه شدن)
آلحق اصلی اولمی که دنی و نا کس اولمی تعبیر اولور یقال (ردل فرومایه شد) دنی
و خسیس اولدی (و هو ردل فرومایه) دنی اولان کسنه و فی الاساس رجل ردل
و مرذول و هو الدون فی منظره و حالاته و هم ارذال و ردال ج و هو کسنه تک ردی
و حشاره سنده ردال دیر لر و ثوب ردل ای و سخی و صراف شوقدر ایجه می بکنندی
دیه جک یرده ارذل الصیر فی هکذا در همی دیر لر (سفالة دون شدن) آلحق اولمی
و یقال ماء الیه الرح کسافته (سهولة آسان شدن) آسان اولمی که صعوبت مقابلی در یقال
(سهل آسان شد) آسان اولدی (و هو سهل آسان) آسان اولان کسنه و سهل جبل مقابلی
معنائه دخی کلور حزن کبی و فی المثل اسمل من جلدان که طائف قریبده واقع
بر جی در که ال آیه سی کبی مستویدر و تستر ایده جک بر تسنه یوقدر زیاده صریح
و واضح اولان کسنه در ضرب اولور و بر کسنه زیاده واضح اولان کسنه بی ایضاح
و تفصیل قیدنده اولسه صرحت بالجلدان دیو ضرب ایدر لر (ضولة وضالة
نزار شدن) آریق و اینجه اولمی یقال (ضول نزار شد) اینجه و اریق اولدی (و هو
ضئیل نزار) اینجه و آریق اولان کسنه اساسده دقیق صغیر ایله تفسیر ایتدی قال
التابفة فیت کانی ساورتی ضئيلة من الرقش فی انیابها السم نافع و بر کسنه کیجه
وقتی بغایت مضطرب اولوب بر وجهله راحت بولمدم دیه جک محله بت بلیلة
نابغة دیوب بت منبوره تلمع ایدر و جاء یضائل نفسه دیر لر بر کسنه کور مسونر
دیو سیکه سیکه و رأی ضعیف اولان کسنه به ضئیل الرأی دیر لر (عبالة بزرک

جاذب منله بعددن
بر تقییل نوجده ایدر کورسه
ربا دفع عنا العذاب
انام و منون دیر ایدی
و عایشه رضی الله
عنه ایدی که تقلا حقدنه
بر آیه نازل اولدی
فاذا طعمتم فانتقموا
ولا متأسفین الحدیث
شعی دیدی که بر کسنه بی
صلاحه فو ت ایلده
تقلا بد لغت ایتسون
و ابو هریره بر تقییل
کسنه کورسه اللهم
اغفر له و ارحم منه دیر
ایدی و بر طیب حجاجه
دیدی تقلا ایله بحالده دن
بغایت احتراز ایله زرا
کتب طیده یازار که
تقلا ایله صحیحای
روحدر بعض نقلا
بر تقییل کورسه قد
جاءکم الجبل و کلوب
یا نرینه او تورسه
قد وقع علیکم دیر ایدی
و بر تقییل بر ظریفه
السلام علیک دیدی
و ظریف دخی و علیک
السلام الی شهر دیدی
و بر ظریفک یا ننده
بر تقییل کوروب
دیدیلر که تقیل ایله
نیچون محبت ایدر سن
جواب ویردی که نفسم
یا که سر کلات ایتس
ایدی نفسی نادیب
و اهانت ایچون محبت
ایدرم (منه)
یقال هو ضئیل بنیل
و البئیل تضعیف الصغیر
و یقال فی ضده مایه
ضولة و بولة (منه)

تن شدن) جسم و غلیظ اومق و عباله لامك تشیدی ایله ثقل معنایه در یقال التي
 علیه عباله ای ثقله (عدل راست شدن) مستقیم اولوب ره راسته ملازم اومق یقال
 عدل راست شد) مستقیم اولدی و بعض نسخه ده داد کر شد عبارتیله ترجمه اولندی
 (وهو عدل مرد راست) مستقیم اولان کسند و هم عدول ج (وهی عدل و عدله زن
 راست) مستقیم اولان خاتون اساده دیدی که ظالم اولان قاضیلر حقنده ماهم عدول
 لکنهم عدول دیر لر ثمالی نک دره فاخره نام تألیفندن استفاده اولندی که عدول ثانی عدل
 لفظنک جمعی در که سعد العشیره دن بر کسند در که اکا عدل ابن جزء دیر لر ایدی که
 تبعك جلادی ایدی و تبع بر کسندی قتل مراد اندکده اکا تسلیم ایدر ایدی صکره
 عدل دیوب مطلقا ظالم و جابر مراد اندیلر حتی بر کسندنک حیانتدن مأیوس
 اولسدر وضع علی یدی عدل دیر لر (فسالة و فسولة ناکس و فرومایه شدن) خسیس
 ودنی اومق یقال (رجل فسل) ای دنی (نبالة بزرگ قدر شدن) قدری عظیم اومق یقال
 (نبیل بزرگ قدر شد) قدری عظیم و مرتبه سی عالی اولدی (وهو نبیل بزرگ قدر) عظیم
 القدر اولان کسند مثاله دخی بومعنايه در مثل الرجل دیر لر قدر عالی صاحبی
 اولسه و اول کسندیه مثل و جعنده مثاله دیر لر (ندالة ناکس شدن) خسیس ودنی
 اومق یقال (نذل ناکس شد) دنی اولدی (وهو نذل مرد ناکس) دنی و فرومایه اولان
 کسند فسل کبی م (جسامه تناور شدن) جسمی عظیم اومق که اتلوجان او اومق تعیر
 اولور یقال (جسم تناور شد) جسمی بیوک اولدی (وهو جسم مرد تناور) جسمی بیوک
 اولان کسند و تقول رجال جسام و وجوه و سام و مافیهم حسام و بر کسند امر
 عظیم ارتکاب اتسه تجسم دیر لر یعنی امر عظیم و جسم ارتکاب اتدی و یقال فلان
 تجسم الخائم و تجسم المعظم و جرامة دخی بومعنايه در یقال (رجل جرم) ای عظیم
 الجرم وهذا جرمة اهله و جارتمهم و جارتمهم ای کاسبهم و العقاب جرمة
 فرخها دیر لر یا وریسی ایچون کسب ایدر (جهومة و جهامة ترش روی شدن)
 عبوس اومق یقال (جهم ترش روی شد) اکشی یوزلی اولدی (وهو جهیم الوجه
 مرد ترش روی) اکشی یوزاو اولان کسند مصنف اساده که دیدی وجه
 جهم اتی جوق و غلیظ اولان یوز و تجمت الرجل و جهمت دیر لر وجه مکفر
 ایله استقبال ایلسد و سحر و قنه قریب اولان و قند جهمت (حکم و حکمة حکیم
 شدن) نام و هر شیده اتشان صاحبی اومق یقال (حکم حکیم شد) حکیم
 اولدی و هو حکیم معروفدر (حلم برد بار شدن) یوک چکچی اومق که یواش
 اومق تعیر اولور یقال (حلم بردبار شد) حلیم اولدی (وهو حلیم مرد بردبار)

(حلیم)

حلیم اولان کسند و فی المثل حلیم اصم و اذن صماء یعنی بن حلم سبيله فحشدن
 اعراض ایدرم اگر چه قولانم اشیدر فحشی و الحلیم مطیة الجهول یعنی حلیم اولان
 کسند مطیة کبی هر نه که جهلاء اکا تحمیل ایدر لر تحمیل ایدوب مجازاة ایتمز (رخامة
 نرم و باریک شدن آواز) صوت آهسته و اینجه اومق یقال (رخم الصوت نرم و باریک
 شد آواز) آهسته و اینجه اولدی (وهو رخیم آواز نرم و باریک) آهسته و اینجه اولان
 آواز و رخیم رخیم یعنی شفقت معنایه دخی کلور و بر کسند بر کسندیه شفقت اتسه ای علیه
 رخته دیر لر زیر ارخه قوزغون دید کلری جیفه خوار بر قوشدر که لاشه اوزرینه
 واقع اولغه حرص عظیمی اولغه آلک اوزرینه واقع اولان محبت و شفقتی رخته
 تشبیه اواندی لهد رخته دیر لر رجه و اشقق علیه معنایه (زعامة مهتر شدن) سید
 اومق یقال (زعم مهتر شد) قومنک سیدی اولدی (وهو زعیم مهتر) قومنک اولوسی وزعم
 وزعم و مزعم حق و باطلده شک اتمکدن عبارتدر لهذا زعم فلان فی غیر مزعم دیر لر
 طمع اولغیه جق یردن طمع اتسه (شامة زشت روی شدن) قبیح الوجه اومق یقال شتم
 وجهه ای قبیح (شامة پیه آور شدن) ایچ یاغی چوق اومق یقال (شتم قریه و پیه آور
 شد) سموز و اینچ یاغی چوق اولدی (وهو شحیم پیه آور) سموز و اینچ یاغی چوق اولان
 حیوان و یقال حلیم شحیم یعنی اتی و یاغی چوق کسند و شحیم سموز شاحم ایچ یاغنده
 محبت ایدن مشحیم ایچ یاغی ایله ضیافت ایدن شحام ایچ یاغی صتان کسند در (شهوة شهامة
 زیرک دل شدن) زکی الفؤاد اومق یقال (شهم زیرک دل شد) قلبی زیرک و جلد و فطن
 اولدی (وهو شهم و شهم مرد زیرک) زیرک اولان کسند (ضخم و ضخامة ستر شدن)
 قالین اومق یقال (ضخم ستر شد) قالین اولدی (وهو ضخم ستر) قالین اولان نسند و هم
 ضخم ج و مؤنثی ضخمة در (عظم بزرگ شدن) بیوک اومق یقال (عظم بزرگ شد) بیوک
 اولدی و هو عظیم بزرگ کبی و فلان نسند بنم کوزیمه کورنمز و اکا مبالات ایتم
 دیدجک یرده هندا امر لا تعاضطنی دیر لر (وهو عظم الشئ و معظم بزرگترین چیز)
 نسندنک زیاده بیوکی (وعظمة الله بزرگی خدا) حضرت اللهک عظمی و بیو کلکی
 حتی ایچون (فخامة بزرگ قدر شدن) قدر عظیم صاحبی اومق یقال (فخم بزرگ قدر شد)
 قدری عظیم اولدی (وهو فخیم و فیخمان بزرگ قدر) قدر عظیم صاحبی و کلام فخیم ای جزل
 (فدامة گرفته زبان شدن) دل آغر اومق که اداء حروفده تکلفدن عبارتدر و عی دخی
 بومعنايه در یقال (فدم گرفته زبان شد) دلی آغیر اولدی (وهو قدم گرفته زبان) دلی
 آغیر اولان کسند عی معنایه و یقال فلان من فرط الفدامة کأن علی فیه فدامة (قدم
 دیرینه شدن) اسکی اومق یقال (قدم دیرینه شد) اسکی اولدی حدث مقابلی در وهو

کلام مذکور اسکی
 کلام منه موافق
 لکن انما مخصوص
 دکلر دوده دخی
 مستعملدر دیدی فرا
 دیدی که شتم کلام
 غریبه اول جدول
 کسند در که هر نه
 تحمیل اوافه تحمیل
 ایدوب عهد سندن
 کلکه قادر اولوب
 تحمیل اولان اتسه
 طیب خاطر الله قبول
 ایلیه و انسا نه
 محبوس دکلر
 دیدی (منه)
 فدایم بر دق آریه
 وضع اندکری
 سوزنیزی (منه)

مطرزیت ایضا
 ذکر ابتدای وجه
 اوزره نبالة مجرد
 عظيمة و نبیل عظیم
 معنایه اومق منهم
 او نور قوس نبیل
 الحزم دیر لر فولا ق
 باغله به جق موضی
 بیون اولسه و جیفه
 نبیله دید کلری
 شید کده عظیم
 اولدی ایچو ندر
 (منه)

وفی المثل احمل
 من الاحتمال
 دیدی که بن حلیم
 قیس بن عاصم
 فملا یتدم برکون
 مجلسه و ایدم احتیا
 ایدوب جلوس اتش
 ایدی بر او غلی مقتولا
 و عم زاده سنی الی
 آردینه باغلو حذو ربه
 کنور و عی زاده
 کور او غلیکری قتل
 ایدی دیدی فیس
 مزبور کلامی قطع
 ایتمدی و احتیای
 یوزمدی و او غلی بک
 برینه نظر ایدوب
 دیدی که عی زاده
 اطلاق و برادر کی
 دفرا تده کد فیکره
 مقتولک والد سینه
 یوز عدد ناقه و بر زرا
 غریب در بلکه
 آنکه تسلیم یولور
 وصول طرفه
 ضیانوب دیدی که
 بیت ای امرؤ لا یعتدی
 خلق دنس و غند و لا
 اقل ایات (منه)

اذا عمت عملا فارضه وانقنه (رعونة رعنا شدن) اوزون واحق اولمق يقال (رعن رعنا شد) اوزون احق اولدی وفي الاساس فيه رعونة طول في حق (وهو ارعن مرد رعنا) رعنا اولان رجل وهي رعنا زن رعنا اوزون واحق اولان خانون وهم وحن رعن ج پس مذ کرو مؤنثك جملری مساویدر (شقونة اندك شدن عطا) احسان آزا اولمق (قتانة اندك خورش شدن) قليل الا كل اولمق (لدانة نرم شدن) يومشق اولمق يقال (لبن الرمح نرم ولرزنده شدن) مزراق يومشق اولمغه لرزنده اولدی قارغو مزراق لده اولدی کبی (وهو لدن نيرة نرم) يومشق اولان مزراق ورماح لدن ولدان ج ويقال هو لدن الخليفة لثين العريكة تلدن بالمكان دیرلر بر مقامه اقامت اتسه وركوب اندیکم دابه بورومدی ديه جاك موضعده تلدن علی دیرلر (متانة بانپرو شدن) قوى اولمق صلابة کبی يقال (متن قوى شد) قوى اولدی (وهو متين بانپرو) قوى اولان سنه ورأى متين وشعر متين دید کبری مجاز طریقله درو نمائنه معارضه معناسنه در وتقول تعال اما تيك اينما امتن شعرا یعنی کل سنکله مشاعره ایدم بقلم قنمرك شعری متین در (مكانة جایگیر شدن) متمكن اولمق يقال (مكن جایگیر شد) متمكن اولدی (وهو مكن مرد جای گیر) متمكن اولان کسنه (مهانة خوار شدن) حقیر اولمق يقال (مهن خوار شد) حقیر اولدی (وهو مهن خوار) حقیر (هجنة بی اصل شدن) ناکس و فرومایه اولمق يقال (هجن بی اصل شد) ناکس اولدی (وهو هجن بی اصل شد از مادر) والدہ سی طرفدن ناکس اولدی زیرا هجنة والدہ طرفدن واقراف فحل طرفدن اولور ثعالی دره نام تألیفنده عرق اخلال لاینام مثلنده جاحظدن شو وجهله روایت اندی که والدہ عرقی والدہ عرقند غالب اولور پس والد طرفی که عم در کریم اولوب والدہ طرفی لیم اولسه حاصل اولان والدہ طرفند که خال در البته مشابه اولور قال غلبت امد علیه اباه فهو کالکابی اشبه خاله وقال وادر کت خالته فحدثته الا ان عرق السوء لابد درك وهم هجن ج ه (فراهة زیرك شدن ونیک روشن شدن ستور) زیرك اولمق که جوهری حاذق ایله تفسیر اندی و دابه ابو یور و یوشلی اولمق و اول دابه فاره دیرلر که شاذدر قیاس اولان فره در و فرسه فاره دیمزلر بلکه رابع و جواد دیرلر (نباهة بزر کوار شدن و نامور شدن) شریف اولمق و نامدار اولمق يقال (نسه بزر کوار یا نام آور شد) شریف یا نامدار یعنی مشهور اولدی (وهو نبیه بزر کوار یا نام آور) شریف یا مشهور اولان کسنه و برنسنه غائب اولوب ندر زمان غائب اولدی فی معلوم اولیوب طلب ایتمدن بواوند اول نسنه نیه دیرلر والله اعلم

بعض نسخه ده یا جای شد یعنی منزلت صاحبی اولدی عبارتی ایله تفسیر اولدی يقال مكن عند السلطان و بزم مختار مرزوزی و بیقی تفسیر لرینه مشهور (منه) بومنی انسان و فرسده معتبر در بابی عتیق اولوب نامی اولسه هجن اطلاق اولنور (منه)

المقل الفاء بالواو

ما (وضاء روشن روی شدن) کوزل یوزلی اولمق جوهری حسن و نظافت ایله تفسیر اندی يقال (وضوء خوب روی شد) کوزل یوزلو اولدی (وهو وضی خوب روی) کوزل یوزلی اولان کسنه (وضاء ج) وطأة وطئة و طئة نرم شدن) يومشق اولمق يقال (وطؤ الفراش نرم شد پستر) يومشق اولدی دوشك (وهو وطی پستر نرم) يومشق دوشك ب (وجوبة بددل شدن) قورقاق اولمق و قورقاق اولان کسنه و جب دیرلر و وجه اول وجه ایله سقوطدر که دوشد کده صدا حاصل اوله و مطلقا سقوطد دخی اطلاق اولنور و فی المثل یجنبه فلتکن الوجبة بر کسنه به بد دعا مقامنده ضرب اولنور یعنی یاتی اوزرینه دوشسون بعضیلر ذات الجنب مرضنه مبتلا اولسون معناسنه در دیدیلر حاصلی هلاک ایله دعادر مصنف مستقصی ده اندیکی مکر کنندویه اوغراسون ديه جاك برده ضرب اولنور دیدی (وعوثة دشوار شدن راه از نرمی ریک) یولده قوم زیاده يومشق اولمغه ایاق باتوب یورومک کوچ اولمق اول یوله و عث دیرلر و رکب فلان الوعنا دیرلر کناه اشلسه ویده و عثة ای منکرة ح (وتاحة اندك شدن) آزا اولمق و اوتخ له العطا دیرلر عطیه بی آزا ویردی معناسنه و آزا و حقیر اولان نسنه و تح و و تح دیرلر و يقال رجل و تح ای خسیس (وقاحة وقحة سخت روی شدن) قاتی یوزلو که شوخ و بی حیا و ادب سر اولمق تعبیر اولنور يقال (و تح سخت روی شد) بی حیا اولدی (وهو وقاح و و تح مرد سخت روی) بی حیا اولان کسنه و وقاحة اصلنده صلابة معناسنه در حافر وقاح دیرلر صلب معناسنه پس معنای مذکورده استعمالی مجازا اولمق ملاحظه اولنور و فی المثل اوتخ من ذئب د (ورودة کلکون شدن) کل رنکلو اولمق يقال (ورد الفرس کلکون شد اسب) آت کل رنکلو اولدی (وفرس ورد اسب کلکون) کل رنکلو اولان آت که کیت و اشقر میاننده اولور و لفظ ورد هر اغاجک شکوفه سنه دیرلر ایدی صکره قرمنی کلده که عربی ده حوجم دیرلر غالب اولدی و خیل ورد و و راد ج و اول لونه ورده دیرلر شقرة دیدکاری کبی (وغادة سخت ناکس شدن) زیاده دنی اولمق و اول فرومایه که قارنی طلوسنه غیره خدمت ایله اکاوغد یرلر و و غد اصلنده سهام میسردن نصیبی یوق بر سهیم دیرلر ایدی در (وتارة نرم شدن پستر) دوشك يومشق اولمق و اول دوشکه و تیر دیرلر یعنی قابله دوشك هز (وجازة کوتاه شدن سخن) سوز قصه اولمق يقال (وجز الکلام کوتاه شد سخن) سوز قصه اولدی (وهو وجیز سخن کوتاه) قصه سوزط (وساطة میان شدن) اورته حاللی اولمق که جید وردی

ابوزید دیدی که و تاره ای یانی جوق اولمق و و تاجه ای جوق اولمق معناسنه در (منه)

میاننده اولمق کبی (و بز رکوار شدن) و شریف اولمق یقال (وسط میانه شد) اورته حالو اولدی (یا بز رکوار شد) یا خود شریف اولدی (وهو وسط و وسط میانه یا بز رکوار) اور تاجه یا شریف قال الله تعالی و كذلك جعلناکم امة وسطا . ع (وراعه و روعه بددل شدن) قور قاق اولمق یقال (ورع بددل شد) قور قاق اولدی (وهو ورع بددل) قور قاق اولان کسنه جیان معناسنه و ابن سکیت دیدی که ورع جیان معناسنه در دیدک لری وهم در بلکه ورع ضعیف و صغیر معناسنه در وفی الاساس فلان ورع ضرع جیان ضعیف و بعض نسخه ده پارسا شدن ایله ترجمه اولندیفی کتب لغته موافق دکدر زیر اتقوی معناسنه اولان ورع ماده سی ورث یابندن اولدیغندن غیر مصدی ورع ورعه کلور (وساعة فراخ کام شدن ستور) دابه نک آدیمی واسع اولمق و یقال فرس و سماع و وسیع ای واسع الخطوة . ف (وحافة بسیار و نیکو شدن موی) صاچ چوق و کوزل اولمق (وصافة فرا خدمت آمدن) غلام و جاریه خدمت ایده جک مرتبه به بالغ اولمق و آنلره و صیف دیر لر هق (وثاقه استوار شدن کار) ایش محکم اولمق یقال وثق الامر استوار شد کار) ایش محکم اولدی (وهو وثیق استوار) محکم اولان ایش هل (وبل و وبالا باران ناک شدن) یغمور لی اولمق یقال (وبل المرتع باران ناک شد چراگاه) یا غور لی اولدی مرعی و هو و بل باران ناک یا غور لی اولان نسنه ه (وجاهة خداوند قدر و جاه شدن) قدر و منصب صاحب اولمق یقال (وجه خداوند قدر و جاه شد) قدر و جاه صاحب اولدی (وهو وجهه خداوند قدر و جاه) قدر و جاه صاحب اولان کسنه وهم وجهاء ج و وجوه البلد شهرک اشراقی و توجه بر طرفه یوزین چویروب کتمک و فی المثل ایما وجهه الق سعد اسعد قبیله سنک ساداتندن بر کسند قبیله سندن جور کور مکه آنلردن مفارقت آندی و هر نه جانبیه گندی ایسه کوردی که هر قبیله ساداتنه جور ایدر لر یعنی هر نه سمت توجه اتیم ایسه قبیله سعاد را ست کلدیم که مراد هر قبیله سید لرینه جور ایدر دیمکدر هر نه مسلکه سلوک اتسه شردن خلاص اولمیان کسند حقند ضرب اولنور و اول ولدکه والدیه سی رجندن طشره چیققدده اگر الیری اول خروج ایدر سه اکا وجیه و اگر ایاقلری چیققر سه یتن دیر لر

﴿ المقتل الفاء بالياء ﴾

(یسر و میسر آسان شدن) آسان اولمق یقال یسر الامر یسر حسن یابندن معلوم صیغه سیله در (آسان شد کار) ایش آسان اولدی و امر میسر کار آسان آسان ایش معسور مقابلی در و حامل اولان خاتونه دعا مقامنده ایسرت و اذکرت یعنی آسانلق ایله وضع جل ایدوب مذکر طوغوره سن و یقال دع معسوره وخذ میسوره

(واندک)

صاحب زاهر دیدی
ورع الرجل برع و رعا
ورعه دیر لر ورث
یابندن کندویه
حلال اولمق نسته دن
پوهیز آندی معناسنه
ورجل ورع دیر لر
وانک قبیله جیان
معناسنه یقال ورع
الرجل برع حسن
یابندن و ورع برع
و ورعا و ورعه فتح
یابندن (منه)

(واندک شدن) و آز اولمق یقال شی یسر ای قلیل تقول یسر مثل حق و یسرت الغنم دیر لر سودی و نسلی چوق اولسه

﴿ المقتل العين ﴾

(طول دراز شدن) اوزون اولمق یقال (طال دراز شد) اوزون اولدی (وهو طويل وطوال و طوال دراز) اوزون اولان نسنه وهم طوال ج و فی المثل اطول ذماء من الضب ذماء قتل و خروج نفس مایبندده اولان زماندن عبارتدر و انسانده ذماء اولمز و ضبک نفسی قوی اولمغه ذبح ایدوب تمام کیجه مذبوحا طورور صباح و قی آتسه القا آتدکه حرکتی باشلر کذلک ییلانک ثلثی مقداری قطع اولنوب ذبحه دن امین اولور سه هلاک اولمز و خفساء و کلب و خنزیر دخی طویل الذماء در

﴿ المقتل الالم بالواو ﴾

(رخاوة سست شدن) سست اولمق که کوشک اولمق تعبیر اولنور یقال (رخوست شد) کوشک اولدی (وهو رخو و رخوست) کوشک اولان نسنه و ریح رخاء آهسته اسنیل لین الهبوب معناسنه و بر کسند خوشحال اولسه انه لقی عیش رخی و فی رخاء من العیش دیر لر و شدنه مبتلا اولد قد نصکره خوشحال اولسه استرخت به حاله دیر لر (ذکاه زیرک شدن) زیرک یعنی فطانت و توقد صاحب اولمق یقال (ذکو زیرک شد) زیرک اولدی (وهو ذکی زیرک) زیرک اولان کسند و د کاسن و سال معناسنه دخی کلور دابه یاشنی بولدی دیه جک یرده بلغت الدابة الذکاء دیر لر و مذکی اول آت در که بش یاشنی بر یاش یا ایکی یاش یکمیش اوله و فی المثل جری المذکیات غلاب غلاب مغالبه معناسنه یعنی مذکی اولان آت قوی اولمغه آنکله مجارات و مسابقه ایدن آنلره سبقت ایدر یا خود مذکی اولان آت هر سکر تدر که صکره سکرتمه سی اول سکرتمه سنه غالب اولور پس همیشه آنک سکرتمه سی غالب اولور و جری المذکیات غلاء عبارتیه دخی روایت اولندی یعنی مذکی اولان آنک جری غلوه و اوزاق اولور و بومثله قریب در جری المذکی حسرت عنه الحمر یعنی مذکی اولان آنک جری بر مرتبه ده در که آندن حار لر عاجز اولوب یورولور مثلین مذکورین حلبة فضیلتده اقرا نه تبرز و میدان معارفده همسالرینه سبقت ایدن کسند حقند ضرب اولنور و فی هذا المعنی قال مولانا جامی قدس سره ناقص و کامل نه یکسانند در قطع امور آنچه از شمشیر می آید نه حد خنجر است (کجاوه دلیر شدن) شجیع اولمق یقال (کو دلیر شد) شجیع اولدی (وهو کبی مراد دلیر) شجیع اولان کسند وهم کاة ج و کی اصلنده ستر معناسنه در و دلیر اولان کسند کندوبی سلاح ایله ستر آندیکی ایچون کی تسخیه اولندی

﴿ باب فعل یفعل یعنی ثلاثی مجرد دن مجهول صیغه سیله استعمال اولنان افعال بیانشده در ﴾

(جنب درد پهلو گرفت اورا) آنی بان آغریسی اخذ آندی یعنی ذات الجنب مرضه مبتلا اولدی که انسانک یا نیک ایچنده اونور بریاره دن عبارتدر (وهو محنوب مرد در پهلو گرفته) ذات الجنب مرضه مبتلا اولان کسند (حصب حصبه زده شد) حصبه به مبتلا اولدی که بدنده چیقار قبار جقدن عبارتدر (سرخیزه) یعنی قیزامق و چیمک دینک لری قبار جقدن کی و معلوم صیغه سیله علم بایندن دخی استعمال اولنور (وهو محنوب مرد حصبه زده) حصبه به مبتلا اولمش کسند (فلج فالجا فالج گرفته شد) فالج مبتلا اولدی که فالج ایکی نوعدر بری مطلقا اعضادن برعضوه عارض اولان استرخادر و بری انسانک برشقنه عارض اولور استرخادر و بونوع دخی ایکی قسمدر بر قسمی بویوندن اشاغی ایاغه وارنجه طولا استرخا عارض اولمقددر که باش و یوز سالم اولور و بر قسمی من الفرق الی القدم برشقنه عارض اولور استرخادر و یقال فلجت الشیء فلجین ای شقته نصفین (وهو مفلوج مرد فالج زده) فالج مبتلا اولان کسند وهم مفلوج و فی المثل انامه فالج بن خلاوة بن فلان نسنه دن بری و خالی یم دیه جک برده ضرب اولنوره ر (اسراسر آکرته بول شد) بولی طوتولدی اسر اصلنده حبس معنسته در و اسیر بونندن مأخوذ در محبوس معنسته و عامه عسر بول دید کوری غلظدر و تقول من تزوج فهو طلیق قد استأسر ومن طلق فهو بفاث قد استنسر (وهو مأسور مرد بول گرفته) بولی محبوس اولان کسند (بسر باسور گرفته) باسور مبتلا اولدی و باسور برمرض معروفدر که اکثریا مقعدده و بورون ایچنده اولور جمی بواسیردر (وهو المبسور مرد باسور زده) باسور مبتلا اولان کسند و شمس ابتداء طلوعنده بسر دیرلر تقول صبحته والشمس حراء بسرة و بر کسند وقتی کمدن بر حاجت طلب اتسد ابتسر الحاجة دیرلر (جدر آله زده شد) قبار جقه مبتلا اولدی و چیمک چیقاردی تعبیر اولنور و جدری اول قبار جفک استیدر (وهو المجذور مر آبله زده) چیمک چیقاران کسند جدر مجذور دخی بومعنا در و اراض مجدرة دیرلر اول موضع که آنده جدری چوق اوله (حصر گرفته کیز شد) نجسی محبس اولدی و حصر اصلنده حبس معنسته در و حصر اعتقال بطن معنسته شایعدر که قبض اولمق تعبیر اولنور اسر احتباس بولده اولدینی کی یقال اعوذ بالله من الحصر والاسر و احصر دخی حصر معنسته در و فی الاساس حصر الرجل و احصر اعتقل بطنه و حصر فی کلامه دیرلر سوز سولر ایکن حصر اولسد عی معنسته یقال اعوذ بالله من العجب والبطر ومن العی و الحصر و تقول فی قلبه ولسانه ویدیه حصر ای ضیق و عی و نجل و حصر ملک معنسته اولدینی ملک اولان کسند خلدن محجوب اولدینی ایچوندن و محبسه دخی حصر اطلاق اولنور یقال

تعالی در فخره ده که فالج ابن رواد ابله ضرب مثل اولو که ابن رواد مذکور معتم و وثق قاضی القضای ابدی چشم بد زمانه اصابت ایدوب مفلوج اولدی آفت اشرافده آنک فالجی مثل اولوب اهل مدینه بر کسند دعا انهلر اصابه الله بفالج ابی دواد دیرلر ته لقه مماویة بحر عبد الملك بن مروان برص انس ابن مالک جذام ابی قلابه عی حسان صم ابن سیرین ابله ضرب اولنور (منه)

خله الحصر فی الحصر یعنی پادشاه آنی مجلسده تخلید آندی (وهو محصور گرفته کیز) غائطی محبس اولان کسند (خر خرة و خارا خار گرفته شد) خاره مبتلا اولدی (وهو مخمور مرد خار زده) خاره مبتلا اولان کسند که خار بقیه سکردن عبارتدر و یقال ما عند فلان خل و لا خراى خیر و شر و فی المثل خرابی الروقاء لیست تسکر قطعا کسندیه احسانی طوقونیمان غنی حقنده ضرب اولنور (زحر زحورا زحیر گرفته شد) زحیر علتنه مبتلا اولدی که استطلاق بطندن عبارتدر که شدت ابله یورک کیدوب دم ابله وجع عظیم ایراث ایدر (وهو مزحور زحیر گرفته) زحیره مبتلا اولان کسند و شدت و انین ابله تنفس معنسته دخی کلور تقول سمعت له زفیرا و زحیرا زحار دخی زحیر معنسته در (سعر سعرا دیوانه شد) دلی اولدی (وهو مسعور دیوانه) دلی اولان شخص ناقة مسعورة دیرلر مجنونة معنسته در اکثر کتب لغت بووجه اوزره واقع اولدی و بعضنده شووجه اورره تفسیر اولندی که ناقة زبانه نشاطندن دلی کی اولدی و دخی سعر الرجل دیرلر سموم اصابت اتسد و سعار آتشك حرارتی و زیاده آخلق معنسته در . س (نکس نکسا باز بیمار شد بیمار از پس بیماری) خسته خسته لکدن افاقت بولمش ایکن ینه خسته اولمق و منکوس اول جنین در که حین تولده اول طشره ایاقلری چیه و بو کیفیتین دیرلر . ط (قحط المطر باز داشته شد باران) یغمور حبس اولندی یعنی یاغمدی و فرا علم بایندن معلوم صیغه سیله اولمق اوزره روایت آندی (وقحطت الارض بی باران شد زمین) بر یغمور سز اولدی (وهی مقحوظة زمین بی باران) یغمور اصابت ایتمامش زمین (قحط القوم یقحط در افتادند مردمان) قوم قحطه دوشدیلر و زیاده اکول اولوب کاسده طعام ابقا ایمان کسند به قحطی دیرلر . ع (قلم اللسان برجسته کی گرفت زبان را) دیله اوراق سویلجیلر چقدی (وهو القلاع برجسته کی زبان) دیل اوزرنده چیقان سویلجیلر م (جذم جذام گرفت اورا) جذام مرضه مبتلا اولدی (وهو مجذوم و اجذم مرد جذام گرفته) جذامه مبتلا اولان کسند (زکمة زکامه و زکامه گرفته شد) زکامه مبتلا اولدی (ومزکوم مرد زکام گرفته) زکامه مبتلا اولان کسند و فلان زکمة ابویه دیرلر اول ولده که پدر و مادرك آخر ولدی اوله که اکا عجزه دخی دیرلر و ولد غیر صالحه زکمة سوء دیرلر شویله ملاحظه اولنور که اطلاقات مذکوره نك سینی بودر که بر کسند نطفه سنی زکام اولان کسند نك سومو کی کی القاتسدن کم بالنطفة دیرلر حذف بها المحطة المزکوم معنسته (شم على القوم شو ما شوم شد بر مردمان) قوم اوزرینه شوم اولدی

اکثر علماء لغت اشام شوم معنسته استعمال اولند یغنه زهرک بویلی ابله استشهاتدیلر بیته قشچ لکم غلان اشام کلهم کاشر عاد تم وضع فنظمه تعالی مضاف و منسوب نام تألیفشد دیدی که زهیرا حر عاد لفظنک خطا آندی بلکه احر نمود دیمک کرک ایدی و قداد مزبور ازرق ایدی دیدی (منه)

یعنی آنک سببی ایله قومه اوغور سزلق دوشدی شوم یمن مقابلی در وفلان کسنه نه
عجب اوغور سز در دیه جک یرده ماشامه و عامه ماشامه دیرلر (وهو مشؤم علیهم
واوشومت بر مردمان) واول کسنه قومک اوزرینه شو مدر و جری لهم الطائر
الاشتم دیرلر شوم معناسنه که افعل مصدر معناسنده استعمال اولنان قبیلند رضاء
دیوب ضر مراد اند کوری کبی وفي المثل اشأم کل امرئ بین فکیه و بین لحیه
دخی روایت اولندی یعنی هر کسنه نک شومی لسانده در وحديث شریفده وارد
اولدی که ایمن امرئ واشامه بین لحیه ودخی مقتل الرجل بین فکیه بومعنايه
قرب در واصغر صغیر معناسنه واجهل جاهل معناسنده استعمال اولندی بوباندندر
وفي المثل اشأم من اجر عاد که مراد حضرت صالحک فاقه سنی عقر ایدن قدار بن
سالف در ووالده سنک اسمی قدیره در لهذا قدار بن قدیره دخی دیرلر واشأم من عطر
منشم مثل مذکورک لفظ ومعنی و موردنہ اختلافات کثیره واقع اولوب میدانی
مجمع ده استقصاء اندی و این قتیبه دیدی که بنم استماع اندیکم اقاویلک احسنی بودر که
منشم برخاتون ایدی که جاهلیتده عطر وحنوط فروخت ایدر ایدی وبرقوم که
محاربه ایدوب جله سی اول حریده فانی وهالك اولسه لر وقوابینهم عطر منشم دیو
ضرب مثل ایدرلر ایدی و حجة بن الحسن در روایت اولندی که منشم برخاتون
ایدی که طیب فروخت ایدر ایدی وبرقوم محاربه قصد اند کده اللرینی اول
طیبه بآروب شو وجبهه تحالف و تصاهد ایدرلر که جله سی هلاک اولنجه جنک
ایدوب هرگز بر فردتولی و فرار ایمی و طیب مذکور ایله جنکه شروع ایدن
قومی فانی کور دکه قدوقوابینهم عطر منشم دیرلر ایدی (کظم خشمش فروخواره
شد) خشمی ساکت وساکن اولدی (وهو کظم خشمش فروخورده) خشمی
تسکین ایدوب اظهار اتمان کسنه (ومکظوم خشم فروخورده) ساکن اولان
غضب وبر کسنه دروننده اولان سربنی حفظ ایده میوب اظهار اتسه ما کظم فلان علی
جرته دیرلر وکظم الباب دیرلر قویی بنفسه سد اتسه وکظام قاپو ماندانی در سداد
معناسنده (ابن ابنا پلید کار شد) مأبون اولدی (وهو مأبون) ابند مرضنه مبتلا اولدی وهو
الابنة علت مأبونی مأبونک مرضی واصطلاح ادباده مرض مزبور دهاء السفیه اطلاق
ایدرلر تعالی دیدی که اطلاق مذکور شول زعمد مبنی در که مرض مزبور زیاده ترفه
وسعة عیشدن حاصل اوله وحاشاهم قال داء السفیه یلوح فوق جبینده شهدت بذاک
مواضع التحذیف وفلان یوبن بکذا دیرلر قبیع ایله ذکر اولونسه وابنه بشی دیرلر
برنسنه ایله تهمت اتسه وابنه عاب وابنه مدح معناسنده لکن مدح نادیده استعمالی

(غالب)

وقی الصحاح کظم
الرجل اجتمع فهو
رجل کظم والغیظ
مکظوم درون کتابده
واقع اولان ترجمه
جوهری قولده
موافق و اکثر نسخده
مکظوم کظم معناسنه
اولمق اوزره اشارت
اولندی و اساس
همباری بومعنايه
قربدر حیث قال
کظم الغیظ و انما اخذ
بنفسه فهو مکظوم
(منه)

غالب اولدی (بطین در دشکم گرفته شد) قارین آخریسنه مبتلا اولدی (وهو مبطن
در دشکم گرفته) یورک آخریسنه مبتلا اولان کسنه وفي الاساس وهو مبطن وبطین
ومبطن ومبطن ای علیل البطن وعظیم البطن واکول وخیص وبر کسنه د ولتمند اولدیفته
سرور اظهار اتسه نزت بدالبطنه دیرلر وعریض البطن ای غنی ه (عنه عتها
شوریده خرد شد) عقلی مشوش اولدی اول وجه اوزره که کاه عاقل وکاه مجنون کبی
معامله ایدر (وهو معتوه مرد شوریده خرد) عقلی مختل اولان کسنه اخفش دیدی که
رجل عتاهیه دیرلر احق معناسنه وتعتنه یجن معناسنه در

المضاعف

د (جد جدا نیک بخت شد) ایوبختلو اولدی (وهو محدود مرد نیکبخت) ایوبختلو اولان
کسنه جد دخی بومعنايه در وهو الجد بخت وجد فی عینی دیرلر بر تسنه کوزینه
بیوک کورونسه وفي المثل جد صغیر الحنظلی بر کسنه یه شر قرب اولدی دیه جک
یرده ضرب اولنور (جد بد بخت شد) یاره مز بختلو اولدی که رزقی کندودن منع
اولندی معناسنه زیرا حد اصلنده منع معناسنده در لهذا بواب وسجانه حداد دیرلر
(وهو محدود مرد بخت بد شده) بختی برامز اولان کسنه که رزقندن بی حظ معناسنده
وعرب اوزرلرینه بر مکروه توجه اند کده حداد حدیده دیرلر یعنی یامانع من منع
ایله در (بر حجه پذیرفته شد حبش) حبی قبول اولدی (وهو مبرور حج پذیرفته)
قبول اولمش حج وبر ومبره عقوق مقابلی یعنی ایولک واطاعت معناسنه کلور (وفي
المثل لا یعرف هر آمن بر) دوستی دشمنندن فرق ایتز دیه جک محله ضرب اولنور
وابر من هرة که هره ولدینه زیاده محبتندندر که اولادینی اکل ایدر تعالی در ده دیدی که ضرب
دخی اولادینی اکل ایدر کندویه ضرر قصد ایدر حشرات ظن اندیکی ایچون وهره
دخی اولادینی بواجلدن اکل ایدر بغایت عجیدر که اعق من ضرب وابر من هرة دیرلر اعق
من هرة دیرلر لکن میدانی اعق من هرة وابر من هرة مثلرینی مجمعه ایراد اندی وابر
من العملس ۹ (قرسر مازده شد) صووق اودری (وهو مقرر سر مازده) صووق اورن کسنه
قرصووق معناسنه در یوم قرولیلة قره دیرلر ورجل قراری دیرلر مکانندن حرکت اتمان
کسنه یه ودرزی به قراری دیرلر وفي الاساس لیس من شان القراری ان یدور
فی البراری وهو فی قره من العیش فی رغد وطیب * ظ (حظ حظاً بایخت شد)
بختلو اولدی (وهو محظوظ وحظیظ مرد بایخت) بختلو اولان کسنه ف (کف
نابیناشد) کوزسر اولدی کف بصره وکف بصره دخی دیرلر (وهو مکفوف مرد نابینا)
کوزسر اولان کسنه ضریر معناسنه جچی مکافیف کلوره ق (حق الرجل بالامر

۹ مصنف مستقصی
ده دیدی که عماس
بر کسنه در که
والده سی اندن ایچمک
ایچون سودا اندی
سودی و طرفه
قویوب کتور دکه
والده سی او یور
بولوب او یاندره فیه
جر ات اتمیوب
اخشامدن صباحه دک
النده کامه ایله
والده سی کدو او یانجه
توقف اندی بعضی
علمس دن مراد
ذبیدر علمس دن
مأخوذ در سرعت
معناسنه ذنب ولدق
وضع ایتد کد نکره
کوز دن غائب
اوله حق مقداری
اولا دندن غائب
اولیوب تربیه سنه
عظیم اهتمام ایدر
واپر من الذنب مثلی
بومعنايی تأیید ایدر
(منه)

سزاوارش مرد بکار) رجل ايشه لایق اولدی (و حقیق به) م و اوچ یاشنی چکوب در دینه داخل اولان دوهیه حق وحقه دیدکری یوک یوکنوب انتفاعه لایق اولدینی ایچوندر (و محقوق به) م وحقه کذا سزاوار شد مردرا چیزی) رجله لایق اولدی فلان نسه (دق دقانب دق گرفته شد) جای دقه مبتلا اولدی (وهو مدقوق تب دق گرفته) جای دقه گرفتار اولان کسنه جوهری دیدی که دقیق و دقاق و دق غلیظ مقابلی در و جای دق بوندن مأخوذ در و رجل دقیق دیرلر خیری اولیان کسنه و مادقنی و ما اجنی دیرلر عطیه امیدی ایله فلان کسنه و واردم اصلا برشی ویرمدی دیه جک محله ل (سل سلا و سالا و سلا لة علت سل گرفته شد) سل مرضنه مبتلا اولدی (وهو مسلول مرد سل گرفته) سل مرضنه مبتلا اولان کسنه و سل السخیمه من قلب دیرلر دروئندن حقد و حسدی ازاله اتسه یقال الهدایا تسل السخام و تحل الشکام م (جم تب گرفته شد) جایه مبتلا اولدی وهو محوم مرد تب گرفته) جایه مبتلا اولان کسنه ن (جن دیوانه شد) دلی اولدی (وهو مجنون مرد دیوانه) دلی اولان کسنه و نخلة مجنونة ای شديدة الطول

وجن طوین کسنه به
فارسیه دیو فرسا
و دیوزده و سایه زده
دخی دیولر (منه)

المقتل العین

د (جید یجاد جوادا) جیمک غمیله (تشنه شد) صوسز اولدی (وهو مجود مرد تشنه شده) صوسز اولان کسنه غنی اولیه که لفظ جود اول یغور در که قطره سی بیوک و نافع اوله پس ائی لاجاد الی لقائک عبار تنک معناسنی بن سکا ملاقی اولغه تشنه یم دیمک ایکن جود ماده سندن مجهول صیغه سیله تعیر اولدینی تفؤل قصیده در بیابانه مهلکه دیه جک یرده مفازه و بیلان صوقان کسنه به سلیم دیدکری کی ثعالبی مهبج نام تألیفنده دیدی که شان مابین لیل السلیم و لیل السالم فی فراش النعیم ل (عیل صبره نماند شکیب او) آنک صبری قالمدی عولدن مأخوذ در غلبه معناسنه عاله الشی دیرلر غلبه معناسنه و فی المثل عیل ماهو عائله یعنی اکه غالب اولان مغلوب اولسون بر کسنه ناک کلامندن یابر غیری نسه سندن تعجب اولند قدده دعا مقامنده ضرب اولنور

المقتل اللام

ع (نخی الرجل نخوة کبر آور شد مرد) رجل تکبر و تعظم آندی ر (عری الرجل عروا تب لرزه گرفت مردار) حی دیرمه سی اخذ آندی رجلی یعنی حی اخذ ایدوب رعد و لرزه طوندی (وهی العرواء تب لرزه) ایستمه دیرمه سی که اول اخذنده ظهور ایدر عراء شدت برد معناسنه و فی الاساس شمال عربیه ای بارده و فی المثل اهلك فقد عربت یعنی اهل و عیالک جانبنه سرعت ایله زیرا صوو و غه

(دوشدیک)

دوشدیک * ش (غشی علیه غشیایهوش شد مرد) رجلك عقلی کتدی که اوغوندی تعیر اولنور (وهو مفشی علیه مرد بیهوش شده) عقلی کیدن کسنه غشاوة اصلنده اصلنده پرده و غشی بور و مک معناسنه تغطیه کی بیهوش اولان کسنه به مغشی علیه اطلاق اولدینی کویا عقلنک اوزرینه پرده چکلدی و فی المثل غشتم یغشی الشجر یعنی بر سیل در که او کینه کلن آغاجی باصوب قیزار بر کسنه دینی جرأت و دوشمندن یوز دوندر مکله تعریف مقابله ضرب اولنور * ص (حصی الرجل سنک ریزه بدیده آمده شد در کیز گاه مرد) رجلك مثانه سنده اوافق طاش ظاهر اولمش اولدی (وهو محصی مرد سنک در کیز گاهش بدید آمده) مثانه سندا اوافق طاش ظهور ایتمش کسنه * ق (لقی الرجل لقوه گرفته شد مرد) رجل لقوه مرضنه مبتلا اولدی یعنی یوزی و کوزی اکلدی (وهو ملقو مرد لقوه گرفته) لقوه به مبتلا اولان کسنه ن (منی بالامر مبتلا شد بکار) ایشه مبتلا اولدی (وهو ممنوء به مرد مبتلا شد بکار) ایشه مبتلا اولان کسنه تقول ولا منونک بلم تمن بئله * ه (زهی الرجل متکبر شد مرد) رجل متکبر اولدی (وهو مزه و مرد مجب) متکبر و مفتخر اولان قال یمت لنا صاحب مولع بالخلاف * کثیر الخطاء قليل الصواب * الج لاجا من الخفساء * و ازهی اذا ماشی من غراب * والحمد لله علی جزیل نعماته تم ترجمة ابواب الثلاثی و لنشر ع فی تحریر ترجمة المزیادات الثلاثة والله المستمل لصعایب الامور انه علیم بذات الصدور و صلی الله علی نبینا محمد و آله و صحبه اجمعین

باب افعل یفعل افعالا

آ (ابدا الامر آغاز نهاد کار را) ایشه ابتدا آندی (و آفریدن) و یار اتمق و الله المبدی و الماعد و بر کسنه مضطرب قالوب الی هرشیدن اوزیلسه فلان مایبدی و ما یعید دیرلر (ابراه من الدین یزار کرد اورا ازوام) آنی بور جدن تخلص آندی (ابراه الله من المرض) خلاص داد خدای تعالی اورا از بیماری) حضرت الله آنی خسته لکدن تخلص آندی و فلان باری من علته دیرلر خسته لکدن قور تولسه قال یمت حق علی الباری من اعتلاله * ان یؤدی شکر الباری علی ابلاله (ابطأ فی الامر در نک کرد در کار) ایشه بطؤ آندی که او یا لا آندی تعیر اولنور (ابطأ علینا فلان دیر آمد بر ما بهمان) کیم کلدی بزه فلان کسنه (ما ابطأک و ما ببطأک عنا) دیرلر بزه کیم کلمه که نه سبب اولدی معناسنه و فی المثل ابطأ من غراب نوح علیه السلام و ابطأ من فند * عایشه بنت سعد ابن ابی وقاصک غلامی ایدی عایشه مزبوره آنی مدینه ده اقتباس نار ایچون کوتدر مش ایدی واروب برسته مقداری مصرده اکلند کد نصکره الیه آتش آلوب سرعت ایله کتور رایکن ایاغنه طاش طوقندی تعست الجملة دیدی قال یمت مارأینا

(۳۸) (ثانی) (اقصی)

صلاح صفدی غیت
منجم تألیفنده دیدی
که عرب برقاج کلدی
مجهول صیغه سیله
استعمال ایدرلر مع
هذا معلوم معناسنه در
زهی الرجل غنی
بالامر نتجت الشاة
دهش و شده الرجل
وسقط فی بده (منه)
معلوم اوله که بو قیصر قلیل
البناعة و حقیر قصیر
الباعة یعنی مترجم الکتاب
دیر که مصادر ابواب
ثلاثی قیاسی و مطرد
اولما فله اول مصدی
صکره فعلی بیان اولغی
اولی ملاحظه اولمش
ایدی لکن مزیداتک
مصادر قیاسی و مطرد
اولغله مصدر لرینه
تعرض اولغیموب
فعللری ترجمه اولغی
صواب ملاحظه
اولندی و مصنفک بعض
اهمال ایدیکی الفاظ
مصادر زوزنی و نواج
بیوقوف ده موجود
اولان بعض مصادرک
افعالی سیاه ایله تحریر
و ترجمه اولغیمدر (منه)

الغراب مثلاً اذ يمشي بجي بالشملة غير فندار سلوه قابسا فتوى حولاً وسب العجالة
(اجزأه الشيء بس بود اورا چیز) نسته اكا كفايت اندى واجزأى كذا ديرلر كفايت
معنائه وبن سكا فلان كسندك غناسى ويردم ديه جك محله اجزأت عنك مجزأ فلان
ديرلر ومرعى نك اشجارى ملتقى واوتى كركى كى بتسه اجزأ المرعى ديدكلى
ما كولاتى حيواناته كافى اولدينى ايجوندر (اخطأ فى الكلام خطا كرد در سخن) سوزده
خطا اندى كه صواب مقابلى در (اخطأ الطريق كم كرد راه را) يولى غائب اندى كه
اگرى بوله كندى (وهو الخطاء خاتك قحى ومد ايله وهو الخطأ قصر ايله معروفدر
اموى ديدى كه اول كسندك طوغرى سويليم ديو قصد ايتش ايكن خطا اتسه اكا
مخطى ولايق اوليان كلام سويلكه عمد ايدن كسنديه خاطى ديرلر وفى المثل اخطأ
تؤك حاجت طلب ايدوب مطلوبه ظفر بوليان كسنديه ضرب اولنور وعرب
بدعا مقامند خطا الله تؤك ديرلر يعنى حاجتكه ظفر بولم واخطأت اسألك
الحفرة حاجتى محله عرض ايتيان كسند حقتده ضرب اولنور (ادفأه كرم كرد
اورا) آنى قيزديردى (دفء لينا ودفء يومنا) كيجه مزوكوند مزاسى اولدى كه دفءدن
ماخوذدر سخونة معنائه ودخى انسانه لباس وحيواناته صوف ووبر مثلو نسته
دفء ديرلر قيزمغه سب اولدينى ايجون ورجل دق ديرلر كندوبى قيزدير جق نسته
كيسه ورجل دفآن دخى بو معنائه در مؤتى دفأى در وبر كسند قيزه جق نسته كيدى
ديه جك يرده تدفأ بالنوب واستدفاً به ديرلر (ارجأ الامر تأخير كرد كار را) ايشى
تأخير اندى (وهم المرجئة ايشان تأخير كنند كاند) آنلر تأخير ايديجى قوم در كه
فرق اسلاميه دن بر قومدر كه على نيتدن تأخير اندكلى ايجون بولقب ايله تلقب
آنديلر پس بو وجود اوزره مهموز اولور واكر يائى اولوب مرجى لفظنه نسبت
اولنور ايسه مرجيد ديو تلقب اولندكلى رجالى غالب اولدينى ايجوندر زيرا
مذهبلى بودر كه بر كسند مؤمن اولدقده اكا معصيت ضرر ايتمز كفر ايله طاعت
مفيد اولدينى كى تقول عش ولا تقتر بالرجاء ولا يفرر بك مذهب الارجاء (ارقأ
السفينة بلب رسانيد كشتى را) كى يى دريا كنارينه يتشدردى كه اول موضعه صرفاء
ديرلر (اطفأ السراج بكشت چراغ را) چراغى سويندردى وسموز قوينه مطفئة
الرحف ديرلر زيرا كباب اولندقده ياغى اريوب آتشى سويندر وداهية عظيمة
دخى مطفئة الرحف وايام برد العجوزه مطفى الجرديرلر (اظمأ تشنه كرد اورا) آنى
صوصاندى وفى المثل اظمأ من الحوت عرب شويله زعم ايدرلر كه باليق صوا ايجنده
ايكن يند صوسدر قال مولانا جامى قدس سره بيت ماهى اندر آب جويست آب

معرى ديدى كه كلام
عريده افعال وزنى
همزه نك كسى ايله
البته مصدر اولور
الادرت كه كه آنلر
مصدر دكدر اعصار
واسكان وامااض كه
سود چاقا بيق
ظومدر وانشاط اول
قوبودر كه قوغاسى
برچكمك ايله طشره
جيقه يقال بثر انشاط
يخرج منها الدلو يجذبة
واحدة منه
بعضلى انسان لفظى
زياده ايتديلر منه
ابوالفرج اصبهانى
كتاب الاغلاقي ده
ديدى كه ضرب مثل
اولنان فندماده سند
اختلاف اولندى بعضيلر
قاف وبعضيلر قاليله
در ديديلر اصح اولان
قاليله در منه

جو ميزند بر چشم وكوشش آب جو (اقراء القرآن بيا موخت اورا خواندن
نبر) اكا قرآن او قومق او كرتدى كه اكا قرآن او قوتدى تعبير اولنور (اقراء السلام
سلام خواند اورا) اكا سلام او قودى قرأ السلام دخى بو معنائه در كه سلام كوندردى
تعبير اولنور (اقرأت المرأة فى نماز شد يياك شدن) حايض اولدى يياك اولدى خاتون
(وهو القروء والقروء حيض ياطهرو هى القروء والاقراء ج) اكلاآت الارض ياكياه
شد زمين (زمين اوتلى اولدى كه افعال همزه سى صيرورت ايجوندر وكلا مطلقاً
اوت معنائه در ياش اولسون قورى اولسون واول زمينه مكلا ديرلر وكلاءة حفظ
معنائه اولغله كى يى بيلدن حفظ ايدن موضعه كه بزم لسانخزده ليمان تعبير اولنور
وچايك كنارينه دخى مكلا وكلا تسميه اولنور صرفاً السفينة معنائه وفى المثل من
مشى على الكلاء قذفناه فى الماء يعنى چاي كنارنده يوروين كسنديه بز صوبه آتوز
موضع تهمته واران كسنديه بز لوم ايدرز ديه جك يرده ضرب اولنور (الجأ اليه
ملتجى كردا نيد اورا بدو) آنى فلان نسته التجا اتدردى يعنى اكا محتاج ومضطر
اندى بيهق بستم بركارى داشتن عبارتيله تفسير اندى بو معنائه مناسب در وفى الاساس
الجأته الى كذا ولجأته اى احوجته واضطرته (انياه كذا وبكذا آگاه كرد اورا
بفلان چیز) فلان نسته دن آنى خبردار اندى نبأخبر معنائه نبى لفظى آندن ماخوذدر
خبر من عند الله معنائه كه اصلنده نبى در (انسأ الله اجله تأخير كرد خدادرا جلش)
حضرت الله آنك اجلنى تأخير اندى ونسأ فى اجله دخى بو معنائه در (انسأ الدين
تأخير كرد اورا وام) آنك بورجنى تأخير اندى يعنى وقى حلول ايتشكن ينه برآز
زمان مهلت ويردى ثلاثى سنك مصدري نساء در مد ايله يقال من سره النساء ولانساء
فليخفف الرداء ولياكر الغداء وليقل غشيان النساء (انسأ شعرا از خود شعر گفت)
كندودن شعر سويلدى (انسأت الريح السحابية بر انكخت باد ابر را) ريح بولودى
قوپاردى يعنى احداث اندى واول ظهور ايدن سحابه نشاء ديرلر (انسأ الله بيا فريدهش
خدا) حضرت الله آنى خلق اندى (انسأ يفعل كذا آغاز گرفت كردن فلان كار را)
فلان ايشى ايشلكه شروع اندى ب (اترب الرجل توان كرشد مرد) رجل غنى
اولدى معلوم اوله كه تراب طوبراق معنائه اولغله ترب الرجل ديوب فقير اولدى
معناسى مراد اولدينى زياده فقرندن ترابه ملاصق اولدى معناسى ملاحظه سيله در
وعرب بدعا مقامند تربت يداك ديرلر فقير اولوب خيره اصابت اتمه معنائه
واترب الرجل ديوب مستغنى اولدى معناسى مراد اولندينى شو مرتبه مال فراوانه
مالك اولدى كه تراب مقدارى كثرى وار ملاحظه سيله در لهذا بر كسند فقير ايكن

عند مزده موجود
اولان نسخ متعدد
پناه گرفت اورا عبارتى
ابله تفسير عامه كتب
لغته مخالف ملاحظه
اولنور منه

غنی اولسه اترب بعدما ترب دیرلر (اترب الکتاب خاك افشاند نوشته را) مکتوب
اوزرینه طوپراق صاحبدی و فی الحدیث اتربوا الکتاب فانه انجح الحاجة (اتعبه
برنجاندش) آتی انجندیکه اکا زجت ویردی تعبیر اولنور و یقال استخراج المعاممة
لخواطر و فی المثل اتعب من رايض مهر (اتعبه هلاك كردش) آتی هلاك اتندی (اتعب
النار روشن کرد آتش را) آتشی ایدین اتندی یعنی اوزرینه قوری نسنه قویوب
علموندردی و اول نسنه ثقب دیرلر و برکسنه نك صقالتک اطرافی آغارمه باشلاسه
ثقب الثيب فی الحیثه دیرلر (اجذب جناب القوم باقسط شد حوالی سردمان) قومک
اطرافی قحط اولدی (وهو الجذب) قحط که خصب مقابلی در جدوب ج و الجذوبة
یقال جذب المكان جذوبة و مکان جذب و جذیب مصنف نوابغ ده دیدی که من
کان آدب کان رحله اجذب و فی المثل الجذب اسرا للهزیل یعنی آریق اولان حیوانه
قحط مناسب در فقیر اولان کسنه غنی اولوب طغیان اتسه ضرب اولنور (اجرب
الرجل خداوندشتران یا کو سفندان کرکین شد مرد) اوبوزدوه لر یاقویونر صاحبی
اولدی رجل (اجلب علیهم بخيلة بانک کرد زایشان بلشکرش) قومک اوزرینه
عسکری ایله فریاد ایدوب جیفلدی ایلدی (وهی الجلبة آواز لشکر) عسکرک صدا
و صیحه سی و اجلاب جمع اتمک و برشردن برشهره بیع ایچون کتوردکری متاعه
جلوبه دیرلر و جراححت ایو اولدقده اوزرنده بتن دری جلیب تسمیه اولنور جلب
الجرح و اجلب الجرح دیرلر یاره نك اوزرنده دری بته (اجنب جنابت رسیده شد)
جنب اولدی یقال رجل جنب و قوم جنب تجنب و اجتنب دخی بو معنایه در (احذب
کوز پشت کرد) صیرتی کوز اتندی یقال (ناقة حدباء حدباء) زیاده هزاردن صیرتی
کوز اولدی معنایه حدب حروفنه راضم ایدوب رباعی اندیلر (ومهربان کردانید)
و محبتو اتدی حدب علیه دیرلر محبت اتندی معنایه تقول فیه ماشئت من العطف
والحدب علی حفدة العلم والادب (احقه در حقیقه نهاد اورا) آتی هکبه یه قودی
(اخضبت الارض بانعمت فراخ شد زمین) نعمت و اسعه ایله اولدی زمین که بوللوق
اولدی تعبیر اولنور اجذبت مقابلی در فلان حصیب الجناب دیرلر سخی معنایه
جذیب الجناب لیتم معنایه اولدینی کبی (وهو الخصب فراخی نعمت) نعمت چوق
اولق (اخطب نزدیک آمد شکار) صید قریب اولدی یقال (اخطبك الصيد ای
امکنک و دنامنک) (اذرب تیز کرد) کسکین اتدی سیف ذرب دیرلر کسکین قلیغ معنایه
وسلیطه و دل آزار اولان خانونه ذریه دیرلر (اذنب کناه کرد) کناه ایشلدی
(وهو الذنب) کناه ذنوب ج (اذبه برد اورا) آتی سوردی و کیدردی ذهب لفظی

(لازمدر)

لازمدر کاهی همزه ایله متعدی ایدوب اذبه و کاهی حرف با ایله متعدی ایدوب ذهب به دیرلر
فرضا بر مکاندن بر نسنه ی کیدروب کندو اول مقامده قالسه اذبه واکر اول نسنه ی
کیدردکده کندو آنکله معا کتسه ذهب به دیک کرك و فی المثل ذهب هیف لادیاتها
فلان کسنه اسکی خویین ترك اتندی دیه جک یرده ضرب اولنور و ذهب فی ضل ابن
أل باطل ایشه شروع ایدن کسنه حقننه ضرب اولنور ذهب فی الضلال والالال
دخی روایت اولنور و ذهب فی الیهیری دخی بو مقامده ضرب اولنور (اذهب
المصحف زرانده و دکرد مصحف را) مصحفی تذهب اتدی (ارجبه بزرک داشت
اورا) آتی تعظیم اتدی (ارجب فراخ شد یافراخ کرد) واسع اولدی یا واسع اتدی
(ارقبته دارا رقی کرد اورا سرای را) سرایی اکا رقی اتدی ارقابدن مأخوذ در که
ایکی کسنه بری برینک موتنه مترقب اولمقدن عبارتندر ورقی الدار اکا دیرلر که بر
کسنه بر سرایی آخر کسنه یه شو و جهله قول و قرار ایده لر که اکر بن سندن اول
هلاک اولورسم سرای سنک اولسون اکر سن بندن اول هلاک اولورسک بینه خانه
بنم اولسون (ارکبه الفرس بر نشانده اورا براسب) آتی آتد بندردی یقال (استرکبه
فأرکبی) و فی المثل ارض من المركب بالتعلیق یعنی امرک عظیمندن صغیری ایله قناعت
ایله بعض حاجت ایله قناعت ایله دیه جک محله ضرب اولنور (ارهبه بتو سائید
اورا) آتی قورقوتندی رهب دن مأخوذ در قورقق معنایه یقال الرهباء من الله والرهباء
الی الله والتماء بیدالله و تقول یقشع الاهداب اذا وقع منه الاهداب و فی المثل رهوت
خیر من رجوت و رهباک خیر من رهباک یعنی خلق سندن خوف اتمک خلق سکا
مرحمت اندک لرندن خیر در زیر خوف عظمتدن و مرحمت ضعف و ذلدن ناشی در
(اسهب فی کذا از اندازه بیرون رفت در فلان کار) فلان ایشه حدی تجاوز اتدی
(اسهب فی الکلام) دیرلر اطناب اتدی معنایه وهو مسهب هانک قحیله نوادر دندر
کسر ایله جائز دکلدن (واسهب الرجل) دیرلر برکسنه ی میلان صوفقه عقلی کتسه
(اشرب الابيض حرة آشامانیده شد سید سرخی را) آق نسنه یه قیرمزلیق
ایچوریلدی یعنی آق اولان نسنه یه قیرمزلیق مختلط اولدی که آق قیرمزلی به مائل
قیلندی دیو تعبیر اولنور و اشراب آمیختن ایله تفسیر اولندی (اشرب فی قلبه حبه
آشامانیده شد در دل اودوستی وی) آنک قلبنده فلان نسنه نك محبتی ایچوریلدی قال الله
سبحانه و اشربوا فی قلوبهم العجل حب العجل تقدیرنده در و برکسنه القا اولان کلامی
کرکی کبی فهم اتسه شرب مالتی علیه دیرلر و اشراب الشی دیرلر بویوتی اوزادوب
بر نسنه یه نظراتسه (احبه شینا بیاری داد اورا چیزی) بر نسنه ی اکا یولداش اتدی

جمع صیفه سیله ذکر
اولدینی هیف اسم
جنس اولدیننه بناء
در و لام الی معنا سنه
در یعنی هیف اسکی
عادتیه عودت ایدوب
اسمه باشلدی و عادت
ایشایی قور و تقدر (منه)
مرکب جائز در که
رکوب معنایه اوله
یس معنای مثل بودر که
اکر دایه رکوب
تمکن اولمزه بعضی
متاعی اکاتعلیق ایله
قانع اول مرکوب
معنایه دخی اولق
جائز در پس معنی
بودر که اکر دایه
همیشه رکوبه قادر
اوله منسلک توبت ایله
رکوبه قناعت ایله کذا
فی الجمع (منه)
ابن الاشراف نوادرده
دیدی که افعول و زنتک
اسم فاعلنده مفعول
دیرلر عینک کسری ایله
مفعول کلر عینک قحی
ایله الاوچ کله ده
احصن فهو محصن
واسهب فهو مسهب
والفتح فهو ملحق ای صار
مفلسا و ابن البری
ایو علی دفدا دیدن
نقل اتدی که برکسنه
خطا اولان کلامده
اطناب ایته رجل
مسهب دیرلر هانک قحی
ایله واکر صواب
اولان کلامده اطناب
ایته رجل مسهب
دیرلر هانک کسری
ایله (منه)

ودخی اصحب فلان دیرلر برکسنه نك اوغلی رجولیت مرتبه سنه بالغ اولسه کویا اول
فرد ایدی صکره یولداش صاحبی اولدی واصحب الماء دیرلر یوزی یوصون باغلاسه طحلب
معنا سنه زیر اصحاب طحلب معنا سنه کلور وتوی یولتمش دری به ایدیم مصحوب وقابو غی
صولتمش آغاچه عود مصحب دید کلری قیل دری به وقابوق اغاچه مصاحب
اولدینی ایچوندر (اضرب عن الامر دست بداشت از کار) ایشال کتوردی یعنی فارغ
اولدی عن ایله متعدی اولور واضرب فی بته دیرلر برکسنه خانه سنه مقیم اولسه واول
ییلان که اصلا حرکت اتمیه مضربه دیرلر (اطربه الفرح والغم بی آرام کرد اورا شادی
یا اندوه) بی قرار ایدی آتی سرور یا غم طرب بر خفت در که فرح دن وغدن حاصل اولور
(وهو الطرب) واول بی آرام لغه طرب دیرلر (اطلبه روا کرد حاجتش را) آنک حاجتن
روا ایدی یقال (طلب منی فاطلبته ای اسعفته) اطلبه الفقر بطلب کردن انکخت اورا
درویشی (فقیر لقی آتی سؤاله تحریک ایدی یعنی فقیر اولدیفندن دریوزه ایدی اصداد
دندر وصو وصرعی اوزاق اولسه اطلب الماء والکلاء دیرلر یعنی طلبسز نائل اولتماز
وفی المثل اطلب تطفر یعنی طلب ایله که مراده نائل اوله سن مقصوده طلبی ترغیب مقامنده
ضرب اولور قالوا الظفر نان للطلب ویرقونیک صوبی درین ده اولسه بئر طلب دیرلر
(اطلب فی کذا دور اندر شد در فلان کار) فلان ایشده اوزاق کتدی که اوزا ایدی تعبیر
اولور یقال (اطلب فی الکلام ای بالغ فیه) اعته خوشنود کرد اورا (آتی خوشنود وراضی
ایدی) وهی العتی خوشنود کردنی (راضی اتمک برکسنه برکسنه به اساءت اتمکدن رجوع
ایدوب سرور اتمک شروع اتمه اعتنی فلان دیرلر) اعجبه الشئ بعجب آورد اورا چیز
آتی سنه عجب کتوردی یعنی ادراک امر غریب ایدردی لهذا مشبهه ابو العجب تسمیه اولور
وهو امر عجیب احداث ایدن کسنه به دخی دیرلر) اعجب بنفسه خوش آمد خود را
خویشتن (کندی به کندی خوش کلدی که کندو کندوی بکندی تعبیر اولور
وآندن عجب ایله تعبیر ایدرلر و بومعنا تکبره مؤدی اولغله عبارت مذکوره کبر آورد
عبارت به دخی تفسیر اولندی واستعجب زیاده تعجب ایدی معنا سنه در وفی المثل عجب
من ان یجی من جن خیر قصیر القامه اولان کسنه دن خیر کلز دیه جک یرده ضرب
اولور واعجب حیا نعه حی برکسنه نك اسمی در که برکسنه آندن سؤال ایدی اصلا
بر سنه ویرمکله بومعنا دن غیر یلره شکوی اتمکده بومثلی ایراد ایدیلر یعنی حی دولته
مغرور اولغله بخل ایدی بخیل حقنده ضرب اولور (اعرب کلامه پید اکرد
سخنش را) کلامی آشکاره ایدی یعنی فصاحت اوزره سویلوب اعربانده لحن ایدی
(اعشبت الارض با کیه شد زمین) اوتلو اولدی یعنی اوتی بتدی (وارض معشبه

این الانباری اطلب
فلان فی کذا عبارتک
معنا سنه دیدی که
اول شینک وصفنده
جهد و مبالغه ایدی
وهر نسته به جدوسی
ایدن کسنه به مطب
دیرلر ولفظ اطلب
طرب دن مأخوذ در
فی القوس طرب دیرلر
ظهرنده طول اولسه که
فرسده عیدرو اول
فرسه اطلب دیرلر
مؤنثی طنباه در (منه)

(وعاشبه)

وعاشبه زمین کیه ناك) اوتلو زمین (اعشبت انزل) یعنی اوتیه اصابت اتم پس بومقامه
نزول ایدرم وتقول اقبل وادیهم واعشوشب واستأسد فیه النبت واغلوب واعشوشبت
الارض مبالغه ایچوندر وارض فیه تعاشیب دیرلر اگر متفرق اوت بتسه وعشب
یاش اوت معنا سنه قورو اولد قجه حشیش دیمزلر وفی المثل عشب ولا بعیر یعنی
اوت چوق لکن اکل ایده جک دوه یوق اول بخیل حقنده ضرب اولور که مال
فراوانی وار ایکن کندویه وغیری به اتفاق اتمز (اعطبه هلاک کردش) آتی هلاک
ایدی عطیدن مأخوذ در هلاک اولمق معنا سنه تقول رب اکلة من رطب کانت سبیا
فی عطب (اعقبه ندما عاقبت داد اورا پشیمانی) عاقبتنده پشیمانلق ویردی یعنی اول بر
ایشی ایشلیدی صکره پشیمان اولدی (اعرب فی کلامه غریب آورد در سخنش) سوزنده
غریب ونادر اولان کلام ایراد ایدی یقال (تکلم فاعرب ای جاء بغرایب الکلام
ونوادره) ویرکسنه کلامی افصح ایدوب نوادر ایراد ایله اعرب فی کلامه واعرب
دیرلر چوق کولسه اعرب فی خجکه دیرلر ویرمکلت اوجوزلق وبوللق اولسه ارض
لایطیر غرابه اید کلری غراب اوجوزلق وخصب ورخاسی اولان زمیندن مفارقت
اتمکی ایچوندر (اغضبه بخشم آورد اورا) آتی غضبه کتوردی که طارلتدی تعبیر
اولور ویرکسنه سریع الغضب اولسه اکا غضبه دیرلر و حیات ده اولان کسنه به
غضب اتمه غضب لفلان وهلاک اولمش کسنه به غضب اتمه غضبت بفلان دیرلر
وفی المثل غضب الخیل علی اللحم الدلاص نفی اولیان محله غضب ایدن کسنه حقنده
ضرب اولور والغضب غول الحلم یعنی غضب عقله غالب اولوب هلاک ایدر و یقال
أیة غول اغول من الغضب (اقربت الحامل نزدیک شدن آستن بزادن) حامل اولان
خاتون وضع جل اتمکد قریب اولندی (اکتبه قصیده بنوشتن داد اورا) قصیده
یازمغه اکا برقصیده ویردی (واکتبی هذه القصیده) بکا شو قصیده بی یاز که املها
علی معنا سنه (اکتبه الصید نزدیک آمد بوی شکار) صید اکا یقین کلدی کشدن
مأخوذ در قرب معنا سنه اساسه دیدی که اکشک الصید ای امکانک من کاتبه یعنی
صید سکا شول مرتبه قریب اولدی که سکا اوموز باشنه رمی اتمکد امکان حاصل
ایدی وکثبه بیوک چناق طلوسی سوده دیرلر جچی کتب کلور فلان یخطب الکشب
وخاطب الکثبه امثال دندر اصلی بودر که برکسنه بر قومد قیز دیله مک بهانه سیله کلور
اقصای مرادی بکاضیافت اتسونلر دیمک (ورماه من کتب پینداخت اورا از نزدیک)
صیده رمی ایدی قریبدن (اکذبه دروغ زنیافت اورا) آتی یا لانجی بولدی که همزه
وجدان ایچوندر اتمکده کبی وناجده اکذاب لفظی هویدا کردن دروغ کبی ویر دروغ

بعض نه خنده واعرب
فی خجکه قهقهه خندیده
عبارتی وانع اولدی
(منه)
وفلان کینه بودی
دیه جک محله انه من
المغشوب علیهم دیرلر
کذا قاله المصنف
فی الاساس (منه)

داشتن ایلله دخی تفسیر اندی (الهب النار بیفروزانید آتش را) آتشی علوندردی
 و صوسر کسنه یه لهابن و لهان دیرلر و لهب آتش علوی در که لسان النار و فارسیده
 زیانه آتش دیرلر و ابولهب کینه سی زیاده جالی اولدینی ایچوندی بهیق الهاب
 لفظنی نیک دویدن اسب عبارتیه دخی تفسیر اندی (انجب الرجل فرزند
 کوهری زاد مردم) رجل اصل و کزیده ولد طوغوردی یعنی نجیب ولدی دنیایه
 کلدی و نجیب کریم معنانه در (انشب فیه اظفاره سخت کرد روی ناخناش را)
 اکا طرناقلرینی محکم باتوردی و بوغازده کموک طورسه نشب العظم فی الخلق دیرلر
 (انهبهم المال بتاراج داد ایشان را خواسته را) آنلره مالی یاغما اتوردی و هب
 غنیمت و انتهاب هر کس استدیکنی آلق معنانه در که قاشمق تعیر اولنور و خلق
 بر کسنه یه طعن اتسلر نهب الناس فلانا و کلب بر کسنه نك باجانه یا پشه نهب
 الکلب عرقوبه دیرلر و فی المثل لاتدع کلبک ینهب الناس (وهو النهب یغما کردن)
 یغما اتمک نهاب ج یقال و قعوا فی النهاب و النهایه ت (اثبت الثی استوار کرد
 چیز را) نسنه یی محکم اندی و خسته نك بر کسنه دن مفارقت اتاسه اثبت السقم دیرلر
 و رجل ثبت و ثبت عاقل و متماسک معنانه و بددعا مقاننده اثبت الله لیدک دیرلر
 یعنی حضرت الله سربکی دائم اتسون سکا (اثبت اسمه فی الدیوان بنشت نام
 ویرا در دیوان) اسمنی دفتره یازدی (اخبت الله والیه فروتنی کرد مرد خدای را)
 حضرت الله تواضع اندی خبت دن مأخوذ در المطمئن من الارض معنانه
 (استخذه عالاک کردش) آتی بالکلیه هلاک اندی و فی الصحاح استخذه ای استأصله
 (اسکت خاموش کرد اورا) آتی اسکات اندی که صوصدردی تعیر اولنور
 و سکت دائم السکوت معنانه در و بیلان که ناکهانی صوقه خبردار دکل ایکن
 اکا حیة سکات دیرلر و فی المثل سکت الفا و نطق خلفا احنف مجلسنده بر کسنه وافر
 زمان ساکت اولدی که احنف تعجب اندی بعده دیدی که یا ابا بحر سن شو
 مسجدک شرفدسنده مشی اتمکه قادر میسن احنف بو مثل ایراد اندی ابن السکیت دیدی
 که براعرابی بر مجلسده شرطه ایدوب شرمنده اولدی پارمغیله دبرینه اشارت ایدوب
 انها حلف نطق خلقا دیدی (اصمتم و فی المثل الصمت حکم و قلیل فاعله لقمان حکیم معنانه
 حکم و قلیل فاعله لقمان حکیم حضرت داود علیه السلام حضورینه واروب کوردی که درع
 نسج ایدر یایدیفکر نه در دیوسؤال اتمک مراد ایتدی ینه سکوت ایتدی حضرت داود
 درعی اتقام ایدوب ایاغ اوزرینه قالدی و کیدی و دیدی که نعم اداة الحرب پس لقمان
 مثل مذکور ی ایراد ایتدی و فی مثل آخر الصمت یکسب اهله الجنة) یعنی صمت صامت

و معصوم سکوت
 اتسون ایچورالینه
 ویردکار نسته به سکیته
 دیرلر و دخی رقیه
 الکلب العظم خواسی
 بیت سخن بددهن
 میگذرد مودی را
 سخن تلخ نخواهی
 دهش شیرین کن
 مضوی اوزره بدکویلرک
 اغرنی طومق ایچون
 ویردکاری نسته به سکا
 دیرلر (منه)
 مصنف منقصد ده
 بوجه اوزره بیان
 ایتدی صاحب و سیط
 دیدی که مثل مذکورک
 معنانه بودر که نیک
 کله دیه جک یرده
 سکوت ایدوب خطا
 و قبح سوبلدی (منه)

خالقک محبتنه باعث در لساندن امین اولدقلری ایچون قلت کلامی مدح مخلنده شمر
 اولنور (اشمته العدو شادمان کرد بدو دشمن را) فلان نسنه ایلله دشمنی مسرور ایتدی
 و لیلله شدیدیه مبتلا اولدی دیه جک یرده بات بلیله الشوامت و بات طلوع الشوامت
 دیرلر یعنی شماتت ایدن اعدانک مسرور اوله جفی وجه اوزره کجه لیدی * اکثم بن صفی
 دیدی که الشماتت لوم یعنی بر کسنه ناسک نکبتنه مسرور اولمز مکر بداصل اوله قال بیست
 و قل للشامتین بنا فبقوا * سلیق الشامتون کالقینا * حضرت ایوب حدیثنده واقع اولدی که
 سؤال ایتدیلر که یا ایوب مبتلا اولدیفکر بلادن عظیم بلا وار میدر ایوب دیدی که شماتة
 اعدائیم مبتلا اولدیفکر بلادن اشددر (اعنته در رنج افکنندش که از و بیرون نتواند شد)
 بر زحمته بر اقدی که آندن خلاص ممکن دکل عنت دن مأخوذ در مشقت معنانه و عنت
 العظم دیرلر کموک قیر بلوب صار دقدن صکره بر نسنه طوقوب آزرده ایتسه و بر کسنه
 بر کسنه نك خطاسنی طومق ایچون بر نسنه سؤال اتسه تعنت دیرلر (افلت بر هائیدش)
 آتی قور تاردی (افلت بنفسه خودش رست) کندی قور تلدی و بر نسنه فجأة بلا تدبیر
 و تردد ظهور اتسه کان ذلك الامر فلت دیرلر و فی المثل افلت و اخلص الذنب معاویه نك
 قصری قربنده بر کسنه بنا اولنوشیددی تخریب اتمکه حیلله ایدوب قیصر طرفند بر کسنه
 کوندردی که واروب قیصر حضورنده اذان او قویه اول کسنه اذانه شروع ایتدکه
 قیصر حضورنده حاضر اولان بطارقه مزبوری قتل مراد ایتدیلر قیصر نهی ایدوب
 دیدی که بن سزک عقلکز وار ظن ایدر ایدم معاویه مزبوری بو طرفد کوندر ممکن
 مقصودی بن آتی قتل ایدرم با خصوص که رسول در بو بانه ایلله هر مستأمنی قتل
 و کنیسه لری هدم ایدم پس اول کسنه یه اکرام و تجهیز ایدوب عودت ایتدردی
 معاویه مزبوری کوردکده مثل مذکور ی ایراد ایتدی یعنی مزبور خلاص اولدی
 لکن قویروغنک قیلاری طاغندی مزبور کسنه دیدی که کلا انه لیهلبد یعنی یوق یوق
 قویروغنک قیلاری طاغلامشدر و اصل مثل بودر که بر کسنه بردو نك قویروغندن
 طومش ایدی دوه فرار ایدوب قویروغنک قیلاری النده قالدی بلایه واقع اولمغه
 قریب اولمش ایکن خلاص اولان کسنه حقنده ضرب اولنور * و افلت وله خصاص
 شدندن خوف ایدرک خلاص اولان کسنه حقنده ضرب اولنور (اثبت الله القلام
 پرورد خدای کودک را) حضرت الله تعالی معصومی پرورده ایدوب بو یوتدی
 پس متعدی اولور (اثبت القلام موی زهار بر آورد کودک) معصوم بلوغه کلوب
 قاسغینک قلی بتدی پس لازم اولور (انصت له و انصت کوش داشت اورا) اکا
 قولاق طوتدی یعنی استماع ایتدی قال بیست اذا قالت حذام فانصتوها * فان القول

زوزنی اثبات لفظنی
 رستن ورو یایدن ایلله
 تفسیری مصنف قولنه
 مناسبدر (منه)

ماقات حذام * ث (احدث شيئا از نو پیدا کرد چیزی را) نسنه بي يکدن پیدا ایتدی
 (احدث الرجل حدث کرد مرد) رجل حدث ایتدی نقض وضوء ایتدی دیدکری
 کبی و حدیث قدیم مقابلیدر اخذنی مقدم و حدث دیرلر که قدم لفظنه موازن
 اولسون ایچون دالی مضموم قیلنور بوموضعن غیری موضعده مضموم اولمز و حدث
 امر دیرلر واقع اولدی معنانه و خبر جدید استماع ایتدم ديه جك محله استحدثت
 خبرا دیرلر وفي المثل حدث حدیثین امرأة فان لم تفهم فأربع صاحب و سبط دیدی که
 خاتونه برکلامی ایکی کره سويله اکر فهم ایتمزسه تضعیف ایدوب درت کره سويله
 ابو عبيده دن بوجده اوزره روایت اولندی و دخی دیدی که بنم رأیم بودر که خاتونه
 برکلامی بر کره سويله اکر فهم ایتمزسه بر دخی سويله بینه فهم ایتمزسه فارغ اولوب
 دخی سويله واحادیث الضبع استها عرب زعم ایتدیلر که کفتار طویراغه یووالنوب
 چوملور و فهم اولنیه جق الفاظ ایله تغنی ایدر و اول الفاظه احادیث استها دیرلر
 کلامنده خلط ایدن کسنه حقه ضرب اولنور صاحب دره دیدی که اول کلام
 طویل که معنایی فهم اولنیه اکا رقیة الحیة دیرلر ابو حاتم اصمعدن روایت ایتدی که
 خلف اچردن استماع ایتدم دیدی که بن بووقته دک ظن ایدر ایدم که بیلان افسونندن
 اوزون افسون اولیه شمدی واقف اولدم که رقیة الخزان اطلول ایش مراد
 خلقک مال طلبی ایچون تکلف اندکری نظم و نثر و تألیف کتبدر (احرث الدابة
 لاغر کرد ستور را از بسیار رانندن) چوق سورمکدن دابه بی آریق ایتدی
 (ارغث شیرداد) سود و بردی و هر مرضعه به رغوث و مده اول طمر که آندن
 سود نازل اولور غنادیرلر وفي المثل آکل من برذونة رغوث * احر دیدی که مرغوث
 اول کسنه در که هر سؤال ایدن کسنه لره مالی و یروب برشی قالمیده (اکرته نمکین
 کرد اورا) آتی مغموم ایتدی (البه در داشتش) انی کچ طوتدی یعنی اکلندر دی امکته
 کبی * ج (البه شاد کرد اورا) انی مسرور ایتدی ابتهاج سرور معنانه در (انجده
 کشاده کرد دلش را) قلبی کشاده ایتدی جوهری دیدی که ثلجت نفسی ای اطمشت
 اساسده مثلوج القواد حق و بلید معنانه در و حفر حتی اثلج زمینی اول مرتبه قازدی که
 چاموره بالغ اولدی (اخرجته الی کذا بتک آورد اورا بفلان کار) آتی فلان ایشده
 مضطر ایتدی يقال (اخرج السبع الی مضیق حتی اخرجته) یعنی جانوری بر طار موضعه
 قیصار لادی که آخرنده طشره چیقاردی و خرجه نصیب معنانه در کلبک صید
 ایتدی که شکاردن کندویه دخی حصه ویر که آوه قانقسین ديه جك یرده اخرج کلبک
 فانه ادعی للصید دیرلر و خرج بونجوق و دع معنانه بوغازی بونجوقلی کلبه کلب مخرج

بیهقی احداث لفظی
 آهن زدودن ایله
 دخی تغیر ایتدی
 یعنی دمورک یاخی
 آچدی (منه)

بو معنایه کوره فارغ
 بانک کربله کفت عن
 حدیثها معنانه
 اولور قاله صاحب
 الوسیط (منه)

(دیرلر)

دیرلر (اخذت الناقة ولدها بیچه ناکام شده آورد شتر ماده) ناکدا کسیک یاورى
 طوغوردی و اول ناکه که وقتندن اول یاورى طوغوره خواه ولدک خلقتی تام
 خواه غیر تام اکاخادج و ولدی ناقص الحلقه طوغورسه اکاخادج دیرلر خواه وقتنده
 و خواه وقتندن اکسکده اخدج امره دیرلر برکسنه ایشنی محکم ایتسه وانضج امره
 دیرلر محکم ایتسه يقال انضج رأیک انضاجا و لاتخذجه اخداجا (اخرجته الی مکان
 کذا بیرون کرد اورا بفلان جای) آتی فلان موضعه چیقاردی و عام مخرج دیرلر
 سندنک بعضنده خصب و بعضنده قحط اولسه و خرج الغلام دیرلر او قودینی
 لوحک بعضنی یازوب و بعضنی ترک ایتسه و اول کتاب که کاتب تحریر ایتدکه فصل و باب
 موضعلرینی آچوق ترک ایلسه اکا مخرج دیرلر و برکسنه امورنده متصرف اولسه
 اکا خراج و ولای (ادرج الکتاب درنوردید نوشته را) مکتوبی موردي طیه
 معنانه و مکتوبک ایچنه قایمه وضع ایدوب مکتوبی طی ایتسه ادرج الکتیب فی الکتاب
 دیرلر (وفی درج الکتاب کذا درنورد مکتوب چنین هست) طی مکتوبده یعنی
 دروننده سويله نسنه یازلش وفي المثل اکذب من دب و درج یعنی کبار و صفارک
 بالانجیسی یاخود احياء و امواتک اکذبی (ادلج در اول شب رفت) کجه نک اولنده
 کتدی یعنی اخشامدن قالقوب صباحه دک یورودی (و هو الدلج و المدلجة رفتن
 در اول شب) کجه اولنده کتسه لره که ثلاثی ده اسمی دلجه در دالک ضمیله و ادلج القوم
 دیرلر کجه اولنده کتسه لره که ثلاثی ده اسمی دلجه در دالک ضمیله و ادلج القوم
 کجه آخرنده کتسه لره که ثلاثی ده اسمی دلجه در دالک ضمیله و ادلج القوم
 و قنفذ کجه و قی بوتون کزدیکی ایچون ابو المدلج دیو کتیه ایتدیلر وفي المثل فلان
 بحول بین المدلجة و المنجاة مدلجه قویو ایله حوض مابینه و منجاة قویودن دولاب
 دوندورن دوه نک دور ایتدیکی موضعک نهایتی مابینه دیرلر ایکی رأی میاننده مترده
 اولان کسنه حقه ضرب اولنور و دالج اول کسنه در که قوغه ایله صوبی قویودن
 آلوب حوضه بوشالدوب بینه دونوب قویویه کلور و فلان کسنه نک کوزلری
 چوق یاش دوکدی ديه جك موضعده و کفت عیناه و کیف غری دالج دیو ضرب
 اولنور (ادج الشیء درنوردید چیزی را) برنسنه بی برنسنه دوردی بیهقی دیدی
 ترکیب مذکور انطوا و ستر معنالرینی افاده ایدر لهذا سرا واقع اولان صلحه صلح
 الدماغ دیرلر و ادماج محکم ایتک معنانه دخی کلور و لیل دایج و امس ملتف الظلام
 و برکسنه کلامنی محکم النظم ایراد ایتسه ادج کلامه دیرلر (ارنج الباب سخت
 بست در را) قویو محکم باغلا دی و قیو مانطانه سرتاج دیرلر و رنج بالبحر یک و رتاج بیوک قیو

معنای در بعضی دیدی که رتاج اول بول قیود که قایانوب اورته سنده کوچک
 قیو اوله که دخول و خروج آندن اوله و مرتج طار بول معنای در بقال (زلوا
 عن المناهج فوقوا في المراج ارتج على التكلم سخن بسته شد بر سخن کوی را)
 سوزی سوبلین کسینه سوز باغلاندی که سوبلر ایکن حصر اولدی تعبیر اولنور
 وفی کلامه رتج ای تنعم (ارعج البرق پیوسته درخشید برق) پی درپی لمعان
 ابتدی برق وبر کسینه نک مالی جوق اولسه ارتج ماله دیرلر (ارهج کرد
 برانکخت) توز قویاردی رهجدن مأخوذدر توز معنای نثار الرهج توز قویاردی
 واثار الرهج توز قویاردی معنای در وبر کسینه قومی میاند فتنه پیدا اتسه ارهج
 بنهم دیرلر (از عجه از جای برانکخت اورا) آنی برندن قویاردی از عجه من بلده
 دیرلر اقره مقابلی (اسرج الدابة زین نهاد ستور را) دابه اوزرینه ایر قودی که ایرلدی
 تعبیر اولنور (اسرج السراج برافروخت چراغ را) چراغی یاقدی (ووضع المسرجة
 على المسرجة) چراغی چراغ اوزرینه قودی سر جوجه طبیعت وطریقت معنای در
 وبر کسینه سوزینه یلان قاتار دیه جک برده اند لسراج مراح دیرلر (افرجه
 راه واداد اورا) اکا بول آچدی یکسون ایچون یقال (افرج الناس عن طریقته ای
 انکشفوا) وکتم سرائمان کسینه فرج دیرلر فانک کسریله فرج دخی بو معنای در فا
 ورائک ضمیر لیه (املج ولده شیرداد بچه اش را) یاوروسنه سود وبردی وبر کسینه
 زیاده لئیم در دیه جک برده اند ملجان ومضان دیرلر یعنی زیاده لؤمندن قومشیری
 حلب صداسن اشتیدلر دیو دونک محمدنی امر (انضج اللحم پخت گوشت را) اتی
 بشوردی ولحم ناضج ونضج شمش ات وانضج رأیه احکمه (انج الطريق هویدا
 شد راه) بول ظاهر اولدی نهج ومنهج ومنهاج طریق واضح معنای در وفی التوابغ
 السنة منهاجی ومنهاجی (امهج بشتافت) یقال امهج الفرس ای اسرعه ح (امهجد
 شاد کرد اورا) آنی مسرور ایتدی (بجح بالشی) دیرلر فلان نسنه ایله مسرور
 اولدی معنای در (برحد بزرگ کرد انیدش) تفصیل ایتدی که اولوله دی تعبیر اولنور
 وبر کسینه به شقت ویردی معنای در لهذا شداید و دواهی به نبات برح دیرلر (ارحه
 غمکین کردش) آنی مغموم ایتدی یقال مالدنیا الا فرح وترح ومامن فرحة الا وبعدها
 ترحد و عیش ترحد ای شدید وقلیل الخیر اولان کسینه به ترحد دیرلر (ارحه سودداد اورا)
 اکا فائده ویردی واول فائده به ریح وریح دیرلر یقال البر خیر تجارة رباحا والبار اضواء
 الناس مضباحا (اسمح نیک عفو کرد) ابو عفو ایتدی یقال اذا ملکک فاسمح ای
 احسن ویدل اورته سنده سحیح الطريق دیرلر یقال من طلب بالحق ومشی وسمحه

وفی لاساس لانتش
 سرک فانه فرج ی لا
 یکم السرو لا تنظر الیه
 فانه فرج ای لا یزال
 بیده وفرجه لسان
 تزکیده کتم سرائمان
 کسینه به اغزی
 آچقدردیدکاری معنای
 مذکور دن مأخوذ
 اولق ملاحظه اولنور
 منه

وفی لتاج الاهتاج
 کهنه شد جامه ودمایر
 افتادن یعنی توب کهنه
 اولفه باشلامق وقبه
 صولومق حین موده
 اولدینی کی (منه)
 بعض نسخه بی قرار
 کر داورا عبارتیه
 ترجمه اولندی واول
 خاتون که برده قرار
 اقیه اکا سراج دیرلر
 (منه)

اوصله الله الی نجه سنجحه طبیعت معنای در سنجحه کبی (اسمح منقاد کشت) مطیع
 اولدی یقال (اسمحت قرونته) نفسی منقاد اولدی معنای در وسمح البعیر ذل بعد
 الصعوبة (اصبح بام داددرشد) صباحه قریب اولدی ویقال اصبح یارجل ای
 انبه من غفلتک وایومش کسینه اصبح دیرلر استیقظ معنای در وفی المثل اصبح فیما
 دهاه کالحمار الموحول خلاصی ممکن اولمیان بلایه مبتلا اولان کسینه حقنده ضرب
 اولنور (اصفح سائل را رد کرد) سائله نسنه ویرمیوب رد ایتدی یقال (صفحت عنه)
 ای اعرضت من ذنبه (اصح الامر بصلاح آورد کار را) ایثی اصلاح ایتدی (اقح
 سر برداشت) باشین یوقاری قالدردی (افحه الغل) دیرلر بوغازینه ووردقلری
 باغدن یوقاری قالدرسه وقح البعیر عن الماء دیرلر صوصواق یا طویدیفندن دوه باشین
 یوقارو قالدرسه (القح الفحل الناقة آبستن کرد کشت شتر ماده را) دیشی دوه بی ارکک
 دوه حامل ایلدی (امر حه نشاطی کردش) آنی مسرور ایتدی افراط اوزره و عرب برکسینه
 اوق آتوب نشانی وورسه مرهی دیرلر که کله تعجبدر وکوزی یاشیدر دیه جک
 یرده عینه مراح دیرلر (املح القدر تمک بسیار افکنند در دیک) چوملکه جوق
 طوز قودی که حتی طعامی افساد ایتدی واصلاح ایده جک مرتبه قوسدلر ملح القدر
 دیرلر وطوزلی صویه ماء ملح لغت فصیحیه و ماء ملح لغت ردیه در کذلک طوزلو بالغه
 سمک ملج و ملج دیرلر مالخ دیمزلر (انج الکلب بلا نیدسک را) کلبی اوردردی
 انج واستنج الضیف الکلاب بر معنای در شاعر بر قومی زیاده لؤم ایله ذم ایدوب
 دیدی که بیت قوم اذا استنج الاضیاف کلابهم یقولون لامهم بولی علی النار (انج
 الحاجة روا کرد حاجتش را) حاجتی روا ایتدی (وانج الرجل) دیرلر مرادینه
 نائل اولدی معنای در ورجل منج ای صارذا نجم ومقام دعاده انجم الله طلبتک
 وموضع بددعاده ما فلتحت وما انجحت دیرلر وبالله استقم وایاه استنج (انکحه
 امرأة بنکاح داد اورا زنی) اکابر خاتونی نکاح ایله ویردی که تزویج ایتدی تعبیر
 اولنور ونکحه کثیرالنکاح معنای در ونکح زمان جاهلیته عربک عقد نکاحی
 ایتدی نته کم اسرع من نکاح ام خارجه مثاند مورد اولان خاتون تزویج مراد اند کده
 رجل خطبه وقتنده خطب دیوب مزبوره نکح دیرلر وفی المثل انکح من ابن الغزیر
 المتاع وکثیرالنکاح برکسینه در وانکحنا الفرافسوف تری سوء عاقبتدن حذر وقتنده ضرب
 اولنور غ (ابطح القوم بسیار خبر بزه کشتند) قومک قاوونی جوق اولدی اقتواخیارلری
 جوق اولدی معنای در اولدینی کبی (اسج بشوره زار رسید) چور اقلی یره واردی
 وسجحه چور اقلی زمین معنای در (اصرخه بفریادرسید اورا) آنک فریادینه یتشدی

جذل اول اغا جدر که
 قوی کنارینه او یوز
 دوه سور نورسین
 ایچون نصب ایدرلر
 (منه)
 مورد مثل بودر که
 برکسینه برکسینه نک
 قزینی ایتدی پدیری
 راضی اولیوب والد
 سی راضی اولغله نکاح
 ایتدکده پدیری بومنی
 ایراد ایتدی فراحار
 معنای در یعنی جار
 کبی خیر برکسینه به قزیر
 دک عاقبتی کوروسن
 (منه)

وهو الصريح فریاد رس (فریاده یتشن کسنه که معیت تعبیر اولنور و مستفیه
دخی صریح دیرلر اضداد دندر و صراخ مستغیثک فریادی و معیت قومنه اغائه
و قننه آندی کی فریادی معناسنه در صراخ و مصرخ دخی معیت معناسنه در
و فی المثل عبد صریحه امیر ذلیل کندودن ذلیل کسنه دن استمداد ایتسه
ضرب اولنور (افرخ الطائر جوزه کرد مرغ) قوش یاوری چیقاردی و افرخ
روغک دیرلر خوفک زائل اولدی معناسنه یعنی قلبک خوفدن خالی اولدی * (د) اصد القدر
پوشیدیک را (جوملکک آخرینی اورندی اطبقها معناسنه و اوصدت الباب اغلقته
تقول هو بالشر مرعد و باب الفوعنه موصد) ابردالیه بریدا بیک فرستاد سوی
اوبشتاب (بحله ایلله انک طرفنه رسول کوندردی و ابراد صوق صوویرمک
و صوغوتقی معناسنه دخی کلور و صووق صوایله ایضاً غش آتمک مبرود و برید دیرلر
(ابرده دور کرد اوزا آتی) اوزاق آندی (ائلد المال خداوند خواسته کهن شد)
اسکی مال صاحبی اولدی تالد و تلید و تلاد مالدر که صاحبک عندنه تولد ایتش اوله
طارف و طریف مقابلیدر که غیری برده تولد ایدوب صکره صاحبی عندنه کلش اوله و بلاد
عجمده تولد ایدوب کوجک ایکن دار اسلامه کتورد کلری کسنه یه دخی تلید دیرلر
(اجمعدانک خیر شد) خیری آز اولدی اساسده دیدی که قله خیر یا بخندن یا فقردن ناشیدر
و یقال (ما انت الا جاحدا و جمعد) اجمده برنجانیدش (آتی رنجیده آندی و برکسنه نک
طعامه زیاده اشتها سی اولسه اجمده دیرلر عرثان جاهد یعنی اول مرتبه شهواتدر که جمده
ایدوب کاسه ده اولان طعامی سیلر سوپورور (احصد الزرع بدر ویدن آمد کشت)
اکین بچمکه کلدی یعنی بچه جک وقتی قریب اولدیکه افعال همزه سی حیونت ایچوندر
محصد منجیل یعنی اوراق معناسنه در یقال من زرع الشر حصدا لندامه و دخی احصد الحبل
دیرلرایی محکم بو کدی معناسنه (احفده بشتا بانیدش) آتی سرعت آندردی (اجمده
ستود یافت اوزا) آتی مدوح بولدی (اجمده فعله ستوده کرد کردارش را) ایشنی مدوح
آندی یعنی ثنا اولنه جق ایش ایشلدی که اذم مقابلیدر (اخلده الله فی الجنة جاودان
کرد اوزا خدای در بهشت) حضرت الله انک مقامی جنته ابدی آیدی که مخلص آندی
تعبیر اولنور و خانه ده کسنه لری یوقدر دیه جک برده ما بالدار الاصم خوالد دیرلر که
مراد صاج ایانی طاشلریز زیر مکان خراب اولسه دخی اول طاشلر طورور و بر
کسنه کچ پیر اولسه و دیشلری دو کلسه فلان مخلص دیرلر حالت اولی اوزره ثابت اولدینی
ایچون اسم فاعل صیغه سی اوزره اولور سدا کراسم مفعول صیغه سی اوزره اولور سه
حضرت الله آتی اول حالت اوزره باقی آیدیکی ایچون (اخلد الی الارض میل کرد سوی

(زمین)

معلوم اوله که اکثر
کتاب لغات معقده
و صحیح ده را نکه ضعی
ایله ضبط اولنش
و بعضنده فحی ایله
تصحیح اولنش کوردم
میدانی قد افرخ روعه
مثله ذهب عنه خوفه
دیو تفسیر ایتد کد نصکره
از هر بدن شو وجهه
روایت آیدی که اهل
لغتن هر کجه مصدا
دف اولدم ایتسه
رائک فحیه روایت
آیدی انجق منذری
ابوالهتشدن رائک
ضمیه روایت آیدی
وافرخ روعه عبارتی
دعا مقامده و احبار
موقننه استعمال
اولنور و قد افرخ
روعه عبارتی احبار
موقننه استعمال
اولنور فقط (منه)
بحور طه خالی اوامنه
تشبیه طریق ایلده در
(منه)
و فی مصادر الزوزنی
الاجناد نابالیدن
کشت نبات او کین
و اوت اوزامقی
(منه)

(زمین) زمین طرفنه میل آندی یعنی برده مطمئن اولوب ساکن اولدی و اخلد الرجل
صاحبه دیرلر یولداشتدن مفارقت ایتسه (اخلد النار و اهدھا فرو میرانید آتش را)
آتش سویندردی و خدت النار دیرلر علوی ساکن اولوب جرلری سوینمسه و اگر
جرلری دخی سوینسه همدت النار دیرلر و خود اول موضعدر که آند آتش دفن
اولنور (ارشده لکذا والی کذا * راه راست نمود اوزا بفلان چیز) طوغری یول
کوستردی اکافلان نسته یه رشادتی مقابلیدر (ارصدله نگاه بانی کرد اوزا) انک یولنی
کوزه دوب مترقب اولدی ترقبه معناسنه و ارسدت له دیرلر برشی بر خصوص ایچون
مهیاتسه (ارعدت السماء تندر آورد آسمان) فلک رعد کتوردی که کوك کورلدی
تعبیر اولنور و سحاج بدن استماع اولان صوته رعد تعبیر اولنور و اعد الرجل و ابرق دیرلر
برکسنه برکسنه یی تهدید ایدوب و عیدایلسه و فی المثل رب صلف تحت الراعدة اول
چوق سولیوب خمننده اصلا خیر اولمین کسنه حقه ده ضرب اولنور و جاء الرعد و الصلیل
دیرلر داعیه عظیمه کتورسه و رعد صووقدن یا خوفدن لرزان اولمقدر بر اعرابیدن
سؤال ایتدیلر سن فالوزه چی بیلور مسین دیو جواب و بر دیکه نعم اصفرر عید و قور قاق
کسنه یه دخی رعدید دیرلر (ارعد خداوند عیش خوش کردش) آتی سعت عیش صاحبی
آندی یقال عیش رعدور غدور غدور غید ای طیب واسع تقول الامن فی المایسه الرغیده
اطیب من البرنی بالرغیده (ارقد بخوا بانیدش) آتی اوبوتدی یقال ارقدت المرأة ولدها
ای انامت و ایویه قالمشم دیه جک برده استرقدت دیرلر و فلان خاتون بغایت تنعم و حضور
صاحبه سیدر دیه جک موضعه هی نوام الضعی و رقود الضعی دیرلر و برکسنه مسافرینک
رعایتنده اهتمام آتمه رقدعن ضیفه دیرلر (ازبد البحر کفک بر آورد دریا) دریا
کوپو کلندی و ازبد الثی دیرلر زیاده بیاض اولسه و ابیض مزیدای یقق و خیری اولمین
سوده زیاده لادن دیرلر و فی المثل اختلط الخاثر بالزیاد حق و باطل مختلط اولدی دیه جک برده
ضرب اولنور (ازهد درویش کشت) فقیر اولدی و افضل الناس مزهدای قلیل المال
و آزاله قناعت ایدن کسنه یه زهد العین دیرلر که رغیب العین مقابلیدر (اسجد سر فرو کرد
و پیوسته نکرست بآرام) باشنی آشانی آندی و دخی سکون اوزره ادامه نظر آندی (اسعده
صاحبه یاری داد اوزا یازاو) آنک مصاحبی آکا معاونت آندی و فی الاساس اسعدت
النایحه الشکلی ای اعانتها علی البکاء والنوح و ساعدتها (واسعده الله نیکبخت کرد انیدش
خدا) حضرت الله تعالی آتی اوبختلوا آندی که سعادت و بردی تعبیر اولنور انجسد الله مقابلیدر
و فی المثل اسعدام سعید خیرمی شرمی و نده وارونه یوق دیه جک محله ضرب اولنور
و یقال ساعد الله اشد و موساء احد (اسفد الدابة برکشتی داشت ستور را)
دابده یی آغورلق ایچون طوتدی سفد الطائر دیرلر ارکک قوش دیشی قوشه بنسه مکه

مطرزی ایضا احد
دیدی که غلد و غلد
و غلد بطی الشیبه
اولان کسنه در و لام
مکوره مخففه ایلله غلد
مشهور و شا بعدر
غوری و ولد ان
مخلدن عبارته شریفه
سنی ای خلدوا علی
هینة الوصفاء فلا
یشیون عبارتله
تفسیر آیدی (منه)
جو هری دیدی که
صلف صوبی آورر عدی
چوق سحابدر
بومقامه قله خیر معناسی
مراد در مصنف
مستقصی ده دیدی که
قوله التزل والخیر ایلله
تفسیر آیدی و راعده
رعدی چوق سحابدر
ورخی دیدی که غنی
بخیل حقه ده ضرب
اولنور یعنی اول
کسنه صوبی و رعدی
چوق غمامه کی در
لکن خیری اوزر
(منه)
مستقصی ده دیدی که
زباد اول قائمقدر که
چالقار کن فاصد و له
بعضیلر این رفیق
معناسنه در دیدی
و نغده فی دخی جاردر
(منه)

ودوه وصغير وسباع وقوشلده مستعملر سفودبونن مأخوذدر كباب شيشي معانسه
سفايدن كسنهك تعلق كبي كباب آكاتعلق اينديكي ايچون بواسم ايله تسميد اولندي
(استظهره الى الخاظ پشتش را كذا شت برديوار) صيرتني ديواره طايادي (استد
الحديث الى النبي صلى الله عليه وسلم استاذكرد حديث رابه پيغامبر) حديثي رسول اكرم
طايادي والاسناد في الحديث رفعه الى قائله مثلا سمعت رسول الله يقول كذا ديمك كبي
وحديث مسند حديث اسناد كرد شده قائله اسناد اولنان حديثه مسند ديرلر ودخي
مسندهر ودعي وچير خطنه دخي ديرلر (اسمه بي خواب كردش) آني اويقوسر
قودي سهد وسهاد اويقوسرلق معانسه در سهر وارق كبي وقليل النوم اولان كسنهيه
سهد ديرلر (اشهده على كذا كواه گرفت اورا بر فلان چيز) آني فلان نسنهيه شاهد
طوندي وشهادت اصلنده خبر قطعي معانسه در شهد الرجل على كذا وهانك سكونيله شهد
الرجل دخي ديرلر رجل فلان نسنهيه طوغري خبر ويردي معانسه واول خاتون كه
زوجي حاضر اوله اكا امرأة مشهد ديرلر وغائب اولسه مغيبه ديرلر وحاضر ايمكه
ورجلدن مني ومذي سيلان ايمكه دخي ديرلر (اصرد السهم تيرا ازنشان در گذرانيد)
اوق نشان دن اوبر طرفه كجوردي وصرده خالص معانسه وصووق معانسه
فارسيدن معربدر (اصعد في الارض برفت در زمين) يريوزنده كتيدي يعني برارنده
توجه ايندي كه اول يرلر بري برندن مرتفع اوله (اصعدت السفينة سوي بالارفت
كشتي) كي يوقاري ستمه كتيدي عند مرده اولان نسخ متعدده معلوم صيغه سيله اعجام ووجه
مذكور اوزره ترجمه اولندي لكن مصنف اساسده مجهول صيغه سيله والسفينة تونك
رفعيه صحيح ايدوب ديدى كه اصعدت السفينة اى مدشرا عها فذهبت به الريح يعني سفينهك
يلكني چكلوب يل آني يوروندي وصعيد وجاهد ارض در تراب اولسون اولسون تقول
طار صيتك في القريب والبعيد وبلغ منتهى الصعيد (اصفده عطا دادش) آكا عطا ويردي
وهو الصغد تقول ان افدتى حرقا فاقدا صفتى الفاو صغدو قاغو معانسه كلور يقال الصغد
صغد يعني عطا بر قيددر كه معطى به بست ايدرو لقا حسن من قال بيت در بلای بنده كي
مي افكند آزاده را بي نيازي را با حسان هر كه نمون ميكند (اطرده فرود برانندن
او) آني طرد ايدوب سورمك امر ايندي يقال اطرده السلطان اى امر با خراجده
عن يله (اصل الزندي آتش شد) آتش زنه آتشيز اولندي چاقق واصلد الرجل ديرلر
چقما غنك آتشي چيقيمه سه وبخيل كسنهيه صلد وصيدو بطي القليان اولان چوملكه
صلوة ديرلر (اعتد الشيء آماده كرد چيز را) احضار ايندي نسنهيه يعني مهيا ايندي
(هو وعقد آماده حاضر نش نسنهيه وهو القاد ساز كاه) كورد كلري تدارك ومهمات

(وآلت)

زوق ديدى كه معد
رع معانسه در
صعودن مأخوذدر
كه ارتفاعي منزل مدر
وجرو حشيه به نبات
صعد ديد قاري
صعد به نبات يله ركه
صعد هار وحشيه
چوق بر موضعت
اسميدر به تيلر صعد
هار وحشيدن بر عتق
اسميدر كه اكا نبات
اولندي ديديلر
مطر زديدي كه صعد
هار وحشيدن بيلي
اوزون اولاندر
وطوغري بق رعه
صعد ديديلر كه
نبات صعد رع
مذ كوره تشيه
طريقه در (منه)

وآلة عده دخي بومعنايه در (اقعد العسل يست انكبين را) على عقد ايندي يعني غليظ
اولونجه قاينا ايندي وعسل معقدو عقيد انكبين بسته عقيدده اولمش عمل وعقد باغلامق معانسه
ويعقد باغليد جق موضعدر وفلان كسنهيك باقبايت قريبدر ديه جك برده هو مني معقد
الازار ديرلر هو مني معقد القابله ديد كلري كي وبر كسنهيك غضيبي ساكن اولدي ديه جك
محلده قد تحالت عقده ديرلر واغايي چوق اولان موضعدر عقده ديرلر وفي المثل النمن
غراب عقده وعقده قومدن يغب معانسه در وفي المثل اشرب من عقد الرمل (اغمد السيف
در نيام كرد شمشير را) قليبي قينده صوقدي ماده مذ كوره ستر معناسني افاده ايدر يقال
تقدمه الله بر جته اى ستره واول بر كه اوزري اور توملش اوله ركي غامده و آچق اولسه
ر كي مبدد ديرلر (افرد اليه رسولا وكتابه يكانه فرستاد سوي اور رسول را وكتابه را)
يالكر بر رسول وبر مکتوب ارسال ايندي آنك طرفنه (افرده تنها كرد اورا) آني
يالكر قيلدي وسور بدن منقطع اولمش آهويه فارد اطلاق اولنور واول انئي كه
تنها بر ولد وضع ايله آكا مفرد وموجد واكيز طوغورسه متأم ديرلر وهو الفريد
والفرد ج واستفردت فلانا ديرلر آنكه تنها اوتورسه (افسده تنها كرد اورا)
آني خراب ايندي وفسد الشيء نسنه خراب اولدي فهو فاسد وقوم فسدي
وفي المثل اصلح غيث ما افسده البرد يعني طولونك خراب ايندي زرع ونباتي يغمور
اصلاح ايندي بر كسنه آخرك افساد اينديكي شيء اصلاح اتسه ضرب اولنور
وبومعنايك عكسنده افسد البرد ما اصلحه الغيث ديو ضرب اولنور وفي مثل آخر افسد
من الضبع وضبع كه فارسيد كفتار وتر كيد صيرتلان ديرلر بر قيون سوروسنه
كيسه قورت كبي بر قيون هلاك ايمكه كفتاعت ايمزحتي بر قيون سوروسنه برذيب
وبرضبع معا كيرسدر قوبون امين اولور وسيبويه ديدى كه عرب قوبوني ايچون
سلامت ايله دعا مقامنده اللهم ضيفا وضياد يرلر يعني يارب ضيع وذيي جع ايله تا كه غم
سالم اولسون وضيع زياده خبيث ومفسد اولمغه عرب قحط اولان سنده ضيع
اطلاق ايدوب اكلتنا الضبع ديرلر (افرد آرام گرفت) سكوت وتحاوت يعني
كندويي ميت كبي كوستردى قرا دكنه معانسه در غراب دوهك صيرته كندوسني
آلتي ايچون واقع اولدقه دوه حر كت اتمز اوچسون ايچون وتقريرد خدعه
اتمكدرن عبارتدر زيرا بر كسنه سر كش اولان دويي طو تقي مراد اند كده كندسني
دوشوره رك منقاد ايدر سر كش اولان فرسده قتل غارب وذنوب كبي (اقصده في الرمي
درجاي كشت اورا در تير انداختن) يرنده هلاك ايندي آني اوق آتمكدرن يعني اوق
ايله شويله اوردى كه مضروب همان طور ديفي موضعدر هلاك اولدي وفي الاساس

(افصى)

(نى)

(٤٠)

لكن ناقده استعمال
اولنور زير ناقه اكيز
طوغورمق معناد
ديكلدر منه
مرزوقى ومطرزى
مقامه حجاميه
شر حنده ديديلر كه
عرب بر كسيه فقر
ايله بد دعا مقامنده
افسده الله حساك
ديرلر زير احسودك
حسدى نعمه موجوده
به دريس نعمت زائل
اولمغه حدود دخي
زائل اولور منه

رماء فاقصده وتقصد قتله مكانه في الصحاح اقصد السهم اي اصاب فقتل مكانه
(اقصد بنشاند اورا) آني اوتورتدي (اقصد درجای بناند) برنده قالدی فهو مقصد
برجای مانده) برنده قلوب حرکت قادر اولیان کسند و بر کسند کسب معیشت قادر اولیه
آنک حقند هوقعد ضجعة و خانه سنده اوتور مقدن حظ ایدن کسند به قصدی
دیرلر وقور بقدر نی اویومدی دیه جک برده اسهرتی المقدمات دیرلر وقعد یستی
دیرلر شتم ایدرک اوزریمه اقبال اندی معناسنه (ا کسد القوم در کساد افتادند مردمان)
قوم کساده دوشدیلر و اجدن صکره (اکهد الحار بدوانید خورا) اشکی قوشدردی
(الحدایه بکنت بوی) اکامیل اندی (الحد فی الحرم کار ناشایسته کرد در حرم)
حرمده لایق اولیان ایش ایشلدی قال الله سبحانه ومن برديه بالخاد بظلم (الحد للمیت
لحد کند مرده را) میت ایچون لحد قازدی ولحد المیت والحد دیرلر میتی لحد وضع
ایله (انجد بنجد در آمد) نجه کلدی نجه اصلنده ارضدن مرتفع موضع معناسنه در
و بر کسند مراتب عالیه وامور سامیه عروج اتسه آکا طلاع انجد دیرلر طلاع الثنایا
دید کلری کبی ونجد بلاد عربدن غور مقابلدر و تهامد غور و تهامدن مرتفع اولان
مواضع ارض عراقه دک بنجد در (وهو النجد مطلقا مکان مرتفعه یا بلاد عربدن ذکر
مرور ایدن موضع نجه دیرلر (انجد یار دادش) اکامعاونت اندی و یقال (استنجدنی
فانجدته) یعنی بندن معاونت طلب اندی بن دخی معاونت ایدم ونجدة شجاعت نجه شجیع
معناسنه در یقال معه اجناد و رجال انجاد وضعیف اولان کسند قوی اولدی دیه جک
محلده استنجد دیرلر ومشتقه مبتلا اولان کسندیه منجود دیرلر مکروب کبی (انشد
شعرا شعر خواند اورا) اکا شعرا و قودهی وهوالنشد شعر صوت ونشید رفع صوت
معناسنه در مصنف اساسده دیدی که شعره نشید تسمیه اولندی منشد انشاد اندیکی
شعری قراءت اند کده رفع صوت اندیکی ایچوندر (انشاء الضائة راه نمودش
بسوی کم شده) غائب اولان نسنه جانبده دلات اندی نشد الضالة دیرلر غایب اولان
شیء طلب اتسه وانشد دیرلر غائبی تعریف اتسه (انشد الله شفیع آورد بروی
خدای را) حضرت الاهی آنک خاطرنه کتوردی مثلا حضرت الله عشقنه دیک
کبی (انفد المال سپری کرد مال را) مالی دو کتدی و اول ماله نافد دیرلر وانفد
القوم دیرلر ذخیره لری ثانی اولدی معناسنه و منافد اول کسند در که خصمی ایله مناظره
اند کده خصمی الزام و حجتی قطع ایدم (اهجد بنجوا بنید) اویوتدی و هجد
و هجد دیرلر کجه اویودی و کجه اویومدی معناسنه انشد ادندر (ذ) انشد
السهم بگذارید تیر را) اوقی نشانه دن کچوردی (انفدایه کذا فرستاد بوی

(چیز را)

و کلام غرر منه
حقندن میل ایدن
کسند در ولحد لحد
دید کلری برجانه
مائل اولدی
ایچوندر قال الله فی
الذین یلحدون فی
اسمائهم یعنی اسماء لهیه
فک استقامتندن میل
و تعریف ایدن مثلا
لفظ اللهم لات
ولفظ عزیزدن عزى
اخذاعت کبی واکر
قبره مستقیم اولسه
اکا ضریح دیرلر لحد
دیرلر کانی لحدایه
لحد میانی شو وجهه
فرق ایدی که لحد
جار ولحد رکن
معناسنه در کد
فی الزاهر (منه)
لهذا بعض نفعده
یحای بلند رفت ایله
ترجه اولندی (منه)
وفی المثل انجد
من رای حتنا و کذلک
ذ علا من الفور
حضن اسم جیل
(منه)

چیز را) نسنه یی آکا کوندردی و فی المثل انشد من سنان و ابرة ومن درهم (انفذه
من الهلکة برهانیدش از هلاک) هلاکدن آنی تخلص ایدی و خلاص اولان شینه
نقد دیرلر و سلامت ایله دعا مقامنده نقد الک دیرلر (آثره علی غیره برکزید اورا
بدیکرش) اندن غیرینک اوزرینه آنی اختیار ایدی و فی المثل آثر غیره بغراقات القرب
غرقه و غرقه اول ماله یلین قیل در که آنی انسان کندی نسی ایچون ادخار ایش ایکن
بر آخر کسندی کند و نفسنه ترجیع ایدوب ادخار ایتدیکی نسنه یی اکا ویرر اول
کسند حقنده ضرب اولنور که سن آنک هزار مکر و هند تحمل ایش ایکن اکا ویردیکک
نسنه یی قناعت ایتوب دخی زیاده استرو سندن راضی اولمز (آجره الدار یو جرها یزد
دادش خانه را) خانه یی اکا کرایه ویردی و اول کرایه ویرن کسندیه و جرد دیرلر مؤاجر
دیک خطادر (وهی الاجارة بمزد دادن) کرایه ویرمک و اول کرایه اجرة دیرلر یقال (طلب
الاجرة فأعطاه الاجرة) (آزره یاری داد اورا) اکا مظاهره و معاونت اندی ازردن
مأخوذ در قوت معناسنه و از ارمع و قدر و بر کسند بر خصوصه تسمیر ساق اهتقام ایدی
دیه جک برده شدله میزده دیرلر و پاک دامن و صالح در دیه جک محلده عقیف الازار
خفیف الاوزار دیرلر (ایتره ایتد کرد ایدن) یعنی بر نسنه یی اتمام اندی که اکسک قودی
تعبیر اولنور بتر قطع معناسنه اولفله سیف باتر دیرلر کسکین قلیج معناسنه و قوی و غنی قطع
اولمش چاره ایترا طلاق اولنور کذلک آردینه اولادی قالمیان کسندیه ایتد و قلیل الخیر
اولان شینه دخی ایتد دیرلر ابن السکیت دیدی که عبد و حاره ایتد دیرلر قلیل الخیر
اولد کلری ایچوندر و اول طلوعنده نسنه بتره و قاطع الرحم اولان کسندیه ایتد دیرلر
(البحر شور شد آب) صو شور اولدی ماله بحر کبی و لفظ بحر اصلنده عمق و اتساع
معناسنه در استبحر المکان دیرلر اتسع معناسنه قل الطرمح بیت بمثل ثناءک یحلو المدح
● و تستبحر الاسن المادحة ● و قارنی بویوک خاتونه امرأة بحریه دید کلری اهل بحریه
تشبیه طریقده در (ابشره غیره شاد کرد اورا دیکرش) غیری کسند آنی مسرور اندی که
متدی در (ابشر بکذا شاد شد بفلان چیز) فلان نسنه ایله مسرور اولدی که لازمدر
(ابصره بدید اورا) آنی کوردی و بصر حاسة رؤیت و بصیر ضریر مقابلدر کذلک
بصر علم و بصیر عالم معناسنه کاور و تبصر تأمل و تبصیر تعریف و ایضا حدن عبارتدر
و یقال عمی الابصار اهون من عمی البصائر ابوزید دیدی که بصیره اول قاندر که ارض
اوزرنده اوله و جدیه اول قاندر که جسده ملاصق اوله اصمعی و ابو عمر و دیدلر که بصیره
اول قاندر که آنکله شکاره استدلال اولنور که مجروح اولوب بر طرفه فرار اتسه اول
قان ایله ایزلر لر و لقیته بین سمع الارض و بصرها دیرلر نهاده ملاقی اولدم معناسنه یعنی اول

زیر آجر افعال بایند
ندر مقاعله بایند
دکدر مصنف مضار
عی عادی دکل ایکن
ذکر ایدی منه

بحرین بر بلده نک
اسمدر لکن نسبی
بحرانی کلور بحریه
کلمن جاحظ خصا
بص البلدانده دیدی
که بر کسند و از مدت
اقامت ایتسه قارنی
بیور و طحال پیدا
ایدر قال ومن یسکن
البحرین یعظم طحال
و یبسط مافی بطنه
وهو جابح منه
یقال ابصر الطريق
استبان ووضع کذا
فی الاساس منه

ارض خالیده که بنی ارضدن غیری کوزور و کلامی ارضدن غیری ایشیدریوق ایدی صاحب الدرة صاحبدن روایت ایدی که منہزم اولوب فرار ایدن کسنه حقدن دیدی که طارین سمع الارض وبصرها لایدری مایطاً من جحرها ومدیرها (ابطره خوش منش کرداورا) آتی خوش طبعتلو یعنی شادمان ایدی بطردن مأخوذ در شده مرع معنائه ابطره المال دیرلر مالی ایله سرورده حدی تجاوزاتسه یقال فقر مخطر خیر من غنی مبطر و ما مطرت السماء حتی ابطرت یعنی خصب و رخا خلقی فرح شدید القایدر و بطر شق معنائه دخی کلور لهذا بیطاره بیطار تسمیه اولندی الدنیاقحبه یوما عند عطار و یوما عند بیطار (ایکرماد کرد) صباح ایدی یعنی صباح وقتند چقندی یقال المباکرة مبارکة وبرکته اکاصباح و قی کدیم دیک مراد اتسه ایتیه بکرة وفلان کونک صباحی کدیم دیک مراد اتسه ایتیه بکرة دیک کرک اضافندن قطع ایله (انثر الدابة یاردم نهاد ستوررا) دابهیه پالدم ووردی و آیرینی آردینه آنان دابهیه متفادیرلر و کلب قویروغنی بو طی اراسته قیصدرسه استغفر الکلب دیرلر (انثر الشجرة میوه آورد درخت) آغاج میوه کتوردی یعنی میوه سی ظهور ایدی و آغاجک میوه سی یتشه شجر ثامر و میوه دار اولان آغاجه ثمره دیرلر و ثمراله مالی چوق اولدی (واثر القوم و ثمره) ماللری چوق اولدی معنائه در (اجبره علی کذا کره کرداورا بهمان) آتی فالان شیه کره ایدی ودخی اجبره دیرلر جیره نسبت ایدی معنائه اکفره کبی ودخی جبر فقیری غنی اتمکه وشکته اولان استخوانی اصلاحه دیرلر و جبار هدر معنائه در که مفت تعبیر اولنور و عرب خیزه جابر بن حبه و کینه سنه ابو جابر دیرلر (اجره جنبند در سوراخ کرد باجاء) حشرات ارضدن بر متحرکی دلوکنه ادخال ایدی الجاء و جهی اوزره یعنی مضطر اولوبده داخل اولقی طریقله اجرت الضب کبی و حجره سنه شدید و حجره مضیق و سوء خلق معنائه در یقال اجرت السنة الناس ای ادخلتم فی المضایق (اجر البعیر بشافت شتر) دوه سرعت ایله یورودی واجر القوم دیرلر برشی اوزرینه جمع اولسدر و جمع اولدقاری مکانه جیر دیرلر ولیل ونهاره اناجیر دیدکری قوم انلرده جمع اولدقاری ایچوندر اناجیر دخی دیرلر آنلرده خلق مسافرة ایتدکری ایچون لکن ابن جیر فقط لیل مظله دیرلر (احدرت السفینه سوی نشیب رفت کشتی) کبی اینش طرفند کندی و حدر و صب اینش یرو حدر اول اینشدن آشانی اینک و فی الاساس حدر و السفینه من اعلی و ادونهر الی اسفله و فی الصحاح حدرت السفینه احدرها اذا رسلها الی اسفل و لا یقال احدرتها فاعلم واحدر ثوبه دیرلر ثوبی دورسد وکوپک صحیفلرین دورسد یعنی بوکده و دیو شورسد دخی احدره دیرلر و حدرج السوط ای قنله (احصر العدو الحاج باز

(داشت)

پالدم یاردم دن محرم
فدر لکن عریده
مشقر فوسفون معنا
سته در منه
فی درة الفاخره فی الا
مثال السائرة نبات
الثانی رغیف صو
ابو غیاث سفر ابو رجا
دستار خوان ابو جامع
وابو الخیر سرکه ابو
نافع بنیر ابو الماسره
ابو الخضیب حلوا ابو
ناجم نوم ابو راحه
نکاح ابو حرکه حام
ابو النطیف منه

داشت دشمن حاجیان را) دشمن حاجیلری محاصره ایدوب مروردن منع ایدی حصر اصلنده حبس معنائه در و برکسته قبض اواسه حصر و احصر دیرلر اعتقل بطنه معنائه و قبض بطنه حصر دیرلر حبس بوله اسردیدکری کبی واعوذ بالله من الحصر والاسر و حصر فی کلامه کلامنده حصر اواسه واعوذ بالله من العجب والبطر والقی والحصر (احضره الشی حاضر کرد پیش او چیز را) نسته بی آنک حضوریند احضر ایدی و حضرت برکسته نک یقینی و فنانی معنائه در فعلته بحضرته دیرلر آنک یا ننده ایدیم دیه جک یرده (احضر الفرس بدوید اسب) آت سکرندی (وهو الحضر والحضر دویندن) آت سکرتمک و چوق سکیردن آنه محضیر دیرلر جمی محاضیر کلور تقول ما السبق فی المضامیر الالجبواد المحاضیر و حاضرته دیرلر آنکله قوشی ایدم معنائه و حصرم فی کلامه دیرلر کلامنی افصح اتمه کویا کلامی حصر موت بلده سنک اها لیس کلامنه مشاهد که کلاملری چندان فهم اولنور و حصر موته نسبت حصرمی در (اخبره الامر بالامر آگاه کردش از کار) ایشدن انی آگاه ایدی یعنی خبر و پردی که اعلام ایدی تعبیر اولنور و خبر علم و خیر عالم معنائه در و تخبر خبر تفتیش ایدوب آرامق واعطاء خبرته دیرلر بالقندن یا اتدن نصیبی و یردی دیه جک یرده و فی المثل اخبر ثقله ابو الدرداء کلامندن در که وجدت الناس اخبر ثقله اخبر صورت امرده خبردر ثقل قلی دن مأخوذ در بغض معنائه و هاسکت ایچوندر یعنی اذ اخبرتهم قلت حاصلی خلقک حقیقه احوالرینه مطلع اولسک بغض ایدرسن زماندهده خیر امید ایده جک کسنه بفایت قلیلدر دیه جک محله ضرب اولنور و اول زمین که یومشق اولوب انده دلوک و یاریق اوله اکاخبار دیرلر و فی المثل من تجنب اخبار امن العشار من سلاک الجدد امن العشار مثله قریبدر عافیت طلبنده ضرب اولنور (اخر الرجل المیزان کم کرد مرد ترازورا) رجل ترازوی اکسک ایدی و اخسر و اکسد دخی دیرلر ضرره و کساده دوشسه ودخی اخسر الرجل دیرلر اربحه مقابلی وسلم بن عمروه خاسر تسمیه ایتدکری ارث ایله کندویه اصابت ایدن مصحف شریفی بیع ایدوب ثمنی ایله بر طنبور آله یعنی ایچوندر (خطره در خطر امکنند اورا) آتی خطره القاتدی خطره هلاکه مشرف اولمقندن عبارتدر (اخفر العهد زنهاراً شکست) عهدی قیردی یعنی وفا ایتیموب غدر ایدی افعال همزه سی ازاله ایچون اولمق ملاحظه اولنور زیرا خفر بالعهد دیرلر عهده و فالتدی معنائه (ادبر عنه واپس شد از وی) آکا ارقه و یردی که دوندی تعبیر اولنور و هی الدبره والدبره هزیمت منہزم اولمق و ولی دبره ای انہزم و ایکی خصم مقاتله ایتدکه خصمی مغلوب اولدی دیه جک یرده کانت الدبره له و کندی

مغلوب اولدی ده چک یرده کانت البرة علیه دیرلر ودخی رجل مقابل مدابر دیرلر
 کریم الطرفین اولسه و دیر مال کثیر معناسنددر (اذکره الامر بیاد آورش کاررا)
 ایشی آنک خاطرینه کتوردی و اذکرت المرأه دیرلر خاتون اوغلان طوغورسه و عادی
 اوغلان طوغور مق اولان خاتونه مذ کار دیرلر و مطلوبه ده دامقامنده اذکرت و ایسرت
 دیرلرینی اوغلان طوغور سن آسانلق ایله (ازهرت الشجرة شکوفه آورد درخت)
 آنج چچک کتوردی یعنی چچکی بتدی زهر چچک زور کی تقول ما احسن هذه
 الزهره کانه الزهره و کان زهر النجوم زهر النجوم (ازهر السراج روشن کردانید
 چراغ را) چراغی روشن اندی ازهر ان شمس و قمر در زهرت یک ناری سنک معاونتک
 ایله نشوونما بولدم ده چک یرده ضرب اولنور وری یک زنادی دیدکلی کی
 و ازدهرار برنسنه بی حفظ ایدوب ضایع اتمک معناسنددر و فی الحدیث رسول
 اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت نری ابوقتامه آبدست آلدیغک ظرفی محافظه ایله دیو
 توصیه اندکده بیوردیلر که ازدهر بهذا قاله شاناو قال جریر بیت فانک قین و ابن
 قینین نازدهر * بکیرک ان الکیرلتمین نافع * (اسأرفی الاناء باقی گذاشت در خنور)
 کاسه ده صودن یا طامدن نسنه باقی قودی یقال (اذا شربت ناسئ) یعنی صو ایچدکده
 کاسه ده برار ابقایله و اول کسنه ده سائر دیرلر مسئر دیمزلر اجیردن جبار دیوب
 مجبر دیمکلی کی و فلان یسأر دیرلر خلقک آرتوغنی ایچر معناسنه و سائر سؤردن
 مأخوذ در باقی معناسنه و فی المثل اسأر الیوم و قد زال الظهر برکسنه بر مهم ایچون
 قانتوب توجه اتمک عددنده ایکن مسامحه و تکامل ایدر ناوقت ظهر زائل اولور اول وقت
 حرکت اندکده اول کسنه ده دیرلر که نهاریک چوغنی کتمش ایکن بقیه نهاده نه ایشله
 سک کرک برنسنه دن یأس متعین اولدقدن صکره نه آکا طمع ایدن کسنه حقنده ضرب
 اولنور (اسحر در وقت سحر شد) سحر وقتده کتدی که وقت صبحدن مقدم اولان
 وقتدر و اسحر الیک دیرلر خروس سحر وقتده آواز اتسه و سحر و سحر ریه یعنی
 او یکن معناسنددر معصف اسامه دیدی که وقت مذ کوره سحر تمید اولندی بی استعاره
 طریقله در زیر اول وقت لیلک ادباری و نهاریک اقبالی زمانی اولغله صبحک تنفس
 ایده چکی و قدر و فی المثل کل ذی سحر تنفس (اسفر الصبح رشن شد بامداد) صباح
 آیدین اولدی (واسفر الوجه بتافت روی) یوز لامع و براق اولدی و وجه مسفرای
 مشرق و الحدیث اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر یعنی صلوة فجری صباح مضی
 اولدقدن اداء یا خود مضی اولنجه تطویل ایلک (اسکره الشراب شراب اورا مست کرد)
 شراب آنی سرخوش اندی سکر سرخوشلق مسکیر کثیرا السکر معناسنه و سکر الريح

(دیرلر)

معلوم وله که ذکر
 ارتکک و آلت ناسال
 معناسنه کلور اولک
 جوی ذکور نایسک
 بهی مداکیر در
 مایترین فرقی ایچون
 علی غیر القیاس امه
 صاحب و سبط دیدی
 که برکسنه بی جار
 غائب ایدوب نفقد
 یدر ایکن بولده بر باشی
 اور تولی خاتونه است
 کوب اکا عاشق و امد
 و جارتی فواموش
 ایتدی و هر اریار
 ایدوب خاتونه یوزینی
 انچر ددی کوردی ده
 مکر بروخی فرهاد
 کش آغزی چرکین
 و دیشری صوری پس
 ندن نفرت ایدوب
 جار نری خاطرینه
 کلدکده بومنی براد
 ابدی یعنی ی خاتون
 سنک اغزلر پاکه چر
 لریمی خاطره کتور
 دی برکسنه بر شی
 کوروب آنک سبیه
 آحرسته خارینه
 کسه ضرب و لنور
 منه
 صحبت تنفی شمارده
 استعمال ایدر لر قال
 غنایب الشیراز
 فی لسان الفیض
 خواجه حافظه صغ
 دولت مدد کوچام
 همچون آفتاب و مولانا
 جای فرماده باز صغ
 طرب از مطلق امید
 دمید منه
 هر دردی اولانه آه
 ایدر دبه طب پرده
 ضرب اولنور منه

دیرلر سکنت و ماء ساکر دیرلر جاری اولمش صو معناسنه (اسره بیدار داشت
 اورا) انی اویتوسر اندی و برکسنه کیچد او یومیوب مسامره ده مبتلا اولسه فلان یحب
 السهر و السمر و ساهور ظل ارضدن عبارتدر که عرب آکه غلافی القمر دیرلر لهداقر
 منخسف اولسه دخل القمر فی الساهور و منجلی اولسه خرج من الساهور دیرلر اشبر عطاء داد
 شبر و شبر عطیه معناسنددر عجاج دیدی که الحمد لله الذی اعطی الشربای اعطی العطیه
 شبردن مأخوذ در نته کم یدوباغ نعمتن کتایده اولور (اشعره الامر آکه کردش کاررا)
 ایشدن انی خبردار اندی که اشعار اندی تعمیر ان نور شعرت بالشی دیرلر فطته معناسندلیت
 شعری دخی بوندن مأخوذ در لیتنی علمت یعنی کاشکی بیه ایدم معناسنه سیو دیدی که
 اصلده شعرة ایدی تاحذف اولندی ذهب بعذر ها و هو ابو عذر بهاده حذف اولندی
 کبی ودخی شعر فلان دیرلر شعری سوبلیدی معناسنه و یقال لوشعر بنقصه لما شعر
 (اشعر الیدی نشان کرد قربانی را) قربانلق اولان حیوانه نشان مثلاً حرمدن نحر
 اولنقی ایچون ارسال اندکلی دوه نک کوهانی خون آلود اندی که هدی اولدیغی
 معلوم اوله ودخی اشعر دیرلر غانه سنده قیل بته انیت دیدکلی کی و دخی اشعر
 السکین دیرلر یحاجه شعیره یعنی پر ازوان اندی معناسنه و خفک ایچنه قیل بسط اتسه
 اشعر خفده و اول خفه خف مشعر و مشعور دخی دیرلر و برکسنه بی بر قباحه ایله
 مشعور اندی ده چک یرده اشعر فلان دیرلر جعله علما بقیحه معناسنه و اشعره دیرلر
 شعار یعنی ابح طون الباس اتسه (وهی الشعیره والشعار نشان قربانی هدیه اندکلی
 نشان (اشهر ماهها بر گذشت) آیلاز کچدی و اشهر نادیر لر اتی علینا شهر معناسنه
 ابن السکیت دیدی که اشهرنا فی هذا المكان دیرلر اول مکانده بر آئی مقداری اقامت
 اندک معناسنه و اشهرت فلان دیرلر برکسنه بی خلق میانده رسوای اتسه (اصبره
 شکیا کردانید اورا) انی صبر اندر دی و دخی قیل اتمک ایچون انی حبس اندی و قهر ایچین
 و یردی معناسنه دخی کلورام صبور و ام صبار داهیه نک کینه سیدر و المثل صبرا علی مجامر
 الکرام یسار الکواعب نام بر عید سیاه قاطونه تعشق ایدوب مولاتی اطاعت ایتده
 و برکون زیاده ابرام اندکده مولاتی دیدی که یا یسار اگر بکامو اصلت مراد ایدر ایسک
 سکا بر مجمر ایله بخور و یریرم اگر صبر ایدر سک مرادیکه نائل اولور سن والا فلا
 چون مجری یسارک اتکی الله قودی یسارک ذکر بی اخذ و قطع ایدوب خاتون
 مثل مذ کوری ایراد اندی استهزا ایله امر مکروهه صبر ایله امر وقتنده ضرب
 اولنور صاحب و سبط مورد مثل وجه آخر اوزره ایراد و تطویل اندی و میدانی
 مفضلدن شووجه اوزرده نقل اندی که اجالا بومقامه ثبت اولندی بر اعرابی حضره

مغرمه مسافر ایچون
 اختصار اولن طعانه
 دیرلر ایذا ابو المسافر
 سفر دنک کینه سیدر
 (منه)
 یقال سفر البیت
 بالفرقة و روقت طاهره
 یجاروب منه
 اصلده عذر نه ایدی
 صاحب دره دیدیکه
 شو کلای فلان کینه
 ایدی ده چک یرده
 فلان ابو عذر هدا
 المكان دیوب ضرب
 اولنور اصلده ابو
 عذر به باکر دنک بکاره
 تنی زله بدن کسنه در
 یقال ان المراه ایتدی
 با عذر نه
 و برکسنه نامه دول
 سوز و بلسه جنت
 بشعره روا دیرلر
 و داهیه عطیه به شعرا
 روا دیرلر (منه)
 و معصوم بر ایلدی اولدی
 ده چک یرده اشهر
 الصبی و ریاضه کردی
 ده چک یرده احوال
 دیرلر منه
 اول یچینه عین صبر
 دیوار منه
 و برکسنه اولادی
 و برادری اولسه اعا
 صبور دیرلر (منه)

بادیه دن دوه عاتقه کلدی جون فروخت و تخنی در بغل اندیکی بعض عبارلر
 کوزوب طمعه دوشدلر اعرابی بی تزوج اتمکه ترغیب و طعام وایمه احضار و شرب
 باده ایله اعرابی بی دخی کله گرم و لباس فاخر لباس ایدوب حجر ایله تجیر اتمک خلاصه
 اعرابی نک سراویلی اولمغله مذاکیری حجر اوزرینه دوشوب محترق اولدقده اهل
 حضرك عادتری بویه اولقی ملاحظه سیله تحمل ومثل مذکوری ایراد اندی آخر
 الامر مال وزوجنی ترک و بادیه و واردقده ماجرای انزه حکایت اندکده دخی
 (است لم تعود المحمر) مثنی ایراد اندیلر که تجربه سی اولیان کسسه برزخته اوغراسه
 ضرب اولنور و فی مثل آخر صبر اوان کان قتر اشداید وقتنده ضرب اولنور (اصهر
 بصهر اشد) صحرایه حقیقی صحرایه دن عبارتدر که آند ستر اولمغله هر سنه
 ظاهر اولور لهذا (صهر بالامر) دیرلر اظهار اندی معناسنه و فی الاساس (مالی ذنب
 الاذن بصهر) جرمی اولیان کسسه عتاب واحسان مقابله سنده اساءت اولدقده ضرب
 اولنور (اصدر الابل عن الماء باز کردانید اشتراک از آب) دوه لری صودن کرو و ندردی
 واصدار ایراد مقابلدر و خلقک کلوب کتدیکی بوله طریق وارد و صادر دیرلر
 و فی المثل ترکند علی مثل لیلۃ الصدر که مراد حجاج منی دن عودت اندیکی لیلۃ در که اصلا
 آند بر فرد قالمز اصلاخیر مأمول اولیه جق حال اوزره ترک اندم دیه جک یرده
 ضرب اولنور و ترکته علی انی من الراحة مثلی دخی بو محله ضرب اولنور (اصهر
 الی القوم) و (اصهر بالقوم خویشاوندی کردبامردمان) قوم ایله خصم خلق اندی که قیز و یردی
 و قیز آلدی تعبیر اولنور و بعض نسخه ده (وصلت کردبامردمان) واقع اولدی که مراد قومه
 جوار یا نسب یا تزوج طریقیه اتصالدر (اضجره بنحشم آورد اورا) آنی غضبه کتوردی که
 طار لندی تعبیر اولنور بعض نسخه ده تنک خو کرد اورا عبارتی ایله ترجمه اولندی
 و ضجره غموم اولوب نفسی طار الوب و بو حالت اوزره ایکن سوز سولمکدن عبارتدر
 و اول ناقد که حلب اولمقدن مضطرب اولوب فریاد اشد آکا ضجور دیرلر و فی المثل
 ان الضحور قد تحلب العلبۃ یعنی ناقه مذکوره کاهی حلب اولدقده لبنی بیوک چنانغی
 طولدیرر بخلدن بر نسنه رغما لافه استخراج واخذ اولدقده ضرب اولنور (اضمر
 الشئ در دل پنهان کرد چیزا) نسنه یی قبلنده صاقلادی و اول عطیه و وعد عطیه که
 محصولی مأمول اولید آکا ضمار دیرلر (اظفره علی عدوه پیروزی دادش بردش وی) نوز
 و ظفر و یردی آکا دشمنی اوزرینه و اول کسسه که هر طالب اندیکی نسنه یی ظفر بوله آکا
 ظفر و مظفر دیرلر (اظهر الخفی پیدا کرد پوشیده را) مستور اولان نسنه یی آشکاره اندی
 اظهره علی الامر دیده ور کردش بر کار (فلان ایشه آنی مطلع اندی) اعتره علی کذا

قبر ادخی روایت
 اولندی قتر شده
 المیثقه بنت لقمان
 بن عاد (منه)
 و فی مثل آخر انی من
 لیلۃ الصدر و قد ذکرته
 سابقا (منه)

مصنف اساسه
 اصهرت لی بنی فلان
 و صهرت الیهم ای
 تزوجت الیهم دیرلر
 بو معنایه بریدر
 (منه)

ظفر عتده بر بلده نک
 اسیدر و تجیر
 اشد کوری عود
 عود نقاری دیرلر که
 طرناق دیرلر
 خود بوندن غلط
 اولق کرک الله اعلم
 (منه)

دیده ور کر دانید اورا بهمان (فلان نسنه یی آنی مطلع اندی) عثوردن
 مأخوذ در اطلاع معناسنه و عثار و عثره زله معناسنه در که فارسیده لغزیدن و ترکیده
 سورچک تعبیر اولنور و ورطه یی دوشن کسسه حقتده وقع فی عثور که اصلنده ارسالن
 و غیر ی جانور صید اتمک ایچون حفر اولنور چقور که نا ایچنه عثار ایدوب دوشدلر
 قال بیت وهل يدع الواشون افساد بينهما * وحفر النال عاثور من حيث لا ندري *
 و فی المثل عثرت علی الغزل باخرة فلم تدع فبقود قدرة یعنی خاتون ایلیک اگر مد نک منفعتنه
 مطلع ایکن الیند پنه و کتان کیرد کده غزل ایتیموب تکاسل ایدرو پنه و کتان الندن
 چقد قد نصکره خلقک سوپر و ندیلکینه و اروب یوک و قیل تجسس ایدر غزل اتمک ایچون
 بر حاجت ممکن ایکن طلبندن تکاسل ایدوب فوت اولدقد نصکره طلبند شروع ایدن
 کسسه حقتده ضرب اولنور (اعذر الیه یوزش بجای آورد اورا) عذری اکا یرینه
 کتوردی یعنی اعتذار اندی و هو العذر معروفدر اعذار ج واعذر فی الامر دیرلر
 عذره مبالغه اتسه و فی المثل قدا عذر من اندر و فی مثل آخر المعتذر اعیان القری استخفاء
 عرب ضیفه ضیافتی مدح ایدرلر اگر کلامدن و سؤالدن اول اولورسه وزعم ایدرلر که
 بخیلدن بر نسنه سؤال اولنسه کندویه تلاش کلوب قبه قبه صولومق و کسل طاری
 اولدوغندن ناشی سعال و تمنح اتمکه باشلر و کلامدن و اعتذار د نصکره اولان ضیافت ایلیه
 ضیافت خصوصنده زیاده کاهل و متثاقل عدا و اولنور و بو معنای المذرة طرف من البخل مثلی
 تأیید ایدر (اعسر درویش شد) فقیر اولدی ایسر مقابلدر غنی اولدی معناسنه
 (اعصرت المرأة دختر بجای زنان رسید) قیز خاتونلر مرتبه سینه یتشدی یعنی بالغه
 و عاقله اولدی و اول جاریه یه معصردیرلر زمان شبابه داخل و بالغ اولد یعنی ایچون
 و عصر در هر و مطلقا وقت و زمان معناسنه در نام فلان ولم ینم عصر اولعصر دیرلر فلان
 کسسه او بودی لکن او یقو وقتنده ایومدی دیه جک یرده و لیل و نهاره دخی عصران
 اطلاق اولنور (یقال کل نفس طریقه عصریها) اعصرت السحابة باران باریدابر
 بولوت یغور یاغدردی (وهی المعصرات ابرهای باران بارنده) یاغور یاغدر یچی
 بولتر و تعصر الرجل دیرلر اغلادی معناسنه که تشبیه طریقیه در و فلان کریم المعصر
 دیرلر حین سؤاله کریمدر معناسنه (اعقر خداوند عقار بسیار شد) چوق عقار
 صاحب اولدی و مدهوش اندی معناسنه دخی کلور (اعقر خداوند شتران بسیار شد)
 چوق دوه لر صاحب اولدی ابو عبیده دیدی که عکرة الی دوه یوز دوه یه دک اطلاق
 اولنور (اغبر کوشش کرد در جستن چیزی) بر نسنه یی طلبده جد و سعی اندی و اغبرت
 السماء دیرلر زیاده یغور یاغدردی و اغبر توز قویاردی اثار الغبار معناسنه (اقترب آب
 و شیر را گرم کرد) صوبی و سودی قیزدردی و دخی قتر الشئ بقتره دیرلر شیره بشیره

و فی المثل عثرة القوم
 اسلم من عثرة اللسان
 (منه)
 قرد دوه دن وقو
 بوندن دو کیلن قیلدر
 و بوکدر (منه)

۹ که جی معاصیر کلور
 بعضیلر دیرلر که
 معصر اول جاریه
 در که حد حیضه
 قریب اوله زرا جاریه
 به نسبت اعصار غلامه
 مرافقه کی در (منه)
 بعضی نسخه ده نزدیک
 باریدن شد ابر عیانیه
 نفس اولندی یعنی
 صحاب یغور یاغدر
 مه قریب اولدی که
 زوزنی و بیستی تغییر
 رینه مطابق اولدی
 (منه)

یعنی قاریشی ایله قارشلادی معناسنه تقول الشمس لاتستربأستار والارض لاتفتربأفتار
(انجور در وقت فجر شد) صباح یری آچلدقه کندی وفجور فحش معناسنه در يقال
ماحدث من هؤلاء الفجار لم يعثر ما كان يوم الفجار ايام عربدن يوم الفجار درت کره
واقع اولمشدر لکن اعظمی رسول اکرمک مبثندن یکر می التی سنه مقدم قریش وهوازن
میانده اولان محاربه در که عرب اکا حرب فجار تسمید اندیلر زیر اشهر حرمدیه اولمغه
قد فجرنا اذا قاتلنا فهادیدیلر (افطر الصائم روزه بکشاد روزه دار) اورجنی آچدی
اوروجلی کسنه (وهوالنطور آنچه بدان روزه کشاند) آنکله اوروج اچدقلمی
نسنه واساسده دیدی که اذا غربت الشمس افطر الصائم ای دخل فی وقت الفطر (افقر
دابته ستور رابعاربت دادبرای رکوب) بمک ایچون دابه سنی آخره عاربت ویردی ففار
دابیه اعاره ایتدی که ایچون واسمی فقیردر قال یمیت الا افقر الله عبدا ابت علیه
الدناء فان یفقر * ومن لا یعیر قرامرکب * فقل کیف یعقره للقری * افقره الله دیرلر
الله فقیر یستون یا ایتدی معناسنه وبرکسنه نک فقرندن یا غناسندن تعجب مقامنده ما افقره
وما اغناه دیدکلمی شاذدر زیرا فطرلری افقر واستغنی در وبونلر دن فعل تعجب کلم (اقبره
بکور کردش) آنی قبره قودی که دفنه معناسنه ابن السکیت دیدی که اقبرته دیرلر اگر
برکسنه ایچون قبر احضار ایتسه بقال نقلوا من القصور الى القبور ومن المنابر الى المقابر
ورفع قبراه دیرلر تکبر ایتدی معناسنه که قبر ابویوک بورون معناسنه در که کویا قبره تشید
اولمشدر روس کقبور عادیدکلمی کی قال یمیت لقد اتانی رافعا قبراه * لایعرف الحق
ولیس بهواه * (اقتدر ویش شد) فقیر اولدی ورجل مقترای مقل وفعل ذلك من بین
اثری واقترکه مراد خلقدر که غنا و فقر دن خالی دکلردر وکوجک بیکانلی اوقه قتر و ابن
قتره بر نوع حیه خبیثه در که صوقدوغنی سلامت بولماز کویا قتره سی وارد در که رمی ایدر
وابوقطره شیطانک کینه سیدر (اقصر عنه باز ایستاد از وی) اندن کرو طور دی یعنی
برایشه شروع ایدوب اتامنه قدرتی واریکن فراغت اندی واکر عجز دن فراغت ایتسه
قصرت عنه دیمک کرک واقصرت المرأة دیرلر قصیر القامه اولاد طوغورسه (افطر
الماء فی فیه آب چکانید در دهن او) صو طاملاتدی آنک آغزینه وقطر لازم ومتعدی
استعمال اولنور ودخی افطر الشی دیرلر طاملمغه قریب اولدی معناسنه وقطران الماء
صوتک تقاطر اتمسندن عبارتدر (افقر البئر زرف بکند چاه را) قویوی درین قازدی
وقعر البئر قیونک غایتنه نزول اندی وقعر الاناء کاسه نک صوبنی جله ایچوب قعرینه
واردی معناسنه در (افقر الموضع خالی شد جای) موضع خالی اولدی که انده برنسنه
قالدی واقفر الرجل دیرلر ارضی خالی به داخل اولسه وهوالقفر والفقره جای خالی

(خالی اولان)

وفي المثل اقصر لا ابصر
یعنی سوه عاقبتن ملا
حظه ایدوب مباشرت
ایندی ایشدن فارغ
اولدی (منه)
وفي الحديث ان القصيرة
قد تطيل وان الطويلة
قد تقصر (منه)

خالی اولان موضع قفار ج قفر اصلنده اوتسز صوسز مقازه به دیرلر وبرکسنه نک باشنده قیل
اولسه افقر رأسه وبرکسنه برقومه نزول ایدوب آنلر آنی اطعام اتمسدر نزلت بنی
فلان فبت القفر دیر وقفار قاتق سز قوری اتمکدر لهذا افقر الرجل دیرلر قاتقسز
اتمکیدی معناسنه وفي الحديث ما افقر بيت فيه الخل (اقرا الليل بما هتاب شد شب)
کیجه مهتاب اولدی وفي المثل الليل طويل وانت مقمر تأنی ایله دیه جک برده ضرب
اولنور اقرا الهلال دیرلر اوچنجی کیجه ده هلال قرا اولدی معناسنه واوزر غزه آی
طوغدی دیه جک برده اقرا و میوه بی کالنی بولمده دن صوق ووروب لذتی قالمدی
دیه جک محله اقرا التمر دیرلر وکتان مهتابدن پاره پاره اولسه قرا الکتان دیرلر وحقاق
وقتنده قره قیر اطلاق اولنور وقمر خدع معناسنه در که قار بوندن مأخوذدر (اکبر
الامر بزرک داشت کار را) ایشی بیوک عدادتدی قال الله عز وجل فلما رأينه اکبرناه ای عظم
فی صدورهن (اکثر الرجل توانکر شد مرد) رجل غنی اولدی یعنی مالی کثیر اولدی
(اکثر الکلام بسیار کرد سخن را) سوزی چوق اتدی وکثر مال کثیر معناسنه در فلان
کسنه نک برشی یوقدر دیه جک برده ماله قل ولا کثر دیرلر (وهو مکثار مرد بسیار
کوی) چوق سویلن کسنه وفي المثل اکثر من الصديق فانك على العدو قادر وكثرة
الغائب تورث البغضاء (امذر الطير بيضته تباه کرد مرغ خایه اشرا) قوش غور طه سنی
افساد اتدی وایکدن غور طه یه مذرومشی یه چوق چوق واروب کلان کسنه یه امذر
دیرلر وتمذرت نفسه ای خبت (امشرت الارض بیرون کرد گیاه را) زمین اوت
بتوردی (امطر الله عليهم باران عذاب فرستاد و خدا برایشان) حضرت الله تعالی آنلره
عذاب غموری کوندردی قال الله سبحانه وامطرا ناعليهم حجارة وامطرت السماء بولوت
یغمور یا غموردی ویا غمور اصابت ایدن کسنه یه غموردیرلر وفي المثل يحسب كل محطور
ان مطر غيره اول غنی حقتنه ضرب اولنور که غیریلری دخی غنی ظن ایلیه (امر
درویش شد) فقیر اولدی وبخیل اولان کسنه یه غموردیرلر تقول هوز عمر معرکانه غیرنر
(امقر سخت تلخ شد) زیاده آجی اولدی ومقر صبر سقوطینک اسمیدر یمیت صبر تلخست
ولیکن عاقبت * میوه شیرین دهد بر منفعت (امهر المرأة کابین کرد زن را) خانومه مهر تسمیه
اتدی یا تزوج اتدی آنی وفي المثل من يشك الحساء يعط مهر هابر کسنه امر مهم مراد ایتدکده
بذل مال اتمک کرک دیه جک برده ضرب اولنور (انذره کذا بترسانید اورا بفلان کار)
فلان ایش ایله آنی قور قوتدی وانذار تخويفه مقارن ابلاغدن عبارتدر (وهوالنذر
ترساننده) قور قودیحی کسنه که بشیر مقابلدر (انشر الله الميت زنده کردانید خدا
مرد را) حضرت الله میت حیا ویردی که دیر بتدی تعبیر اولنور ونشرت الارض

وفي المثل
المكثار كحاطب الليل
اکثر من صنی کلامیدر
کیجه وقتی حط جع
ایدن کسنه هر نه ایینه
کیرسه اخذ ایدر سیلان
دخی اولورسه سویلر
بلکه هلاکسه باعث
اوله جق کلام تکلم
ایده قال احفظ لسانک
ایها الانسان لایقتلنک
انه ثعبان کرم فی المقابرین
قتل لسانه کانت
تخاف لقاء الاقران
(منه)

دیرلرایام صیفک آخر لرنده یاغور یاغوب قوریش اوت یاشرسه که اول اوتنه نشر دیرلر
ودابه اوتک باشی اکل ابتدکه آشاعینده باقی قلان اوتنه نشوار دیرلر و تنشیر تعویذ
وافسونه اطلاق اولنور و فلان کسندنک خطی اطفال یازدینی خطه نه عجب مشابه در
دیه جک یرده مالمبه خطه بتناشیر الصیان دیرلر که مراد صیانک مکتبه یازدقاری
خطوطدر (انظره مهلت دادورا) اکامهلت و بردی (وهی النظره مهلت) که
تأخیر ایتکدن عبارت در تاجده انظار لفظی زمان دادن ایله تفسیر اتدی واحسانی
مأمول اولوب هر کس کانظر ایلده لر اول کسندیه سید منظور دیرلر (انکر الامر انکار
کردکارا) ایشی انکار ایتدی که اقرار مقابلدر و عند مزده اولان عامه نسجه بوجه
اوزره تفسیر اولندی و بعض کتب مبسوطه دن مستفاد اولدینی اوزره اولی اولان
ناپسند داشت اورا عبارتی ایله ترجمه اولتی ملاحظه اولنور اساسده دیدی که انکر الشیء
ونکره واستکره بر معنایه در بعضی انکر انکر دن ابلاغ و بعضی انکر قلب ایله وانکر
چشم ایله اولور دیدیلر بس انکر الامر ایشی پسند اتدی بلکه کره و منکر عدا اتدی
معناسنه در شرح ابیات کشفه اعشی نک بابت سعاد قصیده سندن بیت وانکر تنی
وما کان الذی نکرت * من الحوادث الا الشیب والصلعا * بقی شو وجهه بیان
اولندی که زن معهوده بندن مفارقت ایدوب مایغزده اولان سر رشته عهد منقطع
اولغله بن بو موضعه نزول ایدیم و اول زن مذکور بنی انکار اتدی و پسند اتدی لکن
حوادث روز کاردن بندن انکار ایتدی پیر لکمدن و باشمک صاحبی دو کله دن غیری
دکل بلکه پسند اتدی همان بواکی معنایدی (انهر الماء آبرا روان داد کرد)
صوبی آتدی (اهتر پیوده کوی شد از پیری) زیاده پیر اولدیغدن پیوده و بمعنی سوز
سویلمی اولدی و بر کسندیه بی معنی سویلسد جاء بهتر من الکلام دیرلر (اهجر فحش گفت)
فحش سویلدی هجر دن مأخوذ در هانک ضمیمه و فی المثل من اکثر اهجر و هجر هجرا
دیرلر هانک قحیله هذیان سویلدی معناسنه لکن هذیان سوبلک عادی ایه ذلک
هجیراه و هجیره دیرلر فلان نسند آنک دابی در دیه جک یرده ورماء بالمهجرات
والمهاجرات ای بالفواحش و فحش ایله مخلوط اولان کلمه هاجرات دیرلر که لابن
و تامر قبیلندن و هجر بر بلده نک اسیدر که آنده خرما بغایت چوق اولور لهذا بر کسندیه
کمال و فضله مشهور عالم اولان کسندیه حضورنده اظهار فضیلت اتده اکا کستبضع
التمر الی هجر و مستبضع تمر الی خیر دخی ضرب مثل ایدر لر قال بیت فانک واستبضعاک
الشعر نحونا * کستبضع تمر الی اهل خیر * مولانا جامی قدس سره السامی ملک النجار
هند طرفدن دعوت اولوندقده نجر بر بیوردقاری نامه ده بسط بساط اعتذار ایدیلر که

نشرت من العلیل
اذا لقيته بالشر
(منه)

ابن نظری اول رجل
در که عیب جوی اولیه
بنت نظری اول
خاتوندر که عیب
جوی اوله (منه)

بیت چون رسد حکم که چون خامه ز سر ساز قدم * مخلصان را نبود چاره ز فرمان
بردن * لیک آن خرده که از فضل و هنر من دارم * نتوان جانب آن معدن احسان بردن *
ذآب دانا نبود قطره بجز آوردن * کارزیرک نبود زیره بکر مان بردن (اهذر
بیهوده سخن گرفت) عبث و بی معنی موز سویلدی هذر دن مأخوذ در و فی المثل سکت
عشرا و نطق هذرا (اهذر دمه باطل کرد خون اورا) آنک قاتی ابطال اتدی
یعنی حلال اتدی هذر اصلنده سقوط معناسنه در بنو فلان هذره دیرلر نظر
اعتبار دن ساقط و هیچ برشی دکلدر در معناسنه و هذر البعیر دیرلر دوه آوازینی
بوغازنده تردید اتده و فی المثل کالمهذر فی العنة قول و فعلتک نفوذی اولمیان کسندیه
حقنده ضرب اولنور * (ابرز الشیء آشکار کرد چیزا) نسنه بی آشکاره حیقاردی
براز فضاء واسع و غائط معناسنه در که مبرز و ممشی معناسنه مستعملدر و قضاء حاجت
ایچون حیقادی دیه جک یرده تبریز الرجل دیرلر (اجهز علی الجرح تمام کشت خستدر)
یارملی اولان کسندیه قتلنه سرعت ایدوب ایشی تمام اتدی و جهز اصلنده سرعت
معناسنه در لهذا اول آت که اورکوب سکر تمیه ضرب علی جهازه (احرز الشیء
استوار کرد چیزا) محکم اتدی نسنه بی (و مکان حریر جای استوار) محکم اولان مکان
(و هو الحرز مکان حصین) محکم موضع قلعه کی و فی المثل احرز ذا و ابغی التوفلا
یعنی مراد اندیکم نسنه نائل اولدم بعد الیوم زیاده طلب ایدرم طلب مال و اکتساب
ایچون ضرب اولنور مصنف اساسده و جوهری صحاحنده و احرز او ابغی التوفلا
عبارتیه ایراد ایدیلر که حرز اول جوزدر که صیان لعب ایدر لر ریح طلبنده اولان
کسندیه رأس مالی اضاعت ایدن کسندیه حقنده ضرب اولنور و اجوزا معناسنه در
(ارکز بکنج و کان رسید) مال مدفونه یا معدنه بتشدی یعنی بولدی (اعجز عاجز
کرد اورا) آتی عاجز اتدی (وهی المعجزة عاجز کننده) عاجز ایدیمی نسنه و عجز
ضعف معناسنه در و دخی اعجزه دیرلر آتی عاجز بولدی و اعجزه الشیء دیرلر
او کندن غائب اولدی معناسنه (افرز نصیه من الدار جدا کرد حصه خود را
از خانه) آیردی کند و حصه سنی خانه دن و فرزند دخی بو معنایه در و افراز اولسان
حصه یه فرزه اطلاق اولنور (انجز الوعد راست کرد وعده را) وعدی طوغری اتدی
یعنی وفا ایدوب خلف ایتدی نجز اصلنده حصول و تمام اولتی معناسنه در نجز الکتاب
دیرلر تم معناسنه و فی المثل انجز جر ما وعده وفا کریملر عادتیدر انجاز وعده ترغیب
مقامنده ضرب اولنور و نجز تمام اولتی وفائی اولتی معناسنه اولغله و مقاتله ایدن ایکی
کسندیه هر بری آخر کف ناسنی طلب اتمکله مبارزه و مقاتله ایدن کسندیه به مناجز و مقاتله یه
مناجزه دیرلر و فی المثل ان رمت المحاجزة فقیل المناجزة ثمانه یعنی خصمی کتد کدن

مهدر هدری اولان
جلدر و عند اغاجدن
یابدقاری اغبلدر که
ارکک دوه بی ضرابدن
منع ایدوب اتده
حبس ایدر لر و اول
دوه به معنی دیرلر که
اصلنده معنی ایدی
نون ثانیه بی یایه قلب
ایتدیلر یعنی فلان
کسندیه اغیل ایچنده
هدر ایدن دوه کی
هدیری عبثدر (منه)

زوزنی اعجاز از پیش
شدن دیدیکی بو معنایه
مناسبدر (منه)

اکتم بن صفی کلامیدر
(منه)

و کندو کی خصم کردن منع آمدن عبارتند بر امر عظیمه مباشرت آیدن کسینه بی احتیاط و تیقظ ایله توصیه مقامنده ضرب اولنور ابو عیبه دیدی که معنای مثل بود که مقاومت آنکه قادر اولمديك کسینه دن کندو که نجات و بر مکه سعی ایله زیر من نجار بر آسده فقدر یج مثل مشهور (انشزه از جای برانکخت) یرندن قالدردی و نشز عن مکانه دیرلر کندو قالدردی معناسنه و نشز و نشز مکان مرتفعه دیرلر قال الله تعالی کیف تنشرها ای کیف نرفع العظام عن اما کنها و ترکیب بعضها علی بعض (الغز الکلام پوشیده گفت سخن را) سوزینی مستور سوزیلدی یعنی کلامنده مرادینی تعمیه آندی و اول کلامه لغز دیرلر تشبیه طریقله زیرا لغز یربوع دلو کنه دیرلر که نافقا ایله قاصما مابین قمر زمین طرفنه مستقیما حفر اند کدنصرکه یمینا و شمالا عرضی طرفنه حفر ایدر کندوی اخفا ایچون (وهو اللغز سخن پوشیده) مستور اولان کلام * س (آنس الرجل انس داد مرد را) رجله انس و یردی که اکا انسیت آندی تعبیر اولنور و انیس انسیت آیدن کسینه در و بر کسینه نک صادق دوستنه ابن انس دیرلر (آنس نارا بدید آتش را) آتش کوردی و ماده مذکوره علم معناسنی افاده ایدر لهذا آنست منهرشدا دیرلر بیلدم و آنست الصوت دیرلر ایشتم و آنست رجلا دیرلر کوردم معناسنه جمله سی علمه راجعدر (ابلس منه نومیذ شد از وی) آندن مایوس اولدی ایس منه معناسنه و عزایله ابلیس تسیمیه اولندی فی حضرت اللہک رجندن مایوس اولدی ایچوندر و ابلاس انکسار و حزن معناسنه دخی کلور ابلس الرجل دیرلر غندن ناشی سکوت ایلسه اساسده دیدی که ابلس فلان دیرلر مایوس اولدی غندن سکوت ایلسه قال الله سبحانه وهم فیه مبلسون (اتعسه هلاک کرد اورا) آنی هلاک آندی اصلنده کب یعنی یوزی اوزرینه دوشمرک معناسنده در و بدبخت آندی معناسنه دخی کلور مقام بدعاده اضرع الله خده و اتعس جد دیرلر (اجرس الطائر بیرون کرد مرغ ببال خویش) قوش قنادی ایله صد آندی یعنی اوچد قده قنادلرینک صداسی استماع اولندی و سمعت جرس الطائر دیرلر قوش برنسنه اکل اند کده منقارینک صداسنی استماع اتسه و اجرس دخی دیرلر بر کسینه نک ایاغنک آوازینی اشتد (اجلسه بنشانند اورا) آنی اوتوردی (احبس فرسا فی سبیل الله وقف کرد اسبی در راه خدا) بر آت وقف آندی الله یولنده (وهو حبس و محبس اسب وقف کرد شده) فی سبیل الله وقف اولان فرس (احلس یلاس پشت ستور افکنند) دایه نک صیرتنه یلاس بر آندی که حلس کلیم مقوله سی برنسنه در که کاه خانه به بسط و کاه دابه به جل ایدرلر و ام حلس دیشی اشکک کینه سیدر و رجل حلس

وحشی و انسی اولان
حقنده اختلاف قسم
لولده تفصیل اولندی
(منه)

پژواک و پژواک
و پژواک صدا معنا
منه در (منه)

(وحلم)

وحلم ای حریص و فی الحدیث کن حلس بیتک یعنی خانه که ملازمت ایدوب طشره چیمه و احاست السماء دیرلر رقیق و دائم یغمور یاغسه (اخرسه کنک کرد اورا) آنی دلسز آندی و خرس دلسزک معناسنده در و خرس ولادت ایچون طنج اولان طعامه و مخصوصی نفسا ایچون طنج اولان طعامه خرسه دیرلر و فی المثل تحرسی یا نفس لاخرسه لك مورد مثل بود که نفسا خاتون کندو ایچون خرسه طنج ایدر جک کسینه بولمیب کندو طنج و بومثل ایراد آندی کندو امورینه کندی اعتنا آیدن کسینه حقنده ضرب اولنور و خرساء داهیه معناسنه اصلنده افی نک اسمیدر (اخلس الشعر کیزه شدموی) صاجک آقی و قراسی بری برینه قاریشدی (واخلس النبات) اوتک قوریسی و یاشی بری برینه قاریشدی و پدرو مادرندن بری آق و قاره اولان ولده خلاسی دیرلر (ارکسه نکونسار کرد اورا) آنی باش اشاغی آندی و ترس چو یردی قال الله تعالی والله ارکسهم بما کسبوا ای ردهم الی کفرهم و ثوبی بر کره دخی صباغت ایله دیه جک یرده ارکس الثوب فی الصیغ دیرلر (امرس بها نشست بازن) خاتون ایله اوتوردی یعنی عروس ایله یریزده اوتور دیرلر یا خود (عروس کرد زن را) خاتونی عروس آندی یعنی اکا تزوج آندی زوج و زوجه دن هر برینه اطلاق اولنور و فی المثل (اتق من الخیر من طست العروس) و عرس فقط زوجه به اطلاق اولنور و ارسلان یتاغنه دخی عرس دیرلر و فی المثل امنع من عرس الاسد فی عربسه که دیشی ارسلان معناسنه در ایوه کبی (افلس التاجر مفلس شد بازار کان) بازرکان مفلس اولدی فلسدن مأخوذدر منقور و زیف معناسنه کویا مفلس اولان کسینه نک دراهمی فلوس و زیوف اولدی یا خود بر حاله واردی که عنده بر منقوری یوق دیمکه مستحق اولدی و تقول فلان مفلس ماله الا فیلس و فی المثل افلس من ابن مزلق بنی عبد شمسدن بر کسینه در مدته العربیت لیلیه مالک اولمیب آباء و اجدادی مضیق افلاسدن خلاص بولمیدلر قال بیت فانک اذ ترجو تمیما و تنقما * کراجی الندی و العرف عند المزلق (اقبسه نارا و علما آتش داد اورا) و علم آموخت اورا) اکا آتش و یردی و اکا علم تعلیم آندی که علم شریفی آتش پاره سنه تشبیه و استعاره طریق ایله در و بر کسینه عجله اوزره کلسه و عجله اوزره کتسه مانت الا کالقباس الجحان دیرلر و هذه حی قبس لاجی عرض دیرلر یعنی آخردن اخذ ایدوب کندی تلقاء نفسندن دکلدرد (اقبسه باب فرو برد اورا) آنی صوبه طالب یردی و فی المثل حو تا عاقس میدانی دیدی که مقس و قس و مقل طالبه مق معناسنده در پس مماقسه و مقامسه و مماقله طالبه مق معناسنده اولور خصم قوی خصم قوی ایله مخصوصه اتسه ضرب اولنور قال بیت وان تک سباحا فانی لساخ * وانک

کیزه شدن قارش
مورش اولاق (منه)
اول شعره اشخط
دیده کیری کی خلیس
دخی دیرلر (منه)

و بر کسینه نک اتبای
خیث اولسه اخبت
الرجل دیده کیری کی
(منه)

و بر کسینه به مقهور
اولفه مستحقدر
دیه جک یرده افهر
الرجل یعنی بر حاله
واردی که فهر اولغنه
سزا اولدی (منه)

و مصنف دخی بوجه
اوزره بیان آندی
(منه)

جوهری کندودن
اعلم کسینه ایله مباحثه
آیدن کسینه حقنده
ضرب اولنور دیدی
(منه)

غواصا فحوا تا قاسم * (البسه ثوبا جامه پوشانیدش) آکالباس کیدردی و فی الأساس
البس الناس علی قدر اخلاقهم یعنی هر کس ایله مشربلری اوزره معاشرت ایله (انجسه
پلید کرد اورا) انی مردار اندی حسن بصیردن حکایت اولندی که برکسنه زنا
اندیکی خاتونی تزوج ایدوب حضور لرینه کلدی بیوردیلر که هوانجسها فها حق بها
وتقول اذا جاء القدر لم یغن المنجم والمجس ولا الفیلسوف والمهندس منجس او کسنه در که
برکسنه بی جن اخذ اندکده میت کو کندن و بعض مردار دن اول کسنه نک اوزرینه نسنه
آصار جنی طرد ایتک ایچون زیر ا اجنه قاذ و راندن فرار ایدر لر و اول مرض منجم لر
آنک علاجنده عاجز اوله لرداه ناجس و نجس دیر لر (انفسه فی الشئ رغبت داد اورادر
فلان چیز) فلان نسنه به رغبت و بردی و منافسه مراغه معنسنه در و نعمت قلیله بی بکاچوق
کووب حد ایتدی دیه جک محله قد نفست علی بخیر قلیل دیر لر * ش (اجهش کریستن را
ساخت کرد) اغلامقه حاضر لندی لکن غیری کسنه به فزع ایله مقرون اوله والده سنه
بکایه متی اولدینی حالده توجه و فزع ایدن صبی کبی (اجش النار نیک بیفرخت
آتش را بهیمه بسیار) آتش زیاده علولدردی چوق او طون ایله واخسته دیر لر اغضبه
واختمش الدیکان دیر لر ایکی خروس دو کشدیلر معنسنه (اجش فرزند حبشی
رنک زاد) حبشی کبی سیاه جوده ولد طوغوردی (ادهشه مدهوش کرد اورا) آنی
حیران اندی و اول کسنه به دهش و مدهش اطلاق اولنور (ارعه الکبر لر زانید اورا
پیری) بیرلک آنی لر زانک اندی یعنی الی وایاغی بلکه جله اندامی دیره دی للمترجم
الفقیه بیت آیاهم آلدی الی یاش بنم * رعه ناک اولدی دست و پا و تم * تقول ارتعدت
انامه و ارتعدت مفاصله و قور قاق اولان کسنه به رعش الیدین دیر لر رعیدید کار ی
کبی (اغطش الله اللیل تاریک کرد خدا شب را) حضرت الله تعالی کیجی مظلّم اندی
واغطش اللیل دیر لر کیجی مظلّم اولدی معنسنه مجهول المسالك اولان صحرا به فلاة
عطشی دیر لر تقول برکنا فلاة عطشی ونحن کرمالها عطشی (اجش علیه فی المنطق
فحش گفت اورا) کاجش سوبلدی و فلان فاحش دیر لر بخیل معنسنه که فحشاء بخل معنسنه
کلور قال الله تعالی و یا مکرّم بالفحشاء ای بالخیل (افرش بکسترانید فرش را) اکادوشک
دوشه دی (احش الحرب سوزانید اورا کرمی) اسی آنی یا قدی * ص (اتر صد محکم کرد اورا)
آنی محکم ایتدی و تر از وکی تعدیل ایله زیر ابر ستمه آغار دیه جک یرده اتر ص میزانک فاند شائل
دیر لر (اخلاص الله الدین و نزه کرد برای خدا طاعت را) طاعتی حضرت الله ایچون
خالص اندی که ریواسمه ایله مغشوش ایتدی و خالصه فی العشره ای صافه و فلان خلصی
و خلصانی دیر لر مخلص دوستدر معنسنه خدنی دید کلری کبی (ارخصه الله
ارزان کرد اورا خدای) حضرت الله انی اوچوز اندیکه رخص غلامقا بلیدر و اوچوز
اولان نسنه به رخیص دیر لر و ارتخصت الشئ دیر لر اوچوز آدم معنسنه (اشخصه

یقال الناس اجناس
وا کثر انجاس (منه)

(بخیرانیدش)

بخیرانیدش) انی قالدردی شخص شخصا دیر لر ارتفع یعنی قالدردی معنسنه
و شخص من بلدالی بلدای ذهب و اشخصه ای ذهبه و سفر اوزره زحر کتمز قریبدر
دیه جک یرده نحن علی سفر وقد اشخصنا دیر لر ودخی اوق اتان کسنه نک اوق نشانک
اوزرینه کجسه کتسه اشخص الرامی و برکسنه برکسنه بی غیت ایدوب عیوبی سوبلسد
اشخص فلان بفلان دیر لر ابو عبیده دیدی که اشخص دخی بو معنایه در (اعفصت
القارورة عفاص بستم شیشه را) شیشه نک آغزینه عفاص باغلا دیم و عفاص شیشه نک
باشنه باغلا دقلری دریدر و آغزینه طیفاد قلیرنه صمام دیر لر جوهری بووجه اوزره
بیان اندی لکن مصنف اساس البلاغه ده عفاص و صمام بر معنایه در دیدی حیث قال
اشتریت البطة بعفاصها ای بصمامها و عفاصها صممتها (املصت المرأة بولد هانچده اش را
بیفکندن زن) خاتون جو جغنی بر حیلله ایله دوشوردی که اول جو جوغه سقط دیر لر
(انرصه بشکنید اورا) آنی ایکی پارمفیله صیقدی که جیدیلدی تعبیر اولنور اقرصهم
البعوض دیر لر سیوری سینک ایصردی معنسنه تقول قرصهم البعوض قرصات
رقصوامها رقصات و کله مؤذیه به قارصه دیر لر و اول سود که لسانی بوراز اکادخی
قارص دیر لر و فی المثل عد القارص فخر حار ز زیاده اکشی سوددر یعنی سود قارص
ایکن اول مرتبه بی تجاوز ایدوب حازر رتبد لرینه بالغ اولدی اشتداد امر آنا آنا متزاید
اولاقده در دیه جک یرده ضرب اولنور و ض (ابغضه دشمن داشت اورا) آنی دشمن
طوتدی که کابغض اندی تعبیر اولنور (اجرض بریقه خیو در کلو کیرانید اورا) توکرو
کفی بوغازینه طور دوردی که انی مغموم و محزون اندی دیمکدن کنایه در (ادحض
الله حجتہ باطل کرد خدا برهان اورا) حضرت الله انک دایلی ابطال اندی و دحض اصلنده
ایاق طایبق معنسنه در که دحضت رجله دیر لر ایاغی سور چدی معنسنه و طایبق یره
مکان دحض دیر لر مکان ذاق دید کلری کبی پس ادحض متعدی اولمغله سور چوتک
معنسنه ایکن ابطال معنسنده استعمالی مجاز طریق ایله در (اربط بخوابانید چار پارا) چار
پای یتاغنه یا تیردی ربط درت ایاق اوزرینه بروک ایتمین حیوانک یا تمه سنه دیر لر کلب
و قیون کبی و فی المثل کلب طواف خیر من اسد رابض یعنی طولا شوب کزن کلب یا تاغنده یتان
ارسالندن خیر لودر کسبه سی ایدن ضعیف تکاسل ایدن قویدن خیر لودر دیه جک محله
ضرب اولنور و دخی هر کس مأوی و مرجع اتخاذا تیدیکی کسنه لره ربط و ربط دیر لر
زوجه سی و اقرباسی و خاندسی و خدمتکاری کبی و فی المثل منک ربطک وان کان
سمارا یعنی سندن در خدام و اقاربک و سن انلری ترک ایدم من سن هر نه قدر دنا و حقوقه
رعایت ایتمز لر ایسه دخی و مثل مذکور من حیث المعنی منک انفک وان کان اجدع مثلنه

صاحب مصرحه
دیدی الففاص
غلاف فیشه و صاحب
دستور سداد القارورة
دیدی مطرزی دیدی
که عفاص اول ظرف
در که ایچونه خفه وضع
اولنور دریدر
پارده می کی لهذا قارورة
نک اغزینه الباس
ابتد کلری دردی به
عفاص دیر لر زبرا
انک غلافی حکمند در
بهضیلر صمام در دیدی
دغوری غلافیدر
دیدی عصار اولان
قول اولدر (منه)

(افصی)

(نی)

(۴۲)

مناسب در یعنی سنان و سنان جزو کبر هر چند متطوع و معیوب اولور سده دخی
(از کش لولدی بچیدید در شکم ستور) دایه نك قارنده ولدی بویوبوب حرکته کادی
(ارمضه بسوزانید اورا) انی یا قادی رمض شمک حرارتی تو مده و طاشد زیاده تأثیرات مکن
عبارتند و مشی فی الرمضاء دیرلر بر کسند شمک تأثیری ایله قیزمش طاش اوزرنده
یوزوسه وارض رمضاء قیزمش زمین و فی المثل المستحیر بحر و عند کربته کالمستحیر
من الرمضاء بالنار (اعرض عنه روی بگردانید از روی) آندن یوزدوندردی ودخی
اعرض فلان دیرلر بر کسند عرضا و طولاً ذاهب اولسه یعنی توسیع و تمیم اتسه
و فی المثل اعرضت القرفة یعنی تهی توسیع اتدیک مثلاً بر کسندیه دیسه لر که سن
کینه تهی ایدرسن مظنة تهی کیدر جواب و برر که بوتون شهر اهالیسی در اول
وقت مثل مذکوری اراد ایدر میدانی عرض ثوب الملبس مثانی شو و جد اوزره بیان
اندی که بر کسندیه تهی عارض اولور لکن کینه پاشه جفین بلز بلکه جماعته اسناد
ایدز اول محله ضرب اولور یعنی متهک لباسی عریض اولدی (انغض عن الشئ)
چشم فرو کرد از چیز) کوزنجی یومدی نسنه دن یعنی مساهله ایدی غمض اصلنده
الحق بر معناسند و بر کسند بر نسنه اشتراک کده بایعده غمض لی دیری یعنی بونسنه ریدر
بهاسندن تنقیص یا خود بر از دخی ازل نسنه دن و برر جماعت بیسانه کیدوب
ظهور اتسه لر اغضت المفاضة علی القوم دیرلر و غمضا بر کو کک اسیدر تقول قد یقع
بین الاخوين من الخلاء ما وقع بین الشعربین من العبور و الغمض فی الامر
آسانی کرد در کار) ایشده سهولت ایله معامله ایدی و عن قریب ذکر سبقت اپدن
انغض لی کلامی بوقیله اندر (اقبض شمیر و کار در دسته کرد) قلیع و بچاغه صاب
یکوردی و اول صاب مقبض تسمیه اولور و بر کسند بر ایشده شروع ایدوب علی
النور ترک ایله هو قبضه رفضة دیرلر (اقرضه الدراهم و ام داد اورا درمها)
اکا بزاد درهم قرض و یردی قرض اول مالدر که آخره اعطا اولسه قضا اتک
شرطیه پس استقراض طلب مال مذکور دن و اقراض اعطادن و اقراض قبولدن
عبارتند و تشبیه طریقیه بر کسندیه سابقه احسان و اسائه دخی قرض اطلاق اولور
وهو القرض و ام بورج قروض ج (انغض الشئ و نه کرد چیزا) نسنه خالص ایدی
(امر چند بیمار کرد اورا) انی مررض ایدی امر چند الله و اکل مالم یوافقه فامر چند دید کلری
کی و امرض القوم دیرلر دایه لر مررضه مبتلا اولسه و دخی بر کسند حاجتیه نائل
اولسه یا قلاشده امرض فلان دیرلر (انغض التوس زه کمان کشید اندکی و بکذاشت
تا آوازی ازو بیاید) یا نك کریشنی آزیحق چکوب صلیو یردی تا آوازی چیقون
دیو و فی المثل انغض من غیر توتیر قادر اولدی یعنی نسنه دن ایدن کسند حقنه ضرب

ر ز ز ی که در
م من سوزانیدش
ریک کر مری و حده
و معصیت مرده امده
نقصه لی بچ لایله امده
اشاده من السوس
مثلا مده سده کوردر
(منه)
د بجه من ر د یعنی
ج و جق عرضیه
ضرعدی و حق کردن
کو بند کذا فی النجج
(منه)
کشب یستده حکایه سی
یار اولفند در قفیر
حافیه نامر له مند
مفصلدر امده

اولور یعنی ادعاء مذکور یاید کیریش کچور مددن یا بی حکمک کی ذر زیر انباش
توتیردن صکره اولور و نبش اصلنده آزیحق حر کته دیرلر تقول رأیت و مضه برق
کذب عرق و فلان کسند نك غمضی حرکت ایدی دبه جک یرده نبش نابضه
دیرلر (انغض رأسه بجنبانید سرش) باشنی تحریک ایدی تعجب وقتنده و انغ
اولان تحریک کی و مطلقا آهسته تحریک اتکه انغاض دیرلر (انغض القوم بی زاد
شد مردمان) قومک ذخیره لر دو کندی تقض اصلنده سیلکمک معناسند در عاداتا
ذخیره دو کند کده ظرفی سیلکرلر و فی المثل القاض یقطر الجلب بر کسند شانندن
اولیان ایشی بالضروره ایشله یا خود بخیل ضروری اتفاق اتسه ضرب اولور
(انغض الحبل ظهیره بیانک آورد بار پشت اورا) یوک بغایت آغیر اولمغه آنک صیرتنی
صدا اندر دی انغاض اصلنده آهسته صدا اتک و صدا یرمک معناسند در انقضت الدجاجة
دیرلر عورطه وضع اتد کده تصوت اتسه و محفد و تحت رواندن ظاهر اولان
صدایه که تر کیده قیچردی تعبیر اولور نقیض تسمیه اولور و ظهوردن ظهور ایدن
صدا یوک زیاده آغر لفتندن نشأت اتمکله جوهری عبارت مذکوریهی انقلبه ایله
و بیتهی و زوزنی انغاض انغضی کران کردن عبارتیه تفسیر ایتدیلر (وهو النقیض
آوازی که از کرانی بار بر آید) یوک آغر لفتندن ظهور ایدن آواز (انغض برانکیخت
از جای) یرندن حرکت اندر دی و اول قوش یاوریسی که قناتلری کامل اولوب
او چغه مباشرت ایله اکاناهض دیرلر ط (احبط الله عمله باطل کرد خدا کار اورا)
حضرت الله تعالی آنک ایندیکی عملی باطل ایدی یعنی مقابله سنده ثواب و یرمدی حبط ماشیدن
استعاره اولفند در که حیوانات یاش اوقی چوق اکل ایدوب یا خود ذرق که چند قوق در
اکل ایدوب قارنی شیشوب منقبض اولمغه هلاک اولمغه حبط دیرلر کذلک حبط دم
القتیل دیرلر در معناسند (اسخطه بخشم آورد اورا) آنی غضبه کتوردی عطاء مسخوط
مکروه و مسخطه عطاء دیرلر احسانی قلیل عدا ایدوب چندان قبوله قرین اولسه (اسخط
الدواء دارو و بینی واکرد) یوزینه دوا دو کندی و اول دارویه مسخوط دیرلر
و بر کسندیه کلامی تفهیم اتک ایچون کرات ایله تکرار و تفهیمده مبالغه اولنش ایکن
ینه فهم اتمسه اسخطه کلمه فافهمها دیرلر (اسخطه دور کرد اورا) آنی بعید ایدی
و شحطت الدار دیرلر بعید اولدی معناسند (اسقطه بیفکند اورا) آنی بیراقدی که
دو شور دی تعبیر اولور (اسقطت المرأة بچه بیفکند زن) خاتون چو جوق
دو شور دی (وهو السقط بچه افکند) دوشن چو جوق و اول خاتونه مسقط و مسقاط
دیرلر و چنما حدن دوشن آتسه دخی سقط ازنند دیرلر و حسیب و نسیب اولیان

معلوم اوله که مافطه
کلمه مافطه تقدیرنده
اوله مؤنث مذکر
اولدی لکن لافطه
مؤنث ذکر اولدی
بعضی لر رد و ج
و بعضی لر مبالغه ایچون
و بعضی لر لافطه
تقدیرنده در دیرلر
منه

کسندیه ساقط تسمیه اولنور و فی المثل لكل ساقطة لاقطة ساقط اولان کله بی استماع
ایدن کسندلر بولنور بلکه اول کله متکلمک متضرر اولماسنه سبب اولور انسان
انسانی زیاد محافظه اتمک لازمه در ديه جک یرده ضرب اولنور یا خود الجنس الی
الجنس عیلم فحواسی اوزره هرردی اولان متاعه فرومایه مشتری بولنور بازرگانک
متاعی هر نه قدر معیوب ایسه ینه اکا مشتری بولنور ديه جک یرده ضرب اولنور
و فی مثل آخر اسقطه العشاء علی سرحان یعنی عشا طلی آنی قورداوزرینه دوشوردی
منفعت امید ایدر کن ضرره اوغرادی ديه جک ضرب اولنور وهذا الامر مسقطه
لك من العیون دیرلر بوایش سنی خلقك نظرندن دوشورر معناسنه (اغبطت و انغمطت
علیه الحی بی در پی تب گرفت اورا) دائماً آنی حی اخذ اتدی (افرط فی الامر دور
اندر شد از کار) ایشده اوزاق کتدی یعنی اندازه بی تجاوز اتدی (وامر فرط
کار دور اندر شده) حدی تجاوز اولنان ایش قال الله تعالی و کان امره فرطاً (افرط
الشیء فراموش کرد چیز را) نسنه بی اونوتدی نسیه معناسنه قال عز شانه وانهم
مفرطون ای متر کون فی النار منسیون و دخی افرطه دیرلر اعجمله معناسنه و افرطت
المزادة دیرلر قریه بی صوابله طولدرسه و افرطه الی الماء دیرلر برکسندی صوتحصیلنه
ایلو کوندرسه و صوارامق ایچون کیدن کسندیه فارط دیرلر اوت ارامغه کیدن
کسندیه رائد دید کلری کبی و فی المثل افرط للهیم حیثنا اقمسا هیم اهیامک جمیدر
عطشان معناسنه و حین احبن لفظنک تصغیردر مرخا رجل احبن دیرلر
استسقا مرضنه مبتلا اولسه (واقس صدری خارج و ظهری داخل اولان کسندیه یعنی
صوسر دوه لری صیوارمغه کندو مستقی واقس کسندیه کوندری عاجز اولان
کسندن معاونت طلب ایدن احق حقدنه ضرب اولنور (اقطع القوم در قحط شدند
مردمان) قوم قتلغه دوشدیلر اقطوا و قحطوا دخی بومعنایه در و هو القحط معروفدر
و قحط واقع اولان ارضه قحطه دیرلر و اول کسندیه که اکل ایتدکده سیلوب سپورسه
اکا قحطی دیدلر (اقسط داد کرد) عدالت ایتدی و هو القسط قافک کسریله داد عدالت
و قسط قافک قحطیه جور معناسنه در تقول هو قاسط غیر مقسط یعنی جور ایدر عدل اتمز
قال الله تعالی و اما القاسطون فكانوا لجنهم خطبا و قال ایضا ان الله یحب المقسطین یقال
امر الله بالقسط و نهی عن القسط و قسط اعوجاج معناسنه اولمغه ایاغی اکری کسندیه
اقسط دیرلر (اقطعه عن الخیر نو مید کرد اورا از خیر) آنی خیردن مأیوس ایتدی تقول
قلب المؤمن بالرجا منوط و الکافر آیس قنوط (انبط الماء من البئر بیردن آورد آب را
از چاه) قیودن صوبی طشره چیقاردی یعنی قیوی اول مرتبه قازدی که صوبی ظاهر

(اولدی)

اولدی و استنباط استخراج معناسنه در و نبط الماء صو کندی چقندی و اول صوبه
نبیط تسمیه اولنور (انشط العقدة کشادگره را) دو کومی آچندی معلوم اوله که سابقا
ضرب بابی امثله سنده ذکر اولندی که نشط الحبل دیرلر ایی اول وجهله دو کوملسه که
آچاسی آسان اوله و انشوطه اول دو کومدیرلر و اساسده انشوطه تفسیرنده اوچقور
باغی کبی دیو تمثیل ایتدی پس افعال همزه سی بومقامده ازاله ایچون اولمق ملاحظه اولنور
(وانشطت الحبل) دیرلر اییک دو کوملری آچلسون ایچون اوزادوب چکسه
(اهبطه فرو آوردش) اشاغی ایندیردی و هبط نزول و انزل معناسنه لازم و متعدی
استعمال اولنور و یقال اللهم غبطا لا هبطا ط (احفظه بخشم آورد اورا) انی غضبه
کتوردی و هی الحفیظة خشم غضب فلان من اهل الحفیظة و الحفیظة دیرلر حیت
و حفظ حرمت و قنده غضب ایلسه و فی المثل الحفا یظ تحلل الاحقاد برکسندیه اقرباسنه
ظلم اولندیغی کورسه البتد عرق حیت حرکت کلوب دروننده آناره حقدی دخی
وارا یسه ناچار مرحت ایدوب حقدی زائل اولور و فی مثل آخر المقدره تذهب
الحفیظة برکسندیه خصمندن انتقامه قادر اولوب مرحة انتقام قیدنده اولمز ديه جک
یرده ضرب اولنور (اغلط فی الکلام درشتی کرد در سخن) کلامده درشتک ایتدی
یعنی شدت ایله سوبلدی که سرد سوبلدی تعبیر اولنور و فی المثل اغلط من جبل الجسر
ع (ابدع الشیء از نو پیدا کرد چیز را) نسنه بی یکیدن اختراع ایتدی که نمونه و مثالی
یوق ایکن و دخی ابداع الرکاب دیرلر مرکوب اولان دابهیه کلل کلسه کویادابه امر
حادث ابداع ایتدی و ابداعت بجهت دیرلر دلیلی ضعیف اولسه (وهو البدیع و البدعة
چیز از نو پیدا شده) یکی پیدا اولمش نسنه و یکی قریهیه سقاء بدیع دیرلر جدید معناسنه
بدایع و بدع ج لفونشر مرتب قاعده سی اوزره در (والله بدیع السموات و الارض
خدای تعالی از نو آفریننده آسمان زمین است) حضرت الله تعالی آسمان و زمینی یکیدن
اختراع ایدیحی در پس لفظ بدیع مبدع معناسنه اولور (ابضع آخریان و داد ببضاعت)
متاعی سرمایه لکه و یردی و کندم ایچون سرمایه ایتدم دیمک میراد اولنسه استبضعت
دیمک کرک بضاعه دن مأخوذ در رأس المال و سرمایه معناسنه جوهری دیدی که بضاعت
مالدن بر قطعه در که تجارت ایچون بر طرفه ارسال اولننه تقول قد نعت صنایعنا و نفقت
بضایعنا و معنای مذکور بضع قطع و بضعة قطعه معناسنه اولدوغنه مبنی اولمق ملاحظه
اولنور بضعت من الماء دیوب صودن قاندم معناسی اراده قیلندی صودن ری یعنی قانق
و قنده شرب قطع اولندیغی ایچون و فی المثل شرب فائق و لا بضع مثله قریبدر یعنی
صوبی ایچدی نه حرارته مفید اولدی و ندقاندی برایشدن اوصاتین کسندیه حقدنه

عبط حسن حالدن
و هبط بولند بی حالدن
تزلدن عبارتدر یعنی
سندن حسن حال طلب
ایدرز و بولند یعنی
حالدن تزلدن بزی
سن حفظ ایله (منه)

و دخی بومعنایه در که
برکسندیه برکسندیه
کرات الله نصیحت
ایدوب تأثر ایتدیکندن
ناشی فراغت ایلسه
بضعت فلان دیرلر
(منه)

شرب فائق و لا بضع
مثله قریبدر یعنی
صوبی ایچدی نه حرا
رته مفید اولدی
و ندقاندی برایشدن
اوصاتین کسندیه حقدنه
ضرب اولنور (منه)

ضراولنور حتی متى تکرع ولا تبضع وابضعی الماء ای اروائی وبرکسته بر مسئله سؤال
ایند که جواب شافی ایله مقابله اتسه ابضعه دیر لر (اتبعه از پیش رسید) انک آردندن
یتشدی (اتبع الرجل الرجل برسانید مرد را ببرد) برکسته بی برکسته یه یتشدی که
آردنجه آدم کوندردی تعبیر اولنور وبرکله برکله ناک آردنجه ذکر اولوب کله ثانیه ناک
معنای اولسه ا کا اصطلاح ارباب ادبیه اتبع فی الکلام دیر لر حسن بسن وترکیه
کلدی ملدی کبی وعبارة مذکوره اکثر یا شمرده مستعملدر مثلا برکله ناک آردنجه
قتل ایچون آدم کوندرسد لر اتبعه دیر لر (اتبع الایام برکرد خنوزرا) چنانچی
طولدردی و طولش اناه ترع ونهری طولدرن سیله ترع دیر لر وقایو جی یه دخی ترع
دید کبری قاپوی قاپادقده کوبا اول میدانی قابو ایله طولدردوغی ایچوندر تقول جاء
القراع فرد الزاع (اتلع کردن بر افراشت) وینونی یوقارو قالدردی و بونی اوزون
کسته یه اتلع و موئنده تلعه دیر لر (اجدع بدبرور انید) بدغذایله بسلدی یقال اجدعوا
واید هم ای اساء و اغذا هم (اجمع علی کذا واجعه واجمه عزم کرد بر فلان کار) فلان
ایشه عزیمت اتدی واجع التوم دیر لر اتفاق اتسد لر (اجدع پنهان کرد) صافله دی لهذا
کیلاره مخدع و مخدع دیر لر و فی الأساس خباثتی فی الخدع وهو الخزن من الاخداع
یعنی الاخفاء و فی المثل اخدع من ضب میدانی دیدی که خدع تواری یعنی اختفامعناسته
اولفله ضب داوکنه مدینه متواری اولوب ظهیر اتمکله بو مثل ضرب اولنور (اخضع
واضع فروتنی کرد) تواضع اتدی وبرکسته ناک خلقی بو یوشنده اکریک اولسا کا اخضع
دید کبری مواضع صورته اولدینی ایچوندر و اخضعنی الیک الحاجة بنی احتیاج سکا
تواضع و تذلل باعث اولدی (ادفع نجاك وادوسانید اورا) آتی طوپراغه ملاصق اتدی وقعه
ووقع تراب معناسته و وبرکسته یه بدعا مقامنده رماء الله بالدو قعه دیر لر فقر وذل معناسته
وزیاده آجلفه جوع دیقوع دیر لر (ادلع لسانه زبان ازدهن بیرون کرد) دلیقی آغزندن
چیقاردی دلع لسانه دخی بو معنایه در و دلع لسانه دلی طشره چقیدی لازم و متعدی استعمال
اولنور (ارضعت ولدها شیر دادن فرزندش را) خاتون ولدینه سود و یردی که امیر یردی
تعبیر اولنور و هی مرضع زن شیردهنده سود و یرن خاتون جوهری دیدی که اگر
خاتونک مدام اولدی واردر دیمک مراد اولنسد مرضع واکر بالفعل ممدسنی ولدک اغزینه
و یردی دیمک مراد اولنسد مرضعة دیمک کرک مصنف کشفه یوم ترونها تذهل کل مرضعة عما
ارضعت آیه کریمه سنده بیان اتدی که جوهری کلامه مطابقتدیر بر ادیدی که ارضاع شاندن
اولان خاتون مرضع و ممدسنی بالفعل ولدینه القایدن خاتون مرضعه دیر لر و رضع زیاده لثیم
اولان کسته یه اطلاق اولنور تقول استعذ من الرضاعة کا استعذ من الضراعة (اذع علی کذا
وازمعه و ازمع به عزم کرد بفلان چیز) فلان نسته یه عزیمت اتدی بروجهله که آندن رجوع

(اتمز)

وفي المثل نبح الفرس
لجامها والنافه ذمامها
یعنی آتی هبه ایتد که
لجامی دخی عطیه ایله
ذیراته نسبت لجام
ودویه نسبت ذمام
شی حقیر در بر حاجتی
وردکده اقامه
ترغیب مقامند ضرب
اولنور (منه)

اخدع ایکی ضرر در که
محبت موضعند
اولر و ویردن آرشدر
که یو یو طمری تعبیر
اولنور لدا برکسته
تکبر و بر شیدن
اعراض ایتد لوی
اخدعه و کبری ترک
ایته سوی اخدعه
دیر لر (منه)
معدف بو قولی مقصی
ده قبل ایله تصدیق
ایتدی کندی مرضی
می اکثر خدعه
مناسنده در (منه)
کافی ازعت الامر
دیور ازعت علی
لامر دیمز دیدی
(منه)

ایتمز یقال از مع الامر اذا ثبت علی امضاء و یقال فلان رأیه زمیع و قلبه جمیع و ازعت
الارنب دیر لر طوشان سکیرتسد و دخی ازعت النبات دیر لر اوت بکد با شالاسد و هو الزماع
عزم عزیمتد ثابت اولقی (اسع اقوم هفتمین شد مردمان را و هفت ناک گرفت از مال
ایشان) قومیدنجی یعنی قوم آلی ایکن آنکله یردی اولدی یا خود قومک مالارینک یردیده
برینی آلدی و اسعت المرأة یردی آلیق جوجوق طوغوردی و اسع ولده ولدینی دایه یه
و یردی (واسع الرعیان) شبانلرک ماشیه سنه قورت کیردی و فی المثل اخذه اخذ سبعة
مراد سبعة بن عوف بن ثعلبه نام شدید الاخذ برکسته ناک اسیدر یا خود یردی آدم اخذ
ایدر کبی اخذ اتدی ابن السکیت سبعة ایکن تخفیف اولندی دیدی یعنی دیشی ارسلان
اخذ ایدر کبی اخذ اتدی اخذ شدید ایله اخذ ایکن کسته حقه ضرب اولنور اخذه
اخذ الضب مثله قریبدر ضب ولدینی حشرات ارض ظن ایدوب اخذ شدید ایله
اخذ و قتل ایدر (اسرع فی العمل بشتافت درکار) ایشده عجله اندی و دخی اسرع القوم
دیر لر دایه لری سرعت اتسد (اسعه کذا بشنوا نید اورا فلان چیز) فلان نسته بی کا اشتدردی
و سمع ذکر جمل معناسته در (اشبعه سیر کرد اورا) انی طوبوردی و شبع قارن طوبوره جق
طعامدر و تقول تراهم سباا اذا كانوا شباعا (اسرع الریح قیلر است کرد نیزر اسوی او)
نیزه بی آتک لارفه طوغر اندی (اسرع الدابة آب آور دستور را) دایه بی صویه کتوردی
و شرعت الدواب فی الماء ای دخلت (اسرع الباب الی المرق بکشد را بسوی راه)
قابو بی بول طرفه آجیدی شارع او او بول معناسته اولفله مناسب اولان بسوی شاه راه دیو
تفسیر اولنقی ملاحظه اولنور تاجدها شرع در با شارع کردن عبارتیه تفسیر اولدینی
بو ملاحظه بی ناید ایدر (اضجبه بخوبانید اورا) انی یاتوردی ضجیع و ضجوع یانی
اوزرینه یاتقدن عبارتدر و ضاجع و مضجیع یانی اوزرینه یانان کسته در و برکسته
خانه سنه ملازمت ایدوب طشره حرکت اتسد ا کا ضجعه و ضجی دیر لر داری
دید کبری کبی و ضجیع فی الامر دیر لر برایشده تقصیر اتسد (اسرع فروتن کرد انیدش)
انی ذلیل اتدی و تواضع اتدردی و فی المثل الحی اضرعنی لک احتیاجدن نائی
برکسته یه تذال و قنده ضرب اولنور و اضرع الناقة دیر لر طوغور مزدن اول
سودی کلسه و ضرع هر ظلف و خف صاحب اولان حیوانک ممدسیدر و برکسته
فقیردر بر شینه مالک دیکدر لر دیدجک محله ماله زرع و لا ضرع دیر لر (اطلعه علی
کذا دیده و رکرد اورا بر فلان چیز) آتی فلان نسته یه مطلع اتدی و اطالع الرامی
آندینی اوق نشانک اوزرندن کجی کندی و اطالع قوصدی قاه معناسته و فی اتمکه
طلعا دیر لر و طلع علینا حاضر اولدی عندمزه و طلع عنا غائب اولدی عندمزدن

صاحب جمیع دیدی
سبعة اختیار اولندی
زیرا کلام عریسه
سبعة آتی استعمال
شایع اولدینی ایچوندر
(منه)
وفي مثل الشهبان
يفت للجامع فطائنا
یعنی طوق آدم آج
قدمه نکی کج باره لر
سنگ احوالکن
خبردار اولوب کرکی
کبی ساکا هتمن اتمین
کسته حقه ضرب
اولنور (منه)
شر عك حبهك
معناسته دخی کاور
و فی المثل شرعك
ما بافك الخ یعنی
سکه بزل بکشد بره
چک نسته کافیدر
آز به قناعت بایند
ضرب اولنور
منتهی ده دیدی که
عرضه مطلوبه ایصال
ایده چک قدر کافیدر
لکن جوهری شرعت
با الله الی طریق ای
فخت دیدی پس
اشراع مطلقا دفع
معناسته اولان فهم
اولر الی طریق
ذکر اولفله دسوی
شاه راه عبارتیه
تفسیر واجب یردی
(منه)
وفي المثل الخی اضرعنی
للتوم وله حاکة طویته
فالیراجع الیه (منه)

معناست در (اطمه بطعم افکندش) انی طعمه دوشوردی (افزغه بترسانید اورا)
 آنی قورقوتدی و افزغه دخی دیرلر اغاه اندی معناست یقال فزعت الیه فافزعتی
 یعنی اندن استغاه اندم بکا اغاه ایدوب خوفی ازاله اندی (افطعه الامر سخت
 شد بروی کار) ایش آکا کوچ و شدید اولدی و افطعه دخی دیرلر شدید بولدی معناست
 (اشع السحاب و اشد متبع) بولوت طاغدی و بولوت طاغله قد نصکره باقی قلان بولوت پاره
 سنه قشعه دیرلر (افطعه ارضنا بقاطعه ددش زمین را) ارض خراجیه دن برپاره زمینی
 ما طعه ایله ویردی اکا (وهی القطیعة زمینی که بقاطعه داده شده) بقاطعه ویریلن
 زمین (اقلع المطر بایستاد باران) یغور طور دی یعنی یاغز اولدی اقلع تاجده
 بیهقی درمصادره زوزنی و ایستادن ایله تفسیر اندیلر کتب طوله ده کف و ترک
 تفسیر اولدی (اقلعت عند الحی و ابستاد تبازوی) حی آندن ساکن اولدی یعنی ترک
 اندی و اندن دور اولدی (اقلع عن الشیء دست برداشت از چیز) نسته دن ال کتوردی
 یعنی فراغت اندی (انزع رأسه برداشت سرش را) باشی یوقار و قالدردی بعضی اقصاع
 اعضا اندر دیدی که رفع و خفض ده استعمال اولور و دخی اقع البعیر دیرلر دوه
 صوایحک ایچون باشی حوض جانبیه اوزاتسه واقع الاناء دیرلر کاسه بی صویک
 آقان برندن طولدر مق ایچون توجه ایلسه و اقان یرینه طولسون ایچون طونسه و بی
 شوقدر نسته راغی ایدر دیه جک برده اقبی کذا دیرلر و فی الاساس اقع الصبی
 یعنی معصومی او بک ایچون برالینی باشه و برالینی چکه سنک الله وضع ایلدی
 (امعه الله بولده برخور داری دهادخدای بفززندش) برخور ادا لقی ویر
 سون الله تعالی ولدی ایله یعنی مدة طویله ولدی ایله متفع ایسون (وهو المتاع
 برخور داری) متفع اولقی و متع ارتفاع و مائع هراوزون اولان نسته یه مائع
 دیرلر و دخی امتعت عن الشیء دیرلر نسته دن مستغنی اولدم معناست (امرع الموضع
 بسیار گیاه ناک شد جای) موضع چوق اوتلو اولدی و اوتلو و خصب اولان زمینه
 مرع و مربع و امروعه دیرلر و فی المثل امرعت فانزل اعشب فانزل مثله قریبدر
 لکن اساده سنک حاجتک بزم عند مرده حاصل اولور عند مردن تجاوز اتمه
 معناست در دیدی تقول نحن من غرك على جبل منيع ومن كرمك في واد مربع (اتقع
 وراغت در آب) صوده ایصالندی (اهرع لرزاید و ترسانید و ستاب کرد)
 دیردی و قورقوتدی و سرعت اندی (اهطع فی السیر شتابید در رفتن) یورو مکده سرعت
 ایتدی و برکسته بو یوقی اوزادوب باشی اکسه دخی اهطع دیرلر بعیر مهطع بویننده
 اکربلاک اولان دوه بعضیلر سرعت ایدن دوددر دیدی غ (اباغ الرسالة ترسانید

(بوی)

۹ کتب معتبره موافق
 اولان تفسیر بودر
 و عند مرده موجود
 اولان مقدمه ترک
 اکثرنده افزغه
 معناست اولقی
 اوزره اشارت
 اولدی خطا اولقی
 ملاحظه اولور لکن
 سابقا لم یبندن طمع
 الامر عیار تنک
 تفسیر ده همانک شد
 کار دیدی که افزغه
 معناست اولقی تأیید
 ایدر (منه)

بوی پیغام را) اکا خبریتش دردی و ابلفه سلامی و بلفه سلامی ای اوصله (ارزغ المطر
 الارض و حل انکحت باران در زمین) یغور چوق یاغوب زمینی چامور اندی یاغور
 چوق یاغوب یر یوزنده آقسه بو عبارتکی تکلم ایدرلر ورزغه و حل شدید معناست در
 (اسبغ علیه النعمه تمام کرد بروی نعمت را) نعمتی آنک اوزرینده تمام و کامل اندی (افرع
 الله علیه صبر اصریر ریزاناد بروی خدا) حضرت الله تعالی آنک اوزرینده صبر و کسون
 که مجازدر صبر و یرسون دیمکدر (افرع الماء بریخت آب را) صوبی دوکدی صبه
 معناست تقول رأیته بین یدیه الماء یفرقه ثم یفترغه یعنی آنی کوردم که صوبی آوجی ایله
 آلور صکره کند و اوزرینده دوکر (افرع الصفر المذاب فی القالب روی کداخته رادر
 قالب بریخت) اریمش پرنجی قالبه دوکدی زرکر اندیکی کبی (اهبغ و اجمع
 بخوابانید) او بو تندی انام معناست (اف) آسقه اندو هکین کرد اورا) آنی محزون اندی
 و دخی آسقه اغضبه معناست کلور واسف شده حزندر و رقت قلب صاحبی اولوب
 سریع الحزن کسنده اسیف و اسوف دیرلر ابن سکیت اسیف عبد معناست در دیدی
 (آلفه الشیء سازکاری افکند اورا یجیزی) آنی برنسته یه مألوف اندی یعنی الفت
 اندر دی و فی المثل آلف من جام مکة (انحفه هدیهدادش) آکاهدی و یردی وهی
 التحفة ۷ هدیهدیه (اترفه الله در نعمت داشت اورا خدای) حضرت الله انی نعمته اندی
 یعنی نعمت صاحبی اندی و اترفته النعمه دیرلر نعمت سببی ایله طغیان اتسه یقال اعوذ بالله
 من الاتراف و الاسراف و تقول استترفوا تعفرتوا رجل مترف مرد در نعمت داشته منعم
 اولان کسنه (اتلف ماله هلاک کرد خواسته اش را) مالتی هلاک اندی و تلف هلاک
 معناست در ورجل متلاف مرد بسیار تلف کسنده مالتی چوق تلف ایدن کسنه و ذهبت
 نفس قلان تلقا و تلقا ای هدر (انحف به کزند رسانید بأو) اکا ضرر یتشدردی
 و انحف بهم الدهر دیرلر استیصال اندی معناست و برکسنده تکلیف مالا یطاق اتسه
 دخی انحف به دیرلر کذلک آکا قریب اولسه و انحف و انحف موت و امتلا دن ناشی
 اطلاق بطن معناست (احصف الامر محکم کرد کار را) ایشی محکم اندی و احصف
 الحبل دیرلر ای محکم بوکسه (احلفه بالله علی دعواه سوکند ددش بخدا برده عوای
 وی) حضرت الله یمن و یردی دعواسته (اخلف الوعد و فانکرده بوعدش) وعدینه
 و فایتمدی (ورجل مخالف مرد بسیار خلف وعد کسنده) چوق وعدیه خلف
 ایدیچی کسنه و مستقبیه نسبت خلف ماضی یه نسبت کذب کییدر (اخلف الله علیه و به
 عوض داد خدا بران چیز ضایع شده) حضرت الله عوض و یردی یا ویرسون اکاضایع
 اولان نسته سی مقابله سنده و اخلف بیده الی السیف الینی قلج قبضه سنه قویوب سل

۷ حاکم کبری و فحی
 لغتدر چی تحف کلور
 (منه)
 و الترفه النعمه یعنی
 نعمت صاحبی
 اولد قلندن غفرت
 اولدیلر (منه)
 و فی المثل اخلف من
 عرقوب که مواعید
 عرقوبیه مشهوردر
 و اخلف من شرب
 الکمون مثلی دخی
 معروفدر لکن مواعید
 عرقوب مثلنده عر
 قوب فاعل و مواعید
 کون مثلنده کون
 مفعولدر (منه)
 جوهری دیدی که
 برکسته نکه مالی یا ولدی
 هلاک اولسه اخلف
 الله علیه دیرلر یعنی
 حضرت الله هلاک
 اولان شیء مثلاً و عوض
 ویرسون و اکربابامی
 یا فترنداشی یا عی هلاک
 اولسه خلف الله علیه
 دیرلر بلا همزة یعنی
 سنک اموریکه کفیل
 اولان کسنه لردن
 عوض حضرت الله
 کفیل اولسون اساده
 خلف الله علیه ای کان
 خلیفه من کافلاک
 دید یکی بو معنایه
 موافقد (منه)

(قصی)

(نی)

(۴۳)

سيف اتدی واخلف الطائر توی توکله کد نصکرهینه توی بتدی ودخی اخلف فهدیرلر
 آغزینک قوقوسی متغیر اولسه وفي المثل اخلف من صقر (ادفه سخت بیمار کرد اورا)
 اتی زیاده خسته اتدی (ادف بنفسه سخت بیمار شد) زیاده خسته اولدی (وهومد تف
 ومدف سخت بیمار شده) زیاده خسته اولان کسسه اساسده دیدی که دنف الرجل
 دیرلر زیاده خسته اولوب هلاک مرتبه سینه وارسه رجل دنف ودفن ورجلان
 ورجال دنف مؤثقی دخی بووجه اوزره در وادنف المرض دیرلر خسته ک هلاک
 مرتبه سینه کوتورسه (ارفه از پس نشاندش) آردینه بندردی واول کسسه یه
 ردیف وردف دیرلر تقول هو من الروادف ولس من الاردف یعنی اتباعند روزرادن
 دکلد (ارفه از یقی او خون بیاورد) بورندن قان کتوردی (ارفه السیف
 تیز کرد شمشیر) قلیچی کسکین اتدی ارفاف اصلنده قلیچک آغزینی اینجه اتمکه دیرلر
 ایدی لهذا سیف رهیف الحدیرلر یوزی اینجه قلیچ ورهیف الجسم الجسم نحیف
 اولان کسسه معنای پس معنای مذکور لازمی ایله تفسیر قیلندن اولمق ملاحظه
 اولنور ویهقی ارفاف تنک کردن تیغ دیدیکی بوملاحظه یی تأیید ایدر (ازحف
 مانده شد در رفتن) یورومکده یورولدی وازحف الرجل دیرلر دابه سی یورولسه
 (ازرف بشتافت در رفتن وشتاباند) سرعت اتدی یورومکده وسرعت اتدردی
 (ازلفه نزدیک کرد اورا) آتی قریب اتدی وهوالزلفه والزلفی نزدیکی قرب و منزلت
 جعی زلف کلور تقول احتمل الکلف حتی نال الزلف (اسرف فی الامر دور اندر شد
 در کار) ایشده حدی تجاوز اتدی سرفت السرفه الخشب دیرلر سرفه دید کلری
 یوچک اغاجی اکل ایلسه واسراف نفقه بوندن مأخوذدر تقول یفعل السرف بالنشب
 ما یفعل السرف بالخشب وفي المثل صنع من سرفه (وهوالسرق از اندازه گذشتن)
 حدی تجاوز اتمک نفقه ده وغیری شیده (اسفه بالحاجة روا کرد حاجتش را)
 آنک حاجتی روا اتدی که قضا اتدی تعیر اولنور ودخی اسفقت الحاجة دیرلر حاجت
 قضا اولونمقد قریب اولدی واسفقت الدار بفلان دیرلر خانه فلان کسسه یه قریب اولدی
 معنایه اصقبت الدار معنایه (اسلف فی کذا سلم بست در فلان چیز) فلان نسنه سلم
 باغلادی (واسلف در اعم سلم داد اورا در مها) اکابر قاج درم سلم ویردی وهوالسلف
 سلم که بمعنای برنوعدر که اخذ عاجل باجل عبارتیه تعریف اولنور واسلاف من حیث
 اللغة تقدیم یعنی ایله روکوندن مکدن عبارتدر قبض ثمن تسلیم سلعه اوزرینه تقدیم
 اولونمقله اسلاف اسلام وسلم معنایه استعمال اولندی سلف القوم دیرلر تقدیموا
 معنایه ومقدم کچن نسندیه سالف دیرلر یقال ضم الی سالف نعمت انفا (اسنف

لهذا یبقی وزوزنی
 اسلاف لفظی پیش
 فرستادن عبارتیه
 تفسیر بتدیلر اتمه
 قال الجوهری اشرف
 علیه ی اطلع علیه من
 فوق ذلك الموضع
 مشرف (منه)

(الفرس)

الفرس در پیش شد اسب) آت سائر آثاره سبقت اتدی ودخی اسنف الامر دیرلر
 ایشی محکم اتسه سنف البعیردن مأخوذدر سناف اول ایدر که دوه نک قارنی اینجه
 اولوب قولان کرویبه کتسه قولان محکم وثابت اولسون ایچون قولانه باغلارلر بیهقی
 وجوهری دیدیلر که اشعارده اگر مسنفه اسم فاعل صیغه سیله واقع اولورسه تقدم
 ایدن آت مراددر اگر مسنفه اسم مفعول صیغه سیله واقع اولورسه سناف باغلانمش
 ناقد مراد اولور مصنف مستقصی ده عی بالاسناف مثلنده دیدی که اسنفوا امر هم دن
 مأخوذ اولمق وار محکم اتدیلر معنایه اسنف البعیردن مأخوذ اولمق وار سناف باغلادی
 معنایه یعنی اکابر مرتبه دهشت وحیرت طاری اولدی که سنافی دوه نک تره سینه
 باغلایه جفین بیلز یاخود ایشی نجه تدبیر ونجه محکم ایدر جکین بیلز امر نده حیران
 اولان کسسه حقنده ضرب اولنور (اشرف علیه دیده ورشد بروی) اکامطلع
 اولدی وقصر مشرف کوشکی بلند یوکسک کوشک پس اشرف مرتفع اولدی معنایه
 اولور واشرف دیرلر یوکسک یره چیقدی معنایه واشرف علی الموت مویه زیاده
 قریب اولدی اشی علیه معنایه وبرکسسه برنسینه حرص وتهالك اتسه اشرفت نفسه
 علیه دیرلر (اصحف جمع کرد صحیفه های بسیار در چیزی) چوق صحیفه لری
 برنسینه جمع اتدی معلوم اوله که صحیفه اولدری یاخود کاغذ پاره سیدر که اکایازی
 یازهلر واول مجتمع اولان شینه مصحف تسمیه اولنور میمک ضمیمه ومصحف دخی دیرلر
 میمک کسریله فرادیدی که عرب بعض حروفک حتی ضم ایکن استثقال ایدوب مکسور
 ایدرلر مصحف کبی که من حیث المعنی اصحف دن مأخوذدر مصحف انده جمع اولدی
 معنایه (اضف السیر ضعیف کرد اورا رفتن) ضعیف اتدی یورومک آتی کذلک دابه سی
 ضعیف اولسه اضف الرجل دیرلر (اضف الشیء دو تا کرد چیز را) ای قات اتدی نسنه یی
 خلیل دیدی که تضعیف واضعاف شیئک اوزرینه شیء آخر زیاده اولنوب ایکی مثلنجه
 یاخود دخی زیاده اوله (اضف القوم افزون شدند مردمان) چوق اولدیلر قوم
 تقول فلان ضعیف مضعف واخوه قوی مضعف مخفی اولیه کی ضعیف بدنه نسبت
 ومضعف ماله واهله نسبت ایلدر قوی ومقوی کی ومضعف تأیدن مراد مال واهلنده
 کثرت در بعض نسخه ده اضف القوم مجهول صیغه سیله ضبط اولنوب عطاء بسیار داده
 شد مردمان را عبارتیه تفسیر اولندی اساسده یقال اضف القوم اذا ضوعف لهم
 دیدیکی بومعنایه موافق در (اطرف طرفه آورد) عجیب برنسینه احداث ایلدی
 وجامه نک کنارینه تفاوورمغه دخی اطراف دیرلر (اطرفت المرأة فرزند ظریف زاد
 زن) ظریف وزیرک ولد طوغوردی خاتون (اعجف الدابة لاغر کرد سئورا)
 دابه یی اریق اتدی (اعرف الفرس در از کشت پس اسب) آنک یالیزی اوزون اولدی

لا امر اولان نسنه
 اعجف بر این فارس
 مجریده خلیل دن
 روایت ایدی کلام
 مرده اقل وزنی
 معال اوزره جماعتن
 الا اعجف که چی
 عجف کلور (منه)

اغذفت المرأة قناع بر روی فرو گذاشت زن) خاتون یوزینه پرده اندی
وصیاد صید اوزینه آغ براقغه دخی اغداف دیرلر (اقرف بدنژاد شد)
بداصل اولدی و فخل عربی اولیوب ام عربیه اول فرسه مقرف دیرلر و فخل عتیق
اولوب ام عتیق اولسه اول فرسه هجین دیرلر پس اقراف فخل طرفندن و هجینه
ام طرفندن اولور و فی المثل امنع من ام قرفة که ابن حذیفه نکاحنده برامراه
فرازیه در که خانه سنده الی شمشر اصلش ایدی الی فارس ایچونکه جله سی اکا محرم
ایدیلر (اکنف یاری دادش) اکامعین اولدی مکافه معاونه معناسنه در (الحفه الثوب
بیوشانیدش جامه را) اکا جامه کیوردی و الحفه لحفادیرلر اوزرینه چادر شب
اورتسه و فی المثل لحنی فضل لحافه برکسینه زخیره یا عطیه سندن فضله بی برکسینه
یه اعطا اتسه ضرب اولنور (الحف فی المسئلة بستمدرخواستن) سؤالده جدل
و ابرام اندی اساسده دیدی که برکسینه طیر ناغی زیاده درین کسسه الحف ظفره دیرلر
والخاف سائل بومعاندن مأخوذ اولمق محتملدر دیدی (انحفه نزار کرد اورا) انی
ضعیف و نحیف اندی و فلان نحیف الدین و نحیف الامانة یقال من کان حنیفا لم یکن
نحیفاً (انصفه داد بداد اورا) اکا عدل اندی که انصافدن مأخوذ در (وهی النصفة
و النصف داد عدل و انصف النهار دیرلر انصف معناسنه) ق (آتقی الشیء خوش
آمد مرا چیز) نسته بکا خوش کلدی و بی عجبه کتوردی و اول شینه انیق دیرلر عجیب
کبی و انوق قارتال و قوزغون دبدکلری قوش در که رخه دخی دیرلر و فی المثل اعز من
بیض الانوق قلل جبالده بیضه القا ایدر که هرگز ظفر بولنمز مع هذا تحمیق اولنوب
احق من رخه دیرلر میدانی دیدی که بعض عرب دیدیلر که رخه ده کیاستدن اون
خصلت واردر و کیت بومعنايه اشارت ایدوب دیدی که **بیت** * و ذات اسمین
والالوان شتی * تحمق وهی کیسه الحویل * (ابرقت السماء درخش آورد آسمان)
آسمان برق اظهار اندی و ابرق القوم دیرلر برق اصابت اتسه و قلیجی چیقاروب
لمعان اندر سه ابرق الرجل بسیفه دیرلر و ابرقت عن وجهها دیرلر خاتون یوزندن
نقابنی آچسه و فی المثل اشکر من بروقة واقصب من بروقة بروقه براغا جدر که هوايه
غیم کلسه یا شرر غیم اولسه قورور (اتاق القدح بر کرد قدح را) قدحی طولدردی و یایی
زیاده چکوب اوقی طولدر سه اتاق الفرس دیرلر و تنق الرجل دیرلر غضب ایله
طولسه و فی المثل انت تنق و انامق فتی تنفق یعنی سن شدیدنا غضب و بن سریع البكاء پس
نجه اتفاق ایدرز مختلف الخلق اولان کسسه لرده ضرب اولنور (احدقوا به کردا
کرد وی شدند) آنک اطرافنی احاطه اندیلر و فلان قداحدقت به المنیة دیرلر مایوس

یقال انحفه المرض
ای اهرله (منه)
مستقصی ده دیدی که
رخه بی تحمیق
ایتدکلری قازوراته
حریص اولدینی
ایچوندر و عرب زعم
ایتدیلر که رخه به
مدته مدیده سکوت
ایتدکده دیدیلر که
من دخی نطق ایله
نطق ایدوب قوه قوه
دیدیکی فارسیدن
معربدر کوه کوه یعنی
نجم نجس (منه)
تنق یا عبیده السریع
الی الشرواصعی حدید
معناسنه در دیدی
(منه)

اولسه لر (احرقه بسوزانیدش) آتی یاقدی و هو الحریق آتش سوزان یاغی آتش یقال
وقع الحریق فی داره و احرقتی الناس دیرلر اذا اتدیلر معناسنه (اخفق الغازی تپی
دست بازگشت غزاکننده) غزایه کیدن کسسه غنیمت آله میوب صفرا لید رجعت
اندی (اخفق الصایدی شکار بازگشت شکارکننده) آویجی شکار بوله میوب تپی
دوندی (اخلق الثوب کهنه شد جامه) جامه اسکیدی (اخلقته انا من کهنه کرده م
جامه را) بن اسکتدیم جامدی و برکسینه نک شبابی دوکنسه اخلق شبابه دیرلر کویا
دیبا ی زیبای شبابی تعاقب روز کار ایله کهنه اولدی و دینلجی به تقریع ایدوب اخلقت
و جهک دیرلر (ادهق الکأس پر کرد جامه را) جامی طولدردی و دهق الکأس دخی
بومعنايه در و ادهق الماء دیرلر صوبی صب شد ایله صب ایدوب بر قطره قالمسه فیروز آبادی
دهق و ادهق مذکور اولان ایکی معناده استعمال اولنور اضداد دندر دیدی (کأس دهاق
جام پر) طولو جام و دهق ایاغه کچوردکاری طومروق در که فارسیده اشکنجه دیرلر
تقول عنقه فی دهق و رجله فی دهق (ارشق نیز نگرست) تحدید نظر اندی که
دقت ایله باقدی تعبیر اولنور (و ارشقت الظیة الی مارأها) دیرلر حس اندیکی نسنه
طرفنه بویوننی اوزادوب حده ایله نظر اتسه (ارفقه منفعت رسانید باؤ) اکا منفعت
یتشدردی انفعه معناسنه و ارتفاق انتفاع معناسنه در و انتفاع اولندحق نسنیده مرفق
و مرفق دیرلر و برخانه که کتیف و مطبخ مثلاوشی اولسه مافیا مرفق من مرافق
الدار دیرلر (ارنق الماء تیره کرد اید آب را) صوبی مکدر اندی که بولاندردی تعبیر
اولنور مصنف اساسده دیدی که کویا صوبک روتقی که مراد صفاسی در ازاله اندی
پس همزه ازاله ایچون اولمق ملاحظه اولنور و اول صوبه رنق دیرلر (ارهقه عسرا
در رسانید اورا دشواری) اکاشدت یتشدردی و ارهق الصلاة دیرلر نمازی شو مرتبه
و قنندن تأخیر ایلده که غیری نمازک و قتی قریب اوله ارهق الغریم ذن مأخوذ اولمق
ملاحظه اولنور یعنی غریم تضییق اندی (ازلقه بلغزانیدش) انی سورچدی و قصر اق
قولوننی دوشور سه ازلقه الرمکه و دوشن قولونه زلیق دیرلر و قولون دوشور مکه
معتاد اولان قصر اقه رمکه مزلاق دیرلر (اسحقه دور کرد اورا) انی بعید اندی
و مقام بدعاده سحقاله دیرلر ای بعداله من کل خیر و اسحق الثوب اسکیدی و اسحق
الضرع ممدنک سودی کندی و سحوق و سحوق اوزوندر طویل معناسنه (اشرقت
الشمس بر آمد آفتاب) کون طوغدی و پرتوی ظاهر اولدی (اشرق الوجه روشن
شد روی) یوزی لمعان اندی و کوزل اولدوغندن تلاؤت اندی و اشرق الرجل دیرلر
ضیاء شمس داخل اولسه و فی المثل اشرق شیر کیما نغیر یعنی یا جبل شیر شروقه داخل

وفی التاج الاخلاق
نسو کردن یعنی دوز
و طایفای اتمک املاس
کبی (منه)

عند مزده اولان
نسخه لوده بوجه
اوزره و اقم اوله لکن
کتب مبسوطه ده
شرقت الشمس طلعت
الشمس اضحت ایله
تقدیر اولفده (منه)

فل سجانہ و تعالی و اتوالنساء صدقاتهن نخله (منه) ۹ یعنی یاد ایهه شرک سنی تجاوز ایتوب کندی باشکه او غرامون ناکه خلق
سندن سالم اوله لڑ شرعظم حدوقی و قنده ضرب اولور (منه) ۳۴۶ مراد عباد البلاغه صاحبی دروجه هر ی تقریری اگر چه

اول که ذبح قربانه سرعت ایدلم حضرت عمر رضی الله عنه دیدی که مشرکین اسلام ظهورندن
اول شمس طلوع ایتدین افاضه ایتزلر ایدی و بو کلامی تکلم ایدرلر ایدی اسراع
و بجله ده ضرب اولور (اشفق منه بتسید ازوی) آندن خوف اتدی اساسده دیدی
که انامشفق من هذا الامر دیرلر اندن خوف ایدرم برکونه خوف ایله که قلبه رقت
و بر شفقته ماده سنده رقه ملحوظ اولدوغنه مینی اولمق ملاحظه اولوب حتی یوفقه ثویه
ثوب شفیق دیرلر (اشفقت علیه مهربانی کردم بروی) اکامرحت ایدم و بر مکروه
اصابت ایدر دیو خوف ایدیم (وهی الشفقه مهربانی کردن) مرحمت ایتک و هو الشفیق
والشفق والمشفق مرحمت ایدن کسنه (اصدقها کابین دادن زنرا) خاتونه مهر و بر دی
وهو الصداق والصداق والصدقة کابین مهر (اصفد عیرانید و یهوش کرد اورا) آنی
هلاک یا یهوش اتدی (اصفق الباب واکر در را) قیوی قاپاتدی و اصفقوا علی کذا دیرلر
بر نسنده اتفاق اتسملر و اصفقت الغم دیرلر قیوی کونده بر کره صاغسه (اصلق
بانک کرد) فریاد اتدی اسمعی دیدی که صلق صوت شدید معناسنه (اطبق الغم السماء
پوشانید بر آسمان را) صحاب فلکک یوزینی سترا اتدی طبق اصلنده غطا و قاپاق معناسنه
در پس اطبق الغیم غیم آسمانه پرده چکدی معناسنه اولور و اطبق الریح دیرلر اوست
طاشنی آلت طاشنک اوزرینه وضع ایلسه و فی المثل احدی بنات طبق طبق شرک
علی رأسک که مراد داهیة عظیمه در مصنف دیدی بنات طبق اصلنده حیه نک کینه سیدر
زیرا استداره اندکده طبق کبی اولور یا خود بیانچی آنی سله و سیت التنده حفظ
ایدر بعضیلر ۷ دیدیلر که طبق اصلنده سلخفات یعنی قابلو بغه در که عرب زعمنده یوز عدد
یورطه القا ایدر که طقسان طقوزندن ینه قابلو بغه چیقیرلکن برندن سیاه بیلان چیقار که
بنات طبقندن مراد بوجو عدد واحدی بنات طبق مذکور سیاه بیلاندر (اطبقوا علیه
کرد آمدند بروی) انک اوزرینه جمع اولدیلر یعنی اتفاق ایدیلر (اطبقت علیه الحی
پیوسته شد بروی تب) حی انک اوزرینه دائم اولدی یعنی همیشه اخذ اتدی و حی
مطبقة تب پیوسته کیرنده همیشه اخذ ایدن حی (اطرق سرفرو برد) باشنی اشاغی اکوب
کوزینی زمینه یاد زینه دیکدی و فی المثل اطرق کری اطرق کری ان النعام فی القری کری کر
واندن سرخ در که حباری یعنی طوی قوشنک ارککی در بویونی اوزون اولور عرب
انی صید مراد اندکیرنده بواقسونی تکلم ایدرلر یعنی یا کروان باشیکی اشاغی اک و بویونکی
آشاغی ایلله سنی صید ایدلم زیر استندن بویوک و بویونی سنک و بویونندن اوزون اولان
دوه قوشنی صید ایدوب بیابانندن کویه کتور دیک همان سن دخی انقیاد ایلله و ساکن اول
اول فرومایه حقتده ضرب اولور که کندودن شریف اولان کسنه تواضع ایده
و مزبور تکبر ایلسه ضرب اولور پوشیده اولیه که مثل مذکور دنصکره بغانکم

بو تقریر نوع ما
موافق در لکن کرکی کبی
ادامه مراد ایتامدر
(منه)
مصنف عجیبدر که
اساسی ابلاغده
وافق من طبقه عبارتخی
ایراد اتدی که طبق
عطا یله تقصیر ایتدی
یعنی قریه عطاسنه
و بسنی اولدی
و مستقصی ده اوفق
لثقی من شن بطبقه
مثلی بیان صد دنده
شن دن مراد قریه
اولور سه کلام مذکور
لغو اولور در افریه
نک طبق اولدی
و مورد منی شروجه
بیان ایدی که ذنبه
عرب کینه کیدر
کبی ذکاودها صاحب
سی بر حاتون الماق
ملاحظه سله یا حنه
چقدی که سمی شن
یدی و شهر طرفه
توجه ایدوب اشغی
طریقده بر شهره
سکن و اول شهره
کیدر کن بر نلو کسته
ملاق اولوب ایکیمی
معارف ایدر و زون
اولدیلر شن دخی
اتلوایدی پس رجل
مذکور دیدی که ای
رفیق من یی کتور
سن بوخه بن سنی
کتور هم رجل مزبور
مراد فی فهم غمدی
و مرادی بوایده که سن ی بر حکایه و بیلر سن بوجه غمی دیت ایدی بران دخی کینه یلر بولده برا کینه (فی ارضنا) ۹

۹ راست کلدیلر هنوز حصاد اولغامش شن دیدی که آیدوب ایکن اکل اولغش میدر بوخه اولغامشید و رجل من یور فهم ایتدی
مراد بوایده که آیدوب ایکن اکل ایتدی ایتدی بران دخی کینه یلر بر حاتون مراد کلدیلر که ناپوت

ارضنا استسرا استسرا عبارت من ذکر ایدرلر لکن کتب امشالده ان البقات بأرضنا
تستسیر عبارتیه مذکور و مستقلا مثل اولمق اوزره ایراد اولغشدر اجالا بو مقامده
بیانی مناسب ملاحظه اولندی بغاث بر نوع اوافق قوشدر که باده حرکات ثلاثه ایتدر
جعی بغاث کلور بعضیلر رخنه دن کوچک قوشدر دیدیلر و مصنف دیدی که بغاث بانک
فحیله مفردی بغاثه و جعی بغاث یا خود بغاث کسریله بغثه نک جعیدر قطرة و قطار
کبی دیدی و تستسیر تصویر سراسر معناسنه در یعنی ای کروه کروان بزم سزی صید من
سزک کند و نفع کنر ایتدیر زیرا اوافق قوشلری صید ایدوب ار ضمه کتور دیکه نسر
کبی اولوب هیچ کسنه آنی صید ایدم من اول عزیز قوم حقتده ضرب اولور که ذلیل اولان
کسنه لرا انلر قرب جوارى سبيله عزته نائل اوله لرو دخی اطرق الفحل دیرلر قوجلوق
قوج عاریت ویرسه و اطرق الرجل دیوب سکوت اتدی معناسی اراده قیلنور (اطلق
الاسیر از بندر هانید گرفتار را) طوتساغی باغدن قور تاردی (وهو الطلیق گرفتارها
شده) تخلیه سبیل اولنان اسیر و جعی طلقا کلور و اطلق البعیر من العقال دوه بی باغدن
قور تردی و اطلقه الدواء شربت یوره کتی سوردی بیقی دیدی که ماده مذکوره تخلیه
و ارسال معناسنه دلالت ایدر (اطلق له المال بداد اورا خواسته) اکامالی ویردی اطلق
یده بالخیردن مأخوذ اولمق ملاحظه اولور (اعتق العبد آزاد کرد بنده را) بنده بی آزاد
اتدی فرا دیدی که اعتق المال دیرلر مالی اصلاح اتدی معناسنه و دخی اعتق الفرس دیرلر
آتی سرعت اندروب سبت اندردی معناسنه (اعرق بعراق رسید) عراق مملکتته
واردی که برقچ شهر دن عبارت و تذکیر و تائیدی جائز در بعضیلر فارسیدن معربدر دیدی
و بصره و کوفه عیراقان تسمیه اولور محمدالدین فیروز آبادی عراقی شو و ججهله تحویر
اتدی که طولا عبادندن موصله و عرضا قادیسیه دن حلاونه منتهی اولور و وجه تسمیه سن
شو و ججهله بیان اتدی که نخل و شجر چوق اولوب کوکلی بری برینه اولاشدینی
ایچون و نجه و جوه بیان اتدی که ذکرى اطنابه مضی و اسبابه مؤدی اولور مراد ایدن
قاموسه مراجعت ایلسون بیقی دیدی که اعراق حسیب و نسیب اولغده دیرلر لکن نخل
و کرمده مستعملدر و اعاج کولک صالمق معناسنه کلور (اعلق ظفره فرو برد ناخن را) طیر ناغین
باتوردی و علقت المصحف دیرلر آصماق ایچون علاقه اتسه و صیاده ندا ایدوب اعلقت
فأدرک دیرلر یعنی آغکه صید ایشلیدی یتش و دخی برکسنه داهیة کتور سه اعلقت
وافلقت دیرلر (اعتق الفرس سخت بدویداسب) ۵ آت زیاده سرعت ایلله سکر تدی و اول
آته معناق دیرلر و عناق داهیة و شدة و شردن کنایه قلیوب جاء فلان بالعناق و لقی
منه اذنی عناق دیو ضرب مثل ایدرلر اصلی بودر که عناق الارض پارسه مثابه بر جانور در که

ایت کده دخی بایند مشاوره صد دنده ایکن قبیله مرقومه ده تخمیق اولور برکسنه دیدی که اسد من بوزک دفعنه بن بر چاره
ملاحظه ایتدم ظم بودر که استصواب ایدر سز دیدیلر که ندر دیدی که ارسلا نک بوغازنه چاک اصار بر حیواناتی اکل ایچون ۷

۵ رفی المثل انشوق
بسم لوق عنوق
عاقبت جمید که کجی
یاورینک دیشی
معناسته درو بوقوله
جمینات مادریه دروق
ناتک جمید که معنی
اول مایه نر صاحبی
ایکن قعی اولوب
عناقل صاحبی اولدی
عی یکن قعی اولان
کسته حقنده ضرب
اولنور (منه)
وفی المثل عناق الارض
ان ذنی افتقر معلوم
اوله که دو ایدوب دابه
توبیر غمز لا طوشان
وعناقل الارض زبرا
بونلر توبیر ایدوب
توبیر ندن عبارتدر که
مشی ایدوبه پرمقارن
بروینده ضم ایدوب
ایزی معلوم اولسون
ایچون یاقلرن وضع
ایدوب واقف ایز ارامق
معناسته در اول کسته
ضرب ایدوب کندوبه
اشد کیری سمندن
ذمعی بزی اوله یعنی
اگر بنم یز اوزر
ایسه بن عناق لارض
که یتد کیری افتد مک
یتد اثری کور غمز
(منه)
املق معلق د ماحه ذ
در صغیر ملامه
معناسته کویا بر مرتبه
فقیر اولدی که جلد
مستند غیر لباسی
قندی (منه)

(ایده جکی)

ایده جکی ایشه تعرض ایلیه البته شتی حاضر بولور وفی مثل آخر من انفق ماله علی
نفسه فلا یحتمل به علی الناس یعنی برکسته مالتی کندوبه صرف ایلیه خلقه اصلاً تحمیل منت
ایتمسون وهی النفقة معروف در نفقات ج * ک (ابرک الجبل بخوابانید شتر را) دوه بی
چو کردی جوهری دیدی که بو عبارت قبل الاستمالدر بلکه اناخ دیرلر (احنک استوار
خرد کردا نیش تجربه بسیار) چوق تجربه ایتک عقلنی محکم ایتدی خنکه دن
مأخوذ در تجربه معناسته (ادرك الاغلام والثمار بمردی رسید کودک) طفل رجولیت
مرتبه بالغ اولدی (ویخت میوه ها) میوه لر کالی بولدیلر (ادركت الهارب دریاقتم
کریزنده را) قچان کسنه بی بولدم یعنی آردندن یتشدم وادر کته بصری دیرلر
کوزم ایله کوردم معناسته وکاهی ادرك الدقیق دیوب فانی اولدی معناستی مراد ایدوب
دیرلر وبرکسته برکسته یه سن هر نه بلایه مبتلا اولورسک سنی قور تار مق بنم بونم
دیه جک یرده ما ادركک من درک فعلی خلاصه دیرلر وفی المثل ادرك القویمة لاتأ کله
الهیمة قویمه قامه نیک تصغیری در قمن مأخوذ اکل معناسته و مراد صبییه دیر
وصیان الینه هر نه کیرسه آغزینه وضع ایتدی ایچون قام اطلاق صحیح اولور صبییه بی
تخصیص صبییه نسبت ضعیف العقل اولدینی ایچوندر وهویمه هامه ناک تصغیر ایدوب
حشرات ارض معناسته یعنی معصومه یتش که انی حشرات ارض اهلک ایتسون رجل
جاهل یاننده بولون مهلکدیه دوشمسون دیه جک یرده ضرب اولنور (اضحکک بخندانید
اورا) انی کولیدردی وفی المثل اضحک من ضرطه وضرط من ضحکی بر جاعت بر موضعه
اوتوروب محادثه ایدوب لر ایکن ایچارندن بری یت شکم زندان بادست ای خردمند * ندارد
هیچ عاقل باد در بند * فحواسی اوزره بر قوی ضرطه چکدی ایچارندن برکسته عظیم ضحک
ایتدی ضراط بوکسنه نیک ضحکی کوروب زیاده تجبندن کندوبه دخی برکونه خنده
طاری اولدی که دبرینه مالک اوله میوب ضرطات متعاقبه احداث اندکده اول ضحک
ایدن کسنه بو کلامی ایراداتی یعنی بن آنک ضرطه سندن ضحک ایدرم واونم ضحکمدن
ضرطه ایدوب مصنف مستقصی ده امر متعجب ده ضرب اوانور دیدی (امسک الشی * سخت
بداشت چیز را) نسنه بی پک طوتدی والندن صالمدی بخیه مسک دید کیری بو وجود دندر
(امسک عن الشی * دست بداشت از چیز) نسنه دن ال کوتوردی که فراغت ایتدی
وصالی وپردی تعبیر اولنور (امسک علیه زوجه بداشت جفت خود را ورهان کرد)
زوجه سنی ضبط ایدوب طشره صالی ویرمدی وفی المثل امسک عليك نفقت قاضی
شرح کلامیدر صمت وسکوت مقامنده ضرب اولنور وکلام بی معنی وسقط سوزه نفقه
تعبیر ایدوب لر یعنی سقاط اقاویلیکی ضبط ایدوب تکلم ایتد (امسک خطیبه بزنی داد اورا

(۴۴) (نی) (افصی)

در اک ادراک معناسته
اسم فعلدر بیستی دیدی
که افسال دن فاعل
نادر در (منه)
کتب امثالده مثل
مذکور بوجه اوزره
روایت اولدی والا
ادرك القویمة و تأکل
الهیمة عبارتیه اولوق
مناسب ملاحظه
اولنور صبییه به یتش
که اغزیه حشرات
ارضدن برشی وضع
ایتمسون زبرا هر
بولدوغن اغزیه
وضع ایدوب قویمه تعبیری
بو ملاحظه بی مؤید
اولدینی اصحاب
فطایه ظاهر در
(منه)

کذا فی المصنفی لکن
بجمعه مؤنث صیغه
سیله ادركی واقع
اولدی که اصل معنا
سته مناسب وصییه
نک والدیه سته خطاب
اولور (منه)

زن نامزد شده) نامزد اولش خاتونی کا زوجہ لکھ ویردی یعنی تزویج ایلدی واکر
کندو تزوج ایتسه ملکہ دیرلر (وکنافی الاملاک بودیم مادر عروسی) بزقیز
دوکنندہ یعنی تزویج اندکری مکانہ ایدیک مطرزی ابن فارسدن روایت ایدی کہ ترکیب
مذکورہ اصلی قوتہ دلالت ایدر لهذا ملکت العین واملکت العین دیرلر خیری شدہ
ایله یوغور مقدمہ مبالغہ ایتسه عمر رضی اللہ عنہ دن روایت اولنان اذا اوصی الرجل
بوصیتین فاخریہما املک حدیث شریفندہ املک اضبط و اقوی معناسندہ در زیراید
مالک قویہ در ودخی املاک تزویج و نکاح معناسندہ در دیدی ملاک دخی بومعناہ در لکن
جوہری ملاک دیمزلر دیدی ولاقطع علی السارق فی عرس ولاختان ولا ملاک حدیثندہ
کسانی میک قحی لغتدر دیدی وفي المثل الشرط املک علیک املک اخوان میانندہ
جاری اولان شرطی محافظہ در ضرب اولنور یعنی شرط حفظ اولنق لازمدر
مضر اولسون نافع اولسون (اهلکہ هلاک کرد اورا) انی هلاک ایتدی (انجلہ بخیل
یافت اورا) آنی بخیل بولدی و زیادہ بخیل اولان کسنہ یہ بخال دیرلر (ابدلہ دراهم
بدل داد اورا درمہا) اکادر ہملری بدل ویردی یقال رب بدل شرمن بدل کہ کوکلردہ علی
الخصوص الدہ وایاقدہ حادث اولور برمرض در و هو البذل و البذل معروفدر و بدل
بانک کسری و دالک سکونیلہ لغتدر (اسلہ بخذلان گذاشت اورا) آنی خذلانہ بر اقدی
وبدعا مقامندہ آمین و بسلا ای اسلہ اللہ (ابطل الشیء ابطال کرد چیزا) نسنہ فی ابطال
آندی (ابطل الرجل دروغ گفت مرد) رجل یلان سویلدی وفي الاساس ابطال
فلان جاء بالباطل (ابطل الموضع ویاکیاء شد جای) موضع اوتلی اولدی و ہراوت کہ
زین انکلہ یثالندہ کا بقل تسمیہ اولنور (اثقلہ الحمل کرانی کرد بروی بار) اکابوک
اغراق آندی واثقلۃ المرأة فہی مثقل یعنی قرنندہ یوکی اغراق اولدی اخفش ثقل صاحبی
معناسندہ در تمر تمر صاحبی معناسندہ اولدینی کبی دیدی (اثقل اللہ امدی فرزند
گذاشت خدا مادرش را) خدای تعالی آنک مادرین ولد سر قودی (اجزلہ شاد کرد
اورا) انی سرور آندی جزلدن مأخوذ در فرج معناسندہ (اجزلہ العطار بزرک کرد اورا
بخشش) اکاعطیہ یو یوک یعنی چوق آندی (اجعلت الکلبۃ والہرۃ کش خواست سک
مادہ) قبیح کوپک ارکک ایتدی کہ یالقدی تعبیر اولنور و کر بدمادہ دیشی کدی ارکک
استدی کند کوردو کدی تعبیر اولنور سائر سابعہ دخی استعمال اولنور و اول کلبہ و ہرہ یہ
بجمل دیرلر واجعلت القدر دیرلر چوملکی پچاورہ ایلہ اوچاقدن ایندرسہ کہ جعل پچاورہ
دیدکری بزبار چہ سیدر ودخی اجعلت الغلان دیرلر آنک ایچون جعل تقدیر ایلہ
(اجل الحساب جملہ کرد ثمارا) حسابی جملہ آندی و ہی الجملة معروفدر (اجل
فی الامر نیکوئی کرد درکار) ابولک آندی ایشدہ یعنی وجہ مناسبت اوزرہ حرکت

صالحہ مرقد بودو مکہ
تہالک دبدکارندن
فاجرہ خاتونہ ہلوک
تعمیہ اولندی (منہ)
حساب جمل تشدید ایلہ
در غفات اولنیمہ
(منہ)

(آندی)

آندی مثلاً اجل فی الطلب دیرلر ادبہ رعایت ایدوب حرص ایتسه ودخی اجل الرجل
دیرلر چوق جل صاحبی اولسہ واجل دیرلر ایچ یاغنی ارتسہ کہ جبل شحم مذاب
معناسندہ در (اجل المرأة آبستن کردن زن را) خاتونی حامل آندی کہ کبہ آندی
تعبیر اولنور و کبہ خاتونہ حامل دیرلر حامل کبی وحابل سدی معناسندہ دخی کلور
نابل لمحہ معناسندہ اولدینی کبی وفي المثل اختلط الحابل بالنابل ایش مختل ومشوش
اولدی دیہ جک یردہ ضرب اولنور (احقل الزرع تزیباورد کشت تازہ) ورقلندی
اکین حقل اصلندہ اول منزعہ طیبہ دیرلر کہ اصلا اندہ چوراق اولیہ وفي المثل
لا تبت البقلۃ الا الحقلۃ صکرہ زرعہ دخی اطلاق آندی لکہ تازہ ظهور ایدوب ساقی
غلیظ اولمزدن اول (اخضل الشیء ترکرد چیزا) یاش آندی نسنہ فی واخضل الشیء
دخی دیرلر یاش اولدی معناسندہ وحضلہ روضہ معناسندہ در قوس قزحہ دخی دیرلر (اخطل
فحش گفت) فحش سویلدی و خطل کلام فاسد و جواد اخطل سریع الاعطامعناسندہ در
واذان خطلاء مسترخیہ و ترکیب مذکور ضعف ورخوۃ واضطراب معنایینی متضمن
اولقلہ فاحشہ خاتونہ خطالہ دیرلر (اخل الکساریشہ گذاشت کلیم را) کلیمہ صحیاق
قودی و ہواخل ریشہ صحیاق (کسہ نخل کلیم باریشہ) صحیاق کلیم ودخی اخل دیرلر
کم نام ایدوب ذکر می آندی معناسندہ وفي المثل الین من نخل النعام کہ دودہ
قوشنک قنادی معناسندہ در (ادخلہ در آورد اورا) آنی ایچرو کتوردی وفي المثل
ادخلو سواداً فی بیاض تخلیط ایدوب ظاہرا برایش آندی لکہ مراد لری غیر آیدی
دیہ جک یردہ ضرب اولنور (اذبل النور پزمرانید شکوفہ را) چیچہ کی صولدی یردی
(اذہلہ عن کذا غافل کرد اورا از فلان چیز) آنی مشغول آندی فلان نسنہ دن وما
اذہلکہ عن حاجتی نہ سبب اولدی بنم حاجتدن غفلت اتمکہ (ارجلہ پیادہ کرد
اورا) آنی یایان آندی ورجل کندو یایان اولدی ودخی ارجلہ دیرلر مہلت ویردی
معناسندہ ودودہ نک یاوریسی آیرمیوب اندہ سیلہ بیلہ ہرنہ وقت مراد ایندرسہ امسون
ایچون صالحہ لراجل الفصیل دیرلر (ارسل الیہ رسولا فرستاد اورا پیغام بر) آکاخبر
کتور بیچی کسنہ کوندردی و ہی الرسالۃ پیغام خبر رسائل ج ودخی ارسل القوم دیرلر
ماشیدلرندن سود حاصل اولدی معناسندہ کہ رسل ابن معناسندہ دخی کلور (ارقل الجمل
پیویدشتر) دودہ سکرندی وارقل القوم من الحرب اسرعوا قال النابغۃ میست اذا استزلوا
لاطعن عنہن ارقلوا الی الموت ارقال الجال المصاعب واوزون خرما غاجنہ رقلہ دیرلر
تقول ماہم رجال انماہم رقال (ارمل القوم بی توشہ شدند مردمان) قوم نفقہ سزقالدیلر
مصنف اساسدہ دیدی کہ ارمل ای افتقر رمل دن مأخوذ در قوم معناسندہ ادقع کبی

تو اکین تازہ ظهور
ایشد کدہ کورین
ورق وصابی (منہ)
معلوم اولد کہ مطرزی
ایضاحدہ دیدی کہ
رسائل و اوائل
وصحایف ورواغ
وباسع و فائل لفظلرندہ
یابہ نقطہ وضع اتمک
وبابلہ فرائد اتمک
علماء کتاب میانندہ
بقایہ قبیحدر بلکہ
بانک فوقہ ہمزہ
وتحتہ یارسم اتمک
کر کدہر (منہ)

فقر اولدی معناسنه که دفعادن مأخوذ در تراب معناسنه خاتونی اولین کسنهیه ارمل و زوجی اولین خاتونه ارمله دید کبری دخی بوبایدندر دیدی و کتاب العین ده دیدی که شیخ ارمل دیمزلر مکر شاعر ظرافت قصدایدوب شعرنده ذکر ایله نته کم جریر دیدی بیت هدی الارمل قد قضت حاجتها فن حاجة هذا الرمل الذکر و دخی ارملت الحصیر دیرلر حصیر طوقیسه (از غله شاد کرده اورا) آتی سرور اتدی زعل سرور از غل سرور معناسنه در (از غل الماء بر نخت اندک اندک آب را) صوبی آز آز دو کدی و از غلت القطة فرخها دیرلر بوری ایله یا ورو سنک بوغازینه دانه قوسه و زغلول صبی معناسنه در لهذا بر کسنه نك ولد صغیرندن سؤال وقتنده زغلولک دیرلر و پیر اولوب اطفال حکمنه لاحق اولدوک دیه جک برده از غلت یا فلان دیرلر (اسبل الستروالازار فروهشت پرده را و ازار را) پرده بی و ازاری آشانی صالیو بردی (اسبل المطر فرور نخت باران) یا غور دو کدی پس لازم و متعدی استعمال اولور اساسده دیدی که یا غور دفعة نازل و متکاثف اولدی معناسنه اسبال ستره تشبیه اولمشدر و سبل مطر و بغدادی سنبله سی معناسنه در اسبل الزرع دیرلر سنبله سی ظهور اتسه سنبل دینکری کبی و دخی فلان کسنه بکاجوق سوز سوبلیدی دیه جک برده اسبل فلان علی دیرلر (اسمل الثوب کهنه شد جامه) جامه اسکیدی و کهنه جامه یه سمل دیرلر و دخی اسمل بین القوم دیرلر اصلح معناسنه (اسهل الدواء بطنه دار و شکمش را براند) شربت یورکنی سوردی و دخی اسهل دیرلر ارض سهله داخل اولسه که سهل جبل مقابلی در قال ابو تمام بیت ان الکرام اذا ما اسهلوا ذکر و اسهل من کان یألفهم فی الموضع الخشن و بعض شعر اتضمن ایدوب دیدی که بیت کنامعاهس فی بؤس نکایده و العین و القلب منافی قذی واذی و الا آن اقبلت الدنیا علیک بما تهوی و لاتنسی ان الکرام اذا (اسبل مهربانی کرد) مرحت اتدی اشبلت فلانة بعد بلها دیرلر خاتونک زوجی هلاک اولدقده اولادی خاطری ایچون زوج آخره وارمه تقول هی فی اشبالها کالبوة علی اشبالها (اشعل النار برافروخت آتش را) آتشی علولندردی و اشعل ایله بالقطر ان (دوه سنه قطران سوردی و اشعلت فلانا اغضاب اتم معناسه (اشکل علیه الامر پوشیده شد کار) ایشی مستور اولوب کرکی کبی ظاهر اولمادی اشکل النخل دن مأخوذ در خرما بر ولدتلو اولوب رطب اولمشه مشابه اولسه کویا بسریه و رطیتی کرکی کبی متین اولمادی و دخی اشکلت الکتاب دیرلر اعراب وضع اشکله اشتباهی رفع اتم معناسنه پس همزه ازاله ایچون اولور (اطفلت المرأة بایچه خرد شد زن) خاتون طفل صاحبی اولدی که چو چقلی تعبیر اولور طفل ولد معناسنه در و چشمیه نك ولدینه دخی طفل اطلاق

(اولور)

خاطر فائز خطور
ایدر که رطل ضعیفه
ارمل اطلاق شایع در
متملدر که جریر
ارمل لفظندن ضعیف
مراد ایش اوله
(منه)
قال الرازی اذا کنت
فی حاجة مرسلات
بها کلف مفرم فارسل
حکما ولا توصه
و هذا الحکیم هو الدرهم
و فی حواشی المطول
المشکل فی اللقطة
الملتبس کانه دخل
اشکاله ای امثاله
والاشکال جمع شکل
بالکسر (منه)

اولور مفرد و جمعه مستعملدر (وهی مطلق زن بایچه) چو چوقلی خاتون و تقول مازال یطفل علی الناس حتی تسخ طفیل الاعراس میدانی اوغلی من طفیل مثلنده دیدی که اهل کوفه دن طفیل بن دلال نام بر کسنه و ارایدی که دعوت اولنماش ایکن ولیدله داخل اولمغه طفیل الاعراس و طفیل العرایس دیو تلقیب اتدیلر و امصارده اول بو علی احداث ایدن بو کسنه در که مثل اولوب عل مزبوری هرکیم ایدرسه کانسبت ایدوب طفیل دیدیلر و بادیه نشین اولان اعراب دعوت اولنمدین طعامه داخل اولان کسنه یه وارش دیرلر و دعوت اولنمدین شرابه داخل اولان کسنه یه و اغل تسمیه اولور و اول شرابه و غل دیرلر لکن اهل امصار طعامه داخل اولان کسنه یه دخی و اغل تسمیه ایدرلر قال شاعر هم بیت اوغل فی التطفیل من ذباب علی طعام و علی شراب او ابصر الرغغان فی السحاب طار فی الجوبلا حباب و قال آخر بیت اوغل فی التطفیل من تمود الزم للشواء من سفود یعمل فی الشواء و القدید اصابع امضی من الحدید اصمعی زعم اتدی که طفیل دعوت اولنمدین طعامه داخل اولان کسنه یه دیرلر و طفلدن مأخوذ در که لیل ظلمتی ایله نهاره اقبال اتکدن عبارتدر و ابو عمرو و طفل نفس ظلمه در دیدی صاحب و سبط دیدی که طفیلی اولان کسنه یه ظلمه اطلاق اولنمدی بی جا عته کند و حالنی اظهار ایتیموب جاعتانی کیم دعوت ایتدیکنی و انلره نوجهله داخل اولدیفنی بیله مدیکری ایچون در ابن الاعرابی دیدی که طفیلی یه لعمطی دخی دیرلر که جمعی لعامظه کلور قال بیت لعامظه ده بین المعصا و لحاها اذقاء کالون من سقط السفر صاحب العباب دیدی که لعمط جعفر وزنده زیاده طعامه حریص اولان کسنه در و ابو الضیاء اصمعی دن روایت اتدی که طفیل اولان کسنه یه قنواس دخی دیرلر قال بیت لو کنت ادری انه قنواس لم اتعش اوینام الناس (عجله علی کذا بشتابانید اورا بر فلان چیز) سرعت اندردی ا کافلان سنه او زرینه یعنی ترغیب ایدوب عجله ایتکه سبب اولدی جوهری استحیه ایله و مطرزی حله علی ان یعمل ایله تفسیر اتدیلر و اعجلت البقرة دیرلر براغولی اولسه (اعضله به الامر سخت دشوار شد اورا کار) زیاده کوچ اولدی اکایش امر عضال کار دشوار کوچ ایش که مغلق اولمغه نه جهندن تحصیل اولنه جفی معلوم اولمزوداء عضال ای اعضال الاطباء یعنی اول مشکل مرض که علاجنده اطباء یورلدی و تقول ما لدهاء المعضل الامتکبر لا یفضل و عضله داهیه معناسنه در (اعمله بکار داشت اورا) انی ایشه قولنددی که ایش ایشلتدی تعبیر اولور (اغزل بگردانید و لکرا) ایلک ایکنی چو یردی (اغفل الشیء بی نشان گذاشت چیز را) سنه بی علامت سترک اتدی دابه غفل دیرلر نشانی و تمغاسی اولین دابه یه وارض غفل نشانی و عمارتی اولین یر معناسنه در و اغفل الله قلبه عن ذکره حضرت الله آنک قلبی ذکرندن

صاحب البقرة دیدی که
طفیل الاعراس دن
سؤال ایتدیلر که
اغاجلرک خیر لوسی
قنخی اغاجدر دیدی که
حضرت موسانک
عصاسی و رسول
اکرمک منبر شریفی
و طعام ایچون وضع
اولنسان پدخوان
(منه)
تمود اول کسنه در که
مالی هر سؤال ایدن
کسنه یه و یروب
بر حبه سی قالیبه
(منه)

غافل قلیدی (افضل علیه منت نهاد بروی) آنک اوزرینه منت قودی یعنی احسان ایتمه که
نمون اتدی و افضل احسان معنانه در (رجل مفضل مرد بسیار منت دهنده) چوق
احسان ایدن کسسه و هی الفاضله نیکوی احسان و عطیه فواضل ج و فی الاساس فلان له
مال کثیر الفواضل مراد عقارندن حاصل اولان ریع و تجارتندن اولان ارباع
و ماشیه سندن اولان البان و اوصاف مثللو شیردر و دخی اکل و افضل منه دیرلر اکل
ایدوب برار طعام ابقایته و باع ارضه و افضل اولده دیرلر ارضی بیع و ولدی ایچون
براز الله قوسه (اقبل علیه بوجه توجه کرد بروی خود) یوزیله آکا توجه اتدی
واقبل القائم بیامد آینه کلیمی کلدی یعنی کلن بو طرفه توجه اتدی (اقبله بکشتن
داد اورا) آنی قله عرض اتدی که آنی قتل اندیردی تعبیر اولنور که حکایت اولنور که
خالد بن ولید رضی الله عنه مالک بن نویره نک خاتونه نظر و حسن بیثالی مشاهده اندیکنه
واقف اولدقه مالک خاتونه دیدی که اقلتی یا مرأته یعنی بنم مقتول اولمه سبب
اولدیک که خالد بنی سنک ایچون عن قریب قتل ایدر (اقفل الباب قتل نهاد در را) قویه
قتل وضع اتدی که کلیدلدی تعبیر اولنور (اقفل الجند باز کرد اندیش کر را) عسکری
و طلرینه رجوع اندیردی قتل رجوع معنانه در و دخی اقل له الماء دیرلر دفعه جله
مالی اعطایته و برکسته صوسر لادن ضعیف اولسه اقل العطش دیرلر اقل النبت
دن مأخوذ اولقی ملاحظه اولنور اوقی قورتدی معنانه و فلان مقفل و قفل الیدین
دیو بخلیدن کنایه ایدرلر (اکفل ماله بیاید انی داد اورا خواسته اش) مالی اکا کوروب
کوزتمک ایچون ویردی و فی الاساس اکفلنی ماله ای خمه ای و جعلنی کافله ای القائم به
بیعتی تاجده نظم کریمده واقع اکفلنیا کلامنی سریمی بکضم و بی آنک اوزرینه قائم یا خود
بکا کفل یعنی حصه و نصیب ایلده دیو تقسیر اتدی و جوهری اکفلته المال عبارتتی خفته
ایاه ایله بیان اتدی (اکله تمام کردش) انی تمام اتدی (المحل الموضوع بی باران شد جای) موضع
یغمور سز اولدی و هو المحل بی بارانی یغمور سزلق که قحط دن کنایه در جذب کبی بلد
ماحل و ارض محل و ارض محول دیرلر بلده سبب و بلد سبب و بلد جذب و بلد جذب
دیدکری کبی و محل مکر و کید معنانه دخی کلور و برکسته برکسته بی برینه غزایته
محل الی فلان دیرلر (امهل الغریم زمان داد غریم را) غریمه زمان ویردی یعنی اداء دینک
وقتی حلول ایشیکن تأخیر اتدی که مهلت ویردی معنانه در و هو المهلة زمان دادن
زمان ویرمک و مهل امهل معنانه در و برکسته مهلت طلب ایدوب مهلا دیسه انی رد
ایچون لامهله والله دیرلر لامهلا دیملر و برکسته سن یا ادب جهتندن آخره
سبقت ایش آخذ اوله علی صاحبه المهلة دیرلر (انخله الغم نزار کرد اورا غم) غم
آنی ضعیف و آریق اتدی (انزله فرو آورد اورا) انی اندیردی و هو النزل طعام

(فرو آورده)

و فی المثل دع المعاجل
بطل او حل معاجل
معجل لفظت جمیدر
اول طریق مختصر در که
منزله مجله ابله و اربلور
که اکثر یا جاده کبی
هموار اولماز و ترکیده
اکا و عزیز بول تعبیر
اولنور و طمل لص
خبث معنانه در
و ارجل اول کسسه
در که باغی صلب اولمه
یالین یا قی مشی ایتمه
مناذی اولمز مواضع
مهمدن بعید اولمه
امر مقصوده ضرب
اولنور یعنی موضع
تمسندن اول انی
اصحابه ترك ایله
(منه)
کنفلیه ریش بزرک
(منه)
یس اعل لازم اولور
و این درید متعدی
دخی استعمال اولنور
دیدی بقال اعل افه
الارض (منه)
و فی المثل انت انزلت
القدره نایب الامر عظیم
ار نکاب ایتمه کند و فی
زحجه القا ایدن کسسه
حقته ضرب اولنور
(منه)

فرو آورده نزول ایدن مسافرا ایچون احضار اولنان طعام ماحضر و نزول مسافر معنانه در
انزال ج (انزل الجامع انزال کرد جامع کننده) جامع ایدن کسسه منی سنی انزال ایتدی و اول
خط که کوچک و رقپاره چوق واقع اوله اگا خط نزل دیرلر (انسل الطائر ریشه بیفکند
مرغ ریش را) قوش تویی دو کدی و انسل ریش الطائر قوشک تویی دو کدی لازم
و متعدی استعمال اولنور و اول تویه نسیل و نسل دیرلر و انسل القوم دیرلر قومه تقدم
ایتسه (انسل الخف نعل بست موزه را) نعلجه بغلادی خفه که نعلجه قاعدی تعبیر اولنور نعل
نعلجه و یاغنه کیدکری پایوش و نعلین مثللو شینه اطلاق اولنور و یاغنه نعل کین
کسسه ناعل دیرلر و جار و حشینک طیر ناغنده زیاده صلابت اولدیی ایچون ناعل
تسمیه ایدرلر و فی المثل اطری فانک ناعلة اطرلر طرر طریق یعنی خواننده یورمه که
دیرلر ابن السکیت دیدی که اطری ای ادلی یعنی ناز ایله معنانه در ابو عبید
دیدی که مراد امر شدیدی ارتکاب ایله که سن اکا قادر سن دیمکدر و اصلی
بودر که برکسته نک بر راعیه سی وار ایدی دوز یرده رعی ایدوب چوقور یرلره
وارمن ایدی قویون صاحبی اکا بو کلامی تکلم اتدی یعنی دره کنار لرنده رعی ایله
زیرا سنک نعلینک وارد و دیدی که ظنم بودر که مرادی شبانک ایا قلیرتک در پستک
غلیظ اولمیدر امر شیدیه قادر اولان کسسه یر ارتکاب ایله زیرا سن قادر سن
دیه جک یرده ضرب اولنور (انقل الخف نیکو کرد موزه را) ادیکنی اصلاح اتدی یعنی
یامده دی و نقل اسکی خن و یا مالو پایوش معنانه در (انقل سخن چینی کرد) تماملق
اتدی و تمام اولان کسسه نعل دیرلر (انهل الابل آب شتر را) دویه صو ویردی و اول
موضع مهل دیرلر مورد دیدکاری کبی و دخی انهل الابل دیرلر دویه اول صو
ویردی معنانه زیرا عادتاً مرعی دن دویه بی سوروب بر کره صو ویرلر و یا تاغنه
کو تورلر که اول صو ویرمه نهل دیرلر صکره ینه سوروب ینه صو ویرلر که ثانیاً صو
ویرمه علل دیرلر (اهمله فرو گذاشت چیز را) نسنه بی ترک اتدی که اهمال اتدی معنانه
و شبانسز دویه مهمل دیرلر و کند و حالته قودی تعبیر اولنور و دخی اهمل الابل دیرلر
شبانسز ترک اتدی معنانه و شبانسز دویه مهمل دیرلر نفس کبی لکن نفس کیجه و قتی
اولور و مهمل کیجه و کوندوزده اولور ترکتها مهلاً دیرلر کیجه و کوندوز کندی باشنه
کزسون ایچون ترک اندم معنانه و فی المثل اختلط المرعی بالهمل مرعی شبانلو و مهمل
شبانسز ماشیه در اول قوم حقه در ضرب اولنور امرلری مشکل اولوب بررأی
اوزرینه قرار اینه میله من حیث المعنی و المضرب اختلط الخابل بالنابل مثانه قریب در
(ابرمد بالخواج بستوه آوردش بحاجتها) آنی ملول اتدی حاجت ایله یعنی حاجت

تقول فلان مبرم
ابو عبیده دیدی که
مبرم اول کسسه در که
بر مجلسه کلات بی معنی
تکام ایدر که اول کله
لرک اهل مجلسه اصلا
فانده بی بوق برم جمع
ایدن کسسه یر تشبیه
اولندی برم شجر اراک
میوه سیدر که هر کز
طعمی بو قدر اصعبی
دیدی که مبرم اول
کسسه در که اصحابی
عندنده ثقیل اولوب
اندن نفع و خیر مأول
اولدوب برم اول کسسه
در که مبرم داخل
اولمز مغلوب اولقه
مالی اخذ خوفندن
مع هدا اهل میسر
حروری دع ایدر کارنده
اندر الله مع اکل
ایدر کذا فی نزه
(منه)

عرض ایده آتی عاجز اتدی که اوصاندردی تعبیر اولنور (ایرم الامر استوار کرد کار را) ایشی محکم ایتدی (ایرم الحبل سمیت بتافت رسن را) محکم بوکدی ایپی لساننده ثقیل اولان کسنه برم اللسان دیرلر (ایشمه الطعام ناکوار کرد اورا خوردنی) طعام آتی امتلا اتدی و بشم منه دیرلر آندن اوصانندی و یورولدی معناسنه (ایم الامر بسته کرد کار را) بغلو اتدی ایشی اظهار ایتدی و مستور قودی معناسنه ودخی ایهم الباب دیرلر اولغله معناسنه (اقامت المرأة بچه دوکانه زادن) اکیز ولد طوغوردی خاتون که اکا متهم و اول ولدلره توأمان و اکیز طوغور مق عادی ایه متهم دیرلر (انجم المطر بسیار و پیوسته بارید باران) چوق و دائم یاغدی یاغور و تقول انجمت السماء ثم انجمت یعنی رحمت سرعت ایله یاغدی صکره بر مرتبه آچلدی که کواکب کورندی (اثر مه الله اثرم کردت خدای) حضرت الله آتی اثرم خلق اتدی اثرم اولک دیشلرک و دشمنه و اثرم اولک دیشلری اولمیان کسنه دیرلر مؤثی ثر ماعد (اججم عن القتال واپس ایستاد از جنگ) کری طور دی جنگدن و اقدام ایتدی تقول حسبته مقدما فوجدته محجما (اجدم البعیر بشتافت شتر در رفتن) دوه یوریمکده سرعت اتدی (اجرم کناه کرد) کناه ایشلدی و هواجرم کناه و الجریمة معروف و دخی و فلان جریمة اهل و جار حتم ای کاسبهم (اجم دخی اججم معناسنه در) (احرم احرام بست و یادر حرم شد) احرام باغلادی یا خود حرم شریفه داخل اولدی ودخی احرم دیرلر شهر حرامه یا بلده حرامه داخل اولدی معناسنه و هواجرم موضع معروف ک اسمی در و الحرام مراد احرام بسته احرام باغلامش کسند و حرم معناسنه دخی کلور و حرم الله لا فعل عرب بمنزله نذر عین الله دیدکری کبی (احکم الشیء استوار کرد چیز را) محکم اتدی نسنه دخی احکم الفرس دیرلر آته حکمه ووردی که حکمة اللجام آنک چکسفی احاطه ایدر تمور حلقه که بزم دیار منده صولوق تعبیر اولنور و عرب احتشامه مائل اولیوب مقصودلری همان شجاعت اولغله آتی قایشدن و قبدن ایدرلر ایدی و احکمته التجارب دیرلر کثرت تجربه آتی حکیم ایدر معناسنه و احکم السفیه دیرلر سفیه اولان کسنه بی محافظه ایدوب اتدیکی خطا دن اکاه ایلسه بیعتی الاحکام واد اشتن از چیزی دیدیکی بو معنایه قریب در (ادغم اللجام فی فم الفرس لکا مراد در دهن اسب کرد) لجامی آنک اغزینه وضع اتدی ودخی دغه سیاه لقدن عبارت و قورد دیدکری جانورک یوزینک لونی سائر اعضاسنه نسبت سیاه اولغله کورن ظن ایدر که باشی بر شیئه یا بر لاشیه صوقوب قرنی طو یور مشدر مع هذا قرنی آج بلکه مدت حیاتنده قارنی طو یامشدر لهذا بر کسنه بر حاجته نائل اولما مشیکن نائل اولمشدر ملاحظه سیله اکا غبطه اولند قده الذئب ادغم دیو ضرب مثل ایدرلر

(ودخی)

و فی المثل ایرم طلح نالها مراف صاحب جمع دیدی که طلح بر نوع اغاجدر که برم آنک میوه می ظهور ایتدی معناسنه در و مراف مرقه دیدکری دابه نک اغاجده ایتدیکی عملدر که بوندن اقدام اضح من سرفه مثلنده بیان اولمشیدی یعنی طلح اغاجک میوه می ظهور ایتدی سرفه انی ضایع ایشیکن اول کسنه حقنده ضرب اولنور که مالی آز ایکن غنی و مالی چوق اولغله باشلیه (منه)

ودخی من حیث المعنی والمضرب الذئب مغبوط بذی بطنه مثل مثل سابقه قریب در ذوبطنه قوردک قارنده اولان نسنه در لهذا ذوبطنه نجسک اسمیدر دیدیلر و بر کسنه تغوط ایتسه انی ذابطنه دیرلر ابو عبیده دیدی که قورد همیشه تحصیل نواله ایچون نک و بوده اولغله هیچ کسنه آتی کورد کده آج ظن ایتمز اهالی بحرینک قارنلری طلاقلی اولدیغندن کورن قارنی طوق اولغله بو یوک ظن ایدر مع هذا قارنی آجدر (ارتمه رتیمه بست در انکشت) بر مغمه رتیمه باغلادی رتیمه و رتیمه اول پلک یا بز باره سیدر که سپارش اولنان حاجتی فراموش اتسون ایچون بر مغمه باغلارلر یا خود بر مهمی فراموش ایدر سه تذکر ایدیم دیو کند و بر مغمه باغلار تقول المستذکر بالرتیمه مستهدف للشتایم زمان جاهلیتده عادت عرب بو ایدی که بر کسنه سفره کیتک مراد ایتد کده بر اغاجک ایکی بداغنی رتیمه ایله بری برینه باغلار ایدی که سفر دن عودت ایدنجه آچلور ایه ز غنجه خاتونی خیانت ایتمشدر والا ایتمشدر (ارزم البعیر بانک کرد شتری آن که دهن باز کند) اغزینی اچمش ایکن دوه صدا اتدی و فی المثل رزمة و لادر ناقة سودی و ارکبی صدا ایدر مع هذا سودی بوق وعده ایدوب وفا ایتمش کسنه حقنده ضرب اولنور (از رمه برید شاشه شاشه کتنه را) تبول ایدر ایکن بولنی منقطع ایلدی و لفظه مذکور ضیق و تضییق معالرنه دلالت ایتمکله بخیل اولان کسنه یه زرم دیرلر (اسقمه چمار کرد اورا) آتی خسته اتدی و خسته اولان کسنه یه سقیم و مسقیم و سقم و بغض ایدن کسنه یه دخی سقیم الصدر دیرلر راغب دیدی که سقم ایله مرضک فرقی بودر که سقم و سقم بدنه مخصوص در و مرض بدن و نقسه شاملدر (اسلم فی البر سلم داددر کندم) سلم و یردی بغدادیه و هو السلم معروف در (اسلم الکافر مسلمان شد کافر) کافر مسلمان اولدی (اسلمه لله لکه فرو گذاشت از برای هلاک) هلاک اولسون دیو ترک اتدی خذلانه بر اقدی معناسندن مأخوذ در (اسلم الامر الله کردن نهاده فرمان خدی) حضرت اللهک امرینه منقاد اولدی و سلام طاش معناسنه اولغله اسلم الحجر دیرلر اغزی یا الی ایله طاشه لمس ایلسه و فی المثل اکتم للسر من السلام اکتم من الارض مثلند قریب در (اشأم بشام رسید) شامه داخل اولدی که بر مملکت اسمی در و شام بن نوحه منسوب در صاحب دره دیدی که اهل شام سائر بلاد اهل یسندن زیاده سلطانلرینه اطاعتلری اولغله اطاعت خصوصنده انلر ایله مثل ضرب اولنور کذلک طواعین شام ایله دخی مثل ضرب اولنور زیر اشام قدیم الایامده موطن طاعون ایدی و ابو الحسن المدائنی مشایخندن روایت اتدی که حوادث روز کار هر بری بر موضع اختیار ایتد کده طاعت دیدی که بن شامی اختیار ایدرم طاعون دیدی که بن سندن مفارقت ایتم بنی رفاقه قبول ایله خصب دیدی که بن عراقی اختیار ایدرم نفاق دیدی که انامعک صحت دیدی که بن بادیه بی

(اقصی)

(نی)

(۴۵)

اختیار ایدرم شفا و جوع دیدیلر که نحن معك حافظ دیدی که شامده طواعین هائله چوق
واقع اولور ایدی چون بنوا العباسك خلافتی وقتی کلدی حضرت الله طاعونی بنی آدمدن
رفع ایدی زیرا بنوا العباس قتل خلقده طاعونه حاجت قومده دیر الی هنا کلام الثعالی
(اصرمه درویش شد) فقیر اولدی و فقیره مصرم دیر لر (اصرم النار بیقروخت آتش را)
آتش علوندردی و ضررم و ضرمه آتش و ضررم سریع الاتهاب اولان اوطن
معنانه و ضرمه حریق در که یا تقون تعیر اولنور (اطعمه کذا طعام داد اورا بهمان چیز)
فلان نسندهی اکا طعام ویردی که یدردی تعیر اولنور و فی المثل اطعم اخاک من عقتل
الضبانک ان تمنع اخاک یغضب مواساة و حسن معاشرتده ضرب اولنور من حیث
المضرب اطعم اخاک من کلیة الارنب مثلنه موافق در (و رجل مطعم مرد بسیار طعام
دهنده) چوق طعام ویرن کسنه و مطعم شدید الاکل و مطعم مرزوق معنانه در
و فی المثل تعظم تعظم یعنی بر کره داد که اشتها تحصیل ایده سن اول کسنه حقنده
ضرب اولنور که برایشه اقدام ایتیموب کرو چکلور اکادیر لر که هله شروع ایله البته
رغبت ایدرسن (اظم اللیل تاریک شد شب) کجه قرا اولدی و دخی اظم دیر لر ظلمته
داخل اولسه میدانی اظم من اللیل مثانده دیدی که اظم ظلمه معنانه در لکن بعضی
اظلامدن ظن ایدوب افعالدن افعال تفصیل کمر دیو شاد در دیدیلر و حق اولان بودر که
ظلمه دن اخذ اولمشدر زیرا اظم اظم یظم یظم ده لغت در پس قیاسه مخالف اولر و اظم
من اللیل ظلمدن مأخوذ دکلدر وجه ظلم لیل بودر که تحت ظلمته سارق و اهل فجوری
سترایدر که شیء موضعنه وضع ایتیمک قیلندن اولوب لیله ظالم اطلاق صحیح اولور
(اعتم در وقت نماز خفتن شد) یا تسو نمازک و قته داخل اولدی و دخی اعتم دیر لر بطی
حرکت ایدی معنانه و کجه وقت کلان مسافره ضیف عاتم دیر لر (اعجم الکتاب نقطه زد
کتاب را) سیاه ایله نقطه وضع ایدی کتابه و کتاب فلان اعجم دیر لر یازدی قی کتابک
معنای فهم اولنر و باب الامیر معجم معلق معنانه ماده مذکور ابهام دلالت ایتیمکله اعجم
الکتاب عبارتنده اولان همزه ازاله ایچون اولوب ازاله ابهام الکتاب معنانه اولسه چندان
بعد اولر ملاحظه اولنور زیر انقطه وضع ایتیمکله عبارات کتابده اولان ابهام و التباس
زائل اولور (اعدمه الشیء نایاب کرد اید اورا چیز) نسندهی اکبولنر ایدی یعنی نسندهن
آنی محروم ایدوب نسندهی کانسته یوق ایدی (اعدم الرجل درویش شد مرد) رجل
فقیر اولدی که ترکیده یوقلو تعیر اولنور و اول کسنه به معدوم عیدم دیر لر و اجد غنی
معنانه اولدی کبی (اعصم بالشیء چنک زدن چیزی) بر نسندهی یا پشدی الی ایله واعصمتله
دیر لر یا پشد حق نسندهی یا پیدیم آنک ایچون اکر قاشی کبی معنانه و فی المثل نفس

(عصام)

قال یسود ذوالمال
القلیل اذا بدت مروتہ
فیناون کان مصرما
(منه)
لهذا جوهری
وزوزنی ضرر لفظی
همیرا آتش در زدن
ایله تعیر ایدی
(منه)
یقال انما الناس
الضریم یعنی خلق
یا تقونی سویوندر دیر
(منه)
عقتل الضب کلرک
باغرسقارندن برباغر
سقدر که هر نه اکل
ایدرسه انده جمع
اولور (منه)

عصام سودت عصاماً مراد عصام خارجی در عرب اکه خارجی تسعید ایتدکلری
سابقا دولتی و شوکتی یوق ایکن کندو کیاست و بختی ایله خروج ایتدیکی ایچوندر
یعنی کندی کندویه سیادت ویردی و فی مثل آخرکن عصامیاً ولاتکن عظامیاً یعنی
شرف سنک مکتسبک و سنک کندو ذاتکده اولسون عظام رفات قیلندن اولان آباء ایله
اولسون روایت اولندی که برکسنه نک حجاج عندنده بر حاجتی واریدی که حجاجه
آنی فرط جهل ایله وصف ایتدیلر حجاج کندو نفسنده دیدی که حضور یمه کلدیکده
امتحان ایدیم مزبور حجاج حضور یمه کلدیکده آندن سؤال ایتدیکی سن عصامی میسن
جواب ویردی که هم عصامی یم هم عظامی یم حجاج شووجه او زره ملاحظه ایدی که بن هم
شرف مکتسب و هم شرف مورث صاحب یم دیک اوله پس افضل ناس اولمق کرک دیو
حاجتی روا ایدی و حجاج عندنده براز مدت مکث ایتیمکله حجاج مزبورک جهلنده مطلع
اولوب اکادیدیکی بکا طوغری سوبله والاسنی قتل ایدرم بن سندن سؤال ایتدکده
نچون هم عصامی یم هم عظامی یم دیو جواب ویردک مزبور دیدی که طوغریسی بودر که
بن عصامی می خیردر و عظامی می خیردر بلزاید فقط برینی تکلم ایدر ایدرم خطا ایدرم
دیو خوفدن ایکسینی معاً تکلم ایتدم بری مضرا اولور سه باری آخری نافع اولور
ملاحظه سیله چون حجاج مزبورک احوالنه واقف اولدی اول وقت المقابر تصویر الغی
خطیباً مثلی ایراد ایدی (اعظمه بزرگ داشت اورا) انی بویوک طوتدی سمعت خبراً
فاعظمته کبی که بر خبر استماع ایتدم اول خبری امر عظیم عد ایتدم استعظمته دخی بو معنایه
کلور (اعلمه الامرو بالامر اکاهانید اورا از کار) ایشدن انی خبردار ایدی یعنی بلد یدردی
و دخی اعلم الثوب دیر لر ثوبه نشان و تمغا وضع ایدی معنانه که اول ثوبه معلم دیر لر
واعلم الفارس دیر لر کندویه دلاور لر علامتی وضع ایتسه (اغرمه المال بتاوان افکندش
خواستهره) مالی اکا اودتدردی و دخی اعزم بالشیء دیر لر بر شیشه حریص اولدی معنانه
و تقول عليك بالصدق وان جر عليك المغارم وایاک والكذب وان ساق اليك المغانم
(الحفه در مانیدش در سخن) سوزده آنی عاجز ایدوب سکوت ایدر ایدی (ورجل مفهم
مرد در مانیده در سخن) سوزده عاجز اولوب سکوت ایدن کسند و دخی صبی اول
مرتبده اغلاسه که نفسی منقطع و چهره سی کوله دونسه افحمه البکاء دیر لر و حین
مخاصمه ده خصمی سکوت ایدر دم دیه جک یرده خاصمی فافحمته دیر لر و تقول
هذا کلام مسدیء ملحم کل فصیح به مفهم (افدم فدام بستم) فدام باغلا دی فدام و فدام دستی
و بارداق اغزیننه باغلا دقلری بز پاره سیدر که سوزک تعیر اولنور و مجوسیلر اغز لرینه
باغلا دقلری بز پاره سنه دخی دیر لر تقول فلان من فرط القدماء کان علی فیه فدامه

یعنی مقابله کلامه
قادر اولین کسندر
خطیب فصیح اولور
هلاک خوفنه دوشن
کسند نجات امید
ایله طوغری سوبلر
دیه جک برده ضرب
اولنور (منه)

و غرامة اداسی لازم
نسنه و غرام شوق
و حرص معنانه در
(منه)

فدامه بلاد و سوز
سویلمکه قادر اولماق
کذا فی الاساس
(منه)

افهم الاناء پرکرد خنوزرا) قاب قجانی طولدیردی وافهمت البيت بریح المسك وافعمته
غضبا دخی دیرلر (افهمه الحرف بفهما نیدش حرف را) حرفی اکا فهم اتدردی که
اکلاتدی تعبیر اولنور (افهم الفرس فی النهر در اور داسب را درجوی) اتی چایه
ادخال اتدی (افهم نفسه فی الهلکة در افکنده خویشتن را در هلاک) کندوی مهلکه یه
القا اتدی (اقدم علیه دلیری کرد بروی) اکا دلیرک و جرأت اتدی اساسده دیدیکی
اقدم تقدم معنسانه واقدم جنکده اولور پس لفظ اقدم علیه اصلنده فلان کسنه
حریده فلان کسنه ناک اوکنه کجندی معنسانه اولغله تفسیر مذکور لازمی ایله تفسیر
قیلندن اولنور زیرا اقرانه تقدم شجاعتک لوازمندندر وبعض نسخه ده پیش کرد
بروی عبارتیه تفسیر معنای مطابق ایله تفسیر در وهو مقدم دلیر شجیع ومقدامة
سخت دلیر زیاده شجیع اولار رجل تقول هو مقدم مقحام لیس معه احجام (اقسم بالله
سوکنده خورد بخدای تعالی) حضرت الله تعالی عین اتدی وهو القسم سوکنده عین که
آند تعبیر اولنور (اکرمه بنواخت اورا) اکا نوازش یعنی اکرام اتدی وهو الکرامة
نوازش اکرام وفی المثل اکرمت فاربط استکرمت فریط عبارتیه دخی روایت
اولندی مصنف متقصی ده دیدی که یعنی فرس کریمه مالک اولدک همان محافظه ایله
واساسده دیدی که برکسنه ناک ولد کریمی اولسه اکرمت دیرلر (الجم الفرس لکام
نهاده دراسب) آند لجام قودی که اوایلاندی تعبیر اولنور ودخی قزغانک قولینه صوقوب
قالدیردقلری اغاجه لجام تسمیه اولغله الجموا القدر دیرلر اول اغاجی صوقوب
قالدیرسلر ودخی خاتون حیض کوردکده فرجنه وضع ایتدیکی بزیا بنده دوشمشون
ایچون اوزرینه یاردم کبی باغلادینی نسنه یه لجام واول بزیا بنده فرام دیرلر یقال
استقرمت بالفرام وتجمت بالجمام وفرجنی تضییق ایچون استعمال ایتدیکی دوا فرم در
ودخی الجمه عن حاجته دیرلر حاجتدن منع وکف ایلسه وتکلم فلان فالجته والقمته
دیرلر اسکات اتم معنسانه وفی المثل التی ملجم یعنی متقی اولان کسنه اغزینه لجام
وضع اولنش کبی تکلم ایتدیکونه ترغیب مقامنده ضرب اولنور (الجمه کشت داد اورا)
اکا ات ویردی ودخی الجمه القتال دیرلر جنکدن خلاصه مجال بولسه والجم الزرع
ایجه ایکن یوغون اولدی معنسانه در (الزمه الامر لازم کردش چیز را) نسنه یی اکا
لازم اتدی وفی المثل الزم للرا من ظله ومن ذنن عامه نونک قحیمه ذنبه دیرلر
وفصیح اولان سکون ایله در (والزم للرا من بنی اللقب) جمله سی اصلایانندن آیرلمزدیدجک
یرده ضرب اولنور لکن اول نسنه مدوح ومکروه اولسه اول مکروه اولور سه سائرلری
ضرب اولنور که من حیث المضرب الزق من الجمل والزق من قربی مثلرینه قریبدر که
برکسنه در منفوری اولان نسنه منفک اولسه ضرب اولنور (الهمه الله صبراً در دلش

وفی المثل تفرق من
صوت الفراء وتقدم
على الاسد المشيم
جبان متصلف حقنه
ضرب اولنور (منه)
پس تا مبالغه ایچون
اولوق ملاحظه اولنور
(منه)

کذا قاله فی المستحق
من الحم الرجل اذا
صار فالحم کذا
فی لاساس (منه)
فری خفسادن بوبوک
بوجکدر که برکسنه
غظ ایچون کینه
آردینه دوشلر
وهرکز اولرلر لهذا
مدکبه جعله دیومثل
ضرب اولرلر (منه)

(شکيب)

شکيب افکنده خدای) حضرت الله انک قلبه صبر القا اتدی قوم لهامیم ای اسخیه وام
اللهیم موتک کینه سیدر (انجم المطر وایستاد باران) یغور منقطع اولدی (انجمه علیه نعمت
دادش) اکا احسان اتدی * ن (آذنه بالامراکاه کردش از کار) ایشدن اتی خبردار اتدی
اعلمه معنسانه که اذن علم واذن علم معنسانه در (امنه من الشرا یمن کردش از بدی) شردن
اتی امین اتدی (آمنه فیما قال با در داشت اورا آنچه گفت) تصدیق ایتدی اتی سوبلدیکی
سوزده (آمن بالله ایمان آورد بخدای تعالی) حضرت الله ایمان کتوردی (اتقن استوار
کرد چیز را) محکم اتدی نسنه یی واول کسنه یه متقن وتقن دیرلر رجل تقن دیرلر
عملنده خاذق معنسانه وتقن طبیعت معنسانه دخی کلور یقال الفصاحة من تقنه ای
سوسه وفی المثل ارمی من ابن تقن که قوم عadden بر تیرانداز کسنه ناک اسمیدر (انخنه
بالضرب سست کرد اورا بزدن) دو ککله اتی سست ایلدی که اول مرتبه ضرب اتدی که
حرکته مجالی قالمدی تعبیر اولنور ودخی انخن فی العدو دیرلر چوق قتل اتدی
معنسانه ودخی برکسه برشیده مبالغه وافرط ایتسه انخن فی الامر دیرلر وفلان
معنایی کالی ایله فهم اتم دیه جک محله انخته معرفه دیرلر (اجنبه بددل یافت
اورا) اتی جبان یعنی قورقاق بولدی (احسن الیه نیکویی کرد اورا) اکا ایولک اتدی
وهو الحسن نیکویی ایولک (وهو یحسن العربیة نیک میداند زبان تازی را) لغت عربیه یی
ایوبیلور (احسن الشی نگاه داشت چیز را) نسنه یی حفظ اتدی (احصنت المرأة پرهیز
کار شد زن) حرام اولان شیدن اجتناب اتدی خاتون (وهی المحصنة زن پرهیزکار) پرهیز
کار خاتون که فرجنی نامحرمدن حفظ ایتدیکی ایچون بواسم ایله تسمیه اولندی واکر
خاتون تزوج ایدوب زوجی سیبیلله احصان ایدر ایه محصنه تسمیه اولنور وجوهری
ثعلبدن روایت اتدی که اگر خاتون مقتضای طبیعی اوزره فرجنی حفظ وعفت
ایدر سه محصنه و محصنه کسر وقع ایله واکر تزوج ایتدیکی ایچون عفت ایدر ایه
محصنه دیرلر قمع ایله فقط دیدی ودخی پرهیزکار اولان خاتون حاصن وحصان
وحصاء دیرلر وفی المثل الحصن اونی لوتأیه حصن عفاف وتأی وتأی تفاعل وتفاعل
بابلرندن تعمد معنسانه در بر خاتونک بر قزی واریادی خاتون اتی کوردی که بر آتلو
کسنه ناک اوزرینه طوبراق آتار دیدی که نه ایشلر سک قز جواب ویردی که بو طریق
ایله حصان یعنی محصنه اولدوغنی اعلام ایتسم کرک خاتون دیدی که بیت الحصن اونی
لوتأیه * من حیثک التراب علی الراکب * یعنی عفافا کر قصدا ایدر ایشک زیاده قریب در
راکب اوزرینه طوبراق صاور ماقدن مظنه همت اولان شی ترک اولی در دیه جک محله
ضرب اولنور (ادجن المطر پیوسته بارید باران) یغور بر قاج کون یاغوب کسلدی ودخی او جن
بالمکان دیرلر انام معنسانه (ادمن الامر وبالامر پیوسته کی کرد بر کار) ایشه مداومت اتدی

ومؤمنه مؤمن
دیده کبری الله ورسولی
مصدق اولدینی
ایچون درو اسماء حسنی
دن اولان مؤمن
لفظک معنسانه
اختلاف ایتدیلر کبی
دیدی که مؤمن ظلندن
خوف اولغاز معنسانه
وبعض اهل لفظ دیدیلر
که اولیاسی عذابندن
امین معنسانه در
ابوبکر انباری زاهرده
دیدی که ابوالعباس
احمد بن یحیی دن استماع
ایتدم که مؤمن مصدق
معنسانه در فکیف اذا
جئنا من کل امة بشهید
وجئناک علی هؤلاء
شهیذا آیه کریمه سی
کذلك وكذلك جعلناکم
امة وسطا لتکونوا
شهداء علی الناس آیه
شریفه تفسیرنده
حضرت الله قیامتده
عباد مسلمینی تصدیق
ایدردید کبری معنایه
بناء حضرت الله
مؤمن اطلاق اولندی
(منه)
خطی مؤمنه نصکره
کلاز آندر برای وزن
بومقام تأخیر وتقدیم
واقع اولشدر عفت
اولفیه (منه)
مؤمل ده میم ثانیه
مفتوح در لکن
ضرورت ایچون
مکدر قرائت اولنور
(منه)
بوقیر وحدت نامه ۷

يقال فلان مدمن الخمر لا يقطع عن شربها (ادهن في الامر نرى كرد در كار) ايشده ملايمت
ايدوب خشونت ايتدي اساسده ادهن في الامر ودهن اي صانع ولان ديدى فيروز
آبادى مدهنه دروننده مضمر اولان نسنهك خلافتي اظهار ايتك ديدى (اذعن
له كردن داد اورا) اكا خضوع واتياد ايتدي تقول هولك في الاساءة معن وانت
له متقاد ومذعن ودخى اذعن فلان بحق ديرلر اقرار ايتدي معنانه وكثيري الاطاعة
اولان كسنهيه مدهن ديرلر (ارصن الشئ استوار كرد چيز را) نسنهيه بحكم ايتدي اتقن
معنانه ورصين محكم تقول له رأى رصين وكلام متين ويقال اذا علمت عملا فارضه
واتقنه (ارهن في كذا كروست در فلان چيز) فلان نسنهيه اوچ باغلادى مثلا ايكي
كسنه سكر شد كده بن سكا سبقت ايدرايسه سن بكافلان قدر نسنهيه وره سن بن سكا سبقت
ايدرسك بن سكا فلان قدر نسنهيه ورهيم ديمك كبي وحلب آترينه افراس رهان تسميه
اولندي معنای مذكوره بناء در وابو نصر فراهي نصاب الصبياتده اول آنرك اسملري
شو وجه اوزره نظم ايتدي كه ميت ده اسبند در تاختن هريكي را بتريبت نامست روشن
نه مشكل مجلى مصلى مسلى ونالى جو مرتاح وعاطف خطى ومؤمل لطيم وشكيت
است وقاشور وفسل مخفى اوليه كه سكيت اونجى مرتبه ده كلان آتاك اسميدر
وقديم الايامده منبور آتار اون عدد ايتدي صكره ايكي آت دهانزاده ايدوب حلب
آتارى اون ايكي دانه اولدى لهذا ابو نصر ديدى كه ميت برين ده دوى ديكر الحاق ميكن
يكي هست تاشوى ديكر چه فسل وفي المثل عند الرهان يعرف السوابق عندنده اوليان
شئ ادعا ايند كسنه حقنده ضرب اولنور وايكي كسنه برابر كسلر جاء بافرسى رهان
ديرلر ودخى ارهن لضيغه الطعام والشراب ديرلر طعام وشرابي لاينقطع ويرسه ورهن
ماده سى دوام معنانه دلالت ايتكله رهن في المكان ديرلر ثابت وقائم اولدى معنانه
(از كنه بيا كاهانيدش) اني خبردار ايتدي اعلمه معنانه و فراست صاحبي اولان
كسنهيه زكن ديرلر وفي المثل اذ كن من اياس مراد اياس بن معوية بن قرة المزني در عمر
ابن عبدالعزیز زمانده برسته بصرهيه قاضى اولدى وزكاوت و فراست و كياستى حد
تحرير و تقريردن يرونندر حتى مدائني اياسك نوادر و فراستى بياننده بر كتاب عقد
ايدوب زكن اياس ديو نامزد قلدى وبعض نوادري ميدانينك مجمنده ومصنفك
مستقصى سنده خصوصائيلينك دره سنده بيان اولنشدنر تطويله مؤدى اولور ديو
بو مقامده ذكرى طى اولدى (ازمن الشئ ديرينه شد چيز) نسنه اسكى اولدى كه
وجودندن چوق زمان مرور ايتدي واول نسنهيه من ديرلر ودخى ازمن الله فلانا
ديرلر بر كسنه صاحب فراش اولوب مدت مديده صحت بولسه جوهر ديدى كه زمانه

(زمن)

۷ نام منظومه چرخ
غداردن شكابت
مقامنده نظم ايتش
ايدم كه قطعه
ماله چون ديو حبس
در شيشه كندنا غنبر
ايلاه دعوى كثره بسبه
اسب مجلاد را خوره
كشت ايدر سر غباري
فسكل خر

زمن حيواناته طياري اولور بر مرصندر محمد الدين حب وعاهته در ديدى وزمن وزمان
وقت معنانه در تقون معى نكايات الزمن و شكايات الزمن ودخى بر كسنه بر كسنهك
عظيده سكه كچ نائل اولسه ازمن عنده عطاؤه ديرلر (اسكن المتحرك بيار اماننده جنبنده را)
حركت ايدن شئ حر كتن منع ايتدي (اسكنه المنزل بيارا ماننده اورا در خانه) اني
متزله اسكان ايتدي (اسمن الشاة فربه كردانيد كوسيندرا) قيونى سمن ايتدي (اشجنه
اندوه كين كرد اورا) اني محزون ايتدي وشجن حزن وغايت مهم اولان حاجت
معنانه در (اعلن الامر آشكار كرد كار را) ايشي آشكار ايتدي وعلايه سر مقابلي در (اغضن
المطر يوسته بار يدياران) يعمور لاينقطع ياغدى (اقرن له بتوانست اورا) اكا قادر اولدى
قدر عليه معنانه قال الله تعالى وما كنهاله مقرنين اي مطيقين ودخى اقرن الرجل ديرلر
او كنده كيدن كسنهيه طوقونسين ايچون مزراغنى يوقارو قالدرسه و اقرن الدم
ديرلر چيان ديشلمكه قريب اولسه و اقرن الدم في العرق ديرلر طمرده قان چوق اولسه
ابن السكيت ديدى كه بر كسنهك مواشيسى چوق اولوب معننى اولمغله عهده سندن
كله مسه اول كسنهيه مقرر ديرلر (امعن في الامر دوراندر شد در كار) حدى تجاوز
ايتدي ايشده جوهرى ديدى كه ماعون خرده وات خانه در بالتدواك مثلول (امكنه الامر
ممكنا شد اورا كار) ايش اكا ممكنا اولدى يعنى اني ايشلمكه قادر اولدى (امكنه من كذا
توانا كرد اورا از فلان چيز) فلان نسنهيه اكا قدرت ويردى معاونت ايتكله يا حضرت
الله آتبه قدرت خلق ايتكله مكن كلر عورطه سنه اطلاق اولمغله كسائى ديدى كه
امكث الضبة ديرلر ديشي كلر عورطه سنى قارنده جمع ايلسه و بر بدوى ديدى كه اما والركن
والباب اني لاحب مكن الضباب واول كلره مكن ديرلر و بعضيلر ممكنا ديرلر ديدى (انتن
اللحم كنده شد كوشت) ات قوقدى يعنى رايحه سى متغير اولوب بدر ايجده پيدا ايتدي نن دخى
بو معنانه در و قوقش انه نن متن و متن ديرلر و نن رايحه خيسته معنانه در وفي المثل انتن
من ريح الجورب وانتن من العذرة وفي الحديث اذا وأى احدكم امرأة فاعجبته فليذكر مباتها
هـ (اشبهه ميماست بدو) اكا مشابه اولدى كه بكزدى تعبير اولنور وهو الشبه والشبهه ماستند
مشان اشباهه ج وفي المثل اشبهه من الماء بالماء بر اعرابي حضورنده بر كسنهك كراولندى
اعرابى ديدى كه والله اكر اول كسنهك بيقلى اوليه ايتدي والده سى اني مذكر اسمى ايله
چاغر مريدى (لهو اشبه بالنساء من الماء الى الماء) وبو مثل دخى اكر جه موردى مورد
مثل مذكوره مغايردر لكن من حيث المضرب قريبدر كه اشبههيه من التمرة بالتمره ودخى
ايكي شئ اكثر اوصافده بر برينه هشابه وبر صفتده مغاير اولسه لرشبهه شرح شرجا
لوان أسيرا ديو ضرب مثل ايدرلر (اكرهه على كذا بزور داشت اورا بر فلان كار) اني

بونس ديدى كه
جاهليتده هر عطيه
ومنفته ماعون ديرلر
ايتدي واسلامده زكوة
وطاعته اطلاق اولنور
ابن عباس ديدى
ماعون مطلقا معروف
معنانه در حتى قدر
وقصعه وفائى ذكر
ايتدي وابن عباسدن
ماعون عاربت معنانه
اولمق اوزره روايت
اولندى و بعضيلر
مطلقا لوازم خانه
ماعون ديرلر ديدى
شريشى ديدى كه
ماعون عونندن مأخوذ
اسم مفعولدر كه اصلى
معودن در و اولو في
تقديم والفقه فلب ايدوب
ماعون اولدى فرا
بعض عربدن روايت
ايتدي كه ماعون
صودر پس عيدين
مأخوذ اولوب معيون
ايكن ياق تقديم واهه
قلب ايتدي در معودن ده
اولدى نكي (منه)

فلان ایشه زور و کره اندی (وهو الکره بزور داشتن) کوچ ایله آتمک که معروف در
 وفی المثل کارها حج بیطر اول کسسه حقنه ضرب اولنور که احسانی آندکده رغبت
 ایله ایتیمه ومن حیث المضرب کرها ترکب الابل السفر (انبه بیدار کردش) اتی
 او یاندردی وشی نبه دیرلر مشهور معناسنه وبرکسسه ضایع آندیکی شی طلب ایتمه دن
 بولسه وجد الضالة نبه دیرلر ونباهة شرف واشتار معناسنه در و ابو عمرو دیدی که
 انبته حاجة فلان دیرلر آنک حاجتی فراموش ایلسه (انقبه الله به کردش
 خدای تعالی از بیماری) حضرت الله اتی خسته لکدن خلاص آندی که عقیب مرصده
 تکلم اولنور واول کسسه به ناکه دیرلر که خسته لکدن یکی قورتولش تعبیر اولنور
 ونقه الکلام دیرلر فهم آندی معناسنه تقول هو لا یفقه ولا ینقه واستنقه استفهام
 معناسنه استعمال اولنور

المضاعف من هذا الباب

په (احب دوست داشت اورا) اکامجت آندی که سودی تعبیر اولنور ودخی احب
 البعیر دیرلر دوه لاغر شی چوک ایدوب قاتمسه ودوه به نسبت ایله احباب
 آنه نسبت خزان کبی در وهو الحب والمحبة دوستی محبت ایتیمک (احب الفرس
 پریانید اسبر را) اتی سکر تدردی (ادب الدابة نرم راند ستور را) دابه بی آهسته
 سوردی (ارب بالمكان درنگ کرد در جای) اکندی مکانده الب دخی بومعنا به
 در یقال الطیر مرية بالو کور وقومک جعیثکانه مرب دیرلر و ارباب اصلنده
 بر نسته به قریب اولمق معناسنه در (اشبه الله تعالی بر بالانیدش خدای) حضرت
 الله اتی بویوتدی یعنی قدوقامت صاحبی آندی (واشب الفرس) دیرلر آنک ایکی اوک
 ایاقلرن یوقارو قالدترسه شب الفرس دیرلر آت ایکی اللرن نشاطندن یوقارو
 قالدترسه قص کبی واشباب وشباب فارسیده بر سکیرانیدن متعدی وبر سکیریدن
 لازم بعیر اولنور یقال المرط فی شبابه کالمهر فی شبابه ودخی اشب فلان بنین دیرلر
 اوغلری یکیت اولسه (اضب کنیه دردل گرفت) دروننده کلین صاقلادی
 وحیه کار اولان کسسه به خب وضب دیرلر وفی المثل اخذع من ضب (اغب اللحم
 کنده شد گوشت) ات قوقدی ولحم فات دیرلر باث معناسنه ترکیده تحریف
 ایدوب ات بیات اولدی دیرلر یعنی ات کیجه لمکله رایحه سی متغیر اولدی معناسنه
 وشر الطعام المتیبت (اغب الکتب پیوسته بفرستاد نامهارا) مکتوبلری بری بری
 آردنجه کوندرمدی که سکرک سکرک گوندردی تغییر اولنور (اغب الزیاده پیوسته
 نکرد زیارت را) زیارتی هر کون آندی بلکه احیاناً آندی وفی الحدیث اغبوا عیادة

معلوم اوله که لان
 غریبه افعاله فهو مفهول
 وزنی یوفدر الادرت
 که احبه فهو محبوب
 و احزنه فهو محزون
 داز که فهو مکروم
 واجنه فهو مجنون
 (منه)
 ضب غل مضمر معنا
 سته در دروننده مضمر
 اولان حقنه کلرک
 دلو کنده مستر
 اوالدیفنه تشبیه
 اولدی (منه)

المریض واربعواینی مریضی برکون عیادت وبرکون ترک یاخود ایکی کون ترک ایدوب
 اوچنجی کون عیادت ایلک وفلان لایقینا عطاؤه بهمان بریده نشود ازما عطاء او فلان
 کسسه نیک احسانی بزدن کسلز بلکه همیشه واصل اولور تقول الحب یزید مع
 الاغباب وینقص مع الاکباب (اکب علی وجهه افتید بر رویش) یوزی اوزرینه دوشدی
 آنک معناسنه دخی اولمیه فعل متعدی او فعل لازم استعمال اولمقی نوادر دندر و کبه علی وجهه
 دیرلر یوزی اوزرینه دوشردی معناسنه و همیشه ایانگی سورچکده مبتلا اولان کسسه به
 اکبه دیرلر (اکب علی علمه پیوستی کرد بر کارش) علی اوزرینه مداومت ایدوب منفک
 اولمدی (اهب النائم بیدار کرد خوابنده را) او یوان کسسه بی او یاندردی هت (ابت العمل
 برید کار را) ایشی کسسه هت (ابدا الحزن بگفت اندوه کین آندوه خود را بوی) محزون
 اولان کسسه حزتی اکا سوبلیدی وایشنه سری دیرلر بر کسسه بی سرینه مطلع آتسه (اغث
 سخن بدگفت) بدسوز سوبلیدی وبر کسسه ضمننده خیر اولیان کلام سوبلده اغث فی کلامه
 دیرلر تقول کلامکم غث و سلا حکم رث فی المثل غثک خیر من سمین غیرک حریص اولان
 کسسه ده ضرب اولنور یعنی الکده اولان شی ردی ایله قناعت ایدوب ناسک آندوه اولان
 ابو ایسه دخی مد نظر آتمه (الی بالمكان مقيم شد در جای) مکانده اقامت آندی واث
 المطر دیرلر دائم اولدی یغور و متقطع اولمدی ج (اضج بانک کرد) آواز آندی و ابو
 عینده دیدیکه اضج القوم دیرلر صیحه و جلبله آندیلر معناسنه واکر خوفلرندن و مغلوب
 اولدقلرندن صیحه ایدرلر ایسه ضیجوا دیرلر وفی المثل ان ضج فزده وقرا اصلنده
 دوه یوک آغیر اولمغله آواز ایدرسد بر یوک دخی زیاده ایله معناسنه ایدی صکره بر
 کسسه به بر حاجت تکلیف اولندقدده عهده سندن کله مم دیو تخفیف طلب آندکده
 اول حاجت اوزرینه بر حاجت دخی زیاده قیلندقدده ضرب اولنور قال بیست زیاده
 الابرار تدنیک من المرام * اعمی دیدی که ان جر جر فزده ثقلا وان اعیافزده
 نوطامثلری من حیث المضرب مثل سابقه قریب در لکن میدانی مثل اخیر بخیلدن
 نسته طلبی مناسب در حظ ایتزسه دخی دیه جک یرده ضرب اولنور دیدی
 مع (احم القوم خداوند چهار پایان تن درست کشتند مردمان) تندرست مواشی
 صاحبی اولدیلر قوم یعنی ماشیدلرینه مرض اصابت ایتمشیکن اول مرض مندفع اولدی
 (احم علیه بمحاجته برستید بروی بمحاجتهای خویش) اکا الحاح آندی کندو حاجتی
 ایچون که اوصاندردی و احم السحاب دیرلر یاغوری دائم اولدی معناسنه (احم الثوب
 کهنه شد جامه) جامه اسکیدی و محاح اول کسسه در که ظاهرده بر شی یوق ایکن قوری
 سوز ایله بر کسسه نیک خاطر بی تطییب ایله که کذاب معناسنه قریب در مع (احم العینین

عند مرده اولان
 نسخه مرده عطاؤه رفع
 ایله انجام اولندیفنه
 واقع اولان تغییر
 موافق واسباده
 احیت الجلومة ای دوت
 غیا کلامنه دخی
 مناسب در صرف بالتأمل
 (منه)

الجر حرة تزه بد الصوت
 فی الحجره قاله فی
 المستغنی (منه)

ترش کرد خیر را) خیری اکتی اتدی و تخا کتی خیر معنانه در (ایم فربه شد)
سموز اولدی و دخی احم العظم دیرلر کولک ایلکلی اولدی معنانه در (ایده پرا کند کردش)
انی طاعتدی و دخی ابدیله الی الارض دیرلر الینی یره اوز اتدی معنانه (اجده
نو کرد اورا) یکی اتدی انی و برکنه ثوب جدید کیسه اکاتیریک مقامنده ابل واجد
واحد الکاسی دیرلر یعنی لابس اولدیغک لابس اسکیدوب وینه لابس جدید لابس اولوب
لباسی سکا لباس ایدن حضرت الله تعالی به شکر ایله (اجدی فی العمل پوش کرد درکار)
چاپککک وسی اتدی ایشده و جاده بولدوک طورمه روان اول دیه جک یرده قد
اجددت فسر دیرلر و جاده ره راست معنانه در و فی المثل من سلك الجدد امن العشار
عافیت طالب ایدن کسنده ضرب اولنور (احد السکین نیز کرد کار در) بجای کسکین اتدی
(احدت المرأة علی زوجها سوک داشت زن بر شوهرش) ماتم طوتدی خاتون زوجنک
هلاکند و هی محدزن سوک دار یاسلو خاتون و هو الحداد جامه سوک ماتم وقتنده
کیدکری سیاه جامه و دخی اجددت النظر دیرلر دقت ایله باقسه (اسد صواب
گفت) طوغری و حق سوبلیدی (اصدا الجرح ریم روان شد از ریش) یاره دن صاری صو
آقیدی کذا فی الاساس لکن زوزنی و بیعتی الاصداد زر آب کرفتن عبارتیه تفسیر اتدیلر
(اعده آماده کردش) آنی حاضر و مهیا اتدی (وهی العدة ساز کار) ایشک مهمات ولوازمی
مثلا سفره کیدن کسنده آت و قلیچ مثللو شیرکه لوازم و براق تعبیر اولنور جوهری
دیددی که عدة حوادث دهر ایچون مهیا قلنان مال و سلاح در عتاد دخی بو معنایه در عدد
هج (امداد الجیش مدد فرستاد بلشکر) عسکره امداد ایچون کسندلر کوندردی (وهو الممد
مردان فرستاده) امداد ایچون کوندردکری کسندلر (امد الدواة امداد کرد دوات را)
دواته مرکب قودی (امداد الجرح باریم شد ریش) یاره ایرین باغلادی و اول ایرینه
مدد دیرلر غلیظ اولدوقده رقیق اولورسه صدید دیرلر (امده بمال یاری داد اورا
بخواست) مال ایله اکامعانت اتدی و دخی امدالعبیر دیرلر دوهید مدید ویرسد که
مدید اول صودر که اوزرینه اون و سوبق سوب دوهید ایچورورلر (ابر علیه غالب
شده روی) اکا غالب اولدی (ابر الله حجت پذیرفت خدا حج اورا) حضرت الله انک
حجی قبول اتدی (ابر قسمد راست کرد سو کندش را) یعنی طوغری و اتدی یعنی یار اولوب
حانت اولدی (اتر بیفکندش) انی دوشوردی (ضرب یده بالسيف فاترها) دیرلر الینی
قلیع ایله اوروب دوشوردی معنانه و دخی اتره القضاء دیرلر ابعده معنانه (اجره
الرسن کشانیدش رسیمان را) اکا ایچک کردی عبارت مذکوره امثالندلر که اجررت
ویرسد دیرلر قلان کسنده بی کندو حالت قودوم نه ایشارسه ایشلسون دیدجک برده

(ضرب)

زوزنی الخناخ لفظی
ارد سریشتر عبارتیه
تفسیر اتدی عامه
کتب لغته مخالفدر
(منه)
یده نصیب معنانه
اوله ایدم العطاء
دیرلر هرکه نصیبی
وردی معنانه
(منه)

و فی المثل ماله لاعد
من نفره موضع مدح
و تعبیه ذکر اولنور
قائله الله ما فیکو کی
که برکنه فی فصاحت
ایله مدح و فصاحت
تعبیر مقامنده ذکر
اولنور یعنی فصاحت
بر مرتبه مثلی بوقدر که
اکا غالب اوله وانی
اللهدن غیری هلاک
اید بوقدر ماله اعجب
ایچوندر و لاعد من
نفره یعنی اللهدن غیری
کسنه قتل قادر دکلدر
یس انی الله تعالی قتل
واعدام ایدوب
حیونده اولان
جاعتدن معدود
اولسون (منه)

ضرب اولنور و دخی اجر اسانه دیرلر کلامدن منع اتدی معنانه و دخی اجررت
الدین دیرلر براز زمان مهلت ویرسد و جره اول اغاجدر بر ذراع مقداری که
باشنده آغ و اور تاسنده بر ایپ اولور که انکله آهوشکار ایدرلر و فی المثل ناوص
الجرة ثم سالها یعنی آهوطوزاغه دوشد که مضطرب اولوب صکره ساکن اولور
کویا طوزاق ایله مساله ایدر اول کسنده حقنده ضرب اولنور که براز زمان مخالفت
ایدوب صکره مضطرب اولوب انقیاد ایدر و مطر جار الضبع دیرلر مطر شدید
وسیل عظیم معنانه زیرا مطر وسیل شدید اولسد بالضروره ضعیف کثامندن طشره
چیقیر (ادرت الريح المطر روان کرد باد باران) یل یغموری آقیدی و رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم حضرت ترینک حلیه شریفه لر نه واقع اولدی که بین عینده عرق
یدره الغضب وادرله العطاء دیرلر اکا احسانتی همیشه ایصال ایلسه (ازر القميص
بندینه نهاده پیرهن را) کوملکه توکمه قودیکه ایلکلی تعبیر اولنور (اسر الندامة پوشیده
داشت پشیمانی را) پشیمان تی صاقلادی (سرو سیر راز) کیزلو سراسر و سراسر
لف و نشر مرتب طریق اوزره در و فی المثل مایوم حلقه بسر مراد بنت الحرث در که
حرث مندرین ماء السماء اوزرینه لشکری شمار کوندرد که حلیه بر طیب ایله انلری
تطیب اتدی مبرددیدی که یوم حلیه اشهرایام عرب در و اول کونده زمیندن آسمانه
بر مرتبه غبار عروج اتدی که آفتاب مستور و کواکب نمایان اولدی بغایت ظاهر
و مشهور اولان نسنده حقنده ضرب اولنور و فی مثل آخر السرامانه و مثل مولدیندن
که استرماستر الله كذلك مثل آخرده واقع اولدی که استرعوره اخیک لما یعلد فیک
یعنی سنک عیبکه مطلع اولان کسنده نک عینی سترایله زیر اسن سترایتمزایسک اودخی
سترایتمزته کم مثل آخرده واقع اولدی که من یخل الناس بخلوه جوهری دیدی که
سریه اول امددر که بزم لسانخده اکا او طالق تعبیر ایدرلر سره منسوب در جاع یا خود
اخفا معنانه که عادتاً او طالق اولان جاریه اخفا اولنور خصوصاً که حره سی اوله
و نسبتنده سین مضموم اولدیغی اکثر یا نسبه تغییر اولنه کیشدر مثلاً دهره نسبتنده
دهری دیدکری کی اخفش سروردن مأخوذدر دیدی کویا امه معهوده باعث سرورددر
تسریت جاریه و تسریرت جاریه دخی دیرلر و دخی التی السران دیرلر ذکر و فرج
معنانه (اصر علی الذنب پایداری کرد برکنه) کنه اوزرینه ثابت اولوب فارغ
اولدی (اصر الحمار باذنب برداشت خرد و کوشش) جار ایکی قولاً قلین یوقاری
قالدردی که دیکدی تعبیر اولنور و لفظ اذنبه ذکر اولنیوب اصر الحمار دخی دیرلر
ابن السکیت دیدی که اکراذن لفظی ذکر اولنور سره صرود ذکر اولنمازسه اصر دیرلر

بندینه دوکه و کره
کوشه ایلک دوکه
معنانه در (منه)
بو عید فقیر و حجت
نامه منظومده
حضرت ابراهیم علیه
السلام حکایه سنده
ساره هاجر رشک
ایتدیکتی بیان صندده
شو و جله نظم ایتمیدم
که (مثنوی) بوبله در
ناقیدی رشک نسا
خوار در یانلرنده
خیل امام باخصوص
اولور ایسه ام ولد
مشتعلدر میانه نار
حده خنده کتکشن
اولوب اکثره هر
طرفدن ستم جکر
شوهر =

(اضربه کز ندر سائید بوی) اکا ضرریتشدردی و دخی اضربه دیرلر قرب شدید ایله
 قریب اولسه و دخی اضربه الرجل دیرلر برخاتونی و اراکن برخاتون دخی تزوج
 اتسه و اضربه المرأة دیرلر خاتونک زوجی برخاتون تزوج اتسه یعنی خاتون ضربه
 صاحبده سی اولدی که اول خاتون بری برینه نسبت عربی ده ضربه و فارسی ده بستی
 و وستی و ترکیده اولکی خاتون الیچی و صکره کی خاتونه قومه تعبیر ایدرلر کذا
 فی الجامع و دخی اضربه دیرلر الخاح اندی معنانه و دخی اضربه دیرلر نوع ما
 سرعت ایله (اطرت المرأة ناز کردزن) خاتون ناز اندی و فی المثل اطری فانک
 ناعلة ابن السکیت ادلی ایله تفسیر اندی کی انعل ماده سنده مرور اندی (اعرت
 الدار باسرکین شد سرای) سرای سرقینلی اولدی که عمره دوه و سائر حیوان
 و طیور نجسته دیرلر و فلان کسکه زیاده ماوث و مردار در ديه جک یرده فلان
 عارورة دیرلر (افره بر کریمختن داشت اورا) آنی قایقه طوتدی که قاجوردی تعبیر
 اولنور (اقر بالشیء اقرار آورد بچیز) نسته فی اقرار اندی که انکار مقابلی در (اقره علی علیه
 بیای داشت اورا بر کارش) آنی ایشی اوزرینه ثابت اندی (اقره فی الموضع آرا مانید اورا
 در جای) یرده آنی طور دوردی که اکا ندردی تعبیر اولنور (امرا السکین علی حلقه
 برانکار در ا بر کلوش) بچاغی بوغازینه او غرا اندی (امرا لشیء تلخ شد چیز) آجی
 اولدی نسته (وشیء مرچیز تلخ) آجی نسته مریر دخی بو معنایه در (امرا الحبل بنک بتافت
 رسن را) اپی زیاده بو کدی (وهی المرة کلابه تافته) بو کواش ایلیک کابده سی و فی الصحاح المر
 بالفتح الحبل و فی الاساس حبل عمر و شدید المرة و هی الفتل و اول ایله مریر و مریره
 دیرلر و فی المثل امر عند غبیده الودم یعنی قو غانک قولاغی قایش ایله محکم قیلندی
 عیبده عندنده اول کسکه حقه ضرب اولنور که یانده بر ایشی یاپارلر و دوزرلر
 اکا طویور منزلر (ز ارز الجراد دنیال بزین فرو برد تلخ ازهر خایه) چکر که
 قویروغنی یرده صوقدی عور طده و کدی ایچون (اعزه کرامی داشت اورا) اکا کرام و عزت
 اندی (افره بترسانیدش) قور قوتدی آنی و اول خوف ایله که یوره کی اوینادی مس
 (احس بالشیء واحس الشیء دریافت چیز را) نسته فی حس اندی و بیلدی اخسه خسیس
 یافتش آنی خسیس بولدی (ش) (اجش القمح بلغور کرد کندم را) بغدادی بلغور
 اندی یعنی دکر منه قویوب ایری او کوندی که جیشش بلغوره و جیش بلغور چکدکاری
 ال دکر منه دیرلر (واطش باران خرد بارانید) اوفق قطره لو غمور یا غموردی ص
 (اغص الطعام بکلو کیرانید خور دنی را) طعامی بوغازینه طور دوردی (اقصه من فلان
 قصاص سندش از جهان) اندن قصاص آلدی فلان کسکه ایچون مثلاً آنی قتل اندی کی

مراده دهر که ترکیده
 اود دیرلر لکل ذی
 روح مراده الا البعیر
 (منه)

(ایچون)

ایچون بونی انک یرینه قتل اندی (اقض علیه المذموم درشت شد بر وی خوابگاه)
 یاته جق دوشک اکا حشن اولدی قضه اصلنده اوفاق طاش معنانه در و بر کسکه
 زیاده غمندن توشکنده مسترح اولسه اقض الهم مضجعه دیرلر (امضه بسوزانیدش)
 آنی یاقدی مثلاً امضه الغم و امضه العشق و امضه الغضب دیرلر الم و یردی معنانه
 و بعض نسخه ده در کین کرد عبارتیه تفسیر اولندی فی بو معنای تأیید ایدر (اشط بیداد
 کرد) ظلم اندی و هو الشطط بیداد ظلم ابو عمرو دیدی که شطط هر شیده حدی تجاوزدن
 عبارتدر و فی الحدیث لها مهر مثلها لاوکس ولا شطط ای لا نقصان ولا زیاده (اشط
 فی الجوالق چوب در کوشه چوال کرد) چوالک قولینده اغاج کجوردی (الظبه ملازم
 شد اورا) آندن آیرلمدی قال ابن مسعود رضی الله عنه الظوا فی الدعاء بیا ذالجلال
 والا کرام ای الزموه و دخی الظالمطر دیرلر یغمور دایم اولسه الک دخی بو معنایه در
 والظ بالمکان دیرلر مقیم اولسه والظه دیرلر زیاده الخاح اتسه و ملظ ملح و ملظاظ
 ملحاح معنانه (اقع چاه کند و باب رسید) قوی قازوب صویه تشدی انبط معنانه
 و فی المثل ما یقع له بالشان قعقه قوری نسته فی سسی چیقون ایچون تحریک اتسکه
 دیرلر و شان شنک جمیدر اسکی قریه معنانه عرب دوه بوریسون دیو اللربنه
 اسکی قریه آلوب تحریک ایدرلر ایدی که آوازی دوه اشیدوب خوف اندی کندن
 سرعت ایله حوادث روز کاردن و اصلی اولیان شیدن خوف ایتموب و مضطرب
 اولیان کسکه حقه ضرب اولنور بزم اصطلاح زده طبل سندن اورکز و بیراقدن
 آلدن دیرلر دید کلری کبی هف (اسف الطائر والسحاب نزدیک زمین پرید مرغ) قوش
 ارض قریب اوچدی و نزدیک زمین شد ابر بولوت ارض قریب اولدی و دخی
 اسف الخوض دیرلر خرما پیراغی پار مقلری ایله اورسه و دخی اسف الجرح دواء
 دیرلر اوزرینه دوا صاحبده (اشف فضل نهاد) فضل قوددی و صوی ایچد کده کاسه ده
 قالان فضله یه شفافه دیرلر تشافت مافی الاناء دیرلر جمله صوی ایچوب فضله سؤر
 قومسه و فی المثل لیس الری عن التشافت یعنی صوی جمله ایچمیان کسکه صویه طویغ
 دکلدر بلکه جمله ایچمک ایله دخی صوسزلق دفع اولور بعض حاجته نائل اولغله
 قناعت ایله ديه جک یرده ضرب اولنور (ابق بسیار گفت سخن را) سوزی چوق
 سولیدی و چوق سولیان کسکه یه بقاق و بقیاقه و بقیاق دخی دیرلر (احق الحق پیدا
 کرد حق را) حق اظهار اندی که حق باطل مقابلی در (ادق فید النظر باریک کرد نکریستن
 بروی) اکا باقی اینجه اندی یعنی کرکی کبی نظر اندی و حیره بخل و منع ایدن کسکه لره
 لقد ادقت بکم اخلاقکم دیرلر (ارق العبد بکذا داشت در بنده کی بنده را) بنده کی بنده لکده

و فی مثل آخر من یجمع
 بینه جمع عمده نفع
 فی الارض دیرلر ذهاب
 معنانه یعنی البتده
 اجتماعدن افتراق
 محققدر نه کیم شعر
 آخر ده واقع اولدی
 که اذام امر بدا
 نفعه (منه)
 من حیث المضرب
 و الهی مثل مذکوره
 قریبدر که الجرع
 اروی و الرشیف نفع
 جرع صوی بوطه
 بوطه ایچمکدر و نفع
 تسکین عطش معنا
 سنده در صوی از آت
 مص ایدرک ایچمک
 اگر چه بطو اوزره
 اوور اما حرارت
 عطش زیاده تسکین
 ایدوب بدنه نافه در
 اگر چه بوطه بوطه
 ایچمک تیز قاندر
 و معیشتده اعتدال
 اسرافدن اولی در
 ديه جک یرده ضرب
 اولنور (منه)

ترك اتدی یعنی آزاد اتدی (اركت السماء باران خرد بارانید آسمان) آسمان اوفق
قطره لو نیمور یا غدردی ركدن مأخوذ در مطر ضعیف معنایند (ابل المریض بدشد
از بیماری) خستلکدن ابو اولدی وبل دخی بومعنايه كلور وانشد سیویه بیست
اذابل من داء به ظن انه نجابه الداء الذي هو قاتله (اجله بزرگ داشت اورا) انی
بیوک طوتدی یعنی تعظیم اتدی (احل المحرم در حل درامد محرم) احرام باغلنان کسنه
احرامدن پیقدی که محرم ایکن حرام اولان شیر اکا حلال اولدی حل حلال
معنایند (احله المكان بالمكان در آورد اورا در جای) آنی مکانه کتوردی و قودی
حلولدن مأخوذ در وفي المثل حل بواضیه مکنون یعنی بروادی به حلول اتدی که
کلرینک عورطه سی چوق دولتند کسنه نزول ایدوب انک نعمتیه متعم اولان
کسنه حقند ضرب اولنور ودخی نزولوا وعندهم المحلات دیرلر اگر قوم بر منزل
نزول اتدکلرنده یا تلرنده طنجره وال دکرمنی وقوعه و بیوک بچاق و بالته و خچماق
و قریبه بولنور ایسه ابو یوسف محلات تسمیه اولندیغنک وجهنده دیدی که بر کسنه
ادوات مذکوره به مالک اولد مراد اتدیکی منزله حلول ایدوب هرگز کسنه به
محتاج اولمز والا البته بر غیری کسنه به قومشی اولمق لازم اولور (احل الحرام حلال
کرد حرم را) حرامی حلال اتدی (اخل به رها کرد اورا) آنی براقدی و ترک اتدی
بر کسنه مصافده طور دوغی منزلدن آخر منزله کنسه اخل بمرکز دیرلر ودخی اخل
الرجل دیرلر فقیر اولدی و فقیر اتدی معنایند لازم و متعدی استعمال اولنور و خله فقر
و خله دوستلی معنایند در تقول اذا جاءت الخلة ذهبت الخلة و فقیر کذلک دوسته خلیل
دیرلر قال زهير بیست وان اتاه خلیل یوم مسیغه یقول لا غایب مالی ولا حرم وفي المثل
خلة اعراب و دین فادح بر کسنه بحسب الاقتضا متفوری اولان بر نسنه بی ارتکاب
اتدکده اکانه ایچون بومنفور طبعک اولان نسنه بی ارتکاب اتدک دیو اعتراض
مقامنده اول کسنه مثل مذکوری ضرب ایدر یعنی بنم ارتکاب اتدیکم نسنه اعراب
عجبی و دین مثل قیلندندر زیرا اعراب اکثر اوقانده مشقه مبتلا اولمقله دوستلی
اندیکی کسنه به تکلیف مالا یطاقندن خالی دکلدر و دین دخی چوق اولدقده بالکلید
اداسی ممکن اولمز تحملدن غیری چاره یوقدر (ادل علیه ناز کرد بروی) اکا ناز
اتدی بعض نسخ مقدمه به عبارت ایله تفسیر اولندی که بهی و زوزنی تفسیر لرینه
مطابق در وا کثر نسخده کتاخی کرد بروی عبارتیه ترجده اولندی یعنی اکا جرأت
اتدی مصنف اساسه خاتونک زوجنه دلالتی شو وجهله تصویر اندیکی خاتون
زوجنه کتاخلق یعنی جرأت صورتی غنیم و شیوه ایله شو اسلوب اوزره کوستر که

وفي المثل محبة تركي
برکمه نك حاجته
یار امین کسنه حقند
ضرب اولنور (منه)

وفي المثل جل عمرو
عن الطوق شب
عمرو کبر عمرو
عبارتیه دخی ذکر
اولندی یعنی عمرو
شباب مرتبه سنه
بالغ و صاحب طیه
اولمقله اطلاق
اولنان طوقندن
مستفی اولشدر و بر
کسنه حال کبرنده
حال صفرده متزن
اولدینی زینت ایله
تزین اولمق عیب
و منفور طباعدر
دیدجک برده ضرب
اولنور (منه)

(ظاهرا)

ظاهرا مرادی زوجنه مخالفت ظن اولنور مع هذا مرادی مخالفت دکلدر (وهی
الدالة زن نازنده) نازیدن خاتون (ازله خوار کرد اورا) آنی ذلیل و حقیر اتدی
وفي المثل ذل اواجد ناصرا یعنی بو برذل در که اگر معین اولیدی بروجهله قبول
اتمز ایدم لکن ناچارم حرث بن ابی شمر الفسانی انس بن ابی الجحیردن بعض امور
سؤال ایدوب انس دخی جواب ویردکده غضبه کلوب انس برسله سخت ووردی
انس مثل مذکوری ایراد اتدی حرث برسله دخی ووردی انس لونیت الاولى
لانمت الاخری مثلی ایراد اتدی یعنی اول ضرب اتدکک سله مقابله سنده عتاب و تأدیب
اولونسک ایدی صکره کی سله یی ضربه جرأت اتمز ایدک مصنف مثل مذکور عادت سیئه به
معتاد اولان کسنه حقنده ضرب اولنور دیدی صاحب و سیط دیدی که حرث انس لطمه
ثالثه ضرب اتدی و انس لوزات سوار لطمتی دیدی یعنی کاشکی بنی ضرب ایدن خاتون
بیلازک صاحبه سی اولیدی که مراد کاشکی بنی بندن شریف کسنه ضرب ایده ایدی میدانی
کاشکی بکاقران اولیدی دیدی بعضیلر بیلازک صاحبه سندن مراد حره در زیر اعراب
جاریه به دخی بیلازک طقارلر دیدی اذله عن رأیه بگردانید اورا از رأی او) آنی رأی
و تدبیرندن دوندردی (ازل الید بر آداد اورا نیکویی) اکا ایوک و نعمت احسان اتدی
وفي الحديث من ازلت اليه نعمة فليشكرها و اوبلوقلرینک اتی آز اولان کسنه به ازل و مؤثنده
زلای دیرلر ار سمع و ر سمع دیدکلری کبی و اول جانور که ذئب و ضبعدن تولد ایده اکا سمع
ازل دیدکلری صفت مذکوره کالایم اولدینی ایچوندر نته کم ضبعه اعر جلك لازم اولمقله
عر جاء دیرلر وفي المثل اسمع من الذئب الا ازل (اسله الله مبتلا کردش خدا بسل) حضرت الله
آنی سل مرصنه مبتلا اتدی و اول کسنه به مسلول اطلاق شو اذدندر ودخی اسلال
سرقت ورشوت معنایند کلور لهذا اسل الرجل دیرلر سرقت اتدی ورشوت
ویردی معنایند تقول اعطيت لك من مال حلال من غير اسلال ولا اغلال (اصل اللحم
کند اشد گوشت) ات قوقدی یعنی یات اولمقله ایچمسی متغیر اولدی (اضله عن الطريق
بی راه کردش) آنی یواسر اتدی که یولدن چیقاردی و آزدردی تعبیر اولنور (اضل
البعير کم کردش ترا) دوعی بیتوردی که غایب اتدی تعبیر اولنور (وهی الضالة کم شده)
غایب اولان نسنه که بهیمه نوعندن اوله مذکر و مؤنثه اطلاق اولنور وفي المثل اضل
من سنان له جهول نام دوه سنه رکوب و بیابانه توجه اتدی و غیت ابدیه ایله غائب
اولدی و عرب اکا ضالة عطفان تسمیه ایدوب بر نسنده تأیید مراد اتسه لرافعل
ذلک حتی يرجع ضالة عطفان دیو ضرب مثل ایدرلر و اضل من الضب و من الورك
و من ولد اليربوع میدانی دیدی که ضب و وړل و خروس سوء هدایتیه مبتلا در

وفي المثل اضلت
من عمر ثمانية
امورینک اکثرینی
اضاعت ایدن کسنه
حقنده ضرب اولنور
(منه)

وړل ضب نوعندندر
سفقوره وړل الماء
دیرلر (منه)

(اظلمه الشهر نزيديك آمد بايشان ماه) آنره آي قريب اولدى ودخى اظلم فلان ديرلر
توجه واقبال اتدي معناسنه (اظلمنا السماء سايبان شد بر ما آسمان) فلك بزم اوزر عزه
سايبه صالدى مخفى اوليه كه اظلم اصلنده سايبه صالدى معناسنه ايدى وقريب اولان
نسنه اكر صاحب ظل اولور سه اجسام كفيف كبي اظلم قريب معناسنه اولديني
قريب اولان نسنه القاء ظل اتديكي مناسبت وعلاقه اولمشدر صكره صاحب ظل
اوليان شيلرده دخى استعمال اولدى (اعلمه بيمار كرد اورا) آنى عليل وخسته اتدى
ودخى اعل القوم ديرلر دوه لرى علل ايجسه واعالت الابل ديرلر دوه كر كى كبي صو
ايجمه دن صودن آييرسه وخير دعا مقامنده لا اعلك الله ديرلر حضرت الله سكا علت
اصابت اتدر مدسن معناسنه (افل رسيد بجاي باران بباريد در و) يغمور يا غم مش موضعه
واردى واول موضعه فل ديرلر فانك كسريله ودخى افل الرجل ديرلر مالى هلاك
اولسه (اقل المكثردرويش شد توانكر) غنى كمسنه فقير اولدى اصبح فلان فى قل وكان
فى كثر معناسنه قريب در (اقلت الريح السحاب باداشت بادا بررا) يوقاروقا لدردى ربح
سحابى (اكله مانده كرد اورا) آنى يورغون اتدى كه يوردى تعبير اولنور اعياء
معناسنه ودخى اكل ديرلر يورغون دابه صاحبي اولدى معناسنه (امله بستوه آورد
اورا) آنى ملول اتدى كه عاجز اتدى ويوردى تعبير اولنور (امل عليه الكتاب املا كرد
بروى كتاب را) اكا نامه تحرير اتدى واول طريق كه آينده ورونده آندن چوق
واروب كلهلر اكا طريق مل ديرلر وانك اوزرندن چوق روز وشب كلدى كچدى
ديه جك يرده اهل عليه الملوان ديرلر ملت بو معنادن مأخوذ در تقول مله ابراهيم عم خير
الملل يعنى حضرت ابراهيمك سلوك اتديكي طريق سائر طريقلردن خيرلى در (اهل بكفت
لا اله الا الله اهل الصبي بانك كرد كودك بوقت زادن) ولد تولد اتد كده چاغردى (اهل الهلال
ديده شده ماه نو) يكي آي كور اولدى واهل الهلال ديرلر هلالى كور دكه رفعت صوت اتسدلر و آيه
اولكى واينكى واو چنچي كيجده هلال وسائر كيجدلرده قرديرلر م (اعنه تمام كرد اورا)
انى تمام اتدى كه نقصان مقابلى در وسنده شب يلدا تعبير اولنان غايت اوزون كيجديه
ليل تمام ديرلر ودخى تمام المرأة ديرلر خاتونك جانك مدتى تمام اولدى معناسنه كه
لسان عوامده آنى وكوفى تمام اولدى تعبير اولنور واول خاتونه مدم ديرلر طوغور مده سى
قريب اولان خاتونه مقرب ومدنى ديدكلى كبي (اجم الدابة آسایش داد ستور را) راحت
ويردى دابه يديعى براز زمان ركوب ايتيوب دابه يدي ديكندردى ودخى اجم لسانه من
الكلام ديرلر براز زمان سكوت اتسه ودخى اجم الامر ديرلر ايش قريب اولدى معناسنه و اجم
المكيا ديرلر كيله يي طولدرسه واجت الرقية اى اجتماع ماؤها (اجده امر مهم شد اورا چين)

وفي المثل اعل تخطب
خطوب سمور مكن
وطولق معناسنه در
يعنى مرة بعد اخرى
شرب ايله كه سمو -
ره سن برايشه شروع
ايتد كده تانى ايله كه
عاقبتى خير اوله
ديه جكي برده ضرب
اولنور (منه)

في الاساس اهل
بذكر الله رفع صوته (منه)

اكانسند مهم ولازم اولدى ودخى اجم قرب معناسنه كلور اجم كبي واحم الله فهو محوم
كه شوازدندر وبريرده حى اولسه اجت الارض ديرلر (اذمه نكوهيده يافت اورا)
انى مذموم بولدى ودخى اذم فلان والا تم ديرلر مذمت ولوم اولند جق ايش ايشلده
ومن امثال المولدين ذممتنى على الاساءة فلم رضيت عن نفسك بالمكافاة (ارم العظم
مغزدار شد استخوان) كوك ايلكلندى كه رم ومخ ايليك معناسنه در ودخى ارم الرجل
ديرلر سكت معناسنه وتقول بان ساكتايم ترمم اى حرك فاه وبن آندن مفارقت
اينده مديه جك يرده مالى منه حم ولارم ديرلر برشى يوقدر معناسنه ابن السكيت ديدى كه
ماله تم ولارم دخى بو معنايه در (اشمه الريحان بويانيدش سپرغم) اكا فسلكان قوقوتدى
وفي المثل شم خاها الكلب بدر ايجدلو ودخى فاجره خاتون حقنده ضرب اولنور وشم
بخنابه ام شبل خنابه بورونك يوشاق يري و ام شبل ارسلان معناسنه در متكبر
اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور (اصمه كر كردش) انى صاغر اتدى وصاغر بولدى
معناسنه دخى كلور واصم صاغر اولدى واصم القارورة شيشه نك اغزني صمام ايله قاپدى
(اعم خداوند عم كريم شد) عم كريم صاحبي اولدى بيهقي الاعمام خداوند عم بسيار وكريم
كشتن ديدى كه جوهرينك المعم والمخول الكثير الاعمام والاخوال والكريمهم قولنه مناسبدر
(الم به فرود آمد بدو) اكانزول اتدى ودخى الم فى الاكل ديرلر اكلده اسراف ايتدى معناسنه
ودخى الم الرجل ذنوب صفاره قريب اولدى لكن ارتكاب ايتدى معناسنه در (اهمه الامر
اندوه كين كرد اورا كار) ايش انى محزون اتدى واهمه الامر حتى همه ديرلر ايش انى
بر وجهله محزون اتدى كه حزن انى ارتدى ن (ابن بالمكان مقيم شد در جاي) موضعه
مقيم اولدى مصنف اساسده ابنوا بالمكان اى اقاموا فيه ديدك دكنصكره ديدى كه ابنان
اصلنده اول مكانده حيوانلرى مقيم اولغله حادث اولان رايجه در صكره هر اقامته
ابنان ديديلر وابنت السحابة ديرلر سحاب بر ايكي كون دائم اولسه (اجنه الليل
واجن عليه الليل تاريك شد بروى شب) قارا گواولدى اكا كيجده كه كيجه قرا كولنى
انى بصدى تعبير اولنور (ارن بانك كرد بزارى) زاريلغله آواز اتدى سمعت له رنا
ورنينا ديرلر صيحة خرينه معناسنه (ازنه متهم كرد اورا) انى متهم اتدى وفلان يزن
بكذا ديرلر فلان كمسنه فلان نسنه ايله متهم اولدى معناسنه وتقول ابو زنة شرمنه
اخوزنة ابو زنة ميمونك گنيه سيدر واخوزنة بر نهمت ايله متهم اولان كمسنه در
(اسن سال خورده شد) پير اولدى واستن الفرس ديرلر قص معناسنه وفي المثل استنت
الفصلان حتى القريبي يعنى دوه كوچكلى نشاظرندن ناسى قوص اتديلر حتى قرع
مرصنه مبتلا اولان كوچك دخى قوص اتدى اول كستاخ حقنده ضرب اولنور كه جليل
القدر اولان كمسنه نك قارشوسنده فضولق ايدوب سوز سويلر (اصن كنداشد بغل او)

ايمى اجن الله جباله
مثله جباله جبلت
وخلفت معناسنه در
پس بددعا مقامنده
ضرب اولنور يعنى
حضرت الله آنى
اهلاك ايدوب جسمى
قبور و مسترد اولسون
اكثرا باب ادب
ديديلر كه حضرت الله
آنك ساكن اولديني
طاغلى ساكن اجنه
ايتسون معناسنه مراد
اول جبالى وحتت
آباد ايتسون ديمكدن
ديديلر حاصل هلاك
ايله دعا دروزر جبالك
وحتتى ساكن هلاك
اولغله اولور (منه)

آنک قولوغی قوقدی که صنان ذفر الابط معنانه درودخی اصن الرجل دیرلر تکبر اتدی
یاغضب ایله طوردی معنانه (اکنه پوشانید اورا) انی ستر واخفا اتدی واکنته
فی نفسی ای اضمرته و فی المثل احسن من الکانون فی الکانون کانون اولدن اوجاق
و کانون ثانیدن مراد کانون شتادر بوقیر مترجم شتاییه نام ترجیع بنده نظم اتمش ایدم
بیت سرما بقایتست که لرزان شد آفتاب * آذر کند ز روزن کانون بدی نگاه *
قال الحریری بیت انی والله لطال * مانلقیت الشتاء بکافاته * واعدت له الاله
قبل موافاته * ابن سکده نک شوقولنه تلمیح در که بیت جاء الشتاء و عندی من حوائج
سبع * اذا القطر عن حاجتنا حسبا * کن و کیس و کانون و کأس طلاء * بعد الکتاب و کس
ناعم و کسا * ه (افه فراموش کردانید اورا) انی اونو تدردی و تقول خرجت
لحاجتی فافهنی عنها فلان ای انسانیا و دخی افه الله دیرلر بر کسند تکلمدن عاجز
اولسه یقال رجل فقه وامرأة فتهمة

المعتل الفاء بالواو من باب الافعال

ا (اومألیه اشارت کرد بدو) اکا اشارت اتدی و اومأت الیه دیرلر اومیت الیه
دیمزلرو و اومأت دخی بومعنایه در * ب (اوشه برجهانید اورا) آنی صیحر اتدی و اول
پادشاه که غزادن تقاعد ایلیه اکا موثبان دیرلر (اوجب علیه الامر واجب کرد
بروی کاررا) ایشی اکا واجب اتدی یعنی لازم قیلدی (اوجب له حق نگاه داشت اورا
حقش) آنک حقنی حفظ اتدی و دخی اوجب الرجل الرجل دیدلر جتته یا جهنم مستحق
اوله حق عمل ایلسه و دخی اوجب الرجل دیرلر کیجه و کوندوزده بردفعه طعام کل ایلسه
و بردفعا کل اتمکه وجهه دیرلر و وجب عیاله دیرلر عیالتی وجهیه معتاد اتسه * ث
(اورنه مالا میراث گذاشتن خواسته را) اکمال میراث ترک اتدی (اورنه غمایتیار
کرد اورا) آنی مغموم اتدی که غم ایراث اتدی تعبیر اولنور (اوصبه دردومند کردش)
آنی در مند اتدی و اول کسنهیه موصب و کثیرا لا و جاع اولان کسنهیه موصب دیرلر
و واصب دائم معنانه اولمقله و اصب القوم علی الشیء دیرلر شینه مداومت ایتسلر
(اوعید از بن بر کند اورا) آنی کو کندن قویاردی و اوعب القوم جلاء دیرلر جمیع
قوم چیقوب شهرده کسنه لر قالمسه و اوعب الجدع افه دیرلر بر کسنه نک بورنی
بوتون کلسه * ج (اولجه در آوردش) آنی ادخال اتدی که ولوج دخول معنانه در
چوق کیروب چوق چیقار دیدجک یرده فلان خرجه ولجة دیرلر و امرأة خراجة
ولاجة (اوهج النار بی فروخت آتش را) آتشی علولندردی * ح (اوغله العطاء اندک
کرد اورا عطیه را) احسانی اکا آزاددی (اوضح الامر هویدا کرد کاررا) ایشی
واضح و آشکاره اتدی و واضح ایض اللون اولان کسنه در و دخی اوضح الرجل دیرلر

و فی المثل الهم یورث
الاسقم یعنی ارتشا
حضرت للهک غضبی
یا خود رشوت ویرن
کسنه نک مصطلحی مراد
اوزده اولسه اول
کسنهیه زجت ایراث
ایدر رایشی و مرثی
ذی حقنه ضرب
اولنور (منه)
یغار غم و اندیشه و غم
خوردن و محافظه
کی کردن قاله
الکاشانی (منه)

(بر کسنه نک)

بر کسنه نک ایض اللون ولدی اولسه واستو خخته دیرلر بر نسنهیه مطلع اولمق
ایچون الینی کوزینک اوزرینه وضع ایدوب نظرایلسه * خ (اوسخ الشیء شوخکین
کرد چیزرا) کیرلو و چیرکلو اتدی نسنهیه * د (اوجده هست کردانید اورا) آنی وار
اتدی که ایجاد اتدی تعبیر اولنور و دخی اوجدن الله بعد فقد دیرلر فقیر ایکن غنی اتدی
و اوجده مطلوبه مطلوبه ظفر و یردی معنانه در (اوجدت الشاة یک پچه زاد کوسپند
ماده) دیشی قویون بر قوزی طوغوردی و دخی اوجده الله دیرلر آنی بنظیر اتدی
معنانه (اورد الابل الماء یاورد شتران را آب) دوه لری صویه کتوردی (اورد علیه
الکتاب نامه آورد بوی) اکا نامه کتوردی و فی المثل بیت اورد هاسعد و سعد مشتمل
ماهکذا یورد یا سعد الابل * سعد مذکور مالک بن زید منانک برادری در و مالک مزبور
اگرچه قومی مابینده حاققت ایله معروف ایدی لکن رعی ابل خصوصنده اول
مرتبه ماهر ایدی که آبل من مالک بن زید مائة دیو ضرب مثل اولنور نویری دیدی که
مالک مزبور تزوج ایدوب عرس قیدنده اولمقله برادری سعده دیدی که بو کون
دوه لری سن صویه کتور و رعی ایله سعدک ایراد ابلده و رعیده تکاسلنی کوروب
بو مثل ایراد اتدی یعنی سعد دوه لری صویه کتوردی حالبو که کسانسه بورنوب
یا تور یا سعد دوه صویه بویه کتور لمز زجتسز بر مطلوبه نائل اولمق استین کسنه
حقنده ضرب اولنور پوشیده اولمیه که بیدین ما اورد هها زائده مثلنده واقع اولان
کله مازائده اولور سه من حیث المضرب مثل مذکور ک مقابل اولور یعنی ایکی ال ایله صویه
کو توردی دوه لری زائده نام رجل واکر نافیله اولور سه ایکی ایله یعنی جدوسی ایله
کتور مدی معنانه مثل مذکور موافق اولور و فی مثل آخر ورد و احیاض عطیش
میه عطیش عبارتیه دخی روایت اولندی سراب معنانه در هلاک اولدیلر دیه جک
یرده ضرب اولنور مصنف مستقصی ده ورد حیاض غتیم عبارتیه ایراد ایدوب ای
مات دیدی و غتیم غتمدن مأخوذ در نفس طو تومق معنانه (اوصد القدر یوشید دیک را)
چوملکک آغزینی قاپادی (اوصد الباب بست در را) قیوی باغلادی اغلق معنانه
و و صیده حیوانات یا نه جق آغیل در که طاش ایله چوریش اوله و خطیره اغاج ایله
چوریش آغلدر اوصد القوم دیرلر قویونلری ایچون آغیل یا پسدر و دخی اوصدوا
علی فلان دیرلر تضییق اتسلر (اوعده بکنایم کرد اورا فلان چیز) فلان نسنه
ایله آنی قور قوتدی (وهو الوعد بیم کردن) خوف و یرمک معلوم اوله که لفظ وعد
خیر و شرده استعمال اولنور فرادیدی که وعده خیرا و شررا دیرلر و خیر و شر
لفظلری ذکر اولنور یا سه خیره وعده و وعده و شرده ایعاد و وعید دیرلر و دخی اوعد الفحل

دیرلر ارکک دوه کو کره بوب حتی صوله و هجوم مراد اتسه (اوفد الیه وفدا فرستاد
 باو کروهی را) اکا بر قاچ کسنه لری کوندردی که وفاد الحی معناسنه در جی وفد کور
 صاحب و صاحب کی و دوه لری او کنبه کیدن دوه یه و قوشلرک او کنبه کیدن قوشه دخی وفاد
 دیرلر و بر کسنه نک دیشلری دو کولوب پیر اولدی دیه جک یرده غار وفاده دیرلر که تر کیده
 آویر تلاری چو کدی تعبیر اولنور زیر ا وفاد آغزده اول موضعدر که طعام مضع
 اندکده یومری اولوب دیشلر دو کلدکه چوقور لنور وفار سیده اول موضعدرم دیرلر
 ودخی اوفدالشی دیرلر مرتفع و مشرف اولسه متعدی دخی استعمال اولنور (اوقد
 النار بیفروخت آتش را) آتشی یاقدی (اوکده استوار کرد اورا) انی محکم اتدی آکده
 دخی بومعنایه در (اوله الجاریه مادر فرزند کر کینزک را) جاریه بی ام ولد اتدی
 ودخی اولدت المرأة دیرلر وضع جل اتمه سی قریب اولسه و ولید صبی و عبده و ولیده
 صبیله و امیده دیرلر که بالغ و بالغه اولمیلر و فی المثل هذا امر لا ینادی ولیده اصل مثل
 بودر که فرس جواد سکر تئکده مقتضای طبی اوزره جریندن بر دقیقه دریغ اتمیوب
 مقدور بی صرف اتمکله اوزرینه را کب اولان کسنه نک صیحه سینه حاجت قالمز
 بویر ایشدر که آنک حسنی تعریفه محتاج دکدر دیه جک یرده ضرب اولنور ایدی
 صکره هرامر عظیم حقنده ضرب اتدیلر (اوتره طاق کردش) آنی تک اتدی
 ودخی اوتر القوس دیرلر یایه و تروضع ایلسه و وترت الرجل دیرلر قریبی قتل ایدوب
 انی یالکز قودم معناسنه (اوجره الدواء داروبدهن اوفرور یخت) داروی آنک آغزینه
 دو کدی (و هو الوجور داروی بدنه ریخت) آغزه دو کد کوری دارو وانی دو جک
 آله میجر دیرلر مسعط کی ودخی اوجر الریح دیرلر مزراق ایله دورندی معناسنه که
 ریجندن غیریده استعمال اولنور (اوغر الماء کرم کرداب را) صوی قاینادوب اسی اتدی
 و اوغر النصاری الخنزیر دیرلر صوی قاینادوب دیری خنزیری ایچنه قویوب قیللرین
 صوبدقد نصکره ذبح اتدیلر معناسنه که بو عمل مکروه نصاری عادتیدرو فی المثل کرهت
 الخنازیر الماء الموغر قال بیت ولقد رأیت مکانهم فکرهم * ککراهه الخنزیر لایفار
 آتش کارزار علو افراز اولدقد قراری فراره تبدیل ایدن جیان بددل حقنده ضرب
 اولنور و اوغر صدره دیرلر درونی غیظ ایله قیزدردی معناسنه (اوقر السفینه کران
 بار کرد کشتی را) کی آغریو کلی اتدی که متعدی در (اوقرت النخلة کران بار شد درخت
 خرما) خرما آنجک یوکی آغر اولدی یعنی خرما سی چوق بندی که لازم در (ونخلة
 موقر و موقرة درخت خرما ی کران بار) خرما سی چوق اولان خرما آغجی * ز
 (اوجز الکلام کونه کرد سخن را) کلامی ایجاز اتدی (اوجز بنفسه سخن کوتاه شد)

وفی الاساس واند
 الشی ارتفع و اشرف
 و واند غیره (منه)
 وفی المثل اوقد فی
 الظیفه لانک
 ظلیف وظلیفه اول
 ارض صلبه در که انده
 ارتقدم ظاهر اولان
 یعنی کسته و ارمیه حق
 موضعده آتش
 یاقدی که کلوب بر فرد
 طعامندن اکل ایچیه
 دولت منند بخیل
 حقنده ضرب اولنور
 (منه)

(کلام)

کلام مختصر اولدی که لازم در (و کلام موجز و موجز سخن کوتاه) و جز اولان کلام
 و کلام و جز و وجیز دخی بومعنایه در و دخی اوجز العطیه دیرلر عطیه ده عجله اتسه
 (اوغر الیه فی کذا فرمود اورا در فلان کار) فلان ایشده اکافرمان اتدی یاپیش شد
 اورا در فلان کار ایشده اکا تقدم اتدی عند مرده اولان نسخ مقدمه عباراتی مضطرب
 اولغله کتب مطوله ده تفسیر اولندی وجه اوزره تفسیر اختیار اولندی لکن زوزنی
 و بیق الایعاز و رستار نهادن و فرمان دادن عبارتیه تفسیر اتدیلر بوفقی معنای اول
 اوزره استعانه ظفر بولدم والله الموفق * (اوجس فی نفسه خیفه ترس در دل گذاشت)
 قلبنده خوف حاصل اتدی که دروینده خوف اضممار اتدی تعبیر اولنور یقال اوجس ای
 اضمر (اورس الشجر زد شد برک درخت) اغاجک ورقی کالنی بولدقن صکره صراردی
 (اوکس فی تجارتیه زیان کرد در تجارتش) تجارتنده ضرر اتدی و قلیل المال اولان کسنه یه
 اوکس دیرلر * (او حشه پزمان کردش) مغموم اتدی آنی یابی انیس کرد یا خودیاننده
 مونس قومیوب تنهار ایدی (او حشت الدار تنهی شد خانه) خانه خالی اولدی یعنی آنده انیس
 قالمدی ودخی او حش الرجل دیرلر آجقیدی معناسنه * (او بص النبت پیدا شد گیاه
 از زمین) یردن اوت ظهور اتدی و فی الاساس او بصت النار ای ذکیها * (اوفض فی
 سیره بشتافت در رفتش) یورومه سنده سرعت اتدی (اومض البرق زم بچست برق) برق
 آهسته صیجاردی قاجدی تعبیر اولنور و اومضت المرأة دیرلر تبسم اتدی معناسنه
 امثله * سیویه ده واقع اولدی که اومضت بعینها ای سارقت النظر که فار سیده دزدیده
 نگاه کرد تعبیر اولنور * (اورطه در هلاک افکند اورا) آنی هلا که بر ایدی * (اوجه
 دردمند کردش) آنی در تلواتدی یقال اوجع رأسی و اوجع رأسی (اودعه و دیعه
 پیش اونهاد امانت را) آنک یانه امانت وضع اتدی (اودع الکتاب کذا بنهاد اندرین
 نامه چنین چیز را) مکتوبک ایچنه شویله بر نسته وضع اتدی یعنی ثبت و تحریر اتدی
 تشبیه و استعاره طریقله در و فی الاساس اودعه سری و فی المثل السرامانه حکماء
 کلامند در و حدیث مرفوعه و ارد اولدی که اذا حدث الرجل بحديث ثم التفت فهو
 امانة وان لم يستکتمه و یقال ایضا اودع کتابه معنی حسنا یعنی تألیف ایستدیک کی کتابه بر کوزل
 معنا تحریر ایستدیک قال بیت استودع العلم قرطاسا فضیحه * فبئس مستودع العلم القراطیس
 (اوزعه الله شکر افرادادش خدا شکر را) حضرت الله کاشکره توفیق و یردی (واستوزع
 الله شکر نعمته) حضرت اللهدن احسان اتدی که نعمته شکره توفیق طلب ایدرم و دخی
 اوزعته دیرلر اکا حریص ایدم اولعته معناسنه ولی به وزوع و ولوع (اوسع الرجل
 توانکر شد مرد) رجل غنی اولدی (و هو ذو سعة خداوند توانگری) غنا صاحبی در

ورستار وظیفه معنا
 سنده در بعض نسخه ده
 فرستاد واقع اولدی که
 ورستاددن تحیف
 اولتی ملاحظه اولنور
 و بعضنده اشارت کرد
 واقع اولدی اکادخی
 ظفر بولدم و اختیار
 اولنور نسخه کتب
 لغته موافق در (منه)

وفی المثل اودع مالا
 مودعه مالی خالق
 امین اتخا ایدوب
 امانت وضع ایستدیک
 موضع وضع الله
 زمانده امین کسنه
 آرز بولنور دیه جکی
 یرده ضرب اولنور
 (منه)

اوسعه بر آبسیار نیکویی کرد بدو) اکا چوق ابولک ایلدی ودخی اوسعت الموضع دیرلر
وجدته واسعا معناسنه وفي المثل اوسعت فابن یعنی واسع زمین الیکه کیردی مرادک
اوزره یا پویاب اعشبت فانزل مثلنه قریب در وفي المثل اوسعتهم سبا و اودوا بالابل
قاریخ نوریده شو وجهله واقع اولدی که حرث بن ورقاء بنی عطفانی غارت اند کده
زهیرک دوه لرینی و شبانلرینی سوروب کتوردی زهیر دوه لرینی کندوبه ویرر ملاحظه سیله
بیت بان الخلیط ولم یأووا لمن ترکوا * وزودوک اشتیاقا لیه سلکوا * عنوانیه معنون
قصیده سنی املا و حرثه ارسال اندی حرث دوه لری ویرمکن امتناع اند کده زهیر
حرثی هجو اندی و بوجله زهیرک اوغلی کعب زهیره بومثلی ایراد اندی یعنی ای
پدر آنلری حددن بیرون ذم و هجو اندک ابدامفید اولیوب آنلر دوه لری سوروب
کتوردیلر (اوضع دایته بشتابنید شورش را) دایه سنی سرعت اندردی و لازم دخی
استعمال اولنور یقال اوضع الفرس یعنی فرس سرعت اندی (اوقع بالعدو شجون کرد
دشمن را) دشمنه شجون ایدی که چاپدی و غارت اندی تعبیر اولنور (اوقعه فی الهلکه
افکندش در هلاکت) آنی مهلکه یه دوشردی و وقیعه بر کسنه بی غیبت اتمک و غیبت
ایدن کسنه یه وقاع دیرلر و فلان کسنه خلقک غیبتندن محظوظدر دیه جک یرده
فی فم الوقاع الوقیعه اعذب من ماء الوقیعه دیرلر که وقیعه طاغده و طاشده واقع اولان
چوقوردر که آنده مجمتع اولان صوصافی و لذیذ اولور اعذب من ماء المفاصل مثلنه قریب در
(اولمه بکذا آزمند کردش بهمان چیز) فلان نسنه یه آنی حریص اندی که آرزویه
دوشردی تعبیر اولنور (وهو مولع به آزمند است باوا) اکا حریص در (وله ولوع به اورا
سخت آراست بفلان چیز) فلان نسنه یه آنک زیاده حرصی واردر و فی المثل اولع من قرد که
میون هر کوردی که شیئی حکایت و تقلید اتمک حریص در مغ (اوقعه هلاک کرد
اورا) آنی هلاک اندی و تنع دن مأخوذدر هلاک معناسنه (اوشغ العطیه اندک داد عطارا)
احسانی آرایندی و شیئی و شغ دیرلر قلیل معناسنه (اولغ الکلب فی الاناء تبغوزدر کرد
سک درخنوز) کلب آغزینی چناغه صوقدی که چناغی یا لادی تعبیر اولنور و اول
چناغه میلفه دیرلر مخفی اولیده که ولغ الکلب فی الاناء دیرلر لسانک اطرافی ایله
کاسده اولان شیئی ایچسه مصنفک اندیکی تفسیر اولغ لفظنک ولغ لفظی کبی لازم
اولسین اقتضا ایدر و عندمن ده موجود اولان عامه کتب لغته دخی اولغ لفظی
متعدی اولدینی تصریح اولمشدر و دخی فارسیده تبغوز فقفور وزننده آغزک
اطرافنه و قوشک متقارینه دخی دیرلر قاله الکاشانی و صاحب تحفه دیدی که تبغوز

(قوشک)

ودعا مقامنده اوسع
الله عليك دیرلرینی
الله غنی استسون
معناسنه (منه)
پس بوقریر اوزره
اوسعت خطاب صیغه
سیله در میدانی نک
ایکی وجهدن وجه
اوله نظر ایله متکلم
صیغه سیله قراءت
اولنور (منه)
زوزنی اولم لازم
دخی استعمال اولنور
با ایله متعدی اولور
دیدی (منه)

طیور نوعدن زیایدن
غیری ولوغ ایدر
بوقدور (منه)

قال الجوهری اولغه
صاحبه و فیروز آبادی
اولغ کلمه مقام دیدی
زوزنی و بییه دیدی که
الابلغ خون یا اب
دادن سبغی را (منه)

قوشک متقاری و انسان و چارپانک آغزینک اطرافنی در وفي المثل غزو کولک الذئب
یعنی متابع و پی در پی اولور و ف (اوجف الدایته یو یانیدستور را) دایه بی سکرندی (اوصف
الغلام بخدمت کردن رسید کودک) طفل خدمت ایده جک مرتبه یه بالغ اولدی یعنی بیودی
وصیف مطلقا خدمتکار معناسنه در غلام و جاریه یه اطلاق اولنور (اوقفه باز داشت اورا)
آنی منع اندی ما اوقفک هنادیرلر سنی بواشدن منعه نه سبب اولدی که توقف ایتدک
معناسنه (اوکف الحمار پالان نهاده بر خر) جاره سمر ووردی و دخی اوکفت البیت
دیرلر خانه یغمور دن طاملسه دق (اوبقه هلاک کرد اورا) آنی هلاک اندی (اوثقه استوار
کرد اورا) آنی محکم اندی و محکم اولان نسنه یه وثیق دیرلر یقال عقد وثیق محکم
اولمش دوکوم و فی المثل اوثق من الارض آمن من الارض مثلنه قریب در (اودق
الحمار بکش آمد خر) جارار که طالب اولدی که کوسنیدی تعبیر ایدرلر و هر ذات
حافر اولان حیوانده استعمال اولنور و ودقت الیه دیرلر قریب اولدم معناسنه
و فی المثل ودق العیر الی الماء اول کسنه حقنده ضرب اولنور که بر نسنه دن ترفع و ابا
اتمش ایکن اطاعت ایلید کذا فی المستقصى جوهری دیدی که زیاده حرصندن بر شیئه
خضوع ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور (اورقت الشجرة برک آورشد درخت)
اغاج بیراقلندی و شجرة ورقة و ورقه دیرلر بیراغی چوق اولسه ویشل ورق
اولان اغاجه و ارقه دیرلر و فی الاساس اوراق الرجل ای صار زاورق که دراهم
مضروبه دن عبارتدر رقة دخی ورق معناسنه در که وای حذف و ناتعویض
اولندی و جمی رقیق کلور یقال ان الرقیق یعطی افن الافین یعنی دراهم مسکوکه
احق اولان کسنه نک حققی ستر ایدر قال ابو الفتح البستی بیت سحبان بلال مال باقل
حصص و باقل فی ثراء المال سحبان * و اوراق الرجل دیرلر مالی چوق اولدی و اوراق
الصاید دیرلر شکار ایده مدی و اوراق الغازی دیرلر غنیمت آله مدی و اوراق الطالب
دیرلر مرادینه نائل اولمه مدی معناسنه (اوعک الکلب الصيد در خاک کردانیدسک
شکار را) کلب صیدی طیراغه بولادی و دخی او عکت الابل عند الحوض دیرلر
دوه لر صوایچر کن از دحام ایدوب بری برینک اوزرینه بنسه لرمل (اوجله بترسانیدش)
آنی قورقوتندی (اوحله در وحل افکندش) چاموره دوشردی (اوصل الیه المال
رسانیدش خواستهر ا) اکامالی یتشددی که اولاشدردی تعبیر اولنور (اوغل فی الارض
دوراندردش در زمین) بغایت بعید اولدی ارضه یعنی زیاده اوزاق کندی م (اولم
مهمانی عروس کرد) کلین ضیافتی اندی که ترکیده کلین دوگونی اندی دیرلر
و فی المثل اولم من الاشعث و فرة فداده ضرب اولنور بر کسنه در که حضرت ابوبکر

هكذا فی الصحاح
مستقصی ده وجدان
الرقین یعطی افن
الافین عبارتیه واقع
اولدی غنائک مدحی
و غنا صاحبک عبوبی
ستر ایدر دیه جک
یرده ضرب اولنور
دیدی (منه)
قال الجوهری و اظن
انه مأخوذ مما بسطت
من قولي نقلا عن
الاساس اوراق
الرجل ای صار ذاورق
(منه)
و فی الاساس شهد
الولایم لقی الالایم
(منه)
و ولیه اول طعامک
اسمیدر و فی الحديث
اولم ولوبشاة (منه)

رضی الله عنه خلافتنه العیاذ بالله مرتد اولوب اخذ و ابو بکر حضورینه احضار اولندقدہ ابو بکر آنی اطلاق و همشیره سی ام و فرہی اکا تزویج ایدوب اولدخی قلیجی چیقاروب سوق مدینہ ہر نہ قدر چار پایہ راست کلدی ایسہ سکیرلدی و بعض انصارک سطو خندن بر سطحہ چیقوب ندا اتدی کہ یا اهل مدینہ بوکون بنم عروس ضیاقم واردر سکیرلدیکم حیواناتدن مرادیکز اولدینی قدر اکل ایدک حق اولان کلسون بندن حقی آسون اول کوندہ یوم اخعی کبی ذبایع عظیمہ واقع اولدی کہ بووقتہ دک مثلی روایت اولونمدی (اوهم من الحساب شیئا فرو گذاشت از شمار چیز را) حسابدن بر نسنہ بی غلط ایدوب ترک اتدی (اوهم گذا بکمان افکند اورا فلان چیز) فلان نسنہ آنی شبہیہ دوشردی (ن) (اوطن المکان و وطن ساخت جای را) موضعی وطن اتحاد اتدی کہ وطن انسانک محلندن عبارتدر و وطن واستوطن دخی بو معنایہ در و دخی اوطنه فی الامر دیرلر اکا موافقت اتدی معناسنه (اوهم الامر سست کرد کار را) ایشی ضعیف اتدی جوهری دیدی کہ و هن لازم و متعدی استعمال اولنور و دخی و هن و موهن نصف اللیلدن صکرہ اولان وقت در او هن القوم دیرلر وقت مذکورده بوروسلر

المعتل الفاء بالياء

مر (ایسر توانکرشد) غنی اولدی و هو الیسار و المیسرة توانکری غنی اولیق کہ غنی و زنکین لک تعبیر اولنور و س (ایسہ نومید کرد اورا) آنی مایوس اتدی (ایس الشی ختک یافت چیز را) قوری بولدی نسنہ بی و دخی ایس الشی دیرلر قوری اتدی معناسنه ظ (ایقظه من نومه بیدار کرد اورا از خوابش) آنی اویقوسندن او یاندردی و دخی ایقظ التراب دیرلر طوپراق صاوردی معناسنه قال الحماسی بیت اذا نحن سرنابین شرق و مغرب تحرك یقظان التراب و نائم مع (ایقع الفلام بیالید کودک) طفل قد و بالا چکدی کہ بویودی تعبیر اولنور و هو یافع ککودک بالیدہ بویون طفل بفعہ ج ایفاع دخی کلور یفاع اصلندہ یوکسک بر معناسنه در (اینع العنب یختہ شد انکور) اوزوم یتشدی یعنی کالتی بولوب یتشدی و هو یانع انکور رسیدہ یتشمش اوزوم و دخی دم یانع دیرلر زیادہ قیرمنی قان معناسنه قال سوبد بیت وابلج مختال صبغنا ثیابہ باجر مثل الار جوانی یانع م (ایتمہ الله یتیم کرد اورا خدا) حضرت الله آنی یتیم اتدی و دخی اتمت المرأة دیرلر ولدلری یتیم اولدی معناسنه و اول خاتونہ موتم دیرلر (ایتمت المرأة نکور نسا زاذن) ترس طوغوردی خاتون یعنی تولد ایدن معصومک ایققری اول ظهور اتدی (و هو الیتیم فرزند نکور نسا زاده)

فی المثل یقیل بالا عار و کان فی الیسار مانعا شمدی فقیر اولدم دیوب بخل ایدر مع هذا غنی ایکن دخی بخل ایدر ایدی او بخل حقندہ ضرب اولنور کہ اول غنی صکرہ فقیر اوله (منه)

ترس ملوغان ولد (ایتن بالامر و ایقندنی کان شد بکار) ایسہ شہید سز اولدی کہ یقین حاصل اتدی تعبیر اولنور (و هو الیقین بی کان) شہید سز (ایمن الرجل یمن رسید مرده) یمن ولایتند واردی داخل اولدی رجل

المعتل العین بالواو

مر (اساء الیہ بدی کرد باو) اکا کملک اتدی کہ احسن الیہ مقابلی در (اساء بالظن بد کرد بدو کان را) اکا سوء ظن اتدی (اضاء و روشن کرد اورا) آنی ایدین اتدی کہ متعدی در (اضاء بنفسه خود روشن شد) کند و آن اولدی کہ لازم در ضاء معناسنه عباس رضی الله عنه رسول اکرم صلی الله علیه وسلمک مدحندہ دیدی کہ بیت وانت لما ظهرت اشرة الارض وضأت بنورک الافق و دخی اضأت النار الشخص دیور لراظهرتہ معناسنه (افاء الله علی المسلمین مال الکفرة غنیت کرد خدای تعالی خواستہ کافران را بر مسلمانان) حضرت الله کافر لک مالنی مسلمانره غنیت اتدی اصمعی دیدی کہ قرای عربدن بر قریہیہ مرور و ملعبہ صبیانہ گذار اتم میان صبیانہ بر صبی کوردم کہ بغایت فصاحت ایله تکلم ایدر امتحان ایچون این بابک دیدم صبی یوزیمہ باقدی و جواب و برمدی این ابیک دیدم ینہ جواب و برمدی پس این ابوک دیدم شو و جہله جواب و برمدی کہ بیت فاء الی الفیفاء لطلب الفی فاذا افاء الفی یقی یعنی پدرم مال غنیت طلبی ایچون صحرا یہ کتدی و مال غنیتی اخذ اتدکده ینہ رجوع ایدر و ب (اثابه علی عملہ پاداش نیک داد بر کردار او) ابو عوض و برمدی آنک عملی مقابله سنده (و هو الثواب پاداش نیک) عمل مقابله سنده و بریلان عوض مثوبہ دخی بو معنایہ در و دخی اثاب الله جسمہ دیرلر بر کسنہ ناک جسمندہ زال ککش ایکن حضرت الله صحت و سمن و برمدی معناسنه و قد اثاب فلان دخی دیرلر جسمی صحتہ دوندی معناسنه (اجابه پاسخ داد اورا) اکا جواب و برمدی و هو الجواب و الجابہ پاسخ جواب کہ معروف قدر میدانی بجمعده اساء سمعافاساء جابہ مثلندہ دیدی کہ جابہ اجابہ معناسنه یقال اجاب اجابہ وجابہ و جوابا وجیبہ بش حرف واردر کہ مصدر دکل ایکن مصدر موضعندہ وضع اولنور جابہ طاعة طاقة غارة عارة یعنی جابہ اجابہ موضعندہ و علی هذا القیاس استعمال اولنور لر مصنف حاشیہ مستقصی ده مثل مذکور ی شو و جہله بیان اتدی کہ سهیل بن عمرو ابو جہل بن هشامک صفیہ نام قیزی تزویج ایدوب آندن انس بن سهیل تولد ایتمش ایدی بر کون سهیل او غلی انس ایله خانہ دن طشرہ چیقوب کیدر لر ایکن تاکاه اخنس بن شریق ثقیف یه مصادفد اتدیلر اخنس و انور مرحبا ایدوب سهیلہ دیدی کہ یانکده اولان طفل کیدر سهیل او غلومدر دیدی

وفی المثل اساء رعیا فقی اصل مثل بودر کہ شبان دوه لری وقت نهارده کرکی کبی رعی اجتماع کله قارنلری قبار سز پس اصحابنه کتور دکده دوه لره صود برر کہ قارنلری قباروب صاحب لری اوت یمکدن قبار مش ظن ایله دیو اول کسنہ حقدہ ضرب او انور کہ برایشی کرکی کی حکم اغریوب صکرہ اصلاح قیدینه دوشوب زیادہ افساد ایله (منه) یقال لا یقرب من افیانه جمع فی و هو الظلام ولا یطمع فی اشیانہ ای بخیل (منه)

اخنس انسه دیدی که این امک یافتی یعنی مخدوم نه جانبه قصد ایدوب کیدرسن لکن انس
لحن ایدوب والد سندن سؤال ایدر ظن ایدوب دیدی که والد هم ام حفظه ناک
خانه سته ال دیکر مننده اون او کو تمکه کندی بو وقتده سهیل مثل مذکوری ایراد
آندی یعنی او غلوم یا کلش اکلادی و یا کلش جواب ویردی حاصلی دونوب خاندیه
کلیدر سهیل انسک والد سنی صفیه به شکایت کونه دیدی که او غلوم بو کون بنی
اخنسک یا ننده رسوای و شرمنده آندی دیو ماجرای حکایت آتدکه صفیه دیدی که
انس حالا صبی در سن آتی چوق سومدک دخی معلومدر بو وقتده سهیل اشبه
امراة بعض بزه مثلنی ایراد آندی یعنی آدم بعض لباسه مشابه اولور مراد والد سنی
جافت ایله مشهوره اولغله انس دخی والد سته حاقنده مشابه در شی البته صاحبده
مشابه اولور دیه جک برده ضرب اولور (اذاب الشعم بکنار انیدیه را) ایچ یاغنی
ارتدی ودخی اذاب علیهم العدو دیرلر دشمن غارت آندی معناسنه و فی المثل اخلی
من الذوب بالا ذوبه ذوب اول عملدر که کرکی کی تطهیر اولنوب شمعدن آتده اثر
قالیه و اذابه اول قیقمی دز که اذابه اولنوب صافی یاغ قالمش اوله (ارابه بکمان افکندهش)
آنی شبهیه بر اقدی ودخی ازاب الرجل دیرلر ریت صاحبی اولسه (اشاب الشعر سپید
کردموی را) صاحبی آغرنیدی و بعدی بنفسه و بالیه ودخی اشاب الرجل دیرلر پیر اولاد
صاحبی اولدی معناسنه (اصابه المصیبة رسید اور امصیت) اکا مصیبت یتشدی (اصاب
السهم الغرض بر سید وزد تیر نشانه را) اوق نشانه واروب ووردی (اصاب فی الجواب
راست گفت در پاسخ) جوابده طوغری سویلیدی ودخی اصابه دیرلر وجده
معناسنه و اصابه الله بک بخیرای اراده و فی امثال المولدين اصاب الیهودی لمار خیصا فقال
هذا متن ذلیل اولان کسنه عزیز اولوب کندو عزتک قدرین بیلسه ضرب اولور
و اصاب ثمرة الغراب شی نفیسه ظفر بولان کسنه حقتده ضرب اولور زیرا
غراب خرماتک غایت ایوسنی اکل ایدر و اصابه حطمة تحت ورقه یعنی بر نکبت
اصابت آندی که جمیع ارکانه تزلزل کلدی (اناب الی الله باز کشت بخدا) حضرت الاله
رجوع و توبه آندی ونوب رجوع معناسنی متضمن اولغله آری به نوب دیرلر که نائب
لفظنک جعی در زیر امرعی بهرعی ایدوب مکانه عودت ایدر (اهاب به الی کذا انخواند
اورا بر فلان کار) آتی فلان نسنه به چاغردی اساسده دیدی که اهاب الراعی
الابل دیرلر شبان دوه لره صیحه ایدوب هاب هاب دیدی معناسنه مخفی اولیه که اهاب لفظی
اجوف یائی در لهذا ارباب لغت هیب ماده سنده ذکر ایتدیلر بعض نسنده عبارت
مذکوره ذکر اولمندی بومعناهی مبنی اواق ملاحظه اولور زیر ابو میث اجوف

وفی المثل ندی
انحترام تدب اصمی
دیدی که اصل مثل
بودر که خانون یاغی
ارمک ایچون او جاغ
وضع ایدوب قانادر
لکن غلیظی رقیقه
قاریشوب اوله مد
یفندن حیران اولور
بیلر که دخی الله
اقتش یافته صاف
اولوری یاغ محرق
اولور و طخیری
انشدن یاغ صاف
اولمدر ازال ایدری
یا کالاول غلط
توک ایدری ایش
مخلط و مختل و مشوش
اولد قدده ضرب
اولور (منه)

(واوی)

واوی مجتهدر ت (آفاته الشی فوت کردانید ازوی چیزا) نسنه بی آندن
فوت آتدردی یعنی غائب آندی و اعوذ بالله من موت الفوات ای المفاجأة (اماته
بیرانید اورا) آتی هلاک آندی ودخی امات فلان بنین دیرلر بر قاج اوغلی هلاک
اولسه ت (اغانه بفریاد رسید اورا) آنک فریادینه یتشدی و فی المثل استغاث من جوع
بما اماته یعنی آجلقندن استغاثه آندی آتی هلاک ایدیه جک نسنه اول کسنه حقتده ضرب
اولور که کندویه ضرر قصد ایدن کسنه دن عون طلب ایله (وهو المغوثة والغوث
والغیث فریاد رسیدن) فریاده یتشمک ج (احوجه الی هذا نیازمند کردش
بقلان چیزا) آتی فلان نسنه به محتاج آندی یقال احوجنی الله الی فلان حضرت الله
تعالی بنی فلان کسنه به محتاج ایتسون (وهی الحاجة نیاز مندی) محتاج اولمق و فی الاساس
هذه حاجتی ای ما محتاج الیه واطلبه حاج و حوائج و حاجات و حوج علی غیر القیاس
ج (ازوج الکلام جفت کرد سخن را) کلامی جفت آندی مزاجه و ازدواج
بر معنایه در که کتب بیانده آندن مشاکله ایله تعیر اولور که بر کلام بر کلامک
صحتده واقع اولغله کلام اوله کلام ثانی بی موافق و مشاکل آتدکن عبارتدر ج
(اباح له الشی مباح کرد بوی چیزا) مباح آندی اکا نسنه بی که مباح محظور مقابلدر
واندن حلال ایله تعیر اولور بیقی دیدی که لفظ مذکور وسعت و ظهور معنایینی
مشعردر و فی الاساس باح السر ای ظهر و اباح الامر ای ظهر و تقول من لك بکتم
المسک الفایح والسر البایع یعنی رایحده دار اولان مسکی و آشکاره اولان سری سنک
ایچون کیم کتم ایتکه قادر در بیت که عشق و مشک را نتوان نهفتن (اراح القم
بشبانکه آورد کوسپندان را) قویونلری کیجه وقتی یاته جقلری موضع کتوردی که
زوالدن صکره کتور مکده مخصوصدر (اراحه من التعب آسایش داد اورا ازرنج) آتی
زچندن قورتاروب راحت ویردی وهی الراحة والروح آسایش راحت اولمق
(اروح اللحم بوی گرفت گوشت) ات قوقدی انتن معناسنه ودخی ارواحی الصید
دیرلر صید بنم رایجدهی حس آندی و اروح منه طیبیا دیرلر آندن ابو رایحه
طویدی و ارواح القوم دیرلر ریحه داخل اولدیلر و ارواح الرجل دیرلر تنفس آندی
و ارواح دیرلر مات معناسنه تقول اراح فاراح یعنی فلان کسنه هلاک اولوب خلق
آندن استراحت ایتدی ودخی اراح علیه حقه دیرلر حقی ویردی معناسنه خ (اصاخ
ایله کوش داشت بوی) اکا قولاق طوتدی یعنی استماع آندی که صوخنن مأخوذدر
مصنّف اساسده صوخ ماده سین ذکر ایتدوب صیغ ماده سنده اصاخله و اصاخ الیه دیدی
ودخی اصاخ فلان علی حق فلان اذا سکت علیه ان یذهب به دیدی لکن میدانی اصاخ اصاخة

مردی که اسب خود را در جوق زجر آیدن کند در که
 ناده زاجر معنای اول کسند حقه ضرب اولنور که بر نسنی طلب ده جند
 و سی ایدوب آخرنده عجزندن فارغ اوله وقال ابوداود بیست و تصحیح احیاناً کما
 استمع المضل لصوت ناشد (اناخ البعیر خوابانید شتر) دوه بی چوک اندردی که
 انخاردی تعبیر اولنور (وهو المناخ خوابگاه شتر) دوه یانه جوق موضع ودخی اناخ به
 البلاء دیرلر ذلیل آیدنی معنای ده (اجادالشیء نیکو کرد چیزی) نسنی بی اواتندی
 صنائع مجید و مجواد دیرلر صنعتده ماهر معنای ده ودخی اجاد فلان دیرلر فرس جواد
 صاحب اولدی معنای ده واجادت المرأة ولد جواد طوغردی دیمکدر واجاده نقدا
 ای اعطاء حیادا (اراد میخواست او را) آتی مراد آندی که اراده مشیت معنای ده در
 ودخی اراده علی الامر دیرلر بر نسنی ایشلکه اکا سبب اولسد و راد رود انادیرلر
 واردی کلدی دیه جک برده (اعاد الکلام باز کرد آید سخن را) سوزی کیرو چور بردی
 یعنی بر کره دخی سوبلدی (اقاده بفلان قصاص کرد او را بفلان) فلان کسند ایچون
 آتی قصاص آندی وهوالقود قصاص معروفدر . ذ . (اعاده الله من السوء نگاه داشت
 او را خدا از بدی) حضرت الله آتی بر امر نسنی حفظ آندی الاذه الله دخی بوقوله
 کوره کاه مقام دعاده استعمال اولنور دیو کتب مطولده تصریح اولنشدرا عوذ قولی
 دخی بومعنایه در . ز (اباره هلاک کرد او را) آتی هلاک آندی اثار الغبار برانکخت
 کرد را (توزی قویاردی و فی المثل ثار ثائرة یعنی عادی اوزره غضبی حرکت کلدی) اثار
 الفتة برانکخت فتندرا (فتنه قویاردی) اثار الارض شیار کرد زمین سوروب
 نطاس آندی (اجاره برهاند او را) آتی قور تاردی انقذه کبی (ادار الریح بگردانید
 اسب را) دگرمنی چور بردی (اشار علیه بکذا فرمود او را بفلان چیز) اکا امر آندی
 فلان نسنی ده مثلاً بر خصوص ایچون بر کسند بر کسند ایله مشاوره ایدوب فلان نسنی
 ایشلیم یعنی ایشلیم یعنی دید که اول کسند ایشله یا خود ایشله دیسه عبارت مذکوره بی
 تکلم ایدرلر لیهذا فیروز آبادی امره دیو تفسیر آندی وهی المشورة والمشورة والشوری
 فرمودن بعض نسخ صححه دستور دادن عبارتیه تفسیر اولندی یعنی اذن و یرمک
 (اشار الیه بالاصبع اشارت کرد بدو بانگشت) پارمغیه اکا اشارت آندی (وهی المشیة
 انکشت اشارت کننده) اشارت ایدیمچی یارمق که مراد سیاه در زیر اعدا آنکله اشارت
 اولنور و مشاوره مزرعه ده اولان بال آرسی و مشار آری قوغانی خلیه کبی و شور
 قوغاندن چیقارد قلی عمل لیهذا اشار العسل دیرلر قوناغاندن بال چیقاردی معنای ده
 و اشرفی عسلا قوناغاندن بال چیقار مقدمه بکا معاونت ایله دیمکدر (اصاره بگردانیدش)

(آنی)

وفی المثل ارادما
 یخطی بقال ما یفطن
 اخطاء منزله ورتبه
 صاحبی اخطا و اخطاء
 شده القا معنای ده در
 یعنی مراد آندی که
 بی منزله صاحبی ایلله
 لکن خطایدوب بی
 مشتبه القا بدیه جک بی
 سوبلدی (منه)
 اقود اول کسند در که
 بونی قوی اولنله
 چوروب باقیه مزر
 و بونی چوروب
 باقر و بخیله دخی
 اقود دیدکری طعام
 اکل ایدر ایکن
 بونی چوروب
 کسندیه الثفات اعز
 بلکه طعامه چاغرمی
 لازم کوردیو (منه)
 این الکیت شور
 اشار معنای ده در
 دبدی (منه)
 بقال خیر شیر یعنی
 فلان کسند خیرخواه
 و مشاوره صاحبدر
 (منه)

آنی میل آیدردی که اکدی تعبیر اولنور و رجل اسور دیرلر مائل و مشتاقه معنای ده
 و بونی اکر می کسندیه اسور دیرلر (اعور الموضع بار خنده شد جای) موضع کدی کلی
 اولدی وهی العورة رخنه کدیك عورات ج ودخی اعورله الصید دیرلر آتوب
 ووره جق محله کلسه (اعاره عاریت داد او را) آنی عاریت ویردی وهی العاریة معر وفدر
 وفی المثل عاریة کسبت اهلها ذما بر قوم بر قوم عاریة بر نسنی ویروب کیرویه ایستد کلرنده
 وافر ذم ایتمد لیلله عاریة صاحبی بومثل ایراد اندیلر احسان اولنان کسند احسان
 آیدن کسندی ذم آند کده ضرب اولنور و عاریة الفرچ وبت مطروح بت ایکندن
 طوقونمش طیلسان که قیش ایامنده کیرلر فرچ و فروجه آردی بیرتی قفتاندر یعنی
 کسندونک کیه جک لباس فاخری وار ایکن آخردن فرجه عاریت آلمقددر اول
 کسند حقه ضرب اولنور که فقیر دکل ایکن فقر اظهار ایلله (اغار علیهم تاراج
 کرد برایشان) آنلری غارت و یغما ایلدی وهی الفارة تاراج یغما (ورجل مغوار مرد
 بسیار تاراج کننده) چوق غارت ایدوب عادی غارت اولان کسند و تقول بنو فلان
 مسا کسند المغارات و مکاسبهم المغارات ودخی اغار الحبل دیرلر ای محکم بو کدی معنای ده
 واول ایید مغار دیرلر و اغار فلان علی اهلله دیرلر زوجه سنک اوزرینده برخاتون
 دخی تزوج اتسد و اغار الثعلب دیرلر اسرع معنای ده (انارالشیء روشن شد چیز)
 نسنی روشن اولدی که لازمدر (انارالشیء روشن کرد چیزی) نسنی روشن
 آندی که متعدیدر و انارة الشجرة دیرلر شکوفه سنی اظهار آندی معنای ده ز (اجازه
 بجائزه عطاداد او را) اکا بخشیش ویردی مصنف و مطرزی دیدیلر که اجازه بجائزه
 سنیه دیرلر عطیه اعطا آند کده اصلی اجازه مایحوز بدالطریق دن مأخوذدر یعنی
 یولده یتد جک قدر صو ویردی واول صویه جواز دیرلر و بر کسند یوله کتد کده
 یولده تعرض ایتسونلر ایچون سلطانن آلدقلری صکه دخی جواز دیرلر الضیافة
 ثلاثة ایام و جائزه يوم وليلة حدیث شریفنده ازهری دیدی که جائزه مذکوره دن
 مراد مسافره بر کون و بر کجه مسافه قطع ایلده جک مقداری طعام در (اجازه علی الماء
 بکدرانید او را بر آب) صواوزرندن آتی چکوردی (وهو الجواز نامه گذر) صودن
 کچمک ایچون کسندلر مانع اولسون دیو آلدقلری صک که بزم لسانمزه کویری
 تذکره سی تعبیر اولنور جعی اجوزه کلور (اجاز الامر روا کرد کار را) ایشی روا
 آندی تنفیذ آندی معنای ده اجازه القاضی دیدکری کبی (اجازه شعر فلان بمثل جواب
 کفت شعر فلان را نمائندش) فلان کسندک شعرینه آنک کبی جواب سوبلدی که نظیره
 سوبلدی تعبیر اولنور و کتب مطولده دیدی که اجازه آخرک مصرعنی تمییدن

معنی اولیه که عاریت
 رانک تشدید به عاره
 نسبتدر زیرا عاریة
 طلب اتمک عار و عیبیدن
 خالی د کلددر (منه)

لهذا بوعبد
 اساس وجوهری
 اسلوبینه رعایت
 ایدوب اجود یان
 بخشنده اغار الحبل
 عبارتتی ترجمه ایچوب
 بومقامده علی اولقی
 ملاحظه سیله ذکر
 ایلله اکثفا ایتدم
 (منه)

ودخی حیوانات
 و ذروع سق اولنه
 جق صویه جواز
 دیرلر قال یانیم الماء
 فدک نفسی عجل
 جوازی و اقل حسی
 ای احسن سق ایللی
 (منه)

عبارت در فرا خلیلدن روایت اندی که اجازه قافیه نك بری طا ایکن برینی دال
ایراد ایتمکدر که ابوزید اکا اکفا اطلاق اندی صاحب معیار اصفهانی دیدی که
اکفا حرف روی نك اختلافندن عبارتدر مثال بیت روبکار آراندین کار
احتیاط * زانکه جز برتوندارم اعتقاد (افازه بیروز کرد اورا) آنی مظفر اندی (اعوز
الرجل درویش شد مرد) رجل فقیر اولدی (اعوزه الدهر درویش کرد اورا روزگار)
روزگار آنی فقیر اندی (اعوزه المطلوب دشوار شد بروی خواسته) مطلوبی اولان
نسنده اکا مشکل اولدی یعنی مطلوبند وصوله قادر اولدی وعزیز وکیاب اولان
نسنده معوز دیرلر ومعوز ومعوزه کهنه لباس معناسنده در کویا درویش اولان
کسنده کهنه لباسه مضطر اولغله اعوزه الدهر زمانه آنی حرقه پوش اندی معناسنی
افاده ایدرمس (اساس الطعام سپیده در افتاد بکندم) بغدادیه بیت دوشدی هـ (احاش
الصید برانکخت شکار را از جای) صیدی برندن قالدردی که طوزاغه دوشسون
ایچون سوردی هـ ض (اخاض دابته بآب آورد دستورش) دابه سن صویه کتوردی
مخاضه صوتک اول موضعی در که سوار و پیاده اندن عبور ایدرلر که کجیت تعبیر
اولوز پس اخاضه اول موضعه کتور مکدن عبارت اولور هـ ط (احاط به کرداندر
گرفت بوی) آنک اطرافنی احاطه اندی (احاط به علما نیک بدانست اورا) آنی ابو و کرکی
کبی بیلدی (قتله علما دیدکاری کبی که اقصای معرفت ایله عارف اولدی معناسنده در
وعلمه علم احاطه دیرلر جمیع وجوه دن عالم اولوب دقیقه فوت اتمسه و حاط احاطه
معناسنه کلور بر کسنده به بر بلا اصابت ایدوب دوست اتخاذ اندیکی کسنده دن معاونت امید
ایدر ایکن اصلا مهم ایدوب یانه کلمه اول کسنده به استیز طریق اوزره حاطک القصد ایدرلر که
قصا بعد معناسنده در یعنی سنک دوستک سنی اوزا قدن احاطه اندی که بزم لسان غزده اوزا قدن
طولا شدی و کنار چیزدی تعبیر اولور حاصلی سنی احاطه اندی زیر احاطه ایتسه سکا قریب
اولور ایدی و حطنی القصا والا نکلت بک دیرلر یعنی اوزا قدن طولاش یانیه کلمه والا سکا
ضررم طوق نور اصمعی حطقونا القصا ملنده دیدی که قصا بعد و ناحیه معناسنده در قال بشر
بیت فحاطونا القعبا ولقد رأونا قریبا حیث یستمع السرا ره یعنی بزدن اوزاق اولدیلر
حالبو که بزم اطراف غزده ایدیلر سکا نصرت ایتیموب اوزا قدن طولاشان کسنده حقتنده ضرب
اولوزره ع (اجاعه کرسند کرد اورا) آنی آچیق دردی و فی المثل اجوع من ذئب زیر اذئب
طول الدهر طویمز حتی دشمنه بدد عامقامنده رماه الله بداء الذئب دیرلر یعنی حضرت الله
آنی قوردک در دینه مبتلا اتسون که مراد آجلقدر بعضیلر مراد موت در دیدیلر زیر قورده
اصلا علت عارض اولمز الا علت موت عارض اولور واضح من الذئب مثلنده دینیلر که

و فی المثل سواد من
عوز فقیردن خلاص
بوله جق قدر ادنی
نسنده ضرب اولور
(منه)

(ارسالان)

ارسالان ایله ذئب آجلقده صبر خصوصنده مختلفا در زیر ارسالان نهم و حصرده
مبتلا در لکن برقاج کون آجلغه صبر ایدوب اصلا برنسنه اکل اتمز و قوردا کرچه
بوغازی ایچون عظیم زحمتده در لکن هر کون قارننه القا ایدمه چک بر شینه محتاج در
وا کر اصلا برنسنه بولمز ایسه جوفنده نسیم ادخالی ایله قناعت ایدر ودخی ذئب
و کلبک معده لری کوکی ایدر لکن خرما چکر دکنی اریتمز مع هذا کو کدن ضعیف در
(اطاعه فرمان برداری کرد اورا) آنک فرمانده مطیع اولدی (وهی الطاعة فرمان
برداری) بویروق طوتمق (ورجل مطواع مرد همیشه فرمان بردار) چوق فرمانه
مطیع اولان کسنده هـ غ (اساغ الطعام والشراب بکوارانید خوردنی را و آشامیدنی را)
طعام و شرابی بوغازندن سهوات ایله چکوردی که اغص مقابلی در صاغ دخی بومعنا ده
استعمال اولنوب لازم و متعدی اولوره ف (اخاف الطريق بچناک کرد راه را) یولی قورقولی
اندی و وجع نحیف دیرلر مشاهده ایدن کسنده بی قورقودر معناسنده و طریق مخوف
دیرلر نحیف دیرلر زیر طریق قورقودیمچی اولمز بلکه قطاع طریق یا خود سباع اخافه
ایدر (اساف الرجل هلاک شد خواسته او) آنک مالی هلاک اولدی سواف دن مأخوذ در
هلاک معناسنه وقع فی المال سواف دیرلر ملله مرض اصابت ایدوب هلاک اولسه
و فی المثل اساف حتی مایشکی السواف شدایده معتاد اولان کسنده حقتنده ضرب اولور
و فی مثل آخر اصبر علی السواف من ثلاثة الاثانی (اشاف علی الشیء مطلع شد بر چیز)
نسنده مطلع اولدی (اطاف بالشیء کرد اندر گرفت بچیزی) برنسنه نك اطرافنی طواف
اندی که طولا شدی تعبیر اولور (اناف علی الشیء مطلع شد بر چیز) نسنده مطلع اولدی
و جبل منیف ای مرتفع و قد اناف ای ارتفع و انافت الدراهم علی مأیه ای زادت ولهم عز
منیف ای رفیع هـ ق (اذا قه الشیء یجشانی و ارجین) اکا طاد دردی نسنه بی (اطاقه بتوانست
اورا) اکا قادر اولدی که طاقت کتوردی تعبیر اولور (وهی الطاقه والطوق توانستن) قادر
اولق (افاق من السكر والمرض والجنون ۹ والفشی بیرون شدا زمستی وازی بیماری واز
دیوانکی وازی بهوشی) خلاص اولدی سر خوشلقدن و خست لکدن و دلو لکدن و بیهوش
اولقدن ودخی افاق السهم و بالسهم دیرلر اوقک کزینی یا یک کریشنه چکور سده ک (الاک
پیام فرستاد) خبر کوندردی لو کدن مأخوذ در رساله معناسنه هـ ل (ایاله بکیمیز کردن داشت
اورا) آنی تبول اندر دیکی ایشندی تعبیر اولور و فی المثل ابوالواظیل فی عرساتهم شجون
اندیلر دیه چک برده ضرب اولور (احال رأیه فی الامر بکردانید رأیش در کار) رأینی
ایشده اداره اندی و جول ایچنده شیء دوشسون ایچون قوی آغزینه چویر دکتری شیشه
دیرلر لهذا فلان کسنده نك مکروهاتدن منع ایدمه چک قدر عقلی بوقدر دیه چک برده مال

سواف فتح و ضم ایله
لغندر وجه امراضه
اطلاق اولور اسامی
ضم در صداع و دوار
کبی و ابو عمرو سواف
لفظنی استغنا ایدوب
قخبله در دیدی (منه)
ومن المجاز اطاف بهذا
الامر ای حالیه کذا
فی القاموس (منه)

۹ وفصلت اکثر هذه
المسواد فی الثلاثی
بالمایزید علیه (منه)
ارب بول الشعبان
رأسه بالقدر ذل من
بالت علیه الثعالب
مصرع نای مشدر
(منه)

جول دیر لر (احالت الدار یکساله شد سرای) بری الق اولدی خانه یعنی بنا اولدی برسنه
اولدی احوال دخی بو معنایه در (احال الکلام محال کرد سخن را) کلامی محال اتدی یعنی
محال اولان شیئی تکلم اتدی و هو المحال ممکن مقابلی در (احال علیه بالسوط بخواست اورا
زدن بتازیانه) آتی قامچی ایله وورمق ایسته دی که قامچی حواله اتدی تعبیر اولنور (احاله
علی فلان بالف درهم حواله کرد اورا بهمان بهزار درم) آتی حواله اتدی فلان مکسنه یه
بیک اچدایله وهی الحواله معروف در ودخی احال الرجل بالمكان دیر لر مکانه برسنه
اقامت اتسه (اداله الله من عدوه نصرت داد خدا اورا بردشمنش) حضرت الله کادشمنه
ظفر و بردی و حرب ده دولت اولدر که غلبه طرفینک کاهی برنده و کاهی آخونده اوله
وعن الحجاج ان الارض ستدال منا کاد لنا منها وفي المثل يدل من البقاع کایدال
من الرجال (ازاله عن الموضع دور کرد اورا از جای) آتی موضع دن کیدردی (اسال الماء
روانید آب را) صوبی آتدی وفي المثل سيل بدمن دب في ظلام دمن بر و روث در که
التدن سيل جریان ایدز و جریا اتدیکی معلوم اولمز خصوصا کجده وقتنده ظهور ایله
اظهار محبت و اخمار عداوت ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور (اشال الحجر برداشت
سنگ را) طاشی قالدردی شولدن مأخوذ در رفع معنائه وفي المثل انت شولة الناحية
شولة برامدنک اسمیدر که اکثر افندیلرینه نصیحت ایدر ایدی لکن زیاده حاققتدن
اتدیکی نصیحتلر جله کندویه مضرایدی (اطال الله بقاءه دراز کرد خدای پاداری
او) حضرت الله آنک بقا و حیاتی اوزون اتسون طال طول دیر لر عمری اوزون اولسد
ودخی اطالت المرأة دیر لر اوزون بویلو ولد کتورسه (اعولت المرأة فیرادر آورد زن
با کریه) خاتون اغلامق ایله فیراد اتدی (وهو العویل والعولة فیراد با کریه) اغلامق ایله
فیراد (اقاله البيع باز کردانید فروخت را باو) بیعی کیرو دوندردی یعنی فسخ اتدی اکا
(اقاله عثرته در گذاشت خطای اورا) آندن صدور ایدن خطایی عفو اتدی (اماله
بجسبانیدش) آتی میل ایتدردیکی اکدی تعبیر اولنور ودخی امال بالفرس یدیه دیر لر
ارخاء عنان اتدی معنائه و امیل بونی اکری ودخی سلاحی اولمیان و سرج اوزرنده
طوغری او توره میان کسنه یه دیر لر (اناله کذا بداد اورا بفلان چیز) اکا ویردی فلان
اتدی (ادام الامر همیشه کرد کار را) ایشی دائم وثابت اتدی و دام الشیء دوام و اما
دائم وثابت اولدی معنائه و دوام دوار یعنی باش دونک معنائه دخی کلور یقال
دومت الخمر شاربه دوام دخی بو معنادن مأخوذ در (اسام الماشية بچراکاه گذاشت
چرا پارا) چارایی صغایه جیقاروب کند و حاله ترک اتدی و اول حیوانه سوام و سائده
دیر لر که جی سوام کلور (اقام المكان ایستاد در جای) مقامده اقامت اتدی که طور دی

(تعبیر)

سال لفظنک مصدری
سیلا و سیلا در پس
اجوف بائی بکن اجوف
واوی مجتهده برادی
مستبه دریا خصوص
اساسه میل ماده مند
مذکور در (منه)
عولت اقوس دیر لر
یای و اوق آتدقدن
صکره صد می کادی
معنائه نقول کان
زینتها عولة شکلی
زین صوت حزین
معنائه در (منه)
پوشیده اولیه که ناله
لفظی اعطای دادن
ایله تعبیر ایلدی
فیروز آبادی اتسه
ایاه عطیة دیدی
مصنف اناله معروف
دیدی جوهری تول
نوال عطادر دیدی
جله تول ماده مند
بووجه اوزره تغییر
ایتدیلر و نیل ماده مند
فیروز آبادی انیله
واناله اصیبه دیدکن
صکره ماصیت منه
نیلا معروف دیدی
و جوهری مال خیرا
دیر کدشکره ناله
نقشی اجوف واری
اولدر جوهری اوله
(منه)

تعبیر اولنور (وهو المقام جای ایستادن) طوره جق بر (اقام الصلوة بگذار نماز را) نمازی
اداتدی که نماز قیلدی تعبیر اولنور بیهق اقام ادام معنائه در قال الله تعالی و یقون الصلوة
دیدی (اقام العوج راست کرد کج را) اکری نسنه یی طوغری و لتدی (اقام المؤمن قامت
گفت بانک نماز کتنده) اذان او قوبچی کسنه قامت سوبلیدی که قد قامت الصلوة دیدی
ودخی اقامه من موضع دیر لر یرندن قالدردی معنائه و اقاموا عن الدار دیر لر خانه دن
قالقوب کوچدیلر معنائه ودخی اقام الله السوق حضرت الله بازاره رواج ویردی
دیمکدر (الام الرجل سزاوار نکوهش شد مرد) لومه مستحق اولدی رجل انت الوم
من فلان سن فلان کسنه دن زیاده لومه مستحق سن وفي المثل الوم من راضع مفضل طایفه
دن روایت اتدی که راضع اول کسنه در که غایت لؤمندن دیشلری میانده قالان طعام
ضایع اولسون ایچون خلال ایله جیقاروب اکل ایله ابو عمرو راضع اول کسنه در که
زیاده لؤم و حرصندن قویون و دوه یی چنائه صاغرایسه صداسن استماع ایدوب
سوداستر لر دیو خوفندن مهبی آغزی ایله امر دیدی فرادیدی که راضع اول شبان در که
قویون و دوه رعی اتمکه کتد کده سود صاغه جق قاب کتور مزو بر کسنه سوداسترایسه
ویرمک ایچون زیاده بخندن سود صاغه جق قابم یوقدر دیر ابو علی یامی دیدی که راضع
والده سنک ممدسندن لؤم امن کسنه در یعنی والده سندن طوغندقه لؤم صفقی اوزره طوغه
دخی مثل آخر الائم من برم قرون قوم ابرام دن بر کسنه در که خاتونه بر قاپ ویردی که
در یوزه ایدوب بر نسنه تحصیل ایده خاتون برز ات پیدا ایدوب کتوردی و اولدرین
جمع ایدوب اکله شروع ایدکارنده اول کسنه ایکشر ایکشر لقمه آلوب یوطار ایدی
خاتون تحمل ایده میوب ابرما قرونآ یعنی در یوزه دن پیدا اتدیکم اتی چفته چفته یی
اکل ایدرسن دیدی که منفعی کندویه جرایدن کسنه حقنده ضرب اولنور (انامه
بخوابانیدش) اتی او بوتدی ودخی انامته السنة و اهمدتم دیر لر قحط قومی ضعیف
وهالك اتسه وفي المثل قد نام مع الصوفية تجربه صاحبی در دیه جک یرده ضرب اولنور
کذلك نام تحت حصر جامع وقد تعود خبر السفارة و ضرب بالجرباب وجه المحراب
مثلری دخی محل مذکور ده ضرب اولنور (اعانه یاری دادش) اکا معاونت یعنی
یار دیم اتدی وهی المعونة والمعون والعون یاری یاردم تقول اذا قلت المعونة کثرت
المؤنة وتقول نعم العون قولك لافي رد الوشاة وان کثر ابو الفخ بستی نک میت الناس
اعون من والته دولته و هم علیها اذا عاده اعوانه بیتک شراحی دیدیلر که لفظ اعون لام ایله
استعمال اولنسه محبت و علی ایله استعمال اولنسه بغض معنائه اولور (ورجل معوان
مرد بسیار یاری دهنده) چوق یاردم ایدن کسنه که هر کس مقدوری مرتبه معاونت

(اقصى)

(فی)

(۴۹)

وفي بعض النسخ هو
اماهت الر کية باب
شد چاه قوی صو
لاندی و ماهت الر کية
دیر لر صوبی چوق
اولدی معنائه ودخی
حفر و احتی اما هوا
دیر لر قوی قازوب
صوبه بالغ اولدیلر
واما هوا کینهم دیر لر
صوبی قازوب جیقار
دیر لر معنائه و اما
دشته ای اسقاها
وامهنی ای اسقنی
ورجل ماء القلب
دیر لر قلبنک صوبی
چوق یعنی احق
(منه)

ایدر وفي المثل اعانك العون قليلا و اباه والعون لا يعين الا ما اشتاء و ابوالهشم دیدي که
اول کسسه که بابا دویا او غلک یاقر نداشک یا غلامک و ابوب سکا معاونت ایدرسه کوکلی
اولوب مراد اندیکی قدر معاونت ایدوب سنی ترک ایدر (اهانه خوار کرد اورا) آنی
حقیر اندی هوان مهانتدن مأخوذ در که ذل وضعف معناسنه در

﴿ المعتل العين بالباء ﴾

ب (ارابه بکمان افکند اورا) آنی شبهه بی براقدی که ریب دن مأخوذ در شک معناسنه
(اراب الرجل خویشتن رانتمت زده کرد مرد) رجل کندوی متهم اندی که ریب دن
مأخوذ در تهمت معناسنه و رابی فلان دیرلر برکسینه بر امر مکروه کور مکه شبهه
دوشه و هزیل اراجی فلان دیرلر (اصابه در یافتش) آنی بولدی (وهو الصواب راست)
طوغری پس اصاب طوغری بولدی معناسنه اولور اخطأ مقابلی در (اطاب الشیء
خوش کرد چیز را) نسته بی ابواندی طیب خبیث مقابلی در طاب یطیب طيبة و تطیابا
دیرلر طیب اولسه و طابه خر و ابن طاب مدینه الرسولده بر نوع خرمانک اسمی در
واهل مدینه دیرلر که اذا وافق الهواء الصواب فالباء باین طاب هت (ابانه الله باخیر شب
بگذرانا دش خدای نیکوی) حضرت الله تعالی آنک کیجه سنی خیرایله بچورسون ج
اهاجت الريح التبت خشک کردانید باد نبات را) یل اونی قوروتدی ح (اتاح له کذا تقدیر
کرد اورا فلان چیز) فلان نسته بی اکاتقدیر اندی و وقع فلان فی مهلكة فاتح له من انقذه
فلان کسسه بر مهلكه دوشدی آنی تخلص ایدر برکسینه مقدر اعش کلوب آنی
قور تاردی (ازاح العلة دور کرد از و بهانه را) بهانه بی بر طرف اندی د (اباده هلاک کرد
اورا) آنی هلاک اندی والید والیود الهلاک بیابانه پیدا تسمیه اولندی بی بومعنایه مبی
اولقی ملاحظه اولنور لهذا تفؤلا مفازه تسمیه ایدوب مهلكه اطلاق اتدیلر (اشاد
بذکره برداشت یاد اورا) آنک ذکر بی عالی اندی یعنی اکثرا اتمکله نام دار و مشهور
اندی و شاد القصر و اشاده ای رفع بناؤه و اشاد علیه قبیح دیرلر برکسینه بی امر مکروه ایله
ذکر و مشهور اتسه و دخی اشاد صوته و بصوته دیرلر پک چاغرسه و اشاد بالضا ل دیرلر
غائب اولان نسته بی تعریف و ندا اتسه (افاده فائده فائده داد اورا) آکافائده ویردی (افاد
الفائده بنفسه خود فائده گرفت) کندو فائده اندی که فائده لندی تعبیر اولنور و فائده
اول امر مرغوب در که علم و مالدن استفاده اولنور ابوزید دیدی که افدت المال دیرلر
مالی غیره ویردم و فاد المال دیرلر مال ثابت اولندی معناسنه در وهی الفوائد ج (انار
الثوب علم کرد جامه را) جامه بی تمغاندی کتب مبسوطه دن مستفاد اولان بودر که نیر
لفظی علم و لجه مجموعنه اطلاق اولنور علی الخصوص اساسده انار الثوب ای اعلمه و الحمد

کندرد که متعدبی
گذرانند کلور لکن
دعا مقامنده
الحاقی قاعده فارسیه به
مواقد رکند کتاد
کی (منه)

خاطر فازه خطور
ایدر که بویان اوزره
آخرک نسخ ابتدکی
نوبه تمقا اوزره انار
الثوب دیرلر (منه)
رجل نوبه دیرلر بر
کسسه عزلت اختیار
ایدوب نای فراموش
اولنقه و فی الحدیث
لا یجوز من هذا الزمان
الا کل نومه (منه)

(دید کد نصکره)

دید کد نصکره و انیر العلم واللحمه جیهاً دیو تصریح اندی پس بومقامده علمه قصر
تقصیر ملاحظه اولنور و الله اعلم من (آیسه من الشیء) نومید کرد اورا از چیز) ناامید
اندی آنی نسنه دن پوشیده اولیه که ایس و یأس بر معنایه در مصدر لر یأساً کلور پس
آیسه و یأسه بر معنایه اولور ح (افاضوا من عرفات باز رفتند از عرفات) جبل عرفاتدن
کیروکل دیرلر کروه کروه (افاض فی الحدیث بحدیث اندر رفت) سوزه شروع اندی که سوزه
طالندی تعبیر اولنور (افاض علی نفسه الماء آب بر خویشتن فروریخت) صوبی کندو اوزرینه
دو کدی (اماط الاذی عن الطريق دور کرد در نجاشنده از راه) دفع اندی خلقی رنجیده ایدن
نسته بی بولدن میطو میاط دفع معناسنه در تقول وقع الناس فی هیاط و میاط هیاط تجمع و میاط
تفرق دن عبارتدره ع (اذاع السرو بالسرو و اشاع السرو بالسرو آشکارا کرد از را) سری
آشکاره اندی و کتم سرائیمان کسینه مذیاع دیرلر و حوضک صوبی جله ایچسه لر
اذاعوا ماء الخوض دیرلر (اضاعه ضایع کردش) آنی ضایع اندی و دخی اضاع دیرلر ضیعه
صاحبی اولدی معناسنه و یقال اضاعه النساء ان لا یزوجن فی الاکفاء و فی المثل
اضیع من قر الشتاء زیرا لیائی شتاده کسینه لر مهتابده او تور مازلر و اضیع من وصیقه زیرا
وصیقه کاهو حقها اجرا و اوفتخر خصوصاً فی زماننا هذا ه (اضافه مهمان داری کرد اورا)
اکاضیافت اندی که ضاف الرجل دیرلر برکسینه نک خانه سینه کندو نزول اتسه و اضافه دیرلر
برکسینه بی ضیافت و اطعام اتمک ایچون خانه سینه انزال اتسه و ضیف که ترکیده قونوق
تعبیر اولنور اگر چه مفرد و جمعه اطلاق اولنور لکن کاهی اضیاف و ضیوف و ضیفان اوزره
جعلنور و رجل ضیف و امرأة ضیفه و ضیفه دخی دیرلر (اضاف الشیء الی الشیء نزدیک
کرد چیز را بچیز) برنسته بی برنسته بی قریب ایتدی که آنی اولاشدردی تعبیر اولنور لهذا
اضف ظهرك الی الخائط دیرلر صیرتکی دیواره قریب ایدوب طایان معناسنه و معنای
مذکور ملاحظه سیله برکسینه برکسینه بی اوغول اتحاد اتسه اکامضاف دیرلر و معنی
و ملصق دیدکری کبی و دخی اضاف منه دیرلر برکسینه برکسینه دن خوف و حذر
اوزره اولسه ق (اراق الماء و هراقه ۹ بریخت آب را) صوبی دو کدی (الاق
الدواء ليقه نهاد دوات را) دواته ليقه وضع اندی (و ماتلق کفه درهما نگاه نمیتواند
داشت دست او در مرا) الی درهم حفظنه قادر دکلدر یعنی غایت سخاسندن النده آنچه
طور مر پوشیده اولیه که لیق اصلنده لصوق و یا شفق معناسنه در و دواته وضع اولنان
لیقه ليقه تسمیه اولندی دواته و مداده ملاصق اولندی ایچوندر حتی مثله اهون
من ليقه واقع اولدی که مراد اول چامور در که ال ایله یوغور و ب دیواره و وردقه
یا شرس عبارت مذکوره درهم آوجنه ملاصق اولمز دیک اولور و هذا سیف لا یلیق

و فی المثل ضایف الیث
قتل قتل المحل یعنی
ارسالنه کسسه ضیف
اولمز و کتانه نزول
اتخر مکر قحط آنی
تعجیز ایلیه عاجز
اولان بیالنه یا شرس
دیه جک پرده ضرب
اولنور (منه)
خند بید المضاف
عبارتندن مأخوذ در
که مضاف اول کسسه
در که شمس آنی احاطه
ایدوب خلاصه بحالی
اولیه (منه)
و فی الأساس القی علی
الشیء ارواقه برشته
حربص اولوب
زیاده محبت ایتدی
دیه جک پرده ضرب
اولنور (منه)
۹ حکایت اولندی که
شیخ شهاب الدین
سهروردینک قتلی
محقق اولدقه اکثر
اوقانده شو کلتانی
ورد زبان امشی ایدی
که اراق دی اری
قدی و هان دی
فهان دی (منه)

شیتادیر لر بر شینه ملاصق اولمز الاقطع ایدر معناسنه وهذا امر یلیق بك ولا یلیق بك
دیر لر سکا یا شور و یا قشور و سکا یا شمز و یا قشمز معناسنه قال میت كذا كف لا تلیق
در عما و اخری تعط بالسيف دما مل (اعال الرجل بسیار عیال شد مرد) چوق عیال صاحبی
اولدی رجل و ابو زید مطلقا عیال صاحبی اولدی معناسنه در دیدی و دخی اعال و اعول
حریص اولدی معناسنه کلور دیدی و اول کسنه مایل دیر لر و هو العیال لفظ عیال
جمع در مفردی عیل در عیایل دخی کلور جید و جیاد و جیاید کی عال الیتمدن
مأخوذ در تیمك مؤنة و لازمه سن کورسه پس عیال رجل اول کسنه لر در که مهمات
ولوا زملری آنک اوزرینه اوله (اغالت ولد هاشیر زده کردن و فرزند را) خاتون ولدینی
سود خسته سی اتدی که الله سود امر ولدی وار ایکن حامل اولغله سودی فاسد
اولوب ولدی خسته اولدی اغیلت دخی بو معنایه در (وهی مغیل و مغیل زن شیر زده
کننده فرزند را) ولدینی حامل ایکن سود و یروب خسته ایدن خاتون (والولد مغال
و مغیل فرزند شیر زده) سوددن خسته اولان ولد (وهو الغیل شیر آبستی که فرزند را زده
باشد) اول سود که خاتون حامل ایکن ولدینه و یرد که خسته ایلنه تقول اذا ارضعت
ولدك غیلة فکنا قتل غیلة و دخی اغال الرجل دیر لر خاتونی مرضعه ایکن اکاجاع اتسه
كذلك مرضعه ایکن حامله اتسه و فی الحدیث لقد همت ان انهی عن الفیلة و دخی ارض
اوزرنده جریان ایدن صوبه و اول ساعد که بیلک تعبیر اولنور ریان و متلی اوله غیل دیر لر
هم (اغامت السماء ابرناك شد آسمان) كوك یوزی بو اولانندی غیم دن مأخوذ در سحاب
معناسنه و صوسر لقه دخی غیم و صوسر کسنه غیمان دیر لر عطشان کی مؤتی غیمی در
عطشی کی هن (ایان الکلام هویدا کرد سخن را) کلامی اظهار اتدی بیاندن مأخوذ در
فصاحت و وضوح معناسنه هوا بین من فلان دیر لر اندن فصیح و واضح الکلام معناسنه
و دخی این المرفق دیر لر زیاده سخن معناسنه (ایان بنفسه خود هویدا شد) کند و ظاهر
اولدی پس بان معناسنه لازم اولور و دخی ابانه دیر لر تفریق ایدوب آیره یقال
ضربه فبان رأسه من صدره ای فصله و بینهما بین دیر لر که مدبصر مقداری ارض واقع
اولدی معناسنه و فی المثل بین الرغیف و جاجم التور جاجم تنورك زیاده اسی اولان
موضعی در بر کسنه بددا مقامنده ضرب اولنور و بینهما بطحمة الانسان ایکنك
میاننده بر آدم بوی قدر مسافه واردر ایکی نسته بری برینه قریب در دیه جك یرده
ضرب اولنور (ادانه و ام داد اورا) اکا و دوغ و یردی (الانه نرم کردش) آتی یومشق
اتدی اینه دخی لغت در والان لهم جناح دیر لر تواضع اتدی معناسنه و فلان فی لیان
من العیش ای فی نعيم

(المعتل اللام)

و فی المثل غیم ارض
چاخر اخرین بر کسنه
ابا عده احسان
واقارینی ترك ایتسه
ضرب اولنور (منه)

المعتل اللام من الافعال

أ (اراه الشیء بنودش چیز را) کوستردی اکانسنه و الاصل اراه یعنی لفظ اراه اصلنده
اراه ایدی که اصلی ارأیه در که یانك ما قبل مفتوح اولغله الفقه قلب اولنوب اراه
اولد قد نصکره همزه بی تلین اتمکله اجتماع ساکنین اولدی دفع ایچون همزه بی حذف
اندیلر اراه قالدی مضارع (یریه بناید اورا) اکا کوستر معناسنه مصدری (اراهة نمودن
کوستر مک معناسنه اسم فاعلی (مرغابنده) کوستریجی معناسنه که اصلی مرأی ایدی اسم
مفعولی (مری چیز نموده) کوسترلش نسته معناسنه و فی المثل أریها السها و ترینی القمر بن
اکاسها دید کلری کوب خفی بی کوسترم و ابوقاقری کوستر اصل مثل بودر که
بر کسنه برخاتونه خفی کلام ایلنه تکلم ایدوب خاتون اکا واضح و بین اولان کلام ایلنه تکلم
اند که اول کسنه بو مثلی ایراد اتدی بر کسنه بر کسنه دن برشی سؤال ایتد که بو کسنه اکا
مرادینك خلافی اوزره جواب و یرسه ضرب اولنور تاریخ نویری ده
روایت اتیدی که اهل سواد عراق حجاج بن یوسفه شو وجهله شکایت اندیلر که
اخراجات ارضیه من قلیل و بزدن مطلوب اولان خراج چوق اولغله بو حل ثقیله
تحملمز قالدی براز زمان دخی بو وجه اوزره مرور ایدر ایه اهل سواد پریشان و قرای
سواد خراب اوله جفنده شبهه یوقدر حجاج جوابلرنده دیدی که سره بعد الیوم اوکوز
بوغازلنی حرام ایتدیم مرادی بو ایدی که کویا اوکوز چوق اولغله زراعت چوق
اولوب سواد معمور اوله قال شاعرهم میت شکونا الیه خراب السواده فخرم فینا
لحوم البقره فکنا کما قال من قبلنا اریها السها و ترینی القمر ب (اربی الرجل ریاسته مرد) ربا
آلدی رجل ربا اصلنده ربودن مأخوذ در زیاده معناسنه پس عبارة مذکور هر رجل اعطا
اندیکی شیدن زیاده آلدی معناسنه اولور و ربو ماده سنده زیاده و ارتفاع و طول معناری
ملحوظ در (اربی علیه کذا افزود بروی چنین چیز را) آنک اوزرینه شو یله نسته زیاده اتدی
مت (اتاه مالا بداد اورا خواسته) اکمال و یردی و اتاه بالمال دخی بو معنایه در واتی مفعول
مفعول اوله بنفسه و مفعول ثانی یه یا ایلنه تعدیه ایدر که اعطا معناسنه اولور اتاک ریان بقعب
من لبن مثلنده اولان اتی یا ایلنه متعدی اولوب اعطاک معناسنی افاده اتدی یعنی سکا بر چناق
سود و یردی اول کسنه که کندو سوددن طویدی اول کسنه حقدنه ضرب اولنور که
برشی کندو حوایچندن فضله اولدینی ایچون احسان ایدر کرم و سخاندن ناشی دکل (افتی
العالم فتوی داد دانشمند) عالم اولان کسنه فتوی و یردی و هو الفتوی و الفیتا معروفدر
و تفاتوا الی الفقیه ای تحاکوا و تراغوا الیه و (اجتاه بزاند در نشاندش) آتی دیزی
اوزرینه او تور تندی که چو کردی تعبیر اولنور ج (ارجی الامر بازیس افکند کار را)

تری الفتیان کالخل
و ماتدریک کالد خل
دخبل عیب باطن
معناسنه در ظاهری
حسن باطنی قبیح اولان
نسته حقدنه ضرب
اولنور (منه)
و فی مثل آخر اریها
نمرة اریها مطر ضمیم
سمایه یا حبابه عانددر
نمرة قیلان رنکندنه
اولان نسته در که
بولوت قیلان لونی
اوزره اولسه عادتا
بیموری اولور یعنی
من بکا قیلان کی
سحاب کوسر بن سکا
یا غور یا غدر بیچی
کوسر نه هم برشینک
علامتی ظهور ایتد که
کندو دخی ظاهر
اوله جینی معلوم
اولان عجلده ضرب
اولنور (منه)

قعب چناق معناسنه
در که ترکیده تحریف
ایدوب قاب دیولو
(منه)

ایشی گرویه قودی یعنی تأخیر آندی ارجئت الشئ ای آخرته همزه و همزه سز لغت در
قال الله تعالى ارجه واخاه ويقال رجل مرهج ای مؤخر ودخی ارجت الناقة وارجئت
دیر لر طوغور مدسی قریب اولدی معناسنه که زجادن مأخوذاً ولحق ملاحظه اولنور کویا
علامات نتاج ظاهر اولغله ولده امیدوار اولنور (ازجی الله السحاب بر اند خدا ابرار)
حضرت الله تعالى سحابی سوردی سوق رفیق ایله سوق آندی معناسنه (اشجاء اندوه کین
کردش) آئی محزون آندی شجودن مأخوذ در هم و حزن معناسنه و ریح شج ای محزون
مؤتئ شجیه در ودخی اشجاء دیر لر بر کسنه نک بوغازینه بر نسنه طور دورسه که
فارسیده در کلو گیرانیدش) تغییر اولنور و بوغازه طور نسنه شج دیر لر (انجاء
من الهلکه برهانید اورا از هلاک) آئی هلاکدن قور تردی نجی دخی بو معنایه در و فی المثل
نجی غیر اسمنه ابو زید دیدی که برقاج هزال چار لر ایچنده بر سمن چار و ارایدی ایام
قحطده چر هزال هلاک اولوب چار سمن خلاص بولدی ایش باشه دوشمزدن مقدم
تدار کلو بولون دیه جک یرده ضرب اولنور مصنف دیدی که چار سمن سکر تمکه قادر
اولغله صیاددن خلاص بولدی معناسنه در مال خرج ایدوب شدتدن نجات بولان
دولتمند حقنده ضرب اولنور دیدی مع (اصحت السماء بی منیع شد آسمان) آسمان بولوتسز
اولدی یعنی سحابی کیدوب آچلدی و سحابی زائل اولدقه سماء معجبه دیر لر ودخی اصحیت
السكران دیر لر سرخوشک سرخوشقی ازاله اتسه واصحینا دیر لر آچیقلق کونه
واقع اولدق معناسنه (انحی در چاشتگاه شد) قوشلق وقتنه داخل اولدی (انحی القدر
تو ابل در دیک کرد) چوملکه تو ابل القاتدی که فحوا فحاً طعامی اصلاح ایچون طنجریه
القا اولان صوغان ونخود و بوبر و دارو چین مثللو شیر در جعی افحاکلور ابراز و تو ابل
دخی بو معنایه در که جعلری ابازیر و تو ابل کلو (انحی علیه بالسوط آهنک کرد بروی
بتازیانه) آنک اوزرینه قصد و اقبال آندی قامچی ایله که قامچی ایله اوزرینه یوریدی
تعبیر اولنور ونخوت نحوه ای قصدت جانب و دخی انحی علیه باللوائم دیر لر لوم
آنک اوزرینه بوجه اتسه خ (ارخی السرفرو هشت پرده را) پرده بی اشاغی صالیدی
ارسله معناسنه ابو عید دیدی که ارخی الفرس دیر لر آنک عنانی بر اقوب اشتها سی
اوزره سکر تسون ایچون کندو حالنه قودی معناسنه و ارخی له الطوال دیر لر
مرعی ده فرسک طویل سنی هر طرفی اوتلاسن ایچون اوزاتسه و ارخی الستر علی
معایده الخاء دارد بیی فرا کردش) بورننداری قودی که نخو بورونه قود قلی دارو
وضع ایله جک ظرفدر مسعط معناسنه که الخی اسعط معناسنه در ودخی الخاء المال
دیر لر اعطاء معناسنه (ابدی الشئ هویدا اگر چیز را) نسنه بی اظهار آندی بدودن

(مأخوذ در)

معدنی الاساس موافقا
لبعض النسخ لكن
کافی دیدی که سماء
صحبت دیمک کول
معجبه دیر لر (منه)
وفی الحديث اكل لفا
ارض لم يضر ما ذها
که مراد صوغاندر
(منه)

مأخوذ در ظهور معناسنه میدانی ابدی الصریح عن الرغوة مثلنده دیدی که لفظ ابدی
لازم و متعدی استعمال اولنور پس لازم اولدقه بدا الصریح قوه سنده اولور متعدی
اولورسه مفعولی محذوف اولوب ابدی الصریح نفسه تقدیر نه اولور حق باطلدن
وایو کدن متمیز اولدی وایش وضوح بولدی دیه جک یرده ضرب اولنور (اجداه
واجدی علیه عطا داد اورا) اکاعطیه ویردی و هو الجدی والجدوی عطیه احسان
وجداه نفع معناسنه در وجداء وجدایه وجدائیة آهو واصحی آهو بره معناسنه در
دیدی و فی الا ساس اکل الجداه قليل الجداه (ارده هلاک کردش) آئی هلاک آندی
(اسدی الید البر فرستاد بوی نیکویی) اکا یولک کوندردی یعنی احسان آندی (اسدی
الکرباس تید کر باس را) بزی طوقودی سدی لمح مقابلی در که تار و بود که ترکیده
ارش و آرخاج تعبیر اولنور و فی المثل قداسدیت فالحم واسرجت فالحم برایشه شروع
ایلدیکده آتامنه سعی ایله دیه جک یرده ضرب اولنور واسدی بین القوم دیر لر اصلاح آندی
معناسنه و اصل ضرر و نفعه قادر دیک یرده ما هو بلحمه و لاسداقه دیر لر (اعداء الجرب
از دیکری کزشت بوی کر) او یوز اکا غیریدن سرایت آندی (وهی العدوی کذ شتی
علت) هلتک بر کسنه دن بر کسنه سیرایت اتسه سی و فی المثل اعدی من الجرب و اعدی
من الثوباء که فارسیده خبازه و دهان دره و ترکیده اسنک تعبیر اولنور بر جماعتک
میاننده بر کسنه اسنسه سائر لر دخی سرایت ایدر و فی الحديث لا عدوی یعنی بر کسنه
نک علتی آخره سرایت اتک یوقدر (اعداء علیه بیاری کردن گرفت اورا بر دیکر ش ۹)
آئی معاونت آندردی بر غیری کسنه نک اوزرینه یقال استعدیت علیه الامیر فاعدائی مثلاً
زید عمرو دن جور کوروب امیردن عمرو اوزرینه استعانت واستغاثه آنکده عمرو دخی
زیده معاونت اتسه بو کلامی تکلم ایدر حاصلی امیردن معاونت طلب آندیم معاونت
آندی بکا عمرو اوزرینه (اکدی بی خیر شد) خیر سز اولدی که کسنه لره خیری طوقونمز
اولدی قال الله تعالى واعطی قلیلاً و اکدی یعنی اول آز ویرر ایدی صکره آئی دخی
قطع ایدوب ویرمن اولدی و دخی اکدی الحافر دیر لر ارضی حفر ایدن کسنه
قازار ایکن صلب و قاتی موضعه و ارسه که قازمه کسنز اوله که کدیه ارض صلب
معناسنه در و فی المثل ما هو الاضرب کدی اکا کسنه لر قادر دکلدر دیه جک یرده
ضرب اولنور و ضرب ارض صلبه بی حفر ایدوب مقام اتحاد ایدر که منهدم اولیه ول یست
تری الشر قد افنی دوائر وجهه کضب الکدی افنی برائنه الحفره و دخی اکدی الرجل
دیر لر مرادیند نائل اولسه (انده رسوا کرد اورا) آئی رسوا آندی و فی الصحاح المندیات
الخزیات و دخی آندی الشئ دیر لر ایصال آندی معناسنه (اهدی الیه وله الهدیه هدیه
فرستاد اورا) اکاهدیه کوندردی و اساسده دیدی که اصابه هادی السهم دیر لر او قولک

وفی المثل ابدی الله
شواره شوار چرخ
معناسنه در عرب
بر کسنه به دعا بتدکده
یا تم ابتدکده تکلم
ایدر لر (منه)

۹ عند مزده اولان
عامه نسخده یاری
داد اورا عبارتیله
واقع اولدی که کتب
مطو له به مخالف
اولد یفنندن عیری
مترجم اولان عبارته
موافق اولسا فله
یوقیر حفر عبارت
مد کورده تبدیل
و تمثیل ایدم (منه)

پیکانی اصابت آتش و اهدی له هدیه دخی بومعنادن مأخوذ در زیر هدیه عرض حاجتدن اول ارسال اولنور و مهدی اول ظرفدر که ایچنه هدیه وضع ایدوب ارسال ایدر لر ایچنه هدیه وار ایکن اطلاق اولنور و هدیه ویرمه معناد اولان رجل و مرأیه مهدها دیر لر و فی المثل اهدلجارك الادنی لایقلک الاقصی یعنی قریب اولان همسایه که هدیه ویر که بعید اولان همسایه لر کندولر هدیه ویرمادیکی ایچون سکا بغض ایتمز لر بلکه بعید اولدقلری ایچون سنی معذور طوتر لر و لایقلک دخی روایت اولندی یعنی بعید اولانلری دخی ممکن مرتبه تطیب ایله که سکا بغض ایتمز لر (اهدی الی الکعبه هدیا قربانی فرستاد بکعبه) کعبه قریب بقربانلق کوندردی هدی دخی بومعنایه دره ذ (اذاه بیازرد اورا) آئی انجندی (افندی عینه خاشاک افکند یچشم او) آنک کوزینه چوب براقدی و قذیت عینه دیر لر کوزینه چوب دوشده قذیت و قذیت عینه دیر لر کوزندن چوبی چیقاردم معناسنه و قذت عینه دیر لر کوزدن چوب کندو چیقسه و فی عمادالبلاغه و فی المثل هو قذاة الکوز شیء حقیر اذیت آنکده ضرب اولنور زیر کاسده اولان چوب صوایچمک مراد اولندقه اول آغزه کلور و چوب دوشون دیو کاسه نک صوینی دوکسه لر صود و کلور چوب دوشمز حضرت زین العابدین برکنه بی تعیب ایدوب دیدی که یا قذاة الکوز و یا صوم تموز و یادر همالایحوز و یادر العجوز (امدی مندی آورد) مندی کتوردی که مندی و مندی اول صودر که حین ملاعبه و تقییلده ذکر دن نزول ایدر و فی المثل کل خل یعدی و کل اثی تقذی قذی مؤنثه مذکرده مندی منزله سنه در شهوت فخلدن نازل اولور بیاض صودر مندی شهوت اثی دن نازل اولد یغی کبی رجال و نسایمانده اولان تباعده ضرب اولنور و اثری توانکر شد) غنی اولدی اساسه دیدی که اثری الرجل ای صار ذاتری والمراد کثرة المال زیرا ثری القوم دیر لر عدولری چوق اولسه (وهو الثراء والثروة توانکری) غنا بعضیلر لفظ ثرائی کثرة مال و لفظ ثروتی کثرت عدد ایله تفسیر ایدیلر (اجری الفرس بتاخت اسبرا) آئی سکرتندردی (اجری الماء روان کرد آب را) صوینی آقندی و فی المثل اجر الامور علی اذلالها یعنی ایشی آسان اولوب میسر اوله جق وجه اوزره ایشله (ادرا به الامور یا بنیدش کار را) ایشی اکا تفهیم آندی و دخی ادربته دیر لر خلتنه معناسنه یعنی اکا خدعه اتم مدارات بومعنادن مأخوذ در (اذری الحب بفکند دانه هارا) دانه لری براقدی ذراعت ایدن کسنه بغدادی اکدیکی کبی (ازری به خوار داشت اورا) آئی حقیر طوندی که تحقیر آندی تعبیر اولنور (اسری بشب رفت) کیچده وقتی کندی و سری بالیل و اسری و سریت به و اسریت به بر معنایه در و همزه

(ایله)

و فی المثل اجر ما استمک یعنی مقدورک مرتبه فرار ایله شر دن فرار ایدین کسینه ضرب اولنور (منه)

ذکر اولشان معنی سرت مری دن مأخوذ اولد یغنه مینی در سرایتدن مأخوذ اولنق محمدر معنای اول لطیفدر (منه)

ایله اهل حجاز اقتیدر و اسرا کیچده مخصوص ایکن اسری بعیده لیل کلام شریفنده واقع اولان لفظ لیل مجرد توکید ایچوندن و فی المثل سرت الینا شباد عهم شبدع عقرب معناسنه در و کاهی لسان ایچون استعاره اولنور خلق آنکله متأذی اولدقلری علاقه سیله خبریمز یو غیکن ناکاه بزنی اضرار ایدیلر دیکه برده ضرب اولنور (اضری الکلب براغالی دسک را بشکار) کللی آره تحریص آندی که عوده ایله تفسیر اولندی و شکاره معناد اولان کلبه کلب خاز دیر لر (اطراء بستود اورا) انی مدح آندی و اطری العسل دیر لر عسلی آتسه قویوب غلیظ ایلسه (اعراه من الثیاب برهنه کرد اورا از جامها) جامه لردن آئی عریان آندی که صویدی و چپلاق آندی تعبیر اولنور و دخی اعراه صدیقه دیر لر دوستی اکا نصرت آتسه و سر صاقلیان کسندیه عریان النجی اطلاق اولنور (اعراه به براغالی دش بوی) اکا تحریص آندی که ترغیب آندی و قیدردی تعبیر اولنور (افراه تباه کردش) خراب آندی که افساد آندی تعبیر اولنور و فی الاساس اغریت و مافریت ای افسدت و ما صلحت و دخی افری الاوداج دیر لر بوغاز طمر لر یخی کسندی معناسنه (اقری الجبل دائم داشت جل را بر پشت ستور) دایه نک اوزرنده جلی دائم آندی یعنی چولنی صویدی (اکری الدار بکراداد سرای را) سرای کر ایهوردی (وهو الکراء مزد) کرا که معرفد و دخی اکرت دیر لر آخرت معناسنه و اکرینا الحديث اللیلة دیر لر کیچده وقتی حدیثی اوزانلق معناسنه اطلنا الحديث کبی و اکری المال دیر لر مال زائید اولدی و اکری المال مال ناقص اولدی معناسنه لازم واضداد دندر لکن اساسه اکراه صاحبه دیدیکی متعدی استعمال اولندوغنی افاده ایدره ز (اخزاه رسوا کرد اورا) انی رسوای آندی و اخزاه تحقیر آندی و خجل آندی معناسنه کلور و فی المثل اخزی من ذات النخین بنی تیم الله بن ثعلبه دن برخاتون زمان جاهلیته یاغ صانار ایدی خوات بن جبر الانصاری کلوب آندن یاغ اشترا صد دنده ایکن تنها بولوب اکاطمع آندی و طولومک بر بنی آجدی که یاغده نظر ایله آجدی و پسند اتمیوب طولومک آغزینی خاتونه ویردی و دیدی که پک امساک ایله یاغ دوکلمسون پس غیری طولومک دخی آغزینی آجدی و دیدی که بودخی بنم مرادم اوزره دکل خاتون دیدی که بر غیری طولومه نظر ایله خوات بو طولومک آغزینی دخی کالاول امساک ایله دیو خاتونک او برالینه ویردی چون خاتون ایکی الی یاغ طولومک آغز لر ایله یاغ دوکلمسون دیو مشغول اولدی خوات آندن قضاء و طر ایدوب فرار آندی و خاتون دفعنه قادر اولمدی و لاهناک الله دیدی روایت اولندی که خوات شرف اسلام ایله مشرف اولوب رسول اکرم حضرت لرینک حضور عالی رینه کلد کده رسول

(اقصی)

(نی)

(۵۰)

اطراء مدحده مبالغه معناسنه در طراءندن مأخوذ در مقتضای بشریت اوزره برکنه نک مدحده مبالغه اولونسه البته اول کسینه به اهتزاز و جهرم مناده بهجت و طراوت حاصل اولور که فی حواش المطول (۵۰) و فی الصحاح اغریت الادم فطاهته علی جهة الافساد و فربه تصدیه علی جهة الاصطلاح (منه)

اکرم تبسم ایدوب بیور دیلر که یا خوات کیف شراؤک خوات دیدی که یار رسول الله رزق الله خیرا واعوذ بالله من الخور بعد الکور صاحب وسیط دیدی که زیاده بخیل و شحیح اولان کسنه حقنه اشع من ذات النخین ومن ام النخین وخوات ایله دخی ضرب مثل اولنوب ازنی من خوات دیرلر وروایت اولندی که رسول اکرم خواته دعا ایدوب بالکلیه شهوت نساء اندن مرتفع اولدی مصنف دیدی که ام الورد عجلانید کرمی مرور ایدن خاتونک انتقامی آلق ملاحظه سیله تمامه چارشولرندن بر چارشویه واروب یاغ فروخت ایدر بر کسندک ایکی الیرینی بر طریق ایله مشغول ایدوب اول کسندک دیرینه القاء بزاق ایتد کد نصکره یاغی ایله بر ایکی تمه ووروب صدای بلند ایله دیدی که یا لثارات ذی النخین یا لثارات النساء عند الرجال یا لثارات الهذلیة عند خوات (انزی الفحل علی الحجر بر چهانید آفررا بر مادیان) آیفوری قسراق اوزرینه صیحر اتدی که قسراغه چکدی تعبیر اولنور هس (احسان المرقه بیا شامانید شور وارا) شور بانی ایچردی (ارسی الله الجبال استوار بر پای کرد خدا کوههارا) حضرت الله طاغری محکم قائم اتدی ودخی ارسیت السفینه دیرلر کی لشکر ایله اقامت اتسه و لشکره مرسانه و لنجر دیرلر (امسی شبانکاه شد) کیجه وقتند داخل اولدی که کیجه لدی تعبیر اولنور (انساء الشی از یاد او برد چیزرا) سنه بی آنک خاطر ندن چیتار دی که او نو تدر دی تعبیر اولنور هس (اعشاء الله شب کور کر دش خدا) حضرت الله آنی کیجه کورمک مرضنه مبتلا اتدی که کوندوز کورور کیجه کورمک (اعشاء کذابوشانید اورا چنین چیزرا) اکافلان سنه بی اور تدی (افشی السر آشکار کردنه انرا) سری اظهار اتدی فشو اصلنده شایع و پریشان اولمقدن عبارتدر و بر کسندک اموری منتشر و پراکنده اولسه فشت علیه ضیعتدیرلر تقول اقلت بیعتک (افشی الله ضیعتک امشی الرجل خداوند چار بایان شد مرد) مواشی صاحب اولدی رجل ودخی امشی الدواء دیرلر مسهل ایچدکده اسهال اتسه و مسهل اولان دارویه مشو و مشی دیرلر هس (احصی الجوز بشمرد کوزرا) قوزی صایدی ودخی احصاء دیرلر طاقت کتوردی معناسنه (اقصاء دور کرد اورا) انی بعید اتدی (انصت الارض بسیار کندمه شد زمین) چوق یاش اولتوا اولدی زمین هس (ارضاء خشنود کرد اورا) آنی راضی اتدی (اغضی عینه پلکهای چشمش را بیکدیگر نزدیک آورد) کوزینک قباقرینی بری برینه یقین کتوردی که کوزینی یومدی تعبیر اولنور ودخی اغضی اللیل دیرلر اظلم معناسنه (اغضی علی زلته غمو کرد خطای اورا) آنک خطاسنی عفواتدی یعنی جرمه باقوب مؤاخذه ایتدی پس مجاز طریق ایله اولور (افضی الیه بالسر آشکار کرد بوی سررا) رازینی اکا آشکاره اتدی یعنی سوبلیدی و فی الاساس افضیت الیه بشتوری یعنی

(حاجتمی)

بقال اخف سرک
واخور نشوه نقول
مافلان الاواش حظه
فی الناس فاش
(منه)

وفی التاج الاحصاء
دانستن وشمردن
برسیل استحصاء
توانستن (منه)
حیث قال الانشاء
وارسیدن بعض
نسخه افضی الیه
الشی رسید بوی چیز
عبارتی بومعانی تأیید
بدر (منه)

حاجتمی اکادیدم اصلنده بیهقی وزوزنی دیدکلمری کبی افضی یتشدی وافضی الیه بالسر کارازی یتشدردی معناسنه در پس ترجمه مذکوره لازمی ایله تفسیر قیلندندر ودخی افضیت دیرلر فضایه چقسه (افضی الی المرأة نزدیک کرد بزن) خاتونه یقینک یعنی جاع اتدی عند مزده اولان نسخ عباراتی بووجه اوزره واقع اولدی لکن کتب معتبره ده افضا مجرد قرب دکدر بلکه اول وجه اوزره قرب در که خاتونک ایکی مسلکی بر ایله بیهقی دیدی که عبارت مذکوره توسیع معناسنی مشعردر فضا المکان دیرلر مکان واسع اولسه و افضا دیرلر واسع اتسه (امضی الامر کنرا نیدکاررا) ایشی کچوردی یعنی تنفیذ اتدی و مضی السیف فی الضربة قلیج ضرب اولندی موضحدن نفوذ اتدی یعنی او بر طرفنه کچدی و فی المثل امضی من السیف و امضی من سلیک المناقب صاحب دره دیدی که سلیک و شغری اول مرتبه سریع العدو ایدیلر ایددی که پیاده اولد قلمری حاله سریع الجری اولان فرس جوادی تجاوز ایدرلر و آهوی طوترلر ایددی (انضاء نزار کرد اورا) انی اریق اتدی که اریقلا تدی تعبیر اولنور ودخی انضیت الرجل دیرلر بر کسندیه اریق دوه ویرسه ودخی انضیت الثوب دیرلر ثوبی اسکندسه و هو النضول اغر اریق مطلقا دوه اولسون غیری اولسون انضاء ج ط (اعطاء مالا خواسته داد اورا) اکمال و بردی (وهی العطیة والعطاء خواسته دادنی) ویریلان مال عطایا ج و کثیر العطا اولان رجل و مرأیه معطادیرلر و فعل تعجب ده ما اعطاء للمال دیدکلمری قیاسه مخالف اولمغه سماعه موقوف در ودخی اعطی البعید دیرلر دوه منقاد اولوب سرکشک اتسه و فی المثل اعطی من ظهیرید لطف او کرما ویردی بیع و قرض و مکافات جهتلرندن ویرمدی دیه جک یرده ضرب اولنور میدانی دیدی که لفظ ظهر ذکر اولندیغک فائده سی بودر که بر سنه باطن یدده اولد قدده صاحبی آنی کرکی کبی حفظه قادر اولور اما ظهیر یدده اولد قدده ضبطنه قادر اولمبوب هرکیم مراد ایدر سه آلور و فی مثل آخر اعط القوس باریها یعنی بای یای یا عتقه ماهر اولان کسندیه ویر میدانی بملکده اهل وقوفدن استغاثه ایله دیه جک یرده ضرب اولنور دیدی و صاحب وسیط ایشی اهله سپارش ایله دیه جک یرده ضرب اولنور دیو تعبیر ایدوب بو مثل اول تکلم ایدن خطیته در دیدی هظ (اخطاء فضل نهاد بروی) اکا اعتبار اتدی خطوه دن مأخوذ در ودخی خطوه پیکانی اولیان اوق معناسنه تصغیری خطیه در و فی المثل احدى خطیات لقمان بر کسندک افعال سیئیه اعتیادی اولوب آندن بر فعل سبی صدور ایتدکجه بو مثل ضرب ایدرلر یعنی بودخی آنک قدیمی ایده کلدیکی خباثت لک بری در مع (ارعاء سمعه گوش داشت بوی) اکا قولاق طوتندی یعنی اصفا اتدی ودخی ارعت الارض دیرلر مرغی سی چوق اولسه و ارعی الله البهائم دیرلر حضرت الله تعالی بهایم اکل اتسون ایچون اوت بتوردی معناسنه ودخی ارعی الیه دیرلر مرجع اتدی معناسنه

ابوالضاء کنیه الفرس
بعض حکای میدانی
جمع ده اعدی ماده
سنه ذکر ایتدی
(منه)

جوهری دیدی که
نضو نونک کمریه
بعیر مهزول و نضوه
نافه مهزوله معنا
سنه در بیهقی دخی
انضاء تفسیرنده شتر
لاغر دادن دیدی
لکن سائر کتبه
مطلق علی الخصوص
فیروز آبادی من الابل
و غیرها دیو تصریح
ایتدی (منه)
وفی المثل اخر بعلی
والعبید یؤالم کرم
اولان کسندیه کرم
واحسان ایتدکده
لثم اندن الم چکر
غیر بیلرک احسان
ایتدو کسندیه راضی
اولیان لثم حقنده
ضرب اولنور (منه)

(اَقْبَى الْكَلْبُ بِرَدْنَالِ نَشْتِ سَك) کلب قوروغی اوزریند او توردی که چو ملدی تعبیر اولنور غ (اَبْغَاءُ الشَّيْءِ بِرَجْسَتِنِ یَارِی دَاوَرَا بِیَجِزْ) نسنه یی طلبده اکا معاونت اتدی و فی الاساس ابغی ضالقی ای اعنی علی طلبها ودخی اَبْغَاءُ الشَّيْءِ دیرلر برنسنه یی طلب ایدرسه و ابغی الشَّيْءِ دیرلر بکالنسنه یی طلب ایدی ویر بنم ایچون ازه معناسنه قال روبه بیت فاذا کر بخیر و ابغی ما یبغی یعنی ایشله می واجب اولان ایشی ایشله (اصفی الید کوش داشت بوی) اکا قولاق طوتدی یعنی استماع ایچون قولانغی متکلم طرفنه میل اتدردی زیر اصفا و صغوا ماله اتمک که اکم معناسنه در اصفی الاناء للهرة دیرلر چنانغی کدی طرفنه ایچنده اولان نسنه یی اکل اتسون ایچون اکسه و صفت النجوم دیرلر غروبیه میل اتسهر و فلان یصنی اناء فلان دیرلر برکسنه برکسنه یی تحقیر اتسه و امفی حقه حقنی تنقیص اتدی معناسنه در ودخی الصبی یعلم یصنی خده دیرلر صبی کندویه واروب نافع اوله جق کسنه یی اعلمدر (وتقول الصفا فی الادیان اقم من الشفاء فی الاسنان) (اطفاء از حد بکذر انید اورا) آتی حددن چکودی که آزدیردی تعبیر اولنور (الغی الشَّيْءِ باطل کرد چیتر) نسنه یی باطل اتدی تکلم باللغو و اللغادیرلر باطل سوبلیدی معناسنه و تقول زاغ عن الصواب والصفا و تکلم بالرفث و اللغاف (احفی الشارب یحید بروت را) یعنی قیرقدی اول مرتبه که طوطاغنک آتی کوروندی لهذا بیهقی و زوزنی الاحفاء ساده کردن بروت دیدیلر (احفاء فی المسئلة ستهید اورا در خواستن) الحاج اتدی اکا برنسنه طلبنده ودخی استقصا و جدال اتدی مسئله ده (احفاء پنهان کرد اورا) انی صاقلادی بیهقی اخفا کتم ایتک معناسنه فصیح در و اظهار اتمک معناسنه کلور دیدی و فی الاساس خفی الشَّيْءِ الخفی و اخفاء اخرجه را صفا الموده و یژه کرد باود دوستی را) دوستلغی اکا صاف و خالص اتدی صفا کدر مقابلی در و شینک خالصنه صفوه دیرلر ابو عبید دیدی که صفوة مالی عبارتنده حرف صادده حرکات ثلاثه جائزدر و اکثر تائی طرح اتسهر لصفو مالی دیرلر فقط صادق فحیله ودخی اصفی عیاله بشی یسیر دیرلر عیالی آزشی ایله راضی اتدی معناسنه ودخی اصفی الشاعر دیرلر شعری منقطع اولدی معناسنه (اصفاء بالشَّيْءِ بکزید اورا بیجیز) انی نسنه به مخصوص قیلدی قال الله تعالی أفأصفاکم ربکم بالبنین (اعفاء عن الامر معاف کردش از چیز) معاف اتدی انی نسنه دن اعفی عن الخروج معه دیرلر کندو ایله بیله کتمکدن عفو و ترک اتدی معناسنه ودخی اعفاء الله دیرلر حضرت الله اکا عافیت ویردی معناسنه و اعفی الشعر صاحبی چاغالتدی دیمکدر (اعفی سبک خفت) نوم خفیف ایله نائم اولدی که فارسیده غنودن و ترکیده ایمر غنقی تعبیر اولنور (اقفاء برکزید اورا) انی اختیار اتدی و فقیه اول طعما در که مهمان وصی

(ایچون)

و فی المثل ماصعبت
لک اناء ولا صغرت
لک فناء یعنی من سبک
دوه کی اخذ ایتمکه
لین دن خالی اوله
وخانه کک اطسراقی
به پردن بوش قلوب
بروک ایدر جک بعیر
اولامه خالی اوله
بن سکا اصلا مکروه
قصدهنده اولدم
دیه جک برده ضرب
اولنور حضرت علی
رضی الله عنهدن
روایت اولندی که
الله انی استغیثت
علی فیریش فانه
اضفوا نائی و صغروا
عظم منزلی و قدری
(منه)
خناق البرق دیرلر
ضعف بله لمان ایتسه
ودخی اخلا اظهار
معناسنه خفودن
واوی در معنای
مذکور دن ملاحظه
اولنور (منه)

ایچون اختیار اولنور و برکسنه اشیاء کثیره میانندن برشی ردی اختیار اتسه بیس القفوة قفوتک دیرلر (الفاء بیافت اورا) آتی بولدی و جده معناسنه ق (ابقا الله پانیده کرد دانا و خدا اورا) حضرت الله تعالی آتی باقی و داثم ایلسون (ابقی علیه بنجشود بروی) اکا مرحمت اتدی (وهی البقا و البقوی مرحمت کردن) مرحمت ایتک ودخی ابقاه انتظار معناسنه کلور و فی الاساس ابق المؤذن ای انتظاره و فی المثل بقی اشد یعنی صعبی که کوچی قالدی تعبیر اولنور عربک حیوانات آغزندن حکایت اتدکلری اراجف دندر که زمان سابقه برکبه شکاری ظهور ایدوب فاره لری صید و تیجیز اتدی بالضروره جمع اولوب بو نابکار بزی عاجز اتدی اکر تدارکی کورلمزسه ایشمز مشکل اولور دیو دفی ایچون مشاوره اتدیلر آخر الامر رأی لری بوجه اوزره قرار بولدی که من بورسورک بوغازینه برجلجل باغلیه لکه هرچن کندو طرفلرینه شکار ایچون توجه ایلله اول جلجلک صداسی ایلله آگاه اولوب فرار ایدلر حاصلی برجلجل پیدا ایدوب میدانه وضع اتدیلر و بری برینه دیدیلر که بو جلجلی ضیون من بورک بوغازینه آصفه کیم حرائت ایدر ایچلرندن بری بقی اشد مثلنی ایراد اتدی بقی شده عبارتیه دخی روایت اولندی یعنی هرایش بتدی آنجق جلجل هر دنک بوغازینه باغلق ایشی قالدی ایشک مشکلی قالدی دیه جک یرده ضرب اولنور و فی مثل آخر بقیت من ماله عناصر عناصر عنصوة نک چمی در شینک بقیه سی معناسنه فلان کسنه نک اکر چه مالی براز تلف اولدی لکن کندویه و فایده جک قدر قالدی دیه جک یرده ضرب اولنور و ابقی من وحی علی حجر ای کتابته علیه و ابقی من النسرین ای الطائر والواقع و ابقی من العصرین ای الفداء والعشی (اسقام الله آب داد ایشان را خدا) حضرت الله آنره صویردی حیوانلری یاز منیلری ایچون واسقاء صوایچردی معناسنه دخی کلور ودخی برکسنه برکسنه یی تعیب و غیبت ایلله اسقاء دیرلر ودخی برکسیده سقا الله دیو دعا ایدم دیه جک یرده اسقیده دیرلر بیهقی دیدی که اسقنی اهابک اهابکی بکاصوطلومی یاب معناسنه در و فی المثل اسق رقاش فانها سقایه محسن اولان کسنه یه احسان ایلله امر ایدم جک یرده ضرب اولنور (اشقاء بدبخت کردش) انی شقی اتدی که سعید مقابلی در (اعفی الشَّيْءِ سخت تلخ شد چیز) نسنه زیاده آجی اولدی و اعفیت الشَّيْءِ دیرلر برشی زیاده آجی اولمغله آغزندن بر اقدم معناسنه و فی المثل (لا تکن حلوا فتسترط ولا مرا فتعق صاحب جمع دیدی که استراط ابتلاع معناسنه در و اعفاء زیاده آجی اولمغله آغزندن آتمق و لفظ تعق تسترط کی مجهول صیغه سیله روایت اولندی صواب اولان قافک کسریدر یقال اعفی الشَّيْءِ و معنای مثل بودر که مرارتده

تقول انشدک الله
البقوی یعنی حضرت
الله ایچون سندن
رجا ایدرم باکه
مرحمت ایدم من
(منه)
ترکیده چاک دیرلر
(منه)

جوهری همزه ایلله
ازاله ایچوندر دیوب
اشکیت ایلله تمحیل
ایندی و دیدی که
ازنه من فیک الماراة
خاطر فاره خطور
بدرکه همره ازاله
ایچون اولسه مرارتقی
ازاله ایدم معناسنه
اولور ایدی فتأمل
(منه)

حدی تجاوز ایله که سنی رمی ایتمه لر و حالا و تنده دخی حدی تجاوز ایله که سنی بلع
اتمونلر ایکی حالده توسط ایله دیه جک برده ضرب اولور و عقیه اول نسنه در که
ولد تو لدایت کده بطنندن چیقار لز و جتی سیاه طوقال کی اولور و فی المثل احرص
من کلب علی عقی و هل عقیتم صیکم دیر لر چو چوغک عقیده سنی اسقاط ایچون بال
ایچر دیکرمی معناسنه و تقول فلان له عقیان و لاشی من عقیان یعنی ایکی ولدی واردر
و فقیردر معناسنه (القاء بیفکند اورا) آنی بیر اقدی (وشی لقی چیز افکنده) بر اقلش نسنه
(والقی علیه کذا انداخت بروی چنین چیزا) شویله نسنه بی آنک اوزرینه بر اقدی القی علیه
جروته کی (القی الیه الامر با او گذاشت کار را) ایشی ا کاتقویض ابتدی که اکا سپارس
اتدی تعبیر اولور (انقی الثوب پاک کرد جامه را) جامه بی پاک اتدی و انقی البیور دیر لر دوه
سموز اولوب کو کلر نده ایلیک چوق اولسه فرادیدی که تقوه ایلیکلی کوك و نقی کوكک
ایلیکی و سموز اولمقدن ناشی کوزده اولان یا غدره (ابکاه بگریانید اورا) انی اغلاتدی
و بکأت چوق اغلاغان کسنه و فی المثل ایکی من الیتیم و فی مثل آخر لاتعلم الیتیم بکاه (اذکی
النار بفر و خت آتش را) آتشی علولندردی (اشکاه بکله اوردش) آنی شکوایه کتوردی
یعنی شکایت اندردی و دخی اشکاه دیر لر شکایتی ازاله اتدی معناسنه . ل (الی بالله
سو کند خور د بخدا) حضرت الله عین اتدی (وهی الی لیه سو کند) عین حلف معناسنه
(آلی من امرأته ایلا کرد از زنش یعنی سو کند خورده که چهار ماه نزدیک بوی نباشم)
خاتونسه ایلا اتدی یعنی عین اتدی که درت آی اکا یقین اولیه دیو (ابلاه الله بلاء
بیاز مودش خدا باز مودن نیکو) حضرت الله انی امتحان اتدی ایو امتحان ایله مثلا
نعمت احسان اتدی شکر ایدرمی دیو و بلاء سبی ایله ابتلا بودر که اکاشدت و یردی
صبر ایدرمی دیو یقال الله یلی و بولی (ابی فی القتال مهادنکی کرد در کارزار) جنگده
مردانه لک ایدوب هنر کوستردی (ابلاه عذر اعذر نیکو آورد بدو) اکاعذر بلیغ کتوردی
مصنف اساسه دیدی که ابلتیه عذرا دیر لر عذری اول وجه اوزره بیان اتدی که اندن
صکوه لوم اولتماز معناسنه و حقیقی جعلته بالیا لعذری دیمکدر یعنی عذر مدن انی
خبردار و کهنه عالم اتم ابلتیه عینا دخی بو معنادن مأخوذ در یعنی عین ایدوب
انی تطیب و حقیقت حاله مطلع اتم و ابلی فی الحرب دخی بو معنایه مبنی در یعنی
جنگده شو وجه اظهار جلادت و اجراء جرأت اتدی که خالق آنک جرئتیی تجربه
ایدوب مرتبه شجاعتنه عالم اولدیر (ابی الثوب کهنه کرد جامه را) ثوبی اسکندی
(اجلاهم عن منازلهم بیرون کرد ایشان را از جایهای شان) آنلری منزل لرندن طشره اتدی که
سوردی چیقاردی تعبیر اولور که متعدی در (اجلوا بانفسهم خود بیرون شد

(ندا)

و فی المثل امریکانک
لا امرضحکاتک سات
عربدن بر فزک هم
خاله لری و هم غم لری
وار ایدی حاله لر
بنت خاله لرینه
وارد قدده خاله لری
لطیفه معامله ایدوب
مقتضای طبی اوزره
حرکت ایتمکله انحرک
ابدول ایدی لکن
عده لرینک خانه لرینه
وارد قدده مشرق اوزره
حرکت ایقبوب اکا
بند و نفع ایتمکله
اعسله در لر ایدی
مزبوره بو حاله پدربنه
نقل ایدوب پدربنی
بو مثل ایراد ابتدی
یعنی سنی انحرک
ابدول کلامی قبول
ایله پس الزم امرهم
تقدیرنده اولور
(منه)
مخفی اولیه که سرور
مفرط مکی اولور
غم مفرط مخمک
اولدینی کی قالوا
ومن الفرح ما یقتل
صاحبه و شرالشدايد
ما یضخک قال بیت
و کنت ابکی فریر لاین
من فرح . فلان من
عجب لی ضحک
مکروب (منه)

نداز جایهای خود) کندولری منزل لرندن طشره چقیدیلر که ترک دیار اتدیلر تعبیر اولور
که لازمدر و اول قوم که بر نسنه اوزرینه تجمع و تحدیق نظر ایتمشیر ایکن بالجمله
آچیلوب طاعله لر اجلوا عنه دیر لر یقال اجلوا عن قتل و فی المثل انا ابن جلا یعنی
بن عیاری معلوم و امری واضع کسنه نک اوغلی بم رجل مشهور ایچون ضرب اولور
(اخلی المنزل خالی کرد جای را) منزلی خالی اتدی و خلا خشیش معناسنه اولغله
اخلیت الدابة دیر لر اکا خشیشی علف اتم معناسنه و دخی بقا ایله دعا مقامنده
لا اخلی الله مکانک دیر لر و اخلی الفرس اللجام اغزینه لجام وضع اتدی معناسنه
اولدینی لجای خشیش معناسنه اولان خلایه تشبیه طریقیله در مخفی اولمده که میدانی
بجمع ده اخل الیک ذئب ازل مثلنده دیدی که اخل لفظی کن خالی معناسنه در زیر اخلیت
خلوت معناسنه لازم استعمال اولور اخلیت غیریده متعدی اولدینی کی پس اخل
ضاما الیک امرک و شانک قوه سنده اولور یعنی کندو کی محافظه ایله و حال و شانکی
اهتمام ایله مقید اول زیر اذئب ازل حاضر در ۹ زیر اسریر الحولدر (ادلی الدولو فی البئر
فرو گذاشت دلورا در چاه) قوغدی قویه صارقتدی و دلوت الدولو دیر لر قوغدی
قیودن چیقارسه و فی المثل القی دلوک فی الدلاء کسبه ترغیب مقامنده ضرب اولور
بیت و لیس الرزق بأتی بالتمنی . و لکن القی دلوک فی الدلاء تجیشک بلمایو ما یوما تجیشک
بحمته و قلیل ماه (ادلی بالحجة حجت آورد) حجت کتوردی و فی الأساس ادلی بحقه و حجه
ای احضرها (ادلی بالقرا بة پیدا کرد خویش را) قرابتی بیان و اظهار اتدی قال المطرزی
فلان بدلی الی المیت بد کرای متصل و قال الجوهری و هو بدلی بر خدای عت بها و دخی ادلی
بمال فلان الی الحکام دیر لر عرض اتدی معناسنه (اسلاندوه بیرون کرد) غمی ازاله اتدی
(اشلی الکلب بخواند سک را) کلبی چاغردی و دخی اشلیت الشاة و الناقة دیر لر صاغق ایچون
قویونی و دوه بی آد لری ایله چاغرسه (اصلاه بالنار بسوزانیدش با آتش) آنی آتش ایله یاقدی
وصلاه مدو قصر ایله نار معناسنه در وصلا کسر ایله شوا یعنی پریان دیمکدر (اعلاه بلند
کردانیدش) آنی ترفیع یعنی یوکسک اتدی و اعلی الله کعبه دیر لر حضرت الله آنی فضل
و کالده اقراندن ممتاز اتدی معناسنه (اعلامن الوسادة دور شد از بالش) بصدقدن اوزاق
اولدی اوعل عنی دیر لر یا تمدن بعید اول که یا نعه کله تعبیر اولور (اغلی السعر کران کرد
نرخ را) نرخی آغیر ایتدی بهالی اتدی تعبیر اولور (اغلی القدر بخوشانید دیک را)
چوملکی قانیندی (افلی ببحرا رفت) بحر ایه چیقیدی (املی علیه الکتاب املا کرد بروی
نامه را) آنک اوزرینه کتابی املا اتدی که یازدی امل دخی بو معنایه در (املی الله فی العمر
مهلت داد خدا اورا در عمر) حضرت الله اکا عمر ده مهلت و یردی امهل معناسنه مطرزی

۹ اول ذیدر که
با جاقدریشک اتی
اولیه که بعایت مربع
المشی در ایام موت
مربع الحولدر دیو
تنبیه مقامنده ضرب
اولور (منه)
قال الله عالی و تدلوا
بهالی الحکام مراد
رشوتدر قاله الجوهری
(منه)
و کلبی صیده چاغرسه
اشلی الکلب علی لعید
وصیده اغرا و ترغیب
ایشه آمدت و او مدت
الکلب بالصید دیر لر
(منه)

دیدنی که ترکیب مذکور سه و طول و دالت ایدر لهذا ارض واسعه مالدیر لر و اعلیت
البعیر فی قیده دیر لر دوه نك آياغتك باغی توسیع ایدم معناسند و املت للکافرین قولی اهلتم
معناسند معنای مذکور دن مأخوذ در ابن الانباری ملاءة ۷ و ملوۀ دن مأخوذ در
زماندن مدة معناسند دیدنی م (احی الحیدرة بفسانید آهن را) دموری قیزدیدی (احی
علیه المیسیم بروی نهاد آهن داغ تفسید را) آنک اوزینه قودی قیزمش داغ دمورینی که
داغ لادی تعبیر اولنور ودخی اجیت المکان دیر لر بر مکانی حی اتسه یعنی جایه ایدوب
قوریتسه و حیث المکان مکانه کسنه لری وارمقن منع اندم معناسند در که جایه دن
مأخوذ در واحی من بحیر الجراد مثلی بو معنایه مینی در ابن الاعرابی روایت اندی که
مدلج بن سوبد الطائی بر کون خیمه سنده تنها اوتور مش ایدی طی دن برجاعت تو بره
وهکبد لریله خیمه نك اطرافنه کلدیلر مدلج دیدنی که ندایش ایچون کلدیکز و بو ظرف لر ندر
جواب و بر دیلر که بو اطرافنه چکر که نزول آتش آنی صیده کلدیک مدلج دخی آتیه
بینوب مزراقنی الله آلدی و مین ایتدی که چکر که جاعتی بنم جواریمه نزول ایتد کلرن
کوردیکز اکر ایچلرن دن برینه هر کیم تعرض ایدرسه قتل ایدرم چکر کلدی جایه
ایدوب شمس حرارتی ظهور ایدنجه اصلا کسنه به تعرض اندرم دی چون حرارت
ظهور ایتدی چکر کلدی اوچوب کتدیلر مدلج دیدنی که چکر کلدی بنم جوارمدن
کتدیلر سز یلور سز شمد نصکره مانع اولم مراد ایدن صید اتسون (ادماه خون آلود
کردش) آنی قان ایله آلوده اندی که قاناتدی تعبیر اولنور (ارمی افزون شد) زیاده اولدی
ارمیت علی السنین دیر لر التمش باشی کچدم معناسند ودخی رماء ریامعناسند اولمغه ارمی
دیر لر ربا و یردی معناسند اربی کبی ودخی ارماه عن فرسه یر لر و وروب آت اوزرندن
زمینه دوشور سه و رماء رانک کسریله رامی نك مصدری در اوق آتشمق معناسند
وفی المثل قبل الرماء تلاء الکناین یعنی اوق آتشمق شروع دن اول تیر کسری اوق ایله
طولدر مق کرک وقوع دن اول برایشک تدارکی لازم در دیه جک یرده ضرب اولنور
من حیث المضرب قبل الرمی یراش السهم مثله موافق در بیست علاج واحد پیش از
وقوع باید کرد (اسماء بلند کرد اورا) آنی یوکسک اندی (اسماء بکذا نام زد کرد اراچنین
نام) کاشوبله اسم ایله تسمیه ایتدی (اعنی الله عینه کور کرد انا خدا چشم اورا) حضرت الله
آنک کوزینی کور اتسون (اصمی الصید شکار دیده رابکشت) کور بنور صیدی قتل اندی
وفی الصحاح اصمیت الصیدای ریمه وانت تراه وفی الحدیث کل ما اصمیت ودع ما نعت
وصمی الصید دیر لر صید صائدک کوزی اوکنده هلاک اولسد (اعنی الله ماله بیفزود خدا
خواست اورا) حضرت الله آنک مالی زیاده اندی یعنی آرایکن چوق اندی ودخی

۷ معیده حرکات
ثلاثه لغتدور (منه)
وفی المثل حی فحاش
مرجه غضب شدید
ایله غضب ایتدی
دیه جک بود ضرب
اولمور (منه)

انمی الصید دیر لر کور نیمان صیدی قتل اتسه من (انمی علیه ستایش کرد بروی) آنی شامو مدح
ایتدی و هو الثناء ستایش مدح ایتک ودخی انمی دیر لر اولک دیشلر نك برینی القاتسه (انمی
علیه فحش گفت بروی) اکا فحش سوبلدی ودخی انمی علیه الدهر دیر لر شده ایدوحن
اصابتیله هلاک اتسه واخیت علیه دیر لر افسدت معناسند (ادناه منه نزدیک کرد بوی) اکا
قرب ایتدی آنی ودخی ادنی الناقه دیر لر طوغور مدسی قریب اولسه وفلان فی دنیا
دانیه دیر لر مترفعه اولوب مراد ایتدیکنه یقیندن الی یتشور معناسند وفی المثل ادنی جارك
فازجر یعنی قریب اولان جاریکی سوق ایله صکره بعید اولان جاریکی اقرب اولان
مهمی تقدیم ایله امر مقامنده ضرب اولنور (اضناه المرض کران کرد اورا بیماری) خسته نك
انی آغیر ایتدی یعنی حرکت قدرت قومدی و هو ضن دیر لر یعنی آنک بر مرضی وارد که
کاهی افاقت بولدم ظن ایدر فی الحال ینه خسته اولور عند مرده اولان عامد نسخده
لاغر کرد اورا واقع اولدی انشاء عبارتندن سهو اولنق ملاحظه اولنور باخصوص
اساسده تقول هو بین سفر ینضیه و مرض ینضیه دیدنی (اغناء فروتن کرد اید اورا)
انی ذلیل ایتدی ودخی اعنت الارض دیر لر ار ضنده اوت بتسه (اغناه توانکر کرد ایدش)
انی دلتو ایتدی (اغنی عنه کفایت کرد اوزی) آندن کفایت ایتدی که آنک یرینی طوتدی
واکا حاجت قالدی تعبیر اولنور و اندن حاصل اوله جق نفع یوندن دخی حاصل اولور
وهو القناء کفایت غنا غنک قحی ومدایله نفع و کسری ومدایله تقنی وغنی قصر ایله
یسار یعنی دواتلو و بی نیاز اولمق معناسند در وفی المثل اغنی عنه من التفد عن الرفقة تفد عنق
الارض دیدنکاری جانور در که فارسیده سید کوش و ترکیده قره قولق دیر لر و رفته
صمائک اوافاغی معناسند در و قره قولق صمان یز بلکه ات اکل ایدوب من کل الوجوه
صماندن مستغنی در (اقناء سپری کرد اورا) انی اغنا ایتدی که تو کتدی تعبیر اولنور (اقناه
توانکر کرد اورا) انی غنی ایتدی بعض نسخده (سرمایه داد اورا) ایله تفسیر اولندی قنوه
وقنوه وقنه و قنایان اول مالدر که صاحبی آنی کندی نفسی ایچون حفظ ایدر
تجارت ایچون دکل بقال اغناه الله واقناه ای اولاه القنا والقنا وقنی رضا معناسند در
یقال اقناه ای رضاه (امنی منی افکنده منی) براقدی یعنی انزال اولدی ودخی امنی دیر لر
منایه داخل اولسه ه (ایها الیت تهی کرد خانه را) اوی بوشالتدی وایهی الاناء
دیر لر ایچنده اولان نسنه بی دوکدی معناسند (اجهت السماء بی ابر شد آسمان) آسمان
بولوتسز اولدی واجهی الیت دیر لر سقی اولسه ابو عبیده کتاب الغنم ده دیدنی که
السنة حیوانات دن روایت ایتدکری اراجف دن در که کچی به دیدلر که قیش کلدی سنک
حالك نجه اولور کچی دیدنی که یاوبلی ذنب الوی واست جهوی یعنی طوبراق باشمه
شوبله اگری قوروق و شوبله آچیق در (ارهی الشی پاینده کرد حیز را) نسنه بی دائم

زوزقی الاضناء لاغر
کردن دیدنی (منه)

آندی (الهء عن الشئ غافل کردش از چیز) نسنه دن آتی غافل آندی ودخی الهیت
الرحی دیر لر دکر منک آغزینده لهوه ٧ قوسه (اقهی عن الطعام پرهیز کرد از خورش)
طعامدن پرهیز و نفسنی آندن کف آندی (اقهم عن الطعام پرهیز کرد از خورش)
دخی بو معنایه در (انهی الیه القول رسانید بوی سخن را) سوزی اکایتش دردی

﴿ المعتل الفاء واللام ﴾

(اوجیت الدابة سوده کردم ناخن ستور را) دابه نك طرناغنی آشنردم واول دابهیه
وجیته دیر لر ودخی اوجیته غنی دیر لر اتی تبعید ایدوب یاغدن طرد ایدم معناسنه (اوحی
الله الی النبی صلی الله علیه وسلم وحی فرستاد خدا پیغمبر علیه السلام را) حضرت الله تعالی
پیغمبره وحی کوندردی ودخی اوحی الهام آندی ونهانی سوز سوبلیدی و یازدی
واشارت آندی معنایینه کلورده (ایدیت علی الرجل منت نهادم بر مرد) رجل اوزرینه
منت قودوم یعنی احسان ایدم که بندن نمون اولدی وهوالید منت نعمت واحسان
جوهری دیدی که جچی بدی کلور عصی کبی لکن توالی کسرات اولغله دالی مفتوح
ایتدیلر ضمی دخی افت دراید دخی کلور (اودی هلاک شد) هلاک اولدی وهلاک اولان
نسنه مود دیر لر هر (اوری النار من الزند آتش بیرون کرد از آتش زند) چقماقندن آتش
چقماقردی عامه کتب لغت ده وری چقماقندن آتش چقماق و ایراء چقماقندن آتش
چقماق مق معناسنه تفسیر اولندی پس عبارتین مذکور تینک مالی بر معنایه راجع او اور
وهل عندک رید دیر لر یا نکه آتش طونه جق شی واری قاووپنه مثله معناسنه ودخی
وری اول جراحت در که انسانک چوقنی افساد ایدوب ایرین قوصار و فی المثل وریا
یقطع العظام بریابد دعا مقامنده ضرب اولنوردهس (اوسی رأیه بسترده سرش را) باشی
تراش آندی ش (اوشی الفرس سخت بدواید اسب را بتازیانه) آتی زیاده قوش دردی
قامچی ایله که آت قدرتی مرتبه سنی اجر او اظهار آندی ص (اوصی الامیر بالرجل اندرز
کرد امیر مرد را) امیر رجله نصیحت ایدوب بر نسنه فرمان آندی (اوصی له بالثلث وصیت
کرد برای اوسدیک خواستد را) مالنک ثلثی اکا وصیت آندی (اوصی الیه فی ماله وصی
نهادش در خواسته خود) انی ماله وصی نصب آندی وهی الوصیه معروفدر وصایا
ج ووصی نك مصدری وصایه در واول کسرو قهله ع (اوعی المتاع در بار دان نهاد
آخریان را) متاعی متاع وضع اولنه جق ظرفه وضع آندی (اوعی الشئ فی قلبه در گرفت
چیز را در دلش) نسنه دینی قلبنده طوندی یعنی حفظ و از بر آندی هف (اوقی له بالعهد
وفاداشت از بهر اوزنهار را) آنک ایچون عهده وفاتندی (اوقی علیه دیده ورشد بروی)
مطلع اولدی اکامثلا بر یوکک یره چیقوب التنده اولان نسنه کورسه بو عبارتی

٧ الهوة بالذکی
دانه معناسنه در

اندر وصیت و نصیحت
کردن (حاقی) را
ضیاب دل اندر
زکونه کردست کزین
سواد بترس از
حوادث سودا
وفی التناج الا بصاء
اندر ز کردن و روزنی
اندر ز کردن و فر
مودن دیدی (منه)
مطولانده اشرف
علیه ایله تفسیر
ومصادر روزنی ده
الابقاء بالامدن ابه
ترجه اولند دینی
بو معنایی مؤید در
(منه)

(تکلم)

تکلم ایدر لر ودخی اوفی حقه دیر لر حقی تماماً ویردی معناسنه قال اکثم بن صنفی (الوفاء
من الله بکان) یعنی وفاتک حضرت الله عندنده وقع و منزلتی وارد و وفاتک مدحی حقه
ضرب اولنور مثلدره (اوکی السقاء بیست سرمشک) طولومک آغزینی باغلادی واول
باغه وکاء دیر لر و فی المثل یداک اوکنا و فوک نفخ بر کسنه دریا جزیره لرندن بر جزیره یه
دوشدی ودریادن عبور ملاحظه سیله بر طولومی اوفوروب آغزینی باغلادی لکن
محکم ایده مدی و بیله باغلیوب کندوبی دریایه القا آندی طولومک ریجی چیقوب
مزبور غرق اوله جق و قنده بر کسنه دن استغاثه ایتدکده اول کسنه بو مثل ایراد آندی
اول کسنه حقه ضربه اولور که کندونک هلاک کنه مؤدی اوله جق ایش ایشلیده وفلان وکاء
دیر لر بخیل معناسنه وفلان کسنه دن برشی طلب ایدم ویرمدی دیه جک یرده سألته فاوکاء
علی سیر لر بخیل معناسنه واولک علی فیک سکوت ایله امر مقامنده ذکر اولنور و فی الحدیث
انه کان یوکی بین الصفا والمروة بیهقی و مصنف دیدیلر که یوکی لفظندن مراد صفا و مروه
میانی سعی ایله طولودور ویرایدی سقایه طولدر دقلری کبی یا خود صفا و مروه میاننده
سکوت ایدر ایددی کویا آغزینه وکاء وضع آندی هل (اولاه احساناً دادش نیکویی) اکا
احسان ویردی ودخی اولیته ایاه دیر لر آتی اکا قریب ایدم معناسنه اذیته کبی م (اومی
ایله اشارت کرد بوی) اکا اشارت آندی ن (اونی دابنه سست کرد ستورش را) دابه سنی
ضعیف آندی که بوردی تعبیر اولنور واول دابهیه واینه دیر لر ه (اوهاه سست کردانید
اورا) آتی ضعف ایددی ووهی یر تلمق و یر تلمق ایله ترجمه اولنشیدی اکا مراجعت ایدلر

﴿ المعتل العين واللام ﴾

ه آ (آواه در پناه خود کردش) کند و جایه سنده آندی تقول اللهم آونی الی ظل کرمک
وعفوک و فی المثل آوی الی رکن بلا قواعد چوق سوزلی والندن ایش کز کسنه یه التجا بندن
کسنه حقه ضربه اولنور و تقول وجدنی یتیم آوی واشترنی وانا بخل من آوی هت
(اوی المال هلاک کرد خواستد را) مالی هلاک آندی هت (اوی بالمكان مقیم شد در جای)
مکانده مقیم اولدی و متعدی دخی استمال اولنور اقامت ایتدردی معناسنه و بر کسنه یه نزول
اتسدر اکا ابو مثنوی وام مثنوی دیر لر و ثوی ضیف معناسنه در ه (ادواه سخت بیمار
کردش) زیاده خسته آندی انی ن (اذوی البقل یر مرده کرد گیاه را) اونی صولد ووردی ه
(ارواه من الماء سیر کردش از آب) انی صودن طوی ووردی هش (اشوی الصيد جای کشتن خطا
کرد شکار را) شکارک هلاک اوله جق موضعی خطا ایددی که اوله جک یرینه و ورمدی
تعبیر اولنور (وهو الشوی دست و پای شکار) شکارک رمی اولند قنده هلاک اولیه جق
موضعی ایکی الی وایکی ایغی در واشوی اللحم لنفسه دیر لر کندو ایچون اتی پریان اتسه
واشویت اصحابی دیر لر اصحابنه پریان اطعام اتسه ودخی اشوی من عشاءه دیر لر اخشام

وقتی اکل ایندیکی طعامدن بقیه سیره ابقا اتسه شوی شی حقیر معناسنه در وشویه
هلاک اولان قومک بقیه سنه دیر لر ض اضوی دابنه نزار کرد ستورش را) دابه سنی
ضعیف و آریق اتدی ودخی اضوت المرأة دیر لر خاتون ضعیف ولد طوغور سه غ (اغواه
کراه کردش) انی بولدن آزدردی مق (اقوی المسافر بی توشه ماندرا مرو) مسافر آزیق سر
قالدی که ز خیره سی دو کندی تعبیر اولندی (اقوت الدار خراب شد سرای) سرای خراب
اولدی و بعض نسخه ده خالی شد و اقع اولدی یعنی سرای اهلندن خالی اولدی کتب معتبره به
موافق اولان بو معنادر (اقوی الشاعر اقوی کرد شاعر در شعر) شاعر شعر نده اقوی اتدی
اقوی اندن عبارتدر که شاعر شعر نیک حرف روبرینک حرکتی مختلف ایراد ایلیه
قافیه نیک بری مفتوح بری مکسور اولق کبی ودخی اقوی بیابانه داخل اولدی معناسنه
کلور هل الوی به بر بودش) قایدی آتی و فی المثل الوی به العقاب من حیث المضرب
طار به العنقا ملنه موافق در یعنی بر کسنه غیت بعیده ایله غائب اولسه ضرب اولنور
ودخی (الوت الناقة بذنبها) دیر لر قوبروغنی تحریک ایلسه ودخی الوی بیده دیر لر الی ایله
اشارت اتسه و فی المثل (تجدنه الوی بعید المستر) الوی خصمه زیاده لجوج اولان کسنه در
و مستمر انقیاد معناسنه در یعنی اول کسنه بی شو وجهله بولور سن که خصمندن آیرلر
و هیچ بر فرد آکا قادر و غالب اولر لجوج و غدار اولان کسنه حقنده ضرب اولنور
ودخی الوی الامیرله لواء دیر لر امیر بر کسندیه بیراق عقد ایلسه ودخی الوی بهم الدهر
دهر انلری تجیز اتدی معناسنه در ه (اهوی الله المؤتفکة نکون سار کرد خداده های
قوم لوطرا) حضرت الله تعالی لوط قومنک قریه لرینی باشی اشاغی ایتدی که ترس
چو یردی تعبیر اولنور قال الله والمؤتفکة اهوی (اهوی بیده الی الشیء دست فراز کرد
بجیز برای کوفتن) اخذ ایتیمکی چون الینی بر نسنده اوز اتدی ودخی اهوی بالشیء دیر لر
بر نسنده اشارت اتسه

﴿ المعتل العین واللام ﴾

و کلاهما یاء (احیاء الله زنده کرد انیدش خدا) حضرت الله اکاحیات و یردی که یردی
اتدی (احی الرجل الموات عمارت کرد مرد زمین مرده را) خراب اولمش ار ضی ر جل
معمور اتدی (احی الیلة زنده داشت شب را) کیمجی احیا اتدی یعنی صباحه دک او یومدی
ودخی احی القوم دیر لر حیا یعنی خصب ده اولسه لر ودخی بر قومک مواشینک
احوالی نظام اوزره اولسه احی القوم و اگر کند لولرک احوالی متظم اولسه حی القوم
دیر لر و ناقه نیک ولدی حیوته اولسه احیت الناقة دیر لر و ولدی اکثر یا هلاک اولمین
ناقه به حی دیر لر و محیه دیر لر ودخی احیت النار دیر لر آتشی او فوردم یانسون ایچون

(معناسنه)

معناسنه و فی المثل احی من ضب که طویل الدماء اولدیغی بوندن اقدم بیان اولندی ع
اعیاء المشی مانده کرد اورا رفتن) یوریک انی یور ولندی (اعیاء الامر عاجز کردش کار)
ایش آنی عاجز اتدی (اعی علیه الشیء بسته شد بروی چین) نسنه اکا باغلندی یعنی تحصیلنه
قادر اولدی (وداء عیاء دردی درمان) علاجی اولمین علت که طیبیلر آنک علاجندن
عاجز اوله لر و فی المثل عی بالاسناف سنساف دوه نیک کو کسنه باغلا دقلری قولان در
بر کسنه سنساف دوه نیک کو کسنه باغلامق خصوصنده حیران اولوب بو مثلی ایراد اتدیلر
ایشنده مقیر اولان کسنه حقنده ضرب اولنور و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

﴿ باب فعل یفعل تفعیلا و تفعلة ﴾

ه (ابراه یزار کردش) آنک ذمتی بری اتدی اساسده دیدی که ابرأت الرجل دیر لر
اوز رنده اولان حقمندن بری ایتدم و برأته آنک بری اولدیغی تصحیح ایتدم معناسنه در
کویا ذمتی بری اولدیغی تصدیق ایتدی (جراه علیه دیر لر کردش بروی) آنی فلان نسنه
اوز رینه تشجیع ایتدی یعنی جرأت و یردی و فی المثل اجرأ من قسورة و اجرأ من ذی لبد
و اجرأ من اسامة که مراد اسد در (جزاه لخت لخت کرد اورا) آنی پاره پاره و جزء جزء ایلدی
و اول نسنده مجزء دیر لر مبعض معناسنه (جلاء الابل عن الماء بازداشت شتران را از آب)
دوه لر ی صودن کیرود و ندردی (جاریه نجباء کنیزک پرده کی) مستوره اولان جاریه خبا
اول ایکی یا اوچ دیر کلی چادر در که دوه یا قویون یو کندن یا پیلش اوله واکر اوچ
دیر کدن زیاده اولسه اکایت تسمیه ایدر لر کویا اول جایه خباده محبوس اولمغله نجباء دیر لر
صکره هر مستوره جاریه ده استعمال اولندی (خطأ بخطانست کرد اورا) آنی خطایه
نسبت ایتدی فلان کسنه شو کلامده خطا ایتدی دیمک کبی (عبالجیش آماده کرد لشکرا)
عسکری مهیا و حاضر ایتدی و تعبئة تهیئة معناسنه در عبأت الطیب دیر لر یا یوب مهیا اتسه
(لجأ الی بیع الدار بی چاره کرد اورا بفروختن خانه) انی خانه سنی بیع ایتیمکه مضطر ایتدی
یعنی انی شول مرتبه تضییق ایتدی که بالآخره خانه سنی فروخت ایتدردی تلجئة دن
مأخوذ در اکراه معناسنه یقال لجئته ای احوجه واضطرته ودخی لجأ ماله تلجئة دیر لر
مالنی وارثلر نیک بعضنه و یروب بعضنه و بر مسده مطرزی دیدی که کویا مالنی وارثک بعضنه
تصدق ایدر مع هذا وارثدر (نبأ الامر بالامر آگاه کردش بکار) ایشی اکا اخبار
و اعلام ایتدی (نشئ فی الخلیة پرورده شد در پیرایه) زب و زب پرورده اولدی ناز
و نغم ایله بو یودی دیدک لری کبی نشأت فی بلد کذا دیر لر بن فلان شهرده رتبه شبابه
بالغ اولدم معناسنه قال الله تعالی (أومن ینشی فی الخلیة علی قراءة لخم مهرا
کوشت نیک پخته) زیاده بشمشات (وهراه الطایخ آشچی اتی مهرا بیشردی معناسنه در

معنی مستغنی ده
عمل مذکور دیغه
نام حاکم ابله معروف
برخاوند نسبت ایتدی
و دیدی که دغه نیک
بر طفلی و ار ابدی اکث
او فانه طفل او یوم
ایدی بر کوب طفاک
باشنده ترکیده ییقلدق
تعبیر اولنان مه ضی
کوروب یحاق ابله
یا زوب چیقاردی
نه ایچون ایتدک
دیدک لرنده باشنده
اولان جراحی اخراج
ایتدم شدی راحت
ایل او یور دیدی
(مته)

مد (ادبه فرهنگ آموخت اورا) اکادب او کردی که تأدیب ایندی تعبیر اول نور (البهم کرد کرد ایشان را) انتری جمع ایندی مطولاتن مستفاد اولان بودر که البجمع و تألب تجمع معناسنه والبا علیه فلان کسنه نك اوزرینه غیری کسنه لری تحریر ایندی معناسنه اوله پس البهم انتری بر کسنه نك اوزرینه بیفتاق و او شوقی ایندی معناسنه اولور و فی الاساس صاروا علیه الباء واحدا ای اجتماعوا علی عداوته (انبه سرزنش کرد اورا) انی لوم ایندی یقال کم انبوه وادبوه و عوتب فیه امد و ابوه مصنف نوابغه دیدی که من لم یقومه التأنیب لم یقومه التأدیب (تربه خاك آلود کرد اورا) آتی طور اراق ایله آلوده اندی و ترب الکتاب دیرلر مکتوب اوزرینه طور اراق سپسه (تربه نیک سرزنش کردش) زیاده لوم ایندی آتی قال بیت فغفوت عنهم عفو غیر مترتب و ترکتم بعقاب یوم سرمده اصمعی دیدی که ترب علیه و عرب علیه ایشلدو کی ایشی بوزینه قارشو تقبیح اندی معناسنده (ثقب الدر سورخ کرد مروارید را) انجوی دلدی و دخی ثقب النار دیرلر آتشی علولندرسه (جربه بیازمود اورا) آتی تجربه اندی که صینادی تعبیر اولنوم و فی المثل جربی ثقلیه یعنی آتی تجربه ایله که برامزانی معلومك اولدقده البداء بغض ایدرسن من حیث المضرب اخبر ثقله مثله موافق در (جلب علی فرسه بانك زدر اسبش) صحیح و وردی آینه رها ن آتارندن برینه صاحبی بر غیری کسنه بی از کاب ایدوب آتار غایته قریب اولدقده مزبور آتک صاحبی بر موضعه طوروب آینه صحیح صاعقه مثال ایدر که سائرله سبقت ایله رها نده اجرا اولنان خدعه لردن بری بودر (جنبه الشر دور کرد از وی بدی را) شری آندن بعید و دفع اندی (حربه بخشم آورد اورا) آتی غضبه کتوردی و دخی حرب السنان دیرلر مزراق کسکین اندی معناسنه ذربه کبی (حصب المسجد سنك ریزه کسترانید مسجد را) مسجد چاقل طاشی دوشه دی و مناده جره جمع اولان موضعه محصب دیرلر (خربه ویران کرد اورا) آتی خراب اندی و هو الخراب ویران معروفدر (خضب البنان رنگ داد انکشتان را) پارمقاری بو یادی خضب دخی بو معنایه در بیقی دیدی که تشدید مبالغه ایچون یا خود خضاب اتمک میان خلقده شایع و فاش اولدقده مبنی در (در به خو کردانید اورا) اکا معناد اندی ۷ آتی که او کردی تعبیر اول نور در بت البازی علی الصید دیرلر شاهیند شکار آلمق تعلیم اتمه ضریره معناسنه و رجل مدرب و مدرب ای مجرب و مجرب (ذربه تیز کرد اورا) آتی کسکین اندی حدد و حرب معناسنه و اول نسنه ذرب و مدرب دیرلر بعضیلر دیدیلر که تدریب سیف و سنان مثللو شیرلی زهر ایله صیو ارمق

(معناسنده در)

۷ و فی المثل التجارب لیست لها والمراعاة فی زیارة حضرت عمر رضی الله عنه دیری که علام اون درت یاشنده بالغ اولوب بکری یاشنده قالی تمام اولور عقل کامل اولور بکری یاشنده لکن تجارب ایچون حسد معین و غایت و نهایت یوقدر (منه) ۷ در به دن ماخوذ در عادت و خوی معناد سنه و در به اکا معناد اولدی معناسنه (منه)

۷ و فی المثل درب انیهم بازم رم آندن عبا رندر که مواشی اخر ایله عاجلرک یاشندن ورق اخذ ایلیه یعنی مواشی بی رعبه معناد ایله بر کسنه به اولاد بکی تر به به مؤدب اولسون دیه جنک بوده ضرب اول نور (منه)

معناسنده در زیرا ذراب سم دیعکدر و ذرب اللسان حدید اللسان کبی در (ذهب المنطقة زرانندود کرد کربند را) قوشاغه التون یالدر اندی و اول قوشاغه مذهب و مذهب دیرلر و مذاهب التون ایله تزین اولنمش پرده لردر (رتب الاشیاء از بی یکدیگر کرد چیزهارا) نسنه لری بری برینک ایدر نجه اندی یعنی هر نسنه کنند و مرتبه سنه وضع اندی که ترتیب اندی تعبیر اول نور و رتب الطالایع فی المراقب کما رتب الاشیاء فی المراتب (رجب الشجر ستون نهاد بروی تانشکند از بسیاری بار) میوه اغاجنه درك قودی میوه سی چوق اولغله قیرلسون ایچون و دخی رجبه دیرلر تعظیم اندی معناسنه (رجب به مرحبا گفت اورا) اکا مرحبا دیو دعا اندی (رغبه فی الشیء بر غبت آوردش در چیز) آتی رغبته کتوردی نسنده یعنی نسنه تر غیب اندی (رکب السنان فی الریح استوار کرد آهن نیزه در نیزه) مزراق دمو رینی مزراقه محکم کچوردی ترکیب بر شینی برینه یرلشدر مکدن عبارتدر و اول شینه مرکب و ترکیب دخی دیرلر و دخی مرکب اصل معناسنه کلور تقول هو کریم المركب ای کریم اصله فی قومه و فارس مرکب دیرلر اول کسنه به که آخر کسنه اکا عاریه بر آت ویرر شو وجه اوزره که آنکله غزایه کیدوب اصابت اندیکی غنیمتک بعضنی کندو آله و بعضنی آت صاحبه ویرر (رهبه تبرسانید اورا) آتی قور قوتدی و فی المثل (رهباک خیر من رغباک) رالرک قحله لریله و ضمه لریله دخی روایت اولندی میدانی دیدی که ضمه قحدهن اولی در زیرا قحله اولدقده مدود اولور رغی و رغبه نعمی و نعماء و بؤسی و بؤساء دیرلر یعنی آتک سندن خوف اتمی سکا محبت اتمه سندن خیردر بعضیلر دیدیلر که سکا سندن خوف لردن ویرمه لری سنك آنله رغبت اتمک کدن ویرمه لردن خیردر رهوت خیرمن رجوت مثلی دخی بو معنایه قریبدر (سرب الخلیل کله کله فرستاد لشکر را) عسکری بولوک بولوک کوندردی و دخی سرب القریه دیرلر قریه نك تیکش یرلری ایصالنسن ایچون صو طولدورسه (شذب النخلة خشاده کرد درخت خرمارا) خرما آغاجنک زاندا اولان شاخلرین کسیدی و اول شاخله شذب دیرلر (شرب فی ماله تصرف کرد در خواست او چنانکه خواست) آنک مائنده کندو مالی کبی تصرف اندی مرادی اوزره و دخی شرب القریه دیرلر جدید قریه نك رایحه سی کوزل اولسون ایچون ایچند صو و طور اراق قودی معناسنه (صلب القوم بردار کرد مردمان را) قومی دار اغاجنه آصدی قال سبحانه حکایه عن فرعون ولا صلینکم مخفی اولمده که صلب دخی آصدی معناسنده پس تشدید مفعولده تکثیر ایچون اولور و صلب اولنان کسنه به مصلوب و صلیب دیرلر و صالب جای حاره به اطلاق اول نور نافض

ملا یح دیده یان : مراقب جمع مراقب که جای نشن او بر فراز کوه (منه)

خشاده علی وزن قتاده نخعه و قالی ده باغ درستان حس و حاشکدن پاک نمکدر دیدی و مؤید الفضلاده خشاده تصحیح ادب و آغاجنک زاندا اولان بودا لردن قطع ایله تعبیر برسی و کتاب عربی ده موافق اولان بو معناد در (منه)

مقابلی در و فی المثل صالبی اشد من نافضك بنم دردم سنك درد كدن چوقدر دیه جك
 یرده ضرب اولنور ودخی صلب الشئ دیرلر برنسنه بیك وقای اتدی معناسنه
 (ضرب القوم بهم آورد مردمان را) قومك میاننی افساد اتدی که بری برینه دوشردی
 تعبیر اولنور (ضرب اللحم نيك بریان نكرد گوشت پریانی را) پریانی پك پشورمدی
 (عذبه عذب كردش) اكا عذاب اتدی والعذاب العقوبة والعذبة القذی وفي المثل
 (عذاب زعغبه الدهر علیه كردش روزگار) آتی شرشرا یله استقبال اتدی دیه جك یرده
 ضرب اولنور (عرب الفارسیة نازی كردانید فارسی را) لفظ فارسی بی عربی اتدی یعنی
 عرب استعمال اتدی کی استعمال اتدی وسائر لقی دخی بووجه اوزره استعمال
 اتمكه تعریب دیرلر ودخی عرب علیه فعله دیرلر تقبیح اتدی معناسنه وعرب منطقه
 دیرلر كلامی یاك وتنقیح ایدوب تكلم اتسه وعربت عنه دیرلر آدن برسوزروایت
 اتم معناسنه وعرب الزرع اکیفی بجدی دیمکدر (عصب رأسه برست سرش را
 بمصابه) باشنی بز پاره سی ایله باغلادی (عقبه از پی او داشت) آنك اردنجه طوتدی یعنی
 اردنجه کوندردی بیهقی تعقیب لفظنی شو وجهله تفسیر اتدی که ترجمه سی بودر تعقیب
 عجله واروب كلك وغازی ادادنصكره دعا ایچون اوتور مق وبرسنه ده ایکی کره
 غزایه كتمك وبركسنه نك حكمنی فسخ اتمك (عرب بمقرب رفت) مغرب طرفنه
 كتدی ودخی غربه تبعید اتدی وغرب بعید اولدی معناسنه لازم ومتعدی استعمال
 اولنور وغربه عن البلد آتی شهر دن سوردی معناسنه بومعنادن مأخوذدر وعرب
 هل من مغربة خبر دیرلر برغیری شهر دن كلكش خبر وارمی معناسنه (غلبه علیه
 چره كردش روی) آتی فلان شیئه غالب اتدی چوق غلبه ایدن كسنه یه غالب
 وبرقاچ كره مغلوب اولان كسنه یه كذلك اقرانی اوزرینه غالب در دیو حکم اولنان
 شاعره مغلب دیرلر که اضداددندر پس شاعر مغلب عبارتی مدح وذمه محتملدر
 وفي المثل غلثهم انی خلقت نشة یعنی بن آنله غالب اولدوم زیرا بنم خلقتم
 آنك اوزرینه در که برشیئه تعلق اندكده زیاده تعلق ایدرم زیاده ابرام والحاح
 ایدوب مقصودینه نائل اولان كسنه حقنده ضرب اولنور (قربه نزدیک كرد اورا)
 آتی قریب اتدی (قرب قربانا قربان كرد) قربان اتدی قربان اصلنده حضرت الله تعرب
 قصدی ایله اندك لری عمل در ودخی پادشاهك مقربی اولان كسنه یه قربان دیرلر
 يقال فلان من قربان الملك وبعدها ودخی قرب الفرس دیرلر آت سكرتد كده ایکی
 اللین معا قالدروب معا وضع ایلدی معناسنه وأول آت که زیاده کریم اولمغه
 صاحبنه قریب موضعده ربط اولنوب آب وعلف وبره لرا اكا مقرب دیرلر

وفي الحديث عربوا
 عليه اي ودوا عليه
 بالانكار (منه)
 وفي المثل عصب عصب
 الحلة ساء وانما جدرکه
 قطع مراد ایتدکه
 بود فلان بری برینه
 باعلوب صکره قطع
 ایدرلر زرافله مسر
 هائنه یقین وارلمز
 بخندن خواه و نا خواه
 برسنه آل دیه جك
 یرده ضرب اولنور
 (منه)
 وفي الحديث كان يعقب
 قوما في كل عام یعنی
 بر جماعتی بروردن
 برسنه قالدروب
 برلینه غیری جماعت
 کوندرایدی (منه)
 همرة وزنده اول
 كسنه در که تعلق
 ایتدکه شدت ایله
 پاشوب لندن صالیه
 (منه)

ودخی حیا وقرب دیرلر حیاك الله وقرب دارك دیو دعا اتدی معناسنه يقال دخلت
 علی فلان ناهل ورحب وحی وقرب وقربا قافك نمیله قریب وکمریله اول ظرفدر که
 مسافر اولان كسنه اكا معصمات مغریه سنی وضع ایدر وفي المثل الفرار بقربا اکیس
 جابر بن عمرو المازنی عایف وقایف ایدی برکون یواده کیدرکن ایکی آدم ایزی
 کوروب دیدی که بوايزلرک صاحب لری شدید ومضر كسنه لردرو بومثلی ایراد ایدوب
 چکدی کتدی میدانی دیدی که الفرار ذوالفرار تقدیرنده در یعنی قلینجی الدن
 چیقاروب قرابی طورر ایکن فرار ایدن كسنه قلینجی وقرابی الدن چیقاران
 كسنه دن زیركدر ضرر اصابت اتمك احتمالی اولان شیدن تعجیل فرار لازمدر
 دیه جك یرده ضرب اولنور (قضب الکرم برید شاخهای افزون رزرا) آعمه نك
 زائد شاخارین كسیدی که آصمینی بوطادی تعبیر اولنور وقطع اولنان شاخاره
 قضایه دیرلر (وشعر متعصب موی مرغول شده) قویرجق صاج وقضبت شعرها
 دیرلر خاتون صاحبی قویرجق اتدی معناسنه (قطب مابین عینیه فراهم آورد میان
 دو چشمش) ایکی کوزینك میاننی جمع اتدی که بوزینی اکدی تعبیر اولنور که تعبس
 دن کنایه در (قلب الشئ بگردانید چیزی را) نسنه یی چوردی وقلب السلعة دیرلر
 قاشی بصیرت ایله تفتیش ایدوب درون ویرونسنه نظر اتسه وقلب الامر ظهراً
 البطن مثلی بومعنادن مأخوذدر ظهراً امر دن بدل ولبطن ده اولان لام علی معناسنه در
 ضرب ظهراً الامر علی بطنه قوه سنده حاصلی امرك طشره سنی ایچورسنه چویردی
 کرکی کی مطلع اولمق ایچون وفي مثل آخر قلب له ظهراً لحن اول كسنه حقنده
 ضرب اولنور که بر كسنه یه محبت ورعایت اوزره ایکن عهدندن رجوع ایلید (كذب كذا با
 دروغ زن داشت اورا) انی بالانجی طوتدی یعنی یلانجسین دیدی صاحب تاج دیدی که
 كذب تکیذب بار كذا با دیرلر اكا كذب دیدی معناسنه كذلك فلان كسنه یلان سوبلیدی
 دیو خبر ویرسه كذب دیرلر وعلب كذب وکذب بر معنایه در دید کد نصکره دیدی که
 کاهی ا کذب کذب بیان اتدی وکاهی كذب حل اتدی یعنی یلان سوبلیدی معناسنه
 کلور وکاهی آتی کاذب بولدم معناسنه دخی کلور دیدی ودخی حل ثم كذب دیرلر
 اول جمله ایدوب صکره قورقدی معناسنه وكذب لبن النافذة دیرلر سودی چکیلیدی
 قالمدی معناسنه وكذبك عينك دیرلر سكا اصلی اولمیان نسنه کورتردی معناسنه
 وما كذب ان فعل كذا دیرلر هیچ توقف ایتوب شوبله ایشلیدی دیه جك یرده (كذب
 بالامر بدروغ داشت کار را) ایشی تصدیق ایتدی که ایتامدی تعبیر اولنور وفي الاساس
 كذب نفسه وكذب نفس دیرلر امانی بعیده ایله نفسی اكا تحدیث ایدوب وسعنده

باذنی اشافی چویرمك
 واینجی طشره كخور
 مك کی (منه)

اولمان شیئی کالقا ایسه لهدا نفسه کذب تسمیه ایتدیلر و بو معنایه ا کذب النفس اذا حدثها مثلی مناسبتدر یعنی نفسکه سن مقصودی که ظفر بوله منسن دیو تحذیر اتمده که مقصوده واصل اولوق ایچون سیمکه مانع اولور بشاردن سؤال ایتدیلر که عرب اشعارندن زیاده اشعر و معنی دار شعر نه دزدیدی که بریتی جله شعره ترجیح مشکلدن لکن لیدک شو قوی بغایت کوزل واقع بولمشدر بیت واکذب النفس اذا حدثها من صدق النفس یزری بالامله (صائد مکتب شکار کننده آموزاننده مرغان را و سگان را) آوجی آو اولوق او کره دیجی قوشلره و کلبلره بیجی دیدی که مکتب دخی بو معنایه مکتبدن متقولدر (حب اللحم یاره پاره کرد کوشتر را) آتی یاره پاره ایتدی (لقبه بکذا لقب نهاد اورا بفلان چین) فلان نسته ایله کالقب وضع ایتدی و هو اللقب معروفدر القاب ج و تقول الجار احق بصقبه و انرا احق بلقبه (نقبوا فی البلاد بکستند در شهرها) شهر لوده کزوب طولاشدیلر (نقب عنه نیک پرسید از وی) زیاده سؤال و تجسس ایتدی اندن نقر معنایه و کلب نقیب دیر لر کلبک سنسی چقمسون ایچون بوغازینی نقب ایلسد لر که لیلر کلبک آوازینی استماع ایدوب ضیف نزول ایدر دیو خوف لرندن ایدر لر (هدب الثوب ریشد کرد جامه را) جامه یه صاحب ایتدی (هذب پاکیزه کرد اورا) آتی پاک ایتدی نقاه کبی هذب الفرس و الطیر دیر لر ات سکر تمکده و قوش اوچاقده سرعت ایتدی معنایه (هلب الفرس موی دنباله اسب بر کنند) آنک قویر و غنک قیللرینی قوپاردی اهلل اول اندر که قویر و غنک قیللری چوق اوله هت (بکته خاموش کرد اورا) آتی اسکات ایتدی یعنی ا کا سرزنش ولوم ایتد کده آتی ازام ایدوب بالضروره غالب اولدی و آتی اسکات ایتدی (بته استوار کرد اورا) آتی محکم ایتدی و فی المثل بیت ثبت فی الدار من الجدار * کانه فی الدار رب الدار * اطفال من لیل علی نهار (سمت العاطس و شتمه پاسخ داد عطر سه زنده را) آنسیران کسته یه جواب بریدی یعنی یرجک الله دیو جواب ویردی (صننه خاموش کرد اورا) آتی اسکات ایتدی و صحت معنایه لازم دخی استعمال اولنور (نبت الشجر بزشاند درخت) آغاجی غرس ایتدی و دخی نبت الصبی دیر لر تربیت ایتدی معنایه (نکت فی کلامه نکته آورددر سخنش) کلامنده نکته ایراد ایتدی و هی النکته معروفدر هت (ارث النار بی فروخت آتش را) آتشی علولندردی و قو و سرقین کبی آتش یا قد جق شینه ارثه دیر لر و دخی ارث بین القوم دیر لر مایلر نده فساد احداث ایتدی معنایه (انث الاعم مؤنث کرد اسم را) اسمی مؤنث ایتدی که تذکر مقابلی در و برکسته امر نه سهولت ایدوب تشدید اتمده انث فی امره تأنیث دیر لر (شیء مثلث چیز سه گوشه) اوج کوشلی نسنه وثلث الشیء دیر لر شیء

وقی نسل صفیان
نوب لقب هر انما
میدانی دیدی که هر انما
عرب و لغت جودر که
هر نوع فیه کبیر زبانی
بولایت معنایه در
و صبیان صؤبک
جمیدر که صؤاب
بعضی لقمه هاسته
در که ترکیده بشت
سر که می دیر لر
و صاحب عباس
لیث دن روایت
ایتدی که هر نوع فیه
ضخمة کذلک ان درید
فیه کبیر در دیدی
قل فی رأسه هر انما
کالچملان و ابن اعرابی
هر نوع فیه
کبیر و صفره در دیدی
مثل مذکور اول
کسته حقه ضرب
اولنور که سی الخال
وفلک زده اولدینی
معلوم ایکن دولت
و بخت آوردک ادعا
ایله (منه)
شین معوه ایله الضع
و حدیث شریفه
موافقه که استوا
فی الطه یعنی طه آمدن
فرغ و نقد طه
صاحب و کت ایله
دعایک (منه)

اوج کوشلی ایتدی و اوجده برینی اخذ و ایکی جزوقی طرح ایتدی معنایه جوهری دیدی که نافه ناک اوج معنایه باغلاسه ثلث بناقته و ایکی معنایه باغلاسه شطر بناقته و بر معنایه باغلاسه خلف بناقته و جله معنایه باغلاسه جمع بناقته واکش دیر لر صاحب تاج دیدی که حدیثه واقع اولدی که شمر الناس مثلث یعنی الساعی بأخيه مهلك ثلثة نفسد و اخاه و امامه (شعث المسواک زولیده کرد سر مسواک را) مسواک ک باشنی پریشان ایتدی شعث اصلنده صاحبی بر از زمان طاره نماقندن ناشی قارش موریش اولمقدن عبارتدر در جل اشعث و امرأة شعثه دیر لر ویره قافد قلمری قازغه اشعث دیدک لری باشی پریشان اولدینی ایچوندر یقال لم الله شعثکم و جمع شعبکم (غریه کرسنه کرد اورا) آتی آجیقدر دی جوعه معنایه غرثان آج معنایه در و فی المثل غرثان قاریکواله روایت اولندیدی که ابن لسان الحمره سفردن عودت واهلنه واصل اولدقه و له ذکر ایله تبشیر ایتدیلر و یانه کتور دیلر ابن لسان اوله و قتده آج و صوسر ایتدی دیدی که والله یعلم که بن بوولدی اکل می ایدیم یا شرب می ایدیم خانونی مثل مذکور ی ایراد ایتدی یعنی آجدر ناک ایچون بولایج یایک چون بولایجی اکل ایدوب اوزرینه صو ایچدی کیف الطلا و امه دیوب ولدک و والده سنک حاللرینی سؤال ایتدی بر مهم اولان ایشی اتمام و بر غیری ایشه شروع ایدن کسنه حقنه ضرب اولنور مصنف ظرافت ایله مقصودینه نائل اولان کسنه حقنه ضرب اولنور دیدی (لثنه بدرنک کردن داشت اورا) آتی توقف اندردی که اکنندردی تعبیر اولنور و فی المثل لثنه قلیلا یلحق الحالیب اصمعی دیدی که حالیب عی اوغلرندن اولان اعوان و انصار در مصنف دیدی که اردنجه انصاری اولان کسنه ایچون ضرب اولنور و فی مثل آخر لایلیث الغویان الصرمة غوی دن مراد ذئب در یعنی ایکی قورت بری بریله مظاهرت اتسد لر آزیون و دوهی هلاک اتمکده اهمال اتمزلر ایکی یرامن اتحاد اتمکده آنلردن خلاص مشکلدن دیه جک یرده ضرب اولنور (نقش الرجل بشتافت مرده) رجل سرعت ایتدی ج (تبع الکلام مشوش گفت سخن را) سوزی پریشان سویلدی یعنی کرکی کبی بیان ایتدی و تبع کاهل یعنی ایکی یا عترین میانی در صیره و ارنجه و اول موضعی کوز اولان کسنه یه تبع دیر لر و دخی تبع الراعی بالعصا دیر لر صوباسنی صیرته و اللری آنک اردینه وضع ایلسه (خرجه استاد کرده بیرون کرد اورا) آتی استاد ایدوب طشره چیقاردی که بزم اصطلاح زده شا کردنی باشقه چیقاردی تعبیر اولنور و هو خرجه عین و زننده مخرج معنایه در آموخته و بر سر آمده او کره نوب باشه چیقان کسنه (درجه الی کذا اندک اندک در آورد اورا بهمان چین) آهسته آهسته آتی فلان نسته یه کتوردی و میان

صرمه او توز عدد
قویون یا دوه یا خود
اوجدن او نه و ارنجه
قیون (منه)

قومده تمام ايله مشى ايندن كسنهيه دراج ديرلر وفي الاساس درجه الى هذا الامراى
عوده بر مرتبه دن بر مرتبه ترقى ايندن كسنهيه تشبيه اولمشدر (سحجه بسردندان
كرفت اورا) آنى ديش اوجيله طوتدى كه ايصردى تعبير اولنور وانى پك قاشيدى
معناسنه دخى كلور (شرح الثوب دوخت جامه را نه محكم) جامه ي محكم ديكمدى قاموس
عبارتندن سكر كديكى معنى منقسم اولور (خرج بالدم بياودش بخون) آنى قان
ايله آلوده اتدى و ضرجت الثوب ديرلر قمرى به بوياسه كه مشع ومورد ميانده
اوله و ضرج انفسه بدم ديرلر بورتى قاناته وفي الاساس خير ما يضرع به العدىق
و شر ما يضرع به الكذب اى بحسن به الكلام (عرج عليه استاد بروى) آنك اوزرينه
مقيم اولدى وعرج على المنزل ديرلر مطيه سنى انده حبس و كندو اقامت انسه وعرج
اليه ديرلر ميل اتدى معناسنه (فرج عنه الفم دور كرد ازوى اندوه را) آنندن قفى بعيد
اتدى يعنى غنى دفع اتدى بعض نسخهده الكرب واقع اولدى كه غم وشدة معناسنه در
(فرج بين اصابعه بكشاد ميان انگشتانش) پر مقلينك اراسنى آچدى (وهو الفرجة
كشادكى) آچيقلق كه ياريق تعبير ايدرلر (مفلج الثنايا كشاده دندانهاى پيش) اولد ديشلورى
سيرك كسند (وهو مهبج الوجه آما سيدة روى) بوزى شيشك كسند (مبحج شاد كرد اورا)
انى مسرور ايتدى (برح به افكند اورا) آنى زحمته القايتدى وهى البرحاء نبح زحمت وشدة
والبارح يقال به برحاء الحى شدة الاذى وتبارح الشوق اى ترهجه ودخى برح الله منك
ديرلر شدتى حضرت الله دفع ايلسون ديو دعا مقامنده و نشانه اوق اتان كسنهيه برحى ام
مرحى ديرلر يعنى اوق هرفدن خطامى ايتدى يو خسه اصابتى ايتدى خطا ايندكه
برحى اصابت ايندكه مرحى ديرلر (بلغ الرجل مانده شدمرد) رجل يورولدى اعياء
معناسنه (ترحه اندوه كين كردش) آنى محزون ايتدى (دبح فى الركوع سرفرو كرد در
ركوع) ركوعه باشين اشاغى اكدى اصمى ديدى كه تدبج اولدر كه ركوعه ظهرى بسط
ايدوب باشى اشاغى اكه وحديث شريفده واقع اولدى كه انه نهى ان يدبج الرجل
فى الركوع كايذبج الحمار بيهقى ديدى كه يدبج دال مهمله و ذال مجمه ايله روايت اولندى
لكن دال اعرف در ديدى (رجع هذا على ذاك يجر تانيد اين را بر آن) بونى آنك اوزرينه
ترجيم ايتدى (رثحه پيرورداورا) آنى پرورده ايتدى كه بسلى تعبير اولنور ابو عرو
ديدى كه ترشيم اولدر كه طفاك والده سى طفله آرزو سود و بروب اغرينه دوكر تا طفل
كندو محمى مصدقادر اولنجه وفلان يرشم للوزارة فلان كسنه وزارت ايجون بسلمه
معناسنه معنای مذکور دن مأخوذ در اساسه ديدى كه ظيئه نك ولدنى ترشيم اتمه سنك
معناسى بودر كه ولدنى آرزو مشيد معتاد ايدر هو مشع للخلافة بو معانن مأخوذ در

يعنى نه قوتى قمرى
ونه آچيقي قمرى
اوله لهذا زوزنى
التضريح نارك كردن
ديدى (منه)
فانك ضحيله و فتحيله
غمدن خلاص
معناسنه در وفرج
فانك كريله كتمه
ايجين كسنة (منه)

ديدى واول طفله راشع ووالده سنده مرشمع ديرلر (رقع ماله باصلاح آورد خواسته
اش را) مالى صلاحه كتوردى كه اوزرينه طوروب كوردى كوزندى تعبير اولنور
(ربحته الحربي هوش كرد اورا شراب) آنى شراب بيهوش ايتدى و ربح عايه ديرلر غشى
عليه معناسنه (سبج الله والله بياكى ياد كرد خدا را) حضرت اللهى پا كلك ايله ذكر ايتدى
يعنى نقايصدن مزه اولدو غند دلات ايندن كلدنى تكلم ايتدى (وهو السبوح خدا پا كست)
حضرت الله نقايصدن پا كست و دخى سبج له ديرلر صلى الله معناسنه و سبج صلاة يا خود صلاة
نافله معناسنه در (سرحه رها كرد اورا) آنى صالى ويردى سرح الابل دوه لرى مرعى به
صالدى معناسنه در (سرح الشعر شانه كرد موى را) صاحى طرادى اكثر نسخهده
بو وجه اوزره تفسير اولندى كه اساسده اولان تفسيره موافق در لكن جوهرى و بيهقى
وزوزنى و مجد الدين وسائر احباب لغت طارامزدن اول صاحى ارسال ايله تفسير ايتديلر
ودخى سرح اليه رسولا ديرلر اكا ايلچى ارسال اتدى و سرح الامر ديرلر ايشى
تسهيل اتدى و سرح الشئ نسنه يى تزئين ايتدى معناسنه كلور و مقام دعاده سرحك الله
للخير ديرلر وفقك الله معناسنه (صبحهم بامداد آمد برايشان) اوزرلرينه صباح وقتى كلدى
(صبحك الله بخير بامداد ترا بخير كناد خدا) حضرت الله سنك صباحكى خيره مقرون
ايتسون و صبح فلان ديرلر اكا صبحك الله ديو دعا اولندى معناسنه ودخى صبحه ديرلر
اكا صبح و ويردى معناسنه غبقه غبوق ويردى معناسنه اولدينى كى وفي المثل صبح
حيان به جوح ميدانى ديدى كه صبح صباح وقتى شرب اولنان شرابدر يعنى حيانك
صبحى شرب ايندن كسنهيه زحمت ويرر زيرا وقتنده ايجمدى وقتى كلدن رياسته
طالب اولان كسنه حقنده ضرب اولنور ومن كلات الاكابر من تصدر قبل او انه
تصدى له و انه (صرح بالثئى هويدا كرد چيز را) نسنه يى اظهار اتدى وتصريح كلام
تعريض مقابلى در (صرح الشراب ويژه كرد شراب را) شرابى صاف اتدى (وهو الصريح
والصراح چيز ويژه) خالص نسنه ودخى صرح انكشف معناسنه لازم استعمال
اولنور كذلك صرح النهار ديرلر سحابى منكشف اولوب شمسى ظاهر اولدى معناسنه
وفي المثل قد صرحت بجلذان امر واضع ايجون ضرب اولنور (طرح بناؤه بر آورد
وطراز كرد ديوارش را) ديوارى ياپدى و اوز اتدى و طرحه دخى بو معنائه درودخى
طرح چوق طرح والقا اتدى معناسنه كلور وفي المثل اطرح نهديك وكل جهديك نهديك
رفيق رفيقك طعامى مقدارى طعام اخراج اتمك معناسنه در يعنى سن دخى بزم طعامز
مقدارى طعام اخراج ووضع ايدوب مرادك اوزره اكل ايله (طفع الحوض بر كرد
حوض را تا بلب) حوضى اغرينه دك طولدردى (فتح الابواب كشاد درها را) قبولرى

٤ واول سرخوش كه
شرب شرابدن تا بلب
ايددر لك حشى ايددر اكا
مرشح ديرلر (منه)
سبح يفتروا يعنى چوق
چوق نماز قبل كه
خلاق سكا اعتقاد
ايدو نلر كثره صلاتكه
مفرور اولد قلرند
نشائى بيمده هر نه
گونه خيانت ايدر
ايسك ايله منافق
حقنده ضرب اولنور
(منه)
جلذان طائفه قريب
بر مرعى در كه اصلا آنده
تستر ايددر جك نسنه
يوقدر (منه)

صره اول بز باره -
 میدر که اکا ایچ
 باغلیوب اطرافنی
 صر یعنی قطع ایدرلر
 خیانتدن امین اولسون
 ایچون عجر عجر نك
 جعیدر عجب معنانه
 (منه)
 قال الجوهري
 وفي الحديث لا تسبني
 عنه بدعات عليه
 رسول اكرم عليه
 السلام عايشه رضي الله
 عنها برساقه بدعا
 يتدبكني استماع بدور
 دبدی که باغایه اکا
 بدعا ایتمکه کنهانی
 تخفیف ایله مصنف
 اسامده لاتبرد عن
 ظالمك ای تخفف عنه
 بدعاك علیه دیدکن
 صکره بقوله علیه
 السلام لا تسبني عنه
 دبدی (منه)
 مصنف اساسده
 دبدی که عربدن سماع
 ایدم که فلان فرخ
 من الفروخ دیرلر
 ولدزا مراد ایدرلر
 وفلان فرخ قومه
 دیرلر میان قومه
 وارمیان قومنده
 اکرام صاحب معنانه
 یعنی قوم اکا زیاده
 اکرام ایدرلر اول
 قوش یاوردونه
 نشیه اولندی که بر
 قومك خانه سنده
 اولوب اهل خانه
 آتی تربیت ایدرلر
 ودخی دبدی که یو ۳

آجدی وفي المثل اقم صررك تعلم عجزك نفسك مراجعت وکندوکی تفتیش ایله تا که
 خیر وشریکه عالم اوله سین دیه جک برده ضرب اولنور (فرجه شاد کرداورا) انی
 مسروایتدی افرح کبی (فتح الجرو دیده باز کرد سک پچه) لویک انیسکی کوزینی آجدی (قیح
 علیه فعله زشت کردانید بروی کردارش را) آنک عملی آنک اوزرینه قیح ایتدی یعنی
 ایتدک عمل قیحدردیدی یا خود تعیب ایتدی وفي الحديث لا تقبحوا الوجوه بهیق دیدی که
 یوزلری قیحه نسبت ایتک بعضیلر قیح الله وجه فلان دیو بدعا ایتک معنانه در دیدلر که
 بو وجه اوزره قیحدن مأخوذدر ابعاده معنانه قال ابن المعتز بیست الا قبح الله الضرورة
 انها تکلف اعلی الخلق ادنی الخلاق (کلخ وجهه ترش کرد ویش) یوزینی اکشتددی که
 تعبس ایتدی تعبیر اولنور و تعجب مقامنده ما قبح کلخته دیرلر که کلحه اغیز واغزک
 اطر ایدر (رجل مدح مراد ستوده زده رکس) هرکس عندنده مدوح اولان مکسنه (ملح
 القدر نك بسیار افکنندردیک) چوملکه چوق طوز قیوب طعای افساد ایتدی (تقح الکلام
 یا کیزه کرد سخن را) کلامی پاک سوبلدی یعنی فضولنی طرح ایتدی و تقح العود دیرلر
 اغاجی برداخت ایتدی و تقح العظم دیرلر کوکک ایلکنی چیقاردی معنانه تقول
 ما قرض الشعر المنقح الابالذهن الملقح (ارخ الکتاب تاریخ بنشت نامده) نامده تاریخ
 یازدی وزخ تورنجا وارخ تاریخا بر معنایه در که تاریخ و تورنخ تعریف وقت عملدن
 عبارتدر (سبح الثی سبک کرد چیز را) نسنه خفیف ایتدی سبح الله عنک الحی خففها
 معنانه و سبح عنا الحی خفف معنانه در و سبح القطن دیرلر پنبه دی دوردی معنانه که
 پنبه بی ندفندن صکره برز قطع لای ایدوب غزل ایتدکلری قطعده سیخه دیرلر و تسبیح نوم
 شدید معنانه در (شدخ الرؤس بشکافت سرهای بسیار را) چوق باشلریاردی پس تشدید
 مفعولده تکثیر ایچوندر (ضمخه بالمسک آلوده کرد اورا بمسک) انی مسک ایله آلوده ایتدی
 و تضمخ مطلقا ریحه طیه ایله آلوده ایتدکن عبارتدر پس لفظ مسک ذکر اولندی
 بو معنای اشعار ایچون اولمق ملاحظه اولنور وفي الاساس ضمخه بالطیب (فرخ الطائر
 چوزه بر آورد مرغ) قوش یاوری چیقاردی و من المجاز فرخ الامر دیرلر امر مشبه
 اولدقدن صکره ظاهر و متین اولدی معنانه ودخی افرخ القوم نبضهم دیرلر مستور
 اولان سرلری ظاهر اولسه ودخی فرخ شجرهم دیرلر آغاجک کوکندن تازه شومال
 چوق چیقسه (مرخد بالذهن آلوده کرد اورا بروغن) یاغ ایله آنی آلوده ایتدی و چوق
 یاغلان کسنده مرغ دیرلر ده (اکده استوار کرد اورا) انی محکم ایتدی تا کیدو تو کید
 بر معنایه در (رد الماء خک کرد آب را) صوی صوغوتدی (بعده دور کرد اورا) انی بعید
 ایتدی (جرده من ثیابه برهنه کرد اورا از جامه هاش) جامد لرندن انی صویدی که

چالاق ایتدی تعبیر اولنور (جمع الشعر پشت کرد موی را) صاچی قویرجق ایتدی (جرده
 کز کرد اورا) انی اگری ایتدی یعنی طاق کبی مقوم ایتدی (جد الله سبحانه دوراندر
 شد در جرد خدا) حضرت اللهک جندنده مبالغه ایتدی (خلده الله فی الجنة جاوید کرد
 خدای اورا در بهشت) حضرت الله انی جنتده مخلد ایتدی و خلده و خلده قوله طافدقلری
 بیلازک و قولاه طافدقلری کوشواره معنانه اولمغه اخلده دیوب آنک قوله
 بیلازک و قولاه منکوش طاقدی معنانی مراد ایدرلر (ومد الشواء خاکستر آلود کرد
 بریان را) بریانی کول ایله آلوده ایتدی میدانی شوی اخوک حتی اذا انضج مد مثلده
 دیدی که ترمید بر نسنه بی رماده القا ایتدکر صاحب و سبط ترمید اولدر که بریان
 کر کی کبی بشد کد نصکره رماده القا ایتدکر دید کد نصکره مورد مثلی شوو جهله بیان
 ایتدی که مثل مذکور حضرت عمر دن مرویدر لکن بعضلر دیدی که مثل مذکور
 اول کلم ایدن عبدالله بن عباس در که مغیره بن شعبه حضرت علی خلیفه اولدینی ائاده
 حضور لرینه واروب دیدی که سکا نصیحتم بودر که معاویه بی کالاول شام حکومته
 مقرر و عثمان طرفندن نصب اولسان عاملر دخی هر برینی مقامنده ثابت ایله که سکا
 اطاعت و سندن بیعت اتسونلر بعده یا معزول ایده سین یا حالی اوزره ترک ایده سین
 حضرت علی جوانده دیدی که بو خصوصی بو کیمجه ملاحظه و تفکر ایده سین مغیره
 حضور لرندن حیثوب منزلته کتدی و ایرته سی کون یسه علی السحر حضرت علی
 حضورینه واردی دیدی که یا امیر المؤمنین دونکی کون سکا بر خصوص عرض ایتش
 ایدم بو کیمجه ملاحظه ایدم خطا اولدینی عندمه ظاهر اولدی مناسب اولان اولدر که
 معاویه بی و عثمان طرفندن منصوب اولان عاملی بالاتاخیر عزل ایدر سین تا که سکا
 مطیع اولان ایله عاصی اولان معلوم اوله سین دخی هر برینه مستحق اولدینی وجه اوزره
 معامله ایده سین مغیره بو کلامی تکلم ایدوب علی حضورندن طشره حیقیدی و ابن
 عباس ایچرو کیروب دیدی که یا امیر المؤمنین مغیره حضور بکزه نه ایچون
 کلش ایدی علی دخی ماجرای حکایت ایتد کده ابن عباس مثل مذکور ایراد ایتدی
 (زهد فی الثی بی رغبت کرد اورا در چیز) آنی نسنه ده رغبتسز ایتدی یعنی نسنه دن آنی
 پر هیز ایدردی (سعد الارض سر کین کرد زمین را) زمینی کوپر ایله اصلاح ایتدی (سند
 الحشب بر یکدیگر نهاد چوپها) اغاچلری بری بری اوزرینه وضع ایتدی (سهد بی غواب
 کرد اورا) آنی او بو تمدی سعادتن مأخوذدر ارق و سهر معنانه و آز او بویان کسنده
 سهر دیرلر و امورنده بصیرت اوزره اولان کسنده مسهد اطلاق اولندی تشبیه
 طریقله در (شرده برانداورا) آنی طرد ایتدی و هو شریدای طریدو مشرد مطرد تقول
 حسبتک را شدا فوجدتک شاردا (شرد البطیخه پهلو کرد خربزه را) قاوونی دایم

۳ بقوله معاق غریبه ون
 تعجب او افز کور -
 مزین که بر شیشه
 هم عزیز هم ذلیل
 دیرلر مثلا اعز من
 بیضة البلد دیرلر
 دود قوشی عورطه سی
 زیاده اتمه سی اعتبارله
 و اذل من بیضة البلد
 دیرلر کندو یور -
 طه سی ترک و اخر
 عورطه ملاحظه
 اتمه سی ملاحظه سیله
 (منه)
 میدانی بو روایتی
 اختیار ایدوب
 دیدی که عمر بن الخطاب
 رضی الله عنه صلاح
 ایله معروف برکتک
 خانه سده مرویدوب
 بعض ملاهی صوفی
 استماع ایتد کده بو مثلی
 ایراد ایتدی (منه)

آندی فیروز آبادی تشریح قطع معنای در دیدی (وهی الشریفة یهلو) دلیم (صرد العطاء
اندک کرد عطارا) عطای آزادی (صعد فی الجبل بکوه بر آمد) طاع اوزرینه چقندی
اخفش دیدی که صعد فی الوادی دیرلر نزول آندی انحدر معنای (نمذراسه بدست
سرش را) باشی باغلادی عصابه یا ثوب ایله که عامه اولید (عرد بکریخت) قاجدی
(عقد الکلام بست گفت سخن را) کلامی معقد سوبلدی که مقصود منظم اولدی ودخی
عقد البناء دیرلر طاقلر احداث ایسه ودخی عقد الحبل دیرلر ایله چوق عقد
پیدا آندی وعقد العهد دیرلر عهدی محکم آندی وعقد العسل دیرلر عسلی قوامه کتوردی
معنای بهق دیدی که ماده مذکوره شد وشده وتوثیقه دلالت ایدر واعوذ بالله
من شر المعقده که مراد ساحر در (غرد الحما آواز کرد کبوتر) کوکر جین آوندی غرد
دخی بومعنا به در (وطائر غریب مرغ آواز کننده) آواز ایدیحی قوش وهدر کوکر جین
آوازی بوغازنده تردید وتکریر ایتکدن عبارتند معلوم اوله که صاحب مرقات
اصوات حیوانی جمع وتریب ایدوب بومقامه ذکر ی فائده دن عاری ومناسبتدن
خالی اولمغه ذکر استصواب اولندی. صهیل آت آوازی. شجیع قاطر آوازی
نهیق جاز آوازی. رغام وحنین دوه آوازی. خوار بقر آوازی. وقام قیون آوازی
بهار کجی آوازی. نباح کلب آوازی. زبره ارسلان آوازی. عواء قورت آوازی. وعوعه
شغال آوازی. قباع خنزیر آوازی. ضباغ تلکو آوازی. مواء کدی آوازی. ضحک میون
آوازی. ضغیب طوشان آوازی. بغام آهو آوازی. هدر کوکر جین آوازی. یغب
قرغه آوازی. صداح خروس آوازی. قوقات تاویق آوازی. سجمیع قر آوازی. صرصره
باز آوازی. عققه سقسقان آوازی. زقاع اوکی آوازی. شقسق سرچه آوازی. فحیح
یلان آوازی. صتی فیل وفاره آوازی. نهیق قورغه آوازی. وبعض اشیا دن ظهور ایدن
صداری شو وجهله بیان آندی که. صریر قم صداسی. کذلک قوصداسی. حقی نعلین
صداسی. خریر صو صداسی. نشیش چو هاک قانادقه ظهور ایدن صداه ازیر قازغان
قانادقه ظهور ایدن صداه خسیس آتش صداسی. هزیزیل صداسی. هزیم رعد
صداسی. فریق جنی صداسی. حقیف اغاج صداسی. وقوش قنادی صداسی. عققه
سلاح صداسی. صریر عرابه وچرخه ودولاب صداسی. ودوه دیشلرینک قیچر دیسی
جمعده دکر من صداسی. حشمت کاغذ وثوب جدیدن ظهور ایدن صدا که قیغشدی
تعبیر اولنور. دوی قولاقده اولان صدا. اطمیط پالان صداسی که قیچر دی تعبیر اولنور
وسواس حلی صداسی که کذلک اوجیلر آندیکی صدا انهمی (فنده دروغ زن داشت
اورا) آئی کذب نسبت آندی (وهو الفند دروغ کذب) ودخی فند زیاده پیر اولمقدن

(سغف)

صاحب مجمع افرع
فیاضی و صعد مثلند
افرع هبط و صعد
ارتفع دبو تقمیر
ایتدیکی مصنف کلامه
موافق در ادایت
ایتمکده مقدورینی
صرف ایتدی دبه جک
برده ضرب اولنور
(منه)

وفی مثل عقد من
دنب. انب زبرا
ضیک قوبروغذک
عقدی. لر جوق
اولنور روا بت
اولنور که بر شهری
براعرابی به بر ثوب
الیاس ایتدی اعرابی
دیدی که بن بوا حسانه
مکافات اتمکده قادر
دکم باری. کاتلم
ایدیم که کلرک قو.
بروغنده قاج بوغم
وارد بنیدن سکا
یادکار اولسون
شهری دیدی که
منت عظیمه در اعرابی
دیدی که کلرک قو.
بروغذک بوغریکری
بردر (منه)
لم اجد فی سائر
الکتب قکانه غلط
من الغریب ولکان
تقول تقریق مأخوذ
الفرق بمعنی الخوف
فالتقریق الخوف
والتأسیف ظاهرة
(منه)

سغف رأس وعقله دیرلر پس فنده ضعف رأیه نسبت ایتدی پیر لکندن معنای اولور واول
کسنده مغند دیرلر که رجال خواصندندر خاتونه منفذ اطلاق اولنور زیر مقدمه ایام شبانه
خاتونلر ده اصلار آئی بوقدر که عجوز اولد قده رأینه ضعف طاری اوله (قوده خوار کرد اورا)
آئی ذلیل ایتدی ودخی قود البعید دیرلر دوه نک گنده سنی قویار سه و تقویدا صلند خدعه
معنای در ودخی دوه دن کنه قویار مق کنندیرام اتمک ایچون بر حیلده در (قلده کردن
بندر کردن او کرد) بویته قلاده طاقدی (قلده الامارة امیری در کردن وی کرد) بیکلکی
آتمک بویته براقدی یعنی امور امارتی ا کاتفویض ایتدی که بویته باغلادی تعبیر اولنور
وقلده قلاده سوء دیرلر آئی هجوا بیتی معنای (مجدالله بزرگی ستود خدای را)
حضرت الهی عظمت ایله مدح ایتدی ودخی مجدالاهل دیرلر دوه بی کرکی کبی
طوبور مدی معنای که اهل نجد لغتی در (مردالبناء بلند کرد بنارا) بنایی بوسکک ایتدی
وهو ارایتدی معنای دخی کلر ودخی مردت الفصن آغاج بداغذک ورقنی قویار دم معنای
(مهد الفراش کسترانید بستر را) دوشکی دوشدی ودوشکی بوشاق ایتدی معنای دخی
کلور (مهد العذر راست کرد پوش را) عذری طوغری ایتدی یعنی عذر جمیع اولدیفند
تصدیق ایدوب عذری قبول ایتدی وبسط بیان ایتدی عذری معنای دخی کلور ودخی
مهدالامرد دیرلر ایشی تسویه ایتدی معنای (نجدالیت بیار است خانه را) خانه بی ترین
ایتدی ونجدوخانه نک دیوارینه زینت ایچون آصدقلری برده لر در که مفردی نجددر (همجده
بخوابانید اورا) آئی اویونندی (هرد اللحم نیک پخت کوش را) آئی زیاده بشوردی در (اثر فیه
الحديث اثر کرد در وی سخن) سوز آنده اثر ایتدی تأثیر اصلنده بر نسنده بر نسنده نک
اثرینی ابقادن عبارتند (اخره واپست داشت اورا) آئی کویه قودی که تأخیر ایتدی
تعبیر اولنور آخر اولد قد نصکره در وجاء فی اخریات الناس دیرلر جمله خلقدن صکره
کلدی معنای ولان افعله اخری الیالی و اخر المنون دیرلر که تأیید مراد ایدرلر (کتاب مینر
کتاب ناتمام شده) نافص اولان کتاب (بذر المال پراکنده کرد خواستد را) مالی پریشان
واهلک ایتدی تبذیر اصلنده تقریق معنای در و مسرف اولان کسنده بذر دیرلر
وبرخاتون زوجنی توصیف ایدوب دیدی که لاسم بذر ولا بخیل حکری یعنی بنم زوجنه
سغفی مسرف ونه بخیل محتکر در بلکه حالتین میاننده متوسطدر وفلان هیذارة هیذارة
دیرلر چوق هذیان سوبلر وزیاده مسرفدر معنای و افشاء اسرار ایدن کسنده بذر
اطلاق اولنور (بزر القدر دیک افزار کذاشت در دیک) چوملکه تو ابل قودی بزر برمتک
دیرلر چوملکه بحار القایله معنای و تقول اللحم المبرز اشهی والنفس علیه اشره والافهو
بجزر السباع اشره وهوالا بزار معروفدر و افزاردن معریدر ابازر. ج (بشره بالخیر
مژده داد اورا بخیر) خبر ایله اکا مژده ویردی که مژده ایدی تعبیر اولنور جوهری

(اقصی)

(نی)

(۵۳)

حسری دره ده
دیدی که بشاره پاك
کریله مژده ایتدی.
کلری خبر و بشاره
مژده ایچون ویر.
دکلری عطیه و بشاره
جال معنای در
وفلان بشر الوجه
ای حسن الوجه
وا کثر زعم ایتدی که
تبشیر خیر مخصوص
اوله لکن وهمد
بلکه تبشیر خیر و شرده
استعمال اولنور
قال الله تعالی بشرهم
بعذاب الیم زبرا
بشاره بشارت تسویه
اولدیفنی تبشیر اولنان
کسنده نک بشر سنده
خبر مذکور کلازی
ظاهر و چهره
آئی استماع ایتدی
متغیر اولدیفنی ایچوندر
و شبهه بوق که خبر
خبر استماع ایتدی که
بشره متغیر اولدیفنی
کی خبر شر استماع
ایتدی که دخی بشره
متغیر اولنور لکن
مطلق ذکر اولند قده
خبر ایله بشر مراد
اولور بقال بشره
ای بالخیر و بشره بالخیر
(منه)

دیدنی که بشر الرجل وایشره ویشره بر معنایه لغتدر و بشارة و بشارة مؤدیه در بشرته
 فاشردیرلر اکامزده ایتدم حتی مسرور اولدی (بصره تبصرة بنودش) آکا کو ستردی
 تبصیر تعریف وایضاح ایتدکن عبارتدر لهذا اساسده بصرتیه و بصرت به عبارتدر نعلنه
 ایاء دیو تفسیر ایتدی (بکر بامداد کاه رفت) صباح وقتنده کتدی ودخی بکر بالصلوة دیرلر
 نمازی اول وقتنده ادا ایتسه (بکر القوم هلاک کرد مردمان را) قومی هلاک ایتدی وهوالبار
 هلاک (نمر المال بسیار کرد خواسته را) مالی چوق ایتدی (جبر العظام باز پست استخوانهای
 شکسته را) قیرلش کموکری نه صاردی (وهو الجبر استخوانها بند) کموکری باغلیان کسند
 (جبر الجیش لشکر را در ثغرو بستان) عسکری سرحدده باغلادی یعنی برانز زمان مکث
 اندروب کیر وکتور مدی و جبر الشعر دیرلر خاتون صاحبی قفاسند طوب ایدوب باغلاسه
 (جبر القصيدة بیار است قصیده را) قصیده بی تحسین ایتدی اصمعی دیدی که زمان جاهلیته
 طفیل غنوی به مجبر دیرلر ایدی شعری کوزل نظم ایتدیکی ایچون وذهب جبره
 و سبره دیرلر حسن و هیئتی قالمده (حذره بترسانیدش) آنی قوز قوتندی (حسرت الطیر
 بریف کند مرغ) قوش تو بونی دو کدی (حقره خوار کردش) آنی ذلیل ایتدی (جر الشیء
 سرخ کرد چیز را) نسنه بی قیر منی ایتدی (خضره سبز کرد چیز را) نسنه بی یشل ایتدی
 (صفرة زرد کرد چیز را) نسنه بی صار و ایتدی (خبره آگاه کردش) آنی خبردار ایتدی (جاریه
 مخدرة کنیزک پرده نشین کرد ایدمه) پرده نشین و مستوره اولان جاریه یقال خدرها
 اهلهما و جاریه بی عفت ایله مدح مقامنده هی من ربات اخدور دیرلر روایت اولندی که
 ارد شیر بن بابک بر آغور آنی وحشی اولوب بیابانه قاچد قنده جر و حشیده ایله مختلط
 اولوب برانان جار و وحشی بی ضرب ایتدکله آندن ولد حاصل اولدی و تناسل ایتدیلر
 و اول فرسک اسمی اخدر اولقله نسبتده اخدری دیرلر و احق اولان کسند حقتنده
 هومن بنات اخدر او من بنات اکدر دیرلر یعنی جار کبی احق اولدینی معلومدر لکن
 اصلزاده میدربد اصلمی درواکدر جار و حشیدک ارکی در (خسره تباہ کرد اورا) آنی
 هلاک ایتدی یقال خسره سوء عملهای اهلکد (کشع محضرتی کاه باریک) انجیدبو کور که
 انجید بیل تعبیر اولنور و قدم محضرت دیرلر پار قلمینک اوجی و اوچکسی زمینه مس
 ایدوب میانی مس ایتد (خفره شرم زده کرد اورا) آنی شرمند ایتدی که او تاندردی
 تعبیر اولنور و دخی خفرند دیرلر آنک امدادینه یتشدم معناسنه (دبر الامر بیندیشید بایان
 کار را) ایشک آخرینی فکر ایتدی (دبر العبدیس از مرگ آزاد کرد بنده را) عبدی وفاتندن
 عکره آزاد ایتدی که مدبر ایتدی تعبیر اولنور و دخی دبر الحدیث دیرلر آخر دن حدیث
 روایت ایتدی معناسنه (دثر الظائر آشبان نیکو کرد مرغ) قوش یووه سنی اصلاح ایتدی

لفظ عظام جمع صیغه
 سیه نیز د اولندی
 نسنه مفعولده بکثیر
 ایچون اولدینسه
 اشارتدر والا جبر
 دخی یووه معنایه در
 منه

ابناء الخیر شب روز
 لاجتماع الناس فیها
 انما یزکک انما
 فی المثل شواشی
 من شعر نمود و من
 اجر نمود (منه)
 وفی المثل خبره بآمره
 بلا بلا بو عمر و دیدی که
 بابا معناسنه در یعنی
 هر امور نه خبر
 ب بر نسنه کم
 ایتدی (منه)

(دمره و دمر علیه هلاک کرد اورا) آنی هلاک ایتدی اساسده اهلاک مستأمن ایله قید ایتدی
 و استاد صیاده دمر دید کمری صیدلری اهلاک ایتدیکی ایچوندر بعضیلر دیدیلر که
 رایحه سنی صید حش ایتسون ایچون کوملسنه بعض نسنه ایله توتسی ویردیکی ایچوندر
 مصنف دیدی که یو و جد اوزره دموردن مأخوذ اولور هجوم معناسنه و صیادمز کور
 صیدک آکاهی یوق ایکن هجوم ایتدیکی ایچون دمر تسمیه اولندی وهوالدمار هلاک
 دبار دخی یو معنایه در (ذکر الاسم مذکر کرد اسم را) اسمی مذکر ایتدی انت مقابلدر
 (ذکر الشیء بسادش آورد چیز را) نسنه بی آنک خاطرینه کتوردی که اکدردی
 تعبیر اولنور (ذکر المذکر الناس پندداد پنددهنده مردمان را) نصیحت ایتدیکی خلقده
 نصیحت ایتدی و دخی طریق مذکر دیرلر مخوف معناسنه و یوم مذکر دیرلر قتال شدید
 واقع اولسه یومده عرب ناقه نک مذکر طوغور دینی کربه عداوت کلر نندن هر امر
 مکر و هده اذکار ماده سنی اطلاق ایدرلر کویا طریق و یوم مذکور مذکر طوغور دیرلر
 (جاریه مسترة کنیزک پرده کی) زیر پرده ده قیلنن جاریه مخدرة کبی سترو خدر بر معنایه در
 (سحر الله البحار پر کرد خدا دریاها را) حضرت الله دریایری طولدردی بر مرتبه که
 بر بحرك صوبی آخر بحرك صوبینه قارشوب بحر واحد اولدی (سحره جادویی کرد اورا)
 اکا سحر ایتدی بیقی کلانندن منفهم اولان بودر که تسحیر چوق سحر ایتدک معناسنه
 اوله و مصنف انه سحر عبارتتی سحر مره بعداخری دیو تفسیری یو معنای تأیید ایدر
 و اعانت من المسحرین قول شریفنده واقع اولان سحر طعام و شرابه محتاج ایله تفسیر اولندی
 (سحره رام کردش) آنی مطیع ایتدی و دخی سحره تسحیر ایدرلر اکا اجر تسز ایش
 تکلیف ایتدی معناسنه (سعر السعر نهاد نرخ را) نرخ وضع ایتدی وهوالسعر نرخ که
 تحریف ایدوب نرخ دیرلر اسعاره ج (سقر النار نیک بیفروخت آتش را) آتشی پاک یا قیدی
 (سکرت ابصار ناخیره شد دیده های ما) کوزلر یز کرکی کبی کور من اولدی خیرندن
 ناشی حبست ابصار نا ایله دخی تفسیر اولندی که سکردن مأخوذ اولوق ملاحظه اولنور
 صوبتدی معناسنه یقال سکرت النهرای سددته (سمر الباب میخ آهنین زد در را) قویه
 دموردن میخ ووردی که اول میخه سمار دیرلر و دخی سمر اللین دیرلر سوده چوق صو
 قاتسه و اول سوده سمار دیرلر و دخی اخذت غریبی شم سمر دیرلر ارسلته معناسنه (شتریه
 عیب کرد اورا) تعیب ایتدی آنی (شمر الثوب برزد جامه را) جامه بی یوقار و قالدردی شمر
 ساق دیرلر ساقی اوزرنده اولان ثوبی یوقار و قالدردی که ترکیده بجاغنی صیفادی
 تعبیر اولنور و دخی شمر فی امره دیرلر ایشنده چاپک اولسه ورجل شمیری چاپک کسند که
 کویا شمیه نسبتدر و دخی شمیرت السهم دیرلر ارسلته معناسنه و فی المثل شمر واتزر

جوهری التسمیر
 تقدیر السمر دیدی
 پس مصنف عبارتی
 تجریده معنی در فافهم
 (منه)

شمر اصلنده کوزک
 قبایع منقلب اولوق
 معناسنه در و اول
 کسندیه اکثر دیول
 (منه)

والبس جلد النمر جدوسی ایله امر مخلنده ضرب اولنور و شمر ذیلا وادرع لیلا طلبه
سی وجده حث مقامنده ضرب اولنور (شهره معروف کردش) آتی هر کس عندنده
معروف ایتدی (صدر کتابه بکذا سرنامه کرد کتابش را بفلان چیز) کتابک اولنی
فلان نسته ایله ابتدا ایتدی (وهو صدر الکتاب سرنامه کتاب) کتابک عنوانی
صدر اصلنده سینه معناسنه هر شینک اولنه صدر تسمیه اولندی تسمیه طریقیله در
وفی المثل صدرك واسع لسرك کم سر ایله امر وقتنده ضرب اولنور (رجل مصدر
مرد صدر نشین) مجلسک صدرینه او تور دولمش کسنه (صمر خده کز کرد رخشا را
از تکبر) تکبر دناشی یوزینی اکدی و صمر یوزا کر بلکنه مخصوص صدر و اول کسنه یه
اصمردیرلر (صغرا لاسم تصغیر کرد اسم را) تصغیر ایتدی اسمی مثلاً ناصر لفظنی نصیر
ایتدی ودخی صغره فی عیون الناس دیرلر خلقک نظر بنده صغیر و حقیر ایتدی معناسنه
(ضمير الفوس باریک میان کرد اسب را) آنک بلی اینجه ایتدی قسم اسماده مرور
ایتدی که تصغیر اولدر که آنک علفنی تدریج ایله زیاده ایدرلر غایت سمنه بالغ اولدقده
تدریج ایله تنقیص ایدرلر اولکی مرتبه یه نازل اولنجه بعده بر قرار اوزره ویرلر که
بومعنی قرق کونده تمام اولور ومدت مذکوره یه کذلک تضمیر وقتنده آتی ربط ایتدکلی
موضع مضمار دیرلر (طهره پاک کردش) آتی پاک ایتدی (رجل مظفر مرد پیروز)
ظفر بولان کسنه ودخی ظفر الفحاح دیرلر المایه طرناغنی باتوردی معناسنه وظفر الثبت
دیرلر اوت زمیندن طرناق قدر ظهور اتسه وفی المثل اطلب تظفر طلب مقصوده ترغیب
مقامنده ضرب اولنور (عبر عن کذا تعبیر کرد از فلان چیز) فلان نسته دن تعبیر ایتدی
یعنی بر معنایی بر لفظ ایله تعبیر ایدوب سویلدی و عبرت الرؤیادیرلر فسرته معناسنه
و عبر الدراهم دیرلر دراهم متفرق اولدوغنی حالده وزن ایتدی معناسنه
وفی الاساس عبر الدینار تعبیراً دینارا دینارا (عذر فی الامر تقصیر کرد در کار) ایشده
تقصیر ایتدی ودخی عذره دیرلر نجس ایله آلوده ایتدی معناسنه ودخی عذر
عذر کاذب اظهار ایتدی معناسنه کاور جوهری دیدی که معذر تشدید ایله
عذر اظهار ایدن کسنه در عذر بنده محق اولسون اولسون و محق اولدینی
صورتده معذر لفظنک اصلی متعذر در افتعال بایندن در که بعد الاعلال معذر اولور
و محق اولدینی صورتده معذر اصلی اوزره تفعل بایندن اولور حاصلی معنای اوله
نظراً معذر اول کسنه در که بر امرده تقصیر ایتدی بر علتدن نشأت اتمکله اول
علتی بیان ایدر یعنی اگر چه فلان امرده تقصیر ایتدم لکن تقصیرمک علی شو معنادر
دیو بیان ایدر ومعنای ثانی یه نظراً معذر اول کسنه در که بر امرده تقصیر ایتدی
مجرد تکامل یا عنادندن نشأت ایدوب سبب واقعی یوق ایکن علت کاذبه بیان ایدر

(پس)

وفی الجمع ویر قشیر
یعنی نظم اولندی
پس نظم آنکه
باشلادی اصلنده
قشیرب تقریب معناسنه
فلان کسنه بی کده و من
مقرب ایتدک پس
هضم ایوب حدی
تجاوز ایتدی دبه جک
پرده ضرب اولنور
(منه)

پس عذره لفظنک تفسیر بنده واقع اولان عبارت شیء لازمی ایله تفسیر قیلندن
اولدینی اذهان سلیمه اصحابنه پوشیده دکدر فتأمل حق التأمل (عذره بزرگ داشت
اورا) آتی بیوک طوتدی یعنی آتی تعظیم ایتدی (عزرا الحانی تعزیر کرد جنایت کسنه را)
تعزیر ایتدی جنایت ایدن کسنه یه و تعزیر اصلنده تأدیب معناسنه در لهندا حددن ناقص
ضربه تعزیر تسمیه اولندی تقول زمانک العبد فیه معزرم وقر و الخرم معزرم وقر اول منظور
ومعظم ثانی مضروب ومهزم معناسنه ودخی عزرا الحار دیرلر حاره حل ثقیل
تحمیل ایتدی معناسنه او قره کبی (عشر علیه الامر شوار کرد بروی کار را) ایشی
اکا کوچ ایتدی خیر دعا مقامنده یسره الله العسری دیرلر (عشر المحفف عشر نهاد
محفف را) محففه عشر وضع ایتدی یعنی اون آیت باشنه بر علامت قودی وعشرت
القوم دیرلر طقوز کسنه لر آنکله اون اولسه لر واکر اون عدد نسته نك برینی اخذ ایدوب
ظقوز قالسه عشرت دیرلر تخفیف ایله ودخی عشر الحار دیرلر متاخر بر نفسده اون
کره شدت ایله نهیق ایتدکجه نهیقندن قارغ اولسه و عرب شوبله زعم ایتدیلر که
بر کسنه بر قریبه دخول مراد ایدوب اول قریه نك و یاسندن خوف ایلسه ول
قریه نك کنارنده اون کره حار کبی نهیق ایتدکدن صکره داخل اولسه اول قریه نك
و یاسندن امین اولور (عطره خوش بوی کرد اورا) آتی طیب ایله آلوده ایتدی (عقره
بالتراب خاک آلود کرد اورا) آتی طوبراق ایله آلوده ایتدی که طوبراغه بله دی تعبیر
اولنور و عقر قریه دیوب غلبه ایتدی مراد ایدرلر عقردن مأخوذ در تراب معناسنه
وعفرت ثنیها دیرلر خاتون ولدینی ممدن قطع مراد ایتدکده ممدسته طوبراق
سورسه ودخی عفرت اللحم دیرلر اتی قوم اوزرنده کونشده قوروتسه اول اته عقیق
دیرلر (عمره الله زندگانی دراز کرد اورا خدا) حضرت الله اکا اوزون عمر ویردی
یا ویرسون (وهو العمر والعمر زندگانی) حیوة اعماره ج (غیر فی وجهه کرد زد در رویش)
یوزینه توز سپدی که سبقت ایتدی دیمکدن کنایه اولنور وفی المثل لا یشق غباره
سبقت ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور فیروز آبادی دیدی که غیر تراب و غبره
غبار معناسنه در و غبره دیرلر خاک ایله آلوده ایتدی معناسنه و دیدی که مغبره
اول قوم در که ذکر الله ایله تهلیل و صورترین قراءه و غیری نسته ایله تردید ایدرلر
ناسی غابریه یعنی آخرته ترغیب ایتدکلی چون بو اسم ایله تسمیه اولدیلر دیدی
زما غزده صوفیلر خلقه ذکرده ایتدکلی کبی ومصفک انکار تصوف مشربی بلکه
مذهبی اولمغله اساسده شو وجهله تعبیر ایتدی که اول قوم که الحان ایله شعر اوقویوب
طرب ورقص ایدرلر آثاره مغبره و تطریب لرینه تغییر دیرلر وامام شافعیدن روایت

وفی المثل عشر و الموت
شعی الورد یعنی
فلان کسنه اگر چه
وبادن خلاص ایچون
نه شیر خنار کبی تشیر
ایتدی حالو که موت
کسنه یه قریبدر
جزع ایدوب جزعی
مفید اولین کسنه
حقنده ضرب اولور
(منه)
طوبراق رنگنده
اولان آهویه اغفر
دیرلر که بغفور بوندن
مأخوذ در ویر کسنه
زیاده خوفندن
مضطرب اولسه کانه
علی قرن اغفر دیرلر
(منه)

عینک قح و ضعی
لغته لکن قعده
قح ایله اولور فقط
لعمرك کبی (منه)

ایندی که بنیجه زید بقلر کوردم که بتغیری وضع ایستدیلر که ناسی ذکر اللهدن وقرات
قرآنن صد و منع ایده لر وبعضیلر دیدیلر که ناسی فانیه دن تزهد و غایره به ترغیب
ایستکری ایچون مغیره تسمیه اولندی یقال عبادک المغیره رش علینا المغیره بیهقی
دیدیی که تغیر کرد انکیختن (فتر عنه العذاب کم کرد ازوی عذاب را) عذابی اندن
تنقیص ایندی و تغیر اصلنده برشیبی سست آنک مناسنه در فترت الماء الحار دیرلر زیاده
حرارتی ازاله ایدوب میانه اتسه (فجر الانهار روان کرد جو بهارا) نهر لری اقتدی (فسر
القرآن هویدا کرد قرآن را) قرآنک مناسنی اظهار و بیان ایندی و هر نسنه نك احوالنه
واقف اولدقلری شیخه تفسره دیدکری بو معنادن مأخوذ در مثلاً مریضك قاروره سنه
تفسره اطلاق اولدینی مریضك علی آنکله معلوم اولوب طیب آنک سبی ایله
مرضك سینه واقف اولدینی ایچوندر (فطر الصائم روزه کشاد روزه دار را) صائم
اولان کسنه یه افطار ایستدیری یقال هو یفطر الناس بفطور حسن (فقر الارض
سوراخها کرد در زمین برای نشاندن درخت) اغاج دیکمک ایچون زمینده چقورلر
قازدی (فکر فیه اندیشید روی) آنده اندیشه ایندی که دوشوندی تغیر اولور و هو
الفکر والفکره اندیشه دوشونک افکار و فکر ج لف و نشر مرتب طریق اوزره در
تقول لقان فکر کلها فقر (قتر علی عیاله تنک کرد نفقه را بر عیالش) عیالنه نفقه یی
از اندی یعنی اسراف ایندی و سدر مق اوله جق قدر نفقه یه قتر دیرلر (قدر الشئ
اندازه کرد چیز را) نسنه یی تخمین ایندی (قشر السمسم پوست باز کرد کنجد را) سمسم
قبوغنی صویدی و اول سمسمه مقشر و صویدقلری قبوغه قشاره دیرلر و شوم اولان
کسنه یه قاشوره دیرلر و قحط اولان نسنه یه قاشوره تسمیه اولور (قصر فی الشئ سنی کرد
در چیز) نسنه ده تکامل ایندی که تقصیر ایندی تغیر اولور (قصر الحاج من شعره برید حاجی
از مویش) حاجی صاچنی قیرقدی (قصر عنه فروماند ازوی) اندن عاجز اولدی (قطره بربک
سوا فکندش) انی بر طرفنه ببقدی که یانی اوزرینه دوشوردی تغیر اولور قطر دن
مأخوذ در که ایکی طرف وایکی یان تغیر اولور (قطر الماء یجکانید آب را) صوبی طاملا ندی
ودخی قطر الابل دیرلر دوه لری قطار ایندی معناسنه و بر کسنه بولنی امسا که قادر
اولسه به تقطیر دیرلر (کبر الله بزرگ داشت خدا را) حضرت الله تعظیم ایندی (کثر المال
بسیار کرد خواست را) مالی چوق ایندی (کدر الماء تیره کرد آب را) صوبی بولاندردی
(کسره نیک شکست اورا) انی چوق قیرددی و فی المثل کسیر و عویر و کل غیر خیر اول
بو مثل امامه بنت نشبه نام خاتون تکلم ایندی که خام نام بر اعور کسنه آنی مقدمه تزوج
ایتمش ایندی حسن زنده کافی اولمقله خلف انی تطلیق ایستد کد نصکره حارثه نام بر اعرج

(و منکسر)

صوبه
تغیر بعد الترخیم
و کسیر کسینک
تغیر در اگرچه
کسیر کسیر ایندی
لکن زواج ایچون
تخفیف اولندی (منه)

و منکسر الفخذ کسنه انی تزوج ایستد کده امامه حارثه نك منکسر الفخذ اولدوغن
کوروب بو مثل ایراد ایندی که عویر دن مرادی خلف و کسیر دن مرادی حارثه در ایکی
طرف دن مکروه وایکی جهتن مذموم اولان نسنه ده ضرب اولور که بر وجهه خیر امیددی
اولیده قال بیت ایدخل من یشاء بعیز اذن و کاهم کسیر او عویر وایقی من وراء الباب
حتی کانی خصیه و سوا یایر (کفره کافر خواندش) اکا کافر دیدی یعنی کفره نسبت
ایندی (کفر عن عینک کفارت کرد از سو کندش) عیندن کفارت ایندی (کفر الله سیئاتهم
پوشید خدا گناهان ایشان را) حضرت الله انلرک کنه لیرین ستر و عفو ایندی ودخی
کفر العی للمک دیرلر حکمدار حضورنده باشیله سجده به اشارت اتسه بعضیلر الینی
صدرینه وضع ایدوب تواضع ایندی معناسنه در دیدی (مشره پراکنده کرد) آنی تفریق
و تقسیم ایندی (نشر المصحف باز کرد مصحف را) معنی اچدی ودخی نشرت عن العلیل
دیرلر خسته یه افسون یازدم یا افسون او قودم و افسونه نشره تسمیه اولندی کویا
افسون سبیلله خسته نك علتنی نشر و تفریق ایندی (نقره برمانید اورا) انی تغیر
ایندی که اور کوندی تغیر اولور و منافره حسبه محاکمه و منفور و مغلوب و ناقر
غالب معناسنه اولمقله نقره علیه دیرلر فلان کسنه حسبه فلان کسنه یه غالب در دیو
حکم ایندی معناسنه و فی المثل ائینه قبل کل صبح و نقر صبح صبحه و نقر تفرق معنادر یعنی
طلوع فجر دن اول کاملاقی اولدم (نقر عنه پڑ و هید ازوی) اندن زیاده بحث و تفتیش ایندی
(نکر الاسم نکره کرد اسم را) اسمی نکره ایندی و هی النکره معرفه مقابلی در (هجر
بکر مکاه رفت) وقت ظهرده حرارت مشتد اولد قده کندی و اول وقته هاجره دیرلر آیت
اهلی مهجر ایدرلر وقت مذکورده اهلنه واصل اولسه آیت موصلا وقت عصرده
واصل اولدم معناسنه اولدینی کی که اول وقتد اوصول دیرلر ز (برز علیه پیشی کرد بروی)
آنک اوزرینه تقدم ایندی ودخی برزه دیرلر اظهار معناسنه خلیل دیدی که رجل برز
عظیم معناسنه در (جهزه بجهازه ۳ ساخت اورا بسازوی) آنک مهماتی ایله تدارکنی کوردی
و فی المثل احق من جهیزه ام شیب حرورینک اسمی در شیبده حامل اولوب وضع حلی
قرب اولد قده قریبلرینه دیدی که قارنده برشی حرکت ایدر بلم مرضدن بلم برغیری
سیدن بعضیلر کوفه جامعند قبول ایستدیک ایچون احق دیدیلر دیدی (طرز اثوب علم کرد
جامه را) جامه یه علم یعنی تمنا ایله علامت وضع ایندی اساسده دیدی که طراز شیب
فاخره نسج اولان موضع دن عبارت اولمقله وجه ملیحه و ماعل فی طراز الله و کلام
مستحسنه هو من طراز فلان دیرلر مجازا (عجزه بجزه نسبت کرد اورا) آنی عجزه نسبت ایندی
(عجزت بزرگ سرین شد زن) خاتون بیوک عجزلو اولدی و اول خاتونه عجزا دیرلر

و فی المثل الکفر غشقه
لنفس الذم یعنی کفران
نعمت منعم علیه
اوزرینه فساد خبینه
سبب اولور (منه)

ودخی نکره دیولر
برست نك صورتی
تغیر ایسه (منه)
۳ مطرزی ایضاحده
دیدی که چهار جیمک
فتح و کبریه عده
سفر معناسنه در
یعنی مسافر اولان
کسنه نك وازی بعضیلر
متاع بیت معناسنه در
دیدی و علی بن عینی
دیدی که بر بلده دن
بر بلده به کوتور
دکاری متاع فاخره در
و جهار العروس بو
معنادن مأخوذ در
دیدی (منه)

و عجرت خاتون پیراوردی معناسنه دخی کلور و عجز شبط یعنی توقف ایستدردی
معناسنه اسممال اولور (عجرت الجرادة دنبال بر زمین فرو بردن برای خایه) چکر که
قویروغنی زمین صوقدی عورطه دوک انچون (نفر السهم بگرداند تیر را بر ناخنش)
طراغی اوزرنده اوقی چویردی ودخی نفرت الولدر قصه معناسنه س (ترسه با سپر کرد
اورا) آئی قاله انلی ایتدی (جوسه محکم رأی کردش) انک رأینی محکم ایتدی جرسته الامور
دیرلر انی اموره تجربه صاحبی ایدوب فکرنی محکم ایتدی معناسنه واول کسنده به
مجرس دیرلر (خوس لهازن زاج را طعام ساخت) لوخسه خاتون ایچون طعام طبع
ایتدی که اول طعامه خرسه دیرلر (شیء نجس چیز نجس گوشت) بش کوشدننسنه (دلس له
فی البیع عیب خریان بیوشید در فروختن) متاعک عیبی حین بیعه مشتری به سترا ایتدی
و حدیثه تدایس اندن عبارتند که حدیث استماع ایتدی شینک اسمنی ترک واندن اعلی
کسنه نك اسمنی ذکر ایدر که کویا بوندن استماع ایتدی اول کسنده مدلس دیرلر (دنس
الثوب شوخکین کرد جامه را) کیرلوا ایتدی جامه بی و دنس عرسه دیرلر عرسه شین
ایراث ایدر عمل اتسه (طلس الکتاب محو کرد نبشته را) یازلش کتابک یازوسنی محو
ایتدی معصف دیدی که محو خطی افساد ایچون سیله طلس و خطی کرکی محو ایدوب
کاغذه اصلا اثری قالمه طرس دیرلر و خطی محو ایدر جک بزبانه سینه طلاسه دیرلر
(عبس نیک ترش کرد رویش) زیاده تعبس ایتدی (عرس در آخر شب فرود آمد) مسافر
استراحت ایچون کچه آخرنده بر موضع نزول ایتدی موضع معرس دیرلر (عنست بخانه
پدر دیر ماندن) خاتون باباسی خانه سنده چوق مکث ایدوب شوهره وارمدی شووجه
اوزره که پیرا ولوب ابکار عداد ندن معدود اولیه که واکر بر کره شوهره وارد قدنصره
مکث ایتسه اکا عانس دیرلر اصمعی دیدی که عانس اهلها دیرلر منبروره خاتونی
اهلی مکث ایدوب شوهره ویرمه لر مجهول صیغه سیله در و عنست معلوم صیغه سیله
دیرلر و فلان لم تعنس السن وجهه دیرلر بولک آنک چهره سنی تغییر ایتدی معناسنه
(غلس بالصلاة نماز را در آخر تاریکی شب گذارد) نمازی کچه آخرینک ظلمتده ادا
ایتدی یعنی صباح نمازنی ایرکن قلدی که غلس کچه ظلمتک آخریدر (غلس الماء
بکاء آمدن آب را) صویه و قیله کلدیلر که صباح بری اچیلدینی وقتده که صباح
قرکولینی تعبیر اولور و وقع فلان فی تغلس دیرلر داهیده مبتلا اولسه (قلسد القاضی
مقلس خواند اورا قاضی) قاضی اکا مقلس دیدی یعنی افلاسه حکم ایتدی (قدس الله
بیاکی یاد کرد خدا را) حضرت الاهی پاکک ایلر ذکر ایتدی یعنی عیوب و تقایصدن پاک
ومنزله اولدیغه دال اولان لغظی تکلم ایتدی (وهو القدوس نیک پاک) زیاده منزله و قدس

دلس عرب عذرند
قله معناسنه در کویا
متاعک عیبی سترا
ایدن کسنه متاعنی
مشرقی به کچه وقتی
ویردی و فلان لا
بدلس ولا یؤلس دیرلر
عبی سترا بخر و خیانت
ایقر آس خیانت
معناسنه در (منه)

طهارة معناسنه اولقله جنته خطیرة القدس دیرلر سیویوه قدوس قافک قحیلر
لقتدر دیدی (قرس الماء سرد کرد آب را) صوی صوغندی قرس بردشید معناسنه در
قرس الماء دیرلر صوبوز طوکسه و صووق بالیق شورواسنه قریسه دید کلری
بومعنادن مأخوذدر (قلسه کلاه پوشانید اورا) اکا تاج کیدردی که قلنسوه دن
مأخوذدر ردخی قلس المقلسون دیرلر عیدلرده ملوک پیشکاهنده قلیچلر و حریدلر ایلر
طبول و دفوف چالوب لعب ایدن کسنه لر عادتلرین اجرا ایتدیلر معناسنه ودخی
قلس الرجل دیرلر بر کسنه بر شریف کسنه حضورنده الینی سینه سنه وضع ایدوب
تواضع اتسه و قلست الکأس دیرلر زیاده طولدینی ایچون شرابی طشره دوکسه (لبس
علیه الامر پوشیده کرد بروی کار را) ایشی اکامستور ایتدی یعنی تخلیط ایدوب مشتبه
قیلیدی که تدلیسه قریبدر و اول کسنه به لباس دیرلر ملبس دیرلر (محس المجوسی ابته مغ
کرد مجوسی پسرش را) آتش پرست اوغلنی کندو کبی آتش پرستک آیینی مدح
و ترغیب ایتکله آتش پرست ایتدی (نفس عنه دور کرد از و اندوه را) آندن غمی
ازاله ایتدی که نفس فرج معناسنه کلور یقال نفس الله عنک کربتک ای فرجک
ودخی نفس فیه دیرلر اکا ترغیب ایتدی معناسنه (نکسه نکون سار کردش) باش
اشاغی چویردی ش (حبش القوم کرد کرد مردمان را) قومی جمع ایتدی (حرش
الکلاب براغاید سکان را) کلبری بری برینه دوشوروب دو کوشدردی (خشه
بخشم آورد اورا) آئی غضبه کتوردی خش خشم غضب معناسنه در (رعشه
بلرزایدش) آئی دترندی رعشه دن مأخوذدر (عرش الکروم برداشت رزها
بر جفته) آسمه چوقلرن خوک اوزرینه قالدردی که کیروت اوزرینه قالدردی
تعبیر اولور و کیروند عریش دیرلر (فقس عنه و ایزوهید ازوی) آندن کرکی
کبی سؤال ایتدی که تفتیش ایتدی تعبیر اولور و فی الاساس یقال فقس ولا تفتش
یعنی تفتیش خصوصنده مبالغه ایلر و مسابحه ایتدی (کشه شتابانید اورا) آئی سرعت
ایتدردی (نقش الشئ نکار کرد چیز را) نسنده نقش ایتدی ص (ترصد
استوار کرد اورا) آئی محکم ایتدی (خلصه الله برهانیدش خدا) حضرت الله
نجات و بردی اکا ودخی خلصته دیرلر صافی ایتدم معناسنه (رخص له فی کذار خست
داد اورا در چنین چیز) شویله شیده اکا رخصت و بردی (وهی الرخصة فراخی)
وسعت و برمک که مساعده ایتک تعبیر اولور و قد یقال الرخصة ما یبع مع قیام الحرم
(رخصت ولدها پای کوبان کرد زن فرزندش) خاتون ولدینی رقص ایتدردی که
النده اوینا ایتدی تعبیر اولور (عرص اللحم گوشت در میان سرای افکند تا خشک
شود) آئی سرایک عرسه سته القا ایتدی قوریسون ایچون عرسه خانه لر میانده اولان

هرش دخی بومعنا به در
(منه)

قال صاحب الجمع
فی المثل کش زلاله
اتکشدن آشانی
صارقان نسنه زلال
و ذلذل در که بر کسه
امرنده تشیر ساق
ایدوب حد و سبی
ایتدی دیکه جک برده
ضرب اولور (منه)
وفی الصحاح الرخصة
فی الامر خلاف
التشديد فيه (منه)
وفی المثل رخص
فی زورقه بر کسنه بی
استهزا ایدوب اول
کسنه سهر اولندینی
مله ضرب اولور (منه)

خالی بقعه نك اسمی در (لخص الامر هویدا کرد چیزی را) نسنه بی اظهار بیان ابتدی
(محضه الله بیا سر زیدش خدا) حضرت الله آنی کناهدن پاك ایتدی یار لندی تعبیر
اولنور و محض الذهب بالنار دیر لر التونی آتشد قال اتسه ودخی محضه دیر لر
امتحان ایتدی معناسنه (نقض عیشه ناخوش کرد زنده کافی اورا) آنك عیشی مكد
ایتدی اساسده مراد بی کندی قطع اتدی دیو تفسیر اتدی زیر انقض مراد تمام
اولما مقدن عبارتدر . ض . (بعضه برخ برخ کردش) آنی پاره پاره اتدی فرقه
معناسنه و هر پاره به بعض دیر لر يقال بعض الشر اهون من بعض ایکی شر ظهور
ایدوب بر برندن متفاوت اولد قده ضرب اولنور ان من الشر خیارا مثلنه قریبدر
ومن امثال المولدين بعض الشوك يسمع بالهن بعضی بر امدن ایونسنه ظهور ایدر
دیه جك یرده ضرب اولنور و بعض الحلم ذل و بعض العفو ضعف (بعضه الیه دشمن
کرد اتیدش بوی) فلان نسنه ای اکا دشمن اتدی که بعض ایتدیردی تعبیر اولنور
تقول حب الله الى زيدا وبغض الى عمر أيغنی زیدی سود بردی عمروی سود بردی
حرضه علی القتال بیقرولید اورا بر جك) آنی جنکه رغبت ایتدردی که قدیردی
تعبیر اولنور (رمضه چشم داشت اورا) اکا منتظر اولدی (عرضه لکنا فرایش
نهاد اورا بچنین چیزی را) آنی فلان نسنه قارشو طوتدی وهی العرضه فرایش نهاده
قارشو طوتیلان نسنه (عرض بقوله سر بسته کرد سخنش را) کلامی ستور سویلدی که
تعریض ایتدی تعبیر اولنور مثلا شارب الخمر اولان کسنه نك عندنه لست بشارب
الخمر دیوب سن شراب ایچرسن معناسنی مراد ایدر وفي المثل ان في المعارض لندوحه عن
الكذب تعریض تصریحك ضدیدر که کلامی ظاهر دن الفاز ایتمکله کلامی معرض
اولور که جمع معارض کلور و مندوحه و ندحه سعت معناسنه در کذب ایتمکه
مضطرم دیو ظن ایدن کسنه ده ضرب اولنور یعنی کذب اختیار ایتمکدن تعریض ایله
سویلك اولی درو فی مثل آخر عرض الکرم ولا نباحت بحت صرف و خالص معناسنه در
یعنی کریم اولان کسنه ده عرض حاجت ایدر کده تعریض ایله زیرا کریمدن سؤال
حاجت تصریح محتاج دکلدر (عرضهم القادام راه آورد داد ایشان از راه آبنده)
یولدن کلن کسنه آنره هدیه ویردی (وهی العرضه راه آورد) یولدن کلن کسنه نك
ویردی هدیه وفي المثل عرضة توري الزناد الكايل زناد جچی در چخماق
معناسنه کايل مفرد ایکن جمعه صفت واقع اولد بی زناد مفرد و زننده اولد بی ایچوندر
زند کايل آتشی چیقمین چخماقدن عبارتدر یعنی هدیه آتشی چیقمین چخماق
آتشی جبقارر حسن کلامی ایله خلق فریخته ایدن کسنه حقنده ودخی حصول

(مراد)

مثلا كاسه نك اغزیه
برچوب او رتسلر
ایچنه نسنه واقع
اولسون ایچون اکا
عرضه دیر لر (منه)

مراد مشکل اولد قده رشوتك تأثیری وارد دیه جك یرده ضرب اولنور (غرض
عینه فرو خوابانید چشمش) کوزینی یومدی (وماذقت غضا خواب نچشیدم) او یومدم
مانعت معناسنه غرض غماض اگرچه کوز یومق معناسنه در لکن لازم اولمغه ملزوم
اراده قلندی (غرض الكلام بسته کرد انید سخن را) کلامی مغلق ایتدی که آنندن مقصود
صعوبت ایله منفهم اولور (فرض الله السورة فريضه های مختلف کرد خدا سوره را) حضرت
الله سوره بی مختلف فريضه لر قلدی یعنی قطعه قطعه و آیت آیت ایتدی وفي القاموس سورة
انزلناها وفرضناها بالشديد جعانا فيها فريضة وفصلناها وبقناها (فرضه بستود یا نیکو هید
اورا) آنی مدح یاذم ایتدی تقریض دخی بو معنایه در (مرضه بیمار داری کرد اورا) آنی
خسته اولد قده کوروب کوزه دوب خدمت ایتدی و صاحب اقتناع دیدی که مرض
فی الامر دیر لر برایشده تقصیر اتسه (ففض الثوب نيك بیفشاند جامد را) جامدی زیاده
تحریرک ایتدی که سیلکدی تعبیر اولنور ط (بلط در ماند در رفتن) مشی ایتمکده یورولدی
(ثبطه عن الامر باز داشت اورا از کار) انی ایشدن کیری طوتدی که مکث و تأخیر ایتدردی
تعبیر اولنور و کسل و ثقل اولان غلام و جاریه به شط دیر لر (خط المیت مرده را خطوط
کرد) میته کوزل رایحه لوشیار بخور اتدی (خط فی الامر تخلیط کرد در کار) ایشده
قارشو قلق اتدی که افساد ایتدی عبارتله تفسیر اولندی (سلط علیه بر کاشت اورا
بروی) آنی مسلط ایتدی فلان کسنه نك اوزرینه (شخطه بالدم آلوده کرد اورا
بخون) آنی قانله آلوده ایتدی يقال القتل يتشخط في دمه ای يضطرب (غلطه بخلط
نسبت کرد اورا) آنی غلطه نسبت ایدوب غلط ایتدی دیدی (فرط فی الامر تقصیر
کرد در کار) ایشده تقصیر ایتدی (قرط اذنها گوشواره نهاد بر گوشش) آنك
قولا غنه کویه وضع ایتدی (قرط الفرس العنان رها کرد دوال لکام اسب را) آنی
سکرتد کده دیز کنی براقدی اول مرتبه که دیز کین آنك قولا قرینک آردینه
کلدی ودخی قرطت الیه رسولا دیر لر عجله اوزره ایچی کوندرسه و قرط السراج
دیر لر چراغك قتیله سنك اوجنی کسوب ضیاسنی آرتسه و اول کوب اتدقلری
قتیل اوچنه قراطه تسمیه اولنور و قراط سراج معناسنه کلور و فی المثل اضواء من القراط
(نشطه لکنا رغبت داد اورا بهمان چیز) آنی فلان نسنه به ترغیب ایتدی وفي المثل
انشط من ظي مقرر زیرا آهو مهتابده نشاطه کلوب لعب ایدر (نقط المعنف نقطها
زد بر مصحف) مصحفه نقطه وضع اتدی و نقطت المرأة وجهها بالسواد دیر لر تزین
ایچون یوزینه سیاه حالر وضع ایلده ظ (غلظ علیه درشتی کرد بروی) اکا
غلظت ایتدی (قرظه بستود اورا) آنی مدح ایتدی بیهقی دیدی که تقریض حیاته

تقریض حیاته اولان
کسنه بی مدح معناسنه
قرضه تشبیه طریقیله
مدح ندیمی تزین ایدر
قرض ادبی تطهیر
و تزین اتدی که کی
میت اولان کسنه بی
مدحه تأیید دیر لر
(منه)

اولان کسنه بی مدح اتمک معناسنه در لکن تقریض مدح و ذممه مستعملدر و قرظ ورق السطرد که دباغله آنکله دری اصلاح ایدر لر بر کسنه بی مدح ایدن کسنه به قرظ دیدکری قارظ قرظ ایله دری بی اصلاح و تزین ایندیکنه تشبیه طریقیله در ع (بدعه مبتدع خواند اورا) آنی عمل بدعته نسبت ایدوب مبتدع در دیدی (بلغ بدید آمد در موی اوسپیدی) صاحبده بیاض قیل ظاهر اولدی (جرعه الفضة فروخوار اید اورا در کلو گرفتدرا) بوغازه طور مش نسنه بی اکا یو طدردی (جرعه غصص الفیظ دیر لر بر کسنه غصبه کلمش ایکن اکا کظم غیظ ایدر یوب غصبین ازاله اتسه جرعه بر ایچم صویه و جرعه بر یوب طوم ایچمکه دیر لر کر کی کبی سیواب اولنجه و فی المثل جرعه و اوشال و شل ماء قلیل معناسنه در یعنی مال غایتده از سنین زیاده مسرف سن مالتی اسراف ایدن کسنه حقسنده ضرب اولنور یعنی مالکی اعتدال ایله خرج یو خسه تیز افنا ایدر سین چمنایماز آذینه آمدم) جمعه نمازینه کلدیک جمعه نمازینی ادا ایتدک معناسنه دخی کلور جمع مال نیک کرددخواستدرا) مالی چوق جمع ایتدی (شواء مخلع بریان استخوان بیرون کرده شده) کو کی چیقلمش بریان (شیء مربع چیز چهار گوشه) درت کوشه لی نسنه (رجع فی صوته نغمه کرددر آوازش) صوتنده نغمه ایتدی که بوغازده صوی تردید اتمکدن عبارتدر و دخی رجعه دیر لر اکا الله وانا الیه راجعون دیدی معناسنه (تاج مرصع تاج کوهر نشانده) جوهر اوتور دیش یعنی جواهر ایله تزین اولمش تاج (رقع ثوبه سبی و ژاک زد جامه اش را) جامه سیند چوق یامه ووردی و فی المثل فیسه من کل زق رقع آنده هر نه استرسک بولنور دیه جک یرده ضرب اولنور (سفعه الحرنیک بسوخت کرما اورا) ایسی آنی زیاده یاقوب رنگینی تغییر ایتدی و سفته النار دیر لر آتش آنی سیاه ایتدی معناسنه (سلمه بشکافت اورا) آنی یاردی (شجمه دلیر خواند اورا) آنی شجماعته نسبت ایتدی و دخی شجمه دیر لر آنی شجمیع ایتدی معناسنه (شفعه الامیر فی المذنب شفا عتشر قبول کرد فرمان ده در کناهکار) امیرانک آنک کناهکار ایچون ایتدیکی شفاعتی قبول ایتدی (شع علیه تشیع کرد بروی) اکا تشیع ایتدی یعنی آندن صدور ایدن شیئی تقبیح ولوم ایتدی و هی الشنعة لوم کردن لوم اتمک (صدعه در سردادش) باش آغریسی و یردی (صرع البیت دو مصرع کرد بیت را) بیتی ایکی قافیدلی ایتدی یعنی مصرع اولنده دخی قافیده رعایت ایتدی مثوی ایاتی کبی و صرع اصلنده زمینه طرح اتمک معناسنه دخی کلور کشتی کیر اولان کسنه به مصارع دیدکری بومعاندن مأخوذدر صرعه صرعه نوع ایچوندر و فی المثل سوء الاستساک خیر من حسن الصرعة یعنی آت

(اوزرینه)

و فی التاج التشفیع
بوش کردن یعنی
اتکینی بیکه صوفی
تشیع کی (منه)
و فی القاموس صرع
الشعر و الباب حمایه
دامصرعین و فی الصحاح
التصريع فی البيت
تفیه المصراع الاول
(منه)

اوزرینه اوتور مقدمه ماهر اولان کسنه کندی بی محافظه ایدوب زمینه دو شمسنه زمینه دوشوب ضرر اصابت اتمین کسنه دن خیردر طریقه حقه ملازمت ایله امر خصوصنده ضرب اولنور زیرا احسان طریقی ایله عمل ایدن کسنه نیک کلامنده خطاسی اساءت ایله عمل ایدن کسنه نیک اصابتدن خیردر و دخی صرع دیر لر چوق صرع ایتدی معناسنه (ضجع تقصیر کرد) تقصیر ایتدی (فرعه بترسانیدش) آنی قور قوتدی و دخی فرع عنه دیر لر بر کسنه نیک غنی ازاله اتسه (ققع اصابعه پرک از انکشتان بیاورد) پارمقلرندن صدا چیقاردی که چاتلا ایتدی تعبیر اولنور (قرعه سرزنش صعب کردش) آنی زیاده لوم ایتدی و قرع بر بیاض قبار چقدر که دوه کوچکنده اولور علاج اولنسه اهلاک ایدر و فی المثل احرم من القرع و قرع الفصیل دیر لر مرض مذکور ی علاج ایدوب ازاله ایتدی معناسنه قذی العین کوزدن قذای ازاله ایتدی معناسنه اولدینی کبی (قطعه پاره کرد اورا) آنی قطعه قطعه و پاره پاره ایلدی و قطع الفرس الخیل دیر لر ات سائر آنری تجاوز ایتدی و جاءت الخیل مقطوطعات دیر لر آت سکیده رک بری برینک اوزرینه دوزیلوب کلدیلر معناسنه و ثياب قصیره و اشعار قصیره به مقطعات دیر لر (قنعا قناع پوشید اوزن را) اول خاتونه قناع اورتدی و دخی قنعه الذهبک دیر لر خروس توکلرین قباردوب بویننده اولان اوزون توکلرین باشی طرفنه کتورسه (متعه بکذا بر خور داری داد اورا بفلان چیز) فلان نسنه ایله اکا منفعت و فائده و یردی (متع المرأة متعه داد زن را) خاتونه متعه و یردی و هی المتعة معروفدر متعه اصلنده منفعت معناسنه در و خاتونه و یریلان متعه نکاحده دخی خاتونه نفع ایصالی ظاهر در و دخی متع الشئ دیر لر اوزون ایتدی معناسنه و اوزون و مرتفع اولان نسنه به مائع دیر لر (رجل تمتع مریدیک چشم) بر کوزلی کسنه کو یا حضرت الله سنی چوق زمان آنکله منتفع اتسون دیودعا مقامنده (منع الشئ) پراکنده کرد چیز را) نسنه بی پریشان ایتدی (هزعه پاره پاره کرد اورا) آنی اوافق اوافق قیردی و پاره پاره ایدنه جک الله مهزع دیر لر غ (بلغ الرسالة برسانید پیغام را) خبریتشدردی (وهو البلاغ رسانیدن) یتشدرمک (رفع عیشه فراخ کرد زندگانی اورا) آنک عیشنی توسیع ایتدی (فرغه للعمل فارغ کرد اورا) برای کارایشه آنی فارغ قیلدی یعنی سپارش ایدوب غیری نسنه بی ترک ایدوب بوایشه مشغول اول دیدی و دخی فرغ الاناء دیر لر چنانغی بوشالتدی و فرغ الفضة فی القالب دیر لر کومشی قالبه صب ایتدی معناسنه (مرغ دابته بفلطانی سطورش را) دابه سنی یو و ایتدی که آغنا ایتدی تعبیر اولنور (ف الف بین القلوب الفت افکندمیان دلها قبلر میاننه الفت و اتحاد القاء ایتدی که مابینلرنده اولان عداوت صداقته مبدل

برک باه عجمی ایله
پارمقلدن چیقان
صدا که چاتلیدی
تعبیر اولنور (منه)

و فی المثل مقنع و اسنه
بادیه یعنی یوزینی
ستر ایدر و مقصدی
مکشوف و خصوصاً
آت ستری لازمدر
(منه)

شرعک مابلغک المحل
مقصودک اولان عمل
و انجمه وافی اوله جق
قدر زاد سکا کافیدر
طول املدن منع
مقامنده ضرب اولنور
(منه)

اولدی (ثقف الریح راست کرد نیزه را) مزارقی طوغری اندی و طوغری ایده جک
آله ثقاف دیرلر (جذف النعمة کافر شد بنعمت نعمته) شکر اندی (حرف القلم محرف
برید خامه را) قلبی محرف قطع اندی (حرف الکلام عن مواضعه بکر دانید سخنهارا
از جایهای خویش) کلامری یولو یولرندن چوریدی که تغییر اندی تعبیر اولنور (حلقه
سو کند داد اورا) اکا عین ویردی (خلفه واپس گذاشت اورا) آتی کرویہ قودی
(ذرف علی المائة افزون شد برصد) یوز عددن زیاده اولدی (سلف الرجل نهاری
داد مرد را) طعام ما حضری ویردی اکا ودخی سلف دیرلر قدم معناسنه و مقدم
اولان شیئه سالف و سلیف دیرلر (شرفه بزرگوار کردش) اکا تعظیم اندی (شنفها
کوشواره در کوش زن کرد) خاتونک قولاغنه کویہ طاقدی و شنف کلامه دیرلر
کلامنی استماع و حفظ اندی معناسنه (صحفه خطا کرد در خواندن او) آتی او قومده
خطا اندی یعنی خطا کلمه فی قصیر اندی و فی الصحاح التعحیف الخطأ (فی الصحیفه) صرفه
بکر دانیدش) آتی چوریدی ودخی صرفه دیرلر آتی صرف و خالص اندی و صرف
دیرلر خالص شراب ایچدی معناسنه (صنف الکتاب تصنیف کرد کتاب را) کتابی تصنیف
اندی تصنیف اصلنده برشی صنف صنف ایدوب بعضی بعضندن تمیزه دیرلر
و شجر مصنف دیرلر الوان و ثناری مختلف اولسه (صنف العطاء دو چندان کرد عطیه را)
عطیه بی ایکی او قدر اندی که اول ویردیکی عطیه نک ضعفی ویردی (ضعفه السیرست
کرد اورا رفتن) بوریمک آتی ضعیف اندی و ضعفه دیرلر آتی ضعفه نسبت اندی
معناسنه (عرفه الشئ شناسا کرد اورا بچیز) عالم اندی نسنهیه آتی که تعریف اندی
تعبیر اولنور علمه معناسنه قریبدر (عرف الله الجنة لاهلها خوشبوی کرد خدا بهشت را
برای بهشتیان) حضرت الله جنتی اهلی جنت ایچون تطیر و کوزل رایجده لو اندی
(عرف الاسم معرفه کرد اسم را) اسمی معرفه اندی که نکره مقابلی در وهی المعرفة
معروفدر ودخی عرف الناس دیرلر عرفانه حاضر اولسلر و موقوفه معرف دیرلر
(عنفه و عنف علیه سخت ملامت کردش) آتی زیاده لوم اندی و توبیخ اندی (غلف
لحیه غالیه سود در ریش را) صقالنه کوزل رایجده لو نسنه سوردی ابن درید دیدی که
غلف لفظ عامی در صواب اولان غل در (کتف القوم دستهای مردمان را واپس ست)
قومک المریخی آردلرینه باغلادی (کلفه الامر تکلیف کرد بروی کار را) ایشی اکا تکلیف
اندی یعنی وسعنه اولمیان شیئی اکا تحمیل اندی و فی المثل کلفتی بیض السمام سمام
سمامه نک جچی در که پرستو کیی بر کوچک قوشدر که بمورطه سنه ظفر ممکن دکلددر
سماسم دخی روایت اولندی که سمسمه نک بجعیدر قیرمزی قرنجیه معناسنه امور

(شاقه)

ودخی صرفه ماله
دیرلر برکسته بی کندو
مالنه متصرف ایدوب
مال صاحبی کی تصرفه
اذن ویرسه (منه)
و فی المثل لا یجیز
مک السوء یعنی بد
رایجده دری بد رایجده
دن فارغ اولز یعنی
قیجه دن متفک اولمیان
لثیم حقنده ضرب
اولنور مصنف
دیدی که دباغ اصلا
حه قادر اولیوبوب
قوش دری به تشبیه
اولندی که بر بوجاغه
طرح ایدرلر (منه)

شاقه تکلیف ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور و کلفتی مخ البقوص دخی بو محله
ضرب اولنور (نصفه بد و نیمه کرد اورا) آتی ایکی بولوک اندی که تنصیف اندی تعبیر
اولنور و نصیف اول بز پاره سیدر که خاتونلر باشلرینه اور ترلر که نصف خار مقداری
اولور و مقنعه دیرلر (نصف الجاریه) دیرلر باشنه نصیف اورندی معناسنه
(نطفها کوشواره در کوش زن کرد) خاتونک قولاغنه کویہ طاقدی نطفه نطفه نک
جعیدر که قرط یعنی کویہ معناسنه در واصلنده لؤلؤ آب دار معناسنه در جواری
آتی قولاقزیننه طقارلر (نطف الثوب پاک کرد جامه را) ثوبی پاک اندی (ق (ارقه بی
خواب کرد آب را) آتی او یوتندی ارق سهر معناسنه در (ارقه المم) غم آتی او یخوسز
قودی معناسنه در میدانی جاءیم الریق علی اریق مثلنده دیدی که ام الریق ابو عبید
دیدیکی اوزره داهیه دن عبارت اولدیفنک وجهی بودر که رریق ترکیبی برشیی
احاطه ایدن شیئه دلالت ایدر بقه کی داهیه دخی ناسی احاطه اتمکله بو کینه اکا
مناسبدر و اریق اصلنده و رریق در که وای همزه به تبدیل اولندی و جوه اجوه
کی واورق لفظی ترخیم اولنوب اریق اولدی که اورق کول رنکنده اولان
دوه در و اصمعی دیدی که عرب شویله زعم ایدرلر که مثل مذکور اول کسنه نک
قولندن مأخوذ در که جل اورق اوزرنده غول کوروب بو کلامی تکلم اندی
(حدق الیه نیز نکرست بوی) اکا دقت الیه نظر اندی (بق الزق بشکافت خیک را)
طولوی یاردی (حرقة نیک سوزانیدش) مبالغه الیه آتی باقدی (حلق الطائر پرواز
کرد مرغ در هوا) قوش هوا ده پرواز و جولان اندی و فی المثل حلقته به عنقاء
مغرب مایوس اولان نسنه ده ضرب اولنور (حلقوا رؤسهم بتراشیدن سرهای
ایشان را) باشلرینی تراش اندیلر و برصی حبشا اتمه یعنی کلر سه حلقه و کبره
و شحمة فی السرة دیرلر یعنی باشک تراش اولونسون و بویوک یکیت اول و کو
بککده یاغ اولسون و حلق مال کثیر معناسنه در و فی المثل جاء بحلق واحراف احرق
واهرف الرجل دیرلر مالی نامی اولسه مال کثیر الیه کلن کسنه حقنده ضرب
اولنور جاء بدیادی و جاء بالهیل و الهیمان مثلری دخی بو محله ضرب اولنور
(حقه احق خواندا اورا) آتی حقه نسبت ایدی (حرق الثوب نیک بدرید جامه را)
جامه بی مبالغه الیه برندی اساسده وسع شقه عبارتیه تفسیر اندی و دخی خرق دیرلر
چوق یلان سوبله (خلقه خلوق بمالید اورا) اکا خلوق سوردی و هوا خلوق طیب
زرد) که صار و طیب حجاز نسوانی استعمال ایدرلر جزؤ اعظمی زعفراندر (خلق الله المصنفة
تمام خلق کرد خدا گوشت پاره را) حضرت الله ات پاره سنی تمام خلق اندی که مراد

اغرب الرجل دیرلر
غربته دوشدی معناسنه
مغرب تسمیه اولندی
ناسدن بعید اولدینی
ایچوندر و لفظ عنقاء
مذکرو مؤنثه اطلاق
اولور دایه لفظی
کی لهذا لفظ مغرب
مذکر صیغه سببه
ایراد اولندی و مغرب
رفع الیه عنقالتک صنعتی
وجه الیه دخی روایت
اواندی مجید الجامع
کی (منه)
دباچکر که دی مکان
واسع هیل القوم
عیان رج معناسنه
(منه)

اطوار چنین دن برطور در ودخی خلق الصخرة دیرلر هموار آندی معناسنه (خنقه
 خبه کرد اورا اورا) آنک بوغازینی بوغدی (وهو الخنق جای خبه کردن)
 بوغاجق موضع که مراد بوغاز در وفی المثل بلغ منه الخنق حددن بیرون نسته تحمیل
 اولنان کسنه حقتده ضرب اولنوو وصاحب عباب خنق وخنق برمعنایه در دیدی
 وزیاده ابرام والحاح ایدر کسنه خنق تسمیه اولندی بوغاز صیقوب تعجیز ایدن
 کسنه تشبیه طریقه در وفی المثل الخنق یخرج الورق ابرام ایدن کسنه مدیوندن حقی
 آلفه قادر اولور دیه جک یرده ضرب اولنور و بوغازده طقوب بوغجق ایسه
 خناق و بوغیلان کسنه خنق وخنق دیرلر (خنق التسعین بنود ساله رسید)
 طقسان یاشنه بالغ اولدی (دنق التاجر باریکی کرد بازار کان در شمار) بازار کان حسابنده
 تدقیق ایدوب دانق دخی حساب آندی ودخی دنقت الشمس دیرلر غرویه قریب
 اولدی معناسنه (سرقه بدزدی نسبت کردش) آنی سرقه به نسبت آندی (شرف
 اللحم قدید کرد کوشتر) آنی قوروندی ایام تشریق بو معنادن مأخوذ در زیر
 عرب اخیمه قربانلرینک اثرین قوریدرلر بعضیلر اشراق شبه مثلندن مأخوذ در
 دیرلر (شرق المسافر رفت بسوی مشرق راه رو) مشرق طرفنه کتدی
 مسافر مغرب مقابلی در وفی المثل شان بین مشرق ومغرب ایکی نسنه میاننده
 فرق عظیم اولدقه ضرب اولنور (صدقه بر است نسبت کردش) آنی طوغرویه
 نسبت آندی طوغری سوبلدی دیدی (صدق المصدق زکوة بستد زکوة ستاننده)
 زکوة آلیجی کسنه زکوة آلدی زیرا مصدق زکوة اخذ ایدن متصدق
 زکوة اعطا ایدن کسنه در (صفق الشراب بیالود شراب را بآب) شرابی صو ایله
 قارشیدری و شرابی برظرفدن برظرفه بوشالتدی صاف اولسون ایچون معناسنه
 دخی کلور کذلک صفق الابل دیرلر برمرعی دن برمرعی به تحویل اتسه (صفق بیدیه
 دودست بهم زد) ایکی اللرین بری برینه ووردی (وهی الصفقة دودست برهم
 زدن) ایکی الینی بری برینه وورمق تصفیق اصلنده ایکی بری برینه وورمق
 ایله صوت اظهار اتمک معناسنه در پس صفق بیدیه ایکی اللرینی بری برینه وورمقه
 صوت اظهار آندی معناسنه اولور و حرف با ایله صله لندی بو معنای مؤید در
 (طبق السیف باندکاه آمد شمشیر تا که جدا کرد) قلیج ایکی کؤک ملاقی اولندی
 مفصله راست کلوب بری برندن آیردی اساسده دیدی که حقیقه تطبیق طبقه
 اصابتدن عبارتدر که طبق ایکی کؤک مفصلی در ودوه طوغری بول ایله کیدوب
 برطرفنه میل اتمه طبق الابل الطریق دیرلر وطبق الحاکم والمفتی دیرلر اصاب

معناسنه واول بیت که عروضی کله نك وسطنده واقع اوله اکا بیت مطبق دیرلر
 ومطرو جراء مطبق ای عام (طرق له راه داد اورا) اکا بول ویردی ودخی طرقت
 القطة دیرلر باغیر تلاق قوشی عورطه وضع اتمک قریب اولدی معناسنه ودخی
 طرقت المرأة والناسقة دیرلر ولدلری سهولت ایله قارلرندن طشره چیمسه
 وطرقت الابل دیرلر دوه لری حبس ایدوب مرعی به صالدم معناسنه وطرقت
 النعل دیرلر پایوشه یامه ایدم معناسنه که هر یامه سنه طراق دیدیلر اصمبی
 دیدی که طرق ضعف واسترخاء معناسنه مصدری طریقه کلور وفی المثل
 ان تحت طریقتک لعناده عنداوه عند یعنندن مأخوذ در صوابدن عدول
 معناسنه یاخود عند یعنندن مأخوذ در مخالفت معناسنه یعنی سنک احیانالین واقیاد کده
 عمر و زجت واردر اول کسنه حقتده ضرب اولنور که انقیاد صورتنده
 کورینوب نفس الامرده سرکش اوله (طلقها طلاق داد زن را) خاتونه طلاق
 وپردی (رجل مطلاق مرد همیشه طلاق دهنده) هر تزوج ایتدیکی
 خاتونه طلاق ویرمه معناد اولان کسنه (خیر معقته می کهنه) اسکی شراب
 (علقده بیایوتختش بروی) آنی آصدی فلان نسنه ودخی علقوا رمقه دیرلر
 سدرمق اوله جق مقداری طعام ایدک معناسنه که علقه سدرمق مقداری
 طعامدن عبارتدر یقال لیس المتعلق کالماتق یعنی کفایت مقداری اکل ایدن طعامدن
 اهتمام وتدقیق ایدن کبی دکلدر میدانی کلفت الیک علق القربة مثلنده دیدی که
 علق اصلنده عرق ایدی رای لاه تبیدیلر ایتدیلر واصل مثل شو وجهه بیان
 ایتدی که عاده قریبه بی خدمتکار مقوله سی اسافل ناسدن کسندر کورتور و برکرم
 و شریف اولان کسنه فقیر و بی کس اولدقه بالضرورة قریبه بی کندو کوترمک
 اقتضا ایدوب ناچار قریبه نك ثقلندن وخلقندن حیاسندن اکا عرق طاری اولور پس
 عرق القریبه دن مراد عرق مذکور در یعنی بن سکا واصل اولمق ایچون کندو تقسیمه عرق
 مزبور ی تکلیف اتم و کندومه زجت ویردم وهزار حیا و شرم ایله توجه اتم
 وصاحب عباب دیدی که کلفت لهذا الامر دیرلر حریص اولدم معناسنه ومثلده واقع
 اولدی که کلفت الیک عرق القریبه وحشمت الیک عبارتیه دخی روایت اولندی دیدی
 مستقصی ده دیدی که عرق القریبه دن مراد قریبه نك صوبی در یعنی سنک طرفه که توجه
 ایدوب صو کتورمکه محتاج اولدم وبعضیلر دیدی سنک ایچون کندومه زجت ویردم
 حتی قریبه عرقیز اولدینی کبی عرقیز اولدم پس عرق القریبه دن مراد آندن ترشح
 ایدن صودر دیدی وبعضیلر عرق القریبه دن علق القریبه یعنی قریبه اصاجق چنکال

طریقندن مأخوذ در
 بول معناسنه که
 تذکیر و تأیید جائز در
 جی طرق وطرقة
 کلور (منه)
 برکسته علادن استفا
 ایچون رورقه نخور
 و عرض آندی که
 برکسته خاتونه ان
 تم وقف عنه ان فانت
 طالق دیسه جواب
 نه وجهله در دیو
 بالجله مفتی جوابنده
 ان تم وقف الشخص
 المذکور طلقت امرأة
 عبارت ی تحریف ایدوب
 جمله بوجه اوزره اتفاق
 ایتدیلر سوال ایدن
 کسنه به شفاء صدر
 کلیوب بالاخره قاضی
 بیضاوی عرض آندی
 قاضی فهم آندی که
 جمله عبارت ی تحریف
 ایشلر در بلکه عبارت
 صحیحه قال لاسرانه
 ان تم وقف عنه ان
 سائلدن سوال ایتدیلر
 عبارت بوجه
 اوزره در دیدی
 (منه)
 وفی المثل موز علق
 شیئا یا بسا یعنی فلان
 کسنه عازیه کیدوب
 یا نبه اسکی قریه
 کو نوردی تدارک
 یوق امر عظیمه شروع
 ایدن کسنه حقتده
 ضرب اولنور (منه)

مراد در دیدی یعنی سنک ایچون قریبی چنگاله آصدم که مسافرت اختیار ایتدم
برکسنه دوستی ایچون مشقه تحمل ایتسه ضرب ایدر لر (غرقه بآب فرو برداورا) آتی
صوبه صوقدی که غرق ایتدی تعبیر اول نور و لجام مغرق دیر لر کوش یاالتون ایله تزین
اتسلر بیقی دیدی که ترکیب مذکور برشیده مبالغه ایدوب نهایتنه کتور مکده دلات
ایدر (غلق الابواب بست در هارا) قبولری باغلا دی که مفعوله مبالغه بی اشعار ایچون
ابواب جمع صیغه سیله ایراد اولندی (فقه بشکافت اورا) آتی یاردی (فرق بین الاشیاء
جدایی افکنده میان چیزها) نسته لر مابینه جدالق براقدی که بری برندن آردی تعبیر اول نور
(فقه فاسق خواند اورا) اکافاسق دیدی یعنی فسقه نسبت ایتدی (بیض مشق و مطلق
خیاه های شکافته) یارلمش عور طدلر (فقه بنار و نعمت پرورد اورا) آتی ناز و نیم ایله بسلمدی
و اول ارکک دوه که قومی عنندنه مکرم اولوب رکوب واذیت ایتدلر اکافنیق دیر لر
(تربیده ملتبقه تربیدی که آلوده شد بچرب بسیار) چوق یاغ ایله آلوده اولمش ثریدا ساسده
دیدی که تربیده ملتبقه دیر لر چوق یاغ ایله ایصالنوب بغایت قارشیدر لمش و لبق طعامده
دیر لر چوق قارشیدر وب یومشق ایتدی معناسنه و خوش خوی و لطیف و ظریف
اولان کسینه بلبق و لبق تسمیه اولندی بو معنادن مأخوذدر (احادیث ملفقه سخنهای
بهم آورده) بریره جمع اولنش اقاویل باطله و کاذبه و لفتت الثوب دیر لر برپاره ثوبی
برپاره ثوبه الصاق ایدوب برینی برینه دیکسه و اول ایکی پاره به حیاطت اولنش ایکن
لفقان دیر لر حیاطت زائل اولدقه بواسم دخی آنلردن زائل اولور (مرق سرو دکرد)
تغنی ایتدی و مرق جواری و ارازل مقوله سنک تغنی اتمه سندن عبارتدر (مرق الثیاب
بدرید جامه هارا) جامد لری برتدی (مخزقادریدن) برتمق که مصدر تمزق معناسنه (نطقه
کمر بر میان وی بست) آنک بلینه قوشاق باغلا دی که نطقادن مأخوذدر قوشاق معناسنه
(نطق الکتاب بیاراست کتابرا) کتابی تزین و تحسین ایتدی کتابی کتابت ایله تزین ایتدی
و نطق الکتاب دیر لر کتبه معناسنه نطق مجرد یازمق و تمیق ایویازمق معناسنه اولمق
ملاحظه اول نور ک (بتک الاذان یبرید کوشهارا) قولاق لری کسدی که بتک قطع معناسنه در
تقول خرج الی بتوک و معه سیف بتوک و قطع ایتدکده هرپاره سنه بتکه دیر لر (حرکه
بجنباید اورا) آتی تحریک ایتدی (وهی الحریکه جنبش) حرکه ایتمک (ومابه حرک نیست
اورا جنبش) آنک حرکتی یوقدر و فی المثل حرک لها حوارها نحن حوارمه امر دوه
کوچکی در ممدن کساده فصل دیر لر مثل مذکور ی اول تکلم ایدن عروبن
العاصر صاحب و سیط دیدی که معاویه بن ابی سفیان حضرت علی کرم الله وجهه
ایله مقاتله مراد ایدوب اهل شامدن امداد طلب ایتدکده عرو دیدی که یامعاویه اگر

یقال انک منه
الطار و فی یده بکته
من ریشه (منه)

(اهل)

اهل شام سکامعین اولدقلری زیاده مطلوب ایسه حضرت عثمانک قائلو کوملکین
چیقار و میان قومه طرح ایله چون معاویه بووجه اوزره ایتدی که قومه برکریه
وسوزش دوشوب هربری آغلایدرق علی ایله مقاتله به تحریض ایتدیلر بووقته
عرو بو مثل ایراد ایتدی یعنی ناقیه ولدینی تذکیر ایله که حنین و فریاد ایلسون
اسکی دردینی خاطرینه کتور که برنسنه به رغبت اتسون دیه جک یرده ضرب اولور
و حرک الحیک تطرب معدنک طعامه اشتهم یوق دین کسنده ضرب اولور یعنی ایکی
چکله لریکی تحریک ایله معدنک طریبه کلسون تطعم تطعم مثلنه موافقدر (حنکه السن
استوار رای کرد اورا دیر سالی) چوق معمر اولمق آتی صاحب تجربه ایدوب رأیی
محکم ایتدی تحنیک فرسندن استعاره در که منقاد اولسون ایچون آغزینه ایپ کچور مکدن
عبارتدر (وهی الحنکه استواری رأی) رأی محکم اولمق و دخی حنک الصبی دیر لر
برخرمای آغزنده ازوب معصومک چکسده سورسه که عادتاً صیان تولد ایتدکده
ایدر لر (شبک بین اصابعه بر دیکدیگر گذرانید انکشان خود را) کندو پارمقرین بری
برینه کچوردی که اللریخی کلیدلری تعبیر اولور (فلک ثدی المرأة بمقدار بادریسه بر آمد
پستان زن) خاتونک ممسی آغیر شاق مقداری ظاهر اولدی فلکدن مأخوذدر اغیر شاق
معناسنه در و هر مستدر اولان شیئه فلک دیر لر ارض اولسون غیری اولسون (مسک
بمعصمه پنجه زدد کوشهای او) آنک قولقلرینه یا پشیدی عصم عصمتدک جمیدر ایپ
وقول کبی یا پشه جق نسته در (مسک الشئ مسک آلود کرد چیز را) مسک ایله آلوده ایتدی
نسته بی ثوب مسک دیر لر مسک ایله تطیب اولنش ثوب معناسنه و دخی مسکه دیر لر
مسک رنگلا و ایتدی و مسکه دیر لر مسک صاحبی ایتدی معناسنه (ملکه الشئ ملک او آورد
چیز را) نسته بی آنک ملکنه کتوردی یعنی اکامالک ایتدی و دخی ملکه دیر لر آتی پادشاه
ایتدی معناسنه و فلان کسنه بی کندو حالنه قودم دیه جک یرده ضرب اولور ملکنه و امره
دیر لر مل (مجد مؤئل بزرگواری اصلی) اصلی و اباً عن جد موروث اولان شرف و لفلان
اثله مال دیر لر قدیمی مالی وار معناسنه و اثلث مال دیر لر کندو ایچون یا خود غیری ایچون
سرمایه پیدا ایتدم و تأثلث مال دیر لر کتدم ایچون سرمایه پیدا ایتدم معناسنه و مجده
اثال دیر لر تقول له اثال کاً ندائال (اجله وقت نهاد اورا) اکامهلت ویردی بر معین وقتدک
یقال ابن آدم قصیر الاجل طویل الامل یؤثر العاجل و یدر الاجل و دخی اجله دیر لر
فلان کسنه نک بو یونی آغزیه علاج ایتدی معناسنه و اجل آندن عبارتدر که برکسنه
او بودقه یا صدیق مساعد اولمقله بو یونی آغزیه یقال بی اجل فأجلونی (امله امیدداشت
اورا) آتی امید ایتدی (اهله للخیر سزاوار کرد اورا بخیر) آتی خیره لایق ایتدی یعنی خیره

اهل و مستحق ایتدی (ایله الله بریده کردش خدا از دنیا) حضرت الله آتی دنیان منقطع
ایتدی بتل برنسنه بی برنسنه دن آیرمق معنسنه در و زوجدن یا خود دنیان منقطع
اولان خانونه بتول تسمیه اولنور یقال بتل علك الله علكی ریاسمه دن خالص ایله معنسنه
ودخی تام الخلق و معتدله اولان خانونه مبتله تسمیه ایتدی کبری آتیک بعضی بعضی اوزرینه
کلیوب یرلور برنده اولدینی ایچون واسم مذکور مذکره اطلاق اولنور تقول لها نقر
مرتل و حصر مبتل (بجمله بزرگ داشت اورا) اکا تعظیم ایتدی و هو مبتل فی قوم و یقال
امر مبتل ای عظیم و یجلی حسبی معنسنه کلور (بجمله بخل نسبت کردش) آتی بجمله نسبت
ایتدی (بدله الله من الخوف أمنا بدل داد اورا خدا از بیم آمینی) حضرت الله اکا خوفدن
امینلی بدل و یردی یعنی خوفی ازاله ایدوب آنک بدله امن و یردی بدل دخی
بومعنایه در (بدل الامر والقول بکردانید کارر او سخن را) ایشی ودخی قوی
چو یردی که تبدیل ایتدی تعبیر اولنور غیره معنسنه (ثقل علیه کرانی کرد بروی)
اغیرلق ایتدی آنک اوزرینه که یو کینی اغیر ایتدی تعبیر اولنور خفف مقابلی در
(ثمله باقی گذاشت اورا) بقیه ترک ایتدی آتی ثمله بقیه معنسنه در ابو عمر و دیدی که
ثمله کاسه دنک قمرنده باقی قلان صودر و ثمل السم دیرلر برقچ کون زهر صوده
ایصالنوب خیر کی اولسه یقال سقاء السم المثل (جدله بر زمین افکند اورا) آتی زمینه
دو شور دی یقال طعنه فجعله ای اسقطه علی الارض معنسنه (جهل بجهل نسبت
کرد اورا) آتی جهله نسبت ایتدی تقول رأیت بينهما مجاملة فانقلبت مجاملة ومن
امثال الموالدين جهلك اشد من فقرک والجهل موت الاحیاء (حصله حاصل کرد اورا)
آتی حاصل ایتدی ودخی حصل تراب المعدن دیرلر التوتنی طویر اغندن آیردی و خالص
ایتدی و حصل الدقیق دیرلر اونی کپکدن الک ایله آیردی معنسنه و حصل الک که منجل دیرلر
و حصلوا القوم فی الدیوان دیرلر دیوانده حاضر و غائبی وحی و میتی تقشیش ایتدی که
بزم دیار مزده یوقلامد ایتدی تعبیر اولنور (جمله کذا بار نهاد بروی فلان چیز) آنک
اوزرینه فلان نسنه بی یوک وضع ایتدی ودخی جلته شیئ دیرلر اکا برنسنه تکلیف ایدم
معنسنه و فی المثل جلته جل البازل و هو حق احسانی یاسرینی نا اهله تحمیل اتسه
ضرب اولنور (دیل اللقم کرد کرد لقمه هارا بآنکشتانش) پارمق لیه لقمه لری
جمع ایتدی و دبل داهید و دیله داهیه عظیمه معنسنه تعظیم ایچون تصغیر اولنان الفاظ
قیلندندر مقام بدعاده رماک الله بالذیلة دیرلر (رتل القرآن کشاده و باندیشده آهسته
خواند قرآرا) آجیق و فکر ایدرک آهسته آهسته او قودی قرآنی و نقر مرتل
دیرلر اوک دیشلری منتظم و هموار اولسه (رجل شعره شانه زد مویش را) صاحبی

(طرا دی)

حضرت مریمه عذرا
دید قاری ازدواجدن
منقطع اولدینی ایچو-
ندر و حضرت فاطمه به
دخی بتول تسمیه
اولدینی عند الله
منزلت جهتندن
مریمه تشبیه طریقه
درکه کذا فی الاساس
(منه)

وقدم بعض الفوائد
فی باب حسن (منه)

بازل قوی ده حق بر
باشنه کیرمش دوه
(منه)

طرا دی و شعر رجل صاچ سبوطة و جمودة میانده اولسه (زمله بالدم آلوده کردش
بجون) آتی قان ایله آلوده ایتدی و زمله فی ثیابه لیعرق درلسون ایچون آتی اثوابه
صار دیرلر و بوریدیلر و یوک یوکلتد کبری دوهیه زامله دیرلر چی زوامل کلور
(تقول مانحن الامن الحلة والرواة وزوامل القلم والدواة) وزمیل ردیف معنسنه در
تقول انت فارس العلم وانا زمیلک (سبل الدار سبیل کرد خانه را) خانه بی سبیل ایتدی
یعنی فی سبیل وقف ایتدی (سجل له القاضی قاضی سجل نوشت برای او) آنک ایچون
قاضی حکم ایدوب سجل یازدی سجل علیه دخی بومعنایه در لکن اول نفعده و ثانی
ضررده مستعملدر (وهو السجل نوشته حکم) حکم مکتوبی که بزم دیار مزده حکم
حجی تعبیر اولنور (سفل رأسه سرفرو برد) باشین آشانی اکتدی صوبه معنسنه
(سهل حجابیه آسان کرد پرده اش را) آنک پرده سنی آسان ایتدی (عجل له من الثمن
کذا در حال اورا از بها فلان چیز) فی الحال و یردی مشتری اکا یا اشترا ایتدی نسنه دنک
قیمتندن بعضی صاحب دره دیدی که ابن عجل ولد زنا دنک کنیسیدر و فی المثل عجل
لابلک ضحایا تقدیمی مهم اولان امرده عجله لازمدر دیدجک برده ضرب اولنور
(وعجلت بخارجة الجول) خارجه برکسنه دنک اسمی و عجول والده سنک اسمی در که
مده جل تمامندن اول آتی طوغوردی وقتندن اول عجله اولنان نسنه حقنده
ضرب اولنور المجلة فرصة العجزة ثانی مدح و عجله بی ذم و قنده ضرب اولنور
(عدل الشهود بعدل نسبت کرد کواهانرا) شاهد لری عدله نسبت ایتدی یعنی شهادته
اهلدر دیو حکم ایتدی ودخی عدل المتاع دیرلر ایکی تنک باغلادی معنسنه و برکسنه دن
یأس کلی ایله مایوس اولسدر وضع علی یدی عدل دیرلر که عدل بر مشهور
جلادک اسمی در و ظالم اولان قاضیلر حقنده (ماهم عدول لکنهم عدول) یعنی
عدل صاحبی دکلر بلکه جلاد لدر (وهو عدل عدالت کنند) عدالت ایدیمی
عدول ج (عدله بسی ملامت کرد اورا) آتی چوق لوم ایتدی (عسله انکین توشه
کرد اورا) اکا عسل اتمک قاتوغی و یردی ودخی عسله دیرلر فلان شیئی بال ایله
پرورده ایتدی معنسنه (عسل السهم یچیدتیر در انداختن) اوق رمی اولندقدن طولاندی
کتدی (عضل الولد استوار شد یچه در شکم مادر چنانکه بیرون نتواند آمد) صبی
والده سنک قارنده محکم اولوب طشره چیقماغه قادر اولدی (بئر معطلة چاه کهنه
خراب گذاشته) اسکی قوی که خراب ترک اولمش اوله و عطلوا دیار هم دیرلر که
خالی ترک اتسدر و عطلت الابل دیرلر شبانسز ترک اولنسه و عطل المرأة دیرلر
حلی سنی چیقارسدر و اول خانونه عاقل و عطل دیرلر چی عواطل کلور (عقل ایله

پوشیده اولیه که زمله
زامعه ایله ناسخن
سهر اولوق ملاحظه
اولنور عند مزده
اولان نفعده معجمه
ایله واقع اولمشدر
لکن کتب لغتده راه
مهمله ده معنای
مذکور ایله ذکر
اولمشدر حاصلی
معجمه ایله خطادر مهمله
ایله کرک غفلت
اولنیه (منه)
چوق بلان سوبلین
کسنه زامته الا کا ذیب
دیرلر (منه)
و فی المثل تعجیل
العقاب شغف بی عاقل
اولان کسنه عقوبتده
عجله ایچن (منه)

عساله آری قوغانی
(منه)

بسیار عقل بر پای شترش بست (دوه سنك آياغنه چوق باغ باغلادی (رجل مغفل
مرد غافل) فطانتی اولمیان کسنه در که غفله دیرلر احق آندی معناسنه وغفله دخی
وغفله نسبت آندی معناسنه در (فصل اللؤلؤ در میان سرو اریدها چیزهای دیگر کشید
در رشته) انجولری رشته به چکیده مابین لرینه بونجوق مثلونسنه چکوب انجولری بری
برندن آردی (فصل الجمل پیدا کرد چیزا ناپیدار) ظاهر اولین شیئی اظهار آندی
فصل اصلنده بر شیئی برشیدن آرمق معناسنه در و معدن قطع اولنان دوه کوچکنه
فصل اطلاق اولندیغی بومعنایه مبنی در که آندنصکره آنه سی آتی چندان مهم
ایتمز وفصیلی یانه وارسه بلکه حالبنی دیر لهذا مثله وارد اولدی که فصل ذات
الزین لایخیل ذات ابن اول ناقه در که کندو فصیلنی وحالبنی دیر و تخیل آندن
عبارتدر که ناقه کندو فصیلنه قطعیا میل ورغبه ایتماکله سود ویرمز اولور ناقه
صاحبند دیرلر که بر قورت در یسنی باشکه بورویوب دورت آیاقلی اولدیفک حالده
فصیل اوزرینه هجوم ایله ناقه کوروب فصیلند قورت هجوم آندی ظن ایتماکله مرجع
بلکه تخیلص ملاحظه سیله فصیلنه میل ایلده صاحب مزبور بومثلی ایراد ایدر یعنی فصل
وحالبنی دین ناقه به بوحیه نك فائده سی یوقدر بالطبع سی المعاشرة اولان کسنه به
عرض محبت ونصح فیدد کلدردیه چک ضرب اولور ودخی فصلت الشاة دیرلر قویونی
عضو عضو قطع آتسد (فسله ناکس خوانداورا) اکاناکس وید اصل دیدی ورزیل
وردی اولان نسنه فصل دیرلر ودخی فسلت المرأة دیرلر زوجی نشاطه کلوب جاع مراد
آند کده تعلل وحیضم واردر دیوبهانه ایدوب زوجنی دفع ایدر معناسنه وفی الحدیث
لعن الله المفصلة والمسوفة (فضله علیه افزونی نهاد اورا بروی) آتی آخر کسنه نك
اوزرینه زیاده لك قودی که ترجیح آندی تعبیر اولور ودخی فضله الله دیرلر حضرت
الله اكا فضیلت ویردی معناسنه وفی المثل الفضل للمبتدی وان احسن المقتدی الفضل
للمتقدم مثله موافقدر (قبلها بوسه دادزن را) خاتونی اوپدی (وهی القبله بوسه)
اوپوش (قتله العشق ذلیل کرد اورا عشق) آتی عشق زیاده رام وزبون آندی و قتل
دیرلر چوق قتل آندی معناسنه (اسیر مکبل اسیر بند نهاده) باغلاواسیر وکیل بویوک
بوقاغومعناسنه در کبک و کبک باغلا دم معناسنه در (کفله الشیء پابندانی دادش چیزا)
شیئی اکاناکوروب کوز تمکه ویردی (کله تمام کردش) آتی تمام آندی نقصه مقابلی در
(مثله صورت کرد اورا) اکا صورت آندی یعنی آنک ایچون مثال قوردی وفی الاساس
مثله به ای شبهه ودخی مثل الشیء بالشیء دیرلر برنسنه برنسنه به مقدارده مساوی
قیسه لر وفی التاج مثله کذا اذا صورت له مثاله بالكتابة و غیرها که مراد بر شیئک

(صورتنی)

يقال فصلت الشیء
ای قطعت وفصلت
الرضیع عن امه فصلا
ای فطمته (منه)

قتله العشق ذلیل کرد
اورا) عشق آتی زیاده
رام وزبون آندی
قتل دیرلر چوق قتل
آندی معناسنه در
(منه)

صورتنی تصور ایتماکدر و مثل شبهه معناسنه در وفی المثل الماء خیر من الماء وبرکسنه به براز
سود عرض ایدوب بوسود صو کبدر دیدیلر اول وقت بومثلی ایراد آندی آزیله قناعت
ایدن کسنه حقتنه ضرب اولور (مهله زمان دادش) اکامهلت ویردی (نبله بسنك استنجاء
کرد کسی را) برکسنه بی طاش ایله استنجاء ایتدی نبل بویوک و کوچک معناسنه کلور
اضدادند در حجر الاستنجاء نبل تسمیه اولندیغی عادتاً کوچک اولدیغی ایچوندر (مثلث
الدابة سرکین افکندستور) دابه نجسنی القا ایتدی که مثل روٹ معناسنه اصحاب حوافره
مخصوصدر (نزله فرود آوردش) آتی اشاغه ایندردی ودخی نزل الاشیاء دیرلر ترتیب
ایتدی معناسنه (نصل السهم پیکان نهاد تیر ایاپیرون کردازو) اوقه دمردن چکوردی یا
اوقت دمردنی چیقاردی که اضدادند در (نکل به عقوبت کرد اورا) اکاعقوبت ایتدی
غیرلر عبرت آسون ایچون ویدد عامقامنده رماه الله بنکله دیرلر یعنی بر عقوبته مبتلا
آتسون که رسوای اولغه سبب اولسون (هبله هبلتک امک گفت اورا) اکا والدك سنك
هلاکک ایچون اغلا سین دیدی (ائمه کناهکار خوانداورا) آتی کناهکار لغه نسبت ایتدی
(برمه بستوه آورد اورا) آتی تضییق و تعجیز ایتدی برم اصلنده ایپ بوکله کدر قتل کبی و اول
ایپ که ایکی رنگ ایدن بوکله اوله اکابریم دیرلر که عرب نسوانی آتی قوللرینه
وبلرینه و طفل لرینه طاقارلر کوز دمسون دیو (بلم علیه امره زشت کردانید بروی کارش را)
ایشنی اکاتقیع ایتدی یعنی سنك ایشک قیجدر دیدی (نلم الحائط رخنه کرد دیوار را)
دیواره کدیک آچدی نلم دخی بومعنایه در که اول دیواره مثلوم ومثل و کدیکه نلم دیرلر
ویقال هذا لما یکلم الدین و یثم الیقین وبروجودی خیر محض اولان عالم وفات ایتدکده
اکاموته ثلثه للاسلام لایسد دیومرشد ایدرلر (جثم الصيد نشانه کرد شکار را تا کشته
کرد) صیدی دیری ایکن اوقه نشانه ایدوب هلاک اولنجه اوق آندی که صبر معناسنه
قریبدر بیهقی دیدی که قوش وطوشان مثالی حیوانه مخصوصدر (حول مجرم سال
تمام) تمام بیل جرمت العام دیرلر سنه بی تمام ایتدم معناسنه (جشمه الامر تکلیف کردش
کار را) ایشی اکاتکلیف ایتدی وزجتنی اکاتحمیل ایتدی القی علی جشمه ای کلفتد وثقله
(حرم علیه الشیء حرام کرد بروی چیزا) نسنه بی اکاحرام ایتدی حلال مقابلی در ودخی
حرم الجلد دیرلر کرکی کبی دباغت ایتدی معناسنه اعرابی مجرم دیرلر اهل حضرا یله
اختلاط ایتوب جافی اولسه وفی المثل جرمه برکب من لاحلال له برقوم برکسنه
دوعلربی غارت ایدوب جله سنی سوق ایتدی لر الا بر ناقه که اهل جاهلیت آتی حرام ایدوب
اکارکوب ایتزلر ایتدی آتی ترک ایتدی لر ناقه صاحبی اول ناقه به رکوب ایدوب قومک
آردنجه کتمک مراد ایتدکده اوغلی دیدی که رکوبی حرام اولان ناقه به نیچون رکوب

وفی الاساس خط
نزول که چک کاغذه
یازلمش یازی معناسنه در
(منه)

بیهقی تلثم بسیار
رنه کردن عبارتیله
تفسیر آندی (منه)

جثم جیک فتح و ضربه
روایت اولندی کذا
فی الاساس (منه)

این سن دینکده بابایی بوملی ایراد ایتدی برکنسه بالضرورة منفوری اولان نسنه بی
ار تکاب ایتد کده ضرب اولنور (حکمد فی ماله حاکم کردش در خواسته خود) آتی ماله
حاکم ایتدی یعنی مالینی ا کاتقویض ایدوب کندومالی کبی متصرف ایتدی ودخی حکم
الرجل دیرلر مراد ایتدی نسنه دن منع ایتدی معناسنه (خدمه پای ابرنجن نهاد در پای زن)
خاتونک ایاغنه خلخال طاقدی ودخی خدم وحشم صاحبی اولان کسنه ده مخدم دیرلر (دسم
سبالهم بشی چرب آلود کردی سبتهای ایشانرا بچیزی) برنسنه ایلله آنلرک ببقلربی یاغلادی که
مراد اطعام ایتدی دیمکدر ودخی دسم ثیابه دیرلر ثوبلربی توسیخ ایتدیلر معناسنه و دین
ومروعتی معیوب اولان کسنه ده ادسم الثوبین دیرلر دنس الثوبین واطلس الثوبین
دخی بومعنایه در وما هو الا دسمه دیرلر خیری یوقدر معناسنه ودخی دسم المطر الارض
دیرلر یغور زمینی آزیحق یاش ائسه وفی الحدیث دسموا نونه یعنی صبی نک زنجفانی
چقورینه آزیسه نسنه ایلله قاره ایدک تا که چشم بدن امین اوله (حدیث مرجم سمن
پنداشت گفته) ظن ایلله سولیش سوز که رجم دن مأخوذ در قال الله سبحانه رجا
بالغیب ودخی رجه بویوک طاش معناسنه در جعی رجم ورجام کلور رجم قبره دیرلر
قبرینی بویوک طاش ایلله یایسه عبدالله بن مغفل وصیتده لاتر جواقبری دیدی اگر چه
ارباب حدیث لاتر جوا ثلاثی صیغه سیله در دیدیلر لکن صحیح اولان تشدید ایلله در
(رجم الاسم ترخیم کرد اسم را) اسمی ترخیم ایتدی که حرف آخرینی اسقاطدن
عبارتدر میت رسید اینک زره سلمی ومن از ضعف تن این سان فخذ یا صاح روحی تحفة
منی وأقبلها (ردم ثوبه وژنک داد جامه اش را) جامه سنی یامه مدی (زلم العصا
راست تراشید عصا را) عصایی طوغری بوندی وخفیف الهیته اولان کسنه ده مزلم
دیرلر وطوغری ایتدی معناسنه دخی کلور ودخی زلم العطاء دیرلر احسانی قلیل
عد ایتدی معناسنه (سحم وسحم الله وجهه سیاه کرد خدازویش را) حضرت الله تعالی
آنک یوزینی قاره ایتدی که سحمه وسحمه سواد معناسنه در (سلمه الله من الافات نكاه
داشت خدا او را از آفتها) حضرت الله آتی آفتلردن حفظ ایتدی یا اتسون (وهو السلام
بی عیب) عیسیز (سلم علیه سلام کرد بروی) اکا سلام ایتدی که سلام ویردی تعبیر اولنور که
مراد نجات وسلامت ایلله دعا ایتدی دیمکدر (سلم الیه الشی بسپردش چیز را) اکا نسنه بی
تسلیم ایتدی (سلم الله کردن نهاد مر فرمان خدای را) حضرت اللهم امرینه مطیع
اولدی که هر نه ظهور ایدر سه خیر او شرا اعتراض ایتدی راضی اولدی (قبرمسم کور
خرشته) دوه هور کیمچی کبی یابیش قبر که سنام دن مأخوذ در سطح مقابلی در واول
کیل که جوابات ایلله طولدیروب اوزرینه بر از دخی زیاده وضع اتدلر اکا مسم دیرلر که

دسم ات یاغی وایچ
یاغنه دخی دیرلر
(منه)

اصلی صاحب در (منه)

(ترکیده)

ترکیده طور وقلامش کیله تعبیر اولنور (شخم الطعام نیک ناسد کرد خور دنی را) طعای
مبالغدا یله افساد ایتدی (شرم الصيد باجراحت کریخت شکار) شکاریاره لندقدن سکره
قاجدی ودخی شرم دیرلر مبالغدا یله شق ایتدی معناسنه (شرم النار نیک بیفروخت
آتش را) آتشی مبالغدا یله علولندردی (فرس مطهم اسب تام خلقت) خلقتی تمام اولان
آت وفی الاساس جواد مطهم ای تام الحسن ورجل مطهم حاصلی مطهم اولدر که
هرشی بر اویرنده واصلابر وجهله قصوری یوق معناسنه در (عتم درنک کرد) توقف
ایتدی ودخی عتم عن الامر دیرلر کیروچکلدی معناسنه کف عتد کبی (عظمه بزرک
داشت او را) اکا تعظیم ایتدی وعظمه الله دیرلر حضرت الله آتی بویوک خلق ایتدی
معناسنه (علت الابل نیک فربه شد شتر) دوه بغایت سموز اولدی (علمه پیاموخت او را) اکا
تعلیم ایتدی وفی المثل عود یعل العنح عنج آندن عبارتدر که کنج دوهیه رکوب ایدن کسنه
یولارینی اول مرتبه چکر که دوه نک باشی ایکی اوک ایاقلرینه کلور دوه تعلیم ایدنلرک
علی در عود یاشلی مسن دوه در عمل مذکور کنج دوهیه اجر اولنور تعلیم ایچون مسن
اولان دوهیه اجر افانده سز بر معنی در پیر اولان کسنه بی تأدیب عبث معنادر دیه جک
برده ضرب اولنور ومن حیث المضرب عود یلقح مثلنه موافق در و تلقیح ازاله قلحدن
عبارتدر که دوه دیشلرنده اولان حضرة ایلله وانسان دیشلرنده اولان صفره معناسنه
در یاشلی دوه نک دیشلری تطهیر اولنماز (عتم بنانه خضاب کرد انکشتان را) پارمقلربی
حنالیدی (عزمه تا وان نهاد بروی) آتی بور جلوا ایتدی (فحم الرجل در تاریکی شب رفت
مرد) رجل کیمچه ظلمتده کتدی که یاتسو و قنده اولان ظلمته فحمة العشاء دیرلر وفحم
سیاه کور معناسنه اولفله فحم وجهه دیرلر سوده معناسنه (فحمة بزرک داشت او را) آتی
تعظیم ایتدی وفحم الحرف دیرلر حرفی تلین ایتدی معناسنه (ابریق مقدم آبدستان
سربسته) باشی باغلو ابریق (وهو الفدام چیزی که سرخنور را آن بندند) قاب قاجق
آغزی باغله قلری نسنه اقدم ماده سنده تفصیل اولندی (فهمه در یا بایند او را) اکا آکلتدی
(فحم الفرس بر روی افکنند اسب سوار را) آت را کبی یوزی اوزرینه دوشردی (قدمه
فرایش کرد او را) آتی او که چکوردی که تقدیم ایتدی تعبیر اولنور که متعدی در (قدم
بنفسه خود فرایش شد) کندو او که چکدی تقدم معناسنه که لازم در ومقدمه الجیش
عسکره تقدم ایدن قوم معناسنه بومعنادن مأخوذ در کذلک کوز بکارینه مقدم العین وکوز
قویروغنه مؤخر العین دیدکلری اقدم تقدم معناسنه اولدیغنه مبنی در ومشی فلان
القدمته تقدم ورجل قدم مقدم معناسنه در انها السیما المقدمة که مراد ناصیه در ودخی قدم
رجلک فی هذا العمل دیرلر اکا اقبال ایلله دیه جک برده استعمال اولنور (قدم الیه الامیر

(اقصی)

(نی)

(۵۶)

ان یفعل کذا بفرمود او را فرمان ده که فلان کار را کند (امیرا کا فلان ایشی ایشله سون دیوا میرا یلدی) (قسمه بهره بهره کرد او را) آنی حصه حصه ایلدی که بولوشدردی تعبیر اولنور ودخی قسم الوشی دیرلر حسنه معناسنه ووجه مقسم ای محسن (قلم الاظفار یچیدناخن هارا) طیر ناقلری دوشردی که کسدی تعبیر اولنور تشدید مفعوله مبالغه ایچون اولمغله اظفار لفظنی جمع صیغه سیله ابراد ایتدی والاقلم الظفر دخی طیر ناق کسدی معناسنه در و طیر ناق کسجک مقراصه قلمان دیرلر و طیر ناق کسجکدن حاصل اولان قطعیه قلامه ظفر و مقلوم الظفر ضعیفدن کنایه در (کر مه کرامی داشت او را) ا کا کرام ونوازش ایتدی ودخی کرم الحجاب دیرلر بولوت چوق یغور یاغدردی معناسنه (کله سخن گفت باوی) ا کا سوز سوبیلدی (وهو الکلام سخن) سوز (الکلم هم سخن) سوز سوبیلدن کسنه و موسی کلیم الله و کلیم منطق معناسنه در کلامی دخی دیرلر ودخی کله دیرلر جرحه یعنی یاره لیدی معناسنه (لحمه فرو برانیدش لحمه را) لقمه ددی اکابو طدردی ودخی لقمه دیرلر ا کا لحمه ویردی معناسنه (نثم اللحم بهوی بد کرفتن آغاز کرد گوشت) آت قوقعه باشلادی ودخی نثم فی الامر دیرلر ایشه شروع ایتدی معناسنه که شره مخصوص در (نظم اللوات برشته کشید مروارید را) اینجوی ایلکه چکدی که دوزدی تعبیر اولنور (نظم الکلام سخن را بیک دیگر پیوست) کلامی بری بری آردنجه اولاشدردی (نعم الله بنار نعمت پروردش خدا) حضرت الله تعالی آنی ناز و نعم ایله پرورده ایتدی (هدم البیوت خراب کرد خانه هارا) خانه لری خراب ایتدی که یقیدی تعبیر اولنور و منهدم اولان جزوه هدم دیرلر واسکی ثوبه هدم تسمیه اولنور و دار هدمه دیرلر مهدومه معناسنه و فی المثل هدمه الثعلب اول قوم حقنه ضرب اولنور که صلح اوزه ایکن میانلرینه شرح حلول ایده (هر مه الله سخت پیر کردش خدا) حضرت الله تعالی آنی مبالغه ایله پیر ایتدی واول کسنه به هرم دیرلر و پیر اولان کسنه نک پیرلک وقتنه حاصل ایتدی کی ولده ابن هرمه دیرلر ابن عجزه دیدکری کی وهرم الامر دیرلر کوچک ایشی عظیم کوسترسه و قدرندن زیاده وصف اته (رجل مهضم مرد بازیک میان) اینجه بلاو کسنه واول سزمار که یاره پاره دن یا بلش اوله ا کا مضمار مهضم دیرلر ابن السکیت نرم نای دیدکری دیدی کسر معناسنه اولان هضمدن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور و دره ایچنده اولان چوقور موضعه دخی هضم دیرلر که جعی اهضام کلور و فی المثل اللیل واهضام الوادی یعنی کیمه وقتی دره نک چوقور موضعه لرینه یوریمه که مظنه خطر در ایکی جهتن مخوف اولان نسنه دن تحذیر مقامنده ضرب اولنور من (ابن المیت بستود مرده را) میتی مدح ایتدی مخفی اولیه که ابن اصلنده عیب معناسنه در و داء الاکابر

جوهری دیدی که
عربی به کلمه الله
تعبیه او اندیشی امر
دینده کلمه سی الله
انتفاع اولندیشی کبی
کنند و ذاتی ایله دخی
انتفاع اولندیشی
ایچوندر (منه)

(دیدکاری)

دیدکری مرضه ابنه دیدکری بو معنادن مأخوذ اولدیشی بوندن اقدام بیان اولنشیدی لهذا ابنه دیرلر برکسنه برکسنه یی تعیب اته و ابنه دیرلر مدح و محاسنی تعداد اته صکره میت ایچون ندیه ایدن کسنه نک میتی مدحنده استعالی غالب اولدی تقول لم یزل یقرط احياء کم و بؤن مونا کم (اذن المؤذن بانک نماز داد بانک نماز دهنده) مؤذن نماز ایچون اذان ویردی و اذان اصلنده اعلام معناسنه اولمغله عبارة مذکوره اعلام ایدیشی وقت نمازک حلولنی اعلام ایتدی دیک او اور (امن علی دعاة آمین گفت بردعاء او) آنک دعا سنه آمین دیدی میت رأیت جماعة مؤمنین داعین لک مؤمنین * و لفظ آمین دعاده مد و قصر ایله لغت در اجتماع ساکنین اولمغله آخری قمع وزره مبنی قلندی کیف و این کی معناسی عربی ده کذلک فلیکن فارسیده چنین باد و ترکیده بویه اولسون عبارت لری ایله تعبیر اولنور (بدن بزاد بر آمد) مسن اولدی که یا شالاندی تعبیر اولنور تقول بدنت لما بدنت یا شالاندقه سموز و اتلی اولدک معناسنه (بطن الثوب آستر کرد جامه را) جامه به آستراندی که بطانه آستر معناسنه در (جینه بددل خواندش) آنی جینه نسبت ایدوب قور قارردیدی (حزن صوته راز کرد آوازش را) آهسته آواز ایتدی یعنی یک سوبیلدی (حسنه خوب کرد او را) آنی کوزل ایتدی (حصنه استوار کرد او را) آنی محکم ایتدی (قاله بالخمین بگفت سخن را بکمان) غل ایله سوبیلدی سوزی و فی الاساس قل فیه بالخمین ای بالوهم والتقدير (ردن القميص سر آستین کرد پیرهن را) کوملکه یک باشی ایتدی که ردن کوملک قوتوق طرفندن اولان جانبی دروردن خرید کری قاشدر تقول کن طیب الاردان وان لم تلبس الاردان اولردنک جی و ثانی ردنک جمیدر (سخن المرقه کرم کرد شوروارا) شور بایی قیزدردی و ماء سخن و سخن و بوم سخن و سخنان اسی کون معناسنه در (سکنه بسیار مانیدش) آنی تسکین ایتدی (سمنه فربه کرد او را) آنی سموز ایتدی و سمنه یاغ ویردی ودخی سمنه صوق ایتدی معناسنه کلور (ضمنه الشی پانیدان کردش چیز را) نسنه به آنی ضامن ایتدی (ضمن الکتاب کذا در اندرون کتاب نهاد فلان چیز را) فلان نسنه یی کتابک دروننده وضع ایتدی (و فی ضمنه کذا در اندرون او چنین چیز است) آنک دروننده شویله نسته واردر (عش ثوبه بخورتن کرد جامه اش را) جامه سنی بخورلدی عثمان دخان معناسنه در که جعی عواش کلور دواجن کی و عثمان غبار معناسنه دخی کلور (فتنه فتنه افکندش) آنی فتنه القا ایتدی (قرنهم فی الاصفاد بهم بست ایشان را در بندها) بری برینه باغلادی آنلری باغلار ده که بری برینه چاندی تعبیر اولنور (کفته بکفن یچید او را) آنی کفته صاریدی (لحنه بلحن نسبت کرد او را) آنی لحنه نسبت ایدوب خطا ایتدی دیدی (لحنه بازبان داد او را) آنی لسانه

اهل بن اصطلاحیدو
(منه)

ویردی یعنی بر لفظی بر کسندیه شو وجهه القا ایتدی که اول کسند اول لفظی
فهم ایدوب لسانه اجزا ایتدی تلقین اصلنده مطلقا تفهیم معناسنده در ولقانت
سرعت فهمدن عبارت درو نیز فهم اولان کسندیه لقن دیرلر (لنه نهاری دادش)
سحری ماحضری ویردی که اول طعامه صفرا کش ویزم اصطلاحمزه قهوه الی
تعبیر اولنور که لنه دیرلر وفی الحدیث لهنوا ضعیفکم تقول فلان یطلب المهنة ولا
بطعم اللهنة (مکنه فی الارض جای داد اورا در زمین) زمینده اکا مکان ویردی و مکن له
دخی بومعنایه در نصح و نصیح له دید کلری کبی که ابوعلی فارسی دیدی که ردف لکم
قیلندندر (تنه کنده کرد اورا) آنی بدر ایجه لو ایتدی (هجنه زشت کرد اورا)
آنی قبیح ایتدی قبیحه معناسنه (هدنت ولد هافر اخوا بانید زن فرزندش را بسخن گفتن)
خاتون ولدینی سوز ایله او یوتدی که معروفدر ودخی هدن دیرلر بطو ایتدی معناسنه
ل (رجل مدله مرد بیهوش) عقلی کیش رجل غمدن یا عشقندن ناشی اساسده
دیدی که مدله اول کسند در که کندی نه فعل ایتدی کنی و غیرک کندویه نه فعل ایتدی و کنی
بیلز (سفه سفیه خواند اورا) آنی خفت عقله نسبت ایدوب سفیه در دیدی
(شبهه کذا بکذا مانده کرد فلان چیز را بفلان چیز) فلان نسنه فی فلان نسنه تشبیه ایتدی
(شبهه علیه الامر پوشیده کرد بروی کار را) ایشی کاستور ایتدی که مشبهه ایتدی تعبیر
اولنور (فقهه فی الدین دانا کرد اورا در دین) علم شریعتده آنی عالم ایتدی وفی الحدیث
من اراد الله به خیرا فقهه فی الدین وفی الاساس فقهت فلانا و افقهه ایاه فقهته فقهته
فهل فقیهه دیرلر اول آغور که حلی اولان مؤنث ایله حلی اولیوب آغوره طالب
اولان مؤنثی تمیز اتسه (کره الیه الکفر دشمن کرد انیدش نا کرویدنی را) کافر اولمغی
اکا دشمن ایتدی یعنی کفری سودر مدی (نبهه عن نومه بیدار کرد اورا ز خوابش)
آنی او یقوسندن او یاندردی ودخی نبهه دیرلر آنی مشهور ایتدی حامل و کتام ایکن
معناسنه ودخی نبهه دیرلر بر نسنده دن غافل اولان کسندیه اول نسنه دلالت اتسه
آندن آگاه ایتدی تعبیر اولنور (نزه نفسه عن کذا پاکیزه کرد خویشتن را از فلان چیز) فلان
نسنده دن کندویی بری ایتدی و نراهه سوء اولان امر دن بعددن عبارتند و اول کسند که لوم
دن بعید و کرم صاحبی اوله اکازیة کریم دیرلر و مکان نزیة دیرلر خالی و خلقدن بعید اولسه

المضاعف من باب التفعیل

ب (تیه هلاک کرد اورا) آنی هلاک ایتدی ودخی تبت علیه دیرلر هلاک ایله
دعا ایتدی معناسنه زیرا مقام بدعاده تبا لفلان دیرلر از مده الله هلاک و خسران معناسنه
و بر کسند بر کسندیه هم شتم ایتدی و همده بدعا ایتدی دیه جاک یرده اوسعد سبا

(واسعد)

لکن بومعنایه علی ایله
استعمال اولنوب نبه
علیه دیرلر (منه)

واسعد تبا دیرلر (حبب بکریخت از جنک) جنکدن فرار ایتدی (فرس محبب اسپ که
نازانوسید) اول ات که اولک آیاغنک دیزینه وارنجیه آق اوله یا آرد آیاغنک
عرقوبنده ک که آق اوله (حبب الیه الایمان دوست کرد اورا کرویدنی را) اکایمانی
دوست ایتدی که سودیردی تعبیر اولنور (حبب غلامی بنده مراتبیه کرد بر من)
بنم غلامی بنم اوزریمه افساد ایتدی خب دن مأخوذ در خدعه معناسنه (رببه پیورددش)
آنی تربیه ایدوب بسلدی ربه معناسنه (زبب الغتب مویز کرد انکور را) یاش اوزومی
قوروتدی ودخی زبب دیرلر آغزی کو پوردی یعنی آغزی غضبندن کو پوکندی
معناسنه (سبب للامر سبب ساخت کار را) ایش ایچون سبب پیدا ایتدی و هو السبب
معروفدر اسباب ج و یقال سبب الله سبب خیر و سبب للماء بحری سویته معناسنه در
وسبب ذم و شتم معناسنه اولمغله دبره سبه دیرلر که ذم اولنور و دهر دن بر قطعه یه دخی سبه
دیرلر زیرا هر کس آندن شکوی ایدر (شبب بها ستود زن را در غزل و حال عشق
خود گفت) خاتونی غزلنده مدح و عشقنک حالتی سوبلدی (باب مضبب در میخ
آهنتین نهاده) دمور دن میخ قاقش قاپو وضبه باشی بویوک میخ و قول دموری تعبیر
ایتد کلری دمور در (لیبه کریانش گرفت و بکشید اورا) یا قه سندن طوتوب چکدی که
سوریدی تعبیر اولنور ننه کم وقت مخاصمه ده واقع اولور (وهو التلب کریان گرفتن
و کشیدن) یا قه دن طوتوب سوریمک اساسده دیدی که اخذ بتلییه و هو فی موضع اللب
من ثیابه و لب صدرک یوقار و سنده قلاده وضع اولان موضعدر که کریانندن آشغیدر
ودخی لبب دیرلر قومه صراح و قنده یایی بویینه کچیروب کندونک یقاسنی طوتدی
و طرح ایتدی معناسنه ننه کم عربک عادی بودر • ت (شته پرا کنده کردش) آنی
طاغندی (فته حرد مرد کردش) آنی اوافق اوافق قیردی (فت السمن روغن
بریا حین خوشبوی کرد) یاغی ریخانلر ایله تربیت ایدوب کوزل رایجده لو ایتدی و اول
یاغه مقتت دیرلر و غام اولان کسندیه قنات دید کلری کبی کلامنی بعض تزویرات
ایله تحسین ایتدی ایچوندر • ث (بش الخبر نیک آشکارا کرد پیغام را) خبری مبالغه
ایله شایع قلدی • ج (اجج النار برافروخت آتش را) آتشی علولندردی و اجج
لهیب معناسنه در واجه شده حرارت در یقول هجیرا اجاج للشمس فیه مجاج
و آجی صویه ماء اجاج دید کلری آجیلغی ایله آغزی یلقدینی ایچوندر (رجل مدجج
و مدجج مرد تمام سلاح) تمام السلاح اولان کسند شاک السلاح معناسنه ودخی دججت
السماء دیرلر بولوتلاندی معناسنه (زجت حاجیهها باریک کرد زن ابروانش را)
خاتون قاشلارینی اینجه ایتدی که اطرافنده اولان قیلارین قویاردی (لحجت السفینه

وفی الحدیث لا یدخل
الجنة قتات (منه)

در زرنی دریا رسید کشتی (یکی دریا نیک عمیق مومنه بتشدی که دکرک اور تاسنه
واردی تعبیر اولنور لجه دن مأخوذ در بحر عمیق معناسنه) هجعت عینه بکوفروشد
(چشمش) کوزی چقورینه کندی وعین هاجدیر لر غائرة معناسنه . ح (صححه
درست کرد اورا) آنی تصحیح آندی صحح الله جسمك صحت بدن ایله دعاد . د
(بدنه پراکنده کردش) طاغندی آنی فرقه معناسنه وجنکده هر کس اقرانی
ایله بربر کور شسون دیه جک یرده یاقوم بناد بداد دیو ندا ایدر لر (جده
نو کردش) آنی جدید آندی که یکیلدی تعبیر اولنور ودخی ثوب مجدد
دیر لر آنده رنکارنک خطوط اولسه (حدده نیز کرد اورا) آنی کسکین
آندی ودخی حدده دیر لر برنسنه نك حد وسنورینی اظهار اتسه وحد سنور
وبرنسنه نك کناری در فی المثل حدا کام وانصرام وغنم اکام کوچک طاغ تپه سی
وانصرام صووقدن اوشومک وغنم زیاده ليله مظلمه یعنی طاغ تپه سنک کناری وزیاده
صووق ومظلم کیمجه انواع شروری جامع اولوب بروجهله خلاص ممکن اولیه جق
نسنه به مبتلا اولان کسنه ده ضرب اولنور اصل مثل زوجة سلیطه وقرین سوءه مبتلا
اولان کسنه نك کلامی در (خنده سوراخ کرد اورا) آنی دلدی خنده دن مأخوذ در
حفره معناسنه وزمنیده اولان شق طویله اخذوده اطلاق اولندی فی بومعنا به مبنی در
لکن بیهی جوهری کلامند موافق دیدی که خنده لجه انجوغ گرفت کوشت اورا آنده
تشیح عارض اولدی یعنی هزالدن ناشی آنی بوروش یاریش اولدی (رده باز کردانید)
کیرو دوندردی که تکرار آندی تعبیر اولنور یقال ردد القول ای کرره ولاخیری القول
المردود دیر لر متعیر معناسنه (سده راست کرد اورا) آنی طوغر وندی سدد السهم نحو
القرض دیر لر اوقی نشانه طرفنه طوغر وندی معناسنه ودخی اللهم سددنی دیر لر وفتقی
معناسنه وعین سادة دیر لر کوز باقی ایکن نوری اولسه وسداد قیاق معناسنه اولمغه فلان
کسنه نك صوچی اولدیغندن سولمکن قاجز دیه جک یرده ضرب اولنور مابه سداد
دیر لر یعنی عیبی یوقدر که آغزینده قیاق اولوب تکلمنه مانع اوله (شده استوار کردش)
آنو حکم آندی سدد الله ملکه دیر لر قواء معناسنه ودخی شدد علید دیر لر برکسنه به
مشقت ویرسه که خفت مقابلی در فی الحدیث من شدد شدد الله علیه (عددماله بسیار
عدد کرد خواسته اش را) مالی چوق عددلی آندی یعنی عددی چوق مال جمع آندی
اخفش عدده دن مأخوذ در یعنی وقت حاجت ایچون مالی ادخار آندی دیدی (قددا اللحم
قدید کرد کوشت را) آنی قوز وندی که بزم دیار مزده لحم قدیده باصدمه تعبیر ایدر لر
قداصلنده برنسنه بی طولاشق معناسنه در واسکی ثوبه ثوب مقدده دیر لر (مدده بکشید

(اورا)

اورا) آنی چکدی اوز آندی وطراف مدد دیر لر اولدریدن او که اطرافندن طنابلر ایله
چکلوب باغلامش اولسدر (ندیده بدی شهرت داد اورا) آنی بره من لعله مشهور آیدی
شهره معناسنه ودخی ندید دیر لر بلند آواز ایله چاغرسه (عدده در بیم افکند اورا) آنی
خوفه دوشوردی که قور قوتدی تعبیر اولنور او عده معناسنه در (جرره سخت بکشیدش)
مبالغایله چکدی (حرر رقیه آزاد کرد بنده را) بر قول آزاد آیدی حر عبد مقابلی اولمغه
آزاد ایدن کسنه عبدی احراره الخاق آیدی معناسنه اولور اگر چه رقیه بویون
معناسنه در لکن بومقامده نفس عباداده قلنور (حرر الکتاب نیک نیست کتاب را)
کتابی ایویازدی مصنف اساسده شو وجهله بیان آیدی که حرر الکتاب دیر لر کتابک
حروفنی برلور بنده ثبت وسقطاتی اصلاح اتسه وایکی قولاقله حرر تان دیر لر یقال
حفظ الله کریمتیک وحررتیک (شرر الثوب با قتاب کستر دجامه را تا خشک کرد) جامه بی
قور یسون ایچون کونشه سردی (غیر بنفسه خویش تن را در هلاک افکند) کندوی خطر
وهلا که القا آیدی غرردن مأخوذ در خطر معناسنه (قرره بیار امانیدش) اکا آرام وسکون
ویردی ودخی قرره دیر لر اقرار آیدر دی معناسنه (کرره تکرار کردش) آنی تکرار
آیدی رده معناسنه قریبدر ز (رزز القراطس آهار دار کاغذ در) کاغذه آهار ویردی که
آهار لیدی تعبیر اولنور وکاغذه مهره ووردی وصیقل آیدی معناسنه دخی کلور وجوهری
ترزز الیاض صقله وهویاض مرز ز دیدی (عززه نیر ومنه کردانیدش) اکا قوت
ویردی قال سبحانه وتعالى فعززنا بنائنا ای قوینا وشدنا (اززه استوار کردش) آنی محکم
آیدی زجل ملز دیر لر مجتمع الاجزاء اولسه که صیتی اتلوا اولسه تعبیر اولنور (هززه نیک
بجانبانیدش) آنی مبالغایله تحریک آیدی مس (سس الجدار بناده اددیوار را) دیواره تمل
براقدی یقال من لم یؤسس ملک بالعدل فقد هدمه ش (عشش الطائر آشیانه کرد مرغ)
قوش بووه یآیدی که عش بووه معناسنه در ودخی عشش الخبز دیر لر اتمک کف باغلادی
وعشش الخبز دیر لر کف باغلایله صافلادی معناسنه . ص (بصص الجرو چشم را
کردسک پیچه) کوپک اینکی کوزینی آچدی زوزنی و جوهری دیدیلر که حصص
وبصص دخی بومعنا به در وبصاعه کوز معناسنه در عین کی (جصص الیت بکچ اندود
خانه را) خانه بی کرج ایله صیوادی (رصصت نقاب تنک در بست زن چنانکه جز چشم
اوتواندید) خاتون طار نقاب باغلادی اول وجهه اوزره که کوز لرندن غیری عضوی
کوزونمز . ض (حضضه علی القتال برافزودیدش بر جنگ) جنکه ترغیب آیدی (لجام
مفضض لکام سیم کوفته) کوش قافه لجام که فضه دن مأخوذ در . ط (کساء مخصط کلیم
باخط بافته) خطوط ایله قونمش کلیم که یول یول طوقونمش تعبیر اولنور (عطط الثوب

و کاهی معنای کتاب
ایله بیان معناسنه
استعمال اولنور
عبارت ایله بیان آنکه
تقریر دید کاری کی
(آینه)

وبرننه صلب
وقوی اولسه تعزز
دیر لر که عزازدن
مأخوذ در ارض
صلبه معناسنه حریری
درده دیدی که
رسول ایکی ایکن
اوچ ایشم دنه جک
برده شفقت الرسولین
الث دیر لر که وهدر
آیدی رسول بر ایکن
ایکی ایشم دیمک
مراد اوانسه شفقت
الرسول باخر را کر
رسول ایکی ایکن
اوچ ایشم دیمت
مراد اولسه عززت
بشالت دیمک کرک
قال الله تعالی فعززنا
الایة پس عززته
قویته معناسنه واور
عززته جعلته عززا
معناسنه اولدی فی کی
وا کرد سوللری ری
وی اردنجه کوندر دم
دیم مراد اوانسه
فقیهیت باورل دیمک
کرک ایشی (میه)

نيك بدريد جامه را (جامه دي مبالغه ايله طولاشق ايتدي . ف (جفقه خشك كردنيد اورا) آني قورقوتدي ودخى جفف اهل الحرب ديرلر آنرينه تجفاف كيدرسلر كه آتد اورتد كلري زرخ در كه تركيده چوئال فارسيد بر كستوان وبر كشتوان ديرلر ابوعلی نحوی نازانده در ديدی جعی تجفاف كاور (خففه سبك كرد اورا) آني خفيف ايتدي وخفف عنه ديرلر آندن تنقيص ايتدي معناسنه (ذفف علی الجرج زود بکشت برخسته برای کشتن) ياره لو اوزرينه سرعت ايله دوندي قل ايتك ايچون ذفف سريع معناسنه در ذميل کبی يقال ذفف زف وذفاف مجروح اوزرينه قتل ايچون تو جهدن عبارتدر بيهي فارايدن دال مهمله ايله دخى روايت ايتدي و دوه نك مهمات ولوازمی تخفف ايله ديه جك برده ذفف علی راحتك جهازها ديرلر (طف المكيال كم كرد يمانه را) اولچكي اكسك ايتدي كه اولچديكي نسنه يي آغزينه برابر طولدر ممتدن عبارتدر و طفاف و طفافه كسر و قمع ايله كيله يي آغزينه دك طولدورن حبوب و طفاف و طفافه ضم ايله كيله طولدور دقدنصكره يوقاروسنده اولان جوبدر . ق (حق ظنه راست كرد كانش را) ظنی تحقيق ايتدي يعني بر معنی كندو عندنده مشكوك ايكن يقينه معلومی اولدي (دقعه باريك كردش) آني اينجه ايتدي (رققه نك كردش) آني يوققه ايتدي ودخى رقق كلامه ديرلر كلامنی تخمين ورقق عن كذا ديرلر كلامنی بر معنادن كناية اتسه كويا كلامنی اول وجه اوزره رقيق ايدر كه بری طرفدن اوبر طرفی كورينور وفي المثل عن صبوح ترقق اصل مثل بودر كه بر كسنه بر قومه اخشام وقتنده ضيف اولدي قوم اكا غبوق ويرديلر اول كسنه ديدی كه اذا صبحت موتی غدوة اخذت طريق كذا بو عبارتك ظاهرینی صباحه ادخال اتد ككزده يارين شويله بر يوله كيدر م ديمكدر لكن باطنی غبوق ويرديككز كبی يارين بكا صبوح ويرديككزده معناسنه اولغله مثل مذكوري ايراد اتديلر يعني بو كلامك ايله صبح دني كنسايه ايدر سين اول كسنه حقنده ضرب اولنور اكرچه برشي اظهار ايدر لكن مرادی شي آخردر (شققه نيك شكافت اورا) آني مبالغه ايله ياردي . ك (جذل محك تنه درختي كه شتران كركين خويشتن را مانند) آغاج كوده سي كه اويوز دوه لر اكاسور تنور لر ميدانی حباب بن مندر حضرت ابوبكر دن بيعت وقتنده كه اكا يوم السقيفه ديرلر ايراد اتديكي انا جذيلها المحكك وعذيقها المرحب مثلي شو وجهله بيان ايتدي كه جذيل جذل لفظنك تصغيريدر كه جذل اصل شجر معناسنه در ومحكك اول آغاجدر كه عرب آني دوه لر يانديني موضعه نصب ايدر لر كه اويوز اولان دوه اكاسور تنور وعذيق عذق لفظنك تصغيري در كه

كه نطفيف ايدن
بومقداری تنقيص
ايدر يعني بومقداری
وضع ايتسه كيله
تمام اولور (منه)

عذق خرما آغاجي معناسنه در و مرحب اول خرما آغاجيدر كه اكار حبه وضع اولنش اوله و رجه اول صفه در كه انك اطرافنه طاشدن ياپار لر كه خرما آغاجي ميوه دار اولوب اوزون اولسه شده ريا حدن منهدم اولسون ايچون يعني بن بر كسنه يم كه بنم رأي وعقل معتمد در امور واقع اولد قده بنم رأي معراجعت اولنور (شككه في الشي بكم ان افكندش در چين) نسنه ده آني شكه دوشوردی (فككه ازهم بكشاد) بری برندن آيردي يعني اجزاسنی تفريق ايتدي . ل (بلكه نيك تركرد اورا) آني مبالغه ايله ياش ايتدي (جلال الفرس جل نهاد بر اسب) آت اوزرينه جل قودي كه جوللادی تعبير اولنور و جلله الثوب ديرلر جامه كيدردي معناسنه (حلل الشي حلال كرد چيز را) نسنه يي حلال ايتدي كه حرمد مقابلي در (حلل في يمنه استثناء كرد در سو كندش) يميننده استثناء ايتدي يعني والله لا فعلن كذا انشاء الله ديدی كه حل استثناء معناسنه در يقال يا حالف اذ كر حلا اي استثن ودخى حلل بالمكان ديرلر بر مكانه چوق نزول اتسه (خلل اصابعه في الوضوء انكستان در میان انكستان كرد در آبدست) ابدست ايتد كده پار مقلرين پار مقلري ميانه ايتدي كه خللا لادی تعبير اولنور و خلل اسنانه قخلل ديرلر ديشلر بن خلل ايله قارشديروب چيقان طعامی اكل ايتدي معناسنه (خلت الخمر سر كه شدمي) شراب سر كه اولدي بيهي متعدی استعمال اولنور ديدی و ما فلان بخل ولاخر ای ليس بشي وخامض اولان شرابه خر خلة ديرلر ودخى دعي فخلل ديرلر دعا سنده تخصيص ايتدي معناسنه (ذله خوار كردش) آني ذليل و حقير ايتدي (صلل اللحم سخت كنداشد كوشت) ات مبالغه ايله قوقدی (ضله كراه خواند اورا) آني ضلاله نسبت ايتدي (ظلل الله عليهم الغمام سايبان كرد خدا بر ايشان محاب را) حضرت الله سبحاني آنره سايبان ايتدي (ظل ظليل سايه فراخ) واسع و تمام كولكه قويو كولكه تعبير اولنور ليل قيلندندر كه زياده مظلم كيجهدن عبارتدر (علاه يار امانيد) آني مشغول ايتدي كه ديكندردي تعبير اوانور (علل الصبي) ديرلر طفلي بر نسنه ايله مشغول وتسدين اتسه كه ممدی اول نسنه سبي ايله فراموش اتسه و اول نسنه يه علاله ديرلر كه تركيده اكلنجه تعبير اولنور ودخى علله الشراب ديرلر اكا پياي شراب ويردي معناسنه ودخى علاله ديرلر ازال علتله معناسنه (قلله اندك كردش) از ايتدي آني و قللهم في عين الناس ديرلر آنري خلقك كوزينه آز كوستردی معناسنه (هلل لاله الا الله كفت) بو عبارتی سويلدي بيهي ديدی كه تهليل حين معناسنه كلور . م (امد آهتك كرد بوي) اكا قصد ايتدي امه كبی (تمه تمام كردش) آني تمام ايتدي اتسه كبی وصبي مقيم ديرلر چشم بددن حفظ ايچون اوزرينه تميه تعليق اولنسه وتمت عنه العين ديرلر تميه تعليق ايتمكه آندن چشم بدی دفع ايتدم معناسنه (جم رأسه سياه شد

طلاق ثلاثه ايله
مطلقه اولان خاتون
بنه زوج اوله تكاحي
حلال اولسون ايچون
زوج ايدن زوج ثاني به
عزل ديرلر و صاحب
مفاتيح ديدی كه ايكي
نسنه سبق ايچون
مراهنه ايدوب
و بر آخر كسندخى
سبقت ايدرسه بر
نسنه و برم ديه اول
كسنبه دخى عزل
ديرلر (منه)

سرش بموی) صاچی تراش اولندقدنصرکه ینه بتوب باشی قرار دی و حمت و جهه دیرلر یوزینه کور قاره سی سوردم معناسنه (ذمه سخت نکوهیداورا) آتی مبالغه ایله ذم ایندی (صمم علی الامر عزم درست کرد بر کار) ایشه عزیمت صادق ایله عزیمت ایندی که بروجهله نکول انمز صمم الشئ دیرلر برشی دیشی ایله ایصروب آغزندن و دیشندن بر اقسه عزم مذکور بو معنادن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور و دخی صمم السیف دیرلر قلیج کوکی کسوب نشو ذاتسه لکن الیرینه راست کلوب و کسوب نفوذاتسه طبق السیف دیرلر صمم دیرلر (عمه عامه پوشانید بر سر او) انک باشنه عامه کیدردی و دخی عم اللبن دیرلر سودك کوپوکی اوزرینه کسه و دخی عمونی امرهم دیرلر ایشلرین بکاسپارش ایتدیلر معناسنه و دخی عم الرجل دیرلر قومنه سید اولدی معناسنه زیر اعمامه عربك ناجی منزله سنه در عجمه توج دیدکری کبی صاحب دره دیدی که خبرده وارد اولدی که عایم تیجان عربدن هر نه وقت که عمامه لرین وضع ایده لر عزت لری زائل اولور (کمه کلاه پوشانید اورا) اکا کلاه کیدردی که بر نوع مدور کلاهدر • ن (رنه بیانک آورد اورا) اکا آواز ایتدردی و فی الاساس سمعت له رننه ورنینای صحیح حزینه (فن الحديث کونا کون کرد سخن را) سوزی درلو درلو و نوع نوع ایندی و هو الفن کونه نوع افنون ج قال بیت تذکر نجد او الحديث شجون • لجن اشتیاقا و الجنون فنون

المقتل الفاء بالواو من باب التفعیل

• أ (وضاً المريض یاری داد بیمارادر آبدست) خسته به آبدست خصوصنده • معاونت ایندی که آبدست آلدردی تعبیر اولنور (وطأ الفراش نرم کرد پسترا) دوشکی یومشاق ایندی و هو الوطأ پستر نرم یومشاق دوشک و فلان کسسه بر شینه مالک دکلدر دیه جک یرده ماله و طاء و لا غطاء دیرلر و فلان موطنی الا کتاف دیوب مضافدن کنایه ایدرلر یعنی آینده و رونده یا عیال اتمکله خانه سنک اطرافنده اوت بجز م • (و شبه بر بالاش نشانداورا) آتی یصدیق اوزرینه اوتورتدی و شبه و سادة دیرلر اوزرینه اوتورسون ایچون یصدیق القاتسه (وجهه بیکفند اورا) آتی زمینه دوشوردی و وجب نفسه و عیاله و فرسه دیرلر بر کسسه کندوی یا عیالی یا اتنی کیجه و کوندوزده وقت معینه بر کره اکله معتاد اتسه و اول کسسه به موجب و اول طعامه وجهه دیرلر ت • (وقت له وقت نهاد برای او) انک ایچون وقت وضع ایندی یعنی وقت معینه مکمهلت و یردی اجله معناسنه • (ورثه میراث دادش) اکامیراث و یردی و دخی ورث مالادیرلر بر کسند بر مالی وارثله اصابت ایده جک ماله ادخال اتسه ج (وشیح الاغصان بهم بر آورد شاخهای درخت را) آغاجک بد اقلرین بریره جمع ایندی و شجبت العروق دیرلر

(آغاجک)

آغاجک کوکری بری برینه کیروب مشتبک اولسه • ح (وشحہ کردن بندست بروی) اکا قلاده باغلادی و هو الوشاح کردن بند خاتونلر بو غازلرینه باغلادقلری حلی که قلاده و عقد دخی دیرلر • ح (وبخه سرزنش اورا) آتی لوم ایندی و سخ ثوبه شو حکین کرد جامه اش را جامه سخی چرك آلود ایندی او سخ دخی بو معنایه در لکن تشدید مبالغه ایچون اولمق ملاحظه اولنور • د (وتدبر خیزانید کیش را) ذکرینی قالدردی انفظ معناسنه ذکر و تدبیر تشبیه طریقیه در دخی و تدالله الارض بالجبال دیرلر حضرت الله یره طاغری میخ ایندی معناسنه • یست زمین راز تب لرزه آمدستوه • فرو کوفت بردامش میخ کوه (و حد الله تعالی یکی خواند خدای را) حضرت الله واحد در شریکی یوقدر دیدی (خدمه مورد رخ کلکون) قیرمنی بکاک که کل سرخ رنکنده ارسلانه و کیت واشقر میانده اولان فرسه و رد دیدکری لونی مناسبیله در وقفاسنه سله ضرب اولنان کسندیه مورد القذال دیرلر زیرا سله نك موضعی قیزاریر و دخی ورد الشجر دیرلر چیجه کی آچلسه و ردکل معناسنه مفردی و رده در ثمالی دیدی که بهار و قتنده اولان صوغه بردالور دیرلر طیب اولدینی ایچون مکروه اولان صوغه بردالجهوز دیدکری کبی (وسده بالاش نهاد اورا) اکا یصدیق قودی یعنی باشی اتنه و ساده وضع اتندی و مصنف اساسده و ساده ایله و ساد میانی شو وجهله فرق اتندی که و ساده عادتا بر ظرفک ایچنی بعضی نسنه لر ایله طولدر ووب باش اتنه وضع اندکری یصدق و وساد مطلقا اوزرینه باش وضع ایتدکری نسنه در طاش و طوپراق دخی اولورسه و سائر کتب لغتن مرادف اولملری فهم اولنور (وطده استوار کردش یا برجای داشت اورا) آتی محکم یا خود مقامنده ثابت اتندی و طدامکان بالمیطدة دیرلر بیوک طوقاق ایله بر مکانی اولمرتبه ضرب اتندی که صلابت کلدی اوزرینه بیوک بنایا یقی ایچون و وطد منزله فلان دیرلر تبه سنده ثابت ایدوب معزول ایتمدی معناسنه (و کده استوار کرد اورا) آتی محکم اتندی اکده دخی بو معنایه در جوهری و وافصح در دیدی (شیء مولد چیز نو) یکی نسنه مثلاً بر اصلدن بر فرع استخراج اتسه لر اول فرعه مولده دیرلر ولدت الشاة دیرلر توزیسی آلدیم معناسنه تجت الابل کوچکنی آلدیم معناسنه اولدینی کبی ترکیده طوغورتدم دیرلر و ولدتی فلانة دیرلر بنی فلان خاتون طوغوردی معناسنه لهذا هذمه مولده فلان دیرلر قابله اولان خاتونه و ولدوا حدیثا دیرلر برسوز پیدا ایتدیلر دیه جک یرده و بر کسسه نك مجلسی خیری متبع در دیه جک یرده حبیة فلان ولادة للخیر دیرلر (ولدها اولاد برانید زن را فرزندان) خاتون ولدلر طوغورتدی که چوجوقلار آناسی اتندی تعبیر اولنور اکثر نسخده (مادر فرزندان را) واقع اولدینی

و مطلقاً تزیین ایندی
معناسنده دخی استعمال
اولنور (منه)
و فی المثل اذل
من الوند (منه)

و فی المثل ولدت
رأساء لی رأس هرسته
طوغورن حقند
ضرب اولنور (منه)

تعبیر مذکور مناسب در (و برت الارنب آهسته رفت خر گوش تا که ناپیدا کرد
پی او) طوشان یاب یاب یورودی ایزی معلوم اولسون دیو تویر اصلنده تعبیه
و محو اثر دن عبارت در (و ترالقوس زه کرد کان را) یابه کریش قودی که یابی قوردی
تعبیر اولنور (و تر الفراش نرم کرد پسترا) دوشه کی یومشاق اتدی و طئه کی
و یومشاق دوشکه و تیر دیرلر و طئی کی (و عر الامر دشوار کرد کار را) ایشی
کوج اتدی صرب یوله طریق و عر دیرلر (و فر علیه حقّه تمام سپرد بوی حقش را)
اکا حقّی تمام و یردی استوفی حقّه معناسنه و غور دن مأخوذ در تمام و چوق
معناسنه و فرت عرضه دیرلر اکا ثنائتم و عرضنی جایه ایتدم فر صاحبک عرضه دیرلر
دوستکک عرضنی جایه ایلله معناسنه و فی المثل توفیر و تحمد اول کسینه حقنده ضرب
اولنور که اکابر از عطیه و یرد کده لطف ایلله عطیه بی صاحبک اوزینه رداید یعنی
عرضک مصون اولسون و همیشه محمود اول دیو دعا یلدوب عطیه بی قبول ایتمز و فی القاموس
و فر علیه عطاءه ای رده علیه و هوراض و و فرله لم یشتته (و قر الشیخ بشکوه داشت اورا)
بره یا حدیث اخذ اولنان عالمه توقیر و حرمت ایتدی و توقیر دیرلر و قار صاحبی اولدی
معناسنه و فی المثل توقیری یازلزه زلز اضطراب و حرکت معناسنه در خانه خانه
کزن خاتون حقنده ضرب اولنور (و کر بطنه پر کرد شکمش را) قارنی طولدوردی
ودخی و کر الرجل دیرلر و کیره اتدی معناسنه و کیره اول طعما در که بر بنایه باشلا دقده
ایدلر . ش (و حش المهزوم بیفکند کر زنده جامها و سلاحهایش را) دشمن دن
فرار ایدن کسینه اوزرنده اولان ثیاب و اسلحه سنی کندویی تخفیف ایچون اوزرن دن
بر اقدی (و رشهم بر یکدیگر اغالید ایشان را) آنلری بری برینه دوشوردی . ص
(و قص هیزمهای باریک را در آتش افکند) اینجه اوافق او طونلری آتسه بر اقدی
و اول او طونه و قص دیرلر . ض (و رض بیرون کرد غائطش بیکبار کی) بر دفعه ده
غائطنی بتون القا اتدی و رضت الدجاجة دیرلر قورق طاوق عیور طه سندن قاللقوب
دفعه بیوک نجس القا اتسه . ط (و رطه در کار سخت افکندش) آنی مشکل ایشه
دوشوردی و رط اصلنده عمیق چقور معناسنه در (و سطره در میان نهاد اورا) آنی اور تابه
قودی بر نسنده بی یکی پاره ایتک ایچون پچاغی اورته سنه صوقق کی . ع (و دعه بدرود کرد
اورا) اکا و داع اتدی و دخی و دع الثوب دیرلر حفظ ایچون میدع ایچنه وضع اتسه که میدع
اثواب وضع ایتد کلری ظرف در صیوان معناسنه (ماود عک ربک و داع نکرد پروردگار
تورا) سکا سنک ربک و داع ایتدی یعنی ترک ایتدی زیر او داع ترکی مستلزم در لهذا و دعه
دیرلر ترک معناسنه بی هقی دیدی که تودیع ترکی ترک و تخلیه ده دلالت ایدر (و دعه باز داشت
اورا) آنی دفع و منع اتدی (و زع المال بخش بخش کرد مال را) مالی حصه حصه اتدی

(ایتدی)

ولقد احسن من قال
نیست از سنکین دلها
کر نکویم دروداع
زخم تیغ قیر خون را در
بیرون میکند
(منه)
تقسیم ایلله توزیعک
فرقی تقسیم هر که
برابر حصه و بر مک
توزیع هر کک حاله
کوره حصه و بر مکدر
(منه)

ایتدی و فی حدیث عمر رضی الله عنه و دع اللص ولا تراعه یعنی اگر خانه کده خرسز کورر
ایسک آنی دفع و کفه مبادرت ایلله باقیم دخی نه ایشلر دیو منتظر اولمه (و سع علیه فراخی
کرد بروی) اکا وسعت و یردی یعنی تضییق ایتدی و وسع الشی دیرلر طار نسنده بی توسیع
اتسه و وسع الله علیه العیش رفاهیت عیش ایلله دعاد (و وضع الحبة نکنده زد جبهه را) جبهه
نکنده و یردی یعنی ایچنه پنبه وضع ایتد کدن صکره دیکدی وضع فی الکتاب توقیع نهاد
در کتاب کتابنده نشان و علامت وضع اتدی بروات و او امره وضع و لنان طفر او مکتوبه وضع
اولنان مهر و تندر کده لره وضع اولنان علامت کی و دخی وقع السکین دیرلر میقعه ایلله پچاغی
کسکین اتسه که میقعه اوزون بیلکو طاشنه دیرلر و بلاصابت ایدن کسینه یرجل موقع
و آئنده و رونده پایمال ایتد کلری ایشلک یوله طریق موقع دیرلر . ف (و وظف علیهم وظائف
و رستاده نهاد بر ایشان) آنلرک اوزر لرینه و وظیفه لر قودی یعنی علوفه لر تعیین اتدی
بی هقی دیدی که توظیف ترکی بر نسنه تقریر ایتد که دلالت ایدر (و وقفه علی الشی
مطلع کردانید اورا بر چین) آنی بر نسنه یه واقف و مطلع اتدی و دخی و قفت القاری
قرآن عظیمده وقف موضع لرینی قاری یه تعلیم ایتدم معناسنه و و قفت الجاریه دیرلر قولینه
وقف طاقدم معناسنه که وقف فیل کو کندن یا صدق فدن یا بدقلری بالازک در که مسک دخی
دیرلر . ه (فرس موثق اخلق اسب استوار آفرینش) محکم و قوی خلقتو آت و دخی
و ثقه دیرلر آنی ثقه و معتد اولغه نسبت اتدی معناسنه (و شق اللحم بسیار قدید کرد
گوشت را) اتی چوق قور و تندی و شیق و و شیق اولات در که صوده قاینا تدد نصکره
کونشده قوریدرلر متغیر اولمق ملاحظه سیله [آنی سفره لره کوتور لرلر (و فقه الله
خیرا سازوار کردانیدش خدا بخیر) حضرت الله تعالی آنی خیره توفیق ایتدی
(و فقی بین الشیئین ساز کاری افکند میان دو چیز) ایکی نسنه ک میاننه موافقت القا اتدی
ک . (و رک علی الدابة سرون نهاد بر ستوراو) تراق یرینی دابه اوزینه وضع ایتدی
و و رک علیه ذنبه دیرلر کند و صوچنی آنک اوزرینه اتسه و هو مورک فی هذا الامر دیرلر
بو باده صوچی یو قدر معناسنه . ل (و سل الیه بوسيلة نزدیک جست اورا بوسيله)
بر وسیله ایلله اکا تقرب استدی وسیله اول نسنه در که آنکله تقرب اولنور حضرت
اللهه تقرب ایچون عبادت و ملوک و اکبره تقرب ایچون و یرد کلری قصائد و رسائل
و سائر هدایا کی (و کله بالامر و کیل کرد اورا بکار) آنی ایشه و کیل ایتدی
و هو الوکیل کاردار و کیل اولان کسند و کلاه ج . (و هی الوکالة کارداری)
و کیل اولمق . م (و جهما آرزوی آستن بدادزن) آش یرن خاتون کو کلی
ایسته دیکنی و یردی و و هم لها دیرلر اول خاتون ایچون قیون بوغاز لسه (و ذم الکلاب
قلاده در کردن سکان کرد) کلبلرک بوغازینه قایشدن قلاده طاقدی و دخی

مرزوق دیدی که
وزع اصلنده منع
معناسنه در که تقریق
و تقسیمه توزیع اطلاق
ایتد کلری مال تقسیم
اولنوب هر حصه ک
صاحبی معلوم اولدقده
اول حصه دن آخری
منع ایدر و تقریق
فی الحقیقه اجتماعدن
منعدر و زرع الجیش
دیرلر عسکری طرف
طرف تقریق ایدوب
بر عجله اجتماعدن
منع اتدی معناسنه
(منه)

و ذم علی الستین دیر لر التمش یاشنی تجاوز ایندی معناسنه (ضربه فورمه بز دش تا بر اماها نیدش) آنی اول مرتبه ضرب ایندی که هریرین شیشردی ورم بانفه دیر لر تکبر و تجبر ایندی معناسنه ترکیده بورنی بو بودی تعبیری بو معنادن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور . ن (وطن البلد مقام گرفت شهر را) شهری مقام ایندی یعنی شهری وطن اتخاذ ایندی (وطن نفسه علی کذا دل نهاد بر فلان چیز) فلان نسنه کواکل قودی که ربط قلب ایندوب ا کا قرار ویردی . ه (وجهه فرستاد اورا) آنی برایشه کوندردی و دخی وجهت وجهی لله دیر لر بوز می حضرت الله طرفه چویر دم معناسنه و فی المثل وجه الحجر جهة ماله وجهه و وجهها دخی روایت اولندی یعنی طاشی چور طاش ایچون اولان جهلردن برینه اصلنده طاش ایله بناییدن کسنه یه خطابدر که طاشی الینه آلوب بر کره برینه وضع ایدر لکن مناسب واقع اولمز ا کا دیر لر که طاشی چویر اولمز سینه چویر البته مناسب جهته مصادف اولور سین براسره بر جهندن تدبیر ممکن اولمیدی صورته بر غیری جهندن تدبیر لازمدر دیه جک یرده ضرب اولنور

﴿ المقتل الفاء بالياء من باب التفعیل ﴾

• ر (سر الامر اسان کرد کار را) ایشی اسان ایندی (سر الله الیسری توفیق دادش خدا بطاعت) حضرت الله ا کا طاعته توفیق ویردی و دخی یسرت الغنم دیر لر سودی ونسلی چوق اولدی معناسنه و سره لکذا دیر لر آنی فلان نسنه ایچون مهیا ایندی معناسنه عمده م (آهنگ کرد اورا) ا کا قصد ایندی

﴿ المقتل العين بالواو من باب التفعیل ﴾

آ (ابوه منزل افروود آوردش بجای) آنی منزله نزول ایندر دی مباءة قومك نزول ایده جکی منزلدر مطلقا بوه اصلنده هیأ معناسنه درودخی بوات الریح نحوه دیر لر آنک طرفه منزراقی طوغر لدم معناسنه (روا فی الامر اندیشید در کار) تفکر ایندی ایشده و جوابده عجله ایتمدی وهی الرویه اندیشه تفکر بقال الرویه ثم العزیمه • ب (اوب المسافر همه روز برفت راه رو) مسافر بتون کون یوریدی و کجه نزول ایندی (اوب المسبح همه روز تسبیح کرد) مسبح بوتون کون تسبیح ایدن کسنه قال الله تعالی یا جبال اوبی معه ای سبحی و فلان او اه اواب تو اب دیر لر مبالغه ایله توبه یر رجوع ایدی مجیدر معناسنه (بواب الکتاب باب باب کرد کتاب را) کتابی باب باب تقسیم ایندی و اول کتابه مبوب دیر لر (توب الداعی پیانی خواند) خواننده چاغریچی کسنه بری بری اردنجه چاغردی دعا مره بعد مره معناسنه و دخی توب بر کعتین دیر لر هر نماز د نصکره ایکی رکعت نافله نماز قلعه و دخی توبه الله دیر لر حضرت الله علی مقابله سنده عوض ویردی معناسنه قال الله تعالی هل

(توب)

توب الکفار ای جوزوا و دخی توب فی اذان الفجر دیر لر الصلوة خیر من النوم دیدی معناسنه و فی المثل احلی من الثواب مصنف مراد عسلدر دیدی و جوهری اطوع من الثواب مثلنده ثواب اطاعت ایله مشهور بر کسنه نک اسمیدر دیدی (روب اللین ماست کرد شیر را) سودی یوغورت ایندی و یوغورت مایه سته روبه اللین دیر لر (صوب رأیه صواب دیداندیشه اورا) آنک فکرینی صواب کوردی (صوب رأسه فرو کرد سرش را) باشنی اشاغی اکدی و دخی صوب الفرس دیر لر حین جری ده عناتی ارسال ایلسه • ت (صوت آواز کرد) آواز ایندی و هو الصوت آواز سس اصوات ج • ث (لونه الوده کردش) آنی آلوده ایندی لطنحه معناسنه لطنح توبه بالطنین و لونه به بر معنایه در که بولا شدردی تعبیر اولنور و دخی لوث الماء دیر لر صوبی بولا ندردی معناسنه کدره کی و لوث الامر دیر لر امری مشته ایندی و لوث التبن بالقت دیر لر صمانی قوری یونجه ایله قار شدردی معناسنه • ج (توجه تاج نهاد بر سر او) آنک باشنه تاج وضع ایندی و اول کسنه یه متوج دیر لر (روح السلعة روان کرد اخریان را) متاعه رواج ویردی جوز معناسنه (زوجه امرأة و باصراه زنی دادش بنکاح) ا کا نکاح ایله برخاتون ویردی و دخی زوج الابل بالابل دیر لر بری برینه دوه لری باغلاسه و اول مفعول ثانی بنفسه و بالیله و ثانی فقط بالیله متعدی اولور (عوجه کر کرد اورا) آنی اگری ایندی • ح (روحه راحت دادش) ا کا راحت ویردی و روحه تراویح بو معنادن مأخوذ در و دخی روح علیه بالروح و دیر لر ا کا پیلازه صالیدی معناسنه و دهن مروح دیر لر مطیب یعنی ایچنه کوزل رایحه لو نسنه ادخال اولتمش یاغ معناسنه و فی الحدیث انه م امر بالامد المروج عند النوم و روح الدابة دیر لر زوالد نصکره دوابی مأوی لرینه کتورسه (صوح الحرا بقل خشک کردانید کرمانب اتارا) ایس اولتری قوروتدی و صوح البقل دیر لر اوت قوری اولدی معناسنه (طوحه هلاک کردش) هلاک ایندی آنی و طیحه دخی بو معنایه در و دخی طوحه دیر لر بر کسنه بی حیران و سرگردان کزدیرسه توهه کی (کوحه چیره شد بروی) آنک اوزرینه غالب اولدی (لوحت الشمس بگردانید کونه اورا افتاب) حرارت شمس آنک رنگنی تغییر ایندی (لوح الکلب برغیف بنمودسک را کرده تا از پی او آید) کلبه بر کرده کوستردی اردنجه کلسون ایچون و دخی لوح الشیء بالنار دیر لر بر نسنه بی آتش ایله قیزدرسه و دخی اوحه دیر لر ا کا اشارت ایندی معناسنه • خ (دوخ فی البلاد بکشت در شهرها) شهر لرده کزوب طولاشدی و روح البلاد دیر لر شهر لری قهر و اهالیسنه مستولی اولدی معناسنه و روحه دیر لر آنی ذلیل و خوار اتسه و روحه الحردیر لر حرارت آنی ضعیف ایندی معناسنه جوهری اصمیدن نقل ایندی که ریحه و دیشه

جوهری معاهده
شب و شب و شب
عبارتی مثل اولمق
اوزره ابراد اندی
عند مزده موجود
اولان کتب امثاله
شب و شب و شب
عبارتیه واقع اولدی
که مصنف ۴ ایله که
آدن سکا حصه حاصل
اولور دیه جک یرده
ضرب اولنور دیدی
میدانی سکا فنی اولان
کسنه به معاونت ایله
دیه جک یرده ضرب
اولنور دیدی (منه)

اوباب حدیث یسروا
ولا تفسروا حدیثه
دبیلر که نمیدون
مراد نهیسه در
ومفسرین فنیسره
کلام قدیمی فنیسه
عبارتیه تفسیر ادبیلر
و کل میسر لا خلق له
حدیثی بو معنایه مبنی
در لهذا شرح مفتاح
حدید شریف حدیث
اخیری کل واحد
موفق لما خق لاجله
وتیسر علیه ذلك دیو
تفسیر ایدوب تیسر
تفسیر مقابله نظر
اینگله اکثر علما آنی
تخطئه ایندیلر کویا
تیسر نهیسه معناسنه
اولدی فغلت
امدی بقال یسر الفرس
لر کوب ای هیاهای
اسرجه و الوجه (منه)

ذله معنانه در فیروز آبادی ذال مجمه ده ذیحه ذله معنانه در دیدی ده (جودالشی سره
کرد چیز را) نسنه بی ایوانیدی (خود بشتاب رفت) سرعت ایله یوریدی يقال خودت تحوید
النعام (دود الطعام کرم افتاد در خوردنی طعامه بوجک دوشدی که قور تلاندی تعبیر
اولنور (زوده توشه داد اورا) اکازیق ویردی (سودا الثوب سیاه کرد جامه را) جامدی
سیاه ایتدی (سودا الرجل مهتر شد مرد) راجل شریف و سید اولدی (عوده کذاخو کردش
فلان چیز را) کاخوی و عادت ایتدی فلان نسنه بی (هود فی کلامه آهستی کرد در سخن
کفتن) سوز سوزلکه آهسته لیک ایتدی که یاپ یاپ سویلدی تعبیر اولنور و هود
فی مشیه دیر لر یاب یاب یوریدی معنانه و دخی هود اینه دیر لر او غنی بودی ایتدی معنانه
و هود الرجل دیر لر رجل او یوسه نام کی و هودا لشراب دیر لر مست ایتدی معنانه
جلاه سی هودا دن مأخوذ در لین و رفیق معنانه (ثور الفبار سخت کردانکخت) مبالغه
ایله توز قویاردی و ثور الفتة دیر لر فتة عظيمة احداث ایلسه (جوره بجور نسبت کرد اورا)
آنی جوره نسبت ایتدی (شیء مدور چیز کرد) مدور نسنه (زور الکلام بیاراست سخن را)
کلامی ترین ایتدی و کذبده استعمالی شایع در و دخی زور الزا دیر لر کندوی زیارت ایدن
کسنه بی اکرام ایدوب زیارتدن نمون اولسه تقول استضأت بهم فنورونی و زرتهم
فزورونی (سور هادست ابرنجن در دست زن کرد) خاتونک قولنه بیلازیک طاقدی
(شور به خجل کرد اورا) آنی خجل و شرمنده ایتدی شوار اصلنده خاتونک فرجی
معنانه اولمغه کویا خجل ایدن کسنه اول کسنه نک عورتی اظهار ایتدی و بد دعا
ممانده ابدی الله شواره دیر لر عینی اظهار و خلقه رسوای ایتسون معنانه و شور الیه
بیده دیر لر اکالی ایله اشاره ایتدی معنانه و دخی شور الدابة دیر لر آت بازارنده بیعه
عرض اتسه (صوره صورت کردش) آنی تصویر ایتدی (عور عینه کور کرد چشم اورا)
انک کوزینی کور ایتدی و دخی عور الربة دیر لر چشمه نک منبعی اغساد ایدوب صوی
طشمره حقیقه و عور عن حاجه دیر لر صرفه عنه معنانه و بر کسنه نک ایتدی کی علی تقبیح
ایتدم دیه جک یرده عورت علیه امره دیر لر قبحته معنانه و بکا مال کثیر ویردی
دیه جک محله اعطانی عائرة عین دیو کنایه ایتدی کترینک وجهی بود که زمان جاعلیته
بر کسنه نک دوه لری بیک عدد بالغ اولدقه فحلک کوزینی چیقاروب کور ایدر لر ایدی
لهذا مال کثیر ایله کلدی دیه جک موضعه جاء بمال تعور به عینا الفحل دیر لر و فی المثل
اعور عینک و الحجر یعنی یا عور کوزیکی طاشدن صقین زیر ابر کوزی کور اولان کسنه
نک صاغ اولان کوزینه طاش طوقونسه بالکلیه اعی اولور و غرابه اعور اطلاق
اولدینی تشام ایچون ضدی ایله تمسید قیلندندر زیر اغراب بغایت حدة بصرا یله

وفي امثال المولدين
العاده توأم الطیمة
والعاده طبیعة خاصة
وعادة ترضعت بروحها
ترعت که فارسیده
باغیر درون شدو با
جان بیرون رود
مضمونه موافق
و ترکیده سود ایله
کیرن جار ایله چیقار
تعبیر اولنور (منه)
وفي المثل تهویه علی
رپود میدنی دیدی که
تهویه سکون و نوم
معنانه در که رپود
ریدک جمیدر طاغده
کی اوچوروم موضع
معنانه در که آده
ساکن اولان کسنه
مسترخ اولنر عاقبی
محمود اولیان عمله
شروع ایدن کسنه
حفنده ضرب اولنور
(منه)

معروف دیر ضریره بصیر و حبشی به ابو البیضا دیکلری کی (قور البطیحة شکله کردخ
بزه را) قاورونی دلیم ایتدی قواره دن مأخوذ در قطعه مدوره معنانه و قورت القمیص
دیر لر کوملکه یاقه اچدم و قورت الدار دیر لر خانه بی توسیع ایتدم معنانه و جاحظ
بعض شطاردن روایت ایتدی که لایکون الفقی مقور او دیدی که تقویر اندن عبارتدر که
جرادقی یعنی رغیف دیلوب وسطی اکل و کشار لرینی ترک ایده لر (کورت الشمس
روشنایی اقتاب پرده شد) شمک نورانی ازاله اولندی و دخی کور العمامه دیر لر
عمامدی باشینه صاردی معنانه و کور المتاع دیر لر بری بری اوزرینه وضع اتسه و دخی
طمنه فکوره دیر لر طعن ایدوب زمینه دوشوردی معنانه (نور الشجرة نیکو شکوفه
بر اورد درخت) اغاج چوق شکوفه کتوردی که چچکلندی تعبیر اولنور (نور السراج
روشن کرد چراغ را) چراغی نورلندیردی و نور السراج چراغ کندی نورلندی
معنانه لازم دخی استعمال اولنور و نور ذراع دیر لر ذراعنی ایکنه ایله دیلوب یرینه
نؤود وضع اتمکله سیاه نقطه لر ایتدی معنانه نؤور و نؤود ایچیاغندن حاصل اولان
دوده در (هوره برهید اورا) آنی یقیدی خراب ایتدی تعبیر اولنور (جوز الامر و
داشت کار را) نسنه بی تجویز ایتدی که معقول کوردی تعبیر اولنور (فوز المسافر در بیابان
رفت راهرو) مسافر مفازده کندی که چوله دوشدی تعبیر او اور و فوز الرجل دیر لر
هلاک او اوسه مات معنانه که موتد نصکره دنیا و آخرت میانده واقع اولان برزخ مفازده
تشبیه اولندی و فوز بایله دیر لر بیابانه دوهیه رکوب ایدوب روان او اوسه س (سوس
الطعام شبهه افتاد در خورش) طعامه بوجک دوشدی که کووه لندی تعبیر اولنور و هو
السوس شپشه کووه (طوسه زیبا کردش) آنی ترین ایتدی که طاووسه تشبیه طریقه در
وجد مطوس کوزل یوز و جیل اولان کسنه به طاووس دیر لر و طوس الصورة ای
حسنها (قوس الشیخ بدودر آمد پیر) پیرایی قات اولدی که بی بو کلدی تعبیر اولنور
و فی المثل صار خیر قویس سهم قوس مذکر و مؤنث استعمال اولنور مذکر اولدقه
تصغیری قویس مؤنث اولدقه تصغیری قویسه کلور بر کسنه مهمان اولدقه نصکره
معزز او اوسه ضرب اولنور میدانی مجمع ده صار خیر سهام قویس سهم تقدیرنده در دیدی
یعنی کوجک قوسک او قترینک خیر لیس اولدی اوق اولمق جهتندن تصغیر اولدینی
کوجک یایک اوق بیوک یایک اوقندن زیاده نفوذ ایتدی کی جهتندندر (کوسه نکونشار
کرد اورا) آنی باشی اشاغی چویردی (شوشه شوریده کردش) آنی قارش مورش
ایتدی که مختل و مشوش ایتدی تعبیر اولنور (نوشه بممانی خواند اورا) آنی ضیافته
دعوت ایتدی (م ص) (خوص منده شیأوا گرفت از و چیزی را) اندن برنسته الیدی و اکثر

شکله پاره معنانه در
صاحب جامع دیدی که
مراد اول پاره در
برنسنه دن کسر لر
شکله خریزه و قانون
دیلی و شکله کریبان
یاقه او پوتوس
معنانه در (منه)
بیهقی دیدی که واذا
الشمس کورت قول
شریفی تقاسیم مختلفه ایله
تعبیر اولندی که
جمله سی ایکی اصله
راجعدر ری لف
و بری ری در
(منه)

اکثر نسخ معقوده
بووجه اوزره واقع
اولدی لکن کتب
مطوله ده بمعنایه
ظفر بولدم زوزنی
و بهیق تنویش نوید
دادن دیدیلر (منه)

استعمالی شیء قلیلده در یعنی خوص مقداری نسنه الیدی و خوص فیه الشیب دیرلر
علامت شیب ظهور اتسه ه ض (عوض الهبة شیئا عوض داد از بخشیده چیزی را) هبه
مقابلنده بر نسندهی عوض و بردی (فوض الیه الامر بکذاشت بوی کار را) ایشی اکا
تقویض ایتدی وافوض امری الی الله بن هر امری حضرت الله تقویض ایدرم
معناستدر (فوض البناء خراب کرد بنارا) بنای خراب ایتدی لکن تقویض هدم اعددن
نقض اتمکدن عبارتدرو فی المثل بنی ثم فوض احسان ایتد کدنصکره اسأت ایدن کسنه حقنده
ضرب اولنور یمیت فیتالمن لم یبن خیرا لنفسه و بتلاقوام بنوا ثم فوضوا ط (سوط
الهریسة نیک بیامیخت هر سه را) هر سه بی مبالغه ایله قارشدردی وقارشدره جق آله
مسطوم مسواط دیرلر ه (جوعه کرسنه داشت اورا) آتی آج طوتدی که اجقدردی تعبیر
اولنور (خوع منه بکاست از وی) آندن تنقیص ایتدی وخوع السیل الوادی دیرلر سیل
دره نک کنارلر بن یقدی معناستدر (روعه بترسانیدش) آتی قور قوتدی (طوعت له نفسه امرا
آسان کرد اورا نفس او چیز را) اکانفسی بر نسنه ایسان ایتدی یعنی نفسی اکایشی اسان
کوستردی (هوعه بر آشاید اورا) آتی قوصدردی ومقام تهدیده لاهوعنه ما کله دیرلر
یعنی بن اکا کل ایتدی نسنه ی قوصدور رم غ (روغ اللقمة چرب آلود کرد لقمه را) لقمه ی
یاغلو ایتدی که بر لقمه ی یاغ ایچنده قاوروب ایچنه یاغ ایشدردی تعبیر اولنور (سوغ له کذا
رواداشت اورا فلان چیز را) فلان نسنه ی اکانجوید ایتدی که مساعده ایتدی تعبیر اولنور
جوزله کبی ه (شیء محوف چیز میانه تهی) ایچی بوش نسنه قصبة جوفاء دیرلر صما
مقابلی واول الاجه ات که بیاض قارننه بالغ اوله اکافرس محوف دیرلر ورجل محوف
دیوب جبانن کنایه ایدرلر (خوفه بترسانیدش) آتی قور قوتدی وما کنت خائفا
فخوفنی دیرلر بن قور قاز ایدم لکن او بنی قور قاق ایتدی معناستدر (سوفه واپس افکندش)
آتی تأخیر ایتدی واصلده سوف الامر سوف افعل معناستدر لکن بومعایه تأخیر
لازم اولغله تأخیر ایله تفسیر لازمی ایله تفسیر قیلندن ملاحظه اولنور سیویه سوف
کله تنفیس در دید کدنصکره دیدی که سوفته دیرلر بر قاج کره سوف افعل دیوب
بر کسنه ی تعویق اتسه و ابو زید دیدی که سوفته فی امری دیرلر امری بر کسنه یه
تقویض ایدوب مرادک اوزره کندو امرک کبی تصرف ایله دیدی معناستدر
ودخی عنقریب صوبی کلور دیدکاری رکیه یه مسوفه دیرلر فلان یقات السوف
دیرلر بر کسنه دورا دور ملاحظه لروامیدلر ایله تعیش ایدرم معناستدر ق ه (روق
الشراب بیا لود شراب را) شرابی سوزوب صاف ایتدی وسوزه جک آتدر اووق دیرلر
دخی وروق البیت دیرلر خانه نک سقفندن اشاغی پرده آصدی معناستدر واول خانه یه

قال الله له فطوعت
له نفسه قتل اخيه
(منه)
رکیه بزم اصطلاح
جزده ائمه وایازمه
دید کلیدر (منه)

مروق دیرلر وروق له فی سلهته دیرلر بر کسنه بر کسنه نک متاعنی اشترا مرادی
دکل ایکن غیرلر رغبت اتسونلر ایچون قیمتی آرتیرسه (زوق البیت نقش کرد
خانه را) خانه یه نقش ایتدی مصنف دیدی که زاووقدن مأخوذدر زیبق یعنی جیوه
معناستدر وروق المسجد دیوب مسجدی نقوش ایله تزیین ایتدی معناستدر مراد اندک لری نقاشلر
بویالربنه زاووق قاندقلری ایچوندن دیدی ویهقی صور فیه من الزیبق دیدیکی بومعایه
موافق در صکره مطلقا نقش وتزیین ایتمکه تزویق دیرلر وروق الکلام دیرلر حسنه معناستدر
وفی المثل اقل من الزاووق (شوقه آرزو مند کردانیدش) آتی آرزو صاحبی
ایتدی که مشتاق ایتدی تعبیر اولنور (طوقه کردن بند نهاد بوی) اکایون باغی وضع
ایتدی که طوق اصلده خاتونلر بوغازلرینه حلقه کبی باغلا دقلری حلی معناستدر در
صکره بوغازه طاق دقلری هر نسنه یه اطلاق اولنور بعده هر حلقه یه طوق اطلاق
ایتدیلر وطوق طاقت معناستدر دخی کلور لهذا بعضی نسخده طوقه توانا کرد اورا
عبارتیه تفسیر اولندی یقال فی عنق من نعمته طوق مالی یاداء شکره طوق ودخی طوقه
امرا دیرلر برایش تکلیف اتسه وطوق طوع معناستدر دخی کلور یقال طوق ای سهل
(عوقه عن الامر بازداشت اورا از کار) ایشدن آتی کیرو طوتدی که آلیقوبدی تعبیر
اولنور نبط کبی اکاندردی معناستدر (فوق السهم سوار کرد تیر را) اوقه کز
ایتدی که فوق اوق کزیدر ودخی فوق السهم دیرلر رمی ایتد کده یایک کرپشی
اوقک کزینه چکوره تقول لازت فی الخیر موفقا و سهمک فی الکرم موفقا ودخی
فوقه علی القوم دیرلر فضله علیهم معناستدر ودخی فوق الراعی الفصیل دیرلر شبان
کوچکی ناقه دن امرسه (لوق الطعام چربناک و نرم کرد خورش را) طعامی یاغلو
ویومشاق ایتدی تقول لا آکل الا مالوق لی ای ما این یعنی بن اکل اتم الا یومشاق ولوقه
کبی نرم اولمش طعام اکل ایدرم که لوقه قایق معناستدر (نوق البعیر رام کرد
شتر را) دوه بی منقاد و ذلیل ایتدی که یاواش ایتدی تعبیر اولنور وفی الاساس بعیر منوق
ای مدلل کانه ناقده ک (سوک فاه مسواک کرده هانش را) آغزینی مسواک کدی سوکدن
مأخوذدر حک معناستدر لهذا جاءت الفهم تساوک هزالادیرلر یعنی مبالغه ایله آریق
اولدقلرندن کو کلرینک بعضی بهضنه سورتنور معناستدر واکر استاک یاخود تسوک
دیده لر لفظ فم ذکر اولنور (شوک رأس الخلیق موی بر آورد سر مرده سترده سر) باشی
تراش اولان کسنه نک باشنک قیلاری ظهور ایتدی ودخی شوکت النملیه دیرلر تیکی چیقدی
معناستدر ودخی شوک الفرخ دیرلر قوش یاوروسی توینمکه باشله وشوک یتدی
الجاریه دیرلر عملی ظهور ایتمکه باشله وشوک البعیر دیرلر دوه دیشلری بتوب

تشبیه واستعاره طریق
ایله اولق ملاحظه
اولنور (منه)

او زاندى معناسنه وشوك الجدار ديرلر ديوار اوزرينه تيكن وضع ايلسه . ل (اول القرآن تفسير كرد قرآنرا) قرآنى تفسير اتدى (جولى فى البلاد بسيار بكت در شهرها) شهرلرده چوق كزدي وتجويل وتجوالت بر معنايه در واول كسنيه جواله وجوابه ديرلر (حوله بكر دايديش) آنى دوندردى وحول وتحول معناسنه لازم دخی استعمال اولنور (خوله مالا بداد اورا خواستهر) اكا مال ويردى وبر كسنيه خدم وحشمى واردر ديه جك يرده له خيل وخول ديرلر كه خول خائل لفظنك جعيدر فلان خائل مال ديرلر مالك مصلحى در معناسنه و خوله الشئ ديرلر اكا نسنه ني تليك ايتدى معناسنه ملكه كى (رول الخبز بالسمن نيك بعاليدنان را باروغن) اتمكى زياده ياغ ايله قارشديروب اوودى دلكه دلكاشديدامعناسنه ودخى رول الفرس ديرلر تبول ايتك ايچون ذكر بنى طشره چيقارسه و رول الفرس فى مخلاته ديرلر آت توبره سنه ساليارين آتسه كه رؤال لعاب معناسنه در راؤول دخی بومعنايه در بعضيلر راؤول انسان وفرسده زائد ديش معناسنه ظن ايتديلر ابن السكيت رؤال مرغ لعاب بصاق بومعنايه در ديدى كه تركيده ساليار تغيير اولنور (سوات له نفسه كذا بياراست اورا نفس او فلان چيز را) فلان نسنه ني نفسى اكا تحسين وتسهيل وتزين ايتدى بعضيلر سؤالدين مأخوذدر ديدى انسانك ننى ايتديكى امنيه معناسنه يعنى اول ارزوسبى ايله نفسى اكا اول نسنه ني كوزل كوستردى (طولهدراز كردش) آنى اوزاندى وطول له بر كسنيه بر از زمان مهلت ويردى معناسنه (عول اعتماد كرد بروى) اكا اعتماد ايتدى يقال انما الدنيا دول ليس عليها معول ودخى عولت حالة ديرلر يعموردن امين اولمى ايچون سايبان يايديم معناسنه كه اول سايبانه عاله ديرلر ودخى عول على الميت ديرلر ميت اوزرينه صوت على ايله اغلاسه ودخى عول على السفر ديرلر سفره توطين نفس اتسه (نوله عطادادش) اكا عطيه ويردى كه نول ونوال ونأله عطيه معناسنه در وبعض نسنه داذنى دادش ايله تفسير اولندى يعنى ويره جكي ويردى بومعنايه نظرايله نولدين مأخوذ اولمى ملاحظه اولنور حق معناسنه (هول الشئ عنده سهمناك كرد چيز را نزداو) آنك يانده نسنه ني قورقونج ايتدى كويا اول نسنه ني قورقه جق صفرايله توصيف ايتدى . م (دوم الطائر پرواز كرد پرنده در هوا) قوشى هواه پرواز ودوران ايتدى كه هوانك اعلا سنه صعود ايچون ودومت الشمس ديرلر آفتاب دائرة نصف النهار كلسه ودخى دومت القدر ديرلر طنجره قاينارايكن غلياننى تسكين ايچون صووق صواد خال اتسه ودخى دوام دوا كى باش دونك معناسنه اولمغه دومت الحجر شاربهاديرلر شراب شاربك باشى دوندردى معناسنه ودخى دوم

(الزعفران)

مخفى اوليد كه تاويل و تفسير يابنده فرق واردر كه علماء شريعت ميانده بوبابده اختلاف كثيره واقع اولمشدر تفصيلى امام سيوطى فك اتقان نام تاليفنده بخش بدنجى نوعدده بسط اولمشدر فى اراده فليراجع اليه (منه) تاويل اولدن مأخوذ در رجوع معناسنه ومؤل اولان كسنيه معانى محتمله به رجوع وكلاى ظاهرندن صرف ايدر بعضيلر آياتدن مأخوذدر سياست معناسنه در ديدى كويا مؤل كلامده سياست ايدوب معنائى موضعنه وضع ايتدى كذا فى مفتاح السعادة لطاش كبرى زاده (منه) وفى المثل خولها من عجز الى غارب بر كسنيه در بر حاجت مراد ايتد كده حاجتى اول كسنيه ذكر ايتيوب بلكه اوغلنه يا باباسنه ياقربنه ذكر انه ضرب اولنور (منه)

الزعفران ديرلر زعفرانى صوايحه قيوبوب قارشديرى معناسنه وفراديدى كه دوم لسانه فى فقه ديرلر ديلى قوريمه سن ايچون آغز نده چويرسه (رومه جويان كردش) اكا برنسنه ني طلب ايتدردى خيل مسومة اسبان نشان كرده تخافووريلش انلره سوم الشاة ديرلر قويونه داغ دموريله تخفا اتسه وهى السبي قصرايله والسياء مد ايله نشان ووردقلى تخفا كه علامتدر وداغ ووره جق دموره مسيم ديرلر ودخى سوم الماشية ديرلر حيوانانى مرعى به صالحه اخفش ديدى كه نظم كرىده واقع اولان موسميندن مراد معلمين ومرسلين معنالرينه محتملدرزيرا سوم الخيل ديرلر ارسلها معناسنه كه سائمه بومعنادن مأخوذدر ديدى وسومت غلامى ديرلر غلامى كندو حاله قودم هر نه ايشارسه ايشلسون معناسنه وسومت فلانافى مالى بر كسنيه ماله حاكم ايدوب كندو مالى كى تصرفه اذن ويرسه وسومت على القوم ديرلر غارت اتسه (عوم الحصيد دستة سپارى برهم نهاد) بچلمش صابى برى برى اوزرينه وضع ايتدى ويغلقدن صكره عامه ديرلر (قوم نان كندمين پخت) بغدادى اتمكى پيشوردى فومدن مأخوذدر حنطه معناسنه (قوم السلعة قيمت كرد آخران را) متاعه قيمت قودى وهى القيمة معروفدر (قوم المعوج راست كرد كز را) اكرى بي طوغرى ايتدى (نومه بخوابانيد اورا) آنى اويوندى (هوم بغنود) نومه خفيفه ايله اويودى كه تركيده ايمزغاندى واويقولادى ديرلر هامدن مأخوذدر كه كويا اول كسنيه او بوقلا دقه باشى اشاغه اكدى . ن (خونه خاين كفت اورا) آنى خيانته نسبت ايتدى (دونه كرد كردش) آنى جمع ايتدى ودخى دون الشعر ديرلر شعري ديوانه يازدى معناسنه (عونت المرأة كد بانوشد زن) خاتون اورته ياشلواولدى عوان ونصف اورتا ياشاو معناسنه در وفى المثل لاتعلم العوان الحجرة مجرب امور اولان كسنيه حقتنده ضرب اولنور (كونه الله تعالى هست كردش خدا) حضرت الله آنى وار ايتدى اوجده معناسنه (لونه كونا كون كردش) آنى درلو درلوايتدى يا خودا كابويايتدى كه بويادى تعبير اولنور ودخى لون الشيب فيه ديرلر صاحبنده بياض ظاهر اولسه (نون الاسم باتنوين كرد اسم را) اسمى تنوينلى ايتدى يعنى آخريته تنوين كتوردى كه تنوين نون ساكنه تتبع حركة الاخر عبارتيله تعريف اولنور (هون عليك اسان كن رخود) كندو اوزريكه اسان ايله مصيبت مبتلا اولان كسنيه القاء اولنور يعنى غنى اوزر كدن دفعه سى ايدوب كندو كه كوج اتمه وفى المثل ع هون عليك ولا تولع باشفاق * يعنى امور دينويه دن فوت ايتدك نسنه ايچون محزون اوله زيرا آخر الامر سن آنى ترك ووارثريكه ابقا ايدرسن ع فاقنا مالنا للوارث الباقي ه (شوه الله وجهه زشت كرداناد خدای روى اورا) حضرت الله آنك روينى قيمت اتسون قبحه معناسنه وفى الاساس لاتشوه على اى

وفى الاساس سوم فرسه اعلمه بسومة وهى العلامة (منه) وديدى كه واونون ايله جمع اولديشك وجهى بودر كه خيل ارسال اولند قده اوزرلنده را كبرى اولدينى ايچوندر (منه)

لا تصبني بعين بكاحسداً ديه جك يرد مستعملدر رجل موه مرد زبان اور فصيح
اولان كسند ودخی فوه الله ديرلر حضرت الله آنك آغزینی واسع ایتدی واول كسندیه
افوه ديرلر كه مؤتی فوهاء در یقال زوجنی فوهاء شوهاء ودخی شراب مفوه ديرلر
مطیب معناسنه وافواه برنسنه در آنكله طیب اصلاح ایدرلر توابل ایلله طعام اصلاح
ایتد كلری كبی (موه اندوده كردش) آنی یالدوز ایتدی اصلنده آب دار ایتدی
معناسنه در كه زیب وزینت وبرمكن كنباه در آلتون وكوش ایلله یالدوز ایتد كلری
نسنه یا نحاسدر یا حدیددر كه یالدوزك آلتنده مستور قالور لهذا نمویه تلبس معناسنده
استعمال اولتور مثلاً باطل اولان نسنه بی صورت حقه ابراز اتمك كبی حدیث موه
ديرلر من حرف معناسنه (نوه به بلند كرد نام اورا) آنك نامنی ترفیع وذ كرنی مشهور
ایتدی ونوهت الحدیث ديرلر اظهار ومشهور اتسه

﴿ المعتل العین بالیاء من باب التفعیل ﴾

١٠ (قیاه یق آوردش) آنی قو صدوردی (هیاه اماده كردش) آنی حاضر ایتدی • ب
(شیت المرأة کالم شدن) خاتون شیب اولدی ولفظ شیب داخل اولان مذکره ومدخول
بها اولان مؤنثه اطلاق اولتور (جیب القميص كریبان كرد برهنه را) كوملكه یقه ایتدی
(خبیه نومید كرد اورا) آنی ناامید ایتدی كه محروم ایتدی تعبیر اولتور یقال الهیة خبیة
ومن هاب خاب (سیه یله كردش) آنی اهماال ایدوب كندو حالته ترك ایتدی سایه
اول دوه در كه زمان جاهلیتیه آنی مسیب كندو حالته ترك ایدرلر بعضیلر اكام
البحیره ديرلر كه جاهلیتیه اول ناقد اون بطن دیشی طوغوره آنی كندو باشنه ترك ایدوب
ركوب آخزلر وسودینی كندو كوچكندن ومسافردن غیرى كسند ایچمز ایدی هلاك
اولنجد بو حال اوزره كزر وهلاك اولدقده رجال ونسا جمع اولوب اكل ایدوب
واونونجی كوچكنك قولاغنی یروب والده سی منزله سنه تزیل ووالده سنده اجرا
ایتد كلری حاتی بونده دخی اجرا ایدرلر ایدی ودخی عادت رجال جاهلیت بوایدی كه
بركسند غلامنه انت سایه دیدكده اول غلام ازاد اولوب كندو مالنده کیف مایشأ
متصرف اولور وولاسی معتقنه عائد اولمز ایدی ودخی سیب الفرس جردانه ديرلر
ذكرینی غلافندن طشره چیقارسد (شید سپید موی كرد اورا) آنی اق صاحبی ایتدی
یعنی پیر ایتدی شید الحزن ديرلر غم آنی پیر ایتدی معناسنه ولیله زفافده زوجی غالب اولوب
زوج سنك بكارتنی ازالد اتسه اول خاتونه بات بلیله شیبا ديرلر كویا برداهید شیده یه
مبتلا اولدی كه داهیه سبی ایلله صاحبزاده آغزیر ازاله بكارتنه قادر اولمسه بات بلیله
حرة دید كلری كبی وایام شتادن ایکی آیه شیبان وملحان دید كلری روی زمین

(قار)

شغریه صاله دوه
دید كلری منه

قار وقیرا غو ایلله بیاض اولدینی ایچوندز وعرب اول ایلره شهر القمح ديرلر
وفي المثل الشیب قناع المقت زیر اغوانی برلری سومزلر بیت قال رأین شیخا ذرات مجالیه
یقلی الغوانی والغوانی تقلید (طیبه خوشبوی كردش) آنی كوزل را یحه لو ایتدی طیب اصلنده
خیث مقابلی در وبركسند غریبند اولان مالنك نصفی غریبند هبه اتسه طیب افریمه
نصف المال ديرلر وبن شوشینی كندو رضام ایلله اندم ديه جك يرده فعلته بطیبة
نفسی ديرلر ویقال السواك مطیبة للفم (عیبه بیب نسبة كرد اورا) آنی عیبه نسبت
ایتدی ودخی عیبه ديرلر آنی معیوب ایتدی معناسنه یقال املاً الناس بالعیوب العیاب
(عیبه غایب كرد اورا) آنی غایب ایتدی ودخی غیبه غیابه ديرلر قبرینه دفن اولمسه
میدانی دیدی كه غیاب اول نسنه در كه برشی كوزدن غایب ایلله و غیبه غیابه عبارتی
بركسندیه موت ایلله بددعا مقامنده ضرب اولتور دیدی (بیت الناقة پیر شدشتو
ماده) دیشی دوه پیر اولدی وپیر اولان نأقده ناب تسمیه ازلندینی پیر اولمسه نابی
اوزون اولدینی ایچوندز ناك جمی نیب كلور وفي المثل لا تفعل ذلك جنت النیب
ودخی نیب الشی ديرلر دیشی ایلله برنسنه بی ایصرسه وظفر فیه السبع ونیب ديرلر
سبع طرناغنی ودیشی باتوردی معناسنه • ت (بیت العدو شبنون كرد دشمن را)
دشمنی كچه وققی غارت ایتدی (وهو الیات شبنون كردن) كیجه وققی غارت اتمك
(بیت امر ایشب سكالید ناریرا) برایشی كچه وققی تدبیر ایتدی (زیتة روغن
زیت داد اورا) اكازیتون یاغنی ویردی (هیته باواز بلند بخواند اورا) آنی بلند
آواز یله چاغردی بهتی هوته دخی اقتدر دیدی • ث (عیث الشی در تاریکی چیزی جست)
قار كولهده ال یورطامیله بر نسنه آرادی وعیث الاعمی ديرلر اعمی الی ایلله برنسنه
آراسه • ج (هیجه برانكیخت اورا) آنی تحريك ایتدی هیچ القبار ديرلر توزقوباردی
معناسنه و هیچ الشر بنهم ديرلر مایه نرینه شر القاتسه • ح (صحیت الشمس النبات خشك
كرد آفتاب گیاه را) آفتاب نباتی قوروندی (صبح الرجل شیر باب آمیختدرا بداد مرد را)
صوایله مخلوط سود ویردی رجله وضع اللبن ديرلر سوده صوقاندی معناسنه • خ
(ذنبه خوار كرد اورا) آنی ذلیل ایتدی (شیخ پیر شد) پیر اولدی ودخی شیخه ديرلر
بركسند بركسند بی تعظیم قصدی ایلله شیخ دیسه وفي المثل (شیخ بحوران له القاب الذئب
والعق و الغراب) اول مرایی حقهده ضرب اولتور كه صحبتدن احتراز واجب مقوله
سندن ایکن صلاح اظهار ایلله (طیخه آلوده كردش بقول ویافعل زشت) آنی
چركین قول ویافعل ایلله آلوده ایتدی لطخه كبی • د (ایده یرومند كرد اورا) آنی
قوی ایتدی كه تقویت ایتدی تعبیر اولتور ایدالحائط ديرلر دیواره پشت بان وورسه

قح دوه باشی سو
ایچوب یو قارو
قالدر مغه ديرلر واول
آیلرده صووق
اولمسه دوه باشی
صودن نیرنیز قالدر
دینی ایچوندز بواسم
ایلله تسمیه ایتدیلر
(منه)
وفي المثل ان كنت
ناصری ففیبت نفسك
عنی اول كسند حقهده
ضرب اولتور كه ساكه
معاونت ایدرم دیركن
ضرر اصابتنه سبب
اولتور (مه)

سكالیدن ندیر اتمك
خیروشرده مستعملدر
لكن مكرده استعمالی
شاید (مه)

(شیدالبناء بیغراشت بنارا) بنایی ترفیع آندی که یو کسک آندی تعبیر اول نور قصر
مشید دیرلر بر کوشک ترفیع اولسه و مصنف مشید و مشید تفسیرنده شید ایله
عمل اولتیق اوزره روایت آندی که شید کرج معناسنه در حبس کبی (عید و اعید کردند)
بیروم آندیلر (قیده بند کرد اورا) آتی باغلادی (قیدالکتاب شکل زد کتابرا)
کتابه نقطه و حر که وضع آندی و بر کسنه یه کلال طاری اولغله حر کته قادر
اولسه قیده الکلال و بر کسنه نک احسانه مظهر اولغله خدمتی ترک ایتموب ملازم
بانی اولسه قیده الاحسان دیرلر و من امثال المولدين * قیدوا نعم الله بالشکر * و قیدوا العلم
بالکتابه * ر (خیره سر کشته کرد اورا) آتی حیران آندی (خیره بین الشیئين مخیر
کرد اورا در میان دو چیز) آتی ایکی نسته ماینده مخیر آندی و فی المثل خیر بین الجذع
والخصاء ایکی مکروه خصلت میانده معذب اولان کسنه حقننده ضرب اول نور
(سیره من بلد بیرون کردش از شهری) آتی بر شهر دن اخراج ونفی و تفریب آندی
و دخی سیرالوثوب دیرلر ثوبی مخطط و بول بول طوقیسه و اول ثوبه مسیر دیرلر و سیرت
المرأة خضابها دیرلر حنایی مخطط آندی معناسنه و دخی سیرت الجبل دیرلر آنک
جلئی صیرتندن چیقارسه (صیرالطین حزقا بگردانید کل را سفال) چاموری صاقی
آندی و صیرتی الیه الحاجة دیرلر بی آنک حضورینه وارمغه حاجتم سیدر دیه جک یزده
(طیره پرانید اورا) آتی اوچوردی و بر کسنه بر کسنه یه اغانه آتسه طیرت عنه
الطیر الواقع دیر و طیورهم سوا کن قوم مکانلرینده قرار ایتمکدن کنایه در عکسنده
سألت لغاتم دید کلری کبی و فی المثل طیور فیئوسریعا غضبندن رجوع ایدن کسنه
حقننده ضرب اول نور (عیره کذا و بکذا سرزنش کرد اورا بفلان چیز) فلان
نسنه ایله آتی ترفیع آندی که باشنه قاعدی تعبیر اول نور مثلا بر امر قبیح ایتمله یں
کسنه نک قباحتی یوزینه و ور مغله اول کسنه یه عار لاحق آندی بیهقی غیر حرف با ایله
معدی اولور جوهری غیر بکذا عامه کلامیدر فیروز آبادی عیره الامر و لا تقل بالامر
دیدی و هو العارنک معروفدر که اول نسنه که آندن عیب حاصل اوله اکا عار دیرلر
و فی المثل عیر بحیر بحیره و نسی بحیر بحیره یعنی بحیر نام کسنه بحیره نام کسنه بی تعبیر
آندی بحیر کندو خبرینی فراموش آندی کویا بحیر کندوده موجود اولان عیب ایله
بحیره بی تعیب ایدوب کندو عینی فراموش آندی (غیره بگردانید اورا) آتی دوندردی که
تغیر اول نور آندی تعبیر حواله و بدله معناسنه کویا آتی اول اولان حالندن غیر حاله
تحویل آندی و دخی غیرت دیت معناسنه در جعی اغیار کاور (غیره بقیر بپندود اورا) آتی
زفت ایله صیوادی (ثوب منیر جامه با علم) تمغالی ثوب * ز (میزه جدا کرد اورا) آتی

آیردی که تمیز آندی تعبیر اول نور مازه دخی بو معنایه در بیهقی دیدی که تمیز میزدن
منقول د کلدن والا ایکی مفعوله متعدی اولور ایدی * س (خیسه رام کرد اورا) آتی
مطیع آندی تخمیس اصلنده ذلیل ایتمک و حبس ایتمک معناسنه در لهنداعرا قنده تخمیس بر مشهور
زندانک اسیدر و ذبح ایچون حبس اولنان دوه یه تخمیس دیرلر ش * (جیش الامیر
لشکر کرد کرد فرمان ده) امیر عسکر جمع آیدی * ض (بیضه سپید کرد اورا)
آتی آق آندی مصنف اساسده دیدی که بیض الاناء انایی دو کدی و طولدوردی که
اضداددندر جوهری بیضت الاناء عبارتتی صوابله یاسود ایله طولدوردم معناسیله
تفسیر آندیکی لایشرپ الابيضین عبارتتی سود و صوابله تفسیر ایتد کلرینه بناء
اولمق ملاحظه اول نور و اساس کلامی مطلق در و دو کدی معناسی اناء غلو اولد قده بیاضی
محسوس اولموب افرغ اولد قده بیاضی ظاهر اولد یقینه مبنی اولمق ملاحظه اول نور * ط
(خیط الشیبه فی رأسه سبیده پدید آمد در سراو) آنک باشنده بیاض قیل ظهور آیدی * ظ
(قیظه هذا الثوب اورا پسندیده شد این جامه) بوجامه اکا کفایت آیدی * ع (سبع الجدار
پندود بکه کل دیوار را) دیواری صمانلی بالحق ایله صیوادی شیع چاموریا کرج معناسنه در
وصیوه یه جق آتسه مسیعه و سیاع دخی دیرلر (شیعه از پی اورفت) آنک اردنجه کتدی
تشیع جنازه و مسافر بو معنادن مأخوذ در و دخی شیع بالابل دیرلر شبان دوه یه صحیح آتسه
و شبانک قوال تعبیر اولنان مزمارینه شیاع تمیید اولد یقینی بو معنایه مبنی در و دخی شیاع اوافق
او طون معناسنه اولغله شیعت النار دیرلر آتسه اوافق او دون القا ایدوب علولندردم معناسنه
و شیعته بالنار دیرلر فلان نسنه بی آتش ایله یا قدم معناسنه اولغله (رجل مشیع مرد دلیر)
شجیع اولان کسنه و دخی شیع هذا بهذا دیرلر فلان نسنه بی فلان نسنه ایله تقویت
ایله معناسنه شجیع اولان کسنه یه مشیع القلب دید کلری امور هائله تجربه ایتمکله
قلبنه قوت کلدیکنه بناء در و شیعه الغضب دیرلر غضب آتی آتش علونور کبی
علولندردی معناسنه و رجل مشیع دیرلر عجول معناسنه (ضیعه ضایع کرد اورا)
آتی ضایع آندی * غ (هیغ الثرید جرب کین کرد ثریدرا) ثریدی یاغلی آندی ابن
سکیت دیدی که حصص و حسن حاله اهیغان دیرلر واکل و شربه دخی دیرلر * ف
(جیف المیتة مردار شد بی بسمل) بسم الله سر هلاک اولان حیوان مردار اولدی
(زیف الدراهم بنهره کرد در مهارا) در هماری کجمر آندی و کجمر در همه زیف
و زایف دیرلر (صیفه هذا الثوب پسندیده شد اورا این جامه در تابستان) ایام صیفه شو جامه
اکا کفایت آندی (ضیفه بممانی فرو کرد اورا) آتی کندو یه مسافر اتمک ایچون انزال آیدی
و دخی ضیفه الشمس دیرلر شمس غروبده میل آتسه ضاف الیه دیرلر آنک جانبده میل آتسه
و ضاف عنه دیرلر آنک جانبندن میل و اعراض ایلسه * ق (ضیقته نک کردش) آتی طار

ابن الانباری دیدی که
تمیز بعض اشیای
بعضندن فصل
و قطعندن عبارتند
قال النبی صلی الله علیه
و سلم لا تهاک افعی حتی
یکون بینهم التماثل
و التماثل و المصاحف
تماثلندن مراد اولدر که
میانلرنده مظلندن
منع ایدر سلطان
اولامغله بعضی بعضنه
میسل و غارت ایدر
و نمازندن مراد بودر که
بری برندن منقطع
اولوب متفرق
اوله لر و معامع شده
حرب و مقاتله معنا
سند در معمه النار دن
مأخوذ در شده التهاب
معناسنه (منه)

آندی وفي المثل ضیق الفزوانته جنکه حاضر اولان جبان حقنه ضرب اولنور
وضیق الرجل فی رأیه دیرلر رأیی بروجداوزره مشوش آتسه که اصلا بر کونه رأیه
قرار ویرمه . ل (خیل الیه کذا بخیال نموده شد اورا فلان چیز) فلان نسته
اکا خیال الیه کوندردی مثلا بیددن بر شیخ کوروب آتی دابه ظن ایلنه مع هذا
اول شیخ انسان اولسه خیل الیه انه دابة فاذا هو انسان دیرلر ودخی خیل
السماء دیرلر هواده سحاب ظهور ایدوب یاغور یاغدر مغه منتهی اولسه ودخی خیل
للناقة دیرلر ولدینه قریب موضعه قورد اکل ایتسون وخوف اتسون ایچون
خیالی یعنی اویوق نصب اولنسه ودخی اقل ذلك علی ما خیل دیرلر فلان ایشی
کندک بیلوب وهم ایتدی بکک اوزره ایشله دیک مراد ایلنله ودخی خیل علینا
فلان دیرلر بزه تهمت آندی معناسنه ودخی فلان کسه بی رؤیامده کوردم دیه جک
برده خیلته فی المنام دیرلر (ملاء مذیل چادرهای دراز دامن) انکی اوزون چادر که
خواتین بورینورلر ذیلدن مأخوذدر آنک معناسنه واذاله اهانت اتمک معناسنه ودخی
کلور وفي المثل اخیل من مذالة که مراد امه در زیرا امه اکثریا مهان ومحقر اولور
وفلان طویل الذیل دیوب غنادن کنایه ایدرلر (ذبله جدا کرد اورا) آتی آیردی
میز معناسنه (سیله روان کردش) آتی آتدی (عیل فرسه یله کرد اسبش را)
آتی اهمال ایدوب صحرا ده کندو باشنه بیراقدی ودخی عیله دیرلر آنک غنداسنی
بد ایتدی معناسنه (فیل رأیه ضعیف خواندر آی اورا) آنک رأینه ضعیف دیدی
وفال رأیه دیرلر رأیی ضعیف اولدی معناسنه در قیالة وفیولة ضعیف رأی دن عبارتدر
تقول قد قال رأیک یا من له الفال (قیله شراب نیم روز دادش) نصف النهار وقتنده
ایچیلان شرابی ویردی اکا (میل بین الشیثین متردد شد میان دو چیز) ایی نسته
میانده متردد اولدی بر طرفی ترجیح ایتدی . م (رجل متیم مرد بنده شده از عشق)
عاشق اولغله معشوقنک بنده سی اولان کسنه زیرا تیه دیرلر عبده معناسنه (خیم
بالمکان مقیم شد در جای) مکانده اقامت آندی ودخی خیم الشی دیرلر بر نسته بی خیمه
کبی آتسه ودخی خیمت الریح دیرلر ثوبی طیب اوزرینه بورسه رایحه طشره چیقیوب
ثوبه سرایت اتسون ایچون (دیم المطر پیوسته بارید باران) یاغور همیشد یاغدی
ودیم العطاء دیرلر بی در پی احسان آتسه . ن (بنه پیدا کرد اورا) آتی اظهار آندی که
بیان آندی تعبیر اولنور که متعددر (بین بنفسه تیانا خود پیدا شد پیدا شدنی) کندو
ظاهر اولدی ظاهر اولمقلق الیه که لازم در تبیین معناسنه (حینه هلاک کرد اورا) آتی
هلاک آندی ودخی حین ضیفه دیرلر ضیفه وقت معینه طعام ویرسه ووقت معینه

(اکل)

اکل اولنان طعامه حینه دیرلر (زینہ بیاراست اورا) آتی تزین ایتدی وفي المثل مزین
فی عین والدولده کثرة اقارب واتباع الیه تفاخر ایدن کسنه حقنه ضرب اولنور (طین
الحائط بکل اندود دیوار را) دیواری چامور الیه سینوادی بعضیلر تشدید انکار ایتدیلر
طان کر کدر دیدیلر وچامور الیه صوامق صنعتده استاد اولان کسنه یه طیان اطلاق
اولنور ومکتوبک اوزرینی طین ختم الیه مهر لسه طنت الکتاب دیرلر طینته جبلته
معناسنه اولغله حضرت الله آتی خیر اوزرینه مجبول ایتدی دیه جک مقامده طانه
الله تعالی علی الخیر دیرلر (عین الشی تعین کرد چیز را) اشیا ایچون برشی تعین ایتدی
وعین قریته دیرلر جدید اولان قریه نک تیکش برلری مسدود اولوب صو تر شیخ
ایتمسون ایچون ایچینه صوقودی معناسنه ودخی عین الرجل بمساویه دیرلر عینی
یوزینه قارشو سوبسه که عینی یوزینه وورسه تعبیر اولنور وانا جک شکوفه سی
آچلسه عین الشجر دیرلر واول ثوب که اوزرنده چارکوشد اوفاق نقشلر اولسه اکا
ثوب معین دیرلر (قینا بیاراست زن را) خاتونی تزین ایتدی وفي الاساس زین جاریته
وقینا وما شطه مزینه یه مقینه دیرلر (لینه نرم کرد اورا) آتی یومشقی ایتدی نیه نهوه
معناسنه در

﴿ المثل اللام من باب النفعيل ﴾

• ب (ثی علیه شاء بسیار کرد بروی) اکا چوق ثنای ایتدی کویا کاشادن جماعته جماعه
ایراد ایتدی بتهدن مأخوذ در جماعت متفرقه معناسنه اصلی ثی در جمی ثبات وثبون
کلور جماعه متفرقه معناسنه یقال ما یعدله عندی مال مٹی ولاولد مربی ودخی ثی الله
لک النعم دیرلر حضرت الله سکانتی متفرقا متفرقا سوق ایلسون معناسنه (جی
برهیت را کغان ایشاد) رکوع ایدن کسنله هیئت اوزره طور دی وفي الاساس جی
نجیته ای رکع وفلان لایحی ولایصلی (رباه پیورداورا) آتی تربیت ایتدی که بسلدی
تعبیر اولنور وربیت لارج بالعسل دیرلر اغاج قاووقی عمل الیه مربی آتسه (عی الجیش
سپاه را ترتیب نهاد) عسکره وقت مصافده ترتیب قودی یعنی ترتیب ایلدی ودخی
عبیت الطیب دیرلر طیبی قارشدر وب مهیا آتسه وابوزید مهموز اللام در دیوب مصنف
اساسده مهموز اللامده ایراد ایتدی (کبی ثوبه خوشبوی کرد جامه داش را) جامه سنی
بخور الیه خوشبوی ایتدی وکب ثوبک ای بخره تقول یکتون بما فی الحجاير کانه یکتون
بما فی الحجاير (لباء پاسخ دادش لبیک) لفظ لبیک الیه اکا جواب ویردی تقول دعانی فلیته
وسعدیته ای قلت له لبیک وسعدیک ودخی لبی بالحج والعمره دیرلر لبیک اللهم لبیک دیدی
حج وعمره ایچون معناسنه ت (فتی الجاریة در خانه نشانده دختر را تا بکودکان بازی نکتند)

وفي المثل العین اقدم
من السن حدیث
اولان قدیمه غالب
اولن دیه جک برده
ضرب اولنور (منه)

مصنف اساسده لبو
ماده سنده کر ایتدی
(منه)

جاریه بی خانه ده حبس ایتدی تا طشمرده صیان ایله لعب ایتمه که اول جاریه به عرییده
مخدره وفارسیده برده کی دیر لر . ج (رجاه امید داشت اورا) آنی امید ایتدی رجاه کی
ودخی رجاه دیر لر امیده دوشوردی معنایه یقال رجیتی قترجیت کایقال منیتی فتمیت
یعنی بی امیده دوشوردک بن دخی امیده دوشدم رجاهن مأخوذدر امید معنایه ورجا
قصر ایله قیونک طرفی تنیده سی رجوان کلور حائاه البئر معنایه و فی المثل لایر می به
الرجوان وقور اولوب بروجله خدعه قبول ایتمن کسنه حقتنه ضرب اولنور
اول کسنه ی قویودن صو حیقار دقده قوغانک کاه بر طرفنه و کاه او طرفنه طوقوندوغند
تشیه ایدوب خدعه ایله بر رأیدن بر رأیه صرف اولنماز معنایه در و تقول فناؤه فسیح الارجاه
مقصد لاهل الرجاه (زجی الایام بکذرائید روز کارهارا) کونلری کچوردی ترجیه
اصلنده بر نسنه ی رفق ایله سوق و دفعدن عبارتدر تقول هو یزجی ایامه بشی یر سیر
(شبجی المیت پوشانید مرده را بجامه) میتی جامه ایله اورتدی تسجیه اصلنده تغطیه
معنایه در یقال سبج معایب اخیک ای لا تظهرها (نجاه برهانی دش) آنی قور تاردی
ودخی نجاه دیر لر بر مرتفع مکانه قالد رسه که نجوه دن مأخوذدر مکان مرتفع معنایه
(هجی الحروف هجا کرد حروف را) حروفی هجا ایتدی که هجالدی تعبیر اولنور
هجوت الحروف وهجیت وتهجیت بر معنایه در . ح (ضحی بشاة قربان کبرد کوسپندی
را) بر قیون قربان ایتدی وهی الاضحیه والضحیه قربانی قربانلق ضحایاج ودخی ضحینانی
فلان دیر لر وقت ضحاده غارت اتسدلر وضحی غنمد دیر لر قوشلق وقتی رعی ایتدی
معنایه وضحی عن الامر وعشی غنمد دیر لر بر نسنده تائی ایدوب عجله ایتمه و فی المثل
ضح رویدا وعش رویدا رفق ایله امر وعجله دن نهی مقامنده ضرب اولنور اصل
مثل بودر که اعراب بادیده کوچوب کیدر لر ایکن هواده یغفور علامتی حس اتسدلر
ضح رویدا یا خود عش رویدا دیر لر مراد لری بودر که دوه لری آراز اوتار که هم
یور یسونلر وهم اوت اولاسلر که قوناق برینه وار نجه قارنلری طویسون چون بو معنی رفق
وتائی اوزرینه مبنی در هر موضعه توسیع واستعمال ایتدیلر وضح دیوب ارفق
معنایه اراده قلدیلر (فحی القدر تو ابل نهاد در دیک) چوملکه ابازیر قودی فح قدرک
وفر حها وتوبلها بر معنایه در (نجاه عن مکانه دور کردا اورا از جایش) آنی مکانندن
بعید ایتدی ونع الدمع عن خدک دیر لر بوز کدن کوز یا شنی سیل معنایه خ (سخی
نفسه و بنفسه عن الشیء دل برداشت از چیز) نسنه دن کوکل قالدردی یعنی ترک ایتدی که
آندن فراغت ایتدی و واز کجی تعبیر اولنور و طجیره نک آلتده کول و کومور چوق
اولغله آتش کر کی کبی یا غنمدن کول و کوموری اچوب ایشدلر سینخت الحجر

(و سخته)

و سخته دیر لر ده (ادی الید الدین کذار دبا و وام را) دینی ادا ایتدی اکا (وهو الاداء وام
کذار دن) دین و یرمک تقول هو آدی للامانته منک (رده ردا پوشانید اورا) اکاردا کیدردی
(صدی بیدیه برهم زد دودستش) ایکی اللرین بری برینه ووردی صفق معنایه اصلنده
ایکی اللرین بری برینه ووردی مقله صدا احداث ایتدی معنایه در (عده بکذرائید اورا)
آنی کچوردی که تجاوز ایتدردی تعبیر اولنور وعدعن هذا الحدیث دیر لر بوسوزی
براق و ترک ایله معنایه ودخی عدی الفعل دیر لر فعلی مفعوله متعدی ایتدی معنایه
(عده آش بامداد داد اورا) اکا قوشلق طعای و بردی (فده من فدای تو باد ما کفت اورا)
بن سکافدا اوله یم دیدی اکا (نده نمکین کردش) آنی نمک ایتدی ودخی ندی الابل
دیر لر دوه به نهل وعلل میانده اسقااتسه مذ (غذاه پیروانیدش) آنی بسلدی ودخی
غذی بوله دیر لر بولتی دفعه دفعه القاتسه وغذی الماء دیر لر سال معنایه (قذی عینه
خاشه از چشم او بیرون کرد) چوبی انک کوزندن چیقاردی . ر (ثری الموضع ترک کرد جای
را) یری صوسپه لیوب یاش ایتدی و فی المثل لاتوبس الثری بینی وینک یعنی مایه فزده
اولان نمک زمینی خشک ایتمه بندن منقطع اوله دیه جک یرده ضرب اولنور قال بیت فلا
توبسوا بینی و بینکم الثری فان الذی بینی و بینکم مثری یر و دخی مایه بینی و بینک مثری
دخی بو معنایه مبنی در مایه فزده اولان علاقه محبت منقطع اولمشدر دیه جک یرده
ضرب اولنور (ذری الطعام بردامید کندم را) بغدادی صاورودی و بغدادی صاوروه جق
آله مذراة دیر لر ودخی فلان یدری فلان دیر لر برکسنه برکسنه ی مدح ایدوب شانی
ترفع اتسه ودخی ذریت الشاة دیر لر قویونک ظهرندن برقطعه یوک قوپرسه نشان
اولمق ایچون واول قطعه به ذرو دیر لر و فی المثل ذری بما عندک یالغاء الیغ لفظنک
مؤثی در که الیغ اول کسنه در که کلامی بر خوش کر کی کبی اظهار ایده من یعنی
برقطعه کلامکدن اظهار ایله که باقی کلامکه آنکله استدلال ایده یم سربنی دوستندن
کتم ایدن کسنه حقتنه ضرب اولنور (سری عنه و ابر دانده را ازوی) غمی انندن از اله
ایتدی (عراه برهنه کردش) آنی عریان ایتدی . ز (عزاه شکیمانی فرمودش) اکا صبر
فرمان ایتدی یعنی مصیبت مبتلا اولان کسنه به صبر ایله دیدی . س (اساه) عزاه معنایه در
یقال اسیت المصاب فتأسی و اسی همزه نک ضمیه صبر و قحی ایله حزن معنایه در یقال
ان الاسی تدفع الاسی (دسپا پوشانیدش) آنی ستر و اخفا ایتدی اصلنده دس ایدی
(مساک الله بخیر شبانکاء ترا بخیر کناد خدا) حضرت الله کیجه وقتکی خیره مقرون
اتسون و مساه دیر لر کلام مذ کوری اکا سوبلدم واول لفظ ایله دعا ایتدم معنایه ودخی
مسا فلان دیر لر کیف امسیت دیدی معنایه (نساہ الشیء فراموشانیدش چیز را) نسنه ی

اصطلاح عربده طعام
اطلاق اولونه خطه
معنایه در (منه)

اكاو نو تدری تقول كرمك ينسى كرم البرامكة . ش (حشاه دما آورد بروی) ا كاشدت
ایله صولومق كتوردی مثلا بر حیوانی شدت ایله سوق ایتدكده اول حیوانه کیفیت
مذكوره عارض اولور كه تركیده اكا حار حار صولومق تغییر اولور لهذا طوشانه
محشیه الكلاب دیرلر اول کیفیت حشاوور بو دخی دیرلر كه فارسیده دما اول کیفیتدن
عبارتدر (عشاء طعام شام دادرش) اكا اخشام طعامی ویردی و دخی عشاء دیرلر اكارفق
ایتدی معنایه و فی المثل عش ولا تقتر بر كسنه دوه لرینی اخشام علفی ویرمدن صحرايه
كوتور مك مراد ایتدی شوملا حظه ایله كه صحرايه اوت بولوب قارنلرین طویورلر
اول وقت بومثلی ایراد ایتدیلر یعنی دوه لرك قارنلرین طویور صحرايه اوت بوله
جقلرینه مغرور اوله احتیاط ایله امر خصوصنده ضرب اولور (غشاء الشی)
پوشانیدش چیزی را) اكا برننه اورتدی كه بوریدی تغییر اولور و غشاء السوط
دیرلر اكا قاصحی حواله ایتدی معنایه قنغه كبی (مشاء بروانیداورا) آنی یوروتدی (مشا
بنفسه خود رفت) كندو یوریدی . ص (فضی اللحم عن العظم باز كرد كوشتر از
استخوان) آنی كو كدن آردی . ض (فضی حاجته تمام بكنار حاجتش را) حاجتی تمام
ویردی . ط (خطاه عن السوء دور كرد از وی بدی را) یاره مازلفی آندن بعید ایتدی دفع
معنایه و بددعا مقامنده خطا الله نوءك دیرلر حاجت كه ظفر بولیه سن معنایه و دخی
خطأت القدر بزبدها دیرلر چوملك قاینادقه كویوكنی آتسد (غطاء پوشانیدش) آنی
اورتدی كه بوریدی تغییر اولور غطادن مأخوذدر پرده معنایه جمی اغطیه در یقال
طلب الناس لعیوبهم اغطیه فاجدوا مثل الاغطیه . ف (ثقی القدر ديك بر ديك پایه نهاد)
چوملكی صاح ایاغی اوزرینه قودی (صفاء بالوده كردش) آنی سوزوب صاف ایتدی
(عفی علی اثره نابید كرد پیش را) ایزینی بلور سزایتدی عفادن مأخوذدر تراب معنایه
كویا بلور سز اولسون ایچون اوزرینه طوبراق اورتدی ابو عبیده خراب و هلاك اولمق
معنایه در عفی المنزل دیرلر منزلدن اثر قالمسه لازم و متعدی استعمال اولور دبدی و دخی
عفی علی ما كان منه دیرلر افساد ایتدیكی نسنه فی اصلاح اتسه (عفی به علی اثره بری اوروان
كرد اورا) آنی آنك آردنجه یوروتدی اتبعه ایا معنایه و دخی قفی الرجل دیرلر بر كسنه
بر كسنه ایزینی دونه . ق (رقبه بلند كردانیدش) آنی ترفیع ایتدی (سقاء بسیار آب
دادش) اكا چوق صو ویردی (عقی السهم تیر هواد انداخت) اوقی هوا ایتدی و عقی الطائر
دیرلر قوش یوكك اوجسه (لقاء الشی پیش او آورد چیزی را) نسنه بی آنك او كینه
كتوردی یقال الشجاع موقی و الجبان ملق (نقاء پا كیزه كردش) آنی پاك ایتدی ا . ه (بكاء
بگریانیدش) آنی اغلاندی (بکی بنفسه خویشا بگریست) كندو اغلادی (ذكي پیرشد) بر

صدنا محشیه الكلاب
دیرلر كه مراد انب
در دیرا صابك
كلابی انصاب ایدر
(منه)

دقت لازمیدر یورو
مك وكك معنایه در
روانیدن متعدی در
یورو مك معنایه
(منه)

تشدید مبالغه
ایچوندر (منه)
علی ایله استعالی
بومعنايه مناسبدر
(منه)

و دخی قفی فلان فلانا
دیرلر بر كسنه مك
قبج سوبله و تخفیف
ایله دخی قفی دیرلر
ابو عبیده دبدی كه
قفو و تقافی بیتان
معنایه در فرا
دبدی كه قفو قیافه دن
مأخوذدر قبج از
معنایه (منه)

(اولدی)

اولدی ذكادن مأخوذدر سن معنایه كه یاش تمیر اولور و هوالمه کی پیر یاشنی آلمش كسند
و ذكی الفرس دیرلر آت بش یاشنی تجاوز اتسه (ذكي الذبیج بسمل كرد بسمل كردنی را)
بوغازلنه جق حیوانی بوغازلدی (وهی الذكاة بسمل كردن) بوغازلامق ذبح كبی كه
فارسیده كلوریدن ایله تغییر اولور و دخی ذكی النار دیرلر آتشی علواندردی معنایه
و آتشی علواندره جك نسنه ذكوة و مذكیه دیرلر (زكي المال زكاة داد مال را) ماله
زكوة ویردی زكاه اصلنده نما معنایه در اداء زكوة ایله مال مبارك و ناهی اولدیغی
. یحق الله الربوا ویربی الصدقات . مضمون شریفیه ثابتدر و دخی زكي من ماله دیرلر
آنك مالندن زكوة آلدی معنایه و زكوة آلان كسندیه مذكي دیرلر مصدق
دید كلری كبی (زكي نفسه بستود خویشتن را) كندوی فضل و خیر ایله مدح ایتدی
و دخی زكي الشهود دیرلر شاهد لری عدل ایله توصیف و یا كلكه نسبت ایتدی معنایه
. ل (بلی الثوب كهنه كرد جامه را) جامدی اسكپدی و دخی بل الناقه دیرلر نافه بی بلیه
ایتدی معنایه رجال جاهلیت شویله زعم ایدرلر ایدی كه موتی حشر اولند قارنده
ركبانا حشر اولورلر لهذا بر نافه بی هلاك اولان كسندك قبرینك كنارنه یا خود
بر چوقور قازوب آنك ایچنه بی آب و علف باغلارلر ایدی وارل ناقه اول موضعه
هلاك اولور ایدی كویا اول قبرده مقبور اولان كسند حشر اولدقه ناقه بر كوب ایلیه
وارل ناقه بلیه اطلاق ایدرلر ایدی كه جمی بلایا كلور (تلی باخر رmq رسید) آخر رقه
یتشدی یعنی حیاتندن بر رmq قالدی و تلی بعد القریضه دیرلر فرضندن صكره نافه قلدی
معنایه ماده مزبوره تبعیه معنایه دلالت ایدر لهذا ناقه ولدینی آردنجه اویدر سه
اتلت الناقه دیرلر و بددعا مقامنده لا اتلید دیرلر یعنی دوه كك نسلی منقطع اولوب
ولدی اولسون (جلی الشی پیدا كرد چیزی را) نسنه بی اظهار ایتدی و دعا مقامنده
جلال الله عنك المرض دیرلر مرضی سندن تفریق اتسون معنایه (حلاه وصف كرد
نشان اورا) آنك هیئتنی و شكلی بیان ایتدی حلیه دن مأخوذدر شكل و هیئت وصفه
معنایه (حلاها پیرایه نهادن را) خاونه حلی وضع ایتدی یعنی حلی ایله تزین ایتدی
و دخی حلیت الطعام دیرلر طعامی لذیذ ایتدم معنایه كه حلودن مأخوذدر مر
مقابلی در فارسیده شیرینی تغییر اولور حالات لغتدریده در و دخی حلوت الشی
فی عین صاحبه دیرلر نسنه بی صاحبك كوزینه شیرین كوستردیم معنایه (خلی سبیل
یله كردش) آنی كندو حاله قودی و اصل معنای یولنی خالی ایدوب مانعنی دفع ایتدی
دیككدر (خلی عنه دست باز داشت از وی) آندن النی کیرو طوتدی كه آندن فراغت
اولدی تغییر اولور (دلاهما بغرور فرود آورد ایشان را بغریب) شیطان آدم و حوایی

و فی المثل حله روح
الضب اول كسند
حقتده ضرب
اولور كه انكلاه
انحداد و دوستلق
امیدند اولیه یعنی
كندی حاله ترك ایله
ضب ذاهب اولور
كبی مراد ایتدیكی
یوره كنه و یس
ضمیر رجل مذكوره
راجعدر (منه)

عالم علویدن عالم سفلی به انزال ابتد حیلہ الیہ ادلا دلودن مستعار در (دلی رجلیہ من الدکان فروہشت دوپایش را زدکان) ایکی ایاتقرین دکاندن اشاغی صارقدی (سلاہ ازغم بیرون کردش) غمدن تحلیص ابتد (صلی اللہ نماز گذارد بہر خدا) اللہ ایچون نماز قیلدی (صلی علی البی درود فرستاد بر پیغمبر علیہ السلام) رسول اکرمہ تحیت وتسلیم کوندردی ودخی صلی القناتہ دیرلر مزارقی آتشدہ طوغر و تہہ م (دماء خون آلود کرد اورا) آتی قان الیہ آلودہ ابتد وعاد تا بر کسندہ نک اوزرینہ قان صچراسہ دامی خیران شا اللہ دیرلر و بر قاج کرہ صیدہ آتیش اوقہ سہم مدی وسہم اسود مبارک دیرلر کویا صیدہ چوق اصابت ایتکلہ سیاہ اولمش ترکتم فی الدامیا دیوب برکۃ ونعمۃ مراد ایتکلری معنای مذکور دن مأخوذ در (سماء کذا وبکذا نام زدہ کردش بفلان چیز) اکافلان اسم الیہ تسمیہ ابتد وفي المثل سمیتک الفسواس ان لم تقطع اول کسندہ حقندہ ضرب اولنور کہ برایشہ شروع ایتشم ایکن رجوع ایتکم احتمالی اولہ سموعلامت و رفعت معناسندہ در تقول خاض لجة بحر طام واقبحم قلة جبل سام وقومک شریفی اولان کسندہ به مسمی قوم دیرلر (عنی علیہ الجبر پوشیدہ بروی خبرا) خبری انک اوزرینہ مستور ابتد کہ اندن خبر صاقلادی تعبیر اولنور و متعارف اولان معادخی بو معنایہ مبنی در و تعمیم اصلندہ تغطیہ معناسند (عنی الخبر نقل کرد خبر را نہ بوجه صواب) خبری فساد و جہی اوزرہ حکایت ابتد و اکری خبری صلاح و جہی اوزرہ حکایت اتہہ نمیت الخبر دیرلر ثلاثی باندن ودخی نمیت اثار دیرلر آتش علولسین ایچون خطبہ القاتسہ ن (بنی بسیار بنا کرد) چوق بنایابی (ثنی الشیء دونا کرد چیز را) نسنہ بی ایکی قات ابتد و ہی المثنائی سورۃ فاتحہ (زناہ بزنا نسبت کردش) آتی زناہ نسبت ابتد (عناہ برنجانیہ اورا) آتی رنجیدہ ابتد کہ اینجندی تعبیر اولنور ودخی عناہ دیرلر آتی حبس ابتد معناسندہ ودخی عنی دیرلر دودہ بولی الیہ جریہ طلا ابتد معناسندہ کہ آفتابہ عقدایدوب اکاعنیہ اطلاق ایدرلر صاحب جمع عنیۃ تشفی الجرب مثلندہ دیندی کہ عنیۃ فعلیۃ وزندہ عنادن مأخوذ در زجت معناسندہ طلاء مزبور اجر بہ زجت و یردیک ایچون بواسم الیہ تسمیہ اولندی پس تعنی من یطلی بها قوه سندہ اولور توصلہ العناہ معناسندہ و محتملہ کہ تعنی تزیل عناہ معناسندہ اولہ یعنی طلاء مزبور جرب زجتی ازالہ ایدر قردا زال القراد معناسندہ اولدیغی کبی رأینہ مراجعت اولسان جید الرأی اولان کسندہ حقندہ ضرب اولنور (مناء الشیء یا رزو آورد اورا بچیزی) برنسنہ دن آتی ارزو بہ کتوردی کہ آرزو ایتدردی تعبیر اولنور م (شہی الشیء خوش کرد چیز را) نسنہ بی کوزل ابتد کہ کویا برنسنہ نک حسنیاتی بیان ایتکلہ مستفہہ اکاشتا حاصل اولور صاحب دیوان

فسفاس و اشفاش
وفشفاش قطام کبی
کمز قلیج معناسندہ در
(منہ)
صندوقۃ المعارف نام
تألیف مزیدہ کر کی کبی
بیان اولنمدر (منہ)

(دیدي)

دیدي کہ الشیء تشہی الشیء نسنہ نسنہ اشتہایہ باعث اولور معناسندہ مثلاً کوارش اکل ایتک طعامہ اشتہا کتوردیکی کبی وصاحب اشتہا اولان کسندہ یہ شہوان دیرلر کہ جمی شہاوی کلور وفي المثل اذا ما کنت فی قوم شہاوی فلا تجعل شمالک جردبانا . صاحب خریبہ دیدي کہ جردب علی الطعام و جردم دیرلر بر کسندہ صاغ الیہ اکل وصول الیہ آخری طعامدن منع ایلسد و صاحب جمع دیدي کہ جردبان اول کسندہ در کہ زیادہ حرصدن صول الیہ طعامی ستر ایدر حرصدن منع حقندہ ضرب اولنور وفي المثل اشہی من کابۃ بنی اقصی بن تدمرک بر دیشی کلبری طعام طیح اولنمش و زیادہ اسی بر چوملکہ باشی صوقوب چوملکک زیادہ حرارتندن باشی چوملکہ یا بشمقلہ چیقارمغہ قادر اولمیدیندن ناشی کاه بو طرفہ کاه او طرفہ و ور مغلہ چوملک قیرلدی و کلک یوزی و کوزی محترق اولدی شدت شہوت طعام حقندہ ضرب اولنمغہ صالح مثل اولدی (لہیہ بشی مشغول کردش بچیزی) آتی برنسنہ الیہ مشغول ابتد

﴿ المقتل الفاء واللام من باب التفعیل ﴾

ر (وری عن الشیء بغیرہ کنایت کرد از چیز بجز آن چیز) نسنہ دن کنایہ آندی اول نسنہ نک غیری الیہ مثلاً بر لفظ ذکر آندی کہ ایکی معنایہ دلالت ایدر بری قریب و بری بعید و قرینۃ خفیفہ اعتمادا معنای بعیدی مراد آندی و احباب بدیع بو صنعتہ توریہ و ابہام دخی دیرلر کہ ایکی قسم در قسم اول اولدر کہ معنای قریبہ ملایم برنسنہ ذکر اولنور کہ بو قسمہ مجرہ دیرلر و قسم ثانی اولدر کہ معنای قریبہ ملایم برنسنہ ذکر اولنور کہ بو قسمہ موشحہ دیرلر و توریۃ مذکورہ وراء انساندن مأخوذ در ظہری معناسندہ کویا معنای مقصودی آردینہ قودی مستور اولسون ایچون ووری قصر الیہ جرات جوفی اکلدن عبارت اولمغلہ عرب بدعنا مقامندہ سلط اللہ علیہ الوری وحی خیرا دیرلر ودخی وری الزند دیرلر چقماقی چاقوب آتشین چیقاردی معناسندہ ص (وصاہ وصیت کرد اورا) آتی وصیت آندی ف (وفاء حقہ تمام داد حق اورا) آنک حقنی تماما و یردی و بر کسندہ بی تعزیہ و بقاء حیاۃ الیہ دعا مقامندہ مات فلان وانت بوفاء دیرلر تمام عمر معناسندہ ل (ولاء العمل والی کردش بکار) آتی ایشہ حاکم ابتد (ولی عنہ بوجہہ بگردانید ازوی رویش را) یوزینی آندن جو یردی

﴿ المقتل العين واللام بالواو من باب التفعیل ﴾

ر (رویتہ من الماء سیراب کردش از آب) صودن آتی قاندردم (رویتہ الشعر

(اقصی)

(نی)

(٦٠)

بروایت کردن شعر داشتم اورا) آنی شعر روایت آنکه طوتم یعنی شعر روایت
ایله دیوب روایت آندردم ودخی روت علی اهلی دیرلر اهلیم ایچون صویدا اتم
معناسته ودخی رویت بمیری دیرلر دوه سنه یو کفی باغلاسه ورویت علی الناس
دیرلر او یویان کسه دوشمنون ایچون برنسته ایله باغلاسه ودخی روی فی الشیء دیرلر
برشیده تفکر ایله . س (سواء راست کرد اورا) آنی طوغرو اتدی یقال سوبت
المعوج فاستوی واول طوغربلان نسته یه سوی دیرلر وحضرت الله سکا مرض سز
عیبر ولدویرسون دیودعاقمانده رزقك الله ولداسویا دیرلر ودخی سوی بین الشیئین
دیرلر ایکی نسته یی بری برینه برابر استه وایکی مساوی شیره سیان دیرلر وفی المثل
سیان انت والعزل ابدا بر فائده یی مفید اولیان کسه حقنده ضرب اولنور وفی المثل
سواسیته کاسنان الحاروسواسیته کاستان المشط فلان کسنه لک اصلا جری برندن فرقلری
یوقدر دیه جک برده ضرب اولنور واکثر استعمالی ذم وشرده در اصحاب معانی
دیرلر که سواء لفظی استوا و تساویدن مأخوذدر مدل معناسته زیدوغرو سواء دیرلر
متساویان معناسته تنیه وجمی برابر در که قوم سواء دیرلر اخفش دیدی که سواسیة
فعلفلة وزنده سواء لفظنک جمی در علی غیر القیاس پس سواء ففعال وسیة نفعه یا فلة
وزنده در وسیة اصلنده سویه در و اوسا کسه نك ماقبلی مکسور اولمغه وای یاه تبدیل
اند کد نصره تخفیف ایچون یانک برینی حذف ایدوب سیه قالدی دیدی بعضیلر دیدیلر که
سواسیة اصلنده سواء سی در که مثل معناسته اولان سی در لکن اصل اوزره باقی ایکن
اسم مستقل ظن اولناسون ایچون سوانک مدنی حذف وسی لفظندن یاه ثانیدی هابه
تبدیل ایدوب سواسیة اولدی دیدیلر . ش (شوی اللحم بریان کرد کوشت را) آنی
بریان اتدی ع . (عوی الحبل بتافت رسن را) ایی بو کدی ودخی عویت عن فلان
دیرلر بر کسنه نك غیبتین ایتد کلرنده غیبت ایدن کسنه نك کلامنی ردایله وآنک
غیبت آنه سنی عواء کلبه تشبیهی متضمن اولمغه افصح کلامدن معدود اولمغه صالحدر
ق (قواء نیرومند کردانیدش) آنی قوتلوا یتدی . ل (لووا رؤسهم نیک پچانیدند
سرهای خویشن را) کندو باشلرن مبالغه ایله چویردیلر که کلی اعراضدن کنایه در
وفلان یلوی اعناق الرجال دیرلر روز جنکده غالب اولور اقرانه معناسته (وبالیه
حیاك الله و بیاك حیات دهاد وبرکات دهاد ترا خدا) حضرت الله سکا طول عمر وبرکات
ویرسون ارباب لغت بیاك لفظنک معناسته اقوال مختلفه ایراد ایتدیلر بعضیلر بیاك سکا
خیر و رحمت ویرسون معناسته دیدی لر و ابو زید قریبک و اسمعیل اخمکک معناسته در
دیدیلر اجر دیدی که بیاك اصلنده بواك منزلا یتدی حیاك لفظنه از دواج ایچون همزه یی

(حذف)

حذف وواوی یاه تبدیل ایتدیلر وصاحب تکمله بیاك رفعك معناسته در دیدی وهی
التحیة سلام ودرود سلام وشنا ودعا مخفی اولیده که لفظ بیاك لفظ حیاك ایله معامد کور
اولمغه بعضیلر اتباع قیلندن در دیو ظن ایتدیلر حسن بسن دیدکری کی و بو ظن
باطل در زیر اتباع حرف عاطف ایله ذکر اولنماز

باب فاعل یفاعل مفاعلة وفعالا

۱ . (فاجاه الامر بافجاءه رسید یوی کار) ایش آکانا کاه یتشدی که اکثر تعبیر اولنور (خافاه
یاداش داد اورا) اکامکافات ایتدی یقال کافاه بصنعه یعنی آنک ایتدیکی عمله مساوی جزا
ویردی که مکافات مساوات و کفو مساوی معناسته در هب (جانبیک سوشد ازوی) اندن
برجانبه کندی یعنی آندن بعید اولوب آنکله ترك محالطه ایتدی وفی المثل طائب
الکرام وجانب اللئام (حاربه جنک کردیدو) آنکله جنک ایتدی تقول اخذوا الحراب
للحرب وفی المثل الحرب خدعة ثعلب خانک فتحی اختیار ایدوب رسول اکرم
حضرتلرینک لقی قحطه در دیو نقل اولندی دیدی یعنی محارب اولان کسه خصمه
وقت محاربه ده بر کره حبله اتسه وخضم دخی منمذع اولسه البته خصمه غالب اولور
وبعضیلر خانک ضمیمه در دیدیلر یعنی جنک بر صنعت در که آند خصمه حبله اوله
کشددر کسان خدعة عبارتیه روایت ایتدی همزه کی یعنی حرب برنسته در که آند
خصمه حبله اوله کشددر اربابی ایچون چوق حبله لر پیدا ایتدیلر حبله ایله حصول پذیر
اولان ایشده ضرب اولنور (حاسبه شمار کرد باوی) آنکله حساب ایتدی حساب
وحسبان وحسب اصلنده مقدار معناسته در تقول من بقدر علی عد الرمل وحسب
الخصی (حالبه یاری داد اورا) کامعاونت ایتدی (خاطبه سخن گفت باوی) آنکله سوز
سویشدی (داعبه مزاح کرد باوی) آنکله لاغ واطبقه سویلشدی المؤمن دعب لعب
فخواسنه قریب وعابه لعبی متضمن اولمغه بعض نسخده بازی کرد عبارتیه تفسیر
اولندی (راقبه بر رسید ازوی) اندن خوف ایتدی زیرا خوف ایدن کسنه عقابه
ترقب اوزره در وفلان لایراقب الله دیرلر حضرت اللهم عقابنه نظر ایتوب
معصیت ارتکاب ایدر معناسته ودخی راقبه دیرلر اندن برشی امید ایتدی معناسته
وفی المثل ارقب لك صحابزید عمره وعید ایتد کده عمرو بومثلی ضرب ایدر یعنی یازید
سن صباحه داخل اولد قده بکایتدکک وعیدی اجرابه قادر اولمدغیکد واقف اولور سن
ودخی زید عمروه حوادث حکایت ایدوب عمرو تکذیب ایتد کده بومثلی ضرب ایدر
یعنی صباحه منتظر اول که کذبک ظاهر اولور (شاربه شراب خورد باوی) آنکله
شراب ایچدی (صاحبه صحبت کرد باوی) آنکله صحبت ایتدی که بولدا شلق ایتدی

تعبیر اول نور (صاحبہ بخشم بانک کرد بروی) غضب ایله آنک اوزرینه چیغردی
(صاقبه نزدیک شد بوی) آقا قریب اولدی و فی الاساس صاقبه صقبا قابله و واجهه
صقبدن مأخوذ در قرب معنایه لقیته صقبا دیار لر و برو ملاقی اولدم معنایه (ضاربه
رزم کرد باوی) آنکله جنک ایتدی یعنی باوونی او بونی ووردی (طالبه بالیدن
بخواست ازوی وام را) آندن دینی طلب ایتدی (عاقبه علی الذنب عتاب کردش
برکنه) کنه اوزره ا کاعتاب ایتدی که آزار ایتدی تعبیر اول نور (عاقبه بکذا شکنجه کرد
اورا بفلان چیز) فلان سنه سبی ایله آکا عذاب ایتدی و هی العقوبة شکنجه عذاب
(عاقبه فی السیر نوبت کرد بدور رفتن) یوریمکه آنکله نوبت ایتدی مثلا بردابه
ایکی ساعت بری زکوب ایدوب آخر ایکی ساعت پیاده یوریدی صکره رکوب ایدن نزول
ایدوب وجه مذکور اوزره آخر رکوب ایتدی علی طریق المناوبه بوقاعده بی اجرا
ایتدیلر و هی العقبة نوبت که معروفدر (غاصبه غضب کرد بدو) آکا غضب ایتدی
ومن امثال المولدين غضب العاشق كطير الربيع و غضب الجاهل فی قوله و غضب العاقل
فی فعله (غلبه کرد باوی) آکا غلبه ایتدی (قاربه نزدیک شد بوی) آکا قریب اولدی
ودخی قاربه دیر لر برکنه یه تقرب اظهار ایتدی معنایه (وشی مقارب چیز میانه)
اورا حاللی سنه که امر وسط معنایه (قارب الخطو کام نزدیک دیگر نهاد)
آدینی بری برینه قریب وضع ایتدی (کاتبه نامه بنوشت باوی) آنکله نامه یازیشدی که
بری برینه مکتوب یازدی لر تعبیر اول نور (کاتب العبد مکاتب کرد بنده را) عبدی
مکاتب ایتدی (و هی الکتابه کتابت کردن) مکاتب ایتک (ناسبه هم نسبتی کرد
باو) آنکله نسب ده شریک اولدی لر که بری برینه خصم اولد قلربی مستلزم اولمغه
خویشی کرد عبارت یله دخی تفسیر اولندی (ناسب الحرب آشکارا کرد باو و چنک را) آنکله
جنکی اظهار ایتدی که آنکله جنک پیدا ایتدی تعبیر اول نور زیرا نصب برشی قائم
ایتمکدن عبارت دیر ناشبه الحرب دخی بو معنایه در (ناقبه ناکاه دید اورا) آتی فجأة
کوردی و راست کلدی . ت (باحته الود ویژه کرد با او دوستی را) آنکله محبتی
خالص ایتدی (خافت بالقرابة باواز نرم خواند) بومشق والحق آواز ایله قرائت
ایتدی که آهسته او قودی تعبیر اول نور (ساکته بایکدیگر خوش شدند) بری برینه
سوز سولیوب ایکی دخی سکوت ایتدیلر . ث (حادثه حدیث کرد باوی) آنکله
سوز سولیشدی و دخی حادث السیف دیر لر قلیجه جلا ویرسه . ج (خارجه
فرا بخشید اورا ببر آوردن) آتی تقسیم و توزیع ایتدی چیقار مقی شرط یله مثلا برفاج
کسنه سفره کتد کترنده سفر ذخیره سنی هر کسک تحملنه کوره اخراج ایدوب بریره

(وضع)

وضع ایدر لر (عاجله من الدواء علاج کردش از درد) آنک علتله علاج ایتدی و عاجلت
الشی دیر لر برنسنده سنی و عمار سه اتسه (مازجه آمیختگی کرد باو) آنکله اختلاط
ایتدی . ح (حاجله اشکارا کردش دشمنی را) آکا اولان عداوتنی اظهار ایتدی
و فی الاساس يقال حاجنی فلان ای کاشفی بالعداوة (سافها زنا کرد بازن) خاتون
ایله زنا ایتدی سفا ح اصلنده صو و فان دو کک معنایه در زانیدوزانی نطفه لرین دو کوب
وضایع ایتد کبری ایچون زنا یه سفا ح اطلاق اولندی يقال فی الذکاح غنیة من السفاح (ساحه
ساز کاری کرد بدو) آکا مساعده ایتدی سماحه جود معنایه در برکنه برخصوصده
برکنسنده سهولت ایله معامله اتسه آکا سخا ایدوب تضییق ایتمز و فی المثل اسمع من لافظة
لا فظه اول دیشی کچی در که صاغق ایچون چاغیر سدر صاعقه دن محفوظ اولد غندن
آغزندن جره سنی اتارق سرعت ایله حالبک یانه کلور بعضیلر لافظه جامه در دیدی
زیرا جامه حوصله سنده هر نه وار ایسه یا وروسنه ویرر دریغ ایتمز بعضیلر
خروس در دیدی زیرا برجه بولسه تا و قلری دعوت ایدوب آنلره ویرر کندو
اکل ایتمز پس بو وجه اوزره تامبالقه ایچون اولور و بعضیلر دخی لافظه دکر من
در دیدی دقیق طشره رمی ایتدی ایچون و بعضیلر در یاد دیدی دری طشره به القا
ایتدی ایچون قال یمت تجود فتمیز قبل السؤال و کفک اسمع من لافظة (صارحه
بگذار و بارو کرد باو فلان چیز را) فلان سنه بی اکا مجاهرة ایتدی که یوزینه قارشو
ایتدی تعبیر اول نور يقال شمت فلانا مصارحة و صراحا ای کفاحا و مواجهاة (صافحه
دست بدست اوداد بدرود) الینی انک الینه ویردی اسنلشکم ایچون (صالحه
علی کذا آشتی کرد باوی بر فلان چیز) آنکله صلح ایتدی فلان سنه اوزرینه
وهو الصلح آشتی که معروفدر (طارحه بالکلام بریکدیگر افکند باو سخن را) سوزی
آنکله بری برینک اوزرینه بر اقدی که آنکله مناظره ایتدی دیمکدن کنایه در زیرا
مناظره ایدن کسندر کلامی بری برینک اوزرینه طرح ایدوب لم و لانسلمدن خالی
اولمزلر (فاتحه بجاکم شد باو) آنکله حا که کتبی فاتحه دن مأخوذ در حکومت
معنایه و حا که قتاح دیر لر ابن عباسدن روایت اولندی که (ربنا افتح بیننا و بین قومنا
بالحق) قول کریمک معنایه مطلع اوله مدم ناذی برینک قیزی زوجته تعال افاتحک
دیدیکنی استماع ایدنجه و براعرا یه زوجته دیدی که بنی و بینک الفتاح (قارحه بکذا
رو بارو کرد باو فلان چیز را) فلان سنه بی آنک مواجهد سنده ایتدی يقال لقیته
مقارحة و مصارحة ای مواجهاة (کاشحد دشمنی کرد باو) اکا دوشمنک ایتدی و کاشع
اصل ترکیده یان تعبیر ایتد کبری عضودر و برکنسنه برکنسنه دن اعراض ایتدی

ديه جنك محله طوی عند كشمه دیرلر جوهری دیدی که کشم له بالعداوة و كاشحه
 دیرلر اشتمار عداوت ایتدی معناسنه (كاشحه روبروی جنك كرد بدو) آنكله
 مواجهه جنك ایتدی مایتنده سپر و سپر مثلونسته یوق ایتدی اساسده دیدی که
 كاشحه دیرلر فجاءة و مواجهه ملاقی اولسه و دیدی که كاشحه دیرلر خاتونی غافل ایکن
 اوپدی معناسنه و هم خواب اولان کسنده کفج اطلاق اولور و دخی كاشحه الامر دیرلر
 برشیئه بنفسه مباشرت اتسه (مازحه مزاح کرد باو) آنكله لاغ و الحیفه ایتدی
 داعبد کبی (ماسحه رفق کرد باو) اكا رفق ایتدی که عنفه مقابلی در ساهله دخی
 یومعنایه در (ناصحه پندداد اورا) اكا نصیحت ایتدی و دخی ناصح نفسه فی الزوبه دیرلر
 توبه بی اخلاص اوزره ایتدی معناسنه (ناصحه بایکدیگر سرورزد) بری برینه
 بونوز ووردی که سو سوشدیلر تعیر اولنور و بین العالمین نطاح دیرلر ایکی عالم
 کسنده لر بری بریله مناظره اتسه لر و نطخته عن کذا ای دفعته و ازله و شرطین دیدن کبری
 ایکی کوکب که قرنا الحجل دیرلر آنلرک برینه ناطح و برینه ناطح اطلاق اولنور تقول
 العرب اذا طلع النطح طاب السطح (ناصح عندا اثر بازداشت ازوی بدی را) شری آندن
 دفع ایتدی و فی الحدیث کان حسان رضی بنافع عن رسول الله صلی الله علیه و سلم خ
 (راضحه سنك انداخت بدو) آنكله طاش آندی که طاش آتشدیلر تعیر
 اولنور (باعده دوری کرد ازوی) آندن اوزاق اولدی (جالده جنك كرد بدو)
 آنكله دو کوشیدی بهیق و زوزنی محالده بی مضاربه ایله و جوهری مبالطه ایله تفسیر
 ایتدی اساسده بلط ماده سنده تباطوا تجادوا و ایدید کدنصکره و لا تكون المبالطة الاعلی
 الارض دیدن کندن فهم اولنور که مبالطه ارض اوزرنده پیاده جنك و محالده مطلقا
 یعنی دابه اوزرنده اولسون پیاده اولسون جنك ایتکدن عبارت اوله و اکثر کتبه
 جالدهوم بالسوف ای ضاربوهم عبارتیه واقع اولغله قلیج ایله جنکدن عبارت اولمق
 ملاحظه سیله اکثر نسخ کتابده بشمشیرزد اورا عبارتیه تفسیر اولندی لکن قلیج ایله
 ضربه مخصوص اولماق ملاحظه اولنور اساسده جلد به السیاط و صحاحده جلد
 ضربه و اصاب جلد و مغریده الجلد ضرب الجلد و قاموسده جلد ضربه بالسوط
 عبارتلی ملاحظه مذکوریه تأیید ایدر (جامع الکفار کارزار کرد با نا کروید کان)
 کافر لر ایله جنك ایتدی مطرزی دیدی که لفظ جهاد جهاد العدوتک مصدری در
 مشتقه تحمله دشمن ایله مقابله یا خود مجاهد ایدن کسنه و دشمندن هربری آخرک
 دفعی خصوصنده بذل جهد و طاقة و صرف همت و قدرت ایتدی معناسنه صکره
 کفار و کفار مثلاً کسنده لر ایله مقاتله ده شایع اولدی دیدی (ساعده ورافده یاری

(دادش)

دادش) اكا معاونت ایتدی (شاهده بدید اورا بخاضری) آنی کوردی یاتنده
 حاضر اولدینی ایچون زیرا شهوده معنای حضور مأخوذدر و شهادت شینك
 صحتدن خبر ویرمکدن عبارتدر مشاهده و معاینه وجهی اوزره مطرزی دیدی که
 مقتوله اطلاق اولنان شهید لفظی مستشهد معناسنه در آنک ایچون جنت ایله شهادت
 اولدینی ایچول یا خود عندالله حی و حاضر اولدینی ایچون شهید تسمیه اندیلر دیدی
 و فی المثل شهادت الفاعل اعدل من شهادت الرجال (طارده جلد کرد بروی) آنک
 اوزرنه جلد ایتدی که اودخی بونك اوزرنه جلد ایتدی يقال هم فرسان الطراد
 (عاضده یارشد بوی) اكا معین اولدی (عاقده زنهار بست باو) آنكله عهد باغلادی که
 عهدلشدی تعیر اولنور (وهو العقد زنهار) عهد (وهو عقید الکرم هم عهد آزادم کی)
 کرم ایله معااهده ایدن کسنه کویا کرم ایله شوو جلد عهد باغلادیلر که بری برندن
 مفارقت ایتدیلر بالطبع کریم اولان کسنده اطلاق اولنور (وعقید اللوم هم عهد ناکی)
 بخل و دنائت ایله معااهده ایدن کسنه تقریر سابق اوزره بالطبع لیم اولان کسنده
 اطلاق اولنور (عانه بستید باو) آنكله جدال ایتدی عنوددن مأخوذدر حقه عالم
 ایکن مخالفت ایتکدن عبارتدر (عاهده علی کذا عهد بست باو بر فلان چیز) فلان
 نسنه نك اوزرنه آنكله عهد باغلادی (کابد الامر رنج کشید از کار) ایشدن زجت
 چکدی کبددن مأخوذدر شده معناسنه (ماجده دعوائی مجد کرد باو) آنكله مجد
 دعوی ایتدی یعنی بری بریله سن کریم بن کریم دیو نزاع ایتدیلر (ناجده بزد
 کرد باو) آنكله جنك ایتدی و رجل مناجدای مقاتل (ناشده الله بیادش آورد
 خدای را) حضرت اللهی آنک خاطرنه کتوردی مثلاً بر کسنه بر کسنه دن بر حاجه
 طلب ایتد که نشدتک الله دیسه سألتک بالله قوه سنده اولور یعنی سندن الله ایچون
 استرم کویا حضرت اللهی آنک خاطرنه کتوردی و دخی ناشده دیرلر آنكله مشاعره
 ایتدی معناسنه (نافده سخت خصومت کرد باو) آنكله زیاده خصومت ایتدی
 انفاددن مأخوذدر دو کک معناسنه کویا خصومتده مقدورینی صرف و انفاد ایتدی
 و اول خصمه منافد دیرلر و فی الحدیث ان نافدتهم نافدوك قاف ایله دخی روایت
 اولندی که بهیق منافده لفظی باکی باستقصا کاری کردن عبارتیه تفسیر ایتدی که
 فاء ایله منافده معناسنه قریبدر (آخذ الله بذنبه بگرفت اورا خدای بکنه او) حضرت
 الله آنی کناهی سبیلله مؤاخذه ایتدی و عوام و اخذه الله دیرلر (نابذه الحرب
 آشکار کرد باو جنك را) آنكله جنك اظهار ایتدی کاشفه معناسنه (هاند بشتافت
 در رفتن) یوریمکده سرعت ایتدی ر (آجره الدار بزدادش سرای را) سرایی

اكا كير ايله ويردى اكر اه معناسنه مخفى اولميه كه مصنف عبارت مذ كوره يي بعينها
افعال باینده دخى ایراد اتمش ایدی و تفصیل مقام بودر كه كتاب العين ده شو وجه
اوزره واقع اولدی كه اجرت مملوكى اوجره ايجار افه و مؤجر و اساسده دیدی كه آجرتى
داره فاستأجر تها فهو مؤجر و مؤجر دیر لر زیر امن حيث اللغة خطا و من حيث العرف قبح در
و عامه آنى مقام شتده ایراد ایدوب یا مؤجر دیر لر اجرت ايله كندوبه فعل شنيع ایتدیرن
كسنه معناسنه و دخى دیدی كه ذ كرى مهور ایدن آجر لفظى مفاعله بایندن دكلتر بلكه
مفاعله بایندن اولان آجر الاجير مؤاجرة دیر لر شاهره و عاومه كې و مجمل ده دیدی كه
اجرت الرجل مؤاجرة دیر لر على مفاعله سنده اجرو و رسه و جامع القورى ده افعلى بابى
بیاننده دیدی كه آجره الله ده لغتدر و آجره اجاره دن مأخوذدر و مفاعله بابى بیاننده
دیدى كه اجرا الدار كذلك دیوانده و مصادره ده بو وجه اوزره واقع اولدی كه مصنفك
مقدمه ده مفاعله باینده ایرادینه مطابقدر جوهرى اكر چه بابى تعیین ایتدی لكن
آجرته الدار عبارتتى اكر تها لفظيله ایضاح ایتدیكى افعال بایندن اولدیغى اختیارینى اشعار
ایدر مطرزی دیدی صواب اولان كتاب عین و تهذیب و اساسده بیان اولاندر پس
مفاعله بایندن اولان آجر لفظى معامله معناسنى متضمن در مزارعه و مشار كه كې
و فقط مفعول واحده متعدى اولور مؤاجرة الاجير بوقیلدندر حاصلی آجره الدار
و آجره المملوك افعلى بایندندر البته ایكى مفعوله متعدى اولور واسم فاعلى مؤجر در
و مفاعله بایندن اولدقده مؤاجردر جوهرى دیدی كه عوام و اجره الدار دیر لر
مطرزی و اجر دیدكلى بواجریه متابعدر دیدی و الله اعلم (آزره یارى داد اورا)
اكا معاونت ایدوب تقویت و یردی ازردن مأخوذدر قوه معناسنه و دخى آزر الزرع
دیر لر اکین برى برینه کیروب ملف اولسه (آمره مشورت کرد باو) آنکله
مشاوره ایتدی يقال معه من يؤامره و یزاوره ای مشاوره و معاونه (بادره الشئ و الى الشئ)
پیشی گرفت اورا بسوى چیز) اكا سبقت ایتدی نسند سمتته مثلاً غایت جانبده مسابقه
ایند کلرنده منزله رفیقندن اول و اردی (باشرها جاع کردن بازن) خاتون ايله
جاع ایتدی (و باشرا الامر بدست خویش کرد کار را) ایشی كندو ايله ایتدی كه
آخره تقویض ایتدی (با کره بامداد رسید باوى) اكا صباح و قتی و اردی و با کره الامر دیر لر
ایشی صباح و قتی ایشلدى معناسنه (ثابر علیه پیوستكى کرد بروی) آنك اوزرینه مداومت
ایتدی يقال هو ثابر على التلم ای مواظب علیه (جاهره بالعداوة آشکارا کرد باوى
دشمنی را) اكا عداوتی اظهار ایتدی و دخى جاهره دیر لر بلند آواز ايله آكا چاغردی
معناسنه (رأیت جهره و جها را دیدم اورا آشکارا) آنى معاینه کوردم (جاذره بیم داشت
ازوی) آندن خوف ایتدی كه حذر ایتدی تعبیر اولور (حاصر العدو باز داشت دشمن را)

دشمنی بر غیرى موضعده حرکندن منع ایتدی كه محاصره ایتدی تعبیر اولور کویا دشمنك
اطرافنى احاطه و آنلری تخصیص ایتکله حصار ایچنده محصور ایتدی (خاطر بنفسه
در خطر افکند خویش را) کندوبى مهلكه یه القا ایتدی (خاطره على کذا کروبست با
او بر فلان چیز) آنکله فلان نسنده اوزرینه رهن باغلادی كه بزم دیار مزده او کدول
تعبیر ایتدکلى نسنده عربی ده خطر فارسیده کرو تعبیر ایدر لر (خامره آمیختكى کرد با
او) آنکله اختلاط ایتدی يقال خامر الماء اللبن ای خالطه و دخى خامره المكان دیر لر
بر مکان ملازمت ایدوب غیرى مکانه کتمسه و دخى خامر دیر لر پنهان و مستر اولدی
معناسنه و فى المثل خامرى ام عامر خامرى استترى معناسنه در وام عامر و ام عمرو و ام
عومر ضبعك کنیه سیدر و احق اولان کسنه یی اكا تشبیه ایدر لر و احق دواب اولدیغى
ایچون شو وجهله صید ایدر لر كه ساکن اولدیغى موضعده بر طاش آتار لر و اول طاشی
ما کول برشى ظن ایدوب مسکندن حرکت ایدر كه اول طاشی صیدوا کل ایلده اول
وقته آنى صید ایدر لر و بو افسونى اوقور لر ایشرى بجراد عظام و کر رجال بو کلامى
سویلیه رك بر کسنه ایچرو کیروب ضبعك اللین و یا قلرین باغلا یوب طشره یه اخراج
ایدر مثل مذکورى مصنف مستقصی ده احق من الضبع مثلک بیاننده ذ کروش و وجه
اوزره شرح ایتدی كه صاید ضبعك و جارینه داخل اولوب شو کلامى تکلم ایدر كه
خامرى ام عامر لیست فى و جارها ام عامر ایشرى بکمر الرجال ایشرى بشاء هزلى
و جراد عظمى و بو کلامى سویلر ایکن ضبعك اللین و یا قلرین باغلار و دیدی كه
خامرى مسکنك نهایتده واروب مستر اول معناسنه در و عرب شویله زعم ایتدیلر كه
ضبع بر حوضك ایچنده ناهدنك ممه لرینه باغلادقلى برايكی اغاج پاره سی کوروب حبذا
طعم اللبن ديه رك اول مرتبه حوضك صویندن ایچدی كه قارنى جاتیلوب هلاک اولدی
خامرى حضاجرا تاك انحاذر عبارتيله دخى روایت اولندی بوایكى مثل جیان حقتنده
و اول کسنه حقتنده دخى ضرب اولور كه دنیای دون رخاد نصکره بلا ایراد ایتکله
عقودامورى نقض ایتك عادتی اولدغنده واقف اولمش ایکن دنیانك برقچ کون یوزینه
کولدو کنه مغرور اوله (دابره دشمنی کرد باو) اكا عدوات ایتدی عاده معناسنه (ذا کره
الحديث یاد کرد باو دشمن را) آنکله کلام مذاکره ایتدیلر یعنی اول وجهله سوز
سویلشدیلر كه هر برى فراموش ایتدکلى کلامى تذکر ایتدی (ساجره دوستی داشت
باو) آنکله دوستلق و محبت ایتدی و سمیع الرحل خلیله (سافر من ارض الى ارض سفر
کرد از زمینی بسوى زمینی) بر یردن بر یره سفر ایتدی و هو السفر معروفدر استعاره و هم
السفر و السفر ایشان مسافر اند (آنلر مسافر لر در) سامره شبانکاه افسانه کفت باو) کیچه

وقتی آنکله حکایت سوبلشدی (وهو السمر افسانه کوی بشب) کیمه وقتی حکایت سوبلین
کنه (شاطره المال دونه کردبا او خواسته را) مالی آنکله ایکی بولوشدیلر شطردن
مأخوذ در نصف معنایه جی اشطر کلور وفی المثل حلب الدهر اشطره نافه نك
بر دفعه ایکی معنی و بر دفعه دخی آخر معنی حلب ایتمکدن استعاره در و اشطر
اول معنی درن عبارتدر زیر اهر ایکی معنی جزء ایکی معنی نسبت شطردر و لفظ شطره دهر دن
بدل اولق اوزره منصوب و حلب اشطر الدهر تقدیر نده در یعنی دهر ك شطر خیرینی
و شطر شربنی امتحان ایدوب دهره اولان حالاته واقف اولمشدر دهری تجربه ایدن
کنه حقنه ضرب اولنور (شاهره ماه باده دادش بزد) انی ایلق ایله کیرایه ویردی سانه
یلیلق ایله ویردی معنایه اولدینی کبی شهر دن مأخوذ در برای معنایه وفی المثل شهر
لیس لك فیه رزق لاتعدایامه (صبره شکایی کرد اورا) اکابر ایندی (صادره علی المال
مصادره کرد اورا بر خواسته) غلامان مال مطالبه ایندی وفی القاموس صادره علی
کذا طالبه به (صاع خده کچ کرد از تکبر رخس را) تکبر دن ناشی یوزینی اکدی (صاهر
الیم پیوستگی کرد بایشان بنکاح) نکاح سبی ایله آنره تعلق و انتساب ایندی مثلاً آنردن
قیز آلدی یا آنره قیز ویردی (ظاهره یاری داد اورا) اکامعانت ایندی (وهو الظاهر یاری
دهنده) معانت ایدن کنه (ظاهر من امراته ظاهر کرد از زن خود) کندو خاتونندن
ظهار ایندی مثلاً برکنه خاتونه انت علی مثل ظهرا می دیسه اصطلاح فقها ده اکا
ظهار تسمیه ایدر لر که حکمی کتب فروعده تفصیل اولمشدر (ظاهر بین الثوبین برهم
دوخت میان دو جامه) ایکی ثوبك مابینی بری برینه دیکدی مخفی اولیه که ثوبین
مذکور بتدن مراد ظاهره و بطنانه در که قفتانك طشره سنه ظاهره و استارینه بطنانه
تسمیه اولنور پس مراد ظاهره و بطنانه بری برینه دیکدی معنایه اولور اگرچه
ظاهره لفظی ظاهره بی بطنانه دیکمک معنایه مناسبدر که آستاره یوزچورمک تعمیر اولنور
(عاسره دشواری کردبا او) آنکله صعوبت ایندی اکا کوچ ایندی تعمیر اولنور (عاشره
زننه کافی کردبا او) آنکله دیرلک ایدوب کچندی (وهی العشرة زیستن) خوش
زننه کافی اتمك (وهو العشرهم زیستی) خوش عشرت اولان کنه (عاقرة الخمر پیوسته
خورد می را) شرابی همیشه ایچدی یعنی شرب خمر مداومت و ملازمت ایندی و دخی
عاقره دیرلر برکنه ایله مشاعه و مهاجراته (غادره بکذاشت اورا) آتی ترک ایندی
ترکه معنایه دروغدر اصلنده ترك و قانعانه دروغرب شتم مقامنده یا غدر دیرلر غادر
معنایه وفی المثل غادر دغیه لاترقع تلافی ممکن اولمین جنایت حقنه ضرب اولنور (غاسره
سخت جنك کردبا او) آنکله مبالغه ایله مقاتله ایندی بر درجده که کندو هلاکینی

(مبالات)

مبالات ایتمدی (فاخره بتفخر نبرد کردبا او) آنکله فخر ایله منازعه و کرم وجود و فضل آبا
واجدادنی تعداد ایله مجادله ایندی ابن سکیت دیدی که فاخرت الرجل فتخرته دیرلر
اب وام جهتندن اندن کریم اواسه تقول جاء فلان فخيرا ثم رجع اخيرا (قاسره قار
باخت با او) آنکله قار اوینادی و دخی قاسره دیرلر خادعه معنایه (کابره بزرگی نبرد
کردبا او) آنکله بیوککنه و شرفده منازعه ایندی که بواکابن شریفم و ابوبکابن شریفم
دیدی و دخی کابره علی حقنه دیرلر برکنه نك حقنی انکار اتسد و دخی کوبر علی
ماله دیرلر برکنه نك مالی قهر آتسد لر و اول کنه یه مکابر دیرلر (کاشره بسیاری نبرد
کردبا او) آنکله چوقلق ایله مجادله ایندی یعنی بری برینه کثرت مال و کثرت اتباع
خصوصنده منازعه ایتمدی لر سنك چوقدر بنم چوقدر دیو یا خود بری برینه اموال
کثیره یا اتباع و فیره عرض ایتمدی لر ایکی سرعسر بری برینه عسکرینی اوزاقدن
کوسترد کیری کبی (کاسره هم دیوار شدبا او) آنکله دیوار بر قومشی اولدی که انك کسریتی
بونك کسریتی ایله ملاصق اولغله هر برینه جار مکاسر تعمیر اولنور و کسریت
اول پرده در که کاه قالدیرلر و کاه ایندر لر چادر اتکی کبی (کاشره بکمارید باو)
اکا تبسم ایندی کشرله دخی بو معنایه در قال * ان شر الناس من يكشترلى * حین القاه
وان غبت شتم * وفلان کسنه بی تو عید و تخفیف ایله دیه جك پرده اکشرله
عن انیابك دیرلر (ماکره مکر کرد باو) اکاحیله و خدعه ایندی (ناظره مناظره
کرد باو) آنکله مناظره ایندی کتب اداب بحثده مناظره بی شو و جهله تعریف
ایتمدی لر که هی النظرة بالبصيرة من الجانبین فی النسبة بین الشیئین اظهارا للصواب
(نافره پیش حاکم شد باو در فخر) فخرده آنکله حاکمه کندی مثلاً ایکی کنه مفاخره
ایدوب شرف کیمک طرفنده اولدیفنه حکم لاحق اولق ایچون حاکمه کتدی لر نافره
الی الحاکم ففترنی علیه دیرلر آنکله حاکمه وار دق بنی آنك اوزرینه ترجیح اتدی
معنایه و منافره اصلنده اینا اعز نفرا قولندن عبارتدر (ناکره دردها وزیر کی باو
نبرد کرد) عقل و کیاست خصوصنده آنکله مجادله ایندی نکر و نکرادها و فطنة
معنایه در و دخی ناکره دیرلر آنکله محاربه ایندی معنایه (هاجر من ارض الی
ارض از زمینی بر زمینی رفت) بریردن بریره کندی وهی الهجرة معروفدر ز (بارزه
فی الحرب باو و یجنک بیرون شد) آنکله جنك ایچون صفدن میدان چیقدی (حاجزه
جنك کرد باو) آنکله جنك ایندی وفی المثل المحاجزة قبل المناجزة س * (جالسه
همنشینی کردبا او) آنکله معاً اوتوردی وهوالجلیس معروفدر جلساء ج وفی المثل
اجلس حیث یؤخذیدك و تبر لاحت یؤخذ بر جلك و تجر حدینی عدم تجاوز ایله امر

وَقَدْ ضَرَبَ اُولُنُوْرُ وَفِيْ مِثْلِ اٰخِرٍ اَجْلَسْتُ عِبْدِيْ فَاتَّكَأْتُ فَرُومَايَهٗ اُولَانُ كَسْنَهِيْهٖ
تَوْقِيْرُ اُولُنْدَقْدَهٗ حَدِيْنِيْ تَجَاوَزَ اَيْتَدُ كَدَهٗ ضَرَبَ اُولُنُوْرُ (جَانَسَهٗ بَاوُ هَمَجْنَسٌ شَدَّ)
اَنْكَلَهٗ هَمَجْنَسٌ اَوْلَدِيْ يُقَالُ مَعَ التَّجَانُسِ التَّأْنَسُ وَكَيْفَ يُؤَانِسُكَ مِنْ لَّيْجَانَسُكَ
(خَالَسَهٗ الشَّيْءُ بِرُبُوْدٍ اَزْوَى حِيْزِرَا) اَنْدَنُ بَرْنَسَهٗ قَائِدِيْ وَفِي الْمِثْلِ اَسْرَعُ مِنْ قَبْلَهٗ
اِخْلَسَ (دَارَسَهٗ الْكُتُبُ دَرَسَ كَرْدَ بَاوُ كِتَابَهَا) كِتَابَلَرِيْ اَنْكَلَهٗ مَدَارَسَهٗ اَيْدُوْبُ
اَوْ قُوْدِيْ (دَاعَسَهٗ بَاوُنِيْزَهٗ زَدَ) اَنْكَلَهٗ مَزْرَاقُ اَيْلَهٗ دُوْكَوْشْدِيْ وَفِي الْاَسَاسِ بَيْنَهُمْ مَدَاعَسَهٗ
اَيْ مَطَاعَنَهٗ بِالرَّمَا حِ وَدَعَسَ طَعْنَ مَعْنَاهُ دَر وَكَاهِيْ جَاعَدَنُ كُنَايَهٗ قَلْنُوْرُ وَدَعَسَ
رَحَّ مَعْنَاهُ دَر (دَالَسَهٗ بَاوُ فَرِيْبُ دَادَ) اَكَا حِيْلَهٗ اَيْتَدِيْ يُقَالُ فَاَلَنْ لَا يَدَالِسُ وَلَا يُؤَالِسُ يَعْنِيْ
حِيْلَهٗ وَخِيَانَتِ اَيْتَزْدَالِسُ اَصْلَانْدَهٗ ظَلَمَهٗ مَعْنَاهُ دَر حِيْلَهٗ كَارُ اُولَانُ كَسْنَهِيْهٖ مَدَالِسُ تَسْمِيَهٗ
اَوْلُنْدِيْغِيْ وَلِيْلَهٗ مَظْلَمَهٗ دَهٗ بَرْنَسَهٗ كُوْسْتَرَنُ كَسْنَهِيْهٖ تَشْبِيْهٖ طَرِيْقَهٗ دَر (عَافَسَهٗ بَنَسْتَسْتَكَا اَوْزَدَ
بِيَايَ) اَيَاغِيْ اَيْلَهٗ مَقْعَدِيْنَهٗ اَوْرَدِيْ (لَابَسَ الْاَمْرَ بِيَا مِخْتِ كَارَا) اَيْشِيْ قَارَشْدَرْدِيْ اَشْتَبَاهَهٗ
دُوْشُوْرْمَكُ اَيْچُوْنُ دَالِسُ مَعْنَاهُ قَرِيْبِدَر (لَامَسَهَا جَاعُ كَرْدَنُ بَاَزَنُ) خَاوُنُ اَيْلَهٗ جَاعُ
اَيْتَدِيْ وَلَا مَسَهٗ فِي الْبَيْعِ دِيْرَلَرُ بَايَعُ مُشْتَرِيْهٖ شُوْمَاعِيْ اَيْلَهٗ اَيْلَهٗ يَابُشُوْبُ اَيْچُنِيْ اِجَامَقُ وَعِيْبِيْ
حِيْقَارَسَهٗ دَا اَيْتَمَامَكُ قَوْلِيْلَهٗ بَعْدُ اَيْتَدِيْ مَعْنَاهُ دَر شَرْعَانَهِيْدَرُوْبَرُ خَاوُنَهٗ فَاجِرَهٗ دَر دِيْهٖ جَنَكُ
يَرْدَهٗ لَا تَرْدِيْدُ لَامَسَ دِيْرَلَرْمَسَ وَلَا مَسَ مَسَ وَمَا سَ مَعْنَاهُ دَر (مَارَسَهٗ بَكُوْشِيْدَ اَوْرَا) اَكَا سَمِيْ
اَيْتَدِيْ كَهٗ چَالْتَدِيْ تَعْبِيْرُ اُولُنُوْرُ وَفَلَانُ ذُوْمَرَا سَ دِيْرَلَرْمَارَسَهٗ وَقُوْتُ صَا حِيْجِيْ دَر مَعْنَاهُ
(مَا كَدَهٗ بِرَخَاشُ كَرْدَ بَاوُ) اَنْكَلَهٗ جَنَكُ اَيْتَدِيْ فَيَرْوُزُ اَبَادِيْ (مَ كَسَ) مَادَهٗ سَنَدَهٗ مَا كَسَهٗ
لَفْظِيْ شَاخْدَا اَيْلَهٗ تَقْسِيْرُ اَيْتَدِيْ (عَكَسَ) مَادَهٗ سَنَدَهٗ دِيْدِيْ كَهٗ دُوْنُ هَذَا لَامَرُ عَكَا سَ وَمَكَا سَ
وَهُوَانُ تَاخَذُ بِنَاصِيْتَهٗ وَيَاخُذُ بِنَاصِيْتِكَ وَمَشَكَاتُ مَثْوِيْدَهٗ مَكَا سَ لَفْظِيْ مُجَادَلَهٗ كَرْدَنُ
اَيْلَهٗ تَقْسِيْرُ اَوْلُنْدِيْ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ (نَافَسَ فِيْ الشَّيْءِ رَغْبَتُ كَرْدَ دَر حِيْزِرَ) نَسْنَدَهٗ رَغْبَتُ
اَيْتَدِيْ اَصْلُ مَنَافَسَهٗ عَلٰى طَرِيْقِ الْمُبَارَاةِ كَرْمَدَهٗ رَغْبَتُ مَعْنَاهُ دَر لِهَذَا اَسَاسَدَهٗ
نَافَسَ صَا حِيْجَهٗ فِيْ كَذَا عِبَارَتِيْلَهٗ وَاَقَعَ اَوْلَدِيْ كَهٗ بِرَشِيْثَهٗ رَغْبَتُ اَيْدِيْشْمَكُ مَعْنَاهُ دَر
يَعْنِيْ اَيْكِيْ كَسْنَهٗ بِرِيْ اٰخِرُكُ اَوْ زَرِيْنَهٗ تَفُوْقُ اَيْتَمَكُ اَيْچُوْنُ بَرْنَسَهٗ رَغْبَتُ اَيْتَدِيْلَرَهٗ مَعْنَاهُ
(نَامَسَهٗ رَا زَ كَفْتُ بَاوُ) اَكَا سَر سُوِيْلَدِيْ وَبَادَ شَاهَلَرَكُ هَمْسَرِيْنَهٗ نَامُوْسُ تَعْبِيْرُ
اَيْتَدُ كَلَرِيْ بُو مَعْنَادَنُ مَأْخُوْذَدَرُ وَحَضْرَتُ جَبْرِ اَيْلَهٗ نَامُوْسُ اَكْبَرُ دِيْرَلَرُ هَامَسَدَخِيْ
بُو مَعْنَاهُ دَر وَفِي الْاَسَاسِ هَامَسَهٗ سَادَرْتَهٗ شَهٗ (بَا طَشَدَ بِكَرْفَتُ اَوْرَا بَعْنَفَ) اَنِيْ
شَدَّتْ اَيْلَهٗ طُوْتَدِيْ كَهٗ مُشَارَكَةُ اَيْچُوْنَدَرُ (جَا حَشَدَ وَخَا دَشَدَ وَخَا رَشَدَ وَخَا مَشَدَ وَهَارَشَدَ
بَخْرَا شِيْدَ بَاوُ) اَنِيْ قَاشِيْدِيْ كَهٗ جَلَهٗ سِيْ مُشَارَكَةُ اَيْچُوْنَدَرُ (نَاقَشَدَ فِي الْحَسَابِ بَارِيْكِيْ
كَرْدَ بَاوُ دَر حَسَابِ) اَكَا حَسَابَهٗ تَدْقِيْقُ وَاسْتَقْصَا اَيْتَدِيْ نَقَشَتِ الشُّوْكَةُ مِنْ الرَّجْلِ

(مَأْخُوْذُ)

مَأْخُوْذُ اَوْلَقُ مَلَا حِظَهٗ اَوْلُنُوْرُ اَيَاغَدَنُ دِيْكُنِيْ اسْتَفْرَاجُ اَيْتَدُمُ مَعْنَاهُ كَهٗ حَسَابَهٗ
اسْتَقْصَا اَيْتَمَكُ دَقَائِقِيْ اسْتَفْرَاجُ اَيْتَمَكِيْ مُسْتَلْزَمَدَرُ ص (خَالَسَهٗ فِي الْعَشْرَةِ وَبَزَهٗ كِيْ
كَرْدَ بَاوِيْ دَر زَنْدَهٗ كَانِيْ) اَنْكَلَهٗ عَشْرَتُ خُصُوْصَنْدَهٗ خَالِصُ اَيْتَدِيْ يَعْنِيْ غُلَّ وَغَشْدَنُ
صَافُ اَوْلَدِيْغِيْ حَالَدَهٗ عَشْرَتُ اَيْتَدِيْ كَهٗ خُوشُ كُچَنْدِيْ تَعْبِيْرُ اَوْلُنُوْرُ وَفِي الْمِثْلِ خَالِصُ
الْمُؤْمِنُ وَخَالِقُ الْفَاجِرِ يَعْنِيْ مُؤْمِنَهٗ خُلُوْصُ اَوْزَرَهٗ مَحَبَّتُ وَمُنَافِقُ وَفَاجِرَهٗ مَدَارُ
وَمُجَاهِلَهٗ اَيْلَهٗ اَخْ الْاَكْفَاءُ وَدَاهَنُ الْاَعْدَاءُ مِثْلَنَهٗ مُوَافَقَدَرُ (غَافَضَهٗ نَا كَا هٗ كَرَفْتُ اَوْرَا)
اَنِيْ غَافِلُ اَيْكُنُ اَخُذُ اَيْتَدِيْ ص (عَارَضَهٗ بِرَابَرِيْ كَرْدَ بَاوُ) اَنْكَلَهٗ بِرَابَرَلَكُ
اَيْتَدِيْ (عَارِضُ الْمَتَاعِ عَرَضَهٗ كَرْدَ اٰخِرِيَا نَرَا) مَتَاعِيْ بَعْدَ عَرَضِ اَيْتَدِيْ وَهُوَ الْعَرِضُ
كَالْاِمْتَاعِ دَر هَمُ وَدِيْنَارَدَنُ غِيْرِيْ شَيْئَهٗ عَرِضُ دِيْرَلَرُ وَدَر هَمُ وَدِيْنَارَهٗ عَيْنُ اِطْلَاقُ
اَوْلُنُوْرُ وَدُنْيَا مَالْنَهٗ قَلِيْلُ وَكَثِيْرُ عَرِضُ دِيْرَلَرُ يُقَالُ الدُّنْيَا عَرِضُ حَاضِرُ يَأْكُلُ مِنْهَا
الْبُرُوقُ الْفَاجِرُ عَرِضُ ج (عَارِضُ الْكِتَابِ يَغِيْرُهٗ مُقَابَلَهٗ كَرْدَ كِتَابَرَا بِدِيْكُرَشُ)
كِتَابِيْ غِيْرِيْ كِتَابُ اَيْلَهٗ مُقَابَلَهٗ اَيْتَدِيْ (مَا حَضَهٗ الْوُدَّ وَبَزَهٗ كَرْدَ بَاوُ دُوْسَتِيْ رَا) اَنْكَلَهٗ
دُوْسَتَلَفِيْ خَالِصُ اَيْتَدِيْ مُحَضُّ اَصْلَانْدَهٗ لَبَنُ خَالِصُ مَعْنَاهُ دَر مُحَضُّ الْوُدِّ دَخِيْ بُو مَعْنَاهُ دَر
اِبْنُ دَرِيْدُ دِيْدِيْ كَهٗ مُحَضَّتُكَ خُلُوْصُ مَحَبَّتَدَنُ غِيْرِيْدَهٗ اسْتِعْمَالُ اَوْلُنَا زُجُوْهَرِيْ مُحَضَّتَهٗ
الْوُدِّ وَاحْضَهٗ بِرْمَعْنَاهُ دَر دِيْدُ كَدَنَصَكْرَهٗ وَكُلُّ شَيْءٍ اَخْلَصْتَهٗ فَقَدْ اَحْضَيْتَهٗ دِيْدِيْكِيْ اِبْنُ
دَرِيْدُ قَوْلْنَهٗ مَغَايِرُ دَر خَا طَرَقَاتَرَهٗ خُطُوْرُ اَيْدَنُ بُوْدَرُ كَهٗ مَحَاضَهٗ طَرَفِيْنَدَنُ اِخْلَاصُ
مَحَبَّتُ وَحُضُّ وَاحْضُ طَرَفُ وَاحِدَدَنُ اَوْلَسَهٗ مَقْتَضَايُ بَايَهٗ مُنَاسِبُ اَوْلُوْرُ (نَافَضَ
اٰخِرُ قَوْلِيْهِ الْاَوَّلُ تَبَاهُ كَرْدَ پَسِيْنُ دُوْسَخَشُ پَشِيْنَرَا) اَيْكِيْ كَلَامَتُكَ اَوَّلِيْ اِبْطَالُ
اَيْتَدِيْ نَقَضُ اَصْلَانْدَهٗ بَنَائِيْ بُوْزْمَقُ وَابِيْكُ قَاتَلَرِيْ اَيْچَهٗ دِيْرَلَرُ پَسُ بُو مَقَامَدَهٗ وَاَقَعَ
اُولَانُ مَنَاقَضَهٗ تَشْبِيْهٖ وَاسْتَعَارَهٗ بِمَنِيْ اَوْلُوْرُ (نَاهَضَهٗ بِرَخَاسَتِ سُوِيْ اَوْ) اَنْكُ
طَرَفْنَهٗ حَرَكَتُ اَيْتَدِيْ مِثْلَا اَيْكِيْ خُصْمُ بِرِيْ بَرِيْنَهٗ مُقَابَلَهٗ وَمَقَاوِمَهٗ اَيْچُوْنُ حَرَكَتُ
اَتْسَدَلَرُ نَاهَضُ قَرْنَهٗ دِيْرَلَرُ وَنَهَضُ وَنَهَوْضُ حَرَكَتُ مَعْنَاهُ دَر نَهَضُ الشَّيْبُ
فِي الشَّبَابِ دِيْرَلَرُ سِيَاهُ اُولَانُ صَا حِ اَغْرَمَقَهٗ بَا شَلَا سَهٗ قَالُ الْفَرَزْدَقُ وَالشَّيْبُ نَهَضُ
فِي الشَّبَابِ كَاْنَهٗ لَيْلُ يَصِيْحُ بِجَانِبِهٖ نَهَارَهٗ ط (بِالطِّهٖ مُجَادَلَهٗ كَرْدَ بَاوُ) اَنْكَلَهٗ جَدَالُ
اَيْتَدِيْ (خَالَطَهٗ بِيَا مِخْتُ بَاوُ) اَكَا قَارَشْدِيْ وَفِي الْاَسَاسِ خَلَطَ الْمَاءُ بِالْخَرَابِ وَخَالَطَهٗ
الْمَاءُ وَخَالَطَتْ فَلَا نَافَهٗوْ خَلِيْطِيْ وَفِي الصَّحَا حِ الْخَلِيْطُ الْخَالِطُ كَالْتَدِيْمِ الْمَنَادِمُ وَالْجَلِيْسُ الْمَجَالِسُ
وَدَخِيْ خُوْلَطُ فِي عَقْلَهٗ دِيْرَلَرُ عَقْلِيْ مَفْشُوْشُ اَوْلَدِيْ مَعْنَاهُ (رَابَطُوْا سَرْحَدَنَكَا
دَاشْتَنَدَ) سَرْحَدِيْ مُحَافِظَهٗ اَيْتَدِيْلَرُ رَابَطُ الْجِيْشِ دِيْرَلَرُ سَرْحَدَدَهٗ اَقَامَتُ اَتْسَدَلَرُ اَصْلَانْدَهٗ
مُرَابَطَهٗ هَرُ كَسُ اَتَتِيْ بِرْمَوْضَهٗ رِبْطَا اَيْتَمَكَدَنُ عِبَارَتَدَرُ صَكْرَهٗ سَرْحَدَدَهٗ اَقَامَتُ اَيْتَمَكَهٗ

مرباطه ورباط اطلاق ایتدیلر و مرباطه ایتد کلری سر حده مرباط واول کسنه لره
مرباطه دیر لر (شارطه کذا شرط کرد با و فلان چیز را) فلان سنه بی آنکله شرط ایدی که
شرط اشدیلر شو و وجه اوزره تعبیر اولنور (قاسطه جور کرد با و) آکا جور ایدی که
بر برینه جور ایدی معنانه در یقال هو قاسط لا مقسط ای جا بر غیر عادل ظ (حافظ
علیه نکهبانی کرد بروی) آنک اوزرینه کوز جیلک ایتدیکی انی کوردی کوز ندی تعبیر
اولنور راقیه معنانه (لاحظه بدینال چشم نکریست بوی) آکا کوز قویر و غلبه باقدی
لحاظ لامک فحیله کوز قویرینی معنانه در مؤخر العین معنانه خطه دخی بو معنایه
کلور و دخی لاحظه دیر لر کوزی ایله بر نسنه کوزه دوب محافظه اتسه و فی المثل
لحظ اصدق من لفظ یعنی بر نوع نظر وار در که مقصودی تفهیم ده لفظدن ابلقدر
و میدانی دیدی که محبت و بغض اثری کوزده ظاهر در که اسانه چندان اعتماد اولنماز
ع (باضعها جاع کرد بازن) خاتون ایله جاع ایدی (تابعه از پی اورفت) آنک آردنجه
کتدی و دخی تابعه علی کذا دیر لر آکا فلان سنه ده موافقت ایدی معنانه (تابع الکتب
پی در پی فرستاد نامهارا) مکتوبلری بری بری آردنجه کوندردی و دخی تابع الامر دیر لر
برایشی محکم اتسه و فی الحدیث تابعنا الاعمال ای احکمنها (جامعها جاع کرد بازن) خاتون
ایله جاع ایدی (خادعه غریب داد اورا) آنی آلدادی (دافع عنه دفع کرد ازوی) آندن
دفع ایدی دفع عنه دخی بو معنایه در (وهو سید قومه غیر مدافع او مهتر مردمان خود است
انکار نا کرده) او کندو قومنک سیدی در انکار اولنم دینی حالده یعنی آنک سید القوم
اولدینی انکار اولنماز (تابعه بار با او برداشت و برستور نهاد) آنکله یو کی دابه اوزرینه
قالدروب وضع ایدی معلوم اوله که ایکی کسنه یو کی دابه نک اوزرینه وضع مراد
ایتد کده یو کتک آلتند بر اغاج صوقوب بری اول انجک بر او جندن و بری او بر
او جندن یا شوب یو کی قالدروب دابه اوزرینه وضع ایدر لر که مرابعه بو معنانه عبارتدر
(راجع فی کذا با او باز کشت در چنین چیز) آکا شویله نسنه ده مراجعت ایدی (راجع
المرأه باز کردید بخالاتی زن) خاتون حلالق ایله کیرو دوندی یعنی زوج زوجده سنی بر طلاق
ایله تطلیق ایتد کدن صکره زوج کسنه و به حلال اولسون ایچون زوج منکو حده سی
اولدینی مشعر عمل ایدی و هی الرجعه بو معنایه عرف فقهاء رجعه دیر لر و فی المثل رجع
بخنی حنین اصل مثل بودر که حنین اهل حیره دن بر پاو شیچینک اسمی در بر اعرابی کلوب
آندن بر چفت خف اشترا اتمک مراد ایدی قیمتده عظیم اختلاف ایدوب اعرابی حنینی
اغضاب ایتکله حنین آندن اخذ انتقام ملاحظه سیله اعرابی نک کیده جکی بولک اوزرینه
خفین مزبورینک برینی القا برینی دخی بش اون خطوه کیدوب اول موضع القای ایدی

(و کندو)

و کندو اول موضع قریب بر موضعه اختفای ایدوب اعرابی به منتظر اولدی چون
اعرابی خف اوله بالغ اولوب خفی کورد کده شو خف حنینک خفته بغایه مشابه در
اگر جفتی دخی اولیدی اخذ ایدرم دیوب خف مزبوری ترک ایدی بش اون
خطوه دخی کتد کده خف ثانی به بالغ اولوب خفی کورد کده خف اولی ترک ایتدیکنه
پشینان اولدی پس خف اولی اخذ ایچون عودت و راحله سنی بو مقامده ترک ایتد کده
حنین کیندن چقوب راحله بی اوزرنده اولان اشیای ایله اخذ و منزلده رجعت ایدی
اعرابی خف ثانی اولان مقامده عودت ایدوب راحله سنی آنده بولمادی خفین
مزبوریندن غیر غیری عنده بر نسنه قالمدی بو حال اوزره قبیله سنی و اصل اولد قده قوم
و قبیله سی اعرابی به بزه سفردن نه ارمغان ایله کلدیک دیدیلر اعرابی : جشکم بخنی
حنین دیدی حاجتدن یأس و خائب رجوع وقتنده ضرب اولنور صاحب و سبط مثل
مذ کوری حرف جمیده جاء حنین بخفیه عبارتیه ایراد و موردین شو و جهله بیان
ایتدی که حنین بن بلوع العبادی اهل ذمه کوفه دن که حالانجه دیمکله معروف
موضعن بر کسنه نک اسمی در اهل کوفه دن بر جماعت آنی دعوت ایدوب صحر جاننده
روان اولدیلر چونکی صحراده شرب خره شروع ایتدیلر و شراب بونلری بالکلید اخذ
ایدوب سرخوش اولدیلر مزبوری ضرب شدید ایله ضرب و جمیع اثوابی اوزرندن
اخذ ایدوب ایقلرنده اولان خفلرندن غیر بر نسنه قومیوب اول موضعده ترک ایتدیلر
چون حنین شراب سرخوشلغندن مرتبه صحوه کلدی عریان و سر برهنه و مجروح
اولدینی حالده : جاء حنین بخفیه دیدیلر خائب و خاسر عودت ایدن کسنه حقه ده ضرب
اولنور و مثلین مذ کورینه من حیث المضرب رجع بافوق ناصل مثلی موافق در یعنی
کزشکسته و پیکانی یوق اوق ایله رجوع ایدی (رافعه الی الخاکم بیردش بداور) آنی
حاکم کتوردی که فصل خصومت ایچون بری برینی حضور حاکم رفع ایتدیلر
(وهی الرفیعه قضیه برداشته بداور) حاکم کتور مکه باعث اولان قضیه مثلاً حق طلب کی
و دخی رافعی فلان و خافضی فلان فعل بنی فلان علی ایشله دیو اشاغی یوقارو سوریدی
بن ایشله مدم (زارعه انبازی کرد با او در کشا ورزی) اکینا مکده آنکله اور تاقلق
ایتدی (سارع الید بشتاید بسوی او) آنک طرفه سکر ندی و متعدی دخی استعمال اولنور
(سافه سلی زد با و) آکا طابانجه ووردی که مشارکه ایچون لاطمه معنانه و دخی سافع
فلان ولیده فلان دیر لر بر کیمسه بر کسنه نک جاریه سنده تزویج اولنماش ایکن جاع اتسه (صارعه
کشتی گرفت با و) آنکله کولش طوتدی صرع اصلنده بر کسنه بی زمینه طرحدن
عبارتدر (صانع مال مدارا کرد اورا بخواسته) مال و یروب آکا مدار ایدی یعنی اکمال

ویرمک سببی ایله شرنیدن امین اولدی و صانع القاضی دیوب قاضی به رشوت ویردی
معنای مراد اولندی و وجه بمعنای مأخوذ و فی المثل ان الباطیل تزوج الباطیل
(ضاجعها بجهت بازن) خاتون ایله یاندی ضمیم اصلنده یانی اوزرینه یاتقدر و هو الضمیم
همخواه معاً یا تیلان کسکه (ضارعه بمنست باو) آکا مشابه اولدی شایه معنایه تقول
بینهما مراضة الکاس و مضارعة الاجناس (طالعہ نکر کر دیوسته دروی) آکا لایق قطع
نظر اتدی و دخی طالعہ بحقیقه الامر دیر لر حقیقه امره واقف اتسه و طالعی کل وقت
بکبتک دیر لر هر وقت مکتوبک ایله بکا اعلام ایله معنایه (قارعه قرعه زد باو) آنکله
قرعه ووردی که قرعه ایندیلر تعبیر اولنور و دخی قارعه بالرح دیر لر بری بری
مزراق ایله وورسد لر و دخی عاقر حق قارع دنهادیر لر شرابی اولقدر شرب اتدی که
کوپنی بوشالتدی معنایه کنایه ایتدکرتک وجهی بو در که کوپی طولی و بوش
اولدی کوپی قرع آنکله ظهور ایدن ظنیندن معلوم اولور (قارعه علی کذا بیریده کرد باو
به همان چیز) آنکله فلان نسنه اوزرینه کسیدیلر و کاهی عبارات مذکور ایله صلحدن
کنایه ایدر لر (مانعه الشئ بازداشت اورا از چیز) آتی نسنه دن منع اتدی (نازعه برخاش
کرد باو) آنکله مخاصمه ایتدیلر نزع اصلنده برشی یرندن قویار مق و آیر مق معنایه در
و منازعه ایدن کسکه لر میانده اکثر یا مجاذیه واقع اولور لهذا نازعه الثوب دیر لر
بری بر اوچندن وبری او بر اوچندن یا شوب چکسه لر و دخی نازعه علی البئر دیر لر
قویودن صوبی معایق قارسه لر و دخی نازعه الیه دیر لر آکا آرزومند اولدم معنایه
و تیرانداز لقمه ماهر و یایی چکوب طولدور معنه قادر اولان کسکه یه نازع دیر لر و فی المثل
عاد السهم الى النزعة نازعک جمعیدر حق اهلنه راجع اولدی دیه جک یرده ضرب
اولنور و عاد الرمی علی النزعة عاقبت ظلم ظالمه عودت ایتدی دیه جک یرده ضرب اولنور
و جوهری و فیروز آبادی صار الامر الی النزعة مثلی قام باصلاحه اهل الاناة عبارتیه
تفسیر ایتدیلر و مصنف و میدانی صار الامر الی الوزعة عبارتیه ایراد ایدوب میدانی
عبارت مذکور ایله تفسیر ایتدکد نصکره دیدی که وزعه و ازعک جمعیدر یقال وزع
ای کف و دیدی که حسن بصری به قضا تقلید اولندقد خلیق ازدحام ایتکله متأذی
اولدی و لابد للسلطان من وزعة دیدی اول وقتدن بروشرطی یعنی صوباشی و جاووش
مثلاو کسکه لر ی نصب ایتدیلر که بومقوله ازدحامی کف و منع ایدر لر و مصنف
وزعه یی وجهله یی کف و منع ایدن کسکه لر ایله تفسیر ایدوب امور ضبطه قادر اولان
کسکه لر تفویض اولدی دیه جک یرده ضرب اولنور دیدی غ . (بالغ فی الامر بکوشید
در کار) ایشده مبالغه ایله سعی اتدی ف . (آلفه ساز کاری کرد باو) الفت ایتدی آنکله

و رجل محارف ای
مخروم خلاف قولک
صارک (منه)

(حورف الرجل بی روزی شد مرد) بی نصیب اولدی رجل (وهو محارف مرد بی روزی)
بی نصیب اولان کسکه حورف کسب فلان دیر لر معیشتی غایت آز اولسه و رجل محارف دیر لر
نصیبی ناقص او اوب مالی نامی اولسه و احرف الرجل دیر لر مالی نامی اولدی معنایه
اول کسکه یه محرف دیر لر (وهی حرفه الادب بی روزی فرهنگ) ادب نصیب لر کی
خلیل دیدی که حرفه الادب آفة الادباء و فی کتاب المبهج حرفه الادب حرفه
و فی المثل ادر کته حرفه الادب بیت جمع الیامش مجلس عالم قوریلدن عرفان ایله
بربرده خدا امر معاشی بیت تنی که من از فضل در جهان دیدم همین جقای پدر
بردوسیلی استاد بیت مازد دت فی ادبی حرفه اسر به الاتزیدت حرفه تحت شوم
ان المقدم فی حذق بصنعتہ انی توجه منہ افه و محروم و قال ابن بسام فی مرثیة ابن المعتز
بیت مافیہ لولا ولایت فینقصہ و انما ادر کته حرفه الادب (حالفه سو کند کرد
باو) آنکله آندلاشدی که معاهده دن کنایه در (خالفه خلاف کرد باو) آکا
مخالفت ایتدی و فی المثل: خالف تذکر. روایت اولندی که خطیبه کوفیه کلد کده
بر کسکه یه مصادف اولوب دیدی که بکا بوشهرده غایه سخا صاحبی هر کیم ایسه
دلات ایله اول کسکه دیدی که بوشهرده عتیبه بن النہاسدن اسخی کسکه یوقدر
پس خطیبه عتیبه نک سرابی طرفته توجه ایتد کده عتیبه یه مصادف اولوب دیدی که
عتیبه سقی سن عتیبه لا دیدی خطیبه سنک اسمک بولفظه قریب در دید کده عتیبه
دیدی که بن عتیبه سن کسن بکا کندیکی تعریف ایله خطیبه دیدی که انا جرول
عتیبه دیدی که جرول کیدر خطیبه دیدی که ابو ملیکه عتیبه دیدی که مازد دت
الاعمی آخر الامر بن خطیبه یم دید کده عتیبه مرحبا بک یا خطیبه دیوب دنلوا لاق
اتدی خطیبه دیدی که یا عتیبه بکا خبر ویر که اشعر ناس و سر آمد شعر ا کیدر عتیبه دیدی
حالا سندن غیری اشعر و افصح و اباح و امح کسکه یوقدر خطیبه دیدی که: خالف
تذکر. بلکه شو شعرك قائلی بندن هزار درجه اشعر در بیت و من یحمل المعروف
من دون عرضه یضره و من لایتق الشتم یشتم و من یت ذافضل فیخل بفضلہ
علی قومہ یستغن عنه و یندم عتیبه صدقت یا خطیبه دیوب حاجتک ندر دیدی
خطیبه دیدی که اوزر کده خزدن اولان ثوبی استرم عتیبه دخی مطلوبی اولان ثوبی
چیقاروب خطیبه یه و یروب دخی حاجتک و ارایسه عرض ایله دیدی خطیبه
دیدی که عیالم ایچون حبوب و تمر و کسوه استرم عتیبه دخی مسؤولی اولان وجه
اوزره عیالی دخی اغنا ایتکه فرمان ایتدی خطیبه شمد نصکره عیالم جانبته توجه
ایدرم و العود اجد دیدی پس عتیبه نک عندندن خروج ایدوب شوبیتی تکلم ایدرک

اهلی جانبته روان اولدی بیست سلت فلم تبخل ولم تمط طائلا * فسیان لاذم علیک
ولاحد * والله اعلم ودخی فلان یخالف الی امرأة فلان دیرلر خاتونک زوجی غائب اولدقه
خاتونه کلور معناسند (رادفت الجرادة ملح بریکدیگر نشست) چکر که بری برینک اوزرینه
رکوب ایتدی بیعتی دیدی که مرادفه جراداندن عبارتدر که ارکک چکر که
دیشی چکر که نک اوزرینه رکوب واوزرلرینه برغیری چکر که دخی رکوب
ایده (شارفه مطلع شد بروی) اکامطلع اولدی (صادفه بیافت اورا) آئی بولدی که
مصادف اولدی تعبیر اولنور ودخی صادفه دیرلر بری برینه مقابله اتسه لر قابله
معناسنه وصدف اعراض معناسنه دخی کلور وایخراولان کسنه یه صدوف اطلاق
اولندیغی برکسنه ایله سوز سولشد کده یوزینی چوردیکی ایچوندر آغزینک
رایحه سی حس اولنسون ایچون وفی المثل: صادق وراء السیل درایصدعه. یعنی سیل
شده جریان سبی ایله راست کلدیکی نسته ی دفعه ایدر ایکن سیل مذکور برشینه
مصادف اولدی که اولشی آئی دفعه ایدوب شق ایتدی برشر کندودن شدیدوغالب
برشره مصادف اولدی دیه جک یرده ضرب اولنور: الحدید بالحدید فلیح. مثله قریبدر
(کاشفه بالعداوة آشکارا کرد بروی دشمنی را) آنکله عداوتی آشکار ایتدی یعنی
بری برلرینه اولان عد او تکرینی آچیفه چیقاردیلر ولفظ کاشف کشف معناسنه دخی
کلور وفی قراة قساده ثم اذا کاشف الضر عنکم (کافه ولاحقه یاری داد اورا) اکا
معاونت ایتدی ودخی لاحقه دیرلر اکاملازمت ایتدی معناسنه تقول یضاجع السیف
ویلاحف الحرف (لاطفه لطف کرد باوی) اکا لطف ایتدی (نافه المال دونیه
کرد با او خواستدرا) مالی آنکله ایکی بلوک ایتدی. ق (خارقها جاع کر بازن)
خاتون ایله جاع ایتدی و جامع الحرقاء دیرلر یانی اوزرینه یاتوب جاع اتسه
(خالقه خلق نیکو نمود باوی) اکا ابوخلق کوستردی (رافقه همراهی کرد باوی)
آنکله یولداشلیق ایتدی وهوالرفیق همراه یولداش وفی المثل: الرفیق قبل الطریق.
یعنی اولار رفیق تحصیل ایدوب حالندن کرکی کبی خیر اول بلکه رفاقه قبول ایده سن
ومرادک اوزره اولدقه استبدالی ممکن اولمیه (رامق الامر بانجام نرساید کار را)
ایشی آخرینه یقشدردی یعنی اتعام ایتیموب ناقص ترک ایتدی (راهی القلام الحلم
کودک بمردی نزدیک شد) غلام رجولیت مرتبه سنه قریب اولدی یعنی بالغ واولمه
یقین اولدی رهقندن مأخوذدر دنو و قرب معناسنه وحلم رؤیا معناسنه در که دوش تعبیر
اولنور وبرکسنه نک بلوغی اکثریا احتلام ایله معلوم اولمضله بو عبارت ایله تعبیر
اولندی وصلی الظهر مرهقا دیرلر صلوة ظهرک وقتی فوت اولمغه قریب اولدقه
ظهیری ادا ایتدی معناسنه (سابقه پیشی گرفت باو در دویندن یادرتاختن) اکا سبقت

(اندی)

ودخی شارفه دیرلر
انکله شرف دعوائی
ایتدی معناسنه (منه)

معنی اولمه که ساقه
لفظک معناسی نزدیکه
سکر دیشیلر بری
برینی کیمک ایچون
دیکدر پس تعبیر
مذکور سابقه فیه
عبارتک معناسی
ساقه کن معناسی
دکتر غفلت اولمیه
(منه)

اندی سکر دیشمکده یا آت وشمقده (ساحتهاستری کرد زن بازن) خاتون خاتون ایله
سحاقک ایتدی (سارقه النظر دزدیده نکرست باو) اکا اوغرا لاین باقدی که
منظور اولان کسنه نک آنک نظرندن خبری یوق ایتدی (صادقه دوستی کرد باو)
آنکله دوستلق ایتدی (وهی الصداقة دوستی) دوستلق و دوست اولان کسنه یه صدیق
دیرلر وفی المثل صدیق الوالدعم الولد (طابقه موافقت کرد باو) اکا موافقت ایتدی
اوبدی تعبیر اولنور ودخی طابقت بین الشیئین دیرلر ایکی شئی بری برینه مناسب
اتسه (طارق النعل تو برتو دوخت نعلین را) نعلینک برقاتی اوزرینه برقات دخی
دیکدی وطارق بین الثوبین دیرلر ایکی ثوبی بری بری اوزرینه کیسه (عائقه دست
بکردن اوفرا کرد) البی آنک بوینته طولادی که قوجاقلادی تعبیر اولنور (فارقه
جدا شد از وی) آندن آیرلدی وهی الفرقة جدایی آیرلمق وفی المثل فارقه فراقا
کصدع الزجاجة شو وجهه مفارقت ایتدی که بعدالیم اجتماعلری ممکن دکدر
دیه جک یرده ضرب اولنور زیرا شیشه چاتلاسه بروجهله اصلاح قبول ایتمز (فانقه
بناز پرورد اورا) آئی نازونیم ایله بسلدی یقال فاقه ای نمه (نافقه دوروی کرد
باو) اکا ایکی یوزلیک ایتدی شیخ اکمل الدین دیدی که تفاق لفظی اسم اسلامی در که
عرب آئی جاهلیته یلمز لر ایتدی و تفاق اظهار ایمان واطمان کفردن عبارتدر نافقاءدن
مأخوذدر که یربوعک دلو کلرندن بردلوکک اسمی در که یربوع صید اولتمی ایچون
بردلو کدن طلب اولنسه آخر دلو کدن فرار ایدر. ک (بارک الله علیک وفیک
ولک وبارکک برکت دهاد خدا صررا) حضرت الله تعالی سکا برکت احسان ایلسون
(وهی البرکة افزونی) زیاده لک و نما برکات. ج (تار که دست بداشت از جفای
اویا از بیع او) آنکله جور ایدیشمکدن یا آلیش ویرشدن فراغت ایتدی (دار که
پیاپی کرد اورا) آئی بری بری آردنجه ایتدی دارک الطمن دیرلر متعاقبا طعن اتسه
دالکه مدافعه کردحق اورا) آنک حقن عوق و تأخیر ایتدی دالک غریبه دیرلر ماطله
معناسنه داعکه دخی بو معنایدر تقول ماهذه المداعكة والمدالكة (شار که فی کذا
انبازی کرد با او در فلان چیز) فلان نسنده آنکله اور تاقلق ایتدی (وهوالتشربک
انباز) اور تاقل شرکاء ج (ماحکه لجاج کرد باو) آنکله جدال ایتدی ولجوج
اولان کسنه یه محک دیرلر تقول المتلون مرة یضحک ومرة یبکک. ل (بادله بدل
کرد اورا) آکا بدل ایتدی که دیکشدی تعبیر اولنور وهوالبديل معروفدر (باعلها نیک
زیست بازن) خاتون ایله خوش زندگانی ایتدی خاتون زوجی ایله خوش زندگانی
اتسه باعلته دیرلر یقال هو یباعل اهله ای یلاعها وینهما مباعلة وملاعبة وهما یباعلان

برکتک عقی آخرک
عنفته کلک معناسنه
ودر کنار گرفت او.
را تعبیری دخی بو
معنایه قریبدر
ومذکور اولان
تفسیرلر لازمی ایله
تفسیردر (منه)
۷ صاحب زاهر
دیدکی معنای نمیه
سنده اوج قول وار
در بهضیر دیدیلر که
بربوعه تشبیه طریق
ایله در نافق ایلر
ونفق دیرلر نافقاسه
داخل اولسه که نافقا
یربوعک مسکنده
بردلو کدر وردلوکی
دخی واردر اکا نافقا
دیرلر صیاد یربوعی
صید ایچون نافقا
طریقندن قلم یربوع
قاصصا طریقندن خروج
واکر قاصصا طریقندن
کله نافقا طریقندن
خروج و فرار ایدر
متفاق دخی کندو امثالده
بولوشدورین سزدم
کدک مسلمانلر یولور
شدقده من سزدم در
بهضیر دیدیلر که
متفاق بقیه در اوجور
در که سرب دیکدر
زیر زمین تعبیر اولان
خانه معناسنه برکسنه
انده ساکن و انکله
تفسیر ایتدی کبی
متفاق دخی اسلام ایله
تفسیر ایدر و بهضیر

دیدیلر که متفاق نافقاندن مأخوذدر نافقا اول دلو کدر که یربوع اتی بیر تندمه قازوب یربوزنه قریب اولدقه قاز مقدس
فارغ اولوب روی زمینه چیقمه یوققه طوبراق قالور پس بر مکروهدن خوف ایدر که بول یوققه طوبراقی باشی ایله ۳

و بوقت سیوب ایچوب اوینا شجق و قدر دیه جک یرده و هذایوم اکل و شرب و بعال
دیر لر (جادله بستیهد باو) آنکله مجادله اتدی (و هو الجدل ستهیدن) مجادله ایتک
جدل اصلنده ایی بوککنن عبارتد که تضییق معناسنی مشعر اولغله بیهقی پیکار سخت
کردن با کسی و زوزنی کاویدن در خصومت عبارتله تفسیر اتدیله که جله سی
شدت خصومت معناسنه راجع اولور (جادله نیکویی کرد باو) آنکله ایولک
ایتدی که فعل جیل ایله معامله ایتدی تعبیر اولور (خاتله فریب دادش) آنی آله ایدی
خادعه معناسنه یقال الدنیا غرارة غدارة ختالة ختارة که ختر زیاده غدر معناسنه در
تقول ان عدلنا شبرامن غدر الامدنا الیک باعمن ختر (داخله فی امره اندر آمد باو
در کارش) آنک ایشنه کیردی که ایشنه قاریشدی تعبیر اولور و اول کسند که برکسندک
جیم امورینه مداخله ایده اکادخیل دیر لر و اول کسند که غیری یردن کلوب بر قومده
انتساب ایده اکادخی دخیل دیر لر لسان عوامده دخی دخل دوشدی دید کلری دخیل
دن محرف در و دخل و دخل عیب معناسند در لهما معیوب نسندیه مدخول دیر لر معیوب
معناسنه و هرامرک باطن و حقیقته دخله دیوب انا عالم بدخلة امرک دیر لر بن سنک بو
ایشدن مراد کنه اولد یعنی بیلورم دیه جک یرده و فی المثل دخل فضولی النار فقال الخطب
رطب (دامله مدارا کرد باو) ا کا مدار اتدی و فی الاساس : داملت فلان ادا ریته لاصح ما بین
وینه . دملدن مأخوذ در اصلاح معناسنه و زراعت اولند جق موضع دو کد کلری سرکینه
دمال دیند کلری ارضی اصلاح اتدیکی ایچوندر (راسله پیغام فرستاد باو) آنکله خبرلشدی
یعنی بری برینه خبر کوندر دیر لر و دخی ارسله دیر لر بری بریله مکاتبه ارسله فی القراءة
همروی کرد باو) آنکله قرائنده مشارکت اتدی و هو الرسل هم و قرائنده مشارکت
ایدن کسند مثلاً تفتی ایتد کده هم آواز و مناظره ده همیا اولان کسندیه رسیل اطلاق
اولور هذارسیلک فی الغناء دیر لر ارسال غناده مفاخرت ایتدیکی ایچون و خبرلشن
کسندلرک هر برینه دخی رسیل اطلاق اولور مراسل دیند کلری کبی و دخی اول
خاتون که زوجی هلاک اولغله یا زوجی آنی تطلیق ایده جکنی فهم ایتکله زوج آخره
وارمق ایچون کندوی تزیین ایدوب مزبور زوج آخر ایله خبرلشده اول خاتونه
مراسل دیر لر (را کله پای فرازد باو) آنکله ایاق و ورشدی یعنی بری برینی ایاقلری
ایله تیدی که رکل دن مأخوذ در ایاق ایله و ورمق معناسنه و دابه بی سکرند کده ایاق
واوزنکی ایله و وره جق موضع برینه مراکل دیر لر تقول لارکنک رکلة لاتا کل بعدها
اکله (ساجله برابری کرد باو و در کشیدن دول) بویوک قوغایله قویودن صو چکمکده
آنکله برابری ادعا ایتدی صکره مطلقاً مفاخرنده استعمال اولوب ساجله دیر لر

(بری)

۳۳ : لدریوب طشریه
خروج و فرار ایدر
منافق دخی اظهار
ایتدیکی حالک خلاقی
اضمار ایدر ناقصا کبی
که ظاهری بین دکلدر
لکن باطنی تحت الارض
ده بردار کده
دیدی که بر بوعک
درت دلوکی واردر
ناقصا قاصما راهطا
داما (منه)

بیهقی و زوزنی مراسله
فی ایکی معنی ایله تفسیر
ایتدی لکن مصنف
معنای اول اوزدینه
قصر ایتدی که فی الحقیقه
معنای ثانی
اولک اقبامندن
اولدوغنه بنا در
زیرا خبرلشک کاهی
لسانا و کاهی مکاتبه
ایله اولور (منه)
سجل اول بیوک دلو
درکه ایچنده صو
اوله آتیجی صوبی
اولدجه سجل و ذنوب
دیر لر (منه)

بری بریله مفاخره اتسه لر فاخره معناسنه (ساهله آسانی کرد باو) آکاسهولت ایدوب
عنف و شدة اتدی (شاکله بمانست باو) اکامشابه اولدی (شاهله دشنام داد باو) آنکله
مشاعه اتدی (عاجله بشتافت باوی) آنکله عجله ایتدی (عادل برابری کرد باو) آنکله
برابریک اتدی ساوا معناسنه عدل دن مأخوذ در مثل معناسنه و عرب دعا لر نداه اللهم
لا عدلک دیر لر لا مثلک معناسند و دخی فلان یعادل امره دیر لر فعل و ترکی میاننده
متردد اولسه (و هو عدله و عدیله او برابراوست) بوانک برابری در ویوکک بر جاننده که
تک تعبیر اولور عدل تسمیه اولند یعنی جانب آخره مساوی اولد یعنی ایچوندر (عاظلت
الکلاب بریکدیگر شدند سکان) کلبر بری بری اوزرینه رکوب ایتدیله سفاد و قتده
و فلان یعاظل بالکلام دیر لر برکلامی مکرر سوبلسه و کان زهیر لا یعاظل بین القول ای لایکرره
(عامله معامله کرد باو) آنکله معامله ایتدی (غاز لها بازی کرد بازن) خاتون ایله اویناشدی
یعنی مزاح و لاغ ایتدی و هو الفزل مزاح معروف در (فاضله پیشی کرد باو در فضل)
آنکله فضله زیاده لک اتدی یعنی بری بریله فضله زیاده لک ادعا ایتدیله (قابله برابری
کرد باو) آنکله برابریک ایتدی که اکا مقابله اولدی تعبیر اولور و دخی قابلیت
النعل دیر لر نعله قبله کچورسد (قابل الکتاب بغیره مقابله کرد کتاب را بدیکرش) کتابی
غیری کتاب ایله مقابله ایتدی و برکسند بابایی طرفندن کریم النسب اولسه اکا مقابل
دیر لر یقال قبول فلان ای عذکر یا من طرف اییه و دخی اول قیون که قولاغندن بر قطعه
قطع ایدوب اول قطعه بی آرمیوب او کی طرفنه معلق ترک اتسه لر اکاشاة مقابله دیر لر
آردی طرفنه معلق ترک اتسه لر شاة مدایرة دیند کلری کبی (قاتله جنک کرد باو) آنکله
جنک اتدی مخفی اولیده که قتل اصلنده تذلیل معناسنه در که برکسندیه غالب اولمندن
عبارتد رنته کم میدانی قتل ارضاعلمها . مثله بومعنا بی تصریح اتدی لکن اساس
عبارتدن منفهم اولان بودر که لفظ قتل معنای مذکورده مجاز اوله و مثل مزبور دن
مزاد بودر که اول کسند که بر ارضک مسالکنه عالم اوله علمی سبی ایله اول ارضه غالب
اولور و بومعنا لک ضدند قتل ارض جاعله ایدر لر که علمی لاحق اولمیان ایشه شروع ایدن
کسند حقه ضربه اولور و دخی قاتل لفظنک مصدری مقابله و قتالا کلور و اهل عن قیتالا
دیر لر و فی الحدیث قاتل الله الیهودای لمن وقتلهم الله ای لمنم و فی حدیث آخر قاتله فانه
شیطان ای دافع مدفعاعنیفا (مائله مانند شد باو) اکامشابه اولدی و هو المثل مانند مشابه
(ماحله مکر کرد اورا) اکاحیله و مکر اتدی و فی الاساس ماحله ای کایره (ماطله بحقه
تأخیر کرد حق اورا) آنک حقنی تأخیر و طلب ایتد کده بر طریق ایله دفع ایتدی مطلق
اصلنده برشی اوزاتقی معناسند در دموری ضرب ایدوب اوزون ایتک کبی و در

ممدود اولان شیئه مظلوم دیر لر مظلوم دین دخی بو معنادن مأخوذ در (نازله پیاده جنك
کرد باو) آنکله پیاده اولد قلمی حالده جنك اتدی اصلنده ایکی فارس بری برینه نزال
نزال یعنی فرسکن نزال ایله پیاده جنك ایده لم دیو چاغرمقدن عبارت در (ناضله
تیر انداخت باو) آنکله اوق آتشدی ودخی فلان یناضل عن فلان دیر لر آنک طرفندن
عذر بیان ایدوب دفع اتسه (ناقل الفرس پای رادر جایگاه دستش نهاد اسب) آت
یورید کده ایاغی الی باصدینی موضع وضع اتدی هم (حاکمه بداور برداورا) آنی حاکمه
کتوردی رافعه معنایه وبرکسته برکسته حضرت الهک حکم وامرینه راضی اول
دیه حاکمه الی الله دیر لر (خاصمه خصمی کرد باو) آنکله خصومت اتدی (وهو الخضم
والخصم خصمی کننده) خصومت ایدن کسسه خصوم و خصماء ج (خاکه دوستی
ورزید باو) آنکله دوستلق پیدا اتدی وخلم صدیق معنایه در (زاجه زجت کرد باو)
آکا زجت اتدی (زاهمه نزدیک شد بوی) آکا قریب اولدی برکسته التمش یا شنه قریب اولسه
زاهم الستین دیر لر (سالمه آشتی کرد باو) آنکله صلح اولدی وایکی کسسه مصالحه ایتد کده
هر بری آخر ک شرنندن سالم اولمغه سالمه ایله تعبیر اولندی (ساهمه قرعه زد باو) آنکله
قرعه ووردی که آتدیلر تعبیر اولنور (شاعه دشنام داد باو) آنکله شتم اتدی که
سوکوشدیلر تعبیر اولنور (صارمه بریده کی کرد باو) آنکله انقطاع اتدی یعنی بری
برندن کیلوب آیرلدیلر وینهم ماصرم و صریحه دیر لر مابینلرینه قطیعه دوشه (فاغه
بوسه داد اورا) آنی اویدی قعنه دخی بو معنایه در (فاقهها جاع کرد باو) خاتون ایله جاع
اتدی باضه کبی (قاسمه المال هر کرد باو خواسته را) مالی آنکله حصه اتدی یعنی
بولوشدی (قاسمه سوکند خورد باو) آنکله آندایچدی یعنی عین لشدی (وهو قسمیه هم
سو کند) عین ایتد کده شریک اولان کسسه که هر بری آخره نسبت قسیم در مقاسم
دخی دیر لر (کاتمه سره پوشید از ورانش را) سرینی آندن صاقلادی و کاتمی سره کتمه عنی
وکاتمه العداوة ستره ایاها (کاعها بوسه زدن زن را) خاتونی اویدی کم مطلقا اویمک
دکل در بلکه خاتونک آغزینی آغزینه آلق وجهی اوزره اویمکدر یقال کامعها
وکاعها (لام بین الشیئین فراهم آورد میان دو چیز را) ایکی نسنه بی بریره جمع اتدی وفلان
لا یلا یعنی ای لا یوافقنی (لاحم الشیء بالشیء بدو سانید چیزی را بچیزی) بر نسنه بی بر نسنه
یا بشدردی واکثر یا یاشمقی ایچون استعمال ایتد کلمی نسنه یه لحام دیر لر که عامه تحریف
ایدوب لهیم دیر لر (لاطمه طیانجه زد باو) آنکله طیانجه ووردی یعنی بری برینی کف
دست ایله ووردی (لاکمه مشت زد باو) آنکله یومسوق ووردی که یومسوق ایله
دوکوشدیلر تعبیر اولنور ضارب جمع الکف معنایه تقول رب مکلمه اوقت فی ملاکة

(دادش)

(نازله نبرد کرد باو در
قبیلی) کریم کده
آنکله مجادله اتدی
نبیل ناله دن مأخوذ
در کرم و فضل
معنایه ودخی ناله
دیر لر آنکله عربی
اوق آتشدی معنایه
زیرا نبیل سهم عربی
معنایه در (منه)
(باغمه سخن گفت
اورا باو از زم) آهسته
اواز ایله آنکله
سویلشدی وبرکسته
معشوقه بیه آواز
زم ایله مزاح اتسه
باغها دیر لر غزلها
بکلام رفیق معنایه
تقول بینهما مباحة
و مباحة ای مسارة
وملاحة (منه)

ورب محاطة جرت الی ملاطمة (نادمه علی الشراب ندیمی کرد باو بر شراب) آکا
مصاحبق اتدی شراب اوزره که حین شربده اکاهمنشین اولدی (وهو النديم هم نشین
شراب) شراب مصاحبی که فارسیده حریف شراب دخی دیر لر (ندماء وندمان وندامی
ج ندام دخی کلور) ناسمه نزدیک خود نشانداورا و باو سخن گفت) آنی یانسه
اوتور دوب سوز سویلشدی آنکله مخفی اولیه که ناسمه لفظنی اکثر کتب مطوله ده
شامه عبارتیه تفسیر ایتدیلر یعنی بری بریله قوقوشدیلر و مصنفک تفسیری اوزره
تصریح یوقدر ونسم راجحه طیه در ونسمه اصلنده آهسته هوب ایدن روز کاره دیر لر
ایدی صکره نفس معنایه استعالی شایع اولدی و معنای مذکورین بری برینه قریب
مستلزمدر معنای اوله نظرایله ظاهر در و معنای ثانی یه نظرایله مناسمه بری برینه
تفسیری یشدی معنای اشعار ایدر و محتملدر که ناسمه نامسه دن مقلوب اوله سائر
معنایه (ناعمه بنار پرورد اورا) آنی نعمت و ناز ایله بسلدی ن (نافه زانو بزانو نشست
باو) آنکله دیز دیزه اوتوردی ودخی نافه دیر لر عاونه معنایه (خادنه دوستی کرد باو)
آنکله دوستلق اتدی (خاشنه در شتی کرد باو) آنکله خشونت اتدی لاینه مقابلی در
(داهنه نرمی کرد باو) آنکله ملایمت اتدی اساسده مداهنه ملاینه معنایه در
و مجدالدین در وننده اولان نسنه نک خلافی اظهار و بعضیلر مدارات معنایه در
دیدیلر فی المثل: داهن اذالم تستطع الخصام. ودهنت واحففت احفاف باشی براز زمان
یاغلاماق معنایه در یعنی باشکی هم یاغلامک هم یاغلامی ترک ایتدک یوزیکه کولوب آردیکدن
غیت ایدن کسسه حقه در ضرب اولنور ودخی داجنه داهنه معنایه در (راطنه بجز نازی
سخن گفت باو) آنکله عربی لغتدن غیری لغت ایله سوز سویلشدی یقال کله بالوطانة
ای بالعجمية (راهنه علی کذا کروست باو بر فلان چین) آنکله رهن باغلامی فلان نسنه
اوزرینه (ساحنه خوش زنده کافی و آمیزش کرد باو) آنکله ايو عشرت واختلاط
اتدی (شاحنه دشمنی کرد باو) آنکله عداوت اتدی والشحناء العداوة (قارنه
قرینی کرد باو) آنکله یولدا شلق اتدی و فی المثل: قرینک سهمک یخطفی ویصیب.
احبابدن ظهور ایدن ذله دن اغماض عین اولنق کرک دیه جک برده ضرب اولنور
(هادنه آشتی کرد باو) آنکله صلح اولدی صالحه معنایه والهدنة السلیح ه
(بادهه ناکاه گرفت اورا) آنی اکسزین طوتدی فاجاء کبی (سافهه کم خردی
کرد باو) اکا علسزلق اتدی یعنی عقلاء معامله سی ایتوب سفیهانه معامله اتدی
جاهله دخی بو معنایه در ودخی سافه الدن دیر لر برکسته شراب کوینی یانسه قویوب آنا قانآ
آندن ایچسه (سانه الاجیر سالی بمزد گرفت من دور را) ارغادی تمام سنه ارغاد لغه

تفنه اصلنده دوه به
چوک ایتد کده ارضه
ملاصق اولان مواضع
صلبه سنه دیر لر دیزلری
کبی پس مشافنه رکه
خی آنک رکه سنه
الفا ایتدی معنایه در
(منه)

طوتدی عاومه کبی وسانیت الشجر دیرلر آغاج برسته میوه ویروب برسته ویرمه
(شافیه روی سخن گفت باو) آنکله یوز یوزه سوز سوبلشدی شفه دن مأخوذ
اولغله مؤادی عبارت طوداق طوداغه سوبلشدی معناسنه در شفه وروی میانده
مجاورت اولغله عبارت مزبور ایله تفسیر اولندی والاعتبارت مذکور ووجه لفظتک
معناسیدر (شاکه عانت باو) اکا مشابه اولدی شاکله کبی ودخی ساکله دیرلر
قاربه معناسنه وفی المثل : شاکه ابایسار . ابایساد برکسنه نک کنیه سی و منادی اولمق
اوزره منصوبدر اصل مثل بودر که برکسنه فرسنی بیعه عرض اند کده ابویسار
آندء بولوب فرسی ترویج ایچون فرس صاحبه دیدی که اوزرینه رکوب ایدوب
وحشی صیدایتک بوقر سیدر صاحب فرس دخی بومثل ایراد آندی یعنی
وصف کده افراط اتمه ووصفک موصوفه قریب ومناسب اولسون برشیدک وصفنده
مبالغه ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور (فاکه مزاح کرد باو) آنکله لطیفه لشدی

﴿ المضاعف من هذا الباب ﴾

• ب (حابه دوستی داشت باو) آنکله دوستلق آندی صادق کبی (سابه دشنام داد
باو) آنکله سوکوشدی • ت (صاه وعا نه برد کرد باو) آنکله مجادله آندی که
صت صدم وصیت جلبه یعنی جیفاندی وعت الحاح معناسنه در • ث (بائه الحزن اندوه
خودرا آشکارا کرد باو) کندوغنی اکا اظهار و وصف آندی • ج (حاجه حجت
گفت باو) آنکله حجت سوبلشدی یعنی بری برینه غالب اولمغیچون هربری حجت
ودلیل ایراد آندی یقال حجه ای غلبه و مغلوب اولان کسنه حجه مجبوج دیرلر (لاجه
بستهید باو) آنکله لج و مجادله آندی یقال بینهما حاجة و ملاجة وفی المثل الج من الخنفساء
قال بیت لنا صاحب مولغ بالخلاف * کثیر الخطاء قليل الصواب * الج لاجا من الخنفساء
وازهی اذامامشی من غراب • ح (اناشاح علی فلان من بخیلی میکنم بر فلان چیز)
فلان نستهیه بن بخیللق ایدرم • د (حاده خلاف کرد باو) اکا مخالفت آندی
حد منع معناسنه اولغله مخالفت مانعة معناسنی متضمن اولور راده دخی بومعنایه قریبدر
(شاده سختی کرد باو) اکاشدت آندی (ضاده دشمنی کرد باو) آنکله دشمنلق آندی
صددن مأخوذدر و صددیددخی صدم معناسنه در و لفظ صدمه دخی اطلاق اولنور (عاد
وجع اللدیع دردمار کزیده بوقت خویش باز آمد) ییلان صوقان کسنه نک وجعی نه
کندو وقتنده کلدی جوهری دیدی که یلان صوقان کیمسنه نک وجعی صوقدینی وقتندن
برسنه تمام اولدقده نه عودت ایدر اساسده دیدیکی عداد الوجع وقت معلومه
وجعک همچاندن عبارتدر یقال عداد السليم سبعة ایام مادام فیها یقال هوفی عداده
ودخی بدمرض عداد دیرلر برانزمان مرض ترک ایدوب نه عودت اتسه وقت

(معلومه)

معلومه وفی الحديث : لازالت اكلة خیر تعادنی . یقال لا آتیک الاعداد القمر الثریایی
بن سکا ملاقی اولم الاسنده بر کره زیر اقر ثریایه تمام سنده بر کره عودت ایدر
• ر (ساره راز گفت اورا) اکا سوسوبلدی (شاره بدی کرد باو) آنکله شر
آندی بری برینه یاره مزلق ابتدایر تعبیر اولنور (صاره علی الشیء بدشواری اورا
بر کاری داشت) کوچ ایله آتی برایش طوتدی یعنی برقسندیه اکراه ایدوب زور
ایله ایشلندی (صاره کزید کرد رسانید باو) آنکله ضرر یتشددی که مراد بری برینه
ضرر یتشددی ایدر (قاره علی کذا قرار گرفت باو بر فلان) فلان نسنه اوزرینه آنکله قرار
طوتدی ورأیلری آنلرک اوزرینه مقرر اولدی (ماره بگوید اورا آتایفکند) اکا صارلدی
ویا پشدی زمیندالقا ایتک ایچون (هاره برویش بعنف بد گفت) یوزینه قارشو
عنف ایله بدسوبلدی • ز (عازه یعنی غالب و مانعه) • س (ماسد بسود باو)
آنکله مس ایدیشدی بری برینه صیغادی ویا پشدی تعبیر اولنور • ص (قاصد فی الحساب
برابری کرد باو در شمار) حسابده آنکله برابرلک آندی یعنی اکا کچن مبلغ مقابله سندن
کندو اومقدار مبلغ آلدی وفی الاساس قاصصته بما کان لی قبله : ای حسبت عنه مثل
ذلك • ض (حاضبر افزولید باو) آنکله تحریض آندی که بری بری قیندردی
وترغیب آندی • ظ (ماضه بدی کرد باو) آنکله بدلک آندی شاره معناسنه
• ف (صافوهم صف کشیدند ایشانرا) آنلره صف چکوب مقابل طور دیرلر • ق
(حاقه خصومت کرد باو) آنکله خصومت آندی حاققت صاحی فتحقته دیرلر
رفیق ایله خصومت ایدوب هر بریز حق بنم طرفنده در دیوادعا آنلک آخر الامر
حق بنم طرفنده اولغله بن آکا غالب اولدم معناسنه یقال بینهما محاقه ومدافاة ای خصومة
وتدقیق فی الامر او خصومة ومضاربة ودخی اول کسنه که ادنی خسیسه ایچون خصومت
ایده آکا انه لیزق الحقایق دیرلر (شاقه خلاف کرد باو) آنکله مخالفة آندی
شق دن مأخوذدر طرف معناسنه کویا بری بر طرفی وبری بر طرفی طوتدی وفی المثل
: شق عصاهم نوی شجور : شق عصا تقریق جماعتدن کنایه در ونوی مخالفت وشجور
بعید معناسنه در یعنی بری بریله ایتد کلری مخالفت بعیده ماینارینک تفرقه باعث
اولدی • ک (حاکه مثل باراه) • ل (خاله دوستی کرد باو) آنکله دوستلق آندی
خله دن مأخوذدر دوستلق معناسنه ومنه الخلیل کاوقع فی بعض النسخ وهو : وهو الخلیل
دوست : اخلة واخلاء واخلان ج (اخلة دوستی) دوستلق یقال اذا جائت اخلة
ذهبت الخلة • م (شامه بویید اورا) آتی قوقدی ودخی شامته دیرلر بن آکا قریب
اولدم واوبکا قریب اولدی معناسنه دانیتد کبی ودخی شام فلانا دیرلر فلان کسنه نک
عندنده اولان نسنه تفحص ایله دیه جک برده (ضامه نزدیک شد باو) آکا قریب
اولدی • ن (عانه برابری کرد باو) آنکله برابرلک آندی

(٦٣) (ن) (انقضى)

مخفی اولیه که لفظ
قاص بادل معناسنی
متضمن اولغله فلان
نستهیه فلان نستهیه
مبادله ایتدی
دیه جک برده تقاص
ایتدی دیرلر قاتی
• قنول مقابله سنده
بومعنادن مأخوذدر
(منه)
وفی التاج المدافاة
یا کبی کار باریک
فرا کرفت (منه)

شرکت عنان بومعنا
دن مأخوذدر که ایکی
کسنه مخصوص بر
شیء شریک اولاندن
عبارتدر وفی التاج
کا تفسیر لعمری
فاشترک مشترکا
(منه)

المعتل الفاء بالواو من باب المفاعلة

• آ (واطأه على الشيء موافقت كرد باو بر چیز) نسته اوزرینه آنکله موافقت آندی
(واطأ الشيء موافقت کرد چیز را) نسته به موافقت آندی يقال واطأ اسمی اسمه
ای تواطأ • ب (واثبه برجست از جا باو جنگ را) برندن صیجادی آنکله
دو کوشک ایچون (واریه فرب داد اورا) آکا حیل آیدی خادعه معنائه (واظب
علی الامر همیشه کرد بر کار را) ایشه مداومت آیدوب آندن منفک اولدی واکب
دخی واطب معنائه کلور د • (وارد با بشخور آمد باوی) آنکله حیوانات صو
جک موضعه کلیدلر ورد صدر مقابلی در صکره توسیع آیدوب وارده دیوب
آنکله بر موضعه کلیدلر معناسی اراده آیدیلر (واعده لوقت وعده نهاد باو بهنگامی)
آنکله بروقت معینه ده وعده لشدی وفي المثل : وعدا لکرم الزم من دین الفریم :
• ر (واتر الکتب پیانی فرستاد نامه هارا) نامه لری بری بری آردنجه کوندردی مخفی
اولیه که اشیامیائنده موآتره مایدیلر ندنوع ماتوقف اولدقه متصور دروا کر بربری آردنجه
متابع اولورسه بو حاله مدار که مواصله دیرلر موآتره دیمزلر ولهدا واتر الصوم دیرلر
برکون امساك وبرکون افطار ایله زیر لفظ موآتره وتردن مأخوذ اولمغه تک تک
اولحق اقتضایندر وواتره الناقه دیرلر چوک اندکده اول بر دیزینی صکره دیکر دیزینی
وضع آیدوب را کب اولان کسندیه زجت اولسون ایچون ایکی دیزینی معا وضع اتمه
(وزیر الامیر وزیری کرد فرمان ده را) امیره وزیرلک آیدی وزیر اصلنده
وزیر مؤزر معنائه در وکیل ومؤا کل کبی وزیر اولان کسندیه ثقلته
وزیر آیدی ایچون وزیر تمیید اولندی ولفظ امیر امردن صفت در آمر
معنائه وامیرلک صفت ه اماره دیرلر که ترکیده بکلک تعبیر اولنور ولقد احسن المصنف
فی رسالته المسماة بنوابع الکلم حيث قال : اماره ادبار الامارة • كثرة الوباء وقلة العمارة
• ایاک والامارة فانها للدماء اماره مولبلاد ابارة • ولن یفلح وزیر عند امیره ما ظلم ابن
• وزیر وسمرا ایشاندیرال علی من وزیر کلا لاوزره کونوا برامکده فادولتکم برامکده الا خبرکم
نفس الوزارة نفس بلاها الله بالوزارة کل وزیر موسی • الا وزیر موسی • س (والسه
شریفت اورا) آکا حیل آیدی یتال فعل ذلك مدالسه وموالسه ای خدا عا • ظ (واکظه
واظبه) معنائه در ع (وادعه آشتی کرد باو) آنکله عداوتی ترک آیدی تار که العداوة
معنائه (واضع مواضعت کرد باو) آنکله مواضعه آیدی عند مزده اولان
• کتابده بورجد اوزره واقع اولوب مواضعه لفظنک معناسی بیان اولندی
• کتبده مرآهتد ومار که بیع ایله تفسیر اولنوب مجدالدين والمواقفة فی الامر
• زیاده آیدی ومطرزی المواضعة خلاف بیع المراجعة دیدی (واقعه جماع کرد

(بازن)

بازن) خاتون ایله جماع آیدی (واقع الامر بیفکند خوشتن را در کار) کندوی ایشد القا
آیدی واقع الوقیعة دیرلر کندوی جنکه القا اتسه وواقع دیرلر قاتله معنائه وفي المثل
: وقعوا فی دوکة وبوخ : دوکه وبوخ وبوخ اختلاط معنائه در شروخصومتد وشدیلر
دیه جک برده ضرب اولنور ف • (واصفه خرید وفروخت کر باو بصفت) آنکله
وصف ایله آیش ویرش آیدی میسی کورمدن (واقعه بایستاد باو) آنکله طور وشدی
مثلا واقعه فی الحرب دیرلر جنکده قارشو قارشو طور سه لرق • (واقعه زنهار بست
باو) آنکله عهد باغلادی (واقعه موافقت کرد باو) آنکله موافقت آیدی ودخی واطب
دیرلر صادفه معنائه ویتال بینهما وفاق ای اتفاق (واهمه نبرد کرد با اودر رفتن) برنجه
آنکله مجادله آیدی یعنی بری برینه سبقت ایچون یوریشدیلر واغده وواغده
بو معنائه در ل • (واصله پیوستگی کرد باو) آنکله مواصلت آیدوب آندن
اولدی صارمه مقابلی در ودخی واصل الامر دیرلر برایشی پیانی اتسه اول کسندیه
برکسندیه ملازمت آیدوب آندن مفارقت اتمه اکا واصل دیرلر وفي المثل : ربيعة
بضرة ضره هزال : وسؤال معنائه در فلان کسندیه عیشی تغییر آیدی وحضور
اوچوردی دیه جک برده ضرب اولنور (واکله اعتماد کرد باو) آنکله اعتماد آیدی که
بری برینه اعتماد آیدیلر تعبیر اولنور وواکلت الدابة دیرلر دابه کرکی کبی یور میوب
صاحبنک غربینه محتاج اولسه (واسمه نبرد کرد باو در نیگوی) آنکله کوزلکده مجادله
آیدی میسم حسن وجمال معنائه در ن • (وازنه همسنگ شد باوی) آنکله برابر آیدی
مثلا وازننه دیرلر فله اکا مکانات اتسه ووازنه بین الشیثین دیرلر ایکی شیئی بری برینه
معادل اتسه • (واجهه روبا روی نشست باو) آنکله یوز یوزه اوتوردی قاتل کبی

المعتل الفاء بالياء من باب المفاعلة

(یاسره آسانی کرد باو) آنکله سهولة ایله معامله آیدی بانه مقابلی در (یاسر یاسر
بسوی چپ بکیر یاران خود را) کندو یارانکی صول طرف که آل (یا من یاحمایلک یاسر
راست بکیر یاران خود را) کندو یارانکی صاغ طرف که آل

المعتل العين بالواو من باب المفاعلة

• ب • (جاوبه پاسخ داد اورا) اکا جواب ویردی (ناوبه نوبت کرد باو) آنکله نوبت
• ج • (زاوجه جفت شد باو) آنکله جفت اولدی که آنکله امش اولدی تعبیر اولنور
یتال هذا زوجة ای قرینه ح • (راوح بین رجلیه کاه بریک پای بایستاد وکاه بریک پای
تایاساید) کاه بریاغنک اوزرینه وکاه او بریاغنک اوزرینه طور دی راحت اوزرینه
دیگنک ایچون مراوحه اصلنده ایکی نسته بی نوبت ایله استعمالدن عبارت در راو

هذه موافق لترجمة كاشف في تفسيره البحر الموهب وقال (٥٠٠) السيد السند قدس سره في ترجمة القرآن

بين الصلحين دیر لر کاهی علك برینی وکاهی علك برینی ایشله (کاوچه دشنام داد باو)
آنکله سوکوشدی د (راوده عن نفسه طلب مراد خود کرد از نفس وی) کندو
مرادینی طلب ایتدی آنک کنندن وراوده علی الشی دیر لر آتی برشینه حل ایدوب
ایشله که ترغیب اتسه (ساوده نبرد کرد باو در مهتری یا درسیاهی) آنکله سیادت
و شرفده یا سیاهلقده مجادله ایتدی (ناوده دیگر بادبوی بازگشت) ینه آنکله کیرو عودت
ایتدی عاوده فی المسئلة دیر لر برنسنده برقاچ کره سؤال اتسه ذه (لاوذه پناه گرفت
باو) آکا صغندی بهتی ملاوذه لفظنی در پس یکدیگر پنهان شدن عبارتیه تفسیر ایتدی
ر (جاوره همسایه کی کرد باوی) آنکله قوم شلق ایتدی و فی المثل: جاورینا و اخبارینا
یعنی ای خاتون بزه مجاورت و بزنی امتحان ایله اصل مثل بود که ایکی کسنه بری جیل
المنظر و بری قبیح المنظر بر خاتونه عاشق اولدیلر جیل المنظر اولان خاتونه عاشرینا
وانظری الینا و قبیح المنظر اولان جاورینا و اخبارینا دیر ایتدی خاتون جیل المنظره
رعایت ایدر ایتدی خاتون بوکسنه لری امتحان مراد ایدوب هر برینه برر جزور ذبح
ایدلر دیو امر ایدوب آنلر دخی آنک امری اوزره برر جزور ذبح ایتدیلر مزبور
خاتون تبدیل جامه ایدوب اولاجیل المنظر اولان کسنه نک خیمه سنه واروب آتی
کور دیک طیمه یه برپاره ات وضع ایدوب یا علی برندن اکل و اتباعنه جزورک یا غندن
بنم ایچون کرک کی حفظ ایدک دیو امر ایدلر لم جزور دن الله ایچون دیوب سؤال
ایتدی جیل المنظر خاتونک چتاغنه جزورک ذکرینی عطیه و وضع ایتدی پس خاتون
قبیح المنظر اولان کسنه نک خیمه سنه واردی آتی کور دیک لم جزوری تقسیم ایدوب
هر سؤال ایدلره و برر خاتون دخی الله ایچون دیوب لم جزور دن سؤال ایتدی قبیح
المنظر ایطیب مواضعندن حصه و افره قطع و خاتونک چتاغنه وضع ایتدی خاتون کندو
خیمه سنه عودت و معهود حصه لری حفظ ایتدی که علی السحر مزبور کسنه لر
خاتونک خیمه سنه کلدیله هر کسک عطیه سنی برر کاسیه وضع ایدوب معهودلرک
پشکاغنه قودی که هر کس عطیه لرندن تناول ایده چونکه هر برینک حقیقه حاللری
خاتون عنندنه ظاهر اولدی جیل المنظری رد و طرح و قبیح المنظری کندویه تقریب
و تزویج ایتدی اول کسنه حقه نه ضرب اولنور ظاهر اقبیح المنظر فی الحقیقه کریم الطبع
و جیل الخیر اوله و فی مثل آخر: جاور ملک او بجزا التماس حسب و رخاءه ضرب
اولنور و دخی جاور فی المسجد دیر لر اعتکاف ایتدی معناسنه (جاوره سخن گفت باو)
آنکله سوز سوزلشدی یقال حاورته ای راجعته الکلام حور دن مأخوذ در رجوع
معناسنه حور دخی بو معنایه در یقال نعوذ بالله من الحور بعد الکور ای من نقصان بعد
الزیاده و فی المثل: حور فی محارة ای نقصان فی نقصان اول کسنه حقه نه ضرب اولنور که

المرأوه مالی از
کسی خواصن و یواقفه
مالی الناج و مصادر
الزوزنی (منه)
ومن مشاعیر امثال
المرب کیف اعادک
وهذا اثر فائتک
حکایت ایدر لر که ایکی
برادرک دوه لری وار
ایدی که همیشه
معاری ایدر لر ایدی
کندو و ملک ندره و فمهور
اولد یفتدن اوندن
صودن خالی اولمغه
ملک ندرینه قریب
اولو صولو بریر
وار ایدی لکن آنده
برینو بیلان وار
ایدی که اول وادی بی
ضبط ایدوب آنک
خوفدن کسنه لر
اوو ایدی به وارده
ایدی برادرینک بری
آخره دیدی که بن
دوه لریمی وادی
معهوده ری ایدرم
او بر برادری هونه قدر
منع ایتدی ایسه قبول
انجیوب دوه لریمی
اول وادیده ری
اتاسنده بیلان آتی
صوقوب هلاک ایتدی
برادر آخر بیلانن اخذ
انتقام قصدیه وادی
مزبوره و اروپ
بیلان مصادف اولد
قدمه ماینلر نده هار
گفت و شنید دنفکره
شو و جهله صلح اولد

بلر که بهر یوم بیلان کارالتون ویره و مزبور دخی انتقام ملاحظه سندن فراغت و اول وادی امین و سالم (بر مرتبه)
وساکن اوله پس بوجه اوزر درازمان کجی برکون مزبورک خاطرینه مقتول برادری خطور ایدوب نفقش عهد قصدیه 3

بیلائی قتل ملاحظه صیله برالطه می وار ای کی کین ایدوب بیلان مفرصد اولدی بیلان عاده ندی سی اوزره برالتون کثوروب
مزبورک قارشومنه کادکه مزبور دخی (٥٠١) ائده اولان بالطمی بیلان ائدی بالطمه بیلان اصدت انجیوب بر

بر مرتبه ادباره مبتلا اولسه که بروجه تدارکی ممکن اولمید (شاوره فی امر کذا مشورت
کرد باو در فلان کار) فلان ایشده آنکله مشورت ایتدی (عاوره الشی نوبت کرد باو
چیز را) آنکله نسنه بی نوبت ایتدی اکثر کتبده معاویره لفظنی شو و جهله تفسیر ایتدیلر که
برنسنه بی کاه بری و کاه بری استعمال اتمکدر و عاورته الشی دیر لر رفیق اول نسنه بی
نه ایتدی ایسه بن دخی آنک ایتدی که کبی ایتدم معناسنه و عاورت المیزان دیر لر ترازوی
عیار ایتدم معناسنه که عایرت المیزان مقامنده استعمال اولنور لغت در (جاوره تاراج کرد
باو) آنکله غارت یعنی بری برینی غارت ایتدیلر (جاوز الیر بکذشت جوی را) چایی کجی
و فی المثل: جاوز الحزام الطین: حزام دابه نک میانه چکد کمری قولان و طین فرسک
مدلریدر که فرسک قولانی مدلرینه بالغ اولدقه آنک سرچی دوشر و بوحالت
اضطراب حال و دشمندن فرار و قتنده اولمغه شده بلا حدی تجاوز ایتدی دینه جک
برده ضرب اولنور مثل مذکور: بلغ السیل الزبی: مثله قریب در که زبی زبیده نک
جمعیدر صاحب و سیط دیدی که زبیه ارسالک اتخا ایتدی مسکن در که غایت
مرتفع موضعه اتحاد ایدر که سیلدن امین اوله و دخی جاوزه دیر لر آنکله جوز
اوینادی معناسنه ش (ناوش الحیثان دولشکر بیک بهم نزدیک شدند) ایکی عسکر
بری برینه زیاده قریب اولدیلر بر مرتبه که بری برینه زخم یتشدر مکه امکان اولدی
ص (حاوصه بدنبال چشم دزدیده نگاه کرد اورا) اکا کوز قویروغی ایله مخفی
نظر ایتدی (فاوص الحديث آشکارا کرد سخن را) سوزی اظهار و بیان ایتدی ض
(راوضه علی الامر مدارا کرد باو برکار) آکا مدارا ایتدی ایش اوزرینه یعنی امره آتی
ادخال ایتکیچون مدارا ایتدی (فاوضه فی الامر اندر شد باو درکار) ایشه آنکله صیله
شروع ایتدی یقال کانت بیننا مفاوضات و محاضرات و دخی فاوضه دیر لر اکا مساوی
اولدی معناسنه شرکت مفاوضه بو معنایه مأخوذ در که ایکی کسنه جمیع ماللرنه علی
التساوی مشترک اولمقدن عبارتدر و فی الأساس مالهم فوضی بینهم ای مختلط یعنی
ماللری ماینلرنده اول و جد اوزره مختلط در که ماینلرنده تکلیف و تکلف اولمغه
هر کس مراد ایتدی کی اخذ ایدر معاویه دفعله دیدی که بو قدر لغات و اشعار نیجه
ضبط و حفظ ایتدی که دغل جواننده دیدی بی مفاوضة العلماء یعنی علماء ایله اختلاط
سببی ایله ایتدم ع (طاووعه فرمان برداری کرد اورا) آنک فرماننه مطیع اولدی
یقال طاووعه علی امره یعنی امرینه اطاعت ایتدی و طاووعه ای واقفه و رجل طبع اللسان
ای فصیح و فی المثل: اطاع یدا بالقود و هو ذلول: سرکش اولان کسنه مطیع اولدقه
ضرب اولنور غ (راوعه دستان اور دباو) آکا مکرو حیل ایتدی روغ و روغان اصلنده

طاعه طوقندی که
آئده عظیم اثر ایتدی
و بیلان دلو کسه
فرار ایدوب خلاص
اولدی و بوی بر
التونی مزبور دن
قطع ایتدی پس مزبور
بوقعه نادم اولوب
بجدد اعقد صلح امیدله
بیلان دیدی که معنی
ماضی بعد اليوم
ینه تجدید صلح ایدلم
بو وقتده بیلان مثل
مذکور ایراد
ایتدی یعنی بن نیجه
عودت ایدوب
سنگله عقد صلح ایدرم
که بالطمه کت اری
قارشومده عوس
طورر عهده و قایقین
بی و فالر حقه نه ضرب
اولنور (منه)
میدانی فوضی لفظنی
آمیخته لفظی ایله
تفسیر ایدوب دیدی که
قوم فوضی دیر لر
لاریس هم معناسنه
و طعام فوضی دیر لر
و جنسدن مخلوط
طعام معناسنه و فیضوی
دخی بو معنایه در
و فوضی فوضت الیک
الامر دن مأخوذ در
و فضا فضت
الارض دن مأخوذ در
(منه)

تيدكو اشافي يوقارو صحر ايوپ قاجق ايجون حيله اتدسندن عبارتدر ودخی راوغه
ديرلر صارعه يعنى آنكله كولش اتدی معناسنه ك . (ساوكت الدابة بدرفت ستور
از لاغری) دابه لاغری اولديقتن بدیور یوب یوریدكده ایکی یاننه صالندی سوک اصلنده
برنسنه بی برنسنه سورتمك معناسنه در ولفظ مساو ك بوندن مأخوذدر لهذا اساسده
جائت القم تساوك هزالا عبارتتی قویون لاغری اولديقتن كوكی كوكی كینه سورتنديکی
حاله كلدی دیوتفسیرایتدی ل . (بنهم محاولة در میان ایشان بریکدیگر حله کردن
هست) آنلرك ماينلرنده بری برینه حله اتمك واردر يعنی بری برینه حله اتمك ايجون
میدانده كزشمه وطولاشمه واردر میدانی: جالنی اجالك فالدمس من فعالك : مثله
دیدي كه لفظ جالنی بحالاندن مأخوذدر مبارزه معناسنه دمس اخفا وحيله در
يعنی بنم ايله اولان عداوتکی اظهار ايله بن دخی سكا اولان عداوتکی آشكاره ایدیم
زیرا سنك عادتك حيله كارلقدرد مخفی اولمیه كه جالنی جلادن مأخوذدر جولدن
مأخوذكدر غفلت اولمیه (حاوله الله بحسب اورا خدا) حضرت الله آنی ایستدی
عند منزهه واقع اولان عامه نسخده بوجه اوزره واقع اولدی كه غلط فاحشدر لفظه
جلاله حاوله دن صكره مذکور اولان عبارتندن جزؤدر حاوله تمه سندن وهم ایدوب
بو مقامه ثبت و معانی تفسیرایتدی لر خطاء محض در صواب اولان حاوله بحسب اورا عبارتتی در
(الله یداول الايام بین الناس خدامی کرداندر روزگار هارامیان مردمان) حضرت الله كونلری
دور اندر خلق اراسنده كه كاهی بر قومك دولته مساعد وكاهی قوم آخرك دولته
مساعداولور كاقال فیوم علینا ویوم لنا ویوم نساء ویوم نسر * روایت اولندی كه
امری القیس ندماسی ايله شرب خرایدر ایكن والدينك موتی خبرنی ویریدلر امری
القیس دیدی كه: اليوم قحاف وغدا ثقاف: وفي المثل: اليوم خمر وغدا امر (زاول الشئ
بكوشید چیزا) نسته یه چالشدی یقال زاول الشئ حتی رفعه (صاوله برجست باو)
آنكله صحرادی یعنی دو كوشتمك ايجون یرندن صحر اشوب قالدیلر واشبه كی ودخی
صاوله یرلر بر كسنه بر كسنه ايله كلام منكر سوبلشدلر وفي المثل: رب قول اشد من صول:
مواجهه سوبل كلی كلام مخاطبه تأثیر ایتسه ضرب اولنور (طاوله فی العدة دراز
كشد اورا در وعده) وعده بی آكا اوزون چكدی یعنی وقت وعده حلول اتمش ایكن
تأخیر ایدی ماطله معناسنه قریب در ودخی طاوله یرلر آنكله اوزونلقده یاخود غنا
ودولته مجادله ایتسه كه اول طولدن ثانی طولدن مأخوذدر وفي المثل: طال طولاه وطيله و
طوله وطيله وطوله وطوله وطيله عرك طویل اولسون دیه جك وغیتك طویل اولسون
دییه جك یرده دخی ضرب اولنور (قاوله سخن گفت باو) آنكله سوز سوبلشدی (ناوله

لفظ جلاله بو عبارتندن
جزء و مبتدا در حاوله
تمه سندن دكلدر كه
حقى حاولت فاعلى
اوله بلكه آتاك فاعلى
نمحتد در زنه ار
غفلت اولمیه (منه)

كذابداد اورا فلان چیزا) آكافلان نسته بی ویردی م . (داوم علی الامر پیوستگی کرد
بركان) ایش اوزرینه مداومت ایدی (ساومه بالسلة بهانهاد باوی اخریان را) آنكله
متاعه قیمت وضع اندیلر كه بازارلاشدیلر تغییر اولنور زیر اسام البایع السلعة یرلر متاعنی
بیعه عرض ایدوب قیمتی ذکراتسه وسام المشتري یرلر مشتری متاعه بر قیمت تمید
اتسه (ساومه سالی بمزد گرفت اورا) آنی تمام برسنه كرا ايله طوتدی كه سیلاق ايله طوتدی
تعبیر اولنور (قاومه فی الحرب برابری کرد باو در جنگ) آنكله جنگنده برابرك
ومقاومت ایدی (لاومد لوم کرد باو) آنكله لوم یعنی بری بری لوم ایدی (ساونه یاری
داد اورا) آكایاردم ایدی كه معین اولدی تغییر اولنور

المثل العین بالیاء من باب المفاعلة

ب . (طایبه خوش طایبی کرد باو) آنكله المیفه ومزاج ایدی ت . (بایته شب گذاشت
باو) آنكله كیجه كچوردی یعنی بر كیجه بر مكنانه جمع اولدی لر ج . (هاجده شرانكیخت
باو) آنكله شروفتن پیدا ایدی ح . (صایحه بانك کرد باو) آنكله صحبه ایدی د . (حایده
یکسوشدازوی) آنندن بر طرفه میل ایدی (كایده دستان آورد باو) آكا مكرو حيله ایدی
وفي المثل: الكید ابغ من الایدر . (خایره فی الخط نبرد کرد باو در خط) یازو یازمقدمه
آنكله مجادله ایدی یعنی آنكله یازو یازیشدی تا كه ایكسندن برینك یازوسی خیر
ومرغوب اولدی فی ظاهر اوله (سایره برفت باو) آنكله یورشدی تا كیم سریع السیر
اولدی فی ظاهر اوله س . (كایسه نبرد کرد باو در زیری) آنكله زیركلكده مجادله ایدی
یعنی هربری زیركلك خصوصنده زیاده لك ادعا ایدی یقال كایسته فکسته یعنی آنكله
زیركلكده مجادله ایدم آخرنده بن زیركلكده غالب اولدوم وفي المثل: اكیس من قشة: كه
قشه میمون یاوری سنك دیشی سیدر ش . (فایشه مغاخرت کرد باو) آنكله فخرلشدی
والقیاش المفاخرة ص . (حایصه بیکسوشدازوی) آنندن بر طرفه میل ایدی حایده
معناسنه واولیاء دشمندن فرار ایتدلر حاصوا عن العدو واعدا فرار ایتدلر انهمزوا
دیوتعبیر اولنور ض . (بایضه نبرد کرد باو در سپیدی) بیاضلقده آنكله مجادله ایدی
ط . (هایطه بانك کرد باو) آنكله صحبه ایدی كه چیغریش وجفلا دی ایتدی لر
تعبیر اولنور صایحه كبی ظ . (غایطه باو خشم کرد) آنكله غضب ایدی ع . (بایعه
خرید و فروخت یا بیعت کرد باو) آنكله آلیش و یریش یا بیعت ایدی (شایعه از بی
اورفت) آنك آردنجه كندی ویتال شایستك علی كذا ای تابستك علیه وهذا الغلام
شیع اخیه یرلر قرداشندن صكره طوغمشدر معناسنه . ف (سایفه بشمشیركارزار کرد
باو) آنكله قلیج ايله دو كوشدی (ضایقه فی كذا تنك فرا گرفت اورا در فلان چیز)

وفي المثل عاون اتمك
ولو بصوت (منه)

فلان نسنده آنی تضیق ایتدی که مساحه اتمدی ترکیده صیتشدردی تعبیر اولنور
ل . (خایله مفاخرت کرد باو) آنکله مفاخرت ایتدی که فخرده زیاده لك ادعا ایتدی
و خایلت السماء بالمطر دیرلر سحابدن یغور یا غرق امیددی اولسه (زایله جدایی کرد ازوی)
آندن مفارقت ایدوب بعید اولدی یقال انا لا ازایلك یعنی بن سندن آیرلام و تقول زله
عن موضعه و اعزله و فی المثل: زیل زویله و زواله: اساسده دیدی که فعلی مصدرینه اسناد
قیلندندر که اصلنده زیل زواله و زویله ایتدی یعنی احوالی متفرق اولمقلق ایله متفرق
اولدی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که مصیبتیه مبتلا اولمقله زیاده مضطرب اوله
وا کثریا مقام بددعاده ازال الله زواله دیرلر (کایله پیمان معاملت کرد باو) آنکله کیل
ایله معامله ایتدی و دخی کایله صاعا بصاع دیرلر آنکله کرکی کبی مکافات اتم
معناسنه که کرکی کبی اودشدک تعبیر اولنور و کایله فی المقال دیرلر بکاهرنه سویلدی
ایسه بن دخی ا کا آنی سویلدم دیه جک یرده (مایله بحسید باو) آنکله میل ایتدی یعنی
برایشه آنکله میل ایتدی ن . (باینه جدایی کرد باو) آنکله مفارقت ایتدی (داینه خرید
و فروخت کرد باو بوام) آنکله ویره سی به آلیش و یریش ایتدی (عاینه روبروی
بدیدش) آنی یوز یوزه کوردی عین دن مأخوذدر و برکسنه خدمت ایتد کده ریاء
خدمت ایله ا کا عبد العین و ریاء صداقت ایدن کسنه دیه صدیق عین و اخو عین دیرلر
(لاینه نرمی کرد باو) آنکله ملاعت ایله معامله ایتدی خاشنه مقابلی در یقال لاین اصحابك
ولا تخاشهم

المقتل اللام من باب المفاعلة

ا . (رای الناس بعمله بنمود مردمان را عمل خویش) کند و عملی خلقه کوستردی که
ریا ایتدی تعبیر اولنور . ب (حاباه فی البیع محابا کرد باو در بیع) بیعه آکا محابا
ایتدی و دخی حبابه دیرلر عطیه و یرمک خصوصنده آنکله مجادله اتسه که حبادن
مأخوذدر عطا معناسنه . ت (آناه بداد اورا) آنی ویردی و دخی آناه دیرلر
موافقت ایتدی و کتوردی معناسنه هاته دخی آنی ویردی معناسنه در و آناه فرمانده
مطیع اولدی معناسنه دخی کلور . ث (جاناه هم زانو شد باو) آنکله دیزدیزه
اوتوردی . ج (حاجاه پرد کفت باو) آنکله لغز سویلشدی و هی الا حبیة پرد
لغز احاجی ج (داجاه دشمنی پوشیده داشت باو) آنکله کزلو عداوت طوتندی
وا کثر کتیده داجیه لفظی داریته عبارتیه تفسیر اولندی دجی اصلنده ظلمت
معناسنه اولمقله کویا مدارا ایدن کسنه مدارا سبی ایله دروننده اولان عداوتی ستر ایتدی
ظلمت اشیا ستر ایتدی کبی (عاجی الصبی شیر زن جز مادرش داد کودک را) معصومه

والده سندن غیری خاتونک سودینی امر یردی و اول معصوم که والده سی هلاک اولمقله
آخرک سودینی امه ا کا عجی دیرلر و دخی عاجی الصبی دیرلر ممددن کسوب سود
یرینه طعام و یرسلر (ناجاء راز کفت باو) آنکله سر سویلشدیلر نجودن مأخوذدر
ایکی کسنه میاننده اولان سر معناسنه و هو النجی همراز همستر که سرتاش تعبیر
اولنور (قوم نجی مردمان راز کویان) سر سویلشن قوم اخفش دیدی که نجی کاهی
جمعه اطلاق اولنور صدیق کبی قال الله تعالی: خلصوا نجیا: ای متناجین (هاجاه هجو
کرد باو) آنکله هجو ایتدی یعنی بری برینی هجو ایتدیلر . ح (لاحاه بستیهد باو)
آنکله مجادله و نزاع ایتدی لحاه الله دیرلر لغت ایله بددعا مقامنده و لحاه اللاحی ای
لامدالایم و فی المثل: من لاحاك فقد عاداك: یعنی برکسنه ایله منازعه و مخالفت عداوته
منجر اولور احباب میاننده منازعه معقول دکلدر زیرا صداقت عداوته مبدل اولور
دیه جک یرده ضرب اولنور . خ (آخی بینهما برادری افکند در میان آن دو کس)
اول ایکی کسنه نك میانده اخوت القاتندی یعنی آنری بری بریله قرنداش ایتدی و عبارت
مذکوره آنری بری بریله باریشدردی مقامنده استعمال و آنری بری بریله دوست ایتدی
دیه جک یرده دخی استتمالی شایع در یقال اخوان الوداد اقرب من اخوان الولاد و دخی
اخ الخیر دیوب شرمه ایتد کلری لفظ شری لسانه اجرا ایتمک ایچون بزم
اصطلاحزده یوق دیه جک یرده خیر دید کلری کبی و تقول شد الله بینهما و اخی
الاخاء و حل اوارى الریاء یعنی حضرت الله سبحانه میانرنده اخوت میخنی محکم
ایدوب ریایینی چوزسون . د (باداه بالعداوة آشکارا کرد باو دشمنی را) آنکله
عداوتی آشکاره ایتدی (صاداه مدارا کرد باو) آکا مدارا ایتدی داجاه و ستره کبی
یقال من صاداك فقد صادك و دخی صاداه دیرلر عارضه معناسنه حسن نظم کریمده
: صاد و القرآن: قرائت ایتدی و او با معناسنه و عارض علك بالقرآن معناسنه اولور (عاداه
دشمنی کرد باو) آنکله دشمنك ایتدی (وهی العداوة دشمنی) دشمنك (فاداه
بامداد آمد بوی) آکا صباح و قتی کلدی باکره معناسنه (فاداه از اسیری باز خرید اورا
بدادن فدییه) فدییه و یروب اسیر لکدن آنی کیرو صانون آلدی فدییت الاسیر و فادیته
بر معنایه در لکن فدییه و اسیری مقابله ملحوظ اولمقله اداء مقصوده فادیته ابلغ ملاحظه
اولنور (ناداه بخواند اورا) آنی چاغردی که آکا ندا ایتدی تعبیر اولنور (هاداه بدو تن
آورد اورا) آنی ایکی کیسه ایله کتوردی که ضعیف اولمقله بر قول تو غنه بر کیسه و بر قول تو غنه
برکسنه کیروب آنلره طیانهرق یانته کتوردی لهذا مجرد ناز ایدوب خاتون ایکی یانته
صانهرق یوریه تهادی المرأة فی مشیتها دیرلر . ذ (باذاه فحش کفت باو) آنکله

حق اولیه که لفظ
اتاه افعال و مفاعله
بایلرندن کلور افعال
بایندن اولده اناه
المسال کبی ویردی
و کتوردی معناسنه
و مفاعله دن اولد فده
مراقت معناسنه اولق
صواب ملاحظه
اولنور لهذا بعض
نسخه ده فرمان و داری
کرد اورا عبارتیه
تفسیر اولندی (منه)
پردر کیده یا کیتماچ
و بیلمه جه معناسنه
در که فارسیده چیتان
دخی دیرلر (منه)

فحش سويلشدي يقال بازيتہ فباذاني يعني آنكله برى برعزہ فحش سويلشديك كه اوبكا
فحشه غالب اولدي وتقول بينهما مباداة اي مفاحشة (قازاه پاداش داد اورا) آكافار شواق
ويردي كه سوروشدي تعبير اولنور جاره معناسنه . ر (جاره رفت باو) آنكله
يوردي كه آنكله ياريشدي تعبير اولنور (ماراه بستيهد باو) آنكله مجادله و لج
آندي ماريته عماراة دير لر جادله ولاجته معناسنه . ز (جازاه پاداش داد باو) آكا
عوض ويردي كه مجازاة آندي تعبير اولنور وفي المثل: جزاء: ستمار اي جزائي جزاء
ستمار ستمار بررومي امور بناده استاد معمارك اسميدر كه كوفه قربنده مشهور
خورنقي نعمان بن امرئ القيس ايچون بناو بناسني اتمام آند كده صاحب وسيطروايي
اوزره نعمان مزبور عظيم پسند ايدوب برغيري كيسه ايچون آنك كي بردخي بنا
ايدر ملاحظه سيله فرمان آندي كه ذروء خورنقدن حضيض خندقه القايدله لر حاصل
امرينه امثال وهلاك آنديلر احسان مقابله سنده اسائنده ضرب اولنور بعضيلر ديدى كه
ستمار احتجبه بن جلاحك غلامى ايدى كه آنك ايچون مرصردن برقصر بناو بناسي
اتمام ايتدكه احتجبه عظيم استحسان ايدوب نه كوزل محكم بنا اتمش سن ديد كده
غلام مزبور ديدى كه حالابو قصرده برطاش وضع اندم كه آنى قصردن نزع
ايتسه لر قصردن اسائنده دك منهدم اولور احتجبه ديدى كه اول طاشي بكا كوستر غلام دخي
كوستردى بواشاده غلامى قصردن طرح ايدوب دردمند غلام هلاك اولدى . س (اساه
بناله بهرمند كرد اورا بخواسته اش) مالى ايله آنى بهرمند ايتدى يعني احسان ايتكله
حزنى دفع ايتدى (قاساه رنج اوبكشيد) آنك زحمتي چكدي كابد معناسنه . ش
(حاشاه استنا كرد اورا) آنى جمله دن طشره چيقاردى اساء القوم حاشاه كي (ماشاه
برفت باو) آنكله يوردي كه يوريشديلر تعبير اولنور . ص (قاصاه دور شد
ازوى) آندن بعيد اولدى . ض (راضاه خشنودى كرد باو) آنكله خوشنود اولدى كه
رضالشدي تعبير اولنور . ط (عاطاه الشى بدادش چيزا) اكا نسنه يي ويردي ناوله
معناسنه ودخي عاطاه دير لر اكا خدمت ايتدى معناسنه . ع (راعى ماكان منه نگاه
داشت آنچه ازوى بود) آندن اولان نسنه يي محافظه ايتدى يعني فلان كسنه نه ايشلر و آندن
نه عمل ظهور ايدر ديومتظر اولدى . غ (ناغت المرأة ولده سخن گفت زن بفرزندش
ناشاد كرد) خاتون ولدينه سوز سويلدي سرور و خوشنود اولسون ايچون و طاغ غايه
طويلدر ديه جك برده هذا الجبل بناغي السماء دير لر يعني آسمانه قريب در زياده طولندن ناشي
ف (جافى الشى ازجاي برداشت چيزا) نسنه يي يرندن قالدردى جافى السرج
عن ظهر الفرس دير لر فرسك سرجنى ظهرندن قالدردى معناسنه (حافاه نزاع

وفي المثل جزيتہ كيل
الصاع بالصاع احسان
واساءته مثلى ايله
مكافات ايتدم ديه جك
برده ضرب اولنور
(منه)
ستمار مين ونونك
كسرى وميك دشديدي
ايله در (منه)

(کرد)

کرد در سخن باو) آنكله كلامده منازعه آندى (صافاه ويژه كرد باو دوستى)
دوستلنى آنكله خالص ايتدى (عافاه الله نگاه داشتش خداى) حضرت الله آنى
حفظ ايتدى ياخود حفظ آسون (وهى العافية نگاه داشتن) حفظ ايتك عافية مصدر
منزله سنده تزيل اولنش اسم فاعل در واصلنده حضرت الله عباددن بلالاي و امراضى دفعندن
عبارت اولمغله تفسير مذكور معنای حقيقى لوازمندن اولور وجي عوافى كلور
يقال اطعمونا من عوافيك دامت لكم عوافيكم واعفاء الله دخي بومعنايه در (كافاه پاداش
داد اورا) آكا عوض ويردي كه مكافات ايتدى تعبير اولنور (هذائنا في ذاك اين دور
ميكنند اورا بواي بعيدايدر كه متافى تعبير اولنور كه نفى دن مأخوذ در نفيته عن المكان
دير لر مكاندن بعيد آندى معناسنه . ق (ساقاه آب كشيد باو) آنكله صوچكدي
ودخي ساقاه دير لر برى بريته صوويردي معناسنه (لاقاه بديد يابرسيد اورا) آنى
كوردي يا آكا يتشدي كه ملاقى اولدى تعبير اولنور . ك (باسگاه بكرست
باو) آنكله اغلادى كه اغلاشديلر تعبير اولنور بيهقى مباكاة لفظنى اغلامقده
بربريله مجادله ايله تفسير ايتدى واساسده دخي مستفاد اولان بودر زيرا باكيته
فكيته اي كنت ابكى منه ديدى يعني آنكله اغلاشديق بن آكا اغلامقده غالب
اولدم (حاكاه بنانست باو) آكا مشابه اولدى يقال يحاكي الشمس حسنا اي
يشابهها ودخي فلان يحاكي فلانا دير لر آنك على كبي عمل اتسه وفي المثل: احكي
من القرد: ل (لا اباليه بالندارم ازوى) آندن الم حكم وقايرم بلوا سئلنده تجربه وامتحان
معناسنه در كه بر كسنه نك حالندن خبردار ارمى معناسنه پس مبالات و بلا برينك
احوالندن خبردار اولمقندن عبارتندر ولا اباليه بن آنك حالندن خبردار اولم
زيرا بن آنى آدم يرينه قوم كه حتى حالندن حير اولام معناسنه منجر اولور
بعضيلر ديديلر كه لا اباليه لفظى لا اباوله لفظندن مقلوبدر لا اخطره بيالى ولا اتقى
اليه بالا يعني بن آنى خاطر يمه كتورم و بن اكا صرف ذهن اتم معناسنه (دالاه مدارا كرد
اورا) اكا مدارا ايتدى يقال داريت فلانا وداليت اي صانعه و رفقت به (علاه بلند
كرد اورا) آنى على آندى ودخي علاه دير لر علو خصوصنده آنكله مجادله اته و عال
عنى بنندن بعيد اول و عال على بنم اوزر يمه تحمیل ايله معناسنه در (غالى الشى كران
خريد اورا) آنى قيمتندن زياده قيمت ايله اشترا ايتدى وغالى السعر دير لر نرخى زياده
آندى معناسنه . م (حامى عليه نكهباني كرد بروى) آنك اوزرينه حافظلق و آنى
جايه آندى و حامى عنه دير لر آندن دفع آندى معناسنه (راماه تير انداخت باوى)
آنكله اوق آتشدي (ساماه نبرد كرد باو در بزرگي) بيوكلكده آنكله مجادله آندى

عفوك جميدر فضله
مال معناسنه ياخود
عافى لك جميدر طبعه
نه باقى فلان شوربا
معناسنه (منه)
مساواة مسائل قهقدن
برمنله در (منه)

ن (دانه نزدیک شد بوی) ا کا قریب اولدی و دانیت بین الشیئین دیر لر قاربت بینهما معنائه (سانه خشنود کردش) آنی راضی آندی و سائیه حتی استخراجت ماعنده دیر لر ا کا مدارا و لطفله معامله ایدوب دروننده هر نه واریسه معلوم آندم معنائه و سنیت لك الامر دیر لر تسهیل آندم معنائه (عانه رنج اورا بکشید) آنك زجتنی چكدی قاسه كبی (قانه مداراة کرد باو) آ کا مدارا آندی و مایقانیی هذا الشیء دیر لر بواش بكا موافق دكلدر معنائه اصمعی دیدی كه قانیت الشیء ای خلطته و قانی له الشیء دیر لر ا دام معنائه ه (باهاه در فخر نبرد کرد باو) آنكله فخرده مجادله آندی یقال باهوتة فیهوتة یعنی مفاخره آندم و بن فخرده غالب اولدم (ضاهاه بمانست باو) ا کا مشابه اولدی تقول کیف تباهیه و لاتصاهیه

المعتل الفاء والعین من باب المفاعلة

(باوم الاجیر روزا روز بجزد گرفت مزدور را) ارغادی کونك ایله طوتدی

المعتل الفاء واللام من باب المفاعلة

خ (واخاه برادری یادوستی داشت باو) آنكله قرنداشلق یادوستلق آندی ه ر واره بیوشید اورا) آنی ستر آندی ه ف (وفاه بیامد باو) ا کا کلدی و افیتة بكان کذا دیر لر فلان مکانه ا کا کلدم و افیتة فی المیعاد دیر لر وعده مزده و فالشوب خلف ایتدك معنائه ل (والاد ه دوستی کرد باو) آنكله دوستلق آندی (والی بین الشیئین بیوست میان دو چیز) ایکی نسنهك مابیننی اولاشدردی كه یعنی بری بری آردنجه آندی و اعضای وضوی غسلده و لامستحب در دید کلری بومعنادن مأخوذدر ودخی عرب ارکك قویونلریکی بنم ارکك قویونلرمدن آیروب تمیزایله دیه جك یرده وال غنمك عن غنمی دیر لر واکر قیون وکی غلوط اولوب تمیزی امر اولونسه والها دیمك کرک

المعتل العین واللام من باب المفاعلة

د (داواه دار و کرد اورا) ا کا علاج آندی كه طیب ا کا درمان و تیمار آندی تعبیر اولنوو و درمانه دواء دیر لر ه س (ساوی بینهما برابر کرد میان دو چیز) ایکی نسنهك مابیننی برابر آندی كه دوزلندی تعبیر اولنور سوی بینهما دخی بومعنايه در (وهذا الشیء لایساوی هذا الثمن این چیز نمی ارزد این بهارا) بونسنه بوبهایه دكز یعنی قیمته مساوی دكلدر (قاواه نبرد کرد باو در نیرو) قوه ادعاستنده آنكله مجادله ایندی لر قاویته فقویته دیر لر قوه خصوصنده بن آنكله جدال آندم آخر الامر بن غالب اولوب بنم قوتم آنك قوتندن زیاده اولدیغنی ظاهر اولدی و قاوی شریك المتاع دیر لر

(ایکی)

وفي المثل وقع فلان في مئ رأسه ابو عبید دندی كه مراد باشك قیللری عددنجه نعمته وائع اولدی دیمكدر بن الاعرابی دیدی كه یعنی دریای نعمته مستغرق اولدی كه باشی برابینه چیه دی (منه) هذا هو المعنى المناسب للكتب المتبعة فلا تلفت الى ما في نسخ الكتاب من التفسيرات المخالفة (منه)

ایکی شریك بر او جوز متاع اشترا ایتدك نصكره غایت ثمنه بالغ اولونجه مابینلر نده مزایده اتسلر و مبلغنه بالغ اولدقده اول متاعی شریك بری كندو ایچون اختیار اتسه قد اقواه دیر لر ه ن (ناواه دشمنی آشکارا کرد باو) آنكله عداوتی اظهار آندی ناواه اصلنده ناوه ایدی همزه بی الفه قلب ایندی لر زیرا نؤدن مأخوذدر نهوض معنائه والله اعلم

باب افعل یفعل افتعلا

آ (ابتدا الامر آغاز نهاد کار را) ایشه شروع آندی كه باشلادی تعبیر اولور (اجترأ علیه کستاخی کرد بروی) آنك اوزرینه کستاخلق آندی جرأت اصلنده اقدام و شجاعت معنائه در و بر کسند لائق اولیان شیئه اقدام و مبادرت ایتك شجاعته قریب در (اجترأ به بسنده کرد باو) آنكله اکتفا آندی (التجأ الیه پناه گرفت بوی) ا کا صیغندی (اکتفا الاناء نكونسار کرد خور را) قاب قاجاغی باش آشاغی آندی (اکتلا نگاه داشت خویشتر را) کندوبی محافظه آندی (امتلا پرشد) طولی اولدی ه ب (اجتنبه بکشید اورا) آنی چكدی جذبیه كبی (اجتنبه از دور بیاوردش) اوزاقدن کتوردی آنی برشهردن برشهره بیع ایچون کتورد کلری حیوانات کبی کی ا کا جلوبه دیر لر (اجتنبه بیکسوشد از وی) اندن بر جانبیه کندی یعنی اجتناب ایتدی كه جنبدن مأخوذدر ناحیه و طرف معنائه و اصلنده یان معنائه ایدی كه انسانك تحت الابط الى الكشح تعبیر اولنان موضعدن عبارتدر صكره اول موضع مسامت اولان مكان ایچون استعاره اولندی یمن و شمال دخی بوجه اوزره در (احتجب واحتجبت الشمس فی السحاب دیر لر شمس سحابه کیرمکله کورونمسه حجاب پرده معنائه در یقال مالدعوة المظلوم دون الله حجاب (احتجبوا بایکدیگر کارزار کردند) بر بریله جنك ایندی لر (احتسب اجر آچشم داشت مزد را) اجر امید آندی احتسب عند الله خیر ادر لر الله ایچون بر عمل ایدوب روز جزاده ثوابی حاضر ایلسه ودخی احتسب ولده دیر لر بر کسندك بالغ ولدی هلاك اولسه وصغیر ولدی هلاك اولسه افترطه دید کلری کبی ودخی احتسب بکذا دیر لر بن شوقدر ایله قناعت آندم معنائه وفلان لایحتسب به دیر لر در جئ اعتباردن ساقطدر معنائه كه آدم حسابنده دكلدر تعبیر اولنور ابن درید دیدی كه احتسبت علیه کذا فلان نسنه بی ا کا انکار آندم معنائه در كه بزم اصطلاحزده شواشییچون شویله آندك دیو مؤاخذه ایتدی تعبیر اولنور و محتسب الیله بومعنادن مأخوذدر وهی الحسبة مزد اجر ودخی تدبیر معنائه کلور یقال انه لحسن الحسبة فی الامور ای حسن التدبیر (احتطب هیزم کرد) او طون آندی وفلان یحطب رفقاءه ویستقیم دیر لر فلان کسنه رفیق لرینه او طون و صویر سه قال: خب جزوع و اذا جاء بکی

ولا حطب القوم ولا القوم سقى (احتجب الشيء برداشت چیزی را) برنسنه بی بوکلندی
حقیه دخی بو معنادن مأخوذ در که را کب اولان کسنه ایچنه شی قویوب آردینه
باغلادی هکبه دن عبارتدو مصنف اساسده احتجب الشيء احتمله خلقه دیدیکی
بومعنایه شاهددر (احتلب الناقة بدوشید شتر ماده را) دیشی دوه نک سودینی
صاغدی وفی المثل: احتلب فروه: عرب زعم ایندیله که برکسنه غلامنه فروه نامنده
اولان ناقدینی حلب ایله دیو امرایدوب غلام ناقدنک سودی یوقدر دید کده اول
کسنه احتلب فروه عبارتتی شو وجهله سویلدی که قوم بو عبارتدن شو یله فهم
ایتدیله که قائلک مرادی احتلب فارومنه یعنی ناقدینی صاغ وسودندن قومی قاندر
دیملک اوله کویا فارو دیوب آخرینه هاء سکت کتوردی اغزه وارمه دید کلری
کبی محسن صورتده اولان مسی ده ضرب اولنور (اختضب رنگ کردموش را)
صاچنی بویادی واول بویایه خضاب و صاچنی چوق بویایان خاتونه خضبه دیرلر
واعطی مخاضب حنائک دیرلر سنک حناء اند کده اوزرینه باغلادقاری زیاره لرینی
بکا ویر معناسنه (ارتقب چشم داشت) منتظر اولدی ومنتظر اولان کسنه یه
وبرنسنه بی محافظه ایدن کسنه یه رقیب دیرلر وفی المثل: ارقب الیت من راقبه: برکسنه
خانه سندن طشره کیدوب غلامنی کوزتمک ایچون خانه ده ترک ایتمش ایدی مزبور
خانه سنه عودت ایتدی کوردی که غلام مذکور خانه ده اولان امتعه بی آلوب
فرار ایتمش او محله بو مثلی ایراد ایتدی یعنی خانه بی حافظندن حفظ و خانه بکچیسینده
احتیاط ایله (ارتکب ذنبا کناه کرد) کناه ایشلدی (استبیه بر بود اورا) آتی
قایدی استلب سلبه دیرلر برکسنه نک اوزرنده اولان لباسنی صویدی معناسنه
(اشتب رأسه سیدشد سرش) باشی اغاردی شبهه دن مأخوذ در سیاهه مائل بیاض
معناسنه اضطجوا بایکدیگیار شدند) بری برینه یولداش اولدی اصلی اضطجوا در
(اضطجوبانک کردن) آواز ایتدیله صخب دن مأخوذ در اختلاط اصوات معناسنه که
جیغلی تعبیر اولنور تقول ماهو صاحب انما هو صاحب (اضطرب سخت بی قرار
شد) زیاده متحرک و قرار سز اولدی یقال اضطرب الامواج یعنی دریانک موجلری
حر کته کلوب بری برینی ووردی اصلنده اضطرب در ضربدن مأخوذ در و اضطرب
امر دیرلر ایشی مختل اولدی معناسنه وایکی کسنه بری بریله مضاربه اتسه لر اضطربا دیرلر
وحلب ایدر ایکن حالنی آیاغی ایله ضرب ایدن ناقدیه ضارب تسمیه اولنور که جی
ضوارب کلور مذکر صیغه سیله تعبیر اولندی نی نسبت صیغه سی اولدی ایچوندر زیر
ذات ضرب قوتنده در امرأة حیاض ذات حیض تقدیرنده اولدی کبی وفی المثل
ضوارب بست لعرف بالید: (بس آهسته) سوق و عرف و عرفه برنوع یاره در که
انسانک النده چیقار والنده جرح ایدن کسنه یه معروف دیرلر واول کسنه دوه

(صاغفه)

بس احتجاب مطلقا
تحمل معنایه اواز
ملکه خانه
معناسنه بولور اوکشا
قد احقاب نقد برنده
بیان ایتدیکی بومعنایه
دلالت ایدر منه
واحتجب غلامه دیرلر
غلامنی دابه نک
اوزرینه ارکاب ندی
معناسنه در (منه)

صاغفه قادر اولمز یعنی اول ضارب اولان دوه لر برنوع دوه لر در که النده یاره سی
اولان کسنه یه صاغقی ایچون سوق اولمشلر در قادر اولدی قی خدمت تکلیف اولنان
کسنه حقنه ضرب اولنور (اغترب غریب شد) غریب اولدی و دخی اغترب
الرجل دیرلر اقرارندن تزوج ایتیموب اجانبندن تزوج اتسه (اغترب بزور بسته
اورا) آتی کوچ ایله آلدی که غضب اتدی تعبیر اولنور (اغترب نزدیک شد)
قریب اولدی قرب معناسنه (اقتضب الکلام در حال بکفت سخن را) کلامی علی طریق
الارتجال سویلدی که تفکر ایتمه دن بدیهه سویلدی تعبیر اولنور و دخی اقتضب غصنا
من الشجر دیرلر آغا جندن بر بداغ قطع ایلسه و آتی کسه جک آله مقضب و قطع اولنان
بداغه قضایه دیرلر و دخی اقتضب الناقة دیرلر تعلیم اولنماش دوه یه رکوب اتسه
(اكتأب اندوهگین شد) محزون اولدی و هو الکأبة اندوه حزن فائده شده حزن در
دید (اكتتب الاساطیر بنوشت سطرهارا) سطرلری یازدی و دخی اکتتب الرجل
دیرلر کندو اسمنی دیوان سلطانده اثبات اتسه (اكتتب الشيء کتب کرد چیزی را) نسنه بی
قازاندی کتب معناسنه کتب اصلنده جمع معناسنه ایدی مکره طلب رزقه استعمالی
شایع اولدی و لفظ اکتساب شرده مستعملدر قال الله سبحانه (لها ما کسبت وعلیها
ما اکتسبت) زیرا اکتسابه اجتهاد معناسی ملحوظدر و شرفسک مشتھاسی واکا
بغایت انجذابی اولمغه نفس تحصیل شرده زیاده رغبت ایله سی ایدر و خیره بو حالت
یوقدر لهذا بیتهی اکتساب ماده سنی تصرف کردن در کتب عبارتیه تفسیر ایتدی
(التهب النار برافروخت آتش) آتش علوندی انجبه برکزی داورا) آتی اورندلی که
آتی اختیار ایتدی تعبیر اولنور اصطفا و اختاره معناسنه (انتخب بکریست) اغلادی نجیب
و نجب رفع صوت ایله اغلامغه مخصوصدر اساسده و من المجاز انتخب جد فی بکانه دیدی
و حقیقی معناسی برنسنه بی کندویه واجب قیلوب التزام ایتمکدر یقال نجب ای واجب
علی نفسه امرأ و قضی نجبه دیوب مات معناسی اراده قلندینی موت هر کسک
بویننده التزام اولنش نذر کبی اولمق ملاحظه سیله در (انتخبه برکزی دیش) آتی
اختیار ایتدی انتخبه معناسنه انتخاب اصلنده برنسنه بی نزع ایدوب قویارمق معناسنه در
جیان اولان کسنه یه منجوب و نجیب دیرلر لافؤادله معناسنه که کویا قلبنی نزع ایتدیله
صکره اشیا میانندن برشی اختیار ایتمه که انتخاب اطلاق ایتدیله که کویا اول شی
اشیادن نزع ایتدیله و هو النخبه کزیده اختیار اولان نسنه (انتدب لکذا اجابت کرد
بفلان چیز) فلان نسنه اجابت ایتدی یقال ندب لکذا والی کذا فانتدب له یعنی
شو یله برشیته چاغردیلر که اول دخی اجابت ایتدی و دخی تکلم فانتدب له فلان
دیرلر تکلم ایتدی و فلان کسنه آنک کلامنه معارضه ایتدی معناسنه (انتسب الیه

تفسیر مذکور اساطیر
سطر لفظک جمع الجمع
اولدیفته مبنی در که
سطرک جمع اسطار
و اسطارک جمع
اسطاریدر بعض
نسخه ده افسانه ها
ایله تفسیر اولندی
اساطیر اسطوره نک
جمع اولدیفته مبنی در
والاول انتسب (منه)

نسبت کرد خویشتر را بوی) کندویی اكا نسبت آندی ودخی انتسب اليه دیرلر
 کندو نسبی اكا متصل آتسه واکرد عوای انتساب ایدرسه تنسب دیرلر وفي المثل
 :القريب من تقرب لامن نسب: (انتصب برپای ایستاد) آياق اوزره طوردي که
 ديکندي تعبیر اولنور و طاهی به یعنی آش طبع ایدن طباخه انتصب دیرلر طنجره بی
 آتسه وضع ایله معناسنه وانتصب للامر دیرلر برایشی مهم آتسه وانتصب القبار
 دیرلر ارتفع معناسنه وبوینوزلری طوغرو اولان یکچی به نصبا دید کلری بو معنادن
 مأخوذدر (انتقبت روی بندبست زن) خاتون نقاب باغلادی وایکی کسنه بری
 برینه مائل ونظیر اولسه همافی نقاب واحد دیرلر (انتهبوا غارت کردند) غارت آندیلر
 نهبدن مأخوذدر فایق معناسنه . ت (اقتلت الکلام در حال سخن گفت) ارتجالا
 وبندیه سوبلدی کلامی واقتلت فلان دیرلر فجأة هلاك اولدی معناسنه (التفت اليه
 وانکریست باو) اكا نظر آندی لفت بو کک معناسنه در نظر ایدن کسنه منظور
 اولان نسنه جانبیه بوینوتی عادتاً صرف ایدر وآنک طرفه اکر . ث (اجتدث
 کور کند) قبر قازدی جدثدن مأخوذدر قبر معناسنه تقول شرالاحداث نزول
 الاجداث (ما کرثت به باک ندارم ازوی) بن اكا مبالات ایتم که بنم آندن باک
 وبروام یوقدر تعبیر اولنور کرئه الامر دیرلر حر که معناسنه پس ما کثرت ما التحرك
 معناسنه اولور که بنم نظر مده فلان کسنه برشی دکلدر پس آنک ایچون بن برمدن
 حرکت ایتم معناسنه منجر اولور (انتکت الحبل باز شد تاب رسن) اییک بو کوی
 آچلدی فی الحقیقه نکث لفظنک مطاوعی در یقال نکث الحبل فانکث ای نقضه
 فانقض واکر ایپ کندو منقض اولورسه انتکت الحبل دیرلر مطاوعت اولمز
 . ج (انتهجه شاد شد باو) آنک سبی ایله مسرور اولدی مسرور اولان کسنه به
 بهج ومنتج دیرلر (اختلجت العین یجست چشم) کوز سکریدی طارت العین دخی
 بو معنایه در وفي المثل: ابشر بما سرک عینی نخلج: (اختلج الشئ بکشید چیزا) نسنه بی
 چکدی جذبه معناسنه وبرکسنه هلاک اولسه اختلج من بنهم دیرلر قومک میانندن انتزع
 اولندی معناسنه (ادج باخر شبرفت) کیمجه آخرنده یوریدی (امتزجه آمیخته
 شد بوی) اكا قاریشدی اختلط کبی . ح (اجترح السيئة کسب کرد کنه را) کنه
 کسب ایلدی (اصطبح صبح خورد) صباح وقتده ایچله جک شراب ایچدی (اصطالحوا
 بیک دیگر صلح شدند) بری بریله صلح اولدیلر (اقتح الصلوة آغاز کرد نماز را)
 نمازه شروع آندی (اقترح علیه کذا تحکم کرد بروی فلان چیزا) فلان نسنه بی
 اندن تحکم طریقيله استدی ممکن الحصول د کلیدر انی فکر ایتمدی ودخی

فارسیه چشم جستن
 و چشم بریدن کرمک
 معناسنه در منه

وفي امثال الموأدین
 (ذا اصطح الفأرة
 والسنور خرب
 دکان البقال) ایکی خائن
 اتفاق ایتد کده ضرب
 اولنور (منه)

(اقترح)

اقترح الامر دیرلر بویاشی اول بن پیدا آندم مسبوق بالمثل دکلدر معناسنه وعادتاً
 قیو حاضر اولنمیان موضعه برکسنه قیو حاضر آتسه اقترح البئر دیرلر واقترح خطبة
 دیرلر ارتجالا خطبه قرائت آتسه واقترح الجمل دیرلر اصلا رکوب اولنمش دوهیه
 رکوب آتسه (اکتدح کسب کرد) کسب آندی (امتدحه بستود اورا) آنی
 مدح آندی مدحه معناسنه (انتطحت الکباش بایکدیگر سرورزدند) قوچان قوچلر
 بربرینه بوینوز اوردیلر که سوسوشدیلر تعبیر اولنور وفي المثل: عند النطاح یقلب
 الکبش الاجم . اجم بوینوز سر معناسنه تدارک صاحبی خصمه غالب ومهماتسر اولان
 کسنه مغلوب اولور ديه جک یرده ضرب اولنور . خ (اصطرخوا فریاد کردند
 یکدیگر را) بری برینه فریاد آندیلر اصلنده اصطرخوا در که صراخدن مأخوذدر
 صوت معناسنه (اطبخ یختنی ساخت) طبخ اولنه جق نسنه پیدا آندی اصلنده اطمخ
 در که طبخدن مأخوذدر پیشیرمک معناسنه ابن السکیت طنجره ده پیشیرمکه وبریان
 ایتمکه مخصوصدر دیدی فیروز آبادی طبخ لظنی انضاح ایله تفسیر ایتد کد نصرکه
 اشتواء واقتدارا دیدیکی بو معنایه اشارتدر (امتخ الشئ بکشید چیزا) نسنه بی چکوب
 چیقاردی امتخ الفلاع ضرره دیرلر دیش چکن کسنه آنک دیشنی چیقاردی معناسنه
 وقاچغه معتاد اولان غلامه ملاخ دیرلر که بعد معناسنه اولان ملخدن مأخوذدر (اتسخ
 الکتاب بنوشت کتاب را) کتابی یازدی اتساخ اصلنده بر کتابدن نسخ اخذ ایتمکدن
 عبارتدر نسخ کتابی من کتاب فلان وانتسخته واستنسخته دیرلر بر کسنه نک
 کتابنک نسخه سنی اخذ آتسه و کتابت آندیکی کتابی غلط یازان کاتب حقنده مانسخه
 وانما نسخه دیرلر (اتسخ بیاماسید) شیشدی نفخت فی الزق فانتفخ طولوی او فوردم که
 طلوم شیشدی وقباردی وانتفر المنار دیرلر مناره زیاده یو کسک اولدی معناسنه
 ودخی نفخ شدقیه دیرلر تکبر آندی معناسنه هوذو نفخ وذنوفج بو معنایه در . د
 (ابتد خیشتن را بآب سردشت) کندویی صغوق صوابله یا یقادی (اجتادوا یکدیگر را
 شمشیرزند) بری برینه قلیج اوردیلر (اجتهدوا بکوشیدند) سعی ایتدیلر که چالشدیلر
 تعبیر اولنور کویا سعی ده بروجله صرف مقدور ایتدیلر که کندولرینه زجت
 اصابت آندی (اجتهد رأیه رأی صواب جست) طوغرو فکر ایستدی کویا حق
 وراست اولان رأیه اصابت ایتمک ایچون اول مرتبه اعمال فکر آندی که فکره زجت
 ویردی (احتشدوا کرو آمدند) جمع اولدیلر وبری برینه معاونت ایچون جمع اولمده
 مستعیدر ودخی احتشدلنا فی الضیافة دیرلر بزم ایچون ضیافت خصوصنده صرف
 مقدور آندی معناسنه وفلان حاشد وحافد دیرلر خدمتده مجد وساعی معناسنه

(اتقى)

(نی)

(٦٥)

اجتهد لازم و متعدی
 استعمال اولنور کذا
 فی التاج (منه)

(اعتقد علیه کذا کیندور شد بروی فلان چیز) فلان نسنه ایچون اکا بغض اتدی
اساسده دیدی که حقد علیه دیرلر قبلنده عداوت اشمار ایدوب انتقام ایچون فرصت
کوزتسه حقد المعدن دن مأخوذدر بر کسنه معدنی قارشیدروب بر نسنه چیقار مسد
(ارتعد بلر زید) دیتره دی (وهی الرعدة لزش) دیتره مک وجبان اولان کسنه یه رعیدید
ورعیدیده دیرلر هر کوردیکی شیدن خوف ایدوب اندامنه لرزه دوشدیکی ایچون
(ازدهد عطاءه آنک شمرده عطیه اورا) آنک عطیمسنی آزعد اتدی (استندالیه
پشت گذاشت باو) آکا اورقه قودی ودخی استند الی فلان دیرلر بر کسنه یه التجا
ایتدی معناسنه (وهوالسند و اویناهکاهست) اوصیغه جق یردر (اضطهد قهر کرد
اورا) آکا قهر ایتدی ضهدن مأخوذدر قهر ایتک معناسنه وهر کسک مقهوری
اولان کسنه یه ضهده دیرلر (اطرد روان شد) استقامت اوزره اولدی صواسلوب
واحد اوزره جریان اتسه اطردالماء و بر نسنه همیشه وجه واحد اوزره جاری اولسه
اکا مطرد دیرلر قیاس مطرد دید کلری بومعدان مأخوذدر (اعتضده اعتماد کرد
بدو) آکا اعتماد ایتدی عضد اصلنده عضو مخصوص معناسنه در محل قوت اولمقله
قوت معناسنه استعمال اولندی واعتضده آنک سبی ایله قوت بولدی معناسنه اولور
اعتضد بتوفیق الله دیرلر حضرت اللهک توفیق سبی ایله قوی اولدی معناسنه واعتضدت
به دیرلر آندن معاونت طلب ایتدم واعتضدت الشی دیرلر بر نسنه یی عضوم اوزرینه
وضع ایتدم معناسنه (اعتقد الشی دردل گرفت چیزا) نسنه یی قبلنده طوتدی که
اعتقد بوحدانیه الله دیرلر حضرت اللهک وحدانیتی قبلنده ثابت اتدی معناسنه
ودخی اعتقد عقد دیرلر کندو ایچون بر عقار اشترا یاخود اشجار مثره یی مشتمل باغچه
اتخاذ اتسه واعتقد النوی دیرلر جکردک قانی اولسه واعتقد اخافی الله دیرلر اخ آخری
اتخاذ اتسه و بر کاتب قلنی یکینه سیلر ایدی آکا بویابده طعن ایتدیلر کاتب مزبور
دیدی که اعتقدنا هذا بهذا یعنی بونی بونکله ایدنلرک وعقدنا ناصیه دیرلر بر شتر
ایچون متها اولسد و جاء عاقد اعتقه دیرلر عنقی تکبر ایدوب بر طرفه اکسه (اعتقه آهنک
کرد بدو) آکا قصد ایتدی (اعتد علیه فی الامر) اعتماد کرد بروی درکار (ایشده آکا
اعتماد اتدی) وهی العمدۃ اعتماد (اعتماد اولنه جق نسنه که طایانه جق تعمیر اولور تقول
انت عمدتنا الذی نعمده لحوائجنا وظهره عمود البطن دیرلر) اعتد بشب در آمد
کیجه داخل اولدی که سيفک غلافنده تسترینه تشبیه طریقیه در (اقتصب دك زرد
طاماردن قان آلدی فصده کبی يقال اقتصد واقتصد ای اعتدل فی اخراج الدم) (اقتصد
فی النفقة میانکی کرد در نفقه) نفقه ده اعتدال اوزره ایتدی یعنی افراط و تفریط
میانده ایتدی قصد دخی بومعنا یه در اقتصد فی الامر و قصدیه دیرلر حدی تجاوز

(ایتیوب)

ایتیوب امر وسط اختیار ایتدی معناسنه زیرا اعتدال اوزره حرکت ایدن کسنه
ده راستی قصد ایتش اولور (التحد بحسبید) میل اتدی التحد فی دین الله دیرلر حضرت
اللهک وضع ایتدی که دیندن دین آخره میل وعدول اتسه الحد دخی بومعنا یه در
والتحدالیه دیرلر اکا التجا ایتدی معناسنه که بر کسنه بر کسنه یه التجا ایتک میانی
مستلزمدر (انتقد الدرهم نقد بسته در مهارا) در هم لری نقد آلدی که نسنه مقابلیدر
و در هم لری جیدینی ردیسندن سجدی معناسنه دخی کلور وهومن نقاده قومده ای
من خیارهم • ذ (اتخذ وایادوست بگرفت اورا) آنی دوست اتخاذ ایتدی غنی
اولیه که اتخذ اصلنده اتخذدر که اخذدن مأخوذدر همزه یی تلین ایدوب تابه
قلبدن صکره ادغام ایتدیلر و بوجه اوزره افتعال بابندن اولدینی شایع اولمقله تانی اصلی
اولمق اوزره توهم ایدوب اتخذ اتخذدیو فعل بنا اتدیلر و بعضیلر تاه اولی بی سینه قلب ایدوب
استخذ دیدیلر اتخذ معناسنه (اقتلذ من ماله پاره ازمال اوبستد) آنک مالندن بر قطعه
آلدی قلذه جکردن و مالندن بر قطعه نک اسمیدر (اتبذ من القوم دور بشت از مردمان)
قومدن آیریلوب اوزاقده اوتوردی بنده و بنده ناحیه معناسنه در و بنده یا صدیق
و مندر معناسنه در نبذدن مأخوذدر طرح معناسنه جلوس ایچون طرح اولدینی
ایچون بواسم ایله تسمیه اولندی تقول تعمموا بالمشاوذ وقعدوا علی المنابذ ودخی اتبذ
لنفسه دیرلر کندی ایچون نبذ اتخاذ اتدی معناسنه • ر (ایتزر از اربست) ازار
باغلاندی (ایتز فرمان بجای آورد) فرمانی یرینه کتوردی یعنی امری قبول اتدی
يقال ایتز ما امرتی به ای امثلت به وفلان مؤتمر دیرلر تفرد اتدیکه مستبد تعمیر
اولور ولایاتر رشدا دیر کندودن رشد کلز معناسنه و ایتزوا دیرلر تشاوروا
معناسنه و مرئی دیرلر بنم ایله مشاوره ایله دیسه وهوامیری ای مشاوری (ایتدروه
بشتافتند سوی او) آنک طرفنه سرعت اتدیلر بنفسه والی ایله متعدی اولور
(ایتکر الشی نوباوه چیزی گرفت) بر نسنه نک طرفندن آلدی ودخی ایتکر دیرلر
صبح وقتی بر موضعه کندی معناسنه و ایتکر الجاریه دیرلر بکارتی ازاله اتسه
(ایتزها زن بی کنه را بخوشتن آلوده کرد) پاک دامان اولان خاتونی کندو ایله
منهم اتدی یعنی بن آنکله صحبت ایتدم دیو افترا اتدی و ایتزها ایتدیکه نسنه یی ایتدم
دیو ادعا ایتکدن عبارتدر (اتعز الصبی برست دندانهای پیشین کودک) طفلك اولک
دیشلری بتدی اصلنده اشغردر و ایتز دخی جائزدر (اجتهز بزرک داشت در چشم
خود اورا) آنی کندو کوزنده بویوک اتخاذ اتدیکه کوزینه بیوک کوزوندی تعمیر
اولور واجتهز البئر دیرلر قیونک چامورینی چیقاروب پاک ایلده (احتضروا الشراب

جسیدن میل ایتک
ویا یسقی جسیدن
دخی بومعنا یه در (نه)

بمش نه خنده سرد
کرد در مها عبارتی
بومعنا یه نظر ایلدر
(منه)

ایتکر الفاکه دیرلر
میومک با کوره سنی
یعنی طرفنده سنی اکل
ایتدی معناسنه (منه)

حاضر آمدند شراب (شرابه حاضر اولدیار) اختضر الرجل نزدیک مردن شد
 مرد (رجل موته قریب اولدی کویا موت یاننده حاضر اولدی ودخی اختضر
 الفرس دیرلر آت سکرندی معناسنه و بو کرک آتیه محضیر دیرلر محضار دیرلر
 نوادر دندر الین مختضر فقط اناک دیرلر یعنی سود کثیر الآفات در اجنه وهو امدن
 امین دکدر پس کاسدنک اوزرینی ستر ایله (اختضر حظیره ساخت) دوه
 وقویون مثلاً حیوان کیجه یاتق ایچون آغیل یایدی (اختضر بیوا بکند چاهرا)
 قویو قازدی وقویو قازه جق آله محفار دیرلر واختضر الضب دیرلر کلری اخذ
 واخراج ایچون دلوکنک اطرافنی قازوب توسیع اتسه ابن الانباری ثعلب دن: النقد
 عند الحافرة. مثلنده شو وجهله نقل اندیکه حافره دن مراد آت سکرته کده ایاقلریله
 قازدی قی چقوردر محفوره معناسنه یعنی آت سائر آتله سبقت اندکده وضع اولنان
 نقد رهنه مستحق اولور اصمعی حافر عبارتیه روایت ایدوب آتک قیمتی طیرناغی
 دیننده حاضر کرک زیرا فرس جوادنسنه ایله بیع اولمز معناسنه در دیدی (اختضره
 خوار داشت اورا) آتی حقیر طوندی یعنی تحقیر اندی یقال فلان موقر غیر محقر
 وفی المثل : من حقیر حرم احسانه : ترغیب مقامنده ضرب اولنور اگرچه قلیل
 اولورسه یعنی اول کمنده که عندنده اولان عطیه حقیر عداوندکده آتی احسان آتکه
 حیا ایدوب خلقک حرمانه سبب اولور (اختضر الطعام غله واداشت بامیدنکی)
 غله بی حبس وحفظ اندی قحط امید ایله تا که زیاده بها ایله فروخت ایلیه و بو
 صنعت حکره دیرلر و حکر سوء معاشرت معناسنه در (اختضره بیازمود اورا) آتی
 امتحان اندی (اختضر الکلام کوتاه کرد سخن را) سوزی مختضر اندی ودخی
 اختضر الرجل دیرلر الینی خاصره سنه وضع اتسه واختضر الطريق طریق قریبند
 سلوک اندی معناسنه واختضر بالمعادیرلر مثی اندکده عصایه طایانسه و اول عصایه مخصره
 اطلاق اولنور (اختضر بمررد در جوانی) یکیت ایکن هلاک اولدی بو معنا استعاره
 طریقیه در زیرا اختضر النبات دیرلر اوت یشیل ایکن اکل اولندی واختضرت
 الفاکهه دیرلر میوه رسیده اولمدهن اکل اولندی واختضرت الشجرة دیرلر یشیل
 ایکن اغاجی قطع اندم معناسنه (اختضرت باشامه بر سر کرد زن) خاتون باشنه خار
 وضع اندی ودخی اختضر العین دیرلر خیر یتشمسه (ادخر پنهان کرد اورا) آتی
 صاقلادی وقت حاجته اقتضا ایدر دیو اصلی ادخر در که ذخیره دن مأخوذدر ادخر
 دخی لغتدر (ادکره بیاد آوردش) آتی خاطرنه کتوردی فراموش ایش ایکن
 اصلی ادکر در که ذکر کردن مأخوذدر (از دجر واداشت اورا) آتی منع وزجر

خطیره عربیدر
 قار سیده اغیله سبکاه
 و تحریف ایدوب
 شب عاه و شوغاه دخی
 دیرلر فلا یقتلک عبارة
 الیهق والزوزی
 (منه)

پس صاحب کمال
 اولان کمنه عطیه به
 مستحق اولورده حک
 ضرب اولنور (منه)

خاصره فار سیده
 نهیکاه و تر کیده
 بر کور دیرلر (منه)

(اندی)

اندی که متعدی در (از دجر بنفسه خود باز ایستاد) کندو منع اولندی آخر کدخی
 یوق ایکن که لازمدر یقال: المرء عما لا یعینه مزجور و علی مایعینه مأجور. (استر
 در پرده شد) پرده یه کیردی (استجر بسحر کاه رفت) سحر وقتنده کندی واستجر
 الیدیک دیرلر خروس سحر وقتنده صحه اندی معناسنه (استطر نبوشت) یازدی
 (استمرت النار افروخته شد آتش) آتش علونندی (استجر واپکار کردند) جنک
 اتدیلر واشتجرت الاشیاء دیرلر بری برینه مختلط اولسدر واشتجر الرجل دیرلر بر
 آدم زیاده غندن الینی چکدسی آتیه وضع اتسه (استغر علیه حسابیه شوریده شد
 بروی شمار او حسابی) آکا قاریشق اولمغه کرکی کبی حساب ایده مدی (استهره
 الناس مشهور کردند اورا مردمان) خلق آتی مشهور اتدیلر که متعدی در (استهر
 بنفسه خود شهرت یافت) کندو شهرت بولدی که لازمدر (اضطبر شکایا گرفت)
 صبر اندی اصلنده اضطبر در که صبردن مأخوذدر (اضطبر کشفه باریک شد تپکاه او)
 آنک بوش بوکری انجه اولدیکه مراد بلی انجه اولدی دیمکدر (اعتبر به عبرت
 گرفت بدو) آنکله عبرت صاحبی اولدیکه عبرت آلدی تعبیر اولنور وهی العبرة
 معروفدر عبر ج (اعتذر الیه من ذنبه پوزش خواست بوی از کناه خود) کندو
 کناهندن آکا اعتذار اندی وفی المثل: عذرتی کل ذات اب: برخاتونه والیدیک سنی
 وطاً ایتدی دیو تهمت اتدیلر خاتون بو مثلی ایراد اندی یعنی هر والدی اولان خاتون
 بی معذور طوتر زیرا بیاور که بو کذب صریحدر و برشیک اصلی فصلی یوقدر و بو
 ایش غایت مستعذر دبه حک یرده ضرب اولنور (اعتسر غریبه بکرفت غریبش
 در وقت تنگدستی) غریبک زیاده فقری وقتنده مؤاخذه و تقاضا ایلدی واعتسر
 الرجل من مال والده دیرلر ولدینک رضاسی یوق ایکن مالندن براز اخذ ایلسه
 واعتسره علی کذا دیرلر برکمنه بی جور ایله برایشه قوللانسه اقتسره دخی بو معنایه در
 واعتسرت الناقة دیرلر تعلیم اولنماش ناقه یه رکوب اتسه واعتسرت الکلام دیرلر
 سوزی ملاحظه ایتمدهن سوبلسه (اعتسره پناه گرفت بوی) آکا التجا اندی
 وعصره ملجأ معناسنه در عصر و معتسر دخی بو معنایه در واعطاه شیئاً ثم اعتسره دیرلر
 آکا برشی هبه ایدوب ینه رجوع اتسه واعتسرت ماله دیرلر مالتی الندن چکوب
 آلسه (اعتقر خالک آلود شد) خا کله آلوده اولدی (اعتقرت الدابة ریش شد پشت ستور
 ازین پالان) دابه نک صیرتی ایدن یاسمردن یاره اولدی (اعتمره زیارت کرد اورا) آتی زیارت
 ایتدی تعبیر اولنور وهی العمره زیارت معروفدر که عمره الحج دخی بو معنادن
 مأخوذدر ودخی اعتمر دیرلر باشنه عمامه وضع اندی معناسنه ابو عبیده دیدی که

عماره عينك فقيهه باشه وضع اولسان نسنه در عمامه و قلنسوه و تاج مثللو (افقر عليه بنازيد بروی) آنك اوزرينه فخر ايدوب ناز ایدی فخر و فخر تفاخر و ماضی بی تعداد ایلکدن عبارتدر و فخر اولنان کسنه فخر و جوق تفاخر ایدن کسنه فخر دیرلر (افقر درویش شد) فقیر اولدی و هو الفقیر درویش معروفدر فقراء رج (وهو الفقر درویشی) فقیرلك مفقر رج اغنی الله مفقره و سد مفقره ای وجوه فقره (اقتدر عليه توانا شد بروی) آنك اوزرينه قادر اولدی و دخی اقتدر دیرلر چو ملکه بر نسنه پیشورسد (اقتصر عليه بسنده کرد بروی) آنك اوزرينه قصر اندیکه آنکله قناعت ایدی تعبیر اولنور (انتشر المنتظم پراکنده شد کشیده) ایلیکه دوزلش نسنه طاغلدی (انتشر الخبر پراکنده شد خبر) خبر طاغلدی یعنی شایع اولدی و رأیهم نشر ایدرلر منشرین معناسنه و انتشر وافی الارض ای تفرقوا و انتشر الرجل دیرلر ذکر حرکت کلوب قائم اولسد (انتصر منه داد بسند ازوی) آندن انتقامی آلدی (انتظره منتظر شد بوی) اكا منتظر اولدی (انتظره اورا کزیده کرد از مردمان بهمانی) قوم میانده آنی ضیافته تخصیص ایدی و بودعوته دعوتی تقری دیرلر تقر طائر دن مأخوذدر دانه بی کاه بر بردن و کاه بر بردن دوشر مکدن عبارتدر قومك بعضی ترك و بعضی دعوت بومعنايه تشبیه اولندی (اهتصر العود بشکت چوبرا) آغاجی قیردی ز (احتترز منه خویشتر را نگاه داشت ازوی) کندوی آندن صافندی که آندن احتراز ایدی تعبیر اولنور (اختبر نان پخت) اتمك پیشوردی (ارتجز شعر کوتاه وزن گفت) وزنی قصیر شعر سویلدی رجز شعر دن بر نوعدر که وزنی هر مصرعه اوچ کره مستغفلن در حروفی آزواجزاسی مقارب اولمغه رجز تشبیه اولندی خلیل دیدی که رجز شعر دکدر بلکه نصف بیت و ثلث بیتدر شمس فخری معیارده دیدی که رجز قصر القامه اولان کسنه در صاحب قسطاس کوچك کنبه معناسنه در دیدی (ارتجز مضطرب شد) مضطرب اولدی ضربه حتی خریرتمز للموت یعنی آنی شویله ضرب ایدی که ارضه ساقط اولوب حرکت ضعیفه ایلله متحرک و هلا که مشرف اولدی و دخی نبهته فالرتمز دیرلر آکا تنیه و آگاه ایدم لکن اصلا حرکت اتمدی معناسنه (اکتجز آکنده شد) طولی و صیقشمش اولدی کثرت الجراب فا کتزدیرلر طاغارجینی طولیدردم و طاجیق کرکی کبی طولدی که صیم صیقی اولدی تعبیر اولنور و اتی صیقی اولان کسنه مکتزالحم و اتی صیقی اولان ناقیه کنار دیرلر (انتهز الفرصة چشم داشت فرصت را) فرصته منتظر اولدی که فرصت کوزندی تعبیر اولنور و دخی فرصتی غنیمت بیلوب فوت اتمدی معناسنه

(کلور)

فقیر و مسکین میانده
اولان فرق و ارباب
لغة میانده اولان
اختلافات میانده ذکر
اولندی (منه)

اختش دیدی که دخی
فلان فی تقری لافی
الجفلی دیرلر خواص
ایله دعوت ایدلدی
عامه دعوتنه اداخل
اولندی معناسنه
(منه)

کلور (وهی الهزة چشم داشتن بفرصت) فرصت کوزتمک و فرصت معناسنه دخی کلور يقال هذه نهزة فاحتلسها یعنی بفرصت در چالوب آلمهجه آنی فوت اتمده س (ابتأس اندوهکین شد) مغموم اولدی اساسده اکتأب ایلله تفسیر ایدی که کأبة شدت خزنیدن عبارتدر (احتبس بازداشت) منع ایدی که حبس ایدی تعبیر اولنور زیرا منع و حبس میانده تلازم واردر (احتبس بنفسه خود بازداشت شد) کندو و حبس اولدی که طوتولدی تعبیر اولنور و دخی احتبست الشی دیرلر فلان شی کندو مخصوص قیادم معناسنه و حبس تخلیه مقابلی درو فی المثل: حبسك الفقر فی دار ضرر خیری اهلندن طلب ایتیمان کسنه حتمده ضرب اولنور (احتترس منه نگاه داشت خویشتر را ازوی) آندن کندوی حفظ ایدی حراست دن مأخوذدر حفظ معناسنه لهذا پاسبانده حارس دیرلر اساسده دیدی که فلان حارس دیرلر سارق معناسنه تهکم و تکبیس طریقیه استعمال اولان الفاظلندر و حرب مقام شتمده یا حارس دیرلر و احتترس فلان شاة دیرلر فلان کسنه کیچه وقتی یا خود مرعیدن قویون سرقت اتسه اول قویونه حریسه تشبیه اولنور و فی المثل: محترس من مثله و هو خارس اول کسنه حقه ضرب اولنور که فاسق اولان کسنه بی تعیب ایده مع هذا کندو آندن اخشدر (اختلسه بر بود اورا) آنی قایدی (ارتبس آکنده شد) طولش و صیقشمش اولدی اکثر معناسنه و داهیه دسء و ربسء ای شدیدة ام الربس داهیه نک کینه سی و اصلنده افعی معناسنه در (ارتجست السماء بانك کرد ابر) سحاب رعد ایدی ارتجاس اصلنده بر نوع حرکتدر که صوتی استعمال اولده يقال عفت الديار الغمام الرواجس والرياح الروامش (اقترسه الاسد بدیدار اوشیر) آنی ارسلان بیرندی فرس اصلنده بوبونی قطع اتمده دن قیرمق معناسنه ایدی صکره مطلقا قتل ده استعمالی شایع اولدی مصنف دیدی که آته فرس تشبیه اولندی طیر ناغیله زمینی دق ایدوب شکست اندیکه ایچوندن و ارسلانک پاره لیدی حیوانده فریسه دیرلر و ابوفر اس ارسلانک کینه سیدر ابن السکیت دیدی که فرس الذئب شاة دیرلر قتله معناسنه لکن نضرائکار ایدوب اکل الذئب شاة دیمک کرد دیدی و بر کسنه ارسلاندن کندو خلاصی ایچون جاریفی فدا اتسه افرس الرجل جاره الاسد دیرلر (اقتبس نارا و علما طلید آتش پاره یاداشی) آتش پاره سی یا علم طلب ایدی (التبس علیه الامر پوشیده شد بروی کاو) اکایش مستور و مشتبیه اولدی (التمس منه شیأ بطلید ازوی چیز را) آندن بر نسنه طلب ایدی التماس اقران میانده اولان طلبدر اعلی ادنی دن برشی طلب اتمک امر ادنی اعلادن بر نسنه طلب اتمک دعا در (انتکس نکونسارشد) باشی آشاغی اولدی منکوش

حفظان کالامک مثله
قریبدر یعنی کندو کی
مسی حفظ ایدن
کسنه دن حفظ ایلله
(منه)

اول ولد در که اول ایاقلری طشره کله و فرومایه اولان کسنه یه نکس دیرلر (انتس)
الخبز بدن دان پیش گرفت نان را) اکی اولک دیشی ایله طوتدی . ش (احترش
الضب شکار کرد سوسمار را) کلری صیداندی حرش اصلنده تحریک معناسنده در
سوسمار صید مراد ایدن کسنه الی آنک دلو کتک اغزینه وضع ایدوب تحریک ایدروکلر
آنی ییلان ظن ایدوب قویروغیله وورمق ایچون قویروغنی دلو کتک اغزینه کتوردکه
اول کسنه آنی صید ایدر ودخی احتراش و اختراش و احتدش بری برینی قاشمق
معناسنده کلور (ارتمش بلرزد) دیردی وهی الرعشة لرزش دیرتمک (افترش ذراعیه
دوش دست بر زمین نهاد) ایکی بیلکلرین ارض اوزرینه وضع اندی ودخی افترشها
دیرلر جامعها معناسنه و افترش لسانه دیرلر هر بولدیفن سویلسه (انتش دست
خاست بر زمین افتاده) دوشمش کسنه یه ضرر اصابت اتمه دن ایاق اوزرینه قالدی ودخی
انتش الرجل حالی ابو اولسه و انتش الشی دیرلر ارتفع معناسند (انتشت الهرة موی
برپای کرد کره) کدی تو کونی قاباردی خوفندن یا تخویف ایچون از بارت دخی
بو معنایه در واقف متفش دیرلر بورونی زنی بورنی کبی منبسط اولسه (انتش
الشوكة من رجله خار بیرون کرد از پایش) ایاغندن تیکنی چیقاردی (اهتمشوا بهم
در شدند مردمان) خلق بری برینه قاریشدیلر که کبی اونه کیدر و کبی
برو کلور . ص (اختص دروغ گفت) یالان سویلدی و الخراص الکذاب (ارتخص
السلة ارزان خرید آخریان را) متاعی اوجوز آلدی ودخی ارتخص الشی دیرلر
اشترا اولنان شیئی اوجوز عدا یلسه (ارتخص سخت شد جنبان شد) زیاده حرکت
ایدوب مضطرب اولدی ارتعصت الحية دیرلر ییلان ضرب اولند قده ملتوی
اولسه (افتخص الامر نیک و ایزو هید کار را) ایشی مبالغه ایله تفحص ایتدی که
آراشدیردی تعبیر اولنور (اقتص الصيد شکار کرد شکار را) صیدی شکار ایتدی
یقال جاء القنیص بالقنیص ای صاید بالصید و تقول تو کل الطیر و ما لقانصه الافضالات
قوانصه (التحصت الابرة بسته شد چشم سوزن) ایکنه نک یورطیسی طوتودی که
ایلاک چکور مک ممکن اوندی (انتقصه کم کردش) آنی ناقص ایتدی که متعدی در
ودخی انتقصه دیرلر آنی تعیب ایتدی معناسنه و انتقص الثمن دیرلر ثمندن تنقیص طلب
اته استنقص کبی (انتقص بنفسه خود کم شد) کندو ناقص اولدی که لازمدر
. اض (اختفضت خویشتر را ختنه کرد زن) خاتون کندوی ختنه ایتدی و الخافضة
الخاتنة ارتخص الولد فی البطن یجنید بچه در شکم) ولد قارنده حرکت ایتدی (ارتخص
سوخته شد از اندوه) غمدن یاندی و ارتخص الکبد دیرلر احترق معناسنه (اعترض

ملتوی قوریلوب
مضطرب اولسه
(منه)

دونه پیش وی آمد) آنک او کته کلدی که او کینه کر یلدی تعبیر اولنور ودخی اعتراض
الفرص فی رسنه دیرلر فرس قانندینه رام اولیوب کاه او طرفه و کاه بو طرفه کتسدور کوی
صعب اولان دوه یه رکوب اتسد اعتراضت البعیر و برکسند برکسند اوزرینه اوق طوغرلدوب
آتسه و قتل اتسد اعتراض علیه بسهم دیرلر و اعتراض علیه دیرلر برکسند یه معارضه
اتسد و برکیمسه آیک اولندن ابتدا ایتوب غیری برندن ابتدا اتسد اعتراض الشهر
دیرلر و اعتراضت علی الدابة دیرلر پادشاه عرض لشکر آنکده دایه رکوب اتم
معناسنه که (عرض الجند) نک مطاوعی اولق ملاحظه اولنور (اغتمضت عیناء برهم
شد دو چشمش) ایکی کوزی یوملدی و برکلای استماع ایدوب تغافل اتسد اغتمض
عند دیرلر (اغترض الله الصلوة فریضه کرد خدای نماز را) حضرت الله نمازی
فرض ایتدی فرض معناسند (اقترض منه وامستند ازوی) آندن بورج آلدی که
اقرض نک مطاوعی در یقال استقرضت منه فاقرضنی فاقرضت منه (انتقض لاغرشد)
آریق اولدی ودخی انتقض اللحم دیرلر اتی کوکدن آیرسه نخض اصلنده لحم مکنتر
ونخضه اول اتدن بر قطعه معناسنه در تقول اطعمهم النخض و سقاهم المحض (انتقض
افشاند شد) سیلکندی ودخی انتقض الفصیل دیرلر کوچک نافه نک محمدسنده اولان
سودی جلة آسه (انتقض تباه شد) خراب اولدی که یوزولدی تعبیر اولنور
وانتقض الفروجة دیرلر بلج تصوت ایلسه . ط (احتلط درخشم شد) غضبه
کلدی یقال اول الی الاحتلاط و اوسط الرأي الاحتیاط و اسوء القول الافراط
(احتبط الشجر برک درخت را فرو کرد) آغاچک یاراغنی حیوانات اکل اتسون
ایچون دوکدی ودخی احتبطته دیرلر اصلا مناسبتم و وسیله یوق ایکن آندن
برشی ایستدم معناسنه (اخرط السیف برکشید شمشیر را از نیام) قیلچی قینندن
چیقاردی (اخرط بیامخت) قاریشدی و اختلط عقله دیرلر عقلی مختل اولسه و فی
المثل: اختلط المرعى بالهمل: همل هامل لفظنک جعبدر که شبانی اولمیان دوه لر
و مرعی بونک عکسیدر یعنی شوبانسز دوه لر شوبانی اولان دوه لر قاریشدی
اختلافه دوشن قوم حقنده ضرب اولنور (ارتبطه سخت بست اورا) آنی محکم
باغلادی و فی المثل: استکرمت فارتبط: یعنی فرس کریمه مالک اولدک همان محکم
باغله نفیس اولان نسنه یی محافظه ایله امر مقامنده ضرب اولنور (استرطد بیویار
یدش) آنی یوتدی و فی المثل: الاخذ سریطی والقضاء خریطی: یعنی آلدیغی
دینی یوطار صاحبی طلب آنکده آووردی اوصوردی (استرطد کذا شرط کرد باو فلان
چیز را) فلان نسنه یی آکا شرط ایتدی تقول رب شرط شرط اوجع من شرط

صاحب اقتضاح
دیدی که احتیاط
اصلنده اغاجدن
یاپراق د و کک
معناسنه ایدی صکره
طلب و سؤل معناسنده
استعمال اولندی
ولهذا ورفدن ورق
مراد ایدرلر (منه)

او با ریدن یوتدی
معناسنه در اویاشدن
کذلک بلع کبی عیبده
(منه)

شارط (اغبط شاد شد) سرور اولدی و دخی غبطه فاعبط دیرلر آنک مالنه
غبطه اتم اولدخی مغبوط اولدی و غبطه حسن حال معناسنه دخی کاور یقال اللهم
غبطا لا هبطا یعنی حسن حال نیاز و تزلزل حفظ استدعا ایدرم و غبط الشاة دیرلر
قیون سموزمیدر دکلیدر بیلک ایچون قاوراسه تقول طلب العرف من الطلاب کعبط
اذناب الکلاب (القطة یحید اورا) آنی دوشردی و نیمه ایچون خلقت کلامنی
جمع ایدن کسنه لقیطی و احق اولان رجه ملقطان و خاتونه ملقطان دیرلر (امتخط
بنی پاک کرد) بورتی پاک اتدی که سومکوردی تعبیر اولنور و امتخط السیف دیرلر
سله معناسنه و برکسنه برکسنه نك الدن برنسنه چکوب آلسد امتخط مافی بده دیرلر
و برکسنه بن سنی تربیت ایدوب هراموریکه اهتمام اتم دیه جک یرده انا مخطت
غرسک دیرلر (امتشط موی را شانه کرد) صاحبی طارادی (اهتطه دشنام داد
اورا) آکا شتم و عرضنی تنقیص اتدی . ظ (احتفظ به نگاه داشت اورا) آنی
حفظ اتدی حفظ معناسنه در لکن احتفاظده اهتمام معناسی ملحوظدر یقال احتفظ
بما عطیتک فان له شانا یعنی سکا و یردیکم شیئی کرکی کبی حفظ ایله زیرا آنده بر
حالت و بشقه بر کیفیت واردر . ع (ابتدعه نو آورد اورا) آنی یکی پیدا اتدی
(ابتلعه بیو بارید اورا) آنی یوتدی (اتبعه از پی او فرار سید) آنک آردندن یتشدی
یقال تبعتم فاتبعتم یعنی آردلرینه دوشدم و یتشدم (اجتمعوا فراهم آمدند) بریره
جمع اولدیلر وحد رجولیته بالغ اولان رجه مجتمع دیرلر نساذه استعمال اولنور
(اختلعت من زوجها خویشتن را باز خرید زن از شوهرش) خاتون زوجندن
کندوبی صاتون آلدی و دخی اختلع ماله دیرلر اخذه معناسنه لهذا مقاصره مخالفه
تسمیه اولندی (ارتبع الحجر برداشت سنک را) طاشی قالدیروب قوتی امتحان
ایچون و اول طاشه ربیعه دیرلر و دخی ارتبع فی الجبل دیرلر ایام بهارده طاعده
اقامت اتسد و ارتبع البعیر دیرلر دوه بهار وقتی اوت اکل ایله (ارتجع الهیة باز
ستد بخشیده را) هبه اتدیکی نسنه کی و آلدی و دخی ارتجع الناقة دیرلر ناقه
فروخت ایدوب آنک قیتی ایله برغیری نافه یار آخر نسنه آلسد که بایعه عانده فائده اولسه
و منفعت معناسنه کلور و لهذا بایع مذکورک صکره اشترا اتدیکی شیئه راجعه دیرلر
تقول ما هو الا سمیع لیس تحت رجع ای فائده (ارتدع باز ایستاد) کیرو طوردی که
فراغت اتدی تعبیر اولنور و دخی ارتدع بالطیب دیرلر طیب سورونسد (ارتفع بلند
شد) مرتفع اولدی و دخی برکسنه قبودن ایچرو کیرسه ارتفع دیرلر ایلرو کل
معناسنه (از درع کشت کرد) اکین اکدی (استمع الیه گوش داشت بوی) آکا

ابو الربیع کنیه
الهدد (منه)

(قزلاق)

قزلاق طوتدی که دیکلدی تعبیر اولنور ابوعلی فارسی دیدی که لفظ استمع بنفسه و لام
والی ایله متعدی اولور و ام السمع دماغ کینه سیدر (اصطنعه نیکویی کرد بوی)
آکا اولک اتدی و صنیعه اکثریا احسانده مستعملدر یقال المنه تهدم الصنیعة و دخی
اصطنعت الرجل دیرلر برکسنه بی رجال میانندن کندو ایچون اختیار اتسد (اضطلع
برپهلو بخت) یانی اوزرینه یاتدی و دخی اضطلع فی السجود دیرلر برکسنه سجده ده
قول و قلیین قوغا تسمه (اضطلع به توانست اورا) آکا قادر اولدی ضلعة دن
مأخوذدر قوت یاشدت اضطلاع معناسنه در (اطلع علیه دیده ور شد بروی) آکا
مطلع اولدی و فی المثل : اطلع علیه ذوالعینین که مراد انساندر صاحب جمع مقام
تخذیرده ضرب اولنور دیدی (افترعها دوشیزه کی یرد زن را) خاتونک بکارتی
ازاله اتدی و من المجاز فلان یفترع ابکار المعانی (افترعوا قرعه افکندند) قرعه
براقدیلر و دخی افترعه دیرلر آنی اختیار اتدی معناسنه (اقتطع عنه پاره ازوی
وا کرد) آندن برپاره آردی (اقلعه ازین برکند اورا) آنی کوکندن قوباردی
(اکسع الکلب بمان دوران کرد سک دنبالش را) کلب قوروغنی ایکی بو طربنک
میاننه القاتدی یقال من خلف رأی الالمی ندم ندامة الکسی (اکسعوا کرد آمدند
سردمان) قوم جمع اولدیلر و دخی اکسع دیرلر قرب معناسنه (امتقع ۹ لونه بکشت
کونئه او) آنک رنگی متغیر اولدی کسائی دیدی که امتقع لونه دیرلر جزندن و
خوفدن رنگ روی متغیر اولدی معناسنه ابتقع و انتقع دخی بو معنایدر جوهری
میم افصحدر دیدی (امتنع باز ایستاد) کیرو طوردی یقال منعه عن الشیء فامتنع
انجم الکلاء بچست کیارا) اوت آرادی یعنی حیواناتی رعی انکچون اوتلو موضع
طلب اتدی (وهی النجعة کیه زار) اوتلو موضع (انجم الرجل عطا جست از مرد)
رجلدن عطا طلب اتدی و فی المثل : من اجذب النجم ابن صوحان معاویه ایله تغدی ایدر
ایکن معاویه نك اوکندن برلقمیده دست درازلق اتدی معاویه دیدی که یا ابن صوحان
انجمت من بعد ابن صوحان دیدی که من اجذب جنابه انجم یعنی اطرافنده اوت و صو
اولمان کسند اوت صو آراشدر وقت حاجتده طلب لازمدر دیه جک یرده ضرب اولنور
(انتمع من ارضه دور شد از زمینش) کندو ارضندن بید اولدی (انتزع بکشید اورا)
آنی چکدی بیتی لازم و متعدی استعمال اولنور دیدی (انتشع الصبی دارو بدهن
ریختد کودک) ولیدک آغزینده دارو دوکولدی یقال انتشع الدواء فانتشع او جره
فایجرکی (انتفع به سود یافت بوی) آنکله منتفع اولدی که فائده اندی تعبیر اولنور
(اهترع بلرزید) دبره دی یقال هزعت القناة فاهترع ای حرکتها فتهرک و دخی اهترع

۹ این جهم فردان
روایت اتدی که
بونده اولفت واردر
جمله سی مجهول صیغه
سی اوزره در امتنع م
ایله انتفع نون ایله
ابتقع با ایله انتفع ها
ایله انتشف نوز وین
و فالیه استقع سین و تا
ایله التمع میم و تا ایله
ایسترا و تا وسین و
ایله التی لام و تا ویم
و یا ایله لهم لام و تا
و ها ویم ایله حلدی
اونی متغیر اولدی
معناسنه ابن لاری
زاهر ده بو وجه
اوزره تعداد ایدوب
مجهول صیغه سیله
ایله ضبط اتدی
فیروز آبادی هر برینی
باشده ذکر ایدوب
مجهول صیغه سیله دو
تصریع اتدی (منه)

دیر لر سرعت ایله یوریدی معناسنه غ (اصطبع فی الخلل نان ترکرد درسره)
 امکی سرکه ده ایصالندی که سرکه بی امک قاتوغی اندی تعبیر اولنور (وهو الصبغ
 نان خورش) امک قاتوغی يقال نعم الصبغ والصباغ الخلل کافی الحديث : نعم الادام
 الخلل : امک خل یاغیری نسته ایله اکل و قاتوق اولنق امکی بویامغه تشبیه اولنشد
 بلکه امک قاتوغیله متلون اولور خاطر فاته خطور ایدر که اصطبع غس معناسنه
 اولان صبغدن مأخوذ اوله يقال صبغت الابل مشافرها فی الماء ای غستها (اقترع
 الماء آب را برخویشتن ریخت) صوبی کندو اورزینه دوکدی تقول رأیت بین یدیه
 الماء یفترغه ثم یفترغه یعنی آبک اوکنده صو کوردم که آووج ایله آلوب کندو
 اورزینه دوکر ف (ایتلفوا بایکدیگر خو گرفتند) بربریه الفت اندیلر (ایتلفه
 باز از سراندر گرفت) ینه اولندن باشلادی استأنفه کبی وهرنسندهك اولنه اتف
 دیر لر (احترف پیشه ورشد) صنعت صاحبی اولدی وهی الحرفة پیشه صنعت
 (احترف الثمار برچید میوه هارا) میوه لری دوشردی (احتطفه بر بود اورا) آتی
 قایدی (اختلفوا فیه بایکدیگر خلاف کردند دروی) آنده بری برینه خلاف اندیلر
 (وهو یختلف الی فلان او آمد وشد میکند بفلان) اوفلان کمسنده وارور کلور که اکا
 تردد ایدر تعبیر اولنور وفی المثل : اختلفت رؤسها فرتعت : یعنی دوه لرک باشی
 مرعی ده مختلف اولوب یعنی هر بری بر طرفه توجه ایدوب اوت اولامغه شروع
 اندیلر قوم بر خصوصده اختلاف اندیلر دیه جک یرده ضرب اولنور (ارتشفه بمزید
 اورا) آتی امدی که صوردی تعبیر اولنور (ازدلفوا بایکدیگر نزدیک شدند)
 بری برینه قریب اولدیلر اصلنده ازتلفوا در که زلفه دن مأخوذ در قرب معناسنه
 ودخی از دلف دیر لر تقدم معناسنه که زلفدن مأخوذ در که تقدم دن عبارتدر
 فیروز آبادی دیدی که عرفات و مینا میانده واقع موضع معروفه مزدلفه تسمیه اولندی
 حجاج آنده حضرت الله تقرّب اندکبری یاخود عرفاتدن افاضدن صکره خلق
 منایه قریب اولدقاری یاخود خلق اول موضع کیجه وکوندوز ساعتلرندن بر
 ساعتده کلدکبری ایچون یاخود ارض مذکوره بغایت هموار و پاک سوپوریش
 اولدینی ایچوندر که بوجه اقربدر (ازدهفه سبک داشت اورا) آتی خفیف
 عد اندی که زهفدن مأخوذ در خفت معناسنه ودخی ازدهفه دیر لر برکیمسینی
 کتوروب کیدوب هلاک اتسه (اصطرف حیلہ کرد) حیلہ اندی که صرفدن
 مأخوذ در حیلہ معناسنه قال الله تعالی : فما یستطیعون صرفا ولا نصرا : وامورده
 حیلہ وتندیره قادر اولان کیسنده صیرف دیر لر ویصطرف لعیاله دیر لر یکتسب

(معناسنه)

معناسنه (اعترف بالذنب اقرار آورد بکناء) کنساء اقرار اندی که انکار مقابلی در
 ودخی اعترف علی الشدة دیر لر مشقته صبر و تحمل اتسه واعترف القوم دیر لر قومدن
 بر خبر طلب اندی معناسنه يقال اذهب الی هؤلاء فاعترفهم ای استخبرهم بیقی دیدی که
 عرف واعترف بری برینک موضعده استعمال اولنور (اعتسف ستم کرد) ظم اندی
 وطالمه عسوف وعساف دیر لر (اعتسف الفلاة فی راه رفت بیابان را) بیابانی یولسر
 وهادیتسر قطع اندی (اعتکف فی المسجد پیوسته بنشست در مسجد) مسجدده
 همیشه اوطوروب طشره حیقمندی عکف اصلنده حبس واعتکاف احتباس معناسنه در
 (اعتلفت الماشیه علف خوردند ستوران) مواشی علف اکل اندیلر وزیاده اکل
 اولان کمسنده مکتف دیر لر (اغترف من الماء بکف دست گرفت از آب) صودن
 آووج ایله آلدی ودخی اغترف الطعام دیر لر طعامی قاشیق ایله اخذ ایلسه (اقتحف الماء
 نیک آشامید آب را) صوبی زیاده شدت ایله ایچدی وبقال اليوم قحاف وغدا نقاف
 ای شرب وحر وماله قد ولا قحف دیر لر برنسنده مالک دکلدر دیه جک یرده قد
 اوغلاق در یسندن اولان قدح وقحف اغاجدن اولان قیرلمش قدح معناسنه در وقحف دماغک
 اوزرنده اولان کموکدر وفی المثل : رماء باقحاف رأسه : اقحاف قحفک جمیدر جمع
 صیفه سیله ایراد اولندیفی مره بعد اخری رمی اندیکنه اشارتدر وعبارة مذکوره
 قتلندن کنایه در زیر اعظم مذکور ایله رمی امک آتی موضعندن ازاله دن صکره اولور داهیئه
 عظیمه ایصال اتمکله اسکات اولنان کمسنه حقننده ضرب اولنور یعنی آتی داهیئه عظیمه
 ایله اولر تبهده اسکات اندی که آنک وراسنده اسکات متصور دکلدر حاصلی قتل
 اندی معناسنه راجع اولور زیرا مراتب اسکاتک غایتی قتل اتمکله اسکات در
 مستقصی ده رماء الله عبارتیه ایراد اولندی که مراد اهلاك ایله بددعادر ورماء علی اقحاف
 رأسه یعنی آتی زمین اوزرینه تیهسی اوزرینه رمی والقا اندی معناسنه حل اولنسه
 ایکی روایت نظر ایله دخی مقصود بغایت بین وقتل معناسنه ظاهر ومتبین اولور
 ملاحظه اولنور (اقترف السیئه کسب کرد کنه را) کنه کسب اندی که قازاندی
 تعبیر اولنور (اکتفوه کرداو در آمدند ازهر سو) هر جانبدن آنک اطرافنی احاطه
 اندیلر کنفدن مأخوذ در جانب معناسنه ودخی اکتف دیر لر دوه لری ایچون کیجه
 یانه حق آغیل یایسه واول آغیله کنیف دیر لر که اصلنده سائر معناسنه در لهذا مذهبه
 کنیف اطلاق اولندی (التحف به پیچیدبوی) آکا بوروندی صارندی ثوب وچادر
 مثللوکه اکا لحاف دیر لر (التقفه بزودی یاد گرفت اورا) آتی فی الحال از بر اندی
 (انشفه برکند اورا) آتی قویاردی اقتلع کبی (انتصف النهار بنیمه رسید روز)

هذا ما فتح خاطری
 پس روایت اولیه
 نظر ایله مجرد اهلاك
 اخباردر وروایت
 نایه بد نظر ایله اهلاك
 ایله بدد عامر ادا اولور
 (منه)

کوندوز یارویه یتشدی یعنی نصف النهار اولدی (انصاف الشهر بینه رسید ماه)
 آی یاری به یتشدی یعنی آی اورته سی اولدی (وهو منتصف الشهر نیمه ماه) آی اورتاسی
 (و انصف منه داد بستد ازوی) اندن دادینی آلدی نصف و نصفدن مأخوذ در داد
 معناسنه که انصاف دخی بومعنا به مبنی در عدل معناسنه و انصاف الجاریة دیرلر باشنه
 نصیف اورتونسه که نصیف خارندن کوچک در که فارسیده سراغوش و سرپوش
 دیرلر که ترکیده نرکب تعبیر اولنور . ق (ایتلق بدرخشید) لمعان اندی اصلنده
 ایتلق در یقال ایتلق البرق ای التمع (احترق سوخته شد) محترق اولدی که یاندی
 تعبیر اولنور (وهی الحرقه سوزش دل) قلب حرارقی (اخترق الرج بزودی وزید
 باد) بیل سرعت ایله اسوب یکدی و اخترق القوم دیرلر قومک اورتاسنه اوغرا دم
 معناسنه و اخترق الکذب دیرلر بالان پیدا اتسه و اخترق الارض دیرلر یولی یوق
 ایکن ارضک اورتاسنه اوغرایوب کچسه (اختلق الحديث از نو یافت سخن را)
 سوزی یکیدن پیدا اندی یعنی اصلی اولیان سوزی یاپدی (اختلق خوه کرد
 خویشتن را) کندویی بوغدی (ارتق الشئ فراهم آمد چیز) بریره کلدی نسنه که
 رتق فتق مقابلی در رتق الفتق دیرلر ایکی آیری نسنه بریره کتورسه و یرتقی
 دیکسه و رتقاء اول خاتوندر که موضع معهودی مسدود اولغله جاع ممکن اولیه
 (ارتق روزی بستد) رزق آلدی ارتق الجند دیرلر هرکس تعیین اولنان
 رزق لری اخذ اتسهلر و فی المثل : رزق الله لا کدک : یعنی اگر سنک ایچون رزق
 مقدر اولماش ایسه تحصیل ایچون چکدیکک زجت عبث اولور (ارتفق منه صرفقا
 سود خواست ازوی) اندن منفعت طلب اندی مرفق انتفاع اولنان نسنه دن عبارت
 اولغله خانه ده واقع اولان مطبخ و کتیف مثلاً نسنه به مرافق الدار دیرلر ودخی
 ارتفق دیرلر النیک درسکی اوزرینه طایانه یقال بت مرتفقا ای متوکلا علی مرفقی
 و تقول بکرمک ائق و علی سوددک الارتفق ای توکاء و ارتفقا فی السفر دیرلر سفرده
 بری بریمزه رفیق اولدق معناسنه و فی المثل : الرفیق جال و لیس بجال : اشترا المولتان
 و لا تشتر الحیوان مثله قریب در (استبقا بایکدیگر پیش باختند) بری برینه تقدم
 ایچون اوینادیلر سکیردشمه و اوق آتشمه کی و خرجوا یستبقون ای یتضلون و تقول
 من رزقه السبقه اخذ السبقه که مراد میانده اولان اوکدل در (استرقه السمع
 دزدیده گوش داشت) اوغرایان قولاق طوندی یعنی کسندهلر آگاه دکل ایکن
 سوز دیکله دی (اعتقه بکنار گرفت اورا) آتی قوجا قلیوب صارلدی یعنی النی آنک
 بوغازینه طولاشدیردی ابن فارس دیدی که ایکی کسنه بری برینک بوغازینه اللری

(طولاشدیردی)

و فی المثل لا ینصف
 حلیم من جهول
 جاهل همیشه عافله
 غالب اولور دیکه
 برده ضرب اولنور
 (منه)
 سرش سینک کسری
 ورنک قحجیله اول
 مفعله در که اوج
 اندازه اوله زراسه
 ایله رشدن مرکبدر
 دش ذراع معناسنه در
 کذا قاله الکشافی
 (منه)
 و فی المثل کاخنتفة
 علی آخر طحنا بر
 خاوند هر کسره
 حنطه فی ال ذکر مننده
 چکر ایکن بر مقداری
 قالدقه در کرمک
 قطبی قیرلدی خاتون
 غنیه کلوب کندو
 کندویی بوغدی
 ایشک اولنه صبر
 اتمش ایکن آخر آزار
 قالدقه متعجز اولان
 کسنه حنطه ضرب
 اولنور (منه)

طولاشدیردی دو کوشمک ایچون اولورسد اعتنقا و محبت ایچون اولورسد تعانقا دیکک
 کرک و مصنف اساسده اعتنقا فی الحرب و تعانقا عند الوداع دیدیکی بومعنا به
 اشارت در ودخی اعتنق الامر دیرلر لازمه معناسنه و فی المثل جاء بالعناق و باذنی
 العناق عبارتیه دخی روایت اولندی که مراد شر و شدتدر زیرا عناق الارض
 که سیدکوش دیدکلی جانوردر شدت و صلابت ایله معروفدر (اعتیق شراب
 شبا نکاهی خورد) کیمجه وقتی ایچله جک شرابی ایچدی که غبقه الغبوق نک مطاوعیدر
 و غبوق صبح مقابلی در زرقاء غامه دیدی که صکت احکلهما بصبح من صبر
 و غبوق من ائمه اندن سؤال اندیلر که بومرتبه حده بصره نه جهتدن مالک اولدوک
 دیو زرقاء کلام مذکور ایله جواب و یردی یعنی بن کوزلریمه صباح وقتنده صبر
 ستوتری ایله و اخشام وقتی ائمه ایله اکتمال ایدر ایدم (اعترق الفرس اسب
 دیگر اسبان را پیش گرفت) ات سائر اتلرک میانده ایکن جله سنده سبت اندی
 ودخی فلانة تفرق العین یعنی فلان غایت حسنندن کوزی مشغول اتمکله کوز غیری
 حسناله نظر ایتمز (افترقا از یکدیگر جدا شدند) بری برندن آیرلیدلر (التیق
 الثوب ترشد جامه) جامه نمناک اولدی (التیق به و التیق و التیق بدو سیدباو) آکا
 یاپشدی (اتمیق الشئ نیست شد چیز) نسنه یوق اولدی ودخی اتمیق من الحر
 دیرلر ایسیدن یاندی معناسنه (اتمطق بالنطاق نطاق بست بیمان) بیلنه نطاق باغلادی
 نطاق اول بز پاره سیدر که خاتونلر بللرینه باغلارلر و منطق مطلقا بیله باغلادیلر
 نسنه در و منطق عادتاً بیله قوشاندیلر قوشاق در که فارسیده کربند دیرلر و فی المثل
 : من یطل ایرابه ینطق به : اول کسنه که قرداشلری چوق اوله انلر ایله قوت بولور
 و مثل آخرده واقع اولدی که : من یطل ذیلہ ینطق به : اول کسنه که وسعت مال
 صاحبی اوله مالتی موضعنه صرف ایتمز دیکه جک یرده ضرب اولنور : من یطل ذیلہ
 یطأ فیه : عبارتیه دخی روایت اولوندی غنی مسرف حقنده ضرب اولنور ه ک (ایتفک
 کردیده شد) ترس دوندی ایتفک الارض دیرلر یرک اوسقی التنه دوندی معناسنه
 و ایتفک البلده باهله دیرلر انقلب معناسنه افکدن مأخوذ در صرف و قلب معناسنه که
 افک عن الخیر دیرلر صرف عنه معناسنه (وهی المؤتفکات دیهای قوم لوط) قوم
 لوطک قریه لری که اهلی ایله نکونسا اولدینی مشهوردر (ایتفک الفرس نیک دوید
 اسب) آت مبالغه ایله سکرندی (ایتفک دروغ گفت) یالان سویلدی و بیشک کذب
 و بیشک کذاب معناسنه در (احتک الطعام بخورد خوردنی را) طعمی اکل اندی
 ودخی احتک الجراد دیرلر چکر که نباتاتی اکل اتسه و احتک الامور دیرلر تجربه

رجل منطق دیرلر
 عزیز معناسنه مثل
 مذکور بوندن
 مأخوذ در و باباسنک
 ذکر اوزون اولق
 باباسنک اوغلاری
 چوق اولفدن
 کتایه در (منه)
 مصنف مثل مذکور
 حضرت علی به نسبت
 ایتدی (منه)
 یعنی اتکی اوزون
 اولان کسنه : اینه
 اتکی بشار (منه)

صاحبی اولدی معناسنه که حنک اندا بدن مستعار در دایه رام و منقاد اولسون ایچون
آغزینده ایپ وضع اتدی معناسنه کویا تعاقب امور اتی ذلیل و رام اتمکله مجرب
اول مکسده محتک دیرلر ودخی احتک مالی دیرلر جمله مالی اخذ اتدی معناسنه
(ارتیک فی الامر کفر قارشده درکار) بر مشکل ایشه کفر قار اولدی ارتیک فی الوحل
دیرلر چاموره باتدی و ارتیک الصید فی الخبالة دیرلر صید طوزاغه طوتلدی معناسنه
ودخی ارتیک الثید دیرلر ثید قاریشدی معناسنه ربکت الثید نك مطاوعیدر یعنی
بن ثیدی اصلاح ایچون قاریشدرم لهذا خرما و قوروت و یاغ بجوعنی قاریشدروب
اتخاذ اندکری طعامه ربکه دیرلر (رحم مشبکه خویشاوندی بایکدیگر بیوسته) بری برینه
اولاشمش قرابت و خصلق (اشترکا بایکدیگر انبازی کردند) بری برینه اور تاغلی ایلدیلر
که اور تاغ اولدیلر تعبیر اولتور اعمی دیدی که رأیت فلانامشترکا دیرلر فلان مکسده
مهموم و موسوس مکسده لر کی کندو کندو ایله سوبشور کوردم معناسنه التیک
ارتیک معناسنه در که قاریشدی دیکدر (امتسک چنک زدباو) اکا پنجه ووروب
طوتدی (اتیک حرمتد بشکست حرمتش را) آنک حرمتی قیردی وضایع اتدی که
نیک شرعا حلال اولیان وجه اوزره بر مکسده نك حرمتد تعرض ایتمکن عبارتدر
ونیک ماده سنده مبالغه معناسی ملحوظ اولغله انیک عرضه دیرلر مبالغه ایله شتم
اتدی ونهکه الامیر دیرلر عقوبتده مبالغه اتدی معناسنه و شجیع اولان مکسده دشمنک
دفعنده مبالغه اتمکله اکا نیک اطلاق اتدیلر ل (ابتدله هر روز بکار داشت اورا)
هر کون آنی ایشه قوللاندی یعنی استعمال اتدی (وهی ثیاب البدلة جامهای
هر روزی) هر کون استعمال اولنان جامدلر بدله و بدله تحقیر اولنان نسنه در جمعی
مبادل کلور تقول فلان ماله مصون و عرضه مبتدل و ابتدل نفسد فی کذا کندوی
برنسنه ایچون محقر اتدی معناسنه در قال * و من یتدل عینه فی الناس لایزل *
بری حاجه محجوبه لاینا لها * و چوق استعمال اولنان کلامه مبتدل دیرلر و يقال
: صونه خیر من بدله ای باطنه خیر من ظاهره (ایهل الی الله تعالی زاری کرد بخدا)
حضرت الله تضرع اتدی (ایهل القوم بریک دیگر لعنت کردند) مردمان قوم)
بری برینه لعنت اتدیلر التعنوا معناسنه قال الله تعالی (ثم یتدل فیتدل لعنة الله علی
الکاذبین) و بهله ای لعنه وهی الهة بانک قبحی و ضمی لغتدر لعنت معروفدر وضلال
این بهلل باطلدن کنایه در و بهلول چوق خنده ایدن و هر خیری جامع اولان سید
معناسنه در (اجتدل به شادشدیدو) آنکله مسرور اولدی (احتفلوا کرد آمدند)
جمع اولدیلر محفل و محفل جمعیتکاء معناسنه در ودخی احتفل فی الامر دیرلر بر
ایسه زیاده سعی ایسه و حریف محفل ای عظیم مستین (احتفلوا کوچ کردند)

(بر منزلدن)

جو هر ی ایهل
لفظی عرعرایه تفسیر
ایدوب فیروز آبادی
وهمدر بلکه ارج
اغاجنک میوه سیدر
دیدی و دیدی که
اول میوه فی امقاط
جین ایچون تحقیر
ایسه فی الحال
امقاط ایدر و مرکه
ایله قارشدروب ده
التمبه سورسه لاراله
ایدر و غسل ایله
یره من چپاناره
مرهم ایتسه لر پاک
ایدر و الله اعلم (منه)

بر منزلدن بر منزله یوکلرخی یوکلدوب کوچدیلر (احتفل جریمته برداشت کناهی را)
آنک کناهی کوتوردی که اوزرینه آلدی تعبیر اولنور (احتبله تباہ کرد اورا) آنی
خراب اتدی افسده معناسنه و احتبله الحب دیرلر عشق آنک عقلنه و بدنه ضعیف
ایراث اتدی معناسنه (احتبله بفریفت اورا) آنی آلدادی سکد ختل خدعه
معناسنه در یقال الدنیا غرارة غدارة ختالة ختارة (اختزله بیریدش از برای خویشتن)
آنی کندو ایچون کسوب آیردی ودخی اختزل عن القوم دیرلر قومدن آیریلوب
منفرد اولسد اختزع دخی یومعنا به در انفراد کی (ادخله در آمد بدو) آکا
داخل اولدی دخل کی (ارتجل الخطبة بی اندیشه خطبه کرد) اولا فکر ایتمه دن
خطبه اوقیدی ودخی ارتجل فلانا دیرلر بر مکسده نك ایاغندن یاپشسه و ارتجل فلان
دیرلر بریان اتمکیچون چکرکه جمع ایسه (ارتجل کوچ کرد) بر منزلدن بر منزله
کوچدی ودخی ارتجله دیرلر رکوب اتدی معناسنه حضرت حسین رضی الله عنه
رسول اکرم حضرتلری سجده ده ایکن اوزرینه رکوب اتمکله سجده دن کیچ
قالقد غنک سینی بیسان ایچون ان ایخی ارتجل فی دیو پیوردیلر (ارتجل بالدم آلوده شد
بخون) قان ایله آلوده اولدی (اشتعلت النار افر وخته شد آتش) آتش علولندی که
اشتعلت النار نك مطاوعیدر (اشتغل به مشغول شد بوی) آکا مشغول اولدی
وفی المثل: شغلت شغابی جدوای: یعنی عیالنه اتفاق اتمک بنم عطیه ویرمه مانع اولدی
عدم احساندن اعتذار مقامنده ضرب اولنور (اشقل ثوبه پچیده شد بجامه خود)
کندو ثوبه صارلدی که جامدسنی بوروندی تعبیر اولنور و اول ثوبه شمله دیرلر
(اشقل علید نکاهبانی کرد بروی) آنی محافظه اتدی که اکا همیارلق ایدوب اغیارک
تعرضندن آنی حفظ اتدی تعبیر اولنور ودخی: الرحم مشتملة بالولد: دیرلر احاطه اتدی
معناسنه و تقول عجبت من حاله و اشتماله علی اخلاق جيلة وسيرة مرضية و مشمل اول
کوچک قلیچدر که آنی اتکی ایله ستر ایدرلر ام شمله آفتابک و دنیا نك دخی کنه سیدر
(اعتدل راست شد) طوغری اولدی عدلنه نك مطاوعی در یقال عدلنه فاعتدل ای قومته
فاستقام (اعتدل اخر سخت شد کرما) اسی شدید اولدی و زیاده اسی اولان کونه یوم معتدل
دیرلر ودخی اعتدل دیرلر کندو نفسی لوم اتدی معناسنه که عدلدن مأخوذدر لوم معناسنه
(اعتزل جدا شد از وی) اندن آیرلدی (وهی العزلة جدایی) آیرملق اعتزلت الباطل دیرلر
باطلی ترک اتمد معناسنه و تقول العرب: اعوذ بالله من الاعزل علی الاعزل: یعنی قور و غنی
بر طرفه آکری طوتان آت اوزرینه رکوب ایدن سلاح سز کسنه دن حضرت الله
تعوذ ایدرم و عرب قور و غنی آکری طوتان آت ایله تشم ایدرلر خصوصاً که صاغ
طرفه آکری طوته (اعتزل الریح نیزه را در میان ساق و رکاب گرفت) نیزه سنی آت

(افتمی)

(ن)

(۶۷)

اوزرنده ساق ايله ركابی مایینده طوتدی ودخی اعتقلت الشاة دیرلر صاغق ایچون قویونك ایکی آیاقلرینی حالب اولان کسنه ایکی باجاعتك میانه آله (اعتقل لسانه بستد شد زبان او) آنك دیلی باغلاندى و تکلمه قادر اولدی و اعتقل الرجل دیرلر محبوس اولسه و اعتقل من دمه دیرلر مقتول ایچون دیت اخذ ایلسه (اغسل همدن بشت) بوتون بدنی یودی که غسل اتدی تعبیر اولنور (افتعل کذباً دروغ یافت) یالان پیدا اتدی (هو مقبل الشباب او دراول جوانیست) فلان کسنه یکتلتك اولنده در یعنی آنده پیرلک آثاری ظاهر دکلدنر کویا شبانی ساعت بساعت استیناف ایدر زیرا اقبال بر شیئی یکیدن احداثدن عبارتدر ودخی اقبال الخطبة دیرلر ارتجالاً خطبه قرائت اتسه (اقتلوا بانکدیکر کارزار کردند) بری بریله جنک اتدیلر مخفی اولمیه که لفظ مذکورده افصح اولان عدم ادغام در زیرا ایکی تانك بری کلمه یه لازم دکلدنر و بعضیلر تاء اولی نك حرکه سنی قافه نقل و تایی تابه ادغام و همزه بی حذف ایدوب قتلوا دیرلر ودخی اقتلت النساء دیرلر نسیاه عاشق اولمغله نساء آنی هلاک اتدیلر معناسنه و قلب مقتل ای اهلکة العشق ودخی اعتقل فلان دیرلر مجنون اولدی و اقتله الجن دیرلر جن آنك عقلنی مغشوش ایدوب مخدوع اتدی معناسنه و فی المثل: اقتلونی و مالک: عبدالله بن زیر اشتر نخعی ایله که اسمی مالک در محاربه ایدوب آت اوزرنده بری برینك بوغازینه صاریلوب معا زمین اوزرنده ساق اولدقارنده عبدالله مذکور بوکلای سویلدی یعنی قومندن استغاثه ایدوب یا قوم بی و مالکی معا قتل ایلك اول کسنه حقتنده ضرب اولنور که دشمننه ضرر اصابت اتدیرمك ایچون کندو ضررینه طالب اوله (اکتھل یحشم خویش سرمه کشید) کندو کوزینه سرمه چکدی و سرمه چکه چک میله مکمل و مکمال دیرلر ودخی اکتھت الارض بالحضرة دیرلر یر یوزنده خضرت ظهور اتسه و ما اکتھت عینی بك دیرلر سنی کوره مدم دیدچك یرده و اکتھل فلان بسوء حال دیرلر آنده سوء حال علاماتی ظهور اتسه (اکتھل دوموی شد) صاچی بیاض و سیاه ایله مختلط اولدی که قیرغیل تعبیر اولنور که اواسط عمره بالغ اولمندن کنایه در ودخی اکتھل الرجل دیرلر عقلی کامل اولدی معناسنه و اواسط عمره بالغ اولان کسنه شباب و مشیب میاننده اولمغله کامل العقل و قوی الادراك اولور لهذا اکتھل النبات دیرلر اوت اوزانوب کالنی بولدی معناسنه (امتثل امره بجای آورد فرمانشرا) آنك امرینی یرینه کتوردی که امرینه امتثال اتدی تعبیر اولنور (انتبل له آماده شد برای او) آنك ایچون حاضر و مهیا اولدی یقال: ما انتبل نبله الا باخرة: یعنی ابتداء امردن آکاء اولوب تدارکئی کورمدی

غسله بالسوط ضربه به
و رجیل غسل
ضرب و ب لا مرأته
(منه)

پس عبارت مذکوره
هو متأنف الشباب
معناسنه اولور (منه)

و اکتھال ترک اولنوب
باطن اجفان آغاره
مره دیرلر جوهری
دیدی که مره
العینی دیرلر اکتھال
اولمغله کوز فاسد
اوله یقال رجل امره
و امرأة امره ابو عبید
دیدی که المره اول
بیاضدر که کاغیری
لون قارشیه و سرمه
می اولمیان کوزه
مره ها دید کیری
بو معنایه مبنی در دیدی

الا فرصت فوت اولدقند نصکره حاضر لندی (انتل البئر خاک جاهرا بیرون کرد) قویونك طوبراغنی طشره چیقاردی و اول طوبراغنه ثقیله و نیشه دخی دیرلر (انتعل شعر غیره بخود بست شعر دیگرش را) غیری کسنه نك نظم اتدیکی شعری کندویه نسبت اتدی که بوشعری بن نظم اتم دیو ادعا اتدی فخله دن مأخوذدر دعوی معناسنه (انتخله برکزیدش) آنی انتخاب اتدی و هو نخیلی من اخوانی یعنی بو بنم اخوان میاندن منتخب و مختار مدر (انتشل اللحم من القدر برکشید کشت را از دیک) چوملکدن اتی چنکال ایله چکوب چیقاردی و اول چنکله منشل و منشال دیرلر که اوجی اگری دمورد و نشیل اول ات در که توابلسر طبخ اولند یقال فلان الف النشیل و ما عرف الطفیشل (انتضله برکزیدش) آنی انتخاب و اختیار اتدی ودخی انتضلوا دیرلر بری برینه اوق اتدیلر معناسنه ودخی انتضلوا دیرلر تفاخر و امعناسنه (انتعل نعلین درپای کرد) آیاغنه نعلین کیدی و فی المثل: نعلك شرمنی حفاك فارتك: یعنی سنك نعلین کیمک یالین ایاق مشی اتمکدن فنادر پس اول نعلینی ترک ایله اول کسنه حقتنده ضرب اولنور که معاونت و شاننه اهتمام اتمیه چک کسنه دن استعانه ایلید (انتقل از جای بجایی کوچ کرد) بر منزلدن بر منزله کوچدی (وهی النقلة کوچ کردن) کوچك و منقله مرحله در ودخی انتقل الفرس دیرلر آت یوریدکده ایاقلرینی الاریله باصدینی موضعه وضع ایلسه و نقیل غریب و ثقیله غریبه معناسنه در م (ایتم بالخل نان خورش کرد سرکه را) سرکه بی اکمک قاتوغی اتدی اصلی اتمدم در که ادم دن مأخوذدر و فلان ادم قومه دیرلر امرلرینی اصلاح ایدن کسنه یه (ابتسم بکمارید) صیرتدی که تبسم اتدی تعبیر اولنور اساسده دیدی که تبسم مراتب ضحکک اولی در (احتجم حجامت کرد) حجامت اتدی (احتدم الحر سخت شد کرما) اسی شدید اولدی و اسی اولان کونه یوم محترم دیرلر و احتدمت النار دیرلر آتش علولنسه و آتش علولنر که استماع اولنان صدایه حدمد دیرلر و قدر خدمت دیرلر سریع القلیان اولسه که صلود مقابلی در و احتدم غضبا دیرلر زیاده غضبه کلسه و دم محترم ای شدید الحمة (احترمد حرمت داشت اورا) آنك حرمتنی حفظ اتدی و هی الحرمة معروفدر که محافظه ایدوب آنی ضایع اتمک معقول اولمیان معنادن عبارت در (احترم بیوشید جامه یا سلاح) جامه کیدی یا سلاح لندی ودخی احترم دیرلر بیلنه ایپ باغلاسه (احتشمه و احتشم منه شرم داشت از وی) آندن حیا اتدی حشمة دن مأخوذدر حیا معناسنه تقول ما منعی الا الحشمة ای الحياء و حشمت غضب معناسنه دخی کلور (و هم الحشم خدمتکاران) خدمتکارلر خدم معناسنه و خدمتکارلر

یعنی فلان کسنه مخود سز
بو بر سر آه مالوف
اولوب نلبه بی یاقلوایی
نلر (منه)

لم ینتعل بقبال حزم قبیل
اول قایشد که ایکی بار
مفك میانه واقع اولو که
قیرلقدده صاحبی نعلین
سز قالور و حزم سریع
الا تقطاع اولان قایشد
فلان کسنه ضعیف
دکلدنر دیه چک یرده
ضرب اولنور (منه)

و کدینك بوغازی
خیر یلدیسنه دخی دیرلر
(منه)

مخدوملرندن حیا آندکری یاخود مخدوملرینک غیرتی چکدکلرندن ناشی اعداسنه
عضب آندکری ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندیلر (احتطمه بشکت اورا) آتی
قیردی (احتکم علیه فی ماله حکومت کرد بروی درخواست اش) آکا مانده
حکومت آندی یقال حکم فی ماله فاحتکم فیه یعنی ماله آنی حاکم نصب آندی اودخی
آنک مانده حاکم اولوب تصرف آندی ودخی احتکما دیرلر بری بریله حاکمه
کیتسهلر وفی المثل: حکمک مسط: یعنی سنک حکمک نافذدر رد اولنر مسط
میرسل معناسنه درکه کسه آنک ردینه قادر اولیه خذ حکمک مسط عبارتیه دخی
روایت اولندی ای مجوزا نافذا صاحب عیاب دیدی که اصلنده لک حکمک مسط
ایندی لفظ لک حذف اولندی و مسط عبارتیه متمایله تفسیر آندی (احتلم خواب
دید) دوش کوردی و غلامک مرتبه رجاله بلوغی دوش کورمکله اولدغندن احتلم
الغلام دیوب بالغ اولدی معناسی اراده ایدرلر وفی المثل: الحلم والمنی اخوان: یعنی
دوش وطول امل بری برینه مقاربدر که برکسنه واقعه سنده دولته نائل اولور
ودولته نائل اولغنی دور و دراز ماخولیا ایدر و بومعنا کندیوه مایه سرور
ایدوب آنکله متلی اولور ویقال: ان المنی رأس مال المفاطیس (اختم القرآن ختم
کرد بنی را) قرآنی ختم ایدوب آخرینه بالغ اولدی وقد افتخ علی کذا واختمه دیرلر
شویله برایشه باشادی و اتمام آندی معناسه و ختم عليك باید دیرلر سندن اعراض
آندی و ختم لك بایه دیرلر سنی غیرلر اوزرینه ترجیح و اختیار آندی معناسه (اختصوا
بایکدیگر خصومت کردند) بری بریله خصومت آندیلر و اختصم السیف جفنده دیرلر
قلیج زیاده حدتندن قینقی قطع ایتسه (ارتسم الرسم فرمان برداری کرد نوشته را)
یازیلان سنهیه اطاعت و قبول آندی رسمت له نك مطاوعیدر یقال رسمت له ان یفعل
فارتسمه یعنی آکا فلان ایشی ایشله دیو نامه یازدم اودخی امثال ایدوب تجاوز آندی
کذلک شویله بر قانون اتم اودخی قانونه مخالفت آندی دیه جک یرده استعمال
اولور ودخی ارتسم دیوب حضر الله دعا و نیاز آندی معناسی اراده ایدرلر کویا
حضرت الله تعالی کندیوه التجا اولونغنی رسم ایدوب دعا ایدن بکسنه اول رسمی
قبول آندی (ارتطم فی الوحل درکل افتاده) چاموره دوشدی و ارتطم فی امر دیرلر
برمشکل ایشه گرفتار اولوب بروجهله آندن خلاص ممکن اولمسه و ارتطم علیه
امر دیرلر مشکل ایشه شووجهله مبتلا اولدی که جمیع طرق نجات مسدود اولدی
معناسه یقال وقع فی مضیق و مرتطم (ازدجوا علیه انبوهی کردند بروی) آنک
اوزرینه غلو و غلبه لک آندی لو (ازدقه فروبرد اورا) آتی یوتدی یقال ازقته

(اللقمة)

اللقمة فازدقه ای ابلعه ایاها فایلهما ابن دریده زلقوم حلقوم در دیدی (استلم یسه
داد یادست بسود حجر اسودرا) حجر اسودی اویدی یا آکا النی سوردی سلام دن
مأخوذدر حجر معناسه وفی المثل: اکتم لاسر من السلام (اصطلم البرد الزرع ازین
برکند سرما کشت را) صوق اکینی کوکندن قویاردی یعنی بالکلیه هلاک آندی
استأصله معناسه و الاصطلام الاستیصال وایکی قولاغی بتون مقطوع اولان کیمسنه
اصلم و خلقة قولاقلری اولیان کسنهیه مصلم دیرلر و الصیلم الداهیه و السیف (اضطرم
النار زبانه زد آتش) آتش علولندی اخرمت النار نك مطاوعیدر (اظلم تن در نهادستم را)
ظلمی قبول آندی ظلمه نك مطاوعیدر اصلی اظلمدر (اعتصم به چنک زد بوی)
آکا پنجه ووردی که یاپشدی تعبیر اولور و عصمة منع و حفظ معناسه اولمغه اعتصمت
بالله دیرلر آنک لطفی و کرمی ایله معصیتدن تمتع اولدم معناسه (اغتم سخت شہوت
شد) شهوة ضرابی هیجان آندی غلبدن مأخوذدر شهوة ضراب معناسه شهوة ضرابی
هیجان ایدن جاریه یه غلم دیرلر غایم شهوت ضرابی شدید اولان کسنه در و اغتمت
امواج البحر دیرلر اضطربت معناسه (اغتمه غنیمت داشت اورا) آتی غنیمت طوتدی
یقال اغتمت السلامة یعنی سلامتی غنیمت بیل (اقتمم النهر خویشتن را در جوی
افکند) کندیوی چایه براقدی کندیوی کتور و روب صویه آندی و فکر آندی که
غرق اولوری یا قار شویه کجری معناسه زیرا اقتصام ده غف و من غیر رؤیة
اولمق معنای مأخوذدر و قعنه اول امر عظیمدر که آتی هرکس ارتکاب ایده من
وقطع اولان سنهیه دخی قعنه دیرلر وفی الاساس اقتصم عقبه او و هذه اونهر
ارمی بنفسه فیها علی شدة و تقول فلان مقدم مقام لیس معه احجام (اقسموا الغنیة
بهره کردند غنیمت را) مال غنیمی حصه آندیلر که بواوشدیلر تعبیر اولور
(اقسموا بالله هم سوکند شدند بخدا) حضرت الله بری بریله یمن آندیلر که
بر خصوص ایچون آنلاشدیلر تعبیر اولور (التمت دهن بندبست زن) خاتون یاشماق
باغلانندی فرا دیدیکه لثم خاتونلرک آغز لرینه باغلادقلری و لقام بورونلری اوزرینه
باغلادقلری بزپاره سیدر که هر برینه نقاب دیرلر هی حسن اللثة دیرلر حسن الثقبه
دیدکلی کبی و لثم پوسه معناسه در قبله کبی لثم فاهادیرلر آغزینی خاتونک یاشماق
وضع آندی که موضعه وضع آندی معناسه (التأم فراهم شد) بریره جمع اولدی که التأم
الصدع دیرلر جانلاق بتشدی معناسه (التحم الجرح پیوسته شد ریش) یاره ملتصق
اولدی که بتشدی تعبیر اولور: ولحم الصایغ الذهب والفضة بالحام فالتحمت: یعنی
قویوچی آتون و کومشی لحام ایله یاپشدردی آنلر دخی یاپشدی (التدم مضطرب شد)

السماء بفاتح العلوم
ان الاستعلام لمس
الحجر الاسود اشتق
من السمة وهی الحجر
کایقال فی الکحل الکحل

ابن الانباری دیدی که
مسألة دن مأخوذ
اولمق دخی ممکندر
پس استلم الحجر
عبارتک حجری اخذ
و کندیوه ضم آندی
ایکی کسنهیه بری بریله
مسألة ایتدکه معافه
ایتدکری کبی ودخی
استلم استفعال بایندن
اولمق محتملدر که اصلنده
استلم آندی که لامه دن
مأخوذدر درع و سلاح
معناسه یعنی حجره
مس ایتمکه کندیوی
حضرت الهک عذا
بندن حفظ ایتدکری
کبی حاصلی مس حجری
کندیوه سلاح اتخا
ایتدی پس همزه نك
حر کتی لامه نقل
ایدوب همزه فی اسقاط
ایتدیلر تخفیف ایچون

عنی اولیه که اکثر
کندیوه و اتسع اولان
استلم الحجر عیساری
تجربیده محتاجدر
و تامل و انصف (منه)
وفی المثل التأم جرح
والاسانة عیب بعی
یاره کندیو کندیوه
ماتم اولدی اطباء و اد
قلری خالده اصلا بر

مضطرب اولدی و لدم اصلنده طاش مثلونسنه زمینه دوشد که ظاهر اولان صدار
لدم الصاید حجر الضبع بحجر دیرلر صاید ضبعک مسکنه طاش آتوب ضبع طاشک
صداسنی استماع آند کده صید ظن ایدوب طشره چقدقه صیدایله حضرت علی
حدیثنده واقع اولدی که : لا اكون مثل الضبع تسمع الدم فتخرج حتى تصاد: صکره
مطلقا ضرب ایتکه لدم اطلاق اولندی التدمت النایحه صدره ایدرلر نایحه نوحه
وقنده الی ایله سینهنه ضرب ایلله (الترمه برخویشتن لازم کرد اورا) آنی کندویه
لازم قیلدی که التزام ایتدی تعبیر اولنور ودخی الترمه دیرلر عانقه معناسنه (التظم الموج
بیکدیگر زد موج) موج بری برینه ووردی یعنی مضطرب اولدی اطم اصلنده ال
آیه سیله برکنه نیک یوزینه وورمقدن عبارتند التظموا دیرلر بری برینک یوزینه سیله
ووردیلر معناسنه تلاطموا کبی ولظام مضاربیه معناسنه درو فی المثل: من السباب بهیج
اللطام: یعنی بری برینه شتم مضاربیه منجر اولور (التهمه فروبردش) آنی یوطدی ابتلع
معناسنه (انتظم الامر راست شد کار) ایش مستقیم اولدی و لیس لامره نظام دیرلر ایشی
یولنده مستقیم اولسه وانتظم الدر وانتظم الکلام اینجو وکلام منتظم اولدی معناسنه در
(انقم منه کینه کشید از وی) آندن کینه سنی چکدی انتقامی آلدی تعبیر اولنور (اهترم
الدعد آواز کرد تندرعد) آواز ایتدی وهزمه وهزمه رعد آوازی وکدینک بوغازینک
خر بلدیسی معناسنه در (اهتضمه ستم کرد اورا) کاظم ایتدی معناسنه در وهضمه ظم معناسنه
واهتضم من حقه دیرلر حقن تماما ویرمدی معناسنه . ن (ایتمه علی کذا ایمن داشت اورا
بر فلان چیز) آنی فلان سنه اوزرینه امین ایتدی و اول کسنه یه مؤتمن دیرلر (احتثنا بایکدیگر
راست شدند) بری برینه برابر و مساوی اولدیلر حقن وحقن مثل معناسنه هماحتثان دیرلر
سیان معناسنه و یوم حاتن دیرلر برکونک اول آخری حرارت ده برابر اولسه و بعض
اجزاسی بعض اجزاسنه مساوی اولان نسبه یه محتث دیرلر (احتجته برکشید اورا
بجوکان) آنی جوکان ایلله چکدی حجن اگر بک و محجن اوجی اگری اولان نسنه در لکن
صولجانه استعمالی شایعدر ودخی احتجن مالی دیرلر مالی آلدی معناسنه (احتقن
خویشتن را خسته کرد) کندو کندوی سنت ایتدی (اختزنه در خزانه نهاد اورا) آنی
هزنه وضع ایتدی (ادهن خویشتن را بر روغن جرب کرد) کندوی یاغ ایلله یاغلادی
(ارتجن الزبد شوریده شد تو) قایمق مختلط اولدی یعنی نه رده چالقادقه متفرق و فاسد
اولدی یا خود طبع اولندقه صاف اولمغله آندن یاغ حاصل اولدی و عبارت مذکوره
امر مشکله ضرب اولنور مثلد و ارتجن علیه امره دیرلر مختلط و فاسد اولدی
معناسنه (ارتجن منه الشیء کرو گرفت از وی چیز را) نسنه یی آندن رهن آلدی (رجل

۲ کسنه نیک تحت م: فقه تندر
اولدین فائل سرام
اولدی دیه جک برده
ضرب اولنور (منه)

قال قیس بن عاصم
فی وصیته علیک بالمال
واحتجانه ای بامسا که
(منه)

(مضطرب)

مضطرب مرد کینه ور) کینه او کسنه وهی الضعیفه کین بغض یقال ابدالله کل مضاعن
لاخیه ومشاحن لموالیه وتقول مازلت به حتی سالت بقیة ضغه واخلیت صدره عما کان
فی ضمینه ودخی اضطفت الشیء دیرلر برشی قوتوغی التنه آلسد (افتتن بها مجهول ومعلوم
صیغله لریله درقنده افتاد برن) خانون سببی ایلله فتنه یه دوشدی که آکا عاشق ومفتون
اولدی تعبیر اولنور و فی الاساس هو مفتون بال دنیا ومفتن ومفتن واقتنته المرأة خاتون
آنی فتنه یه القا ایتدی معناسنه تعدی دخی استعمال اولنور (اقتن به یارشده بوی) آکا یولداش
اولدی قرن مطاوعیدریقال قرن به فاقترن (اکتمن پنهان شد) کیزلو اولدی ومکتمن
وکین ای مستور بقول حبک مکتمن فی فؤادی وهذا من صدق ودادی (احتجته بیازمودش)
انی سنادی که امتحان ایتدی تعبیر اولنور و امتحان اولان کسنه یه محجون ومتمحن دیرلر
(وهی المحنة آزمایش) سینامق (امتنه هر روز کار بست اورا) آنی هر کون استعمال
ایتدی که مبتذل ومحقرا ایتدی دیمکدن کنایه در و هر کون کید کلری ثوبه ثوب محجون
دیرلر ه . (اشتبه علی الامر پوشیده شد بروی کار) ایش اکامستور اولدی یعنی ملتبس
اولوب ماعدادن تمیزه قادر اولدی (وهی الشبهة پوشیده کی) ملتبس اولمق (اکتنه
الامر بغایت کار رسید) ایشک کهنه واصل اولدی عندی من السرور منک لایکتشه
الوصف دید کلری کلام مولدر زیر انهایه معناسنه اولان کندلفظندن فعل مشتق
اولمز (انتبه من نومیه بیدار شد از خوابش) اویقوسندن اویاندی (انتبهه باز داشت اورا)
آنی منع ایتدی نجهدن مأخوذ در ردع وزجر معناسنه

المضاعف من هذا الباب

ه ب (استبوا یکدیگر را دشنام دادن) بری برینه شتم و سب ایتدیلر (اقتبیده بیزید دست
اورا) آنک الینی کسدی . ث (احتشازین برکندش) آنی کوکندن قوپاری اجث
الفسیله دیرلر خر مافدانی یرندن چیقاردی معناسنه وانی چیقاره جق دموردن آله
محثه و محاث تسمیه اولنور وشجر محث دیرلر اغابک زمین ایچنده کوکی اولسه
(احتشه برافزولید) آنی ترغیب ایتدی (ارتث الجریح از حربه گاه زنده برداشته شد) خسته
یارالاولان کسنه معر که دن جانی وارایکن منزله قالدیریلدی هم رثة الناس کلامندن
مأخوذ در خلقتک ضعفاسی معناسنه که رثة المتاع دیرلر متاعک ضعیف ونحیف معناسنه
ودخی ارتث رثة البیت دیرلر خانه ده اولان اسکی قاپ قاجاغی جمع اتسه لر . ج (احتج
علیه بکذا حجت آورد بروی بفلان چیز) فلان نسنه ایلله آنک اوزرینه حجت کتوردی
(ارتجیحینید) حرکت ایتدی رجد مطاوعی در حرکت معناسنه . خ (ارتج الامر شوریده
شد کار) ایش قاریش موریش اولدی و ارتج عقله دیرلر عقلی مختل اولسد و یقال سکران ملتغای

اضطربه برز کش
کردش آنی قوتوغی التنه
الیدی و فی الاساس
الضین مابین الابط
والکشف (منه)

قال الحریری فی مقاماته
عند الامتحان بکرم
الرجل اوبهان
مرزوق دبدی که یعنی
برکنه فضیلت ادعا
ابدوب دعوا سناک
عهده سندن کا و رایسه
مکرم والامهان اولور
(منه)

مغشوش العقل د (ابتدوا از دوسوی آمدند) یکی طرفدن کلدیلر ابتدا السبعان الرجل
 دیرلر ایکی برنجی جانور آنک از دینی او کینی احاطه آنه دلر (ارتدعن دینه برکشت از کیش
 خویش) کندودیندن دوندی وارتد عن سفره سفرندن رجعت آندی و فی المثل: ارتدت
 علیدار عاظ النبل برنسنده وصول ایچون سعی ایدوب آخرنده خائب وخاسر اولان
 کسنه حقنده ضرب اولنور و من امثال المولدين: ردمن طهالی بسم الله: تواضع ایدن رفیع
 حقنده ضرب اولنور وردالظرف من الظرف یعنی هدیه وضع اولنان ظرفی مهدی
 طرفندار سال آنک ظرافتند زرا تکرار ار سال هدیه به سبب اولور (استدراست شد)
 طوغری اولدی ودخی استد الثی دیرلر محکم اولدی معناسند قال یمت اعلمه
 الرماية کل يوم فلما استد ساعده رماني (استد سخت شد) قاتی اولدی یقال شد الله فاشد
 ای قواء فقوی ودخی استد الفرس دیرلر سکیرتدی معناسند عداکی (اعتدبه بشمار آوردش)
 آنی حساب کتوردی و هو معتدبه دیرلر معتددر معناسند زیرا اعتبار اولنان کسنه مثلا
 حساب رجاله ادخال اولنشد معتدبه دکلدر دید کلری رجال عددادن معدود
 دکلدر معناسند ودخی اعتدبه دیرلر آنکله فخر آندی معناسند ودخی اعتد عد
 مطاوعیدر (اعتدت المرأة عدت داشت زن) خاتون عدت طوتدی (وهی العدی روزهای
 بیغازی زن) خاتونک حیض کونلری (امتد کشیده شد) چکلدی که اوز آندی تعبیر اولنور
 یقال مدالحبل فامتد یعنی ایی اوز آندی وایپ دخی اوز آندی وایپ چکلدی وایپ دخی
 چکلدی وامتد البحر دیرلر دریانک صوبی چو غالدی معناسند اجتر مقابلی در ذ
 (التد بامره یافت اورا) آنی لذید بولدی که متعددی در (التد الثی بنفسه بامره شد
 چیز) نسنه لذید اولدی که لازم در ر (اجتر البعیر نشخوار زرد شتر) دوه کویش
 و وردی یعنی کویشی آغزیننه چیقاروب چکندی (وهی الجرة نشخوار
 کویش) یقال لافعل ذلك ماختلفت الجرة والدره (اضطره الی کذا بچاره کرد اورا
 بفلان چیز) آنی فلان نسنه مضطر آندی (وهی الضرورة بچاره کی) چاره سزلاک
 چاره فارسیده تدبیر معناسند در پس بچاره تربیر سز یعنی هر جهتدن علاجی
 قالماش دیمکه منجر اولور و فی مثل: اضطره السیل الی معطشة: برکسنه طریق
 خیره سلوک ایش ایکن شره او غراسه ضرب اولنور (اعتد درویش شد) فقیر
 اولدی اصمعی دیدی که عرارت شده معناسند در بومعاندن مأخوذدر اولقی ملاحظه
 اولنور (وهو المعتبر آنکه از شرم زبس کدایی از کسی چیزی نتواند خواستن)
 معتد اول کسنه در که زیاده حیاسندن فقری شدید ایکن برکسنه در برنسنه سؤال
 ایدنه من بلکه سؤال غارت اقتضا ایدر ایسه تعریض طریقله سؤال ایدوب تصریح

رعظ اوقوفک پیکان
 صوقه حق موضوعیدر
 مدخل الفصل معناسند
 (منه)

هكذا قال المبدائی
 مقتضى ده دیدی که
 یعنی سیدن قاجوب
 صوملاق واقع اولد
 بحق موضعه واردی
 (منه)

وفي المثل رأس الجمل
 الاعتزاز (منه)

ایتمکه حیا ایدر (اعتزبه فریخته شد بوی) آنک آلد آندی که مغرور اولدی تعبیر
 اولنور (افتقر عن اسنانه بخندید چنانکه دندانهای پیشش نموده شد) اولو وجهله کولدی که
 اوک دیشلری کورندی و فره ماده سی کشف و بحث معناسنی متضمن اولفاله قورت
 الفرس دیرلر آغزینی آچوب دیشلرینه نظر آتدم معناسند و فرالجواد عینه دیرلر
 ایوات کوزندن معلومدر آغزینی آچوب دیشلرینه باقغه حاجت یوقدر علامات
 ظاهره سی واریکن احوالی تقش زحمت حاجت یوقدر دیک جاک یرده ضرب اولنور
 مثلد (افتقر خویشتن را بآب سرد بشت) کندوی صغوق صوایله یا قادی و اول صویه
 قرور دیرلر ودخی افتقر دیرلر طنجیره نک دینه یا پشان طعای قازیوب چیقارسه و آئی
 اتمک قاتوغی ایتسه و اول یا پشان طعامه قروره دیرلر و ابو عبیده فرادن قروره در
 دیو روایت آندی و طعام یا شمسون ایچون طنجیره به صب ایتد کلری صغوق صویه
 قراره دیرلر (ابتزه کذاب بود از وی فلان چیز را) آندن فلان نسندی قاتی
 بزه کی و ابترت من ثیابها دیرلر خاتون اثوابدن صویندی معناسند و فی المثل: من عن
 بزه: یعنی برکسنه خصمه غالب اولسه آنک ثیابی صویار (اجتر رأسه بیریدسش را)
 باشی کسدی حز کی (ارتز السهم فی الارض استوار شد تیر در زمین) اوق زمینه
 صاپلانوب محکم اولدی (اعتزبه کرامی شد بآن) آنک سبی ایله عزیز اولدی
 (اهتر بچندید) حرکت آندی و هز الحادی الابل بحدا دیرلر حدی سیبیه حدی ایدن
 کیسند دوه لری نشاطه کتوردی دوه لره ده نشاط کلدی و اهتر النبات دیرلر اوت اوزانس
 و اهترت الارض دیرلر ارض اوزرینه اوت بتدی معناسند (اعتس بشب کردید
 کرد شهر) شهرک اطرافنی کجده وقتی حرامیدن حفظ ایچون دولا شدی عس معناسند ودخی
 اعتس دیرلر کسب ایتدی ودخی طلب ایتدی معناسند که عسوس طالب الصید و عس
 مطلبدر و قورد دید کلری جانوره عس دیرلر و عس عس تسمیه اولدینی کجده
 وقتی کزوب نواله طلب ایتدی ایچوندر و کپری به جمع صیغه سیله عس عس تسمیه
 ایتد کلری کجده وقتی کثرت طوافنه تبه ایچوندر (ش امتش من ماله اند کی
 گرفت از خواست او) آنک مالندن آزیحق آلدی ص (اختصه بکذا خاصه کردش
 بفلان چیز) آنی فلان نسنه به خاص قیادی خصمه کی که متعایلور (اختص بنفسه
 خاصه کرده شد بخود) کندویه مخصوص قیلندی که خصمه نک مطاوعیدر یقال
 خصصه فاختص به ودخی اختص فلان دیرلر فقیر اولدی معناسند اختل و افتقر کی
 (اقتص اثره از پی اورفت) آنک آردنجه کتدی (اقتص منه قصاص بست از وی)
 آندن قصاص آلدی یعنی قصاص آندی و فی الاساس اقتص منه الامیر ای افاده ودخی

اقتص الحديث حكا (اقتصد بكيد اورا) آنی امدی مصدکی و امیلن نسنده معاصه
دیرلر و مصاص و مصاص خالص معانسه در یقال هو مصاص القوم ای خالصهم
نسبا یا مصان شوم عربندز یا لیم معانسه و مصمصه مضضه کی در . ض (اقتضها
دوشیزه کی بیردن را) خاتونک بکارتی ازاله ایتدی قنض کسر مقض کسر ایده جک
آلت معانسه در (اهضه بشکست اورا) آنی قیردی هضدکی . ط (اخط خط کشید)
خط چکدی اخط لفسه دارا خانه سی ایچون سینور چکدی که کندویه مخصوص
اولدینی معلوم اولوب غیرلر تعرض ایتدیلر و اخط الغلام دیرلر غلامک یوزینک
اطرافنده صقال ظهور اتسه و اول غلامه محتط دیرلر . ف (احتفت موی ازوی
برکندن) یوزینک قیلای یولدی خاتون ودخی احتفت دیرلر طنجره ده اولان طعای
جمله اکل ایتدی معانسه (ازدفع العروس عروس را بخانه شوهر فرستاد) کلینی زو جنک
خانه سنه کوندردی زف کی (استف الدواء وایکید دازورا) دارویی دو کوب
یو مشاق ایتدی و اول دو ککش دارویه سفوف دیرلر (اشتف مافی الاناء همه بنجورد
آنچه در خنور بود) قابده اولان نسنه بی جمله ایچدی (اصطفوا رسته شدند) صیره ایله
دیزلدیلر که صف اولدیلر تعبیر اولنور (التف التبت بهم در شد کیه) اوت بری
برینه کیرد و میقتدی و التف فی ثیابه دیرلر اثوابنه صارلدی معانسه و جنات القاف
ای ملتفه و رجل الف و امراء لقاء دیرلر سموزلک لکرندن بو طلری بری برینه قریب
اولسه که رجاله مذموم و نسا ده ممدوح در ودخی التفوا علیه دیرلر اوزینه جمعیت
اندیلر معانسه و التف وجه الغلام دیرلر صقالی تمام کلوب قاوشسه . ق (احتقوا
با یکدیگر خصومت کردند) بری بریله خصومت اندیلر و کان بینهما شحاقه و مداقة
ای خصومة و مضارب و دخی احتق الفرس دیرلر بلی ایچدی اولدی معانسه ضمیر کی
ورمی الصید فاحتق بعضای قلعه علی المكان (اشتق الكلمة من الكلمة بیرون کرد کلمه را
از کلمه) کلمه کی کلمه دن چیقاردی لفظ ضربی لفظ ضربدن اخراج کی اشتقاق اصلنده
برشینک شقنی یعنی نصفی اخذدن عبارتدر ودخی اشتق فی الکلام و فی الخصومة
دیرلر سوزده و خصومه ده راستی ترک ایدوب صاغه وصوله میل ایلسه و اشتق
الفرس فی عدوه دیرلر آت سکیرتد کده بر طرفنک اوزرینه میل ایلسه (امتق الفصیل
بکید شتر یچه همه شیر بستان ماده رش را) دوه نک کوچکی ماده رینک مده سنده اولان
سودی جمله امدی امتک دخی بو معنایدر . ک (احتک بالشیء خویشان بچیزی
سود) کندویی بر نسنده سورتدی که برشیند سور دندی تعبیر اولنور ودخی
حنک فی سدری کده دیرلر قلمه شویله برنسنده حلجان ویردی معانسه (اصطکت

کویا هر کس حق بنم
بدمنده در ديو ادا
آيد بلى (منه)
احق فلان و فلان
ديمک کنه احق فلان
ديمزلر اختم فلان
ديمکلى کي (منه)

ر کتبه بهم دیگر زد و زانویش) آنک ایکی دیزی بری بریند ووردی یعنی دیزلری
مقارب اولمقله مشی ایتد کده بری برینه طوقندی صکدن مأخوذ در وورمق
معنایه فی المثل: صکاودر همالک: بر فاجره خاتون کندوی همیشه هر کیم اولور سه ایجار
ایدر ایدی بر کون بر قوی الایر کسنیه کندوی ایکی در همه ایجار ایدوب جاعتدن
بغایت حظ اتمکله رجل مزبورک تحتله مثل مذکور ایله ترنم اتدی یعنی صک
صکا اضرب ضربا اول کسنه حقتده ضرب اولنور که عمل شدید ایشلیه (لکوا انبوهی
کردند) اذحام ایتدیلر والکاک الزحام ل (اغل ترشد) یاش اولدی ودخی ایتل
فلان دیرلر بر کسنه هزالدن صکره سمور مکه باشلاسه (اختل الی الشیء نیاز مندشد
پجیز) نسنیه محتاج اولدی (وهی الخلة نیاز مندی) محتاج اولمق که فقر ایله تعبیر
اولنور وفی المثل: الخلة تدعوا الی السلة: یعنی فقر و احتیاج سرقة اتمکله مؤدی یاسل
سیف و قطع طریق سبب اولور بیت * الا قاتل الله الضرورة انها * تعلم خیر
الخلق شر الخلاق * (اختل الشیء رخنده دارشد چیز) نسنه خلل پذیر اولدی که
سقطلندی و کدیلدی تعبیر اولنور (وهو الخلل رخند) کدیك ودخی اختل جسمه
دیرلر هزل معنایه (استل السیف از نیام بیرون کرد شمشیر) قلیجی قنندن چیقاردی
وفی المثل: سلوا السیوف واستلالت المتن: متن سیف ردی معنایه در اول جاهل ایتل
حقتده ضرب اولنور که علماء عظام مباحثه علیه ایدرلر ایکن سوزه قاریشد (اغتل الرجل
بیمار شد مرد) رجل خسته اولدی (وهی العلة بیماری) خسته لك یعنی مرض (اغتل
علیه بعله بهانه آورد اورا بهانه) بر علت ایله اکا بهانه ایتدی (امتل الخبز در خاکستر
کرم بخت نان را) اتمکی اسمی کولده پیشوردی واول اتمکله مخلول و ملیل دیرلر ودخی
امتل اللحم دیرلر اتی کولده پیشوردی معنایه که اول اته تر کیده کول باصدی
تعبیر اولنور م (ااتم به در پی اورفت) آنک آردینه کندی که آکا اقتدا اتدی تعبیر
اولنور و امام مقتدی معنایه در (اشتم الورد بیوید کل را) کلی قوقدی (اعتم دستار
بر سر بست) باشنه صاریق صاردی و اعتم الشاب دیرلر یکیت بویوبوب کالی بولدی
معنایه و نبات غیم دیرلر اوزون اوت معنایه و استوی الشباب علی غمه ای علی کاله
(اعتم اندوه کین شد) مغموم اولدی (ااتم بخورد هر جدر خوان بود از خوردنی) طعام
مقوله سندن سفره ده اولانی اکل اتدی (اهتم بامر بیمار کین شد بکار او) آنک
ایشده اهتمالی اولدی که مهم اتدی تعبیر اولنور و جاء مهمله ایله اهتم دخی بو معنایه در ودخی
اهتم اعتم معنایه کلور من (اجتن پنهان شد) مستور اولدی يقال اجتن بالجنة ای استر بها
(استن به بر سنت اورفت) آنک طریقته کندی سنت اصلنده سیرت معنایه در

این دریده بدی که علل
اولان کسته به معلول
دیگ خطادر زیرا
معلول اول کسته در
که علل شرب ایلیمه
علل ایکی دفعه ده
شرب معاسنه در
امدی محل دیگ
کوک (منه)

ودخی اسرار الفرس دیرلر آت نشاطندن صاغنه صولنه صحراسه (اعتن علیه پیش آمد بروی) آنک اوکنده معترض اولدی که اوکنده چیقدی و اوکنده کرلدی تعبیر اولور (اعتن علیه منت نهاد بروی) آنک اوزرینه منت قودی یعنی تحمیل منت اتدی و امتن علیه دیرلر اکا احسان اتدی معناسنه

المعتل الفاء من باب الافعال

(اتکاء علیه تکیه کرد بروی) آنک اوزرینه طایاندی . ب (اتهب عطارا قبول کرد) هب اولان عطیه دینی قبول اتدی و هب نک مطاوعیدر یقال و هب له الشی فاتهبه . ح (اتضع الامر هویداشد کار) ایش ظاهر اولدی وضع کبی . د (اتأد آهستی کرد) تأتی اتدی و عجله ایتدی (وهوالتؤدة آهسته کی) تأتی ایتک (اتعدوا بایکدیگر وعده کردند) بری بریله وعده لشدیلر لکن عبارت مذکور وعده لشد کلری شر اولدینی صورته در واکر خیره اولور ایسه تواعدوا دیمک کرک (اتقدت النار افروختدشد آتش) آتش علولندی . ر (اتجر علاج کرد خویشتن را بوجور) وجور ایله کندویه علاج اتدی وجور بر علاجدر که آغز نک اورته سنه وضع ایدرلر (اتزر کنه کرد) کنه ایشلدی اصلی او ترزدر . ظ (اتعظ پند پذیرفت) نصیحتی قبول اتدی اصلی او تعظدر . ع (اتدع بناز زیست ناز و راحت ایله دیرلدی یقال رجل متدع ای صاحب دعة وراحة اصلی او تدعدر) (اتسع فراخ شد) واسع اولدی وسع نک مطاوعیدر یقال وسعت الشی فأتسع (اتضع فرومایه شد) آچاق اصلی ودنی اولدی و وضع دنی اولان کیسنه در . ف (اتصف بکذا متصف شد بفلان صفت) فلان صفت ایله موصوف اولدی مثلاً صفة حسن ساحی اولدی . ق (اتسق باهم پیوسته شد) بری برینه اولاشق اولدی یعنی اسلوب واحد اوزره منتظم اولدی اصلی او تسق در (اتفقوا علیه یکسخن شدند بروی) آنک اوزرینه برسوزلو اولدیلر یعنی سوزی بر اتدیلر که اتفاق و بری برینه موافقت اتدیلر تعبیر اولور . ل (اتصل به پیوست بوی) آکا اولاشدی اصلی او تصلدر که وصلدن مأخوذدر (اتکل علیه تکیه زد بروی) آکا اعتماد اتدی اصلنده او تکلدر که واکل ماقبلی مکسور اولمغله یا یه قلب اندکدن صکره افتعال تاسندن اول یا واقع اولدی دیو یایی تابه قلب ایدوب ادغام اتدیلر و تا اصلی حکمنده اولدی دیو آندن اسم بنا ایدوب مصدر نده تکله و تکلان ددیلر . م (انخم من الطعام ناکوار شد از طعام) طعامدن امتلا اولدی اصلی او تخمدر و اتکلده بیان اتدیکمز وجه اوزره امتلا یه نخمه واکثریا امتلا یه سبب اولان طعامه متخمه دیدیلر (اتسم

کواریدن دن مأخوذ در طعام هضم اولمق معناسنه پس معناسی طعام هضم اولمقش اولدی دیمک اولور که امتلا مراددر (منه)

(بکذا)

بکذا بانسان شد بفلان چیز) فلان نسنه ایله علامتو اولدی یعنی میان خلقتده معروف اولمق ایچون کندویه برعلامت وضع اتدی اصلی او تسم ووسم دن مأخوذدر علامت معناسنه لهذا دوا به ووردقلری تغایه سمه دیرلر (اتهمت تهمت کرد اورا) آکا تهمت اتدی وهی التهمة تانک ضمی وهانک قحیله اگرچه عامه های تسکین ایدرلر و قد مر نظیره نه (اتدن ترکرد و ترشد) یاش اتدی و یاش اولدی که لازم و متعدی استعمال اولور و دن دن مأخوذدر یاش معناسنه مصنف اساسده دیدی که و دن ضرب معناسنه در و دنه بالعصا دیرلر ضربه معناسنه و آت سکیرتد کلری موضع میدان دیدکلری بو معنادن مأخوذدر زیرا آنده آنلری بری برینه سبقت ایتسون ایچون را کبیری اللریله و آیاقلریله ضرب ایدرلر پس اصلی هودان در میمک کسر یله ای موضع الودن خاطر فاطر فقیره خطوط ایدر که لفظ میدان یاش معناسنه اولان و دن دن مأخوذ اوله زیرا موضع مزبور آنلر عرق ریز اولوب یاش اوله جقلری موضعدر لکن حالا بزم اصطلاحزده ضرب اتدی دیه جک یرده میدان اتدی دیدکلری مصنف کلامنه مناسبدر (اتزن سخته بستد) طار تمش و وزن اولمش اصلی او تزن در وزن دن مأخوذ طار تمق معناسنه یقال وزن المعطی و اتزن الاخذ کایقال تقد المعطی و انتقد الاخذ . ه (انجد برابر او شد) آنک یوزینه قارشو طور دی و اتجدله رأی دیرلر سنخ معناسنه اصلی او تجددر (اتله خیران شد) متخیر و بیهوش اولدی اصلی او تله وله دن مأخوذدر

المعتل العين من باب الافعال

ب (اجتأب الفلاة بیرید بیابان را) بیابانی قطع اتدی یعنی یوریدی (اجتأب القميص کربان کرد بیراهن را) کوملکه یاقه ایدی جوهری و بیقی عبارت ترندن مستفاد اولان بودر که اجتأب القميص کوملکی کیدی وجیب القميص کوملکه یاقه آچدی معناسنه اوله و اساسده جأب القميص وجیب القميص دیدی که جاب یاقه آچدی وجیبده اولان تشدید مفعولده مبالغه ایچوندر (ارتاب فیه کان داشت دروی) آنده شک اتدی ریب دن مأخوذدر و ریب حاجت معناسنه دخی کلور (اغتابه غیت کرد اورا) آنی غیت اتدی مستور الحان اولان کیسنه نک آردندن آنی استماع اتدکده فموم اوله جق سوز سوزلکدن عبارتدر اگر سوزلکی سوز واقع ایسه واکر واقع دکل ایسه آکا بهتان دیرلر (انتأب بنوبت آمد) نوبت ایله کلدی یقال انتأب القوم انهم مرة بعد اخرى و دخی انتأبه امر دیرلر آکا برنسنه اصابت اتسد و انتأبته التأب دیرلر آکا مصیبت اصابت اتدی معناسنه و دخی انتأب قصه اتدی

مضمار و شوار کی (منه)

مخن و مخیدن طار عقی و مخنه و مخیده طار تمش نسنه معناسنه در (منه)

معنای کور و دخی انتاب قصد ایدی معنای کور و آری به نائب تسمیه اولندی معنی مرغی ده
 مرغی ایدوب مسکنه قصد ایدی ایچوندر . ت (اختات فرود آمد) آشای ایدی اختات
 البازی دیر لر طغان صیدی اخذ ایچون اوزرینه نزول اتسه خوت دن مأخوذدر (اقتات علی
 الامر قیام نمود بکاری بی یاری کسی) برکنه معاونت امدن برایشه مباشرت ایدی
 (اقتات کذا قوت کرد فلان چیز را) فلان نسنه بی آزیق ایدی قوت امساک
 رمق ایده جک قدر نسنه دن عبارتدر یقال ماعنده قیت لیل و بیت لیل و بیت لیل
 جمله سی بر کجه لک آزیقی یوقدر معنایه در ودخی فلان یقتات الکلام دیر لر سوزی
 از سوزی معنایه والحرب تقاب الابل یعنی مقاتله اخذ دیانه منتهی اولمغه دیت
 ایچون دوه لر ویریلور کویا حرب دوه لر قوت ایدر . ت (الثالث شیء
 بشیء بهیچ چیز یچیزی) برنسنه بر نسنه صاریلدی الثابت برأس القلم شعرة
 دیر لر قلمک باشنه بر قیل صاریلدی معنایه که لوث دن مأخوذدر صاریقی و طولاشقی
 معنایه ولاث العمامة علی رأسه دیر لر باشنه صاریقی صاریدی معنایه ودخی الثالث
 فی عمله دیر لر ایشنده بطی اودی معنایه والثالث فی کلامه دیر لر حجت کتور مکن
 عاجز اولسه والثالث بالدم دیر لر قان ایله آلوده اولسه ورجل الوث فیہ استرخاء . ج
 (احتاج الیه نیاز مند شد بوی) آکا محتاج اولدی اخفص لام ایله دخی متعدی اولور
 دیدی (ازدوجا بایکدیگر جفت شدند) بری بریله جفت اولدیلر اصلی از توج در که
 زوج دن مأخوذدر فرد مقابلی . ح (اجتاحة ازن برکنده) آنی کوکندن قوپاردی
 استأصله کبی (وهی الجایحه بلاء از بیج برکنده) کوکندن چیقاریجی بلا اجتاحت
 الجایحه اموالهم دیر لر ماللری قحط یافتنه سبی ایله هلاک اولسه و بد دعا مقامنده
 اجتاحت الله دیر لر حضرت الله آنی بر بلا ایله هلاک اتسون معنایه جوحدن
 مأخوذدر استیصال معنایه وجایحه نک جمی جواج کلور یقال رفع الجواج اشد
 من نزول الجواج یعنی برکنده عریض حاجت اتمک بلا نزولدن اشددر (ارتاح له
 شاد شد بدو) شاد اولدی آنک ایله وارتاح له بالخیر دیر لر برکنه ایچون خیر قصد
 ایلسه وصاحب دیوان ارتاح به ای فرح دیدی وارتاح الله لعباده بالرحمة دیر لر
 حضرت الله بنده لرینه رحمتی فیض ایدی معنایه که راح الشجر دن مأخوذدر اغاج
 میراغنی خریف و قنده دوکدی معنایه ورحمتی فیض اتمکده حضرت الله سرعت
 ایدی معنایه دخی کلور که ریخ هبوب اتمکده سرعت اتمه سینه تشبیه طریق ایله در
 (وهو الاریحی شاد شونده) شاد اولان کسنه (التاح تشنه شد) صوسر اولدی و به لوح
 شدید ای عطش شدید و سریع العطش اولان دابده ملواح دیر لر که جمی ملاویج کلور

(امتاهد)

وفي المثل احتاج الى
 الصوت من حركته
 كلبك تو كوني برك
 ابتك ايچون قران
 كسبه به بركه عتاجدر
 زبرا كلبك بوكي فاشده
 ياره من لثيم دن سمانه
 ایدن كسبه حقه
 ضرب اولنور (منه)

(امتاهد عطا داد اورا) آکا عطا ویردی و امتاحه الحر ای عرقه (ارتاد الكلاء
 بحت كياه را) اوت طلب ایدی تقول بعثنا رايدا يرود لنا الكلاء ويرتاد (وهو
 الرايد كياه جوينده) اوت طلب ایدن كسنه (ازداد افزون شد یا افزون کرد) زیاده
 اولدی ككه لازمدر و زیاده ایدی که متعدی در (استاد مهتر قومی را بکشت
 یا اسیر کرد یا زن خواست از مهتر) بر قومك سیدی قتل یا اسیر یا ایدن
 قیز طلب ایدی (اصطاده شکار کرد اورا) آنی صید ایدی ومصاد ومصطاد شکار
 گاه معنایه در وفي المثل: صيدك لا تحرمه: صیدینه ملازمه ایله که محروم اولمیدسن
 فرصتی غنیمت ییل دیه جک برده ضرب اولنور: واقتصادی تصیدی: یعنی حق بدلی تجاوز
 اتمه تامقصودی که نائل اوله سن هذ (اشتاذ عمامه بر بست) صاریق صاریدی که مشوذ عمامه
 معنایه در ره (اختاره بر کزید اورا) آنی اختیار ایدی ویقال استخرت الله فی ذلك فاختره
 لی یعنی حضرت الله ایدی امرک خیر لیسن ایستدیم حضرت الله دخی خیرلی
 اولانی احسان ایدی (اکتار الفرس دنبال برداشت اسب در دودین) آت سکرتد ککه
 قویروغنی یوقارو قالدردی ورجل مکوری ای لیثم مکور دخی بو معنایه در (امتار
 خواربار آورد) شهره ذخیره بو کی کتوردی میره دن مأخوذدر جوهری امتادلفه
 فی امتار دیدی استاردگی بو معنایه در . ز (اجتازه بگذشت برو) آکا اوغرا دی جواز دن
 مأخوذدر وفي المثل: انم من الجوز: وجوز کوزدن معربدر وجوز الشیء وسطه
 (اجتازه کرد کرد اورا) آنی جمع ایدی حوزدن مأخوذدر جمع و بر نسنه بی کندویه
 ضم اتمک معنایه (امتاز جدا شد) ایرلدی میزدن مأخوذدر سحجوب آیرمق معنایه
 یقال مازه ای میزه فامتاز . س (اقتاس علیه قیاس کرد بروی) آکا قیاس ایدی و اقتاس به
 دیر لر برکنه برکنه به اقتدا اتسه تقول قبح الله قومایسودونک و یقتاسون برأیک
 هش (ارتاش نیکو شد حال او) آنک حالی ابو اولدی یقال رشت فلانا فارتاش ای قویت
 جناحه بالا احسان الیه و فتقوی به وفلان له ریش ای لباس و حسن حال ریش الطائر دن
 مأخوذدر که قوشک تویی قوشه لباس اولوب وزینت ویردیکی ایچون نعمان نابغه
 یوز عدد دوه ویردی ریش ورحالی ایله دید کلری یعنی مهمات و سمری ایله دیمکدر
 ابو غمیده دیدی که عادت ملوک بودر که ویرد کلری دوه لرک سنامه برریش یعنی
 قوش تویی چکور ورلر ایدی تا عطیة پادشاهی معلوم اوله . ص (اعتاص علیه الامر
 دشوار شد بروی کار) ایش اکامشکل اولدی و معنایه استخراج مشکل اولان شعره
 عویص دیر لر و غریب اولان کله یه عوصاء دیر لر . ض (اعتاض عنه غیره عوض ستاند
 از و دیگرش) آنک غیر سنی آندن عوض اولمق اوزره آلدی و دعا مقامنده اعتاض خیرا

وفي المثل ازددت زعا
 ولم تدرك زعا زعم
 ذل يزعم نأرا انتقام
 المقي اول كسبه حقه
 ضرب اولنور که هر
 ایشه صرف مقدور
 وسی موفور ایدوب
 بنه مراد بنه نائل
 اولدیفندن غیره
 اول ایشدن سلامت
 ایله خلاص بولن
 (منه)

مما ذهب منك ديرلر (اعتاض العظم بشكست شد استخوان پس از بستن) باغلاند قد نصكره
كوك ينه قيرلدي واول كوك كه مهتاض ومهيض ديرلر ووجع اوزرينه وجمعه هيض
ديرلر طه (احاط في الامر نيك بكوشيد دركار) برايشه زياده سعي ايدى واحتاط به
ديرلر اكادقت ايله نظر ايدى معناسنه (انتاط دور شد) بعيد اولدى يقال انتاطت المسافة
اى بعدت ومفازة بعيدة النياط اى الحد وفى المثل: اصنع من تنوط: حزه ديدى كه تنوط
برقوش در كه اغاجك ايكى بداغى ميانه آشيانه يابوب ياغ فاروره سى كې آغزىنى طار
واشاغسىنى توسيع ايدوب انده بيضه سنى القا ايدر كه آكا بروجهله وصول ممكن
اولماز طه (اغناظ عليه خشم گرفت بروى) آكا غضب ايدى غيظ دن مأخوذ در غضب
معناسنه ميدانى: غنوظك غنظ جراداة العيار: مثلنده ديدى كه غنظ غيظك غايت شديد
ابوعبيده ديدى كه غنظ شده مشتقد هلاك قريب اولمقدن عبارتدر اصل مثل بودر كه
عيار اولك ديشلرى سكر ك بر كسند ايدى بر صوق كجوده قورعش و دو كمش
چكر كه لره راست كلوب بر آوج اخذايدوب آتش اوزرينه القاندى بيشوب بريان
اولمدر ملاحظه سيله بر قاجنى آلوب آغزينه آندقه بر چكر كه آغزندن طشره
چيقوب اوجدى كندى عيار بو معنادن بر مرتبه غضبه كلى كه غندن هلاكه قريب
اولدى وعرب آنكله زياده غضبه كلن كسند حقدن مثل ضرب ايديلر عه (ابتاعه
بخرىد اورا) آنى صانون الدى وما باع على بيعك احد ديرلر سنك رتبه كه هم بر فرد بالغ
اوله من معناسنه واول جاريه كه بغايت رواجى اوله آكا بايع اطلاق ايد كلرى كثر
رغباندن ناشى كويا كند و كندوبى بيع ايدر ملاحظه سته مبنى در و بر كسند بر كسندى
پادشاه غمزا سته باعد من السلطان ديرلر وفى المثل: بعث جارى ولم ابع دارى: يعنى
دارم دن راضى بم لكن سؤ جوار بيع داره باعث اولدى (ارتاع منه بترسيد ازوى) آندن
خوف ايدى روع دن مأخوذ در خوف معناسنه (التاع قلبه سوخته شد دلش از اندوه
يا عشق) قلبى غمدن يا عشق دن ياندى ف (اجتاف داره در آمد بيمانه خانه اش) خانه سنك
اور تاسنه كيردى جوفدن مأخوذ در يقال اجتاف الوحشى كناسه اى دخل جوفه
(استافه بوييد اورا) آنى شم ايدى يعنى قوقدى (اصطاف بالمكان تابستان گذرانيد در جاى)
مكانه ايام صيفى كچوردى لهذا يايلاقه مصطفى ديرلر (اطاف بقضا حاجت رفت) قضا
ايچون ممثابه كندى طوفدن مأخوذ در غايط معناسنه (اهتاف نشد شد) صومر اولدى
عطش معناسنه وصوبه صبرى اولمى كسنديه مهياف ديرلر هيف دن مأخوذ در عطش
معناسنه ق (اشاقه اليه آرزو مند شد بوى) آكا مشتاق اولدى ك (استاك سوال كرد)
مسوال استعمال ايدى كه سوك دن مأخوذ در ذلك معناسنه ل (احتال حيله ساخت حيله

اندى وهى الحيلة والحول والمخالة حيله كه معروفدر (احتال خرامان رفت) كيرندن
ناشى صالندرق يوريدى (وهى الخيلاء رفتن بكش) نازيله يوريمك (اغاله و قتل غيلة ناكاه
كشت اورا) آنى اكسزىن هلاك ايدى وغول بيابانى ديدكلرى اجند مقوله سندن در
وغاله غول ديرلر مهلكه يه واقع اولسد وفى المثل: الغضب غول الحلم: وغيله آندن
عبارتدر كه بر كسند بر كسندى بر طريقيه حيله ايدوب تنها كوتوروب قتل ايله
ودخى اغتال الغلام ديرلر غليظ وسمن اولدى معناسنه (اقتال عليه محكم كرد بروى) آنك
اوزرينه حكومت ايدى ودخى اقتال الشى ديرلر اختاره معناسنه واقتال قاله معناسنه
دخى كلور (اكتال بموده گرفت) اولجولمى آلدى يقال كال المعطى واكتال الاخذ
وفى الاساس كته له اعطيه واكتله منه واكتله عليه اخذته (اقتال بترسيد) خوف ايدى يقال
هله فاهتال اى افزعتد ففرع م (استام السلعة بها كرد براى خريدن آخرين را) متاعى
اشترائك ايچون بهاسويلى كه سومدن مأخوذ در (اعنامه بر كزىد اورا) آنى اختيار
ايدى ويقال اعطانى من العينة اى من خيار المال ن (اختان نفسه خيانت كرد بر خويشتن)
كندو نفسنه خيانت ايدى خون وخيانة وخانة بر مينا يه در قال الله تعالى: تختانون
انفسكم: اى بعضكم بعضا ورجل خاين وخيانة والتاء للبالغة وخان سيقديرلر ضرب
اتد كده يوزى دونوب قطع انفسه وعرب مزرع حقدن ديرلر كه الرمح اخوك ورمح اخونك
وخانه رجلاه ديرلر يوريمكه قادر اولدى معناسنه (ادان وام خواست يا بوام خريد)
اودوخ استدى يا ويره سى يه صانون آلدى اصلى ادين در كه دين دن مأخوذ در (ازان
آراسته شد) زينت لندى (اعتانه بهين اوستد) آنك كزیده سنى آلدى اخذ خياريه معناسنه
ودخى اعتان لناديرلر بزم ايچون جاسوسلق ايدى معناسنه (اقتان النبات نيكوشد كياه)
اوت كوزلندى (اكتان به پاندى كرد بوى) آكا كفالت ايدى والاكتيان الكفالة

المعتل العين من باب الافعال

أه (ارتأى فى الامر رأيا رأى کرد در كار رأى) ايشده رأى وتديبر ايدى وهورأى قومه
اى صاحب را يهم (التأى عنه دور شد ازوى) آندن بعيد اولدى وموضع بعيد متأى ديرلر
تأى دن مأخوذ در بعد معناسنه يقال تأيت عندي بعدت ب (اجتياه بر كزىد اورا) آنى
اختيار ايدى كه اصطفا كى جبودن مأخوذ در جمع اهلك معناسنه كه جى الماء
فى الحوضى ديرلر حوضى طولدوردى معناسنه وحوضه جايمه اطلاق اولتور يقال
لفلان قدر كالخاية وجفنة كالخاية فلان ينجى حى الجدديرلر مجدى كندى ايچون
جمع ايدى معناسنه بيت ومارات اسوا بالمعنى وينجى جى الجدد مذمت عليك الماندر
و بر كسند بر كسندى اختيار وكندوب مخصوص ايد كده الية كندو نفسى ايچون اول

كش كاف مجي ايله
ناروخوش وكوزل
معناسنه در كتر رفتار
نارله بورين مكنه در
(منه)

السكرتول الجبان
ومؤخر الصفوف
(منه)

كامه چوپين (منه)

نسنه بی جمع آنکله اجتبا اصطفا معناسنده استعاره قیلندی یقال هو من حیوة الله ای صفوته (احتبی بثوبه پشت و پای بست با جامه اش) جامه سی ایله صیرتتی وایاقلرینی باغلادی یعنی دیزلرینی دیکوب صیرتنه و دیزلرینه بر نسنه بی طولاشدردی که درویشلر اصطلاحنده کمره کیردی تعبیر اولنور وکاهی ایکی الیه دیزلرین باغلار (وهی الحیوة حانک کسریله والحبوة حانک ضمیمه پشت و پای بستن بجامه) صیرتتی وایاقلرینی جامه ایلله باغلامق و باغلادقلری بزپاره سینه دخی حبوه دیرلر و دخی حبوه دیزی اوزرینه سورینوب ایتمکله مک معناسنه کلور یقال لوعرفوا فضله لانه ولوحبوا حی وصیج . وحبوة عطیه معناسنه دخی کلور جمعی حی در یقال هم اذا عقدوا الحی اطلقوا الحی (وعقد فلان حیوته وحل حیوته بست و یکشاد بهمان زانو بند خود را) فلان کسنه صیرتتی و دیزلرینی باغلایه جق جامه بی باغلادی وجامه مزبور ی آجندی وکاهی عبارت اولی ایلله جلوس و عبارت ثانیه ایلله قیام اتندی معناسندن کنایه ایدرلر و نشانه آتدقلری اوق اول زمینه طوقنوب آندن نشانه طوقنوسه اول اوقه حابی دیرلر اول امرندن نشانه اصابت ایدن اوقه مقرطس دید کلری کبی (اطباء بخواند اورا) آتی جاغردی طبوه دن یا طبی دن مأخوذ در دعوت معناسنه (اکتبی خویشتن را بخور کر دبعود) عود ایلله کندوی بخورلدی که کباء عوددن بر نوعدر تقول یکتبون بما فی الحبار وکانهم یکتون بما فی الحمار ج . (از تجمه امید داشت بدو) آکا امید اتندی که رجالتندی تعبیر اولنور رجو ورجاء ورجاوة امید معناسنده ورجو ورجا خوف معناسنه دخی کلور ورجا قصر ایلله طرف معناسنده در تقول فلان فسیح الارجا مقصد لاهل الرجا (انتجی القوم بایکدیگر راز گفتند مردمان) قوم بری بریله سرسویلشدیلر و دخی انتجاء دیرلر برکسنه بی هم راز لغه تخصیص اتندی معناسنه نخودن مأخوذ در سر معناسنه ح . (التجی ریش بر آورد) صقاللندی که لحید صقال وخی صقال بتدجک موضع وخیان قبا صقالو کسنه معناسنده در (انتجاء قصد کرد اورا) آتی قصد اتندی که نخون مأخوذ در قصد معناسنه خ . (انتجی تکبر کرد تکبر اتندی که نخودن مأخوذ در کبر و غرور معناسنه د . (اجتداه عطا خواست ازوی) آندن عطا ایستدی جدا قصر ایلله وجدوی عطیه و نفع معناسنده و اجدها اعطاه وجدوت واجتدیت واستجدیت سألت العظام معناسنده در قال جدوت اناسا موسرین فاجدوا * الا الله اجدها اذا كنت جادیا * وجدی سخی معناسنده و جدا علیه شومه یعنی آکا کندو شومغنی عطیه اتندی تعکس قیلندندر فبشرهم بعذاب الیم کبی (ارتندی بالثوب رد افکنند بر خویشتن بجامه) جامه ایلله اوزرینه رد االقاتندی (اعتدی علیه ستم کرد بروی) آکا ظم اتندی و فی المثل : اعتدی من ذئب : و تقول ما هو الا ذئب

(عدوان)

یعنی نویسد الحسار
دواتها اصله بکتبون
من الاکتبا یعنی بخور
کنند (منه)

عدوان دینه الظلم والعدوان (اعتدی بیامداد رفت) صباح و قی کتدی (افتدی بکذا خویشتن را باز خرید بفلان چیز) فلان نسنه ایلله کندوی صاتون آلدی اول نسنه ناک اسمی فدیهدر و فی المثل : افتد مخنوق : حرف ندا مخدو قدر برکسنه ناکه برکسنه ناک اوزرینه جوکوب بوغازینی صیقدی مزبور امان دید کده خاتق بومثلی ایراد ایدی کندو کی بهر حال شدت و بلادن تخلص ایلله دیه جک یرده ضرب اولنور (افتدی به ازبس اورفت) آنک آردنجه کتدی که آکا افتد اتندی (وهو القدوة پیش رو) کیچه کیدن کسنه که آکا افتد اولنشد و قدوه اقتدا معناسنده در تقول لا تقدیم یس بقدوة و قدوه و قدوه بری برینک مقامنده استعمال اولنور (انتدی القوم انجمن ساختند مردمان) قوم مجلس عقد اتدیلر (وهو الندی والنادی انجمن) عقد اولنان مجلس که جمع اولوب آنده مشاوره و مکالمه ایدرلر ندوه دخی بومعنایه در و مکده قصیصک بنا اتندی کی خانیه دار الندوه دید کلری قوم آنده جمع اولوب مشاوره اتدکلری ایچون در و دخی اتندی دیرلر مجلس مزبور معقوده حاضر اولسه و ندی عطا معناسنده در و ما انتدیت منه خیر آندن اصلا خیره اصابت انعدم معناسنه و بنخیل اولان کسنه حقنده مانندی احدی یدیه الاخری دیرلر یعنی برالینک او برالینه خیری طوقفماز یا برالی او برالینه یا شلق ویر مر (اهتدی ره راست یافت) طوغری یولی بولدی یعنی مقصوده ایصال ایدن یولی بولدی . ذ (احتدی علی مثاله کار کرد بر مثال او) آنک مثاله موافق ایش ایشلدی که ایشکدی ایش اکا و یددی تعبیر اولنور کویا اول نسنه بی اورنک اتندی (اختدی نعلین پوشید) نعلین کیدی حذا نعلین معناسنده در و حذیه عطیه و حذیا جائزه معناسنده در و فی المثل : بین الحذیاء والجلسة : شو کسنه عطیه ویر والا لکن جکوب آلور دیه جک یرده ضرب اولنور (افتدی بالطعام غذا گرفت بخوردنی) طعام ایلله غذا لندی . ر (ادراه بفریفت اورا) آتی الدادی اختله معناسنه (ادراه بدامیدش) آتی صاوردی و صاورطش نسنه ذری دیرلر و دمع مصبوب معناسنه دخی کلور اصلی اذترأ در که ذرودن مأخوذ در صاورمق معناسنه (استراء برگزید اورا) آتی اختیار اتندی واستری الموت بنی فلان اختار سراتهم (اشتری المتاع بخرد کالارا) متاعی صاتین آلدی و فی المثل : الامن بشتی سهر بنوم : نعمتی تحقیر اتمکله سوء عاقبة مبتلا اولق حقنده ضرب اولنور (اعتراه هم برسید اورا اندوهی) آکا برغم اصابت اتندی و فلان یعتریه الاضیاف ای تعشاء (افتدی علیه دروغ یافت بروی) آنک حقنده یالان بید اتندی که افترا ایدی تعبیر اولنور فری و فرییدن مأخوذ در و دخی افتدی دیرلر کورک کیدی معناسنده که فروه و فرو کورک معناسنه تقول المفتی لا یجد البرک که مراد کورک کین کسنه در و ضرب علی ام فروته ای هامته و تاجه دخی

آنده بجمع اولدجه
نادی دیرلر متفرق
اولدقلرنده نادی
دیرلر (منه)

بو قیورک هدایت حقنده
عقد ایستدی کراسه
اهل سنت و ارباب
اعتزال میاننده اولان
اختلافاتی و تحقیق
مذهب حق جامعدر
(منه)

اشتری القاصدا بالبر
بوع عبی قویوب ازه
نامع اولان کسنه
حقنده ضرب اولنور
(منه)

فروید دیرلر تقول هو فقیه وان کثر الابریز وابس فروة ابرویز (وهی الفریة دروغ یافتن) یالان بیدالک (اکتری دارا بخرد کرفت خانہ را) برخانہ بی کرا الیہ طوندی (امتری فی الامر کان داشت درکار) ایشده شک اندی (امتری الناقہ بدوشید شتر ماده) ناقہ بی صاغدی و سودی جوق اولان ناقہ بی مری دیرلر و صاعلمش سوده مرید اطلاق اولنور . ز (اعتزی الیدخویشتن را نسبت کرد بوی) کندوی آکانسبت اندی . س (احقی المرقۃ بیاشامید شور وارا) شور بانی ایچدی حسودن مأخوذدر تقول نوم کحو الطیر ای قصیر و شیخ حسو فسو و قصیر القامہ اولان کسنه حقنہ قریب المحی من المفی دیرلر ودخی احتس الماء دیرلر قوم ایچندہ صوبی استخراج اتسه واول صوکه قومدن طشره ترشح ایده آکاحس دیرلر (اکتسی جامعہ در پوشید) جامعہ کیدی ش . ارشی رشوت ستد) رشوت آلدی (انتشی مست شد) سرخوش اولدی ورجل نشوان ای سکران . ص (اختصی خویشتن را خصی کرد) کندوی خصی اندی که خادم اندی تعبیر اولنور (اعتصی تکیه زد بر عصا) عصا اوزرینه طایاندی واعتصت النواقدیرلر چکر دک استحکام بولسد (انحصاه بر کزید اورا) آتی اختیار اندی و هو نصی ای مختاری ودخی انتصی الشعر دیرلر صاج اوزراندی معناسند . ض (ارتضاه پسندید اورا) آتی پسند اندی که بکندی تعبیر اولنور بقال ارتضاه لبحبته وخدمته رضوان ورضاء ومرضاه بر معنایه در که خوشنود اولمق الیہ تعبیر اولنور و من کلام اکثم : رضی الناس غایه لاندک : وفی المثل : رضی من الوفاء باللقاء : وفاتوفیه یعنی تمام او بر مک ولفاتلفیه یعنی اکسمک معناسند در اول کسنه حقنہ ضرب اولنور که تام ووافری اخذ اتموب ادنی نسنه بر راضی اوله (اقتضاه حقه بستد از وی حق اورا) آندن حقنی آلدی واقضاه بدیند دیرلر آندہ اولان دینی طلب و تقاضا اندی معناسند و بقال افعل ما یقتضیه کرمک ای بطالبک وفی المثل بیت لم یر ذوا الحاجة من حاجة اقضی من الدرهم فی کفد وفی مثل آخر یناسب ذلک بیت وارسل حکما ولا توضع وذلک الرسول هو الدرهم و یناسب هذا قوله بالفارسیة بیت کویند سر در اهرمی باید یا اصل واصلات از پدر می باید اینها همه در زمان بشین بود القصه درین زمانه زرمی باید (انتضی السیف بر کشید از نیام شمشیر را) قلیجی قینندن چکدی سلہ معناسند (انتضی الثوب کهنه کرد جامه را) جامه بی اسکندی واسکی جامه بیه نصود دیرلر ط (اختطی کام زد) آدم آندی خطوه دن مأخوذدر آدم معناسند (امتطی الناقه مرکب کرفت شتر ماده را) ناقہ بی مطیه یعنی بنت اتخاڈ اندی و مطیه رکوب اولنور دابه در که تذکیر و تأنیی جائزدر و مطا مطیه نک ظهیردر . ظ (احتطی عنده بهره مند شد پیش وی) آنک یانندہ حصه مند اولدی خطوه دن مأخوذدر (التظت النار زبان زد آتش) آتش علولندی التبت معناسند (وهی اللظی زبان آتش) آتشک علوی لهب کی

وفی المثل اعتزل الحديث الى الخطيب الاول اول وقتہ ضرب اولنور که بر کسنه بر حدیث نقل ایشده که بوحیدی کیدن استماع ایشده بوحید شد به واوردر دیدکار ندہ اول کسنه به بومثل براد ایشدیلر یعنی حدیثی استماع ایشدیکم کسنه به نسبت الیہ که عهده سندن خلاص اوله سن (منه)

بومقامه نسنه ل مضطرب اولمق کتب معتبره و وقع اولان وجه اوزره نفسیر اختیار اولندی (منه)

ع . (ادعی علیه کذا دعوی کرد بروی فلان چیز را) فلان نسنه بی آنک اوزریند دعوی آندی وهی الدعوی معروفدر ودخی ادعی فی الحرب دیرلر جنکده کندو نسبی بیان ایدوب بن فلان بن فلانم دیسه جوهری دیدی که دعوت دالک قحیلہ طعامده ودعوت دالک کسر یله نسنه مستعملدر و مافی الداردعی دیرلر اصلا خانه ده کسنه یوقدر دیه جک یرده وفی المثل : ادع الى طعامک من تدعوه الى جفانک : ایشکده احسان آندک کسنه بی قولان دیه جک یرده ضرب اولنور (ارتعت الماشیه جرا کردند جار پان) جار پالر اوتلادی رعی دن مأخوذدر اوتلاق معناسند غ . (ابغی الشی بطلب چیز را) نسنه بی طلب آندی بغیه بغیه کسر وضم الیہ حاجت معناسند در کسائی دیدی که بغیه کسر الیہ طلب اولنور نسنه بغیه وضم الیہ نفس حاجتدر وزانیه بغی دیدکری رجاله طالبه اولدوغی ایچوند و جوار ی به بقایا دیدکری زمان جاهلیتده کندولرین فجوره کرایه ویردکری ایچوند و ولد زنا به ابن بغیه دیرلر ابن غیه دیدکری کی وبر عالمی مدح و دعا مقامنده آنک عالم ولاتباع دیرلر یعنی سن عالمسن وسکا چشم بد اصابت اتمسون که تاسکا سوء وضرر یتشمیه وفی المثل : بغیت لك ووجدت لی زیاده : الفت واتفاق ایدن ایکی کسنه لر ایچون ضرب اولنور (ارتقی الرغوة بخورد کفک شیر را) سودک کوپوکی اکل آندی یا شرب آندی ورغوه لفظنک راسنده حرکات ثلاثه لغتدر سودک کوپوکی معناسند مخفی اولمق که ارتقاء لفظی شرب رغوه دن عبارت اولمق ارتقی لفظی ذکر دن صکره لفظ رغوه بی ذکر ارتقی ده تجرید اقتضا ایدر که شرب رغوه قوه سنده اولور ملاحظه اولنور (ارتقی منه پنهان شد از وی) آندن مخفی اولدی استرکی (ارتقی الشی بیرون کرد چیز را) نسنه بی طشره چقاردی بقال ارتقی النبش الکفن ای اخرجه پس ارتقی اضداد دندر خفی کی ومعنای اوله نظر الیہ علم بایندن اولان خفی خفاء دن ومعنای ثانی به نظر الیہ ضرب بایندن خفی خفیادن مأخوذ اولور (وهی المختفی کفن دزد) کفن او غروسی معنای ثانی دن اسم فاعلدر مراد نباشدر (اشتقی من الارض شفا یافت از بیماری) خسته لکدن شفا بولدی وفی المثل : شفاؤه نکوا الذبر : یعنی اویوز اولان کسنه نک شفا سی اویوزنی قاشیوب قاناتمق اولور مذلت الیہ صلاح پذیر اولوب التفاته تحمل اولمیان کسنه حقنہ ضرب اولنور (اصطفاه بر کزید اورا) آتی اختیار اندی وصفو الشی خالصه (اعتفاء عطا خواست از وی) آندن عطیه استدی وطلب ایدن کسنه به عافی دیرلر که جمی عفاة در واعطیته عفا دیرلر سؤال آتمدن ویردم معناسند وعفو کندو قوتندن و عیالک قوتندن فضله اولان قوته دیرلر و طنجیره ده باقی قلان

اساسده ارتقی الرغوة بالمرغاة دیدی که مرغاة رغوه اخذ اولمق حق آنک اسیدر یعنی رفتها بالمرغاة وارتقت ای شربت الرغوة (منه) بعض نسنه ده کفن آهنگ یعنی قیودن کفن اخراج ایدن کسنه آهنگ واقع اولدینی بومقامه مناسبدر زرا آهنگیدن چکوب چقار منی معناسند در (منه)

شور بایه عافی القدر دیرلر تقول اطعموا منه عواقیکم (اقتنی اثره از پی او رفت)
آنک آردنجد کندی که آردینه اویدی تعبیر اولنور وهوقی اشیاخه دیرلر مشایخک
اثرینه کندی معناسنه ودخی اقتفاه دیرلر آنی اختیار اندی معناسنه اختاره کبی وهو
قفوقی ای خیرتی (اقتنی به پسندیده کرد بوی) آنکله اکتفا اندی وقعت بالكفیه
ای القوت (انتی من ولده بیزاری کرد از فرزندش) کندو ولدندن بیزارلق اندی
یعنی بنم ولدم دکلدردیو رد اندی تعبیر اولنور ونی برشیئی تبعید ایدوب کندودن
آیرمق وانتفا آیریلوب بعید اولمق معناسنه در واول ولده نفی دیرلر ق (ارتقی فی
السلیم برشد نردبان را) نردبانه چیقدی رقی وترقی کبی وارتنی الجبل طاع اوزرینه
چیقدی ومرتقی ومرتقی چیقاجق یول معناسنه در والوجود مرقات الی الشرف والمجد
صعب المراقی وارتنی بطنه دیرلر کثرت اکلدن قارنی طولسه (استقی الماء من البئر
آب برکشید از چاه) قیودن صوچکدی (التی الرجال یکدیگر را رسیدند دوسردان)
ایکی کسنه بری برینه تشدیدلر که قاووشدیدلر وبولشدیدلر تعبیر اولنور که بری بو طرفدن
وبری او طرفدن کلک ایله اولور (التقی بفلان پیش آدمم بهمان) فلان کسنه نک
اوکنه کلدیم ایکی کسنه نک بری طورور ایکن بری آنک یانه کلک ایله اولور و ملاقی
اولمق کورمکی مستلزم اولمقله بدیدیم بهمان عبارتیه دخی تفسیر اولندی (انتی الشیء
برکزید چیز را) نسنه بی اختیار اندی وثقاوه وثقایه مختار اولان نسنه در اگرچه
فعاله وزنی اکثریا اخذ اولنوب یرنده قالان نسنه در استعمال اولنور لکن اخذ و
اختیار اولنان نسنه در فعاله بی استعمال تقیضی اولان ثقایه صیغه سینه جلادر که اخذ
اولنوب نسنه در عبارت در ودخی انتقی العظم دیرلر کوکک ایلیکنی چیقارسه که
نفی ایلیک معناسنه در ک (ارتکی علیه تکیه کرد بروی) آکا اعتماد اندی یقال
انا مرآتک علی کذا ای معول علیه ومالی مرآتک الاعلیک یعنی بنم سندن غیری اعتماد ایده جکم
یوقدر (اشتکی الیه بکذا کله کرد بوی از فلان چیز) فلان نسنه در آکا شکایت
اندی وشکایت اولنان خصوصه شکیه دیرلر و برکسنه یه سنک شکایتک نه در دیه جک
یرده ماشکیتک دیرلر جوابنده شکیتی مرض اوغم دیرلر و کوچک قریه یه شکوه دیرلر
لهذا اشتکیت دیرلر شکوه اخذ آدم معناسنه و فی المثل : شکوت لوحا فخر الی بلعا : لوح
عشش وخر رفع ایدوب کوسترمک وبلغ سراب معناسنه در یعنی بن صوسر لقدن شکایت
ایدرم اوبکا سرابی کوستر برکسنه برکسنه یه شکایت اندکده حصوله کلمه جک نسنه ایله
اطماع ایدن کسنه حقتنه ضرب اولنور ل (ایتلی فی الامر تقصیر کرد در کار) ایشده تقصیر
اندی اصلی ایتلی در که الودن مأخوذ در تقول لایأتلی ان یشعل کذا یعنی فلان شیئی

الوه وانه تبخیر اندکری
عود معناسنه در (منه)

(ایشلکده)

ایشلکده تقصیر اتخ (ایتلی علی کذا سوکند خورد بر فلان چیز) نسنه یه عین اندی (وهی
الایه سوکند) عین جی الایا کلور عطیه وعطایا کبی (ابتلاه بکذا بیاز مودش بفلان
چیز) آنی فلان نسنه ایله امتحان ایتدی وبلوت الشیء دیرلر شتم اتسه طور ماق ایله فاسد
اولان صو وصفنده دیدی که بیت * یاصفر ورد آل حتی کانا * یسوف به البالی
عصارة خردل (اجتلی العروس نکریست عروس را) عروسه باقدی یقال جلست
فلانة علی زوجها احسن جلوة واجتلاها یعنی خاتونی تزین ایدوب شوهرینه
عرض ایتدیلر شوهری دخی آکا نظر ایتدی و جاوه و جلوه شوهرک اول وقت
ویردیک هدی معناسنه در که یوز کور ملوک تعبیر اولنور (اختلی الخلاء بدروید
کیاه را) اونی بچدی و خلا حشیش معناسنه در خلعت دایتی دیرلر دابه مه اوت ویردم
معناسنه (اشتلاه برهانیدش) آنی قور تاردی انتقه معناسنه (اصطلى النار بالنار کرم شد
بآتش) آتش ایله ایصندی والصلاء الشواء وفلان کسنه غایت شجاعندن آکا کسنه لطاقات
کتور من دیه جک یرده فلان مایصطلی بناره دیرلر (اعتلی بلندشد) عالی اولدی واعتلاه
دیرلر فلان نسنه نک اوزرینه جیقدی واعتلاه غلبه اندی معناسنه (اعتلی بشتافت در
رفتن) یورومکده سرعت اندی م (احتمی المريض پرهیز کرد بیمار) خسته پرهیز
اندی وهی الحیة پرهیز مضر اولان نسنه در احتراز اتک واحتمی الرجل من کذا
ای انقاه وحیه ایدن مریضه جی و محتم دیرلر (ارتعی القوم یا یکدیگر تیر انداختند
سردمان) قوم بری بریله اوق آتدیلر یقال خرجوا یرتمون ویرامون فی الغرض ودخی
ارتعی الشیء دیرلر نسنه آتیلدی وزمینہ القا اولوندی معناسنه (التمی لونه دکر کون شد رنگ
او) آنک رنگی متغیر اولدی (اتمی الیه خویشتر رانست کرد بوی) کندو بی کانسبت اندی
اعتزاء معناسنه ن (ابتنی دارا بر آورد خانه) برخانه قالدردی یعنی یابدی وهذابناء
حسن دیرلر مبنی معناسنه و بنی مکرمه وابتناها وهو من بناء المکارم (اجتنی الثمر یچید میوه را
از درخت) اغاجدن میوه بی دوشردی و دیوشر لمش میوه یه جنادو یوشرلدیک ساعتده
جنی دیرلر (استنی الماء آب برکشید از چاه) قیودن صوچکدی و قیودن صوچکن دوه یه سانیه
دیرلر و فی المثل : اذل من السانیة : (اعتنی بخاجته تیمار داشت بحاجتش) آنک حاجته اهتمام
ایدوب تحصیل ایچون زجت جکدی که عنازجت معناسنه در و برکسنه نک حاجته اهتمام
سعیه وسی زجت مؤدی در (اقتنی المال کرد کرد مال را) مالی جمع اندی کندو ایچون
بشرط آنک سبع ایچون اولیه واقتناء اصلنده حفظ اتک معناسنه در و فی المثل : لاتقتن
من کلب سوء جروءه : یعنی یاره من کلبک یا وروستی تربیه ایتد بد اصله لطفدن نهی
مقامنده ضرب اولنور مصراع * نا کس بتربیت نشود ای حکیم کس * (اکتفی

انا الذی لایصطلی
بناره ولا ینام الجار
من سماره علما امثال
ایدرلر که کلمات مذکور
مدح وهجو محتمل
یعنی بن اول کسبیم
غایت عزت و مناعتدن
کسنه لر بکا قریب
اوله من و بن اول
کسنه که همایم
آج یا قویس مراد فتح
اولور یا خود بن اول
کسنه که بنم نار تیزی
کسنه لر طلب ایتلر
غایت بخلدن ناشی
و بنم همسایم آج
اولدیفندن او بوم
پس هجو اولور
(منه)

بگذا خوبش ترا کنیه نهاد بقلان چین) فلان نسنه ایله کندویه کنیه وضع اتدی مثلاً
کندویه ابو عبدالله دیو کنیه وضع اتدی و دخی اکتی به دیر لر کنیه اتدی معنسته و فلان
حسن العبارة لکنی الرؤیادیر لر بر کسنه تعبیر رؤیاده ماهر اولسه که رؤیا یچون مؤکل
اولان ملک اعیان خارجیهدن کنیه ایدوب ناثم اولان کسنه کوه تریدیکی مثالدن
عبارتدر ه ه (ازدهاء تحقیر کرد اورا) آتی تحقیر واستخفاف اتدی (اشتهاء آرزو کرد
اورا) آکا آرزو اتدی و طعام شهی ای مشهی و کوزی قوی و حدتلو اولان کسنه
شاهی البصر دیر لر که شأنه البصر دن مقلوبدر انتهی الیه الخبر (پرسید بوی پیغام) خبر
آکا بالغ اولدی یقال انهی الیه الخبر فانتهی الیه الخبر یعنی کا خبر ابلاغ اتم و خبر
واروب بالغ اولدی و دخی انتهی الشی دیر لر شی غایتنه بالغ اولوب طور سه که اول
غایتی تجاوز ایتسه و دره نك ایکی طرفندن صو بالغ اولان کناره نهیه دیر لر (انتهی
من الشی باز استاد از چین) نسنه دن کیرو طور دی که فراغت اتدی تعبیر اولنور و انتهاء
نهی مطاوعیدر که امر مقابلدر یقال نهاء عن الشی فانتهی یعنی آنی فلان نسنه دن نهی
و منع اتدی اودخی نهی قبول ایدوب تمتع اولدی

﴿المقتل الفاء واللام من باب الافتعال كه لغيف مفروق تعيرا وانور﴾

(اتقی الله بترسید از خدا) حضرت اللمدن قورقندی اصلنده اوتقی در که واوی تاید قلب
وادغام اتدیلر وهی التقوی پارسایی زاهدک و پرهیز کارک والتقاء والتقی والتقیة
ه م (وهوالتقی مراد پارسا) پرهیز ناراوان کمسنه اتقیاء ه ج (اتقی بالتوس خوبستن را
نکاء داشت باسپر) قاتقان ایله کندوی محافظه اندی ه ل (اتقی الامر خداوندی کردکار را)
ایشه صاحب قی ایدوب ولایه اندی اصلی اوتلی در که ولایه دن مأخوذ در ولی الشیء شیده
صاحب حقوق کوروب کوزه دن کمسنه در

﴿ المقتل العين واللام من باب الافتعال كه لفيف مقرون تعبيرا ونور ﴾

• ج (اجتوی البلد دشمن داشت شهر را) شهری دشمن طوئدی یعنی ساکن اولدیغی شهرک آب و هوا و غذاسنه آلیشه مدی جوی انسانک ایچنده حاصل اولور برمرضدر که طعامک هضمه مانع اولور اجتویت الطعام دیرلر طعامی هضم اتدیم معناسنه ودخی اجتواء دیرلر آنی اغصاب اندی معناسنه • ح (احتوی المال کرد کرد خواستدرا) مالی جمع اندی (احتوی علی الشیء دست یافت برچین) نسنه یه ظفر بولدی وعتولی اولدی ودخی احتوی التوم دیرلر قوم بری برینه قومشو اولدیلر معناسنه و مجاورت ایتدکری موضعه محتوی و محوی دیرلر • ر (ارتوی من الماء سیرشد از آب) سودن قانندی که سیراب اولدی تمییر اور • س (استوی المعوج راست شد کث) اکری

نسنه طوغر بلدی یقال سویتنه فاستوی (وهی السویت راستی) طوغر بلقی (وهو سوی الخلق اوراست خلقت است) اونک خلقتی تمامدر رزقک الله ولدا سویا دیرلر حضرت الله سکا درد دن خالی وعیدن بری ولد ویرسون دیو دنامقامنده وهم سواء وسواسیم ایشان یکسانند) آنلر برابرلر در (استوی الی الشئ آهنگ کرد سوی چیز) نسنه نك طرفنه توجه وقصداندی اساسده استویت الیک عبارتتی قصدتک قصدالا اوی علی الشئ دیو تفسیراتدی (استوی شبابه بغایت رسید جوانی او) آنک یکتلسکی کالنه بالغ اولدی واستوی الی السماء ای استوی علیها یعنی غالب ومتصرف اولدی واستوی علی الدابة دیرلر آت اوزرنده قرار طوتسه واستوی الشیئان دیرلر ایکی نسنه بری برینه برابر اولدی معناسنه تساویا کبی وفي المثل: استوت به الارض. فلان کسنه هلاک او اوب وقبری بر مرتبه مهتم اولدی که یرایله برابر اولدی دیه جک یرده ضرب اولنور واکثریا فلان کسنه بر مرتبه فراموش اولندی که اصلا آندن نام و اثر قالمدی دیه جک یرده کنایه ایدرلر میدانی سواء اواء مثلنده دیدی که سواء لفظی استوی دن فعال در کذلک لواء التوی دن مأخوذدر مبالغه صیغه سیله در که شاذدر زیر اثنائی نك غیریدن فعال صیغه سی کلز نساء حقنده ضرب اولنور یعنی نساء طائفه سی کاه مستوی وکاه ملتوی وکاه مجتمع وکاه متفرق اولورلر وبرحال اوزره ثابت اولملرر ومتلون حقنده دخی ضرب اولنور . ش (استوی الرجل بریانی کرد مرد) رجل بریانیجیلک اتدی یعنی کندی ایچون بریان اتخاذا تدی . ل (التوی ییحیده شد) بری برینه صار یلدی یقال لویت الحبل فالتوی

﴿ باب انفعال ينفع انفعالا ﴾

هـ) (انطفاء السراج فرومرد چراغ) چراغ سونیدی (انکفاء الاناء نگو سار شد خنود) جناق
باش اشاعی اولدی تقول کفأت الاناء فانکفاء ای قلبته فانقلب يقال رب کاف کافی لفیک یعنی
نیجه کمسنه لر وارد که ظاهر اسنک اموریکه کافی کورینور لکن معاده سنی باش اشاعی
ایدوب آغزینک اوزرینه دوشرمک استر (انکفاء من الغيبة باز کشت از غیبت) غائب لکن
کیرو دوندی یعنی براز زمان غائب اولوب کیمش ایکن ینده مکاننه رجوع آندی انصرف
معانسه اساسده انکفاء الی وطنه عبارتله ایراد آندی قاموسده انکفاء رجوع دیدی ودخی
انکفاء لونه دیرلر لون بر حالدن بر حاله دونسه . ب (انقب الماء والدم برقت آب
وخون) صووقان آقادی وقار وپوز اریدکده آقان صویه ثقب وطاقک اشاعیسنده
کونش طوقونیموب صووق اولان کوچک حوضده دخی ثقب وثقب دیرلر (انجذب
الشیء کشیده شد چیز) نسنه چکیلیدی يقال جذبت الجبل فانجذب ودخی انجذب

وفي مثل آخر: اتق
 الصبا لا يصيبك
 باعقائها: اعقاع عقينك
 جعبدركه ولد تولد
 ابتد كده اول ابتد
 حدث مناسنه در محل
 نيم شدن احتوازايه
 امر مقامنده ضرب
 اولنوبه (منه)
 وفي المثل: اتق بلحقة
 ممره: ممره: غلامك
 استيدركه مولاي
 آتي ضرب مراد اندي
 و من بور حدث ايتكله
 مولاي / ضربدن
 فارغ اولدي بر كمنه
 به عتاب صددند
 ايكن ناسزا موزلر
 سويلكله خلاص
 اوله ضرب اولنور
 (منه)

فی السیر دیرلر یور یوب اوزاق کتسه (انزرب الصائد در کین نشست شکار کننده)
 صیاد بوسی ده اورتور دی که مراد یابدینی کومله در که آکا زرب وزربه دیرلر قتره
 و ناموس دیدکوری کی لکن زربه الغم دن مستعار در قیون آغلی معناسنه که صیادک
 کومله سی قویونک آغلنه تشبیه اولمشدر یقال زربت الغم فی الزرب فانزرب فیها
 (انسحب الی کسیده شد چیز) نسنه چکیلدی که سورندی تعبیر اولنور سحج
 ذبله فانسحب دیرلر آنکنی مثنی اندکده زمین اوزرنده چکوب سوریدی آنک دخی
 چکیلوب سوریندی واسحب ذبلک علی ما کان منی دیرلر بندن ظهور ایدن کستاخلفی
 ستر و عفو ایله دیه جک برده یقال ما استبق رجل و د صاصبه بمثل ما سحب الذیل علی
 معایده ابقاء محبته دوستنک عیالری ستردن غیری طریق در دیه جک برده ضرب اولنور
 (انسحب الماء ریخته شد آب) صود و کلدی دم مع ساکب و مسکوب و منسکب ای منصب
 دماء و دم اسکوب و مسکوب (انسلبت الناقه نیک رفت شتر ماده) ناقه سرعت ایله
 سیر اندی کویا سرعت اندکده شدت سیرندن در یسندن چیقدی (انسحب الطريق
 شاخ شدر اه) یول بداغ بداغ اولدی یعنی جاده دن نیجه نیجه یوللر آیرلدی که
 هربری برستمه کیدر و شعب اصلنده برنسنده اولان شقدر که ترکیده چاتلاق تعبیر
 اولنور فلجان و کاسده اولدینی وجه اوزره اول شقی اصلاحه دخی شعب و اصلاح
 ایدن کسنه یه شعاب دیرلر و اصلاح ایده جک آله مشعب دیرلر متعب کی یقال
 شعبه ای سده عد فانشعب و شعبه جمعه فهو من الاضداد التام شعبهم دیرلر متفرق
 اولدقد نصکره مجتمع و تفرق شعبهم دیرلر مجتمع اولدقد نصکره متفرق اولددر و مونه
 شعوب اطلاق اولدینی باعث تفرق اولدینی ایچوندر و فی المثل : شعبت قومی شعوبا
 و شغل شعبای جداوی : یعنی ہم قرابات متفرق ہم احسانمی مشغول اندی عدم
 احساندن اعتذار ایدن کسنه بومثلی ضرب ایدر یعنی اوزریمه معاشی لازم اولان
 اقربادن برشی فضلله قالمز که حتی غیره دخی احسان ایدم (انقض الجبل بریده شد
 رسن) ایپ کسلدی انقطع معناسنه و رجل قضاب قطاع للاهور و انقض الکوکب
 دیرلر کوکب موضعندن حرکت اتسه و فی المثل : انقض قوی من قابیه : یعنی قوش
 یاورسی یورطه دن چیقدی ایش تمام اولوب فارغ اولدقد ضرب اولنور (انقلب
 باز کزید) ترس دوندی (انقلب الی وطنه باز کشت بوطنش) وطنه عودت اندی
 . ت (انکت بر سر افتاد) باشی اوزرینه دوشدی یقال نکته علی رأسه فانتکت (انصلت
 فی السیر یشتافت در رفتن) یوریمکده سرعت اندی و رجل منصلت دیرلر اجراء اموره
 قادر معناسنه و یرایشه تشمیر ساق ایدوب سریمه تحصیلنه سعی ایدن کسنه یه اصلی

(ومنصلت)

ومنصلت دیرلر و نهر منصلت دیرلر ای سریع الجری (انخات منه برست از وی)
 آندن قورتلدی . ت (انبعث برانکخته شد) برندن تحریک اولندی و فلان کسلان
 لاینبعث دیرلر فلان کسنه زیاده کسل صاحب اولمغه برندن قالمغه اوشه نور معناسنه
 و فلان یکره الانبعث کاغاث الی یوم بعث که زمان جامعیتده اوس و خزر رج میاننده
 واقع بر محاربه در و دخی انبعث فی السیر دیرلر یوریمکده سرعت اتسه (انخبت دوتا
 شد) ایکی قات اولدی که بوکیلدی تعبیر اولنور (اندلث سر بر رفتن نهاد) باشی
 کتمکه قودی که باشی آلوب شویله کتدی که برکسنه آنی چوپرمدی تعبیر اولنور
 ناقه دلاث دیرلر سریع معناسنه (انقرث پاره پاره شد) پاره پاره اولدی یقال غرثه
 تقریثا فانقرث کیده یعنی آنی حیاته شویله ضرب ایدم که جگری پاره پاره اولدی
 (انقض الجدار بیوفتاد دیوار از بن) دیوار تلندن ییقلدی انقض دخی بومنایه در
 . ج (انجم بطنه شکافته شد شکم او) آنک قارنی یاریلدی و بعجت له بطنی دیرلر
 آکا سیرنی فاش ایدم معناسنه (انبلج الصبح سیده دم بدمید) صباح یری آچلدی
 (انزعج عن مکانه برانکخته شد از جایش) برندن قوپاریلدی انقلع کی و بر مکانه قرار
 اتمین خاتونه مزعاج دیرلر (انسج سخت خراشیده شد) شده اوزره طیرمالندی
 و قاشینلدی یقال سحجت جلد فانسج ای قشرته فانقشر (انشرح شکافته شد) یاریلدی
 انفرج دخی بومنایه در . ح (انبطح بر روی افتاد) یوزی اوزرینه دوشدی یقال
 بطحه علی وجهه فانبطح (انسح سنان بابر روی افتاد) جالق قویون یوزی اوزرینه
 دوشدی یقال سدمه فانسح و اول کسنه یه مسدوح و سدیح دیرلر (انسرح روان شد
 در رفتن) یوریمکده سرعت اندی وان سرح من ثیابه دیرلر جامه سندن برهنه اولسه
 و المنسرح الخارج من ثیابه و دخی انسرح الرجل دیرلر یوزی یوقارو یاتوب
 باجاقلرین آیرسه (انشرح صدره کشاده شد سینۀ او) آنک صدری مکشوف
 اولدی که ضیق صدر مقابلدر و انفسح دخی بومنایه در (انفتح الباب کشاده شد
 در) قپو آچلدی (انفسح فراح شد) واسع اولدی مخ (انسح الشهر بگذشت ماه)
 آی کچدی (انسح الجلد باز کرده شد پوست) دری یوزیلدی و مسلاخ دری معناسنه در
 اهاب کی یقال فلان جار فی مسلاخ انسان (انفسح البیع تباه شد بیع) بیع خراب
 اولدی که بوزولدی تعبیر اولنور یقال فسخت العقد فانفسح . د (انجرد الثوب
 کهنه شد جامه) جامه اسکیدی که توکی دوکلدی تعبیر اولنور و بدنده قیلی اولمیان
 کسنه یه اجرد و اونی اولمیان ارضه جرداء دیرلر و چکر که یه جرداء دیرلر و لحاسه
 تسمیه اولدینی ارضی بالانبات ترک اندیکی ایچوندر و شوم اولان کسنه یه جارود

دیرلر کویا شومی سبی ایله خیری قطع ایدر و فی المثل : اشأم من جارود جارود :
 جارود عبد القیسندن برکنه در که اسمی بشر در بر قاچ دوه لری وار ایدی بر
 مرض اصابت اتمکله اقرارندن اولان بی شیبانه مزبور دوه لریله واروب آنلرک
 دوه لری میاننه صالیدی و مرض مزبور قومک دوه لرینه سرایت اتمکله جمله سی
 قیریلدی لهذا قوم مذکور بشر مذکوره جارود اطلاق ایدوب کلام مذکوری
 مثل اندیلر (انحصد بدودر آمد) ایکی بوکلدی انحصد العود دیرلر اغاجک بداغی ایکی قات
 اکیلوب قیرلسه وانحصدت الفوا که دیرلر میوه بی یوک ایله بر موضعدن بر موضع کتور دکده
 یوکده سقط لایوب زده لنسه (انفقد الشئ بسته شد چیز) نسته باغلانندی (انفرد تنه اشد)
 یالکر اولدی و یالکر اولان نسته یه فرد وفارد وفرد وفرد و فرید دیرلر منفرد معناسنه
 (انقصدم الدم فرودید خون) فان اساغی سکیرتدی یعنی آقدی سال معناسنه (انقصدم
 شکسته شد قیریلدی یقال قصدت العود فانقصدم ای کسرتنه فانکسر و قیریلان نسته نک
 برپاره سته قصده دیرلر قافک کسریله (انبت بریده شد) کسیدی یقال تبرت الشئ قطعه
 قبل التمام فانبترای قطعه فانقطع (انبرد ما بر افتاد بروی) صیق صیق و یک پک صولیق
 واقع اولدی آکا که هار هار صولیدی تعبیر اولنور (وهو البهر دما افتاد) وجه مشروح
 اوزره تنفش اتمک یقال بهر الحمل ای اوقع علیه البهر فانبهر ای تابع نفسه (انجبر
 بسته شد شکسته) قیریش نسته باغلانندی یقال جبرت العظم فانجبر و لفظ جبر لازم
 و متعدی استعمال اولنور (انجبر الضب در سوراخ شد سوسمار) کلرد لو که کیردی
 (انحدر بنیشب فرود آمد) انیشه اشاغی ایدی و انحدر جمله دیرلر شدت ضربدن
 درسی شیشدی معناسنه (انحسر الشعر عن رأسه موی از سر وی بشد) صاج باشندن
 کندی یعنی صاجی دو کیلوب باشی آچوق قالدی و فی الاساس : کل شیء کشف فقد
 خسر (انشر للامر و شکر دکار را) ایشه بغایت سعی ایدی و دخی انشر الفرس دیرلر
 زیاده سرعت ایدی معناسنه (انصهر کداخته شد) ارییدی یقال صهرت الشئ ای از بته
 فانصهر (انصرف فشارده شد) صیقلیدی یقال عصرت العین فانصهر یعنی اوزومی صیقدم
 و اوزوم صیقلوب عصاره حاصل اولدی که شیره تعبیر اولنور (انفخر خده خاك آلود
 شد رخ او) آنک یوزی طبراق ایله آلوده اولدی عفردن مأخوذ در تراب معناسنه و عفا
 قاتقسر اتمک خیز بلا ادام معناسنه در قفار کبی عینک کسریله ارکک خنزیر و رچل
 خیش معناسنه در و فلان عفرت نفرت دیرلر خبائنده کالینه بالغ اولسه
 و دخی دخلت الماء فما انعفرت قدما ی دیرلر صویه کیردیم ایاقلریم طوپراغه یتشمی
 معناسنه و عفیره اول خاتوندر که اصلا قومشیلرینه بر نسته ویرمز و ویردیی تقدیرده
 بغایه شئ خیس ویرر و جعل دبدکلری بوجکک بووالوب کوتوردی که یووالغه

(دخی)

دخی عفیره دیرلر خاك ایله آلوده اولدینی ایچون و بر خاتون زیاده لیمه در دیه جک
 یرده فلانة عفیره دیرلر و فی المثل : اشجع من لیث عفیرین : لفظ عفیرینک معناسنه
 اختلاف اندیلر اصمعی حربا کبی بردابه در که را کبه تعرض ایدوب قویروغی ایله
 ضرب ایدر دیدی بعضیلر عفیرین بر شیرستانک اسمیدر و بعضیلر بر شهرک اسمیدر دیدیلر
 جاحظ اورو مجکدن بر نوعدر دیدی که التی کوزی واردر ذباب صیدنده بغایت
 جابکدر معلوم اوله که رجلك مراتب سننه نظر بر اسم ایله تسمیه اندیلر مثلا اون
 یاشنده اولان غلام حقنده لعاب بالقین دیرلر یعنی جلوك اویوتی دید کلری اویوتی
 اوینار و یکر می یاشنه بالغ اولدقده باغی نسن دیرلر یعنی نسوانه طالب اولور و اوتوز
 یاشنه بالغ اولدقده اسمی الساعین دیرلر قرق یاسنه بالغ اولدقده ابطش الباطشین دیرلر
 الی یاشنه بالغ اولدقده لیث عقیرین دیرلر الشمس یاشنه بالغ اولدقده مونس الجلیسین یمش
 یاشنه بالغ اولدقده احکم الحاکمین دیرلر سکسان یاشنه بالغ اولدقده اسرع الحاسبین
 دیرلر طقسان یاشنه بالغ اولدقده احد الازدین دیرلر میدانی دیدی که یوز یاشنه بالغ
 اولدقده لاحاء و لاساء دیرلر نه رچل در ونه مرأة در معناسنه لکن صاحب تکلمه
 دیدی که یوز یاشنه بالغ اولدقده لاحاء و لاساء دیرلر نه محسن ونه مسی معناسنه
 و بعضیلر نه قویونه حاء ونه جاره ساء دیوب زجره قادر دکلدردیو تفسیر اندیلر
 (انقرریش شد) یاره اولدی (انقر فی الماء بآب فروشد) صویه طالیدی (انفجر الماء آب
 از چشمه فرو دوید) صوچشمه دن چیقوب آقدی و دخی انفجر الفجر دیرلر ظهر
 معناسنه (انفطر العود شکافته شد جوب) اغاج یاریلیدی (انفقر النور و اشد شکوفه) چیچک
 آچلیدی فغرفاه و فغرفوه دیرلر آغزینی آچدی و آغزی آچلیدی معناسنه که لازم
 و متعدی استعمال اولنور (انقشر پوستش باز شد) درسی و قاپوغی صویولدی و فی المثل :
 اشأم قاشر : قاشربی عوافه بن سعدک بر ارکک دوه سنک اسمیدر و بر قبیله نک دوه لری
 همیشه ارکک طوغور مقله بعد الیوم دیشی طوغورر ملاحظه سیله فحل مذکوری
 استعاره اندیلر بامر الله تعالی قبیله مزبوره نک جمله دوه لری هلاک اولدی و لهذا
 قاشور دیوب شوم مراد ایدرلر (انقمرت الشجرة ازین برکنده شد درخت) اغاج
 کوکندن قوبدی یقال قمرت الشجر فانقمر ای قلته من اصله فانقلع و قمر بر شینک دبی
 معناسنه در و قمرت البئر دیرلر قویونک دیننه و نهایتنه واصل اولدوم و قمرت
 الاناء دیرلر کاسه نک ایچنده اولان نسته بی جمله ایچوب قمرینه واصل اولدوم معناسنه
 (انکدرت النجوم فروشدند ستاره کان) ییلدیزلر دوشدی که باتدی و طاغلیدی تعبیر
 اولنور (انکدر الصقر چرخ از هوا فرو آمد برای گرفتن شکار) جاقیر هوا دن شکاری

اخذایچون سوزیلوب ایندی ودخی انکدر فی سیره دیرلر یوریمکده سرعت ایتسه وانکدر
علیم العدو دیرلر اوزرلرینه براوغوردن دشمن هجوم اتدی معناسنه که دوشمن
دو کیلدی تمیر اولنور (انکسر الشئ شکسته شد چیز) نسنه قیریلدی که کسرنک
مطاوعدر (انهمر الماء ریزان شد آب) صو دو کلدی ودو کیلن صویه منهر دیرلر
وبرکسنه چوق سویسه آکا مهمار دیرلر مهذار دبدکری کبی . ز (انحجز واداشته
شد) کبرو طوتولدی یعنی منع اولوندی یقال حجرتنه فانحجز ای منعه فامتنع ودخی
انحجز دیرلر حجازه داخل اولدی معناسنه . س (انجس الماء آب روان شد) صو آقدی
یقال انجس الماء من السحاب والعین ای انفجر ونجس الماء دخی بومعنایه لازم استعمال اولنور
ونجست الماء فانجس دیرلر متعدی در (انطمس نابدید شد) بلور سزا اولدی اندرس معناسنه
رجل طامس القلب دیرلر قلبی میت اولمغله نصیحت قبول اتمسه (انقمس وانقمس فی الماء
فروشد در آب) صویه طالدی یقال قسته فانقمس ای غمسته فانقمس وانقمس النجم دیرلر
ثریا غروب اتمسه . ش (انکمش فی السیر بشتافت در رفتن) یوریمکده سرعت اتدی
وهو منکمش فی الحاجات ای مسرع لتحصیلها ص (انحص الجرح بشد آماس ریش)
یاره نک شیشی کتدی آز قالدی . ض (انخفض فروشد) الحاق اولدی که ارتفع
مقابلدر (انقبض الجلد انجوغ گرفته شد پوست) دری منقبض اولدی که بورش یارش
تعبیر اولنور که تشنج معناسنه قریب در (انقبض عن القوم تنها شد از مردمان) قومدن
عزلت ایدوب آنرا یله اختلاط اتدی ودخی انقبض فلان فی حاجته دیرلر اسرع
وتشمر یعنی سرعت ایدوب تشمر ساق اهتمام اتدی معناسنه (انقرض القوم سیری شدند
مردمان) قوم تمام اولدیلر یعنی چکوب کتدیلر که دو کندیلر تعبیر اولنور . ط (انبط
الیه کتاختی کرد بوی) آکا کتاختی اتدی که انبطا ترک احتشامدن عبارت در که
برکسنه حضورنده ادبه رعایت ایدمیوب انک رتبه سی اوزره حرکت لازم ایکن
رتبه سی رفع وصاحب رتبه اولمین کسنه لر معامله سی انکدر ودخی انبطا الشئ علی
الارض دیرلر برنسنه زمین اوزره دوشنسه (انخرطت الخزرة فی السلك کشیده
شد مهره در رشته) بونچوق ایلیکه چکلدی که دیزیلدی تعبیر اولنور ودخی
انخرط الفرس فی سیره دیرلر یورور ایکن دیزکنی صاحبک الندن چلوب
طارتنه واول آتیه خروط دیرلر وانخرط علینا دیرلر بزى یاره من سوز ایل
تخويف اتدی معناسنه وانخرط جسمه دیرلر جسمی دقیق اولسه (انعط مویش
برافتاد) قیل دو کلدی ویدنده قیل اولمین کسنه یه امعط دیرلر ونونی میمه قلبدن
صکره ادغام ایدوب امعط دخی دیرلر وذب امعط توبی دو کولمش قورت معناسنه در
وخباشته آکا تشبیه ایدوب زیاده خبیث اولان سارقه اص امعط دیدیلر ودخی

(امعط)

امعط وانعط الشعر دیوب یعنی شعر لفظی ذکر جائز دکدر والاتکرار لازم کلور
مکر تجرید اولنه فافهم هذا (انهبط فرود آمد) آشاغی ایندی یقال انهبطت فانهبط
ولفظ هبط لازم ومتعدی استعمال اولنور یقال اللهم غبطا لا هبطا یعنی یارب سندن
نیاز ایدرم که میان اقرانده مغبوط اولام وحالمدن تنزل ایتیم ویقال بعدالغبط الهبط
ع (انجلع الشئ کشاده شد چیز) نسنه آچلدی انکشف معناسنه وقلیل الحیا
اولان رجه جلع وجالع وخاتونه جلعة وجالعة دید کلری بومعنادن مأخوذ اولمق
ملاحظه اولنور که بومقوله کسنه لر تر کیده آچیق وصیریق تعبیر اولنور واول
کسنه که طوداقلری دیشاریق سترایمیه آکا جلع دیرلر (انخدع فریفته شد) آلداندی
(انجزع الحبل بریده شد ریسمان از نیمه) ایپ اورتنه سندن کسلدی وبرطرفندن منقطع
اولسه انجزع دیمزلر (اندرع فی السیر در پس شد در رفتن) یوریمکده تقدم اتدی که
لو که کجدی تعبیر اولنور (اندفع فی الحديث اندر آمد در سخن) سوزه کیردی
یعنی شروع اتدی ودخی اندفع الفرس دیرلر اسرع معناسنه ودخی اندفع الشئ
دیرلر برنسنه دورتنسه که دفع دورتنک معناسنه کلور که فارسیده سبوختن دیرلر
(انداع اسانه زیانش از ذهن بیرون شد) دلی آغزندن طشره چیقدی زچندن
یاعطشندن وانذلع السیف من غده دیرلر قلیح قینندن چیقدی معناسنه اندلق دخی
بومعنایه در (انصدع الزجاج شکافته شد آبکینه) صیرچه یاریلدی که چاتلادی
تعبیر اولنور انسلع دخی بومعنایه در یقال سلعت رأسه فانسلع ای شقته فانشق وسلعه
سینک قحیلله شجه معناسنه در وایاقده اولان یاریغه سلع دیرلر (انقدع وایستاد)
کبرو طوردی یقال قدعته عنی بیدی اوبلسانی ای کففته فانکف ودکته مقدعه
دیرلر (انقشع السحاب باز شد میغ) بولوت آچیلوب طاغلدی یقال قشعت الريح
السحاب فانقشع وبولوت طاغلد قد نصکره باقی قان قطعیه قشعه دیرلر وانقشاع
مطلقا انکشاف معناسنه در یقال انقشع الظلام والبرد والهيم عن القلب والبلاء عن البلاد
وانقشعوا بعد ما اجتمعوا ای تفرقوا وانقشعوا عن اماکنهم ای جلوا عنها (انقطع الشئ
بریده شد چیز) نسنه کسلدی (وفلان منقطع الی فلان بهمان بحسبیده است بفلان) فلان کسنه
فلان کسنه یه میل ایتشددر که سائر خلقدن کسلمشدر ودخی انقطع یه دیرلر ابن
سبیل سبیل اولسه یعنی سفرده نفقه سی دو کنوب یادادیه سی طوروب یاربلایه مبتلا
اولمغله حرکتدن عاجز اولسه وهو منقطع العقال عن الشر دیرلر آنی شر ایشلمکدن
منع ایدر یوقدر دیدجک یرده ومنقطع العذار دیرلر یوزنده صقالی بری برینه
قاووشمش اولسه وفی المثل: قطعت جهنمة قول کل خطیب: برقیله دن برکسنه آخر

یقال فلان بدی
بقشاعته ای نخامته
وهی البزاق منه
وفی المثل: انه لقطع
القیال: قبال اول
قایشددر که فعلینی
کیدکده ایکی یارمقک
میانته واقع اولور
فلان کسنه فلان
خصوصه تومل
ایتدیکی نسنه ده سی
الرأی در دیه جاک
برده ضرب اولنور
(منه)

قبيله دن بر كسني قتل ايدوب اعيان و اشراف جمع اولوب مقتولك و ليليني ديت
ايله صلح و ارضا صد دنده ايكن جهيزه نام بر جاريه مجلس معقود منبورك كنارينه
كلوب ديدى كه مقتولك و ليلرى قاتلك فرصتى بولوب قتل ايتديلر بومحله مثل
مذكوري ابراد ايتديلر براحق كسنيك كلامي ايله احباب رايك رايلى فسخ اولدى
ديهك يرده ضرب اولنور (انقلع الشجر بر كنده شد درخت) آغاج قوپاريلدى
قلعتك مطاوعيدر (انقمع خوار شد) مقهور و مغلوب اولدى يقال قم خصمه
قهره واذله فانقمع وفي الاساس انقمع في بيته اي جلس وحده وخلقندن خبر نجسس
ايدوب مجالسه نقل اتمكه معتاد اولان كسنيه قم الاخبار ديرلر (انملع زود رفت)
سرعت ايله يوريدى و ناقة ميلع اي تسرع في سيرها (انهزع شكسته شد) قيريلدى
يقال هزعت هزيعا فانزع اي كسرت فانسرو قيرجق آله مهزع ديرلر مدق كبي
و ماله اهزع ديرلر بر نسنه سي يوقدر ديهك يرده كه اهزع اول و قدر كه تيركشك ديبنده
باقى قالوب جيد اولسون ردى اولسون يقال ماترك في الغوس منزعا في الكنانة اهزما غ
(انديغ الجلد پيراسته شد پوست) درى دباغت اولندى يقال دبغت الجلد فانديغ وفي المثل:
جلد اخترير لاينديغ: يعني خنزيرك دريسى دباغت قبول ايتمز نصيحت تأثير ايتيوب
صلاحندن مأيوس اولنان كسني حقنده ضرب اولنور (انصبغ رنگين شد)
بوياندى يقال صبغت الثوب فانصبغ وفي المثل: انقلت وهو اصبغ: اصبغ اصلنده اول
قوشدر كه قناتلرينك اوجنك رنگي سائر اعضاسنك تو كنك رنگنه مخالف اوله
يعني فلان كسني فرار ايتدى مقعدينك لوني سائر اعضاسنك لونه مخالف اولديني
حاله زيرا خوفندن حدت ايدوب مقعدى حدتك لوني متلون اولدى: افلت
وله حصاص: مثله قريب در حصاص شرط معناسنه در حيق كبي ف (انحرف
عنه بحسب اذوى) آندن ميل و عدول ايتدى حرف اصلنده طرف معناسنه در
بر كسني بر نسنه دن اعراض و رجوع ايتك اول نسنه ي ترك و طرف آخره رجوع
ايتكه تشبيه اولنشدر هو على طرف من امره على طرف معناسنه يعني اول امره ثابت
دكلدر اول تشبيه اولنشدر عسكرك بر طرفنده طورر اكر غلبه صورتين كور رسه
ثبات والا فرار ايدر (انصرف باز كشت) كبرو دوندى يقال صرفته عني فانصرف
(انعطف بدود آمد) ايكي بو كلدى يقال عطف العود فانعطف انعطف دخی بو معنایه در
وفي الاساس عطفه فانعطف كعطفه فانعطف و جو كانه عتافه ديرلر معنوب معناسنه
(انصرف بریده شد) كسيلدى اصمى ديدى كه غرفت ناصية الفرس ديرلر آتاك
برچنى قيرقدم معناسنه وفي الصحاح غرفت الشئ فانعرف اي قطعها فانقطع و ملتفتة

الاشجار اولان پشه زاره غريف ديرلر اجد معناسنه تقول مرحبا بالسيد الفطريف
كانه اسد الفريف (انكشف الظلمة والحزن دور شد نارينكى واندوه) ظلمه و غم اوزاق
يعني زائل اولدى ق (انثيق الماء رهیده شد بند آب) صوبك بندى بوشاندى
يعني بندينى ياروب كندو جريان ايتدى كسنيك صنمى يوق ايكن و شيق و شيق
صونك ياردينى موضعدر ميثوق معناسنه يامصدر ايله تسميه قيلندن ضرب وصيد كبي
يقال هم اهل الوثوق في سد الثوق ودخى انثيق عليهم القوم ديرلر خبرلرى يوق
ايكن قوم آنلك اوزرينه اقبال ايتدلر و انثيق علينا فلان بالشر ديرلر خبر من يوق ايكن فلان
كسني بزم اوزر منه شرايصال ايتدى معناسنه (انثيق المطر كشاده شد باران از ابر) يغمور
بلوتندن براوغوردن آچيلدى يعني دو كلدى كه شده ايله بوشاندى تعبير اولنور و فلان
كسني چوق عطيه ايتدى ديهك يرده انثيق بالكرم ديرلر و انثيق عليهم الخوف فاجأهم
(انحمق السوق كشاده شد بازار) بازار كشاد اولدى و انحمق الثوب ديرلر اسكيدى معناسنه
(انحرق الثوب دریده شد جامه) جامه ديرلدى يقال خرق الثوب فانحرق و ييرتغه خرق
ديكلى مصدر ايله تسميه قيلندندر وفي المثل: اتسع الخرق على الراقع: يامد يامين
كسنيه ييرتيق بو يودى اشتدادندن ناشى ايشك تداركى بروجله ممكن دكلدر
ديهك يرده ضرب اولنور (انحق گرفته كلوشد) بوغازى بوغولدى و خبشدن
و خفه شدن ايله دخى تفسير اولندى كه مال بر در (اندفق الماء ريخته شد آب) صو
دوكلدى و اندفق الكوز ديرلر بارداغك صوبي دو كواسه و عرب بارداق دوريلوب
صوبي دو كوله كه تقول ايچون دافق خير ديرلر (اندلق السيف شمشير از نيام ييرون
شد) قليم قينندن كندو چيقدى صاحبي اخراج ايتمه دن ياريلق ايله چيقدى
واكثر اوقانده قينندن سهولت ايله چيقان قليمه دالق و دلق ديرلر و دخى خربه
فاندلقت اكتاب بطنه ديرلر آنى اول وجه اوزره ضرب ايتدى كه قارنك باغرا قلىرى
طشره چيقدى معناسنه و اندلق السيل علينا ديرلر خبرلرى يوق ايكن اوزرلرينه
سيل يوريسه (انزعق بترسيد) قورقدى يقال زعق به فانزعق يعني آنى قورقتى
ايچون صيحة شديده ايله چاغيردى اودخى قورقدى (انصفق باز كشت) كبرو
دوندى يقال صقته غمايريه فانصفق اي صرفته فانصرف (انطلق برفت) كتدى
واطلاق صاليو برمك معناسنه در وفي المثل: اطلق يدك تمفعاك يارجل: بذل مال
و تحصيل ثابته ترغيب وقتنده ضرب اولنور (انطلق الباب بسته شد در) قيو
قاپاندى (انثيق الخزر بكسته شد درز) تيكش اوزيلوب سوكلدى كه نكند
چانلادى تعبير اولنور فتق دن مأخوذ در شق معناسنه كه رتق مقابل در يقال فتقته

فانفق وخير ما به سنه فتاق ديدكاري خيري قاباردوب يارديني ايجوندر (انفرق
از هم جدا شد) بري برندن آيريلدي (انفلقت الحبة بكف يدانه) تحت التراب
اولان دانه تكم ايجون چاتلادي وقلق الله الصبح اي شقد وقلق نفس صبحه دخي
اطلاق اولنور تقول هو اشهر من شبة الابلق بل من وضع الفلق وقلقه امر منكر
ومفلاق امر منكر ارتكاب ايند كسنة وجاء بعلق فلق ديرلر كه خسة عشر كبي
مر كيدر تحملي ممكن اوليان داهيه كتوردی معناسنه وفلان في الشفق والقلق من
الشفق الى الفلق يعني خوفه وطومرو قد در اخشامدن صباحه دك (انفقهت العين
فراخ شد چشم) كوز واسع اولدي ودخي آيت الخوض وهو ينفق بالماء ديرلر
يتملي معناسنه (انحق الهلال سترده شده نو) هلال محو اولدي محق دن مأخوذ در
محو وازاله معناسنه (انلق نسوشد) هموار و طابنحق اولدي يقال انلق الشيء
صار امس . ك (انبك بريده شد) كسلدي ودخي انبك الشيء ديرلر برنسنه يني
اليه طوتوب اول وجه اوزره چكسد كه اول نسنه ياره لنسه واول ياره يه بتكه
ديرلر (انبك ستره دريده شد پرده اش) آنك پرده سي بيرتادي هتك دن مأخوذ در
طولا شفق معناسنه وعتك ستر آندن عبارت در كه پرده يي موضعندن چكوب قوپاره لر
يا خود پرده يي شو وجهله شق ايند لر كه آردنده اولان نسنه نمايان اوله وكاهي هتك
سر رسواي اولقدن كناية قيلنور يقال هتك الله سر الفاجر اي فضحه ورسواي
اولقدن الم چكمدن كسنه يه مستهك ديرلر وبركسنه يه بد دعا مقامنده هتك عرشه
ديرلر تل عرشه كبي يعني ايوان غرثي منهدم واساس منزلتي منزل اولسون معناسنه
ومن امثال المولدين: اعك ستر الشك بالسؤال (انهمك في الامر دور اندر شد در كار) ايشه
زياده توغل وبفاية لوجد اندي . ل (انبل بريده شد) منقطع اولدي فهو المنبتل
اي المنقطع كالنبت (انزل شكافته شد) ياريلدي انشق كبي وقع معناسنه دخي كلور
يقال نزلت بي نازلة وعندي بازلة يعني بر بلايه مبتلا اولدم بر شيم يوقدر كه آني
فصل وقع ايله وماله بازلة ديرلر برشي يوقدر معناسنه (انجدل بر زمين افتاد)
زمين اوزرينه دوشدي كه جدالة ارض معناسنه در تقول طعنه فجدله فانجدل اي
رماه بالارض فسقط عليها (انجفل بشتافت) سرعت اندي يقال انجفلوا اي اسرعوا
في الهزيمة والهرب وبركسنه جان وخصمدن فراره معتاد اولسد آكا اجفيل ديرلر
انجفل الظل ديرلر ذهب معناسنه وانجفل الخبز في التور ديرلر اتمكي تنوره ياپشدر دقده
كركي كبي يابشميوب تنورك ايجنه دوشده (انخزل بر يد شد) كسلدي ودخي انخزل
في مشيته ديرلر اياغنه ديكن باعش كسنه كبي مشي ايلسه وبوجود اوزره مشي اتمكه

كفدن چاتلامق
ويار يي معناسنه در كه
متمد يي كفانیدن در
(منه)
وفي المثل : انفلقت
بيضتهم على هذا الرأي
نوم رأي واحد
اوزرينه اتفاق انديلر
ديه چك يره ضرب
اولنور (منه)

(خوزلي)

خوزلي وخيزلي ديرلر وانخزل عن الشيء ديرلر برنسنه يه اقدام وعروج ايش ايكن
عاجز اولمقنه رجوع ايتسه وانخزل عن الجواب ديرلر جوابدن عاجز اولدي معناسنه
(اندمل الجرح فراهم آمد ريش) ياره بتشوب ابو اولدي ودمل چيان معناسند در
كه جمعي دمايل كلور ودخي اندمل المريض ديرلر خستد لكدن افاقت بولسه يقال
دمل الدواء المريض فاندمل (انسد الشعر فروه شته شد موي) صاج آشاغی صار قدي
وبوجه اوزره اولان صاحبه فارسیده فرخال ديرلر (انقتل عن الصلوة باز كشت
از نماز) نماز دن دوندي ويقال قتله عن حاجته فانقتل اي صرفته فانصرف قتل دن مأخوذ در
بوكك واكمك معناسنه جوهر ي قتله عن وجهه فانقتل اي صرفته فانصرف ديدكدن
صكره قتل لفت دن مقلوبدر ديدی لفت لفظنك معناسنده بوكك وميل مأخوذ
اولمقنه احوال اولان كسنه يه الفت وبوينوزلري طولاشق اولان قوجه دخي الفت ديرلر
(انفصل الشيء جدا شد چيز) نسنه آيريلدي يقال فصلت الشيء فانفصل اي قطعته
فانقطع (انهمل المطر فرو دويدباران) يغمور دو كولدي ويقال هميل دمعته وانهمل
جري ودو كوله چك موضعده مهمل ديرلر . م (انبرم الامر استوار شد كار) ايش
محكم اولدي (انبرم الحبل تاقده شد رسن) ايب بوكلدي كه ابرم مطاوعيدر واول
ايب كه ايكي بوكولش ايدن بوكولش اوله آكا مبرم وبريم ديرلر لكن ابو عبيده
ديدی كه بریم اول ايب در كه ايكي رنك ايلكدن بوكولش اوله كه اول اي صيانه زحم
چشم دفعي ايجون تعويد ايدرلر ودخي اول كسنه كه غني ايكن مجرد بخل ولومندن
ميسره داخل اوليه آكا برم ديرلر وفي المثل : ابرما وقرونا : اصل مثل بودر كه
ابرامدن برينك خاتوني زوجي ميسره داخل اوليوب اشتراء لحم اتمكه همسايه لر ين
طواف وبرازات پيدا ايدوب طبخ واولاد لر ين جمع واكله شروع انديلر ناكاه
زوجي اولان نابكار كلوب اولاد لر بله اونوروب ايكيشر لقمه اكل وبلغ اتمكه
شروع اندكده خاتون بو مثل ايراد اندي برما فعل مقدر ايله منصوبدر اتمكون برما
ياء اراك برما تقديرنده وقرون فعول وزنده مقرر يعني ايكي نسنه يي بري برينه ضم
ايديجي يعني هم غايت بخلكدن ميسره داخل اولمز سين هم بنم جمع اتميكم ات
لقمه لر ين چفته چفته ايدوب يوطار سين منفعتي كندو نفسنه جر ايند يايكي خصلة
مذمومه يي جمع ايند كسنه حقنده ضرب اولنور وتقول فلان برم ليس فيه كرم
(انهم الجدار رخنه شد ديوار) ديوار كديك اولدي يقال ثلث الجدار فانهم وقد انهموا عليه
ديرلر قوم فلان كسنه يه هجوم ايتسه لر كه اوزرينه دو كولدير تعبير اولنور انهموا انهموا
انهموا انصبوا دخي بو معنايه در (انجدم الحبل بريده شد رسن) ايب كسلدي يقال جذمت

كافي المستقصى (۴۰)

كا في الجمع (منه)

كا يفهم من لاس (منه)

الحبل فانجذم ای قطعه بسرعه فانقطع بها وكسلكدن حاصل اولان اب پاره سنده
جذمة وجذم ماده سنده سرعت معتبر اولمغه اجذم البعير في سيرة ديرلر ايسرع في قطع
المفاضة معانسه اوراق ملاحظه اولنور (وفي المثل انجذم الحبل بينهما) يعني ما بين لرنده
اولان سر رشته محبت خنجر سرتير عداوت ايله منقطع اولدى واول كسنه كه دوستلق
ايدر ايكن كندو طبعه مخالف برنسد ظهور ائد كده قطع علاقه مودنده مبادرت
ومسارعت ايله آكا جذام ومجذامة ديرلر (انجزم الفعل بجزم شذفع) فل مجزوم اولدى
لم يضرب كبي جزم اصلنده قطع معانسه در ومهربك آخرنده جزم مبنى لك آخرنده
اولان سكون منزله سنده اولمغه كويا مهربك آخرى حر كندن منقطع اولدى يقال
جزمته فانجزم (انحصم شكسته شد) قيريلدى يقال انحصم العود اى انكسر (انحطم الشيء
شكسته شد چين) نسد قيريلدى حطم لك مطاوعيدر وقورى اولمغه قيريلان نسنه لك
قيرينغه حطام ديرلر حطام التبن كبي متاع دنياه حطام ديدكاري امر خسيس اولمغه
حطام تبنه تشبيه طريق ايله در وآتشه حطام اطلاق اولنديغى ايچنه هرنه الفا اولنورسه
حطم وكسر آنديكى ايچوندر واكول اولان كسنه دخی حطم ديرلر واول شبان كه
حيواناتى مرعى به سوق ايدر ايكن علف ومعدت ايله سوق وضرب ومرعى ده كركى
كبي رعى اتميه آكا حطم وحطمه ديرلر كويا علف وضربى سببى ايله حيواناتى حطم ايدر
(انجزم شكافته شد) ياريلدى انشق كبي وبورنك ديره كى مقطوع اولان كسنه به
اخرم ديرلر وانجزم انف فلان ديرلر غصبى ساكن اولدى معانسه (انجهم الدمع ريخته
شد اشك) كوزياشى دوكلدى سجم دن مأخوذ در صب معانسه وسجم لازم ومتعدى
استعمال اولنور وسجم بطو معانسه دخی كلور يقال هو سجوم عن المكارم اى بطى
(انشرم شكافته شد) ياريلدى وفي الاساس شرمه فانشرم اى قطعه قطعاً يسير او ابره هيه
اشرم اطلاق اولنديغى حجارة سجيلدن برجر بورنك اوچنه اصابت اندكده بورنك
اوچى منشق اولنديغى ايچوندر وبكارتى ازاله اولنان جاريه به دخی شرم ديرلر (انصرم
الحبل بريده شد رسن) ايب كسلدى وذئب وغرابه اصرمان ديدكاري خلقدن منقطع
اولدقارى ايچوندر وفي المثل: تركت بوحش الاصرمين: يعنى اولمفازه ده قتل وترك
انديم كه آنده ذئب وغرابدن غيرى ذى روح يوقدر (انقصمت العروة شكسته شد
كوشه بى جدائي) قوب قيريلدى لكن آيرلدى ودخی انقصمت الدرّة ديرلر انجوتك
برطرفى چاتلاسه (انقسم المال نجش نجش شد خواسته) مال بولوك بولوك اولدى
قسم لك مطاوعيدر وهر حصه به قسم ديرلر بغدادى او كوتكدن حاصل اولان دقيقه
طحن ديدكاري كبي (انقسم شكسته شد باجدايى) قيريلدى وبرنندن آيرلدى كه قسم

(مقابلى در)

ذئب وغراب بيننده
اكثر اموال وقت اولمغه
ايكى متفق اولان
كسنه لر حقه
كالغراب والذئب دبو
مثل ايدرلر زيرا
ذئب قيوى غارت
ايدكده غراب آندن
منفك اوليوب آتك
فضاله سندن ذوقلنوز
اكرچه غراب صيد
ايديكى نسنه دن
ذئبى حنمه مند ايچن
(منه)

مقابلى در واولك ديشلرى نصفندن منكسر اولان كسنه به اقضم ديرلر ويقال قصم الله
ظهر الظالم اى ازل به البلية (انهدم البناء فرو افتاد بنا) بنايقلدى واول بنايه مهديم
ومهدم ديرلر وبنادن منفك اولوب دوشن قطعه به هدم ديرلر (انهزم الجيش شكسته
شد اشكر) عسكر صيندى واول عسكده هزيم ومهزوم ديرلر (انهضم الطعام كوارنده
شد خوردنى) طعام هضم اولدى ودخی انهضت الثمرة ديرلر ميوه اغاجدن دوشوب از يلسه

المضاعف من هذا الباب

ب (انصب الماء ريخته شد آب) صو دوكلدى يقال صب الماء فانصب ودخی انصب
البازى على الصيد ديرلر باز هوادن شكار اوزرينه نزول آتسه وفي المثل: صباقي تروى
وليست غيلا: صبايه كاسه لك ديبنده باقى قلان صو وغيل زمين اوزرينه جريان ايدن
صو معانسه در فلان كسنه لك احسانى قليل اولورسه دخی انتفاع اولنور ديدك
يرده ضرب اولنور (انصب الى مكان كذا برفت بسوى فلان جاي) فلان موضع طرفه
كسدى (انكب او جهد بررويش افتاد) يوزى اوزرينه دوشدى (انبت بريده شد) كسلدى
يقال لا فعله بته والبته يعنى عدم فعل قطعى ومجزومدر كه بروجهله رجوع اتم (انقت
خردمرد شد) اوافق اوافق اولدى . ث (انبت اخبر پرا كنده شديپام) خبر طاغلدى
وشايع اولدى . ج (انج پاشيده شد) صاحبدى وطاغلدى انجبت نقطة من القلم ديرلر قلدن
بر نقطه صيراسه . ح (انسج الماء ريخته شد آب) صو دوكلدى . د (انسد الباب بسته
شدد) قيو قاپاندى (انقد بدر از شكافته شد) اوزو نلغنه ياريلدى (انهد شكسته شد) قيريلدى
 . ذ (انجذ بريده شد) كسلدى يقال جذذته فانجذم اى قطعه فانقطع وفي المثل: جذها
جذالعير الصليانة صليان بر او تدر كه دوه آنى ايصردقه كو كندن چيقار ومؤنث
ضميرى يمينه راجع در عين تكليف اولندقه بلا تفتع يمينه مبادرت ايدن كسنه حقه
ضرب اولنور . ر (انجر الثوب كشيده شد جامه) جامه چكلى جررته مطاوعيدر
 . س (انبس الشيء پرا كنده شد چين) نسنه طاغلدى بسست المال فى البلاد فانبس ديرلر
مالى اطراف بلاده ارسال وتقرىق آنديم معانسه بئسه فانبث كبي ويقال لا فعل ذلك ما بس
عبد بناقة شبان ناهيه حلب آندكده تسكين ايچون بس بس ديمك عادتدر وفي المثل: بس
عليه عقاربه: تماملق ايدوب آنى متأذى قيلدى ديو ضرب اولنور جاء بالترهات البساس
ديرلر باطل نسنه لر كوتوردى معانسه (انمخس الشيء بر كنده شد چين) نسنه برندن قويدى
ودخی انمخست اسنانه ديرلر ديشلرى دوكلدى معانسه (اندس در زير خاك شد) بر آلتنه
كوملدى . ش (انفش الجرح آماه ريش فرو نشست) ياره لك شيشى ساكن اولدى ودخی
انفش عن الامر ديرلر بر كسنه به ايشدن فتور كلسه وانفشت الريح ديرلر طلوم مثلو

اضافت ايله وانشافسز
روايت اولسدى
(منه)

نسنه نك ايجندن ييل چيقتسه و غصبه كلش كسنه يه لافشك فش الوطب ديرلر بن سنك
غضبكي تسكين ايدرم معناسنه . ص (انحص شعره ريزيده شد مویش) قيلي دوكلدي
يقال حصت البيضة رأسه فانحص . ض (انقض طرفه فرو خوابيده شد چشم او) انك
كوزي يولدي (انقضوا پرا كنده شدند) طاغلدير ودخي انقض الشئ ديرلر انكسر
معناسنه وطوپراق قيره جق آله مقضه ديرلر ورجل فضفاض اي كثير العطاء وعيش
فضفاض اي واسع (انقض البازي فرود آمد باز) طوغان اشاغی ايندي ودخي انقض
الحائط ديرلر سقط وانقض الكوكب ديرلر غرب معناسنه (انقض شكسته شد) قيريلدي
يقال هضه اي كسره و دقه فانقض وقيريلان نسنه يه هضيض ومهضوض ديرلر . ط
(انحط بعد الارتفاع فرو شد پس از بلند شدن) مرتفع اولدقد نصكره اشاغی نزول ايندي
(انحط السعر بيفتاد نرح) نرح اشاغی ايندي ودخي انحطت الناقه ديرلر يوريمكه سرعت
ايندي معناسنه واول ناقه يه حطوط ديرلر تقول اكل من حلوائهم فانحط في هوائهم
(انقض في الماء فرو شد در آب) صوبه طالدي يقال غطه مقله وغوضه فانقط . ع (اننع
القي برون آمدقي از دهن) آغزندن قي طشره چيقدی . ق (اندق الشئ كوفته شد
چين) نسنه وفاق اولمق ايجون دوكلدي و دو كه جك آله مدق ومدقه ومدق دخی ديرلر
(انشق شكافته شد) ياريلدي انفق دخی بومعنايه در جوهری صحاحده بو تعريف ايله
تعريف و ترکیب ايدوب نقل اتمشدر كه كل انشقاق فهو انفقاق (انفق كشاده شد)
آچيلدي انفرج معناسنه فققاق احق معناسنه در . ك (انفك العظم استخوان از بند
بيرون شد) كوك بندندن آيريلدي چيقدی يقال سقط فلان فانفك قدمه واصبعه
ودخي انفك رقة من الرق ديرلر عبد آزاد اولدي معناسنه . ل (انحللت العقدة كشاده
شد كره) دو كوم آچيلدي (انسل السيف من الغمد بيرون شد شمشير از نيام) قلیچ قينندن
چيقدی سل نك مطاوعيدر (انفل نابه شكسته شدندان تيشترش) سيوري ديشي
قيريلدي (انهل الدمع فرو ريخت اشك) كوزياشي آقدي وانهل المطر ديرلر يغمور شدت
ايله سيلان اتسه وانهل السماء بالمطر ديرلر بولونده يغمور دن اولرعد آوازي ظهور
اتسه وحوضك دبنده باقي قالن ماء قليله هلال ديرلر ابوزيدديدي كه هلال يغمورك
اولي در وهامل سم معناسنه معربدر وهامل چوق وصافي اولان صوبه ديرلر
وفي المثل: ذهب بندي هليان: اول كسند حقتده ضرب اولنور كه غيبت طويله ايله غائب
اولوب نه طرفه كتيديكي معلوم اوليه وهلل الرء والزي ديرلر راوزاي يازدي معناسنه
وهلل الالف واللام ديمك جائز دكلدر زيرا حرف را وزاده تقوس واردر هلالده
اولديني كبي م . انضم اليه فراهم آمد بدو) آنكله بريره كلدي (انغم پوشيده شد)

و قافايه دخی نقض
بومعنايه كلور (منه)

نصر باینده مرور
ابتدي كه فعل لازم
ومتعدی استعمال
اولنور (منه)

(اورتلدي)

اور تولدي يقال غمته اي غطيته فانغم (انهم كداخته شد) اريدی يقال انهم الشعم والبرد
اي ذابا وهم اذاب معناسنه در يقال غمى المرض اي اذابني

﴿ المقتل العين من باب الانفعال ﴾

• ب (انجاب القيم واشدا بر) بولوت آچيلدي جوب دن مأخوذ در بيرتمق و كسيمك
معناسنه وجوب سحابده اولان فرجه ديرلر (انسابت الحية في حجرها در آمد ماردر
سوراخ خود) سيلان آقوب دلو كنه كيردي سيب دن مأخوذ در آقق معناسنه
يقال ساب الماء اي جرى وصو آقه جق يره سيب ديرلر وسيب عطا معناسنه در
(انقابت البيضة بدووا شد خايه) يورطه ايكي پاره اولوب چاتلدي . ت (انصات
دراز كشيده جواني او) آنك يكتلكي تمت اولدي يقال انصات الرجل اذا استوت
فامتد بعد الانحاء يعني بلي اكيلش ايكن ينه طوغوريلدي كويا شباني ينه عودت ايندي
دعي فانصات ديرلر چاغيران كسند طرفه عودت واقبال اتسه . ث (انماث الشئ
كداخته شد چيز در آب) نسنه صوده اريدی . ح (انساح فراخ شد) واسع اولدي
(انصاح الشئ شكافته شد چيز) نسنه ياريلدي يقال صحت الشئ فانصاح اي شققتده
فانشق انساح دخی بومعنايه استعمال اولنور يتي فانساحت الصخرة حديثه ديديك
انساح اصلنده انصاح ايندي سين وصاد اخوان اولمغه صاد سينه تبديل اولندي
ودخي انساح القمر ديرلر استتار معناسنه وتقول هذه الساحة كانها الصاححة صاحده
اول صحرادر كه آنده اوت بجز كه بوساحه نك خيري يوقدر ديمك كنياه در . ل
(انقادله كردن نهاد اورا) آكا اطاعت ايدوب سر كشك اتدي وفلان سلس القيادة
ديرلر هميشه انقياد اوزره او اوب بروجهله مخالفت اتسه ودخي طريق منقاد ديرلر مستقيم
معناسنه وانقاد الطريق الى البلد ديرلر شهره ايصال ايدر طوغري يول اولسه
ودخي انقادله ديرلر تواضع ايندي معناسنه . ر (انصار يحسبوا) ميل ايندي كه
اكيلدي تعبير اولنور يقال اصاره فانصار اي اماله قال وبويوني اكري اولان كسنه يه
اصور ديرلر وفي الاساس في عنقه صور اي عوج وبقردن برقطعه ومسك نافه سنه دخی
صوار ديرلر تقول لانساك متى لاح الصوار او قاح الصوار (انقار ويران شد) ويران اولدي
يقال انقارت البئر انهدمت (انهار البناء فرود آمد بنا) بنا بيقله . ز (انحاز اليه
ميل كرد بوي) آكا ميل ايندي يعني برطرفندن آنك طرفه عدول ايندي وانحاز
القوم ديرلر طور دقلري مركزي ترك ايدوب برغيري موضعه عدول اتسه لر وبوندن
بيان اولنمش ايندي كه محاربه وقتنده اكر انكسار احبا طرفنده واقع اولورسه لايق
اولان انحازوا عن العدو ديمك كركدر واعدا طرفنده واقع اولورسه مناسب اولان

رجل همام عظيم
الهمة (منه)

انزه و یا خود و لوا مدبرین دیو تعبیر اولمقدر (انما العظم جدا شد استخوان)
 کون آیرلدی یقال مزت الشی فانما ای فرقه فافرق . س (انداس الطعام کوفته
 شد کندم در خرمن) خرمنده بغدادی دو کولدی یقال دأسه فانداس (انقاس
 الشی بر قیاس روان شد چیز) نسنه قیاس اوزرینه جاری اولدی یعنی قیاسه موافق
 . ش (انحاش عنه بر میدازوی) آندن نفرت آندی که اور کدی تعبیر اولنور و ما
 یحاش عن شی دبر لر فلان کسند هیچ بر نسنه دن تحاشی ایتمز معنایند . ص (انقاصت
 البئر ربهیده شد چاه) قوی ایچند چوکدی اصمعی دیدی که متقاص کو کندن چیقان
 و متقاص طول منشق اولان نسنه در و ابو عمرو ایکسی بر معنایه در دیدی . ض (انهاض
 العظم باز شکسته شد استخوان) کون قیریلوب صاغ اولد قد نصرکه ینه قیریلدی و اول
 کونکه منهاض اطلاق اولنور و هرو جمع که وجع اوزرینه عارض اوله آکاهیض دیر لر
 . ع (انباع الحبل بازیده شد رسن) ایپ قولاج ایله اولچولدی ناع دن مأخوذ در
 قولاج معنایند یقال بعث الحبل فانباع (انصاع پراکنده شد) طاغیلدی یقال صعت
 الشی فانصاع ای فرقه فافرق . غ (انصاع الشراب بکلو فرو شد شراب) شراب
 بوغازدن چکدی سوغ دن مأخوذ در . ق (انساق الابل رانده شدن شتران) دوه لر
 سوق اولندی که سورولدی تعبیر اولنور و فی المثل : الیک یساق الحدیث : (اتفاق
 السهم شکسته شد سوفاریتر) اوقک کزی قیریلدی یقال فقت السهم فانفاق ای کسرت
 فوقه فانکسر و اگر اوقد کز یایدم دیعک مراد اولنسه فوقه السهم دیعک کرک . ل
 (انشال علیه التراب ریخته شد بروی خاک) آنک اوزرینه طیراق دو کلدی انصب
 معنایند ثول دن مأخوذ در (اندال القوم از جای بجایی نقل کردند مردمان) قوم
 بر منزلدن بر منزله کوچدی لر و یقال اندال بطنه ای استرخی (انشال سبک از جای
 بر آمد) عجله ایله برندن قالدی (انهال ریخته شد) دو کولدی هلت الدقیق فی الجراب
 فانهال دیر لر اونی طغارجق دقیق اوجمه دن دو کدم معنایند و فی المثل : محسنة فیلی :
 برکنه بر خاتونه بر طغارجق دقیق امانت وضع ایدوب کندی صکره ینه خاتونک
 خانه سته کلدی کوردی که خاتون مزبورک طغارجقندن دقیق کنندو طغارجقنه
 بوشالدر خاتون حیرتدن دیقی کنندو طغارجقنه بوشالتمغه باشلادی بووقت مزبور
 مثل مذکور ی ایراد آندی یعنی ای خاتون سن ای خاتونسین طورمه دیقی بنم
 طغارجقنه بوشالت اول کسند حقنده ضرب اولنور که عملنده استقامت اوزره اوله
 یعنی بو عجله مداومت واستقامت مواظبت ایله

نونی میوه قلب وادغام
 ایدوب امازدخی دیر لر
 (منه)

ربیهیدن بوشاق
 طویراق یقلقی معنایند
 در جوهری ایها ایله
 تعبیر آندی (منه)

معنی روحه الله دیدی
 که محسنة انت محسنة
 تقدیرنده در جله
 اسمیه در که هیل جله
 فعلیه می فاء ایله آنک
 اوزرینه عطف اولندی
 ابو الحسن مذهبیه
 بناء محسنة نصب یله
 هیل تحتنده اولان
 ضمیردن حال اولوق
 دخی جائزدر که فاء
 زانده اولور هیل
 محسنة تقدیرنده
 (منه)

(المقتل)

المقتل اللام من باب الانفعال

ح (انجی الکتاب سترده شد نامه) کتاب قازیندی و سیلندی که یازوسی ازاله
 اولمقدن عبارتدر تقول وحا وحا یعنی یازدی و یازد یعنی ازاله آندی و فی المثل . ح
 السیف ماقال ابن دارة اجمعه سالم بن دارة فی غلط فاندن برکنه در که بعض بنی فزاره بی
 هجو ایدوب دیدی که بیست ابلغ فزاره اتی ان اصلحها حتی ینیک زمیل ام دینار
 زمیل سالم مزبوری قتل ایدوب دیدی که بیست انازمیل قاتل ابن دارة و داحض
 المتخراة من فزاره و کیت وقعه مرقومیه اشارت ایدوب دیدی که بیست ایت ام
 دینار فاصبح فرجهها حصانا و قلتم قلاند قوزعاه خذوا العقل ان اعطاکم العقل
 قومکم . و کونوا کمن سیم الهوان فارتعاه و لا تکثروا فیه الفجاج فانه . ححا السیف
 ماقال ابن دارة اجمعه . و اول جیان حقنده ضرب اولنور که و عید ایدر و فعله کتوره من
 . ر (انبری له پیش آمد اورا) آنک اوکنه کلدی و جوهری اعتراض له دیو تعبیر آندی
 (انسری کشاده شد) آچیلدی یقال انسری عنه الهم ای انکشف (انقری شکافته شد)
 یاریلدی سابقبایان اولندی که فری اصلاح ایچون شق و افرا افساد ایچون شق
 معنایند در یقال : قدا فریت و ما فریت ای افسدت و ما اصلحت . ض (انقضى الامر
 بسر آمد کار) ایش باشه کلدی که تمام اولدی و دو کندی تعبیر اولنور یقال : انقضى عمره
 ای نقد و ذهب . ع (اندعی جواب باز داد) چاغیران کسنه یه جواب ویردی اخفش
 دیدی که عربدن استماع اندمکه : لود عونالا ندعینا : دیر لر یعنی اگر بزی دعوت اتسد لر
 ایدی اجابت ایدر ایدک یا خود چاغیر سدر جواب ویرر ایدک . ل (انجلی الهم واشد
 اندوه) غم آچیلدی یعنی زائل اولدی (انجلی الخلاء در وده شد کیه تر) یاش اوت یچیلدی
 خلاقصرایله یاش اوت معنایند اولان خلاوة لفظنک جمیدرو فی المثل : عبد و خالاف
 یدیه : هذا عبد تقدیرنده در یعنی بو برعیدر که ایکی اللرنده یاش اوت واردر ادنی
 دوله نائل اولمقدن تفاخر ایدن لیتم حقنده ضرب اولنور و خلی فی یدیه عبارتیه دخی روایت
 اولندی (انسلی الغم واشد اندوه) غم آچیلدی یعنی غم شکست و زائل اولدی . م (انجی علی
 الامر روی آورد بر کار) ایشد اقبال آندی . ن (انثنی السیف عن الضربة یجسید
 شمشیر از زخماء) قلیج میل آندی ضرب اولنور جق موضعدن یعنی ضاربک ضرب ایتک
 مراد آندیکی موضع مصادف اولدی که راست کلدی تعبیر اولنور (انجی در ناند)
 ایکی قات اولدی

المقتل العین واللام من باب الانفعال

ز (انزوی الجلد فراهم شد پوست) دری منتبض اولدی که بورشدی تعبیر اولنور

(۷۲) (نی) (اقصی)

ضربید قلیج الله ضرب
 اولسان کسنه در
 اگر چه مضروب
 معنایند در ایکن اسماء
 عداددن معنایند
 اولمقدن آخر
 الحاق اولدی فاعله
 دید کاری کی نامه

دری آتش آتشد آتشد که اولدی کبی وزویت الشی دیرلر جفته وقضته معناسنه ودخی
انزویت عنادیرلر برکسته برجلده تعبسی ایدوب انقباض اظهاراتسه ش (انشوی اللحم
بریان شد کوش) ات بریان اولدی واشتوی بومعنایه لغت ردیده در بلکه اشتوی اتخذ
شواء معناسنه در ط (انطوی الکتاب نور دیده شد نامه) نامه طی اولندی که
دورولدی تعبیر اولنور (انطوی علی الحقد وعلی الود نور دیده شد برکنیه
یا بردوستی) عداوت یا محبت اوزره طی اولندی یعنی دروننده برکسته عداوتی یا محبتی
اضمار اندی وفي المثل: طوبته علی غره: ثوب طی اولندقه حاصل اولان بگونه
غیر دیرلر یعنی انی اولکی بگونه اوزره بکدوم که ترکیده یا نیمه بکدوم تعبیر اولنور
فلان کسی کنده حاله ترك اندیم دیه جک یرده ضرب اولنور والله اعلم وصلى الله
على سيدنا واله وصحبه وسلم

باب افعل يفعل افعلالا

ب . (احسب البعير سرخ وسپید و سیاه رنگ شد شتر) دوه قیرمزی و آق
وسیه رنگو اولدی والوان ثلث مذکور بی جامع اولان دوهیه وباشنک
صاحنه قیرمزی بلق اولان کسنه دخی احسب دیرلر (اشهب الفرس خنک شد اسب)
آت بوزرنگو اولدی (وهی الشهبه خنکی) بوزرنگو کتب معتبره ده شبهه آتک
رنکی بیاض اولوب ایچنده سیاه اولمقدن عبارت در دیو تصریح اولندی (اکهب کبود شد)
کوک اولدی (وهی الکهبه کبودی) کوکک وفي الاساس رجل کهب اللون متغیره
اصمى کهبه قهبه کبی بررنگ در دیدی وقهبه بی سیاهه مائل بوزرنگدر دیو تفسیر
اندی وابن الاعرابی قیرمزی به مائل بوزرنگ در دیدی وابوعمر کهبه بی خالص
اولمیان قیرمزی ایله تفسیر ایدوب قیرمزی به مخصوص در دیدی ومصنف اساسده
دیدى که صبه سیاهه مائل قیرمزی در دیدی وجوهی صبه شقره در دیدی
ومیدانی: صهب السبال: مثلند دیدی که عبارت مذکوره اعدایه ضرب اولنور مثله
سودالا کباد دخی بوقیلنددر وبعضلر دیدیلر که عبارت مذکوره رومدن کنایه در که
رومک لونی صبه در وروم عربک اعداسیدر بومعنا جوهری کلامنه مناسب در
ت . (اکت الفرس کیت شد اسب) آت کیت اولدی وقدم فی قسم الاساس معناه
ش (ابغث خاک رنگ شد) طوپراق رنگه اولدی آندن غبره ایله تعبیر اولنور
وفي الاساس صقرا بغت والبغت القبره اغبث دخی بومعنایه در ج (اخرج سیاه وسپید
شد) آقلى قاره لی الاجه اولدی يقال ظلم اخرج ونعامه خرجاء وفي عامه الکتاب اخرج
بیاض وسواد ح (المح سیدوسیه آمیخته شد) سیاه ایله مخلوط بیاض اولدی کیش الم

(دیرلر)

دیرلر لونی سیاه ایله مخلوط بیاض اولسه وبوجه اوزره اولان صاحبه خلیس دیرلر
د . (اربد خاکستر کون شد) کول رنگلی اولدی واول رنگه ریده دیرلر رمد
دیدکری کبی يقال نعام اربد ونعامه ربداء کایقال اربد ورمده . ر (اخرج سرخ شد)
قیرمزی اولدی (وهی الحمره سرخی) قیرمزی لق (اخضر سبز شد) یشیل اولدی (وهی
الخضرة سبزی) یشل اولق ودخی فلان اخضر دیرلر کثیر الخیر معناسنه وسیاه
جاریه دن طوغان ولده کذلک ملوک یاننده قفاسنه سله وورد قلمی مسخره به اخضر القفا
وجلاحه اخضر البطن واهل حراثته اخضر النواجد دیرلر وکیجه به اخضر
الجناحین اطلاق ایدوب طارعا اخضر الجناحین دیرلر مضی اللیل معناسنه (اصفر
زرد شد) صاری اولدی (وهی الصفرة زردی) صاریلق (اغبر کرد کون شد) توزرنگو
اولدی (وهی القبره کرد کونی) توزرنگو کولک (وهو الاغبر کرد کون) توزرنگنده
اولان نسنه وجاؤا علی ظهر الغبراء والغبراء دیرلر پیاده کلیدیلر معناسنه وماطلت
الخضرء وماقلت الغبراء دیوب ابددن کنایه ایدرلر ويقال عر غیر ای دارس
وفي المثل: ما یشق غباره: جمله به سبقت ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور یعنی بر مرتبه
سبقت اندی که غباری کورونمز اولدی پس غباری کورونمز که حتی شق اولند
ومکنندر که غباری اگرچه محسوسدر لکن بر فرد آکا لاحق اوله مدیفندن
غباری شق اولنده مز . س (احلس سیاه شد بسرخی زند) قیرمزی به مائل سیاه
اولدی که بزم لسانمزده آت ده کستانه طوروسی تعبیر اولنور واول آتده احلس دیرلر
(اربس سرخ شد که سیاهی زند) سیاهه مائل قیرمزی اولدی واول رنگه ربد واول
آتده اربس دیرلر دبسه وادبس دال مهمله ایله دخی بومعنایه در ش (اربرش رخس
شد) رخس اولدی که رخس فارسیده برش معناسنه در عربی ده که آتک کندورنگنه
مخالف نقطه لر اولمقدن عبارتدر وصاحب جمع دیدی که رخس آقندن وقیرمزیدن
مرکب رنگدر فردوسی بیت بخشای بر من توای داد بخش که از خون دل کشت
رخساره رخس واول آتده اربس دیرلر ض (ارفض الدمع فروودیداشک) کوزیاشی
آقدی ارفاض اصلنده پراکنده و پریشان اولق معناسندر يقال لشوق الیک
فی قلبی رکضات فی مفاصلی ولحیک رفضات که رفضت الابل دیرلر مرعی ده دوه متفرق
اولسه وتقول وهمنی من ذلک ما انقض منه ظهیری وارفض منه صدری . ط (ارقط
سیاه وسپید شد) آقلى قاره لی الاجه اولدی واول نسنه ارقط دیرلر اساسده دیدی که
رقط اول اوراق سیاه وبیاض یاخود قیرمزی وصاری نقطه لر در که قوبونده
وطا ووقده ویلانده اولور . ظ (المظ الفرس سپید شد لب زیرین اسب) آتک آت

ترکیده تحریف
ایدوب چوله دیرلر
(منه)

طوطاغی بیاض اولدی اول آتہ المثل دیرلر واول آت کہ اوسیت طوطاغی بیاض اولوب بورنی طرفته عتد اوله آکارثم دیرلر هق (ابلق الفرس بید شد اسب) آت آلاجد اولدی واول آتہ ابلق دیرلر کہ بلیق و بلیقه آقلی قاره لی آلاجدلق معناسنه دروفی المثل: یجری بلیق وینم: بلیق بر فرسک اسمی در که جله آنلری سبقت اتمش ایکن ینہ تعیب اولور احسان ایدن کسنه دم اولنسه ضرب اولور (ازرقت عینه کیود شد چشم) او آنک کوزی کولک اولدی اکازرق و فارسیده کربہ چشم دیرلر ک (ارمک البعیر سخت سرح شد شتر) دوه زیاده قیرمنی اولدی که شدة جرندن سیاهه مائل کورینور واول اولنه ر مکہ واول دوه یه ارمک دیرلر ل (اخضل خده بالدمع ترشد رخش باشک) یوزی کوز یاشیله یاش اولدی واول یوزہ مخضل دیرلر (اشعل الفرس سپید شد برخی از دنبال اسب) آنک قویروغندن برازی آق اولدی قویرینک لونی هر نه اولور سه آکا بیاض مداخله اتمک شعل واول فرسه اشعل دیرلر واکر قویروق جله یا اطراف بیاض اولور سه اول آتہ اصبع دیرلر (امذل سست شد) ضعیف اولدی م (ادلم سیاه شد) قاره الدی یقال (ادام الرجل والحمار) ای اسود و فی الاساس رجل ادلم اسود طویل و دلمه فیلک لوننه دیرلر دیدی (ادهم الفرس سیاه شد اسب) آت سیاه اولدی دهمه سواد معناسنه در واول آتہ ادهم دیرلر (اقم کرد کون شد که برخی زند) قیرمنی یه مائل توز رنگنده اولدی

﴿ المعتل العین بالواو من باب الافعال ﴾

• ج (اعوج کژ شد) اگری اولدی قوسد و سفر سبی ایلہ ضعیف اولان ناقدیه عوجاء دیرلر • د (اسود سیاه شد) سیاه اولدی (وهو السواد سیاهی) قاره لق و سیاه اولان نسنه یه اسود دیرلر که تصغیری اسید و اسود کلور یعنی سیاه اولغه قریب اولان نسنه (اقود دراز کرده شد) اوزون بویونلی اولدی و بویونی و بویونی اوزون اولان فرسه اقود و شدید العنق اولان کسنه یه دخی اقود دیرلر و طعامنه بخل ایدن لئیمه اقود دیدکلی و شدید العنق اولان کسنه یه تشبیه طریق ایلہ در زیر بویونی شدید اولان کسنه ایکی طرفته التفات ایدم و بخیل دخی اکل طعام ایدر ایکن اطرافنه نظراتمز جائز که برکسنه یی کور و ور سه آنی طعامنه دعوت اتمک اقتضا ایدر دیو • ر (احورت عینه سیاه شد چشم) او آنک کوزی سیاه اولدی و قسم اسماده ذکر اولندی که احور اول کسنه در که کوزینک سیاهی زیاده سیاه و بیاضی زیاده بیاض اولان کسنه در (ازور عنه بحسبید ازوی) آندن میل اتدی باز کشت عبارتیلہ دخی تفسیر اولندی (اعورت عینه کور شد چشم او) آنک کوزی کور اولدی ل (احوات عینه کژ شد چشم او) آنک کوزی

(اگری)

اگری اولدی که آکا حول دیرلر

﴿ المعتل العین بالياء من باب الافعال ﴾

• ض (ابیض سپید شد) آق اولدی (وهو البیاض سپیدی) آقلق (وهو البیض سپید) آق اولان نسنه

﴿ المعتل العین واللام من باب الافعال ﴾

• ع (ارعوی عن جهله باز کشت از نادانی خود) جهلندن رجوع اتدی (برعوی باز کردد) رجوع ایدر (ارعواء باز کردیدن) رجوع اتمک (وهو مرعوا باز کردند) رجوع ایدمچی کسنه (وهی الرعیا) رانک ضمیمه (والرعوی) رانک قتحیله (باز کردیدن) رجوع مخفی اولمیه که ارعوی لفظنک ثلاثیسی رعایر عودر که اصلی واوی اولمغه افعال باینه نقل اولند قدہ ارعوا و لمق لازم ایکن ارعوی کادیکی ظاهراً قیاسه مخالف اولمغین سائر تصرفاتی دخی بیان اتدی تا که کیفیت استعمالی معلوم اوله والله اعلم

﴿ باب افعال یفعال افعیلاً ﴾

• ب (اشهاب الفرس خنک شد اسب) آت بوز اولدی (اکهاب کیود شد) کولک اولدی • ت (استخات الجرح فرو نشست آماه ریش) یاره نک شیشی ساکن اولدی معلوم اوله که لفظ سخت اصطلاح عربده شدید معناسنه شایع در که اصلی فارسیدر حیاتی دیدی که حر سخت دیرلر شدید معناسنه که فارسیده کرمای سخت دخی بو معنایه در و دیدی که عرب کاهی عجم لغتی استعمال ایدر لفظ بلاس مسح مقامنده استعمال اندکلی کی (اکات الفرس کیت شد اسب) آت کیت اولدی • ج (ابلاج هویدا شد) ظاهر و واضح اولدی و فی الصحاح کل شی وضع فقد ابلاج ابلیجاً (الهاج اللبن نزدیک شد شیر بآنکه سخت ستر شود) سود قویو لا نغہ قریب اولدی سوده مخصوص دکادر و دخی الهاج عینه دیرلر کوزلرینه نوم غلبه اتسه • ر (ابهار اللیل بیشتر شب گذشت) کیجه نک چوغی کجی و دخی کیجه اوزون اولدی و کیجه نصفنه بالغ اولدی معناسنه دخی کلور لکن معنای اخیر صوابه قریب در زیر بهره اللیل وسط اللیل معناسنه در (احار سرخ شد) قیرمنی اولدی (اخضار سبز شد) یشیل اولدی (اصفار زرد شد) صارو اولدی (اسمار کندم کون شد) بغدادی رنگلو اولدی • ز (ارماز بجنبید) حرکت اتدی یقال ضربه فیا ارمازای ماتحرک واول عسکر که زیاده کثرتندن اطرافدن متحرک و مضطرب اوله آکا رمازه دیرلر فاجره خاتونه رمازه دیدکلی کوزبله قاشیله رمز و ایما اندیکی ایچوندر یقال جاریة غمازة بیدها همازة بعینها لمسازة بفمها رمازة بحاجبها • س (املاس نسو شد) طابقی

اولدی . ق (ازراقت عینه کبود شد چشم او) کوزی کوك اولدی . ل (اخضال الشجر بسیار شاخ و برگ شد درخت) چوق بداغلی وورقلی اولدی افاج . م (ادهام سیاه شد) سیاه اولدی

﴿ المعتل العین بالواو من هذا الباب المذكور ﴾

د (اسواد سیاه شد) قاره اولدی . ل (احوالت عینه کژ شد چشم او) کوزی اکری اولدی و بالباء . ض (ابیاض سید شد) آق اولدی

﴿ باب تفعل یتفعل تفعلاً ﴾

۱ . (تبدأ فی العمل آغاز نهاد درکار) ایشه ابتدا اتدی که شروع اتدی تعبیر اولنور (تبرأ منه بزار شد ازوی) آندن بری اولدی (تبطأ درنگ کرد) اکلندی که کج کلدی تعبیر اولنور و فی المثل : ابطأ من غراب نوح عم : حضرت نوح غرابی ارسال اتدی که روی زمین طوفانندن منکشف اولمغه باشلادی دیو نظر ایله ناکاه برجیقهیه مصادف اولوب آتی اکلده مشغول اولمغه خبر کتورمدی حضرت نوح غرابه خوف ایله بد دعا اتدی لهذا غراب انسانه الفت اتمز (تجرأ علیه دلیری کرد بروی) آکا جرأت اتدی و کستا خلق اتدی معناسنه دخی کلور (تمراً مرؤت جست) مرؤت استدی یعنی مرؤت اربابندن دکل ایکن اظهار مرؤت ده تکلف اتدی مرؤت و مرؤت کمال رجولیتدن عبارتدر و دخی فلان یمراً بنا دیرلر بزم نقصان و عیجز سببیه کندو ایچون مرؤت پیدا اتمک استر معناسنه که کویا همیشه بزم نقصان و عیجزی تجسس ایدر که کندو صاحب مرؤت اوله (تجزأ الشئ پاره پاره شد چیز) نسنه جزؤ جزؤ و بولولک بولولک اولدی (تجشأ آروغ زد) ککیردی (و هو الجشاء آروغ) ککیرمک فیروز آبادی دیدی که تجشؤ معدة نک تنفی معناسنه در و بعض کتب لفته خصوصاً مغرب ده تجشؤ تکلف جشادن عبارتدر دیو تصریح اولندی : تجشأ لقمان من غیر شع : مثله واقع اولان من غیر شع عبارت قی ظاهر التجشأت تکلف الجشاء اوله سنی تأیید ایدر و مراد لقمان عادی در که کثرت اکل ایله مشهور در مصنف مستقصی ده : آکل من لقمان : مثله دیدی که لقمان مزبور کعادی بوایدی که وقت صباحده بر جزور و وقت شامده بر جزور اکل و صبح و مساء میانه بر دوه کوچکی اکل ایدردی بر کون ایکی دوه و برده کوچکی اکل ایتد کد نصکره خانونی ایله مجامعت مراد اتدی و بروجهله خاتونه قریب اولوب دیدی که ای خانون بن سکا بنجه قریب اولمق ممکن اولور که سنک ایله بنم میانه ایکی دوه واردر مثل اول اول کسنه حقنه ضرب اولنور که علمک آلات واسابنه مالک دکل ایکن ادعاء علم ایدر و دخی (تجشأ بالبلدة) دیرلر بر کسنه یه شهرک آب و هوای موافق اولسه (تخطأ خطا نمود از خویشتن با آنکه بر صواب بود) بر مسئله

(نفس)

نفس الامر مطابق ایکن آتی اول وجه اوزره تکلم اتدی که کویا اول مسئله ده خطا اتدی مع هذا صواب اوزره در حاصلی خطاده تکلف اتدی و تخطأ خطا معناسنه دخی کلور و فی المثل : مع الخواطی سهم صائب : یعنی نشانه اصابت ایتمیان سهملرده اصابت ایدن سهم دخی بولنور اکثر یا خطا و کاهی طوغری سویلیان کسنه حقنه ضرب اولنور بعضیلر بخیل اولان کسنه کاهی احسان اتسه ضرب اولنور دیدی (تدفأ بتبید) قیزیندی که ایصندی تعبیر اولنور تدفأ بالثوب دیرلر ایصنمق ایچون اثواب کیسه (تفقأ شکافته شد) یاریلدی که یقال (تفقأت السحابة) ای تشققت و یقال (فقأوا السایاء عن الولد تفقئة فتفقأت) مجدالدین دیدی که فاقیاسایا معناسنه در سایا اول یوفقه دری در که ولد تولد اند کده بورنک اوزرنده اولور که آتی شق ایتمسدر ولد هلاک اولور و بر کسنه زیاده عاجز در دیه جک برده (فلان لایرد الراءیه و لایضج الکراع و لایفقی البیض) دیو ضرب اولنور (تقرأ پرهیز کرد) پرهیز وزهد اتدی و فی الاساس فلان قراء وقاری ناسک عابد قال جریر بیست * یا ایها القاری المرخی عمامته * هذا زمانک انی قدمضی زمنی * و قد تقرأ * ای تنسک (تذكاء عن الامر پای کشید از کار) ایشدن آیاق چکدی یعنی بطؤ و توقف اتدی یقال تذكاء عن الامر تذكاً ای تبطأ و توقف و فیه تکلأ (التکلأ تأخیر خواست) مهلت استدی کلاءدن مأخوذدر تأخیر معناسنه تکلأت و استکلأت بر معنایه در و یقال ان التکلأ تذب شحم التکلأ (تملأ پر شد) طولدی امتلا معناسنه یقال امتلا بطنه و تملأ من الطعام و الشراب و تملأ شعباً و غیظاً (تنبأ دعوی نبوت کرد) پیغمبرک دعوی اتدی (تهرأ اللحم از استخوان جدا شد کوش از نیک پختنی) ات غایت طبع اولمغه ککوکن آیرلدی و اول اته هری دیرلر و بر کسنه فحش و قبیح سویلده (هراء فی منطقه هراء) دیرلر و اول کلامه هراء دیرلر و فی الاساس منطق هراء ای فاسد (تهنأ به افسوس کرد اورا) آتی استهنأ اتدی هزو و هزو و سخریه معناسنه در و هزو و زانک سکونی ایله چوق استهنأ اولنان و هزو و زانک قحیله خلقی استهنأ ایدن کسنه در و زیاده بارد اولان صباح و قتنه غداة هازة دید کلری کویا خلقی دیرتمک و منقبض اتمکله آنلری استهنأ ایدر (تهنأ الطعام و الطعام کوارنده یافت خوردنی را) طعامی هضم اولیجی بولدی یعنی طعام سهولت ایله کندویه هضم اولدی و هرنسنه که بلا زحمت و اصل اوله آکادخی هنی دیرلر و عرب زمان جاهلیته بر کسنه نک قیزی طوغسه (هنأ لك النافجة) دیو تهنأ ایدر لرایدی نافجه مالی زیاده ایدیجی معناسنه در قیزه نافجه دید کلری کثرت ماله سبب اولمق ملاحظه سیله در زیر ایدری آتی آخره تزویج اند کده مهریخی اخذ ایدوب قدیمی اولان مالی چوق

اولور وفي المثل: هنيء الحام ما اكل: سحام بر كلك اسمي در يعني كلب مزبورك اكل
 اتديكي سهوات ايله هضم اولسون اعدانك مال ومواسيسي هلاك اولدوغنه شمانت
 وقتندء ضرب اولنورءب (تأدب ادب آموخت) ادب او كرندي (تألبوا كرد آمدند) جمع
 اولديلر يقال تألب الجيش اى تجمهوا وصاروا عليه البواحد اديرلر بر كسنة نك عداوتنه
 اتفاق اتسدر (تأهب للعدو ساخته شد بر اى دشمن) دشمن ايچون تدارك كوروب مهيا
 اولدى واول تدارك اهبه ديرلر عده ديدكلى كبي (تترب خاك الودشد) تراب ايله
 آلوده اولدى (تثقب سوراخ شد) دلوك اولدى كه داندى تعبير اولنور يقال ثقّب الحلم
 الجلد فتثقب وهذا هاب مثقب (تجنبه ازوى كرايه گرفت) آندن بعيد اولدى وفي المثل:
 تجنب روضة واجال بعدو: شقاوتى راحت اوزرينه ترجيح ايند كسنة حقتندء
 ضرب اولنور (تخربوا عليه كروه كروه شدند بروى) انك اوزرينه كروه كروه تجمع
 اتديلر وفي الاساس خرب قومه تخربوا اى صاروا طوائف (تخسب الخبر خبر جست)
 خبر تجسس اتدى خرج تخسب الاخبار ديرلر خبريلك ايچون چيقدى معناسنه
 حسان علم موضعنه وضع اولندى ظن علم مقامندء وضع اولندي كبي (تخلب فوه روان
 شد آب دهن) او آنك آغزينك صوبى آتدى وفي الاساس (مخلب الماء اى سال) حلب
 اصلندء سود صاغق معناسندء يقال فلان مخلب ومجلب ديرلر بر كسنة نك دوه لرى اركك
 وديشى طوغرور معناسنه زير اديشى اولاننى صاغر واركك اولاننى صاغر لهما مواشى
 صاحبنه دعا مقامندء احلبت واجلبت ديرلر ومجلب سود صاغه جق ظرفدر يقال اجد
 من هذا المخلب ربح المخلب (تذب المعتم ريشه فرو گذاشت عمامه پچيده) صارق صارن
 كسنة صاروغك صيغافى اشاغى صالدى (وهو الذنب ريشه عمامه) صاروغك صيغافى
 ذنب اصلندء قويروق معناسندء كه صاريفك فضله سنى قويروغه تشبيه طريقيه در
 ودخى تذب على فلان ديرلر فلان كسنة بكاجنايت وجرم اتدى معناسنه تجنى وتجرم
 ديدكلى كبي وفلان كسنة اول مرتبه سرعت اتدى كه بروجهله آكا لحوق ممكن
 اولدى ديه جك يردء ركب ذنب الرمح وامر خسيس ايله قناعت اتدى ديه جك يردء
 ركب ذنب البعير ديو ضرب مثل ايدرلر بيم ايله فلان كسنة ميانندء عداوت وارد ديه جك
 محلدء بينى وبين فلان ذنب الضب ديو ضرب مثل ايدرلر ودخى تذب الوادى ديرلر
 درء نك اشاغيندن كلدیم معناسندء (ترقبه چشم داشت اورا) آكا منتظر اولدى (تركب
 السنان فى الرمح استوار شد سر نیزه در نیزه) مزراقك دمورى مزراق اغاجنه محكم وضع
 اولدى وفي الاساس ركب النفس فى الخاتم والسنان فى القناة فتركب (ترهب رهبانى كرد)
 غایت زاهدك اتدى يقال ترهب فلان اى تعبد فى صومعت (تسحب عليه ناز كرد بروى)

آكا ناز اتدى وسحب اصلندء برنسندي چكوب زمين اوزريندء سوريك معناسندء در
 وتسحبت الطعام ديرلر چوق اكل اتديم معناسندء وچوق اكل وشرب ايند كسندء
 سحوب ديدكلى لقمه يى كندء طرفنه جر ايدوب استخابندن منع اتديكي ايچوندر
 واقت عتندء سحابة نهاري ديرلر بوتون كون يانندء او توردم معناسندء اصلندء بوتلى كونده
 ديك اتدى صكره هر كون ايچون ضرب مثل اولندى (تسلبت جامه سوك پوشيد زن) خاتون
 ماتم لباسى كيدى (وهو السلاب جامه اوسو) ماتم لباسى معلوم اوله كه خاتونك ماتم
 لباسى كيدى ميت هر كيم اولورسه اولسون اول وقت خاتونك كيدى لباسه سلاب
 وخاتونه مسلب ديرلر واكر ميت مزبور زوجى اولورسه خاتونك كيدى ماتم لباسه
 حداد وخاتونه محدد ديرلر پس تسليب وسلاب عام واحداد وحداد خاص اولور
 واسلوب طريق معناسندء در سلكت اسلوب فلان ديرلر آنك يولنه كتدم معناسنه
 وبركسنة زياده تكيرندن ساغندء وصولنه نظرايموب مشى ايلسه آكا انقه فى اسلوب
 ديرلر كه تركيده بورنى طوغرورسنه كيدر تعبير اولنور (تشرب الثوب العرق بكيد
 جامه خوى را) جامه درى امدى يعنى بدندن چيقان عرق ثوبه نفوذ اتمكده ثوب كويا
 عرقى صوردى كه نمناك اولدى تعبير اولنور (تسحب پرا كنده شد) پريشان ومتفرق
 اولدى شعوبى اول كسندء در كه عربك شافق تصغير وسائر خلقى آنلرك اوزرينه
 ترجيح ايند يقسال هو شعوبى من الشعوبية (تطرب طرب كرد) طرب اتدى (تطلب
 الشئ بجهت چیزی) نسنه يى طلب اتدى بعض كتبء تطلب لفظى الطرب مرء بعد
 اخرى ديو تفسير اولندى (تعتب عليه خشم گرفت بروى) آكا غضب اتدى وفي المثل:
 العتاب قبل العقاب: بر كسندء دن برجرم ظهور اندكده اولا آنى عتاب طريقيه زجر ايله
 متنبه اولمزه عتاب طريقيه منع وزجر ايله ديه جك يردء ضرب اولنور وحكاماء
 سلف ديديلر كه العتاب خير من مكثوم الحقء ودخى تعتب فلان ديرلر قايونك عتبه سنه
 ملازمت ايدوب اندن منفك اولدى معناسندء (تعجب منه شكفت داشت ازوى) اندن تعجب
 اتدى (تعرب يبابانى شد) سحرانشين اولدى اعراب كبي ودخى تعرب ديرلر عربء تشبه اتسء
 (تعرب بى زن شد) خاتونسز (تعصب به خصومت كرد بوى) آكا خصومت اتدى (وهى
 العصبية خصومت تعصب بالعصا به يست پيشانى را پيشانى بند) آلين باغلايه جق بز ايله الننى
 باغلايدى كه عصابه باش باغلايه جق بز در خاصه وسائر اعضاسنى باغلايه جق بزء عصاب
 تسيد اولنور وتاج وعمامه دى دخى عصابه ديرلر وسلف بر كسندء يى كندولرينه سيد وملك
 اتخاذا تسدر باشنه عمامه ياتاج وضع ايدرلر ايدى لهما عصبوه ديرلر فلان كسندء يى كندولرينه
 سيد يادك اتديار معناسندء (تعقبه اورا بگرفت بكناهش) آنى صدور ايند كناهى سبى ايله
 مؤاخذه اتدى ودخى تعقب عن الخبر ديرلر بر خبردء شبهه يى اولمغه مكرر اسؤال اتدى معناسندء

بعض نموده كشاخى
 كرد عبارتيله تفسير
 اولندى واختيار
 ايتديكمز معنى صحاح
 تفسيرينه موافق در
 وزوزنى ويهقى
 تفسيرلرينه مطابق
 خصوصا صاحب اصلندء
 ناز وشيوء ايله جر
 وبلوددن عبارتدر (منه)
 سوك اوسو فارسيدء
 ماتم معناسندء در (منه)

وتعقب رأيه دير لر آتديكي رأيك عاقبتى ممدوح بولسه (تقرب بغربت افتاد) غريته
دوشدى (تقلب عليه غالب شد بروى) آنك اوزرينه غالب اولدى (تقرب اليه نزديكى
جست بوى) آقا قريبك طلب اتدى وحضرت الله تقرب طلي ايله صرف اولان
ماله قربان دير لر ودخى بر كسنة بر كسنة عجله ايله عجله ديه جاك محله تقرب تقرب
ديو چاغير (تقضب بریده شد) كسلى يقال قضب فضول الكرم فتقضبت اى قطعها
فتقطعت (تقلب بر كرديد) دوندى تقلب المريض على الفراش دير لر خسته فراشك
اوزرنده غایت اضطر ايندن كاه بويانه وكاه اويانه دونسه وفلان كسنة نك زياده
مضطرب اوله جق قدر دردى يوقدر ديه جاك يوده مابه قله دير لر وطوطاغى منقلب
اولان كسنة ايله اول طوطاغه شفة قلباء دير لر (تكبت الخيل كروه كروه شدند)
لشكر عسكر كروه اولدى (تكذب دروغ گفت بتكلف) تكلف ايله يالان سويلدى
كه قصدا يالان سويلدى تپير اولنور (تكسب بتكلف كسب كرد) تكلف ايله كسب اتدى
يقال فلان يتكسب بالشعر (تلعب بازي كرد باو) آنكله اوينادى وتلعبت به الهوم دير لر
بر كسنة اكثر او قانده غومدن خالى اولسه (تلقب به بالقلب شد بفلان چيز) فلان نسنه ايله
لقبلندى كه لقبك مطاوعيدر يقال لقبته بكذا فتلقب به وهو متلقب به وتقول
الجار احق بصقة والمرء احق بلقبه (تلهيت النار زبانه زد آتش) آتش علوندى ولهب
لهبان ولهبان آتش علونمكدن عبارتدر ورجل لهبان ولهبان دير لر عطشان معناسنه
(نسب دعوى خويشاوند كرد) قرابت ادعائدى وفي الاساس نسب الى اى ادعى انه
نسبى قال يمت وان القريب من يقرب نفسه لعرايك الخير لامن نسبيا (منقبت
روى بند بست زن) خاتون نقاب باغلادى وايكى كسنة خلقك نظرند بر ابر لر در
ديه جاك يوده هما عند الناس فى نقاب واحد دير لر ونقبه نطاق كى بر ازاردن لكن
آنده او چقور موضعى وارد وجرىك اولنه دخى نقيه دير لر فلان يضع الهناء مواضع
النقب ديوب بر شیده اصابت ايندر ماهر كسنددر معناسنى مراد ايندر لر (تكبه وتنكب
عند بىك سوشد ازوى) آندن بر جانبه كندى تجنب معناسنه ودخى تنكب التوس
دير لر قوسى منكبته چورسه ت (تبت در نك كرد) توقف اتدى يعنى محكم اولوب متردد
ومتزلزل اولدى ودخى تبت فى الامر دير لر برايشده تأنى اتسد ورجل تبت دير لر
عاقل ومقاسك معناسنه بعضيلر هر خصالده قليل السقط معناسنددر ديدى (ترمت
باوقار شد) وقار صاحبي اولدى ووقور اولان كسنيه زميت دير لر (تغت الرجل زلت
جست مرد) عيب وخطا طلب اتدى رجل يقال جاء فلان متمتا اذا جاء يطالب زلتك
مطرزى ديدى كه غنت مشقته وشدت معناسنددر اعتد دير لر بر كسنة يي تحمل ايدمه جكي
زجته القاتسه وتغت فى السؤال دير لر تليس وجهى اوزره سؤال اتسه ولا يبنفى

(للقاضى)

هذا ما قال البيهقي
والزوزنى وبعض نسخ
كتابه وفعولدى كه
تقرب الى الله بكذا
تزدبى كرد بخداى
فلان چيز حضرت
اللهدن فلان نسنه
سبى ايله قريب اولدى
وهى القربة نزديكى
ج قربات (منه)

للقاضى ان تغت الشهود كلامنده واقع اولان تغتدن مراد بودر كه قاضى شاهددن
سؤال ايدمه كه سن بوشهادتى نه محله تحمل اتديك ومشهود عليه اول وقتنه نه كونه
ثوب لابس اولمش ايدى كويا بووجه اوزره سؤال ايله شاهدى مشقته القاتدى (تقلت
منه برست ازوى) آندن قورتلدى ودخى تغت عليه دير لر اوزريند صحيرادى معناسنه
توثب كى وتقلت اليه والى صجته آكا مشتاق اولدى معناسنه تقول لارى لك ان تغتلت اليه
ولان تغت (تقلت اليه زوش سوي او كرد) يوزينى آنك طرفنه چويردى كه آنك جانبند
التفات اتدى تعبير اولنور وتلفت التفاتدن ابلغ در لهذا يهقى التفت الالتفات مرة بعد اخرى
ديدى ولقت اصلنده اكك وبوكك معناسنددر لهذا احول اولان كسنة يه بويوزلرى
قيويرلش اولان قيونه الفت دير لر وتيم لغتند صولاق اولان كسنة يه الفت دير لر
وبدخوى اولوب احق اولان كسنة يه لغات اطلاق اولنور واول خاتون كه برزوجه
واروب زوج آخردن ولدى اوله آكالقوت اطلاق اولندينى هميشه ولدينه التفات
ايدوب شانه اهتمام اتديكى ايجونددر (تغت اليه دشمنى نمود اورا) آكا دشمنك اظهار
اتدى مقت امر قيجندن ناشى اولان بغضدن عبارتدر لهذا زمان جاهليتده رابه سنى يعنى
پدرينك زوجه سنى تزوج اتكه نكاح المقت دير لر ايدى ث (تحدثوا بكيكر سخن
كفتند) برى بريله سوز سويلشديلر (تحنث عبادت كرد) عبادت اتدى ودخى تحنث عن
القيح دير لر قيجندن احتراز اتدى معناسنه تأثم كى وفي الحديث كان رسول الله صلى الله
عليه وسلم تحنث فى حراء اى يتعبد ويتأثم وتحنث تحنف معناسنه قريب اولمغه حرف نا
حرف فادن بدلدرد ديديلر يهق ديدى كه حنث ذنب معناسنه اولمغه تحنث التى الحنث
عن نفسه معناسنه منجر اولور (تحنث فى كلامه نرمى كرد در سخن گفتنش) سوز
سويلمكه آهسته لك اتدى وتحنث اصلنده ايكى بوكلك معناسنددر لهذا تحنثه تحنث
تسميه اولندى وبرنسنده لين واسترخا اولسه ايكى بوكولمز وعبارت مذكوره
اصلنده تحنث سويلديكى كى سويلدى ديمكدركه تحنث اولان كسنة كلامنى مردانه
مردانه سويلز بلکه اغزىنى بورتى اكوب لين ايله سويلر لهذا بعض نسخه ده تحنث
وار سخن كفت عبارتيله تفسير وبعض كتب لغتند تحنث لفظى فعل فعل الحنث
عبارتيله بيان اولندى وتقول وثقت به فحنث وتحنث وما تحنث (تربت در نك كرد)
توقف اتدى كه اكلندى تعبير اولنور تلبث كى (ترعث كوشواره در كرد) كوپه
طاقندى تقرط كى ورعنه ورعنه كوپه معناسنددر كه قولاغه طاقارلر صاح ذوالرعنان
دير لر خروس صيحه اتدى معناسنه كه مراد منقارينك آلتند اولان ايكى چتال
قيرمى ات پاره سيدر كه عربده عشون دير لر (تثبت به جنك زد بدو) آكا بچمه
ووروب ياپشدى تعلق كى ودخى ثبت الهوى قلبه دير لر علق به معناسنه (تثبت

يعنى فلان كسنة يه
اعتماد ايتدم خيانت
وحنثك ايدوب
قيجندن احتراز ايدى
(منه)

رأس المسواك پريشان شد سرمسواك (مسواك باشى متفرق وشاخ شاخ اولدى كه تل تل اولدى تعبير اولنور (تلبث درنك كرد) اكلندي (تملك دير ماند) كج قالدی تلبث معناسنه قريب در ورجل مكث ديرلر متين در برامرده عجله ايتمز معناسنه ج (تبرجت خود را بياراست زن) خاتون كندويى تزئين اتدى يقال خرجت متبرجة متفرجة (تلج الصبح روشن شد بامداد) صباح روشن اولدى ودخى تلج فلان ديرلر فلان كسند كولى و كولى يوزاو اولدى معناسنه (تخرج از كناه يكسو شد) كناهدين پرهيز اتدى كه خرج اسم معناسنه اولمغه تأثم معناسنى مفيد اولور (تخرج فى الادب استاد شد در فرهنگ) ادبه استاد اولدى خرج فلان فى العلم والصناعة ديرلر علمه ياصنعته ماهر اولسده بزم اصطلاحزده علمه مأذون اولدى وصنعته باشقه چيقدى تعبير اولنور وخرجه فلان ققخرج ديرلر فلان آتى استاد ايدوب باشقه چيقاردى واودخى استاد اولوب باشقه چيقمى قبول اتدى معناسنه واول استاد اولوب باشقه چيقان كسنيه خرج ديرلر يقال فلان خرج فلان يعنى فلان استاد فلان كسنيه نك باشقه چيقمش شا كرديد (تدرج اليه اندك اندك بسوى وى رفت) آهسته آهسته فلان كسنيه نك طرفه كندى ودرجه الى هذا الامر فدرج اليه ديرلر آتى فلان امره معتاد اتدى معناسنه ودرج فلان ديرلر مات معناسنه وفلان دراج ديرلر ميان قومده نيمه ايدر معناسنه (تريج كندشد) بليد اولدى كه احق تعبير اولنور رباچدن مأخوذ در بلاد معناسنه (تزلج پايش بلغزيد از نسوى) زمين طابىق اولديغدن اياغى قايدى تراقى معناسنه (تشيخ انجوغ گرفت) بوروش ياريش اولدى يقال تشيخ الجلد اى تقبض شيخ وانشيخ دخى بومعنايه در (تخرج على الشى بايستاد برچيز) نسنه اوزرينه مقيم اولدى ودخى تخرج البناء ديرلر بنا ميل ايدوب اكسه (تخرج بر خود پچيد) قيوريلدى يقال الحية والسيل يتعمجان اى يتلويان فى مروزهما ويتعوجان (تخرجت ناز كرد زن) خاتون ناز اتدى وفى المثل : اغتج من مفنقه كه مراد مرأه ناعمه در (تخرج فى مشيه كام فرائز در رفتاش) مشى اندكده آدينى واسع اتدى (تخرج به فرج يافت بدو) آنك سبى ايله انكشاف بوادى كه كوكاى كوزى آچيلدى تعبير اولنور بعض نسخه ده تماشا كرد عبارتيله تفسير اولنديغى بو معنايه مناسب در يقال لكل غم فرجة اى كشفة قل : ربما تكره النفوس من الامر * له فرجة كل العقال (تخرج الخبر كره گرفت نان) اتك متغير اولوب كوفلندى ح (تخرج به شاد شد بوى) آنك سبى ايله مسرور اولدى بيج دن مأخوذ در فرج معناسنه (تبدحت بخراميد زن در رفتن) خاتون صالنه رق يوريدي يقال

جوهرى تبرج نساء
زینت و محاسن رجال
ایچون اظهار معناسنه
در دبدی (منه)
یعنی كندویى تصنیق
ایدوب نقشه جور
ایچكه متدین اولدى
زیرا خرج عرب
عندنده ضیق معناسنه
در و تحسوب دخى
بومعنايه در و حوب
عرب عندنده غم عظیم
معناسنه در یعنی
كناهدن بر طرف
اولدى (منه)

(تبدحت)

تبدحت المرأة اى مشت مشية حسنة فيها تفكك (تبطح درها مون پهن واشد) واسع صحرايه تمكن اتدى وتبطح السيل ديرلر سيلك مجراسى واسع اولدى معناسنه (ترجح الميزان پچريد ترازو) ترازونك بر كفه سى ميل اتدى كه آغدى تعبير اولنور وترجت الارجوحة بالغلام ديرلر مالت معناسنه وترجح فى القول اى تمل و بر كسنيه مدح مقامنده فى عقله رجاحة وفى خلقه سمجاجة ديرلر وفى المثل : اذا رجحن شاصتا فارفع يدا : ارجحن ميل ايدوب دفعة زمينه دوشدى وشاصتا اياقلىنى قالد بربجى معناسنه در يعنى دشمن فرسندن ميل ايدوب زمينه واقع اولسه اياقلىن رافع اولديغى حاليه آكا تعرض ايدوب اهلاك قيدنده اولم دشمن ذل واستكانة اندكده آتى مؤاخذه اتموب عفو ايله معامله ايله ديهجك يرده ضرب اولنور (ترشح الماء بتر اويد آب) صو صيزدى ورشح ورشحه صيزتى معناسنه در تقول دشمة بالجبن احسن من شميم فى العرين (ترشح الشئ كوفته شد چيز) نسنه دو كولى وازيلدى تقول رأيتم يترضحون الخبز ويترضحونه اى بكسرونه ويا كلونه (ترقيح كسب كرد) كسب اتدى يقال ترقيح لعياله اى تكسب وبازر كانه رقاچى ديدكلى بومعنادن مأخوذ در (تسلح سلاح پوشيد) سلاح كيدى كه سلاخلندى تعبير اولنور وهر آلت كه جنكه صالح اولم آكا سلاح اطلاق اولنور ولفظ سلاح مذكر ومؤنث استعمال اولنور وفى المثل : اخذت اسلحتها : ضمير ايله راجع در يعنى دوه سموز اولوب كوزللكله صاحى آنى ذبح اتمكه قيه من كويا دوه نك سموزلكى كندويه سلاح اولوب ذبحدن خلاص اولدى كثره مال سبى ايله عجبه دوشن كسنيه حقنده ضرب اولنور وتسلمت الابل ديوب سمت معناسنى مراد اتدكلى بو معنايه مبنى در (تصبح بامدادان بخفت) صباح وقتى اويودى (وهى الصبحه خواب بامدادان) صباح اويقوسى جوهرى ديدى كه فلان ينام الصبحه ديرلر ينام حتى الصباح يعنى صباح اولنج اويور معناسنه واساسده صبحه قوشلق اويقوسيدر ديدى ودخى تصبح ديرلر صبوح ايجدى معناسنه (تصفح الشئ نيك فرو نكريست بچيز) نسنه يه زياده دقت واهتمام ايله نظر اتدى وتامل ايدوب كويا اول نسنه لرك صفحات واطرافنه باقدى وفلان كسنيه ميانلرنده وارميدردبو قومده نظر اتسه تصفح القوم ديرلر (تفتح النور بشكفت شكوفه) چيچك آچيلدى وتفتح كاهى قمع مطاوعى اولور يقال قمت الابواب فتفتحت ويقال فناء الله فسيح وباب الله قتيح اى فسيح ومفتوح (تفسحوا فى المجلس فراخ نشستند در مجلس) مجلسده وسعت اوزره اوتورديلر (تفسح شيداز باى نمود) فصاحت لسان اظهار اتدى كه مراد فصاحته تكلف در يقال فلان يتفصح فى منطقه اى تكلف الفصاحة

ارجوحه صبيان لعب
ابتديكى صالنجاقدر
(منه)

شبهه زبان فصيح
السان اولان كسندر
(منه)

(تدح بستود خویشتر) کندوی مدح آندی بقال العرب تدح بالسخاء ودخی تدح
الی الناس دیرلر برکنه غیرلر کندوی مدحندن محظوظ اولوب طلب اتسه بعض
نسخه ده خودرا ستودن خواست عبارتله واقع اولان تفسیر معنای اخیره مناسبدر
وجوهربك تكلف ان تدح دیدیکی بومعناي تأیید ایدر ودخی تدحت خاصرة الماشية
دیرلر ماشیهك بوکوری زیاده شعبدن قبارسه تدحت معناسند بیقی دیدی که بو
معنایه اولان تدحت ذال معجمه ودال مهمله ایله دخی روایت اولندی لکن معجمه
ایله اعراف در (تدح بالارض خویشتر) بمالید برزمین) کندوی طویراغده سورتدی
خ (تبدخ وتبلخ کردن کشی کرد) تکبر ایدوب سرفرو اتیمی جبل باذخ دیرلر
عال معناسنه وتبدخ فلان ای تطاول وفي الصحاح تبلخ ای تکبر والبلحاء الخفاء (ترنج
سست شد) سست اولدی وجاع وقتنده مغشی علیها اولان خاتونه ربوخ دیرلر
وتقول مشی حتی ترنج ای ضعف (تصرخ بالعطاس آواز برداشت در وقت عطسه
دادن) آغصیردینی وقته زیاده آواز آندی صراخ صوت وتصرخ تكلف صراخ
معناسنه در وبقال التصرخ بالعطاس حق (تضخ بالزعفران خودار بیندود
زعفران) کندوی زعفران ایله اندوده آندی که زعفران سوریندی وزعفران
ایله تطیب آندی تعبیر اولنور تلطخ معناسنه (تفسخ اللحم از هم جدا شد
گوشت) ات بری برندن آیرلدی که طاعیلدی تعبیر اولنور وتفسخت الفارة
فی البئر دیرلر فاره قویویه دوشوب شیشوب اجزاسی بری برندن آیرلسه وبرکنه
آغیریوک کوتور مکدن بی تاب اولسه تفسخ فلان تحت العبء الثقیل دیرلر ومقصودینه
نائل اولیان کسنهیه فسخ دیرلر (تلطخ بالطين آلوده شد) بکل چامور ایله آلوده
اولدی که لطنه مطاوعیدر (تمرخ بالدهن بیندود خودرا بروغن) کندوی یاغ ایله
سیوادی که یاغ ایله یاغلاندی تعبیر اولنور وکندوی اکثر اوقانده یاغلایان کسنهیه
مرخ دیرلر ومرخ زنده وغفار زنده معناسنه در که ایکی اغاج در بری برینه سوروب
آنردن آتش چیقار که اعلی سنده غفار واسفلنه مرخ دیرلر وفي المثل: فی کل شجر نار
واستجد المرخ والغار یعنی هراغاجده آتش موجوددر ومرخ وغفار دخی کندو
تحمیلرینه نسبت آتش اخذاندیلر ابو زیاد اعرابی دیدی که مرخ بر شجر در که میان
اشجاره آندن زیاده آتش قبول ایدر شجریو قدر حتی کاه اولور که بروادی ده مرخ
صیق وملتف اولوب ریخ هبوب اتمکله بعضی بعضنه سورتمکله آتش حاصل اولوب
اول وادی محترق اولور وبو کیفیت سائر اشجارده مشاهده ایتدیک دیدی استخیاك
بعضی بعضی اوزرینه تفضیل وترجم وقتنده ضرب اولنور * د (تأكد الامر

(استوار)

استوار شد کار) ایش محکم اولدی بخفی اولیه که تأکد وتوکید بر معنایه در لکن
توکید افصح در (تبرد بالماء خویشتر) خنک کرد بآب) کندوی صوابه غسل ایدوب
سیرین آندی که صوو قلندی تعبیر اولنور ودخی لا تبرد عن فلان دیرلر سکا ظلم
ایدرسه شتم اتمه معناسنه (تبلد کاهلی کرد) کاهلک آندی تجلد مقابلی در یقال
تجلد ثم تبلد که مراد تکلف بلاهه در وبرکنه زیاده حیرتندن متردد اولسه تبلد
فلان دیرلر وحیرت وقتنده الینی صدرینه وضع اتسه دخی تبلد فلان دیرلر قاله الیهیق
شویه ملاحظه اولنور که صدر معناسنه اولان بلده دن مأخوذ اوله یقال هو واسع
البلدة ای واسع الصدر وفي الاساس ضرب بلدته علی بلدته ای صفحه راحت علی
صدره وا کر فلان ایشی ایتمز ایسک سندن مفارقت ایدرم دیه جک یرده ان لم تفعل
کذا فهمی بلدة بینی وینک دیرلر یعنی سندن اول وجه اوزره مباعده ایدرم که
مایمنزده بلاددن بربلده واقع اولور وفي المثل ابله من ثور (تجرد من ثیابه برهنه شدا
از جامه هایش) اثوابندن چبلاق اولدی که صویندی تعبیر اولنور جرد مطاوعیدر (تجرد
للامر بوش کرد کار را) دامن در میان ایدوب ایشه کرکی کبی سبی آندی (تجسدن آورشد)
جسیم یعنی آنلو جانلو اولدی (تجلد جابکی کرد) جابکک آندی مراد تکلف جلادندر
وفي المثل: التجلد ولا التبلد یعنی سنی جلاده تخلص ایدر بلاهه تخلص ایتمز الزم التجلد
ولا تلزم التبلد تقدیر نده در نصب ایله یاخود حقلک اوشانک التجلد تقدیر نده در رفع
ایله (تخشدوا فراهم آمدند مردمان) قوم بریره جمع اولدیلر ورجل محشود محفود
دیرلر خلق انک خدمتی ایچون مجتمع اولوب مخدوم اولمشدر معناسنه وکیجه وقتی
اول وجه اوزره یاندیم که جمیع غوم وهموم اوزریمه تجمع آندی دیه جک یرده
بت فی لیلۃ تخشد علی الهموم دیرلر (تحمد منت نهاد) تحمیل منت آندی مراد
تکلف جدر یقال من انفق ماله علی نفسه فلا یحمدنه علی الناس وفي المثل:
تحمدي یا نفس لاحامدك : یعنی ای نفس جد اولسه جق عل ایشله تا که محمود
اوله سن والایوق یره کسنه کسنه بی مدح ایتمز (ترأد الفصن بنحسید شاخ ازتری) اغاج
بداغی یاش اولدیفندن میل ایدوب اکیلدی وغصن رأد ای ناعم بداغ اول ظهور
آندیکی سنه ده اولدینی کبی بغایت ملایم در که ادنی تحریک ایله متحرک اولور وترأد
الشیخ دیرلر یرندن قالقدننه دیتیره یرک قالقسه (تربدروی ترش کرد) تعبس آندی وتربد
وجهه دیرلر غضبندن چهره سی متغیر اولسه ربنه دن مأخوذدر که کول رنگلو
اولمقدن عبارتدر رنده کبی وتربدت السماء دیرلر بولوتلندی معناسنه (ترصده بالمکافات
سرراش گرفت برای پاداش دادن) آنک بولی باشی طوندی یعنی بولی اوزرنده

اوتوزوب آکامتنظر اولدی تا آنک ائدیکی احسانه مکافات ایلید (تربد شدقه باکف شد دهن او) آغزی کوپو کلندی و تربد الین دیرلرین بلا توقف قایماق ابتلاع ایدر کی ابتلاع ائدی (تزه زاهد نمود خویشتر را) کندوی خلقه زاهد کوستردی مراد تکلف زهد در (تشهد فی الصلوة تحیات خواند در نماز) نمازده التحیات او قودی تشهد اصلنده کلمه شهادت او قومندن عبارتند (تصعد فی السلم بر شد نردبان) نردبانه چقیدی ودخی تصعد فی الشیء دیرلر فلان نسنه بکا زجت و مشقت ویردی معناسنه (تعبد لله بنده کی کرد مر خدا را) حضرت الله قوللق ائدی (تعبد لله بنده کی قبول کرد اورا خدای) حضرت الله آئی قوللوغه قبول ائدی ودخی تعبدنی فلان دیرلر بنی قول ائدی معناسنه تقول لا تجعلی کالعبیر المعبد والاسیر المتعبد وعبودية تذلل معناسنه در یقال نعوذ بالله من قومة العبودية والنومة العبودية صاحب مجمع نام نومة عبود مثله شر قیدن روایت ائدی که عبود بر کسنه ایدی که بر کون اهلنه دیدی که بن وفات ائد کده بنم اوزرمده سز نجه ندبه و کر به ایده جک کزی کوروب بیلک مراد ایدریم پس تماوت ایدوب اهل ندبه و صیحه ائدیلر بعده کوردیلر که حقیقه جانی جان آفرینه تسلیم و وفات ائمش مفضل ابو مسلم حرانیدن محمد بن کعب قرظی دن مرفوعا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دن شو وجهله روایت ائدی که عبود بر غلام اسود در که ناسدن اول جتند داخل اولور حضرت الله بر قریه اهل سینه بر پیغمبر ارسال ائدی آکا عبوددن غیر یکنه ایمان کتورمدی و قومی بر بر عمیق حفر ایدوب رسول مذکور آنده القا و قیونک آغزینه بر صخره صما وضع ائدیلر و عبود مزبور هر کون طاعندن او طون کتوروب فروخت و آنکله طعام و شراب اشترا ایدوب مزبور قویونک آغزنده اولان صخره فی قالدروب طعام و شرابی اول پیغمبره ادلا ایدر ایدی بر کون عادت اوزره حطب جعی ایچون طاعنه کیدوب استراحت ایچون جانبایسری اوزرینه یا تمش ایدی یدی سنه متصلا او بودی چون خوابدن بیدار اولدی او طونی بو کلنوب قریه کلدی و فروخت ایدوب مزبور قویونه کلدی صخره فی رفع ایدوب پیغمبری آنده بولمادی و عبود نائم اولدقه قوم پیغمبری قیودن اخراج ائشرا ایدی و قومندن عبودی سؤال ایدر ایدی قوم لاندیری ابن هو دیو جواب ویرور لر ایدی نوم طویل ایله نائم اولان کسنه حقه مثل مذکور ضرب اولنور و انوم من عبود عبارتله دخی روایت اولندی (تعقد الرمل بسته شد ریک) قوم باغلاتدی که بریره جمع اولوب بیغلدی و اول قومه عقده دیرلر (تعمد قصد کرد اورا) آئی قصد ائدی که خطا مقابلی در ودخی تعمد دیرلر فلان کسنه فی قصد و آرزو

(ابتدی)

آئی کوزندی ایلیکی
مقابله سنده ایلک ائمک
ایچون تعبیر اولنور
وفی الاساس ائمک
مرصه باحسانک الی
حتی اکا فیک
وترصدته ای قوت
له علی طریق الترقیه
(منه)

تعبد تذلل معناسنه
او اخله قطران الله
یا علنش سفینه دوه به
متعبد دیرلر و زفتلش
سفینه به دخی معبد
دیرلر (منه)

ائدی معناسنه (تعهد الضیعة نکاه داشت عقار را) عقاری محافظه ائدی که کوردی و کوزندی تعبیر اولنور و تعمد دیرلر احداث عهد یا تجدید عهد ائدی آنکله معناسنه (تعمد الله بر حقه بیوشید خدای اورا بر حجت خویش) حضرت الله آئی رحیمه ستر ائدی یاستر اتسون استعاره تبعیه مرکبه قیلندند که اول کسنه فی سیفه ورحقی غمده تشبیه طریقله در و تعمد الثوب دیرلر کسندلر کور مسون دیو ثوبی اور تسد (تفرد بالامر بکانه شد بکار) ایشده بر اولدی که یالکر ایشلدی تعبیر اولنور (تفقد جست و جو کردش) آئی ارادی که غائب اولان نسنه فی طلبه مستعملدر و ولدنی یازو جتی غائب ایدن خاتونه فاقد دیرلر تقول انما نذ فارقتنی کالفاقد ام الواحد (تقلدت المرأة کردن بند در کردن افکند زن) خاتون بوینه قالدله طاقدی و فی المثل: تقلدها طوق الحمامة: ضمیر خصلت سیئه دن کنایه در یعنی بد اولان خوی آندن مفارقت ایتمز جامه نک طوقی جامه دن مفارقت ائدیکی کبی بد خصلت آکا لازمدر مفارقتنه قادر د کلدلر دیه جک یرده ضرب اولنور (تقلد العمل در کردن خویش کرد کار را) ایشی بو یوننه ائدی که بو یوننه آلدی و التزام ائدی تعبیر اولنور (تکبدت الشمس بیمان آسمان آمد آفتاب) آفتاب نصف النهار کلدی و تکبد اللبن دیرلر سود غلیظ اولسه (تلبد الشیء بر هم نشست چین) نسنه بری بری اوزرینه اوتوردی یعنی اجزاسی بری بری اوزرینه کلوب کچه کبی اولدیلر که کچه کلدی تعبیر اولنور ولید ولیده کچه معناسنه در که فارسیده تعمد تعبیر اولنور و ارسالنه ذی لید دید کاری قیللری بویننده کچه کبی متراکب اولدینی ایچوندلر و فی المثل: اجراً من ذی لید و امنع من لیده الاسد: و تلبد التراب دیرلر یغمور سبی ایله طوبراق صیقشسه و تلبد الطائر دیرلر قوش ارض اوزرینه چو کسه و فلان کسنه هرگز ترددن خالی د کلدلر دیه جک یرده فلان لایحف لیده دیرلر و تلبد بالارض دیرلر کسندوی طور توب ایدوب ارضه ملاصق ائسه که اکثر یا شکار ایدن کسندلر ایدرلر و فی المثل: تلبدی تصیدی: یعنی ارضه ملاصق اول که شکار ایدنه سن مقصوده ظفر بولمق ایسترایسک حیلله ایلدیده جک یرده ضرب اولنور و صبیان عرب بیلدر جین صید ائمک مراد ائند کلر نده بیلدر جین اولان موضع و اروب سمائی لبادی البدی لاتری دیه رک اطرافنی طولاشور لر بیلدر جین بو افسونی استماع و کندونی ارضه الصاق ایدوب اوچاز پس واروب الیه طوتار لر (مال لبد خواسته بسیار) چوق مال که فانی اولمق احتمالی اولیه زیاده چوق اولد یغندن (تمرد کردن کشی کرد) عناد ایدوب انقیاد ائدی و دخی تمرد غاژن زمانام خرج وجهه دیرلر بر زمان صقالسز اولوب صکره صقالی کلدی معناسنه

(اقصی)

(فی)

(۷۴)

وفي المثل: تمر دمارد وعز الابلق: مارد دوما الجندك قلعه سي وابلق مسؤول بن عاد يانك
قلعه سيدر وابلق تميمه اولديني ايجار مختلفه الاواندن بنا اولديفنه مبنی در قلعتين
مذکور بينی ملكة الجزيره اولان زبانا م خاتون محاصره ايدوب بروجهله اخذه قادر
اوليوب مثل مذکوری ايراداتی طالبنه هر عزیز و تمتع اولان نسته يا خود مطيع
ايکن عاصی اولان کسنه حقنه ضرب اولنور (تجد بیدار شد در شب) کچهده
وقتی اويومدی و تجد نام ليلا معانسه دخی کلور اضداد دندر (تاخر عنه باز
پس شد ازوی) آندن کيرو قالدی (تأزر ازار بست برخويشتن) کندو اوزرينه
ازار باغلادی (تأمر عليهم اميري کرد بر مردمان) قوم اوزرينه اميرك ايدوب
حکومت اتدی (تبر با آله شد) قبار جقلى اولدی تبرجلده ديرلر دريسنك اوزرينه
قبار جق وسولجی حيقه تنفط معانسه (تجر في العلم دوراندر شد در دانش) علمه
بغايت اوزاق کندی یعنی درياکي توسع ايدوب چوق علم صاحبي اولدی (تجر
بالبحر خوش بوی کرد خويشتن را بخور) بخورايله کندويي تطيب اتدی بخور
يانك قحيله تجر ايتد کلری نسندهر بخاردن مأخوذ اولق ملاحظه اولنور که بزم
لسانزده توتسی ايتد کلری شی در وتقول يتجر ويتجتر و تجرت لنا ديرلر تطيب
و تجرت علينا ديرلر تتين ايتسه اهداردنا ان تجر لنا ف تجرت علينا ديرلر سندن
احسان اميد ايدر ايکن بزه اسئت اتدك ديه جك برده و تجر آغز قوقوسی در
(تبصر نيك نكريست) ايو دقت و اهتمام ايله باقدي که کرکی کبی تأمل ايتدی
معانسه (تبر المسافر بکاه خواست مسافر) مسافر سحر وقتی قالدی خرج
في البكرة معانسه (تجر کردن کشی کرد) تکبر اتدی (وهو الجبار مرد کردن کش)
متکبر اولان کسنه وفي الحديث: ويل لجبار الارض من جبار السماء: ودخی تجر التبت
ديرلر اوت اکل اولندقدن صکره ينه بتسه (تجر الجيش واداشته شدند لشکراندر
تجر) عسکر سرحدده محبوس اولوب ديارلرينه عودت ايتديلر ودخی تجمر بنو فلان
ديرلر تجمع اتدلر و جره بيك فارسدن عبارتدروهر جاعت قليله که بری برينه منضم
اولمغه چوق اولوب اتفاق ايدلر آنلره دخی جره ديرلر (تجر تنك کرد) تضيق
ايتدی يقال تجمر ماوسع الله ای ضيقه علی نفسه (تجد الدمع من عينه فرور بخت
اشك از چشم او) ياش آشاغی دو کلدی آنک کوزندن (تجر عليه اژمان خورد
بروی) اکا تأسف اتدی که فوت اولان نسنده اولور (وهي الحسرة دريغ خوردن)
تأسف ايتك ودخی حسر انكشاف وکشف معانسه کلور يقال تجر عند الظلام

ای انکشف و تجر و بر الابل وریش الطيرای سقط ودخی تجر الابل ديرلر دوه بورلسه
(تجر خبر خواست) خبر استدی یعنی سؤال اتدی استجر معانسه ودخی تجر و
خبره ديرلر بر قویون اشترا و ذبح ايدوب اتی بولشدر ابو عبیده دیدی که خبره
بالقدن یا آندن نصيب معانسه در (تجدرت پرده کی شد زن) خاتون پرده نشين
اولدی (تجر شرم داشت) حیا اتدی که اوتاندى تعبير اولنور ودخی تجررت به
ديرلر آندن معاونت طلب ايتدم معانسه استجرت به کبی وخفير معين اولان کسنددر
ومعاونتی مقابله سنده اعطا اولنال نسنده خفاره ديرلر غل مقابله سنده ويرد کلری
اجرته عماله دید کلری کبی (تجرمت پاشامه بسر بست زن) خاتون باشنه خجار
باغلادی که تر کیده بورونجك ديرلر (تدبر الامر اندیشه کرد کارا) ایشی تفکر
اتدی و دبرایشی آخره وعاقبه معانسه اولمغه تدبر بر شينك عاقبتی فکر ايتمکدن
عبارتدر لهذا اساسده تدبر الامر عبارتی نظری عواقبه دیوتفسیر ايتدی (تدبر القرآن
يانديشه خواند قرآن را) قرأتی فکر و معانسی ملاحظه ايدرك قرائت ايتدی (تدثر
جامه يرونی پوشيد) طشره جامه سی کیدی که دئارجله ثوبلرک اوزرينه کيد کلری
ثوبدر شعار ايچنه کيد کلری ثوب معانسه اولديني کبی وتدثر اصلنده ثوبی اوزرينه
بورنمکدن عبارتدر فلان دئور الضحی ديرلر ثوبی بورينوب وقت ضحی ده اويوسه
ودخی تدثر الفحل الناقة ديرلر ارکک دوه ديشی دويه بنسه وتدثر فرسه ديرلر
فرسينه صحر ايوپ رکوب اتسه تجلل دخی بو معنايه در ومالدار اولان کسنيه ييدر
بالمال ديرلر کویا مالی چوق اولمغه ماله بورينوب ايچنده ياتور وتصرفه قادر اوليوب
کسل اوزره اولان کسنيه دئاری ديرلر ودائر اول کسنددر که کندويي تزيين
قيدنده اولميه (تدکر الامر بياد آورد کارا) ایشی خاطرينه کتوردی يقال تذکرت
المنسى وذکرته وفي المثل: تذکرت ریا صيا فبکت: ریا بر مسنه عجوزک اسميدر که هلاک
اولان ولديني خاطرينه کتوروب آغلادی اول کسنه حقنه ضرب اولنور که
قدیمدن ضایع اولوب وصولی ممکن اولیان نسنه ايچون محزون اولوب تأسف ایده
ودخی تذکر المسئلة ديرلر از براتسه وتذکرت الکلمه ديرلر کله مذکر ايکن مؤنث
اولسه (تدمر ملامت کرد خويشتن را) کندو کندويي لوم ايتدی که بر خصوصه
تکاسل ايتمکله کندويي لوم ايدر نه ايچون تکاسل ايتدم دیو بر کره دخی تکاسل
ايتماک ملاحظه سيله يقال فلان يتدم ويتدمر ويرفع اذیاله ويتشمردويه نسبت
مدمر انسانه نسبت قابله حکمنده در وفلان حامی الذمار ديرلر اوزرينه جابه سی واجب

اولان نسنه دی کوروب کوز آتسه که فرضا آتسه لوم اولنور حامی الحقیقه دخی بومعنايه در
 وفي المثل: بلغ الامر المذمر: مذمر بویون معناسته در (تذکر بطنه پرشد شکمش)
 قازنی تولدی مقصود ز کویه تشیید در که سختیاندن یا بلش بر طرفدر (تزر الذی
 ز ناز بست خراج گذار) ذی ز ناز باغلانندی تقول رمی الله بالز نازیر اصحاب الز نازیر ودخی
 تزر الائی دیرلر اینجه اولدی معناسته یعنی صار کالز ناز (تستر در پرده شد) پرده نشین
 اولدی که ستر و ستاره پرده معناسته در و تستر بالثوب دیرلر ثوبی بور و نسه تقطی
 معناسته (تسحر بالسهور سهور خورد) سهورا کل ایتدی که سهور وقت سهوره اکل
 اولنان طعمادر (تسعرت النار افر و خت شد آتش) آتش علوانندی سهور هامطاو عیدر (تشکر
 للنعمة سپاس داری کرد نعمت را) نعمته شکر ایتدی (تشمر جامه برزد) جامه سنی یوقاری
 قاله یردی که صیغاندی و چرنیدی تعبیر اولنور و تشمر لالامرد دیرلر برایشه سعی و مقدورینی
 صرف آتسه و زجل شمری دیرلر خفیف و چاپک اولان کسنه یه و تشمر دیرلر مهیا
 اولدی معناسته اصمبی دیدی که تشمیر ارسال معناسته در شمیرت السفینه دیرلر ارسالها
 معناسته صاحب جمع: شمیرت مع الجاری: مثلنده دیدی که تشمیرت السفینه دیرلر صو
 ایله آشاغی آقوب کیتسه و شمیرتها دیرلر ارسالها معناسته اصل مثل بودر که زهیرین
 ابی سلمی بعض اسفارده اوغلی کعب ایله بر سفینه یه سوار اولوب بر جانبه توجه
 ایدکلر نده زهیر مشهور و معروف قصیده میمه سنی که مطلعی بودر: امن ام اوفی
 دمنقلم نکلم: انشاد ایدوب اوغلی کعبه دیدی که بو قصیده بی حفظ ایله کعب دیدی که سمعا
 و طاعة چون صباح و قی اولدی زهیر دیدی که قصیده نیجه اولدی کعب دیدی که
 انها شمیرت مع الجاری: یعنی سفینه ایله صویه اشاغی آقادی کتدی که مراد فراموش
 ایدم دیکدر زهیر قصیده بی بر کره دخی تکرار ایدوب دیدی که فان شمیرتها یا کعب
 شمیرت بک علی اثرها یعنی قصیده بی سفینه ایله صویه ارسال یعنی بود فعه دخی فراموش
 ایدر ایسک سنی دخی آرد نیجه صویه ارسال ایدرم اول نسنه حقتنه ضرب اولنور که
 اهتمام اولنمغله فراموش اولنه (تصبر شکیبایی نمود) صبرده تکلف ایدوب صابرک
 اظهار ایتدی (تصدر در پیش مجلس نشست) مجلسک صدرنده او توردی صدر
 مطاوعیدر یقال من تصدر قبل اوانه تصدی لهوانه (تطهر سروتن بشت) باشی
 وسائر اعضاسنی غسل ایتدی یعنی غسل ایدوب پاک اولدی و ما عندی طهورا تطهر به
 دیرلر عتدمده آبدست صویی یوقدر که آنکله آبدست آلام معناسته و ماء طهور
 اول پاک صودر که اصلا طهارتنده شبه اولیه و دخی تطهر بالماء دیرلر استنجی معناسته
 و تطهر من الاثم ای تیزه منه (تطهر من امراته طهار کرد از زنش) خاتونندن طهار

(ایتدی)

ایتدی بومسئله ایچون کتب فرو عده بخصوص باب عقد و بیان اولنمغله بومقامده
 تفصیل اولنندی (تعثر لسانه بلغزید زبان او) آنک لسانی سورچدی که تکلم ایدر
 ایکن لسانندن زله صدور ایتدی که عثرة زله معناسته در (تعذر الامر دشوار شد کار)
 ایش مشکل اولدی که کوچ اولدی تعبیر اولنور و دخی تعذر دیرلر عذر طلب ایتدی
 معناسته اعتذر کبی و تعذر الرسم دیرلر بنانک رسمی بالکلیه مندرس اولسد و دخی
 تعذر دیرلر نجاسة ایله اولدی معناسته که عذرندن مأخوذدر نجس معناسته صاحب
 دیوان دیدی که عذره عینک قحی و ذالک کسر یله اصلنده فناء الدار معناسته ایتدی
 و نجس زمان قدیمده خانه لوده مشی اولما مغله فناء داره القا اولنیدی ایچون نجسده عذره
 دیدیلر (تعصربه پناه گرفت بدو) آکا التجا ایتدی که صیغندی تعبیر اولنور (تعطرت
 بر خویشتن عطر مالید زن) خاتون کندویه عطر سوردی و عطر طیب ایچون استعمال
 اولنان اشیایه شامل اسم جامعدر و عطری چوق استعمال ایدن کسنه یه معطیر دیرلر
 (تعفر خاک آلود شد) طوپراغیله آلوده اولدی و عفر تراب معناسته در یقال عفر
 قرنه قتعفر یعنی خصمی طوپراغه دوشوردی (تعمر اندک اندک خورد آب را)
 صویی آز آزیچدی یقال غمر ایله سقاها قلیلا من الماء قتعمرت و یقال اذا شرب قعمر
 من الغمر و دخی قعمرت المرأة دیرلر خاتون چهره سنک لونی صاف اولسون ایچون یوزینه
 طلا آتسه (تفجرت العیون روان شدند چشمها) چشمه لر آقادی (تفرز الثوب
 از هم جدا شد جامه) جامه پاره پاره اولوب اسکیدی (تفتط العود شکافته شد چوپ)
 اغاج یاریلیدی فطر مطاوعیدر یقال فطر الله الشجر بالورق فتطرت و تفتطرت الارض
 بالنبات و تفتطرت الید و الثوب دیرلر یاریلیدی که چاتلادی تعبیر اولنور (تفکر فی
 الامر اندیشه کرد در کار) ایشده فکرلندی که دوشوندی تعبیر اولنور (تفتت ساخته
 شد) مهیا اولدی که حاضرلندی تمیر اولنور و دخی تفتتک فلان دیرلر سنک ایچون
 بر منصوبه یاپدی و بر حیلله قوردی معناسته و دخی تفتت الصاید دیرلر صید اتمک ایچون
 قتره سنده اختفا ایدوب حیلله ایتدی معناسته (تقدیره ساخته شد برای او) آنک ایچون
 مهیا اولدی و تقدیر الثوب علیه ای جاء علی مقداره (تقدیر من الشئی پرهیز کرد از چیز)
 نسنه دن پرهیز ایدوب آنی کریمه عند ایتدی قدر نظافت مقابلی و قدر مردار اولان نسنه در
 و تقدیر تأثم قبیلندندر (تقشر پوست باز کرده شد) قابو غی صویولدی و یقال
 اشقر اقشر ای شدید الحمره که کویا قابو غی صویولمشدر (تقطر برهلو افتاد) یاقی
 اوزرینه دوشدی یقال قطره ای القاه علی احد قطریه فتقطر ای سقط وجع فلان
 قطریه دیرلر زیاده تکبر و غضب آتسه و یستقطر الخیر دیرلر احساننی شیئا بعد شیء

آنسه (تقره بتزدیک او شد در مهتاب) آی آیدنی کیجده آنک یانه کتدی ودخی
تقره دیرلر مقاصره آیدنی کسنه غلب اولدی معناسنه ودخی تقره الاسد دیرلر
ارسلان مهتابده شکار قصیدله چیقسه وفی المثل: سقط العشاء به علی متقمر: من حیث
المضرب: سقط به العشاء علی سرحان: مثله قریب در ودخی تقره دیرلر آکا خدعه
آندی معناسنه ولو کنت اعلم من این یطلع القمر دیوب کاشکی فرح و سرور نه طرفدن
ظهور آید جکفی بیله ایدم معناسنی مراد ایدرلر (تکبر بزرگی کرد) بویوکلک آندی
که بویوکلندی تعبیر اولنور تعظم معناسنه (وهو الکبر والکبریا بزرگی) تکبر آتک
والله المتکبر زیاده کبریا و عظمت صاحبی معناسنه در کبر و عظمت و کبر سن جهتندن
بویوکلک در و کبرالشیء دیرلر معظمه معناسنه وفلان کبره ولد ابویه دیرلر والدینک
اولادینک بویوکی معناسنه که صغرة و عجرة ولد ابویه کوچکی معناسنه اولدینی کبی
وفی المثل: الکبر قائد البغض: متکبر اولان کسنه خلقتک مبغوضی اولور دیک یرده
ضرب اولنور (تکثر بمال غیره بیشی نمود بخواسته دیگرش) غیرک مالی ایله کثرة مال
کوستردی که ایل مالی ایله زکنتک کوستردی تعبیر اولنور و تکثر من العلم دیرلر علم
کثیر طلب آندی یا خود چوق چوق تکرار آندی معناسنه ویقال تقلل من العلم لتحفظ
وتکثر منه لتفهم (تکدرت معیشته تیره شد زندگانی او) آنک معیشتی مکدر اولدی که
تشبیه طریقیله در تکدر الماء دیرلر صو بولاندی معناسنه که تصفی مقابلی در (تکسر
شکسته شد) قیریلدی که کسر مطاوعیدر انکسر کبی (تکفر بالسلاح پوشیده شد
بسلاح) سلاح ایله مستور اولدی که کفردن مأخوذ در ستر معناسنه (تمزرا الشراب
اندک اندک بخورد شراب را) شرابی آزاد و صوره صوره ایچدی وفی الاساس
تمز المزر تذوقه شیئا بعد شیء مزر ترکیده طارو بوزاسی دیدکری که عربی ده
سکر که دخی دیرلر لکن فایقده آریه نبیدیر دیدی و ابو عمرو دیدی که ابن عمر نبیدک
اقسامنی شو وجهله بیان آندی که بتع نبید العسل جعه نبید الشعیر مزر من الذرة
سکر من التمر خمر من العنب سکر که فخر الحبش و ابو موسی اشعری دیدی که خمر
حبش طارودن اولور که سقرع دخی دیرلر (تنصر ترسا شد) نصرانی اولدی
(تکبرله از حال کردانیده شد برای او) آنک ایچون حال و هیئت متغیر اولدی که
تبدیل قیافت ایدوب یلغز اولدی تعبیر اولنور یقال نکرته فتکر ای غیرته تغیر و اول
کسنه متکر دیرلر و تکرلی فلان دیرلر بر منکر قیافتده ملاقی اولدی معناسنه اصمعی دیدیکه
تمر دخی تنکر و تغیر معناسنه در ودخی تمر دیرلر زیاده غضب آنسه که نمره تشبیه
طریقیله در یعنی تمر خصلتی ایله خلئلندی زیرا قیلان همیشه غضبان صورتنده در

کبر عجب معناسنه کاور
وفی المثل اکبر و امارا
امر الرجل دیرلر قیر
اوله هم قیرهم
عجب صاحبی اولان
کسته حقتده ضرب
اولنور یعنی کبر و عجبی
جمع ی ایدرسن (منه)

(وغضب)

وغضب آندی معناسنه: لبس له جلد التمر: مثلی دخی بو معنایه مبنی در (تجبر بکرم کاه
رفت) وقت هاجرده یعنی اسی و قنده کتدی هز (تبرز ببحرا شد برای حاجت) قضاء
حاجت ایچون صحرایه کتدی براز ثقل طعام یعنی غائط و براز صحرای واسع معناسنه در
بیهی دیدی که تبرز اصلنده براز القا اتمکیچون صحرایه حقیماق معناسنه ایدی صکره
توسیع ایدوب مطلقا صحرایه چیقده استعمل اولندی (تجهز للسفر بساخت سفر را)
سفر ایچون مهیا اولدی که سفر تدارکنی کوردی تعبیر اولنور جهاز العرس و جهاز
السفرده جیمک قمع و کسری جائزدر و فرج المرأة معناسنه اولان جهاز فقط جیمک
قیمیله در (تحرز در پناه داشت خویشتر را) کندوی صاقدی توقی معناسنه که حرز
موضع حصین دن عبارتدر که آکا التجا ایدن کسنه محفوظ اولور لهذا اساسده تحرز
عبارتی تحفظ ایله تفسیر آندی (ترمز بجنید) حرکت آندی یقال ترمز من الضربة
ای اضطرب بها (تجیز البعیر بر کونسته شتر نشست) دوه نک آردینه رکوب آندی که
عجز هر نسنه نک مؤخری در رجل و مره ده مستعملدر لکن عجیزه مرأیه مخصوصدر
(تملک من الامر بحسبست از کار) ایشدن صحرا یوب خلاص بولدی ما کدت اتمز
من فلان دیرلر فلان کسنه دن خلاص بوله میه یازدم معناسنه اتخلص واتخلص و اتخلص
دخی بو معنایه در ه س (تأنس به انس گرفت باو) آنکله انسیت آندی ودخی
تأنس دیرلر تسمع معناسنه جوهری دیدی که آنست الصوت ای سمعته (تجسس الماء
روان شد آب) صو آقادی تفجر معناسنه (تترس بالترس خویشتر را نگاه داشت
بسیر) کندوی قالقان ایله محافظه آندی و قالقانلو کسنه به تارس و تراس دیرلر
تقول لایستوی الراجل و الفارس و الا کشف و التارس و تحفظ اولنده حق موضعه
مترسه دیرلر عامه تحریف ایدوب مترز دیرلر و تقول تسترت بك من الحدیثان و تترست
من بنال الزمان وفی المثل: تترست الابل بترسها: یعنی سمور و ب کوزلندی که صاحبی
ذبحه جزأت آندی کویا سمنی آکا سپر اولدی (تجسس بسر اید) نغمه آندی
(تجسس خویشتر را نگاه داشت) کندوی محافظه آندی (ترأس علی القوم مهتر
شد بر مردمان) قوم اوزرینه باش بوغ اولدی تأمره معناسنه که رأس مطاوعیدر
رجل ارأس و رؤس دیرلر بویوکلک باشلی کسنه وشاء رؤساء دیرلر سیاه باشلی قیون
معناسنه وفی المثل: رأس برأس و زیاده جسمائیه: فرزدق بعض حر و بده بولندی
و سر عسکرندا اندردی که هر کیم که اعدا طرفندن بر باش کتوره آکا بشیوز درهم
بخشش و یریلور بر کسنه بو آوازه بی استماع و مبارزه ایدوب بر کله کتوردی بشیوز
درهم بخشش آلدی وینه مبارزه آندی لکن قتل اولغله اصحابی جزع و فرزع

آیدیلر فرزدق بومثلی ایراد آندی یعنی نیچون جزع وفزع ایدرسز کله مقابلی کله
وبشیوز درهم فائده کز وار حاضر ایله قناعت ایدوب غائبی فراموش اتمک اولی در
دیه جک یرده ضرب اولنور (تمس در آفتابکاه نشست) کونشده اوتوردی
(تعبس ترش روی شد) اکشی یوزلو اولدی تقول اعوذ بالله من لیلۃ یؤس
ومن یوم عبوس (تعبس امره ارپی کار او شد) آنک ایشنک آردینه دوشوب
آراشد یردی (تعبس بزرگی کرد) تکبر آندی فحس دن مأخوذ در تکبر وتعظم
معناسنه (تفرس فیه الخیر کان برد دروی نیکی) آندۃ خیر ظن آندی فراستدن
مأخوذ در ورجل فارس دیرلر فراستنده اصابت آنسه (تقلس قلنسوه پوشید)
تاج کیدی یقال قلسمته فتقلس وتقلنس (تکلس دوش جنبانید در رفتن) یورور
ایکن اوموزنجی اوینادی وفي الاساس تکدست الخیل وتکر دست اجتماعت ورکت
بعضها بعضا فی السیر (تکنس الظی در آشیان شد آهو) آهویتاغنه کیدی که کناس
آهونک مأوسندن عبارتدر یقال دخل الوحشی کناسه والوحشی کنسها واول
آهویه کانس اطلاق اولنور صاحب مجمع: ترکتم فی کصیصۃ الظی: مثلنده حیاتی دن
روایت آندی که کصیصه آهونک ساکن اولدینی موضعدر لکن بعضیلر آهو صید
ایده جک دامدر دیدیلر فلان کسنه بی تضییق اتمد دیه جک محله ضرب اولنور:
وترک الظی ظله: مثلنده دیدی که ظل دن مراد آهونک کناسیدر که حرارت شمسده
آنکله غایل ایدر وصاد اول حوالی به واردقده آهو بر وجهله فرار ایدر که
هرگز اول موعنه عودت ایتمز اول کسنه حقهده ضرب اولنور که صاحبندن مفارقت
بعیده ایله مفارقت ایده (تلس الشی بجست چیزا پی اندر پی) مره بعد اخری
نسبه بی طلب آندی تلمس بر شاعر مشهورک اسمی در که کتب امثاله بیان اولدینی
وجه اوزره بر کسنه کندو هلا کنه مفضی اولان علی آنسه صحیفه التلمس دیو ضرب
ایدزلر (تجسس کبر شد) مجوسی اولدی مجوسیت ادیان باطله دن بر دین در که آکا
نسبت مجوسی در که جمی مجوس در (تمرس بالشی خوشتن را بچیزی خارید) کندوی
برنسه ایله قاشیدی تمرس البعیر بالجزع دیرلر دوه خرما غاجنه سورینوب قاشینسه
وفلان کسنه بکا شر ایله تعرض ایدر دیه جک یرده فلان یتمرس بی دیرلر وتمرس
بالتواب دیرلر شاید وخصوماته ممارسه آندی معناسنه وما بفلان متمرس دیرلر
فلان کسنه بر مرتبه بخیلدر که قطعا بر محتاج آندن بر شینه نائل اولمز معناسنه وتمرس بالطیب
دیرلر طیب سورونسه والبعیر یتمرس بالشجرة دیرلر اغاجی وقتا بعد وقت اکل ایدر
معناسنه وفي الحديث: من اقترب الساعة ان یتمرس الرجل بدینه کایتمرس البعیر بالشجرة:

(تجسس)

(تجسس الشی پلید شد چیز) نسند سردار اولدی ودخی تجسس دیوب تجسدن پرهیز
آندی معناسنی مراد ایدرلر تأثم دیدکلری کبی (تندس الاخبار بجست پیغامها)
خبرلری تجسس ایدوب غیر یلرک واقف اولدینی معنایه طالب اولدی تجسس
وتتطس دخی بومعنایه در رجل ندس دیرلر زیرک معناسند تقول فلان عاقل ندس
واخوه غافل ندس وتتطس فی کل شی دیرلر هرشیده تدقیق نظر آندی معناسند
وعلم طبه زیاده عالم اولان کسنه به نظامی ونطیس اطلاق آندکلری بومعنایه مبنی در
(تنفس الصعداء دم سرد کشید بالا) یوقار و صووق نفس چکدی اساسده علا تنفسه عبارتیه
تفسیر آندی جوهری الصعداء تنفس مدود دیدی ودخی تنفس الصبح دیرلر صباحک نوری
آفاقه پراکنده اولسه وتنفس القوس دیرلر القوس یاریلدی وچاتلادی معناسند
تصدعت کبی وتنفس النهار ای طال وتنفس الموج دیرلر موج صوبی طشره سپسه ولفظ
نفس روح وقان وجسد وکوز معنایینه کلور وفي المثل: النفس غروف اوف: غرف
برنسنه دن پرهیز اتمک معناسند در یعنی نفسی هر نه وجهه اوزره معتاد ایدرسک آندن
آیریلز ترهید اولونسه زاهد ترغیب اولونسه راغب اولور وفي مثل آخر: النفس اعلم من
اخوها: ترکیده کوکل دوستین بیلور دیه جک یرده ضرب اولنور وفي مثل آخر: النفس
مولعة بحب العاجل: قال بیست: انی لارجو منک شیئا عاجلا * والنفس مولعة بحب
العاجل * ويقال کل ذی ربه یتنفس ودواب الماء لاریات لها معلوم اوله که ارباب حدیث
اند علیه السلام نهی عن التنفس فی الاناء حدیثی وکان علیه السلام یتنفس فی الاناء حدیثیه
مناقض اولمغله شو وجهله توفیق آیدیلر که تنفس ایکی وجهه اوزره در صو کاسه سنی صوابیر
ایکن آغزندن آیرمه دن کاسه یه تنفس اتمک وکاسه بی آغزندن آیروب طشره یه
تنفس اتمد کدنصکره ینه آغزینه وضع اتمک منهی اولان وجه اول ومسنون اولان
وجه ثانی در (تمس الصیاد پنهان شد در خانه شکاری) آوجی شکار صید ایده جک
خانه ده محتق اولدی اصل معنا اتخذا موسا در که ناموس آوجی کومه سی تعبیر اولنان
چوردن چوپدن یا پدقلری خانه درش (تجسس القوم کرد آمدند مردمان) قوم تجسس آیدیلر
وقبائل متفرقندن مجمع اولان جماعته حباشه دیرلر (تفحش فی کلامه فحش کفت در سخنش)
کلامنده فحش سوبلدی (تفرش الطائر پرواز کرد مرغ در هوا) قوش قناتلرین یا یوب
هواده پرواز آندی (تفرش کسب کرد) کسب آندی تفرش فلان لعیاله یعنی عیالی ایچون
کسب وپورادن اورادن جمع ایدر ونضربن کنانه اولادی تجارت ایچون اطراف بالاده
کتدکلری وشام یعنی طواف اتمکده مأوف اولدقلری ایچون قریش اسمیه اولندی (تکمش
بشتافت) سرعت آندی ورجل کیش وکمش دیرلر مجد وصرع اولسه ودخی تکمش

(اقصى)

(فی)

(۷۵)

الجلد دیرلر دری پورش یاریش اولسه (تنفشت الهرة موبهارا بیای کرد کره) کدی
 قیلارینی قباردوب طوغری اتدی که غیر یلردن خوف ایتدیکی یا تخویف ایتدیکیون
 از برأت معناسنه (تهبش کسب کرد) کسب وجع اتدی وجع اولنان ماله هباشه و حباشه
 دخی دیرلر ص . (نخرص دروغ گفت) یالان سویلدی و نخرص علی دیرلر بکافترا اتدی
 معناسنه و خراص کذاب دز و خرص و خرص آلتوندن یا کوشدن یاید قلری
 حلقه در تقول مافی اذنها خرص و لافی بیتها قرص و خرص اول کسنه در که هم آج وهم
 صوو قدن اوشومش اوله اسمی خرص در که صوو ق ایله آچلق جع اولد قجه خرص
 دیمزلر واکر فقط صوو اولور سه خصر دیرلر (تخلص من الهم بزیست از اندوه) غدن
 خلاص اولدی (وهو الخلاص رستن) قور تولقی و یاقوت مخلص دیرلر صافی معناسنه
 (تربصه بیایست اورا) آکا منتظر اولدی و تربص بساعته الغلاء دیرلر متاعنی قحط
 و قنده بیع اتمک ملاحظه سیله حفظ ایله لهذا محتکره متربص دیرلر و وجه مذکور
 اوزره حفظ اتمک ربصه دیرلر (ترخص فی حقه آسانی کرد در حقش) حقتنه سهولت
 اتدی یعنی حقنی برکسنه دن اخذ اندکده همان بولوب ظهور ایتدیکی مقداری
 اخذ ایدوب استقصا اتدی و موت رخیص موت سریع معناسنه در وجی و ذریع
 کبی (تفحص عنه و ایزو هید ازوی) آندن کرکی کبی تجسس اتدی (تقلص الظل
 کوتاه شد سایه) کولکه قیصه اولدی قلص الثوب دیرلر ارتفع معناسنه که مراد قیصه
 اولد یغندن یوقارو چقیمق در (تقصص پیراهن پوشید) کوملک کیدی که لبس القميص
 قوه سنده در و قاص آندن عبارت در که آت الیرینی معاً قالدروب معا وضع ایدوب ایکی
 آرد ایاقلرینی تعجین یعنی خیر یوغوران کسنه نک الیری کبی تحریک ایده و فی المثل:
 ما بالیر من قاص: عزیز ایکن ذلیل اولان کسنه حقتنه ضرب اولور و قوص الخنجره دیرلر
 کذاب معناسنه (تقصصه شکار کرد اورا) آنی صید اتدی قانص صاید و قنص صید
 معناسنه در قنص کبی (تخلص برست) خلاص اولدی که قور تولدی تعبیر اولور یقال
 تخلصت السمكة ای انفلتت و تخلصت منه و ما کدت اتملص (تقصص عیشه ناخوش شد
 زندگانی او) آنک عیشی مکدر اولدی (تقصصه عیب کرد اورا) آنک عینی سویلدی که
 تقیصه عیب معناسنه در (تمصت موی ابرو پیچیدن) خاتون قاشنک قیلنی یولدی اینجه
 اولسون ایچون وقاشنک قیلی اینجه اولان خاتونه انحص الحاجبین و نامصه و متمه
 بو علی ایدن ماشطه و آلتنه منحص و مناص دیرلر متقاش معناسنه و منحص اول قیلدر که
 زغب یعنی قوش یا ورینک اوزرنده بتوب مردار توی تعبیر اولنان توی کبی و منحص
 مطلقاً اول قیلی بولمق معناسنه اولوب قاشه مخصوص اولماق ملاحظه اولور و منحص

اول اوت در که بر کره اکل اولنوب ینه نابت اوله و تخص الیهم دیرلر مواشی اول بقی
 نباتاتی اکل اتدی معناسنه ص . (تبرض الشیء اندک اندک ستنه چیزا) ستنه بی آزار
 الیدی برض ماء قلیل معناسنه در وفلان تبرض حاجته دیرلر اخذه شینا بعدشی معناسنه
 وفلان تبرض بالقلیل دیرلر آرنسینه ایله قناعت ایدر معناسنه (تبعض برخ برخ شد)
 حصه حصه پاره پاره اولدی و جماعتدن برکسنه یدیه من فعل هذا دیوسوال اتسلر
 و اول کسنه جوابنده فعل بعضنا دیسه اول بعضدن مراد کند و اولور قال لیدیت .
 تراک امکنته اذالم ارضها * اویر تبط بعض النفوس جامها * که بعضدن کندویی
 مراد اتدی (تبعض دشمنی نمود) دشمنک اظهار اتدی یقال تحبب الی فلان و تبعض اخوه
 و تقول فلان حقیق بالبعضاء * قذاة ۹ تحل عن الاغضاء (تعرض له پیش آمد اورا) آنک
 او کینه کلدی و تعرض الجمل فی الجبل دیرلر دوه یولارینی چکوب کاه یولک صاغنده و کاه
 صولنه میل ایلسه (تقبض فراهم آمد) بربره کلدی که بوزیلوب طور طوب اولدی
 تعبیر اولور و تقبض وجهه دیرلر یوزی بوروشدی معناسنه و تقبض علی الامر دیرلر
 توقف علیه معناسنه و تقبض عنه دیرلر برایشدن قلبنه کدر عارض اولوب فرسوده
 اولسه (تخضض الیمن یجئید شیردر کویش) سود یا یبقده حرکت اتدی که تخضض مطاوعیدر
 و تخضضت المرأة دیرلر حامل اولان خاتونی وضع جل وقتنده بوری طوتدی معناسنه
 (تنقص تباه شد) خراب اولدی ط . (تبسط بهر سوی رفت) هر جانبه کلدی یقال
 تبسط فی البلاد یعنی طولا و عرضا شهر لری کزدی (تبسط در نک کرد) اکلندی که تبسط
 مطاوعیدر (تخبطه الشیطان تباه کرد اورا دیو) انی شیطان خراب اتدی که مس ایدوب
 عقلنی تنقص اتدی و تخبطت الابل بالارض دیرلر دوه ایاغنی زمینه و ورسه (تخبط
 الفحل بانک کرد شتر) ارکک دوه آواز اتدی که کوکره دی تعبیر اولور و تخبط الرجل
 دیرلر زیاده غضب ایدوب چاغیروب باغیردی معناسنه و تخبط البحر دیرلر دریا
 جوش اتسه (تسخط فعله نپسندید کار اورا) آنک ایشنی بکنندی و اعطاء قلیلا فتسخط
 دیرلر فلان کسنه یدیه آزعطید و بروب عطیسه سنی بکنم کله غضبه کلدی معناسنه و پسند اولمیان
 عطیسه مسخوط دیرلر مکروه معناسنه (تسقطه زلت او جست) آنک سقطنی یعنی عینی
 ارادی (وهی السقطه زلت) خطا تقول فلان یتبع السقطات و بعد الفرطات و یقال لا یخلو
 احد من سقطه و دخی تسقط الخبر دیرلر اخذه شینا بعدشی معناسنه و فی المثل: سقط
 فی بده: نادم اولدی دیه جک یرده ضرب اولور لفظ ید ذکر اولندی فی نادم اولان کسنه
 زیاده تحسرنندن الینی او و شدرر ابو حاتم دیدی که عبارت مذکور خطادر وزجاجی
 دیدی که بو عبارت قی نظم کریمده واقع اولان (ولما سقط فی ایدیهم) نازل اولنجه یدیه قدر اصلا

۹ یعنی رچو بدو که
 کوزی یومسه لینه
 کوزه دوشر (منه)

برکسته استماع انما شد در زیر اسقط لازم اولغله مجهولی کز وزجاج سقط واسقط
فی یده دیر لر ندیم معناسنه و فراء سقط اجودوا کثر در دیدی (تقرطت کوشواره بکوش کرد
زن) خاتون قولا غند کوبد طاقدی که قرطه مطاوعیدر فی المثل: اضواء من القراط: که
سراج معناسنه در یقال قرط السراج ای نوره (تلقط التمر برچید خرمارا) زمینه دوشن
خرمایی دوشردی واول خرما به لقاظه دیر لر که زمینه مطروح نسنه دن عبارتدر که
کسته دن دریغ اولغله (تخط بی بی پاک کرد) بورفتی پاک اندی که سوم کوردی تعبیر اول نور
(تقرط شعره و تمطر ریخته شدموی او) آنک قیلی دو کولدی و امرط اول دثب در که
اکثر قیلی دو کوله اگر جله قیلی دو کولورسه امرط دیر لر امرط دخی بو معنایه در
(تنفطت یده آله کرد دستش) الی قیاردی که نطقه قبار جق و چچک دید کربنه دخی
دیر لر جدی معناسنه ظ (تحفظ نكاه داشت خویشتر را) کندویی محافظه اندی
یقال عليك بالتحفظ من الناس ای التوقی و تحفظت الكتاب دیر لر کتابی تدریج آله
از بر اندیم معناسنه فی المثل: تحفظ من كلاك: سنی محافظه ایدن کسنه دن صقین
و کندو کی اندن حفظ آله (تلفظ بكذا بگفت فلان سخن را) فلان سوزی سویلدی لفظ
اصلنده رمی معناسنه در لفظ نفسه دیر لر مات معناسنه قاء نفسه دید کوری کبی و جاء و قد
لفظ لجامه دیر لر بورغون و صوسز اولدینی حالده (تلفظ دهن را بر نان پاک کرد) آغزینک
ایچنده اولان بقیه طعامی دیلی آله پاک ابتدی واول بقیه به لماظه دیر لر و ما تظلت اليوم
بشی دیر لر بوگون بر نسنه داره مدم معناسنه و تظلت الحية دیر لر بیلان دیلی طشره
چیقار سه ع (تبرع بالعطاء ناخواسته داد بخشش را) طلب اولغماش ایکن عطید و یردی
گویا براءت و کرده تکلف ابتدی (تبع الامر جست وجو کرد کار را) ایشی
آردینه دوشوب آراشد یردی فلان یقتع مذاق الامور دیر لر دقائق اموری آراشد یرر
معناسنه (تترع بشتافت) سرعت اندی تترع الينا بالشر دیر لر بزه شریقتسیدر مکه
سرعت ایدر معناسنه فلان ترع دیر لر شر و غضبه سرعت ایتسه (تجرع الغیظ فرو
خورد خشم را) غضبني یوتدی یعنی تسکین ایدوب اظهار ایتدی کظمه معناسنه
جرعت المال واجترعته دیر لر دفعة صو ایچسه و تجرعه دیر لر شیئا بعدشی تدریج آله
ایچسه (تجزع پریشان شد) متفرق و باره باره اولدی و خرزیمانی دید کوری بو نجعه جزع
تسمیه اولدینی رنکی سواد و بیاضه متفرق اولدینی ایچوندر و فلان یظم الجزع باللیل دیوب
حدید البصر معناسندن کنایه ایدر لر (تجمعوا کرد آمدند مردمان از هرجا) قوم اطرافدن
جمع اولدیر (تجزع عن اصحابه واپس استاد از هم نشینانش) کندو اصحابندن تخلف ایتدی
ودخی تجزعنا کئی دیر لر بر نسنه بی مایدن رنده قسمت ایتسه لر توزعنا کبی (تخضع فروتنی

(نمود) تواضع صورتین کوستردی که مراد تواضعه تکلف در تخضع دخی بو معنایه در
(تخلع خرامان رفت) صالیندرق یوریدی المجنون یخلع فی مشیته دیر لر یتفکک
معناسنه و تخلع فی الشراب دیر لر کیمه و کوندوز شرب ایتسه (تذرع زره پوشید)
زره کیدی (تذرع بسیار گفت) چوق سویلدی و دخی تذرع الکرباس دیر لر ذراع
ید آله بزنی اولچسه و فلان تذرع بذریعه دیر لر بروسیله آله توسل ایتسه ذریعه
اصلنده اول ناچه در که صیاد آنکله تستر ایدوب صیده آنک آردندن رمی آله
(تربع کرد بنشست) دکر می او توردی که بغدادش قوردی تعبیر اول نور جئی واقعی مقابلدر
(ترفع عن کذا دل برداشت از فلان چیز) فلان نسنه دن کوکل قالدردی که فارغ اولدی
تعبیر اول نور (ترمع بجنبید) حرکت اندی و اطفالک باشنده اولان یومشق موضعه
رماعه تسمیه اولدینی حرکت ایتدی ایچوندر (ترجع بدخوبی کرد) بدخوبیلق ایدوب
هر کس آله عربده اندی و المزیع المعربد وزوبعه اجنه رئیسارندن بر جئی نک اسمیدر
و کرد باد که تر کیده قصیر غه تعبیر ایتد کوری ریمه ام زوبعه دید کوری بو معناسدن
مأخوذدر و قصیر القامه و حقیر اولان کسنه به زوبع دیر لر (تزلت یده شکافته شد
دستش) الی یاریلدی یقال فی ظاهر کفه زلع و فی باطنها کلع ای فیهما شقاق (تسرع
آله بشتافت بوی) آکا سرعت اندی و اکثر استعمالی شره سرعتده در (تسکم
سر کشته کشت) حیران اولدی فلان یتسکم دیر لر زیاده حیرتدن نه طرفه توجه
ایده جکنی یلرز معناسنه و تسکم فی الظلمة دیر لر ظلمنده خبط ایتسه و بعض عربدن
(فی طغیانهم یعمهون) کلام شرفندن سؤال ایتدیلر فی عههم یتسکون دیو جواب و یردی
(تسمع کوش داشت) قولاق طوندی بیعتی شینا بعد شی استماع اندی دیو تفسیر
اندی و ادغام اولدنده استمع دیر لر ادر دید کوری کبی (تشیع دلیری نمود) شجاعت
کوستردی که مراد تکلف شجاعتدر و شجاعت وقت شدته قوه قلبدن عبارتدر
ابوزید دیدی که رجال صفی در که نساء شجاعت آله توصیف اولغمز لکن امرأة شجاعة
دید کوری مشهوردر (تشفع له الی الامیر شفاعت کرد برای او ابامیر) آنک ایچون
امیره شفاعت اندی تشفعت له الیه فشفعنی دیر لر آنک ایچون فلان کسنه به شفاعت
ایتدم اودخی آنک حقنده ایتدی کم شفاعتی قبول اندی معناسنه و من امثال المولدين
شفیع الذنب اقراره و توبته اعتذاره (تصدعوا پراکنده شدند مردمان) قوم
طاغلدیلر (تصمع السهم فراهم آمد پرتیر از خون) اوقك یلکوری قان آله آلوده
اولدنده بری برینه یاپشدی (تصنع خویشتر را بیاراست) کندویی تزین ایتدی
یعنی تکلف ایدوب وضع و طورینی کوزل کوستردی (تضرع الی الله نیاز کرد

خدای را) حضرت الله نیاز اندی وفي المثل : تضرع الى الطيب قبل ان تعرض :
وقت حاجتدن مقدم دوست پیدا ایله دیه جک یرده ضرب اولنور (تضلع
من الماء سير شد از آب) صودن طویدی وفي الصحاح تضلع الرجل ای امتلاء شعبا وریا
یعنی طعام و شرابدن تمتی اولدی (تطلع الى لقاء آرزو برد بدیدار او) آنی کورمکه
آرزو ایتدی که طلعة رؤیت معناسنه در ودخی تطلع الاناء دیرلر چناق طولدی معناسنه
و طلاع الکيل دیرلر کیله طولوسی نسنه و عین طلاع یاش ایله طولش کوز معناسنه در
(تجمع له اندوه نمود بوی) اکا اظهار حزن اندی (تفرع الشئ زیر چیز شد)
نسنه نك اوزرینه چیقدی و تفرع القوم دیرلر شرف جهتدن آنلردن عالی اولسه
و فلان فرع قومه دیرلر شریفهم معناسنه ودخی تفرعت فی بنی فلان دیرلر آنلرک
سیده لرینی تزواج ایتدم معناسنه و تفرعه شتمه معناسنه کلور (تفلع شکافته شد) یاربیلدی
تفلعت قدمه دیرلر آیانی یاربیلسه و فلع یاریق معناسنه در و عرب شتم و فحش
مقامنده خاتونه لعن الله فلعته دیرلر (تقشع الغیم و اشد ابر) بولوت آچیلدی و بولوت
طاغله قدن صوکره بقیة سحابه قشعه دیرلر وفي المثل : سحابة صيف عن قليل تقشع :
عیون الاخبار صاحبی روایت ایتدی که خالد قسری بکلرندن طارق نام بربک
احتشام و دبده سیله ابن شبرمیه اوغرا یوب ابن شبرمه بو کوب و مو که نظر
ایتدکه دیدی که بیت * اراهاوان کانت تحب کائها * سحابة صيف عن قليل
تقشع * اللهم لی دینی ولهم دنیا هم * براز مدتدن صکره مزبور شبرمیه تقلید قضا
ایدوب قاضی ایتدیلر اوغلی دیدی که ای پدر بوندن اقدم طارق موکی ایله
سره مرور ایتدکه تکلم ایتدی کز کلام خاطر یکرده میدر شبرمه دیدی که خاطر مده در
لکن ای فرزند دلپسند آنلرسنک پدرک کی هزار کسنه بولورلر اما سنک پدرک آنلر
کی بر بوله حزن حاصلی ان اباک اکل من حلوائهم فحط فی اهوائهم دیدی سریعا برانسته
منقضى اولور دیه جک یرده ضرب اولنور (تقطع الامر بریده شد کار) ایش
کسلدی که اصلنده قطع الامر نك مطاوعیدر صبرته قطعة قطعة فتقطع معناسنه پس
لازم اولور (تقطعه غیره بیریدش دیکروی) آنک غیری آنی کسوب قطعه قطعه
اندی پس متعدی اولور (و تقطعوا امرهم بینهم) ای تقسموا وفي المثل : تقطع اعناق
الرجال المطامع : طمعک ذمی وقتنده ضرب اولنور ودخی تقطع القوم دیرلر تفرعوا معناسنه
(تجمع خوار شد) ذلیل اولدی يقال قمع خصمه فتجمع ودخی تجمع فی بته دیرلر خانه سنده
تھا اوتورسه اتجمع کی و تجمعت الدواب دیرلر حیوانات ایام حاره ده باشندن ذبابی
دفع ایله وقع اول ذابدر که ازرق اللون و بیوک اولور و او چقدقه قناتلرندن صدا
ویرر که فارسیده خرکز و ترکیده اویاز دیرلر و الناس علی باب الناضی يتجمعون دیرلر

(ایشسر)

ایشسر سینکنور معناسنه وفي المثل : تركته يتجمع : فلان کسنه یی ایشسر فارغ
بر اقدم دیه جک یرده ضرب اولنور صاحب عباب دیدی که تجمع الحمار دیرلر ذباب
مزبور ی دفع و طرد ایچون باشنی تحریک اتسه و دابه نك باشنه و طوطاغنه متجمع
دیرلر دیدی (تقنعت قناع پوشید زن) خاتون قناع اور توندی ودخی تقنع دیرلر
تکلف فی القناعة معناسنه (تلفع بالثوب خویشتن را سرتاپا بجامه پیچید) کندوی
باشدن ایاغنه جامه یه صاریدی و اول ثوبه لقاع دیرلر و زیاده پیر اولدی دیه جک
یرده تلفع بالمشيب دیرلر و تلفع الشجر دیرلر اجاج کرکی کبی یار اقلانسه و تلفعنا
جیشهم ای اشمئلناهم و اسجنناهم (تمتع بالشيء برخوردار یافت بچیز) نسنه ایله انتفاع
اندی متاع سلعه معناسنه اولدینی کبی منفعة معناسنه دخی کلور بیقی دیدی که ترکیب
مذکور منفعة و مدة مدیده خیرده اولغه دلالت ایدر و فلان مائع دیرلر خصال
حمیده ایله موصوف اولسه و شیء مائع کامل فی الجودة (تمزج پاره پاره شد) پاره
پاره اولدی تمزعوا المال دیرلر مابینلرنده مالی تقسیم اتدیلر توزعوه معناسنه و برکسنه
زیاده غضبندن کندوی پاره پاره ایدنه یازدی دیه جک یرده انه کاد تمزج دیرلر (تمنع
قوی شد) قوی اولدی و هی المنعة قوت فلان فی عزو منعة کلامنده لفظ منعة مصدر
اولق محتملدر عظمة لفظی کبی و محتملدر که مانع لفظنک جمعی اوله که مراد حشم
و اتباعدر وفي المثل : تمنى اشيئ لك : برکسنه زوجه سنه بو کلامی سوبیلدی یعنی
کندوکی خلقه عالی جناب کوسترکه سکا رغبتلری زیاده اوله برنسنه عزیز اولدقده
آکا حرص زیاده اولور دیه جک یرده ضرب اولنور (تمنع خيوا کنداز دهان)
اغزندن توکرك القنا اندی (و هی النخاعة خيو) توکرك و تمنع السحاب دیرلر جله
ایچنده اولان یغموری امطار اندی معناسنه و نخامه دخی توکرك معناسنه در (تمنع
فی کلامه دور اندر شد در سخنش) سوزنده تعمق ایدوب فصاحت اظهار اندی که
کویا لسانی نظم فنه رمی اندی و تمنع الصانع دیرلر صنعتده حافظ اولدی معناسنه
و تمنع الفم اغزک طرف اعلا سنک ظهرنندن عبارتدر لهذا حروف ط و دال و تابه
حروف نطیعه دیرلر موضع مذکور دن خروج اتدکلری ایچون (تمزج بشتافت)
سرعت اندی و تمزج فلان لفلان دیرلر برکسنه برکسنه یه تعبس اتسه ودخی
تمزج دیرلر تکسر معناسنه و اهزاع اول او قدر که تیرکشک دیننده قالور جید اولسون
ردی اولسون و فلان کسنه بر شینه مالک دکدر که دیه جک یرده ماله اهزاع دیرلر
غ * (تبلغ بالقليل پسند کاری کرد بانک) آزابله قناعت اندی (و هی البلغة آنچه بدو پسند
کاری کند) آنکله قناعت اولنان شیء قليل و تبلغت به العلة دیرلر مرضی مشتدا اولسه

(ایشسر)

(ترفع فراخ زیست) وسعت ایله دیریلدی یقال انه لفی رفاغة من عیشة ورفاغة که سعة
وخصیدن عبارتدر (تفرغ للامر خود را بپرداخت برای کار) ایش ایچون کندویی
دورذی یعنی بذل مقدور وسمی موفوراتدی (تفشغ بسیارشد) چوق وشایع اولدی
تفشغ فیه الشیب دیرلر صاحبی چوق آغردی معناسنه وتفشغ امرأة دیرلر برکسنة
برخانک ایکی بو طی اراسنه کیرسه (تمرغت الدابة درخال غلطید ستور) دابه طور اقلده
یووارلاندی که آغنادی تعیر اولنور ودخی تمرغ دیرلر آغزندن توکروکنی
طاغته وتمرغ بالدهن دیرلر کندویی یاغلاسه وزیاده دولتمند در ديه جاك یرده هو
تمرغ فی النعم ویرنسنده تردداتسه تمرغ فی الشیء دیرلر ف (تأسف علیه اندوه
خورد بروی) آنک ایچون مغموم اولدی (تألفه علی الاسلام خوی فرا کردش
براسلام) آنی اسلامه معتاداندی صحابه کر امدن مؤلفه القلوب بومعنادن مأخوذدر
والفت بین الشیئین فتألفا دیرلر ایکی نسنه نك ما بیننه الفت القایدوب بری برینه مألوف
اولسلر وبرکسنة خلق ایله حسن سلوکی واردر دیو مدح مقامنده فلان لوتألف
وحشیا لالف دیرلر (تحرف عنه بحسبید ازوی) آندن میل اندی حرف اصلنده طرف
وحد معناسنه در میل ایدن کسنة برطرفدن طرف آخره عدول ایدر وحورف کسب
فلان دیوب معاشی نك اولدی معناسنی مراد ادکلری کویارزقی آندن میل ایدر معناسی
ملاحظه سیله در ورجل محارف دیرلر قایل الخط معناسنه در که مالی آرتمز وتحرف
واحرورف بر معنایه در (تحشف جامه کهنه پوشید) اسکی جامه کیدی یقال رجل
متحشف ای علیه اطمار (تخطفه بر بوداورا) آنی قایدی واخطفه المرض دیرلر مرضی
خفیف اولوب آنک ایچون توشکده یاغمه ویقال مامن مرض الاوله خطفه ای خففة
(تخلف عن اصحابه واپس مانداز یارانش) یولداشلرندن کیرویه قالدی که خلف دن
مأخوذدر قدام مقابلی خلفه بخیر او بشردیرلر برکسنة نك غیبتنده خیرایله یاشرایله
ذکرایله وخلفه دیرلر آردندن اخذاندی معناسنه وخلفه له بالسیف دیرلر آردندن
کلوب قلیج ایله ضرب اتسه ودخی الحی خلوف دیرلر قبیله ده ستمالردن غیری کسنة
یوقدر معناسنه واختلفت الشجر دیرلر اغاج میوه ویرمه (ترشف الماء بمکید آب را)
صوی صوره رق ایچدی وحوضه صویوقدر ديه جاك یرده لارشف فیه دیرلر
وفی المثل : لحسن ما ارضعت ان لم ترشقی : ارشاف اذهاب معناسنه در احسان
اند کدنصکره اسائنندن خوف اولنان کسنة حقنده ضرب اولنور (امرأة رشوف)
دیرلر آغزی بر مرتبه کوزلدر که امیلکه سزادر معناسنه (ترحف الیه برفت آهسته
سوی او) آنک جانبده آهسته یوریدی وترحف الصبی دیرلر صبی مقعدی اوزرینه

سورینه رك یوریه (تسلف منه دراهم سلف سندا زوی در مهارا) آندن براز آچده
سلف الدی له بیوعدن بر قسم در که ثمنی تجیل وسلعه بی وصف ایدوب اجل معلومه تأخیر
ایدرلر ودخی تسلف دیرلر سلفه اكل اتسه که سلفه قهوه التي وصر اكش تعیر
اولنان طعام ما حضری در که فارسیده ناشتا شكن دخی دیرلر (تشرف به شرف جست
بوی) آنکله شرف طلب اندی یعنی آنی شرف عداندی وتشرفت المرباء دیرلر کوزجیلر
اوتوردی چارطاق اوزرینه چیقیم معناسنه وشرف علو ومكان عالی معناسنه در
وشاعر یرلکدن شکایت ایدوب دیدی که بیت : آتی الندی فلا یقرب مجلسی
واقود لك شرف الرفیع جاری یعنی زیاده پیر اولدیمدن کسنة بکا اعتبار ایتموب رأیم ایله
عمل ایتمزلر و جاریه رکوبه قادر اولدیمدن بر مرتقع موضعه چکوب رکوب ایدرم
ویاشلودوه شارف دیرلر وفی المثل : احن من شارف : زیرا ناقة مسنه ولدینه غیریلردن
زیاده ارزو ایدر ومکسنة معناسنه اولان شاروف جاروبدن معربدر (تشفنت در کوش
اندر کوش کردزن) خاتون قولاغنه صالقم کوبه طاقدی صاحب عباب دیدی که شنف
قولاقدن یوقارو آصلدقلری کوبه در ولث قفا طرفنده اولان صاحبه آصارلر دیدی
وابن درید قوی قول اوله موافقدر وقولاقدن یوقارو تعلیق اولنان هر نسته یه شنف
واشاغی تعلیق اولنان نسته یه قرط اطلاق اولنور صاحب جمع احسن من شنف الانضر
مثلنده شنف الانضر لفظنی قرط الذهب عبارتیه تفسیر اندی واساسده فی آذانهن
الشنوف والقرط عبارتی شنف وقرط میانده مبايت اقتضایدر (تصرف فیه تصرف
کرد دروی) آنده تصرف اندی یقال صرفه فی امورہ فتصرف فیه لایقبل منه صرف
ولاعدل کلامنده صرفدن مراد یونس حیلده در دیدی یتصرف فی الامور قوی
بومعنایه مبنی در وفی الاساس ومن المجاز انه یتصرف ای یحتال وشدايد دهره صرف
دیرلر ومن امثال المولدين الصرف لایحتمله الظرف (تصرف لاف زد) لاف ووردی
خلیل دیدی که صلف استعدادی مرتبه سندن تجاوز وتکبر جهتندن قدرتندن زاید
دعوی معناسنه در واول کسنة یه صلف دیرلر (تطرف الشیء ازکناره گرفت چیز را)
نسنه نك کنارندن یاپشیدی ودخی تطرف الناقه دیرلر ناقه سائر دوه لردن آیریلوب
تنها مرعی نك برطرفنده او تالسه واول ناقه که بر مرعی ده ثابت اولمیه آکا طرفه
دیرلر كذلك اول خاتون که زوج واحدده ثابت اولمیلوب طرفنده طرفنده موجه
واره آکا دخی طرفه وزوجده واحدده اوزره ثابت اولمیان رجله طرف دیرلر (تعرف
ماعند فلان بدانست آنچه پیش بهمان است پس از جست وجویش کردن) فلان
کسنة نك عندنده اولان شیئ مطلق اولدی کرکی کبی سؤال وطلبدن صکره وعروف

وعریف و عارف معناسند در لکن کاهی عروفت دیوب تاء مبالغه الحاق ایدوب زیاده
عارف معناسنی مراد ایدر لر و فی المثل : عرف بطنی بطن تربة : تربه بلاد قیسدن
بر مشهور موضع در برکسنه غیت طویلله ایلله غایب اولدقدنصرکه وطن مألوفی اولان
موضع مذکوره کلدکه زیاده اشتیاقندن قارننی اول موضع الصاق ایدوب بومثلی
ایراداندی اول کسنه حقتده ضرب اولنور که بر شینه اشتیاق کلیدن صکره واصل
اوله (تصف الفلاة بی راه برید بیان را) بیابانی طریقسن قطع اندی ودخی وقع علیه
السيف فتصفه دیر لر قلیج ضرب اولندقدن مفصله راست کلدی معناسنه و فی کلامه
تصف دیر لر کلامته اضطراب اولسه (تعطف علیه مهربانی کرد بروی) آکا
مرحت اندی وتعطف فی مشیه دیر لر یورید کده باشنی تحریک اتسه وتعطف
بالعطف دیر لر رد ایلله کندوی ستر اندی معناسنه وبرکسنه خیر دعا مقامنده
رزقك الله عیشاتلین لك مثانیه ومعاطفه وتدنو علیه مجانیه ومقاطفه دیر لر (تعطف
بالغالبه غالبه بکار داشت) طیب استعمال اندی تغلل وتغلی دخی بومعنایه در (تقرف
الجرح واشد پوست ریش) یاره نك قابو غنی صوبلدی و قرف قشر معناسنه در وفلان
کسنه بکاشر ایصال اندی دیه جک یرده قرفنی فلان دیر لر و قرفت الرجل دیر لر تعیب
اندیم معناسنه و فی المثل : امنع من ام قرفة : قرفه فزاریه برخاتوندر که خانه سنده
کندویه محرم الی فارسیک قلیجی آصلور ایدی (تقصف العود شکسته شد چوب)
اغاج قیربلدی و سربما قیربلان اغاجه قصف دیر لر ودخی تقصف القوم دیر لر وقت
خصوصته چاغرشه لر وجیلدی ایلله رقص اتمکه قصف و بلند آوازی اولان
کسنه یه قصاف دیر لر صیت معناسنه و ریج قاصف ای شدید ورعد قاصف شدید
الصوت (تکلف الامر بر خویشتن نهاد کار را) ایشی کندو اوزرینه ارتکاب اندی
وهی الکلفة ریج زجت و کندویه نسبت مالایعی اولان نسنه یی التزام ایدن کسنه یه
متکلف دیر لر و کلفة نك جعی کلف کلور من لم یصبر علی الکلف لم یصل الی الزلف
ودخی سیاهه مائل اولان قیرمزی لونه کلفه دیر لر ومنه بعیر کلف و ناقة کلفاء
(تکلفه العدو کرد اندر کرفتش دشمن) دشمن آنی هر طرفندن احاطه اندی و رجل
مکنف الحیة دیر لر صقالی هر طرفندن چوق اولسه لحة ذات اکناف معناسنه
(تلطف الامر چرب دستی کرد مرکار را) ایشی رفق وتأنی وسهولت ایلله اندی که
لطفدن مأخوذ در رفق معناسنه ودخی تلطفت بفلان دیر لر حیله ومدارا ایدوب
اسرارینه مطلع اولدم معناسنه (تلقف الکلام من فیه سخن را از دهن وی فرا
گرفت) سوزی آنک آغزندن اخذ اندی که سوز آغزندن چیقدیغی کبی قایدی

(آلدی)

آلدی تعبیر اولنور لقفدن مأخوذ در که بر نسنه یی سرعت ایلله تناولدن عبارتدر
وتلقف الكرة برأس الصولجان دیر لر طوی چو کانتک باشیله قایدی معناسنه
(تلف ارمان خورد) تأسف اندی (تشف الثوب العرق بخویشتن چید جامه خود را)
عرق کندویه دوشردی که کندویه چکوب صور دی تعبیر اولنور (تصف سیرش بر افکند
زن) خاتون خارینی باشنه یوریدی که نصیف نصف خاردن عبارتدر وبرکسنه نك
صاحی آغرسه نصفه الشیب دیر لر و نصفه دیر لر آکا خدمت اندی یا آنی
استخدام اندی معناسنه که ناصف خادم در که جعی نصف در واورته یاشلی خاتونه
دخی نصف دیر لر که جعی انصافدر (تنظفت کوشواره در کوش کرد زن) خاتون
قولاغنه کوبه طاقدی تقرط کبی ونظفه قرط معناسنه در ودخی نظف عیب وفساد ایلله
آلوده اولمق معناسنه کلور تقول فلان لزمته النظافة و بعدت عنه النظافة ودخی
تنظفت من کذا دیر لر فلان تسنه دن پرهیز اندی معناسنه (تنظف پاکی نمود)
پاکک اظهار اندی که مراد نظافته تکلف در . ق (تألق البرق بدرخشید برق)
برق لمعان اندی و اولق جنون معناسنه در و مجنونه مأولق دیر لر قال : ومأولق
انضجت کبة رأسه * فترکت ذفرا مثل ریج الجورب والی ذنب معناسنه مؤثی
القدر و دیشی میونه دخی القه دیر لر لکن مذکرینه الق دیمزلر بلکه قرد وریاح
دیر لر (تأنق فی الامر نیکو فکرت کرد در کار) ایشده ایوملاحظه اندی وبرنسنه
غایت حسندن نظر ایدنلری عجه کتورسه آکا انیق دیر لر تنوق دخی بومعنایه در
ودخی تأنق فلان فی الروضة دیر لر برکسنه چنزارده تفرج ایلسه وتأنق فی کلامه
دیر لر حسن ومعجب اولان کلامی تکلم اتسه وانوق ریجه دیدکاری قوشه
اطلاق اولنور که زیاده احق و مریدار اولمغه آنکله ضرب مثل اولنوب فلان
کسنه بغایت احق در دیه جک یرده احق من انوق دیر لر و جاقندن در که اگر چه
جبال شاهقه ده بیضه سن القا بدر که بروجهله ظفر ممکن اولمزلهدا برنسنه زیاده عزیز
اولسه اعز من بیض الانوق دیو ضرب مثل ایدر لر لکن بیضه القا اندیکی موضعی بوله من
(تعقب المطر سخت ریخته شد باران) یغور شده ایلله دو کولدی و شده ایلله یغور دو کن
سحابه بعاق دیر لر (تحرق سوخته شد) یاندی (تحرق سخت بخیل شد) زیاده بخیل
اولدی و رجل متحرق متشدد بخیل وحازق اولان کسنه در که ایاغنه کیدیکی خف
بغایت طار اولمغه ایاغنی صیقه یقال لارای لحاقن وحازق وحرق قصیر و متقارب
الخطوه اولان کسنه در و فی کلامهم : حزقة حزقة ترق عین بقة : یعنی ای حزقه عین
بقه یه ترقی ایلله وحزیق وحزقه جماعت معناسنه در تقول اقبل منهم حزیق کأنهم

حریق (تخلقوا حلقه حلقه نشستند مردمان) قوم حلقه حلقه اوتوردیلر (تخرق الثوب دریده شد جامه) جامه پیرتدی ودخی تخرق فی السخاء دیرلر سخاده توسیع اتسه واول کسنه به خرق وخریق دیرلر وفی المثل: اتسع الخرق للراقع: تدارکی ممکن اولیان خصوصه ضرب اولنور وتخرق تخلق ده لغت در یعنی یالان پیدا اتدی ومخرق الکف بالنوال دیرلر زیاده سخی ومخرق الکف دیرلر اصلا بر شیئه لایق دکلدر معناسنه (تخلق بالخلوق خویشتر را بپندود خلوق را) کندویه خلوق طلا اتدی که صارو رنکلو برنوع طیب درکه جزؤ اعظمی زعفراندر (تخلق بغير خلقه خوی گرفت بخوی دکرش) غیرینک خوی ایله خویلندی (تدفق الماء ریخته شد آب) صو دوکلدی وتدفق حمله دیرلر ذهب معناسنه قال الاعشى: فانا عما یصنعون بغافل * ولا بسفیه حمله بتدفق (ترفق فی الامر چرب دستی کرد درکار) ایشده لین وسهولت اتدی که تعنف مقابلی در که رفق لین جانب لطافت عملدن عبارتدر (ترفق الماء بياشامید آب را) صوبی ایچدی وفی الاساس ترمق الماء واللبن تحسبه حسوة حسوة (تسلق الجدار بدیوار برشد) دیوار اوزرینه چیقدی تسور معناسنه (تشدق فی کلامه سخن بکوشه دهن گفت) آغز بوجاغی ایله سوبلدی یعنی فصاحت اظهار اتمک ایچون آووردندن سوبلدی که شدق آغزک قولاق طرفندن اولان کوشه سیدر که فارسیده ژم وترکیده آوورد دیرلر تقول غضبوا فانقلب احداقهم وتزبدت اشداقهم) وشدق واسع اولان کسنه به اشدق دیرلر اساسده دیدی که تشدق فی کلامه ای تشبه بالاشدق تفصحا (تشرق در آفتابگاه نشست) کونشده اوتوردی (تصدق علیه بالمال صدقه کرد بروی بخواسته) مالی اکا صدقه اتدی (تصلقت فریاد کرد زن ازدروزه گرفتن) خاتونه بوری زحقی اخذایتد یکنندن فریاد اتدی اصمعی صلق صوت شدید معناسنه در دیدی وصوت صهصلق دیرلر شدید معناسنه وچاغروب باغیرمنه معاده اولان عجوزه دخی صهصلق وصهصلیق دیرلر وتصلق المريض وتصلق کل ذی الم ای صرخ (تطلق وجهه کشاده شد روی او) آنک یوزی آچیق اولدی که کولر یوزلی اولدی تعبیر اولنور وتطلق الظبی دیرلر بربرده طور میوب سرعت ایله سکر دوب کتسه ودخی تطلق الفرس دیرلر آت سکر دکن صکره تبول ایتسه (تغرق العظم بدنجان پاک کرد کوشتر را از استخوان) دیشی ایله اتی کو کدن پاک ایدوب اکل ایتدی واتی اخذ اولان موضع عرق دیرلر (تعشقا عاشق شد بر زن) خاتونه عاشق اولدی که مراد تکلف عشقدر وعشق فرط محبتدن عبارتدر (تعلق به بیاویخت اورا بنخوشتن) آنی کندویه آصدی بنفسه وبا

(ایله)

ایله متعدی اولور وفی الاساس تعلق التیمة وتعلق بها ای علقها علی نفسه (وهی العلقه آویخته) آصدیقلمی نسنه علایق * ج وفی المثل تعلق الحجن بارفاغ العنس حجن وحجن کنه معناسنه در وعنس ناقه قویه در یعنی تعلق ایتدی اکا کنه ناقه قویه ناک بوطنیک ایچنه تعلق ایدر کن اول کسنه حقمده ضرب اولنور که مرادینه نائل اولمق ایچون بر کسنه به تعلق شدید ایله تعلق ایله (تعلم فی الشئ دوراندر شد در چیز) نسنه زیاده اوزاق کندی تعلم فی الکلام دیرلر کلامده استقصا اتسه (تعفق الشراب همه روز شراب خورد) بوتون کون شراب ایچدی غفق دن مأخوذ در دوهی ساعة بساعة صویه کتورمک معناسنه یقال رأته یتغفق الصبح كما یتفوق الفصیل اللقوح وضرب معناسنه دخی کلور یقال حفته بالدره حفقات وغفقه بالسیف غفقات (تفرقوا پراکنده شدند) طاغیلدیلر که فرقه فرقه اولدیلر دیکندن عبارتدر وفی المثل اذا تفرقت الغنم قادتها العنز الجرباء یعنی قیون سورسی پراکنده اولدقده او کارینه اویوز کچی دوشوب قلاوزلق ایدر فرومایه به احتیاج وقتنده ضرب اولنور وضم تفارق متاعه دیرلر متاعنک متفرق اولاننی جمع اتسه واخذت منه التفاریق دیرلر بر نسنه فی قطعه قطعه اخذ اتسه وفی المثل: انه خیر من تفاریق العصا: ابن الاعرابی دیدی که عصا منکسر اولوب وهر قطعه سی متفرق اولدقچه هر پاره سی فائده یارار (تعلق الشئ شکافته شد چیز) نسنه یاربیلدی وتعلق البیض دیرلر عورطه چاتالاسه که هر قطعه سنه فلاق دیرلر وتعلق الاناء دیرلر کاسه بروجهله چاتالاسه که یاپشدر مق ممکن اولسه وعلق صبح معناسنه در وفی المثل: اشهر من شیة الابلق بل من وضع الفلق: ودخی فلق لصوصک ایاقلرینه کچورد کلری آغاجه دیرلر مقطره معناسنه تقول بات فلان فی الشفق والفلق من الشفق الی الفلق (تفلق بنا زیست) ناز ایله بیودی وعیش مفائق ای ناعم تقول فلان یتفلق کایتفلق الصبی الکریم علی اهله (تغرق الولد بیرون شد فرزند از شکم مادر) چوجوق والده سنک قارندن طشره چیقدی وفی المثل: روید الغزو یتغرق: بنی کنانه دن رقاش نام برخاتون اکثر اوقاتده غزایه کیدر ایدی لکن برغزا وقتنده خدامندن برندن حامل اولوب جلنی وضع قریب اولدقده اتباع دیدیلر که غزا وقتی در تدارک کوروب حرکت زمانیدر رقاش مثل مذکور ی ایراد ایتدی یعنی غزای تأخیر ایدک تا اولد ظهور ایتسون عواقب امور نظره ترغیب وقتنده ضرب اولنور (تخرق الثوب دریده شد جامه) جامه پیرتیدی که مزق مطاوعیدر وتمزق جمهم دیرلر قومک جیتاری پریشان اولسه وزیاده سریع در دیه جک یرده یکادعنه اهابه تمزق دیرلر (تمطق زبان بکام زد از خوشی خوردنی)

طعام نذیر اولدیغندن لسانی طماننه ووردی بروجمله که صداسی چیقدی ومطفه
 حالوت معناسنه در (تعلق جابلوسی کرد) یالتاقلندی رجل مطلق وملق
 وملاق دیرلر محبت واطف اظهار اتسه (تنطق کربند بر میان بست) بینه قوشاق
 قوشاندی که نطاق ومنطقه قوشاق معناسنه در . ک (تبرک به برکت جست بوی)
 آنکله برکت طلب ایتدی که برکت نما و زیاده دن عبارتدر وبرکت ایله دعا آنکه
 تبریک دیرلر یقال تبرک علی الطعام وفيه ای دعاه بالبرکة (تحرك بحینید) حرکت
 ایتدی حرک مطاوعیدر (تحنک عمامه زیر نغ آوردستارش) صارغنی چکه سنک
 التندن آلدی (تدلک فی الحمام خود را بمالید در کرمابه) کندویی جامده اووشدردی
 وتدلک بالذلک دیرلر کندویه نوره وطیب مثللو نسه سورسه ودلکت الشمس
 دیوب آفتاب زواله ککندی معناسنی مراد آندکری اول وقت اکا نظر ایدن
 کسنه کوزلرینی اودوغی ایچوندن ودلک غریمه دیرلر غریغی عوق وتأخیر اتسه یقال
 ماعذه المداعكة والمدالكة (تفکک نذیرها بادریسه شد پستان زن) خانوک ممسی
 آغیر شاقلندی (تمسک به چنک دروی زد) آکا پنجه ووردی که آکا یاپشدی
 تعبیر اولنور ومسک ومسک بخیل معناسنه اولدیغنی نعمتن الندن برافادینی ایچوندن
 وفی المثل: تمسک بحردک حتی تدرك حقک: یعنی غضبک اوزرینه ثابت اول که حقکه
 نائل اوله سین ودخی تمسک دیرلر کندویی مسک ایله تطیب اتسه (تمسکت الدابة
 بغلطید ستور) دابه یو وارلندی معک تأخیر و برنسنه یی اکوب بوکک معناسنه در معنی
 دینی دیرلر تأخیر ایتدی معناسنه ورجل معک ای مطول و یقال وقع فی معکوکاء ای فی شر
 (تمسکک بک خویش آوردش) انی کندو ملکنه کتوردی ودخی تمسک فلان دیرلر
 پادشاه اولدی معناسنه (تنسک لله عبادت کرد مرخدارا) حضرت الله عبادت ایتدی که
 نسک عبادت وناسک وذنسک عابد معناسنه در ونسک الارض دیرلر زمینی تطیب واصلاح
 ایدوب صویرسدلر قال بیت ولا تبت المرعی سباح عراعر * ولونسک بللاء ستقاشهر
 بیت * زمین شوره سنبل برنیارد * درونخم عمل ضایع مکردان (تهتک فی البطالة
 بی یاکی کرد در بیکاری) ایشسر لکده مبالات ایتدی یعنی ایشسر اولمقدن الم چکمدی
 وکندویی کاهل لکده بر ایتدی وفی الاساس تهتک فی البطالة ای اهمل نفسه فیها وهتک
 یرتمق معناسنه اولمقله تهتک الستردیرلر پرده یرتلدی معناسنه وکاهی تهتک فلان دیرلر
 رسوای اولدی معناسنه وهتک الله ستر الفاجر دیرلر رسوای ایتدی معناسنه . ل (تأمل
 الشئ نیک اندیشید چیزا) نسنه یی کرکی کبی تفکر ایتدی که دوشوندی تعبیر اولنور
 وامل رجا معناسنه در یقال فلان بحر المؤمل وبدر المتأمل وما طول امله دیرلر

(برکسنه)

برکسنه نیک طول املندن تعجب مقامنده (تأهل زن کرد) اولندی که تزوج ایتدی
 معناسنه و آهل ومتأهل متزوج معناسنه در (تبطل الی الله ویژه کرد عبادت مرخدای را)
 حضرت الله عبادتی خالص ایتدی که بتل کسمک وتبطل انقطاع معناسنه در واول
 کسنه که نفسی دنیادن قطع وجناب حقه توجه ایله الیه ایتدی عبادت ریا وسمعه دن
 خالص اولور (تبدل الشئ بالشئ بدل گرفت چیزا از چیز) نسنه یی نسنه دن بدل
 آلدی که دکشدی تعبیر اولنور بدل وبدیل وبدل بر معنایه در وخانده کسنه لر قالدی
 دیه جک یرده تبدلات الدار بانسها وحشادیرلر کویا نسی وحشه دکشدی ودخی الله وایاقده
 وکوکلرده اولان وجعه بدل دیرلر که اندن وجع مفاصل ایله تعبیر اولنور یقال رب
 بدل شر من بدل (تبدل باروزه پوشید) هر کون کیدیکی ثوبی کیدی یقال فلان تبدل
 فی بینه وتبدل اصلنده بر شینک محفوظ اولمه سندن عبارتدر یقال ماله مصون وعرض
 متبدل (تبطل بی کاری کرد) بطاللق ایدوب بر عمل ایله مقید اولمدی یقال شر الفقیان
 المتبدل المتعطل واول کسنه یه کاهل دیرلر (تبطل خدمت کرد زن شوهر را) خاتون
 زوجنه خدمت ایتدی یقال امرأة حسنة التبعل (تبطل کیه خورد) اوت اکل ایتدی
 (تجمل بالشئ خویشتن را بیاراست) کندویی نسنه ایله تزین ایتدی که مراد جالده
 تکلف در ودخی تجمل تصبر معناسنه کلور یقال اذا صبت بنائبة فجمل یعنی بر مصیبت
 مبتلا اولور سک اظهار صبر ایله وابو ذؤبیک بیت * جالک ایها القلب القریح *
 قولنده واقع اولان جال لفظنی اساسده صبر ایله وجوهری الزم تجملک وحیاءک
 ولا تجزع جزعاً قبحاً عبارت ایله تفسیر ایتدی وا کثر کتب امثاله جالک مثلنی جالک
 ملازم ایدوب کندو که شین ویره جک نسنه دن احتراز ایله دیو تفسیر ایتدی ودخی
 تجمل دیرلر شحم مذاب اکل ایتدی معناسنه که اریش یاغ جیل دیرلر وبراعرا بید
 قزینه نصیحت ایدوب دیدی که تجملی وتعفی یعنی شحم مذابی اکل وعفافه یی شرب
 ایله که عفافه مدهه باقی قلان سود معناسنه در آرایله قناعت ایدوب کسنه لر عرض
 حاجت اتسه دیه جک یرده ضرب اولنور مثل در (تحفل السیف زدوده شد شمشیر)
 قلیجک پاسی آچیلدی اساسده تحفل لفظنی تزین ایله تفسیر ایدوب ثیاب الحفلة ثیاب
 الزینة معناسنه در دیدی (تحملوا کوچ کردند) بر منزلدن بر منزل کوچ ایتدی (تحمل
 العزم تاوان برداشت) بورجی یو کلندی که اوزرینه الی تعبیر اولنور وتحمل
 الحماله دیرلر دینی التزام ایتسه (تحشل الثمر بدشد میوه) میوه بد ووردی اولدی (تدخل
 الشئ اندک اندک در آمد چیز) نسنه آزا ز داخل اولدی (ترجل پیاده شد) یایان
 اولدی ترجلوا فی القتال دیرلر جنکده دابه لر نندن نزول اتسه لر و آنی کوروب
 دابه سندن نزول ایتدی دیه جک یرده رأه فترجل دیرلر واول قویو که ایاق ایله نزولی

مشکل اوله صعب المترجل دیرلر و ترجلت الشمس دیرلر ارتفعت معنسانه (ترجلوا کوج کردند) کوج اندیلر رحیل ورحله کوج اتمک معنسانه در و برکسینه پیر و ضعیف اوله مشت و واحله دیرلر و صیرقی سیاه اولان فرسه ارحل دید کلری صیرت موضع رحل اولمق ملاحظه سیله در وفلان عالم رحله دیرلر خلق آندن تعلم ایچون اطرافدن ارتحال ایدرلر معنسانه و توجهم و مقصدم مکه در دیه جک یرده مکه رحلتی دیرلر (ترسل فی قرائنه آهستی کردر خواندنش) آهستک آندی اوقومه سنده یعنی عجله و لحن آندی و دخی ترسل دیرلر نامه یازدی معنسانه (ترکل علی مسجانه پای بریلش زد تا فرورود) ایاغنی دموردن بیل اوزرینه ووردی زمینه کیرسون ایچون ورکل ایاغیه ضرب معنسانه در که فارسیده لکد و ترکیده تمه دیرلر (تزل فی ثیابه خویشتن را در جامه اش پیچید) کندوی جامه سنده صاریدی (تسفل بزیر فروشد) اشاغی اولدی تسفل فی النسب دیرلر فرومایه اولسد یقال فلان جده افل و خده سافل وهو یسافل فلان دیرلر فعل قبیحه بری برینه مفاخره اتسدر (تسهل آسان شد) آسان اولدی و ما تسهل لی ان افعل کذا دیرلر بکافلان نستهی ایشمک میسر اولدی معنسانه (تشکل الغب برخی از انکور پخته شد) اوزومک بعضی پخته ورسیده اولدی و تشکلت المرأة دیرلر خاتون ناز و شیوه اتسه تدلت معنسانه در که عربیده دل دیرلر (تجالت الشئ بشتافت و استدم چیزا) نستهی عجله ایله اخذ اندیم (وهی عجالة الراکب چیزیکی از خوردنی که برای سوار سازند) اول طعام قلیل که دایه سترکوب ایدوب بریره کیده جک کمسینه ایچون پیدا ایدرلر ما حاضرری تعبیر اولنان طعامدر که را کب انک ایچون مکث اتمک اقتضای تمید یقال حسبک من الدنيا مثل عجالة الراکب و عجالة الخالب و فی المثل : الشیب عجالة الراکب : سهل الحصول اولان نسنده در ضرب اولنور و دخی تجلت له الدین دیرلر دینی ادا ده عجله تکلیف اندیم معنسانه و یقال المتأنی یبلغ دون المستعجل (تعطل بی کار ماند) ایشسر قالدی که معطل اولدی تعبیر اولنور (وهی العطلة بی کاری) ایشسرک (تعطلت بی پیرایه شد زن) خاتون زیبتر اولدی (تعطلوا علیه کرد آمدند مردمان بروی) قوم آنک اوزرینه جمع اولدیلر عطل اصلنده از دخام ایدوب بری بری اوزرینه ترا کب معنسانه در تعاطلت الکلاب دیرلر کلاب ذکور کلبه اوزرنده از دخام اتسدر و ایام عربدن بی تمیم بکربن وائل اوزرینه سفر اند کلرنده ایکی اوج کمسینه بردایه رکوب اند کلری ایچون اول حربه یوم عظالی تمیمه اندیلر (تعلم رنج کشید در کار کردن) ایش ایشمکده زحمت چکدی و فی الاساس فلان یعمل فی حاجات الناس ای یعنی و یجتهد و انشد سیویه بیت

ان الکرم وایک یعقل * ان لم یجد یوما علی من ینکل (تغزول غزل گفت) غزل سوبلدیکی مراد غزلده تکلف در (تغفلته عن کذا غریب دادمش از بهمان) فلان نسنده دن آتی غافل ایدوب اخذ اندیم و فی الاساس تغفلته عن کذا ای تخذعته علی غفلته و تغفلت یمنه دیرلر آتی غافل ایدوب یمننده حانت اندیم معنسانه (تقال به فال گرفت بوی) آنکله قال طوتدی (وهو الفال) معروفدر و فی الحدیث : احسن الطیرة الفال : که کلمه طیبده استماع اندکده یمن اتمکدن عبارتدر ابن سکیت دیدی که فال بودر که برخسته بر کمسینه دن یاسلم و غایب تجسس ایدن کمسندن یا واجد لفظنی استماع ایدوب یمن ایدر تقول دون الغیب افعال لا یفتحها الزجر و الفال (تفعل جامة درشت پوشید) خشین ثوب کیدی و تفعل الشجر دیرلر میوه اغاجی میوه و یرمسد کویا ارکک اغاجیه تشبیه اولندی و تفعل دیرلر اظهار فحولده تکلف اتسه و فی المثل : علی من فحالتک : عجبی دن سؤال اندیلر که سن کیمه فحولات ایدرسن یعنی کیمه خروسلنورسن جواب و یردی که علی ای و اخیا نی یعنی والده مد و همشیره جک یرمه ایدرم قوتنی ضعیفه صرف ایدن کمسینه حقدده ضرب اولنور (تفضل علیه منت نهاد بروی) اکا احسان اتمکله بمنون آندی که فضل احسان معنسانه در و دخی تفضل علی التوم دیرلر قوم اوزرینه فضل دعوی اتسه و تفضل الرجل دیرلر ثوب واحد بورینوب ایکی طرفنی بوینه براقسد و خرجت فی فضل دیرلر ثوب واحد بورینوب حقیقه و جاءنا فلان فی فضیلتیه ای فی حال تفضله (تقبل الطاعة بپذیرفت طاعت را) طاعتی قبول ایددی (تقتلت بشکند رفت زن) خاتون صالندرق و بولندرق یوریدی و تقتلت له دیرلر خاتون اکا بروجهله خضوع و تذلل ایددی که اول کمسینه بالضرورة مزبوریه عاشق اولدی معنسانه و قلب مقتل دیرلر اهلکده العشق معنسانه (تکحل سرمه کشید) سرمه چکدی و کوز خدای سورملی اولغله کحل و اول کوزه کحل و کحل دیرلر تقول فی عینها کحل و فی صوتها سهل و لیس التکحل فی العین کالکحل و برنسنه زیاده سیاهدر دیه جک یرده هو اسود کالکحل دیرلر مراد قطراندر کله تشبیه طریقیله اصمعی دیدی که کحل فقط در که آنکله اویوز دوه یا غلارلر اما قطران دوه یا غیر اولسه یادویه کنه دوشسه سورلر فیروز آبادی دیدی که کحل زیبوزنده فقط و قطراندر و دیدی که کحل اتمدر کحال دخی دیرلر و مطلقا کوزه شفا ایچون وضع اولنان نسنده کحل اطلاق اولنور و دخی تکحلت الارض دیرلر زمیندن سبز ظهور اتمکده باشلاسه و تکحل دیرلر الیند سرمه دان آله (تکفل به پائندانی کرد اورا) اکا کفیل اولدی (تمثل البيت و بالیت مثل کرد بیت را) بیتی مثل ایددی و فی الاساس هذا البيت مثل تمثل

بد و تنگه مثلا بر کسند بر کسند و عید ایله تخوین ایسه و عید اولنان کسند و عید
ایدن کسندیه بنسک و عید کدن خوف اتم سن بکار ضرر اصابت ایتدی ریرایسک بنسکا
بیک ضرر اصابت ایتدی ریرایسک بیک بیک بیک بیک بیک بیک بیک بیک بیک بیک بیک
ختر (تمثل بشرا بصورت آدمی نمود خود را) کندوی آدم صورتند کوستردی که مثل
شبه و مثل تشبه معناسنه اولغه تشبه بالبشر قوه سنده اولور (تمثل حیلہ کرد) حیلہ
ایتدی (والمحتال الکیاد تمهل در نک کرد) اکلندی و دخی تمهل تقدم معناسنه کلور که
مهلدن مأخوذ در تقدم معناسنه یقال فلان ذومهل ای تقدم فی خیر (تنبیل بمراد) هلاک اولدی
مات معناسنه دوه نک هلاک کندی شاعدر که تنبل البعید دیر لر لکن ابو عیبه جمیع ذی روحده
استعمال اولور دیدی نیله دن مأخوذ در حیفه معناسنه و دخی تنبل الشی دیر لر بر نسته نک
ایچندن ابوسنی اخذ اتسه که اخذ الانبل فالانبل معناسنه که انبل افضل معناسنه در و نبل
و نبالة فضل معناسنه اولغه تنبل الرجل دیر لر ادعاء فضل ایدوب فضالایه تشبیه اتسه و دخی
تنبل دیر لر سهم عربی صاحبی اولدی معناسنه که نبل سهام عربیدر و جعدر که مفردی
یوقدر اگر چه بعضی نبال و انبال اوزره جعلنور دیدیلر و فی المثل ما انبل نبالة الا باخرة
فرصت فوت اولدقد نصرکه تدارک کورن کسند حقه ضرب اولنور (تمثل بر کزید
چیز را) نسته ی اختیار ایتدی نخل دقیقدن مستعار در که ناخلف دقیق صافی اخذ
ایدر (تندل بالتمهید دست پاک کرد بدستار خوان) پیشکر ایله الینی پاک ایتدی که
الینی پیشکر ایله سیلدی تعبیر اولنور و فی الاساس تسمی به و دخی باشینه صارق
صاردی معناسنه استعمال اولنور تمندل دخی بو معنایه در اگر چه کسائی انکار ایتدی
و نیدلان قابوس و نودلان ایکی م معناسنه در و زیاده پیر لکندن مضطرب اولان
کسندیه منودل دیر لر و نودلت خصیته دیر لر خصیه لری مسترخ اولسه (تنزل فرود
آمد بآهستگی) تدریج ایله نزول ایتدی (تنصل من الذنب بیزاری کرد از گناه)
کناهدن تبری ایتدی و فی الحدیث (من لم یقبل من متصل صادقا او کاذبا لم یرد الخوض)
و تنصلت الشی دیر لر بر نسته ی چیقارسه و فصل ثبت و خرج معنایه استعمال
اولنور اضداد دندر که پیکانی اولان اوقه و پیکانی اخراج اولمش اوقه نابل دیر لر
ورماه بافوق ناصل مثله واقع اولان ناصل لفظی معنای ثانی مذکور مبنی دریغی
اکا کزی قریق و پیکانی اولمان اوق آتدی و وعدو و عید ایدوب عهده سندن کلان کسند
حقنه ضرب اولنور (تنقل من الموضع از جای بجای دیگر کوچ کرد) بره موضعدن
بر موضع کوچدی و تنقل اصلند تحول معناسنه در و نواقل دهر دن نواپ و شداید
مراد اولدی بر حالدن بر حاله تحویل ایتدی ایچوندر متقله سفر معناسنه در مرحله

(کبی)

کبی (تنقل بالنقل نقل خورد) نقل اکل ایتدی نقل نونک ضمیمه شراب ایچد کده
اکل اولنان نسته در ابن درید نونک قهیلده در دیدی فیروز آبادی نونک قهیلده در
وضعی دخی جائز بلکه خطادر دیدی (تمهل الشفة و اغصان الشجر فروهشته شد
لب و شاخهای درخت) دوطاق آشغی صارقدی و آغاچک بدافلری اشغی اکلدی
مشفر اهدل دیر لر دوه نک دوداغی آشغی صارقه و شفة هدلاء صارقوق دوداق
معناسنه در و اشغی صارقان بداغه هدلال دیر لر و هدیل مطلقا کو کر جین یا خاصه
وحشی کو کر جین صوتی در هدیر معناسنه بعضیلر کو کر جین یا و روسی و بعضیلر
ارکک کو کر جین در دیدیلر و بعضیلر دیدی که هدیل حضرت نوح زمانده
بر کو کر جین یا و روسی ایدی که صوسر لکدن هلاک اولدی یا آتی بر آلیجی قوش
صید ایتدی که وحالا روی زمینده بر کو کر جین یوقدر که آنک ایچون اغلامده
و فی المثل: اعطش من هدیل م (تأثم برهیز کرد از گناه) کناهدن برهیز ایتدی
فیروز آبادی تاب ایله تفسیر ایتدی تخرج معناسنه و اثم ذنب و خرو قار و فعلی حرام
اولان عملی ایشله مک معناسنه کلور (تألم درد مند شد) دردلو اولدی که الم و جمع
معناسنه در (تبرمه بستوه آمد بدو) آنک سبی ایله ملول اولدی سم معناسنه که
منفعل اولدی تعبیر اولنور (تبسم بکمارید) صیرتدی که ضحک مرتبه سندن دون و مبسم
اولک دیشاره و مبسم و بسام چوق تبسم ایدن کسندیه دیر لر و تبسم البرق دیر لر برق
لمعان اتسه و تبسم الورد دیر لر کل آچیلغه باشلا یوب اطراف چاتلاسه (تشم الجدار
بارخند شد دیوار) دیوار کدیک اولدی و ثل کدیک معناسنه در یقال فی الاناء ثم اذا
انکسر من شته (تجمرت السنون بگذشت سالها) ییلر کجوب تمام اولدی جرم
اصلنده قطع و اتمام معناسنه در هوز من الجرام دیر لر آغاچک میوه سنی قوپار مق و قیونک
یو ککنی قیرقق و قی در معناسنه و تجرم علیه دیر لر فلان کسندیه بر جرم
تهمت و اسناد ایتدی معناسنه (تجسم تاو ر شد) اتلی جانلی اولدی که اول کسندیه
جسیم دیر لر تقول رجال جسام و وجوه بسام و ما فیهم جسام و هو من جسام الامور
دیر لر معظمت امور معناسنه یقال تجسمت الامر ای رکت جسیه و معظمه و فلان
کسندیه زجتلو امر عظیمه اقدام ایدر دیه جک یرده تجسم المجاشم و تجسم المعظم و تجسموا
من القوم رجلا دیر لر قومک کبیر و شریفی اختیار ایتدی لر و تجسم فی عینی دیر لر
تصور معناسنه تجسم فلان من الکرم و کانه کرم قد تجسم دیر لر کرمده بر رتبه
بالغ اولدی که کویا عین کرم اولدی معناسنه (تجسم الامر رنج کار بر خویشتن
نهاد) ایشک زجتنی ارتکاب ایدوب اوزرینه آلدی و چشم آغیرلق معناسنه در

ثقل کبی (تجهه ترش روی شد) اکشی یوزلو اولدی که تعبسی ابتدی تعبیر
اولور (تجهه بالقول سخن ناخوش گفت اورا) اکا بدومکروه سوز سوبلدی
اساسه دیدی که تجههت الرجل دیرلر آنی اکشی یوزایله قارشیلده یاخود کلام
غلیظ سوبلده و بعض نسخه ده بروی ترش سخن گفت اورا عبارتیه تفسیر اولندی
ویقال الدهر یجهم بالکرام ودخی برکینه مقصود یعد نائل اوله مدم دیه جک یرده
تجههتی املی دیرلر و برکینه وعیدینه وفا ایتمز دیه جک یرده غراره کهام ومهداره
جهام دیرلر (تختم نان ریزه خورد) اتمک قرینی اکل ابتدی فیروز آبادی دیدی که
خامه طعام اکل اولدقدقه سفره اوزرنده باقی قلان یاسفره دن دوشن طعامدر
وتختم اتی اکل معناسنه در ودخی تختم دیرلر برنسنده یی محکم یاخود کوفه که کبی شی
چکنسه و غراب البین دید کلری فارغیه حاتم دید کلری فراقی ایجاب ابتدیی ایچوندر
وحاتم حاکم معناسنه در تقول هذا تختم مقضی وحکم مرضی وولد صلی به ولد تختم
اطلاق اولندیقی ولد حق و محزوم اولوب نسنده شبهه اولدیغنه بناء در قال الهذلی
بیت ۰ فوالله لا انیک ماعشت ساعة ۰ صفی من الاخوان والولد الحتم (تختم
بالصلوة نماز اندر شد) نمازه شروع ابتدی افتتاح تکبیری ذکر ایتمکله ودخی تختم
بعجته دیرلر برکسنه تک صحبتیه حرمت طلب اتسه و تختم فلان بفلان دیرلر آنکله
معاشره و ملاحه اتسه که یوما فیوما میانلرنده حرمة متو کد اوله و تختم بطعامک
و محالستک دیرلر سنک طعام و مجلسکه حاضر اولدیغندن ناشی بندن اخذایده جکک
نسنده محروم اولدک معناسنه که کویا آنک صحبتی سبی ایله امین اولدی و فی القاموس
تختم منه بحرمة ای تمنع و تخمی بذمة (تختم میان بر بست) بلنی باغلادی یقال
تختم وسطی بالجل (تختم شکسته شد) قیریلدی و حطمه اول کسنه در که
مواشی به مرجت ایتیموب سوق شدید ایله سوق ایدر وزعی ایتد کده کرکی کبی
رعی ایتمز و فی المثل: شر الرعاء الخطمة: سوء ملکده و سوء سیاسته ضرب اولنور
(تختم حاتمخود) حلی یوق ایکن حاتم اظهار ابتدی که مراد تکلف حلدیر (تختم بالفضة
انگشتری سیمین در انگشت کرد) بار مغنه کوشدن خاتم طاقدی (تختمه المنة از بن
برکندهش مرک) موت اتی کوکندن چیقاردی که خرم اصلنده قطع معناسنه در نهذا
بورننک دیره کی مقطوع اولان کسنه به اخرم دیرلر کذلک قولانی دلوک اولان
کسنه به دخی اخرم دیرلر پس عبارة مذکوره ده استیصال و انقطاع معناسی ملحوظدر
وعیش اخرم دیرلر ناعم معناسنه بعض عربدن استماع اولندی که برادرینه مرثیه ایدوب:
کان اخی فی عیش خرم: دیدکده اندن سؤال اتدیلر که خرم نه معنایه در جواب ویردی که

(عیش)

اقوم الوسائل تألیف
ده ختم و خنامه تعلق
فوائد کرکی کبی بسط
اولنور فن اراده
فلو اجمعها (منه)
پس عبارت مذکوره
تشبیه طریق ایله هلاک
اولدی معناسنه
اولور که هلاک اولان
کسنه بی اغاجه و موتی
اغاجی کوکندن
قو باران کسنه بی
تشبیه و استعاره
اولندی (منه)

عیش رغد معناسنه در ودخی تخرم فلان دیرلر خرمید مذهبیه ذاهب اولدی معناسنه که
مراد اصحاب تناسخ و اباحه در ودخی تخرم انف فلان دیرلر غضبی ساکن اولدی
معناسنه و خرمان کذب معناسنه در (ترجم علیه یجشود بروی) اکا صرحت اتدی که
اسیرکدی تعبیر اولنور که رحمت و مرحمت رقت قلبدن عبارتدر (تردم الثوب بورننک
شد جامه) جامه یامه لواولدی ترقع معناسنه و تردم الثوب دیرلر جامه بی یامه دی رقع
معناسنه که لازم و متعدی استعمال اولنور اساسه دیدی که تردمه کندو نفسیچون
یامه دی معناسنه در (ترنم بسر اید) ایرلدی رنندن مأخوذ در صوت معناسنه در که
انده ترجیع اوله پس ترنم ترجیع صوت معناسنه اولور و ترنوت دخی ترنم معناسنه در
یقال ترنم الطائر فی هدیره و ترنمت القوس عند الانباض (ترنم فرو برد لقمه در)
لقمه بی یوتدی تلقم معناسنه ابن درید دیدی که ترنم اللبن دیرلر سودی چوق ایچسه
وزلقوم حلقوم معناسنه در دیدی و اهل افریقه سود و خرمان اولان طعامه زقوم
دیرلر کویاسهل الابتلاع اولدیغندن بواسطه اسم ایله تسمیه اتدیلر (سملد الیه فتسلم منه بسپردش
بوی فلان چیزا و اوواستدازان) فلان نسنده یی اکا تسلیم ایدی اودخی اول نسنده یی
آلوب قبول اتدی (تسمه زبر و اشد) آنک اوستنه چیقادی یقال تسنم ذروره ودخی
تسنم السحاب الارض دیرلر یغمورینی ارض اوزرنه دوکده ورجل سنیم دیرلر عالی
القدر و جل سنم و نافقه سنمه دیرلر اورکوجی بیوک معناسنه (تشم به شوی گرفت
بوی) شوملق طوتدی آنکله که اتی اوغورسز اتخاذا تدی تعبیر اولنور (تصرم
بریده شد) کسیلدی انصرم معناسنه (تضرمت النار زبانه زد آتش) آتش علولندی
و خرام آتش علولندره جک قوری اوطونه و آتش علولنکه دخی دیرلر و اول اوت
یا قوری اوطون که اوچنده آتش اوله اکا ضرمه دیرلر و خانه ده بر فرد یوقدر
دیه جک یرده ما بهانافخ ضرمة دیرلر و ضریم حریق معناسنه در که یاغون تعبیر اولنور
ودخی انصرم علیه دیرلر زیاده غضب اتسه و ضریم زیاده آج معناسنه در و فی المثل: ضریم
شده: خلیل زیاده آچیقادی معناسنه ضرب اولنور دیدی و زیاده اکول اولان ییر
حقنده هوهم قرم کانه شبع ضریم دیرلر قال بیت ۰ لاترانی والعا فی مجلس ۰ فی لحوم
الناس کالسبع الضرم (تطعم الطعام یجشید خوردنی را) طعامی داددی (تطعم الطعام
ناپسند کرد خوردنی را) طعامی بکنمندی که ایگرندی تعبیر اولنور ورجل مطهم
دیرلر تام الحسن معناسنه (تظلم منه کله کرد ازوی) اندن شکایت اتدی و ظلم شی
موضعنه وضع اتمکدن عبارتدر یقال: الظلم ظلماته کما ان العدل نور: ابومالک دیدی که ظلم
اولک دیشلر زیاده براق اولدیغندن سیاه کبی کور نمکدن عبارتدر فرند السیف کبی

وژنک یامه ورقعه
معناسنه در (منه)

حلقه ندمتی انهم
دیه جک یرده ضرب
اولنور (منه)

وفي التاج تظلم في فلان اي ظلم في مالي (تعظم بزرگی نمود) بويو كلك كوستردی كه مراد عظمتده تكلف در (تعقم چاه كوچك كند) كوچك قيو فازدی اعتقام اندن عبار تدر كه بر كسنه صوقوبوسى فازوب صوبه قريب اولدقده صوبى لذينميدر دكيدر بيمك ايجون بر كوچك چقمور حفر ايدوب صوبه بالغ اولدقده لذين ايسه بقیة بئرى حفر والترك ايدز ودخی تعقم ديرلر تردد و آمد شد اتدی معناسنه (تعلم العلم دانش اموخت) علم او كرندي وتعلم اعلم موضعده دخی استعمال اولنور وفي الاساس تعلم ان الخير كذا اي اعلم وتعلم بضب انا حرسنه مثلنده واقع اولان تعلم دخی اعلم معناسنه در لهذا حرف بايله متعدى قيلندى اول كسند حقنده ضرب اولنور كه سنك معلومك اولان نسنه بي سكا اعلام واخبار ايدى مصنف نصايح صغار نام تأليفك اللى التبحر مقاله سنده ديدى كه : العلم صعب والجهل منه اصعب والتقى تعب والفجور منه اتعب : ويتمش يدنجى مقاله سنده ديدى كه رب علوم لاتنفع واعمال لاترفع وليس لاهلها منها الا كد القرايع وكدح الجوارح فاهلا بمن استخلص العلوم الدينية والاعمال بالنية (تغذم الوان خورد) هر نوع طعامدن اكل اتدى وكثيرا لا كلد رديه جك يردى يتغذم كل شى ديرلر وغذم اصلنده حرص وشدة ايله اكل معناسنه در (تغنه غنيمت كرد اورا) انى غنيت اتدى ودخی تغم ديرلر قويون صاحبي اولدى معناسنه تأبل دوه صاحبي اولدى معناسنه اولديفى كبي وتغم بالسامة ديرلر سلامتى غنيمت بيلدى كه : رضيت من الغنمة بالايب : مثلنه قريب در (تقصم شكسته شدي جدای) قيرلدى لكن برى برندن آيرلدى انصم معناسنه (تغم الورد شكفته شد كل) كل آچيلدى فغمة الطيب رائحة الطيب معناسنه در فغمتى الطيب ديرلر طيبك رائحة سى خيشوملرى سد اتسه پس عبارت مذ كوره كل رايحه لندى معناسنه منجر اولور وكل آچيلدقچه رايحه سى ظهور اتمكاه تفسير مذ كور ايله بيان اولنق انصب ملاحظه اولنور (تفهم الكلام دريافت سخن را) كلامى فهم اتدى كه تدرج ايله شيئا فشيئا فهم اتدى مراد در تعلمت العلم ده ديدكلى كبي (تفهم فى الامر خويشتن دركار افكندى اندیشه) كندوبى فكر سر ايشه القاتدى وتفهمت به الناقة ديرلر ناقد اور كوب قامچه كه را كبي انى ضبطه قادر اوليه وعرب ديرلر كه اور كوب قحان ناقة نك آنه سنك اسمى وار كك دوه نك باباسنك اسمى ذكر اتسدلر ناقة وجل مذ كوز ساكن اولور (تقدمه وتقدم عليه پيش اندر شديروى) انك او كنده اولدى واوكند كجدى (تقدم اليه فى كذا بفرمود اورادر اين كار) فلان نسنده اكا امر اتدى قدم اليه معناسنه وفلان يتقدم بين يدي الله ديرلر حضرت الهلك امر ونهينه امثالده مسارعت اتسه ولانلان متقدم فى الخير ديرلر

وقد تقدم فى قدم
فى باب التفعيل (منه)

(خيرونه)

خيرونه سابقه سى واردر معناسنه ورجل قدم ديرلر متقدم معناسنه وفي المثل : التقدم قبل التندم : يعنى مقاومته قادر اوليه جفك كسندى عجزك طاهر اولمدن فرار ايله تا كه بشيمان اوليه سن : الحاجزة قبل المناجزة : مثلنه قريب در يعنى قتالده عجزه اتمكدن خصم ايله مسالده اولى در (تقسم الشى پاره پاره شد چيز) نسنه پاره پاره اولدى تفرق معناسنه لازمدر (وتقسمهم الدهر پرا كنده كرد ايشان را روز كار) شدايد زمانه انلرى پريشان وپرا كنده اتدى فرق معناسنه متعدى در (تقصم شكسته شد بجدای) قيريلدى كه برى برندن آيرلدى (تكرم كرمى كرد) كرمك اتدى كه مراد تكلف كرمدر (تكلم سخن گفت) سوز سويلدى كه بنفسه وحرف بايله استعمال اولنور وكلام اسم جنسدر واحد وكثيره اطلاق اولنور وكلمده اوج لغت واردر كلمة وكلمة وكلمة وكاهى بتون قصيده يه كلمه ديرلر وفي المثل : كلمة حكم من جوف خرب : احق كسندى بر معقول كلام صدور اتسه ضرب اولنور وفي مثل آخر : تكلم فجمع بين الاروى والنعام اروى ارويه نك جميدر طاع كچينك ديشيسى ونعام دوه قوشى معناسنه در كه اروى صرپ طاغرده ونعام صحرالرده ساكن اولور ايبى مختلف كلمه تكلم ايدن كسندى ضرب اولنور (تلثم دهن بندبست) ياشمق باغلادى كه ياشمغه لثم ديرلر (تلثمت كردا كرد دهن خوش بوى كردزن) خاتون آغزينك اطرافى تطيب اتدى كه ملاغم آغزينك اطرافى در كه اكاديل يتشد يقال انها لحنة الملاغم والمرام مراغم بورونك اطرافى در طوطا قلره بالغ اولنجه ودخی تلغوا بذلك ديرلر شونى سويلشديلر معناسنه اعرابدن سؤال ايتديلر كه متى المسير يعنى سيرو حركت نه زماندر جواب ويردى كه تلغوا بيوم السبت يعنى شنبه كوفى اولمق اوزره سويلشديلر كسائى ديديكى لغمت ديرلر بر كسنديه كندو يقينى اوليان برخبرى اخبار اتسه (تنخم خيو پنداخت) بزاق القاتدى وهى النخامة خيو بزاق) كه نو كروك تعبير اولنور نخاعه دخی بو معنايه در وفي الاساس تنخم وتنخم رعى بالنخامة والنخامة (تنسم الريح بسويد بوى را) رايحه دى قوقدى ونسيم ريح طيب معناسنه در (وتنسم الخبر يزوهيد پيغام را) خبر تجسس اتدى ودخی تنسم ديرلر تنفس واملصت الناقة ولدها ديرلر تجسد معناسنه وتنسمت منه علما ديرلر اخذته معناسنه وجلدى ثقیل اولان مرد كران جانه بارد النسيم ديرلر (تنعم بناز ونعمت پرورده شد) ناز ونعمت ايله پرورده اولدى وهو النعيم ناز ونعمت ونعام ونعامه دوه قوشيدر خفت نعمتهم ديرلر قوم پرا كنده ياخودير موضعدن بر موضعه كسدلر لكن محتملدر كه نعامدن مراد طير مذ كور واياغك التى يعنى تحت التقدم معناسنه اولان نعامه مراد اولمق دخی محتملدر و تعالى طير مذ كور

معنای اولان نعامه ایله وارد اولان امثال ایچون دره فاخره سنده باب مخصوص عقد
ایتدی ویدی که نعامه بغایت سریع الطیر اندر حتی برنسندهن فرار اتسه ریحه
سبقت ایدر و ابواسحق صابی جنکدن فرار ایدن قوم حقنده شوو جهله تحریر
ایتدی که: اجفلوا جفال النعام واقشعوا اقشاء النعام: ومن تلك الامثال: همار جالانعامه:
جاحتدیدی که هرایکی یادرت ایاقلی اولان حیوانک ایاغنک بری منکسر اولسه ممکن
مرتبه مشید قادر اولور اما نعامه نك بر ایاغی منکسر اولسه البته ساقط اولوب زمین اوزرینده
چولک ایدر و برو جهله حر کته قادر اولمز اول ایکی کسنه حقنده ضرب اولنور که
بری برندن برو جهله مفارق واحد هما خردن مستغنی اولیه قال * وانی وایه کر جلی
نعامه * علی کل حال من غنی ومن فقر * ودخی نعامه سائر طیوره مشاکل ودویه بمائل
ایکن قطعاً هیچ بریله انیسیت ایتیوب ایداشراد و نثار اوزره اولغله زیاده سرعت ایله
فرار و شراد ایدن نسنه حقنده: اشر من نعامه: دیو ضرب مثل ایدر لر ودخی بر کسنه
زیاده طول مقرط ایله طویل اولسه: اطول من ظل النعامه: دیو ضرب مثل ایدر لر غلیظ
منکر وضخم مقرط اولان کسنه حقنده ظل الشیطان دیو ضرب مثل ایتدکری کبی
(سمت اسنانه خرد و مردشد دندانهایش) دیشلری اوقاق اوقاق قیرلیدی و قیرلقدن
حاصل اولان یارویه هتاه دیر لر و اول کسنه یه اهتم اطلاق اولنور (تهدم البناء ویران شد
بنا) یاپو ویران اولوب ییقلیدی و نقصند هدم دیر لر و عجز منهدمة دیر لر ییقرانی یه معنایه
و تهدم الثوب ثوب اسکیدی معنایه در که کهنه ثوبه هدم اطلاق اولنور یقال علیه هدم ای
اخلاق و هدمه دفعه نزول ایدن مطر معنایه اولغله بر کسنه یی زیاده سخا ایله مدح
مقارنده و هویتهدم بالمعروف دیر لر و تهدمت الناقة دیر لر زیاده فعل آرزواتسه و تهدم
علیه غضبا دیر لر افراط اوزره غضب و تهدم علی بالکلام دیر لر تهو راندی معنایه و فی
المثل: هدمه الثعلب: که مراد ثعلبک منهدم اولان مسکنی در اول قوم حقنده ضرب
اولنور میاندرنده اولان مصالحه مباحضه یه مبدل اولمش اوله (تهزم السقاء شکسته
شد مشک) صوطلومی زیاده قور غغله منکسر اولدی و تهزم تهدم معنایه دخی
کلور یقال تهزم البناء ای تهدم و هزمه و هزیم رعدك صداسی معنایه در یقال تهزم
الرعد ای تصوت و للنور هزیمه ای صوت فی حلقه (تهشم علیه مهربانی کرد بروی)
اکا مرحت ایتدی و هشیم قوری اوت و ضعیف کسنه معنایه در و اول قوری
اوطنون که اوطنجی آتی هر نه وجهله اولور سه اخذ ایتک ممکن اوله اکاهشیه
دیر لر لهذا فلان کسنه سائلدن دریغ ایتمز و بای حال اکا احسان ایدر دیه جک یرده ماهو
الاهشیه کرم دیر لر (تهضمه بیداد کرد اورا) اکا ظلم ایتدی و الهضم المظلوم و الهضمیه
الظلم و دخی تهضمته دیر لر آنک ظلمه راخی اولوب بالضروره تحمل ایتدم معنایه و رأته

شراد اور کوب قایق
(منه)

(تهضمنا)

تهضمنا دیر لر زیاده حزنندن منکسر الوجه اولدیغی حالده کورسه و اول کسنه که
ایام شتاده مالی فقرایه تفریق و انفاق ایدر اکاهنوم الشتاء دیر لر (تهقم لقمه بزرگ فرو
برد) بیوک لقمه یوتدی هقم اشد جوعه و هقم شدید الجوع اولان کسنه معنایه در
و هقم عینک تشدید ایله کثیر الاکل اولان کسنه یه و دریایه دخی دیر لر و دریانک
صداسنه و بیوک لقمه یی یوتدقده ظهور ایدن صدایه هقم دیر لر و دخی تهقمه دیر لر
قهیره معنایه (تهکم به خندستان کرد اورا) آتی استهزا ایتدی و دخی تهکمت
البییر دیر لر تهدمت و تهکمت علیه دیر لر زیاده غضب ایتدم و تهکم علی مالا یغنیه
دیر لر بی معنی یه جرأت ایتدی و تهکم علینا دیر لر تعدی ایتدی معنایه و ابو زید دیدی که
تهکم تغنی ایتدی معنایه دخی کلورهن (تبطن الجاریة در زیر آورد کنیزک را) جاریه یی
التنه آلدی و تبطن الکلاء دیر لر مرعی نک اور ته سنده کزلنسه (تجن الرجل زفت
شد مرد) رجل غلیظ اولدی و تجن الالبین دیر لر سود غلیظ و پنییر کبی اولسه (تحصن در جای
استوار شد) محکم موضعه اولدی قلعه کبی که اکاصغندی تعبیر اولنور و دخی تحصنت دیر لر
خاتون عفت اظهار ایتسه که مراد تکلف عفتدر (ندخن دود کند شد) بخور ایله بخور لندی
که توتسلندی تعبیر اولنور دخان و دخن توتون معنایه در و فی المثل: هدنة علی دخن:
هدنه کلام عربده این وسکون معنایه اولغله مصالحه یه مهاده دیدیلر و دخن طعام و غیره
نسنه بدخان اصابت ایتکله متغیر اولقدن عبارتدر دخن الطعام دیر لر دخان اصابت
ایتکله متغیر اولسه و اکثراً فساد ضیعه استعاره اولنور مستقصی ده دیدی که مثل
مذکور رسول اکرمدن مروی در که آخر زماندن سؤال اولندقده ایراد بیور دیر لر که:
هدنة علی دخن و جاعة علی قذاء و جاعة علی قذاء: مثله میدانی دیدی که فقره ثابندک
معنایه ابدان جهتندن اجتماع و قلوب جهتندن تفرق در و عبارت مذکور رسول
اکرمک: هدنة علی دخن: قول شریفنک معنایه در دیدی اذی انصار و صفا اظهار ایدن
کسنه حقنده ضرب اولنور (ترقت خنا در بست زن) خاتون خنا یاقندی جوهری
رقان ورقان خنا و مصنف زعفران و فیروز آبادی خنا و زعفراندر ترقت احتضبت بهما
دیدی (تشرنله در شتی کرد اورا در خصومت) خصومتده اکا خشونت ایدوب
مقابل اولدی و شران ارض صلبه معنایه در و تشرن للسفر دیر لر سفر ایچون تدارک
کورسه تجهز معنایه (تضمن الکتاب کذا در اندرون نهاد کتاب فلان چیز را) کتاب
فلان نسنه در و تده وضع ایتدی که ضمینه آلب مشتمل اولدی تعبیر اولنور (تعلن بطنه
باشکن شد شکم او) آنک قارنی بو کون بو کون اولدی که سموز اولدقده اولور
یقال بطن ذوعنک (تلدن در نک کرد) مکث ایتدی که اکندی تعبیر اولنور و تلدن

خندستان سخره
خندستانی مسخره لقی
معنایه در کذا
فی الاداب (منه)

(اقصى)

(نی)

(۷۸)

بالمكان دیرلر مکانه افامت اتسه وتلدنت علی راحاتی دیرلر رکوب ایتدیکی دوه
مشی ایتسه (تلقن الکلام بزودی فرا گرفت سخن را) کلامی سرعت ایله فهم واخذ ایتدی
لقانتدن مأخوذ در سرعت فهم معناسنه یقال علام لقن ای حسن القانده (تلهن نهاری
خورد) طعام حاضر اولمزدن اول ما حاضر اکل ایتدی که اکا لهنه دیرلر (تکن
من الامر توانا شد بر کار) ایشه قادر اولدی که ممکندن مأخوذ در قدرت معناسنه
ه (تسفه علیه نادانی کرد بروی) آنک اوزرینه نادانلق ایتدی که تجاوز ایتدی
تعبیر اولنور زیر اسفه حلم مقابلی در واصلنده خفت و حرکت معناسنه در تسفه
الریح الشجر دیرلر مالت به معناسنه و بر کسنده حیلہ ایدوب مالی السه تسفه
فلانا عن ماله دیرلر ودخی تسفه دیرلر آتی سفاهته حل ایدوب سفیه ایتدی معناسنه
وفي المثل: قراة تسفهت قرارا: قراره بحرینده اولور یوزی چرکین وایاقلری قصه
قیوندر جعی قرار در یعنی برقیون برقیون سورسینی سفیه ایتکه باعث اولور زیرا
برقیون کندوبی صوبه یاچاموره القا اتسه سائرلری دخی آتی کوروب کندولرین
القا ایدرلر صحبتندن احتراز واجب اولان کسنه حقنده ضرب اولنور (تسنه سال گذرانید)
بیل چکوردی تسنهت النخلة دیرلر انت علیه استون معناسنه و عرب تسنیت عنده و تسنهت
عنده دیرلر آنک یاننده ییلا دم معناسنه (تشبهه خود را مانند او کرد) کندوبی آنک
کبی ایتدی که مراد کنیدی تکلف ایله اکامشابه قیلدی دیمکدر (تقته خویشتن رابکا
لیوکی نمود) کندوبی معنوه و بون کوستردی که مراد تکلف عنده در (تفقد فی الدین عالم
شدد در کیش) علم دینده فقید و عالم اولدی (تفکه میوه خورد) میوه اکل ایتدی (وتفکه به
بر خورداری گرفت بوی) آنکله متنوع و متنوع اولدی و تفکه بکذا دیرلر آنکله متلذذ
اولدی معناسنه و ترکتم یتفکھون بعرض فلان دیرلر انلری فلان کسنه نک غیتی ایله
متلذذ اولدقلری حالده ترک ایتدیم معناسنه ودخی تفکه دیرلر تعجب ایتدی یا خود نادام اولدی
معناسنه جوهری دیدی که: فظلم تفکھون: عبار شریفی تندمون ایله تفسیر ایتدیلر و اساسده
یتفکھون یتلذذون معناسنه در تفکھ طریقله دیدی یعنی: انالمغمون: کلامی تکلم ایدوب
آنکله متلذذ اولورلر: فبشرهم بعذاب الیم: کبی (تکره روی ترش کرد اورا) اکاتعبس
ایتدی و فی الأساس تکره الشیء ای تسخطه و فعلاء متکره ایدرلر برسنه بی طاریلار ق اتسه
(تعد خود راستود) کندوبی مدح ایتدی که او کوندی تعبیر اولنور تمدح معناسنه (تنبه
بیدار شد) او یانندی و تنهت علی الامر دیرلر متفطن اولدوم معناسنه (تنزه عن القبح و دوی
کرد از زشتی قبیحدن بید اولدی نرا هذ فیجمن بعددن عبار تدر ابن السکیت دیدی که خلقک
موضعندن غیری موضعده وضع و استعمال اندک لری الفاظندن در خر جنا تنزه عبارتی که بستانلرده

تفریح آنکیچون چیققدق معناسنده استعمال ایدرلر مع هذا تنزه صولردن و معمور اولان
یرلردن و سبز زاردن بعده دیرلر حتی تنزه عن الاقدار عبارتی بومعاندن اخذ اولدی

والمضاعف من هذا الباب

ه ب (تعجب جبه پوشید) جبه کیدی یقال اندس فی جبهه کاینده السلب فی جبهه
(تعجب الیه دوستی نمود اورا) آکا دوستلق و محبت کوستردی تودد معناسنه ودخی
شرب حتی تعجب دیرلر اول مرتبه شرب ایتدی که کوپ کبی طولدی حتی تأون
دید کلری کبی اون چوال معناسنه در (ترتبه پروردش) اتی تربیت ایتدی که بسالیدی
تعبیر اولنور ودخی فلان یتربب ارضکم دیرلر بن بوارضک صاحبیم دیو ادعا ایدر
معناسنه ودخی تربب القوم دیرلر تجمع اتسه لر ربان السفینه سکان السفینه معناسنه در
که ترکیده کبی دومنی تعبیر اولنور (تربب شد فاه کفک آورد دو گوشه دهن او) اغزینک
قولاقلر طرفنده اولان گوشه لری کوپو کلندی و اول گوشه لرده اولان کوپکاره زبستان
دیرلر و برکسنه زیاده غضب ایتدی دیه جک یرده غضب فتازت له زبستان دیرلر
و فی الحدیث: کل ذی کتر یجد کثره فی قبره شجاعا اقرع ذاز بیتین: بعضیلر ایکی کوزلرینک
اوستنده اولان چقورلر در دیدی که ییلان چوق یاشلی اولمقدن کنایه در که ییلان هر نه قدر
چوق یاشیه خبائتی زیاده اولور ودخی تربب حضرمما دیرلر غوره ایکن اوزومی
قور و تسه (تصبب عرقا خوی بریخت) در تو کدی که درلدی تعبیر اولنور (تصبب الصبی
فریه شد کودک) چو چوق سموردی که غضب کثره لحدن قولتوقلر چاتلا یوب و سموز لکدن
بویون قیصه اولمقدن عبارتدر رجل ضباضب دیرلر سموز و قصیر القامه اولسه
و فی المثل: فی قلبه غضب: در و ننده اضمار عداوت ایدر دیه جک یرده ضرب اولنور و رجل
خب غضب دیرلر حیلہ کار معناسنه و بغایت قصیر و صغیر اولان حقنده: اقصر من ابهام
الغضب: و اصغر من ابهام الغضب: دیو ضرب مثل ایدرلر (تطیب برشکی کرد) طیبیک
ایتدی و طباب علة ایچون ایتدکلری دوا در یقال: هذا طباب هذه العلة (تکبب الرمل برهم
نشست ریک) قوم بری بری اوزرینه یغلدی و تکبب الرجل دیرلر ثوبنه صاریلسه
و کبه آت و دوه سورسی معناسنه در و فی المثل: کالبایع البکة بالهبة: هبدر معناسنه در
غیر ایله اولان بیعه ضرب اولنور (تهبب الثوب کهنه شد جامه) جامه اسکیدی و ثوبک
هر قطعده سنه هبب دیرلر ه ت (تشتت پراکنده شد) طاغیلدی تفرق معناسنه (تفتت
ریزه ریزه شد) اوافق اوافق قیرلدی و قیر یغه فئات دیرلر ه ج (تدجج سلاح تمام پوشید)
کامل سلاح کیدی یقال تدجج فی شکته ای دخل فی سلاحه و رجل متدجج ای شاک
السلاح ه خ (تمخخ العظم مغز از استخوان بیرون کرد) کوکدن ایلک چیقاردی عظم
مخ ایلکلو کوک معناسنه در و مخ القوم حیارهم و سنک ایشکده خیر یوقدر دیه جک یرده

ليس لامرک مخ دیرلر ولسان مخ دیرلر تکلم ایتد کده فصاحت ایدر وشفاعت ایتد کده
قبوله قرین اولور معناسنه و فی المثل: اهون مرزیه لسان مخ: مرزیه نقصان معناسند
یعنی انسانه ادنی معاونت کلام حسندر مال ایلله اولق واجب دکلدر: اهون ماعلت:
عبارتیه دخی روایت اولندی و فی المثل: آخر شر ما یجینک الی مخه عرقوب: اجاءه الجاء
معناسند در یعنی سخی عرقوب ایلکینه محتاج ایتدی الاشره محتاج ایتدی که مراد فقر
وفاقه در و عرقوبده الیک اولمز میدانی زیاده مضطر اولان کسسه حقنده واساسده نئیه
احتیاج حقنده ضرب اولنور دیدی (تهدد الامر پراکنده شد کار) ایش پراکنده اولدی
تفرق معناسنه (تجدد نوشد) جدید اولدی و دخی تجدد الضرع دیرلر ممدنک سودی
قالمسه ارض جداء دیرلر صوبی اولسه ابن سکیت دیدی که اول قوبونکه
سودینک قالمه سی علتدن ناشی اولیه اکاجدود وجعنده جداید دیرلر وچینک
سودی بلاعلة کیلسه اکاجدود دیزلر بلکه مصور دیرلر واکر سودک قالمه سی
عیب و علتدن ناشی اولور سه اول قیونه جداء دیرلر (تجدد لحمه انجوغ گرفت کوشت
او) آنک اتی تشنج اولدی و دخی تجدد دیرلر اریقلا دی معناسنه (تردد الیه آمد شد کرد
بوی) آکا تردد ایتدی که واردی کلدی تعبیر اولنور و فی المثل: تردد فی است ماریة
الهموم فاندیری اطعن ام تقیم: ایشنده زیاده متحیر اولان کسسه حقنده ضرب اولنور
(تشدد للامر سختی کرد کار) ایش ایچون شدة و صلابت ایتدی و دخی تشدد دیرلر
بخیل اولدی معناسنه یقال رجل متشدد وشدیدای بخیل (تجدد بیازید) کریندی تعطی
معناسنه (تهدده بترسانید اورا) آنی قور قوتدی (تاندیه مزه گرفت بوی) آنکله متلذذ
اولدی (تررر باندینه شد) توکه لندی یعنی مثلاً قفتانی توکه لدی که زرتوکه معناسند در
(تسرر تسری کرد) جاریه بی تسری ایتدی که او طهلق ایتدی تعبیر اولنور (تقرر الامر
قرار گرفت کار) ایش قرار طوتدی وقرر قرار معناسند در مشقت قرارین بولدی و بوندن
زیاده اوله من دیدجک برده صابت بقر و وقعت بقدر دیرلر و دخی تقرر الخبر دیرلر
خبر درست و محقق اولدی معناسنه (تکرر الکلام باز بکر دید سخن) سوز کیر و دوندی که
مکرر اولدی تعبیر اولنور کردن مأخوذ در رجوع معناسنه یقال کر بعده مافر یعنی
حربده قاچه ماق کوستر دکدنصکره بته دوندی لهذا جنک محله تکر دیرلر وکره
جمله معناسند استعمالی غالبدر ولیل و نهاره کرتان دیدنکری رجوع ایتد کتری ایچون
در کرتان دخی دیرلر (تجزز پاره پاره شد) پاره پاره اولدی وهر پاره پاره جزازه دیرلر (تغز
عزیز شد) عزیز اولدی و تغزرت الناقه دیرلر ناقه نیک محسنک دلوکی طار اولسه واول
ناقیه غروز دیرلر و دخی تغز لحم الناقه دیرلر اتی صلب و صیق اولسه (تغز منه

(خویشتن)

خویشتن باز کشید ازوی) آندن کندوی کیر و چکدی یعنی آندن بعید اولدی که
تغز دندس دن بعید اولق معناسند در تنطس معناسند یقال تغز من اهل الضب واول
کسنه ده متغز ورجل قزو قزو قزو دیرلر وایک معناسنه اولان قز فارسیدن معربدر
(تغز الشراب مکان مکان خورد شراب را) شرابی صوره صوره ایچدی تمخص
معناسنه و مزاء اسماء خردن در و من فضل معناسنه اولقله هو اعز منه وامن دیرلر
و تغز و تغز معناسند در لکن بوزه بی مصده استعمال اولنور زیرا من طارو بوزه سیدر
س (نجسس الخیر و تحسس یحسب پیام) خبر تفحص ایتدی که آراشدردی
تعبیر اولنور و هو الجاسوس معروفدر ابن درید دیدی که جاسوسلق کوزایله دخی
اولور واستعلام مرض ایچون طیبیک مریضک اعضاسندن برعضوه مس ائمه سته
جس واول عضوه مجسه دیرلر و یقال اخرج قحسس لنا دیرلر حیق بزم ایچون خبر
تفحص ایلله معناسنه (تدسس دسیسی کرد) دسیسلک ایدی دسیس اول کسنه در که
قوم آنی سراخبر کتور مک ایچون ارسال ایده لر (تقسس نفوشه کرد) سرانه
سویلشورلر دیو قولاق طوتدی تقسس اصوات الناس بالیل دیرلر تسمعها معناسنه
و خبر تجسس ایدن کسنه ده متقس دیرلر متجسس معناسنه یقال رجل قتات قساس
ای تمام متجسس للاخبار که قت و قس نیمه معناسند در لکن قتات نیمه ایتد کده
کلامی تزویر و تحسین ایدن کسنه در و قس اصلنده تتبع ایدوب آراشدردی معناسند در
و قس قاس قولاوز و شدة برد و جوعه دخی دیرلر (ترشش علیه الماء اغاریده
شد بروی آب) آنک اوزرینه صوسیه لوب ایصلاندی و رشاش اول صحیراین
صوورش مطر قلیل معناسند در تقول قدالح بنا العطاش و مالنا منك الا الرشاش که
عطاش کثرت احتیاجدن و رشاش قلة عطیه دن کنایه در (تمشش العظم بخاسید
و بکید استخوان را) کوکی چکنیوب صوردی مشاشه کو کلرک اوچنده اولان یومشق
موضعی در که دیش ایلله چکنیوب امرلر پس عبارت مذ کوره نك معناسی
کو کلک یومشق اولان موضعی چکنده دیک اولور و کریم اولان کسنه ده طیب
المشاش دیرلر و لفظ مشده تأنی معناسی ملاحظه اولنقله یمش مال فلان دیرلر
شیئا فشیئا اخذ ایدر معناسنه ص (تقصص اثره ازپی اوفرا شد) آنک ایزینه
و آردینه دوشدی (تلصص دزدی کرد) خرسزلق ایتدی اساس عبارتندن
مستفاد اولور که لص یلص دیرلر سرقه اته ویتلصص دیرلر سرقه اتمسی مکرا
واقع اولسه ا کال الاعلام صاحبی دیدی که لص برنسنه سرایشله مک و قیوی قباتق
ولص سارق ولص اوموزلری بری برینه قریب و دیشلری صیق کسنه معناسند در که

اول کسنه يد الص ديرلر مصنف ديدى الص المنکين اول کسنه در که او موزلری مقارب اولوب قولاقلرينه مس ايتمکه قریب اوله وجهه لواء ديرلر جبهه سی طار اولوب باشک قیلری جبهه سنه قریب اولسه (وهی اللصوصية دزدی) سرقة ایتک ه ض (تفضض پراکنده شد) طاغیلدی تفرق معناسنه و مساواک باشنده اولان تله فضا ض ديرلر تقول کیف يعطيك فضضا من لا يعطيك فضضا ط (تخطط بیازید) کړندی تعدد معناسنه ه ف (تحفف موزه پوشید) ادیک کیدی که خف ادیک دید کلری نسنه در ایاغه کیرلر که جی خفاف کلور و دوه طابانی معناسنه اولان خف العیبرک جی اخفاف کلور و فی التاج تحفف ای طلب الخفة (تعفف عفت نمود) عفت کوستردی که مراد تکفف عفت در ودخی تعفف الرجل مدهه باقی قلان سودی ایچدی معناسنه در که اول سوده عفه و عفافه ديرلر (تکفف کف پیش مردمان کشاد بکدای) کدالوق ایله خلک او کنده آووج آچدی (تلفف خویشتن را بجامه پیچید) کندوی جامه صاریدی ه ق (تحقق بحقیقت دانس کارا) ایشی حقیقة و کنهی ایله بیلدی (تحقق عنده الامر درست شد در پیش او کار) ایش آنک یاننده محقق و درست اولوب شبهه سی قالدی (تقق الشراب اندک اندک بخورد شراب را) شرابی شینا فشینا ایچدی و تمققت مافی العظم ديرلر کو کده اولان نسنه یی جمله چیقارسه و اول کسنه که تکلم ایتد کده بوغازندن سویلید ا کامقامق ديرلر ودخی اصابه جرح فاتققه ديرلر اصابت ایدن یاره یه مبالات ایتوب ضرر ایتدی معناسنه ه ک (تحکک بالشجر خود را سود بدرخت) کندوی اغاجه سوردی که او یوزدوه لر ایتدی کی وفلا تحکک بی ديرلر بکا شرایصالی ایچون تعرض ایتدی معناسنه (تفکک از هم و اشد) بری برندن آیرلدی که فک آبرمق معناسنه در ودخی تفکک فی کلامه ديرلر حقاقتندن ناشی کلامنده ارتباط اولسه وفلان فاک تاک ای احق والفکة الحق يقال لا تفارقه الفکة ما خبت السماء والفکة که فکة ثانیه دن مراد سماک را دید کلری کو کک اردنده برقاق کواکب مستدیره در که عرییده قصعة المساکین و فارسیده کاسه درویشان ديرلر وفک چکه معناسنه دخی کلور ابوزید دیدی که زیاده پیر اولان کسنه یه فا که ديرلر غایت هر مندن چکه لری بری برندن آیریلدیغندن ناشی وفلان کسنه هم بخیلدر هم کدوبدر دیه جک یرده البخل فی کفیه و الکذب فی فکیه ديرلر (تبیل ترشد) یاش اولدی بلل دن مأخوذ در یاش معناسنه و دابه هزاردن صکره سمورسه و بر کسنه ناک سوء حالی حسن حاله مبدل اولسه تبیل و تبیل ديرلر که ترکیده رطوبت پیدا ایتدی دید کلری بو معنادن مأخوذ در (تحلل فی عینه

(استثنا)

استثنا کرد در سو کندش) عینده استثنا ایتدی و الله افعل ذلک انشاء الله دیک کی بیعتی دیدی که تحلل عینک عهده سندن خروجدن عبارتدر که کاهی استثنا ایله و کاهی حاث اولدقدن صکره کفارة ایله اولور ودخی تحلل من فلان ديرلر فلان کسنه دن حالک استدی یعنی بکاشونسنه یی حلال ایله دیدی معناسنه (تحلل بین القوم اندر شد عیان مردمان) قومک اورته سنه کیردی (تحلل بالحلل پاک کرد دندان را بخلل) حلال ایله دیشنی پاک ایتدی یقال تحلل واکل خلالة یعنی دیشنی حلال ایله پاک ایتدکن صکره دیشلرینک میانندن چیقان نسنه لری اکل ایتدی که لیم در دیه جک یرده تکلم اولور ودخی تحلل المطر ديرلر بعض موضعده یاغوب بعض موضعده یاغسه و دخی تحلل الثوب ديرلر اسکیدی و رقیق اولدی معناسنه (تدللت کشی کرد زن) خاتون ناز ایتدی که دل و دلال ناز و شیوه معناسنه در مصنف اساسده خاتونک زوجه نازی شو و جهله تفسیر ایتدی که خاتون زوجه مخالفت صورتن کوسترر اگرچه مقصودی مخالفت دکل (تدللت به فروتنی نمود اورا) اکا تواضع کوستردی (تسلل لواذا بیرون آمد از میان مردمان تا بجای پناه کیرد) جاعتک اور تاسندن صیریلوب چیقدی که تا که بر موضعه صیغه که بو حالت اکثریا مصافده واقع اولور صاحب کمال مثلاً ایتدی که سل بیرلکندن دیشلری دوشمش رجل و بر نسنه یی بر نسنه دن اخراج وسل بر مشهور مرض مهلك وسل اسل لفظک جی در که اسل لص معناسنه در و دیدی که سل سرقة معناسنه در (تعلل باللهو روز کار گذرانید بازی) لهو و لعب ایله اوقات کچوردی که لهوه مشغول اولدی و غیری نسنه لری ترک ایتدی و معصومی سوددن اشغال ایتک ایچون ویرد کلری طعامه علاله ديرلر و تعله دخی بو معنایه در و هر نسنه ناک بقیه سنه دخی علاله ديرلر و تعلت الناقة ديرلر ناقه یوریکده مقدورینی صرف ایدوب وسعنده اولاندن بر بقیه ابقا ایتدی معناسنه و دخی تعلل به دیر فلان نسنه یی بهانه اتسه کویا کندو ز غنجه علت بیان ایتدی (تغلل غالیه بکار برد) طیب استعمال ایتدی اصمعی دن سؤال ایتدیار که غالیه دن اخذ ایدوب تغللت دیمک جائز میدر دیو جواب ویردی که اگر مراد صقال و بیغه غالیه اذخال ایتدیم دیمک ایه جائزدر (تغلل السیف رخنه شد شمشیر قلیج کدیک اولدی و اول قلیجه افل ديرلر و سیف افل عبارت قی کاه مقام ذمده استعمال اولور رخنه دار اولان قلیج انتفاعه صالح اولدیغنه بناء و کاه مقام مدحده استعمال اولور کثرت ضرب اعتناق ایله رخنه دار اولدیغنه بناء و ملوک اعدایه بددعاء مقامنده فلت جیوشهم و ثلت عروشهم ديرلر و منهزم اولوب فرار ایدن قوم حقنده

ذهبوا افلا لا وطاروا اشالا واهم فرمشردون وفرمطر دون ديرلر وفرمغور ياغين زمين
معناسنده دخي استعمال اولمغله خبري اولميان كسندهه فلان اذاذ كرت الشركان صلا
وان ذ كرت اخيركان فلاديرلر (تهلل وجهه كشاده شد رويش) يوزي كولدي وتهلل
الدمع ديرلر كوزي ياشي اقدى وتهلل السحاب البرق ديرلر برق لمعان ايتدي معناسنه
م (نحمم در كرمابه شد) جامه كيردي (تذم خود را نگاه داشت از نكوهيده شدن)
كندوبى مذموم اولمقدن حفظ ايتدي يعنى مذموم اولمغه سبب اولان نسندهن كندوبى
منع ايتدي واردت ضربه ثم تذمت ديرلر فلان كسنه يي ضرب اتمك مراد ايتمش ايديم
لكن مايمزده اولان حقوقدن ناشى ذم ولوم ايدوب ضربندن فارغ اولدم معناسنه
ودخى تذمت منه ديرلر اذن استكاف وحيالديم معناسنه وفلان قومدن لطف كورمش
ايكن انلري ترك وبرغيري قومه تحول اديم ديه جك برده انى اذمت من القوم ديرلر
ويقال لولم اترك الكذب تأمنا لتركته تذمماي استكفا وبركسنة ذم ايتسون ديوا احسان
اتسه قضى مذمته ديرلر ذالك كسر وقمليه ومن امثال المولدين: ذمتنى بالاساة فلم رضيت
عن نفسك بالمكافات (تعم غمامه بر سر بست) باشنه صاريق صاريدى (وهي العمة واين
بر سر غمامه بستن) بوباشه صاريق صاريق ودخى تعمته فاحسن عمومى ديرلر بن آكا
عمى ديدم اودخى بكا كر كى عيالك ايتدي معناسنده ن (تحنن عليه بخشود بروى) آكا
مرجت ايتدي وفي المثل: حن قدح ليس منها حن: اصلنده دوه ولدند اشتياق اذ كندن
آواز ايتكه ديرلر ايتدي صكره مطلقا آواز ايتكه استعمال شايع اولدى قدح سهم ميسر
معناسنه جمع اقداح كلور وسهام ميسر ك جوهرلري متحد اوليوب بر سهمك جوهرى
سائر سهامك جوهرلرينه مخالف اولوب احواله اولند قدح ظهور ايدن صوت سائر
سهامك صوتنه مخالف اولمغله سهم من بورك جوهرى سائر سهامك جوهرينه مخالف
اولدي يي ظاهر اولور يعنى اقداح ميسردن بر قدح متصوت ايتدي كه اول قدح سائر
اقداحك جوهرندن دكلدر اول كسنه حقنده ضرب اولنور كه بر قومد انتسابى
يونيكن آثاره ادعا انتساب ايدوب تفاخر يامالك اولمدينى نسنه ايله تمدح ايليد (تشن جلده
خشك شد پوست او) آنك دريسى قوريدى كه تشن زياده پير لكدن انسانك دريسى
بورشوب متشن اولمقدن عبارتدر ودخى تشنه القربة ديرلر ايجه صووضع اولنمغله
قوريسه واسكيسه ابو عمرو ديدى كه تشن وتشان بر معنايه در وشن وشنه اسكى قربه
معناسنده در وفلان كسنه زياده پيردر ديه جك برده هوالتشن البالى والشنة البالية ديرلر
لكن شنه كوچك قربه يه مخصوصدر وشنان جدر وفي المثل: لا يقع له بالشن: دوه يي
تغير ايجون اسكى قربه نك ايجه طاش قيوب تصوير ايدرلر دوه آنك صوتى اشدوب
اوركر فلان كسنه اولور اولمز نسندهن اور كز قوى القلب در ديه جك برده

ضرب اولنور (تفنن فى العلوم علمهاى كونا كون اموخت) انواع علم تعلم ايتدي فن نوع
معناسنه جى فنون وافانين اجناس كلام معناسنه رجل متفنن ديرلر فنون كشيده
صاحب معناسنه واخذ فى افانين الكلام اى تكلم باجناسه

المعتل الفاء بالواو من هذا الباب

أ (توضلاً لصلوة دست وروى بشت برای نماز) نماز ايجون الينى يوزيني يودى كه ابدست
الدي تعبير اولنور وضوء اصلنده حسن ونظافت معناسنه دري قال رجل وضئ الوجه اى
حسن الوجه (توكاء على العصاة كيه زدير عصا) عصايه طياندى اتكاء طيانق ومتكاء وتكاه
طايانق نسنده معناسنده در رجل تكاء ديرلر كثير الاتكاء معناسنه واو كائن الرجل ديرلر انك
ايجون طايانق نسنه مهي اتسه ب (توثب فى شئ) مستولى شدر چيزى بظلم ظلم بر شينه
مستولى اولدى توثب فى ارضه ديرلر ظلم بر كسنه نك ارضه مستولى اولسه (توهجت
النار بفروخت آتش) آتش علولدى وتوهج الجوهر اى تلاء وتوهج الطيب اى
توقد وبركونك حرارتى مشتد اولسه توهج يومنا وتوهج الحروان يومنا لو هيج ديرلر
ح (توشع بثوبه وشاخ كرد بجامة خود) كندو جامه سنى وشاخ ايتدي وشاخ بر عريض
درى در كه انى جواهر ايله ترصيع ايدوب خاتونلر انى جابلى طاقنورلر وشمتهاقوشمت
ديرلر وشاخ ايتدي خاتون معناسنده وتوشع بالسيف ديرلر تقايده معناسنده وخرچ متوشع باسيف
ومتشع اذخى ديرلر مطر زى كلامندن مستفاد اولان بودر كه توشع ثوب اذن عبارتدر كه
توبى صاغ قولتو غندن الوب صول اموزينك اوزرينه القايدله لمحرر احرام ايتدي كى
وامام سرخسى ديدى كه التوشع ان تفعل بالثوب كما يفعل القصار فى المقصرة كه
معناى مذكورى تأييد ايدر ودخى توشمت الجبل اى سلكته وتوشع المرأة اى جامعها
ع (توشمت يده شوخكين شد دستش) الى جرك اولدى د (توجد اندوهكين شد) غمناك
اولدى يقال توجدت له اى حزن تله (توجد بر آيه يكانه شدر ايش) رأينده تفر د ايتدي
ودخى توحده الله بعصمه ديرلر حضرت الله انى عصمت ايدوب امورينى غيره تو كىل
ايتدى معناسنه وفي المثل هونسيج وحده فلان كسنه عديم المثل در ديه جك برده مقام
مدحده ضرب اولنور مقام ذمده ججيش وحده وعير وحده ديد كلرى كى (توردخده
كل كون شدرخ او) يوزى كل رنگلى يعنى كل كى قير مى اولدى كه ورددن مأخوذدر
كل معناسنه ودخى تور داخليل البلد ديرلر عسكر شهره كروه كروه داخل اولديلر
معناسنه كه وروددن مأخوذدر (توسد بيده بالش ساخت دستش را) الينى يا صديق
ايتدى يعنى باشك الته تودى وساد ووساده متكأ يعنى طايانق ونخده يعنى يوزي صديقى
معناسنده در ورسول كرمك شرح حضرى حقنده ذاك رجل لا يتوسد القرآن كلام

صاحب اكمل ديدى كه
ورد معروفدر لكن
هر طيب الراجحه اولان
شكوفه به دخى ورد
اطلاق اولنور ودخى
صارويه مائل فيرمزى
رنكلو دابه ديرلر

میتفند و واقع اولان لایتوسد مدح و ذمه محتملدر یعنی قرآنی و ساده کبی اورایه بورایه
طرح ایدوب تحقیر ایتمز یا خود تلاوتند مکب اولمز نائم اولان کسنهیه و ساده مکب
اولدینی کبی (توطد استوار شد) ثابت و محکم اولدی و ثابت اولان نسنهیه واطد وکاهی
قلب ایدوب طادی دیرلر (توقدت النار افر و ختد شد آتش) آتش یا نوب علولندی (تولد
منه کذابید آمداز و یهمان) اندن فلان نسنهیه ظهور ایتدی سید شریف جرجانی تعریفاننده
تولید لفظنی شو و وجهله تعریف ایتدی که بر فعل فعل آخر واسطه سیله فاعلن صدور
اینه حرکت ید و واسطه سیله حرکت مفتاح کبی و تولد لفظنی حیوان بلا باب و ام حاصل اولمقدرد
دیو تعریف ایتدی . ر (توزر وزیر کرد) وزیرلک ایتدی (توفر علی الشی تمام
کرد چیزا) نسنهیه تمام ویردی (توقر برد باری نمود) وقار کوستردی که مراد
تکلف و قاردر (توکر پرشد) طولدی یقال تو کر الصبی ای امتلاء بطنه اصمعی دیدی که
شرب حتی تو کر دیرلر تضلع معناسنه . س (توجس بیم اندردل گرفت) دروننده
خوف اضمار ایتدی و نغوشه کرد وخلق نه سویلشورلر دیو خفیه کلامرینی استماع
ایتدی . ش (توحش للدواء خویشتن را کر سینه داشت از برای دارو) ایچمک
ایچون کندوبی آج طوتدی یا خود طعامدن پرهیز ایتدی تا که تقلیل اکل کندوبیه
دوا و اوله و دخی توحش المكان دیرلر خالی اولدی معناسنه و مکان موحش و متوحش
و وحش ای خال من الانس (توقش بچنید) حرکت ایتدی و الوقش الحركة . ط (تورط
در هلاک افتید) هلاک دوشدی و ورطه اصلنده طریق اولین صحرا در و وراط خدیعه
معناسنه در و تورط الماشیه دیرلر دابه چاموره دوشسه یا خود خلاص ممکن اولمیان
موضع و واقع اولد و تورط فی البلیه ای وقع فیها (توسط القوم در میان مردمان شد)
قومک اور تاسنه کیردی یا قومک میاننی اصلاح ایتدی . ع (توجع درد کین شد) دردلو
اولدی که وجع مرض معناسنه در جعی اوجاع و وجاع کلور و توجعت بفلان من کذا
دیرلر فلان نسنهیه فلان خصوص ایچون مرحجت ایتدم معناسنه (تورع پرهیز کاری
کرد) پرهیز کارلق و زهد ایتدی و رجل ورع ای متق (توزعوه فیما بینهم بخش کردند
اورا در میان ایشان) مابینلرنده آنی تقسیم ایتدیلر (توسع الرجل فی معاشه فراخی
کرد مرد در زندگانی خود) رجل معاشه وسعت اوزره اولوب رفاهیت عیش
صاحبی اولدی (توسعوا فی المجالس فراخ نشستند در بزمها) مجلسارده وسعت اوزره
او تور دیلر (توقع الخیر امیدوار شد نیکویی را) خیره مترقب اولدی که توقع بر نسنه
نک و وقوعه منتظر اولمقدن عبارتدره ف (توذف بتختر کرد) بتختر ایتدی که او موزلرین
تحریک و خطوه لرین تقریب ایدرک یوریمکدن عبارتدر لکن ابو عبیده توذیف سرعت

(ایتمک)

ایتمک معناسنه در دیدی (توسف جلد و اشد پوست او) آنک درسی صوبولدی
و یاره نک و جدرینک درسی قورسید توسف دیرلر تقشش و تقشر دخی بومعنایه در
(توقف عن الامر فرو ایستاد از کار) ایشدن طوردی که امره جرأت ایتدی تعبیر اولنور
انامتوقف فی هذا دیرلر بو خصوصی جزم و قطع ایتدم معناسنه (توکف الخبر چشم
داشت خبر را) خبره مترقب اولدی توقع معناسنه و توکف لهم دیرلر قومک امورینی
کوروب کوزتدی معناسنه . ق (توثق فی امره باستواری گرفت در کاروی) آنک
ایشنه محکم یاپشیدی . ک (تورک بریک سرون نشست بر زین) ایر اوزرینه
برورکنک اوزرینه او توردی و رک و وورک فخذدن یوقار و اولان قبات تعبیر اولنان
موضعدر و تورک آندن عبارتدر که ایاغنک برینی بو کوب و رک کلرینک برینی ایر
قاشنک ایچ یوزینه وضع ایدرلر و ناممتور کا دیرلر و رک کلرینک برینک اوزرینه طایانوب
او یوسه و دخی تورک عن الحاجة دیرلر تبطاً عنها معناسنه . ل (توصل الید بوسیلة نزدیکی
جست بوی وسیله) بر سبب ایله اکا تقرب قصد ایتدی یقال توسلت الی الله
بالفعل ای تقرب به و حضرت الله تقرب و رغبت ایدن کسنهیه و اسل دیرلر و توسل
سرقة معناسنه دخی کلور یقال اخذ فلان مالی توسلا ای سرقة (وهی الوسيلة سبب نزدیکی)
تقریه سبب اولان نسنه و سائل . ج (توصل الید بحیله رسید بوی) بر حیله ایله اکا
واصل اولدی و فی الصراح التوصل پیوستگی جستن بلطف (توغل فی الارض دوراندر
رفت در زمین) زمینده غایت اوزاق کتدی و دخی توغل دیرلر امان نظر اتسه
(توقل و توغل بر کوه شد) طاغ اوزرینه چیقدی و توقل فی مصاعد الشرف دیرلر
شرف مراتبه صعود ایدوب شرف عظیم صاحبی اولدی معناسنه و فی المثل: او قل
من عفر: که عفر طاغ کجیسی یا ور سیدر که قل جبالده ساکن اولور و اول کسنه که ظاهر
حالی ایتدیکی دعوائی مکذب اولد آنک حقننده: تعفرت الاروی و سیمایا البدن: دیو
ضرب مثل ایدرلر (تورم من الضرب براماسید از زدن) ضرب اولمغله شیشدی و ورم انقه
دیرلر غضب ایتدی معناسنه (توسم فی الخیر کان راست بر دبروی نیکویی را) ظن
صحیح ایله آنده خیر فهم ایتدی خیرک علایمی معلوم اولمغله و دخی توسم الرجل
وسمی سبی ایله ثابت اولان نباتات طلب ایتدی معناسنه که وسمی اول بهارده یاغان
بهمورد و وسمه که عظم و فارسیده نیل و تر کیده چیویددر که خواتین آنی قاشلرینه
سوروب راسوخ و تحریف ایدوب راستق دیرلر آنکله اختصاب ایله دیو امر
مقامنده توسم دیرلر (توضم جاع کرد) جاع ایتدی یقال توضم المرأة ای وقع علیها
خاطر فآثره خطور ایدر که توضم بر نسنهیه و ضم اتخاذ ایتمک معناسنه در که و ضم

اول نسنه در که اوزرینه ات وضع ایدر لر زمینه طوقنسون ایچون بس عبارت مذکوره ده خاتون و ضمه تشبیه اولنشد (توغم خشم گرفت) غضب ایتدی و فی الاساس الوغم الحقد (توغم الصید بکشت شکار را) شکاری قتل ایتدی و فلان کسنه بنم کلامی اصفا و کرکی کی حفظ ایدر دیه جک برده فلان ی توغم کلامی دیر لر (توهم الامرکان بردکار را) ایشی توهم ایتدی که خاطریته شویله برایش کلامی تعبیر اولنور لهذا اساسده توهمته عبارتنی وقع فی خلای دیو تفسیر ایتدی . ن (توطن البلد مقام گرفت شهر را) شهری مقام اتخاذ ایتدی و آت سکر تده کده مسافه دن اول ارسال اولنه جق موضعه میطان دیر لر کویا آت لر ایچون توطن ایدر جک مقامدر و اول مسافه نک غایتنه که آت لر سیری آنده منتهی اولور میتاء و میداء و ایکی موضعک مابیننه میدان دیر لر و فی المثل : توطن الابل و تعاف المعزی . یعنی دوه قوی اولمغله مکاره و مشاقه نفسی توطن ایدوب تحمل ایدر لکن کچی ضعیف اولمغله آندن ایا ایدر اول قوم حقنده ضرب اولنور که شجیع اولانلری مشاقه اقدام و جبان اولنلری آندن ایا و اجام ایدر لر (تو عن نیک فربه شد) غایت ایو سموردی (تو کن جای گرفت) مکان اتخاذ ایتدی تمکن معناسنه . (توجده تلقاه روی بسوی او آورد) یوزینی آنک سمتنه کتوردی که اکا توجه ایتدی تعبیر اولنور و توجه الشیخ دیر لر ولی وادبر و کبر معناسنه و فی المثل : احق ماینوجه : یعنی حاقندن بر رتبه به بالغ اولدی که ممشی به و ارمانک طریقی بیلز

﴿ المعتل الفاء بالياء من هذا الباب ﴾

• ر (یسر له الامر اسان شد کار به روی) آنک ایچون ایش اسان اولدی که یسر عسر مقابلیدر و یسر قلیل معناسنه در و فی المثل : یکوی البعیر من سیر الداء : یعنی از مرض ایچون دوهی داغلر ضرری اولان نسنه مشتدا و لمزدن اول دفع اولنق کړک دیه جک برده ضرب اولنور و من امثال اکتم ابن صفي : الیسیر یخنی الکثیر : الشر یبدؤه صغاره : مثلنه قریبدر . ظ (تیقظ بیدار شد) او یقودن او یاندی ایقظ مطاوعیدر و رجل متیقظ دیر لر غافل دکلدر معناسنه . ن (تیقن بی کان شد) شبهه سز اولدی یعنی علی وجه یقین فهم ایتدی که یقین علم و زوال شک معناسنه در و کاهی یقین ظن و ظن یقین مقامنده استعمال اولنور (تین به فرخنده کی گرفت بوی) آنکله تبرک ایتدی که یمن برکة معناسنه در و دخی تین دیر لر یمن ملکتنه نسبت ادعائسه و تین صاغ یانده یانده معناسنه دخی کلور لهذا شیخ فانی به : التین اروح : دیر لر یعنی سکاموت حیاتندن راحتلور زیر امت قبرده صاغی اوزرینه یاتور و حلقه یمن اطلاق اولندی عریب وقت تحالفده صاغ اللریخی اخرک صاغ اللرینه سمح ایتدکری ایچوندر و فی المثل : الیمن

(حنث)

حنث او مندمه : زیرا صادق ایه نادم کاذب ایه حانث اولور ایکی جهندن مکروه اولان نسنه حقنده ضرب اولنور

﴿ المعتل العين بالواو من هذا الباب ﴾

أ • (تبوء دارا فروامد بسرایی) سرایه نزول ایتدی مبأة منزل معناسنه در ب • (تبوب دربان گرفت) قاپوچی اتخاذ ایتدی (تحوب پرهیز کرد از گناه) کناهدن پرهیز ایتدی تأثم کبی حوب و حاب اثم معناسنه در و دخی تحوب دیر لر اظهار حزن اتسه صاحب اکال دیدی که حوبه رقة قلب و حویه حاجت و حوبه خطیئه معناسنه (تصوب بنشیب فرورفت) انیش اشاغی کتدی (تقوب الحیة بشد پوست مار) بیلانک قبوغی صویلدی که اول بیلاننه متقوبه دیر لر و تقوب الشیء دیر لر کو کندن قوبدی معناسنه و تقوب المكان دیر لر آنده چوقور پیدا اولسه و تقوبت البیضة دیر لر یورطه یاریله که ایچندن یاورى چیقده اولدی کبی صاحب جمع : برئت قاشبة عن قویة : مثلنده دیدی که قاشبه دن مراد یورطه و قوب یاورى و کاهی تحفیف ایدوب قابه دیر لر لکن ابوالهثیم تعکس ایدوب قابه یاورى و قوب یورطه در دیدی وجه اوله نظرا معنی بودر که یورطه یاورى چیسون ایچون یاریلدی وجه ثانی به نظرا معنی بودر که یاورى طشره چیققی ایچون یورطه یی یاردی او کوز اولدی اور تا قلق ایدر لدی دیه جک برده ضرب اولنور ت • (نخوت کم کرد) تنقیص ایتدی نخون کبی و دخی فلان نخوت حدیث القوم دیر لر برکسنه قومک کلماتی اخذ و حفظ اتسه • ث (تلوث بالطين آلوده شد بکل) چامور ایلله الوده اولدی و دخی فلان کسنه به منفعت امیدى ایلله التجا ایتدی دیه جک برده تلوث بفلان دیر لر ج • (تنوج تاج بر سر نهاد) باشنه تاج وضع ایتدی که توجه مطاوعیدر (تزوج المرأة) بنفسه متعدیدر (و تزوج بالمرأة) که بالیله متعدیدر (بزنی آورد زن را) خاتونی زوجیه قبول ایتدی (تنوج الشیء کژ شد چیز) نسنه اکرى اولدی که عوجه مطاوعیدر ح • (تروح بالمروحة باد کرد بباد بیزه) یلپازه ایلله یلندی و دخی تروح دیر لر اول شبد کتسه و تروح النبت دیر لر طال معاسنه و تروح الماء دیر لر صور نسنه به قریب اولمغله آندن رایحه کسب ایلسه و تروح الشجر دیر لر وقت حریفده اغاجک پیراغی ظهور اتسه و فی المثل : ریح حزاء فالنجأ : حزاء بد رایحه لو براوت در کرفسه مشابه که اجنه دفعی ایچون تدخین ایدر لر و عرب شویله زعم ایدر لر که برخانه ده حزاء اوله اکاجن داخل اولمز یعنی ریح شر در سرعت ایلله که خلاص اوله سین شرنندن خوف اولسان نسنه حقنده ضرب اولنور کویا شرك علاماتی ظهور ایتدی شرکندو ظهور اتزدن اول نجاته سعی ایلله دیک اولور و ایکی کسنه نک مابیننده مصافات اولسه

قاب العقاب صاحب دره دیدی که مراد جو هواده امتداد ارتفاعی در که عقاب بقایت بلند پرواز در بدیع همدانی بر مقامه سنده دیدی قیلت من یمنه مفتاح الارزاق و لحقت منه بقاب العقاب (منه)

ريجها جنوب وكدورت اواسه شملت ريجها ديرلر ج (تجوخت البئر ريبيده شد چاه) قويو يقايدى كه طوبراغي يوشق اولغله چوكدى تعير اولنور د (تاودالعود كز شد چوب) اغاج اكرى اولدى ادا لعود ديرلر اغاجه طايانغله اكلسه وفيد اوداى عوج (نزود توشه بر كرفت) سفر ايجون ازيق احضار اتدى وهوا ازاد توشه سفر ايجون ادخار اولسان طعام ازواد ج ودخى نزود من فلان الى فلان كتابا ديرلر بر كسنه دن بر كسنه شفاعت مكتوبى آله (تعوذ الشىء خوكرد بچين) فلان نسنه يى خوى وعادت ايندى وفي الحديث: تعوذ الخير فان الخير عادة والشر حاجة: يعنى خيرى شو وجه اوزره عادت ايندك كه نفسكزه خير طبيعت اولسون ونفس شرى ارتكابه مسارعت ايندر زيرا مقتضاي طبيعى در وعود اغاج معناسنه در: ركب عود عودا: ديرلر فتنه ظهورايدوب مقابله به منجر اولدى معناسنه كه عود اولندن سهم وعود نائيدن قوس مراد در وعودا بل مسن معناسنه در كاهى عود لفظنى ذكرايدوب رأى وتدير صاحبي پير مراد ايندرلر (تهود الرجل جهود شد مرد) رجل يهودى دينه كيردى ودخى تهود ديرلر توبه اتدى معناسنه يقال هاداي تاب والهائد التائب والجمع هود قال بيمت يارا كب الذنب هده واسجد كاك هده هده ذ (تشوذ عمامه در بست) باشنه صاريق صاريدي كه مشوذ عمامه معناسنه در (تعوذ بالله من الشر يناه كرفت بخداى از بدي) شردن اللهه صفندي ر (تجور بر پهلواقتيد) ياني اوزرينه دوشدى يقال ضربه فجوره قيجور ودخى تجور خباء الليل ديرلر كيجدك ظلمتى منجلى اولدى معناسنه (تسور الحائط بر شد بديوار) ديواره چيقدى كه طير ماشدى تعير اولنور ودخى تسورت ديرلر خاتون بلازيك طاقتدى معناسنه وملك مسور ومسود ديرلر ملك معناسه (تشور خجل شد) خجل اولدى كه شوره مطاوعيدر وتثوير تخجيل معناسنه در (تصور صورت پذير شد) صورت قبول اتدى يقال صورة الله صورة حسنة فتصور (تصور الشىء صورت بست چيز را) نسنه به صورت باغلادى يعنى نسنه يى خياله كتوروب اكا بر صورت ويردى واول نسنه دخى صورت باغلادى مثلا فلان شىء تصور اينديم ديرلر در ونمده اكاصورت ويردم واودخى در ونمده صورت پذير اولدى معناسنه ودخى تصور ديرلر بر طرفنه مائل اولسه يقال طعنه فتصوراى مال الى السقوط وصور ميل معناسنه در بويونى اكرى اولان كسنه به اصور ديرلر (تصور من الجوع در خويشتن بچيد وبناليد از كر سنى) اجلغندن مضطرب اولوب فرياد اتدى ويقال ضربه فتصوراى صاح والتوى (تكور بر پهلواقتاد) ياني اوزرينه دوشدى تقطر كي (تمور بگرديد) تردد ايدوب واردى كلى ومواره جارك دو كيلان قلى معناسنه اولغله تمور عتد نسيله ديرلر جارك قلى دوكلسه (تنور ازده ر يا تش نكر بست) اوزاقدن آتش كوروب اول جانبه توجه اتدى ودخى تنور ديرلر نوره سور ونسه (تهود فى الامر

(بى باكانه)

بى باكانه رفت در كار) برايشه ملاحظه سز وفكر سز شروع اتدى كه تهود افراط غضبدر واول كسنه به هير ديرلر ودخى تهود البناء ديرلر انهدم وتهود الليل ديرلر كيجدك چوغى كجدى معناسنه وتهير دخى تهود معناسنه لغندر وفي المثل: اكذب من بهير كه مراد سرايدر: واكذب من بلغ: دخى بومعنايه در زه (تجوز فى الامر آسانى فرا كرفت در كار) ايشده تخفيف وتسهيل اتدى تجوز فى الصلوة ديرلر نمازده رخصت بولدى مثلا قيامه قدرتى اولمديغندن قاعدا ادا اتدى وتجوز فى اخذ الدراهم ديرلر جيدوز يوفنه باقيوب آلدى معناسنه: اللهم اغف عنا وتجاوز عنا: ديرلر تجاوز معناسنه وتجاوز فى كلامه ديرلر كلامنده مجاز اعتبار اتسه (تجوزت الحية بر خويشتن بچيد مار) بيان قوير لى وتجاوز عنى ديرلر بندن اعراض اتدى معناسنه س (تقوس كان در بازو افكند) بازوسنه ياني كچوردى ودخى تقوس ديرلر ايكي بوكلسه قوس كي يقال تقوس الشيخ اى انجلب وهوشخ اقوس وفي المثل: رماه الله باحي اقوس: مراد داهيده در والاحي الاقوس داهيه ومجرب امور اولان كسنه در احى جبودن مأخوذ در ايمكلمك معناسنه واحى اول صايددر كه صيد ايجون جوايدر واقوس منحنى معناسنه كه صايدك حال وشانى در وكلتين تركيب اولنوب داهيه به اطلاق اولندى لهذا منكرا ذكرا اولندى بعضيارا حوى روايت اينديلر بوروايته نظرايله: رماه الله باحوى الوى: مثله قريب اولور كه حى ولى دن مأخوذ جمع ومنع معناسنه در يعنى حضرت الله آنى غنى ممسكه مبتلا اتسون مقضى المرام اولسون ديو بد دعا مقامنده ضرب اولنور ش (تخوش دور شد) بعيد اولدى وفي الصحاح تخوش القوم غنى اى تخوا (تشوش عليه الامر شور يده شد بروى كار) ايش آنك اوزرينه مختلط اولدى ض (تقوض البناء بر كنده شد بنا) بنا بالكلية منهدم اولدى وتقوض المجلس وتقوضت الحلق والصفوف ديرلر پریشان ومفرق اولديلر معناسنه ط (تقوط غائط كرد) حدث اتدى ع (تجوع خويشتن ركسر سنه نمود) كندويى آج كوستردى كه مراد تكلف جوعدر فلان من موضع كذا على قدر مجاع الشبعان وعلى قدر معطش الريان ديرلر يعنى فلان كسنه فلان موضعدن شو مرتبه بعيددر كدموضع مذكور دن اول كسنه نك ساكن اولد ينى مقامه سير ايدن كسنه طوق ايسه آجيقور وصوسر دكل ايسه صوصار (تصوع پرا كنده شد) متفرق اولدى ودخى تصوع النبات ديرلر اوت قوريسد تصيع وتصوح دخى بومعنايه در (تصوع المسك بوى دارد مشك) مسك تحريك اولغله رايحه سى ظاهر اولدى (تطوع بصلوة بكره نمازى كه نه فريضه ونه واجب ونه نافله باشد) اقسام ثلاثة دن غيرى نماز قىلى وهومتطوع ديرلر متبرع

معنای و دخی تطوع دیرلر تکلف استطاعت اندی معنای (تہوع بہر اشید)
قوصدی و مقام وعیدہ لاهو عنہ ما اکلہ دیرلر یعنی بن آکا اکل ایتدیکنی قوصدردم
غ (تبوغ الدم بشورید خون) قان شدت ایلہ آقیدی یقال تبوغ الدم و تبیغ
بصاحبہ ای حاج بہ قتلہ . ف (تخوف الشئ بکاست از کتارہ چیز) نسنہ نک
کنارندن تنقیص اندی (تخوف ترسید) خوف اندی و دخی تخوفہ دیرلر بر نسنہ نک
اطرافندن تنقیص اندی معنای کہ آزار تنقیصدن عبارتدر کویا آہستہ
آہستہ خوف ایدرک تنقیص ایدر و تخوفی حق دیرلر حتمی تماما و برمدی معنای
(تشوق الی الامر سر بر افراشت تا بشکورد بکار) ایشہ نظر اتمک ایچون
باشی یوقارو قالدردی و تشوفت الجاریۃ دیرلر تربیت معنای (تطوف کرد چیزی
بگردید) بر نسنہ اطرافنی طولاشدی کہ طواف اندی تعبیر اولنور و اول طولوم کہ او فوروب
صودہ رکوب اکا طواف دیرلر و طواف و اطاف دیرلر تقوط معنای . ق (تسوقوا
بازار بستند مردمان) قوم بازار اتخاذ و خرید و فروخت اندیلر (تشوق ارزومندی نمود)
از رومندک کوستردی مہاد تکلف شوقدر و مشتاق اولدی معنای کلور (تطوق
طوق در کردن خویش کرد) کندوبوینہ طوق وضع اندی قال المتنبی . اقامت فی الرقاب
لہ ایادہ ہی الاطواق و الناس الحمام . و یقال تقلدت لیسیدی من المنة طوق الحمامۃ الی یوم
القیامہ (تنوق فی العمل چرب دستی نمود در کار) ایشہ حاذق و استاد اولدی و فی المثل:
لقد تنوق فی مکروہہ القدر : برکسنہ برکسنیدہ جور و اذیتدہ مبالغہ اندکدہ ضرب
اولنور (وہی النیقۃ چرب دستی) عملدہ مہارت و حذاقت و فی المثل: حرقاء ذات نیقۃ:
اول جاہل حقندہ ضرب اولنور کہ بر شینہ جاہل ایکن معرفت ادعا ایدہ . ک (تہوک
سرکشتہ شد) حیران اولدی و تہور معنای دخی کلور . ل (تأول الایۃ تفسیر کرد آیترا)
آیتی تفسیر اندی و فی الصحاح التأویل تفسیر ما تأول الیہ الشئ (تحول عن موضعه بشد از جای
خویش) کندویرندن آخریرہ کندی و بوکیغیتہ حول دیرلر و دخی تحوات کسائی دیرلر
جامہ سہ بر نسنہ قویوب صیرتہ یوکلنسہ و جاءنا یحمل حال دیرلر صیرتہ بر نسنہ
یوکلندیکی حالہ کلسہ و اول یو کہ عربیدہ کارہ دخی دیرلر یعقوب دیدی کہ
تحول حیلہ ایتدی معنای دخی کلور احتال کی (تطول علیہ بکذا منت نہاد
بروی بہمان) فلان نسنہ ایلہ آنی نمون اندی و هو ذو طول علیہ ای ذومنتہ و فی المثل:
طال طولہ و طیلہ و طولہ و طیلہ: ای طال عمرہ و طال غیبتہ (تقول از حالی بحالی بگردید)
بر حالدن بر حالہ دوندی و فی الصحاح تغوات المرأة ای تلونت و فی الاساس
تغولت المرأة تشبہت بالغول فی تلونها و تقول الامر دیرلر ایش بلنمز اولدی کہ فہم
اولنمندن قالدی تعبیر اولنور (تقول علیہ ما لم یقل دروغ بست بروی انچہ نکفت)

سویلدیکی سوزی آکا اسناد ایتکلہ یالان یابدی (تمول مالدارشد) چوق مال
صاحبی اولدی کہ مولہ اللہ مطاوعیدر و رجل مال نال ای متمول معط . م (تلوم چشم
داشت) منتظر اولدی و دخی تلوم دیرلر توقف اندی معنای تلبث کی و دخی تلوم
دیرلر لوم اولنہ جق نسنہ دن پرہیز اندی معنای نندکیم تأثم و تخرج دہ مرور اندی
ن (تخون کم کرد) تنقیص اندی یقال تخون حق یعنی بنم حتمی تنقیص کویا شینافشینا بنم
حقمہ خیانت اندی و دخی برکسنہ برکسنیدی بر حالدن بر حالہ تعبیر اتسد تخونہ دیرلر و دخی
تخونہ دیرلر بن آنی کوروب کوزندم و محافظہ ایدم معنای کویا آکا خیانتدن تجنب ایدم
تخولتہ دخی بو معنایہ در و تخونۃ الحمی دیرلر حی و قتی محافظہ ایدوب و قتی
شاشرمدی معنای و دخی کان فلان امینا فتنون دیرلر اول امین صکرہ خائن اولسد
و فی النواہی: الامین آمن و الخائن خائن (تکون الشئ ہست شد چیز) بر نسنہ موجود
اولدی (تلون الشئ رنگا رنگ شد چیز) نسنہ رنگدن رنگہ کیردی . ہ (تأوہ اوہ
کفت) اوہ دیدی لفظ اوہ شکایت مقامندہ استعمال اولنور توجع ایچون وکاهی
واوی الفہ قلب ایدوب آہ دیرلر وکاهی واوی مکسور و مشدد و ہابی تسکین ایدوب
اوہ وکاهی ہابی حذف و واوی مشدد ایدوب او وکاهی مد و تشدید و قع و او
و تسکین ہا ایلہ اوہ وکاهی تطویل صوت ایچون الحاق ایدوب او تاء و آو تاء دخی
دیرلر (وہو الاوہ اوہ کنندہ) اظهار شکایت ایچون اوہ دین کسنہ اصمعی اہد و میہ
مثلندہ دیدی کہ اہد تأوہ و توجع معنایہ در و بعضیابر اہد حصہ و میہ
جدری معنایہ در دیدی فراء دیدی کہ میہ اصلندہ امیہ ایدی ہمزہ حذف
اولندی خیر اصلندہ اخیر ایکن ہمزہ سی حذف اولندی کی و میہ و امیہ عبارتاریلہ
دخی روایت اولندی حصہ و جدری بہ مبتلا اولہ سن دیوبدعا مقامندہ ضرب اولنور
: و انہ لو اہامن الرجال: مثلندہ واقع اولان و اہا و و اہا کلمۃ تعجب و تلذذدر یعنی فلان کسنہ
اول مرتبہ اخلاق حیدہ صاحبی در کہ تعجب جہتندن عبارتہ مذکورہ انک حقندہ
تکلم اولنمغہ لایق در و اخلاق سیئہ صاحبی اولان لیم حقندہ انہ لغیر و اہا
دیرلر (تشوہ کوسپندشکار کرد) قویون شکار اندی (تفوء بکلمۃ یک کلمہ بکفت) برکلمہ
سویلدی و یقال کان الاحنف متفوها ای منطقیا و رجل فیہ و مستفیہ دیرلر اکول
معنایہ و تفوء الزقاق دیرلر زقاقہ داخل اولسہ و فی المثل: فاما لفيك: خیت ایلہ بدعا
مقامندہ ضرب اولنور و ضمیر مؤنث ارضہ راجعدن یعنی ارضک اغزی سنک اغزیکہ
اولسون و فم الارضدن تراب مراد در زیر ارض صوبی تراب ایلہ ایجر: بفيك الحجر:
مثلندہ قریبدر

أ. تقياً الظل بکشت سایه) کولکه رجوع آندی که فی رجوع معنای در رفتن نفس
ظل معنای در خفا کور که جوی افیاء کور و بر کسندیه لنیم در دیکه جک یرده فلان
لا یقرب افیاءه ولا یطمع فی اشیاءه دیرلر ودخی تقياً بالشجر دیرلر اغاج ایله
کولکه لندی معنای ودخی تقياً لزوجهها دیرلر خاتون زوجنه نازوشیوه
ایدوب تمایل آندی معنای وفاجریه تقياً بغير بعلک دیرلر ودخی تقياً
بغيرک دیرلر سکا التجا اتم معنای (تقياً فی کرد) قوصدی که مراد تکلف فی در
وقوصقی ایچون تناول آید کلری دوايه قبوء دیرلر وقاء نفسه دیرلر مات معنای
لفظ نفسه دید کلری کبی (تقیاً للامر آماده شد برای کار) ایش ایشلکه مهیا
اولدی که تدار کفی کوزوب حاضر لندی تعبیر اولنور وهیاءه تقياً دیرلر ب
(تطیب خویشتن را خوشبوی کرد) کندوی کوزل قوقولی آیدی یعنی طیب سوروندی
تعطر معنای (تهیب بترسید) خوف آیدی وجان اولان کسندیه هیوب وهیاب
وهیابه دخی دیرلر وتنهی الشیء دیرلر خوفی معنای پس لازم ومتعدی استعمال اولنور
ودخی تهیب الرجل دیرلر مهابت وشکوه صاحبی اولدی معنای ث (تربث در نک کرد)
اکلندی تطامع معنای که تربث عجله مقابلی در ور جل ریش ای بطلی وفي المثل: رب عجلة تهب
ریشا ورب فروقة تدعی لیشا ورب غيث لم یکن غيثا: اول کسندیه حقه ضرب اولنور که
بر نسته به زیاده حریص اولقله النده اولان دخی ضایع اولور ج (تجهت الريح
بر خاست باد) یل اسدی ح (تقیع الجرح ریم گرفت ریش) یاره ایرینلندی که
قیع یارده حاصل اولان ایرین در که ایچنده قان اولیده مدد دخی بومعنايه در ح (تطیح
آلوده شد) آلوده اولدی یقال تطیح بالقیم ای تلطیح د (تأید نیرومند شد) قوتلوا اولدی
ابوزید دیدی که آدالرحل یأید اید آدیرلر قوی ومشتد اولسه وایدو آدقوت معنای در
(تزیید فی حدیثه افزون کرد در سخنش) سوزینی چوق آیدی یعنی سوزی چوق
سوزیدی وتزید السعد دیرلر نرخ زیاده اولدی معنای وتزید سیر عنق دید کلری سیردن
زیاده سیره دیرلر (تصیدوا شکار کردند) آو اولادیلر وفي المثل: صیدک لا تحرمه یعنی
صید کدن غافل اولقله محروم اولمه فرصتی فوت آیده دیکه جک یرده ضرب اولنور واقتصدی
تصیدی دیرلر حق وعدله رعایت ایله تا که حاجتکه نائل اوله سن معنای (تقید خرامان
خرامان رفت) صالنه صالنه یوریدی وبر کسندیه متکبر اولدیفندن صالنه رقی یوریه
عشی فی الارض فی ادا میادا دیرلر وفید هلاک معنای دخی کلور یقال ما فاد حق باغ
رزقه النقادهر (تخیر سر کشته شد) باشی دوندی که نه اید جکین ونه یرده کیده جکین بیلز که
تخیر اولدی تعبیر اولنور یقال رجل حیران وأمرأة حیری وهم وهن حیراری

(وجریان)

وجریان ایتیموب بر موضعه صو مجتمع اولسه تخیر الماء دید کلری تشبیه طریقیه در
لهذا حوض کبی صو مجتمع اولان موضعه حایر وحیران دیرلر (تخیر بر کزید)
خیرلوسنی اختیار آندی که ترکیده اوروندیلدی تعبیر اولنور یقال خیرته بین
الامرین تخیر ودخی کنت علی المتخیر دیرلر مراد ایتدیکیکی اختیار ایله معنای
وبومعناك عکسندیه هست علی المتخیر دیرلر (تدیر المكان سرای بکرفت جای را)
مکانی سرای اتخاذایدوب آنده مقیم اولدی (وما فی الدار دیار در خانه کبی نیست) اوده
کسندیه یوقدر ودیار اصلنده دیوار آیدی ماقبل مفتوح اولان یاه ساکنندن صکره واقع
اولان وای یایه قلب قاعده سنده بناء وای یایه قلب وادغام ایتدیلر (تطیر منه قال بدکرفت
ازوی) آندن بدفال طوتدی که آنکله تشام وتطیر آیدی تعبیر اولنور واطیر اصلنده
تطیر در (وهی الطیره فال بد) شوم فال وفي الحديث: کان علیه السلام یحب الفال ویکره
الطیره: (تغیر عن حاله بگردید از حالش) حالندن دوتدی وفلان لا یتغیر علی امرائه
دیرلر دیوث معنای یعنی خاتونی ایچون غیرت چکمز ز (تخیر کرانه گرفت)
برجانی طوتدی که بر طرف اختیار آیدی تعبیر اولنور وسیویه دیدی که تخیر تحوز
معنای در (تخیر الشیء عن الشیء جدا شد چیز از چیز) نسته نسته دن آیریدی که میز
مطاوعیدر س (تکیس زیره کی نمود) زیرک کوستردی که مراد تکلف کیس
درو حق وظرافت حق مقابلی در یقال رجل کیس ای ظریف ومراة کیسی ای
لیس حق وفي المثل: اکیس من فتنة: که میمون دید کلری جانورک کوچکی در زیرک
اولان اطفال حقه ضرب اولنور خاصة فلان کسندیه غدر آیدی دیکه جک یرده
فلان کیسان دیرلر که کیسان غدرک علی در (تمسیت بخرامیدن) خاتون صالنه رقی
یوریدی یقال رجل میاس و میسان وامراة میاسه و میسانه ای متبخترو متبخترة
ش (تعیش معیشته کرد) اسباب معیشته تکلف آیدی که ترکیده اولور نیجه
چندی دیرلر اسباب معاشی واسع اولسد تخفی اولیه که معاش ومعیشته حیاة معنای در
وهو فی عیش رغد دیرلر مهمات ولوازم حیاتی واسع اولسه وانه لعایش دیرلر حسن حال
صاحبی اولسه واهل حجاز طعام وزرعه عیش اطلاق ایدرلر وفي المثل: عاش عیسا
ضارباً بحیران: دیرلر حیران دوه نک برینک ایچ بوزیدرودو چوک ایدوب زمین اوزرینه
سیندسنی وضع ایتسه وضرب حیران بر مقامده مقیم اولمقدن کنایه در اول کسندیه حقه
ضرب اولنور که تحصیل اسباب معاش ایچون زحمت چکمدن اوتوردینی یرده
رفاهیت صاحبی اوله وفي مثل اخر: عیش ترمالم تر: عمر طویل ایله معمر اولان کسندیه عبرت
آله حق شیلر کوریر دیکه جک یرده ضرب اولنور ص (تقیضه ماننده کی کرد

باو) آکاتشیه ابتدی که مراد مشابهتده تکلفدر و هما قضیان دیرلر مثالان معناسنه
و تقیض الجدار دیرلر دیوار منهدم اولسه اساسده صادمهله ایله تقیض دخی بو معنایه در
دیدنی ابو زید دیدنی که دیوار چاتلیوب بیقلسد انقاض و بیقلسد تقیض دیرلر . ظ (تقیض
الرجل خشمکین شد مرد) رجل غضب ابتدی و تقیضت الهاجرة دیرلر وقت ظهرده
حرارت مشد اولسه (تقیض الرمل تابستان گذرانید در ریک) قومده یاز کوئی چکوردی
که یعنی ایام صیفده قومده مقیم اولدی و فی الصحاح تقیض بالمكان ای اقامه فی الصیف . ع
(تربع آمد شد کرد) واردی کلدی یعنی مضطرب اولدی یقال تربیع السراب ای
جاء و ذهب و دخی تربیع یداء بالجود دیرلر بسبب بعد سبب بزه احسان آندی معناسنه
و تربیع اصلنده مایع اولان نسنده نك اضطرار بدن عبارتدر (تشیع دعوی مذهب شیعه
کرد) شیعه مذهبی ادعا ابتدی و تشیع تفرق معناسنه دخی کلور (وهم الشيعة ایشان
شیعه اند) مذهب شیعه اتخاذ ایدن قومده شیعه دیرلر . ف (تصیف فی مکان کذا
تابستان گذرانید در فلان جای) ایام صیفی فلان موضعده چکوردی که موضع مذکوره
مصطاف و متصیف دیر که ترکیده یایلاق تعبیر اولنور و فی المثل : تمام الربیع
الصیف : مستقصی ده دیدنی که حاجه کالی ایله کر کدر که ربیع صیف ایله تمام اولدینی
کبی و دیدنی که ربیع مظر اول وصف آندن صکره یاغان یغوردر و اساسده اتمام امرده
ضرب اولنور دیدنی . ف (تهیف در باد کوم مقام گرفت) ریح حاره ده او توردی
ق (تریق السراب بندر خشید برق) برق لمعان ابتدی . ل (تخیل الیه الامر خیال بست
اورا کار) ایش کا خیال باغلادی یعنی ایش آنک قوه خیالیه سنده صورت پذیر اولدی
و تخیل علی الرجل دیرلر آنده خیر تفرس اتم معناسنه و تخیل السماء دیرلر جو هواده
بولوت پیدا اولوب امطار ایچون متهی اولسه (تزیل پرا کنده شد) متفرق اولدی (تقیل
ابه مانده کی کرد بیدرش) اوضاع و اطوارنده پدینده تشیه ابتدی ابن فارس
: تقیل الرجل ابه : مثلنده دیدنی تقیل ده اولان لام ضا ددن مبدله در کداصلنده تقیض ابتدی که
قیض دن مأخوذدر عوض معناسنه هما قیضان مثالان معناسنه کویا احدهما آخر دن
عوض در دیدنی برینه زیاده شابه اولان ایکی نسنده ده ضرب اولور و دخی تقیل دیرلر
وقت قیلواده او بودی که مراد قبا قوشاق تعبیر اولنان و قندر و دخی تقیل دیرلر نصف
النهارده صوائحه و القیل شراب نصف النهار و تقیلت الناقة دیرلر نصف النهارده
جلب ایتدیم معناسنه و چوقور برده صومجتم اولدی دیدجک برده تقیل الماء فی المنخفض
دیرلر (تهیل الرمل ربیده شد ریک) قوم یقلدی که اوچدی و دو کولدی تعبیر اولنور
م . (تأیمت بیوشدن زن) خاتون زوجی هلاک اولمغله طول اولدی که اول خاتونه ایتم

(دیرلر)

دیرلر و فی المثل : کل ذات بعل ستیم : هر زوجی اولان خاتون بروقت اولور که طول
اولور تقلبات دهر دن و تبدلات اوضاع سپهر بو قلمونده ضرب اولنور و بر عسکرک
شجاعتی و بر قومک ظلم و کثرت قتلرینی توصیف وقتده : ترکوا النساء ایامی و الاولاد
یتامی : دیرلر و یقال الحرب مأیمة و میمة یعنی جنک خطر دن خالی دکلدر که خاتونک
زوجی مقتول اولمغله ایم و ولدک والدی مقتول اولمغله یتیم اولور و دخی تأیم الرجل دیرلر
مدته مدیده تزوج ایتیبو تعزب اتسه (تخیم بالمكان مقیم شد در جای) بر مقامده مقیم
اولدی اصلنده بر مقامه چادر قوردی معناسنه ایدی چادر قور مغله اقامت ماییننده
ملازمت اولمغله بو عبارت ایله تفسیر اولندی و بعض نسخده خیمه زد در جای عبارتیه
تفسیر اولندی و دخی تخیمت الریح فی الثوب و فی البیت دیرلر ثوبدن یا خانه دن مسک
و عود مثللو طیبک رایحه سی چوق زمان زایل اولسد (تشم الحریق فی القصب آتش
در نیستان در افتاد) قشلقه آتش دوشوب بری برینه قارشیدی و دخی تشیم الشیب
دیرلر سیاه صقاله بیاض دوشوب مختلط اولسه (تقیم السماء میفک شد آسمان) آسمان
بولوتلاندی یعنی هواده صحاب پیدا اولدی . ن (تبین الشئ هویدا شد چیز) نسنده
آشکاره اولدی که لازمدر (تبینه انا من هویدا کردم اورا) اول نسنده بن اشکاره
اتم که متعدی در صاحب مجمع : قد بین الصبح لندی عینین : مثلنده بین تبین معناسنه زیاده
ظاهر و اشکاره اولان نسنده ده ضرب اولنور دیدنی و دخی تبین فی امرک دیرلر امر که
ثبت و تأنی ایله معناسنه (تحنین هنگام جست) وقت کوزندی طفیلی اولان کسنه
طعامده داخل اولق ایچون طعام وقتده متروک اولسه تحنین الوارش دیرلر (تدین دیندار شد)
متدین اولدی و هوالدین کیش که معروفدر (والدیانة دین داری) متدین اولق و دخی
تدینت دیرلر استقرضت معناسنه (تزیین به خود را بسیار است باو) آنکله زینتلندی
عرب صیانندن بر صبی آخر صبی به دیدنی که وجهی زین و وجهک شین (تعین بنسنده
ستد) نسنه آلدی که ترکیده ویرسی به آلدی تعبیر اولنور که عینه ویره سی معناسنه در
ابن درید دیدنی که لانها بسم العین بالدين و بعضیلر دیدیلر که سلم وجهی اوزره اولان
مبايعده زیاده لك اولدینی ایچون در و ترازونک بر کفده سی کفذا خرا دن زیاده و اغیر
اولسه فی المیزان عین دید کلری بو معنایه مبنی در و یقال اصلح عین میزانک ای ازل میله
و زیاده فسوره و دخی تعین الرجل المال دیرلر ماله زحم چشمی اصابت اتسه و دخی تعین
السقاء دیرلر مطهره اسکیوب بعض مواضعی اوافق اوافق یوفقه و کوز کوز دلیتمکه
قریب اولسه و دخی تعین علیه الشئ دیرلر فلان نسنه اکابینه لازم اولدی معناسنه
(تقینت آرسته شد زن) خاتون زینتلندی تزینت معناسنه و ماشطه به مقنیه تسمیه

اولنديني عروسی تزین آندیکی ایچوندر وقین وقینه عبدوآمد معناسنه اولمغه جوهری دیدی که ماشطه قنیه تشبیه اولندی زیرامه خانه نی تطهیر و تزین و ماشطه عروسی تنظیم و تزین ایدر . ه (تریه السراب امد شد کرد کوراب) سراب مضطرب اولدی

المقتل اللام من هذا الباب

ه ب (تأبی علیه فرمان برداری نکرد بروی) آنک فرمانده اطاعت ایتمدی ودخی تأبیت فلان دیرلر فلان کسنه بی بابالق اتخاذ اندیم معناسنه تأبیت فلان فلان خاتونی انالق اتخاذ اندم دیدکری کبی و اباء طعامدن نفرت معناسنه در یقال فلان ان شهد الطعام فالجیة والاباء وان حضر الطعام فالجیة والاباء و زمان جاهلیته ملو که تحیت ودعا اندکر نده ایت اللعن دیرلر ایدی ابن السکیت دیدی که یعنی لعنت اولند جق عملدن محفوظ اوله سین و مضیاف اولان کسنه یه ابو الاضیاف و باشی بویوک کسنه یه ابو الرویس و بویوک صاریقلی کسنه یه ابو العمامه دیرلر (ترابه پرورد اورا) آنی تربیه آندی (تزیی الصیاد کوی ساخت صیاد برای پنهان شدن) صیاد صاقلانق ایچون چوقور قازدی که اول چوقوره زبیده دیرلر (تقی قبا پوشید) قبا کیدی و اول کسنه یه متقی دیرلر و قب هذا الثوب دیرلر شو ثوبی قبا قطع ایله معناسنه . ت (تأبی له الامر اسان شد اورا کار) ایشا کاسهولت ایله حاصل اولدی و فی الاساس تأبی له امره اذا تسهلت له طریقته (تشقی بالموضع زمستان گذرانید در جای) مکانده قیش چوردی که قشلی تعیر او انور (تعقی فرمان برداری نکرد) سرکشک ایدوب اطاعت ایتمدی که عتودن مأخوذ در (تفتی جوانمردی کرد) سخا و کرم آندی که فتوة کرم معناسنه در ودخی تفتی دیرلر پیرایکن کندونی جوان کوسترسه یقال : ابرد من شیخ یتقی ای تشبه بالفتیان و تقول : هؤلاء فتولیس فیهم فتوة : ولیل و نهاره فتیان دخی دیرلر جدیدان دیدکری کبی یقال دام مادام الفتیان . ج (تهجی الکلمة هجا کرد کلمه را) کله بی هجالدی و هو الهجا که معروفدر و فی الاساس تهجاً الحروف ای بعدها والمرأة تهجوا زوجه هجا قبیحا ای ذمت حبیته وعدت عیوبه . ح (ترحت الحیة کرد شد مار) بیلان قویر بلوب چورک اولدی (تضحی چاشت خورد) قوشلق طعامنی اکل آندی و اول طعامد ضحادرلر (تلخی العمامة دستار را در سر چنان بست که از زیر زنج در آورد) باشنه صاریقی شو وجه اوزره صاردی که چککسی التدن چوردی (تمحی عنه دور شد از وی) اندن بعید اولدی یعنی اندن بر جانبه کتدی یقال تمح عنی بدنن اوزاق اول . ح (تمحی عنه بزار شد از وی) اندن تبری آندی تخرج کبی . د (تأدی الیه اخبیر پیغام

(بر سید)

بر سید بوی) اکا خبر واصل اولدی (تبدی مقیم شد در بادیه) بادیه ده ساکن اولدی و هی البادیة والبدو که حضر مقابلی در و بداوة بادیه نشین اولمق معناسنه در و فی الحدیث : من بداحفا : یعنی بادیه ده مقیم اولان کسنه ده البته خشونة و غلظة حاصل اولور (تردی من الجبل در اوقات از کوه) طاغدن آشاغی دوشدی و تردی فی البئر دیرلر قوبویه دوشده و تردی دیرلر هلاک اولدی معناسنه و تردی الرجل دیرلر رداء کیدی معناسنه (تسداه زیر اوشد) آنک اوزرینه چیقدی (تصدی له پیش امد اورا) آنک او کینه کلدی که تعرض آندی تعیر او انور (تعدی الحد گذشت از حد) حددن تجاوز آندی تقول ما هو الا ذنب عدوان دینه الظلم والعدوان (تعدی الظالم ستم کرد ستمکار) ظالم ظلم آندی (تعدی چاشت خورد) قوشلق طعامنی اکل آندی (تندی القوم انجمن بستند مردمان) قوم مجلس عقد ایدوب مجتمع اولدیلر (وهو المتندی جای حدیث کردن) جمع اولوب بری بریله محادثه ایدنه چک مجلس ندی و ندوه و نادی دخی بو معنایه در و ندوت القوم دیرلر قومی مجلس مزبوره جمع ایتمد معناسنه و مکده قصی بنایندیکی دارالندوه دخی بو معنادن مأخوذ در ودخی تندت الابل دیرلر دوه نهل و علل میاننده اوت او تلاسه ودخی تندی الرجل علی اصحابه دیرلر اظهار جود اتسه تسخی معناسنه و ندی جود معناسنه در و مطر قلیله و شبنم دخی ندی دیرلر که جعی انداء و اندیه کلور و بعضیلر ندی نهاده و سدی لیلده واقع اولان مطر قلیل و شبنم در دیدیلر و رجل ندی ای سخی و تقول : کم نعشتی و کم اعاشنی نذاک : و بن فلان کسنه دن اصلا خیر کورمدم دیه چک یرده ماتندیت منه دیرلر و خجالة و یرن کلمانه مندیات دید کلری القا اولنان کسنه اول کلماتی استماع ایتمکده اضطرار بندن جبهه سی عرق ریز و نذاک اولدینی ایچوندر ودخی شرب حتی تندی دیرلر که کرکی کبی صوسرلنی دفع اولسه تروی معناسنه (تهدی الیه راه یافت باو) آنکله یول بولوب واصل اولدی . ذ (تأذی به آزرده شد بوی) آنکله متأذی اولدی که انجندی تعیر اولنور . ر (تحری فی الاشیاء صواب ترین چیزها جست) نسنه لک طوغربسنی و ابوسنی طلب آندی که حری لایق معناسنه در یعنی کندویه لائق و مناسب اولاننی طلب آندی ودخی تحری فی المكان دیرلر بر مکانده مکث ایتمه (تدراه قریب داد اورا) آنی آلدادی که در یته دیرلر خنلته معناسنه و دخی تدرت المرأة دیرلر صاچنی طریابوب آشاغی ارسال ایتمه (تسری کنیزک برای مجامعت خرید) جاع ایتک ایچون جاریه اشترای آندی و هی السربة معروفدر (تعری برهنه شد) صویوندی . ز (تعزی شکییانی کرد) صبرایتمدی (وهو العزاء شکییانی) صبر و مصیبتیه مبتلا اولان کسنه ناک صبرنده استعمالی شایعدر ودخی تعزی الی فلان دیرلر بر کسنه یه

انتساب دعوی ایتسه ه من (تحسی المرقه قیاسامید شوروار ابدرنک) شوربایی آهسته
آهسته ایجودی یقال یوم کحسوا الطائر ای قصیر (ترشاه نرمی کردباو) اکا ملاعت
واظف ایله معامله ایتدی (تفشاهای جاع کردبازن) خاتون ایله جاع ایتدی ودخی
تغشی بویه دیرلر ثوبی بوروندی معناسنه (تغشی الشی فراخ شد چیز) نسنه واسع
اولدی ودخی تغشی دیرلر طاغیلدی معناسنه و تفشاهم المرض ای کثر (تغشی برفت)
بوریدی مشی کبی و تمشت فیه الحیا دیرلر شرابک حرارتی اندامنه سرایت اندی معناسنه
ه ص (تغشی مندرست ازوی) آندن خلاص اولوب قورتولدی و فی الصحاح
تغشی الانسان تخلص من المضیق والبلیه و تغشی من الادیون خرج منها: و تخلص و ام زرع:
حدیثنده واقع اولان القصیه کلامی تغشی معناسنه در و قد حقتناه فی ترجتنا السماء باقوم
الوسائل (تغشی شانه زدن موی پیشانی خود را) خاتون کندو ناصیه سنک صاحبی
طارادی ودخی تنصیت بنی فلان دیرلر آنلردن برسیده خاتون تزوج ایتدم معناسنه
تفرعتم و تذریتهم لفظلری دخی بو معنایه در ه ض (ترضیه خوشنود کردم اورا
پس از جهد) وافر جهد ایدوب آنی خوشنود ایتدم مثلا براز مال و یروب
راضی ایتک کبی ترکیده آزویردی چوق ویردی یالواروب حلالاشدی تعبیر
اولنور و فی المثل: اذا ترضیت اخاک فلا اخاک: یعنی اول برادر که سن آنی کند کدن
یالوارمق ایله راضی ایدم سن اوسکا برادر دکلدزیرا اخوان بی تکلف کر کدر
(تغشی بگذشت) یکدی و دو کندی و لفظ قضاده فراغ و فنا معنای معبرا و لمغله
قضیت حاجتی دیرلر ایشم بتدی و تمام اولدی و قضی علیه دیرلر قتل و سم قاض دیرلر
قاتل و قضی نجبه دیرلر مات معناسنه و دخی تغشی البازی دیرلر هوادن نزول
اتسه که اصلنده تغش در ه ط (تخطئه بگذشت ازوی) آنی آلیوب یکدی
تخطیت رقب الناس دیرلر خلق باعوب یکدم معناسنه و تخطیت الی کذا دیرلر
فلان نسنده واروب یوری بهرک واصل اولدم معناسنه که خطوه دن مأخوذ در
آدیم معناسنه و تخطیات دیمک خطادر تخطیت کر کدر و فی المثل: تخطیت سنة مقیما:
برقوم قحطه مبتلا اولوب جله اوت و صوطلی ایچون اطرافه پریشان اولدیلر
مقصودلری حاصل اولما مغله عظیم کندولری و مواشیلری زحمت چکدیلر لکن ایچلرندن
برکسنه مقامنده ثابت اولوب اول نواحیده خصب و رخایه اصابت ایدوب بو مثلی
ایراد ایتدی یعنی مکانه مقیم اولدیغیم حالده سنه مزبورده آلیوب اونه یوزه یکدم
وسالم قالدیم اول کسنه حقتده ضرب اولنور که مقامندن رحلت ایتسه هالک اولور
ایدی لکن مقیم اولمغله سالم اولدی (تغشی بویه پیوشید خویشتر را بجامه خود)

(کندو)

کندو ثوبی کندویه بوزیدی که جامه سنی اورتوندی تعبیر اولنور (تغشی بیازید)
کرنیدی (تغشی فی مشیت بخرا مبددر رفتنش) صالندرق بوزیدی و دخی تغشی الیل دیرلر
کیجه اوزاندی معناسنه بعضیلر دیدیلر که تغشی اصلنده تخطط ایدی ه ظ (تغشی
الشی پاره پاره شد چیز) نسنه پاره اولدی (وهی الشطیه پاره چوب) آغا جدن
قوبان پارچه یقال طارت شطیه من عود یعنی اغاج قیرلدقده قوبان پارچه صیجری
شطیا یا ج شطیه اسطرلاب دخی بو معنادن مأخوذ در (تغشی کان برد) ظن ایتدی
جوهری ظن ن ماده سنده دیدی که تغشی اصلنده تظن ایدی نون ثالثه بی یایه
تبدیل ایتدیلر تغشی ده اتد کبری کبی و فی المثل: ان الرأی لیس بالتظنی: یعنی رأی صحیح
ظن ایله جمع اولمز امورده تأمل صادق کر کدر دیه جک یرده ضرب اولنور
(تغشی النار زبانه زد آتش) آتش علولندی و دخی الحر یغلظی فی المفازة دیرلر
بیابانده حرارت مشدد اولسد و برکسنه زیاد غضب ایتدی دیه جک یرده هویتلظی
غضبا دیرلر ه ع (تغشی الرجل بدخوی شد مرد) رجل یاره من خویلی اولدی
که مراد افی دیدکبری بیلانده تشبیه در ه غ (تغشی الشی بحسب چیز را) نسنه بی طلب
ایتدی ه ف (تغشی به مبالغه کرد در اکرام وی) آنک اکرامنده مبالغه ایتدی (تغشی
من غیظه آسوده کی یافت از خشمش) غضبندن راحت بولدی که فلان کسنه دن
اخذ انتقام ایتکله یوره کی صوغودی تعبیر اولنور (تغشی الدار خراب شد خانه)
اول وجهله خراب اولدی که اصلا اثری قالدی ه ق (ترقی فی الدرجه برآمدن پدیده نردبان)
نردبان ایانک اوزرینه چیقدی (ترقی الیه الخبر برسید اورا پیام) اکا خبریتشدی
(تلقاء پیش آمد اورا) آنک او کینه کلدی که آنی قارشیلادی تعبیر اولنور
(وتلقى الکلام من فیه سخن را فرا گرفت ازدهن او) آنک آغزندن صدور ایدن
کلامی اخذ ایتدی که قایدی آلدی تعبیر اولنور و فی المثل: تلقاک سبع ولا تلقاک
ذو عیال: او که ارسلان چیققی خیردر فقیر الحال و کثیر العیال کسنه چیتمدن دیه جک یرده
ضرب اولنور (تغشی الشی برکزید اورا) آنی اختیار ایتدی تخیر معناسنه ه ک (تغشی
زکوة خواسته بداد) مالک زکاتی ویردی و دخی ترکی دیرلر پالک اولدی معناسنه
(تغشی کله کرد) شکایت ایتدی شکایت و شکوی کندویه اصابت ایدن سوء اخباردن
عبارتدر (تغشی الفرس بخارید اسب بزانو دیده اش را) آت دیزی ایله کوزینی
قاشیدی و کاهی تمکی الرجل دیوب آبدست آلدی و یوزینی مسح ایتدی معناسنی مراد
ایدرلر که تمکی فرسه تشبیه طریقه در ه ل (تغشی هویدا شد) ظاهر اولدی (تغشی
بالخیله خود را بیاراست بپیرایه) حل ایله کندوی تزین ایتدی حل و حلی و حلیه

(اقصی)

(فی)

(۸۱)

وحلی بر معایه در وحلیه الرجل صفة و هیئت معنایند و تحلی الرجل بمالیس فیه دیر لر بر کسند
 کند و موصوف اولدی فی صفة ایلده اوصاف آتسه حلوی لذیذ معنایند مرئی مقابلی در
 وفلان کسند ایلک بلز همان اکا کملک بر اریه جک یرده: خدا حلوی و اعطاه المری: دیر لر
 (تحلی بالعبادة تنهایی بر کزید برای عبادت) عبادت اتمک ایچون خلوت اختیار آندی (تدلی
 فرو آویخته شد) اشاعی صار قدی تدلت الثمرة من الشجرة دیر لر میوه اغاجدن اشاعی
 صار قسه و تدلی من الجبل دیر لر نزل معنایند و دخی تدلی فلان علینا من ارض کذا دیر لر
 فلان کسند بزه فلان ارضدن کلدی معنایند و سن بزه نه طرفدن کلدی دیه جک یرده من این
 تدلیت علینا دیر لر ویتدلی علی الشر دیر لر فلان کسند شره دوش و شر و ترکیده کوب کوب دوش
 دیه جک یرده (تسلی از اندوه بیرون شد) غمدن خلاص اولدی (تصلی بالنار سوخته شد با آتش)
 آتش ایلده یانندی (تعلی بلند شد) عالی اولدی که علی مهل اوماق معتبر در یعنی آهسته آهسته
 مرتفع اولدی و تعلی من مرصنه دیر لر آهسته آهسته مرصندن خلاص بولده و تعلت من نفاسها
 ای سلت (تغلی غایبه بکار برد) طیب سور وندی (تغلی الید دشمنی نمود بوی) اکا عداوت
 و بغض اظهار آندی بغض معنایند قلا دن مأخوذ در بغض معنایند ویتغلی علی فراشه
 دیر لر اضطرابی اولمقله فراشی اوزرنده قرار اتمز معنایند تعلل دید کلمری کبی (تکلی
 الرجل در آخر صفوف ایستاد مرد در جنگ) جنگده صف اخیره طور دی رجل
 تکیل دن مقلوبدر یقال تکیل الرجل ای قام فی الکول ای فی مؤخر الصفوف (تغلی
 روز کار دراز بر خور داری یافت) مدته مدینه نعمت و رفاهیتده اولدی و بر کسند ثوب
 جدید کسند تبریک و دعا مقامنده: ابلت جدیدا و املت حبیباً: دیر لر یعنی صاعلق ایلده یکی
 ثوبی اسکت و چوق زمان محبوبک ایلده عیش ایدوب آنکله انتفاع ایلهم (تسمی بکذا نام
 زد شد بجهان نام) فلان اسم ایلده مسمی اولدی که سمیت بکذا مطاوعیدر یعنی فلان اسم ایلده
 انی تسمیه اودخی بواسمی قبول آندی (نکمی پوشیده شد) بور وندی تعطی معنایند و کمی
 ستر معنایند در شجیع اولان کسند به کمی دید کلمری درع و مغفر ایلده کندی و ستر اندیکی
 ایچوندر و تکمت الفتنة الناس دیر لر فتنة عامة خلق غشی و احاطه آندی معنایند و ن
 (تأنی فی الامر آهستکی کرد در کار) ایشده تأنی ایدوب عجله آندی (وهی الاناء آهستکی)
 که رفیق و سهو لایله تعبیر اولور قال: الرفیق بمن والاناء سعادة فتان فی رفیق تلاق نجاحا:
 و خاتون یرندن قال قد قدده فتورندن ناشی تأنی ایلده قال قسه اکا دخی اناء دیر لر که جی
 انوات کلور (تیناه بسر خواند اورا) اکا اوغول دیدی که اوغوللق اتخاذ آندی (تقی
 النصن دوتا شد شاخ) اخاجک بداغی ایکی قات اکیلدی و بوکلدی (تجنی علیه جنایت
 نهاد بروی) انک اوزرنه جنایت وضع آندی یعنی جنایت اتمش ایکن اکا جنایت اسناد

(آندی)

آندی و فی الاساس تجنی علی اخیه مالم یجن (تجنی مهربانی کرد) مرحمت آندی تحنن کبی
 و محتملدر که تحنی و تحنن تقضی و تقضض کبی اوله و دخی تحنی العود دیر لر اغاج
 بوکلدی معنایند (تدنی نزدیک شدن انک) آهسته آهسته قریب اولدی یقال: بعید
 یتدنی خیر من قریب تبعد: وفلان فی دنیا دانیة دیر لر دولتمنددر که الینی هر جائده
 اوزاتسه یتشور معنایند (تغنی سرود گفت) ترنم آندی غنادن مأخوذ در غینک کسریله
 و غینک قحیلده نفع و غینک کسری و قصر ایلده یسار یعنی دولت معنایند در و تغنی الرجل دیر لر
 رجل دولتمند و مستغنی اولدی معنایند و فی المثل: ترکته تغنیه الجرادتان: جرادتان
 عمالقه دن معون بن بکر ایکی مغنیه جاریه سنک اسمی در دولت و نعمته لهو و لعب ایلده
 مشغول اولان کسند حقتنده ضرب اولور (تکنی بالکنیة کنیده زده شد بکنیده) کنیده ایلده
 کنیده آندی مثلاً کندیوه ابو عبدالله دیو کنیده وضع آندی (تغنی آرزو کرد) آرزو
 آندی و هی الامنیة آرزو که معروفدر امانی ج منیدم منی ج و دخی تخنیت الکتاب
 دیر لر قرأت معنایند و بر کسند کندودن سوز پیدا ایدوب یلان سوبله فلان یتمنی
 الحدیث دیر لر که یتمین دن مقلوبدر که مین کذب معنایند و فی المثل: اصب من الممتنیة:
 صدر اسلامده اهل مدینه امثالندندر که ممتنیه بر خاتون ایدی که بنی سلیمدن نصر
 نامنده احسن رجالدن بر رجله عاشق اولوب عشقی یوما فیوما شوو جهله متراید
 اولدی که عشق دردی آتی خسته ایدوب بو کیفیت اهل مدینه مایتنده شهرت
 بولدی: عشق بر یو کدر که خم بولش آنک آلتنده قاف: مضمونی اوزره خواب و
 خوردن فارغ اولوب و نصرک ذکرندن غیری کاری یوق ایدی حضرت عمر بر کعبه
 اسواق مدینهده طواف ایدر ایکن مزبوره خاتونک خانه سندن آواز بلند ایلده شو
 صدای استماع آندی که **میت** * الاسییل الی خرفا شربها * ام لاسییل الی نصر بن حجاج *
 حضرت عمر دیدی که من هذه الممتنیة یاننده اولان کسند کیفیت حالی بیان آندی
 چون صباح اولدی حضرت عمر نصر مذکوری حضور بنده احضار ایدوب ارایش
 حسنی تنقیص ملاحظه سیله سردار جالی اولان زلف و کاکلی تراش آندر کدن
 صکره تأمل و نصرک شمائلنه نظر ایدوب حسنی اولدن اولان حسندن هزار مرتبه
 افزون کوردی و دیدی که: انت مخلوقا احسن: نصر دیدی که: ایت اللعن: یا عمر
 بنم بو بایده جرم نه در عمر دیدی که اگر سنی دار هجرتده ترک اید رسم جرم بنم
 اولور دیوب بر جله ارباب و بصره ید اجلا آیدی و بصرهده عامل اولان مجاشع
 سلمییه شوو جهله نامد تحریر آیدی که: قدسرت الممتنی نصر بن الحجاج الی البصرة
 و نساء مدینه: حضرت عمر دن بو کلامی اخذ ایدوب عبارة مذکوره ایلده ضرب

مثل آندیلر و بصره نصر حقه: ادنف من الممتنی: مثلی ضرب اولدی چونکه نصر
معهود بصره واصل اولدی مجاشع مزبور ایله قرابتی اولغله خانه سنه انزال و اجل
نساء بصره اولان شمیله که مجاشعک زوجہ سی ایدی نصرک رعایت و خدمتہ تعیین
اتدی براز مدت مرورندن صکره شمیله و نصر میانده سر رشته محبت منعقد و
علاقه دل یوما فیوما مؤکد اولدی لکن بری بریله اولان حالتی ایدها آخره اظهاره
بحال یوق ایدی و مجاشع بغایت امی و شمیله و نصر کتابتہ قادر لر ایدی و آتش عشق
نصرک جانہ کار اتمکله و مجاشع و نصر و شمیله بر مجلسده صحبت ایدر لر ایکن نصر
پار مغیله ارض اوزرینه رسم ایدی که: قداحیتک حبا: و شمیله التی یانہ: وانا: دیورسم
اتدکده مجاشع شیلدن سؤال اتدی که نصرک رسم ایتدیکی نہ ایدی دیو شمیله دیدی که:
کم تحلب ناقتکم: دیو رسم اتدی مجاشع دیدی که سنک رسم ایتدیکی نہ ایدی شمیله
دیدی که بن دخی: وانا: دیو رسم ایدم مجاشع دیدی که سرک دوه کز کونده قاچ کره
صاغیلور سؤالتک جوابنده بن دخی عبارتک معناسی یوقدر شمیله دیدی که طوغروسی
بودر که نصر: کم تغل ارضکم: دیورسم ایتدی بن: وانا: دیورسم ایدم مجاشع دیدی که
سرک ارضکردن سنده نہ حاصل اولور سؤالتہ بن دخی عبارتیه جواب بر وجهله
مناسب دکلدر حاصلی بو خصوص بکاشبه ایراث اتدی دیوب رسم اولنان خطوط
محو اولسون ایچون اوزرینه بر نسنه وضع ایدوب بر کاتب دعوت اتدی کاتب
پوشیده بی قالدیروب خطوط مرسومہ بی علی ماہوالواقع قرائت و مجاشع نفس الامر
کرکی کبی فهم اتدکده نصرک یوزیند باقوب عمر سنی بصره یه عبث نفی ایتدمش
بعدالیوم بومزلدن دخی بعید اول دیو تنیہ اتدی نصر دردمند شرمندہ اولوب
بعض سلیمین خانه سنه نقل اتدی شمیله نک مفارقتہ تحمل ایدہ میوب آنا فانا
مرض عشق متزاید اولغله آخر الامر صاحب فراش اولدینی اہالی بصره میانده
شہرت بولوب نساء بصره: ادنف من الممتنی: دیوب ضرب مثل آندیلر مجاشع دخی
نصرک سبب علتی استماع ایدوب قرابت سبی ایله عیادتہ واردی و مرقومک
کیفیتہ واقف اولغله مرحمت ایدوب سرایند عودت و شمیلہ بی حضورینہ دعوت
اتدی و دیدی کہ براز ما حضری احضار ایدوب نصر دردمند سنک آتش عشقکله
سوخته و پستر اضطرار بندہ خستہ در مزبوری عیادتکله احیا و پرسش خاطری ایله
نارغنی اظفا ایله شمیلہ دخی بوفرمانہ اطاعت و عیادتہ مبادرت اتدی حاصلی
سر بالینہ واروب کوردی کہ بروجهله حرصکته قدرتی یوق پس مزبورک سر
بی سامانی رفع وسیندند ضم ایدوب کتوردیکی طعامدن کندو الی ایله نصرک

(آغزینہ)

آغزینہ برایکی اتمہ وضع اتدکده بدنہ نوع ما قدرت بلکه اعضا سنہ جان سرایت
ایتمکله حرکتہ استطاعت حاصل اولدی بعض عیادتہ واران احبابی بو حالتی
مشاہدہ ایدوب دیدیلر کہ قاتل الله الاعشی کویا کہ نصر و شمیلہ میانده جاری
اولان معاملہ بی مشاہدہ ایدوب بویقی انشاد ایتش بیت: لواسندت میتا الی
صدرها: عاش ولم یقل الی قابر: شمیلہ نصرک عندندن قالقوب خانه سنہ رجعت
اتدکده نصرک مرضی عودت ایدوب علة عشقندن آخر الامر جان شیرینی جان
آفرینہ تسلیم اتدی: ه (تشی علیہ صوتا ارزوی سرودی کرد بر خویشتن)
تغی استماع اتمکله ارزو اتدی کہ شہوت ارزو و شہوان ارزو مند و شہی طعام
مشتی معناسنددر یقال ہوشہوان من قوم شہاوی وفي المثل بیت اذما کنت فی
قوم شہاوی: فلا تجعل شمالک جردبانا: جردبان اولمکسنده در کہ طعام اکل اتدکده
صاغ الی ایله اکل وزیادہ حرصندن صول ایله طامی ستر ایدر و صاحب خریدہ
دیدی کہ یقال جردب علی الطعام و جردم اذا اکل یمینہ و منع بشمالہ و بومقامدہ
جردبان ساتر معناسنددر بخلدن منع و قتنده ضرب اولنور (تلہی بد خودرا
مشغول ساخت بوی) کندویی آکا مشغول اتدی (تلہی عند یزار شد ازوی)
آندن اعراض اتدی مصنفک اساسده تصریحی اوزرہ تلہیت شغلت واعرضت
معالنرندہ استعمال اولنور لهذا یقال تلہیت بد ای تروحت بالاقبال علیہ و تلہیت
عند ای تروحت بالاعراض عنه دیدی ولہو ولعب معناسنہ اولغله جوہری تلہیت
لفظی لعبت ایله تفسیر اتدی

المعتل الفاء واللام من هذا الباب

ح (توحی بشتافت) سرعت اتدی و برکسنندہ سرعت ایله دیدجک یردہ توح
یاہذا دیرلرولفظ الوحامد وقصرایله السرعة معناسنددر: خ (توخاہ بجست اورا)
آنی طالب اتدی توخیت مرصاتک دیرلر سنک رضا کی طلب وقصد ایدیم معناسنہ
ف (توفاء الله بعیرانیدش خدای) حضرت الله آنی اہلاک اتدی کہ اولدوردی
تعبیر اولنور کہ متعدی در (توفی الرجل بمرء مرد) رجل ہلاک اولدی کہ لازمدر
(وہی الوفاۃ مردن) ہلاک اولمق بیہقی دیدی کہ توفی فلان مات معناسنہ پس اگر
توفی مجهول صیغہ سیلہ اولورسہ قبض واخذ معناسنہ و اگر معلوم صیغہ سیلہ اولورسہ
عمرنی استیفا و اکال و اتمام اتدی معناسنددر: ق (توقہ نکاہ داشت خودرا
ازوی) کندویی آندن حفظ اتدی کہ آندن خذر ایدوب صاقدی تعبیر اولنور
ل (تولی عنه روی بگردانید ازوی) آندن یوز چوبردی یعنی اعراض اتدی
(تولی الامر خداوندی کردکاررا) ایشہ کندو متصرف اولوب آکا اہتمام اتدی

عند مرزہ اولان نسخ
متعدده اولان تفاسیر
منظرب اولغله کتب
مفصلہ بہ مراجعت
و آنرک تفسیری اوزرہ
ترجمہ اولندی (منہ)

ودخی تولاه دیرلر آنکله دوستلق اتدی معناسنه ومنه قوله تعالى : ومن يتولهم منكم : وفي المثل : اذا تولى عقد شئ اوثق : یعنی بر نسته بی عقد مرام اتدکده استحکام ویرور بر کسندهی صاحب حزم در واموره زیاده اهتمام ایدر دیه جک یرده ضرب اولنور

المعتل العین واللام بالواو من هذا الباب

ح (نحوی کردشد) بجمع اولدی تحوت الحیة دیرلر بیلان قویریلوب چور کلنسه (ز (تروی من الماء سیر شد از آب) صودن طویدی که قاندهی تعمیر اولنور (س (تسوی راست شد) طوغری اولدی که دوزلندی و هموار اولدی تعمیر اولنور (نطوت الحیة کردبرا مدمار) بیلان قویرلدی ترحت دخی بو معنایه در (تقوی به علی الامر نیرومندشد بالو برکار) آنک سبی ایله ایشه قوت تحصیل اتدی (ل (تلوی بر خود پیچید) قویرلدی

المعتل العین واللام بالياء من هذا الباب

ه (تزیی بالزی بیار است خود را بآرایش) حلی ایله کندوی تزیین اتدی واللہ اعلم بالصواب

باب تفاعل يتفاعل تفاعلا

ه أ (تباطأ عنه از پس وی بماند) آنک آردینه قالدی (تالوا یاری دادند یکدیگر را مردمان) قوم بری برینه معاونت اتدیلر اصلنده صو طولد ورمقده معاونتدن عبارت ایدی صکره مطلقا معاونته استعمالی شایع اولدی ابن السکیت دیدی که تماؤا علی الامر دیرلر برایش اوزرینه جعیت اتدیلر که ملاء جاعت معناسنه در (ب (تباء اسابر آورد) اسنه دی و ثوبا اسنه مک معناسنه ثب الرجل دن مأخوذ در کسلناک و مسترخ اولدی معناسنه (تجاذباه از یکدیگر یکشیدندش) انی بری برندن چکدیلر مثلاً برای یکی او جندن طوتوب بری بر طرفه و بری آخر طرفه چکوب اوز اتدیلر میت (ایکی دیوانه دن آلدی عشقک یا قدسی که کو هکن طاغه چکر قیس ايسه صحرايه چکره (تجاربوا با یکدیگر جنک کردند) بری بریله جنک اتدیلر واخذوا الحراب للحراب دیرلر محاربه اتمک ایچون حربه لرینی اخذ اتدیلر معناسنه و حاربوا و تحاربوا بر معنایه در که حرب دن مأخوذ در جنک معناسنه و لفظ حرب مؤنث در خلیل دیدی که عرب حربک تصغیرنده محرب دیرلر اگر چه قیاس حربته در لکن مبرد مذکر دخی استعمال اولنور دیدی جمال الدین مثلاً شنده دیدی که حربه فساد دین و کوچک مزراق واخذ مال معناسنه اولان حربته دن مأخوذ بناء مرة و حربته چوال معناسنه در (تراکت الاشياء برهم نشستند چیزها) اشیا بری بری اوزرینه یغلدی (تصاحبوا با یکدیگر صحبت کردند) بری بریله صحبت اتدیلر (تضاربوا با یکدیگر شمشیر زدند) بری برینه قلیج ووردیلر وفلان کسنه ناک

(ایشی)

هكذا في عامة الكتب لكن خاطره تده خطور ایدر که ترحت الحیة دیرلر بیلان قویریلدی معناسنه که مراد رحایه یعنی دکر منه تشبیه در و تحوی دخی قویریلدی معناسنه در که مراد حبیه تشبیه اولقی ملاحظه اولنور پس تحوت الحیة تشبیه کندویه تشبیهی اقتضا ایدر پس عبارت مذکور به یوقیرده نسبت خدشه خاطر ایرات ایدر مکی قاعده تجرید رعایت اولنه قنامل فیه (منه)

ایشی افساد اتدی دیه جک یرده ضرب علی یدیه دیرلر (تعاقب الليل والنهار از پی یکدیگر آمدند شب و روز) کیجه و کوندوز بری برینک اردنجه کلدیلر والموان عقبان ای کل واحد معاقب الآخر وفلان کیسنه فلان نسته ده بکا تقلید اتدی دیه جک یرده فلان عقیب دیرلر (تقاربوا با یکدیگر نزدیک شدند) بری برینه قریب اولدیلر وفي المثل : تقاربوا بالمودة ولا تشكوا بالقرابة (تکاتبوا با یکدیگر نامه نوشند) بری برینه نامه یازدیلر مصنف دیدی که برکون بیت مکرمی طواف ایدر ایدیم بعض مغاربه بدن سوال اتدیلر که قدر نه دن عبارت در دیو جوابلر نده دیدمکه هو فی السماء مکتوب وفي الارض مکسوب وفي المثل : کتب له طرادة : اول کسنه حقتده ضرب اولنور که برکسنه اندن برکسنه ده برنسنه رجاسیله مکتوب ايسه یوب ناچار اینه بر مکتوب ویرور که اصلا اول مکتوبک فائده سی اولمز که بزم اصطلاح زده باشند صاومه تعمیر ایدر وصحيفة المتكلمس اول مکتوب ایدر که انک مضمونی حامل مکتوبه ضرر عظیمی متضمن اوله مع هذا حامل مذکور مکتوب مزبوری کندیویه نافع زعم ایدر (تکالبا با یکدیگر دشنام دادند) بری برینه شتم اتدیلر تشاتما معناسنه و تکالبا الناس علی الدنیایر لر دنیا یه حر صاری شدید اولدی معناسنه و یقال فلان عتيف المتطالبة شیع المكالبه واکاشتم واذان فارغ اولدی دیه جک یرده عف عنه کلابه دیولر جوهری دیدی کلبه وجلبه شدة معناسنه در و اراذل وسفهایه کلب الناس اطلاق اتدیلر هر کسه اضراردن خالی اولد قلی ایچوندر قال میت (لکلب الناس ان فکرت فیه اشد عليك من کلب الكلاب وکلب نادنا مجالسدن تبعید اولمغله صف نعاله مزجر الکلب دیدیلر ثعالبی مبهج نام تألیفنده دیدی که : الکريم في مرکز القلب واللئيم في مزجر الکلب : و برلئیم زیاده بخل ایله مشهور اولمغله میان خلقده سخاوت ایله مذکور اولقی ملاحظه سیله فقرایه احسان و مستحقینه عطیه ویرسه انک حقتده اغتسل الکلب دیو ضرب مثل ایدرلر زیرا کلب یاش اولد قجه مردار لغی زیاده اولور ابن لشکک بروالی ملککی هجو ایدوب دیدی که میت ما از ددت حین ولت الاخسة کالکلب انجس ما یكون اذا اغتسل (تالعبوا با یکدیگر بازی کردند) بری بریله اوینا شدیلر (تناسبوا با یکدیگر خویشی کردند) بری بریله خصم لق اتدیلر وفي المثل : القريب من تقرب لا من تنسب : وتناسب الشیان دیرلر ایکی نسته بری برینه مشابه اولسه (تناسبوا با یکدیگر در آویختند) بری بریله غوغا ایدوب بری برینه یاشدیلر که فارسیده دست و کر بیان و ترکیده یاقده یاقه اولدیلر تعمیر اولنور (تناسبوا با یکدیگر راز گفتند) بری بریله سر سوسا دیلر غارت اتدیلر که قاشدیلر تعمیر اولنور (تخافتوا با یکدیگر راز گفتند) بری بریله سکت معناسنه فلان کسنه هلاک وخفت اصلنده سکون معناسنه در وخفت دیرلر سکت معناسنه فلان کسنه هلاک اولدی دیه جک یرده قد خفت دید کلری میت تکلمدن منقطع اولدینی ایچوندر

زیاده من عند المترجم رحمه الله عليه

وفي المثل احرص من كلب على جيفة (منه)

صاحب مثله ام الکلب حیث ک کیه سیدر دیدی (منه)

و برکنه فبأه وفات اتسه مات خفاة دیرلر و بر خاتونی چرکین و نمامه در دیکه جک
برده هی خفوت لغوت دیرلر که خفوت اول خاتوندر که تنها اولسه نوع مایسند اولنور
لکن نسوان میانده اولدقده چرکین کورینور (تهافت الفراش فی النار پیانی افتادند
پروانه سادر آتش) پروانه لر آتسه بری بری اردنجه دوشدیلر هفت وهفات کثیر
الحرکه اولان نسنه نك سقوطندن عبارتدر و پروانه بوقیلدن اولمغه بریده قرار
ایتمین کسنه حتمده: اخف من فراشة واطیش من فراشة: دیوضرب مثل ایدرلر
والفت واعفت وهفات ولفات احق معنساندره ث (تخادثوا بایکدیگر حدیث کردند)
بری بریله سوزسولشدیلر (ترائثا بایکدیگر فحش گفتند) ایکی کسنه بری برینه فحش
سولدیلر رفت فی کلامدن مأخوذدر کلامند فحش قاتدی معنسانه مصنف بعضیلر دن
شو وجهله روایت اتدی که لفظ رفت فوجه نسبت ایله جاع ولسانه نسبت ایله جاعده
وعد وکوزه نسبت جماع ایچون غزدن عبارتدر ج (تخالج فی صدری شیء بخید
چیزی در دل من) بنم قلمه برنسنه باتدی که خلیجان ویردی تعبیر اولنور که شکه دوشدم
دیکه جک یرده تکلم اولنور و خلیج دریادن بر شعبه یه ونهره دخی دیرلر یقال: ما البحار
كالخلجان ولا اللؤلؤ كالمرجان: و بر کسنه بی غموم هموم هر طرفدن استیعاب اتدی
دیکه جک یرده تخالجه الموم دیرلر کویا غمک بری بر طرفه ویری بر طرفه چکر
وزیاده اشتیاقدن محضرا ولدی دیکه جک محله تخالجه الشوق دیرلر قال یمت ان المحب
اذا تخالجه شوق فذالک اللهم محضرا (تداعجوا علیه بایکدیگر یارشدند بروی) انک اوزرینه
بری بری ایله موافقت اتدیلر و داجتک علی هذا الامر ای وافقتک (تعارج خودر انک
نمود) کندونی اعرج کوستردی مع هذا عرجی بوق اییدی (تمازج الشیان بایکدیگر آمیخته
شدند دو چیز) ایکی نسنه بری برینه قاریشدی و فی الاساس و من المجاز تمازج الزوجان
تمازج الماء والصهبا زوج وزوجه بنده الفت کلیه حاصل اولدی دیکدن کنایه در
ترکیده غلط ایدوب بری بریله مزاج الشدیر دیرلر دیرلر نمازجه یا تمازج ایتدیلر دیک
کرتک ح (تداعجوا یکدیگر را کلو بریدند) بری برینک بوغازینی کسیدیلر که
بوغازیلر تعبیر اولنور و یقال التمازج تمازج ذبح اصلنده مطلقا یارمق معنسانه اییدی
صکره بوغازی یارمقده شایع اولدی لهذا بوغماجه دید کلری مرض که بوغازده
اولور اکا ذبحه دیدیلر کویا بوغازلر و بر کسنه نك صقالی چکه سنی تجاوز اتسه ذبحته
لحیته دیرلر (تساحجوا بایکدیگر ساز کاری کردند) بری بریله موافقت ایدوب صدور
ایدن ذله دن اغماض عین ایتدیلر (تصاحجوا دست یکدیگر را فرا گرفتند) بری برینک الینی
صوتیلر که مصاححه ایتدیلر تعبیر اولنور بیته سلام وقتنه تخصیص ایتدی (تفاحص

(شیوه)

شیوازیانی نمود) فصاحت لسان اظهار ایتدی مع هذا فصاحتی بوق اییدی (تفادحوا
یکدیگر را بستودند) بری برینی مدح ایتدیلر (تمازحو بایکدیگر مزاج کردند) بری
برینه لاغ ولطفی ایتدیلر (تساحجوا بایکدیگر نصیحت کردند) بری برینه نصیحت
ایتدیلر بیته دیدی که نصیح ماده سی ایکی نسنه میانده ملایمت و اصلاحه دلالت
ایدر انتهی لهذا استاد درزی یه ناصح دیرلر ثوبك اجزاسنی کرکی کبی بری برینه
ملایمت ویردیکی ایچون و درزی یه سلب ناصح الثوب دیرلر جامه دیکه جک یرده
ایداکی حکم ایله معنسانه وان من ثوبك لم تنفعوا متصاحج دیرلر ثوبکده یامید حق و دیکه جک
پر وار معنسانه و رواق بیاض عسله ناصح دیرلر ماذیه دید کلری کبی (تساحطت
الکباش بایکدیگر سرزدند کبشها) بری برینه بوینوز اوردی قوچلر که سوسوشدیلر
تعبیر اولنور و فی المثل: اشأم من الناطح: ناطح اول قوش یا وحشی در که مسافر ک قد آمدند
کلور که آنکله تطیر اولنور که قعید مقابلی در که خلفندن کلور و اول آت که جبهه سنده
ایکی دائره اوله اکا دخی نطیح دیرلر که بودخی شوم عدا اولنور واکر آنک جبهه سنک
میانده بر دائره اولسدا کادائره اللطاة دیرلر مکروه عدا اولماز ورجل نطیح ای مشوم
و اصابه ناطح ای امرشید (تساحجوا بایکدیگر نکاح کردند) بری برینه نکاح ایدشدیلر
• د (تباعدهن دور شدازی) آندن بعید اولدی و یقال کانا متقاربین قباعدا (تجادوا
یکدیگر را شمشیرزند) بری برینه قلیج ووریلر و جلد و جلادة صلابت معنسانه در
ورجل جلد و جلد ای صلب و کاهی لام ساکنه بی ضاده تبدیل قاعده سی اوزره
جضد دخی دیرلر (تحاسدوا یکدیگر را حسد بردند) بری برینه حسد ایتدیلر (ترافدوا
بایکدیگر یاری کردند) بری برینه معین اولدیلر یقال رفته ای اعانه و تقول فلان نعم
الرافد اذا حل به الوافد بالکسر رفد عطا ورفد بالفتح اعطا معنسانه (تساند الیه پشت
وا گذاشت بوی) اکا آرقه ویردی که طایاندی تعبیر اولنور و عسکر غزایه توجه
اند کلرنده فرقه فرقه اولوب باشقه باشقه بیراق آلتنده بوریسدر خرج القوم
متساندین دیرلر و کلمه مذکوره برنسنه نك برنسنه انضمامه دلالت ایدر (تساهدوا
بایکدیگر حاضر شدند) بری بریله حاضر اولدیلر یقال شهده ای حضره (تعاهدوا
بایکدیگر عهد بستند) بری بریله عهدلشدیلر و عهد و امان و عین و موثق و ذمه و وصیه
معنالرینه کلور و فی عقله عهده ای ضعف و برایش کرکی کبی محکم اولسه فی الامر
عهده دیرلر لهذا بر کسنه نك خطی ایوا اولسه فی خطه عهده دیرلر (تفاقدوا کم
کردند یکدیگر را) بری برینی غائب ایتدیلر که یتوردیلر تعبیر اولنور (تقاعدعن الامر
بایستاد از کار) برایشه شروع ایتمش ایکن فراغت ایتدی و فی الاساس قعده عن الامر

(اقصی)

(نی)

(۸۲)

تر که وقد اهتم به و حیض و ولدن مایوس اولان خاتونه قاعدید کلری بومعاندن
 مأخوذ در (تاشدوا الشعر بایکدیگر شعر خواندند) بری بریله شعر او قودیلر (تاشدوا
 توزی کردند) توزیع ایتدیلر که بولشدیلر تعبیر اولنور (وهو النهی توزی)
 بولشک و دخی تاشدو فی الحرب دیرلر هرکس مرکزندن قالقوب اقرانی ایله محاربه
 ایچون توجه ایتدیلر هذ (تاشدوا العهد عهدیکدیگر ایشکستند) بری بریله اولان عهدی
 نقض ایتدیلر که نبذاصلنده الله اولان سنه بی طرح والقادن عبارتدر لهدابر کسسه
 او طورسون ایچون طرح ایتد کلری نیندر تعبیر اولنان ککوچک دوشکه منبه
 دیرلر که جعی منابذ کلور یقال تغمموا بالمشاوذ وتربعوا علی المنابذ (تبادروا علی
 الامر بایکدیگر بشتافتند سوی کار) ایش طرفند بری بریله مسارعت ایتدیلر و بادره
 بدیهه صدور ایدن و حین غضبه ظاهر اولان کلمه دخی بادره دیرلر و یقال اخاف
 بادریدو تقول فلان حار النواذر حاد البواذر (تباشروا بایکدیگر مزده دادند) بری برینه
 مزده ویردیلر و فی الصحاح تباشر القوم ای بشر بعضهم بعضا (تجاسر علیه کستخی کرد
 بروی) آکا جرأت ایدی که اقدام ایدی تعبیر اولنور و اول کسسه حسود دیرلر که
 مقدم معناسنه (محاقرا لید حقیر نمود بچشم او) آنک کوزینه حقیر کورندی (تخاصروا
 دست یکدیگر را گرفتن در رفتن) مشی ایتد کلرنده بری برینک اینده یاشدیلر و تخاصر
 دیرلر ایلی خاصره سنه وضع ایتد و محاصره آندن عبارتدر که ایکی کسسه یوله کیدر کن
 بری بریوله و بری آخر یوله سلوک ایتد و لرشو و وجه او زره که بر معهود مکانه ملاقی اوله
 (تدابروا بشت بایکدیگر کردانیدند) بری برینه آرقه دوندر دیرلر که مراد بری برینه
 عداوت و بری برندن منقطع اولدیلر دیکدرو فی الأساس تدابر القوم اختلفوا و تعادوا
 و فی الصحاح تقاطعوا (تخاصروا فی الحرب بیکدیگر بیفزولیدند در جنگ) جنگه
 بری برینی ترغیب ایتدیلر شو و وجهه که لوم و توبیخ ایدرک تاکه سعی و کوشیشلرینه
 باعث اوله معترف اساسده دیدی که ذمه علی الامر حظه مع لوم لیجد فیه و یقال
 القائد یدمر احتیاجه فی الحرب ای یسموهم المکروه و یشتدوهم (تشارب الفریقان بیکدیگر
 نزدیک شدند دو گروه) ایکی عسکر بری برینه قریب اولدیلر که کویا ماینلری بر
 قاریش مقداری انجق قالدی (تساجروا بایکدیگر خلاف کردند) بری برینه مخالفت
 ایتدیلر که بری بریله نزاع ایتدیلر تعبیر اولنور و المشاجرة المنازعة صرف و منع معناسنه
 اولان شجر دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور یقال ماشجرک عن هذا ای مامنعک و دخی
 تساجروا بالرمح دیرلر منزاق ایله جنگ ایتدیلر و شجر غریب معناسنه شطیر کی و صاحب
 معناسنه دخی کلور یقال مارأیت شجیرین ای صدیقین (تساجروا بیکدیگر ایتد بدم چشم)

(بری)

بری برینه کوز قویر و غلبه باقیدیلر که شزر شده غضیدن کوز قویر و غلبه نظر دن
 عبارتدر (تظاهر وایکدیگر را یاری دادند) بری برینه معاونت ایتدیلر که بری برینه
 آرقه لشدیلر تعبیر اولنور (وتظاهر من امرأته ظهار کرد از زنش) خاتونندن ظهار
 ایدی (تعامروا بایکدیگر دشواری کردند) بری بریله کوجاک ایتدیلر که ترکیده
 بری برینی صریه چکدیلر تعبیر اولنور تياسروا مقابلی در (تعاشر وایکدیگر زندگانی
 کردند) بری بریله عیش و عشرت ایتدیلر و فی الأساس هو عشیرک ای معاشرک و زوج
 المرأة عشیرها و من امثال المولدين: تعاشر و کالاخوان و تعاملوا کالاجانب (تعاقدوا
 بیکدیگر را کشتند) بری برینی قتل ایتدیلر (تعاشر وایکدیگر فخر کردند) بری بریله
 مفاخره ایتدیلر و الفخیر المفاخر تقول جاء فلان فخیرا ثم رجع اخیرا (تقاطروا پیایی
 آمدند) بری بری آردنجه کلدیلر و تقاطرت کتب فلان دیرلر فلان کسسه نک مکتوبی
 پی در پی وارد اولسد (تعامروا بایکدیگر قار باختند) بری بریله قار اوینادیلر قسار
 خداع معناسنه و مقامرہ مخادعہ پی مستلزم اولدینی ظاهر در و فی النوابع: صاحب القمار
 یفتنم ضوء القمر و محب السمر لایبالی بالسمر (تکاثروا فی الاموال والا ولاد بایکدیگر
 نبرد کردند بسیاری خواستاه و فرزندان) اموال و اولاد چوقلوغی ایله بری بریله نزاع
 ایتدیلر که بعضی بزم اموال و اولاد من چوقدر و بعض آخر بزم چوقدر دیو مجادله
 ایتدیلر و مغلوب اولان طرفه مکشور دیرلر مغلوب فی الکثرة معناسنه (تکادرت العین
 فیه پیوسته بسوی اونگریست چشم) کوز همیشه فلان کسسه نک جانبیه نظر ایدی
 و فی الأساس تکادرت العین فی الشئ ای ادامت النظر الیه (تثار الؤلؤ از هم پاشیده شد
 مروارید) انجوبری برندن آیریلوب پریشان اولدی یقال کائن غلظه الد الشیر و سفره نک
 اطرافنده اولان اتمک قیریغنه تثار و تثاره دیرلر و فی النوابع ام الذائر فذروا و النایج نور
 (تناصر وایکدیگر را یاری دادند) بری برینه نصرت ایتدیلر (تسافروا بحکم فتند) حاکم
 حضورینه کتدیلر نفر اصلنده غلبه معناسنه در نافر و تسافروا بر معنایه در یقال نافرته
 الی الحکم فنفرنی علیه یعنی انی حاکم کورتوردم بنی غالم اومی غالبدر حکم اتسون دیو
 حاکم بنی آنک او زرنده غالب ایدی و تثاره اول نسنده در که حاکم غالب اولان کسسه دن
 بن سنی غالب دیو حکم ایدم دیو اخذ ایدر یا خود غالب مغلوبدن اخذ ایدر و لفظ منافرة
 اینسا عن نفر اکلامندن مأخوذ در جوهری منافرة پی حسب و شرفه تخصیص ایدی
 مثلا ایکی کسسه بری بریله حسب ادعا دیوب ماینلرین فصل ایچون بو کسسه پی حکم
 نصب ایدرلر و حکم برینی اخرا و زرنده تغلب ایدر که غالبه نافر و مغلوبه منفور اطلاق
 اولنور و ماهو بنقیر فلان دیرلر منافره خصوصنده بوا کا کفود کلدیر معناسنه و حکم

غلبه می کیم حکم آندی دید جک برده لمن کانت انفره دیرلر و تنفیر اور کوتک
معنایند در عرب شویله زعم ایدر لر ایدی که بر ولد تولد ایتد کده اکا بر بدلقب ایله تلقیب
اتدلر اجنه اندن اور کرلر لهذا ولد تولد ایتد کده پدرینه نفرعن ولدک دیرلر یعنی ولدی که
بر بدلقب ایله تلقیب ایدوب اجنه می اندن تنفیر ایله بر اعرابی روایت آندی که بن تولد
آندیکم وقتده پدرینه نفرعن ولدک دیشلر پدرم دخی بکافغذ دیو تلقیب ایتمش (تهاترا
دوکس از یکدیگر دعوی باطل کردند) ایکی کسینه بری برندن باطل دعوی آندیلر که هتر
سقط سوز معنایند در ویر کسینه سقط سوز سویلسه جاء بهتر من القول دیرلر و داهیه
عظیمیه هتروا هدار دیرلر و دخی تهاترت الشهادت دیرلر حاکم حضور نده ادا اولنان
شهادت لری بری برینه مناقض اولسه و اهتر فلان دیرلر فلان نسنه یه زیاده مفتون اولمغله
عقلی کندی دیه جک برده (تهاجروا از یکدیگر بیریدند) بری برندن کیلوب آیریلدیلر
• ز (تبارزوا فی القتال بیکدیگر بیرون شدند در کارزار) جنکده بری برینه چیقیدیلر که
بروز ظهور و خروج معنایند در (تجاجزوا فی الحرب از یکدیگر باز شدند و گروه در
جنک) جنکده ایکی عسکر بری برندن آیریلدیلر تقول ترا موا ثم تجاجزوا و اکانت بینهما
رمی اثم صارت الی چیزی ای التجاجز و فی المثل: هو ما یحجز فی العکم: عکم یوک تنکی معنایند
و حجز حبس و منعدن عبارتند یعنی فلان کسینه تنکده صاقلانغز شهرة کامله ایله مشهور
اولان کسینه حقنده ضرب اولنور بعضیلر فلان کسینه بغایت شجعیدر دیه جک برده
ضرب اولنور دیدیلر یعنی آتش کارزار علوا فر از اولدقده مختلر کبی یوکلر ارا سینه
قاچوب مستر اولنر (تقاسموا بیکدیگر را اشارت کردند بچشم) کوزایله بری برینه
اشارت آندیلر غمز اصلنده دور تک معنایند در و لیس فی فلان غمز دیرلر فلان کسینه تک
طعن و تعیب اولنده حق بری یوقدر معنایند و اغمزت فی فلان دیرلر تعیب اتمه (تبارزوا
باللقاب بیکدیگر را لقب نهادند) بری برینه لقب وضع آندیلر که بنز بانک سکونیه لقب
وضع اتمک و بنز بانک قبیله لقب معنایند در و اکثر استعمالی عار لاحق اوله حق لقبده در
• س (تانسوا بیکدیگر انس گرفتند) بری برینه انسیت آندیلر (تجالسوا بیکدیگر نشستند)
بری برینه او تور دیرلر (تخارس کنکی نمود) دلستر تک اظهار آندی (تخالسوا الشی از یکدیگر
در بر بودند چیز را) انسندی بری برندن قاپشیدیلر (تدارسوا الکتب بیکدیگر کتابها خواندند)
بری برینه کتابلر او قودیلر درس الکتاب دیرلر از بر ملک ایچون قرائت اتمه و درس الثوب
دیرلر جامه اسکیدی معنایند که اول ثوبه درس و دریس دیرلر نعمان بن منذر مجلسنده
بر کسینه بر کسندی قتل ایدوب نعمان قاتلی دخی قتل فرمان آند کده قاتل دیدی که یا ملک
ابیت اللعن همجوارینی قتل و حقتی ضایع اتمک صروت دکلدن نعمان دیدی که نعم اذ اقتل
جلیسه و خضب در سه ای بساطه (تشاخص قوه پیش و پس افتادند انهای او در دهنش)

(آغزنده)

آغزنده دیشلری ایلر و کیرو مختلف واقع اولدی که زیاده بیرلک وقتنده اولور
و تقول فلان اخلاقه متشاکسه و اقواله متشاکسه (تشارسوا بیکدیگر دشمنی کردند)
بری برینه عداوت آندیلر شر استه اصلنده سوء خلق معنایند در (تشاکسوا بیکدیگر بدخوی
کردند) بری برینه بدخویلق آندیلر (تعامس عنه تغافل کردازو) آندن تغافل آندی یعنی آکا
عارف ایکن کندوی جاہل کبی کوستردی و عمس تجاھل معنایند در و فیروز آبادی تعامس
لفظنی سین مهمله ایله تغافل ایله تفسیر ایدوب و ع م ش • ماده سنده معجمه ایله تعامش
لفظنی دخی تغافل لفظیله تفسیر آندی و فلان کسینه بنی کندو امر نده شهنده بر اقدی
دیه جک برده تعامس علی فلان دیرلر (تقاعس عن الامر بایستاد از کار) ایشدن طوردی
یعنی فارغ اولدی و دخی تقاعس الرجل دیرلر کندوی اقص صورتده کوستروب
کو کسینی طشره چیقارسه و تقول اذا رأیت ابکار العسا و عجائز قعسا فقل لعا و تعسا
(تعاكسوا فی البیع بیکدیگر مکاس کردند در بیع) بری برینه بیعه جدال آندیلر
و فی القاموس اتعاكسا فی البیع تشاحا (تنافسوا فی الشیء رغبت کردند در چیز) نسنه یه
رغبت آندیلر کویا اول نسنه نفیس اولمغله آنک تحصیلنه مسارعت آندیلر • ش (تفاحش
الامر سخت زشت شد کار) ایش زیاده قبیح اولدی و دخی تفاحشوا دیلر بری برینه
فحش سویلدیلر معنایند و هر قبیح که حدی تجاوز اید ا کافحشاء و فاحشه دیرلر لهذا
زیاده بخیل اولان کسینه یه دخی فاحش دیرلر و فی المثل: افحش من کلب: صاحب دره
بخل الکلب بحثده • و ابخل من کلب عقور علی عرق • مصراعنی ایراد آندی پس مثل
مذکورده اولان افحش ابخل معنایند اولمق ملاحظه اولنور (تناجشوا السلعة بیکدیگر
افزودند بهای آخریان را بنیت خریدن) متاعک قیمتنی آرتردیلار اشترا نیتله دکل
بلکه غیریلر کوروب متاعه رغبت و زیاده بهایله اشترا ایدلر دیو و فی الحدیث:
لانا جشوا: و صائدک اوزرینه شکاری اور کدوب سوق ایدن کسندیه تاجش دیرلر بیهقی
دیدی که ترکیب مذکور اناره معناسنی اشعار ایدر (تهارش الکلاب بیکدیگر افتادند
سکان) کلبلر بری برینه دوشدیلر که طالاشدیلر تعبیر اولنور • ص (تقارصوا فی الشیء
نوبتی شدند در چیز) نسنده نو تبجیلک آندیلر تقارصوا فی الماء دیرلر صوبی نوبت ایله
آلسلر (تقارصا دوکس بیکدیگر را دشنام داند) ایکی کسینه بری برینه شتم
آندیلر که قارصه کله موزیده دن عبارتند تقول رأیتهمما يتقارصان • ض (تباغضوا
بیکدیگر را دشمن داشتند) بری برینه بغض و عداوت آندیلر (ترا کضوا بیکدیگر اسب
دوانیدند بری برینه آت سکر تیلر رکض اصلنده ایاغنی تحریک معنایند در رکضت
الفرس بر جلی دیرلر آت سکر تسون ایچون آیاغی ایله آتی و ور سه صکره استعمالی چوق اولمغله

ر كض الفرس دیرلر معلوم صیغه سیله آت سكرتدی معناسنه لکن تعبیر مذکور
خطا در صواب اولان ركض در مجهول صیغه سیله زیرا فرس مرکوز
ومضروبدر را كض وضارب د كلدلر اكر آت سكرتد كده ایاغنی زمینه ضرب
ایتدی معناسی مراد اولورسه ركض الفرس الارض بر جله عبارتی صحیح
اولور (تقابض المتبايعان از یکدیگر بستند خرنده وفروشنده) مشتری و بايع
بری برندن اخذ اندیلر یعنی مشتری مبیعی و بايع ثمنی اخذ ایتدیلر که قبض برنسنده
اخذ ایتدیلر و بر كسسه بوالهوسلر کبی برنسنده اخذ و علی الفور اوصانوب ترك
ایلك عادتی اواسد آقا قبضة رفضة دیرلر (تقارضوا الزیارة یکدیگر را زیارت کردند)
بری برینی زیارت اندیلر مخفی اولیده که تفسیر مزبور مجازة مبیعی در زیرا قرض و قرض
تر کیده اودونج ویرمك ایله تعبیر اولور که عین و عرضده مستعملدر مثلاً اون کوندن
صكره ادا ایتك اوزره بش درهم ویرمك کبی و بر كسسه بی احسان و اساءت ایده لر که
اودخی مقابله سنده احسان و یا اساءت ایله مثلاً تقارضوا المدح دیرلر بر قوم اول بر قومی
مدح ایدرلر کویا مدحی اودونج ویردیلر و قوم ثانی دخی آنلری مدح ایتدیلر همان
قرض آلدینی مدحی صاحبنه ادا منزه سنده در پس عبارت مذ کوره نك معنای حقیقی
بری بریله زیارتی اودونج ایدیلر دیمكدر فافهم هذا واعلم انه ماسخ بخاطر الفاترو میدان
حربله ایکی خصم بری برینه غضب آلود کوز قویروغیله نظر اندیلر دیه جك یرده
القرنان بتقارضان النظر دیرلر (تناقض القولان یکدیگر را تباه کرد دوسخن) ایکی
سوز بری برینی خراب ایتدی که نقض بوزمق معناسنه در کویا ایکی کلام بری برینه
مخالف اولمقله احدهما آخری ابطال و ویران ایتدی ه ط (تساقط الثمر فرو افتاد میوه)
میوه آشافی دوشدی و متساقط علی المتاع دیرلر کندویی متاع اوزرینه القا اتسه
و متساقط علی الرجل دیرلر بر كسسه بی تخلیص و محافظه ایتك ایچون اوزرینه دوشه
(تضاغطوا یکدیگر را فشر دند در زجت) ازدحامده بری برینی صیقیشدیردیلر (تهارطا
یکدیگر را دشنام دادند دو کس) ایکی كسسه بری برینه شتم ایتدیلر هر ط فی غرضه
دیرلر طعن معناسنه ه ظ (تلاحظوا یکدیگر را نگر یستند) بری برینه باقدیلر لکن
کوز قویروغیله باقعد مخصوص اولمق اوزره سائر کتب اقتده مصر حدر پس بدم
چشم لفظی زیاده قلمق اولی ملاحظه اولور زیرا الحاظ کوز قویروغیله نظر دند
عبارتند و يقال احوالهم متشاكلة متلاحظة (تقارضوا یکدیگر را ستودند) بری برینی مدح
ایتدیلر مخفی اولیده که قرظ ورق السلم دید کلریدر که دیاغلر آنکله دری اصلاح
ایدرلر و قارظ اول ورقی جم ایدن كسسه در که درینك اصلاح و تزئنه سیدر مدح

(ایدن)

ایدن كسسه دخی مدح مخفی تحسین و تزین ایتك كده قارظ مذ کوره تشبیه اولندی مع
(تتابع الاخبار پیایی شدند پیامها) خبرلری بری بری آر دنده اولدیلر که تیز تیز
خبرلر کلدی تعبیر اولور تنابع لفظلنده اتصال معناسی ملحوظ اولمقله صوم متتابع
دیرلر هر کون اولان صومه که مابیننده افطار تحلل ایتدیه و فلان متتابع العمل دیرلر
عملی نسق واحد اوزره اولسه و اول آت که اعتناسی معتدل اوله آکا متتابع دیرلر
و معتدل اولان بداعه دخی غصن متتابع دیرلر (تخادعوا یکدیگر را فریب دادند) بری
برینی آلدادیلر اساسده دیدی که بر كسسه بی بر كسسه آلداسه لکن اول كسسه خدعه
ایتدیلر کینه عالم ایکن آلدائق صورتنده اولسه تخادع لی فلان یعنی بكا آلدائش کبی
کوروندی (تدافعوا یکدیگر را دفع کردند) بری برینی دفع ایتدیلر (ترافعوا لی القاضی
بقاضی رفتند) قاضی به كسدیلر که مرافعه اولدیلر تعبیر اولور (تسارع الید بشتافت
بسوی او) آنك طرفنه سرعت ایتدی (تصارعوا بهم كشتی گرفتند) بری بریله
کواش طوتدیلر (تقادعوا از پی یکدیگر فتادند) بری بری آردنجه دوشدیلر تهاقوا
معناسنه قدع اصلنده دفع و تقادع تدافع معناسنددر یقال قدعته غنی بالمقدعة ای دفعته
بالعصا و فی الاساس تقادعوا ای تدافعوا پس معنای مذ کورده استعمالی بری بری
آردنجه دوشن سنه لر بری برینی سبقت ایتك ایچون دفع اند کلری ایچوندر و دخی تقادعوا
بالرماح دیرلر تطاعتوا معناسنه و تقادع القوم مات بعضهم اثر بعض (تقارعوا یا یکدیگر
قرعه زند) بری بریله قرعه و وردیلر که قرعه ایتدیلر تعبیر اولور و تقارعوا بالرماح
دیرلر مزارا قرا یله محاربه ایتدیلر معناسنه و قرع اصلنده دور نك معناسنددر (تقاطعوا
از یکدیگر بیریدند) بری برندن كسدیلر (تنازعا از یکدیگر بكشیدند او را دو کس)
ایکی كسسه آنی بری برندن چكدیلر یعنی بری بر طرفه و بری بر طرفه چكدی و دخی
تنازعا دیرلر خصومت ایتدیلر معناسنه کویا خصومت ایتد کلری ماده بی بری بر طرفه
و بری بر طرفه چكدی ه ف (تجافف لاثم یجنبید بکناه) کناهه میل ایتدی جنف
میل و جور معناسنددر جنف علینا فی الحکم دیرلر جور و ظلم ایتدی معناسنه وهو
من اهل الحیف و الجنف و بی اگری اولان كسسه به اجنف دیرلر فیروز آبادی
دیدی که اجنف و صیتده میل ایتدی و جنف مطلقا میل ایتدی معناسند در و دخی
جنف عنه دیرلر فلان سنه دن اعراض ایتدی معناسنه (تحالفوا یکدیگر سو کند
خوردند) بری بریله آندلشدیلر که حلف یمین معناسنددر و حلف عهد معناسنددر
پس تحالفوا عهدلشدیلر معناسنه اولور یقال بینهما حلف ای عهد و عهد لشلن كسسه به
حلیف اطلاق اولور خاطر قاتره خطوط ایدر که لفظ تحالفوا حلف و حلفدن

ماخوذ اولق محتمل در پس حلف و حلف و تحالفوا حلف دن مأخوذ اولوب عین معناسی
افاده ایچون لفظ بالله ایله مقید و حلف دن مأخوذ اولوب عهد معناسی افاده ایچون
مطلق ذکر اولنور پس کتابده مذکور اولان تفسیر یمثلشکم عهدشکم مستلزم
اولدیفته بناء اولق ملاحظه اولنور و الاعامه کتبده تحالفوا تعاهدوا عبارتیه
تفسیر اولندی و بر کسسه لسانه مالک اولوب کر کی کبی اداء مرامه قادر اولسه
اکا حلیف اللسان دید کلری کویا لسانی اکا حلیف و مطیعدر و فی المثل: هو محلف
محت: اختلافی اولان نسنه حتمده ضرب اولنور مثلا بر عمل بر کره یو کورینوب
ایشیکه عین صکره بد کورینوب ایشیکه عزیمت اولنور پس اول نسنه هم حلقه وهم
حشبه سبب اولور (ترادفو از پی یکدیگر شدند) بری بری آردنجه اولدیله اصمعی
دیدکی که ترادفو تعاونو معناسنددر (تعارفو یا یکدیگر را شناختند) بری برینی بیلدیله که
بیلشدیلر تعبیرو اولنور (و هو متعارف بینهم و او بشناخته است میان مردمان) قوم میاننده فلان
کسنه معروف اولدی که بالودر تعبیرو اولنور و بر قومک مدحندهم غیر المعارف ثم المعارف
دیله معارف بورون و بورنک اطراف و بوتون یوز معناسنددر مرافع مرعفک جمعیدر
بورون معناسند اول کسنه که بر قومک مصلحت گذاری اولق اوزره معروف و مشهور اوله
اکا عرف القوم دیرلر و عرف عینک کسریله صبر معناسند اولمغله عرف و صبور معناسنددر
(تعاطفوا یا یکدیگر مهربانی کردند) بری برینه مرحمت ایتدیله که عطف اصلنده
میل معناسنددر عطف الوساد دیرلر یا صدفی بوکوب دیرسی آلتیه قوسه (تقاضوا
بالحجارة یا یکدیگر سنگها انداختند) بری برینه طاشلر آتشدیلر و قذاف اولنسننددر که
آتقی ایچون آویج طولوسی اخذ ایدرلر و منجیق و صپانه قذافه دیرلر و دخی تقاذف
الفرس دیرلر جمله آتلیک او کینه کچمک ایچون کندویی ایلویه آندی معناسند
و بینهم قذیفی دیرلر میانلرنده مشاعه یا طاش آتشمق وارددر معناسند و قذفه طاعث
غایت مرتفع اولان موضعی در (تکاثف الشیء انبوه شد چیز) نسنه چوق اولمغله
صیقشدی و فی الأساس کثف الشیء ای کثر مع الالتفاف و فی القاء موس تکاثف
ای تراکب و غلط (تناسفا یا یکدیگر را از گفتند دو کس) ایکی کسنه بری بریله
سرسویشدیلر و فی الصحاح هما یتناسفان ای یتساران (تناصفوا یا یکدیگر را داد داند) بری
بریانه انصاف ایتدیله یعنی قومک هر بری کندولرندن انصاف ایدوب حقنه قائل
اولدیله که مابینلرندن نزاع مرتفع اولدی و نصفه عدالت معناسنددر یقال انصف
ای عدل . ق (بحاق خویشتر را احق نمود) کندویی احق کوستردی مع هذا حق
یوق ایدی (ترافقوا یا یکدیگر همراهی کردند) بری برینه یولداشلق ایتدیله رفیق

(یولداش)

یولداش جمعی رفقاء کلور و مرافقه دیرسک آتند و منع اولنان یصد قدر که جمعی مرافق
کلور یقال نصبو المرافق علی المرافق و ارتفاق طایع معناسنددر انکاء کی تقول
بکرمک ائق و علی سوددک ارتفق ای اتوکاء (تسابقوا الی الغایة پیشی گرفتند یا یکدیگر
تابغایت) بری برینه سبقت ایتدیله تا میدان نهایتنه و ارنجه یعنی هر بری غایه اول وارمق
ایچون سرعت ایتدیله که بری برینه سبقت اتمک ایچون سکر دیشدیلر تعبیرو اولنور و سبق
و سبقه ایله رو کچمک و سبقه وقت مسابقده وضع اولنان او کدول معناسنددر یقال
من رزق السبقه اخذ السبقه صاحب و سبط: سبقک بها عکاشه: مثلنده دیدی که رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت تلی بیوردیلر که وقت موسمه اتم بکاء عرض اولندی
امتی کوردم غایت کثرتندن سهل و جلی طولدورمش عظیم تعجب ایتیم برندا
کلدی که راغنی اولدیلمی نعم دیو جواب و یردم ینده ندا کلدی که بو کور دیکک امت ایله
یمش بیک کسنه دخی جنته بغیر حساب داخل اولورلر بو قوم اول قومدر که بر کسنه ایله
خصومت و برنسنه ایله تطیر و سرقه ایتوب حضرت الله تو کل ایدرلر عکاشه
الاسدی اول مجلسده حاضر ایدی دیدی که یار رسول الله نیاز ایدرم که بکاء دعا ایدسن
که بن دخی قوم مذکور زمره سنده داخل اولام رسول اکرم: اللهم اجعله منهم: دیو
دعا ایتدیله بر کسنه دخی ایاغ اوزرینه قالقوب دیدی که یار رسول الله بکادخی وجه مذکور
اوزره دعا ایله رسول اکرم بیورددر که: سبقک بها عکاشه: اول کسنه حتمده
ضرب اولنور که برنسنه یی طلب ایدر که اندن اول اول نسنه برغیری کسنه طالب
و نائل اولمش اوله (تصادقوا یا یکدیگر دوستی ویژه کردند) بری بریله خالص دوستلق
ایتدیله و دخی تصادقوا دیرلر بری بریله طوغری سوزسویلدیلر که تکاذبوا مقابلی در
(تطابقوا علی الامر اتفاق کردند بر کار) برایش اوزرینه اتفاق ایتدیله (تطارقت الاخبار
از پی یکدیگر آمدند پیامها) خبرلر بری بری آردنجه متعاقبه کلدیله (تعانقوا دست در
کردن یکدیگر کردند دو کس) ایکی کسنه اللری بری برینک بویننه وضع ایتدیله که
بری برینه صاریلدیلر و قوچالاشدیلر تعبیرو اولنور که محبت جهتندن اولان تعانقه
مخصوصدر لهذا تعانقوا عند الوداع و اعتقوا فی الحرب دیرلر . ک (تبارک الله بزرگوار شد
خدای) حضرت الله عظیم الشان اولدی سید شریف قدس سره ترجمه القرآن ائده لفظ تبارک
بزرگ و پاینده است خدای و یانکی بسیار است عبارتیه و حسین الکاشفی دخی بو معنایه قریب
عبارت ایله ترجمه ایدی بیعتی دیدی که و الباب یدل علی ثبات الشیء (تدار که الله بالنعمة دریافت
اورا خدای برجت) حضرت الله آکا رحمت ایله بولدی که مراد آکا رحمتی ایصال
آندی دیکدر لکن موقع دعاده واقع اولمغله دریا باد خدای عبارتیه تفسیر اولق مناسب
ملاحظه اولنور و تدارک القوم دیرلر قومک آخری اولند کاوب یتسملر و تدارک

(افقی)

(فی)

(۸۳)

الزبان دیرلر ثرای مطر ثرای ارضه یتندی معنانه و کتب امثالده: التی الزبان: مثلنده
دیدیلر که ثری یاش طپراق معنانه در وارض ثریاء دیرلر یاش زمین معنانه یعنی
زمینده اصلی اولان رطوبت و یاغور یاغدیقندن حاصل اولان رطوبت بری برینه
ملاق اولدی معنانه اساسده ایکی کسنه نك بری برینه اولان محبتك سرعتی حقنده
و مستقصی ده خصص و رخصا حقنده ضرب اولنور دیدی و صاحب جمع ابن الاعرابیدن
روایت اندی که مجلسنده دیدیلر که فلان کسنه نك صیرتنده کوملکی یوق ایکن کورک
کیش ابن الاعرابی دیدی که: التی الزبان: که مراد کورک قیلی ایله قاعیفتك قیلی در
(تداعکا فی الحرب یکدیگر را کاویدند دو کس در جنگ) ایکی کسنه جنگده بری برینه
سوریشوب بولوشدیلر (تشارکوا بایکدیگر انبازشدند) بری برینه اورناق اولدیلر
(تلاحک الشیء بیکدیگر در آمدچین) نسنه نك اجزاسی بری برینه تداخل اندی ابو عبیده
دیدی که متلاحکه سرکش اولان ناقده در (تلاحکوا بایکدیگر لجاج کردند) بری برینه
لجاج وجدال اندیلر ورجل محوک ای لجوج احوالی نسق واحد اوزره اولوب متلون
اولان کسنه حقنده مره یضحک و مره یحک دیرلر (لم یتمالك ان قال کذا نتوانست
داشت خویشتن را بگفتن فلان سخن) فلان سوزی سوبلکه قادر اوله مدی شودیوار
محکم دکلدر دیه جک یرده هذا حائط لا یتماک دیرلر و برایشك قوامنه ملاک الامر
اطلاق اولدینی قوامی مالک اولمغه سبب اولدینی اینچوندر و پیرلکک کینه سی ابو مالک
در که فلان کسنه پیر اولدی دیه جک یرده علاه ابو مالک دیرلر و ماله ملک دیرلر برنسنده
تصرفه قادر دکلدر معنانه در و عرب صویه ملک اطلاق ایدرلر لهذا آنلرک صوبی
یوقدر دیه جک یرده مالهم ملک دیرلر عرب عندنده صویه مالک اولمق جمیع امور لرینه
مالک اولمق منزله مننده در و اول عبد که کندوسی اولنوب والذینی سبی اولنمیداکاملکه
و مملکه دیرلر لامک قمع و ضمیمه (تهالک علی الامر خویشتن را بیفکنده بر چیز بحرص نهمار)
زیاده حرصندن کندوی نسنه اوزرینه بیر اقدی و تهالک علی الفرائش دیرلر سقط
معنانه و تهالکت فی هذا الامر دیرلر آند مجد و تحصیلنده مستعجل اولدوم معنانه
یقال مر یتهاک فی عدوه ای یحد و تهالکت فی مشیهادیرلر خاتون صالنه برق یوریدی
معنانه لهذا فاجره خاتونه هلوک دیرلر و قوم هلاک صعالیک سی الخلق معنانه در
ل (تبادلا ثوبیهما دو کس جامه شان را از یکدیگر بدل کردند) ایکی کسده جامه لرین
دکشیدیلر یقال هذا بدل و بدیل منه و تقول رب بدل شر من بدل که بدل ثابیدن مراد
وجع مفاصل معنانه در و یقال هذا بدیل ماله عدیل فیروز آبادی دیدی که بدل
ما کولات بیع ایدن کسنده و عامه تحریف ایدوب یقال دیرلر (تساقل عن الامر

(خویشتن را)

خویشتن را کران ساخت از کار) کندوی ایشدن ثقیل اندی که تکامل اندی تعبیر
اولنور که ثقل اغیرلق معنانه در و عالم اولان کسنه غلامند هات ثقیل دیر یعنی کتاب
و قلم و علمه مناسب مهماتی کتور (تجادلوا بایکدیگر بستیدند) بری برینه مجادله اندیلر که
جدل شدت خصومت معنانه در و جدل ظلم و جور معنانه در جدل علی دیرلر
ظلمی دید کلری کبی یقال هو جدل غیر عدل (تجاهل خویشتن را نادان نمود) کندوی
جاهل کوستردی مع هذا جاهل دکل ایدی (تجاهل علیه بحسب بروی) اکامیل اندی
تجاهل علی فلان دیرلر عدل ایدی معنانه و تحامات الشیء دیرلر مشقة ایله فلان نسنه
کوتوردم معنانه و الشیخ تجاهل فی مشیته دیرلر آغیر آغیر یورسد که کویا صیرتنده اغیر
یوک واردر (تخاذلوا یکدیگر را وا گذاشتند) بری برینه ترک اندیلر یعنی نصرت اتمدیلر
تقول لا یستوی من بدل نصرته لقومه بدلا و من یخذلهم اذا استنصروه خذلا و نصرت
ایتمین کسندیه خذال و خذول دیرلر و ترک نصرت عادی اولان کسندیه خذلة اطلاق
اولنور و خذل مطلقا ترک معنانه در و تحاذات الوحشیه دیوب وحشیه اولان حیوان
ولذینی ترک ایدی معنانه مراد اید کلری قلب قیلندندر که ترکدن اقامت ایله
تعبیر اولنور خاطر فائره خطور ایدر که وحشیه مزبورده سوروی ترک و ولدی
عندنده اقامت اتمکله عبارت مذکوره ده ترک معناسی معتبردر پس قلب قیلندن در
دیماکه حاجت یوقدر ملاحظه اولنور و دخی تحاذات رجلاه دیرلر ایاقلری ضعیف
اولسه کویا مشی اید کده ایاقلری کندویه تبعیت اتمیوب ترک ایدی و شخص متخاذل
دیرلر مختلف الخلقه معنانه (تخاصلوا کرو بستند بیکدیگر) بری برینه رهین باغلادیلر
مثلا نشانه اوق آندقلرنده هر کیم و وررسه آکا فلان نسنه بری و بره جک اولورلر که
اول نسنه خطر و تر کیده اوج تعبیر اولنور (تراسلوا بایکدیگر پیغام فرستادند)
بری برینه خبر کوندر دیلر (تساءلوا بایکدیگر پرسیدند) بری برینه سؤال ایدیلر و کثیر
السؤال اولان کسندیه سؤال دیرلر و فلان کسنه نك حاجتی قضا ایتدم دیه جک یرده
اسأله سؤالته دیرلر (تساهلوا یکدیگر را آسانی کردند) بری برینه سهوات ایله معامله
ایدوب خشونت اتمدیلر تساهلوا معنانه (تشاغل عن الامر خویشتن را مشغول
ساخت از کار) کندوی ایشدن مشغول ایدی یعنی امر آخره مشغول اوامره بوامر
مفعل قالدی و شغلتنی عنک الشواغل دیرلر بعض عوایق بی سندن عوق و صرف
اندی معنانه در فی المثل: شغلت سمائی جدوای: سمائی سمی یسمی دن اسم و جدو اعطا
معنانه در یعنی عیلمه اتفاق غیر یلره عطیه اتمکه مانع اولدی عدم احسانک سببندن
جواب وقتنده و امر مهمه اشتغال لزومی اولیان نسنه اشتغالدن اولی در دیه جک

ضرب اولنور (تسا کلا بایکدیگر مانند شدند در چیز) ایکی نسنه بری برینه مشابه
 وشکله مساوی اولدیله (تضائل باریک ونزارشد) انجه واریق اولدی (تعادلا
 دو چیز یکدیگر برابر شدند) ایکی نسنه بری برینه برابر اولدیله (تعادل خویشتر را
 خردمند نمود) کندونی عاقل کوستردی مع هذا عاقل دکل ایدی وعقل فلان بعد الصبا
 دیرلر اندیکی خطایی بیله معنایه وفلان کسنه بی صامینه طاقوب بیقدم دیدجک
 یرده عقله عقله شعریه فصرته دیرلر (تفاذوا بایکدیگر غزل گفتند) بری بریله
 غزل سوبلشدیلر بیقی وزونی عشق ورزیدند بایکدیگر عبارتیه تفسیر ایتدیله
 معاذله محاده ومراوده نسادن عبارت اولدیغه مبنی اولقی ملاحظه اولنور (تغافل
 عنه غافلی نمود از وی) آندن غافل اظهار ایدی مع هذا غافل دکل ایدی (تغافلوا
 بر یکدیگر افزونی جستند) بری برینک اوزرینه فضل ادعا ایتدیله که فضل وفضیلت
 نقض و نقیضه مقابلی در (تقابلوا بایکدیگر برابر شدند) بری بریله برابر اولدیله که
 مقابل اولدیله تعبیر اولنور وبعض نسخه ده از یکدیگر قبول کردند عبارتیه تفسیر
 اولندی (تکامل کاهلی کرد) کاهلک ایدی (تکامل الشیء تمام شد چیز) نسنه تمام
 وکامل اولدی فیروز آبادی تکمل و تکامل بر معنایه در دیدی (تمائل من مرضه بیمار
 به شد از بیماری) خسته خسته لکندن ابوالدی وکتب مطوله عبارت نرندن مستفاد
 اولان بود که عبارت مذکور خسته لکندن صحت توجده ایدی معنایه اوله ودخی تمائل
 الشیءان دیرلر ایکی نسنه بری برینه مشابه اولسه (تناجلوا یکبار کردند) جنک ایتدیله نجل
 اندن عبارت ندر که بر نسنه بی اول وجده اوزره دورته لکه حاصل اولان شق واسع اوله یقال
 نجله ای طعنه فاعلم طعنه نجله ای واسعه ونجل نسل وولد و بر نسنه بی آتمق
 معنایه دخی کلور آغا جندن بدایه قطع ایده جک آله منجل دیدکله بی بو معاندن مأخوذ در
 وفی المثل: ایش فی الضرطة من هالک المنجل: بر خاتون زوجی حضور نده ضرته ایدوب
 زوجی آتی لوم ایتد که خاتون دیدی که سن بنی نجه لوم ایدرسن فلان وقتده بر اوراق
 ضایع ایتد کی زوجی بو وقتده مثل مذکور اید ایدی یعنی ضرطه ایله اوراق ضایع
 ایتدک نه مناسبتی واردر بری برینه مناسبتی اولیان کلمات حقنده ضرب اولنور
 (تنازلوا پیاده جنک کردند) آتلرندن نزول ایدوب پیاده جنک ایتدیله وفلان من نزالة سوء
 دیرلر یاباسی طرفی لیم اولسه وکنافی نزالة فلان ای فی ضیافه ورجل ذونزل ای ذو فضل
 (تنازلوا بایکدیگر تیر انداختند) بری بریله مسابقه ایچون اوق آتشدیلر م (محاکوا
 الی القاضی بهم بسوی داور شدند) بری بریله مراغه ایچون قاضی طرفه کتدیله که
 مقتضای صیغه ترکیده حاکمشدیله معنایه دلالت ایدر (تحالم حلم نمود) حلم

(کوستردی)

کوستردی مع هذا حلم دکل ایدی (تحاصموا بیکدیگر خصومت کردند) بری بریله
 ایتدیله (تراجوا یکدیگر را سنک انداختند) بری برینه طاش ایتدیله ورجم قتل
 معنایه دخی استعمال اولنور پس تراجوا اتقاتلو معنایه اولور ورجام اول بیوک طاشدر که
 رضامدن کوچک اوله رضام ترکیده یاپو طاشی دیدکله برودخی تراجوا بالمر اجم دیرلر صاپان
 ایله طاش ایتدیله معنایه (تراجوا یکدیگر را بخشودند) بری برینه مرحمت
 (تراکت الاشیاء بر یکدیگر نشستند چیز را) نسنلر بری برینک اوزرینه اوتوردیلر که
 چوق اولغله بری برینک اوزرینه بنوب صیقیشدیله تعبیر اولنور و تراکت خوم
 الناقة دیرلر نانه سموز اولدی معنایه و تراکت الاشغال دیرلر زیاده چوق اولدی
 معنایه ودوز وجاهه اولان یوله مرتکم الطریق دیرلر ر کم اصلنده جمع وبری بری
 اوزرینه اوتوردیلر که یغقم معنایه در (تراجوا انبوهی کردند) ازدحام وغلبه لک
 اتمک معنایه (تسلموا بایکدیگر آشتی کردند) بری بریله صلح اولوب سلامتشدیلر
 (تساهموا بایکدیگر قرضه زدند) بری بریله قرضه ایتدیله و تساهموا الشیء دیرلر بر نسنه بی
 تقسیم ایتدیله معنایه که سهم نصیب معنایه در (تساهموا یکدیگر را دشنام دادند) بری برینه
 شتم ایتدیله که شتم و شتمه سب معنایه در و کریمه المنظر اولان کسنه بیه شتم دیرلر لهذا
 ارسلانه شتم اطلاق اولندی (تصادما بایکدیگر کوفته شدند) بری بریله وورشیدیله که
 طوقوشیدیله تعبیر اولنور صدم بر نسنه بی جسدی ایله وورمق معنایه در (تصادموا
 از یکدیگر بیریدند) بری برندن منقطع اولدیله (تضاجع الامر بینهم مختلف شد
 کار در میان مردمان) قوم میانده ایش مختلف اولدی ضجیم اصلنده اکریلک
 معنایه در عوج کبی وضجیم بورون یوز طرفه اکری اولمقد و اوموزی اکری
 اولغله دخی دیرلر که صاحبته اخجیم دیرلر واغزی اکری اولان کسنه بیه متضاجع
 دیرلر (تظالموا یکدیگر را ستم کردند) بری برینه ظلم ایتدیله ودخی تظالم الرجل
 دیرلر مظلوملق کوستردی معنایه (تعظم زر کی نمود) بیوکلک کوستردی مع هذا
 عظمتی یوق ایدی وفلان ایش بنم کوزیمه بیوک کورونمز وهر نقدر بیوک ایه اکا
 مبالات ایتد دیدجک یرده هذا امر لایعظمی دیرلر فلان نسنه دن خوف اتمد و کوزیکه
 بیوک کور نمسون دیدجک یرده لایعظمی هذا الشیء دیرلر و بر نسنه بیو مصادف اولدق که
 آنک یانده فلان نسنه بو یغمودن بیو کدر دیمک اولمز دیدجک یرده اصابتنا مطر
 لایعظمه شیء دیرلر (تفاقم الامر بزرک و دشوار شد کار) ایش بیوک ومشکل اولدی
 وققم اصلنده اکری بو کری اولمق معنایه در و شیشه طوغری چانلامبوب
 چاتلاق اکری بو کری مخالف اولسه فیه صدع دیرلر اقم معنایه اساسده دیدی که

تساقم الامر بومعاندن مأخوذ در ودخی فقم چکه معناسند در لخی کبی واقم اول
مکنه در که الت چکه سی اوزون اولغله اوست اوك دیشلری الت اوك دیشلرینه
مسامت اولیه مؤثی فقماء در ودمق اوك دیشلری قریق اولقی وادقم اوك دیشلری
قریق اولان مکنه معناسند در که مؤثی دقاء کلور ودمق وادقم ودمقاء دخی
بومعاندن در تقول اذا اجتمع الفقم والدمق فقد خلت النقم (تقادم الشئ دیرینه شد چیز)
نسند قدیم اولدی که اندن اسکی دیو تعبیر اولور (تقاسموا الشئ بینهم بخش کردند
چیزرا در میان ایشان) نسندی مابینلرند تقسیم اندیلر که بواوشدیلر تعبیر اولور
(تقاسموا بالله بهم سوکند خوردند بخدای) حضرت الله بری بریله اندا یجدیلر که
اندلاشدیلر تعبیر اولور (تلاطموا یکدیگر را طبا بجه زدند) بری برینه طبا بجه ووردیلر که
لطم الایامی ایله یوزه وورمقدن عبارت در خد ملطم دیرلر چوق طبا بجه وورلمش
جهره معناسند فی المثل: السباب یهيج الاطام: یعنی سوکوشمک دوکوشمکه منجر اولور
وتلاطمت الامواج دیرلر دریانک موجی چوق اولوب بری برینه وورولسه اساسه
دیددی که رهان ایلرینک طوقوزنجیسنه اعظم دید کلری سبقدن مردود اولوب اوکنده
اولان سکرانک توزی انک یوزینه اصابت اندیکی اینچوندر بعضیلر دیددی که لطم تسمیه
اولندی فرس مذکور قصر اغه طالب اولسه صاحبی انی ضرب ایدر زیرانک جر می
یدنجی سکرنجی اتک جر مندن زیاده در (تلاکوا یکدیگر را مشت زدند) بری برینه
یومروق ووردیلر که لکم یومروق ایله ضرب معناسند در یومروق جع کف ایله
تعبیر اولور تقول: رب مکالمه اوقت فی ملاکته: ومما طلة جرت الی الملاطمة (تلاطموا
علی الشراب بایکدیگر حریفی کردند بر شراب) شراب اوزرینه بری برینه ندیمک
اندیلر وهوندم وندمان (تهادم خوشتن را بیر نمود) کبدوی پیرکوستردی مع هذا
پیرکل ایدی: ن (تحاتنا فی الرمی برابر شدند دوکسی در تیر انداختن) اوق اتقده
بری برینه مساوی اولدیلر حتن وحقن مثل وقرن معناسند در يقال هما حتنان: ای سیان
واول واخلری حرارتده مساوی اولان کونه یوم حتن دیرلر (تراطنوا بیکدیگر بزبان
عجی سخن گفتند) بری بریله عربیدن غیری لسان ایله سوبلشدیلر (تصافنوا الماء
بخش کردند آب را) صوی حصه حصه قسمت اندیلر که صوا اولدقده صفه دید کلری
ظرف طلومی هر کسه صویر دیرلر دیمکدرو عربده عادت بوجه اوزره جار ایدی که صوا
اولدقده ظرف مذکور ایله تقسیم ایدر لرایدی وکاهی یابانده برانصوبولسه لرای مقله
ایله تقسیم ایدر لرایدی مثله اول کوجک طاشدر که انی صویک ایچینه القایدرلر که
هرکسی نه مقدار صو ایچدیکنی آنکله بیلورلر اکا حصاة القسم دخی دیرلر فیروز

(آبادی)

آبادی شووجهله تصویر ایدی که بوش کاسه نك ایچنه برکوجک طاش وضع ایدوب
اول طاشی ستر ایدنه جک مقداری صودو کوب کاسه ده بجمع اولان صوب بری اینجر
بعده بنه وجود مشروح اوزره صودو کوب برینه دخی ویرلر (تضاغنوا یکدیگر را
کینه گرفتند) بری برینه کین طوتدیلر که ضغن وضغینه حقد معناسند در ناقذات
ضغن دیرلر وطنی ارزواندی وامرأة ذات ضغن دیرلر زوجنک غیری به محبت اندی
معناسند وضغن میل معناسند دخی کلور (تغابنوا یکدیگر را فریفتند) بری برینی الدادیلر
وغبن بانک سکونیه بیعه وغبن بانک قحیلر ایدنه مستعذر (تلاعنوا یکدیگر را لغت
کردند) بری برینه لغت اندیلر (تماجنوا یکدیگر را شوخی کردند) بری برینه
کستاخلق ایدوب سقط سوز سوبلدر و مجون اصلنده لایالی اولوب بولدوغی سوزی
سویک وهرنه اولور سه ایشمک معناسند در این درید دیدی که محن الشئ دیرلر صلب
معناسند ماجن بومعاندن مأخوذ در یوزی یك اولغله ماجن تسمیه اولندی: ه (تباله
ابلهی نمود) ابلهک کوستردی مع هذا ابله کلد (تشابهها یکدیگر را مانستند)
بری برینه بکر دیرلر تشا کهادخی بومعاندن در

﴿ المضاعف من هذا الباب ﴾

ه ب (تجاوبایکدیگر را دوست داشتند) بری برینی دوست اتخاذا دیلر که سوبلشدیلر
تعبیر اولور که حب وحب وحبه محبت معناسند در معلوم اوله که: فلان بغیض الی کل
صاحب ولا یوقد الانار الجاحب: عبارتده واقع اولان فقره ثانیه لیم حقتده ضرب
اولور مثلد و عرب نار القری ایله تفاخر ایدرلر برکسنه بغایت سخی اولسه خیمه سنی
بر مرتفع موضعه قوروب پیشگاهندن آتش یاقار ایدی که کیجه وقتی مسافرن وغربا
اول آتشی کوروب خیمه طرفند توجه ایله و اشعار عربده نار مذکوره عبارات مختلفه
عذبه ایله ایراد اولمشدر جاحظ دیددی بومعاندن واقع اولان اشعاردن بنم عندمده بغایت
مقبولی شویت در که خطیبه انشاد ایدی: میست: می تأنه تعشوالی ضوء ناره تجد خیر نار
عندها خیر موقد: و نار الجاحب عبارتک تفسیرنده اختلافات کثیره واقع اولدی صاحب
دره ابن عباسدن شووجهله نقل ایدی که جباحب عربدن برنجیل مکنه ایدی غیریلر
انتفاع اتسولر دیواصلا آتش یاقز ایدی فرضا اقتضا حسبیه باقسه سریعا اطفایدر
ایدی که عرب میاننده هر ارتفاع اولونخین نسنده نار منبوره مثل اولدی بعضیلر نار
مذکوره دن مراد آت کیجه وقتی طاشه با صدقه نعل وچردن ظاهر اولان آتشدردیلر
قال الله تعالی (غالوریات قدحا) وبعضیلر دیدیلر که جباحب اول اوچار بوجکدر که
قناتلری قیرمنی اولغله مغرب وعشاء مابینه طیران اندکده آتش کبی کورینور جاحظ

دید که هر انتفاعه صالح اولین ائمه نار الحجاب دیرلر (تساوا یکدیگر را دشنام دادند)
 بری برینه شتم ائدیله و فی المثل: المزاح سباب النوكی: یعنی بری بری ایله مزاح احقرک
 مشامه سیدر تقول: ما عی اسالیب انما هی اسایب: که اسبویه شتمه دال اولان الفاظدر
 ودخی سب قطع معناسنه کلور تساوا دیرلر بری برندن منقطع اولدیله معناسنه
 وفی الحجاج التصاب القاطع (تصاب الماء بياشامید بقیة انی را که در انا باشد) کاسه ده
 باقی قلان صونی ایجدی که صابه اول صور که ظرفک دینده باقی قاله . ت (تحات
 اسانه فروریخت دندانهایش) دیشلری دو کلدی حت الورق من مأخوذ در اغاجک
 یا بر اغی سلکوب دو کدی معناسنه . ث (تخاوا یکدیگر را برافزولیدند) بری بری
 ترغیب ائدیله که قندیردیله تعبیر اولنور یقال التقوی افضل ماتحات الناس علیه ای
 تدا عوا الیه . ج (تخاوا یکدیگر را حجت آوردند) بری برینه حجت کتوردیله که
 تخا عمو معناسنه قریبدر و حجت کتور مکدن عاجز اولان کسنهیه محجوج دیرلر و حج
 الجراحة یا عجاج دیرلر یاره ایجنه میل صوقوب قارشدیره عمقی بلك ایچون که اول
 میله محجاج دیرلر مسبار معناسنه (تفاج پای از هم باز نهاد) یاغی بری برندن ابرو
 وضع ائدی که پیشنی ایدی تعبیر اولنور یقال تفاجت الناقة للحلب (تلاخوا یا یکدیگر
 ستمیدند) بری بریله جدال ائدیله و مجادله ایدن کسنهیه لجوج دیرلر و لج وجه بحر
 عمیق معناسنه در که قلیجه و آینهیه دخی لج دیرلر صوی چوق و براق اولدینی ایچون
 وفلان کسنه نك کوزلری آینه کی بیوکدر دیه جک یرده بنظر مثل المجین دیرلر: عیناه
 کالماوین دیدکلری کی . ح (تخاوا علی کذا یا یکدیگر بخیلی کردند بر بهمان) فلان
 نسنده بری برینه بخیلای ائدیله والشع الخیل والشع الخیل . د (تبادوا فی الحرب
 همتای خویشتن گرفتند در جنگ) هر کس جنکه کندو قرینتی طوندی یعنی اقران
 اقرانیه محاربه ائدی (تخادوا یا یکدیگر مخالفت کردند) بری برینه مخالفت ائدیله
 حاده کی (ترادوا البع بریکدیگر رد کردند بیع را دو کس) بیعی ایکی کسنه بری برینه
 رد ائدیله که پازاری بوزدیله دیو تعبیر اولنور (تضاد الشیئان یا یکدیگر ناهمتای
 کردند دو چیز) ایکی نسنه بری برینه موافقت ائدیله که ضد اولدیله تعبیر اولنور
 ویقال لاضدله ولاضدیه ای لاضدیه ولا کفوله (تسادوا از یکدیگر رمیدند) بری
 برندن اور کوب نفرت ائدیله (تقال ندالبعیر ای نفر وذهب علی وجهه) هر (تباروا
 یکدیگر نیکویی کردند) بری برینه ایولک ائدیله (تساروا یا یکدیگر را از کفتند)
 بری بریله سرسویشدیله (تعار از خواب بیدار شد بشب او از کنان) کیجه وقی
 اویتودن سوبلیرک اویاندی (تقاروا از یکدیگر بگریختند) بری برندن فرار ائدیله . س

(تساوا)

(تساوا یکدیگر را بسودند) بری برینه مس ائدیله که سوروندیله و دکدیله تعبیر
 اولنور تسام و ماسه مباضعه دن کنایه در مس و مسیس و می د کک و طوقفق
 معناسنه در . ص (تخاوا یکدیگر را بخشیدند) بری بری بخش بخش ائدیله یعنی
 بولوك بولوك بولوب حصه حصه و فرقه فرقه اولدیله و رجل اخص دیرلر شوم
 و خیری یوق معناسنه لهذا عبد و جاره احسان دیدیله و باشک قیل دو کیلن کسنهیه دخی
 احص دیرلر (تراصوا تنک بریکدیگر ایستادند) بری برینک اوزرینه طارطور دیله که
 صیقشدیله تعبیر اولنور تراصوا فی الصلوة دیرلر نمازده صیق او طور سدلر (تقاصوا از
 یکدیگر قصاص ستند) بری برندن قصاص آلدیله . ض (تخاضوا علی الامر یکدیگر را
 افزولیدند بر کار) بری بری ایشه ترغیب ائدیله (تعاضاوا یکدیگر را کزیدند)
 بری بری ایصیردیله که عض ایصیرماق معناسنه در و بر کسنه بر مشکل ایشه مبتلا
 اوله عضه الامر و بر کسنهیه دیلی ایله ایذا ائسه عضه بلسانه و بر کسنه شردن خالی
 اولم دیه جک یرده عض بالشردیرلر و فی المثل: عض علی شبدعه: شبدع عقرب معناسنه در
 لسانی ما لایعنی دن حفظ ایدن کسنه حقتنه ضرب اولنور . ط (تقاطاوا یکدیگر را
 بآب فرو بردند و کس) ایکی کسنه بری بری صویه باتوردیله تقاطبا تعالفا دخی
 بو معنایه در . ظ (تکاظوا از حد در گذشتند در دشمنی یکدیگر) بری بریله عداوته
 حدی تجاوز ائدیله و بینهم کظاظ ای عداوة عظیمه و کظای الامر دیرلر فلان ایشینی
 معنوم ایدوب غضب ایله طولدردی معناسنه و کظ امتلا طعامدن حاصل اولور
 بر کیفیتدن عبارتدر (تماظوا یا یکدیگر پیکار کردند) بری بریله نزاع ائدیله . ف
 (تدافعوا بریکدیگر نشستند) بری برینک اوزرینه بندیلر که غلبه لک و قنده اولور
 (تشاف الشارب هر چه در انا بود از شراب همه اورا بخورد شراب خورنده) شراب
 ایچن کسنه کاسه نك ایچنده اولان شرابی حلة ایچدی و بعض نسنده مزمان خورد
 عبارتیه تفسیر اولندی یعنی صوره صوره ایچدی (تصافوا یا یکدیگر رستدزدند) بری
 بریله صف اولدیله . ق (تخافوا یا یکدیگر خصومت کردند) بری بریله خصومت
 ائدیله و فی الأساس حاقت صاحبی فحقته خاعته فغلبته یعنی بری بری مزدن حق طلب
 و دعوی ائدک که ینا کا غالب اولدم . ک (تباکوا یا یکدیگر انبوهی کردند) بری
 بریله ازدحام ائدیله بقال تباکت الابل علی الخوض ای تراحت و تقول تباکوا فنداکوا
 یعنی ازدحام ائدیله و بری بریله دو کشدیلر . ل (تخالوا یا یکدیگر را دوست داشتند)
 بری بری دوست اخاذ ایدوب سویشدیلر خلة محبت معناسنه در (تضال خویشترا
 کراء کرد) کندو کندوی ضالته دوشردی یعنی طریق مستیمی کوروب بیلور

(افصى)

(فی)

(۸۴)

ایکن آنی ترک آندی یقال آنک تهدی الضال ولا تهدی المتضال یعنی طریق مستقیم
کور میوب ضالانه دوشن کسنه بی هدایت قادر اولورسن لکن متضال مذکورک
هدایتده قادر دکلسن صاحب جمع فقره ثانیه بی مثل اولق اوزره ایراد ایدوب عن قصد
بر عمل اختیار ایدوب صواب او عملک خلافتده اولدیفی عالم اولان کسنه حقنده
ضرب اولنور دیدی و میدانی: اخذوا طریق العنصلین: مثلنده دیدی که عامه دن بصریه
متممی اولور بر طریق معروفدر ضالانه دوشن کسنه حقنده ضرب اولنور (تطال
الی الشیء کردن بر افراشت تا چیز دور را ببیند) بویونتی یوقارو قالدردی که اوزاق
اولان نسنه بی کور مک ایچون و یقال اطل علیه ای اشرف کذا فی الصحاح مصنف
اساسده دیدی که تطاللت حتی رأیت دیرلر ایاقلرینک پارمقلری اوزرینه قاقوب بر نسنه
باقوب کورسه و دخی امرأه طلة دیرلر حسنة نظیفة معناسنه در ورجلک زوجه سنه طله
اطلاق اولندیفی بو معنادن مأخوذدر تقول اعجبتی طله وراقی هیکله ای شخصدهم (تناموا
عشرة تمام ده شدند) کامل اون اولدیلر یعنی جمله سی بریره کلوب اون اولدیلر (تناموا باهم
پویدند) بری بریله قوشدیلر و فی الحدیث: الارواح تشام کاتشام الخیل (تصام الرجل
خویشتر را کرساخت مرد) رجل کندوبی صاغر آندی یعنی صاغرلق آندی مع هذا
صاغر دکل ایدی و فی المثل: تصام الحرا اذا سن القذع: سن صب و قذع فحش معناسنه در
یعنی کریم اولان کسنه فحش صب اولندقد صاغرلق اظهار ایدر حلیم اولان کسنه
قیجه قولاق طوتمز دیه جک یرده ضرب اولنور (تضاموا فراهم آمدند) بریره
کلدیلر تقول تضاموا حتی تماموا مائة رجل ن (تجان خویشتر را دیوانه ساخت)
کندوبی مجنون صورتنده کوستردی مع هذا جنونی یوق ایدی

المعتل القاء بالواو من هذا الباب

أ. (تواطنوا علی الامر بایکدیگر اتفاق کردند بر کار) ایشه بری بریله اتفاق آندیلر
و شعرد قافیه لک اتفاقه ایطاً دید کلری بو معنادن مأخوذدر ووطاء یوم مشلق
معناسنه در و بر کسنه خوشنخوی و کوزلدر دیه جک یرده فیه و طاء الخلق و وضاء
الخلق دیرلر ب (تواشوا بایکدیگر جستند) بری برینک اوزرینه صحیرادیلر
(تواشو بایکدیگر بخشیدند) بری برینه باغشلا دیلر که هبه دن مأخوذدر م (توارثوا
الکرم از یکدیگر میراث گرفتند کرم را) کرمی بری برندن میراث آلدیلر که ابا
واجدای دخی کریم ایدی تقول الحمد متوارث بینهم ج (تواشجت الاغصان بهم
درشدند شاخها) بداعر بری برینه کیروب مشتبک اولدی قامش کوکنه و شیخ
دید کلری بری برینه مشتبک اولدیفی ایچوندر ح (تواطخوا بیکدیگر دانیدند دیدی را

(در میان)

در میان ایشان) شری میانلرنده تداول آندیلر که مقاتله دن کنایه در (تواردوا بهم
بآب در آمدند) بری بریله صویه وار دیلر (تواعدوا بیکدیگر را وعده نهادند) بری
برینه وعده وضع آندیلر بیهقی در خیر لفظنی زیاده آندی (توافدوا بهم بجای شدند) بری
بریله بریره کتدیلر که وفود و وفاد ایچیلک طریقله کتمکده استعمالی شایعدر
(تواردوا بهم زارند) بری بریله بیله طوغدیلر و توالدوا دیرلر کثروا معناسنه یعنی
بری برینی طوغوروب تناسل آندیلر و چوغالدیلر (تواترت الاخبار پیای آمدند
پیامها) خبرلری بری بری آردنجه کلدی و تواتر الابل و جن متواترات و تتری
دیرلر دوهلر بری بری آردنجه کلدیلر متابعات معناسنه که و ترابعد و تر کلدیلر
معناسی مراددر ح (تواعدوا بایکدیگر آشتی کردند) بری بریله صلح
اولدیلر و ادعه معناسنه دعه سکون معناسنه اصلنده و دع ایدی و اوی حذف ایدوب
اندن عوض اخرینه هاویر دیلر و رجل و دیع ای ساکن و وفار و راحت صاحبی اولان
کسنه ده متدع اطلاق اولنور (تواضع فروتنی نمود) خضوع و خشوع کوستردی که
تواضع آندی تمییر اولنور و فی المثل: التواضع شبکه الشرف: و دخی تواضع دیرلر فرومایه
اولدی معناسنه که ضعة و وضاءة الجافلق معناسنه در و اول کسنه ده وضع دیرلر
ف (تواصفوا الشیء بهم وصف کردند چیز را) بری بریله بر نسنه بی وصف آندیلر یقال
تواصفوه بالکرم یعنی فلان کسنه بی هر بری کرم ایله وصف و تعریف آندیلر (تواقف
الفریقان فی القتال بایستاند دو گروه در جنگ) جنگده ایکی عسکر بری بریله طور و شدیلر
ق (توافقوا بیکدیگر استواری کردند) بری بریله استحکام آندیلر کویا معاهده ایتکله
استحکام بولدیلر (توافقوا بایکدیگر موافقت کردند) بری بریله موافقت آندیلر (تواهقوا
بهم رفتند) بیله کتدیلر اساسده دیدی که تواهقت الركاب دیرلر دوهلر بویونلرین
اوزادوب بری برینه سبقت آتک ایچون ایلر و یورسهلر و تقول هذه الناقة تواهق
الاخری و تواهقوا فی الفعال دیرلر بری برینه مفاخره ایدرک ایش ایشلسلر ل
(تواصلوا بیکدیگر پیوستند) بری برینه وصلت آندیلر که اولشدیلر و تصار موا بعد التواصل
دیرلر بری بریله مواصلت آتد کدن صکره منقطع اولدیلر معناسنه و بر کسنه نک قری
یاریقی هالان یاربلایه مبتلا اولسه اخره دعا مقامنده: لا کنتله بوصیل: دیرلر یعنی سن
لکاواصل اولمیدسن که اکا صابت ایدن سکا دخی صابت ایتیمه و وصیل اول رفیق در که
اصلا منفک اولمز (تواکلوا الامر بیکدیگر کذا اشدند کار را) ایشی بری برینه بیراقدیلر
وکل الیه الامر دیرلر ایشی اخره سپارش اتسه ورجل وکله و تکله دیرلر ضعیف
و عاجز معناسنه که توکل اظهار عجزدن عبارتدر

المعتل الفاء بالياء من هذا الباب

ر (تیا سوا بسوی چپ شدند) عول طرفه کتدیله ن (تیا منوا بسوی راست شدند)
صاغ طرفه کتدیله

المعتل العين بالواو من هذا الباب

ب (تجاووا یکدیگر را پاسخ دادند) بری برینه جواب ویردیله (تجاووا فی الماء یکدیگر
نوبت کردند در آب) صوده بری برینه نوبت آیدیلر ونوبت فلان کسند نکدر دیه جک
برده نوبله دیرلر ت (تفاوت الامور کاپیش شدند کارها) امورا کک وارتق
اولمقله مختلف اولدیله فوت اصلنده سبقت معناسنه در: جاریته حتی فته: دیرلر انکله
سکر دیشدک حتی بنا کاسبقت آیدیم معناسنه وهم تفاوتون الی الشرف دیرلر يتسابقون
معناسنه وفي الصحاح تفاوت الشیئان ای تباعدا کویا متفاوت اولان امورک بعضی بعض
آخری سبقت آیدوب ایلرو کرو اولدیله فیروز آبادی دیدی که تفاوت لفظنک
مصدی اولان لفظ تفاوت ده واوده حرکات ثلاثه لغت در تفاعل بانک عینی مضموم
اولمق قیاسدر وجه مذکور اوزره قمع وکسر خلاف قیاس و بولکله مضموم در
(تفاوت خویشن را مرده نمود) کندویی میت کوستردی مع هذا حی ایدی ودخی ریاء
زهذا ظهاری ایچون الینی وایاغنی تحریک انمین کسندیه متفاوت دیرلر وموته صرعدن
بر نوعدر که عارض اولدقده صاحبنده عقل وحرکت قلیوب زائل اولدقده ینه عقلی
وحرکتی کلور ج (تراووا با یکدیگر جفت شدند) بری بریله جفت اولدیله که
اش اولدیله تعبیر اولنور ح (تطاوحت به النوی هجران اورا دور انداخت) یارک هجری
انی اوزاغدا توب کاه بر مکانده وکاه بر مقامده حیران و سرکردان کز دزدی ودخی
تطاوحوه بالضرب دیرلرانی ضرب آیدوب هلاک آیدمی معناسنه قال ع: تطاوحوه
ارکانه بالدوس: که بویوک طاش ایله ضربیدن عبارتدر ودخی تطاوحووا دیرلر
تنارعووا معناسنه ر (تجاووا با یکدیگر همسایه کی کردند) بری بریله قومشولق آیدیلر
(تراووا یکدیگر را زیارت کردند) بری برینی زیارت آیدیلر و فی المثل: تراووا ولا
تجاووا: وزایرک جمعی زوروزوا کاورودخی تراورعند دیرلر فلان نسنده میل وععدول
آیدمی معناسنه (تساووا با یکدیگر مشورت کردند) بری بریله مشورت آیدیلر (تعاووا
الشیء از یکدیگر گرفتند چیزی را) نسنه بی بری برندن آلدیلر تداووا معناسنه وتعاووه
بالضرب دیرلر برکسندیه بری ضرب آیدوب آخره ویرسه و آخری دخی ضرب آیدوب
بر غیره دخی ویرسه و علی هذا (تعاووا با یکدیگر را غارت کردند) بری برینی غارت
آیدیلر ز (تجاووا الله عنه خدا از وی در گذشت) حضرت الله انک جرمندن کچدی یعنی

(عفو)

عفو آیدمی و يقال تجاوا الله عن المسیء وتجاوون عن ذنبه دیرلر (تجاووا الغایه در گذشت از غایت)
غایتدن کچدی که افراس رهان ایچون تقدیر اولونمش حد معین در و فی المثل: تجاوی
الروضی الی القاع القرف) کریمی ترک آیدوب حاجتی نئیمه عرض آیدن کسند حقنده
ضرب اولنور (تجاووا الفریقان از یکدیگر بکشتند دو گروه در جنگ) ایکی عسکر بری
برندن جنکده ادبار آیدوب آیریلدیله س (تساووس بدم چشم نکریست) کوز
قوبریغیله نظرایتمدی که یوزنی کوز قوبروغنه مائل اتمامک ایله تکبردن یا غضبندن
ناشی مصنف بعضیلر دن شو وجهله روایت آیدمی که شوس آندن عبارتدر که
کوزلرینک قاپاقلرینی بری برینه ضم آیدوب کوزلرینی کوجک آیدله و وجهین
مهربورین اوزره نظرایدن کسندیه اشوس ومؤثنده شوساء دیرلر (تکاسوا با یکدیگر
انبوهی کردند) بری بریله ازدحام آیدیلر که صیقشدیلر تعبیر اولنور (عشب متکاسوس)
دیرلر اوت چوق ومتکاثف اولوب بری برینک اوزرینه یاتسه وتکویس باشی اشاغی
دوندرمک معناسنه در ونجارلرک کونیا دیدکلی مثک آله کوس دخی دیرلر ش
(تناوش دست فرا کرد) الینی اوزا تندی یا شتمق ایچون ابن سکیت دیدی که برکسندیه برکسندیک
یا قهسنه وصقالنه یا شتمق ایچون الینی اوزا تسه ناسه دیرلر (تهاوشوا با یکدیگر در آمدند)
بری برینه کیروب مضطرب وقاریش موریش اولدیله يقال تهاوش اهل الحرب یعنی
رجال حرب بری برینه قاریشدیله ض (تجاوضوا وتفاوضوا فی الحدیث با یکدیگر
اندر سخن شدند) بری بریله سولشمکه شروع آیدیلر وتفاوضا فی المال دیرلر مالده
شریک اولسدلر وتفاوضوا فی الامر دیرلر برایشده مشاوره اتسهلر بیهقی دیدی که
ترکیب مذکور ایشی آخره تنویضه دلالت آیدره غ (تراووا با یکدیگر را در آستان آوردند)
بری برینه مکرو حیلله آیدیلر ودخی تراووا دیرلر بری بریله کولشدیلر معناسنه در
وبرکسندیه طوپراغه بولنسه تمرغ وچاموره بولانسه تروغ دیرلر ک (تساوک بخسید
در رفتن از ضعف) مشی آیدمکه ضعفندن بر طرفه میل آیدمی ل (تجاولوا فی الحرب
با یکدیگر بکشتند در جنگ) جنکده بری بریله دوندیله که جولان آیدیلر معناسنه
(تداولوا الشیء دست بدست بگردانیدند چیزی را) نسنه بی الدن اله کز دیردیله دولت
سکا کرة بعده مرة توجه آیدمی دیه جک یرده دوالیک دیرلر (تراولوا بهم واکو شیدند)
بری بریله چالشدیلر (تساولوا فی الحرب با یکدیگر را گرفتند در جنگ) جنکده بری برینی
طوتدیله و فی الصحاح تساؤل النوم ای تناول بعضهم بعضا فی القتال بالرمح (تساؤل
الفتحان بر یکدیگر بچستند دو کش) ایکی آغور بری برینی اوزرینه صیجرا دیله که حله
آیدیلر تعبیر اولنور (تطاول علیه العمر عمر بر وی در از شد) عمری اوزون اولدی (تطاول

عليه منت نهاد بروی) اکا احسان اتمکله ممنون ایتدی و دخی تطاول دیرلر تطال
معنائه (تناول دست دراز کرد برای گرفتن) برنسنه فی طوتمق ایچون الینی اوزاندی
و فی المثل: این اثریا من یدالمتناول: وصولی ممکن اولیان نسنه ده ضرب اولنور و وصولی
مکن اولان نسنه قریب المتناول دیرلر و دخی تناولنا الرکاب موضع کذا دیرلر دوه لر
بزی فلان موضعه یتشدیری معنائه م (تداوم الطیر علی الماء کرد آمدند مرغان
بر کرداب) صونک اطرافنده قوشلر جمع اولوب حلقه اولدیلر و تداوم الطیر فی الهواء
دیرلر قوشلر هوایه مرتفع اولغیچون پرواز ایدوب طولاشدی معنائه دوم دخی
بوم نایه در (تلاوموا یکدیگررا ملامت کردند) بری برینی لوم ایتدیلر و لوم ایدن کسنه یه
لائم دیرلر و جمنده لوم دیرلر و لامه لومه سبب اولان نسنه یه دیرلر و انت الوم من فلان
دیرلر سن فلان کسنددن لومه مستحق سین معنائه و فی المثل: رب لائم هلم: یعنی نیجه
لوم ایدن کسدر واردر که لوم ایتدیکی نسنه یی کندوار تکاب ایدر و فی مثل آخر: لیس
یلام هارب من حقه: هلاکندن خوف ایدوب فرار ایدن کسنه لوم اولغاز جبان
اولان کسنه نک عذربی بیان مقامده ضرب اولنور (تناوم خویشتن را خفته نمود)
کندوی او یور کوستردی مع هذا او یوماز ن (تعاونوا یکدیگررا یاری دادند) بری
برینه معاونت ایتدیلر و دخی امرأة متعوانة دیرلر متناسبه الاعضاء معنائه (تعاون به
خوار داشت اورا) انی تحمیر ایتدی و فیه مهانة ای ذل وضعف ورجل هین و هین
ای وقور ساکن

﴿ المعتل العین بالیاء من هذا الباب ﴾

• ب (تباعوا یکدیگررا عیب کردند) بری برینی تعیب ایتدیلر • ج (تہایجوا بریکدیگر
جهیدند) بری برینک اوزرینه صیجرا دیلر و فی الصحاح تہایج الفریقان ای تناوبا للقتال
و یوم الهیاج یوم القتال معنائه در فیروز آبادی دیدی که هیجامد و قصر ایله حرب
و هیاج قتال معنائه در • ج (تصایحوا با یکدیگر بانک زدند) بری برینه صیحه ایتدیلر
(تأجج الغصن بخسید شاخ) بداغ اکیلدی و تأجج السكران دیرلر سرخوش ایکی یانته
صالینه رق مئی ایتدی معنائه جوهری دیدی که ماح فی مشیته دیرلر صالینه رق
یوریه و دیدی که مع قاز یوریه کی یوریمکن عبارتدر • د (تزايدوا فی ثمن السلعة
بریکدیگر افزودند در بهاء آخریان) متاعک قیمتده بری برینک اوزرینه آرتیردیلر
و فی المثل: زدهم عتزا: کعب برادری کلاب ایچون دورت کچی و یروب بر صغیر اشترا
ایتدی کلاب مزبور بهقریه ترس رکوب ایدوب یوزینی قوبرینی طرفه کتور مکله
صغیرک دبری طرفه لجام ووردی و صغری یوروتدی و جان آجیسیله ایله صغیرک سرعت

(سیرینه)

سیرینی کوروب برادری اولان کعبک یوزینه باقدی و یاخی زدهم عتزا: دیدی یعنی
بایعله برکچی دخی و برتا کچی بش اولسون بیع منعقد اولدقدنصکره بهاسنی زیاده
ایتمک مشتری طرفندن زیاده حاققدن ناشی اولغله مثل مذکور احق حقننده
ضرب اولنور و فی مثل آخر: ازددت رغما ولم تدرك و غما: رغم غیظ و وغم انتقام آلمق
معنائه در یعنی فلان کسنه یه زیاده غضب ایتدیکن لکن انتقام آلمغه قادر اوله مدیک
مرادینه نائل اوله مین کسنه حقننده ضرب اولنور ر (تخایروا بالخط با یکدیگر خط نوشتند
تا کدام مر خوب نویسد پدید آید) بری بریله یازو یازیشوب یازی یاریشدیلر تا که
قننی ایو یازارسی ظاهر اوله و فی الاساس: تخایروا فی الخط و غیره الی حکم: یعنی یازو
یازمقده یاغیری نسنه قننسی خیردر معلوم اولسون ایچون حکمه واروب عرض
ایتدیلر (تسایروا با یکدیگر رفتند) بری بریله یوریشدیلر تا که کیم سبقت ایدر معلوم
اوله (تظایر الی شیء) پراکنده شد چیز) نسنه پریشان اولدی و فی الحدیث: خذما تطایر
من شعر رأسک: و دخی تظایر الی شیء دیرلر نسنه اوزاندی معنائه (تعیروا یکدیگررا
عیب کردند) بری برینی تعیب ایتدیلر تعایبوا معنائه تقول ان الله یغیر ولا تعیر • ط
(تمایطوا از یکدیگر جدا شدند) بری برندن آیریلدیلر که مایدنلرینه فساد دوشدیدی
ایچون (تہایطوا باهم آمدند) بریره جمع اولدیلر تمایطوا مقابلی در و فی المثل: هم فی هباط
و میاط: ای فی ذهاب و ایاب قوم اضطرابه دوشدیلر دیه جک برده ضرب اولنور و من
حیث المضرب: و قعوا فی دو کذوبوح: مثلنه قریبدر دو که دالاک ضم و قحیلله مضایقه
و بوح حاء مملله و معجمه ایله اختلاط معنائه در • ظ (تغایطوا با یکدیگر خشم گرفتند)
بری برینه غضب ایتدیلر • ع (تباعوا با یکدیگر خرید و فروخت کردند) بری بریله
آلش و یرش ایتدیلر و لفظ بیع آلمقده و صاعقه استعمال اولنور باعه دیرلر اشتراء
معنائه و متباعان بایع و مشتری به اطلاق اولنور و ما رخص هذا البیع و هذا البیاعة
دیوب متاع مراد ایدرلر و هیچ کسنه سنک مرتبه که بالغ اولمز دیه جک یرده ماباع
علی بیعک احد دیرلر و مشتری چوق اولان جاریه به بایع دید کلری کال حسن
اولغله کویا کندوی بیع ایدر معنایی ملاحظه سیله در و دخی تابعوا علی الطاعة دیرلر
پادشاهه اطاعت بیعت ایتدیلر معنائه (تابعوا از پی یکدیگر در افتیدند) بری بری
آردنجه دوشدیلر که شرده مستعملدر (تابعوا فی الشر دیرلر تهافتوا) معنائه و فلان
یتابع فی الامور دیرلر بر کسنه کندوی هر ایشه رمی ایتسه یقال: مالکم تابعتم و تشایتم:
(تشیاعوا با یکدیگر یارشدند) بری برینه یار و یولداش اولدیلر تشایعوا علی الامر دیرلر
برایشه اتفاق و بری برینک رأیناه تابع اولسهلر و بر کسنه احبابنه و داع ایتد کده

حیا کم الله اشاعكم السلام دیرلر یعنی حضرت الله سلامی سزه مصاحب ایسون
 • ف (تسایفوا یکدیگر شمشیرزدند) بری برینه قلیج ووریلر وسایف وسیف قلیج
 صاحبی وسایف جالدمعناسنه در • ق (تضایقوا نکنجیدن بجایی) بر موضعه صیغیدیلر
 وتضایق المكان دیرلر مکان طاراولدی ضاق معناسنه یقال اذا تضایق عليك الامر
 فانظر سعة وتقول اصابتہ ضيقة ای فقر • ل (تزیلوا از یکدیگر جدا شدند) بری
 برندن آیریلدیلر وانا لازایک دیرلر بن سندن آیریلمام معناسنه وقویونکی چکیکن
 آیردیه جک برده نزل ضأنک من معزک دیرلر مرها منها دید کلری کبی وتقول زله
 عن مکانه واعزله (تسایل الجیش لشکر از هرسوی روان شدند) عسکر هر طرفدن
 آقوب کلدیلر واول عسکره سایل وسیاله دیرلر (تایل الجل عن الفرس بحسبید پلاس
 ازاسب) جل آندن میل اندی که آنک جلی اکلدی تعبیر اولنور وتمايلت فی مشیتها
 دیرلر خاتون مشی ایتدکده ایکی طرفنه صالنه رق یوریه و بین القوم تایل دیرلر
 مایلر نده فتنه وتجادب اولسه ووقت المیلة فی الناس دیرلر طاعون مثلوه هلاک عام
 دوشه که عربدن بووجه اوزره استماع اولندی • ن (تباينوا از یکدیگر جدا شدند)
 بری برندن آیریلدیلر وفي المثل لن یزال الناس بخیر ما تباینوا فاذا تساوا هلكوا یعنی
 ناس مراتب جهتندن متفاوت اولوب بعضی آمر وبعضی مأمور اولدقجه خیردن
 خالی اولملزلر واکر مراتبه مساوی اولور لسه کسنه کسنه یدیه اطاعت ایتبوب جله سنک
 هلاکنه سبب اولور ابو عید دیدی که فاذا تساوا هلكوا عابرتک بنم عندمده معناسی
 بودر که ناسده شرغال و خیر غایتله عزیز و نادر در پس تساوی اولور سه شرده تساوی
 تساوی اولوب جله نك هلاکنه باعث اولور (تباينوا بدین بیکدیگر بوام خرید
 فروخت کردند) بری بریله ویرسی به آلی ویرش ایتدیلر وعادی استدانه اولان
 کسنه یدیه مدیان دیرلر (تباينوا یکدیگر رادروغ گفتند) بری برینه یالان سویلدیلر
 والمین الکذب

﴿ المعتل الالام من هذا الباب ﴾

أ (ترا أي الجمعان یکدیگر را بدیدند و گروه) ایکی عسکر بری برینی کوردیلر (تراأى له
 نموده شد اورا) اکا کوروندی تراأى له شیء من الجن دیرلر کوزینه جنی کوروندی
 معناسنه وتراءت لنا فالانة دیرلر بزه کنندی کوسترمک ایچون جلموه ایتدی معناسنه
 وفلان یترأى دیرلر کنندی یوزنی کورمک ایچون آینه یدیه نظر ایتدی معناسنه
 وفي الحديث لا یترأى احدکم فی الماء : (تناأوا از یکدیگر دور شدند) بری برندن بعید
 اولدیلر (تراءت الدیار از یکدیگر دور شدند خانها) خانه لری بری برندن بعید اولدیلر

(والمثنائی)

والمثنائی المكان البعید والنأى البعده ب (تصابی عاشقی نمود) عاشق کوستردی مع هذا
 عاشق دکل ایدی وصوبة وقت شبایده اولان هوا وهوس معناسنه در ودخی تصابی
 الشیخ دیرلر پیر اولان کسنه صیان علمنی ایشلدی معناسنه (تغابی نادانی نمود)
 نادانلق کوستردی که غباوت اظهار ایتدی تعبیر اولنور مع هذا غبی دکل ایدی وتقول:
 الاغنیاء اکثرهم اغیاء • ت (تغاتی خوشتر را جوانمرد نمود) کندوی سخی
 وقوت صاحبی اولمق اوزره کوستردی ودخی تغاتوا دیرلر فتوی ایچون مفتی به
 کیتدیلر معناسنه که مفتی بی حاکم اتخاذ ایتدیلر تعبیر اولنور • ث (تثاأوا الشیء بهم
 یاد کردن چیز را) بری بریله نسندی تذکر ایتدیلر جوهری دیدی که ثثا قصرایله
 ثثا کبی در مد ایله لکن ثثا خیر وشرده وثثا فقط خیرده استعمال اولنور یقال:
 ثثوت الخبر: ای اظهارته • ج (تجاجوا بایکدیگر برد گفتند) بری بریله اغز
 سویلشدیلر (وهی الاحیة حبستان) لغز (تجاجوا بایکدیگر را از گفتند) بری بریله
 سر سویلشدیلر و بینهم تناج ونجوى ای مسارة (تجاجوا یکدیگر را هجا کردند) بری
 برینی هجو ایتدیلر ویقال: بینهم اهجو واهجیة یتهاجون بها • ح (تلاحوا بایکدیگر
 پیکار کردند) بری بریله نزاع وخصومت ایتدیلر وفي المثل: اذا تلاحت الخصوم
 تسافهت الخلوم: یعنی تشام وقتنده حلیم سفیه اولور • خ (تأخیا بایکدیگر برادری
 کردند دو کس) ایکی کسه بری بریله قرن داش اولدیلر ویقال: اخوان الوداد اقرب
 من اخوان الولاد: وقالوا: بین السماحة والحاسة تأخ: واخ الشر دیوب خیر واخ الخیر
 دیوب شر مراد ایدرلر لکن لفظ شری لسانه اجرا ایتماک ایچون اخ الخیر تعبیری
 شایع در (تراخی الکتاب دیر آمد نامه) مکتوب کج کلدی و تراخی عن الامر دیرلر
 آندن امتناع ایتدی معناسنه و تراخی مابینهما دیرلر بری برلرندن بعید اولسه لر
 • د (تعادوا بایکدیگر دشمنی کردند) بری بریله دشمنک ایتدیلر ودخی تعادی مابینهم دیرلر
 قومک میاننده فساد واقع اولدی معناسنه وتعادی دیرلر تباعد معناسنه (تقادوا یکدیگر را
 واخیریدند) بری برینی صانون آلدیلر یعنی بری برینه فدا و بدل اولدیلر ودخی تقادی عن
 الشیء دیرلر نسندهن صاقندی ودخی آندن خلاص طلب ایتدی معناسنه (تقادی فی النی دور
 اندر شد در بی راهی) ضالانده اوزون اوزاق کیتدی وتقول: فلان یشهد لبلغی المدی وبلغ
 فی النی المدی (تنادوا یکدیگر آواز دادند) بری برینی جاغیر دیلار که نداء دن مأخوذ در
 ودخی تنادوا دیرلر هم مجلس اولدیلر معناسنه که ندی دن مأخوذ در (تهادوا یکدیگر را
 هدیه فرستادند بری برینه هدیه کوندر دیلر وفلان یهدی للناس دیرلر خلقه چوق
 هدیه وبرر معناسنه وفلان یهادی بین الاثنین دیرلر غایت ضعفدن ایکی کسنه یدیه طایانوب

(اقصى)

(فی)

(٨٥)

یوریه و کند و صالنه رق آهسته آهسته یوریه نهادی دیرلر (تباروا فی الشئ)
 بایکدیگر نبرد کردند در چینه) فلان نسنده بری برینه معارضه ایتدیلر که هربری
 آخرک ایتدیکی کی ایتکه صرف مقدور ایتدی یقال فلان یاری الیج جودا وبری
 طراق معانسته در و برکسنده بدعا مقامنده: بنیه البری وحی خیرا وشرمایری: دیرلر
 (تجاروا بیکدیگر رفتند) بری بریه یوریدیلر و امهیه جاریه تسمیه اولندی همیشه
 خدمتده یوریدیکی ایچوندر و فلان کسنده قدیمی عادی اوزره فلان ایشی ایشادی دیچک
 برده عمل علی همجیرا و جری علی اجیرا: دیرلر و دخی بربریه سوز یارشدیلر
 دیه جک یرده تجاروا فی الحدیث دیرلر (تکاری الیت بکرا داد خانه را) خانه بی
 کرا ایلده و بردی (تجاروا فیه بیکدیگر بستیدند در بهمان) فلان نسنده بری بریه نزاع
 ایتدیلر که سری دن مأخوذ در دوه صاغتی معانسته و تاروا تحالوا معانسته در که کویا
 بری بریه مجادلایدن کسنده دن هربری آخری صاغوب عننده اولان نسنده بی اخذ
 ایدر و دخی تماری فی الشئ دیرلر فلان نسنده شک ایتدی معانسته که سریه دن
 مأخوذ در (نجازی تقاضا کرد) تقاضا ایتدی که ثقلت ایتدی تعبیر اولنور و فی الصحاح تجازیت
 دینی علی فلان اذا تقاضیه س (تناسه فراموش کرد اورا) آتی اونونندی و دخی تناسی دیرلر
 اونونقی صورتی کوسترسه ش (تماشوا بهم رفتند) بیه یوریدیلر و مشت المرأة دیرلر
 اولادی چوق اولدی و نافع ماشیه دیرلر چوق طوغورور معانسته و چاراپیه ماشیه
 و مواشی اطلاق ایتدکاری تفال طریقده در ص (تناسوا ناصیه بیکدیگر اکرقتند
 در خصومت) خصومت و قتده بری برینک ناصیه سینه یاشیدیلر و دخی تناسیادیرلر ایکی
 نسنه بری برینه قریب واقع اولدلر یقال تناصت داری داره ای اتصلت بهما ض
 (راضوه بنهم پسندیده داشتندش در میان ایشان) آتی ماینلرنده پسند ایتدیلر یعنی راضی
 اولدیلر و بکندیلر (تقاضاه و ام بازخواست ازوی) آندن دینی بنده طلب ایتدی که تقاضا
 ایتدی تعبیر اولنور ط (تعاطی الشئ دست فرا کرد چیزا) نسنده ال اوزاندی
 و تعاطون الکأس دیرلر کأسی الدن اله کزدیرلر معانسته و برکسنده کندویه لایق اولمین
 شیئه الی اوزادیر دیچک یرده تعاطی مالا ینقی له دیرلر و دخی فلان تعاطی فی کذا دیرلر
 اکاشروع ایتدی معانسته (تناطو بیکدیگر ا کاویدند) بری برینی سوزوب بیر تشدیلر
 ع (تداعوا بیکدیگر خواندند) بری برینی چاغیردیلاز تداعوا الرحیل دیرلر کوچ
 ایتسکیچون بری برینی چاغیردیلاز معانسته (تداعی البنیان نزدیک افتادن شد بنا) بنا خراب
 اولمغه قریب اولدی یعنی اجزاسی بری برندن جدا اولوب منهدم اولمغه قریب اولدی
 صاحب تاج دیدی که تداعت الحیطان للخراب دیرلر دیوارلری بری بری اردنجه
 یتلماغه باشادی معانسته کویا خراب اولمقی ایچون بری برینی دعوت ایتدیلر (تداعی

الثوب کهنه شد جامه) جامه کهنه اولدی و دخی تداعت علیهم القبائل دیرلر قومک
 اوزرینه قبائل جمعیت ایدوب اطرافدان کلدیلر معانسته و دخی تداعت ابل بنی فلان
 دیرلر دوه لری آریقلاسه یا هلاک اولسه و دخی تداعوا دیرلر بری بریه لغز سوبلشده لکه
 ادعیه احجیه معانسته در غ (تباعوا بیکدیگر افزونی جستند) بری برینک اوزرینه
 تجاوز لک ایتدیلر و بقی ضلالتده حدی تجاوز دن عبارتدر ف (نجافی جنبه عن الفرائش
 دور شد پهلوی اواز پستر) توشکدن آنک یانی بعید اولدی (تصافوا بیکدیگر ا دوستی و رزه
 کردند) بری بریه دوستلنی خالص ایتدیلر یقال هما خلدان یتصافیان (تلافی النقصیر
 دریافت تقصیر ا) تصور ایتدیکی فیه ایدوب تدارک ایتدی و بوبر ایشدر که تدارکی ممکن
 دکلدر دیه جک یرده هذا امر لا یتلافی دیرلر و تقول جاء بالعمل المتنافی ولم تعقبه بالتلافی
 ق (تساقوا بیکدیگر شراب دادند) بری برینه ساقیق ایدوب شراب و بریدیلر (تلاقوا
 بیکدیگر ا رسیدند) بری برینه تشدیدلر که بواوشدیلر تعبیر اولنور ک (تباکی خویشتر ا
 کریان نمود) کندوبی اغلار کوستردی مع هذا اغلامز ایتدی (تشاکوا بیکدیگر ا کله
 کردند) بری برینه شکایت ایتدیلر ل (تباکی بیازمود) امتحان ایتدی که سیدادی تعبیر
 اولنور ایتلی معانسته (تعالی الله بزرگوارست خدای) حضرت الله عالی در (تعالی النبت
 ببالید کیه) اوت بویوبوب مرتفع اولدی و تعالی الوبر عن الناقد دیرلر ناقدنک توی
 یوانسه و تعالی البعید دیرلر دوه آریق اولسه (تفلاوا سربیکدیگر ا واجستند) بری برینک
 باشی ارادیلر که ترکیده بری برینک باشی بتلدیلر تعبیر اولنور و فلول الشعر دیرلر
 شعرك معانستی تأمل ایتدم معانسته که ترکیده اوافق اوافق بتلیم دیرلر و اقل هذا الیت
 فانه صعب م (نحماه خود را نگاه داشت ازوی) کندوبی آندن حفظ ایتدی که آندن
 پر هیز و احتراز ایتدی تعبیر اولنور (تراموا بیکدیگر تیر انداختند) بری برینی اوق آتشیدیلر
 و فی المثل: خرجو یترامون فی الغرض (ترامی الیه الخیر در رسید خیر بدو) کاخیر یتشدی
 و ترامی الامر الی الفساد دیرلر امر فساد منتهی اولدی معانسته و فی المثل: رماه بقیله
 الصائب: خصمنه جواب مسکت ایلده جواب و یردی دیه جک یرده ضرب اولنور و فی مثل
 آخر: رب رمية من غیر ام: یعنی نیجه اصابت ایدر رمیه وارد که رمی ایتدکه خطا
 ایتک عادی اولان کسنده دن صدور ایدر و رامیسی یوق ایکن نجه رمیه حاصل اولور دیمک
 دکلدر زیرا بومعنی محالات قیلندندر اهلندن دکل ایکن آندن فعل مستحسن ظهور
 ایدن کسنده حقتده و صاحب وسط دیدی که مأمول اولمیان کسنده دن برنسنده ظهور
 ایتک حقتده ضرب اولنور (تعامی کوری نمود) کور لک کوستردی مع هذا کور دکل
 ایدی و کله عن ایلده متعدی اولور ن (تدانوا بیکدیگر نزدیک شدند) بری برینه قریب

اولدیلر و بینهما تدان ای تقارب و فی المثل: ادنی الی المرء من شسعه: بغایت قریبدر دیه جک یرده ضرب اولنور (تفانوا بهم فانی شدند) بیله فانی اولدیلر و تقاتلوا حتی تفانوا دیرلر شو مرتبه مقاتله ایتدیلر که ایکی طرفدن کسنه قالمیوب جله فانی اولدیلر معناسنه ه (تباهاوا بریکدیگر بنسازیدند) بری بریله مباحات و مفاخره ایتدیلر و تقول کیف تباهیه و لاتضاهیه (تباهاوا عن المنکر یکدیگررا باز داشتند از کار بد) بری بری بد عملدن نهی و منع ایتدیلر و تناهی عن الشئ کندو فلان نسنه دن منع اولندی معناسنه دخی کلور و فی الصحاح تناهی ای کف و دخی تناهی الماء دیرلر صو حوضه طورسد و تناهی الخبر دیرلر خبر و اروب بالغ اولدی و تناهی البعیر سمنآ دیرلر دوه سموز لکده نهایتی بولدی معناسنه ابن فارس دیدی که ترکیب مذکور غایت بلوغه دلالت ایدر

﴿ المعتل الفاء واللام من هذا الباب ﴾

ه ر (تواری فی بینه پنهان شد در خانه اش) خانه سنده پنهان اولدی که صاقلاندی و کیزلندی تعبیر اولنور یقال وارینه فتواری ای اخفته فاستره ص (تواصوا به یکدیگررا وصیت کردند بوی) آنکله بری برینه وصیت ایتدیلر ه ف (توافوا تمام شدند) تمام و کامل اولدیلر ه ل (توالت الکتب پیایی رسید نامه) نامه بری بری آردنجه کلوب یتشدی ه ن (توانی فی الامر سستی کرد در کار) ایشده سستلک و تکاسل ایدی یقال فلان لایتوانی ای لایقصر

﴿ المعتل العين واللام من هذا الباب ﴾

ه د (تداوی بکذا خوشتن را دار و ساخت بهمان) کندو فلان نسنه ایله علاج ایتدی (تساوا یا یکدیگر برابر شدند) بری برینه برابر اولدیلر ه ع (تعاولت الذئاب بایکدیگر بانک کردند کرکان) قورتلر بری بریله چاغرشدیلر مصنف اساسده دیدی که معاویه لفظی عاویه دن مأخوذدر و عاویه اول دیشی کلبدر که ارکک کلبه طالب اولدقده نباح اتمکله سائر کلبلری دخی نباحه کتورر و عوا چوق نباح ایدن کلب و انسانک اشغی طرفی و منازل قردن بر منزل معناسنه در که بش کوکبدر ایام شتاتک آخرنده طلوع اتمکله عرب آکا طارده البرد دیرلر کویا نباح ایدوب صوؤغی طرد ایدر و لفظ عواده مد و قصر لغتدر تقول: فلان وضع تحت الارض العوا و رفع الخراطوم فوق العوا: من حیث المعنی: انهم فی السماء و سرم فی الماء: مثله قریب در ه غ (تفاووا فراهم آمدند بریدی) بد و ضلال اوزره اتفاق ایتدیلر

ه ه (تفاووا از پی یکدیگر در غار افتادند) بری بری آردنجه چوقوره دوشدیلر و فی الأساس المهواة والهامة مابین الجبلین و تباهاوا فیها تسافطوا و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

﴿ باب استفعل يستفعل استفعلا ﴾

ه ا (استبرأ الجارية استبرا کرد جاریه را) جاریه بی استبرا ایتدی استبرا برشی کرکی کبی استقصاء و بالکلیه کندو دن شبهه بی دفع ایچون آخرینی طلبدن عبارتدر و جاریه استبراسی بو معنایی متضمن اولدیفی ظاهر در و ضایع ایتدیکم نسندی فلان ه وضعده تفحص ایدم بولامدم دیه جک یرده استبرأت موضع کذا فواجدت فیه ضالقی دیرلر و استبرأ من بوله دیرلر بولندن تنزه ایدوب بحرایی بولده بول قالمدیغه جزم اتمه (استبطأ دیر شمر دش) آتی کج عد ایتدی (استدفا بالثوب خوشتن را کرم کرد بجامه) جامه ایله کندوی قیزدردی (استقرأه خواندن خواست ازوی) آندن قراءت طلب ایدی یعنی آنک بر نسنه قراءت ایتسنی ایتدی (استنبأه خبر خواست ازوی) آندن خبر ایتدی استخبار ایتدی دیدکلری کبی (استهزأ به فسوس کرد اورا) آتی استهزا ایتدی یقال فعل ذلك استهزاء به ه ب (استرهبه بترسانید اورا) آتی تخويف ایتدی و فی الأساس استرهبته ای از عجت نفسه بالاضافة (استعجبه باخوشتن همراه کرد اورا) آتی کندویه رفیق ایتدی (استصعب علیه دشوار شد بروی) آنک اوزرینه کوچ اولدی و امر صعب مشکل ایش و عقیبة صعبة صارپ بول معناسندر (استضرب العسل سپید و سترشد انکین) عسل بیاض و غلیظ اولدی و اول عسله ضرب دیرلر (استعبه خشنودی خواست ازوی) آندن راضی اتمکک ایتدی یعنی آندن طلب ایتدی که کندوی ارضا ایدوب کندو آندن راضی اوله یقال استعنته فاعتنی ای سألت منه الرضاء فارضانی و دخی استعنتی دیرلر بکا اساءتدن فارغ اولوب بی مسرور ایتدی معناسنه اعتنی کبی و استعنته دیرلر صلح طلب ایتدی معناسنه (استعذب الماء خوش یافت آب را) صوبی ابو ولذیذ بولدی و فی الصحاح استعذب الماء ای عده عذبا و دخی استعذب الماء دیرلر قویودن ابو صو چیقاردی معناسنه و دخی استعذب امتنع معناسنه کلور یقال اعذبوا عن الآمال اشد عذاب فان الآمال تورث الغفلة و تعقب الحسرة (استعرب الرجل بادیه نشین شد مرد) رجل بادیه نشین اولدی و اول کسنده که خارجدن و اروب عربان ایله قونوب کوچه آکا مستعرب دیرلر یقال فلان من المستعربة ای من الدخلاء فیهم و عربده جنک وجدال معناسنه در و یقال: حسب المعرب ان اشتقاقه من العربی: که عربدن برنوع خبیث بیلاندر (استعسبت الفرس بکشی آمد اسب ماده) قیصر اقیغوره طالب اولدی و عسب ضراب و ماء مخل معناسنه در و بد دعا مقامنده قطع الله عسبه دیرلر که نسل و ذریه مراددر و یعسوب

فعل انخل معنانه در که ترکیده آری یکی تعبیر اولنور (استغربه غریب شمردش)
 آتی غریب و عجیب عد ایلدی (استغرب فی الضحک سخت خندید) شدت ایله
 ضحک ایتدی ونهی عن الاستغراب فی الضحک وهواقصاء (استکتبه بنشستن خواست
 ازوی) آندن یازی یازمق طلب ایتدی یقال استکتبه فکتب لی وخلقته تعلیم کتابت
 ایدن کسنهیه مکتب و مکتب دیرلر فیروز آبادی دیدی که کاتب عالم و مکتب موضع
 تعلیم معنانه در که جعی کتابت کلور . ت (استنصتهم خاموش خواست از ایشان)
 آنلرک سکوتی طلب ایتدی . ث (استحده نوشمردش) آتی یکی اولمق اوزره عد
 ایتدی واستحده دیرلر آتی یکی پیدا ایتدی معنانه حدیث کبی واستحده الامیرقریه
 وقناة دیرلر امیر یکیدن برقریه وبر صو آرقی پیدا ایتدی معنانه واستحده ثوا
 منه خبرا دیرلر فلان کسنه دن بریکی خبر استفاده ایتدیلر معنانه . ج (استخرجه
 بیرون کرد اورا) آتی طشره چیقاردی واستخرج الکتاب دیرلر کتابدن علم استنباط
 ایتدی معنانه ودخی استخراج الشئ منه دیرلر فلان کسنه دن طشره
 چیقارمق طلب ایتدی معنانه (استدرجه اندک اندک نزدیک کردانید اورا) آتی
 آهسته آهسته قریب ایتدی یقال استدرجه ای رقاء من درجه الی درجه کذا فی الاساس
 بعضیلر استدرجه آتی اهلاك مراد ایتدی معنانه در دیری که درج دیرلر هلك
 معنانه بهقی دیدی که استدرج آندن عبارتندر که حضرت الله بر بنده سنی آهسته
 آهسته کندو خشم و عقوبته قریب ایلله (استمجه ناشیرین شمرد اورا) آتی
 لذتسر عد ایتدی سماجه قبح معنانه در واول لب که یاغلی اولوب خبیث الطعم اوله
 آکا سمج وسمج وسمج دیرلر وبن سنک عملکی کویه کورددم دیه جک یرده
 استمجت فک دیرلر (استعج جلد زفت شد پوست او) آنک دریمی خشین
 اولدی وفلان مستعج الوجدای غلیظ (استهج سیله اقتدا کرد راه اورا) آنک مسلکته
 سلوک ایتدی . ح (استخرج تباه شد) فاسد اولدی عبدالملک بن مروان دیدی که
 قد وعظمتکم فلم تزدادوا الا استجراحا: ودخی استجرح فلان دیرلر قاضی عندنده جرح
 اولنغه مستحق در معنانه ابن عون دیدی که استجرحت هذه الاحادیث دیرلر
 بو حدیثلر رد اولنغه مستحق در زیرا بو حدیثلر بغایت چوق و صحیحی آزدر
 . ح (استعج بالمصباح بیفروخت چراغ را) چراغی یاقدی وفی الصحاح استعجبت
 بالمصباح ای اسرجه وفی الاساس اصبح لنا مصباحا ای اسرجه وفلان يستعج الشموع
 ويستعج بالسلیط (استقم الله علی العدو پیروزی خواست از خدای بردشمن)
 حضرت الاهدن دشمن اوزرینه نصرت طلب ایتدی (استفحه القرآن ففحه علیه

(کشادن)

کشادن خواست ازودر قرآن خواندن پس بکشادش بروی) قرآن او قومعه آندن
 قبح طلب ایتدی پس بودخی قبح ایتدی یعنی قرآن قرائت ایدر ایکن حصر اولوب
 بر کسنه دن آشغیسنی قرائت ایتک طلب ایتدی واول کسنه دخی آشغیسنی قرائت
 ایتدی یقال اذا استفحک الامام فاقبح علیه (استفحه زشت شمرد اورا) آتی قبح عد
 ایتدی (استفحه عطا خواست ازوی) آندن عطا طلب ایتدی (استملحه نمکین وشیرین
 داشتش) آتی طوزلو ویاظنلو طوندی یعنی ملوحتلو یا ملاحتلو صایدی خاطره خطوط
 ایدر که لفظ شیرین نمکین لفظنک عطف تفسیری اوله زیرافار سیده نمکین مطبوع
 اولان ولذیذ اولان نسنهیه دیرلر بی نمک آنک مقابلی در و جوهرینک استملحدای عده
 ملیحا قوی بو معنایی مؤیددر (استنج الکلب بپانک آور سبک را) کلبی نباحه
 کتوردی که اوردوردی تعبیر اولنور قال بیست * قوم اذا استنج الاضیاف کلهم
 * قالوا لامهم بولی علی النار * ونج الشاعر هجا وفی المثل : النج من بعد اهون
 من الهی من قریب: یعنی خوف ایتدی یک نسنهیه قریب اولوب بعیددن حیلله ایلله عمل ایلله
 (استنجه حاجت روا کردن خواست ازوی) آندن حاجتی روا ایدوب مقصودینی
 حاصل ایتک طلب ایتدی که نج حاجتی روا اولمقدن عبارتندر وبر کسنه بر کریمه
 حاجتی عرض ایتد کده کریم آکا نج دیر یعنی مطلوبک تمام ومقصودک حاصل اولدی
 ویقال وبالله استقم وایاه استنج (استنجه نصیحت خواست ازوی) آندن نصیحت طلب
 ایتدی واستنجه دخی دیرلر آتی نصیحت ایدیجی عدا ایتدی معنانه . خ (استصرخ
 فریاد رس خواست) فریاده یتشیجی طلب ایتدی استفاث معنانه یقال استصرخنی
 فاصرخته (استفرخ الحمام وا گرفت کبوتر را از بهر پجه) یآوری ایچون کو کرچین
 صاقلادی (استنخ الکتاب نوشتم کتاب را) کتابی یازدم وفی الاساس نخت کتابی
 من کتاب فلان واستنخته بمعنی ودخی استنخ استکتب معنانه کلور قال الله تعالی
 انا کنا نستنخ . د (استبعده دور شمردش) آتی بعید عدا ایتدی که استبعاد ایتدی
 تعبیر اولنور واستبعده بعید اولدی وبعید اولمق طلب ایتدی معنانه دخی کلور
 (استحصد الزرع نزدیک آمد کشت بدرو) اکین بچلمکه قریب اولدی احصد
 معنانه وحصاد الشجر ثمره ودخی استحصد الجبل دیرلر ایپ حکم بو کلسه وحبل
 محصد ای حکم ودخی قوم بریره جمع وبری برینه منضم اولسلر استحصدوا دیرلر
 ومستقیم الرأی اولان کسنهیه محصد الرأی دیرلر (استرشده ر راست نمودن خواست ازوی)
 آندن طوغری بول کوسترتمک طلب ایتدی یعنی ارشد دیدی تقول استرشده
 فارشدنی وهو عشی علی الطريق الاسد الارشد) استرفده یازی خواست ازوی آندن

یازدم طلب آندی عطا ایله یا قول ایله یقال رفته ای اعانه (استسعد به سعادت جست بوی) آنکله سعادت استدی که آنکله تین ایتدی تعبیر اولنور که تشأم ایتدی مقابل در واستسعد آنی سعید عد ایتدی و آنن معاونت طلب آندی معناسنه دخی کلور (استشده کواهی خواست ازوی) آنن شاهدك طلب آندی و بن آکا یلان شهادتی تکلیف اتم دیه جک یرده لاشتهد کاذب دیرلر و دخی استشده آنی شاهد طوتدی و آنك حاضر اولسنی طلب آندی معناسنه کلور (استشده فلان شهید شد بهمان) فلان کسنه فی سبیل الله شهید اولدی (وهو الشهید) معروفدر که فی سبیل الله مقتول اولان کسنه در: والشهادة شهیدی: شهیدك که شهید ایله قائم در امام زاهدی دیدی که شهید تسمیه اولندیفك وجهی بودر که شهید شهوددن مأخوذدر حضور معناسنه و ارواح شهدا جنده حاضر لر در امام خواهرزاده دیدی که ملائکه شهیدك جنازه سنه حاضر اولدقلری ایچوندر (استطرده خویشتر را از پیش دشمنی بهزیمت یداد برای فریفتن او) کندویی وقت محاربه ده منزم صورته کوستر دشمنی مغرور واکاحیه ایچون که بزم لسانزده قاجامق کوستردی تعبیر اولنور که الکر بعدالغر بومعادن عبارتدر و مطارده اقران بری برینه جله معناسنه در یقال (هم فرسان الطراد) (استفرد تنها و اشد یجیزی) برنسنه تفرد ایدوب یا لکرا و لدی و فی الاساس استفردت فلانا ای انفراد به و تقول: استفردت فحده بشقوری: یعنی فلان کسنه بی تنها بولوب کندو حاجتی اکا کرکی کبی افاده و عرض ایتدم و دخی استطرده للقوم فلما استفرد منهم رجلا اکر علیه دیرلر وقت محاربه ده قاجامق کوستر و دشمندن برنی تنها بولوب اوزرینه جله صحیحه ایله جله ایتدی معناسنه و دخی استفرد الفواص هذه الدرّة دیرلر غواص دریایه غوص ایتد کده فقط شوانجوبی بولدی و آنکله غیری اینجو بولامدی معناسنه (استمجد افزونی گرفت) زیاده لکه مالک اولدی یعنی شیء کثیر اخذ ایتدی و فی المثل: فی کل شجر نار و استمجد المرخ و الفار: یعنی هر آغاجده آتش واردر و مرخ و عفارده چوقدر بعض شیء بعض شیء اوزرینه تنفیل مقامده ضرب اولنور و دخی استمجد دیرلر زیاده لك طلب آندی معناسنه (استمجد یاری خواست ازوی) آنن نصرت طلب آندی یقال استمجدنی فانجده ای استنصرنی فتصرته و یقال عنده نصره المجهود و عصرة المنجود و دخی استمجد فلان دیرلر ضعیف ایکن قوی و جبان ایکن شجاع اولدی معناسنه) استشده شعراً خواندن شعر خواست ازوی) آنن شعر او قومق طلب آندی انشد شعراً دیدی معناسنه (استفد وسعه تمام کار بست توانایی او) قدرتی تمام صرف ایتدی که بذل

مقدور آندی تعبیر اولنور نفاذ برنسنه دو کنوب تمام وقای اولمدن عبارتدر کویا کندی استعدادنده اولان سرمایۀ طاقتی استغراغ و افیال ایتدی (استنقذه برهاندش من الهلکة از هلاک شدن) هلاک اولمدن آنی قورناردی و عرب برکسنه به سلامت ایله دعا ایتد کده نقذالك دیرلر و هلاکدن خلاص اولان کسنه به نقیذ هلکة دیرلر و اون فرس که دشمن غارت ایتد کدنصرکره کرو آلار اکا هذا من النقاذ دیرلر که نقاذ دشمن غصب و تملك ایتد کدنصرکره کرو اخذ اولان اشیا در (استأثر الشيء برکزیه چیز را) نسنه بی اختیار آندی و اثر اختیار اتمك و اثر مختار معناسندر و استأثر الله بفلان دیرلر برکسنه وفات ایدوب آنك ایچون مغفرت مرحجو اولسد ابن السکیت دیدی که اول کسنه که احبابی ایله حسن معامله ایدوب کندو ایچون اخلاق حیده اختیار ایله اکا اثر دیرلر عینك ضمیله (استأجر الاجیر بمزد گرفت مزدور را) ایرغادی اجرت ایله طوتدی (وهی الاجرة مزد) معروفدر (استأخر و ايس شد) کیرویه قالدی تأخر معناسنه و آخر ما بعد الاول معناسنه در جاء آخرأ و اخیرأ دیرلر صکره کلدی معناسنه و جاء فی اخریات الناس دیرلر جله دن صکره کلسه و لا افعله آخری الیالی دیوب ابد و آخر المنون دیوب آخر الدهر مراد ایدرلر (استأسر خویشتر را اسیر کرد) کندویی اسیر ایتدی و برکسنه بر محبوبه بغایت عاشق اولدی دیه جک یرده استأسرله دیرلر کویا اسیر کی کندویی انك محبذده محبوس ایتدی و استأسرله دیرلر دشمن کندویی اسیر ایدوب مأخوذ اولسد که دشمنی کندودن دفعه قادر اولمدی کویا کندی کندینی اسیر ایتدی و تقول: من تزوج فهو طلیق قد استأثر و من طلق فهو بغاث قد استأسر (استأسر مشورت خواست ازو) آدن مشورت طلب ایتدی (استبشر به شاد شد بدو) آنك سبیلله مسرور اولدی یعنی بشره سی کوزل اولدی که یوزی کوزی کولدی تعبیر اولنور (وهو البشیر کشاده روی) یوزی آچوق اولمق که یوزی کولك تعبیر اولنور (استبصر فی دینه دانادل شد در کیشش) امر دینده عالم القلب اولدی که بصیرت صاحبی اولدی تعبیر اولنور و یقال: عی الابصار اهون من عی البصائر (استشور بشوبه میان دوران گرفت جامه اش) جامه سنی ایکی بو طی اراسنه کتوردی (استشقر المصارع) دیرلر جامه سنك بر او جنی آردینه چو یروب او حقور باغنه صوقسد و دخی استشقرت المستحاضة دیرلر مستحاضه اولان خاتون فرجی اوزرینه بزباغلاسه تلیمت معناسنه (استشقر الکلب بذنبه در میان دوران کرد سنك دمش را) کلب قور یعنی ایکی بو طلری میانه ایتدی که کولك قور و غنی بو طی اراسنه قیصدی تعبیر اولنور بیست

تعدو الذناب علی من لا کلاب له و تنقی مریض المستشفی الخامی (۱- تجمر بسک استنجا کرد)
طاش ایله استنجا ایتدی که جره اوافق طاش معناسنه در حصاکی و دخی استنجر
المستطیب دیرلر طیب استعمال ایدن کسسه بحر ایله کندویی تطیب ایتدی معناسنه که
بحر میک کسریله بخوردان و بوی سوز تعیر اولسان آلت و بحر میک ضمیمه
بخوردانه وضع اولنان بخور و جر آتش کوزی معناسنه در (استنجر الطین سخت شد
کل همجو سنک) چامور طاش کبی قاتی اولدی و فی المثل: رمی بحجره: فلان کسسه کندو
مثلنه مقارن اولدی دیه جک یرده ضرب اولنور صاحب جمع دیدی که مراد کندویه
صلابت و صعوبته ممائل دیتکدر و حجر مثلدن عبارت قیلندی طاش طاش انا چاق
نسبه قیاس ایله مختلف اولوب بویوک نسبه بویوک طاش و کوچک نسبه کوچک
طاش آتلیق عادت اولدی یعنی ایچوندر پس حجر مری مری به مثل اولور روایت
اولدی که صفینده احنف ابن القیس حضرت علی به: انک رمیت بحجر الارض: دیدی که
حجر الارضدن مراد نظیری اولین طاشدر فلان رجل الدهر دیوب رجالدن نظیری
یوق معناسنی مراد ایتدکری کبی (استنجر مانده شد) یورولدی و حسر و تحسردخی
بو معنایه در اعی کبی (استنجر الفرس بدوانید اسبرا) آتی سکرندی حضرتدن
مأخوذدر عدو معناسنه احضر الفرس دیرلر آت کندو سکیرتسه احضر کبی و جوق
سکیردن آت محضر دیرلر محضر دیغزلر نوادر دندر و جی محضر در یقال: ما السبق
فی الضامیر الالبجر المحاضر: و دخی استنجرته دیرلر فلان نسنک احضار بی طلب
ایتدم معناسنه و فی الاساس استنجرته فاحضرته صاحبه (استنجر الضیف
حاضر آمدن مهمان خواست) مهمانک حاضر اولوب کله سنی طلب ایتدی (استنجره
حقیر داشت اورا) آتی حقیر عدا ایتدی و عرب بدد عامقامنده حقراله و عقرا دیرلر (استنجره
پیغام خواست از وی) آندن خبر طلب ایتدی که خبر سؤال ایتدی تعیر اولنور و یقال
استنجرته عن کذا فاجبرنی به و مالی به خبر دیرلر بنانی بیلم معناسنه و تر کیده انکار
مقامنده بتم آندن خبرم یوقدر دیدکری بو معنادن مأخوذدر و من این خبرت هذا
دیرلر من این علت معناسنه (استنجره بنده کردانیدش) آتی بنده ایتدی استعبده معناسنه محمد
ابن کثیر دیدی که لفظ مذکور اهل یمن لغتی در (استنجر القیلة بشت بسوی قبله کرد)
صیرتی قبله طرفه ایتدی و دخی استنجر من امره مالم بکن استقبال دیرلر ایشک اولنده
بیلدیکی نسنه بی آخرنده بیلدی معناسنه: و ماله من مقبل و لامدیر: دیرلر فلان کسندنک
کلوری و کیده ری یعنی برشی یوق معناسنه (استنجر منه افسوس کرد اورا) انی استنجر
ایتدی سخر به کبی و هو مسخرة من المسخر و تقول: رب مسخر یعدها الناس مفاخر:

(استنجر)

(استنجر خوقا ترس اندر دل گرفت) قیلنده خوف اشمار ایتدی و شعور ادنی علم و اشعار
نوع ما اعلامدن عبارتدر اوشعر بنقصه لماشعر دیرلر یعنی نقصانده شعوری اولیدی
شعر سوبلزدی و دخی استنشرت البقر دیرلر بقر ولدینک حالندن خبردار اولیق
ایچون تصوت ایتدی معناسنه و یقال ایضا الشعر ایه فاستشعره (استنجره خردشردش)
انی صغیر و کوچک عدا ایتدی (استنجر القرآن از بر کردنی را) قرآنی از بر و حفظ ایتدی
و دخی استنجر به دیرلر اندن اعانت طلب ایتدی معناسنه (استنجر اشک فروریخت) کوز
یاشی دوکوب اغلادی (وهی العبرة اشک) کوز یاشی عبرت ج تقول: لا عبرة بعبرة
مستعبر مالم تکن عبرة معتبر: و عرب بدد عامقامنده: لامک العبر و العبر: دیرلر و فلان کسندنه
سومیوب و کوردکده بکاید جک نسنه کوستردی دیه جک یرده: اراء عبر عینیه: دیرلر
و فی المثل: عینک عبری و القواد فی رد: دد و ددن: و ددأ و دیدن: لهو و لعب معناسنه در
ورجل عبران دیرلر باک و امرأة عبری دیرلر باکیه معناسنه در یعنی کوزوک اغلار
لکن قلبک فرح و سرورده در ظاهر اسنک حزنک سببیه محزون و قلبی ایله مسرور
اولان مرد منافق سیرت حقنده ضرب اولنور و اول خاتون که زوجی عندنده
اعتباری اولیه اکامستبره دیدکری اکثر حالده بکادن خالی اولمیدی ایچوندر و غلام
معب دیرلر اول غلام که بلوغ مرتبه سسنه بالغ اولوب سنت اولنماش اوله و سنت
اولونمین خاتونه معبره دیرلر و عرب یا ابن المعبره دیوشتم ایدرلر یا ابن البظراء دیدکری
کبی و بر قومی هجو مقامنده: بنو فلان لایمرون النساء و یبعون الماء: دیرلر و دخی
استنجرت فلانا لرؤیای دیرلر رؤیای تفسیر اتسون ایچون اکا حکایت ایتدم معناسنه
(استنجره الدار ابادان کردن سرای خواست از وی) سراپاک معمور ایتد سنی طلب ایتدی
اندن و دخی استنجره دیرلر انی معمرا دیوب: عمر طویل و یردی معناسنه (استنجر پیش خواست)
زیاده طلب ایتدی یقال استنجر ای طلب اکثر ماعطی غزارت اصلنده ماء و لبن
کثرتی معناسنه ایدی صکره مطلقا چوق معناسنه استعمال ایدوب مال و علم غزیر دیرلر
و فی المثل: ان کنت الخالبة فاستغزری: یعنی اگر مرا مک سود صاغیق ایدباری سودی
چوق ناقه طلب ایدوب انی صاغ موضع حاجته دلالت ایدر ايسک باری کرم وافر
صاحبنی کوستردیه جک یرده ضرب اولنور و فی مثل آخر: رب مستنجر مستبکی:
یقال استنجره دیرلر چوق بولدی ناقه نک سودینی معناسنه و استنجره دیرلر آز بولدی دوه نک
سودینی معناسنه و اول کسسه حقنده ضرب اولنور که اکا چوق احسان اولونسه ینه
آز عدا دیوب راضی اولمز (استنجر الله ذنبه و من ذنبه و لذنبه آمرزش خواست از خدا
کناش را) حضرت اللهدن کناهی مغفرت طلب ایتدی غفر اصلنده ستر معناسنه در

الصبيغ بالسواد اغفر للوسخ. دیرلر ثوبی سیاه ایله بویامق ثوبک چرکنی ستر ایدر
معنانه وایس فیه غفيرة دیرلر فلان کسنده اصلا جرمی عفو یوقدر دیکجک یرده
وبرکسندی صدق قول ووعده ایله مدح مقامنده: فلان صدق قوله غفاری وزند وعده
غفاری: دیرلر (استفسره تفسیر کردن خواست ازوی) انبن تفسیر ایتمک طلب ایتدی
والفسر الیان (استفسره پلید شمرد اورا) آنی مره دار عدا ایتدی (استکبر کردنکشی
کرد) نکبر ایتدی که بویوکلندی تعبیر اولنور تکبر معنانه (استکبر من الشیء بسیار
خواست ازچیز) نسنه دن چوق طلب ایتدی ودخی استکثره دیرلر فلان نسنه
چوق عد ایتدی معنانه یقال: استکثر من المال وهو یستکثر القلیل (استمخر الریح
بادرا استقبال سکرد بینی) بورنی ایله قوقوی استقبال ایتدی ومخره اول ریح
خیث درکه جوفدن خروج ایدر و مأخوڑ فسقه مجلسی معنانه در یقال: لان یطرحک
اهل الخیر فی الماء خیر من ان یصدرک اهل المواخیر: جمع مأخوڑ (استمطر باران
خواست) یغور یاغمه سنی طلب ایتدی وخرجوا یستمطرون الله دیرلر استسقا ایچون
دعایه چیقیدیلر معنانه وفی المثل: یحسب کل ممطر ان مطر غیره: ویاغوره محتاج
اولان زمینه ارض مستطره دیرلر وفلان کسنده احسان طلب ایتدم دیکجک یرده
استمطرت فلانا دیرلر وقعدوا فی المستمطر دیرلر کشاده ومرتفع مکانده اوتور دیرلر
معنانه وفلان کسنده سوز سوبلدم باشی آشانی اکوب آلی درلدی دیکجک
برده کلمه فاستمطر دیرلر وبرکسنه باشی آشانی اکوب محزون اوتورسد نیچون بویله
ایدرسین دیکجک یرده مالک مستمطر ایدرلر (استنثر بدید بینی او) بورنی غیچیقنوب
آغسردی وبورنندن اذی چیقیدی وسومکوردی دخی معنانه کلور یقال: استنثر
التوضی (استسر کر کس شد) آق بابا اولدی که سرطیر مذکور دن عبارت درکه
طاووق وقارغه قیلندندر بیرتیجی قوشلرکی محلی یوقدر فقط طیرناغی واردر
طاووق طیرناغی کبی ونسر البازی بنسره دیرلر منقاری ایله آینی یولدی معنانه
لکن منسر بیرتیجی قوشک بورنده ومنقار سائر قوشک بورنده استعمال اولنور
وفلان کسنده فلان کسنده اذیتدن خالی دکلدن همیشه آنی تحقیر ایدر و آکا نصرت
ایتمز دیکجک یرده: مازال یتقر فلانا وینسره ویحذله ولا ینصره: دیرلر وفی المثل:
ان البغاث فی ارضنا تستنسر: بغاثک باسنده حرکات ثلاثه لغت در اوفاق قوش معنانه
جمعی بغاث کلور یعنی طیور ضعیفه بزم ارخمزده نسرکی قوی اولور ذلیل وضعیف
عزیز وعاجز قوی اولسد ضرب اولنور (استنصره یاری خواست ازوی)
آنبن نصرت طلب ایتدی ویاغور یاغش موضع ارض منصوره دیوب مطره

(نصر)

نصر اطلاق ایدرلر قبح اطلاق ایتدکری کبی (استنظره مهلت خواست ازوی)
آنبن مهلت طلب ایتدی واشتراء بنظره دیرلر ویره سی اشترا اتسد (استنظر بر مید)
اورکدی که لازمدر (استنفره برماندش) آنی اور کوتندی که متعدی در ودخی
استنفر الامام الرعیة دیرلر پادشاه رعایایه فارس وراجل حقیق سونلر دیو فرمان
ایتدی معنانه که نفیر عام ایتدی تعبیر اولنور (استنکر الامر انکار کرد کاررا)
ایشی انکار ایتدی وفی المصادر والتاج: الاستنکار ناشناختن: که ترکیده طایماق ویله ملک
ایله تعبیر اولنور پس: انکار کرده عبارتق نشناخت معنانه اولمق ملاحظه اولنور
استنبره مولع شد باو) آکا مقنون اولدی وفی الاساس هو مستنبره ای مقنون به ذاهب
العقل: ز (استمعن فی الامر بوش کرد درکار) ایشه جد وسیع ایتدی وفی الاساس
استمعن فی امره ای صلب وجد وطاشلی صلب موضع امعز دیرلر وفلان کسنه نک
رأی مستحکمدر دیو تعجب مقامنده: ما معز رأی: دیرلر (استنجزه حاجت روا کردن
خواست ازو) آنبن حاجت روا ایتمک ایتدی استنجز معنانه: س (استأنس
بصاحبه آنس گرفت بیار خویش) کندو رفیق ایله انسیت ایتدی ویقال: اذا جاء
اللیل استأنس کل وحشی واستوحش کل انسی: ونظم کریمده واقع: حتی تستأنسوا:
عبارتنده زجاج حتی تستأنسوا وابن جنی حتی تطلبوا الانس مراددر دیدیلروانس بشر
معنانه در مفردی انسی وانسی وجمی اناسی کلور تقول: لقیث الاناسی فلامثل له
ولاسی: ش (استحمش علیه سخت گرفت بروی) آکا زیاده غضب ایتدی
ص (استخلصه لنفسه برکزیدش از برای خویشتن) آنی کندو نفسی ایچون
اختیار ایتدی (استرخصت الساعه ارزان شمردم آخریان را) متاعی اوجوز ایتدم
واوجوز اشترا ایتدم معنانه دخی کلور (استنقص من الثمن کم کردن خواست ازبها)
قیمتدن تنزیل واکسک ایتمک طلب ایتدی: ض (استعرض الناس هر که پیش آمدش بکشت
از مردمان) خلقدن هرکیم اوکنه کلدی ایشه قتل ایتدی: استعرض الخوارج الناس:
دیرلر خوارج خروج اندکده مسلم وکافردن هرکیم اوکنه کلدیسه قتل ایتدی معنانه
ودخی استعرض دیرلر کلنه وکیدنه احسان ایلسه واستعرض العرب دیرلر عربدن
هرکینه مصادف اولورسک حاجتکی عرض ایله معنانه ودخی استعرضته دیرلر
هر نهیه قادر ايسک عندنده اولانی کتور دیدم معنانه (استعرضه وام خواست
ازوی) آنبن قرض طلب ایتدی استلفت مند دخی بو معنایه در (استهنضه للامر بر
انکشتش برای کار) ایش ایچون آنی تحریک ایدوب یرندن قالیدردی: ط (استنبط
شیئا از خود بیرون کرد چیزی را) کندودن برنسنه اظهار ایتدی واستنبط الماء
من البئر دیرلر قویودن صو استخراج ایتدی معنانه در که اول صوبه نیبط دیرلر

ودخی استنبط الرجل دیر لر رجل نبطی اولدی معناسنه ونبط ونبط اول قومدر که
بین العراقین بادیده اولور لر خالد بن الولید رضی الله عنه عبدالمسیح بن بقیله دن سؤال
ایتدی که سزلر عرب میسکر نبط میسکر دیو جواب ویردی که: عرب استنبطنا
ونبط استعربنا: ایوب بن قریه کلامنده واقع اولدی که اهل عمان اصلنده عرب ایدیلر
صکره استنباط ایدیلر و اهل بحرین نبط ایدیلر صکره استعرب ایدیلر ظ (استحفظه
یاد گرفت اورا) آتی از بر ایتدی استظهر معناسنه ودخی استحفظه سرا دیر لر
آندن سری حفظ ایدوب افشا ایتامک طلب ایتدم معناسنه (استغلا الزرع ستر
شد کشت) اکین غلیظ اولدی که قاللاندی تعبیر اولنور ودخی استغلاط الثوب
ثوب غلیظ اولغله اشترا ایتکدن فارغ اولدم معناسنه ودخی طعنه فی مستغلاط ذراعه
دیر لر فلان کسندک قولینک قالین اولان موضعنه دورندی معناسنه ع (استبدعه
بدیع شمرده اورا) آتی بدیع وعجیب عد ایتدی (استبضع الطعام ناخوش شمرده
خوردنی را) طعمی لذتسر عدا ایتدی استبضعوا المقام فیه دیر لر بر مکانده اوتور مقدن حفظ
ایتدیلر و اول خاتون که دیشلرینی خلال ایلله پاک ایتدیکندن اغرنده رایحه کویه ظهور اتسه
آ کایشع الفم دیر لر (استبضع السلعة آخریان را سرمایه کرد) متاعی سرمایه ایتدی بضاعه
اول مالدر که صاحبی آتی تجارت ایچون بر دیار دن بر دیار کوندر: ابضعتہ مالی: دیر لر مالی
غیری کسنده سرمایه اولاق اوزره ویرسه واستبضعت مالی دیر لر کندو ایچون سرمایه اتسه
قال: یت و انک واستبضعت الشعر نحونا: کستبضع تمراً الی اهل خیرا: مصرع ثانی
مثل سائر در و: کستبضع تمراً الی هجر: عبارتله دخی روایت اولنور که خیر هجر خرما
معنیدر ترکیده بوستانچی به کلک می ستار سن دیه جک یرده ضرب اولنور (استجمعت
اموره کرد آمدند کارهای او) آنک ایشلری جمیتلو اولوب پریشان اولدی (استجمع
القوم کردشدند مردمان) قوم اطرافدن کلوب بریره مجتمع اولدیلر واستجمع السیل دیر لر
سیل هر طرفدن کلوب بریره جمع اولسه واستجمع الوادی دیر لر دره نک هر برنده صو
آقوب بوش یری قلمسه ودخی استجمع القوم دیر لر ذهبوا کلهم معناسنه (استدفع الله
السوء واداشتن بدی خواست از خدای) حضرت الاله من شرک دفعی طلب ایتدی
(استرجع المصاب انالله وانا الیه راجعون کفت مصیبت زده را) مصیبت مبتلا اولان
کسنده عبارت مذکور یعنی سوبلدی ودخی استرجع منه الشئ دیر لر بر کسنده بر
نسنه ووروب ینه آلد ورجع مطر ومنفعت معناسنه کلور و بوشعرك معناسی بوقدر
دیه جک یرده: ما هو الا سجمع لیس تحت رج: دیر لر ور جیع حیوانات نجسنه و مکرر تکلم
اولنان کلامه دخی دیر لر يقال ایاک والرجیع من القول (استرقع ثوبه وژنک کردن

(خواست)

خواست جامه اش را) جامه سته یامه اتمک طلب ایتدی و فی الاساس استرقع ای طلب
ان یرقع و فی الصحاح استرقع الثوب ای حائله ان یرقع له (استشفعه شفاعت کردن خواست
از وی) آندن شفاعت اتمک طلب ایتدی (استطلع رأیه دیده ور کردن خواست
از فکرش) آنک فکرندن آگاه اتمک طلب ایتدی یعنی بنی فکریکه مطلع ایلله دیدی
(استرقع فحله کشنش خواست از برای کشتی) آنک آیفورینی آیفورلق ایچون
طلب ایتدی يقال: استقرعنی فحلی فاقرعت ایاة: یعنی بدن ناهه سته ضرب ایچون آیفور
ایستدی بن دخی آیفوری اکا ویردم (استقطعه ارضاً بمقاطعه خواست از وی زمینی)
بر زمینی آندن مقاطعه طریقله طلب ایتدی وقطایع اراضی خراجیددن بر نوع در
واستقطعت ثوبا دیر لر ثوبی خیاطه بتم قامتد مناسب کس: یدم معناسنه (استمتع به
بر خورداری گرفت با او) آنکله بهر مند اولوب انتفاع ایتدی که متعه انتفاع معناسند در
والتناع کل ما يستمتع به ای ینفع به (استمتع الماء کردشد آب در کو) صو چوقورده مجتمع
اولدی و اول صوبه کذلک صوبی چوق اولان قوبویه نفع دیر لر و اول صونک جمع اولدینی
چوقورده منتفع مستنفع دخی دیر لر ودخی استمتع الصوت دیر لر ارتفع معناسنه در واستنفعه
فی الماء دیر لر فلان نسنه صوده ایصال ایتدی معناسنه واستنفعت فی الغدیر دیر لر نزلت فیه
معناسنه که صو قلمق ایچون حوضده غسل ایتدم دیمکن عبارتدر: غ (استفرغ
مجهوده همد توانایی خود کار بست) جمله قدرتی صرف ایتدی که بذل مقدور ایتدی
تعبیر اولنور که افراغ کاسدی باش آشاغی ایدوب ایچنده اولان نسنه بالکلیه
دو ککدن عبارتدر و فرس مستفرغ دیر لر سکرتمکده وسعنه اولانی اظهار ایدوب
بر وجهله تقصیر اتمه اخطل شعی حقنده دیدی که: انا استفرغ من وعاء واحد وهو
یستفرغ من اوعية شتی: دیر ایتدی که مراد شعبی کثرت محفوظات ایلله توصیف در
ودخی استفرغ الرجل دیر لر طبعنده اولان فضالاتدن بدتی خالی ایدوب تنقید طلب
ایتدی معناسنه ف (استأنفه آغاز نهادش) یکیدن باشلدی ابن الانباری کلام
مستأنف عبارتک شرحنده دیدی که کلام مبتدا لم يتقدم قبل هذا الوقت کائن
انف دن مأخوذ در اول وقتدن اول کسنه آندن ایچمدی معناسنه روضه انف دیر لر
اول وقتدن اول کسنه آند مویشینی رعی ایتدی معناسنه روضه اول هموار موضعدر که
اوتی و صوبی اوله واکر صوبی و آغاجی اولور ایسه حدیقه دیر لر روضه دیمز لر روضه نک
جمی روضی و ریاضی در هذالارض انف من تلك الارض دیر لر شوارضک نباتی فلان
ارضدن مقدم ظهور ایدر معناسنه (استوصف الشئ استوارشد چیز) نسنه حکم
اولدی ورأی مستوصف ای رزین ودخی استوصف علیه الزمان دیر لر اشد معناسنه

وفي المثل: قبل الضراط استخفاف الاليتين: يعني مقعدني محكم طوتق شرطه دن اول
 كر كدر برايه مباشرت ايتزدن اول تدارك كورمك كرك ديه جك برده ضرب
 اولنور (استخلفه سو كند خواست ازو) آندن يعين طلب اتدي يعني آند ايجدي
 (استخلفه خليفه كردش) آني خليفه ايتدي ودخي استخلفه ديرلر فلان كسنه بي
 مقامه قائم مقام اتدي كه كندو برينه قودي تعبير اولنور ودخي استخلفه ديرلر آندن
 قائم مقام اتمك طلب اتدي معناسنه ودخي استخلف ديرلر صو چيقاردي معناسنه
 استق كبي و: غزوهم والحي خلوف: ديرلر فلان قوم فلان قيله به شبنون اتديلر اول
 وقتله قيله ده سقالدن غيري كسنه لر يوق ايتدي معناسنه (استدفعه ازيس نشاندن
 خواست ازوي) آندن آردينه اوتورمق طلب اتدي يعني بي دابه نك آردينه آل ديدني
 (استسلفه دراهم سلف خواست ازوي درهما) آندن بران اچه سلم طلب اتدي
 (استشرف الشيء نيك نكريست چيزا) نسنه بي كر كي كبي باقدي اول وجهه
 اوزره كه باشي يوقارو قالديروب والريني قاشلرينك اوزرينه كوشدن كولكه لنور
 كبي وضع اتدي (استصرفه كرداندين خواست اورا) آني دونديروب دفع اتمك
 طلب اتدي يقال استصرف الله المكاره يعني حضرت الله المكاره صرف و دفعني
 طلب ايتدم (استضعفه سست شمردش) آني ضعيف عد اتدي ودخي استضعفته
 ديرلر آني ضعيف بولدم معناسنه وفي الاساس استضعفته اي وجده ضعيفا فر كته
 يالسوء (استطرفه طرفه شمرد اورا) آني طرفنده وعجيب عد اتدي (وهي الطرفه)
 معروفدر كه يكي پيدا اولش عجيب نسنه دن عبارتدر ودخي استطرفه ديرلر بن آني
 يكي پيدا اتم اولدن يوق ايتدي معناسنه ويكي يكي شوهره وارن خاتونه طرفه ديرلر
 (استعرفه آشنائي داد اورا) اكا آشنائي ويردي يعني كندويي تعريف ايدوب
 بيلديردى وفلان كسنه نك حضورينه تبديل جامه ايدوب وارد قده بي بيله مدي
 صكره كنديمي بيلديردم اودخي آشنا چيقدى ديه جك برده آيت فلانا متكر آثم
 استعرفت ديرلر (استعطفه مهرباني كردن خواست ازوي) آندن مرحمت اتمك
 طلب اتدي . ظ (استنظف الخراج همه خراج را بستد) خراجي بالتام آلوب پاكدى
 واستنظف الشيء ديرلر نسنه بي تمامه آلوب سيلدي سوپوردي پاك ايتدي كه نظافت
 پاكلت و تقاوة معناسنه در بعض اهل لغت ديدلر كه استنظف الخراج حناد معجمه
 ايله در ظاء معجمه ايله دكلدر واستنظف الفصيل مافي الضرع ديرلر فصيل موده
 اولان سودي تمامه امدى بر قظه ترك ايتدي معناسنه ودخي استنظفه ديرلر
 فلان نسنه بي نظيف عدايتدي معناسنه (استنكف عنه نك داشت ازوي) آندن عارايتدي
 . ق (استخفقه احق شمردش) آني احق عدايتدي (استزقه روزي خواست ازوي) آندن

رزق طلب ايتدي يقال استرزق الله يرزقك يعني رزقي حضرت الله يدن ايتده كه سكا
 رزق ويرسون حكايه اولندي كه امام فخر رازي مجد خوارزم شاهه بعض صلحا به
 احسان رجاسيله برور قپاره به شووجد اوزره تحرير ايتدي (رفعت قصتي الى الله قبل
 ان ارفع اليك وطلبت منه حاجتي بيدك فان اعطيتها فان الله هو المعطي وانت المشكور وان منعها
 فهو المانع وانت المعذور) استطلق بطنه روان شد شكم او) انك قارني اقبجي اولدي كه
 يوره كي كندى ولينت چكدي تعبير اولنور ودخي استطلق الراعي ناقة ديرلر شبان كندو
 حلب اتمك ايجون مرعي ده بر ناقة آروب سائر ناقة لر ايله حلب ايتده (استغرق الشيء
 همه چيزا گرفت) نسنه بي بتون طوتدي يعني بتون اجزاسني استيعاب ايتدي مثلا
 استغرق الدهن الثوب ديرلر ياغ ثوبك جميع اجزاسنه سرايت ايتدي معناسنه ودخي
 استغرق في الضحك ديرلر استغرب معناسنه (استغرق عليه الكلام فرو بسته شد بروي
 سخن) سوزانك اوزرينه باغلاندي يعني حصر اولوب تكلمه قادر اولمدي (استغرق
 الصبي دعوى كرد كه اين كودك آن منست) دعوى ايتدي كه بوصي بنم ولد مدر ديو كه
 اول ولده دعي وملحق وملصق دخي ديرلر كه تر كيده او غولاق تعبير اولنور يعني بنم
 او غللو غمدر ديو دعوى ايتدي (استنشق الماء آب يني واكشيد) صوبي بورننه چكدي
 واستنشقت الريح ديرلر رائحه شم ايتده ابن السكيت ديدني كه نشوق اول سعوطدر كه
 بورونك دلكرينه وضع اولنور (استنطقه سخن كفتن خواست ازوي) آندن سوز
 سويله مك طلب ايتدي يعني سوز سويله ديدني (ك استدرك عليه الشيء دريافت بروي
 چيزا) نسنه بي آتك اوزرينه فهم ايتدي مثلا بر كلامي تكلم ايتده كده آنده خطا ايتدي يكي
 فهم ايدوب اول خطانك چاره سني كوردى وفي الاساس تدارك خطا الراي بالصواب
 واستدركه واستدرك عليه قوله (استمسك به جنك زديوي) اكا ياپشدي واستمسكت ان اقع
 عن الدابة ديرلر دابه نك صيرتندن زمينه دوشمك خوفندن كر كي كبي اوتوردم ويك
 ياپشدم معناسنه وفي المثل: لا تمسك فيما لا تستمسك احساسني: محندن غيري موضعه وضع
 ايتده ديه جك برده ضرب اولنور وفي مثل آخر: استمسك فانك معدوبك: يعني پاك ياپش
 زير اسني قوشديرلر تحذير مقامنده ضرب اولنور يعني قضاسني هميشه سوق ايدوب حقره
 هلاك جانبده سور مكده در حسن بصري ديدني كه اول كسنه كه آتك مطيه سي ليل ونهار
 اوله البته مقامنده طور ورايكن اتي بورودرلر وشرع طاعوندن فرار ايدن جاعته ديدني كه
 : انا و اياهم من طالب لقریب: يعني سز و بزري طلب ايدوب آرايانه قريبن كويافر ايدنلر
 طالبك اوزرينه او غرار (استهلكه هلاك كردش) آني هلاك ايتدي اهلكه معناسنه
 : و انا مستهلك في مودتك: ديرلر سنك محبتكده حرص و تهالكم وارد معناسنه
 واستهلك فيد ديرلر بر نسنه ده مجدو عجول اولسه . ل (استبدل الشيء بالشيء بدل كرد

چیز را بچیز) نسنه بی نسنه به بدل ایتدی (استبسل للموت تن در نهاد بمرك) هلا که کندوی
تسلیم ایتدی یعنی جنکه کیرد کده قتل ایتمکدن و قتل اولمقندن الم چکمز و بسالت شجاعت
معناسنه در و کره الوجه اولان کسنه به بسل دیرلر (استثقله کران شمر دش) آنی اغیر
عدایتدی و يقال انت مستقل يستقلك الناس قال بیت انا ثقیل فقلت اصبروا ، يخفف
الثقل علی من صبره يطيب الجاوس لثقل الثقل ، كطيب الهريس بلحم البقره (استجهله
نادان شمر داورا) آنی جاهل عدایتدی واستجهلت الريح الفصن دیرلر ریح بداغی تحريك
ایتدی معناسنه و فی المثل : انزوال الفرار استجهل الفرار : فرار ولد بقر و حشی معناسنه در یعنی
فرار بیویوب نزوان ایتد کده سائر فرار لرانی کوروب نزوان ایدر لر قرین سؤك صحبتندن
احترار لازمدر زیرا قرین قرینك خوبی ایلله خویلتور دیه جك یرده ضرب اولنور
و فی الحدیث : من استجهل مؤننا فعليه اثمه : یعنی من جله علی الجهالة بان جله علی ان یفضیه
(استرسل الیه کستاخی کرد بروی) اکا کستاخلق ایتدی و فی الاساس و من المجاز انا
استرسل الی فلان ای انبسط و دخی استرسل الشعر دیرلر صاچ اشاغی صارقدی معناسنه
و شودابه نك سیری بطی در دیه جك یرده فی مشیه هذه الدابة استرسل دیرلر (استرعلت
الغنم از پی یکدیگر فراشدند کوسفندان) قویونلر بری بری از دنجه یورودیلر و دخی
استرعل الرجل دیرلر مقدمة الجیش ایلله چیقدی معناسنه که چار خاجی تعبیر اولنور
جاعته رعیل دیرلر (استسعلت بد زبان و سلیطه) شد زن خاتون مؤذیه و دل آزار اولدی که
مراد سعالته تشبیه در که سعاله غولك زیاده خبیثدر یقال اعوذ بالله من هذه السعالی که
مراد نساء صحابه در واستکلبت المرأة دخی بو معنایه قریب در که مراد کلبه تشبیهدر
(استسمله آسان شمر داورا) آنی آسان عدایتدی (استجمله شتافتن خواست ازوی) آندن
سرعت اتمك طلب ایتدی یعنی عجله ایلله دیدی که متعدی در (استجمل بنفسه خودبشتافت)
کندی عجله ایتدی که لازم در یقال : المتأني یبلغ دون المستعجل : و دخی استجمل دیرلر تقدم
معناسنه (استعمله کار کردن خواست ازوی) آندن ایش ایشك طلب ایتدی (استعمل الثوب
بشوی امد جامه) جامه غسل اولونغه کلدی یعنی چرك آلود اولغله غسل اولنشی
قریب اولدی (استعمل الامر بزرگ شد کار) ایش بیوك اولدی و فی الاساس استعمل الامر
ای تفاهم (استفصل نا کس شمر داورا) آنی فرومایه عدایتدی و عرب هر ردی اولان نسنه به
فصل دیرلر یقال : الناس قد فسدت نیاتهم و فسدت اماناتهم (استقبل القبلة روی بقبله کرد)
یوزنی قبله به ایتدی (استقتل تن بمرك نهاد) غایه شجاعتدن کندوی هلا که تسلیم ایتدی
و مقتول اولمقندن الم چکمدی (استکمله تمام کردش) آنی تمام ایتدی اتمکله معناسنه (استهمله
مهلت خواست ازوی) آندن مهلت ایتدی و فی المثل : مهلا قدر فیکه : مدة قليلة مهلت

(ویر)

ویر دیه جك یرده ضرب اولنور (استنبله تیر خواست) ازوی آندن اوق طلب ایتدی
یقال استنبلی فانبسته (استنبله در پیش شد) تقدم ایتدی استنتل من الصف دیرلر صفده
جاعتده تقدم ایتسه واستنتل لامر دیرلر برایش ایچون مهیا اولسه (استنجل المكان پر چشمه
شد جای) مکان چوق چشمه لی اولدی نجل زمین اوزرینه حیقان صومعناسنه در و دخی
نجله نجله دیرلر ایاق اوجی ایلله دپدی معناسنه یقال : من نجل الناس نجلوه و من نجلهم
نجلوه (استنزله من الحصن فرود آوردش از پناهگاه) آنی قلعه دن آشاغی ایندیردی واستنزله
عن رتبة دیرلر رتبه سندن نزل ایتدی معناسنه (استفصله بیرون کردش) آنی طشره چیقاردی
استفصل الحیف السقاء دیرلر ریح حاره بغدایك قیلجیغن دوشوردی معناسنه هم (استهم علیه
الامر بسته شد بروی کار) ایشی آکا مشکل و مغلق اولدی و اسمی معلوم اولیان نسنه به
مهم دیرلر و اول کسنه که زیاده شجاعتدن نه سمتندن و ایلله جغنی بیلدرمیه آکا بهم
دیرلر و استهم علیه دیرلر خلق آنک اوزرینه حرکت ایدوب اوشوتی ایتدیلر
معناسنه (استحرمت الشاة بکش آمد کوسپند ماده) دیشی قویون قوچد طالب
اولدی و هر چتال طیر ناقلی حیوان ارککه طالب اولسه (استحرمت : و : شاة و بقره
مستحرمه و حرمی : دخی دیرلر و حالة مذکوره قویونده اولدقده حرمه و ناقده
اولدقده ضبعه دیرلر (استحکم الشی استوار شد چیز) نسنه محکم اولدی یقال :
احکم الشی فاستحکم : و فی الاساس : استحکم علیه کلامه : ای التبس (استرحه
بخشایش خواست ازوی) آندن مرحمت طلب ایتدی استعطفه معناسنه (استسلم
لامره کردن نهاد بفرمان او) آنک امرینه امثال و فرمانه اطاعت ایتدی (استطعمه
خوردنی خواست ازوی) آندن طعام طلب ایتدی و دخی استطعمت الفرس دیرلر
آندن زیاده سکرتمك طلب ایتدم معناسنه بناء علی هذا یتقی : ان استطعمکم الامام
فاطعموه : حدیث شریفنده دیدی که استطعام مذکور دن مراد افتتاح در یعنی امام
قراءنده حصر اولوب سزدن قمع طلب ایدر سه قمع ایدک و فی المثل : اعجز من مستطعم
الغنب من الدفلی : قال الشاعر * هیات جئت الی دفلی تحرکها * مستطعماعنا حرکت
فالتقط * من حیث المضرب : اعجز من جانی الغنب من الشوكة : مثلنه قریب در (استعجم
الکلام بسته شد سخن) سوز باغلانندی یقال سئلته فاستعجم عن الجواب یعنی آندن
بر نسنه سؤال ایتدم جوابدن عاجز اولوب سکوت ایتدی و برکده که یازدینی کتابک
معناسی فهم اولنیده اول کتابه اعجم دیرلر و برکسند برکسندیه راست کلوب بن سنی
بر کره کورمشم کبی خیالده کلور دیه جك یرده تعجمک عینی دیرلر (استعصم پارسای
کرد) زاهدک ایتدی یقال : دعی الی مکروه فاستعصم : یعنی فلان کسنه بی بر مکروه

ایشه دعوت ایتدیلر اول مکروهدن ابا ایدوب عصمت طلب ایتدی: واستعصم بقربوس
 سرجه: دیرلر اکر قاشنه پک یا پشدی یره دوشمک خوفندن معناسنه (استعظمه بزرگ
 شمردهش) آنی عظیم عد ایتدی یقال: سمعت خبرا فاستعظمت: ودخی استعظمت
 الامر دیرلر انکرته معناسنه وما یعظمی کذا دیرلر بنی فلان نسنه قورقوتمز و بن آندن
 الم حکم معناسنه ودخی استعظم دیرلر تکبر ایتسه تعظم کبی (استعله آگاه کردن
 خواست ازوی) آندن خبردار ایتمک طلب ایتدی که اعلام ایلله دیدی معناسنه در
 (استقرمت تنک کرد کسش را زن بدارو) علاج ایلله خاتون فرجی طار ایتدی که
 اول طارویه فرام و خاتونه مستقرمه و فرماء دیرلر استقریت دخی بو معنایه درو عرب
 شتم ایتدکده یا ابن المستقرمه بعجم الزیذب دیرلر ودخی استقرمت دیرلر حین حیضه
 فرجیه بز پاره سی وضع ایتسه واول بزه فرامه دیرلر (استقدم درپیش شد)
 ایلله روده یعنی مقدم اولدی یا مقدم اولمق طلب ایتدی (استقدمه فرایش کردش)
 آنی تقدیم ایتدی و فی المثل: استقدمت رحالتک: استقدمت تقدمت معناسنه در رحاله
 اول بر در که آغاجی اولمز مجرد آنی آت مکر تمکچون ایدرلر بر کسبه عجله ایلله شر
 اصابت ایتدرمک مراد ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور (استقسمه نجش کردن
 خواست ازوی) آندن حصه حصه ایتمک طلب ایتدی از هری استقسام لفظنک معناسنی
 شو و جهله بیان ایتدی که حضرت الالهک بزم ایچون قسمت ایتدیکی اشیایی طلب در که اول
 اشیا بزدن غائب در و بز آکا مطلع دکلز حیوة و موت و سعادت و شقاوت کبی و قسم
 نصیب معناسنه در ودخی استقسمه دیرلر اندن عین طلب ایتدی استخلفه معناسنه (استکنه السر
 راز پوشیدن خواست ازوی) آندن سری صاقلامق طلب ایتدی (استلحم کوشت خواست
 ازوی) آندن ات طلب ایتدی واستلحم الرجل دیرلر روز جنکه دشمن اطرافنی احاطه
 ایدوب برو جهله مخلص بولدی معناسنه و بر کسنه بر مشکل ایشه مبتلا اولسه استلحمه
 الخطب دیرلر واستلحم الطريق دیرلر بولدن آیرلندی معناسنه (استلام الرجل زره پوشید
 مرد) رجل زره کیدی که لاهه در معناسنه در و اول کسنه ملائم دیرلر: واستلام الرجل
 اخلال لابنه: دیرلر فلان کسنه قوم لئامن تزوج ایتسه و قوم کرامدن تزوج ایتسه: استکرم
 اخلال لابنه: دیدکلی کبی (استلهم الله الصبر شکیبایی در دلش افکندن خواست از خدا)
 حضرت اللهدن قلبه صبر الهام والقا ایتمک طلب ایتدی ن (استأذنه فی الامر
 دستور خواست ازوی در کار) ایشده آندن اذن طلب ایتدی (استأذن علی الامیر
 در آمدن خواست بر امیر) حضور پادشاهه کیرمک طلب ایتدی یقال استأذنت علیه
 فحجبه الاذن (استأمنه امان خواست ازو) آندن امان طلب ایتدی (استبطنه در نهان
 داشت اورا) آنی صاقلادی (استحسنه نیکو شمردهش) آنی کوزل عد ایتدی

(و فی الاساس)

و فی الاساس صرف هند استحسان و المنع قیاس (استحسنة درشت شمردهش) آنی
 خشن عد ایتدی (استرهنه سکرو خواست ازوی) آندن رهن طلب ایتدی
 (استمنه فربه شمردهش) آنی سموز عد ایتدی ودخی استمنه دیرلر آندن صغیر
 و قویون یاغی طلب ایتدی معناسنه (استقرن الشیء نرم شد چیز) نسنه یومشاق
 اولدی (استمکن دست یافت) قادر اولدی و فی الاساس: مکنته من الشیء فتمکن
 واستمکن ه (استکرهه کریمه داشت اورا) آنی کریمه طوتدی یعنی طبیعتنه خوش
 کلمدی و فی الصحاح کره نقیض خبث (استزهد من البول خویشتن پاک کرد از شاشه)
 بولدن کندویی پاک ایتدی که نزاهه پاکک معناسنه در (استنقهه آگاه کردن خواست
 ازوی) آندن خبردار ایتمک طلب ایتدی استفهمه معناسنه یقال: ففهمت الشیء
 وفهمته فهمته (استنکبه هه کردن خواست ازوی) آندن هه دیمک طلب ایتدی
 مثلا شرب خمر ایدن کسنه نک آغزنده شراب رائحه سی وارمیدر یوقیدر بیلک
 ایچون آکا (هه) دی دیو سولرلر اساسده استنکبهت الشارب ای شمت ریح فیه دیدی

﴿ المضاعف من هذا الباب ﴾

• ب (استتب الامر راست شدکار) ایش مستقیم اولدی واستتب الطريق دیرلر
 یول ایشلک و سهولتو اولسه مخفی اولمیه که تب هلاک و خسران معناسنه در بر کسنه
 بر کسنه شتمه افراط و هلاک ایلله بد دعا ایتدی دیه جک برده: اوسعه سبوا و سمعه
 تب: دیرلر و تب الرجل دیرلر پیر اولدی معناسنه یقال: کنت شابا فصرت تابا:
 که فقد شبابی تباهه تشبیه طریقیله در استتاب طلب تباب معناسنه در و معلومدر که بر نسنه
 تمام و مستقیم اولمق خراب اولمز و خرابی طلب اولنماز پس استتب الامر عبارتی
 امر مستقیم اولدی معناسنه دلالت ایتدیکی التزام طریقیله در زیرا تمام واستقامة
 ایلله خراب اولمق میاننده تلازم عادی واردر قافهم هذا فانی وجدته فی بعض تألیفات
 المصنف بعبارة غامضة والحمد لله (استحبه دوست داشت اورا) آکا محبت ایتدی
 ودخی استحبه دیرلر اختیار ایتدی معناسنه قال الله تعالی: واستحبوا الکفر علی الایمان:
 ای آثروه (استطب لوجهه علاج خواست در دخی را) کندو دردینه علاج طلب
 ایتدی قال * لكل داء دواء یستطب به * الا الحماقة اعیت من یداو بها * ث (استحبه
 برانکینش) آنی ترغیب ایتدی (استغث الجرح پاک کرد جراحت از یدیدی
 و علاج کرد وی را) یاره نک ایچنده اولان مرداری پاک ایدوب اکا علاج
 ایتدی و اول مرداره غیشیه دیرلر (استبد برأیه بخودی خود رأی زد) کندو
 کندویه بر رأی ایتدی یعنی رأینده متفرد اولدی معناسنه واستبد بامیره دیرلر

آنك رأيي اميرك رأيته غالب اولوب اميرانك رأيندن غيري رأيه متابعت ايتسه
ودخی استبد الامر بفلان دیرلر ایشا کا غالب اولوب ضبطنه قادر اولسه وفي
المثل : الدهر ارود مستبد : یعنی دهرلین معامله در وکندو ایشنه غالب در مراد
دهرايشی سکونت اوزره اجرا ايندر بروجهله که کسنه نک عقل آنی ادراک ایتز
دیمکدر یاخود امرنده مستقل واجرا سته قادر در (استجد الشئ نو کرد چیزا)
نسنه بی یکی اتدی صیره جدیداً معناسنه که متعدی در (استجد بنفسه خود نوشد
چیز) نسنه کندو یکی اولدی که لازمدر (استجد موی زهار را بسترد) قاسیغک قیلنی
تراش اتدی ودخی حدالسکین واستجده دیرلر بجاغی کسکین ایتدی معناسنه (استرد الشئ
باز پس کردن خواست چیزا) نسنه بی کیرویه رداتک استدی واسترده الشئ دیرلر
نسنه بی آندن کیرویه رداتک طلب اتدی واستر هیه مردوده دیدک لری صاپنه رد
اولندی ایچوندر (استعده آماده شد برای او) آنک ایچون حاضر لندی (استعده
یاری خواست از وی) آندن مدد یعنی یاردم طلب اتدی یقال استمدوا الامیر فامدهم
(استمد من الدواة مداد استد از دویت) دواتدن مرکب آلدی : وقد فصلت ما يتعلق
بهذه المادة فيما سبق بما لا مزيد عليه فليراجع ثمة . ذ (استلذه بامره یافتش) آنی
لذیذ بولدی ودخی لذیذ عدايتدی معناسنه کلور . ر (استجرله کردن نهاد اورا)
اکا مطیع اولدی وفي الاساس استجرت لفلان ای انقدت له که ترکیده بی چکدیکی
یره کیتدم تعبیر اولنور (استدرت الريح السحاب باران بیرون آورد باد از ابر) بیل
بلوتدن یغور چیقاردی : واستدر نعمة الله بالشکر : یعنی شکر سببی ایله حضرت
اللهک نعمتی جلب واستفاضه ایله وفي الحديث : استدروا الهدايا بردالظروف : وفرس
مستدر : دیرلر کثیر الجری معناسنه واول فرسه در یردیرلر وفي المثل : دری دبس :
چوق سويلنن کسند حقنده ضرب اولنور ابن الاعرابی دیدی که عرب هوا ده یغور
علامتی کور سه لر بو کلامی تلفظ ایدرلر و دبسه سیاهه مائل قیر منی بالق در کویا سیاه بولوت
کوروب سمایه خطابا ای دبس یاغور یاغیر دیرلر ودخی استدرت المعزی دیرلر
کچی تکدی طالب اولسه بعضیلر ذال معجمه ایله استدرت دخی بومعنايه در دیدیلر
(استسر القمر نابدید شد ماه) آی کور ونز اولدی وهر آیک آخرندن بر کیمه یاخود ایکی کیمه
آنده آی کور ونز اکا سرر الشهور و سرار و سیراردخی دیرلر ودخی استسر الامر دیرلر
خفی معناسنه ووقت علی مستسر دیرلر آنک اخفا ایتدیکی نسنه مطلق اولسه ودخی :
تسررت جاریة : دیرلر جاریه بی تسری اندم معناسنه تسریت کی که اصلنده تسررت در
رای یا به تبدیل ایدوب تسریت دیرلر اخفش دیدی که تسری سرور دن و بعضیلری

سردن مأخوذ در دیدیلر و فلان کسنه صیرتی قاشیسلر و محظوظ اولسه هویتسار
الی ذلك دیرلر (استقر فی المكان آرام گرفت در جای) مکانده قرارطودی که یرلشدی
تعبیر اولنور قرمعناسنه واول کسنه یه مستقر و مکانده مستقر دیرلر (استقر مریره استوار
شد قوتش) آنک قوتی محکم اولدی ورجل ذومرة ای قوی ودخی استقر الامر دیرلر
مرور ایدوب کجدی معناسنه مرکبی واستقر المرأة بالحلل دیرلر خاتون حلی وار
ایکن اشتغال اتمیوب قالقوب اوتوروب یوریمکه قادر اولدی معناسنه واستقر الامر
دیرلر همیشه اولسه و یقال هذه عادة مستقرة ودخی استقر المذهب دیرلر توبه اتدی و صالح
اولدی معناسنه وقتی محکم اولان ایبه مرو میر و عمر دیرلر ودخی استقر الشئ دیرلر
نسنه بی آجی عدايله هز (استجز الزرع بدرد آمد کشت) اکین بچیلیمکه کلدی ووقت
حصادی اولدی (استعز الشئ محکم شد چیز) نسنه محکم اولدی واستعز بالعلیل دیرلر
وجعی مشد اولوب عقلی مغلوب اولسه واستعز بفلان دیرلر هر خصوصده آکا
اولسه واستعز بفلان بحق دیرلر غلبی معناسنه (استعز بالخوف بی آرام کرد اورا ترس)
خوف آنی قرار سز اتدی والفرز الخفيف . س (استخسه خسیس شمردش) آنی
خسیس عد اتدی استخس حفظه دیرلر نصیبی آزعده اتدی یعنی آزنسیدی معناسنه
ش . ش (استغشه خائن شمردش) آنی خائن عدايتدی و یقال مانححت احد الاستغشی
وتقول ما هم الا قوم غشاشة ایدیههم بالخيانة رشاشة ومخلوط اولان شیئه مفشوش
دیرلر یقال طعام فلان مفشوش اعلاه یابس واسفله مرشوش . ص (استخسه لنفسه
خاصه کردش مرخوشتن را) آنی کندو ایچون مخصوص اتدی استخسه دخی
بومعنايه در (استقصه قصاص کردن خواست از وی) آندن قصاص اتمک طلب
اتدی . ض (استبض معروفه اندک اندک عطیه اش بگرفت) آنک احسانتی آزار آزار
استخراج اتدی بض الماء دیرلر صو آزار آزار آقسه وفي المثل : ما یبض حجره : فلان
کسند بر مرتبه بخیل در که حجری یعنی حجر کی اولان کفی عرقیز اولمز دیه جک
یرده ضرب اولنور (استقص مضجعه درشت یافت خوابگاه اورا) آنک دوشکنی قاتی
بولدی کویا آکا قفض یعنی چاقل طاش دوکولدی (استنض حقه اندک اندک
گرفت حق خود را) کندو حقنی شیئا بعد شیئا اخذ اتدی ونض بض معناسنه در
ط . ط (استخط من ثمن الساعة کم کردن خواست از بهای آخریان) متاعک قیمتندن
تنقیص طلب اتدی یقال اشتری ساعة فاستخط من الثمن مائة . ف (استخف الشئ
سبک شمرد چیزا) نسنه بی خفیف عدايتدی (استخف بالرجل خوار دشت
مرد را) رجلی استخفاف وتحقیر اتدی (استخفه الخوف بی آرام کرد اورا بیم) خوف

آنی بقرار آندی که خوفندن اضطرابه دوشدی تعبیر اولنور ودخی استخفه دیرلر
 فلان نسنهك حقنی طلب آندی معناسنه در (استدف الامر راست شد کار) ایش
 مستقیم اولدی استتب معناسنه ودخی خذ ما استدف دیرلر سکا مکن وآسان اولانی
 اخذایله معناسنه استطف دخی بومعنايه در وفي التاج وفي الحديث: فاستدف بها: ای
 خلق عاتنه بالموسی واستأصل حلقها (استشف الثوب بکشد جامه را در روشنایی
 تابنکرد که عیب داردیانه) جامه بی آید نلقده آچدی که عیبی وارمیدر یوقیدر
 بيلك ایچون وثوب مستشف دیرلر غایت رقتندن بر طرفندن طرف آخری کور ونسه
 ودخی استشف مافی الاناء دیرلر کاسه نك ایچنده اولان صوبی تماما ایچدی معناسنه
 (استعف عن المسألة پرهیز کرد از خواستن) سؤالدن پرهیز آندی (استكف الناس
 دست سوی مردمان بازید بکدایی) خلق طرفنه دینجیلک ایله ال اوز آندی واستكف
 الثوب دیرلر ثوبك کناریخی خیاطت ایتسه که اکا خیاط ثانیه دیرلر زیر خیاطه بعد
 الما لدر واستكف الناس حوله دیرلر بر کسنه نك اطرافنه خلق حلقه اولدیلر
 معناسنه واستكف الشئ دیرلر بر نسنه کفه میزان کبی مستدر اولسه واصمعی
 دیدی که هر مستطیل اولان نسنه کفه دیرلر کافک ضمیله وکفه الثوب دیرلر
 ثوبك کنارندن عبارتدر وهر مستدر اولان نسنه کفه دیرلر کافک کسر یله
 کفه المیزان کبی وکفه صاید دخی بوقسمدندر واستكفت الحیة دیرلر ییلان
 چور کلنسه ترخت معناسنه واستكف الناظر دیرلر الینی قاشنك اوزرینه وضع ایدوب
 بر نسنه نظر ایتسه . ق (استحق الشئ سزاوار شد چیزا) نسنه یه لایق اولدی (استدق
 الشئ باریک شد چیز) نسنه ایچمه اولدی (استرقه بنده کردش بخود) کندویه بنده آندی
 آنی ودخی استرق الشئ دیرلر نسنه رقیق اولدی معناسنه که یوقفه اولدی تعبیر اولنور که
 رقیق غلیظ مقابلی در واسترق اللیل دیرلر کیجه وقتنك اکثری کچسه وفقیق اولان
 کسنه یه رقیق الحال دیرلر یقال عجبت من قلة ماله ورقة حاله . ك (استرکه ضعیف یاقش)
 آنی ضعیف بولدی رك الشئ دیرلر ضعف معناسنه فلان نسنه یی ضعیف اولان موضعندن
 کس دیه جك یرده اقطع من حیث رك دیرلر وعامة من حیث رق دیرلر وشئ ركك
 ای ضعیف واسترکوه فاستجرؤا علیه دیرلر فلان قوم فلان قومی ضعیف بولوب
 اوزر لرینه جرئت وغارت ایتدیلر معناسنه ونسوان عندنده اعتباری اولیوب بی غیرت دیوث
 اولان کسنه یه دخی ركك دیرلر وفي الحديث: لعن الرکاکة . ل (استبل المریض بیمار به
 شد از بیماری) خسته خسته لکندن ایوا اولدی که حمت بولدی وصاغله ی تعبیر اولنور
 ابل معناسنه (استحل الحرام حلال داشت حرام را) حرامی حلال عدایتدی ودخی استحله

(دیرلر)

دیرلر اندن حلالك طلب آندی که حلال لشدی تعبیر اولنور (استدل به علیه دلیل کردش
 بروی) آنی فلان نسنه یه دلیل آندی یقال استدل بالعالم علی وجود الصانع وبالاثر علی
 المؤثر (استدله خوار کرد اورا) انی حقیر وذلیل آندی وهو مستذل ای مستهان (استزله
 الشیطان از راه بیردش دیو) انی شیطان یولدن چیقاردی واستزله دیرلر ایاغنی سور
 چوتدی وایاغنك سور چدی کبی طلب آندی معناسنه (استظل بالشجرة سایه گرفت
 بدرخت) اغاج ایله کولکه لندی (استقل الدار غلبه بست سرای را) سرایك غلبه سنی آدی
 (استقل الشئ اندك شمر دچیز را) نسنه یی قلیل عدایتدی استكثر مقابلی در وفي المثل:
 رب مکثر مستقل مافی یدیه: حریص ونخیل اولوب قناعی اولمیان کسنه ده ضرب اولنور
 (استقل بالحمل بار را برداشت) یوکی قالدیردی وکوتوردی (استقلوا عن الدار کوچ
 کردند از سرای) سرایدن کوچ ایتدیلر: واستقل بنفسه: دیرلر کندو امور بنده آخری
 تشريك ایتسه: وهو لا يستقل بهذا الامر: دیرلر فلان کسنه شوایشه طاقت کتوره من
 معناسنه: واستقل البناء: دیرلر مرتفع اولدی معناسنه وهو بناء مستقل ای مرتفع واستقل
 فلان غضبادیرلر شدت غضبندن طور دینی بردن حرکت ایتسه بعضیلر عده ولرزیه دوشدی
 معناسنی ویر مشلدر دیرلر که قل دن مأخوذ اولور لرزه معناسنه واستقله من مکانه دیرلر
 مکانندن قالدیرسد (استلوا الهلال ماه نور ایدندن) یکی آیی کوردیلر عامه کتبه استهلوا
 الهلال عبارتتی رفعوا اصواتهم عند رؤیة الهلال عبارتیه تفسیر اولندی واستل الهلال ای تبین
 واستل الهلال دیرلر هلال کوردندی معناسنه وهلال هر شهر ك اولکی وایکنجی و اوچنجی
 کیجه سنه اطلاق اولوب صکره قردیرلر (وهو مستهل الشهر اغاز ماه) آیلک اولی (استهل
 الصبی بانك زد کودك بهنکام زادن) چوجوق والد سندن تولد ایتدیکی وقت چاغردی
 (استهل المطر فرو ریخته شد باران) یاغور اشاغی دو کولدی ابوزید دیدی که هلال اول مطر در
 یعنی اول یاغان یاغور در واستهل المطر دخی دیوب یغور تصوت آندی معناسنی مراد
 ایدرلر که بعضیلر هلال یاغور یاغده قده حاصل اولان آواز در دید کلرینه مینی در (استهل
 وجهه کشاده شد روی او) آنک یوزی آچیق اولدی که کولر یوزلوا اولدی تعبیر اولنور
 وتهلل السحاب بالبرق دیرلر تلاء معناسنه وفلان کسنه نك قصیده سنك مطلعی نه
 کوزلدر دید جك یرده ما احسن مستهل قصیده دیرلر واستهل السیف دیرلر قلیج
 غلافندن اخراج اولندی معناسنه . م (استمه تمام کردش) آنی تمام آندی اتمه کبی
 ودخی استم نعمة الله بالشکر دیرلر شکر مقابله سنده حضرت اللهمک نعمتک تمامی طلب آندی
 معناسنه وفلان خاتونك ایلیکی طوقویه جفی بزه وفا اتمکله قوموشوسی خاتونندن
 برپاره ایلیک استدی دیه جك یرده ذهب فلانة الی جارتها تستمه دیرلر که تمه مایتم به
 الشئ معناسنه اولغله اول ایلیکه تمه (اطلاق اولنور) استجم الفرمس آسوده شد اسب) آت

(اقصی)

(نی)

(۸۸)

استراحت ابتدای یعنی برای یکی کون رکوب اولندی واستجم البر دیر لر قویودن بر قوغد
 صوچکد کد نصکره صوقویودن مجتمع اولنجه قوغابی صالمدی معناسنه وقویونک صو
 جمع اوله جق موضعنه بجه و مستجمه دیر لر و صوبی چوق قویوبه جوم دیر لر (استجم
 خوی کرد) عرقیز اولدی که در لدی تعبیر اولنور ودخی استجم الرجل دیر لر جامه
 کیردی وماء حار ایله غسل ابتدای معناسنه صکره مطلقا غسل ابتدای معناسنه استعمال
 اولندی (استدم سزاوار ملامت کشت) لوم ایتمکه مستحق اولدی و فی الاساس استدم
 الی فلان ای فعل مایذمه علیه (استدم الحائط عمارت کردن خواست دیوار) دیوار کهنه
 اولمغه عمارت طلب ابتدای یعنی مرمت محتاج اولدی رمت من البنیان ما استرم منه دیر لر
 بنانک مرمت محتاج اولان موضعنی مرمت ایتم معناسنه ودفع الیه بر مت دیر لر فلان
 نسنه یی اکا بالکلیه ویردی معناسنه که بر کسنه بر دوه نک بوینه بر چورک ایپ
 باغلابوب بیع ایتمکده مزبور ای دخی مشتری به ویرد که عبارت مذکور ه ی ایراد ایتمدیر
 وبالکلیه دیه جک یرده: بر مت: و جمیعادیه جک یرده: بر مت: دیو ضرب اولنور ابو عبید
 اتبع الفرس لجامها والناقة زمامها: مثلنده دیدی که فرس و ناقة یی احسان ایتمک لجام
 وزمام آنلره نسبت امر خیسدر آنی دخی احسان ایله که: انما الاحسان بالتام: دیدی
 بر حاجتی اتمام و بر مهمی تکمیل ترغیب وقتنده ضرب اولنور (استعمه عم گرفتشی) انی عم
 اتخاذ ابتدای ن (استجم بالجن خوبشتن را بیوشید بسپر) کندوبی قائلان ایله ستر ایتمدی
 یقال جن ای ستر (استشن زار شد) آریق اولدی که آریق لادی تعبیر اولنور (استکن
 پنهان شد) مسترا اولدی که صاقلاندی تعبیر اولنور و مستور عدا ابتدای معناسنه دخی کلور

المعتل الفاء بالواو من هذا الباب

۱. (استوطأ المركب والفراش نرم یافت مرکب را) مرکبی یو مشق بولدی که سرکش
 مقابلی درودوشکی یو مشق بولدی که قاتی مقابلی در و اول مرکب و فراشه و طی دیر لر ب
 (استوجب الاجر سزاوار شد مزد را) اجره مستحق ولایق اولدی (استوعب الشئ ازینج
 بر کندش) انی کوکندن چیقاردی و عرب شتم مقامنده جدعه الله جدعا موعبا دیر لر
 (استوعب الخراج بسته همه کزیت را) خراجی بالتام اخذ ایتمدی (استوعب الجراب
 الدقیق) دیر لر طغارجق اونی بالتام آلدی معناسنه (استوهد الشئ بخشیدن خواست
 ازوی چیز را) نسنه یی آندن هب ایتمک طلب ابتدای یعنی: هب هذا: دیدی . ج (استونج
 النبات بسیار شد گیاه) اوت چوق وصیق اولدی . ح (استوضع الشئ نیک نکر بست
 چیز را) نسنه یی زیاده اهتمام ایله نظرا یتمدی و سائر کنبه بر نسنه و ارمیدر یو قیدر دیو الینی
 قاشنک اوزرینه وضع ایدوب نظرا یتمدی دیو تفسیر اولندی واستوضع عنه الامر دیر لر
 بر امری بر کسنه دن کشف و ایضاح طلب ابتدای معناسنه استوقع الشئ سخت شد

(چیز)

چیز) نسنه قاتی اولدی وقع و صلب معناسنه و اول کسنه که تجارب امور سببی ایله
 استحکام و متانت بولمش اوله اکاموقع دیر لر استو کج دخی بو معنایه در . د (استورده
 حاضر کرد اورا) انی حاضر ایتمدی و وردای حضر (استوصد لمواشیه شبکه ساخت برای
 چارپا یانش) مواشی ایچون کیجه یانه جق آغیل یابدی که وصیده طاشدن
 چویرد کلری و حظیره اغاجدن چویرد کلری آغیل معناسنه در (استوفده آمدن
 او خواست) انک کلمه سنی طلب ابتدای و و افدا یلجی معناسنه استعمالی کثیر در (استوقد
 النار بر افروخت آتش را) آتشی یاقدی او قد معناسنه و آتش یاقد کلری موضعنه موقد
 و مستوقد دیر لر (استولد الجاریة مادر فرزند ساخت کنیزک را) جاریه یی ام ولد ایتمدی
 یعنی جاریه دن ولدم اولسون دیو آنکله صحبت ابتدای . ر (استوثر من الشئ بسیار
 خواست از چیز) نسنه دن چوق طلب ابتدای چوق مال طلب ایتمک کبی ودخی استوثر
 الفراش دیر لر توشنک یو مشاق اولسنی طلب ابتدای معناسنه و فراش و ثیر ای و طی
 ودخی اذا تزوجت امرأة فاستوثرها دیر لر تزوج مراد ایتمکده خاتونک سموزینی
 طلب ایله معناسنه و یقال و ثرت ای سمنت (استوعره درشت یافتش) آنی قاتی بولدی و طریق
 و عرای صلب (استوفر الشئ تمام بستد چیز را) نسنه یی بالتام آلدی یقال و فرت علیه حقه
 فاستوفره کایقال و فیت حقه فاستوفاه . ز (استوفز بر سر پای نشست) ایاغنک باشی اوزرینه
 اوتوردی عجله ایله یرندن قالمق ایچون اوتور مق کبی (وهو علی وفز او بر سر بر جستن
 است) او همان یرندن صجرا یوب قالمق اوزره در. اوفاز. وفاز. ج . تقول نحن علی اوفاز
 ای سفر و بات مستوفز آ علی فراشه دیر لر کیجه وقتی فراشده مضطرب اولدی معناسنه
 . ش (استوحش منه بزمان شد ازوی) آندن غمناک اولدی یقال او حشه فاستوحش
 والوحشة الخلوة والهم . ض (استوفض بشتافت در رفتن) یوریمکه سرعت ابتدای که
 لازمدر واستوفضت دیر لر سرعت ایله مشی ایتمدیر دم معناسنه که متعددی در . ع (استودعه
 و دیعه بز نهار نهادن ز نهار را) امانت طریقله اکا امانت اولاجق نسنه یی وضع ایتمدی که
 اکا امانت قودی تعبیر اولنور اصمعی دیدی که اودعه ما لالفظی اضداد دندر فلان کسنه نک
 یانه امانت مال وضع ایتمد و فلان کسنه بکا امانت وضع ایتمدی که بن حفظ ایتمد
 معنایه استعمال اولنور واستودعه بن اکا امانت وضع ایتمد معناسنه مخصوصدر
 (استوزعه بادل نهادن خواست ازو) آندن قلبه بر نسنه وضع ایتمک طلب ابتدای که آندن
 الهام ایله تعبیر اولنور استوزع الله شکر نعمته دیر لر حضرت الهمدن نعمتک شکرینی
 الهام طلب ابتدای معناسنه (استوسع المكان فراخ شد جای) مکان واسع اولدی و سم
 واتسع وتوسع کبی ودخی استوسع دیر لر بر کسنه فقیر ایکن غنی اولسه استوکت معنده
 سخت شد معده او) انک معده سی قوی اولدی و ختن بعدما استوکت قلفته دیر لر قلفه سی

فاتی اولدقدنصره ختنه اولندی معناسنه . غ (استولغ الرجل از نکوهش بالنداشت)
مذمت اولونمقدن الم چکمدی . ف (استودف الشحمة چکیدن پیه خواست) ایچ یاغنک
طاملاسنی طلب ایتدی (استوصف الطیب صفن علاج خواست از طیب) طیبیدن علاجك
وصفی طلب ایتدی یعنی مریض طیبیه بنم مرضه نه وجهله ونه مقوله نسنه ایله علاج ایدرسین
بکا وصف ایله دیدی (استوقفه و آایستدن خواست از وی) آندن توقف طلب ایتدی
ق (استوثق من الباب استوار بیست دروا) قیوی محکم باغلادی هکذا وقع فی النسخ التي
عندنا وفي الاساس استوثقت منه ای اخذت فی امره بالوثیقة واستوثقوا من الاموال
بالابواب والاقفال استیثاقا شدیداً (استوسق القوم باهم آمدند مردمان) قوم مجتمع اولدی
یقال الراعی یسقى الابل حتى استوسقت ای اجتمعت ودخی استوسق امره دیرلر امری
منتظم اولدی معناسنه اتسق کبی . ل (استولت الغنم بکش آمد کوسپند) قویون قوجه
کلدی ودخی استویل البلد دیرلر شهرک هواسی وخیم اولغله بدننه موافق اولدی
معناسنه (استوحل المكان باو حل شد جای) مکان جامورلی اولدی (استوصلت موی
عموی خویش پیوند کردن خواست زن) صاحنه صاحب قاتمق طلب ایتدی خاتون . م (استوخ
الطعام نا کوارنده یافت خورش را) طعامی هضم اولنماز بولدی واستوخ البلد دیرلر
شهرک هواسی مزاجنه موافق اولسه (استوشمه وشم کردن خواست از وی) آندن وشم
ایتمک طلب ایتدی که وشم الینی یاغیری عضونی ایکنه ایله دلوب ایجنه چوبت مثلوسیه
نسنه قومقدن عبارتندرو فی الحدیث : لعن الله الواشمة والمستوشمة (استوشمه ستم کردش)
اکاظم ایتدی که مظلومی وضمه تشبیه طریقیله در که وضم قصاب اتی پاره لدکده زمینه
طوقسون ایچون التده وضع ایتدیکی تحتدر لهذا ذلیل اولان کسنه یه هولم علی وضم
دیرلر . ن (استوشن مال بسیار داشت) چوق مال صاحبی اولدی قال الاصمعی یقال
استوشن الرجل اذا استکثر منه (استوسن بیانید) ایمزغاندی (استوطن البلد وطن گرفت
شهر را) شهری وطن اتخاذا یدوب آنده متوطن اولدی . ه (استودعت الابل باهم
آمدند شتران) دوه لر مجتمع اولدیلر واستوده الخصم دیرلر خصم مغلوب او اوب منقاد
اولسه استیدهت دخی بومعنا یه در

المقتل الفاء بالباء من هذا الباب

ر (استیسر الامر آسان شد کار) ایش آسان اولدی یسرو تیسر معناسنه . س (استیأس
منه نا امید شد از وی) آندن مأیوس اولدی وفي امثال المولدين : ایأس من الفريق . ظ
(استیقظ بیدار شد) اویقودن اویاندی یقال ایقظته فاستیقظ . ن (استیقن الامر بی کان
شد در کار) ایشده شبهه سز اولدی که یقین تحصیل ایتدی تعبیر اولور . ه (استیقه
طاعت داشت) مطیع اولدی

(المقتل)

المقتل العين بالواو من هذا الباب

ب (استتاب المذنب توبه کردن خواست ارکنه کار) کنه اها کردن توبه طلب
ایتدی یعنی کنه اهدن توبه و رجوع ایله دیدی استتاب الحاکم فلانا دیرلر حاکم
فلان کسنه یه توبه عرض ایتدی معناسنه ویقال المرتد یستتاب ای یعرض علیه التوبة
(استتابه پاداش خواست ازو) آندن ثواب طلب ایتدی که ثواب ومثوبه جزاء اطاعتدن
عبارتدر وفلان کسنه نك مالی کیتش ایدی ینه کتوردی دیه جک یرده ذهب ماله
فاستتاب و بنم مالم کیتش ایدی سنک بکاو یردیک مال ایله آنی ینه تحصیل ایتدم دیه جک یرده
استتبت بمالك دیرلر (استجاب الله دعاءه اجابت کرد خدادعاء اورا) حضرت الله انک دعاسنی
قبول ایتدی (استراب به بکمان افتاد بوی) آنک حقنده شبهه یه دوشدی که آندن برعل صدور
ایتدی که او عمل بکا آنک حقنده شبهه ایراث ایتدی (استصاب الرأي واستصوبه صواب دید
رأی را) رأی صواب ومعقول کوردی (استطاب المحدث پاک کرد خویشتن را حدث کننده)
حدث ایدن کسنه کندوی پاک ایتدی که استنجاء ایتدی تعبیر اولور (استطاب الثی خوش
یافت چیز را) نسنه یی طیب وایو بولدی وصاید مستطیب دیرلر صیاد صیدک نفیس اولانی
طلب ایدوب دون وخسیس اولان صیده رغبت ایتسه ودخی استطاب دیرلر طیب طلب ویا
تعطرا یتسه (استنابه فی الامر اورا نایب کردن خواست در کار) اتی فلان ایشده یرینه نائب
ایتمک طلب ایتدی . ت (استرا نه زیت خواست ازو) آندن زیتون یاغی طلب ایتدی وزت
رأس الصبی دیرلر باشی زیت ایله یاغلاسه تقول : خیر از دتی مق زتی (استقانه قوت خواست
از وی) آندن قوت طلب ایتدی که قوت امساک رمق ایدنه جک قدر طعامدن عبارتدر
(استمات الرجل از مردن پاک نداشت در جنک) جنکده هلاک اولمقدن خوف ایتیوب
کندوی جنکه القا ایتدی وفي المثل : اکتب شریحاً فارساً مستمیتاً : وشرح بر رجل
شجاعک اسمیدر که پادشاه عرض لشکر ایتدکده عسکرک اسماسنی تحریر ایدن کاتبه بکلامی
سویلیوب ابرام والخاص ایله کندو اسمنی دفتره یازدر رایدی اول کسنه حقنده
ضرب اولور که برکسنه دن حاجت طلب ایتدکده اول مرتبه الخاص ایدنه که مطلوبی
تحصیل ایلیه . ث (استرا نه دیر داشت اورا) آنی بطی عدا ایتدی استبطاً معناسنه وریت
بطو معناسنه در وفي المثل : رب عجلة تهب ریشا . ورب فروقة تدعی لیشا . ورب غيث لم یکن غیثا :
اول کسنه حقنده ضرب اولور که زیاده حرصندن بر نسنه یه سعی ایدر ایکن الله اولان
نسنه لر ی ضایع اولور (استقانه فریادرسیدن خواست ازو) آندن فریاده یشمک وامداد
ایتمک طلب ایتدی استغات منه دخی بومعنا یه در وفي المثل : کالمستغث من الرضاء بالنار :
ایکی یاره من خصلت جمع اولان کسنه ده ضرب اولور . ح (استباحه مباح دید
اورا) آنی مباح عدا ایتدی یقال : فلان یستیع اموال الناس : ای یستحلها معناسنه واو تعوهم

فاستباحوا الموالهم : دیر لر فلان یستبح قوم فلان قومی غارت ایدوب مالربی سوردیر
معناسنه ابن عیبه : استباحوهم ای سلبوهم : دیدی یعنی صوبیدیر و فی الصحاح
استأصلوهم (استراح آسوده شد) سترج اولدی که دیکلندی تعبیر اولنور (وهی الراحة
آسایش) دیکلتمک و فی المثل : استراح من لاعقل له : صاحب و سبط دیدی که عاقل
اولان کسسه عواقب اموری ملاحظه و ضرری تفعدن تمیز اتمکله غومدن خالی
اولمز و احق اولان کسسه بر نسنه بی مهم اتمز که مغموم اوله قال الراعی : الف السهم و ساده
و تجنبت . کسلان یصبح فی المنام ثقیلا : بعضیلر دیدی که عمرو بن العاص او علی عبدالله
وصیت ایدوب دیدی که : یابی وال عادل خیر من مطروا بل و اسد حطوم خیر من وال
غشوم و وال غشوم خیر من فتنة تدوم و یابی عثرة الرجل تجبر و عثرة اللسان لا تبقي
ولا تذروا و قد استراح من لاعقل له : و ابن السکیت انشاد اتدی که : يموت الفقی من عثرة بلسانه
ولیس يموت المرء من عثرة الرجل : فعرته من فیه ترمی برأسه . و عثرته بالرجل تبری
علی مهل : و استروح السبع و استراح دیر لر رایحه حس اتدی معناسنه (و روحك الله راحت
دهاد خدای ترا) حضرت الله سکارا حت و یرسون دعا مقامنده استعمال اولنور (استروح
الیه بحسبید بوی) اکامل اتدی (استاحه عطا خواست ازوی) آندن عطا ایستدی
خ (استناخ البعیر فرو خفت شتر) دوه چوک اتدی و دوه بی چوک اندر مک مراد
ایتد کلرنده ترکید اخ دید کلری نخ لفظندن محرق در که ناخ ینوخ دن مأخوذ در
د (استجاد الشی نیک شمر د چیزا) نسنه بی ابوعدا اتدی و استجدت الشی دیر لر
فلان نسنه نیک اولسنی طلب اتم معناسنه (استزاده افزونی خواست ازوی)
آندن زیاده نیک طلب اتدی و لامستزاد علی ما فعلت دیر لر سنک فعاک اوزریند فعل
اولمز و آنک فوقنده عمل اولمز معناسنه و فلان یستزید فلانا دیر لر یستقصره معناسنه
(استعاد القول سخن را یار دیگر گفتن خواست) سوزی بر کره دخی سوبلک طلب
اتدی (استفاد علما فائده گرفت دانش را) علمی فائده ایتدی که اخذ اتدی تعبیر اولنور
(استخوذ علیه الشیطان غالب شد بروی دیو) شیطان اکا غالب اولدی مخفی اولیه که
استفعال بایندن اولان اجوف و او ی ده و او ی اصلی اوزره ابقا و الفه قلب اتمک
جائز در و لفظ مذکور اصلی اوزره اولان قیلدندر و حوذ اصلنده بر نسنه بی سرعت
ایله سوق معناسنه در اموری کرکی کبی کوروب کوز تمکه قادر اولان کسسه یه احوذ
دیر لر (استعاذ بالله پناه خواست بخدا) حضرت الله التجا طلب اتدی یعنی کنف
جایه سنه صیغدی یقال : والله مستعاذی و مستلاذی و معاذ الله : دید کاری اعوذ
بالله معاذاً تقدیرنده در . ر (استناره القبار کرد برانکچتخن خواست ازوی) آندن
نوز قوبار مق طلب اتدی و استنار الارنب دیر لر طوشانی برندن قالدیروب اور کوتدی

(معناسنه)

معناسنه (استجاره زنهار خواست ازوی) آندن امان طلب اتدی (استجاره سخن گفتن
خواست ازوی) آندن سوز سوبلک طلب اتدی استنطقه معناسنه و استجار الماء دیر لر صو
بر موضعه جمع اولوب آقه جق یری اولسد و فی المثل : حور فی محارة : ای نقصان فی نقصان
فلان کسسه نیک او موری آنا فنا ادبار اوزره در دیه جک یرده ضرب اولنور و اول سحاب که
ثقیل اولوب ریح اولمدیغندن بر طرفه کتمیوب طور سه آکا مستحیر دیر لر (استجار
الله بهترین خواست از خدا) حضرت اللهدن خیر لو اولانی طلب اتدی یقال : استخر الله
یحولک : یعنی اللهدن خیر لو اولانی طلب ایله که خیر لوسن و یرور و دخی استجاره
دیر لر آندن مرحت طلب اتدی معناسنه (استدارت الریح بگردید آسیاب) دکره ن
دور اتدی و دخی استداروا حوله دیر لر فلان کسسه نیک اطرافنه حلقه اولدیر
معناسنه و استدار القمر و قمر مستدیر دیر لر بدر اولدی معناسنه و فلان کسسه بنم قلبنده
اولان معنایی جله فهم اتدی دیه جک یرده استدار فلان مافی قلبی دیر لر (استزار
صدیقه زیارت کردن خواست دوستش را) دوستنی زیارت اتمک ایستدی یا خود
دوستندن کندویی زیارت طلب اتدی و فی الاساس : استزرته فزارنی (استشاره مشورت
خواست ازو) آندن مشاوره طلب اتدن و استشارت الابل دیر لر دوه سموز اولدی
معناسنه (استطار الحریق پراکنده شد آتش بزرک) بویوک آتش متفرق اولدی
: و کادالفرس یستطار : دیر لر آت زیاده سریع الجری اولسه و استطار الفجر ای انتشار
و زیاده خوف اتدی دیه جک یرده استطیر فوآده دیر لر و استطار الصدع فی الخائط دیر لر
دیوارده شق ظاهر اولوب منتشر اولدی معناسنه (استعار الشی عاریت خواست
چیز را) نسنه بی عاریت ایستدی و فی المثل : ادی قدرأ مستعیرها : اوزرینه اداسی
لازم اولان حق ادا اتدی دیه جک یرده ضرب اولنور و فی المثل الآخر : رجلا مستعیر
اسرع من رجلی مؤد : قضاء حقوقده تکامل ایدن کسسه حقنده ضرب اولنور و یقل
: اری الدهر یستعیرنی شبابی : ای یاخذ (استعار الجمل فربه شد شتر) دوه سموز اولدی
و باتوا یستغیرون الله دیر لر حضرت اللهدن خیر ایله انتفاع طلب اتدیر معناسنه و فی الاساس
ای یقولون : اللهم عزنا منك بخیر : ای انفعنا (استنار البیت روشن شد خانه) خانه
روشن یعنی آیدنلق اولدی و فلان لایستنیر بنار فلان دیر لر فلان کسسه فلان کسسه
ایله مشورت اتمز معناسنه . ز (استجاز الحکم رواداشت حکم را) حکمی تجویز ایدوب
معقول کوردی معناسنه و دخی استجاز دیر لر اذن طلب اتدی و استجاز منه دیر لر
ارض و ماشیه صیوار مق ایچون آندن صوایستدی معناسنه که اول صوبه جواز
دیر لر (استماز الشی جدا شد چیز) نسنه ممتاز اولدی امتیاز و تمیز معناسنه . س

(استقوس الهلال خیمه هلال) هلال قوس کبی اکری اولدی وحاجب مستقوس
دیر لر قاش اکری اولوب یایی کبی اولسه . ش (استجاش جیشا کرد کرد لشکرا)
عسکر جمع آندی عند مرده موجود اولان اسخذه بوجده اوزره واقع اولدی لکن
اساسده : استجاش الامیر من مکان کذا : ای طلب الجیش دیدی . ص (استناص
سپس شد) متأخر اولدی که صو که قالدی تعبیر اولنور فراء دیدی که نوص تأخر
معناسنده در . ض (استحيضت المرأة مستحاضه شد زن) خاتون مستحاضه اولدی
(استراض المكان فراخ شد جای) مکان واسع اولدی يقال : افعل ذلك مادامت
النفس مستریضة : ای متسعة طيبة وبرمکانده باغستان چوق اولسه استراض المكان
دیر لر واستراض الوادی دیر لر درده صو مجتمع اولسه (استعاضه عوض خواست
ازوی) آندن عوض طلب آندی يقال استعاضنی فعضته (استفاض الخبر پراکنده
شد پیغام) خبر شایع اولدی وهذا حدیث مستفيض ای مشهور ودخی استفاض
المکان دیر لر مکان واسع اولسه واستفاض الوادی شجرا دیر لر وادی واسع واشجار
چوق اولسه . ط (استشاط غضبا سوخته شد از روی غضب) غضب جهتندن یاندی
کویا آتش غضب کندوی یاقدی کثرت غضبندن کنایه در : شاطت القدر دیر لر چو ملک
محترق اولسه وقوونک باشی آتشد اوتولوب توبی یا قسه لر شیطت رأس الغم
وشوطته دخی دیر لر واستشاط البعید دیر لر دوه سموز اولسه . ع (استباع العبد
فروختن خواست بنده را) عبدی بیع اولنق طلب آندی یعنی مولی سنه بنی بیع ایلده دیدی
(استجماع الرجل در همه هنگام کرسنه نمود) هروقتده آج کوروندی مستجمع اول
کسنددر که هر نه وقت که کوریله آج کوریلور بروقت اولز که آند طوق کورینه
(استطاع الامر بتوانست کار را) ایشه قادر اولدی استطاع یسطیع دخی لغت در وبعض
عرب استاع یسبع دیر لر (استناع الفرس پیش شد اسب در رفتن) آت پوریمکده اوکه
کجدی . ف (استضافه ضیافت خواست ازوی) آندن ضیافت طلب آندی . ل (استبال
شاشه کردن او خواست) آنک تبول اتمه سنی طلب آندی وفی المثل : بال جار فاستبال الحرة :
یعنی بر جار یول ایدوب سائر جارلری دخی بول اتمکه سبب اولدی اول قوم حقتده
ضرب اولنور که برکنده بر مکروه امره شروع ایتد کده سائرلری اکامعین اوله لر
وبومثله قریب در که : یال قادر فبال جفوه : قادر مسن طاغ کجیسی وجفر آنک ولدی
معناسنده در ودرت ایلق اوغلاغه دخی جفر دیر لر اول ولد حقتده ضرب اولنور که
پدرینک مسلکته سلوک ایلده (استحال الشیء محال شد چیز) نسند محال اولدی که ممکن
مقابلی در ودخی استحال دیر لر بر حالدن بر حاله دونسند استحالت القوس دیر لر قوس

اول بولندی فی صورتدن منحول اولسه ودخی برکنده برکنده تحویل ایدرمی دیو نظر
ایتسه استحلت الشخص دیر لر ای نظرت هل يتحرك اول زمین که مستوی اولمده اکا
مستحیله دید کلری استقامتدن اعوجاجده تحویل ایتش ملاحظه سیله در (استطال علیه
کرد نکشی کرد بروی) اکا اطاعت ایتدی (استطال الشیء دراز شد چیز) نسند اوزون
اولدی ودخی استطال علینا بنو فلان دیر لر بزم آنلردن قتل ایتدیکمزن چوق آنلر
بزدن قتل ایتدیلر معناسنه واستطال فی عرضه دیر لر فلان کسندک عرضه متعلق
سوز سویلدی معناسنه (استقال البیع باز افکندن خواست بیع را) بیعی کروید براق
مراد ایتدی بازاری بوزمق مراد ایتدی تعبیر اولنور (استقال العثرة در گذشتن خواست
زلت را) جرمی عفو ایدوب آندن کجک طلب ایتدی يقال اقلته البیع فاستقالیه وقلته
العترة فاستقالیه (استقاله بسوی خویش جسیانیدن خواست او را) انی کندو طرفند میل
ایتمک طلب ایتدی واستقاله بقلبه دیر لر انک قلبک کندو طرفند میلی مراد ایتدی معناسنه
ودخی استقال مافی الوعاء دیر لر ظرف ایچنده اولان نسندی اخذ ایتسه . م (استدام
الخیر همیشه خیر خواست) خیرک دوامی وعدم انقطاعی طلب ایتدی ودعاء قائمده
انا استدیم الله نعمتک دیر لر ودخی استدام الامر دیر لر ثانی ایدوب عجله ایتسه وفی المثل
: ماصلى عصاك مستدیم : صلی برا کری نسندی آتشد طوغر ولتق ومستدیم تارك عجله
معناسنده در که عاقل مقامنده استعمال اولنور یعنی سنک عصا کی بر عاقل طوغری
ایتمدی که سنی بر مؤدب تأدیب ایتدی معناسی مراد در قال : فلا تعجل بامرک واستدیمه .
فاصلی عصاك کستدیم (استضامه ستم کرد بدو) اکا ظلم ایتدی که ضمیم ظلم معناسنده در
(استقام راست شد) طوغری اولدی يقال اقام فاستقام واستقام المتاع دیر لر متاعی تقویم
ایتسه که اهل مکة لقیدر : بکم قام عليك هذا المتاع : دیر لر شومتاع سکافاج در همه اولدی
معناسنه (استلام سزای لوم شد) ملائمه مستحق اولدی واستلام الی ضیفه دیر لر ضیفه
کرکی کبی اکرام ایتسه (استلام الیه آرام گرفت بوی) اکا قرار طوئدی یعنی آنک عندنده
نائم ساکن اولدینی کبی ساکن اولدی وصو قرار ایدن موضع مستقام الماء دیر لر
(استهام به عاشق شد باو) اکا عاشق اولدی (استهامته المرأة عاشق کردش زن) خاتون انی
کندوبه عاشق ایتدی يقال بهیام ای جنون من العشق . ن (استبان الامر آشکارا کرد
کار را) امری تعریف ایدوب اظهار ایتدی که ایشی آشکاره به چیقاردی تعبیر اولنور که
متعدی در (استبان بنفسه آشکارا شد کار) ایش کندو ظاهر اولدی که لازم در (استدان
وام خواست) اودونج استدی (استعانه واستعان به یاری خواست ازوی) آندن یاردیم
طلب ایتدی وفی المثل (مثقل استعان بذقنه) بدفیه عبارتیه دخی روایت اولندی امداد
ایتمکه قادر اولمین کسنددن استمداد ایدن کسند حقتده ضرب اولنور وفی مثل آخر : استعنت

عبدی فاستعان عبدی عبده: ناصری کندودن ذلیل اولان کسسه حقنده ضرب اولنور
(استکان فروتنی کرد) تواضع ایتدی بیهقی ابوعلی فارسیدن نقل ایتدی که لفظ استکان کیندن
مأخوذدر که اصلنده خاتونک فرجنگ داخلنده اولور ات پاره سیدر غده کبی دیدی
پس بوجه اوزره استعمل باندن اولور اصلی استکین ایدی یا الفه قلب اولندی فیروز
آبادی دیدی که استکان خضع وذل معنائه مسکتندن مأخوذدر افتعال باندندر که
قیاس استکن ایدی لکن کافک فتحه سنی اشباع ایدوب استکان اولدی هذاهو الا صوب
عندی والله اعلم بالصواب (استلانه نرم شمر دش) آنی یومشوق عدا ایتدی (استهان به خوار
داشت اورا) انی استخفاف وتحقیر ایتدی ه (استفاه سخت خورنده شد) زیاده ا کول
اولدی یعنی اولاً قلیل الا کل ایکن صکره ا کول اولدی ورجل فیه ومستفیه ای ا کول

المقتل العین بالباء من هذا الباب

(استیس العنز کشتی کرد پرماده) دیشی کچی تکه لك ایتدی معلوم اوله که عبارت
مذکوره ضروب امثالنددر یقال: کان عزرا فاستیس: اول ضعیف ایکن صکره
قوی اولدی دیه جک پرده ضرب اولنور: وکان کراعا فصار ذراعا: مثلی دخی مضرب
مذکوره ضرب اولنور و قوی ایکن ضعیف اولدی دیه جک پرده: کان جارا فاستان:
ضرب اولنور استان طلب ان یكون اتانا معنائه در یعنی قوی ایکن ضعیف اولمق طلب ایتدی

المقتل الالام من هذا الباب

(استخبا خبا زدود روی شد) خبا نصب ایدوب ایجنه کیردی خبا یوکدن و
یا پاغودن یا بدقلری ایکی یا اوج دیرک اوزرینه قوریلور چادر دن عبارتدر که قیلدن
اولیه ت (استفقی الفقیه قوی خواست ازدانمندن) عالم بالمسئله اولان کسه دن
مسئله نک جوابی طلب ایتدی ه ج (استنجی بمالید یا بشت جای بیرون شدن نجس)
نجاست چیقان موضعی مسح یا غسل ایتدی ودخی استنجی دیرلر سرعت ایلله مشی
ایتسه وفی الحدیث: اذا سافرتم فی الجدوبة فاستنجوا: ای اسرعوا ودخی استنجی الوتر
دیرلر قوسی چکسه واستنجی النخلة دیرلر خرما اغاجندن ساقط اولان رطبی التقاط
ایتدی معنائه واستنجی الشجر دیرلر اغاجی کوکندن قطع ایتسه ه خ (استرخی سست
شد) کوشک اولدی ودخی اشاغی صارقدی معنائه کلور واسترخت به حاله دیرلر
بر کسسه شدت مشقتندن خلاص بولوب سهولت اوزره اولسه واسترخی به الامر
ایش اکالسان اولدی معنائه وفی المثل: ارخ یدیک واسترخ ان الزناد من مرخ: اول کسسه
حقنده ضرب اولنور که بر کریمه عرض حاجت ایلله یعنی طلب حاجت ایتدی یک
کسسه کریمدر الحاحه محتاج دکلدر مرخ کبی که ادنا قدح ایلله مشعل اولور امدی
الریکی ارخ ایدوب سهولت ایلله ه د (استعدی السلطان من فلان دادخواست از سلطان

(بر)

بر بهمان) سلطانندن فلان کسسه یه استمداده اعانت طلب ایتدی واستعدی الفرس
دیرلر آت سکر تندی معنائه (استمداه هدیه خواست ازوی) آندن هدیه طلب
ایتدی ودخی آندن هدایت طلب ایتدی معنائه دخی کلور ه ذ (استمداه نعلین خواست ازو)
آندن نعلین استدی یقال احذیته نعلای اعطیته واستمدیته فاخذنی ای اعطانی (استمداه
فروتنی نمود) خضوع ایتدی وخذوا سترخاء معنائه در لهذا دیشی جاره خذوا
دیرلر قولاقلری دوشوک معنائه ه ر (استدیری به پناه گرفت باو) اکا التجا ایتدی
واستدیریت بالشجر دیرلر اغاجک سایه سنده مسترخ اولدم معنائه اصمبی دیدی که
هر نسنه که آنکله تستراولنه اکاذرا دیرلر یقال انانی ذرا فلان دیرلر ای کشفه (استشری
الفرس بستیداسب در رفتن) آت یورر کن را کبی ایلله جلد ایدوب لجامنی الندن طار تندی
واستشری فی الامر دیرلر برایشده لج وجدال ایتسه (استقری الناقه دوشیدن خواست
ناقه را) ناقه نک سودنی صاغق ایتدی تقول: مازلت اعیش باخالیب درک واستقری
اخلاف برک: ه (استرشی القاضي رشوت خواست داور) قاضی حکمی ایچون
رشوت ایتدی واسترشی الفصیل دیرلر دوه نک کوچکی ناقه فی امک ایتدی معنائه
(استغشی ثیابه بسر در گرفت جامه هایش) اثوابی باشنه بورودی یقال: استغشی ثوبک
کیلا تسمع ولا تری: (استمشی دواء مسهل خورد) مسهل دارو ایچدی واول دارویه
مشوومشی دیرلر مشی بطنه دیرلر یوره کی کتسه: وامشی الدواء بطنه: دیرلر دوا
اسهال ایتسه یعنی دواء مسهل ا کل امکله اسهال طلب ایتدی (استنشی بوی خوش
بوید) کوزل رایحه قوقدی: والنشا بالقصر نسیم الریح الطیبه: ه ص (استعصی
نافرمان شد) فرمانه اطاعت ایتدی که عاصی اولدی تعبیر اولنور (استقصی الخبر
نیک پرسید پیام را) خبری کر کی کبی سؤال ایتدی یعنی خبری که قصوا سنده بالغ اولدی
وفی الاساس استقصیت الامرای بلغت اقضاء فی البحث عنه ه ض (استرضاه خشنودی
خواست ازوی) آندن راضی اولسنی طلب ایتدی طلب رضاه معنائه ودخی استرضاه
آندن کندویی راضی امک طلب ایتدی معنائه کلور ه ط (استعطاء عطا خواست
ازوی) آندن عطیه طلب ایتدی ه ع (استدعاه بخواند اورا) آنی چاغردی آنی
کندو طرفند دعوت ایتدی تعبیر اولنور (استرعاه نگاهبانی خواست ازوی) آندن
حفظ وحایه امک طلب ایتدی استرعی الله خلیفته دیرلر حضرت الله خلیفه سنده عباد اللهی
حفظ ایلله دیو امر ایتدی معنائه وفی المثل: من استرعی الذئب فقد ظلم: یعنی قوردی محافظه
غفله نصب ایدن کسسه غفله ظلم اتمش اولور یا خود قورده ظلم اتمش اولور زیرا قورده نسبت
محافظه غفله خلاف طبعی اولمغله تکلیف مالایطاق قیلندن اولور اما قی موضعند وضع امک
خمسو صنده ضرب اولنور (استسعی العبد کار کردن خواست از بنده) مولاسی عیددن کسب

ایدوب رقیه سنی تخلیص آتیه سنی طلب آیدنی وسی کسب معناسنه کلور وفی الاساس:
هو یسی لعیاله: ای یکسب لهم (استنی فرایش شد) تقدم آندی که اوکه جکدی
تعبیر اولنور: استنعت الغنم: دیرلر قویونک اوکنه چکوب واردنجه کلسون دیو
قویونه چاغرسه استناع دخی بومعنایه در اصمعی دیدی که استنی بفلان الشیر دیرلر
بی درپی برکسنه یه شرعاقب ایتسه واستنی ذکره دیرلر برکسنه نک ذکر جلی میان
خلقه شایع اولسه وبرکسنه شرب خیره حرصدن فارغ اولدی دیه جک برده
استنی به حب الخمر دیرلر ودخی دوه لر برنسنه دن اور کوب متفرق اولسه لر استنی
الابل دیرلر ه ف (استجفاه جفا کننده شمردش) آنی جفا ایدیچی عداآندی که جفا
برکسنه بی آزرده اتمکدن عبارتدر یقال جفانی فلان ای فعل بی ماسانی (استخفی پنهان
شد) صاقلانندی استر معناسنه (استشی به شفا خواست از بهمان) فلان نسنه دن
شفا طلب آندی: واستشی برأیه ووعظه: دیرلر فلان کسنه نک فکر ونصیحتدن
شفاء قلب ایستدی معناسنه (استصق ماله بستدهم خواسته او) آنک جله مانی
اخذ آندی وهذه صوافی الامام دیرلر اول ماله که پادشاه آنی کندویه عاصی اولان
کسنه لک قریه لرندن اخذ وجلب آتش اوله ودخی استصفاه دیرلر فلان نسنه بی صافی
وکزیده عدا آندی معناسنه ه ق (استبقاه زنده بگذشت اورا) آنی حیا ترک آندی
یعنی آنی قتل ایتمدی استبقی الامیر الجانی دیرلر امیر مجرمک جرمندن چکوب قتل
ایتمدی معناسنه استخیا کبی وبرکسنه دوستندن صدور ایدن زله بی میانلرنده اولان
محبت باقی قالمق ملاحظه سیله عفو ایتسه استبقی اخاه دیرلر قال النابغة بیست *
ولست بمستبق اخا لائله * علی شعث ای الرجال المهذب * (استرقاه افسون
خواست ازوی) آنندن در دینه افسون طلب آندی یقال استرقاه لداء به یعنی بر دردی ایچون
رقیه ایستدی که رقیه ایدن کسنه لرا کثریا: بسم الله ارقیک والله یشفیک: دیرلر (استسقی
آب خواست) صواستدی (استسقی بطنه استسقا گرفت شکم او) آنک قارنی
استسقا مرصنه مبتلا اولدی وسقی اول صارو صدور که مستسقی اولان کسنه نک
قارنده مجتمع اولور (استسقی ستان واخفت) یوزی یوقارو یعنی چالق قویون یا آندی
ه لک (استبکاه بگریانیدش) آنی اغلاتدی و آنی اغلاتق ایستدی معناسنه دخی کلور
یقال: استبکته فکی: ه ل (استحلی الشئ فی فیه شیرین آمد چیز دردهنش) آنک
اغز بنه نسنه لید کلدی واستحلیت هذه الجاریه دیرلر کوزیمه خوش کلدی معناسنه
(استحلی الشئ شیرین شمرد چیز را) نسنه بی لید عداآندی (استحلاه خالی کردن خواست)
خالی اتمک طلب آندی یقال: استحلیته فاخلاقی: یعنی آندن خلوت ایستدم اودخی
بنه ایله تنها قالدی که خلوت آندی تعبیر اولنور (استشلاه برهانید اورا) آنی

(تخلیص)

تخلیص ایدوب قور تاردی وفی الاساس استشلاه ای ادرکه واستنقذه (استعلی علیه
غالب شد بروی) آنک اوزرینه غالب اولدی (استفلاه سروا جستن خواست
ازوی) آنندن باشنک بتی آرامق طلب آندی یعنی باشمی بته دیدی (استغلی المتاع
کران خرید آخرین را) متاعی زیاده بهایله اشترا آندی و قیمتی چوق عدا آندی
معناسنه دخی کلور (استغلی الکتاب املاء کتاب خواست) کتابی املا اتمک طلب
آندی بن قرائت ایدهیم سنن املایت دیمک کبی ه م (استدعی من غریبه بستد حق
خود را ازوام دارش بآسانی) غریمندن حقنی سهولت ایله اخذ آندی یقال: استدم
من غریمک مادی لک: ای خدمنه ماطف لک ودخی استدمی الرجل دیرلر باشندن
قان تقاطر ایدرکن آشانی اکدی معناسنه ه ن (استشاه جدانهاد اورا) آنی داخل
اولدینی جاعتدن آیروب چیقاردی ودخی استشاه دیرلر ان شالله دیدی معناسنه
(وهی المشویه استشا کردن) استثنا اتمک یقال: هذه هبة لیس فیها مشویه: ای
استثناء (استدناه نزدیک کرد اورا) آنی قریب آندی که یقین کتوردی تعبیر اولنور (استغنی
عنه بی نیاز شد ازوی) آنندن مستغنی اولوب ا کا احتیاجی قالمدی وفی المثل: استغنت
الشوكة عن التقيح: یعنی شوکه بودایوب زانده لرینی قطعه و اوجنی سیوری
اتمکه محتاج دکلدر زیر احد ذانده مستقیم و اوجی بالطبع سیوریدر مستقیم اولان
نسنه بی مستقیم اتمک خصوصنده وحاصلی تحصیلدر دیه جک محله ضرب اولنور
وفی مثل آخر: استغنت الثقة عن الرفقة: تفه عناق الارض که ترکیده قاره قولاق
دیدکلری جانوردر و رفقه صمان توزی معناسنه در یعنی قاره قولاق همیشه آت اکنده
معتاد اولغله صمان توزندن مستغنی در فلان کسنه همت علیه صاحبی اولغله ادنی
خسیسه یه تنزل ایتمز دیه جک برده ضرب اولنور ومن امثال المولدين: استغن او مت:

الممثل الفاء واللام من هذا الباب

ه ص (استوصی به خیر اندر زنی کو پذیرفت ازوی) آنندن خیر نصیحتی قبول آندی
وفی الحديث: استوصوا بالنساء خیراً فانهن اعوان ه ف (استوفاه حقه تمام بستد ازوی
حقش را) حقنی تماما اخذ آیدی ه ل (استولی علیه دست یافت بروی) اکا قادر اولوب
فرصت بولدی واستولی علی الغایة دیرلر غایتنه بالغ اولسه واستولی علی الامدای بلغ غایتنه

المقتل العين واللام من هذا الباب

ه ح (استخیا زنده بگذشت اورا) انی حیا ترک آیدی یعنی قتل ایتمدی (استخفی منه
شرم داشت ازوی) آنندن حیا آیدی استخیا واستخاه دخی دیرلر ه غ (استغواه بی راه

گردانیدش) آنی اضلال ایتدی یقال استغواهم بالامانی الکاذبة و تقول هو فی غیابة الضلال و غوایة الضلال هـ (استهواه الشیطان از راه بیردش دیو) آنی شیطان یولدن چیقاردی

باب افعول یفعول افعیالاً

ب (احدودب کنج شد) ایکی بوکلدی که فارسی و ترکیده کود اولدی تعمیر اولنور و اول کسنه یه احدب دیرلر که مؤثی حدباء و حدبار کلور حرف را زیاده سیله (اخشوشب سخت شد) قاتی اولدی رجل خشب دیرلر بدنده صلابت و شدت اولسه و محکم و قوی یاپدق لری قلیجه سیف خشب و خشوب دیرلر (اغذوب الماء خوش آمد آب) صو ابو ولدی اولدی (اعشوشب الموضع باکیاء بسیار شد جای) موضع چوق اوتلو اولدی و ارض فیها تعاشیب دیرلر آنده متفرق اوت اولسه (اعصو صب القوم کرد آمدند مردمان) قوم مجتمع اولدیلر (اعصو صب الیوم سهمناک شد روز) کون بقایة شدید اولقله مخوف اولدی (ویوم عصیب روز سهمناک) مخوف کون یوم عصیب دخی بو معنایه در (اغلوب العشب ببالد و بهم پیچید گیاه) اوت اوزاندی و زیاده کثرتدن بری برینه قاریشدی: اقبل وادیم و اعشوشب و استأسد النبات و اغلوب: من حیث المعنی متقارب در هـ (اکومت الفرس کیت شد اسب) آت کیت یعنی سیاهه مائل قیرمزی اولدی و شرابه دخی کیت دید کلری لونی اعتبار یله در یقال اصطب من البکیت حتی اصبح مثل المیت هـ ج (اخلو لجامهم شد کار) ایش مختل و مشوش اولدی که بری برینه کیردی تعمیر اولنور هـ ح (املو لجامه شور شد آب) صو طوز لو اولدی که اکشی تعمیر اولنور هـ ر (اخضو ضربت الارض سبز شد زمین) زمین نباتات سببی ایله یشلندی هـ س (اغنوس ذنب الجمل داراز و بسیار شد مویهای دم شتر) دوه نك قوبر و غنك قیللری اوزون و چوق اولدی هـ ض (اجومض ترش شد) اکشی اولدی هـ ع (اقطوطع الخیل پاره پاره از پی یکدیگر آمدند اشکریان بشتاب) عسکر قطعه قطعه سرعت ایله بری بری آردنجه کلدیلر هـ ف (احرورف بحسبید) میل و عدول ایتدی که انحراف معنانه در (احقوقف الهلال کج شد ماه نو) هلال اکری اولدی اعوج معنانه (اعرورف الفرس پش بر آورد اسب) آتک یالیس بتدی و اعرورف الرجل دیرلر شره متباً اولدی معنانه و اعرورف البحر ای ارتفعت امواج هـ ق (اخرورق الثوب دریده شد جامه) جامه بیرتلدی (اخلولق الشیء کهنه شد چیز) تنسه اسکیدی و اخلولقت الدار دیرلر سرائک رسم و اثری نابید اولسه (اعرورقت عینه پر شد از اشک چشم او) کوزی یاش ایله طولوب مردم دیده اشکده غرق اولدی تقول: رأیت عیونهم مغرورة و اناسها فی الدمع غرقه هـ ك (اخلولك الشیء سخت سیاه شد چیز) تنه زیاده سیاه اولدی هـ ل (اخضو صل الشیء تر شد چیز)

(نسنه)

نسنه یاش اولدی ایتل معنانه هـ م (افعوم الوادی پر شد جوی از آب) دره صودن طولدی هـ ن (اخشوشن الشیء درشت شد چیز) نسنه خشن اولدی که مبالغه معنایی معتبر در دخی اخشوشن الرجل دیرلر خشن لباس کیکه معتاد اولسه (اغذودن الشعر دراز و تمام شد موی) صاج اوزانوب کالنی بولدی و اغذودن النبات دیرلر اول وجه اوزره اوت یشیل اولسه که زیاده سیراب اولدیفندن سیاه کبی کورنسه

المعتل الالام من هذا الباب

ا (اکتوتی الرجل خود را بستود مرد) رجل کندوبی وصفده مبالغه ایتدی هـ ذ (احذو ذاه ملازم وی شد) اکا ملازم اولوب مفارقت ایتدی ابو عمرو دیدی که محذوزی اول نسنه در که انساندن یا خاندن مفارقت ایتیه هـ ر (اعروری الفرس براسب برهنه بی زین نشست) ایر سر چبلاق آتیه رکوب ایتدی هـ ل (احلوی الشیء شیرین شد چیز) لذیذ اولدی نسنه هـ م (اجوی سخت سیاه شد) زیاده سیاه اولدی هـ ن (اثنوی دوتا شد) ایکی قات اولدی و بو کلدی

باب فعل یفعل فاعلة

ب (جردب الطعام خورش را باز سخت بخورد و دست برونهادن دیگر کس از وی نخورد) طعامی حرص تام ایله اکل ایدوب غیر یلر اول طعامدن تناول ایتسون دیو الینی طعام اوزرینه وضع ایتدی بعضیلر صاغ الی ایله اکل وصول الی ایله غیر یلری منع ایتدی بیهقی و فیروز آبادی قوللری بو در که ذکر اولندی صاحب خریده بیست: اذا ما کنت فی قوم شهاوی * فلا تجعل شمالك جردبانا: مثلنده دیدی که یقال جردب علی الطعام و جردم اذا اکل جمینه و منع بشماله و میدانی دخی بو وجهله قریب بیان ایتدی و اول کسنه یه جردبان و جردبان دیرلر که فارسیده کرده باندن معربدر حافظ الرغیف معنانه و طفیلیه جردبی دیرلر (جرشب به شد از بیماری) خسته لکدن ابو اولدی و آریق اولدقدن صکره سموز اولدی معنانه دخی کلور (دردب فروتی کرد) خضوع و تذلل ایتدی و فی المثل: دودب لماعضه الثقاف: اول کسنه حقنده ضرب اولنور که اندن بر نسنه طلب اولندقدن اولاً امتناع ایدوب صکره خضوع و تذلل ایدر (شرعب الثوب بدر از نا برید جامه را) ثوبی اوزون لغنه قطع ایتدی و شرعب طویل معنانه در (شغزبه فی الصراح پایش را پیای او در پیچید در کشتی گرفتن) کولش ایدر کن ایاغنی خضمناک ایاغنه طولاشد یردی (وهی الشغزیه پیای پیای کی در پیچیدن در کشتی) کولشده ایاغنی آخرک ایاغنه طولاشد یرمق (طحلب الماء بزغجه گرفت آب) صو یو صون طوندی طحلب و طحلب و طحلبه یو صون معنانه در (عرقبه پی کردش) آتک سکرینی کسدی که

عرقوب انسانك اوچكهي اورزنده اولان عصب غلظدر اصمعي ديدى كه چارپانك
عرقوبلى ايكي اياقلىرند وركهلى ايكي اللرنده در (عقربت الارض با كزدم بسيار
شد زمين) زمين چوق عقربل اولدى يقال ارض معقربة اى كثرة العقارب وصدغ
معقرب اى منعطف (قحطبه بيفكنند اورا) انى زمينه دوشوردى كه بيقدى تعبير اولنور
ودخى قحطبه بالسيف ديرلر بر كسنة نك باشى اورزنده قليج حواله ايتسه (قرضه بپريدش)
انى قطع ايتدى وجمع ايتدى معناسنه دخى اضداد دندر وقرضاب وقرضوب اسد
ولص معناسنه در كه جى قراضه كلور (قرطبه برقفا بيفكنندش) اكسه سى اورزنده
بيقدى (قعضيه از بن بر كندش) آنى كو كندن چيقاردى . ث (شبت الهوى قلبه
بياويخت عشق بادش) آنك قلبه عشق تعلق ايتدى . ج (حدرجه نيك محكم
بتافت اورا) انى زياده محكم بوكدى (حشرج المريض بخشت كرد بيمار در وقت جان
كندن) خسته تسليم روح ايده جك و قتده بوغازينه و كو كسنة خير لاقم دوشوب
خور لادى كه حين موده واقع اولان غرغريه حشرجه ديرلر (حمل الجبل سخت
بتافت ريسان را) ايلكى محكم بوكدى (خرفجه خوش عيش كرد انيدش) آنك عيشى
واسع ايتدى وعيش خرفج اى واسع (دحرج الحجر بفلطانيد سنك را طاشى يو وار لادى
وفى المثل : ان لم يكن معلما فدحرج : براحق كسنة عريان اولمغه بر كوپ ايچنه كيروب
وكوپ طور من يو وار لنور ايدى مزبورك پدري او غلنه الباس اتمك ايچون ثوب احضار
ايتد كده احق مزبور ثوبى كورد كده مثل مذكوري ايراد ايتدى يعنى اى پدر
بكا الباس ايچون كتورد يكك ثوبك تمغاسى يوق ايسه زمينه طرح ايدوب يواره كه
بن آنى كيدم اول مضطر ومضطرب كسنة حقنده ضرب اولنور كه كندويه كفايه
ايده جك مرتبه دن زياده يه طالب اوله (دعلج آمدشد كرد) تردد ايتدى كه واروب
كلكدن خالى اولدى تعبير اولنور (دهمچ مانند بندى وارفتن پير) پير اولان كسنة
اياغنده بو قاغى اولان كسنة نك يوزويشى كى يورودى (زبرج آراسته شد)
زيتلندى كه زبرج زينت معناسنه در وشى وذهب كى والتونه دخى مطلقا زبرج ديرلر
(شمرج الثوب بخيئت دورا دور زد جامه را) جامه يه نيكنده يى اوزاق اوزاق
ووردى كه جامه يى سرك د كدى تعبير اولنور فيروز آبادى شمرجه لفظنى اساءة
الخطا طه عبارتيله تفسير ايتدى (عذج ولده نيكو پرورد غر زنده را) ولدينى ابو غدا ايله
بسلدى واول ولده عذلوج ديرلر وعيش عذلاج اى ناعم (عاهج احق وبيهوده
كوى شد) احق وبي معنى كلام سويليجى اولدى وفي القاموس : المعاهج الاحق
الليم (همج القيس رهوار رفت اسب) آت يورغه يوريدى (وهو هملاج اسب رهوار)

(يورغه)

يورغا اولان آت . ح (بلدح خويشتن را بر زمين افكند) كندوبى زمين اورزنده
القا ايتدى كه كندوبى قالد يروب يره ووردى تعبير اولنور ودخى بلدح الرجل ديرلر
خلف وعد ايتدى معناسنه (جلع رأسه تراش كرد سرش را) باشى تراش ايتدى
(طرح بناء بلند كرد بنا اش را) بناسنى مرتفع وتطويل ايتدى (فرشح پاى از هم
وانهاد) آيتلر ينى برى برندن آيردى كه آپشدى تعبير اولنور (فرطح و قلع و قمع
پهن كرد) عريض يعنى اينلو ايتدى . د (سرهد الصبي نيك پرورد كودك را) طفلى
ابو غدا ايله بسلدى (بجرده برهنه كردش) آنى عريان ايتدى كه صويدى تعبير اولنور
(والمجرد العريان) عريه بيازردند ميش را) شرب خرا ايدرايكن هم مجلسنى آزرده
ايتدى واول كسنة يه معربد ديرلر (تلذله شا كردى كرد اورا) اكاشا كردك
ايتدى . ر (بجثوه وبجثوه پريشان كردش) آنى تفريق ايدوب طاغدى ودخى بجثوه
ديرلر استخراج ايتدى وكشف ايتدى معنارينه (بعثر القبور بشور انيد خدا كورهارا)
حضرت الله قبرلى قاريشد يروب ايچنده اولان موتايى كشف واستخراج ايتدى
وبعث الحوض ديرلر حوضى هدم ايدوب اعلا سنى اسفلنه واسفلنى اعلا سنه كتوردى
معناسنه (ثجرا الماء بريخت آب را) صوبى دو كدى صبه معناسنه وجريان ايدن صوبه
وكوزياشنه مشغير ديرلر (جهرالشيء كرد كرد چيز را) نسنه يى جمع ايتدى وجهر
القبر ديرلر قبرك اوزريه طوپراق بيغسه ودخى جهرت عليه الخير ديرلر خبرك
بعضى اخبار ايدوب لكن خبردن مراد اولان موضعى كتم ايتسه (دعثره ويران
كردش) آنى ويران ايتدى : والمدعثر المهدوم : واول حوض كه بناسنده كركى
اهتمام اولميه ويا خود بر طرفى رخنه دار اولمش اوله كاد عثور ديرلر (دغره بشور انيدش)
آنى قريشديردى خلطه معناسنه ودغره تعيب وسوء خلق معناسنه كلور وبدخوى
اولان كسنة يه ومان خلطه مذموم اولان كسنة يه دخى دغور ديرلر (دمثرا لشيء
نرم شد چيز) نسنه يوشق اولدى (زأبر الثوب پرزه كرد جامه را) جامه يه حاو
وصاچاق ايتدى كه متعددى در (وزأبر بنفسه پرزه گرفت جامه) جامه ده حاو وسچاق
پيدا اولدى كه لازمدر (وهو الزأبر پرزه) حاو وسچاق جوهرى ديدى كه : الزأبر
بالكسر مهموز وهو ما يعلو الثوب الجديد مثل ما يعلو الخبز (زجر الاسد بانك كرد شير)
ارسلان چاغردى (زخرا الصوت سخت شد آوز) صوت مشدد اولدى وزخره
زانبه معناسنه در ازماره كى (زمهرت عينه سرخ شد چشم او) ازخشم زياده غضبندن
كوزى قيزاردى وزمهر وجهه ديرلر تعبس ايتسه (شتر ثوبه بدريد جامه اش را)
جامه سنى ييرتدى مزقه معناسنه (طحمر القوس كان بازه كرد) يايه كيريش چكوردى

(اقصى)

(نى)

(۹۰)

و طحمر السقاء دیرلر طولوی طولیدردی معناسنه ودخی طحمر دیرلر صیجرا دی
و ثب معناسنه (کعبه بالسیف پاره کردش بشمشیر) قلیح ایله آتی پاره لدی . ز (جربز
الرجل کربزی کرد مرد) رجل حیلله کارلق و فساد معنی آندی قربز دخی بو معنایه در
و اول رجله جربز دیرلر خب معناسنه در که کربزدن معربدر و فی القاموس
: جربز الرجل ذهب و انقبض اوسقط (علیه اللحم نیک نخت کوشت) ات کرکی
کبی بشمدی و لحم معلهز ای لم ینضج (هندزه اندازه کرد اورا) آتی تخمین آندی که
اولجیدی تعبیر اولنور و مهندز تخمین معناسنه در لکن لسان عربده ماقبل دال حرف
زا اولمافله زایی سیننه تبدیل ایدوب مهندس دیرلر و لفظ هنداز اندازه دن معرب
ایکن هائی مکسور اند کاری مضاعفک غیریده فعال و زنی بغایت قلیل اولدینی
ایچوندر . س (بهنس بخرامید صالندی تخر آندی معناسنه) د عکسوا بازی کردند
همجوبازی معان) مجوسلر او یونی کبی اوینادیلر د عکسه برلعدر که بریره جمع اولوب
ال الله یا پیشیرلر ورقص ایدوب دور ایدرلر و اول لعبه دستب تسمیه ایدرلر (دخس
الشی پنهان کرد چیزا) نستهی ستر آندی و امر مدخشی ای مستور (عربطس
عن الخاصمة یکسوشد از پیکار) منازعه دن فارغ اولوب بر طرفه چکلدی (عرب کس
الشی برهم افکند چیزا) نسته نک بعض اجزائی بعض اجزاسنک اوزرینه بیراقدی
(عکس الیل تاریک شد شب) کجه مظلم اولدی و لیل عکاس ای مظلم (عنبس روی
ترش کرد) تعبس آندی عنبس معناسنه که نون مزیده در (فردسه بیفکندش) آتی
زمینه طرح ایتدی و فی القاموس : فردسه صرعه و ضرب به فی الارض : و فی التاج
الفردسه جفته کردن) یعنی اصما چارطاق یا عقی (قرطس الرامی تیرباشانه زد تیر
انداز) اوق آتان کسسه اوقی نشانه یه و وردی اصاب القرطاس معناسنه که اوق
نشانی اولمق ایچون نصب اولنان کاغد و دری مثللو نسته یه قرطاس دیرلر (کردس
الخلیل کروه کروه کرد لشکرا) عسکری بولوک بولوک و فرقه فرقه ایتدی و اول
ایکی قطعه کول که بر مفصلده جمع اوله لر اکا کردوس دیرلر و کردس الرجل دیرلر
دیرلر النی و ایاغنی بریره جمع ایدوب باغلاسلر (هندس مهندسی کرد) مهندسلک
ایتدی که اندازه آندی تعبیر اولنور (وهو المهندس اندازه کننده) تخمین ایدیچی
کسسه که معروفدر و قدم تفصیله آنفا . ش (خریش الکتاب تباه کرد کتاب را)
کتابی افساد ایتدی . ص (خلیص بکریخت) قاچدی هرب معناسنه
ض (علیهض العین بیرون کرد چشم را از سر) باشند کوزی چیقاردی
و علیض منه دیرلر آندن بر نسته یه نائل اولدی معناسنه بیهقی دیدی که لفظ مذکور
صاد صمله ایله در معجمه ایله تحیف لیشدن منقولدر . ط (برقط پاپس نکریست

در کریختن) قاچوب کیدر ایکن دونوب آردینه باقدی ودخی برقط الرجل دیرلر
آدیغنی متقارب وضع آندی معناسنه (ذعطه کلوش بیرید) بوغازنی کسیدی ذبحه
معناسنه جوهری دیدی که میم مزیده در که ذعطه دخی بو معنایه در و موت فجأید
موت ذعوط دیرلر (فرشط بریک پای نشست) بر ایاغنک اوزرینه اوتوردی قاله
الزوزنی بیهقی : ان تفرج بین رجلین قائما و قاعدا : دیو تفسیر آندی فیروز آبادی
: قعد فقم بین رجلیه : (قرمط فی المشی کام نزدیک زدد در رفتن) یورود کده آدیغنی
متقارب وضع آندی (و خط مرمط خط نیک بازیکن بنشسته) بغایت ایغجه یازلمش
خط و خط مرمطیط دخی بو معنایه در . ظ (لعمظ اللحم کوشت از استخوانه باز کرد)
اتی کو کدن آیردی و کاهی قلب ایدوب لعظم دیرلر و رجل لعمظ و لعموظه دیرلر
زیاده اکله حریص اولسه . ع (برقع الدابة روپوش نهاد ستور را) دابه یه
یوز اورتوسی وضع آندی که باشنه برقع اورتدی تعبیر اولنور (برکم بر چهار
دست و پای بایستاد) درتالاری و ایاقلری اوزره طور دی یعنی ایکی اللری و ایکی
ایاقلری اوزرینه طور دی و برکه فترکم دیرلر کولشیر ایکن خصمی یقوب و تراغی
اوزرینه اوتورتدی (درقع شتافت در کریختن) فرار ایدر ایکن سرعت آندی (صلع
و صلعه علاوته کردنش بزد) بیوننی و وردی و صلعه و صلعه مفلس اولدی معناسنه
دخی کلور (فرقع اصابعه برک بر آورد از انکشتانش) بر مقلرندن آواز کتوردی که
بر مقلربنی چاتلا آندی تعبیر اولنور (قرضعت زشت رفت زن) خاتون مشی اند کده
قبیح مشی ایتدی و قرضع دیرلر فلان کسسه اکل اند کده آهسته آهسته اکل ایتدی
و زیاده لثیم اولمافله تنهاده اکل آندی معناسنه و فی المثل : الام من قرضع : یمنده بر مشهور
لثیمک اسمیدر . ف (خدرف و خطرف کام فراخ نهاد) خطوه سنی توسیع آندی
فیروز آبادی ایکی خطوه یی بر خطوه آندی و مشی ده سرعت ایتدی دیو تفسیر آندی
(خندف پای از یکدیگر دور داشت در رفتن) یورید کده بر ایاغنی او بر ایاغندن اوزاق
اتمک ایله تخترا آندی و اکثر کتبه خندفه هروله کبی مشی اتمک معناسنه تفسیر اولندی
(زخرفه بیاراست اورا) آتی تزین آندی (وهی الزخرف آرایش) زینت فیروز
آبادی الزخرف بالضم الذهب دیدی زخارف . ج (سر عصف الصی و سر هفدنیک
بیورود کود را) طفلی ابو غدا ایله بسلدی (قرقفه بلر زانید اورا) آتی دیرتدی
ارعه معناسنه . ق (زأبق الدراهم بسیمایندود در مهارا) در هماره زیبق سوردی که
تر کیده جیوه دیرلر که ایکی نوع در بری معدنی در و بر نوعی معدنی طاشدن آتش ایله استخراج
ایدرلر تغییر اولنسه خانه دن حیات و عقاربی طرد ایدر (حدلق چشم بگردانید)

کوزینی برنسنه نظر ایتدکه حدقه سنی دور ایتدیدی حدق کبی (حدلق دعوی خداقت کرد) خداقت دعوی ایتدی مع هذا خداقتی یوق ایتدی ودخی حدلق دیرلر کندوده اولیان نسنه ادعائسه (حزرقه وحرزقه تنک کرفتش) انی تضیق ایتدی وحبس ایتدی معنائه (دعفق الماء بسیار بریخت آب را) صوبی چوق چوق دوکدی وعیش دعفق ای واسع (زبرق ثوبه زرد کرد جامه اش را) جامه سنی صارویه بویادی وزبرقان قرو وخفیف الحیه معنائه در (زهرق نیک بخندید) شدت ایله کولدی ووالده سی صبی بی النده رقص ایتکه زهرقه دیرلر (سردق البیت پرده کرد سرای را) خانه یه پرده ایتدی وسرادق خانه نک صحنی اوزرینه چکد کلری پرده در (شبرق الشیء وشریقه پاره پاره کردش) آنی پاره پاره ایتدی وشیء النسیج اولان ثوبه دخی مشرق دیرلر (دملك الشیء کردونسو کرد چیز را) نسنه مدور و هموار ایتدی یقال فصل مد ملك ای امس ومدور (بسم الله بسم الله گفت) بسم الله لفظی تکلم ایتدی ثرمل الطعام بد خورد خورش را (طعامی ملوث اکل ایتدی که آغزندن صفالنه واوزرینه دوکلدی) جمل بیفکند بر زمین زمین اوزرینه دوشوردی ودخی جمل الرجل دیرلر فقیر ایکن غنی اولدی معنائه جفله دخی صرعه ورماء عن الفرس معنائه کلور وجفله دخی بو معنایه کلور یقال: طعنه فجفله: ای قلبه عن السرج فصرعه (خردل اللحم وخرذله پاره کرد گوشت را) آنی پاره پاره قطعه قطعه ایتدی رعب اللحم دخی بو معنایه در (خزعل لك واررفت) اعرج کبی یوریدی (سجل تسبیح کرد) سبحان الله دیدی (سربله زیر جامه پوشانیدش) اکا کوملك کیدردی و هو السریال پیراهن) کوملك سربیل (ج سفل الطعام چرب کرد طعام را) طعامد یاغ قانیدی قاموسده سفل الطعام ادمه بالا هاله دیدی (عبل الابل مهمل گذاشت شتران را) دوه لری شبانسز ترک ایتدی (عندل الهزار بانك کرد بلبل) بلبل آواز ایتدی (غریل التراب بغریال بخت خا را) طوپراغی غریبال ایلله الهدی وفی المثل: من غریل الناس نخلوه: صاحب مجمع دیدی که برکسنه خلقک عیوبی تفتیش ایلله خلق انی نخله یعنی کیک منزله سنه تنزیل ایدوب اعتبار ایتزلر ومعنای مثله خاطر فاتره خطور ایدر که غریبال ومنخل میسانده فرق معلومدر که برنسنه غریبال ایلله السدلر جندان اهتمام اولمز زیر غریبالك ثقبه لری واسعدر لکن الک ایلله السدلر زیاده اهتمام اولنور ثقبه لری تنک اولدیفی ایچوندر پس معنای مثل مذکور بودر که برکسنه خلقک عیوبی ادنی تفتیش اوزره اولسه خلق آنک عیوبی تفتیشده اهتمام وتدقیق ایدرلر والله اعلم وغریبال رجل عام وغریبال رجل دون وخسیس معنائه کلور وغریباله دیرلر

(قتله)

قتله معنائه (غرفلت البیضة کنداشد خایه) عورطه فاسد اولوب قوقدی ودخی غرفل دیرلر صوبی دفعة باشینه دوکسد (قصمله بیریدش) آنی قطع ایتدی وقصمل الطعام دیرلر سفرده اولان طعامی جمله اکل ایتسه (مرطله بالطنین بپندود اورا بکل) انی چور ایلله صوادی و مرطل عر ضه دیرلر عر ضه تعرض ایتسه (نهبل الرجل پیوشدمرد) رجل پیروالندی و یقال شیخ نهبل و عجز نهبله (هتل سخن نرم گفت) آهسته سوز سوزیلدی والمهتل التمام (هرمله مویش را برکند) آنک قیلنی بولدی وهرمل الشعر تنقه وهرمل العمل افسده وباشی تراش ایتدکه نضکره اطرافنده قلان قیله هرمل دیرلر (نهبل لك واربرفت) اعرج کبی یوریدی جوهری ضبع عر جاء کبی یوریدی معنائه نون مزیده در دیدی م (برسم الرجل علت برسام گرفت اورا) رجلی برسام علتی اصابت ایتدی (برشم پیوسته نکریست) متصل نظر ایتدی که باقدی طور دی تعبیر اولنور ودخی برشم الرجل دیرلر اظهار حزن ایتدی معنائه (برطم سخت چشم گرفت اورا) انی زیاده غضب اخذ ایتدی که لازمدر و برطمه دیرلر اکا زیاده غضب ایتدی معنائه که متعدیدر (برهمه تیز نکریست) حدت ایلله نظر ایتدی که کوزینی قیدی (ترجم کلامه تفسیر کرد سخن اورا) آنک کلامنی تفسیر ایدوب مقصود اولان معنای تفهیم ایتدی و هو الترجمان معروفدر که تفسیر ایدن کسنه دن عبارتدر (حلقمه حلقومش برید) بوغازینی کسیدی که بوغازلدی تعبیر اولنور (لهذمه بیریدش) آنی قطع ایتدی وتلهذمه ای اكله ن (طأمنه بیار آمانیدش) انی تسکین ایتدی که مطمئن ایتدی تعبیر اولنور (فرجن الدابة شانه زدستور را) دابه یی قاشاغولدی که فرجون قاشاغو معنائه در محته کبی وفارسی ده شانه دیرلر

المضاعف من هذا الباب

أ (طأ رأسه فرو برد سرش را) باشی اشاغی اکدی ب (خجبت الظهیره بخنکی کرد نماز پشین را) صلوۃ ظهیری تبرید ایتدی یعنی ایام حاره ده هوا سرین اولدقده ادا ایتدی ودخی خجبت الشیء دیرلر نسنه رخو یعنی کوشک ودخی مضطرب اولدی معنائه غنی اولمیه که خجبت اصلنده خبب ایدی فعل وفعل مابینلرین فرق ایچون باء ثانیه بی خایه تبدیل ایتدیلر کله مزبوره دن حرف خاء اولق مناسبی ایلله وبوقاعده بو مقوله کله لرده مطرده در (ذبذب واکردانیدش) کیرویه دوندردی که منع ایتدی تعبیر اولنور ودخی ذبذب دیرلر تردد اتسه والمذبذب المتردد (قبقب البطن آواز کرد شکم) قارین آواز ایتدی که قورولدادی تعبیر اولنور (کبکه علی وجهه بیفکندش بروی) یوزی اوزرینه دوشوردی (لبلب علیه مهربانی کرد بروی) آکا مرحمت ایتدی جوهری دیدی که لبلبه ولده مخصوص رقت در لببت الشاة علی ولدها دیرلر قویون ولدینی وضع ایتدکه دیلی ایلله یلاسه

ت (کتکت نیک بخندید) ایو کولدی که کتکت قهقهه دن اشاغی دره ت (ثبت
الخبر آشکارا کرد خبر را) خبری آشکار یعنی نشر و شایع ایتدی و ثبت الغبار دیرلر
تجیم غبار ایتدی معناسنه (حشمت المیل فی العین بجنبانید میل را در چشم) میلی کوزده
تحریرک ایتدی و دخی حشمت علی الامر دیرلر برایشه ترغیب ایتسه و ما کتکت حشمتا
و حشمتا دیرلر هرگز او یومدم معناسنه (لثک فی المكان مقیم شد در جای) مکانده
مقیم اولدی و لثک فی الامر دیرلر تردد ایتدی و لثک عن حاجته دیرلر منع ایتدی
معناسنه (مثلاً امره بر آمیخت کارش را) ایشنی تخلیط ایتدی مزمنه دخی بو معنایه در
(مجمع الصبی بنواخت کود را) صبی بی او خشادی (حججه بر کردید) دوندی
والحججه النکوص یقال: جلوا علی القوم حلة ثم حججوا و حجج الرجل دیرلر
درونده اولان سری بر کسنه اظهاری مراد ایش ایکن بنه اظهار ایتسه مجمع دخی
بو معنایه در (حجج باهم آمد) متقبض اولدی (دجج بخواند مرغ خانگی را)
طاووغی چاغردی و دجج اللیل دیرلر اظلم معناسنه (رجرج الشیء آمد و شد
کرد چیز) نسنه کلدی کتدی و دخی مضطرب و متحرک اولدی (عجج بانک کرد) آواز
ایتدی جوهری دیدی که عج صوت معناسنه در مضاعف اولدینی معناسنه تکرار
اولدینه دلیلدر (لجج المضعفة فی فید بگردانید گوشت پاره را در دهنش) ات پاره سنی
آغزنده تحریرک ایدوب چو بردی (مجمع الکتاب ناپیدا نوشت نامه را) کتابک خطنی
آچیق یازمادی که حروقی کرکی کبی ظاهر اولدی و حجج فی خبره دیرلر سویلدیکی
کرکی کبی بیان ایتسه (بخججه جنبانیدش) آتی تحریرک ایتدی و بخجج امره دیرلر
بر امره قصد ایدوب لکن عز منی تصمیم ایتسه (هجمج بالسبع بانک زد بادرنده) یرتبی
جانوری کندودن کف و زجر ایچون چاغردی ح (عجمج بانک کرد با گرفتگی کلو)
بوغازی طوولمش اولدینی حالده چاغردی که بوغوق آواز ایله چاغردی تعبیر اولنور
زیرا بحه سس بوغوقلوغی و ابحه سسی بوغوق کسنه معناسنه در (زحزحه دور کرد
اورا) آتی بعید ایتدی یقال زحزحه فتر ح زح ای تحذیر فتنهی (طحطحه هلاک
کردش) آتی هلاک ایتدی و طحطحه الشیء دیرلر نسنه بی قیروب پریشان ایتسه ح
(بخججه بخجج گفت اورا) آکا بخجج دیدی که لفظ بخجج مدح و رضا مقامنده استعمال
اولنوب مبالغه ایچون تکریر اولنور (دخدخه رام کرد و خوار کرد) کندویه
مطیع ایتدی و ذلیل ایتدی ح (کدکد السیف آواز داد شمشیر در وقت روشن
کردن) قلیچک پاسنی سیر ایکن قلیچ آواز ایتدی و فی الصحاح الکدکده حکایه صوت
شیء یضرب علی شیء صلب اصمعی دیدی که کدکده آهسته سکیرتک معناسنه در
(هدهد الحمام بانک کرد کبوتر) کوکرجین آواز ایتدی که هدهده طوقی اولان

(قوشک)

قوشک آوازندن عبارتدر و هدهدت المرأة و لدها دیرلر خاتون ولدینی او یوسون
ایچون تحریرک ایتسه ح ر (بربر بانک کرد) آواز ایتدی و بربر الرجل دیرلر غضب
آلود سوز سویلدی معناسنه (ترتره بجنبانید اورا) آتی تحریرک ایتدی و الترتره
التحریرک (جرجر البعیر بانک کرد شتر) دوه آواز ایتدی که جرجره اول آوازدر که
دوه آتی بوغازنده تردید ایدر و فی المثل: جرجر لماعضه الکلوب: کلوب و کلاب
مهماز معناسنه در که را کب آنکله دابه نیک جنبی دورتر: در دب لماعضه الثقاف: مثله
قریب در اولا سرکشک ایدوب صکره مطیع و تذلل ایدن کسنه حقنده ضرب
اولنور (خرخر النائم نخست کرد خواب کننده) او یویان کسنه خورلا دی
والخرخرة صوت النائم والمنفق (شرشره پاره پاره کرد اورا) آتی پاره پاره
ایتدی و فی الصحاح شرشرة الشیء تشقیقه و تقطیعه (صرصر البازی آواز کرد باز)
طوغان چاغردی (غرغر الماء فی حلقه بجنبانید آب را در کلویش) صوی بوغازنده
تحریرک ایتدی (و غرغر بالدواء غرغر کرد بدارو) دارو ایله غرغر ایتدی
یعنی علاجی آغزنده تحریرک ایدوب اغزینی آنکله پاک ایتدی و اول دارویه غرور
دیرلر (فرفره بجنبانیدش) آتی تحریرک ایتدی هزهزه کبی (قرقرت الحمامة آواز
کرد کبوتر) کوکرجین آواز ایتدی و قرقر بطنه دیرلر قارنی قورولدادی و قرقر
الرجل دیرلر شدة ایله کولدی معناسنه (کرکر نیک خندید) شدة ایله کولدی
قرقر کبی و کرکرت بالدجاجة دیرلر طاووغه چاغردم و کرکرته عنی دیرلر آتی
کندمدن دفع و رد ایتدم معناسنه (هرهره بجنبانیدش) آتی تحریرک ایتدی فرفره کبی
ابو عمرو دیدی که هرهرت الغنم دیرلر دعوتها معناسنه ح ز (مزمنه و هزهزه
بجنبانیدش) تحریرک ایتدی آتی ح س (حسحس اللحم براخکر گذاشت گوشت را)
آتی کوز اوزرینه وضع ایتدی (عسس اللیل تاریک شد شب) کیجه مظلم اولدی
اقبل ظلامه معناسنه و نظم کریمده واقع اولان: واللیل اذا عسس: کلامنده
فراء دیدی که عسس ادبر معناسنه در و دخی عسس الذئب قورت کیجه
وقتی کزوب طولاشدی معناسنه لهذا قورده عساس دیرلر (غفسس بالهرة
غس گفت کر به را) کدی بی زجر ایدوب غس دیدی بزم اصطلاحزده پس
غسندن غلط اولمق ملاحظه اولنور (مسمس الامر شوریده شد کار) ایش مختلط
یعنی مختل و مشوش اولدی (نسنس الطائر بشتافت مرغ در پریدن) قوش سرعت
ایله اوچدی ح ش (خشخش السلاح آواز بیارورد از سلاح) سلاحدن آواز
چیقاردی که ترکیده قیغش ایتدی تعبیر اولنور و خشخش اول آوازدر که سلاحدن

ویکی جامه دن و کاغذ دن و قوری اوتدن ظهور ایدر (قشش المریض بزار شد بیمار از بیماری) خسته خسته لکن بری اولدی اصمعی دیدی که سورة الکافرون و سورة اخلاص دن هر برینه: احد المقتششان: دیدکری سورتین مذکور تین تفادین بری اولغه سبب اولدقلری ایچوندر (کشکت الحیه بانک کرد مار از پوست) بیلان دریندن آواز اظهار ایتدی که بیلانک دریمی قیفشدادی تعبیر اولنور و کشکشه بی اسنادن عبارتدر که کاف خطاب مؤثی شینه تبدیل ایدوب علیه و بک دیه جک یرده عیش و بش دیرلر ص (بصبص بذنبه بجنباید دنبالش را) قویروغنی تحریک ایتدی و بذنبه ده اولان حرف با مقیمه در که میدانی: بصبصن اذ حدین بالا ذناب: مثلنده تصریح ایتدی یعنی دوه لره حدی اولندقه قویرقلری تحریک ایتدیلر جبان اولان کسند خضوع و طاعة ایتدکه ضرب اولنور (حصحص الحق پیدا شد حق) حق ظاهر اولدی ودخی حصحص الشیء فی الشیء دیرلر برنسته بی برنسته ده وضع ایدوب اول ثانی ده قرار داده اولونجه تحریک ایتسه و نصص دخی بو معنایه در یقال: نصصت الشیء فی الشیء حرکتی حتی یستقر فیه: و نصص دخی ضاد معجمه ایله بو معناده لغت در ص (خضض الماء بجنباید آب را) صوی تحریک ایتدی و فی التاج الخضضه الاستناء یالید (رضرضه بشکست اورا) آتی قیردی و رضراض چاقیل طاش و چاقیل طاش ایله دوشمش زمین معنانه در (غضض الماء کم کرد آب را) صوی تنقیص ایتدی و فلان کسینه زیاده عالمدر دیه جک یرده فلان بحر لا یففض دیرلر (فضفض الثوب فراخ شد جامه) جامه واسع اولدی یقال: ثوب فضفاض و عیش فضفاض ای واسع (مضض الماء فی فیه بجنباید آب را در همه دهنش) صوی بوتون آغزنده تحریک ایتدی و اگر بوتون آغزنده تحریک ایتیموب همان دیل اوجیله تحریک ایدر سد مضض الماء دیرلر صاد مفعله ایله کذا قاله البقی (نضضت الحیه لسانها بجنباید مار زبانش را) بیلان لسانی تحریک ایتدی ودخی نضضت الحیه دیرلر بیلان آواز ایتسه ط (قطقط السماء باران خرد بارید آسمان) سحاب اوفاق قطره لو یاغور یاغدردی و القطط اصغر المطر (نظنطه بکشیدش) آتی چکوب اوزاندی ع (جمعجت الریح بانک کرد سنک آسیا) دکر من طاشی آواز ایتدی که جمعجه دکر من دور ایتدکه ظهور ایدن صدادر و فی المثل: جمعجه ولااری طحنا: اسمع جمعجه تقدیرنده در فیروز ابادی لفظ اسمعی مثلدن اولمق اوزره ذکر ایتدی طحن عطحن معنانه در که دقیق و ترکیده اون تعبیر اولنور یعنی دکر من صداسنی استماع ایدرم لکن میدانه اون یوقدر و عدا ایدوب انجاز ایتمین کسند حقنده ضرب اولنور و جمعج علی غیره دیرلر مطالبه ده تضییق ایتسه و جمعج الابل دیرلر چوق ایتسون

(ایچون)

ایچون یاچوک ایتدی موزعدن حرکت ایتسون ایچون دوهی تحریک ایتدی معنانه و جمعج البعیر دیرلر چوک ایتسه و جمعج القوم دیرلر دوه لری چوک ایتدیرلر معنانه (دعده الغنم بخواند کوسفند را) قویونی چاغردی ابوزید لکی به مخصوص دریدی و دعده الرجل دیرلر آهسته سکرندی معنانه ودخی دعده اندن عبارتدر که برکسندک ایاغی سورچوب دوشسه اکادع دع دیرلر اما دیدکری کبی و فی التاج معناه: قم فانتش: ای دع السقوط والشار ودخی دعده الاناء دیرلر ملاء معنانه (دعده پریشان کرد اورا) آتی پریشان ایتدی و دعده السر دیرلر سری فاش ایتسه (رعرع الصبی بر بالانید کودک را) صبی بی بویوتدی یقال رعرعه الله ای ایتیه و شاب رعرع ای حسن الاعتدال (زعزعه بجنبانیدش) آتی تحریک ایتدی که شدة معنایه ملحوظدر ریح زعزع و زعزع تحریک الاشیاء بشدة و زعزع الدهر شدانده (شعشع الخمر بیامیخت شراب را باب) شرابی صو ایله قارشیدردی و ظل شعشع دیرلر کولکه پراکنده اولمغه کثیف اولمسه و الشعشعان المتفرق و اوزون بویلو اولوب کوزل اولان کسینه شعشع و شعشعان دخی دیرلر (صعصعه پراکنده کردش) آتی پریشان ایتدی که طاعتدی تعبیر اولنور و تحریک ایتدی معنانه دخی کلور (ضعضهم الدهر پراکنده کردایشانرا روز کار) زمانه نک شداندی انلری پراکنده ایتدی (قعقت الاسلحة بانک کردند سلاحها) سلاحلر اواز ایتدی که چیفشدادی و چنقر دادی تعبیر اولنور: خشخش: کبی و فی المثل: ما یقعقع له بالشنان: شنان شنک جمیدر اسکی قریه معنانه که عرب دوه یورسون ایچون آتی تحریک و تصویت ایدرلر خوف ایدوب سرعت اتسون ایچون اول کسینه حقنده ضرب اولنور که قوی القلب اولمغه نواب روز کاردن متزلزل اولیه ودخی قعقع فی الارض دیرلر ذهب معنانه (ککعه واداشت اورا) آتی منع و حبس ایدی و رجل ککع ای جبان و ضعیف (لعلع عظمه بشکست استخوانش را) انک کوکنی قیردی و اللعلع السراب و طارو اتمکنه لبعه دیرلر (ممع الحریق بانک کرد آتش در سوختن) آتش یاندقه آواز ایتدی که قیشلفه آتش اصابت ایتدکه ظهور ایدن چاتیردی به معمه دیرلر و معمعان شدة حر معنانه اولمغه معمع القوم دیرلر شدة حرارتده سفر اتسدلر و اول خاتون که کرکی کبی اشیاسنی جمع و حفظ ایدوب اصلا برکسینه برنسته و یرمیه اکا معمع دیرلر غ (دغدغه کمتو کرد اورا) آتی قیقلا دی و دغدغه بکلمه دیرلر فلان کسندک عرصنه متعلق سوز سوبلیدی معنانه (سفسغ الطعام نیک جرب آلود کرد خورش را) طعمی زیاده یاغلو ایتدی و سفسغه فی التراب دیرلر

(اقصی)

(نی)

(۹۱)

فلان نسنه بی طپرا قده پنهان ایتدی معناسنه وسفست رأسی دیر لر باشنه الی ایله یاغ
وضع ایتسه وکرکی کبی آلیشون ایچون صقسه اصلی سفقه دره ف (رفرف علیه
مهربانی کرد بروی) اکا مرحت ایتدی (رفرف الیک حول الدجاجة بکرید
خروس کردما کیان) خروس طاووغک اوزرینه بنمک ایچون اطرافنه طولاشدی
ورفر ف الطائر دیر لر برنسنه نک اوزرینه قونمق ایچون قناتلرین تحریک ایتسه (سفسف
العمل تباه کرد کاررا) ایشی خراب ایتدی یعنی کرکی کبی استحکام ویرمدی
(وامر سفساف کار تباه) استحکام ویرلماش ایش وفی الاساس کل عمل لم یحکمه عامله
فقد سفسفه ورجل سفسف لیثم العطیة ودخی سفسف الدقیق دیر لر اونی الک ایله
الیدی معناسنه ودخی سفسف الرجل دیر لر دنی وفرومایه اولدی معناسنه (شفشفه الهم
نزار کردش اندوه) غم انی زبون ایتدی که اریقلا ندی تعبیر اولنور (قققف الرجل
بلرزید مرد از سرما) رجل صووقدن دتره دی که لازمدر ومتعدی دخی استعمال
اولنور (کفکفه واداشتش) آنی کف ومنع ایتدی (هففه باریک میان کردش)
انی اینجه بالو ایتدی وبل اینجه خاتونه مهففه دیر لر ق (بقت الحماة بانک زد
کبوتر) کوکرجین اواز ایتدی (وبقی الکوز فی الماء بانک کرد کوزه در آب)
برداق صوده اواز ایتدی که برداقی صوایچنه صووقدقه ظاهر اولور واول صدایه بقبقه
دیر لر واکثر کتابدن مستفاد اولان بودر که بقبقه اول اوازدر که کوزه جدیدیه صو
ومنع ایتدکه ظهور ایدر وچوق سوبیلان اولان کسنیه بقاق وبقاقه دیر لر هامبالغه ایچوندر
(حقق نیک نیک رفت) سرعت ایله یورودی یقال الحقیقة ارفع السیر واتعبه
للظهر واول لیلده کیتدی معناسنه دخی کلور (ررقق الماء بریخت آب را) صوبی
دو کدی رقرقت الماء فترقرق ای جاء وذهب وفی الاساس ترقرق الماء ای جری جریا
سهلا ورقرقه اناودخی رقرق الشراب دیر لر شرابی صوایله قاریشیدر سه (زقزق
الصبی برجهانید کودک را) صبی النده اوینا ندی (ششق العصفور بانک کرد
بنجشک) سرچه اواز ایتدی ودخی ششق الفحل دیر لر ارکک دوه کوکره د کده
ششقسنی طشره چیقار سه وششق اول قرمنی طلوم کبی نسنه در که اغزنندن
چیقارر وبر خطیبی خطبه سنده مدح مقامنده خطیب ذو ششق دیکلری فحل مزبوره
تشبیه طریقله در (قققق الکلب بانک کردسک هنگام ترسیدنش) کلب برنسنه دن
خوف ایدوب فریاد ایتدی (لقلقوا آوز کردند مردمان بانوهی) ازدحام ایله
قوم اواز ایتدیلر که چیغلدی وشماته ایتدیلر تعبیر اولنور وهر حرکت واضطراب ایله
اولان صوته لقلقه دیر لر ولقلاق ولقلق لکک دیکلری قوشدر که صوته دخی لقلقه

(دیر لر)

دیر لر ولقلق لسان معناسنه دخی کلور (نقق الضفدع بانک کرد وزغ) قورباغدا واز
ایتدی ل (ضکضک نیک رفت) سرعت ایله یوریدی ل (ثلثه یجنبا ندش)
انی تحریک ایتدی ومضطرب ایتدی معناسنه کلور اصمبی دیدی که ثلاثل شد ایدن
عبارتدر که زلازل معناسنه (جلجل الجبل بانک کردزنک) چالک وچینقاراق اواز
ایتدی (جلجل الرعد آواز کردندر) رعد آواز ایتدی صوت رعدی اولان سحابه
مجلجل دیر لر (حلله عن مکانه برانکیخت اورا از جایش) آنی مکاندن قالدردی
ازعجه معناسنه ودخی حلحلت الناقه دیر لر ناقهیه حل دیدیم معناسنه که حل ناقهیه
زجر مقامنده تکلم اولنور (دلله یجنبا ندش) انی تحریک ایتدی ودلله اصلنده
اصلی نسنه بی تحریک معناسنه در (زلزل الارض زلزالا یجنبا ند شد زمین) زمین
تحریک اولندی وزلزل الله الارض دیر لر حضرت الله زمینی تحریک ایتدی معناسنه
(سلسل الخط پیوسته نوشت نوشترا) خطی بری برینه متصل یازدی که زنجیر کبی
مایینده فاصله ترک ایتدی وسلسلت الماء فی حلقه دیر لر صوبی بوغازینه صب ایتدم
معناسنه واول صوکه غایه عذوبتدن بوغازدن سهولت ایله تفوذایتسه اکا سلسال دیر لر
(شلل الماء یجکانید آب را) صوبی تقطیر ایتدی که طامله طامله دو کدی تعبیر اولنور
ماء ذوشلش وشلشال ای قطران (صلصل الحدید بانک کرد آهن) دموور آواز
ایتدی که اجزاسی بری برینه طوقوندقه ظهور ایدر ودخی صلصل الکلمه دیر لر
تکلم ایتدکه کلهیه آب وتاب ویرسه وصلصال اول پاک چاموردر که قوم ایله مخلوط
اولوب قوریدقه صدا ویره آتش طبع اولندقه فخر تسمیه اولنور وصله اول
بیاندر که غایه خباشندن افسون تأثیر آتیه وخیث ومنکر اولان کسنیه اندلصل
اصلال دیر لر (غلغله زودرفت) عجله ایله کیتدی ودخی غلغلت الیه رساله دیر لر
اکا رساله ارسال ایتدم معناسنه که برشهردن برشهره ارسال اولتان رسالهیه مغلغله
دیر لر قال الاخطل بیت * لاغلغن الی کریم مدحه * ولاشین بنائل وفعال (فلفل
الطعام فلفل نهاد خورش را) طعامه بو برقاندی (قلقله یجنبا ندش) آنی تحریک
ومضطرب ایتدی وفرس قلقل ای سریع ورجل قلقل ای خفیف ماض ودخی قلقل دمی
دیر لر کوزمک یاشنی آقندی معناسنه (هلل النسم سست کرد بافتن را) ثوبک
طوقومه سنی سست ایتدی که کوشک طوقودی تعبیر اولنور وفی الاساس هلل النساج
الثوب وثوب هلل ای سخیف النسم م (تمم باتا کشت زبان او) لسانی حرف
نایه معتاد اولدی که تکلم ایتدی کلهیه حرف تا الحاق ایدر فیروز آبادی التمتة
رد الکلام الی التاء اولمید دیدی وجوهری التمام الذی فیه تممة وهو الذی
یتردد فی التاء دیدی (جمجم الکلام ناپیدا کفت سخن را) سوزی ظاهر سوبلیدی

یعنی حروفی بری برندن کرکی کبی آرمافله کرکی کبی اداآندی و جمیع الکتاب
دیرلر خطک حروفی بری برندن تمیزآندی معناسنه وقلبنده برنسنه اخفاآندی
دیه جک برده جمیع فی صدره شیئا دیرلر (جمیع الفرس بانک کرداسب در وقت
علف خواستن) ات علف طلب آید کده تصوت آیدی (خنم العظام زشت
خورد خوردنی را) طعمی بد اکل ایدوب اوزرینه وصالینه دو کرک بیدی که بغایه
مذمومدر ودخی خنم الکلام دیرلر تکلم آید کده تکبرندن ناشی خیشومندن
سویله که ترکیده اول کسنه به خنم دیرلر وخنن دخی بومعنا به در که خنمه
وخننه کزدن سونک معناسنه (دمدم الله علیم خدای هلاک کرد ایشانرا)
حضرت الله آنلری هلاک آیدی (دمدم الغضبان خشم گرفت خشم کننده)
غضب آیدن کسنه غضب آیدی ودمدمت الشیء دیرلر برنسنه بی زمینه القاآیسه
(زمزم الرعد بانک کردتندر) رعد آواز آیدی (غم الابطال بانک کردند
مبارزان در جنگ) جنکه شجیعان آواز آیدیلر (طمطم الخفاف بانک کرد پالوایه)
ابابیل دیدکری قوش آواز آیدی (ققمه کرد کرداورا) آنی جمع ایدوب بریره کتوردی
صاحب جمع : ققم الله غضبه : مثلنده دیدی که بر کسنه به بد دعاقمانده ضرب اولنور
ابن الاعرابی دیدی که یعنی حضرت الله آنک غضبی جمع ایدوب قبض آیتسون که
سکیرنی بوزسون تعبیر اولنور ققامدن مأخوذ در اول عسکر معناسنه که او طرفدن و بو
طرفدن جمع ایدیلر (ملله کرد کردش) آنی جمع آیدی و کتبه ملله دیرلر بعضی بعضنه ضم
و جمع اولنش عسکر معناسنه و صخرة ملله ای مستدیره صلیه (غم الکتاب بیاراست
کتاب را) کتابی تزین آیدی و ابو خط ایله یازدی معناسنه دخی کلور ووشی
اولنش ثوبه منم دیرلر . ن (دندن الکلام سخن چنان گفت که میکودید وشنونده
در نیاید) کلامی اولوجه اوزره سویلدی که تکلم ایدر لکن مستمع اولان کسنه
معناسنی فهم آیده من (عنعن همزه را بعین بدل کرد) همزی عینه تبدیل آیدی
نته کم بنی تمیم ان دیه جک یرده عن دیرلر . ه (دهده الحجر بگردانید سنک را)
طاشی یوارلدی ودهدوهة الجعل دحروجته ودهده دخی بومعنا به در (هجهجه
و جهجه دور گردانیدش) آنی بعید آیدی جهجهت بالسبع دیرلر جانوری
کندودن کف ایچون صیحه آندم معناسنه ودهده دخی معنای مذکورده استعمال اولنور
(قهقهه باوا زخندید) اوازیله کولدی یعنی قهقهه دیدی لهله الثوب مقلوب هلهل
وقدمر (نه نه عن الشیء بازداشت اورا از چیز) نسنه دن آنی منع آیدی نه نه
بالسبع دیرلر جهجهته معناسنه و قدما اتفاقا نه نه و لهله هلهله معناسنه

(المقتل)

﴿ المقتل الفاء واللام الاولى من المضاعف من هذا الباب ﴾

ح (و حوح بانک کرد با کرفتکی کلو) بوغازی طوتلدینی حالده چاغردی که
مراد بوغوق آوازیله چاغرمق درو فی الصحاح الوحو حة صوت معدیج ودخی و حوح
الرجل دیرلر شده بردن الی شیشسه . س (وسوس الرجل دیوانه شد مرد) رجل
دیوانه اولدی که وسوسه حدیث تفسدن عبارتدر مثلا برکسنه برایشی ایشلمش ایکن
اکا شو وجهله دغدغه ویرور که اوایشی ایشله ماش اوله وجنون سلب عقلدن
عبارتدر پس وسوسه مرتبه سی جنون مرتبه سندن دون اولور (وسوس الشیطان
فی صدره وسوسه افکند دیو در سینۀ او) شیطان آنک قلبنده وسوسه القا آیدی (وهو
الوسواس دیو) شیطان (وسوس الخلی بانک کرد پیرایه) حلی آواز آیدی که چیفشدادی
تعبیر اولنور و فی الصحاح واصوات الخلی وسواس . ص (و صوصت نزدیک کرد
زن چشم بندش را بچشم خویشتن) خاتون چشم بندینی کوزینه قریب آیدی فیروز
آبادی دیدی که و صواص اود دلو کدر که کوز مقداری پرده لرده اولور که آندن
طشره نظر اولنور و صواص دیرلر اودلو کدن طشره باقسه روصوصت دیرلر خاتون
نقابنی طار باغلانسه ووصوص الجرود دیرلر کوپک انیکی کوزینی اچدی معناسنه . ع
(وعوع الذئب بانک کرد کرک) قورت آواز آیدی وعوعه ووعواع قورت وکلب
وشغال آوازیدر . ل (ولولت واویلا کفت زن) خاتون مقام نوحده و اوایلا
دیدی و آواز ایله اغلادی

﴿ المقتل اللام الثانية من المضاعف ﴾

(دهدی الرجل بگردانید سنک را) طاشی بووالدی

﴿ المقتل العين واللام الثانية ﴾

د (دودی الصبیان نرموره کردند کودکان) اطفال صالینجق قوردیلر (وهی
الدودة نرموره صالینجق نرموره وبادیج و بازج فارسیده صالینجق معناسنه در که
عربیده ارجوحه دخی دیرلر . ض (وضی القوم جلبه کردند مردمان) قوم آواز
و چیغلدی آیدیلر (وهی الضوضاء جلبه) آواز و شمانه و چیغلدی تعبیر اولنور . ق
(قوقت الدجاجة بانک کرد ماکیان) طاوق آواز آیدی

﴿ المقتل العين بالواو من هذا الباب ﴾

(قوقت الدجاجة عند البيض بانک کرد ماکیان در وقت خایه نهادن) طاوقی عمور طه وضع
آند کده آواز آیدی . ب (جوربه جورب پوشانیدش) اکا جوراب کیدردی

• ر (سوجر الكلب ساجور نهاد سك را) كلبك بوغازينه ساجور وضع اتدی (وهو الساجور کردن بندسك) كلبك بوغازينه طاقدقلى آغاچ وفي الصحاح الساجور خشبة تجمل في عنق الكلب (وهو كلب ساجور • س) قونس الدابة نبرديان دو كوش سورا (دابهك ايكي قولاغتك اورته سنه اوردی وقونس فرسك ايكي قولاغی ميانده اولان سيوری كو كدر • ع) صومع البناء بلند يابريك كودانيد بنارا) بنای مرتفع ياباشنی سيوری اتدی جوهری دیدی كه صومعة نصاری معنای اخيردن مأخوذ در زیر اعداتا اوجی سيوری اولور (قوزع الديك بكريخت خروس از جنك) خروس مغلوب اولوب دو كوشد كده فرار اتدی • ق) حوقل لاحول ولا قوة (الابالله كفت) عبارت مذكوره بی سويلدی ل (توبل في القدر ديك آواز كرد در ديك) چوملكه بوهر و بهار مثللو نسنه بی وضع اتدی (حوصل الطائر پر كرد مرغ معده را) قوش قورصاغنی طولدوردی كه حوصله طير معده انسان منزله سنده در كه فارسیده سنكدان و علفدان و چينه دان ديرلر (حوقل الرجل سخت پيرشد مرد) رجل زياده پير اولوب جماعه قدرتی قالمدی ودخی حوقل حواق معنانه كلور (نودل الشيخ سست رفت پير) زياده پير لكندن آهسته آهسته يوریدی واول پيره منودل ديرلر ودخی نودل خصيتاه ديرلر خايه لری مسترخي اولدی معنانه وبالياء ر (بيطر اليطار ركز دبر سك ستور) دابه طيبي دابه دن قان آلدی بطر اصلنده شق معنانه در بيطار مبيطر معنانه بوندن مأخوذ در و بيطارك علمنه بيطره ديرلر (بيقر الرجل مانده شد مرد) رجل يورولدی ودخی بيقر الرجل ديرلر قومنی باديه ده ترك ايدوب كندی حضرده ساكن اولسه (سيطر الرجل على القوم كاشته شد بر مردمان) قوم اوزرينه مسلط اولدی يعنی امور لرینی كوروب و عمل رینی تحرير و ضبط آنكه تعهد اتدی واول كسنه يه مسطر و مبيطر ديرلر • س (طيلسه ردا افكند بروی) آنك اوزرينه ردا القاتدی طلس كهنه ثوب • معنانه در • ع (ايدع الثوب بزعفران رنگ كرد جامدرا) جامه بی زعفران ايله بويادی (وهو الايدع زعفران • ل) حيعل حي على الفلاح كفت) بو عبارتی تكلم اتدی (خيعله پيراهن بی آستینی پوشانيدش) اكاكيسز كوملك كيدردی والخيل قيص لا كمله (هيلال لاله الاالله كفت) عبارت مذكوره بی تكلم اتدی • م (هينم سخن نرم كفت) آهسته سوز سويلدی كه هينه صوت خفی وهينوم فهم اولمیان كلام معنانه در • ن (شيطان كار شيطان كرد) شيطان على كبی عمل اتدی (فيمن القدر سذاب درد يك كرد) چوملكه سذاب وضع اتدی كه عامه تحريف ايدوب سدق ديرلر وسذاب

(وفين)

وفين بر معنایه در (هين عليه نكهانی كرد بروی) آنی حفظ اتدی وهو الميهين نكهيان) حافظ فيروز آبادی دیدی كه مهين اسماء الهيه دن خوفدن امين ايدیچی معنانه اصلنده مأمن ایدی همزه تأنيدي يايه قلب وهمزه اولی يايه تبديل اتدیلر ودخی هين الرجل ديرلر آمين دیدی معنانه امن دید كلری كبی

المقتل اللام الاولى بالواو من هذا الباب

• ج (رهوج الفرس رهوار رفت اسب) آت يورغه يوریدی (لهوج الشواء نیم پخته كرد بريانی را) بريانچی بريانی کر کی كبی پشورمدی ولهوج امسه ديرلر امرينه کر کی كبی استحکام ويرمه ذ (شعوذ الرجل بو العجب كرد مرد) رجل امر عجيب كوستردی كه شعوزه خفته يدن عبارت در كه حقه باز لرايدرلر (وهو الشعوذی بو العجب) امر عجيب احداث ايدن كسنه ر (جهور الكلام با آواز بلند كفت سخن را) سوزی بلند آواز ايله سويلدی وهو جهوری الصوت وجهير الصوت (دهور القيمة بزرگ كرد لقمه را) لقمه بی بيوك اتدی ودخی دهور الشئ ديرلر بر نسنه بی طور طوب ايدوب بر چوقوره القاتسه وفي المثل: دهور يتحاواسته مبتلة: ميدانی دیدی كه دهور كلب ارسلان كوروب خوفندن نباح ايتمكنن عبارت در كه هم فرار ايدوب هم نباح ايدر وهم شرطه ايدر هم حدث ايدر اول كسنه حقتنه ضرب اولنور كه كندودن قوی كسنه يه وعيد ايدر (نشورت الدابة نشخور كرد ستور) دابه كوشنی چكنه دی واول كويشه عربیده نشوار ديرلر كه نشخور دن معربدر • ز (هروز الرجل بمرد مرد) رجل هلاك اولدی • ل (سروله زیر جامه پوشانيدش) اكا شلوار كيدردی (فعل پای كشيد مرد در رفتن) يوريد كده اياغنی سوريدي رجل كه اياق لری اكری اولمغه مشی اتد كده طپراق طاغيدر (هرو ل بدويد) سكيرتدی كه تركيده يلدی تعبير اولنور سكرتلك ايله سرعت ايله يورمك مابينده در • ن (عنون الكتاب وعلونه عنوان نوشت كتاب را) كتابه عنوان يازدی كتابه يازدقلى دي باجه كبی وبالياء • ر (عثير كرد برانكيتخت) توز قالدردی كه عثير عينك كسری و ثانك سكونی ايله غبار معنانه در وعينك قحيله خطا در زيرا لسان عربده فعل وزنی يوقدر و صلب و شديد معنانه اولان صيهد صادق قحيله مولد در فصيح كلامده يوقدر (عذيب الرجل حدث كرد مرد در وقت جاع كرد) رجل جاع اتد كده حدث اتدی (وهو العذيوط حدث كنده در وقت جاع كردن) جاع اتد كده حدث ايدن كسنه كه مؤثی عذيوطة كلور قالت امرأة من العرب يميت • انی بليت بعذيوط به بخير • يكاد يقتل من نجاه ان كثرا • وتيتاء دخي عذيوط وقبل الايلاج ازال اولان كسنه معنانه در • ف (شريف الزرع بك آورد كشت) آكين يير اقلندی واكثر كتب لغته واقع اولدی كه شرياق اول اكين ورقی در كه چوق و اوزن اولدقده

اكن فاسد اولق خوفندن آنی قطع ایدر لر لهذا بیهقی وزوزنی شریفه لفظی ورق
مذکور ی قطع اتمک دیو تفسیر ایتدیلر و فی الصحاح شریفه الزرع ای قطعت شریافه
و شاروف سپور که معناسنه چاروبدن معربدر

المعل الام الثانية

۱ (جعبه بیفکندش) زمینه دوشوردی جمعه و جمعه دخی بو معنایه در که آخر لرینه
یا الحاق ایدوب جمعا و جعفا دیدیلر سلق و سلق دیدکری کبی (س) قلساه کلاه
پوشانیدش (آ) آکا کلاه کیدردی (ق) (ترقا بر چنبر کردنش زد) بویونک جنبینه
اوردی که آکا ترقوه دیر لر (سلفاه بر پشت افکندش) آنی صیرتی اوزرینه
دوشوردی والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب و صلی الله علی محمد و آله و صحبه
الیوم الحساب

باب تفعّل یتفعّل تفعّلا

ب (تجلیب چادر پوشید) چادر بوروندی و هو الجلباب چادر معروف در جلابیبج
(تذعلب پنهان کریخت) خفیه فرار ایتدی و فی الصحاح التذعلب الانطلاق فی استخفاء
ج (تدحرج در کردید) دوندی و یووالندی (ر) (تبختر بخرامید) صالینهرق
بوریدی یقال فلان یتبختر و یتبختر و لفظ بختر لام ایله صله لنور سه ایو رایحه و علی ایله
صله لنور سه رایحه خبیثه معناسنی اشعار ایدر بریستدن کرم امیدنده ایکن سن بزه
جور ایتدک دیه جک یرده اردنا ان تبخر لنا فتبخرت علینا دیر لر (تبغث منش زده شد)
طبعی بولانوب قوصمق استدی (تغذمر باخویشتن دندید) کندو کندو ایله
صوموردندی که غضب وقتنده اظهاره قادر اولدقده واقع اولور ذکره فی التاج
و جوهری دیدی که غزمه غضب و صیحه و جله معناسنه در زجره کبی و یقال سمعت
لفلان عزمه و كذلك التغذمر (تغشمره مقهور کرد اورا) آنی مقهور و مغلوب
ایتدی و المتغشمر الغضبان و تغشمره ای اخذه قهرا (ز) (تجر من اللیل بگذشت شب)
کیجه کیدی ذهب اللیل معناسنه و دخی تجر من دیر لر منقبض یعنی برنسنهیه صیچرامق
ایچون طور طوب اولسه و تجر من فی امره دیر لر امرینه جد و سعی ایلسه (س)
(تبهنس بخرامید) صالندرق بوریدی تبختر معناسنه (تدریس فرایش شد) تقدم
ایتدی (تقرطس بیداد کرد) ظلم ایتدی و الفطرس الظالم المتکبر (تکردس فراهم
آمد) منقبض اولوب بعض اجزائی بعض اجزاسنه کیددی (ص) (تقرمص پنهان
شد در قرموص) قرموص ده کیزلندی قرموص اول چوقورد در که صؤوق شدید

(اولدقده)

اولدقده ایچنه کیر لر (ط) (تقطط بانک کرد با کرفتکی کلو) بوغازی طوطولش
اولدینی حالده یعنی بوغوق آواز ایله چاغردی (ع) (تبرقع برقع پوشید) برقع
اور توندی که یوزه اور تدکری پرده در (تترقت اصابعه آواز داد انکشتان او) آنک
برمقلری آواز ایتدی که چانلادی تعیر اولنور (تبرکم بر کونسته فتاد) مقعدی اوزرینه
دوشدی یقال : برکده تبرکم ای صرعه فوق علی استه (تبلتع زبان اوری نمود) کلامنده
فصاحت اظهار ایتدی اصمعی دیدی که متبلتع ظرافت و کیاست اظهار ایدن کسند در که
آکا بلتعانی دخی دیر لر بعضیلر دیدی که متبلتع اول کسند در که کلامنده ظرافت
و حذاقت اظهار ایدر مع هذا دکدر (ف) (تتترف و تتطرف کبر کرد) تکبر ایتدی
و هو الظریف السیدق (تتخلق لاف زدا زاستادی) استاد لادن لاف اوردی یعنی
حذاقت ادعا ایتدی مع هذا دکل ایدی (تزننق زندق شد) زندق اولدی و هو
الزندیق زندقه مذهبی اتخاذ ایدن کسند لفظ زندیق لفظ و معناسنه اقوال کثیره
اولغله بو مقامنده تفصیل اولونندی فخر روم ابن کال مرحومک بو بابده عقدا ایتدی
رساله جله دن مغنی در (تقرطق کرتی پوشید تکلده) قفتان یا کوملک کیدی که آنلره
کرتی و تعریب ایدوب قرطوق دیر لر (تدعلک کرد و نسو شد) مدور و هموار اولدی
(تصعلک الرجل درویش شد مرد) رجل فقیر اولدی (و هو الصملوک درویش) فقیر
و دخی تصعلک البعیر دیر لر دوه توفی دوکدی معناسنه (ل) (تججفلوا کرد آمدند
مردمان) قوم مجتمع اولدیلر و ججفل عظیم القدر و ججفل غلیظ الشفه معناسنه در
(تسربل زیر جامه پوشید) کوملک کیدی (تتشکل بهم در شد خوشهای خرمابن)
خرما اغاجنک صالتملری چوق اولغله بری برینه کیددی (م) (تبرطم خشم گرفت
نادندیدن) کوموردنوب صوموردانه رق غضب ایتدی (تجرثم الشئ باهم آمد چیژ)
نسنه مجتمع اولدی (تلعم درنک کرد) تأتی ایتدی تلعم فی کلامه دیر لر توقف
ایدرك تکلم ایتسه (تلهم بالشئ مولع شد بیچیز) نسنهیه حریص اولدی (ن) (تدهقن
دهقانی نمود) روستایک کوستردی یا روستایی اولدی که ترکیده کویلی اولدی تعیر
اولنور (تفرعن نافرمانی کرد) فرمانه اطاعت ایتوب سرکشک و فرعون عملی
ایتدی (تطامن آرام گرفت) قرار طوندی

ومن المضاعف

۱ (تطأطأ سرفرو کرد) باشنی اشاغی اکدی و فی المثل : تطأطأ لها تحطیک : سیر
حادثه یه راجع در یعنی باشکی اشاغی ایله که حوادث اصابت ایتسون شره تعرضدن نهی
مقامنده ضرب اولنور : دع الشریعیر : مثله قریبدر (ثلا لا البرق بدر خسید رخش)

(اقصی)

(نی)

(۹۲)

برق لمعان آیدنی . ب (نجیب قدید کرد کوشتر) انی قورتدی یعنی وشیقہ
آیدنی وشیقہ آندن عبارتدر کہ اتی آزانندوب قوریدر لر چوق زمان فاسد اولمافله
انی سفر ایچون ذخیره ایدر لر (تذبذب بین الامرین بجنید میان دوکار) ایکی
ایش میاننده حرکت یعنی تردد آیدنی وذبذب اصلنده هواده معلق اولان نسنه
تحرک معناسنه در (تصبیب الماء ریخته شد آب) ودخی تصبیب الشی بر نسنه
وزائل اولسه . ث (ثالث فی الامر آمد وشد کرد درکار) ایشده تردد آیدنی . ج
(ترجرج الردف بجنید سرون از فربهی) اوجه یعنی اوتراق ییری سموز اولمافله
حرکت آیدنی که اکامتر جرج دیر لر که نعتی رجرج دروزیاده سموز اولمافله انی حرکت
ترکیده بیلق بیلق ایدن خاتونه رجراجہ دیر لر (تلجج فی الکلام تردد کرد در سخن)
سوزده تردد آیدنی (تجج لحمه سست شد کوشت او) انک اتی چوق ومسترخ
اولدی . ح (ترحرح دور شد) بعید اولدی یقال زحزحه عن کذا
ای باعدته عنه فترحرح (تسعج الماء بدوید آب) صو سرعت ایله آقدی
وشده ایله یاغان یغموره سحاح دیر لر (تلجج فی المكان بایستید در جای) مکانده
طوروب آخریده کتمدی (تنعج بجنید) اوکسوردی . خ (تجج الحر کم شد کرما)
حرارت ناقص اولمافله باشلادی . ر (تخرخر بطنه بجنید شکم او بزرکی) قارنی بویوک
اولمافله حرکت آیدنی (تدر در بجنید) حرکت آیدنی (تفرغ صوته بکشت آواز اودر
کلوش) آوازی بوغازنده تردد آیدنی (تکرکر فی امره شد آمد کرد درکارش)
اسرنده تردد آیدنی (تمرمر بلرزید) دیردی والمرمره الاهتزاز بیقی دیدی که
مرمره بدن نازک وسموز اولمافله حرکت آتک معناسنه در . ز (تهرهز بجنید)
حرکت آیدنی . ش (تبشش شادی نمود) سرور کوستردی بشاشتن مأخوذ در
طلاقة وجه معناسنه ترکیده کولر یوز تعبیر اولنور یقال لقیته قشش یعنی اکاملاق
اولدم بکا کولر یوز کوستردی اصلنده تبشش در (تخشخش و تخشخش بجنید)
حرکت آیدنی (تقشش المريض به شد بیمارا ز بیماری) خسته خسته لکدن خلاص
بولدی . ض (تخضض الماء بجنید آب) صو حرکت آیدنی که خضض
مطاوعیدر حرکت قحرک معناسنه (تررض و اشد سنک ریزه بر روی زمین)
چاقل طاشی بر یوزینه یا بیلدی بیقی قیر یادی دیو تفسیر آیدنی (تغضض الماء کاسته شد آب)
صوناقص اولدی که اکسیددی تعبیر اولنور . ع (تنعج فی الکلام در ماند در سخن) سوز
سویلکده عاجز اولدی جوهری التفتة فی الکلام التردد فیه من حصر اوعی وتعتت
الرجل اضطرابه دوشوردم ووقعوا فی تعاتع دیر لر اراجیم و تخلیطه دوشیدلر معناسنه

(تجعج)

(تجعج . خویشتن را بر زمین افکند از درد) درد اصابت اتمکله شده المندن کندوی
پیره دیردی (ترعع الصبی بباید کودک) صبی قدوقامت چکوب بویودی وفی الصحاح ای
تحرک ونشأ (تسعج الرجل سخت پیر شد مرد) رجل غایت پیر اولدی وتسعج الشهر
دیر لر آتک اکثری کیتدی معناسنه وتسعج حال فلان دیر لر حالی منخط و فقیر اولدی
(تصعصع بجنید) حرت آیدنی ترعع معناسنه ودخی تصعصع الشی دیر لر پراکنده
اولدی معناسنه (تضعضع الرجل خوار شد مرد) رجل فقیر وذلیل اولدی یقال
ضعضعه الدهر فتضعضع ای خضع وذل و تضعضت الدار دیر لر سرای ویران
اولسه (تکعج الرجل بد دل شد مرد) رجل جبان اولدی که قورقاق اولدی تعبیر
اولنور ودخی کعکته فتکعج دیر لر حبسته فاحبس معناسنه (تلعلع بخویشتن
بجید از کرسکی) قارنی اج اولمافله مضطرب اولدی وتلعلع العظم دیر لر کوک قیرادی
معناسنه یقال لعلت عظمه فتلعلع ای کسرتنه فتکسر (تنعج دور شد) بعید اولدی
والتنعج التباعده . غ (تسفغ فی الارض بزین اندر شد) زمینه داخل اولدی
(تجفج الثوب خشک شد جامه) جامه یاش اولدقد نصکره اول وجه اوزره
قوریدی که برازیاش قالدی واکر بالکلیه قورورایسه قف دیمک کرک . ق (ترقرق
الماء فی الارض ریخته شد آب در زمین) صویر اوزرینه دوکولدی واساسده جری جریا
سهلا عبارتیه تفسیر آیدنی وجوهری رقرقت الماء فتررق ای جاء وذهب دیدی
وترقق السراب دیر لر سراب لمعان آیدنه . ل (تجلجل فی الارض فروشد بزین) بره
باتدی و تجلجلت قواعد البيت دیر لر تضعضت معناسنه (تجلجل بجنید) حرکت
آیدنی وفی القاموس حلقهم ای ازالهم عن مکانهم فتخللوا (تجلجلت پای برنجن در پای
کردن) خاتون ایاغند خلخال طاقدی وتخلل الثوب دیر لر کهنه اولدی معناسنه (ندلدل
بجنید چیز آویخت) معلق اولان نسنه حرکت آیدنی (تزلزل سخت بجنید) شده
ایله حرکت آیدنی (تسلسل الماء پیوسته روان شد آب) صولایتنقطع جریان آیدنی
ویوکسکدن آلفه آقدی بعضیل عبارت مذکورہ فی صوجریان آند کده یاخود رج اصابت
آند کده زنجیر کی اولدی معناسنه در دیدیلر وتسلسل البرق دیر لر برق لمعان آند کده
اوزون اولسه ثوبی اول مرتبه کیدیکم اسکی اولوب اینجه اولنجه دیه جک برده بسته
حتی تسلسل دیر لر (تشلشل لحمه سخت انجوغ گرفت کوش او) اتی زیاده بوریش
یاریش اولدی ودخی تشلشل الدم دیر لر قان تقاطر آیدنی معناسنه (تغفل فی الارض
دور اندر شد در زمین) روی زمینده اوزون اوزاق کیتدی وتغفل الماء فی الشجر دیر لر
اغاج کرک اره سندن صواقسه (تغفل بجنید) حرکت آیدنی یقال قلقله قلقله فتقلقل ای
حرکتہ قحرک واضطرب وفی المثل : دقک بالمحاز دق القفل : اسمی دیدی که قلقل

ایکی قاف مکسوره ایله دق اولنسی صعوبتو جبهه لر ابو الهیثم دیدی که قلقل بروجهله
دق اولنمز بلکه قلقل بوبر معناسنه یعنی سنی هاونده حب قلقل دق ایدر کی دق
آندی لکن مفید اولدی بخیل اولان کسنه دن الحاح ایله نسنه طلب اولنوب اعطا
اتمکده ضرب اولنور بیهقی تلقق و تقلقل بر معنایه در دیدی (تملل علی فراشه بی آرام شد
بر پسترش) دوشکنک اوزرنه بی قرار اولوب مضطرب اولدی که کویا اسی کول
اوزرنه طور بر زیر مله مادحاره معناسنه در م (نجم هویدا نکرد سخنش را)
کلامی کر کی کبی بیان آندی (ترسم بکشاده نش را برای سخن گفتن) سوز سوزیک
ایچون آغزنی آچوب مهیا اولدی تنغم نجم معناسنه در (تکمکم کلاه پوشید)
کلاه کیدی که که مدور قلنسوه معناسنه در (نجمه باز داشته شد) منع اولندی یقال
جهجهت السبع قبیحه ای کففته غنی فاکتف (ندهده واکر دید) یوالندی تدحرج
معناسنه وکاهی هاء ثانیه بی یاه تبدیل ایدوب تدهدی دیرلر

﴿ المقتل العین بالواو من هذا الباب ﴾

• ب (نجورب جوراب پوشید) جوراب کیدی • (تکوثر بسیار شد کرد) غبار چوق
اولدی وفي الصحاح : الکوثر من الغبار الكثير :

﴿ المقتل اللام الاولى ﴾

• ج (تلهوج اللحم نیم پخته شد گوشت بریانی) بریانلق ات کر کی کبی پشمی
• س (تقوس الرجل سخت پیر شد مرد) غایه پیر اولدی رجل وتقوس الدار
دیرلر سرای خراب اولدی معناسنه • ق (تلهوق الرجل سخاوت نمود) سخاوت
اظهار آندی مع هذا سخی دکل ایدی فراء دیدی که لهوقه هر مبالغه اولنمیان نسته دن
عبارتدر کلام اولسون عمل اولسون و ابو الفوت دیدی که لهوقه بر نسته ایله ترین و بر نسته
اظهار اتمکدن عبارتدر که باطنی آنک خلافت اوله مقتضای طبعی سخاوت اولمیان کسنه دن
سخاوت اظهاری کبی دیدی • ک (ترهوک نرم نرم رفت) بغایت آهسته یوریدی
هل (تسرول شلوار پوشید) شلوار کیدی

﴿ المقتل اللام الثانية من هذا الباب ﴾

تقلی کلاه بر سر خود نهاد) کندی باشی اوزرنه کلاه وضع آندی یقال قلسیته
فقلسی وقلنس وقلس ای البسته القلنسوة فلبسها (تسلق ستانه افتاد) یوزی یوقارو
دوشدی

﴿ باب تفعل ﴾

(تمسکن)

(تمسکن بیچاره شد) عاجز و ذلیل اولدی (وهو المسکین بیچاره) عاجز و محتاج اولان
کسنه مساکن ج جوهری دیدی که مسکین فقیر معناسنه در تمسکن الرجل و تمسکن
دیرلر تدرع و تمندل دیدکری کبی که قیاس تمسکن و تدرع و تمندل ایدی پس تفعل وزنی شاذدر

﴿ باب افعلل یفعلل افعللا ﴾

• ا (احبظاً پر خشم شد) زیاده غضب آندی ودخی احبظاً دیرلر قارنی بیوک اولدی
معناسنه که حبظدن مأخوذ اولق ملاحظه اولنور که حبظ آدن عبارتدر که ماشیه
اول مرتبه اکل ایدر که معده سندن طشریه بر نسته چیمدیفندن قارنی شیشی و معنای اول
معنای ثانی دن مجاز اولق لطیفه خفیه بی متضمن در غضب ایدن کسنه بی بهیمیه
وغضبى انک اکل ایدوب بطنده محتبس اولان فضلاته تشبیه لطیفدن خالی دکل
ملاحظه اولنور والله اعلم • ح (ابلندح المكان فراخ شد جایگاه) مکان واسع اولدی
وابلندح الحوض دیرلر حوض منهدم اولسه ودخی ابلندح الرجل دیرلر سموز اولغله
عریض اولسه وفي الصحاح البندح السمين القصير وفي التاج والمصادر الابنداح
پهن و دراز کشتن (اسلنطج برقفا خفت) اکسه سی اوزرنه یآندی ودخی اسلنطج
الشیء دیرلر عریض و طویل اولدی معناسنه فیروز آبادی دیدی که سلنطج و مسلنطج فضاء
واسع معناسنه در واسلنطج الوادی دیرلر دره واسع اولسه واسلنطج دیرلر یوزی
اوزرنه دوشده • ر (النجير الماء ریخته شد آب) صودوکلدی و شجر الماء دیرلر
صوبی دوکدی معناسنه و متعجرجیم کسریله جریان ایدن صودو کیلان کوزیاشی
و متعجرجیم قبیله وسط البحر معناسنه در (احبجر پر خشم شد) غضب ایله تمثلی
اولدی احبجر الشیء دیرلر نسنه غلیظ اولدی معناسنه (اسخفر فی کلامه شتاب
کرد در سخنش) سوزی سرعت ایله سویلدی وفي القاموس اسخفر مضی مسرعا
ودخی اسخفر الطريق دیرلر یول طوغری اولدی واسخفر المطر دیرلر یغمور چوق
اولدی معناسنه و مسخفر بلد واسع و رجل حاذق وطریق مستقیم معناسنه در • ز
(اجرمن باهم شد) منقبض اولوب بعض اجزاسی بعض اجزاسیله مجتمع اولدی
ودخی اجرمن دیرلر فرار ایدی معناسنه • س (اخرمس خاموش شد) سکوت
ایتدی وتذل و خضوع ایتدی معناسنه دخی کلور (اعرنکس باهم آمد) مجتمع
اولوب صیقشدی ارتکم معناسنه واعرنکس الشعر دیرلر صاچ زیاده سیاه اولسه
اعلنکس دخی بو معنایه در • ش (احزنقش الديک موی کردن بر افراخت خروس)
خروس جنک ایتدکه بویئک توپلرین قایاردی و محرنقش غضوب و شره متهی
اولان کسنه در • ع (افرنقع پراکنده شد) طاغیادی یقال افرنقع عنه ای انکشف

وتنهی ودخی افر تقعت اصابعه دیر لر پار مقلری چا نالادی معناسنه والافرقاع الفرقة
وافر تقاع شرطه معناسنه در (افر نبع . فراهم آمد) منقبض اولدی ورجل قریباع
ای منقبض بخیل (اهنقع بر سر انکشت پای نشست) ایاق پار مفتک اوجی اوزرینه
اوتوردی و خاتونلر ایله مکلمه اتمکله حریص اولان احقه والنده عصاسی اولوب
خلقدن سؤال ایدن سائله هبنقع دیر لر (اهر نفع بشتافت در رفتن) مشی اتمکله سرعت
ایتدی و سریع البکا اولان کسنه یه هر نفع وهر مع دیر لر یقال اهر مع ای اسرع فی بکاه
ق (ابر نشق شاد شد) سرور اولدی و ابر نشق الشجر دیر لر شکوفه سی ظهور ایتسه
(ادر نقق بشتافت رفت) سرعت ایله مشی ایتدی و تقدم معناسنه دخی کلور هم (اجر نثم
واجر نجم باهم آمد) مجتمع و منقبض اولدی و انجر نثم دیر لر یوکسکدن الجاغده دوشسه
ودخی برندن حرکت اتمدی معناسنه (اخر نثم بزرگی نمود) تکبر و تعظم ایتدی
و متکبر ولونی متغیر اولوب اتی کتمش کسنه یه مخرنثم دیر لر (اخر نطم بینی بالا
کرد از تکبر) زیاده تکبرندن بورتی یوقار و قالدردی ودخی غضب ایتدی و خر طمان
طویل معناسنه در (اعر نزم باهم آمد) منقبض اولدی

﴿ المعتل اللام الاولى ﴾

(اسمؤل الظل کومه شد سایه) کولکه قیصالیدی

﴿ باب افعلل یفعلل افعلالا ﴾

أ (اتلاؤب الامر راست شد کار) ایش مستقیم اولدی و اتلاؤب الرجل دیر لر
طوغری طورسه و (اشراؤب کردن بر افراشت) بیوننی یوقاری قالدیردی و فی القاموس
اشراؤب الیه مدعنه لینظر هب (اهلعب بسیار شد) چوق اولدی و یاقی اوزرینه یاتدی
و کیتدی و سرعت ایتدی معناسنه دخی کلور (اذ لعب بر رفت) کیتدی انطلق معناسنه
(اذ لعب السیل بسیار شد سیل) سیل چوق اولدی و اذ لعب السحاب دیر لر سحاب کشیف
اولسه (از لعب الفرخ موی بر آورد فرخ) طاووق یاوریسی توکلندی و از لعب الشعر دیر لر
قیل تراش اولدقد نصکونه بنه (اسحب الطريق راست شد راه) یول طوغری و اولدی
و المسحب الطريق البین المتمد د (اجر هب بشتافت) سرعت ایتدی و اوزون و مستمر
اولدی معناسنه کلور و اجر هبت السنه دیر لر ییل شدید و صعب اولسه (اسفد پر خشم شد)
غضب ایله ممتلی اولدی و اسفدت انامله دیر لر پار مقلری شیشدی معناسنه (اصنجد
برای ایستاد) ایاق اوزرینه طوردی (اصمعد سخت بشتافت) زیاده سرعت ایتدی
هر (ابدعروا پراکند شدند مردمان) قوم پریشان اولدیلر ابد قروا دخی
بو معنایه در (از بار موی یا خواست) قیل دیک طوردی یقال از بار الکلب تنفس یعنی کلب

(تویلرینی)

تویلرینی قیارتدی و از بار الرجل دیر لر شره منتهی اولسه (از مهر البرد سخت شد سرما)
صوؤق شدید اولدی و هو الزمهر بر سر مای سخت شدید اولان صوؤق کرمانی شرح تاریخ
عتبی ده دیدی که از مهر بر شده البرد کا ندزم هریر الکلب ای اسکند انهی ودخی از
مهرت الکواکب دیر لر کواکب لمعان ایتسه و از مهرت عینه دیر لر شده غضبندن
کوزی قیزاردی معناسنه المزهر الغضبان و از مهر وجهه دیر لر عبوس اولسه (اسبطر
نازیده شد) کزیندی و اوزاندی و سرعت ایتدی معناسنه کلور اسبگردخی معانی
مذ کورده استعمال اولنور ودخی اسبکرت الجاریه دیر لر معتدل القامة و مستقیم اولدی
معناسنه و المسبکرت الشاب التام المعتدل (اسبهر سپید شد) بیاض اولدی و المسبهر
الابيض ودخی اسبهرت النبات دیر لر اوت اوزانوب زمین اوزرینه منبسط اولسه
(اسمدر البصر خیره شد دیده) کوز خیره لندی سر خوشلقدن یا نوم غلبه سندن
اولدینی کبی و امیره سمدر دید کلری انک عظمت و شوکتی کورد کده کوز
خیره اولدینی اچوندر وهی السما دیر خیر کهای دیده) کوز خیره لکلری
(اسمقر و اصمقر الیوم سخت کرم شد روز) کون زیاده اسی اولدی و یوم مسمقر
و مصمقر ای شدید الحر (اسمهر سخت شد) قتی اولدی صلب معناسنه و معتدل
اولدی معناسنه کلور (اشقت پراکنده شد) طاغیلدی و الاشقت التفرق و اشقت
العود تکسر و اشقت السراج اتسعت ناره و الشقتی المتفرق (اشمخر بلند شد)
مرتفع اولدی و المشمخر الجبل العالی و اوزون اولدی معناسنه کلور و شمخره کبر و شمخر
متکبر معناسنه در و شمخر لثیم و منخوس معناسنه شوم ختردن معربدر منخوس الطالع
معناسنه (اقشعر موی یا خواست) قیل طوغری طوردی که اقشعر شعره دیر لر
تویی اورپردی معناسنه که خوف حالده واقع اولور و فی المثل : اقشعرت منه
الدواب : ذوائب اورپر من الاخوف شدید اولدقد اولور جیان حقنده ضرب اولنور که
شده خوفندن کنایه در وقت شعره من کذا : مثلنه قریب در (اقطر الیوم سهمناک شد
روز) کون شدید و مخوف اولدی (و هو قطر بر روز سهمناک) قور قوی کون و اقطر العقب
دیر لر عقب منقبض اولوب قویروغنی قیوبرسه و انشد ابن الاعرابی بیت قد
نکرت شبوة زبئر نکسو استها لجا و تقمطوا (اکفهر وجهه سخت ترش شد رویش)
آنک یوزی غایت اکشی اولدی فیروز آبادی دیدی که مکفهر اول یوزدر که اتی از
وی حیا اوله یا خود غلیظ اولوب سیاهه مائل اوله ودخی اکفهر السحاب دیر لر سیاه
بولوت بری بری اوزرینه صقیلاشسه (امذقر آمیخته شد) قاریشدی امذقر اللب دیر لر
صوابه مخلوط اولسه ز (اشمأز عن الامر باز ایستاد از کار) ایشدن کیرو چکلدی
و اشمأز دیر لر منقبض اولسه و مشمأز نفرت ایدن کسنه در که شمز نفس مکروه عد

آندیکی نسنه دن نفرت معناسنه در . ش (اطرغش به شد از بیماری) خسته خسته لکدن
خلاص بولدی و فی القاموس اطراغش تمایل عن مرشد و تحرك و قام و مشی . ط (اضر غط
پر شد از غضب) غضب ایلله عمتی و متفخ اولدی . ل (آهمل الشی دراز شد چیز) نسنه
اوزون اولدی و معتدل اولدی معناسنه دخی کلور (ارمعل الصبی بدوید لعاب از دهن کودك)
صی نك اغزینك صوی آشاغی آقدی یقال وارمعل الشواء دیرلر بریانك یاغی طاملسه
وارمعل الثوب دیرلر ثوب یاش اولسه وارمعل الرجل دیرلر سرعت ایلله مشی ایلله
وارمعل الدمع وارمعل دیرلر کوزیاشی پی در پی آقسه (از بفل الثوب واسبغل ترشد
جامه) جامه یاش اولدی و اتاناسبغلا دیرلر فلان کسنه اوزرنده سلاحی اولمیدی
حاله کلدی دیرلر و جاء سهلا دخی بو معنایه قریب در یعنی مهم اتمدیکندن ناشی
بلا سلاح کلدی خصمی خصم عدا اتمدیکندن اولور و برکسنه ایشی کوچی بوق ایکن عبث
یره واروب کلسه دخی فلان عشی سهلا دیرلر (اسمأل الظل کونه شد سایه) کولکه قیصا لدی
(اشمعل بشتافت) سرعت آندی اشمعل القوم فی الطلب دیرلر برنسنه بی آرامق
ایچون سرعت ایلله اطرافه متفرق اولوب طلب ایتسه لر و شمعل رجل خفیف معناسنه در
(اضمعل الشی و امضیل و امضیخ نیست شد چیز) نسنه بوق اولدی و اضمعل السحاب
دیرلر بولوت طاعلسه انقشع معناسنه (اقذعل دشوار شد) کوچ اولدی عسر معناسنه
ودخی اذعل دیرلر سرعت آندی معناسنه ولیم و خسیس اولان کسنه یه قذعل دیرلر (اقفعل
فراهم آمداز سرما) صوو قدن متقبض اولدی که بوزلدی تعبیر اولور یقال اقفعلت
یلله اذا تشجت و انقبضت . م (اجلحموا و اجلحموا کرد آمدند مردمان) قوم
مجمع اولدیلر (ادرهم بزاد برآمد) غایت پیر اولدی یقال شیخ مدرهم ای ساقط
کیر و ادرهم بصره اظلم و کبرسنه (ادلهم الظالم سخت شد تاریکی) ظلمت کشف
و مشد اولدی واسود مدلهم دیرلر مبالغه مقامنده لیل الیل دیدکلری کبی و دلهم
ظلمت معناسنه در و دلهم ذتب و دلهم اسد معناسنه در (ازلا م بلند شد) مرتفع
اولدی و خصمنه غالب اولدی و فی القاموس المزلّم الذاهب الماضي و المرتفع فی السیر
و غیره و فی المثل: ازلا م المعیدی و نفر میادین حق: اهل یندن برکسنه ایلله بر خصوصه
مخاصمه ایدوب حکم عکاز حضورنده مرافعه اولمق ایچون توجه اند کلرنده میاد
مزبور فرسنه سوار اولوب سلاحنی کیدی و آواز بلند ایلله دیدی که: اتامیادین
حن و اتان ابن حباس: النظم و رجل یائی مذکور دخی اوزرنده بر حله یائی اولدینی
حاله صالنه رق توجه آندی حکم مرقوم بو کیفیت کوروب مثل مذکور ایراد ایدوب
میاد ایچون حکم آندی میدانی دیدی که ازلا م النهر ارتفع ایکی خصمک بری غالب

اولدقده ضرب اولور (اسلهم لونه بگردید رنگش) رنگی متغیر اولدی و مسلهم
مطلقا متغیر اولان نسنه معناسنه در (اصلهم و اصلطهم و اصلطهم برپای ایستاد) ایاق
اوزرنده طور دی (اطرخم کردن کشی کرد) انقیاد آندی و دخی اطرخم دیرلر
کوزی ضعیف اولدی و اطرخم الیل دیرلر مظلم اولدی معناسنه و مطرخم مضطجع
و غضبان و متکبر و شاب حسن القامه معناسنه در (اطرهم الغلام راست و نیکو قد شد
جوان) غلام مستقیم و معتدل القامه اولدی . ن (ارثمن سست شد) ضعیف و مسترخ
اولدی (ارجن و ارجفن بچربید) بر طرفه میل آندی و دخی حرکت آندی و دفعة
ساقط اولدی و یقال: رخی مرجحة: ای ثقیلة والله اعلم

باب الافعال غیر المتصرفه

نعم الرجل زید و نعم رجلا زید نیک مردیست زید) زید ایو کسنه در (بئس الرجل زید
و بئس رجلا زید بد مردیست زید) زید یاره من کسنه در (عسی زیدان یقوم و عسی ان
یقوم زید بود که برخیزد زید) اوله که زید قائم اوله و لفظ عسی ماضینک اون درت
وجهی اوزره متصرف اولور یقال عسی عسیا عسوا الی آخره و کان کبی اسمی و خبری
اولور لکن خبری مستقبل اولوب حرف ان ایلله تأویل مفرده محلا منصوب اولور لهذا
عسی زید خارجا دیک جائز دکلدر: و عسی الغویر ابؤسا مثل کادالغویر ابؤسا: تأویلنده در
میدانی شادی هادی نام تألیفنده تصریح آندی و ابوعلی عسی کان منزله سسنه تنزیل
اولندی دیدیکی بو معنایه مناسبدر و بعضیلر: عسی الغویر ان یكون ابؤسا: قوه سنده در
دیدیلر و دخی عسی سینک کسریله لغتدر و کاهی خبرندن حرف ان حذف اولور
قال بیت * عسی فرج یائی به الله انه * له کل یوم فی خلیفته امر * (تعال بیا)
کل و لفظ تعال امر حاضر در که ماضیسی تعالی در تعالیدن مأخوذدر ارتفاع معناسنه
وامر حاضرک الی وجهی اوزره تصریف اولور یقال تعال تعالیا تعالوا الی آخره و آندن
نهی کلز که لاتعال دیک جائز دکلدر اصل معناسی یوقارو کل دیک ایدی صکره
هلم معناسنه استعمال ایدوب یوقارودن آشاغی کل دیه جک یرده دخی تعال دیدیلر
و تعالیت دیوب کلدیم معناسنی مراد اتمک جائزدر (هینی فعلت کذا آنکار مرا که
کردم چنان) ظن ایلله که بن شویله اتم که بنی فلان ایش ایشلش صای تعبیر اولور
و لفظ: هب: یالکز اوج وجهه اوزره تصریف اولور هینی هینی: وایکی مفعوله متعدی
اولور یقال هب زید امانطلقا ای احسبه (یبنی لك ان تفعل کذا می باید ترا که کنی فلان
کار را) سکالایق در که فلان ایشی ایده سن و کله یبنی ایکی وجهه اوزره تصریف اولور
لایبنی و انبنی که بقیته مطاوعیدر (کاد زید یضرب خواست زید که بزند) زید اور مق

ایستدی که زید همان اوره یازدی تمیز اولنور یکاد مضارع مکاده و مکاد او کودا
مصدر ولفظ کاد عسی کی در لکن کادنک مضارعی اون درت وجه اوزره تصرف
اولنور یقال یکاد یکادان یکادون الی آخره و ماضیسنده کدت و کدت دخی دیر لر
و کادنک خبری عسی نک خبری کی فقط مضارع اولور و خبرینه ان کک جائز در عسی به تشبیه
وعسی نک خبرندن ان اسقاط اولندی کادیه تشبیهادر والا اصل بودر که ان عسی نک
خبرینه کلوب کادنک خبرینه کلیه معلوم اوله که بعض علماء نحو کاد ایچون بر لغز نظم
ایدوب دیدی که میت انحوی هذا العصر ماهی لفظه * جرت فی لسانهم جرهم
و نمود * اذا استعملت فی صورة الجحد اثبت * وان اثبت قامت مقام جمود *
مخفی اولیه که کلام مذکور نحوین میانده مشهور اولان معنایه مبنی در کد کادنک
اثباتی نفی و نفی اثباتدر پس کاد یفعل عبارتک معنای ایشلمدی دیمکدر اجمال
کلام بودر که ذکر اولندی تفصیل معنی الیب ابن هشامک باب سادسنده و کتب
تفسیرده سورة بقره ده : وما کادوا یفعلون : کلام قدیمک بیانده طلب اولنه والله
الموفق (کرب زید یفعل و او شک زید یفعل نزدیک شد که زید بکند فلان کار را)
زید فلان ایشی ایشلمکه قریب اولدی لفظ کرب قرب معناسنه در و کرب نک مضارعی
یکرب کلور لکن معنای مذکورده ماضیسنندن غیر استعمال اولنمز و یکرب ان یفعل
کذا دیمک جائز دکلدر و او شک نک مستقبل معنای مذکورده استعمال اولنور یقال یو شک
ان یخرج زید و یو شک زید یخرج (ما زال زید قائما و ما زال همیشه زید بر پایست و همیشه
باشد) دائما زید قائم اولدی و دائما قائم اولور و لا یزال و لم یزل و ما زیل یفعل کذا دخی دیر لر
(ماقی عمرو قاعدا و ما فقی عمرو همیشه نشسته است عمرو) عمرو دائما قعود ایدر
و کلام مذکور حرف نفیسز استعمال اولنمز (ما انفک بکر خارجا همیشه بکر بیرون
شونده است) بکر همیشه طشره حیچی در (ما انفک همیشه باشد) دائما طشره
حیقار (ما برح زید قائما همیشه زید بر پای ایستاده است) زید دائما قائم در برح لفظی
حرف مایله استعمال اولنوب و حرف نفیسز بومعناده استعمال اولنمز یقال برح الخفا
ای انکشف عن الشئ و انفصل و دخی زال و برح و انفک لفظلرینه حرف لا ادخال
ایدوب دماقمانده استعمال ایدر لر (طفق یفعل کذا اغاز کرد که بکند این کار را)
فلان ایشی ایشلمکه شروع ایتدی یطفق حسب باندن یطفق علم باندن طفقاً طفقاً
دخی کلور (علق یفعل کذا میل کرد که بکند چنان کار را) شویله ایشلمکه میل
ایتدی (لیس زید ذاهبا زید رونده نیست) زید کیدیچی دکلدر و لیس فعلدر که
ماشی نک اون درت وجهی اوزره تصرف اولنور یقال لیس لیس لیسوا الی آخره و بعضیلر

(یقال)

حرفدر و اصلنده لایس ایدی دیدیلر که ایس موجود معناسنه در و تقول العرب اسی
بکذا من ایس و لیس یعنی بیار فلان چیز را از هست و نیست و کاهی لیس الامعناسنه
اولور تقول ذهب القوم لیس زید (هات کذا بیار فلان چیز را) فلان نسنه بی کتور
وامر حاضرک الی وجهی اوزره تصرف اولنور یقال هات هاتیا هاتوا هاتی هاتیا هاتین
فراء دیدی که هات لفظندن تشبیه استماع اولنوب مفرد وجهی مستعملدر و اندن نهی کلز
خلیل هات اصلنده آت ایدی دیدی و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب و اله الحمد اولاً
و آخر اوباطنا و ظاهر اوالصلوة علی خاتم النبیین محمد و آله و صحبه اجمعین الی يوم البعث و الدین

• قال مترجم الكتاب • قد استراحت قديمة القلم عن السياحة في ميادين الترجمة

والرقم للقسم الثاني اعني قسم الافعال من مقدمة الادب لعلامة

الزخشمري بضم فوائدة تفيد لرأعي صناعة الادب

بصورة في اوائل اولى الجمادين من شهور سنة

هجریة هی سبعة و عشر بعد مائة و الف

فی محروسة بروسا حیت عن الضراء

والبأسا و کنت و قنڈ مدرسا

بالمدرسة المرادیة فیها

والحمد لله رب العالمین

۲ ۲ ۲

۲ ۲

۲